

De la copie de ce livre de l'Université de Padoue par le sieur de la Roche-Beaucourt le 1774
A-10437

CLARISSIMI
IVRISCONSULTI,

ET
PROTONOTARII APOSTOLICI
ADMODVM REVER. DOMINI.

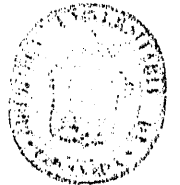
M. ANTONII CVCCHI
Institutionum Maiorum, seu Pandectarum
Iuris Canonici

PENTATHEVCVS PRIMVS.

CVM INDICE TITVLORVM, ATQVE
etiam materiarum locupletissimo, iuxta ordi-
nem Alphabeticum.

CVM PRIVILEGIIS PONTIFICIS MAXIMI:
ET REGIS CATHOLICI.

P A P I A E

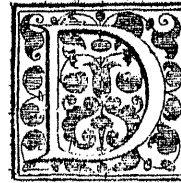
Ex Officina Hieronymi Bartoli.

MDLXXIX.

1480 10
MADE IN U.S.A.

PRIVILEGIUM PON. MAX.
GREGORIUS PAPA XIII.

LECTE Fili salut. & Apostolicam Benedictionem. Cum, sicut nobis nuper exponi fecisti, tu ad communem omnium studiosorum utilitatem opus quoddam, Institutiones maiores, seu Pandectas Iuris Canonici intitulatum composueris, illudque, quod iam per dilectum filium Inquirentem in illis partibus existentem reuisum, & approbatum fuit, typis dare, in lucemque edere cupias, sed uerearis, ne, postquam in lucem prodierit, ab alijs imprimatur, quod in non modicum tui damnum, & detrimentum tenderet. Nobis humiliter supplicare fecisti, quatenus tibi super hoc opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur indemnitati tuae consulere, teque specialibus fauoribus, & gratijs prosequi volentes huiusmodi supplicationibus inclinati, tibi, ne opus huiusmodi haecenus non impressum infra Decennium post huiusmodi libri impressionem à quocumque absque tua licentia imprimi, aut vendi, seu venale haberi, teneri, aut proponi, praeterquam ab eo, cui tu commiseris, ac licentiam impartitus fueris, Apostolica auctoritate tenore praesentium concedimus, & indulgemus, inhibendo propterea omnibus & singulis librorum impressoribus, & bibliopolis, ubicumque sub excommunicationis latae sententiae, in terris sanctae Romanae ecclesiae mediatae, uel immediate subiectis, ac quingentorum Ducatorum auri pro vna camera Apostolicae, & altera medietatibus, tibi applican. & à contravenientibus absque aliqua Iudicis declaratione, & decreto ipso facto tortens, quotiens contravenientum fuerit, incurren. & irremissibiliter exigent. poenis, ne infra Decennium praedictum opus huiusmodi imprimere, seu ab alijs, praeterquam ab eo, vel eis, cui, seu quibus opus ipsum imprimendum commiseris, impressum uel modo uedere, seu uenale tenere, uel proponere, aut aliàs habere audeant, uel praesumant, Ac mandantes uniuersis uenerabilibus Patribus Archiepiscopis, Episcopis eorundem, Vicarijs in spiritualibus generalibus, ac in statu nostro Ecclesiastico, Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Iudicibus, Potestatibus, Barisellis, Caeterisque alijs, ad quos spectat, ut quotiens, & quando pro tua parte requisiti fuerint, siue eorum aliquis requisitus fuerit, tibi in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes praedicta ad omnem tuam requisitionem contra inobedientes, & rebelles etiam per censuras Ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris, & facti remedia dicta auctoritate exequantur, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachij secularis auxilio. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac etiam iuramento, confirmatione apostolica, uel quavis firmitate alia roboratis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis apostolicis in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis: Quibus omnibus, etiam si de illis specialis specifica, & expressa mentio, seu quavis expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illis aliàs in suo robore permanens, hac vice donata specialiter & expresse derogamus. Caeterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem quod transumptis in eodem opere, siue libro impressis ubique tam in iudicio, quam extra plena, & indubitata fides adhiberi debeat. Dat. Tusculi sub Annulo Piscatoris Die Tertius Februarij. M. D. LXXVIII. Pontificatus Nostri Anno Sexto.

Subscripta P. Tarrus.

Atergo: Dilecto Filio Marco Antonio Cucco Papiensi. I. V. D.

In plica anguli A. Calorius.

A a

PRIVILEGIUM REGIS PHILIPPI.

PHILIPPVS Dei gratia Hispaniarum, vtriusq; Siciliae, &c. Rex, & Mediolani Dux &c. Significauit nobis Ven. Dom. Marcus Antonius Cucchus Iurisconsultus, & Prepositus Ecclesiae sanctae Mariae Peroni Ciuitatis nostrae Papiae, se in publicum emittere velle opus in iure canonico ab ipso nuperimè compositum, appellatum, Institutiones maiores, seu Pandectae iuris canonici, numquam antea editum, sed valde vereri, ne libro edito, alij illum iterum excudentes impensae, ac diligentiae suae fructum intercipient; atque idcirco sibi à nobis hac in re cauere, atque pro uideri humiliter petijt. Nos viris omnibus rem literariam adaugere studentibus fauendum censentes, morem ei gerendum esse duximus. Itaque praesentium tenore statuimus, & inhihemus impressoribus, Bibliopolis, alijsque omnibus, & singulis, ne hinc ad annos sex ab edito libro numerandos narratum opus imprimere, aut imprimi facere, alibiue impressum in hoc dominium importare vel venale habere, aut vendere audeant, sub poena amissionis omnium librorum, ac praeterea nummorum aureorum scutorum decem, cuius poenae dimidium fisco nostro, reliquum supplicati applicetur. Mandantes quibuscuinque officialibus, & Iudicibus Dominij nostri Mediolani tam mediatis, quam immediatis, vt praesentes literas inuiolatè obseruent, & obseruari faciant, procedendo contra inobedientes iuxta earum dispositionem, atque tenorem, in quorum fidem praesentes fieri, nostrique sigilli impressione muniri iussimus. Dat. Mediolani Die XVI. Julij, MDLXXVIII.

Locus Sigilli.

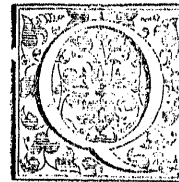
Signata Landrianus.

In forma patentium registrata in filo.

SANCTISS. D. N. D. GREGORIO XIII.

PONT. MAX.

QVÆCVMQVE ad iuris Pontificij disciplinam spectant Beatissime Pater, ea constat Pontifici Romano iuris ipsius auctori accepta ferri, ad scribique omnia, quae res planè sollicitum habebat animum meum, ne lucubrationes, quas ad publicam studiorum vtilitatem proximis annis elaboravi, absque sacratissimo Sanctitatis vestrae nomine, & titulo circumferrentur; Verùm ingenij mei mihi nota humilitas, à qua nihil non tantae celsitati immensis spatijs impar edì posse exploratum habeo, impensè monebat, quantum mihi ex hac audacia casus imminere posset, item corusca supremi istius, tremendiq; fastigij Maiestas, quo sedens S. V. Christiani orbis habenas moderatur, cuiusque admiranda religione deterriti mortales propius adire formidant, splendore immenso me repellebat; Rursus verò animum quandoque recipiebam, cum mecum reputarem, Sanctitatem. V. consueisse de excelso isto loco humilia quoque benignè respicere, & splendoris istius uim quandoque mitigare, vt omnibus, in quibus aliquod publicae vtilitatis desiderium cognoscit, liberè ad eam accessus patere possit. Hac igitur ratione confirmatus ad sanctitatis V. pedes in praesentia pronus accedo, illisq; prouolutus supplex oro, vt hunc librum ex Pontificia materia contextum, quamuis neq; ingenio cultum, neq; industria elaboratum, minimèq; dignum, qui tantae Maiestati offeratur, æquo animo pro solita humanitate accipere, serenoq; vultu intueri dignetur, vt, quod superest operis (longè autem plus superest, quam hactenus perfectum sit) placido aspectu recreatus ad finem mente conceptum perducere alacrius possim: Ego verò Deo omnipotenti vota faciam, perpetuasq; preces ex animo fundam, vt Sanctitatem, V. cum isto optimo gubernandi consilio gregi suo seruet, longoq; in annos incolumem producat. Amen.

Beatitudinis vestrae.

Deuotiss. ad Deum orator, & humil.
Seruus. M. Antonius Cucchus,

Ad Lectorem.

QUANTA sit Iuris Pontificij dignitas, auctoritas, quanta utilitas, atque item delectatio Lector Studiose, neminem vel mediocriter in eo versatum latere opinor, cum enim ipsum Pontificem Maximum De Vicarium auctorem habeat, cum de sacramentis ecclesie, sacrisque omnibus, & sacrificijs, & de cultu caelitis exhibendo agat, cum precipuus finis, scopusque ipsius sit, mortalibus ad beatas, caelestes que sedes viam monstrare, & rectam parare, quis neget, seu effectricem causam, seu materiam, seu finem eius spectemus, nullam scientiam huic dignitate, vel auctoritate conferendam esse? Utilitate porro quanta affluat, ex eo colligi potest, quod haec scientia velui plurimum scientiarum magistra, & disciplina est, namque imprimis sacrae theologiae sinus omnes penetrat, omniaque scrutans, subtiliterque enucleans certa omnium precepta prebet, non infinitis, concertationumque plenis disputationibus confusa, & obscura, sed absolutis Summorum Pontificum sanctionibus, vel Conciliorum Constitutionibus diffinita; Item Iuris civilis cognitio non magis dilucida ex ipsis Caesarum, & Iurisconsultorum fontibus, quam ex Pontificijs hauriri potest, ex quo non semel contingit, ipsos Iuris Caesarici Summos interpretes in arduis, grauibus que altercationibus leges Pontificias uti certiores litium suarum, equiores que arbitros adire, earumque diffinitionibus libenter acquiescere, quare dici audent posse videtur, Iuris nostri libros, omnes Iuris civilis bibliotecas, & auctoritatis pondere, & utilitatis vbertate superare. At quanta sit ipsius in cognitione delectatio, prater incredibilem voluptatis fructum ex harum scientiarum collectione redundantem, declarant temporum varieg mutationes, hominum toties inuerti mores, parum, qui diuersis temporibus floruerunt, ex quorum scriptis haec scientia magnum incrementum accepit, singularis doctrina, & spectata sanctitas, tot Conciliorum generalium cause intellecte, eorumque irrefragabiles in maximis questionibus decisiones, tot summorum Pontificum inter magnos, potentissimos que Reges de grauissimis negocijs responsa, & Constitutiones, quae omnia ex libris Pontificij Iuris, veluti ex quadam occulta historia ediscere licet.

Sed hac una re tamen minus perfecta haec scientia videbatur, quod nec primum ipse limen, nec quibus gradibus ad summa ascendi posset, usquam apparebat, quod ego incommodum ab ipsa iuuentute mea sentiens, & dolens, quamuis ianua pro rei amplitudine extruenda melioris, peritioris que fabri opus esse animaduertirem, quod potui tamen pro illa aetate officium praestare non dubitavi, & fenestram qualemcumque edito priorum institutionum libello aperij, hoc quidem proposito, vt latiores olim aditus ad penetrantia patefacerem, quod proximis annis facere aggressus fui, & institutiones maiores, id est, prioribus illis locupletiores componendas suscepi, in quibus consilium meum idem fere, quod in prioribus illis fuit, nempe ad interiora huius scientiae, & ad summa, sed ampliore ianua, & gradibus commodioribus euehere.

Verum quia, si Deus omnipotens ausibus nostris annuerit, quod possimus conceptum mentis opus ad finem deducere, tale est futurum, vt non satis commodè vno fasciculo adstringi possit, statuimus, ad maius commodum in tres tomos illud partiri, & quinq; libros singulis partitionibus tribuere, quos tomos propterea pentatheucos appellare placuit, Nunc uero (Deo omnipotenti gratia) primus pentatheucus prodit, nec longa mora (vt spero) alter subsequetur, modò idem, qui sapientiam & intellectum dat paruulis, qui que mihi haec suggestit, Deus Trinus & vnus propitijs adstet, ac faueat, Tu candidè lector animum nostrum publicae utilitatis studiosum agnosce, & mecum Deo omnipotenti preces funde, & Vale.

INDEX TITVLORVM OMNIUM Pentatheuci ordine Alphabeti digestus.

- A**bbate. fol. 256.
Archidiacono. 206.
Archipresbitero. 209.
- B**aptismo. 434.
Breuiibus, & Bullis Apostolicis. folio. 27.
- C**anonicis. foli. 213.
Cardinalibus. f. 91.
Cognitione legali. fol. 642.
Com mendatarijs. fol. 264.
Concilio oecumenico. 79.
Confirmatione, & confirmati potestate. fol. 339.
Confirmationis sacramento. 449.
Consecratione Episcopi, & monialium, & benedictione Abbatis. f. 348.
Constitutionibus Conciliorum. f. 3.
Constitutionibus in vniuersum. 5.
Consuetudine. 47.
Custode, seu Guardiano. f. 264.
- D**iacono, subdiacono, & ordinaib. minor. 224.
- E**conomis. f. 268.
Electione. f. 291.
Episcopis. f. 124.
Exrema vnctione. 545.
- G**radibus cognationis, & affinitatis. 639.
- H**oris Canonicis. f. 26.
- I**mpedimentis matrimonij. f. 601.
Iure canonico. f. 1.
- L**egatis Apostolicis. 111.
- M**atrimonio. 569.
Mandatis Apostolicis. 41.
Missa. 506.
Monialibus. 253.
- O**conomis. 268.
Officio & potestate capituli ecclesiae cathedralis. 196.
Ordinibus clericorum. 67.
- P**allio eiusque auctoritate & vsu. f. Patriarchis. 170. (352).
Personis Ecclesiasticis nullo ordini adscriptis. f. 169.
Postulatione praelatorum. 330.
Potestate electi. 336.
Potestate ordinandi, & literas commendatitias dandi. f. 395.
Pontifice Maximo. f. 69.
Praeposito. 210.
Presbitero, parrocho. 217.
Primicerio, seu cantore. 212.
Priuilegijs clericorum. 271.
Priuilegijs. 30.
Priore. 263.
Procuracionibus. 377.
- Q**ui promoueri ad ordines non possunt. 407.
- R**escriptis. f. 11.
Regularibus. f. 332.
- S**acramentis ecclesiae vniuersum. 431.
Sacramento poenitentiae. 454.
Sacramento eucharistiae. 484.
Sacramento ordinis. 543.
Sponsalibus. 548.
Stilo. 44.
Synodo, prouinciali, & dioecesana. 388.
- T**emporibus ordinationum. 426.
Translatione Episcopi, & inferiorum. 355.
- V**icarijs Episcoporum. 179.
Vicarijs in diuinis. 227.
Vita & honestate Clericorum. 282.
Visitacione per platas facienda. 356.

Tituli Primi Libri.

- 1 Iure Canonico.
- 2 Constitutionibus Conciliorum.
- 3 Constitutionibus in vniuersum.
- 4 Rescriptis.
- 5 Breuibus & Bullis Apostolicis.
- 6 Priuilegijs.
- 7 Mandatis Apostolicis.
- 8 Stylo.
- 9 Consuetudine.

MARCI ANTONII CVCCHI

IURISCONSULTI

Institutionum maiorum, seu Pandectarum Iuris Canonici,

LIBER PRIMVS.

DE IVRE CANONICO TITVLVS I.

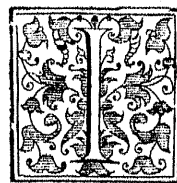
Epitome.

Ius Canonicum cur sic appelletur, quid sit ex quibus constet, quam vim habeant dicta sanctorum patrum, consuetudo, priuilegia, Regulae cancellariae, Communes Doctorum opiniones, Decisiones Rotae, & Constitutiones Aegidianae breuibus perstringitur.

SVMMA RERVM.

- 1 Ius Canonicum cur sic appelletur.
- 2 Ius Canonicum quare dicatur Ius Pontificium.
- 3 Ius Canonicum quid sit.
- 4 Ius Canonicum ex quibus constet.
- 5 Dicta sanctorum patrum ponuntur inter partes Iuris Canonici.
- 6 Consuetudo quam auctoritatem habeat.
- 7 Iudex non debet iudicare de legibus, sed secundum eas.
- 8 Leges quando dicantur institui, & quando firmari.
- 9 Priuilegia sunt leges privatae.
- 10 Regulae Cancellariae habent auctoritatem legis.
- 11 Regulae Cancellariae non habent auctoritatem eo Pontifice mortuo donec a successore confirmentur.
- 12 Communes opiniones doctorum, quam auctoritatem habeant.
- 13 Ius Civile seruatum deficiente lege Canonica.
- 14 Inter duas sententias communes quid agendum.

- 15 Iudex non debet arbitrium suum dare alicuius fauore.
- 16 In foro conscientiae nihil est arbitrarium.
- 17 Cancellaria non dat literas ad decisionem cause ambiguae propter duas communes contrarias.
- 18 Praesertim in his quae ad animam spectant.
- 19 Cancellaria non dat literas appellanti, quando est dubium in iure an sit appellationi deferendum.
- 20 Decisiones Rotae non habent legis auctoritatem.
- 21 Nec Constitutiones Aegidianae.

Ius Canonicum hoc nomine appellatur, quod normam bene, & recte viuendi praebet, nam, *κανον*, graeca vox Latine regula interpretatur, a *κ* ius Pontificium quoque dici potest, quod a SS. Pontificibus auctoritatem roburque accipiat, *τ* estque constitutio Ecclesiastica, *ν* id continens, quod in diuinis scripturis, & legibus secularibus

a c.ij. dist. ij.

b c. i. ca. di. ij.

a *Abb. c. quali* a
ter. ij. de accus.
b *d. c. ij. dist. ij.*
c *c. i. d. ist. xvij.*
d *c. i. & ij. dist.* b
xx. 4
e *c. consuetudi*
nis. dist. xi.
f *c. in istis. di-*
stin. iij.
g *c. regula. in fi.* 5
dist. iij.
h *Relym. in c. ex*
parte. i. de resc.
Dec. & Rip. i. c.
i. de consl. Gom. d
& Mando. in p. 6
em. reg. cancell.
i *Gom. & Man* e
dof. vbi sup.
k *Rel. in c. i. nu.* 7
24. de consl. ubi
& alij.
l *c. i. de ope. no.* 8
nunc.
m *not. in d. c. i.* f
de consl. fa. l. a-
zblata. ff. de rfa. 9
n *Hiero. in pu.* g
seu pract. cano.
fol. 114. 10
o *Doc. in c. i. de*
consl. Dec. & Ri
pa. & Moder. in
rub. ff. si cer. pe. h
p *Ost. a. v. d. r. i.*
praxi lib. vij. c. i. i
vij. nu. 5. 12

bus inuenitur, A Diuinae vero leges na-
tura consistunt, quod sit, vt quaecunque
diuinae voluntati, seu canonice scriptu-
rae contraria probantur, eadem etiam
naturali iuri inueniantur aduersa, &
quaecunq; diuinae voluntati, seu canoni-
cae scripturae, seu diuinis legibus post-
ponenda censentur, eisdem naturale ius
praeferi oporteat. b
Constat tamen ius canonicum ex con-
stitutionibus in generali Christiani or-
bis concilio Apostolice sedis auctoritate
congregato editis, & ex constitutioni-
bus, quae a S. Pontifice, nunc solo,
nunc patrum Cardinalium concilio ad-
hibito, seu ad interpellationem alicuius,
seu etiam vtrius factae sunt, c
Sed & t sanctorum Patrum pia scripta,
Catholicaeque sententiae Pontificum Ro-
manorum auctoritate inter leges, con-
stitutionesque canonicas relatae legum
vim nanciscuntur, & pro legibus ab om-
nibus seruari, & custodiri debent. d
Irem consuetudinis, t id est, iuris illius,
quod moribus instituitur, non vilis est
auctoritas, nam pro lege suscipitur, cum
nec sacris canonibus, nec humanis legi-
bus obuiat, e de qua suum titulum in-
fra subiiciemus. Ac sciendum, quod,
quamquam homines de legibus iudi-
cent, cum eas instituant, cum tamen fue-
rint institutae, & firmatae, t non licebit
Iudici de ipsis iudicare, sed secundum
ipsas: t Instituantur autem leges, cum
promulgantur, firmantur, cum mo-
ribus vtentium, approbantur, sicut. n.
moribus vtentium in contrarium non-
nullae leges abrogantur, ita moribus vtē-
tium ipse leges confirmantur. f
Sunt t & quaedam leges priuatae, quae
vel odio, vel fauore alicuius speciali co-
tra communes Iuris normas factae sunt,
quae priuilegia appellantur, o de qui-
bus proprium tractatum faciemus.
Nec omittendum t est, constitutiones
quoque eas, quas S. Pontifices quibus-
cunque temporibus succedentes scri-
bis suis publicis praescribere solent, quas
regulas Cancellariae vocant, legis com-
munis auctoritatem sortiri, n quam-
diu Pontifex Max. viuit, t nam eo ex hu-
manis sublato, & earum constitutionu
ius extinguitur, quoad a successore fue-
rit suscitata. i
Sed t & Iurisperitorum insignium sic

quentibus calculis receptae sententiae, vbi
legum deest constitutio, pro lege seruan-
tur, n In primis tamen Casareae leges
adiri debent, deficiente lege Ecclesiasti-
ca, & consuetudine. i Quod, t si variae
inter Iurisperitos sint sententiae, nec sa-
tis constet, quae magis recepta sit, piacu-
lum non committit, quisquis alterutram
ex eis fuerit secutus: m caueat tamen lu-
dex, ne harum sententiarum electionem
pretio, aut precibus, aut potentum, vel
amicorum gratiae, & fauori deferat po-
tius, quam causae circumstantijs, vix. n.
mihi persuaderi potest, t quicquid in po-
li foro Iudicis arbitrio esse permittum,
quantumlibet alij contrarium sentiant,
quotus enim quisq; est, qui suo iudicio
in causa ambigua, in hanc vel illam
sententiam non inclinet? quod naturale
iudicium quisquis humana quadam af-
fectione mutatus inuenerit, alioque tra-
duxerit, non potest non iudicium aduer-
sus animae suae salutem prouocare, t No-
solum verò Cancellariae literas dare, qui-
bus quaestiones huiusmodi ad eò inter
Iurisperitos ambiguas decidat, t praer-
sertim in sacramentalibus, & his; quae pec-
catum concernunt, t nec literas appellan-
ti concedit, vbi insignes Iurisperiti, an
eiusmodi appellationi deferendum sit,
inter se non consentiant, ne grauiorem il-
latum, aut alteram ex opinionibus pro-
bare videatur, n
Decisiones t verò Patrum in Rote audi-
torio conscriptoru non solent (vt maxi-
mae alioqui auctoritatis sint) legis vim
& potestatem nancisci: o nec t constitu-
tiones ille, quas quondam Aegidius Car-
dinalis, dum Piceno agro praesisset, ea in
pronincia constituit, passim extra eam pro-
uinciam obseruari solent, quamquam ea-
rum plures veluti peritiae in Curia Ro-
mana custodiantur, ac tota ecclesia Ro-
manae subiecta ditione. p

De Constitutionibus Conciliorum,
Titulus. II.

EPITOME.

Edocet, quae sit Conciliarium Constitutio-
num potestas, & quae sint quatuor prin-
cipalia Concilia, quibus in locis, & quo-
ties fuerint celebrata, & quod singulo-
rum opus fuerit.

Summa

SVMMA RERVM.

- 1 *Constitutiones Conciliorum proprie ap-*
pellantur Canones.
- 2 *Praecipue sunt inter alias constitutiones.*
- 3 *Constitutionibus Conciliorum non cen-*
sentur derogatum, nisi per mentionem spe-
cialem.
- 4 *Constitutio Concilij censetur habere clau-*
sulam derogatoriam.
- 5 *Ratio cur diffidili tollantur.*
- 6 *Concilium quando dicatur legitime con-*
gregatum.
- 7 *Concilia quatuor principalia.*
- 8 *Cur quandoq; dicantur quatuor, quando*
quo octo praedicta Concilia principalia.
- 9 *Quae sint quatuor concilia, & de Concilio*
Niceno.
- 10 *Concilium Constantinopolitanum primum.*
- 11 *Concilium Constantinopolitanum secun-*
dum.
- 12 *Concilium Constantinopolitanum repeti-*
tum.
- 13 *Concilium Ephesinum.*
- 14 *Concilium Calcedonense.*

CONSTITUTIONES t igitur Conci-
liorum, quae proprie Canones appel-
lantur, inter caeteras Iuris Canonice par-
tes praecipuum locum habent, tanta est
enim Conciliorum generalium potestas,
& auctoritas, vt nulla constitutione, le-
ge Rescripto, vel priuilegio eis vniquam
derogari censetur, nisi specialis mentio
de eis facta sit: traditum quippe est, Co-
ncilij constitutione caeteris omnibus, quae
ipsi repugnare possent, derogare, a qua-
uis enim ipse quoque constitutiones, quae
sunt in Concilijs generalibus, ab ipso Po-
pulo Maximo robur, & auctoritatem ac-
cipiant, quemadmodum & reliquae, &
propterea ius Pontificum dicatur, quia
tamen adhibito generali orbis Christi-
ani Concilio maturius emanasse videtur,
nam, quod a pluribus queritur facilius
inuenitur, & quia propter vniuersalem
consensum firmiorem nanciscuntur au-
thoritatem, propterea sit, ne tam facile a
solo Pontifice Maximo tolli, & auferri so-
leant, aut eis derogari, n neque enim par-
tato conuentus vniuersi orbis Christi-
ani, & solius Apostolici consistorij esse de-
bet, quamuis Alciatus libr. vj. paradoxo-
rum c. x. nihilo magis conciliares, quam
Pontificias Constitutiones aestimandas

caeteris omnibus solus repugnans ce-
seat. Oportet tamen Concilium sum-
mi Pontificis auctoritate esse congre-
gatum, ipsumq; Pontificem, aut lega-
tos eius in hoc specialiter deputatos
Concilio interfuisse, & vocatos esse om-
nes, & quoscunq; Episcopos, & Prala-
tos vniuersi Christiani orbis admini-
strationem habentes, & Iurisdictione
Ecclesiasticam, vt infra titulo, de Con-
cilio oecumenico dicturi sumus. Sed
quamuis constitutiones omnes in Co-
ncilijs generalibus, vt supra, sedis Apo-
stolicae auctoritate congregatis editae
legis vim habeant, & ab omnibus cus-
todienda sint, quatuor tamen sunt in
primis Concilia generalia, quae vsq; ad
vnum apicem immutilata seruare, ac
paci honore, & veneratione digna ha-
bere, ac quae praedicauerunt, & statu-
erunt, modis omnibus sequi, & predi-
care, & quaecumque condemnauerunt,
ore, & corde condemnare necesse est,
quae Concilia interdu quatuor (vt
diximus) interdum vero octo dicitur, vt
quatuor quidem, quia in quatuor lo-
cis celebrata sunt, octo autem, quia oc-
to vicibus conuenerunt. Ea sunt, Pri-
mo Nicenum bis celebratum, nam pri-
ma vice sub Siluestro Pontifice, Con-
stantino Imperatore contra Arrii he-
resarcham Alexandrinum presbyte-
rum asserentem tres inaequales in tri-
nitate gradus, & Patrem filio maiore,
& filium Spiritu sancto, & Spiritu san-
cto creaturam, a trecentis & octode-
cim patribus celebratum est, damna-
ta Arrii praedicta heresi, & impieate,
viginti Canonibus conscriptis, deinde
& septimo loco post alia concilia
congregata iterum Synodus trecentu
sexaginta septem patrum Adriano Po-
pulo Maximo Constantino Imperatore
hereses eorum confutauit, qui san-
ctorum imagines caelitus abholendas
suadebant, vt historiarum Ecclesiasti-
carum scriptores tradiderunt.
Alterum Concilium appellatur Consta-
tinopolitanum, nam licet illa in vrbe
olim Romanorum Imperatorum se-
de post concessam Pontifici Maximo
Romae, ac tutissimo religionis asylo,
nunc Christiani nominis infensissima
atrocissimaq; hoste, pluries generalia
Concilia facta sint, vnum tamen Con-

a not. in c. i. de
consul.

b c. i. de iudic.
doc. in c. at si cle-
rici. §. i. co. ti.

c c. sancta octo,
& seq. dist. xvi.

stantinopolitanum Concilium appellatur, Prima autem in ea vrbe Synodus vniuersalis habita est, dum Pontifex Romanus esset Damasus, Imperatores autē Gratianus, & Theodosius, fecitq; Canones tres, heresimq; Macedonij Constantinopolitani Episcopi damnauit negantis impię, spiritum sanctum Deum esse, cui centum quinquaginta patres interfuerunt, qui tamen potius sententiam Damasi predictam heresim damnantis probauerunt, quam nouam sententiam tulerunt, hæc verò Synodus Constantino politana inter quatuor præcipua refertur.

- 11 Altera quoque vice in eadem vrbe Concilium œcumenicum est factum, quod fuit in ordine cæterorum Conciliorum quintum, vt in libris Conciliorum videri licet, de quo & clemens Monilianus Cardinalis Aræceli cap. xij. de Cõcilio œcumenico meminit, quod Iulij S. Pontificis temporibus Iustiniano Imperatore aduersus Theodorum, & alios socios factū est, Ac duabus alijs vicibus repetitum est, sexta, scilicet atq; octaua in ordine cæterorum cõciliõrum vice, nempe Cõstantino Imp. Pontifice Agathone, qua synodo Macharium Anthiochenū Episcopum, & socios eius asserentes, vnam voluntatem, & operationem in Christo damnarunt, ac postremò aliud Concilium eadem vrbs vidit, Adriano Pontifice, Imperatore Basilio.
- 13 Tertius locus vbi Concilium celebratū fuit, cum bis iam alijs in locis Nicæe scilicet, ac semel Constantinopolis celebratum fuisset Conciliū, enumeratur Ephesus, in quo centum Patres Cælestino S. Pontifice, Imperatore Theodosio Iunior Nestorium vrbs Episcopum Constantinopolitanæ impia Blasfemia asserentē beatam virginem Mariam non DEI, sed hominis tantummodò genitricem fuisse, aliamque personam carnī, aliam Deitati tribuentem damnarunt.
- 14 Quartum ꝑ Concilij nomen recensetur Calcedonenſe, quod post prædicta tria, scilicet, Nicenum primum, Constantinopolitanum primum, & Ephesinum celebratum fuit, Martiano Imperatore, Leone S. Pontifice, in quo centum & triginta Patres, Euticem Constantinopolitanum Abbatem Leonis sententiam ante Concilium latam sequuti damnarunt,

asserentem Christum post humanam assumptionem diuinam tantum naturam retinuisse, non etiam humanam. Sic videtur, quatuor Conciliorum nomina à locis supra numerari, videlicet, Nicenū, Constantinopolitanū, Ephesinum, Calcedonenſe, quamuis octo vicibus eis in locis conuentus habiti sint.

De Constitutionibus in vniuersum. Titulus III.

EPITOME.

Constitutiones S. Pontificis quam auctoritatem habeant, quis possit facere legem, qui sit legis finis, quando obligare incipiat lex, quid si quis ignorantiam legis habuerit, an ea obligetur, & quæ ignorantia sufficiat, quomodo probeatur. Quid si lex recepta non fuerit, quos obliget lex summi Pontificis, & quando obliget in foro conscientia, qua in re plura ponuntur exempla, quando lex possit etiam præterita, vel præsentia negocia respicere, An actus contra legem factus sit irritus, & quomodo lex tollatur, abrogatione, actu contrario, lege posteriore, non vsu.

SVMMA RERVM.

- 1 Constitutiones S. Pontificis habent legis auctoritatem.
- 2 Constitutiones sum. Pontificis interdum appellantur bullæ, interdum decreta.
- 3 Decretales Epistolæ, quæ sint, & quam auctoritatem habeant.
- 4 Princeps in dubio videtur velle, ut quicquid statuit inter partes, habeat auctoritatem legis.
- 5 Contractus Principis habet vim legis.
- 6 Inferiores S. Pontifice quandoq; habent potestatem legis condendæ.
- 7 Quisquis habet perpetuam Iurisdictionem, habet auctoritatem statuendi contra subditos.
- 8 Episcopi, Archiepiscopi, & alij superiores habent potestatem legis faciendæ inter subditos.
- 9 Duces, Marchiones, Comites possunt facere legem.
- 10 Legati possunt facere legem, quamuis non sint perpetui.

11 Lex

- 11 Lex qualibet rationalis esse debet.
- 12 Finis legis est bonum publicum.
- 13 Particularis, contra quem facta creditur lex, appellare potest.
- 14 Lex seruanda est, quamuis dura tam in foro animæ, quam in foro poli, dummodo ratione non careat.
- 15 Lex presumitur in dubio non carere ratione.
- 16 Lex non obligat ante publicationem, & lapsus bimestris post publicationem.
- 17 Publicationem non sufficit factam in curia Principis, sed fieri debet in provincia.
- 18 Consuetudo Pontificum in publicatione suorum constitutionum.
- 19 Constitutiones Pont. Max. sufficit publicari Romæ.
- 20 Ius canonicum an differat à Iure Ciuili in publicatione legum.
- 21 Scientiam habentes legis post publicationem ante lapsum bimestre an ea ligentur.
- 22 Scientia legis non presumitur, nisi post lapsum duorum mensium.
- 23 Ignorantia legis non facit admittitur, post lapsum bimestre.
- 24 Iusta causa ignorantia quæ sint.
- 25 Ignorantia legis quandoq; probari potest iuramento.
- 26 Ignorantia legis allegata sine cause expressione solo iuramento probatur.
- 27 Leges Principum inferiorum ligant ante lapsum bimestris.
- 28 Constitutio synodalis ligat ante bimestre lapsum.
- 29 Leges quandoq; expriment tempus, à quo ligare debeant.
- 30 Lex non dicitur perpetua, nisi fuerit recepta.
- 31 Ratio superioris dicitur.
- 32 Quomodo id sit intelligendum.
- 33 Non recipientes legem à principio peccant.
- 34 Lex non recepta non est conscribenda inter alias leges.
- 35 Cathæcumini & Indæi & alij Infideles ligantur lege Pon. Max. cum sub eo habitant.
- 36 Iudæi admittentes crimen Ecclesiasticum possunt puniri a Summo Pontifice.
- 37 Iudæi peccantes contra legem naturæ vel Mosaicam puniuntur à Pontifice Maximo.
- 38 Iudæi possunt esse hæretici, & puniri de

- hæresi à sum. Pontifice, et quando hoc.
- 39 Iudæi seruant legem Mosaicam in successione ab interfecto.
- 40 Pontificis Maximi lex seruanda est etiam in foro poli.
- 41 Etiam quod solim statuerit penam contrahenti, nec prius statuerit quod fieri debeat.
- 42 Secus si lex forum à foro distinguit.
- 43 Secus si lex fundata esset in presumptione, quæ falsa esset.
- 44 Emens iusto pretio rem Ecclesiasticam uenditam ex iusta causa, sed sine solennitate est tutus in foro conscientia.
- 45 Contrahens sine dolo & fraude cum muliere vel minore non adhibitis solemnitatibus est tutus in foro poli.
- 46 Electus dignè à maiori parte capituli nõ seruata forma est tutus in conscientia.
- 47 Non solvens condemnationem, uel multam, uel duplum, aut quadruplum an habet conscientiam tutam.
- 48 Peccans leui culpa non peccat, si non soluit penam ex hoc inflictam lege.
- 49 Index moderans ex causa penam legis nõ peccat.
- 50 Legis natura est, ut futuris negocijs tantum scripta sit.
- 51 Lex trahitur ad præterita & præterita negocia, si hoc expressit.
- 52 Item cum legis ratio respicit præsentia, uel præterita.
- 53 Item cum expectat executionem actus præteriti.
- 54 Item si facta sit causa declarandi.
- 55 Nisi illa declaratio concernat futura.
- 56 Item si communis usus aliter se habeat.
- 57 Vel lex det ordinem procedendi.
- 58 Actus contra legem factus est nullus & irritus.
- 59 Secus in lege prætoria Ciuili.
- 60 Secus in lege Ciuili permittente non prohibente.
- 61 Secus si prohibitio sit temporalis non perpetua.
- 62 Secus si penam statuerit aliter facienti.
- 63 Lex nõ uidetur uelle imponere duplicem penam facienti actum contra legem.
- 64 Actum euens contra legem sine solutione tributi non facit actum irritum, quamuis ad solutionem penæ imposita teneatur.
- 65 Lex sit, ut sit perpetua.
- 66 Expedit quandoq; leges mutare.
- 67 Lex tollitur plurius modis.

68 Abro-

a. c. i. causis, ubi Fely. de re iud. l. fin. C. de legib. l. item ueniunt. §. c. a. t. r. u. m. de pet. h. a. r. e. R. i. p. in c. i. nu. 8. de referri. b. Cor. conf. 2. 3. 4. col. si. lib. ij. R. i. p. ubi sup. c. l. C. a. s. a. r. ff. de publi. c. l. pen. C. de don. an. nut. Alex. l. ciuitas col. si. ff. si cert. pet. Dec. R. i. p. & alij. c. i. de referri. d. c. ij. de maiori & obedi. c. ij. de Const. in sex. e. Bar. communi ter probatus in in. l. omnes popu li. de iust. & in. f. C. ad. conf. 8. Rom. 3. 5. Ias. l. si. ff. de Const. princ. i. Calcan. conf. 7. C. r. 1. 3. nu. 2. g. c. erit aut lex dist. iij. l. cum Pontific. ff. de bon. damna. h. Bar. probatus ab omnibus. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. re. i. l. prospexit. ff. qui & a quibus Berous. in c. i. de const. nu. 2. 2. 1. et in c. cum omnes nume. 20. cod. ti. tulo 4. k. Bal. in R. hui⁹ tit. col. ij. ver. cō. Sti. & in l. i. col. a. iij. c. si plu. vna sent. b. l. Esaiæ c. x. m. c. i. ubi Abb. de postu. pral. c. in istis. §. leges. di. 4. l. leges sa. cratissimæ. C. de legi. Bero. post alios. c. cognoscentes. nu. 51. e. ti. n. In auten. ut facti. ano. const. in rub. & nig.

68 *Abrogari uel derogari lex quando dicatur.*
 69 *Lex non debet mutari sine ingenti utilitate, uel necessitate.*
 70 *Abrogata lege non censentur abrogati adus ante abrogationem facti.*
 71 *Lex non censetur abrogata à Principe per actum contrarium.*
 72 *Quando lex tollatur per actum contrarium.*
 73 *Lex tollitur posteriore lege contraria.*
 74 *Lex quando tollatur contrario usu.*
 75 *Lex abrogata non est ponenda inter alias leges.*
 76 *Legem abrogatam allegans non tenetur falsi.*
 77 *Legis ratio manet, cum desuetudine abolita est, non aliàs.*
 78 *Leges non positæ in noua compilatione censentur abrogatæ.*

QUAMQUAM verum sit, Constitutiones Conciliorum (vt diximus) præcipuam quandam inter ceteras Constitutiones auctoritatem, & prærogatiuam habere, illasq; Conciliorum prædictorum quatuor Constitutiones reliquorum conciliorum constitutionibus antecellere, non ideo tamen fit, quin & alia constitutiones ab alijs condendæ legis auctoritatem habentibus factæ seruari debeant, fat eas præsertim quæ à S. Pontifice emanant, tam eas, quas solus, vel cum Cardinalium patrum Concilio facit, etiam nullo consulente, & propriè decreta appellatas, vel vt vulgò, bullas, & quàm eas, quas etiam ab alijs consultus, seu solus, seu etiam cum Cardinalibus negotio collato edit proprio vocabulo appellatas Decretales Epistolas, ubi sum. Pontifex declarauit, velle se, eas legis communis vim, auctoritatem quæ habere, quinetiam credendum est, quicquid princeps inter partes consultus respondit, confestim pro lege communi custodiendum esse, & que etiam, si non expresserit, velle se, id generalis legis vim habere, in dubio tamen id velle, præsumendum a esse, quod & certius esse eraditur, si rescriptum illud iuris cõmunis obseruationem tueatur, &

5 proceditq; hoc etiam in cõtractu Principis, nam & is pro lege habetur, si Principem id velle constet. c
 6 Possunt tamè & alij quidam post supremum Principem, id est, post sum. Pontificem, & Imperatorem leges statuere, à suis subditis custodiendas, & quisquis. n. iurisdictionem in aliquos perpetuam habet, is & condendæ legis inter eos seruandæ potestatem habere perhibetur, & vultu sunt & Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Duces, Marchiones, Comites, & tam etiã leges, quas cõdunt, iuri communi repugnent, & si perpetui nō sint, qui magnam habent potestatem, statueri possunt, vt legati. f
 12 Quilibet & verò constitutio & lex honesta, rationabilisq; esse debet, & nam legis anima esse ratio perhibetur, nec sine ea viuere, aut constare valet, & est igitur constitutio ad boni vniuersalis finem dirigenda, nam, si alicuius priuati commodum, vel odium spectet, non erit iusta dicenda, etiam si sub specie, & ficto prætextu boni vniuersalis facta videatur, & poteritq; is, contra quem facta sit, & cuius odium spectet, ab ea appellare, & quamuis & tamen rigida, ac dura lex quavis ratione videatur, si alia ratione adiuuetur, nō minus seruare eam oportebit, tam in foro interiore anime conscientiam spectante, quàm in foro contentioso, & iudiciali: & ac semper in dubio est præsumendum, legem ratione non carere, quamuis ratio ab vno quoque de iuris strari facili non possit, nec in promptu appareat. x Meminerint autem legum conditores, quæ propheta Esaias exclamat. l. Vg, qui condunt leges iniqtas (inquit) & scribentes iniustitias scripserunt, vt opprimerent in iudicio pauperes & infra, quid facietis in die visitationis & calamitatis de longe venientis.
 16 Oportet etiam legem, & constitutionem esse publicatam, vt subditos obliget, & post publicationem lapsum esse spatium bimestre, vt poterit constitutionis illius notitia ad subditos manare, & quod non solum de generali publicatione facta in curia ipsa Principis est intelligendum, sed etiam de publicatione facta in provincia illius, quem dicta lege, vel constitutione deinceps præten ditur, nam & si in curia Principis, qui nullum sibi præscere cognoscat, vel patia

tur, publicatio facta sit, & ditorum mensum effluerit spatium, illi non censentur ea coerceri, qui absentes à curia in provinciis fuerint, nisi post factam ibi publicationem, vt tradidit Abbas à cæteris probatus in hoc perpendens authenticam Iustiniani supra citatam Constitutionem. A à qua ius nostrum non discrepare aiunt. & Consueuerunt tamè sum. Pontifices, cum suas cõstitutiones, seu bullas (vt vocant) in publicum profertur, expressè in illis testari, velle se, vt post earum publicationem in acie campi floræ, & ad valvas Basilicæ Apostolicæ pro publicatis habeantur: & est propterea illi sententia subscribendum, nempe summi Pontificis constitutionis factis esse in vrbe Romana publicationis, idq; vsu ipso ferè seruari, vt Abbas Panormitanus, Paulus Eleaz. Gomelius, Syluester, Dominicus Soto, & alij a tradidere, & Et quavis non defuerint, qui ius nostrum à Cæsareo in hoc discrepare crediderint, dixerintq; ius & nostrum constitutiones, & ante lapsum bimestre à die publicationis ligare, & ea tamè sententia frequentissimis iuris consultorum pronūtiatis explorata est, & illud certè pi oculudubio receptum videtur, nempe eos, qui legis promulgata notitiam, scientiamq; ue habuerint, ante lapsum duorum mensium, statim ea coerceri, quàm eius scientiam habuerint, postquam fuerit publicata, nec expectandum esse duorum mensium lapsum, & quod tamen verbis nouelleg cõstitutionis minimè adiuuatur, quæ ait, post bimestre lapsum spatium leges valere, ergo si tunc demum legis accipit vigorem, neque scientes antea obstringet, vt rectè & Soto edocuit, quò ad forum exterijs, licet in foro interiori aliud esse credat Soto, & verum ego eã rationem in foro quoque interiore militare opinor, nam si antea legis non habet vigorem, quàm post publicationem duomenses sint lapsi, peccare vtiq; non videtur, qui eam legem non custodit, quam scit, nondum legis auctoritatem habere, nisi tamè ipsius in legis fraudem fore quis commiserit, antequam promulgaretur, vt in quodã Bartholi exēplo, & cui tamen exemplo locus non esset post legem publicatam, cum tunc ille iustam conquerendi causam non haberet, & sed

tamen nō præsumitur, aliquem scientiã legis habere, nisi post lapsos duos menses, & sed eis lapsis, si velit quis, ignarum se legis fuisse quouis modo probare, nō facile admittendus erit, nisi iustam, necessariam, probabilemq; ignoratiõis causam probarit, & puta, si de constitutione summi Pontificis agatur, & probet is, q. ignorantia alleget, se apud eos fuisse, penes quos sanctissimi Pontificis nomē, & acta nullo in honore sunt, puta, apud Turcas, vel etiam Christianos eos, qui nudum christiani hominis nomen gestant, cæterum se christianæ doctrine, & vitæ hostes infensissimos, & apud Gallos, & Germanorum, & Helueticorum aliquos recessus incolentes: vel, si aetatem, puta, infantiam probet, vel agriditatem, vel furorē, aut arctum carcerē, hæc certè, aut similia possunt iustā ignorantia causam præbere, & Nec fluctuanda admodum, aut plena probatio exigitur, nam & iuriurando soli, si ita iudex arbitratus fuerit, eius, qui ignorantiam allegat, fides adhibenda erit, ubi eius natura: negocium sit, vt probationes facile non inueniantur, quomadmōdum in primo exemplo cõtingere potest, secus in posterioribus exemplis, & cum enim arctus, agriditudo, furor, aut arctus carcer in provincia non difficilis probationis sint, non erit temerè soli iuriurando res credenda, sed probationibus legitimis adiuuanda, quibus probatis ignorantia quoque resulabit probatio, si verò de ignorantia ipsius probatione simplicitèr agatur, causa non allegata, iusiurandum sufficere, iudex arbitrari poterit. i
 27 Item & leges eorū principum, qui supremi non sunt, etiam ante lapsum temporis bimestris obligant, & nec opus est, eas alio in loco, extra quem resideant, promulgari, & quæ ratione & in constitutione Synodi provincialis idem concluditur, vt non bimestre tempus expectetur, sed possit etiam prius ligare, angustior enim horum provincia aliam publicationem non desiderat, nec tempus. x Ignorantia tamen iuris vera, quæ iusta causa non defendatur, sed ex lata culpa contingat, neminem excusatum faciet, nisi forte lex dolum requiratur, vel ex his casibus sit, quibus lata culpa dolo equiparari non solet, & Verum

e. c. vt animarū de consli. in sex. ubi gl. & gl. Bu. Abb. Fel. in c. d. nobis. pri. de sc. excom. Fel. in c. cognoscentes. col. lum. iij. iij. cōcl. Bar. & Taf. in l. cum eos populos. c. de sum. trin. Dida. in c. alma mater. S. x. n. 11 et seq. Cla. i. pra. cri. q. 85. col. ij. b. gl. in clem. ij. vers. ex nunc. de heret. i. cum sin. gu. de preb. in sc. xto. Ab. Dec. Fe. ly. Ber. in d. c. co. gnoscentes. c. Sylu. ubi sup. d. d. c. i. i. S. leges e. S. sed & quod princ. Inst. de in. re nat. f. Sylue. d. vers. lex ver. vi. casu. g. Fel. in c. ij. de treu. & pace. h. c. i. de consli. i. gl. & doct. d. c. i. Coar. d. c. alma mater. S. x. col. iij. k. doct. in d. c. i. d. consli. ubi Ber. m. 61. l. doct. ubi sup. iudiciale inqu. sitorum. xer. in. uocare. n. 4. et 5. m. Cald. cō. 30. de testa. & cōsi. x. de consl. Alc. li. ff. si cer. peta. Fel. in d. c. i. col. xij. et Ber. n. 164. n. Ab. et doc. d. c. i. de consl. o. Did. i. reg. pec. catū. par. ij. S. v. num. 4.

si lex noua pœnam statuat nouam, & ma-
iorem pro facto aliàs à iure vniuersali
prius damnato, maxima inter doctores
controuersa est, vtrum ignari eius legis
illi pœnæ recenter indicta adstricti sint,
sed verior, magisq; recepta videtur sentē-
tia, non posse hoc incitiae prætextu hu-
iudmodi recentis constitutionis pœnam
effugere, eo quia excusatio nulla adiuu-
to esse illi debet, qui facinus à iure publi-
co, & vniuersali damnatum committit,
licet pœnam speciali constitutione indi-
ctam ignoret, quamuis à spiritualibus pe-
nis hac specie se tueri queat fortasse. A
Contingit tamen frequenter, tempus ex
primi in constitutionibus (puta ex nunc
prout ex tunc) vel tempus mensis, aut a-
liud, quo ligare, & obligare incipiunt, cui
temporis præfixioni standum est, v quo
ad actus irritationem facti contra legem,
non quò ad pœnam, durum est enim, pe-
na aliquem irretiri, antequàm legis scien-
tiam habuerit. c
Post legis promulgationem, & duorū men-
sum lapsū, non tamen continuò dicen-
dum erit, ratam eam, firmamq; perpetuò
fore, sed receptam esse oportet, vt legis
perpetuæ habeat vigorem, v quapropter,
si populus eam legem nunquam vlu rece-
perit, vinculum nullum iniiciet, nec vide-
atur hoc cuiquam absurdum, q; princi-
pis legum conditoris potestas quodam-
modo à populi arbitrio pēdere videatur,
cum & ipsi populo, quam habet potesta-
tem, Imperator acceptam ferre debeat, &
aut certe principis conuientia, qui sub-
ditos, vt legem obseruent, nō compellit,
hoc efficere videtur, cum scit, ei non ob-
temperari, q; quod scilicet intelligendum,
si maior populi pars eam non receperit,
vel certum personarū genus, secus si mi-
nor pars tantum populi, vel certi generis
personarum, eam non admiserit, & pecca-
torum tamen vacant hi, qui nulla iusta
ratione ducti aduersus voluntatem Prin-
cipis cōditoris, à principio in causa sunt,
ne iusta lex principis publicā vtilitatem
spectans recipiatur, eiq; obuiam eunt, &
nec huicmodi lex à subditis non rece-
pta inter alias leges conscribenda erit.
Constitutio igitur S. Pontificis, vt supra fa-
cta, edita, & recepta omnes passim deuin-
cit, qui Pontifici Romano subsunt, n non
solum constitutionis tempore, sed & futu-
ris temporibus, & quinqueniam f Cathecu-

meni, & Iudej, alijq; infideles ab obser-
uatione Pontificie cōstitutionis immu-
nes non censentur, cum ditionis Eccle-
siasticæ terras incolunt, q; possuntq; Iu-
dæi à Iudice Ecclesiastico iure coerceri,
si crimem aliquod Ecclesiasticum admi-
serint, Item si cōtra legem naturæ, vel
Mosaicam peccarint, & ac punitur post-
sunt interdum etiam criminis hæresis
Iudæi, si illis in dogmatibus deuent, in
quibus secta eorum cum nostra religio-
ne conuenit, uel si fautores, defensores,
aut receptatores Iudæi hæreticorum in-
uenti fuerint, vel christianos ad hæreses
adducere malis peruersionib. enisi fue-
rint, vel dogmata cōtra christianam do-
ctrinam inter christianos spargere, li-
brosq; prohibitos igni destinatos, apud
se detinuerint, nam huiusmodi libros
hæresibus refertos apud Iudæos inuen-
tos, & Gregorius, & Innocentius com-
buri olim iusserunt, eorumq; hospites
puniri, ac nouissimè id quoque Paulus
Quartus executus est, & In præsentia
quoque nonnulli Iudæi in vinculis cau-
sam dicunt hac in civitate Papiæ, eò q
libri à catholica ecclesia interditi apud
eos reperti fuerint, & præsertim liber,
qui appellatur Talmud, plures aduer-
sus CHR. D. N. blasphemias continēs,
Iulij 111. constitutione Iudæis sub pœ-
na omnium honorum, & vltimi suppli-
cij interdicitus. In successioneibus ta-
men ab intestato legem Mosaicam inter
Iudæos seruari non legem Pontificiam,
aut Cæsaream frequentibus sententijs
receptum est, licet fortè aliud sensisse vi-
deantur, in successioneibus ex testamen-
to prouentibus. x
Ad eò autem constitutio Principis, Ponti-
ficisq; Romani ab omnibus custodienda
est, q; vt in foro quoque illo, quod ad
salutem æternam prospicit, rationē red-
diturus sit, qui iustam veri principis le-
gem non custodit, n quod f admitten-
dum credo, & si lex pœnam certū quid
facienti, vel omittenti protinus im-
posuisset, nec prius cauisset, vt id fieret, vel
non fieret, cum, & si explicitè lex non
præceperit, vel vetarit id fieri, eo tamen
ipso, quo aduersus committentem, aut
omittentem sancit, statuitq; pœnam, fa-
ctis id præcipere, aut vetare videatur, &
culpa lætali animam obligare, ut rectè
Didacus scripsisse videtur, o quamquā

Henticius

Henticius Gandauensis, & Alfonso de
Castro ab eo citati incertiores uideatur
fuisse, & nescio qui alij; f secus tamen
erit, si lex ipsa hunc forum à contentio-
so diuiserit, ac declarauerit, diuersas
esse utriusq; fori obseruationes, ueluti,
cum ait, donationem Ecclesiæ factā su-
peruenientibus liberis, quos non cogita-
rat, superuenturos, in foro poli reuocari,
quamuis aliud in foro contentioso ob-
seruandum esset, uel f nisi præsumptio
fundamentum eius legis esset, A nam,
qui rem aliter se habere, & contra præ-
sumptionem certum habet, potest tuta
conscientia legem illam nō seruare, n (in
lege tamē fingente idem non sentio, qd
de lege præsumente, cum altera proba-
tioni locum faciat, altera nequaquam)
quia hoc in foro ad cælestem sedem di-
rigenda, ueritas sola inspicitur, quocirca
(ne res exemplis careat) f qui iusta cau-
sa, iustiq; pretio venditam Ecclesiasticā
rem emerit, quamuis solennitates iure
traditas non adhibuerit, de salute ani-
mæ sollicitus esse nō propterea debet,
quamuis contentiosum iudicium perti-
nescendum ei sit, ut ego opinor cū Au-
gust. Berou aduersus Decij sententiā, c
quemadmodum f & si securus esse po-
test, qui citra dolum, & fraudem cum
muliere, aut minore contrahit, non ad-
hibitis statutorum solennibus, uel sine
licentia uiri, n quam sententiam magis
probo, quamuis Didacus & aliud senten-
tiant: Sic & traditum f est, non esse, quod
sibi ad salutem æternam metuat is, qui
merito, & dignè à maiore collegij parte
electus est, quamuis forma electionibus
faciendis tradita non sit seruata f. Dubi-
tatum etiam uidi, an, qui secerero intel-
lexerat, pretium rei, decreto imminutum
iri, possit pretio iusto, sed maiore ante
decretum publicatum eam rem uende-
re, nullo animæ periculo, ita, an qui in
maxima annonæ caritate frumenti co-
piam habens, cum sciat, breui magnam
frumentum vim allatum iri, & pretij con-
sequeter casurum, teneatur ciuibus hoc
notum facere, & frumentum suum mi-
noris uendere, qua in questione S. Tho-
mas, g ait, non teneri uentorem ad res-
tutionem, quamuis malè fecerit, & ob
id possit aliqua pœna puniri, quia uen-
ditor merces uendit eo pretio, quò iuste
communi hominū iudicio æstimaban-

a c. si. xvij. q. i. Berou. d. c. i. n. m. c. c. xvij. & sequen. post alios.
b c. tua nos. ubi no. de sponf. c. is qui sitem. eo. ti. c. inquisitionis
de sent. excom. Fel. c. sicut dignum. col. si. ad fin. de homic.
c Berou. d. c. i. n. 281. gl. c. sine exceptione. xij. q. ij. & in ca. qua
in ecclesiarum. de consl. & in c. i. ver. reddit. de in. te. rest.
d Abb. in c. relatum. i. de testi. col. ij. Fel. Dec. Berou. d. c. i. Ber.
dec. i. n. 13.
tur, licet perfecti hominis esset copia fu-
ture nuntiatio, n Aiant q; uisusq;
48 Scole Doctores, peccatū æterna dam-
natione dignum non committere cum,
qui lege uiolata pecuniaria pœna contu-
matiam delictumue muldante eam pœ-
nam non soluit, nec talem pœnam exi-
gendam, aut soluendam esse in eo foro,
vt cum pœna dupli, aut quadrupli im-
ponitur (puta) furi, uel ei, qui soluendo
legato pio contumax est, alijsue simili-
bus exemplis, & que tamen sententia
Decio non placuit, qui credit, pecunia-
riā pœnā delicto parato parē & debe-
ri, & exigi in foro cōscientiæ posse, quia
obligatio ex delicto fit ex iure naturali,
& quia publicè uilitati inmitur exigē-
ri, vt delicta puniantur, cui Decio, & ego
ad stipulor, si de illa pœna loquatur, q
ciuitati, vel fisco ob crimen pendenda
est, non de ea, quæ parti læsæ applican-
da est, neque enim citra animæ lue peri-
culum maiorem pœnam exigere potest
damno, quod ipse p. p. p. fuit, quam
uis fortè publica uindicta id pati, aut et
desiderare uideret, quocirca is, cui res
furto, subtrahita fuerit, quadruplum in
hoc foro non consequetur, nec fur id
soluere obligatus erit, alijsq; huiusmo-
di exemplis, & si forte aliud dicendum
cuiquam uideretur, si pacto & conuētio-
ne partium ea pœna fuisset promissa, nā
promittentis consensus id efficit, qui di-
ctis stare, & pacta fœdera seruare tene-
tur, quare nec ipse de tractare promissā
solutionem potest, nec creditor exigens
peccare dicitur, & de quo tamen ampli-
us deliberandum est, neque enim de cō-
uentionali pœna hic nos agimus, sed de
legali, interim tamen dicam, promitten-
tis consensum creditorem non excusa-
re, quominus plus debito exigens piacu-
lum admittere dicatur, nisi fœnerato-
ris excusationem accipere uelimus pec-
catum suum propter consensum deli-
toris, qui fœnus soluit, purgare eniten-
tis: Si tamen condemnationis sententia
secuta iam esset, credam posse tunc etiā
C poli

*e in d. reg. pec-
catum, par. ij. S.
ij. nu. 9. & in c.
cum esset, nu. 8.
de testa. Tirag.
post leg. commub.
par. ij. nu. 20.*

*f Immo. in. c. q. f.
sicut. de elec. Be-
ro. ubi supr. nu.
231. Fel. nu. 39.
& 40. Immo. c.
quia pp. de ele.
Did. ubi sup.*

*g Tho. ij. ij. q. v.
lxxvij. arti. ij.*

*h Did. ubi sup.
num. 48.*

*i gl. c. fraterni-
tas. xij. q. ij. Ab-
ba. c. ij. ad fi. de
testi. & d. c. i. de
consli. ubi Felyn.
Dec. Berou.*

*k Ang. con. 43
in fi. Corn. conf.
69. col. pe. lib. ij.
Dec. consl. 298.
col. ij. Purpur. in
l. rogasti. S. si ti-
bi. ff. si cert. pet.
Rebus. in l. i. c.
de sen. pro eo qd
inter.*

a S. T. h. ij. q. lxxij. ar. ij. Bal. l. id quod pauperib. qd. ix. C. de epi. & cle. Anc. reg. poss. col. 25. Fel. d. c. i. n. 46.
b Dec. d. c. i. de constit.
c Innoc. c. sicut dignum, de homi. Ab. d. c. i. & Bero. nu. 42. Rom. sing. c. vij. Ab. in c. dilecti, & c. quoniam. de prob. & c. i. de custo. Eucha.
d l. non omnis. poli iure creditorem eam exigere, exaff. si cert. pet. a
a Etiamque retinere, a quamuis aliud De
c Innoc. in d. c. b
i ubi & alij, de 49
f d. c. cognoscere res. c. i. de offi. le ga. in sexto.
g gl. c. i. uer. in posterum. de a. c. & qual. Dec. c. quoniam. col. pe. de rescri.
h Bar. l. ois populi. q. v. princ. Dec. d. c. quoniam nume. 13.
i Dec. d. c. quoniam. de rescri. post alios.
k ca. in nomine Domini. ubi Fe. l. de vesti. c. In. dex. ubi gl. dist. x. c. qui contra. de reg. iur. in sexto. l. non dubium
l ubi Bar. ff. de legib.
m l. iij. §. sed utrum ubi gl. uer. si. non puto. ff. de minor.
n Cast. & Ias. d. l. non dubium. n. l. si. ad fin. C. de sen. ex breui. 54
o Sal. Ias. l. i. C. de sum. tri. & d. l. non dubium. Ab. g
p et alij d. c. i. no. mine.
q Cle. i. uer. prohibentes. de iur. pat. Ias. l. non dubium.
r l. i. §. bi du. ff. quan. app. sit. l. relocatorum. §. ad tempus. ff. de interd. l. i. §. jin. de ser. l. si don. §. i. ff. de don. inter vir. & Bar. & Ias. d. l. non dubium Ab. d. c. in nomine.
s Ab. Fel. & alij d. c. in nomine, & in c. venerabilis, de iudi. & c. in causis, de offi. deleg.
t Bal. d. l. non dubium. Fel. d. c. in nomine domini.

casus extendi, si declaradi potius, quam
h Statuendi causa sit facta, u nisi illa de
 56 claratio futurorum tantum mentionem
 habeat, uel nisi casus transactus sententia
 decisis iam foret, quamuis etiam ab
 57 ea sententia appellatum esset, t item si
 communis usus aliter se habeat, t vel
 58 lex procedendi ordinem praesumat, poterit
 etiam pendentes casus comprehendere. i
 59 Illud t quari etiam solet, an actus contra
 legem factus omnino inutilis, irritusq; sit,
 & traditum est, talem actum frustra fieri,
 etiam si lex id minimè expresserit, ut
 contra uetantem legem facta pro infectis
 sint, x quod t quidem in lege ciuili tm,
 non etiam in lege praetoria dictum intelligas
 l. Vnde Episcoporum, Ducum, comitum, & Marchionum
 statuta prohibitione sola actum irritare non
 censetur, m non unquam tamen & perpetua,
 ciuilibusq; lex actum irritare non censetur,
 nisi nominatim id cauerit; ut pluribus
 exemplis demonstrari potest: Nam, t si lex
 61 permittendo potius, quam prohibendo sancita sit,
 tunc, & si actus aliter gestus sit, quam a
 lege sit permillum, non propterea nullus
 62 confessim iudicandus erit. n t Item si
 legis prohibitio perpetua non sit, sed ad
 tempus facta, non creditur, actum secus
 factum eo ipsum irritum haberi uoluisse,
 o se, o quod etiam in dubio procedit, si
 lex actum prohibens, illum tamen ualere
 63 declarari, r vel, si t poenam aliquam statuerit,
 si actus aliter fieret, quam a lege praescriptum
 sit, nam poena specialis generalem tollit,
 t nec uerisimile est, legis latorem
 64 duplicem poenam ex eodem facto imponere
 uoluisse, eam scilicet, quam expressit, & actus,
 qui geritur irritationem, t ueluti (gratia
 65 exempli) si contractui gerendo certum tributum
 imponatur, & tributum non soluente poena
 adijciatur, non simul etiam contractus
 irritatus uidebitur, tributo non soluto,
 sed satis erit, poenam persoluisse, ubi
 scilicet actus irritatio poena dici posset,
 q ut quia patrimonij iminutionem afferret,
 vel iuris qualiti, nam, si quaerendo iuri
 tantum obesset, non diceretur poena, ne
 propterea uel ab alia poena excludatur, nequaquam
 66 faceret. r
 Quamuis lex, t uel perpetuo firma, stabilisque sit,
 condidit, & ridiculum uideatur

deatur (vt Nicolaus Pontifex ait) si traditiones a patribus acceptas, infringi patiamur, a postulat tamen t quandoque ratio temporum, mutatio morum, ac personarum uarietas, ut, quae olim summa cum ratione constituta, si xaq; lex fuerat, nunc haud minori cū ratione resigi, eueritiq; debeat, quocirca ne cui mirum uideatur, si lex uel constitutio eadem omnibus aetatibus, & seculis non uigeat. b
 68 Id uerò pluribus modis contingere potest: uel quia (ut supra diximus) usu recepta non sit, uel quia ab ipsomet conditore, alio uel successore ipsius abrogata, uel quia contrario usu abholuta, sublataq; fuerit, t abrogari autem lex tunc dicitur, cum prorsus tollitur, quemadmodum, ubi pars detrahitur, derogari, cum enim lex p rogatione populi a Tribuno plebis factam fieret, & constitueretur, sique lex rogata diceretur, merito & ubi contraria uoluntate, & placito irritatur, & derogari, & abrogari e diximus, t qd' haud temere faciendum est, sed certa iustaque ratione, & ex euidenti manifesta qe populi uoluntate, n aut
 71 ingenti necessitate. t Non tamē lege abrogata actus illi censetur abholuti, qui gestu fuerint, dum lex ipsa uigere, e nec
 72 t quis sibi persuadeat, legem eo ipso dici sublata, quo legis conditor actū aliquem ab ea lege abhorentem, imò ipsi aduersantem sciens prudensq; gerit, quamuis Panormitanus Abbas, ac alij nonnulli hoc opinati fuerint, r nam, & si legis municipalis conditores aliquid scientes fecerint legi ipsi municipali nō consentaneum, credendi non sunt propterea uoluisse eos confestim legem suam mature excogitata abrogare, e cum possit quis una uice aliqua ex causa a statuto eiusq; forma discedere, non tamē illud prorsus abholere, uideamusq; hoc frequenter usu venire, quod princeps alicuius ad postulationem constitutioni alicui derogat, nec propterea derogatio illa perpetua censetur, & quamuis clausula illa inseri solet, ut derogatio pro ea uice tantum uires habeat, uel ad eum actum duntaxat, Ego tamen crediderim, clausulam illam abudare, & quod certior cautio reddatur, apponi potius, quam quia necessaria foret, subscribendum quidem Panormitani sententia tūc

existimarem, ubi pluribus uicibus statuentes consulto aduersus legem suam conuentu habito fecissent quid, uel decreuissent, uel ubi hac mente id commississent, ut legem auferrent.
 74 Constitutioni t quoque uel legi cuiuscunque derogatum censetur, si alia postmodum constitutio priori aduersans promulgetur, quamuis nulli de priorē constitutione mentionē habuerit, n modo ei directò, & quodammodo repugnet e diametro. i
 75 Abrogatae etiam leges ille iudicantur, quae in noua constitutionum compilatione non reperiuntur positae. x
 76 Ac sciendum t est, leges abrogatas nō esse inter alias leges referendas, nec ad decisiones causarum citra poenam falsi citandas, l. quamuis forte earum illa in corruptaque stet, uigereque ratio, t illa quidem carū proculdubio manebit ratio, si desuetudine sublata fuerint, m quod non ita in confesso est, si alia lege n lata contrarium sancitum sit. n
 78 Ex nō usu autem sublata, ut lex dicatur, oportet casum euenisse, quo lex illa disponit, nam si nullus unquam talis incidit casus, non propterea minus recepta lex dicitur, nec propterea in desuetudinem abiisse, quamuis executionem o sortita non sit. o

a c. ridiculum distin. xij.
 b c. non debet, ubi gl. de cōsan. gu. & af. c. sciē. dum. dist. xxix. ca. quia sancta. §. uerum. distin. xxij. Di. ac. ca. alma mater. par. te. ij.
 c l. derogatur. ubi. A. lei. de uer. bo. signifi.
 d l. iij. ff. de uer. bo. princ.
 e Car. Ab. & Fel. c. qui in ec. cle. c. ti. & in c. si. & gl. c. i. uer. receperit, de cle. ri. resid. in sexto. & in cle. si. uer. in posterum. de eta. & qualita.
 f Ab. & Dec. c. cum accessis. sent. iij. no. c. ti.
 g l. si quado. C. de inof. testa. h c. i. eo. ti. i. sexto.
 i Dec. l. in omnibus de reg. iur.
 k Bero. d. c. i. nu. me. 61.
 l Dec. d. c. i. nu. me. 11.
 m Bar. l. de quibus, nu. 4. de legibus.
 n Bar. ubi sup. o Ab. c. Ioannes & est rem.

De Rescriptis. Titulus IIII. EPITOME.

Rescriptorum tres species explicantur, & quibus nominibus ea nuncupentur, à quibus auditorijs dentur. Quae inter has species sunt discrimina, tam in forma, quam substantia, & robore, & uiciorum, & alijs profusè declaratur: & praecipue, quae sint rescripta mixta, quae eorum nomina, an literis gratiae, an uerò literis iustitiae magis accedant, non nulla diferuntur, quae omnibus rescriptis sunt cōmunia, multa, quae rescriptum unumquodq; uitiare possunt, & quia rescriptum à typo abhorrens suspectum est, plures styli obseruationes in rescriptis enumerantur. Postea uariarum rescriptorum ad lites formae ponuntur, & plura, quae in huiusmodi rescripto referri debent, ne subreptitium sit, Item plura, quae in rescripto gratiosos

exprimi opus est. Postea, quibus modis rescriptum tollatur, finiatūrus, & demum quasdam species rescriptorū gratiæ recenset, singulasque prosequitur.

S V M M A R E R V M.

- 1 Rescriptorum tres sunt species.
- 2 Referendarij gratiæ, & Referendarij Iustitiæ.
- 3 Rescriptum in dubio interpretatur potius iustitiæ, quam gratiæ.
- 4 Rescripta gratiæ, quæ sint.
- 5 Rescripta gratiæ quandoq; appellantur privilegia.
- 6 Rescriptum & privilegium propriè loquendo sunt diversa.
- 7 Rescripta gratiæ & Iustitiæ diversis modis vincuntur.
- 8 Rescripta gratiæ difficilius conceduntur quam iustitiæ.
- 9 Literæ gratiæ sunt magis suspectæ de falso, quam literæ iustitiæ.
- 10 Literæ gratiæ strictè interpretantur.
- 11 Literæ Iustitiæ & ipsa interpretantur strictè.
- 12 Literæ gratiæ vitiantur subreptione ipso iure.
- 13 Literæ gratiæ & Iustitiæ semper differunt in terminis subreptionis.
- 14 Subreptio vitiat literas iustitiæ etiam, si processerint ex ignorantia facti alieni.
- 15 Subreptitiæ sunt literæ, quibus non est expressus modus exequendi.
- 16 Literæ Iustitiæ non vitiantur subreptione ipso iure, sed per sententiam.
- 17 Literæ Iustitiæ, quæ auocant causam ab ordinario, vitiantur ipso iure per subreptionem, & strictè interpretantur.
- 18 Rescriptum gratiæ vitiat qualibet minima subreptione.
- 19 Consensus partis non validat literas gratiæ subreptitiæ, & cur ita.
- 20 Literæ gratiæ sunt perpetuæ.
- 21 Neq; expirant morte concedentis.
- 22 Literæ iustitiæ non durant ultra annum, & finiuntur morte concedentis.
- 23 Literæ gratiæ difficilius expirant, quam Iustitiæ.
- 24 Rescripta gratiæ post præsentationē tribuunt ius ad rem in eis designatam.
- 25 Literæ gratiæ possunt impetrari etiã sine mandato, non tamen literæ iustitiæ.
- 26 In literis gratiosis attenditur tempus datae.

- 27 In literis iustitiæ attenditur tempus præsentationis earum.
- 28 Literæ iustitiæ censentur habere illam clausulam, si fuerint præsentatæ.
- 29 Literæ iustitiæ censentur habere clausulam, si ita est, vel, si preces veritate nitantur.
- 30 Literæ iustitiæ debent continere clausulam si ita est.
- 31 Literæ gratiæ signantur per verbū, fiat, à Summo Pontifice, ab inferioribus per verbum, concessum.
- 32 Gratiæ per verbum, fiat, quare præferatur gratiæ, per concessum.
- 33 Literæ iustitiæ quomodo signentur.
- 34 Literæ iustitiæ conceduntur etiam sine supplicatione, nec registrantur in libro Cancellariæ.
- 35 Nisi dirigantur ad Indices in provincia.
- 36 Rescripta iustitiæ quandoq; explicantur in forma brevis 38. & quandoq; in forma bullæ.
- 37 Ratio, quare non registrentur literæ Iustitiæ.
- 38 Rescripta mixta quæ sint.
- 39 Rescripta in forma pauperum quæ dicantur.
- 40 Rescripta, cum secundum Apostolum, quæ sint.
- 41 Rescripta in forma communi quæ.
- 42 Rescripta in forma communi.
- 43 Rescripta, in forma, dignum arbitramur.
- 44 Literæ mixtæ cur sint iustitiæ, & gratiæ.
- 45 Literæ mixtæ an fortiantur naturam literarum gratiæ an iustitiæ.
- 46 Literæ mixtæ, quare comparentur literis gratiosis.
- 47 Contentiosus literis quare comparentur.
- 48 Literæ mixtæ habent funiculum canapum, & contra eas opponi non potest exceptio preemptoria in vim dilatoriæ.
- 49 Literæ in forma pauperum comprehendunt etiam beneficia Ecclesiæ Cathedralis, quâvis secus sit de literis gratiosis.
- 50 Regula Cancellariæ renouans literas gratiæ, vel iustitiæ comprehendit etiam literas in forma pauperum.
- 51 Literæ in forma pauperum vitiantur nisi facta sit mentio patrimonij, quod habet precator, secus in literis gratiosis.
- 52 Literæ in forma pauperum non vitiantur ipso iure per subreptionem.
- 53 Quodlibet rescriptum reduci debet ad terminos iuris, quantum potest.
- 54 Rescriptum remouens appellationem, vel exceptionem

- Apostolicis & quare.*
- 80 Stylus Cancellariæ frequenter variatur.
 - 81 In stylo fundari non potest, nisi declaratione super eo sequuta.
 - 82 Variæ rescriptorum ad lites formæ.
 - 83 Rescriptorum ad lites Cardinalibus concessorum una est forma.
 - 84 Rescriptum, quo negotia omnia committuntur, est vitiosum.
 - 85 Rescripta ad lites nitantur subreptione.
 - 86 Rescripta iustitiæ debent facere mentionem de lite iam cepta.
 - 87 Lis dicitur cepta sola citatione.
 - 88 Rescriptum facere debet mentionem de citatione decreta, videlicet non executam si ipse actor, qui citari fecit, literas impetret.
 - 89 Secus si reus literas impetret, non actor.
 - 90 Substantia totius processus exponenda est in literis.
 - 91 Mentio fieri debet de alio rescripto, quod emanauit in causa.
 - 92 Et de quacumq; clausula eius insigni.
 - 93 Leuia exponenda non sunt.
 - 94 Statuti etiam mentio fieri non debet.
 - 95 Literæ ad beneficia debent facere mentionem de alio beneficio, quod habet.
 - 96 Qualitas & valor beneficij, quod nunc habet, exprimenda sunt.
 - 97 Etiam quod illo priore spoliatus fuisset.
 - 98 Ratio quare principes inscribunt sibi titulos quos amiserunt facto.
 - 99 Spoliatus de facto non ex beneficijs incompatilibus non tenetur de eo mentionem facere, nec punitur, veluti detinens beneficia incompatibilia.
 - 100 Possidens beneficium de facto non de iure, debet mentionem de eo facere, & ratio ponitur.
 - 101 Impetrans tertium beneficium tenetur facere mentionem, de illa gratiâ, quam in impetratione secundi promiserat renuntiare & redditur ratio.
 - 102 Mentio fieri debet etiam de beneficio, quod renuntiauit, si renuntiatio admissa non fuit, & ratio huius dicti.
 - 103 Secus si admissa fuisset.
 - 104 Renuntiatione admissa perditur titulus & possessio.
 - 105 Rescriptum non redditur subreptitum, & si mentio facta non sit de altera gratiâ sibi ignoranti quesita per procuratorem.
 - 106 Ignorantia probatur Inramento.
 - 107 Nisi sit ignorantia non verisimilis.
 - 108 Mentio
- exceptionem intelligitur de iniusta exceptione, & appellatione, nō de valida.
- 56 Rescriptum conferens non obstante collatione alteri facta, non censetur tollere validam collationem.
 - 57 Rescriptum mandans aliquem anteferri, non censetur præferre etiam bis, quibus sit questum ius in re.
 - 58 Constitutio regulæ cancellariæ in hoc proposito.
 - 59 Rescripta prohibentia cognitionē causæ dant suspensionem falsi.
 - 60 Mandatum Summi Pontificis iniustum non debet Index exequi.
 - 61 Rescriptum illud vitiosum est, quo Summus Pontifex committit omnia negotia vnius Iudici quem ille sibi elegerit Iudicio suo.
 - 62 Rescriptum habens manifestum errorem in grammatica est vitiosum.
 - 63 Rescriptum abhorrens à stylo dat suspensionem falsi.
 - 64 Enumerantur aliquæ diffinitiones, quæ ex stylo scribendæ sunt concisæ vel extensæ in rescriptis.
 - 65 Diphthongi non sunt in usu in literis Apostolicis hodie, olim secus.
 - 66 Numerus scribendus est extensus in literis Apostolicis.
 - 67 Verba illa sanctitas uestra, an scribenda sint extense in rescriptis.
 - 68 Relatiuum (quod debet scribi extense).
 - 69 Carta bullarum Apostolicarum non debet esse nigra.
 - 70 Indictio non ponitur in literis Apostolicis.
 - 71 Forma incipiendi rescripta, conquestus, vel, ea quæ de bonis.
 - 72 Forma inchoandi rescripta sua nobis, vel significauit, vel querelam.
 - 73 Summus Pontifex appellat fratres omnes Episcopos, alios vero appellat filios.
 - 74 Cardinales singulos appellat filios, omnes appellat fratres.
 - 75 Canonici Ecclesiæ Cathedralis nuncupantur sine expressione nominis sancti illius Ecclesiæ.
 - 76 Canonici regularibus directæ literæ Apostolicæ expriment nomen sancti.
 - 77 Literæ scriptæ alijs habentibus seculari dignitatem debent exprimere nomen sancti.
 - 78 Excepta dignitate Archidiaconatus Bononiensis.
 - 79 Vicarius, dictio non extenditur in literis

- 108 Mentio fieri debet etiam beneficij manu-
lis, ubi detur in titulum, secus si non de-
tur in titulum, uel sit Vicariatus tem-
poralis.
- 109 Qualitates utriusq; beneficij, tam quod
habet, quam quod petit, exprimēde sunt.
- 110 Exprimi debet, an beneficium sit in Ec-
clesia cathedrali.
- 111 Exprimendum est, an beneficium habeat
curam animarum.
- 112 Cura animarum est ars artium.
- 113 Beneficij appellatione non uenit beneficiū
habens curam animarum.
- 114 Etiam quod cura exerceatur per alium.
- 115 Etiam quod gratia facta esset motu pro-
prio.
- 116 Motus proprius non purgat uitium sub-
reptionis.
- 117 Exprimi debet, an beneficium sit electiuū.
- 118 Beneficia electiua non utuntur eodem iu-
re cum alijs beneficijs.
- 119 Exprimendum est, an beneficium sit desi-
natum hospitalioni.
- 120 Regulare beneficium impetrans secularis,
uel contra eam qualitatem narrare
debet.
- 121 Exprimendum est, si beneficium alij uni-
tum sit.
- 122 Exprimendum est, an beneficium sit Vno-
culare, & curia.
- 123 Iurispatronatus beneficij impetrati men-
tio facienda est.
- 124 Mentio facienda est, an beneficium desi-
deret residentiam.
- 125 Omnia beneficia requirunt residentiam
de iure.
- 126 Consuetudo tamen in beneficijs simplici-
bus aliter se habet.
- 127 Mentio facienda est, an beneficium sit re-
seruatum Summo Pontifici, uel affectū.
- 128 Reseruationum generaliu non est necesse
mentionem facere.
- 129 Beneficium quando dicatur affectum.
- 130 Exprimi debet nomen sancti illius Ecclē-
siae, quae impetratur, nisi sit Ecclesia Ca-
thedralis.
- 131 Et nomen illius, cuius morte beneficium
vacat.
- 132 Familiaritas Summ. Pontificis uel Car-
dinalis exponenda est.
- 133 Possessio beneficij alterius etiam colora-
ta narranda est.
- 134 Iuris ad rem ex sola electione quesiti
mentio facienda est.
- 135 Item de lite pendente super beneficio.

- 136 Idem si lis sit super possessione tantum.
- 137 Quando non sit facienda mentio de pos-
sessione in rescripto.
- 138 Clausula uocatis uocandis, & clausula
sine prauidicio tertij, cui ius questum
sit, & amoto quolibet illicito detentore
quem effectum pariant, si inter clausu-
las executinas sint.
- 139 De intrusione, & alio uitio facienda est
mentio.
- 140 Mentio fieri debet de modo uacationis
vero.
- 141 Nullo uacationis modo expresso non di-
citur subreptitium rescriptum.
- 142 Vacacionis modus certus exprimendus
est, cum beneficium impetratur.
- 143 Idem, si electus petat confirmationem a
Summo Pontifice.
- 144 Rescriptum quibus modis tollatur.
- 145 Rescriptum quomodo tollatur tempore.
- 146 Rescriptum regulariter non tollitur lap-
su anni.
- 147 Rescriptū euanescit lapsu semestri a mor-
te concedentis & coronatione successo-
ris si non fuerint expedita bullae.
- 148 Rescriptum triplici modo dicitur tolli
per mortem.
- 149 Rescriptum quomodo tollatur morte con-
cedentis.
- 150 Rescriptum gratiae non expirat morte nisi
si quando necessaria est causa cognitio.
- 151 Pontificum Romanorum liberalitas in re-
uoluidandis literis a praedecessoribus suis
concessis.
- 152 Iulij tertij liberalior ceteris concessio in
reualidatione literarum.
- 153 Rescripta, in forma, rationi congruit,
quae dicantur.
- 154 Literae gratiosae expirant morte, etiam
si ad certum beneficium datae sint.
- 155 Rescriptum quomodo extingatur mor-
te impetrantis.
- 156 Quomodo tollatur morte eius, contra
quem impetratum fuit.
- 157 Rescriptum re integra non transit ad suc-
cessorem eius, qui in rescripto compre-
hendebatur ex clausula generali & qui-
dam alij.
- 158 Nisi impetratum esset rescriptum con-
tra dignitatem.
- 159 Casus quibus reser. impetratū contra dē-
gnitatem potest transire ad successorem.
- 160 Successor uniuersalis teneatur eodem re-
scripto, quo tenebatur is, in cuius locū
successit.

161 Rescriptum

- 161 Rescriptum ad priua tam utilitatem po-
test renuntari etiam inuita parte, etiā,
quod concessum fuisset motu proprio.
- 162 Debet tamen refundere sumptus ab ad-
uersario factos.
- 163 Non tamen poterit renuntiare, si rescrip-
tum iam fuisset presentatum iudici
aduersario citato.
- 164 Nec si ius questum alij fuisset prater
instantiam causae.
- 165 Nec si rescriptum concernat publicam
utilitatem.
- 166 Is potest renuntiare rescripto: etiam in
praedictis casibus, cui diuis sine mandato
rescriptum impetravit.
- 167 Rescriptum tollitur alio rescripto poste-
riore uel magis speciali.
- 168 Rescriptum gratiae cessat, cessante causa
propter quam concessum fuit.
- 169 Item cessat si primam uacantem preben-
dam neglexerit.
- 170 Cessat, si interim assequitur aliud bene-
ficiū incompatible. (quae sint.)
- 171 Rescripta, si neutri, si alteri, & si nulli,
- 172 Rescripta praedicta non solum habent
iur. acquirendi, sed etiam conseruandi.
- 173 Praedicta rescriptorum species coniungi
possunt simul.
- 174 Impetrans aliquod ex praedictis rescrip-
tis non uidetur fateri, alios ius habere
nec se carere iure.
- 175 Rescriptum, si nulli, quod sit.
- 176 Praedicta rescripta cessant, cum nulla ex-
tat lis.
- 177 Rescriptum etiam & perinde ualere.
- 178 Rescriptum perinde ualere.
- 179 Rescriptum praedictū plus tribuit, quam
confirmatio, uel noua prouisio.
- 180 Rescriptum perinde ualere in quibus ca-
sibus locum habeat.
- 181 Rescriptum perinde ualere non datur a
penitentiario.
- 182 Neque datur haec clausula in literis ex-
peditiuis in forma pauperum.
- 183 Neque in signatura.
- 184 Neque implet defectum naturalem.
- 185 Neque prodest ei, qui falso dicit, se ha-
bere qualitates requisitas ad beneficiū
parochiale, quod impetrat.
- 186 Nec prodest resignatario, seu cōsensu re-
signantis.
- 187 Nec facit prauidicium tertio.
- 188 Nec ei, qui reportauit rescriptum inte-
grum ea die, qua data est haec clausula.
- 189 In rescripto, perinde ualere, apponi so-

let clausula, ne prauidicium fiat iuri
questo.

- 190 Pontifex Max. praesumitur circumuen-
tus, si dicat, se uelle prauidicare ter-
tio.
- 191 Nec uidetur actus ab initio validatus
in prauidicium tertij.
- 192 Rescriptum perinde ualere uitiatur sub-
reptione, et obreptione, sicut uitiatur
prima gratia.
- 193 Nisi in prima gratia oīa expressa fuis-
sent, quae exprimenda erant.
- 194 Rescriptum potest quandoque corrigi a
scriptore, neque opus est clausula, per-
inde ualere, si error fuit commissus ab ip-
so scriptore.
- 195 Rescriptum perinde ualere non contenta-
tur sola signatura, sed exigit, ut literae
super eo fiant, & quando secus sit.

DIXIMVS supra, Epistolas à Summo
Pontifice proferas vim legis plerumq;
habere, tunc praesertim, ubi iuris com-
munis obseruationem teneatur: De his
igitur ueluti praecipuum quendam locum
inter ceteras iuris partes habenti-
bus, & frequentissimo in usu apud om-
nes uersantibus, ne quodammodo ne-
glecta uideantur, proprium tractatum
habeamus: cū praesertim experiamur,
totum ferè ius nostrum ex epistolis hu-
iulcemodi decretalibus, quae rescribendo
ad consultationē partis manarunt, ideo
quae rescripta appellantur, constare.

- 1 Rescriptorum tamen tres ferè sunt spe-
cies, alia enim iustitiae, seu ad litis exi-
stunt, alia gratiae, ut quae beneficia sup-
plicibus elargiuntur, alia, quae mixtam
& utriusque superioribus communem
quandam participemque naturam ha-
bent, quorum omnium dispar est plerū
que inter se norma, & sanctio, ut, quae
paulò post dicturi sumus, apient: Hinc
& diuersa his reddendis in urbe audito-
ria existunt; † alij enim sunt signatores
(quos & Referendarios uocant) iustitiae,
alij signatores gratiae, diuersosq; ea au-
ditoria Praefides praefectosq; habent.
- 2 † Si uerò ambigi contingat de aliquo re-
scripto, an gratiae, an uero iustitiae sit, in
a dubio illud esse iustitiae interpretabimur. A
Rescripta igitur gratiae dicuntur, quib.
Summus Pontifex cum aliquo liberaliter
agit; puta, largiendo ei aliquod be-
neficiū, uel criminis penam remittendo,
b

a Io. And. &
Gemi. in regn. si
cū nulla. de pre-
ben. in sext. Co-
me. in reg. de au-
na. pos. q. x. in fi.

b de cl. gratiae.
de rescript. c. si
gratiosae. co. ii.
in sex.

do,

a *Offa. Vestr. in pra. lib. i. c. ij. de summo penitent.*
b *not. in rubri. de rescript.*
c *c. quam graui. c. licet. de fal. Fel. in c. postulasti. col. ij. de re feri. Reb. in prax. opponi que con. Io. Graf. in trac. de resc. i. par. d. gl. per illum tex. in c. accedens. de crim. fal.*
e *Gem. in c. si cui nulla. col. p. de preb. in vi. & conf. lxxv. co. 6. Rip. in rubr. hu- zis ti. num. 17. f. c. quauis. de preb. in vi. Dec. in c. super lite- ris. nu. 5. g. c. accedens. de fal. Ab. in l. fi. C. de edi. di. ha. Mart. lau. i tra. de priuil. q. cij. b. Ab. in c. capi- tulum. in. ij. no. Dec. in c. ad hec. i. no. eo. de resc. i. c. ad aures. c. cõstitutus. c. ad audiendi. co. ti. k. c. cum nostris de concess. preb. Ro. sing. c. cxxx. 6. Reb. ubi sup. nu. 2. & seq. l. Fel. in d. c. su- per literis. n. 7. & in c. ad audi- entiam. de resc. m. Dec. & Fely. c. post Ab. in c. cõ- stitutus. ij. not. de resc. i. Crau. con. lxxvij. in fi. n. d. c. constitu- tus. c. ad aures. de resc. c. dudum de elect. o. gl. c. dilectus de resc. i. Ro. con. c. cxxvi. eo. ul. Reb. in prax. ti. de resc. grat. & iust. nu. x. p. d. ca. constitutus. & c. super literis. & c. ceterum. eo. tit. q. c. ex literis. de off. deleg. Fel. in d. c. ad audiendi. ij. in x. fal. Cassad. in doc. i. de resc. et i. dec. ij. nu. 6. de app. Reb. ubi su. n. 11 r. c. cum olim. ubi Butrig. ult. no. de re iud. s. c. i. de reg. iur. in sexto. * *Rebus. ubi sup. num. 13. D. m. in c. ab eo. in fi. de appel. in sex- to. Mil. in repet. ver. gratia. q. xv.**

h *ed quod iurisdictioni ordinariæ præiu- dicent. n. Item hæc litera gratiæ vitian- tur omnino subreptione, titulumque nullum afferunt, i ac processus, sententia, & quicquid occasione literarum hu- iusmodi insequutum fuerit, irritū nul- lumque ipso iure censetur, x. hinc dixit Felynus, quibuscumque in casibus rescriptum gratiæ, & iustitiæ æquiparen- tur, in terminis subreptionis, hoc tamē discriminis semper militare, quia literæ gratiosæ præsertim ad beneficia, subre- ptionis vitio irritati ipso iure solēt, sed iustitiæ literas irritari oportet senten- tia, i. etiã si ea subreptio supplicis igno- rantia processerit, m. & quamuis factio in alieno ea subreptio, & ignorantia admis- sa fuisset, puta in statutis, nam traditum est, Concedentis tantū mentem spec- tari, quem verisimile non est, gratiam facturum, si ea expressa fuissent. n. Ec- quandoqueq; modus non fuerit ex- pressus, quo actus executionem cõsum- mationemq; fortitus fuerit, veluti sub- reptitium gratiæ rescriptū vitabitur, o. t. quæ tamen in rescripto iustitiæ aliter se se habent, cum non ipso iure propter mendacium irrita fiāt, nec processus in- de sequuti, sed exceptione opposita res- celli oporteat, p. quia nullum ius rescri- pta iustitiæ tribuunt, nisi tamen tale re- scriptum iustitiæ causam ad ordinario ad sedem Apostolicam euocaret, huius- modi enim euocationis rescripta, cum iurisdictione ordinario Iudici in ea cau- sa citra aliquam eius culpam adimant, odiosa censentur, ideoq; & angustè in- terpretantur. q. t. Item aiūt, quamlibet, & si minimam subreptionem rescriptū gratiæ irritum facere, vt dixit Ioānes de Grassis in. ij. par. huius tract. nume. 62. 19. Quinimmo adeo verum est, t. gratiosas literas subreptione vitari, vt nihil eis p. sit partis aduersæ consensus, r. cum. n. beneficium Ecclesiasticum non possit si- ne canon. Institutione obtineri, s. partis consensus institutionem Canonica efflicere non potest, sed sola ordinarij, aut Pont. Max. auctoritas, & potestas, r. que in rescripto ad lites cessant, cum de solo partium præiudicio in eis agatur, cui pars ipsa renunciare potest. 20. Econtra verò literæ gratiosæ perpetuæ sunt, nec villo temporis spatio coercen- tur, quin eis impetrator vti semper pos-*

a *fit, A adeo t. vt, nec concedentis mor- te expirēt, b. t. quamuis rescripta ad li- tes, seu t. iustitiæ anni meta reddi, eo- rumq; executio peti debeat, c. & mor- te concedentis expirant, d. hinc Fely- nus t. dixit, difficiliter expirare literas ad beneficia, q. ad lites, e. Item rescri- pta t. gratiæ, vbi reddita fuerint, corū- que executio petita, ad rem speciali- ter designatam pertinētia, ius ad eam ipsam rem tribuere censentur, quam- uis promissio nondum facta sit, f. pos- suntq; literæ gratiosæ à quocunq; alterius nomine, & etiam laico, n. etiã nullum mandatum habente impetra- ri, t. literas autem iustitiæ nemo potest nomine alieno sine speciali mandato impetrare, quia faciunt præiudiciū, i. t. Item in literis gratiæ ratio illius tē- poris habetur, quo datae sunt, vt ex eo parti impetranti quæsitum ius dica- tur, k. t. In literis autem iustitiæ id tem- pus inspici solet, quo reddi ab impe- tratore fuerint ei, ad quem scriptæ de- stinateq; erant, nec iudex antea iurisdictionem adipiscitur, t. conditio- nem enim illam tacite his literis iusti- tiæ inesse dicitur, videlicet, si fuerint presentate, i. His adde, t. quod literæ iustitiæ censentur semper illam clausulam (si ita est) vel, si preces veritate nitantur, in se continere, t. In literis autem ad benefi- cia per Constitutionem, execrabilis, vacantia, inferenda est clausula (si est ita) quemadmodum & de quibuscum- que narratis, in formationem facti re- quirentibus, vt regulis Cancellariæ san- citum est. m. Alius quoque est modus signandis gra- tiæ, quam iustitiæ decretis, si quidem t. literæ gratiæ hoc omnipotentis verbo (fiat) à Summo Pont. signari solent; ab alijs verò S. Pontifice inferioribus verbo (concessum) subscribuntur, hinc est, quod gratiæ signata per (fiat) præ- ferenda est gratiæ (concessum) vt huius- dem Cancellariæ regulis cauetur, quia scilicet hæc posterior ad eodem ipso Pontifice Maximo, quemadmodum superior non emanat. n. Iustitiarum verò cõnerentes literæ hoc infra scripto modo signari solent à Summo Pontifice, videlicet, Placet A, vel altera litera, quæ scilicet prima sit*

a *c. si cui. de preb. in. vi. c. decet. de reg. in. in. vi. c. si clericus. vbi gl. & dolt. de preb. in. vi. l. falso. C. de diuer. refer. Ab. Fel. & alij in c. capitulum. hoc. eod. tit.*
b *c. si cui. primo resp. de preb. lib. vi. Rota, in dec. c. cxxlix. inc. si Papa. in no. Fed. conf. lxxix. & conf. c. vij. col. ij. Cald. e. d. s. vlt. de off. delega. Rebus. vbi supra. nu. 36.*
 nominis, quod ante assumptionem ad Pontificium culmen gerebat ille
o Summus Pontifex. o
 Ac postremo (vt singula non prosequar)
34 Iustitiæ rescripta etiam absque sup- plicatione concedi, & non registrari in libro proprio cancellariæ Apostoli- cæ aiunt, quamuis illa, quæ gratiam ferunt, registrentur, p. t. nisi ad iudices in provincijs existentes transmittan- tur rescripta iustitiæ, nam & ipsa t. c. registranda erunt, t. que hæc iustitiæ rescripta nonnunquam scriba à secre- tis explicant ea forma, quæ brevis di- citur, signata annulo Pontificis Max. proprio, piscatoris Petri in CimbaDo- mino cum regente à fluctibus emble- ma habenti. q. t. Nonnunquam etiã à Cancellaria, contradicuntur of- ficio sub plūbi, & sigillo reddunt, r. idcirco t. non registrari aiunt literas iustitiæ, tum quia non sunt tanti præiu- dicij, quanti rescripta gratiæ, tum vt celerius faciliusq; & minoribus ex- pensis absoluantur, quia præsertim ea- dem ferè omnium rescriptorum ius- titiæ sit forma, s. & finis. s. Sunt t. & quædam rescripta (vt dixi- mus) quæ mixtam habent naturam gratiæ, & iustitiæ, cuiusmodi est, quod pauperis clerici in fauorem, vt aliquo augatur beneficio Ecclesiastico, so- let concedi, t. propterea & in forma pauperum hæc literæ appellari solēt, t. vel, cum secundum Apostolū, quia hoc carum literarum solet esse ex- ordium, t. vel quandoque appellantur t. rescripta, in forma communis, quan- doque in forma speciali, dignum ar- bitramur, v. huiusmodi enim literæ idcirco
 c. c. si autem. p. l. y. in que. de refer.
 d. c. grati. ca. relatum. de of. deleg.
 e. Fel. in c. ca- pitulum. col. ij. de refer.
 f. c. si cui. c. pe. c. si tibi. de pb. in. vi. c. pe. & si. de concess. pb. g. c. si motu p. prio. ver. alie- rius. de preb. in. vi. gl. in. c. ad aures. de re script.
 h. c. accedentes cum ibi no. de preben.
 i. ca. nonnulli. s. sunt. & alij. co. ti. Reb. ubi supra. m. x. 6. k. c. eam. te. c. constitutus. c. tit. c. cum qui. de preb. in. s. xto. cum no. l. c. ut debitus de appel. m. c. ij. c. ti. de refer.
 n. c. si à sede. d. preb. in. sexto. o. Offa. Vestr. i. prax. li. i. c. 3. p. Pau. Hiero. in prouin. Reb. i. pra. uer. dif- ferentia. inter rescripta.
q *Vestr. ubi supra. ad finem. ij. cap.*
r *Vestr. ubi supra.* (in prouin. fo. 8. ad ff. no. in c. porrecta. de cons. ut. & c. ad hec de ref. Hic. Pau. c. cum secundum. de preben.
t *Ab. per illū tex. in c. postulasti. ij. no. de resc. Milus. i. rep. ver. gratia. quādo i. forma. Ber. i. c. ad aures. n. x. et seq. c. i. i.*
v

a d.c. cum secundum.
 b Gl. in c. relatum. de prob. & gl. in c. si. uer. libera. de of. sic. ord. lib. sex. & glo. in c. quauis. uer. in pensione. c. ti. in. vi.
 c Soc. consi. c. xxviii. nu. 1. 2. lib. ij. Fel. in d. c. postulasi. col. ij. Mandos. reg. x. can. q. iij.
 d c. Statutum. de resc. in vi. gl. in extrauag. sedes apostolice uerfi. exco-
 res. Fel. in d. c. 45
 postul. col. iij.
 e c. de lit. a
 cont. in. vi. do
 fto. in. c. cu. or-
 dinē. de resc. b
 Fel. post. Io. an. 46
 in d. c. postul. c
 f c. quauis. 47
 de prob. in vi.
 Fel. post. Ab. b.
 ubi sup.
 g Mando. in d.
 d. reg. x. q. iij. 48
 h Fel. in d. c. 49
 postulasi. col.
 ij. uer. sed ad-
 uerte.
 i d. c. super li-
 teris. Ab. i. d. 50
 c. ad audientia
 ij. & in d. c. eg-
 rorum.
 k d. c. postula-
 sti. in fi. Ab. b. 51
 in d. c. ad au-
 res. nu. 11. &
 12.
 l c. causam.
 quae. c. super li-
 teris. de resc. 52
 m c. ex parte.
 ij. de off. deleg.
 Bar. in li. i. s. fi.
 ff. à quib. app.
 non li. Fel. i. d.
 c. causam. que
 nu. 21. de resc. h
 n Fel. in d. c. 53
 postulasi. i
 o Fely. in d. c.
 cam. quae. nu.
 26. uer. clausula anteferi. & in c. capitulum. nu. 6. uer. prima
 conclusio. nu. 7. Reg. in prax. tit. de non tollen. ius. quastum.
 p Gl. in c. solita. uer. tanquam. in fi. de maio. & obed. Stafil.
 in tract. de grat. & expect. tit. de vi. & effec. claus. nu. 11.
 q Inn. in c. ut debitus. col. ij. de app. Philip. Fr. & Io. Mona.
 in c. cordi. de app. in. vi. Ro. a dec. 71 5 in antiq. de appell.

k perum est dicendum. x
 Hoc uerò cuiuscunque rescripti propriū
 54 est, quod ad iuris terminos, quātum
 maximè id fieri potest, interpretatio
 1 eius reducenda est, i. quare. & si rescri-
 55 pto mandetur, exceptionem, aut appel-
 lationem reijci, appellatio tamen, vel
 exceptio iniusta duntaxat, non simul
 etiam, quae iusta, rationabilesq; sint,
 m sublata censentur. M Item, si con-
 56 rat, non obstante collatione quacunq;
 alteri facta, non creditur collationem
 validam alij factam irritare uoluisse,
 n sed inualidam duntaxat, n hinc. & re-
 57 ceptum est, quamuis rescripto mande-
 tur, quempiam alij anteferi, illis tam-
 en praerendus nō erit, quibus iam
 sit ius in re quæsitum, quamuis forte
 eis praeretur, qui ius ad rem tantum
 o habeant. o Quin & ipsius sacrae Can-
 58 cellariae constitutionibus ita sancitum
 est. Regula xvj. uidelicet.
 „ Item ne per varias, quae pro commis-
 „ sionibus, seu mandatis, & declaratio-
 „ nibus habendis, in causis plerunq;
 „ sunt, suggestiones iustitia postpona-
 „ tur, idem d n. Deceuit, & declarauit,
 „ suae intentionis fore, quod deinceps
 „ per quamcunque signaturam, seu con-
 „ cessionem, aut gratiam, uel literas Apo-
 „ stolicas, pro commissionibus, seu mā-
 „ datis, & declarationibus huiusmodi,
 „ etiam si motu proprio, & ex certa scie-
 „ tia, ac etiam ante motā litem à Sancti-
 „ tate sua emanauerint, uel de eius mā-
 „ dato, faciendas, nulli ius sibi quæsitū
 „ quomodolibet tollatur. Est haec quo-
 „ que cautio in rescriptis adhibenda, ut
 „ nihil in eis absit, nihil, ne litera quide-
 „ vlla redundet, p hinc uidi hoc in iudi-
 „ cio agi, cūm appellatione interposita
 „ à sequestratiōe mulieris, de cuius mā-
 „ trimonio duo inter se contēdebant,
 „ causa appellationis, & negocij princi-
 „ palis sic commissa fuisset, ut delegatus
 „ explorata uoluntate mulieris causam
 „ terminaret, an posset mulieris uolun-
 „ tatem explorare, priusquam super ap-
 „ pellationis causa diffiniret, cum de in-
 „ re causa appellationis prius, quam cau-
 „ sa meritorum finienda esset. o Et dictū
 „ fuit, rescriptum sic esse intelligendum,
 „ ut inhaereat iuri communi, diffinien-
 „ damque prius causam appellationis,
 „ quam exploraretur mulieris uolun-
 „ tas,

tas, quia ad causae merita pertineret il-
 la uoluntatis exploratio.
 59 Et rescripta, quibus Summus Pontifex
 negotij ignarus iudici mandat, ut
 aliquid omnino faciat, cognitionemq;
 causae prohibet, falsi non leuem suspi-
 cionem prebent, cum iuri contenten-
 a nea non sint. A Suffinetque patienter
 60 Summus Pontifex, & si quis manda-
 tum suum non fuerit executus, modò
 à iure dissonare ipsi Pontifici Maximo
 rescripserit, quòd cōtingit interdum,
 aliquid ipsi praua insinuatione esse
 b suggestum. n Item rescriptum illud
 61 uitiolum habetur, quòd aliquorum ne-
 gocia omnia uis iudicis, uel pluriū,
 quos sibi elegerint, arbitrio committū-
 tur. c. Imò, & quodcūque rescriptū,
 c quò omnia negocia cōmittuntur. d
 d Item rescriptū, quod manifestum adeo
 62 continet in constructione peccatum,
 ut nullo tropo, uel figura sustineri queat,
 quamuis non desint, qui dicant, Cur-
 ria Romanae uelut falsae latinitatis uiti-
 um tanti non aestimare, ut rescriptū
 reijciat, omnino tamen uidetur id uiti-
 j corrigendum esse rescripto in me-
 lius reformato, ac certe huiusmodi er-
 63 ror potest quidem scripturam ipsam,
 non, quod in ea cōtinetur, uitiare, qua-
 re proderit alijs modis probari, ut De-
 cius credidit. e
 63 Rescriptum quoque à stylo Curiae Ro-
 manae abhorrens non inconcusū stat,
 falsiq; nō leuem praebet suspicionē, r
 cuius stili aliqua exēpla subijciemus,
 64 quae nos tam Hieronymus Paulus, q
 alij edocuerunt, fputa, in ratione scri-
 pturae, si dictiones illae, quae concisae
 non extense conscribi solent, prolixè
 tamen scriptae fuerint ueluti. Episcopus,
 diaecesis, salutem, & Apostolicam
 benedictionem, Presbyter. Item nomi-
 na ciuitatum, uel diaecesium. ut Me-
 diolanensis, Papiensis, Bononiensis. sic
 nomina mensium, & iduum: haec. n.
 & similia nomina concisè ponenda
 sunt: uidelicet Episc. Diaec. salutem,
 & Apostolicam benedictionem, Me-
 diol. Papien. Sepremb. Octob. Data
 Id. Non. Cal. Dat. Rom. apud S. Pe-
 trum, Ann. incarnat. dominicae, quem
 styllum ita seruati edocet Hieronymus
 Paulus in pract. Cancell. ad princi-
 pium, & Ioan. de Grafsis, in tracta. de

rescri. j. parte, post Specula. que citat.
 quamuis non ita fortasse constans reperiatur,
 in omnibus praescriptis, ut
 vlu videmus seruati. Id quidem stylo
 perpetuo custodiri accepimus etiā in
 praesentia, quod idem Hierony. Pau. in
 praecitato loco admonuit, nempe, f
 in literis Apostolicis diphthongis scri-
 bi non solere, licet olim in quibusdam
 uetustissimis rescriptis scripte inueni-
 rentur, quod Pius Secundus, reuocare
 ad vsum duxit, quāuis à Romana lingua
 abhorreere uideatur, ut ipse ait, ve-
 rumenimvero, & priscis illis Roma-
 nis: diphthongi non admodum in usu
 erant: Admonet quoque idem Hie-
 ronymus, hodie secundum diem mē-
 sis his uerbis demōstrari uerz. pri. No.
 quamuis Gulielmi Durandi Specula-
 toris vigilantissimi tempore, secun-
 dum diem, diceretur: f Item ait, nume-
 rum extensis uerbis, non notis signifi-
 candum esse, ueluti quarto, aut quin-
 to Id. excepta Pontificij nominis itera-
 tione, ueluti, Innoc. Papae IIII. Eugeni-
 j Papae V. Pij Papae quarti, & quam-
 uis olim satis foret, primam nominis
 proprij literam expressam esse, hodie
 tamen integrum perfectumq; nomen
 scriptum oportet, & sed & Quintilianus
 Mandosius Romani vsus peritissi-
 mus in formula secūda commissio-
 num, quae à Resfrendarijs, ait, f uerba
 illa (Sanctitas uestra) quamquā ut plu-
 rimū duabus notis tantūm scribi so-
 leant hoc modo, S. V. non sic tamen
 firmum fixumque esse styllum, quin
 saluo rescripto extense scribi possint,
 quicquid aliter Petrus Rebuffus edo-
 cuerit. Suae quoque Cancellariae regu-
 lis Pontifices Max. cauere solent, quid
 huiusmodi in dictionib. obseruari de-
 beat; in rescripta enim sunt dictae Re-
 gulae uerba, uidelicet.
 „ Item, ut in Apostolicis literis commit-
 „ tendi crimen falsi, per amplius tolla-
 „ tur occasio, uoluit, statuit, & ordina-
 „ uit, quod in antea dictiones numera-
 „ les, quae in dictis literis ante Kl. Non.
 „ & Idus immediatè poni consueuerūt
 „ per literas, & syllabas extense scriban-
 „ tur, & ille ex praefatis literis, in quibus
 „ huiusmodi dictiones aliter scripte fue-
 „ rint, ad bullariam nullatenus mittan-
 „ tur, quae regula quidem creditur de di-
 „ cti

a c. ij. ex. cod.
 b c. ad haec. e. tit.
 c c. ad audientiam. cod. ti. c. ex parte. de si. in st. Ab. in c. i. de ind. Zaba. consil. caxxi. nu. 21. Fel. in c. ad audientiam. in lim. v. co. tit.

d c. ad haec. de rescrip.
 e Dec. in d. c. ad audientiam. nu. 3. Rebuff. in pr. ti. opp. qua. cont. bul. poss. nu. 17.

f ca. ad falsariorum. c. quā graui. de cri. fal. c. ex parte, ubi Ab. & De ci. in. iij. no. nu. me. 6. c. c. qd super, ubi Int. & Ab. de fide instr. c. cum te neamur. de p. ben. Dec. in c. ad hec. i. no. e. rit. nan. de nul lit. ex defectu citat. nu. 79. Io. de Graf. in trac. de resc. in. i. par. num. 9. & 10.

g Fely. in c. cu. accessissent. de consil. Reg. in pra. uer. opp. ni que cōt. bul lam. nu. 24.

a Specul. in ti. in de rescript. praesent. §. primo igitur. numero. 6.
b Hieronym. Pau. ubi supr. fol. 9.
c Hieronym. Pau. ubi supr.
d Hieronym. Pau. ubi supr.
e Hieronym. Pau. ubi supr. Rebu. ubi sup. 72.
f Pauin. in 9. quest. pr. par. numer. 57. de rescriptis. & 73. quaestio. 8. parte pri. nu. 57. de visitatione.
g Felyn. in. c. ex parte pen. column. 7. nu. 74. & 8. de rescript. 75.
h Hieronym. Pau. supra. folio 72. in 16.
i cap. ad hac. 76. ubi doct. cod. ritu. 77.
k glo. in c. su. per literis. ubi doct. praesentim. Felyn. co. titulo.
l glo. in c. vt debitus. ubi Dec. post alios de appellatio. Fel. in d. c. sup. literis. nu. 12.
m Clement. secunda. vt lite pendet.

tionibus ipsis numeralib. tantum intelligenda esse, non de ipsis dictionibus Calendarum, Iduum, Nonarum, quae necessario extendendae non sunt, vt ex Gulielmo Durando, a & ex stilo Cellariae tradit Quintilianus Mandosius ad dictam regulam. † Item relatiuum (quod) prolixè scribendum est, ex stilo, b † Item carta, qua litera Apostolicae exarantur, lineas illas, quib. recto scriptura ducitur, ac regitur, nullas neque atramento, neque plumbo, alioue modo signatas, habere solet, ne quæ in literis Apostolicis indictio ponitur solet, c † Item in illis rescriptis, quorum initium est. Conquestus, vel ea, quae de bonis, primo post salutem litera, maifcula quidem, sed vacua scribi consuevit, † illis verò rescriptis, quae ab exordio appellantur, sua nobis, vel, significauit, vel, quærelam, alijsque rescriptis magna, ac plena scribi prima litera consuevit, d
 Item † stylus se habet, quod Summus Pontifex Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos fratres appellare solet, fraternitatisque titulo alloqui, reliquos verò Episcopis inferiores nomine filiorum, Discretionisque titulo compellere, etiam si vnà cum Episcopo saluentur, † Cardinales verò circumspectionis nomine affatur, † Ad canonicum secularem vbi litera Apost. dantur, inuocatio Ecclesiae, non exprimitur, sed satis fuerit, ciuitatis nomen, in qua ea Ecclesia Cathedralis extat, conscripisse, puta, hoc modo, Canonico Mediolanensi. † quamuis Canonico Regulari si scribatur, Ecclesiae nomen exprimi solet: † alijs verò habentibus secularem dignitatem si scribatur: Ecclesiae nomen inscribendum erit, † preterquam si Archidiacono Bononiensi litera sint directae. e
 Traditum est etiam, † Vicarij vocem nunquam literis Apostolicis ex penitentiariae officio profectis extendi, sed in litera, r, finiri hoc modo, Vicar. qd ea ratione fieri dictum est, vt non minus plurium, quam vnus numerum comprehendere apta sit, cum incertum sit, an vnū an plures Vic. Epif. habeat, r his quidem, ac alijs pluribus exem-

plis, deficiens rescriptum falsi non vacabit suspitione, vbi à perpetuo, constantique Cancellariae stylo alienum est, 80 frequenter † tamen plerisque in exemplis supradictis stylus mutari contigit, quod recte Quintilian. Mandosius tradidit in dicta forma comissionum secunda, † propterea in stylo fundari non potest, nisi declaratione Sum. Pont. secuta e, vt infra suo loco dicemus proprio, scilicet titulo, de stylo.
 81 Pluribus † autem ac diuersis in causis vel negocijs contingere potest, rescripta ad lites, & causas dari, quae rescripta iustitia appellantur, quapropter, varia eorum forma, diuersaque nomina cõsentur: Vt gratia exempli, si quis sedem Apostolicam adeat de aliquo conquerens, à quo scriptum se afferat, est in forma, conquestus, dandum, aliud in forma, sua nobis, aliud in forma, humilibus, aliud in forma, ea quae de bonis &c. & quicquid post iter acceptum.
 82 Et sciendum, † quod vbi Cardinali rescriptum conceditur, nulla ex supra dictis forma seruetur, nam neque dicitur: Conquestus est, neque, sua nobis, nec, significauit, sed, exposuit nobis dilectus filius &c. n
 83 Rescriptum † illud quoque vitiosum habetur, quo negocia omnia committuntur: i
 84 Rescripta † igitur tam iustitia, quam gratia vitiantur subreptione, quamquam non pari modo vtrunque: Quod vitij effugere, qui volet, omnia illa precibus suis exponet, quorum narratio Summum Pontificem ad concedendum retardare potuisset, vel suppressio impetrationem promptiore effecisset, cuius quidem rei in rescriptis ad lites, seu iustitia haec exempla subiiciemus.
 85 In primis † enim de lite iam cepta fieri mentio in precibus debet, r etiam si sola citatione incepta esset, r si quidem † traditum est, sola citatione ceptam dici litem, vbi ad reum peruenit, vel per eum factum est, quominus ad se perueniret, m quin etiam, † licet citatio re ipsa non fuisset facta, sed tantum decreta, de ipsa quoque creditur, mentionem fieri oportere

oportere, si ipse actor, qui citationem decerni procurauerat, litteras impetret, a quod etiam aiunt in curia ipsius Romanae vsu obseruari, b quamuis Baldus non satis forte vsus Romanae curiae peritus aliud scriptum reliquerit, c sed fortè vsus, qui Baldi ipsius tempestate vigeat, procedente tempore mutatus est, sic quidem Baldus: Audio (inquit) quod curia Romana seruat, quod debeat fieri merito, si lis erat contestata, aliàs non, quod est rationabile, quia ante litem contestatam causa non erat in aliquo statu: si verò non actor, † sed reus rescriptum impetrarit, nequaquam creditur, illi opus fuisse, precibus suis de citatione facta ad instantiam actoris, quae executionem sortita non fuerit, mentionem facere. d Atque adeò verum est, litiis pendentis fieri mentionem in precibus oportere, † vt totius processus substantia disertè exponenda sit. e Item, † si quod aliud rescriptum super eadem causa emanarit, exprimi id est necessesse, f & quamcumque † eius clausulam insignem, specialique nota dignam, g arbitrioque iudicis relinquatur, quæ à clausula insignis dicatur, h puta, clausula, appellatione remota, vel, clausula. † Anteferri, leuissima aut quaeque impune, ac citra inualiditatis periculum, siue ea in processu, siue ea in rescripto priore sint omitti possunt & nequaquam exponenda sunt, sed scipua duntaxat, seriatim, negotij spectantia, i nam, quae minimi sunt momenti, laborem nobis non iniiciunt, nec spectari admodum solent. k Item, † statari, si quod vigeat, mentio facienda est. l
 Litera quoque ad beneficia suos limites certos habent, † nam & narrandum est in precibus, an precator vllum beneficium habeat, quamuis paruum, m & † qualitas non modò ipsius, quod nunc impetrat, sed & prioris beneficii, eiusque valor exponenda sunt, n licet illud prius re ipsa consequutus non fuisset, sed literas tantum ad illud impetrasset, o † & quamuis etiam illo priore spoliatus factus fuisset, p neque enim quis ipsi titulo suo, aut iure cadit, quamuis deiectus per vim fuerit, † quapropter non incautè agunt Principes, qui Regnorum, aut prouinciarum titulos

a Roman. consi. ccxxx. colum. ij. Fel. d. c. super literis, num. 14.
b Bellam. dec. xliij. in fi. Io. Stafl. in tr. vac. com. lit. iust. uerfi. in primis igitur, nu. 16. Menoc. de arb. lib. ij. cen. ij. nu. 9.
c Bal. in li. in fi. C. de velat.
d Felyn. in d. c. super literis, numero. 13.
e c. inter monasteria. de re iud. gl. et doc. in d. c. sup. lite. uer. lit. f. d. c. cateru. g. Ab. Bero. et cateri. in c. i. co. tit. h. Fel. i. c. cate. r. u. n. 4. d. res. c. Barb. consil. xx. libr. ij. k. li. ff. de ven. tre in sp. l. arg. c. pro illorum. de praeben. & c. constitutus hoc. co. tit. Bero. in c. super literis nu. 72. ver. 8. de statuto. m. Ab. Fel. & Deci. i. c. ad au. res. cod. ti. per tex. in c. si motu. de praeb. in vi. c. cui tenentur. de praeb. c. si proponer. res. & c. adeo. hoc. co. ti. c. ad audi. i. am. ij. c. i. nostra. e. r. n. cle. i. de pb. o. Rgt. in deci. xij. de reuinc. in no. Io. de sel. na. de benef. q. x. n. 1. Car. cle. ij. d. of. or. q. xi. p. Ab. in d. c. i. nostra. n. x. de res. ubi Bu. et Fel. n. 7. et Im. col. ij. et Cald. q. c. si tibi co. ces. d. pb. i. vi. Fel. ubi su. n. 7.
 sibi inscribunt, quibus vi, aut aliter de facto spoliati fuerunt; † non idcirco tu men credas, veluti beneficiorum duorum incompatibilem possessorem puniri eum, qui spoliatus altero ex beneficijs sese inuicem non ferentibus fuerit, aliud retinens, q multoque magis in contraria facti specie hoc recipiendum est, † vt scilicet, qui beneficium aliquod vi ablatum alteri possidet, eius mentionem facere tenetur; cum alterum beneficium impetrat, quamuis enim hoc proxime dictis repugnare videatur, hac ratione, quia si deiectus possidere dicitur, adeò, vt mentionem eius facere tenetur, vt iam diximus, non videtur posse dici deiectorem possidere, nec consequenter eius mentionem facere teneri, cum duo possidere eandem rem non possint eodem tempore, n ideoque vel hic, vel ille immunis ab hoc onere beneficii huius exprimi in precibus. esse debeat, haec inquam, licet videantur huic conclusioni obstare, non tamen te moueant. Neque enim propter possessionem, quam habet, hic mentionem eius facere debet, sed propter vim à se illatam, quae crimine non vacat, idcirco ipsius haud aliter mentio est facienda, quam alterius criminis cuiuscumque. s Neque enim verisimile est, Summ. Pontificem huic temerario, veluti in praemium audaciae suae, alterum beneficium addere voluisse, vbi resciuisset, quanta eius in priore beneficio temeritas, impudentiaque extitisset.
 101 Item † quamuis promississet quis, priorem gratiam beneficii à se abdicare, habita posterioris possessione, quod postea impetrat, non propterea excusatur, quin tertio beneficium impetrans teneatur de illa gratia prima, quam
 r *li. ij. §. ex contrario. ff. de acq. pos. l. si ut certo. §. si duob. ff. c. d.*
 s *Fel. in d. c. in nostra, nu. 7. Io. Sel. de benef. par. ij. q. xi. n. 5. Corras. in uer. de sacer. d. par. ij. nu. 4. c. 4. gl. in c. cu. qui. de pb. in vi. uer. obtinebat. cir. prin. Men. de arb. iud. li. ij. cen. ij. n. 45.*

a Fel.in d.c.in nostra.nu.16.correl.14.ex Rot.in decif.xxi. de refcr.in not.& decif.xxxvi.de prab.in antiq.
b Rota decif.xij.de renun.in antiq.Fel.in d.c.in nostra.nu. 31.Selua.in d.trac.do benef.q.xi.nu.100.Parif.con.lxxiiij. nu.5.lib.iiij.
c Lopus alleg.89.col.iiij.Selua ubi sup.q.xij.nu.50.Fel.nbi sup.nu.19.
d Fel.nbi sup. correl.18.Bel lam.dec.526. incip.conclu. Ab et Fely.d. c. sup literis. vbi Dec.nu.6. a & Beron.43. 102
e Regm. confi. 481.Domi.in reg.gratia.in vi.Fely.d.c.in nostra.cor.18. b
f Calde.conf. ix.de refc.Sel. 103 in d.q.xi.nu. mero 19. Fel. d.corre.18. c
g Cassad. dec.4. de pryb. 105
h Cald. confi. ij. de prabn. Dom.confil.9. d in addit.Fely. 106 ubi sup.per c. 107 poflulafli. c
i c. proponente. eo.ii. 108
k c. quamuis. i.in.ij.refp. de prab.in vi.Fe ly.nbi sup.cor f rel.xxxix.Sel. d.q.xi.nume. 17.
l Bellam.dec. g 676.Fely.nbi 109
m sup.correl.x. Cald.ibi. Dec. Rip.Mant.in c.ad aures.de refcrip.
n c.cum in illis ubi gl.de prab.in.vi.Rot.dec.xli.inc.not. q ubi Papa.de refc.in antiq.Fel.in d.c.in nostra.n.25.mer.31. l Pau.Eleaz.Car.& Imo.in cle.ult.de offi.ord.1ex. in cl.per literas.de pryben.Fel.d.c.in nostra.nu.21.correl.xxij. m Cassad.decif.4.de prab.Bellam.dec.cxxxij.10.Selua.de bc nef.q.xi.nu.122.Fel.d.c.in nostra.nu.42.& 44. n Rot.dec.iiij.de ver.perm.in antiq.Sel.q.xi.nu.73.Fel.d.c. i nofl.n.23.Cra.cõ.ciiij.n.12.Reb.i pra.par.ij.fignat.n.1.mer. annexorum.

litates illius, fimul & qualitates eius, quod modò impetrare ftudet, memo rarit, ¶ quocirca, fi in Ecclefia Cathedra fit, pretereundum id non eft, ubi prouincia alicuius uacatura beneficia impetrantur, h Ac multò magis enar randum erit, fi beneficio illi animarum cura incumbat, ¶ nam, ¶ cum artium omnium ars dicatur animarum cura, non ita facilem creditur fe exhibiturum Pontifex Maximus eo concedendo, fi id refciuillet, ut alio in beneficio elar giendo fe preftitiffet, ¶ quapropter nec beneficij appellacione beneficium cura habens animarum comprehendetur, ¶ quod quidem etiam procedit, ¶ quamuis non per fe, cam curam, fed p Vicariũ prior (puta) quifpiam exercere pollet, nam & huiusmodi cura nihilo minus fiet his locus, tamen si motu proprio Põtifcis Maximi concessa gra tia diceretur, ¶ quòd motus proprius fubreptionis uitium purgare non dicatur. ¶ Exponendum quoq; erit, fi beneficium, quod impetratur, electionis tramite conferri folet, uix enim eft, ut Summ. Pontifex eligendi ius auferre velit, ¶ quapropter pleriq; in cafibus huiusmodi beneficia non eodem cum illis beneficijs iure vtuntur, quæ ab eo non conferri folent, x ¶ Item, fi beneficium pie hofpitalitatis deftinatum fit, nisi hoc enarretur, frustra impetrabitur, ¶ Idem dicendum erit, si Clericus secularis aliquod ex beneficijs illis impetret, quæ Regularibus clericis addicta, deputataque sunt, nam, si hæc qualitas narrata nõ fuerit, inutilis erit impetratio, quemadmodum & eontrã, si Regularis secularẽ beneficium impetrare velit, exprimere debet, qd secularẽ fit. m ¶ Nec satis sibi confulet, qui tacuerit, beneficium, quod impetrat, alteri beneficij vnium, & annexum esse, d quemadmodum ¶ nec ille cautè agit, qui non exprimit, beneficium, quod impetrat vnium solum quò in potestate illius esse ordinarij, nam durum, & inhumanum quodã modò videtur, aliquem ea potestate priuare, quam vnus beneficij duntaxat conferendi habeat, quare nec creditur, Summum PONTIFICEM, vbi hoc sciuillet, facere voluisse.

a luisse, A Item ¶ reticendum non est, si quis beneficij illius, quod impetratur, patronus sit, nisi Ecclesie alicui ille patronatus competere, facilius enim patronatui ecclesie, quàm Laicorũ Sum. Pont. derogare solet. b
124 Sed ¶ nec reticendum erit, si beneficiũ, quod impetratur, residentes Clericos desideret, c quamuis enim certa iuris ab omnibus ferè interpretibus recepta sententia videatur, ¶ nullum non beneficium exposcere, clericis sacerdotis sue sui perpetuè præsentiam, d ideoque eiusce rei veluti Iuris manifesti Summoque Pontifici notissimè necessaria mentio nõ videatur, e quia tamè ¶ plerisque in specieb. beneficiorũ simplicium consuetudo iam pridem aliter se habet, ne residere clerici teneantur, adeò, vt vniuersale ius consuetudinis hoc videatur, in beneficijs simplicibus neminem residere obligatum esse, qd potuit Summo Pontifici scrupulum iniicere, eò sit, quòd certiorẽ eum facere oportet, in beneficijs sit, quibus etiam ex consuetudine perpetuò vacare opus sit, f (incertus profecto, vagusque, & varius pro diuersitate regionum hic vsus plerumque est, ac pro moribus Ecclesiarum) quapropter consuetudo hæc ferè omnium generum, & locorum iuri communi repugnans, illudque expungens facit, ne Summus Põtifex videatur iuri scripto, cum dubitare merito posset, an contra consuetudo vigeret, ex certa scientia derogare voluisse: quocirca diffinirem Ego hoc negotium hoc modo, vt simplex beneficium cum impetratur, si residere i eo sit necesse, enarrari hoc Summo Pontifici oporteat, ne forte ille generalem omnium simplicium beneficiorum consuetudinẽ non residendi in eo vigere credès facilius id cõcedidisset: verum, si beneficiũ cura animarum pressum, vel dignitate honoratum sit, cuiusmodi beneficia etiam vsu, nedum iure scripto, vt in eis residere sacerdos suus, exigunt, nequaquam exprimere opus erit, quod residere in eo oporteat, veluti res omni iure nota, ac proinde nec Pontifici Maximo incognita, quo pacto multa ex his cessabunt quæ nonnullis Iurifconsultis controuersiam, negociumque dederunt. g

a Fel.d.c.in nostra.nu.23.Sel.vbi sup.n.81.cle.i. de sent.cxcõ. in fi.Mand.reg.ij.q.v. cancel.
b Gl.in cle.ij.de prab.Fel.d.c.in nostra.nu.39. & in trac.quando lit.apost.ner.limatur tertio.Cra.conf. 68.
c Fel.in c.in nostra. correl.iiij.post Cal.& Ab.ibi. Dec. Rip. M. Berous.in cap.ad aures.eodem titulo. d c.fi.de cler. non refc. e Rot.dec. 75. de refc. i anti. Bella.dec.487 & 697.& Fel. in c.super literis.nu.8 f Deci.d.c.ad aures. g Dec.& Rip. in d.ca.ad aures. h extrana. ad regi. extrana. execrabilis. i Fedc.Sem.de ver.perm.q.4. Bella.dec.687 Fel.in d.c. i nostra, correl.5. n. 15. Valc.de refcrna. 4. qdõ prin. in 4. esse. eo.iiij.in prin. k Ro.con.335 nu.6.Deci. i. c. ut nostrum. i. no.de app.Mã. in.iiij.q.reg.4 Canc.nu.4. l Fel.c.cũ accõfiffent, de cõfci.col.i.ex gl.in c. quãuis uer.extendi.de prab.in.vi.nbi Dom.& Io.an. Cra.conf.ciiij. col.pc.nu.13. Lopus all.15. m Stasi. i tra. de lit. grat.& iust. ti. de mo. & for. imp. Reb.in.ij. par.figna. ner.alia claus.n.2.Fel.d.c. i nofl.n.20.doc. i c. sustep. d refc. n Rot.dec.xv. de jib.in no. & dec.xvi. c. ti. in antiq. & ex reg. cãc. o c.cũ nostris, vbi no.de conc. pryb. Fel.d.c. in nostra.nu.32. et 33 Rot.dec.78.de refc. antiq. Bero.c.super literis, nu.72.eo.ii. p Rot.dec.17.de prab.in no. Gomes.in reg.canc.de impetr. benef.uac.per obit.fam.Car.q.23.

d c.fi.de cler. non refc. e Rot.dec. 75. de refc. i anti. Bella.dec.487 & 697.& Fel. in c.super literis.nu.8 f Deci.d.c.ad aures. g Dec.& Rip. in d.ca.ad aures. h extrana. ad regi. extrana. execrabilis. i Fedc.Sem.de ver.perm.q.4. Bella.dec.687 Fel.in d.c. i nostra, correl.5. n. 15. Valc.de refcrna. 4. qdõ prin. in 4. esse. eo.iiij.in prin. k Ro.con.335 nu.6.Deci. i. c. ut nostrum. i. no.de app.Mã. in.iiij.q.reg.4 Canc.nu.4. l Fel.c.cũ accõfiffent, de cõfci.col.i.ex gl.in c. quãuis uer.extendi.de prab.in.vi.nbi Dom.& Io.an. Cra.conf.ciiij. col.pc.nu.13. Lopus all.15. m Stasi. i tra. de lit. grat.& iust. ti. de mo. & for. imp. Reb.in.ij. par.figna. ner.alia claus.n.2.Fel.d.c. i nofl.n.20.doc. i c. sustep. d refc. n Rot.dec.xv. de jib.in no. & dec.xvi. c. ti. in antiq. & ex reg. cãc. o c.cũ nostris, vbi no.de conc. pryb. Fel.d.c. in nostra.nu.32. et 33 Rot.dec.78.de refc. antiq. Bero.c.super literis, nu.72.eo.ii. p Rot.dec.17.de prab.in no. Gomes.in reg.canc.de impetr. benef.uac.per obit.fam.Car.q.23.

a *Cassa. dec. iij. vt live pend. Rot. dec. xij. de appell. in antiq. Felyn. c. caterum. nume. 4. de rescript.*
 b *Card. consi. xcij. lo. de sel. de benef. d. q. xi. nu. 103. Fel. d. c. in nostra. numero. 32.*
 c *Rot. deci. xxxvij. & dec. xxxix. de rescr. in antiq. Felin. d. c. in nostra. numero. 32.*
 d *Reb. in pra. tit. declaratio noue prouis. 137 Rip. in l. conrurio. de vulg. Fel. d. c. in nostra. nu. 32.*
 e *Ab. in c. iij. iam dudū. col. ij. de prabē. in c. praeerea. de iure patr. Cas. dec. 6. nu. 7. de prab. Fel. in d. c. in nostra. nu. x. & c. postula sti. nu. xiiij. et seq. eo. tit. vbi in col. pen. respōdet contra vijs.*
 f *Fely. in d. c. in nostra. nu. 17. lo. Sel. in d. q. xi. nu. 18.*
 g *c. suscepi. de resc. in. vi. Rot. dec. liij. de resc. in antiq. Ab. Fel. Deci. in c. super live ris. eo. ti.*
 h *Io. an. Gem. & alij. in d. c. suscepti. Fel. in d. ca. in nostra. nu. 37. Rebus. in prax. 3. par. signa. uer. alia clausula. num. 2. & in ti. req. sita ad collationem. nu. 48. & seq.*
 i *Rota dec. xxxiii. de rescr. in no. Fel. d. c. in nostra. num. 37. Io. Sel. q. xii. num. 72.*
 k *gl. c. innotuit. ver. decreto. de ele. Fel. d. c. in nostra. nu. 38. m. capit. plerunq. eodem titulo.*
 l *l. falso. ubi Bal. c. de diuer. resc. Ab. in d. c. plerunq. nu. 3. Fel. in c. iij. col. vi. ad si. eo. tit. l. as. consi. xcviij. in si. li. i. Mād. in reg. x. Canc. q. ij. Ant. de nulli. sen. ex dese. iud. del. n. 101. o. c. fin. §. officium. de offic. deleg. in sexto. c. relatum. c. gratum. cap. licet. extra de offic. deleg. Archidia. Gemin. Fran. in c. si d. subdelegato. extra de offi. delega.*

modum vacationis precibus suis enūtiaritur, nullus censetur vacationis modus exclusus, & rescriptum veluri subreptione omni carens valebit. 1 Nisi tamen duorum colligatium alter id sibi dari beneficium à Summo Pontifice petat, vbi eorum neuter in eo ius haberet, quæ rescripti species (si neutri) appellari i curia solet, certus enim eo casu exprimendus est vacationis modus, & quod pariter faciendum est, cum ad beneficium electus confirmationem à Summo Pontifice petit, & his igitur, ac similibus vitijs laborantia pontificis Maximi rescripta cassā irritaque habentur.

144 Rescriptum autem licet initio validū multis modis tamen tollitur, vel finitur, vt tempore, morte, renuntiatione, & posteriore contrario rescripto.

145 Tēpore quidem finitur, quia, si quis eo vti per annum distulerit, ex malitia vel negligentia, postquam iudicium copiam habuerit, deinceps eo vti nō permittetur, si posterioris rescripti auctoritate conueniatur, quamuis nulla de illo priore in hoc posteriore mentio facta sit, & ex regula tamen rescripta nō finiunt anno, sed perpetua sunt.

146 Item, si per semestre neglexerit precator, postquam Summus pontifex coronam tergeminaū supremi apicis accepit, literas gratiæ sibi à prædecessore illius Pontificis concessas expediri, signarique plumbo curare, statutum est ex regulis Cancellariæ, ne liceat eas deinceps habere, cui rei conueniunt, quæ mox dicturi sumus.

148 Morte autem extingui rescripta, pluribus modis intelligi potest, videlicet, morte eius, qui rescriptum concessit, ac eius, qui impetravit, & illius, contra quem impetratum fuerat: Et quidem concedentis morte extingui rescriptum tam iustitiæ, quam gratiæ traditum est, & id quæ etiam ipso iure, quamuis exceptio opposita non fuerit in vtroque tam gratiæ, quam iustitiæ rescripto: Quintilianus tamen Mandosii. post alios opinatus est, rescriptū gratiæ Pontificis concedentis morte regulariter nequaquam expirare, etiam re integra, quamuis aliud sit, vbi mandatum gratiosum iudicij indaginem exigit, vel datus est executor cum cau-

sa, cognitione, & veritate Summi Pontificis, quò liberalitatem suam demonstrent, consecuerunt suis functionibus. Cancellariæ omnes, & singulas à prædecessoribus, suis infra annum à die obitus eorum concessas gratiæ, vel iustitiæ literas temporibus debitæ eorum executoribus non presentatas reuoludare, & in statum pristinum, in quo erant ante, vel pro quibus erant obtenta, restituere, ac decernere, per executores prædictos, vel ab eis subdelegandos, perinde ad ipsarum executionem procedi posse, & debere, ac si executio huiusmodi temporibus prædictis inchoata fuisset, & ac nonnulli, vt Iulius Tertius, non solum ab immedicatis antecessoribus suis, sed etiā his, inter quos alius intercedit, gratias factas expediri decernunt, & quæ rescriptorum species appellantur (rationi congruit) quia talis eorum præfatio esse conuenit, videlicet.

152 Rationi congruit, & conuenit honestari, vt ea, quæ de Romani Pontificis gratia, seu benignitate, in prosequendo iusta desideria processerunt, licet eius superueniente obitu Apostolica super illis literis confessæ non fuerint, suum plenam consequatur effectum.

154 Vbi verò hæc liberalitate Summi Pontifices non vterentur, ad eodē verum est, Summi Pontificis alterius concedentis morte literas expirare, vt procedat etiam, quæ certa personæ de beneficio certo prouideri mandetur, iam vacante, si nondum prouisio facta erat, quamuis videretur ius quoddam ad rem quæ situm esse.

155 Morte etiam eius, qui rescriptum impetravit, dum res adhuc integra est, rescriptum extingui creditur, nec ad alias personas, vel res in rescripto non expressas extendi, vbi negotium, super quo impetratum, eiusmodi non sit, quod alias ad personas extendi valeat, secus si extensionem admitteret.

156 Morte autem eius, contra quem rescriptum impetratum fuit, si extensionem materia patitur, ac res integra nō sit, quia defunctus iam citatus fuisset, successorem quoque ipsius rescriptum complectetur, & quod si etiam dum res integra sit, plerisque casibus successorem non comprehendet, præ-

sertim, si defuncti nomen in rescripto expressum non fuisset, sed sub clausula illa (& quidam alij) contineretur, cui enim ipsius nomen expressum nō fuerit, dum ageret in humanis, nec eo lege nature sublato amplius illud exprimi licet, nisi tamen id rescriptum eōtra dignitatem impetratū esset, quod in dubio presumitur, si debitum ipsā dignitatem concernat, & Sect. & si nomen eius in rescripto nūcupatum sit, ad successorem ipsius tamen non trānsibit, nisi rescriptum in materia dignitatis concernente, impetratum sit, vel nisi successor & ipse in vitium defuncti succedat, vel lucunda iussio emanarit, & vel successor is sit, in quem iudicij mutandi causa facta sit alienatio: Successor & quoque vniuersi iuris ex magis recepta sententia eodem, quo defunctus rescripto percellitur, quæ prædicta sic distinxit, ac diffiniuit Stephanus Auerfius ad decisionem Theolofani Senatus ducentessimam trigessimam. expræcitatis iuribus, & author. Tollitur quoque rescriptum renuntiatione eius, ad cuius preces datum, concessumque fuit, & quod ad eodē verum est, vt vel iniuito aduersario, contra quem impetratum fuit, renuntiatio teneat, quamquam motu proprio vtilitatem priuatam continens causa commissa fuisset, vt frequentioribus sententijs receptum videmus, & quod sanè intelligendum est, modò sumptus huius rescripti causa ab aduersario factos, ipsi refundat, ac nisi aduersario citato, red ditum, præsentatumque iudici iam fuisset, & aut si nisi ius aliquod alij cuiuspiam præter causæ instantiam afferat, vel si nisi publicam vtilitatem id rescriptum contineret. & Si tamen aliquis mandato carens rescriptum alij impetrasset, quo nouus habitus, exercitiumque iurisdictionis tribueretur, postet utique, cuius nomine impetratum est, etiā prædictis casibus aduersario reluctante illud renunciare.

Item

c *Aegid. dec. 443. inci. conclusio. Stasi. in tit. quib. mod. lit. ad benef. expir. num. 1. & seq.*
 d *gl. Calde. & Sicut. in c. significauit. de rescr. lo. and. in ca. qui ius. de reg. in. in mer.*
 e *Bal. in d. c. significauit. f. ca. qui a. bu. de iud.*
 g *c. i. de alic. ind. mut. cau. iud. fac.*
 h *Bal. in li. ij. §. i. ff. qd. quis que iur. vbi et Dec. Innoc. & Abb. in c. pastoralis. hoc tit. Fel. in R. & in c. ceterum. nu. 12. eodem tit.*
 i *Burr. & Ab. ba. in c. ex con. questione. de restit. spoliat. Roma. consilio ccc. xliij. in. c. ip. ex thcma. te. Fely. ubi supra hac citas.*
 k *Hofli. Abb. Burr. in d. c. ex. cōquestiōe. Re. lyn. vbi supra. l. Fely. vbi supra. m. Fely. vbi supra.*

- 7 Breuia, que sint 2
- 8 Breuia triplex modus
- 9 Breuia non requirunt, tot cautiones, quot requirunt bullæ
- a Rebu. in prima part. prax. benefi. in titu. bullæ noie de claratio
- 10 Breuia quandoque expediuntur in Cancellaria, & in penitentiaria
- 11 Breuia expediuntur minoribus sumptibus, quam bullæ 3
- 12 Breuia non dicuntur propriè literæ Apo. cellaria, & in penitentiaria
- 13 Breuia non sanantur clausula (perinde valere) nec aliter confirmari possunt
- b gl. super regu. cancel. 14. & 69. Alex. confi. cxv. lib. ij. Nic. Gran. in add. ad praxim. Vestr. li. i. cap. 4.
- 14 Cause delegantur in partibus per breue 4
- 15 Tempus faciendi se ordinari quandoque prorogatur per breue, quandoque per bullam
- 16 Licentia alienandi res Ecclesiæ modici valoris conceditur per breue
- 17 Licentia testandi de bonis Ecclesiæ conceditur per breue
- c Osta. Vestr. in prax. li. pr. cap. 5.
- 18 Licentia faciendi se promoueri à quocū que antistite Catholico datur p breue
- 19 Licentia manendi extra monasterium, vel non sumendi habitū, vel non faciendi professionem datur per breue
- d Mandos. in reg. 8. Cancell. q. iij.
- 20 Licentia moniali datur per breue transferendi ad aliud monasterium, uel commorandi extra illud, uel mutandi habitū
- e Gome. de breuib. nu. 5. post Felv. in rub. de rescrip.
- 21 Exemptio ab ordinario datur per breue
- 22 Itē ut quis possit ad ordinos sacros promoueri non obstante oculi deformitate
- 23 Item legatorum piarum commutatio
- 24 Dilatio Episcopo ad faciendum se consecrari
- 25 Accipiendi doctoralem dignitatem priuati in urbe
- 26 Licentia utendi lacticiuijs, & carnibus
- 27 Cause omnes spectantes forum animæ, uel absolutionem
- 28 Cause omnes breuiiores
- 29 Cause omnes pauperum expediuntur per breue
- 30 Pontifex Maximus potest, & solet quandoque concedere, ut res expediatur per breue quamuis ordinari è deberet expediri per bullam
- 31 Pontifex Maximus quandoque concedit ut sola signatura sufficiat

RESCRIPTORVM, † que à curia Apostolica manant, conficiendorum non vna est forma, si quidem eorum alia (idque frequentius) bullæ forma explicantur, alia, que breuia appellantur, bullam non habent, nec plum-

bum signatum, sed ceram annulo Piscatoris impressam, † Bullæ enim appellantur rescripta illa, que membranarum exarata imaginibus Apostolorum plūbo impressis funiculis appenso munita gratiam aliquam, vel constitutionē, aliāque Pontificis Maximi voluntatem, aut decretum continent, † namque, & constitutiones, quas Summ. Pontif. condit, hoc bullæ nomine passim appellantur, satis exploratum est, & non minus Iustitię, quàm gratię causas (licet hæc crebrius) continere solent, † quarum Bullarum materia ex libello supplici à Pontifice Maximo aliōue eius nomine subscripto (signaturam appellant) veluti propria matrice desumitur, eiusque ad exemplar conficitur, & explicatur, quemadmodum ex originali, quod prothocollum dicitur, instrumentum elici solet. A Nec dicuntur Bullæ suam formam solētem sortitæ, & expeditæ, quandiu plumbeum illud sigillum, seu aureum imaginibus Apostolorum impressis appositum, appensumque eis non sit, † ubi verò † siam plumbeo diplomate, seu bulla, aut sigillo (nominibus enim his qui bulcunque appelles, nihil interest) fuerit rescriptum ornatum, quamuis nō dum ei manus suprema imposita fuerit, ut, quia illi non subscriperint, qui Ianizeri vocantur, nec ad registrū Bullarum delatum sit, & in ipso registro descriptum, seu nulla de auctoritate fides facta, vel à Cancellariæ notario, qui supremam annatā portionem recipit, subscripta, e non minus tamē perfecta habēda erit, ut in forma, Rationi congruit, successoris Pontificis beneficio, & liberalitate uti possit. D Breuia autem † sunt epistolę breues ab eadem curia profectæ, & sigillo (vt dixi) Piscatoris ceræ impresso munitę, & hæc quoque rescripta, seu literæ Apostolicę appellari possunt, & quib. reddendis nostra tempestate, & superiori Cardinalis præficatur, camque præfecturam olim gessit Hugo Boncompagnus Bononiensis, nunc Summus Pontifex Gregorius XIII. appellatus. Horumque breuium triplex esse scribendorum modus dicitur, iterdum enim supplicationem inclusam habent, eaq; clausa redduntur interdum, & supplicatio

tio eis non inferitur, quo casu interdū aperta, interdum & clausa datur, aperta enim dantur, cum nec ad certam, & singularem personam, nec ad certum vniuersitatis corpus eduntur, vel si ad futurā rei memoriā, vel ad Hebręos, & Hebręorum vniuersitates scribantur. A † Nec tot cautiones, circumspiciendę, aut manu appositiones breuia desiderant, quot bullę, siquidē nona manu subscriptas bullas esse oportere traditum est, † cum breuia vel à solo scriba ex his, qui sunt à secretis Summi Pontificis conficiantur, & à Sum. Pontifice Piscatoris annulo in rubea cera obsignentur, e quamquā † etiam interdum in Cancellaria, & penitentiaria reddantur, † quapropter minores sumptus desiderat, quò fit, vt, qui negotium suum breuib. expedire potest, dispēditiosum illum Bullarum tramitem studiosè eunet, Hinc vt discat vnusquisq; negotium, quod habet, an breuib. Epistolis explicari solet; plures casus subiiciemus, q breuib. cōtenti Bullarum anfractus nō desiderant. si tamen prius monuerimus, † non nullos opinari, breuia non propriè dici literas Apostolicas, & ideoque † fieri, quòd clausula (perinde valere) adiuari non possunt, si quid vitij eis insit, nec alio modo confirmari. † Cause igitur, que extra curiam Romanam in partibus vertuntur, breuib. Epistolis mandantur cognoscendę, & finiendę. e Item, † si quis prorogari sibi velit tempus, ne teneatur, se promoueri facere, nisi post biennium, poterit breui explicari, quòd, si longiorem prorogationem velit, bulla solenni opus erit. h Item, vt quis arbitrio suo idoneum sibi sacerdotem assumat, cui delicta sua in sacramēto penitentię fateatur, & eorum licet aliqui reseruatorum solutionem consequatur, breui concedi solet. i † Item concedi solet per breue licentia alienandi res Ecclesię, quarum pretium aureos centum non excedat, reditus verò quinque aureis annuis maior non sit, vt in euidētem Ecclesię vtilitatē id pretium vertatur. x Item, † vt quis de bonis intuitu Ecclesię quaeritis testari possit, breui potestas datur vsque ad certam moderatam summam: & sic

a Osta. Vestr. libro primo, capitulo septimo, sue prax. b Fel. in c. ad audientiam pri. ver. nō sit in Cāc. papa. in. ij. amp. c Felv. in R. de rescrip. colum. per. vers. breuia dicuntur. nu. 8. d Rebuff. hoc tit. in sua prax. numero. 16. e Gomef. in tra. de breuib. col. ij. nu. 5. vsq; ad nu. 9. Mandos. in reg. Cane. de non iud. iux. for. sup. questione. xi. f. Reb. in sign. gra. clausula. perinde valere. ner. super l. tevis. g. Aegi. deci. xlvj. Reb. vbi sup. nu. 24. h Reb. ubi sup. nu. xxx. Stasi. in sig. fo. 186. ver. dudum. i Stasi. in tra. de bre. nu. 47. Mand. in sign. grat. ner. consensionale. k Reb. vbi supra. n. 39. Stasi. ubi supra. ner. datur per breue. Com. in hoc trac. nu. 7. Mādo. in sig. grat. ner. si in euidētem. l Stasi. f. 187 in si. ner. solet etiam per breue. Com. n. 16. vers. facultas etiam. Reb. nu. 37. Mand. ner. licentia testandi. m Reb. nu. 46 n Rebuff. ubi supra. o Rebuff. numero 49. vsq; ad nume. 53. p Rebuff. nu. 54. q Rebuff. nu. 10 55. vsque ad numer. 59. r Reb. in sign. gra. clausula. perinde valere. ner. super l. tevis. s Item, vt quis ad religionem regulare promotus non teneatur in tra sex mensibus habitum eius religionis induere, nec professionem regularem emittere, vel, vt possit extra monasterium de gere alicui Ecclesię deseruiendo cum cura, vel sine cura, habita prius Prælati sui licentia, vel in alio duerfæ Religionis Monasterio commorari, qd sine Prælati licentia migrauerat, cum absolute ab Apostalia, alijsque censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas prædicta occasione quomodolibet incurrerat, & ab irregularitate, in quam forte inciderat celebrando prædictis censuris, anno datus. n † Et moniali promouendi licentiā ad aliud monasteriū cum causa transferendi ordinis diuersi eum suorum superiorum licentia, habitusque mutatione, vel vt in domo patris, matrisue, aut sororis extra monasterium, quoad vixerit, religiosè viuere possit, quandiu superioris sui venia id perferendum censuerit, o quod tamen post Cōcilium Tridentinum vix est, vt concedatur, † Item, ne quis teneatur alij ordinario, quàm Summo Pontifici parere, hac breui Epistolari via concedi consuevit. p Infra scriptis quoque casibus potestas breui Epistolari fieri à sede Apосто. solet. q Vt scilicet quis non obstante oculi deformitate possit quoscunq; ad sacros ordines promoueri, & in illis altari ministrare, vbi ex ea deformitate populo nullum offendiculū oriri metuat. r Item † legatorum ad piam causam factorum in aliam causam piam commutatio. q Item, † vt Episcopus ad semestrem præter tres menses à iure datus consecrationem suam differre possit. s Item, vt possit Doctoratus infulas in urbe adhibitis duobus, vel tribus Doctoribus accipere. † Itē, vt possit quis

lacticiuijs.

lactinijs, onis, & carnibus temporibus ab Ecclesia interdictis vesci, a ac denique causa omnes forum animæ spectantes, vel absolutionem, † breuius resque omnes cause propter precantium paupertatem, aliâ mte miseriam hoc modo expediri fas est. B
 Et hi quidem casus ordinarij in vsu sūt, potest tamen & Pontifex ipse Romanus concedere, † vt res alioqui nō conueta breui expediri, sed bullam desiderans, breui tamen explicetur, & non nunquam hoc indulgere solet, quod certe nauj industrijque Romana Curie practici petere non desunt, supplicates, vt petita gratia p breue expediri possit, vel, † quodd sola signatura sufficiat. c

De Priuilegijs. Tit. VI.

E P I T O M E.

Post traditam priuilegij diffinitionē edocetur, quam interpretationem admittat priuilegium, & quis de interpretatione cognoscat, & quando priuilegium sit perpetuum, vel temporale, & quatenus extendatur priuilegiū rei concessum, qua in re nonnulla de exēptis perstringuntur, quid eis cōpetat, quid denegerur, deinde quib. modis priuilegium amittatur, tempore, abusu, non vsu, renuntiatione tacita, vel expressa, cōtrario vsu, cause extinctioe, vel eius mutatione, delicto, ingratitude, reuocatione concedentis, duobus priuilegijs inter se contententibus, vtri potius standum sit, quibusque ex causis vnum priuilegium alio fauorabilius sit, & demū de priuilegio quasi ro ex cursu temporis, cuius initij nulla extet memoria.

S Y M M A R E R V M.

- 1 Priuilegium potest appellari cōstitutio.
- 2 Priuilegij diffinitio.
- 3 Priuilegium quam interpretationem recipiat.
- 4 Princeps cōcedens priuilegium videtur velle detrabere iuri communi.
- 5 Priuilegium admittit interpretationē latam quatenus patitur proprietatis uerborum.

- 6 Priuilegium reducens statutum ad ius commune late interpretatur.
- 7 Priuilegij qualitas cognoscitur ex tenore ipsius.
- 8 Princeps interpretatur suum priuilegiū, si principaliter agitur de interpretatione ipsius.
- 9 Secus si interpretatio ueniat incidenter, nam poterit interpretari etiā ab alio.
- 10 Principe presente nemo interpretari debet eius priuilegium eo excepto.
- 11 Nec, si de falsitate priuilegij agatur.
- 12 Papa solus cognoscit de priuilegio sibi concessio ab alio.
- 13 Pars citari debet in interpretatione priuilegij, quæ fit iudicialiter.
- 14 Secus si fiat extra iudicium.
- 15 Et secus in concessione priuilegij.
- 16 Priuilegium nemini prodest, nisi ab eo sit acceptatum.
- 17 Priuilegium conceditur personæ, uel rei.
- 18 Priuilegium concessum personæ eam nō transgreditur.
- 19 Priuilegium concessum rei perpetuū est.
- 20 Priuilegium in dubio interpretatur reale non personale.
- 21 Priuilegium datum personæ ratione certæ rei, uel loci non transgreditur rem, uel locum.
- 22 Priuilegiati in aliqua Capella non sunt priuilegiati in alia.
- 23 Exemptio concessa alicui Ecclesie non prodest curatori illius, nec parochianis.
- 24 Exemptio concessa Canonici nō prodest alijs Clericis eius Ecclesie, neque ipsi Ecclesie.
- 25 Exemptio concessa Clericis prodest etiā Canonici Ecclesie illius non tamen Ecclesie.
- 26 Exemptio concessa monasterio non prodest monachis illius monasterij aliō profectis.
- 27 Exemplum aliud ponitur huius dicti.
- 28 Monachus habere potest locum in duobus monasterijs dependentibus.
- 29 Monachi exeuntes monasterium exemptum causa recreationis remanent exempti.
- 30 Monachi exempti, vt non possint excommunicari, vel suspēdi, vel interdicti ab Episcopo, tamen possunt ad iudiciū ipsius trahi ex alia causa.
- 31 Possunt etiam ab eo deponi, & relegari in arctum monasterium.
- 32 Exempti non possunt edificare oratoriæ.

- 33 Exempti non possunt celebrare, uel celebrari facere tempore interdicti quibusdam casibus exceptis.
- 34 Contra facientes coercentur.
- 35 Exempti non possunt sine licentia Papæ erigere capellas, neque in locis exemptis.
- 36 Papa est ordinarius exemptorum.
- 37 Legatus quoque est ordinarius eorum secundum aliquid.
- 38 Exempti possunt conueniri coram ordinarijs ratione contractus, uel delicti.
- 39 Priuilegium quid prodest exemptis contrahentibus, uel delinquentibus.
- 40 Exempti tenentur accipere sacramenta ab ordinarijs.
- 41 Exemptio plena quibus modis detur.
- 42 Priuilegiati quandoque faciunt excepta loca, quæ habitant.
- 43 Contracturus cum priuilegiato ubi contrahere debeat pro sui utilitate.
- 44 Priuilegiatorum calumnijs occurratur.
- 45 Constitutio Tridentina contra priuilegiatos.
- 46 Priuilegiati non possunt uti benedictione solemi extra loca priuilegiata.
- 47 Abbates priuilegiati non possunt cōferre primam tonsuram alijs, quam suis monachis monasterij.
- 48 Abbates priuilegiati, non possunt consecrare calices, quamuis benedicere possunt pro vsibus ecclesie sue.
- 49 Abbates priuilegiati, uel nō priuilegiati quibus mirris utantur in Concilijs provincialibus, uel extra.
- 50 Quibus uerbis conseatur data exemptio.
- 51 Priuilegium datum ad certum tempus finitur cum tempore.
- 52 Priuilegium amittit, qui priuilegio abutitur.
- 53 Priuilegio indignus est, qui alienis priuilegijs non desert.
- 54 Priuilegium finitur, causa priuilegij finita.
- 55 Priuilegium non finitur, modo superstites sint aliqua reliquia cæ priuilegij.
- 56 Priuilegium concessum viro durat in uxore uida.
- 57 Priuilegium concessum familie transit ad filiam nuptam extra familiam.
- 58 Priuilegium concessum parochie durat, licet erecta sit in Cathedrali.
- 59 Priuilegium amittitur renuntiatione.
- 60 Renuntiatio priuilegij multis modis fit.

- 61 Renuntiationis presumpcio non facile accipitur.
- 62 Collegium admittens aliquem ex mandato principis non censetur renuntiare suo priuilegio eligendi.
- 63 Renuntiatio tacita priuilegij ex quibus resultat.
- 64 Priuilegiū perditur vno actu in contrarium facto.
- 65 Priuilegio suo strictè utens in non faciendo non potest deinde eo largè uti.
- 66 Soluens sponte onera, uel decimas non potest deinde uti priuilegio immunitatis.
- 67 Doctor quando uideatur renuntiare priuilegio, quod habet, ut non teneatur cōcurrere.
- 68 Patiens se describi in libro onerum uideatur renuntiare immunitati, quod ad illam speciem onerum.
- 69 Priuilegium non perditur actu contrario, nisi directè contrarius sit.
- 70 Priuilegium consistens in actu successiuo temporis non tollitur actu cōtrario unico.
- 71 Priuilegium nō tollitur actu unico, qui non sortitus fuerit executionem.
- 72 Priuilegium inductum paulatim nō tollitur unico actu.
- 73 Actus contrarius non tollit priuilegiū, nisi quod ad similes actus.
- 74 Actus illius, qui priuilegio renuntiare non potest, non tollit priuilegium contrarium.
- 75 Ecclesiastica persona per quemcumque actum prauidicare non potest priuilegio Ecclesie.
- 76 Nisi de modico preiudicio agatur, uel reditus fiat ad ius commune.
- 77 Priuilegium habens clausulam derogatoriam nō tollitur unico actu cōtrario.
- 78 Neque tollitur priuilegium, si in actu faciendo protestetur, quod non uult derogare priuilegio.
- 79 Priuilegium nō tollitur unico actu, ubi uergit in prauidicium concedentis si auferatur.
- 80 Exemptus non potest exemptioni prauidicare, ut alteri se subiciat.
- 81 Priuilegium quomodo perdatur non uertendo.
- 82 Exempla multa ponuntur.
- 83 Priuilegium aliquid faciēdi amittitur decennio per nō usum, quādo casus enenit utendi.
- 84 Secus si casus nunquam enenisset, uel, si non

- non poterat eo uti.
- 85 Priuilegium non amittitur non utendo, etiam per centum annos si casus non euenit.
- 86 Priuilegium consistens in mera voluntate non perditur per non usum etiam centum annorum.
- 87 Optandi priuilegium, uel consuetudo an amittatur per non usum.
- 88 Facultas faciendi molendinum non amittitur per non usum.
- 89 Priuilegium cessat ubi incipit enormiter ledere.
- 90 Priuilegium non dandi decimas cessat, quando per illud exhaurirentur ferè omnes decimæ.
- 91 Exemptio à soluenda procuratione cessat, si nulli deinde, uel pauci eam soluere teneantur.
- 92 Priuilegium non soluendi onera, & tributa cessare debet tempore belli, si nimis redundet in grauamen, & onus aliorum.
- 93 Priuilegium, quod incipit ledere enormiter in totum uitatur, nedum pro parte in qua est graue.
- 94 Priuilegium cessat, cum redundat in dānum priuilegiatis incogitatum.
- 95 Priuilegium amittitur delicto.
- 96 Ciuitas occidens suum Episcopum perdit priuilegium ciuilitatis, & Episcopatus.
- 97 Committens atrox delictum ciuitas perdit priuilegium.
- 98 Priuilegiū amittitur ingratitude commissa contra priuilegiantem, si ille reuocari.
- 99 Ignorantia excusat ab ingratitude.
- 100 Princeps confirmando uel rata habendo priuilegia ex certa scientia remittere uidetur ingratitude.
- 101 Priuilegium cessat, ubi effectum suum consumauit.
- 102 Priuilegium concessum ad nominandum duas personas in ecclesia cessat facta semel nominatione et si illa deficerent.
- 103 Nisi effectus priuilegij extendatur ad certam metam temporis successiui.
- 104 Priuilegium competens Episcopo deligēdi aliquos canonicos ad sua obsequia, qui absentes possint percipere distributiones durat etiam illis defunctis, qui semel electi fuerunt.
- 105 Priuilegium reuocatione finitur.
- 106 Quæ requirantur, ut possit quis suum

- priuilegium reuocare.
- 107 Priuilegium concessum extraneo reuocari non potest.
- 108 Priuilegium non reuocatur sine causa.
- 109 Priuilegium eniptum, uel remuneratorium non potest reuocari.
- 110 Priuilegium, quod trāsit in uim contra Etus, non censetur reuocatum à principe, licet utatur plenitudine potestatis etiam cum subditis.
- 111 Priuilegium concessum etiam extero potest reuocari, si enormiter ledere incipiat priuilegiantem.
- 112 Priuilegium ad pi as causas non facile reuocatur.
- 113 Priuilegium insertum corpori iuris non censetur reuocatum uerbis generalibus.
- 114 Principe inferior non potest reuocare suum priuilegium.
- 115 Priuilegium tollitur contrario priuilegio posteriore.
- 116 Dummodo mentionem de eo faciat.
- 117 Priuilegium optandi an censetur sublatum alio priuilegio.
- 118 Priuilegium posterius quandoq; non tollit, neque ius ad rem.
- 119 Priuilegium generale quod in una specie tantum uerificari potest habetur à speciali.
- 120 Clausula derogatoriæ contentæ in priorē priuilegio est faciendā mentio in secundo.
- 121 Mentio etiam faciendā est, si adsit duplex clausula derogatoria.
- 122 Secundum priuilegium in forma legis datum tollit primum habens clausulā derogatoriā, de qua nullam mentionem fecit.
- 123 Priuilegium, quando in forma legis dicitur datum.
- 124 Antiquum priuilegium insertum corpori iuris tollitur secundo licet nulla de eo facta sit mentio, & cur hoc.
- 125 Priuilegium iuxta ius commune tollitur secundo, licet non facta mentio sit de eo.
- 126 Priuilegium in corpore iuris clausum si deroget futuris priuilegijs debet de eo fieri mentio in secundo.
- 127 Priuilegium insertum corpori iuris cōsetur ualidius alijs, & ratio, & quomodo.
- 128 Non procedit aliquibus casibus.
- 129 Priuilegium iniquum, uel subreptitiū non derogat alijs.

130 Speciale

- 130 Speciale priuilegium non potest in totū tollere priuilegium generale.
- 131 Priuilegium semel extinctum amplius non reuiscit.
- 132 Priuilegium damni euitandi præfertur priuilegio lucri affectati.
- 133 Priuilegium eximens aboneribus intelligitur de futuris.
- 134 Priuilegium eximens ab oneribus præteritis non intelligitur de solutis.
- 135 Priuilegium habens clausulas potentiores præfertur.
- 136 Priuilegiū motu proprio alijs præfertur.
- 137 Priuilegium quæsitum ex cursu temporis immemorabilis, quam uim habet.
- 138 Priuilegium ligatur filo sericeo.

ET SI rescriptorum uocabulo priuilegia proprie non continentur (ut diximus supra) quia tamen & ipsa à Summo Pontifice manant, & quoddam ius priuilegiato cōferunt ab alijs quoque obseruandum, non erit ab re, non nihil de ipsis hoc loco differere, & non minus discipulari soleat, de priuilegio, & scripturam desideret, quàm de constitutione, licet receptum tandem uideatur, scripturam in priuilegio non requirit, sed testibus quoque posse probari.

a Est autem priuilegium, singulare, seu proprium, & priuatum ius alicui personæ, uel uniuersitati contra iuris generalis terminos & concessum, & cuius licet ueluti odiosi angusta sit faciendā interpretatio, ut quàm minima generalis iuris detractio resulet, non sic tñ coarctanda est interpretatio, ut otiosū deinde, atque inane priuilegium remaneat, ne frustra uideatur precibus principis fatigatus, ut priuilegij titulum illi concessioni daret, quæ iure ipso absque uilla impetratione competeat, & si mulatque princeps enim uelle se priuilegium concedere testatur, communi iuri detrachere se uelle demonstrat. & Item, sciendum, quod quamuis alioqui priuilegiorum angustā fieri congruat interpretationem, non tamen eam interpretationem aduersantur, quam propria uerborum significatio offert, ac præstat, & quamquam plenior sit fortasse: fac, cum legi mu-

a Ruin. consi. c. cxxvij. numero quinto, libro primo.
b Berous R. de constitutio. numero octuagesimo tertio.
c c. si. xxxv. q. i. l. ius singulari. ff. de legibus.
d c. i. & ij. co. t. ubi gl. in sex. no. in c. c. u. ordinem. de rescript. l. si quando. C. de inofficio testamento.
e c. si papa. co. tit. de priuileg. in sex. Inn. & alij in c. i. de rescri. Bald. in litem lapilli. de rer. diu. col. ij. De ci. c. i. co. ti. f. c. priuilegia dist. iij. glo. in c. i. de consil. in sex. To. and. & Bur. in c. olim. de ner. sig. g. Bur. in d. c. olim. de ner. sig. n. Cal. in c. o. i. de consang. Ang. in l. si. col. l. m. si. de cōst. Arc. in l. cum lege. ff. de test. Deci. in consil. cxij. col. ij. Rebus. in pra. benefic. de rescri. et mand. num. 8. Dec. c. san. num. xi. de priu. h. Bur. in d. c. olim. in fin. de uerb. sig. Deci. in c. cum orati nem. de rescri. Rebus. ubi supra nu. 10. i. c. porro. c. ac cepim. de uerbo. sig. k. Deci. consil. cccij. nu. 15. & nu. 37 8. ex Bal. in c. inter dilectos. 8. c. ceterum. ubi etiā Fel. num. 4. col. pen. de fide instrum. Cur. ium. consil. c. xxxv. numero. 5. Taf. consil. cxij. lib. iij. Gram. decil. c. iij. numero. cci. Decil. pedemon. xxij. nu. xliij. l. Rui. con. 208. nu. 8. li. i. m. Abb. & Fel. in c. cum uenissent. pri. no. de iud. ex Bald. in l. bi q. ad ciuilia. C. de app. Bero. in d. c. c. u. uenissent. n. 13. et 14. n. Bal. in l. c. u. de nouo. C. de legi. Fel. in d. c. c. u. uenissent. pr. no. a. Berous post Abb. in d. cum uenissent. nu. 13. & 14.

nicipali detrahit priuilegium, & legis cōmunis obseruationem ad usum reuocat, latam interpretationem admittet. h. Eius uerò meta priuilegij ipsius lectione, quanta sit, deprehendi potest, nam illa coercetur, & rectius quoque priuilegium intelliges, si petitionis formam seriēque maturè & perpenderit, & quod, si de priuilegij ipsius interpretatione ambigi cōtingat, uō alius, quàm princeps ipse à quo priuilegiū fuerit concessum, ad eū erit, si principalis de eo quæstio sit, ut quia reuocari, aut nullum declarari, aut confirmari priuilegium & petatur. & At si in terpretandi eius quæstio non principalis incidat, alius quoque Iudex non prohibendus erit, illud interpretari, ueluti, gratia exempli, cum excipiendo uel replicando priuilegij interpretatio in dubium reuocatur, uel subreptione obtentum esse asseritur, uel falsi crimine, uel labefactetur, laborare dicitur, uel, si aliquorum uerborum aliqui suapte natura non obscurum sensum perspicacibus ostendentium, interpretatio subtilius, quàm par sit, quasi in scripto nodum quærendo uertatur, uel, si discipulari contingat, an is, qui priuilegio gloriatur, eius capax esse possit, & si tamen idem princeps, qui priuilegiū elargitus fuit, eoin loco ad sit, à multis creditum est, & non posse ab alio interpretationem, quàm ab eodem ipso principe defumi, & nec, cum falsitatis crimē principaliter deducitur, ut, qui eo uitur, aut illud impetrauit, meritis pœnis plectatur. o Interpretatio uerò Fel. num. 4. col. pen. de fide instrum. Cur. ium. consil. c. xxxv. numero. 5. Taf. consil. cxij. lib. iij. Gram. decil. c. iij. numero. cci. Decil. pedemon. xxij. nu. xliij. l. Rui. con. 208. nu. 8. li. i. m. Abb. & Fel. in c. cum uenissent. pri. no. de iud. ex Bald. in l. bi q. ad ciuilia. C. de app. Bero. in d. c. c. u. uenissent. n. 13. et 14. n. Bal. in l. c. u. de nouo. C. de legi. Fel. in d. c. c. u. uenissent. pr. no. a. Berous post Abb. in d. cum uenissent. nu. 13. & 14.

a Abb. & Berous numero. 12. d. c. cum uenissent.
 b Innoc. Host. Io. And. & Abb. in d. c. olim, de uerb. signif. Dec. & Tely. in d. c. cum uenissent. col. i. de indic. Ruy. conf. xxxvij. colum. iij. lib. i. Port. Imola, qui citat multos tenentes contrarium, in libro. i. com. opin. concl. xliij. amp. xliij.
 c Inno. Hosti.
 Abb. ubi sup.
 Port. ubi sup.
 in. xliij. amp.
 d Dec. consil. 624. nu. 13
 e c. i. de concess. praeu. in sexto. c. ij. de consil. Bart. in l. si. ubi. Iaf. de consil. princ. & in l. qui ab sent. ff. de acqui. pos. Ruin. conf. c. ij. nu. 8.
 lib. iij. & consil. c. nu. xv. libro. ij.
 f Dec. in c. san. de priuile. in l. scriuianos C. qui res. fac. poss.
 g c. priuilegia dist. ij. gl. xvi. q. ij. in sum.
 h ca. ueniens. extra de insti. gl. ubi sup.
 i Ruin. consil. xxvij. num. ij. lib. ij.
 k c. cum capella, extra co. tit. de priuile.
 l c. p. exeprio. ne. e. ti. in. vi. m. c. quoniam ubi Abb. ext. eod. tit.
 n c. i. s. inter eos. eod. tit. in sexto.
 o gl. in d. c. i. s. iter eos. uersic. resideant.
 23

priuilegij ab alio sedi ipsi Apostolicae concessi ad ipsum Romanum Pontificem spectat, adeo quidem, ut multi opinati sint (licet perperam) nec posse eum hanc cognitionem, vel decisionem alteri mandare. A
 Citanda autem est pars, quae ex interpretatione priuilegij lesi potest, cum de interpretatione ipsius in iudicio agitur, siue is Princeps, seu princeps inferior sit, qui interpretationem est facturus (quicquid alij senserint) extra iudicium quidem interpretatio a principe facta citationem minimè desiderat, nec ubi priuilegio modus quidam adhibetur, c. Nec pars citanda est, cum priuilegium conceditur. Non solent priuilegium suum cuique desse, nisi acceptatum ab eo sit. Concedi autem solent priuilegia, vel persona; vel rei, vel loci intuitu, ac concessum personae priuilegium eam non transgreditur, nisi eadem ratio militet, ut pluribus exemplis edocet Deci. in nuncijs, famulis, familiaribusq; & his, quorum incommodum priuilegio domino, incommodum afferre potest, rei autem, vel loci ratione profectum perpetuum manet, e in dubio tamen rei non personae, datum priuilegium, ut perpetuum sit, iudicabimus, si cuius tamen personae priuilegium fuerit, ad aliam rem, aliumve locum non prorogabitur, quod exemplis clarius fiet, Finget enim, Principis uiri cuiuspiam sacello, vel Capellae, (ut uocant) hoc priuilegij tributum, ut nullus Archiepiscopus, vel Episcopus excommunicationis, interdicti, vel suspensionis sententiam in Capellae illius Canonico promulgare audeat, hi certe Canonici in alijs, si quas obtineant, patriarchis ecclesijs, huiusmodi priuilegij incommodum non sentiant, si quid ibi censura dignum patrarint. Hinc etiam per exemptionem Ecclesiae concessam, ipsa quidem ecclesia, ut ipsius Monachi, vel Canonici, Clerici cõ

uersi, perpetuoque oblati, non autem ecclesiae illius praesbyter, qui parochianorum curam habet, quod ad ea, quae ad curam eandem pertinent, nec ipsi parochiani intelliguntur excepti, quemadmodum, & si canonici exemptantur, non erit exempta ecclesia, vel alij clerici, sed, si exemptantur clerici, non minus canonici, quam alij clerici comprehendentur, non tamen ecclesia, nisi dictum sit. Hinc pariter traditum est, si monasterio cuiuspiam concessum fuerit, ne ullus Episcopus ecclesias ei utroquo iure, id est, in temporalibus, & spiritualibus subiectas interdicto supponere, vel monachum, aut clericum eius monasterij ad synodum uocare, vel excommunicare audeat, non alios monachos, aut clericos hoc priuilegium seruabit, quam eos, qui in ipso monasterio vitam degunt, quoad ibi morantur, vel Ecclesijs ei monasterio subiectis utroque iure destinati sunt, quae ratio etiam fit, ut, si ipsi monachi ad alios monasteriorum suorum prioratus ordinarijs eisdem subiectos ut vel eos regant, vel in ipsis tanquam proprijs eorum monachi resideant, tractati fuerint, possint inter epidem locorum ordinarij ius, & potestatem suam in eos exercere: quamuis enim ademptum illis monachis non uideatur, quin possint ad primum monasterium reuerti, ac non minus illorum, & posteriorum monachi habeantur, (neque enim incongruum est, ut ubi que locum monachi habere, cum alterum alteri monasterio subiacere, vel ab eo noscitur dependere) suorum tamen Prioratum ratione dicti ordinarij in ipsos iurisdictione sua uti, quando in illis moram trahunt, non iniuria possunt, nisi forte vel recreandi animi gratia, vel eius loci uisitandi, aut alio proficiscentes illuc diuersati sint potius, quam ut sedem ibi haberent, quibus casibus ab illis ordinarijs coerceri non poterunt. Quinetiam receptum uideatur, quamuis alioqui monachi proprijs quibusdam priuilegijs tuti essent, quominus ab ullo Episcopo, vel Archiepiscopo ex quauis causa, aut pro quo uis loco interdicti, excommunicari, vel suspendi possint, saluam tamen intergramque ordinarijs iurisdictionem in ceteris

ceteris manere nihilominus, ex quo eorundem causas audire, & iudicare, ac, si non pareant, in possessionem bonorum mittere, aliaque eiusmodi exercere ualebunt, atque etiam (ut Hostiensis, & Ioannes Andreas censuerunt) eos deponere, & in archi monasterij ergastulo relegare non prohibebuntur, si cause hoc ius, & natura poposcerit, neque enim ordinarij potestati plus detrahi æquum censetur, quam in ipso diplomate expressum sit. Eadem etiam ratione fit, ut exempti oratoria, vel capellas in locis non exemptis absque eorum ordinarij licentia, quibus loci illi subsunt, edificare non concedantur, neque in constructis iam tempore interdicti (casibus in iure expressis dumtaxat exceptis) celebrare, uel celebrari facere: hæcque audietur à locorum ordinarijs compescantur, & si quas propter hoc exemptorum ipsorum conferuatores sententias in eos protulerint, penitus reuocentur. Quinetiam in locis exemptis sine licentia, aut priuilegio sedis Apostolicæ specialis huiusmodi oratoria, vel capellas erigere non poterunt, traditum est. n. omnibus in locis exemptis Sum. Pontificem non secus adiri oportere, quam in alijs, quae exempta non sunt, Episcopo, adendum esset. Non defuerunt tamen, qui senserunt, negati à latere potestatis in hoc satis fore. c. Ratione quoque contractus, vel delicti poterunt, qui priuilegium exemptionis habent, coram ordinarijs locorum conueniri, eorumque iurisdictioni parere tenebuntur, nec tamen eos omnino libertatis exemptionisque suae commodo carere quis putet, quandoquidem, si in loco exempto commissum sit delictum, aut initus contractus, aut sit res religiosa, eis priuilegium prodest, ne coram ipsis ordinarijs conueniri possint, nec ubi domicilium habent, si alibi delinquant, vel contraheant, aut res ipsa sit, super his conueniri possunt, nec domicilium preteritum locorum Diocesani (si ubi deliquerunt, vel contraxerunt, aut ubi res sita sit, illi conueniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis, ut ibi respondeant, iniungendi habet aliquam potestatem, saluis nihilominus alijs casibus, in quibus eos Episcopo-

rum iurisdictioni subesse canonica precipiunt instituta, quapropter Christiana, & oleum sanctum, consecrationes Basilicarum, clericorum ordinationes, aliaque his similia erunt à Diocesanis Episcopis petenda, nisi aliud in eorum priuilegijs concessum eis sit, hæcque etiam in illis sibi locum uendit, quibus, ut non nisi sub uero cuncto Iudice teneantur de se conquerentibus respecto d. priuilegio Apostolico indultum est. Qui igitur plena exoptat libertate, seu exemptione perfrui, id priuilegij impetrare curet, quo prohibeatur, conueniri eum nisi sub cuncto Iudice, eximaturque à iurisdictione ordinarij et ratione delicti, vel contractus, vel ratione rei sitae, in diocesi ordinarij, ac procurat, derogari Constitutioni Innocentij quarti editae in Concilio Lugdunensi, & proderitque hoc consilium, ut nec ligetur statuto loci non exempti, in quo deliquerit, nec ab illius loci ordinario excommunicari, vel excommunicatus denunciari possit. Exillunt tamen & quibus hoc priuilegium concessum est, ut & priuata loca, quae in eo sunt, quando ibi morantur, priuilegio perfruantur. At, qui cum priuilegiato contracturus est, curet in loco non immuni contractum celebrare, si cautus haberi, ac suis negocijs prudenter consulere cupit. Sed, tunc alij qui priuilegijs Apostolicis freti alios temere in suo iure molestant, Ordinariorumque iurisdictionem contemnunt pariter, & eludant, optimo sanquam iure prouisum est, ut quacunque indulgentiae, & priuilegia quibuscunque singularibus personis Ecclesiasticis, vel secularibus concessa, ne à quocunque interdici, vel excommunicati possint, nec terrae, vel ecclesiae ipsorum ecclesiastico interdicto supponi, ad ordinarij sententias, & processum non extendantur, sub quacunque uerborum forma sint concessa, ac cuiuscunque sint dignitatis, & conditionis, vel status, aut quomodocunque alijs supereminant, ac praesentibus, qui huiusmodi priuilegia retulerint, Regibus & Reginis, eorumque filijs exceptis, nec non & religiosis quibuscunque demptis, quibus non personarum tantum, sed ordinum,

a gl. in d. c. in ter eos. uersic. quantum.
 b c. authoritatem, in princ. co. tit. in sexto
 c d. c. authoritate, ubi gl. ver. apostolica
 d d. c. i. 7. princ. c. vsq; ad. 5. monasteria, ubi gl. ver. instituta. co. tit. de priuile. in sex.
 e Io. And. He lias & alij, in d. c. i.
 f Cemi. d. c. i. ver. nunquid, col. ij.
 g Io. And. & Cemi. ubi sup.
 h Io. And. & Cemi. ubi sup.

ordinum, vel locorum ratione immunitas prædicta concessa sit. A Constitutionibus quoque sancti Tridentini Concilij cautum est, neminem secularum clericum, cuiusvis personalis, vel clericum regularem extra Monasteriū degentem, etiam sui ordinis priuilegij prætextu censeri tutum, quominus, si deliquerit, ab ordinario loci tanquam super hoc à Sede Apostolica delegato secundum Canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi possit. **b**

a c. me aliqui. eo. ti. in sexto.

b Sess. 6. c. 13. 46

c c. Abbates eo. ti. in sexto. ubi gl. uer. abbat. & uer. solennē. & uer. st. tonsuram.

d c. ut apostolica, cum glo. eo. ti. in sexto.

e c. si papa, de priuilegijs in sexto.

47

48

c

49

ornatis uti possunt, non exempti uero simplicibus, & albis, ac planis uti debent, in alijs uero locis exemptis, & non exemptis mitras illas sibi habeant, quas concessa eis priuilegia Apostolica permittunt. **d**

d Sed, quod possit unusquisque ex diplomatis alicui concessi lectione discernere; an ea persona, locus, uel uinculatas, cui concessum est, ordinarij exempta sit Iurisdictioni, dicitur hoc explicat Bonifacius octauus, & tradens, & Exemptionem tunc concessam dici, cum uel in diplomate Priuilegij, uel sententia in hoc principaliter lata asseritur, Ecclesiam, uel monasteriū esse exemptū, uel iuris beati Petri existere, uel ad ius & proprietatem Romanæ Ecclesiæ, uel ad ipsam Romam Ecclesiam specialiter, aut sine medio, uel etiam simpliciter pertinere, idem si diploma, uel sententia distinet, Ecclesiam esse liberam, uel potiri eam debere Ecclesiæ Romanæ libertate, uel posse eam, & debere specialiter prerogatiua uti, aut, si dicatur in definiēte, annuum censum Romanæ Ecclesiæ eam soluere, ad percepta libertatis iudicium, uel, quod ipsam Ecclesiam eximit ab ordinarij potestate, uel decernit, ne audeat Episcopus ibi Cathedrā Episcopalem collocare, aut imperandi aliter ordinandi Iurisdictionem potestatem uel aliquam exercere, uel si aliquos uti proprios specialiterque sibi subiectos recipiat. Non tamen exemptio probata inductaue censetur, & si in diplomate, uel sententia aliqua non principaliter in hoc sequuta narretur, aliquam Ecclesiam ad ius & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinere, huiusmodique uerbis: Nec, si in proprios, & speciales filios Romanæ Ecclesiæ alii qui sint suscepti, quamuis etiam additum fuerit, ut Ecclesiæ Romanæ pro libertate percepta annuum censum soluant. Nec, si dicatur simpliciter, quod aliqua Ecc. R. Ecclesiæ censum soluant, nec, si libertatis priuilegij circa aliqua concedatur, clausula etiam census annui perfoluendi apposita, Nec si aliquibus, ut ab alio, quam à Summo Pontifice, eiusue legato Excommunicari, interdici, aut suspendi non possint, aliquid uel aliud specialiter, à Sede Apostolica sit concessum; his enim, similibusue

busue casibus ad certos Cancellos priuilegium coercetur, non plenam tribuens libertatem.

a Sed quamuis priuilegia omnia eo, quem supra diximus, modo, suapte natura perpetuo durent, a nec nisi cum causa finiantur, extinguanturque, pluribus tamen causis contingere potest, priuilegio modum, finem, terminumque imponi, de quibus non nihil hoc in loco breuissimè tradiditur sumus; In primis namque, si ad certum tempus priuilegium concessum fuerit, non dubium est, finito eo tempore, priuilegium quoque ipsum finitum censeri. **b** Item priuilegium amittit, quisquis priuilegio ipso abuti non erubescit, c alio modo forte, uel latius trahita sibi potestate utens, o sic etiā, quis priuilegij alienis parcere, ac deferre negligit, dignus est, ut suis priuilegijs indignus existimetur. **c** Finita quoque priuilegij causa & priuilegium finiri congruit, & ueluti, si cui priuilegium ob eam, quam exercet artem, concessum fuerit, simul atque ab eius artis exercitio destiterit, priuilegio illo spoliabitur, & ac priuilegium alicui ob paupertatem concessum aut etis eius facultatibus expirat. **d** Sic & priuilegium datum filijs propter Patrem, morte Patris extinguitur. **e** Sic Priuilegium concessum intuitu Religionis, professionis, uel officij, non plus uiuet, quam ille in officio, professione uel Religione perstiterit, & ac, si ea persona, que priuilegio causam præstiterit, mutata fuerit, priuilegium quoque cessabit. **f** Modò tamen priuilegij alii que reliquit, uel ex pluribus causis nonnullæ super sint, priuilegium non extinguitur, & hinc & ex facto fuit responsum, & priuilegium, quod dignitatis ratione competit uiro, eo ex humanis sublatum, apud uxorem quoque ipsius in uiduitatis pudore se continere manere. **g** Nec priuilegia familie paterna concessa retinet femina extra familiam matrimonio allocata, ob que a uiri obsequijs non auocatur. **h** Priuilegium quoque parochiæ Ecclesiæ datum, non cessabit, tamen si Ecclesia illa in Cathedrali ex parochia erecta sit. **i** Priuilegium quoque amittit, si qui illud floccifacere se ostendit, ac repudiat, & renuntiat, quod quidem expresse, uel

a c. decet, de reg. iur. in sexto. Tely. c. ij. col. f. in vij. limi. de treu. ga. & pace. Cur. iun. consi. primo. nu. 3. lib. i.

b Bal. consi. cxlij. in cip. quidam dominus P. arsinus, col. i. lib. ij. Afflict. deci. lxxij. Tiraq. de retr. conu. s. i. ver. a tal temp. in gl. ij. num. 4. 5. in fine.

c c. licet, de regul. c. priuilegij. xi. q. ij. c. ubi ista. di. lxxij. c. ut priuileg. ex col. ij. & l. in dec. C. de iud. d. Rui. con. 28 n. 5. li. i. Bero. c. quoniam. nu. me. c. d. in. pa. e. dilecti filij. de priuileg. f. c. suggesti. de deci. c. gere. valier. xvi. q. i. l. Titia. S. v. furas. ubi Bar. de leg. ij. Fel. d. c. cum accessif. sent. nu. 2. 4. de consi. Rui. c. f. calij. n. 9. l. 5. g. l. semper. S. negotiatores. ubi Bar. de imm. l. sub pre. xtu. C. de sac. ec. ubi Bar. Rē. pa. lib. ij. resp. c. xx. nu. 17. h. l. cura. S. de scienti. ff. de mun. Rol. Val. consilio quinquagesimo secundo, numero. 42. libro secundo.

i Bar. in l. ij. C. de epi. & cle. Marf. l. i. num. 28. C. de rap. nig. Rolan. d. consi. l. ij. num. 41.

k Rip. d. c. ij. nu. 13. & 14. Bar. in l. maximum. C. de excus. mun. li. x. Fel. in c. clerici. col. ij. de iud. Com. in reg. de riu. pos.

l Rip. d. c. ij. num. 16. & 24.

m Rip. ubi supra, numero 18 (pitius dec. cxxix. nu. 9)

n Rolan. val. consi. 86. nu. 8. ex Alb. in l. ois. si. c. de ep. & cl. C. a

o Rip. d. lib. ij. respon. c. ij. nu. 3. & nu. 11.

p Ripa ibi numero 21.

q Dec. consi. cclxxij. nu. 5. Rip. lib. ij. resp. c. xix. Cyn. & Bal. in l. voluntarie. C. de excus. tut. Craue. consi. xxx. nu. 14.

r Bu. i. c. accedēt. & pri. Rip. ubi su. n. 26. Dec. d. c. c. n. access. n. 29

s Bar. & Aug. in l. vsum aque. C. de aqua. duc. Rui. con. 39. nu. 18. li. i. & consi. cxxij. nu. 17. lib. v. & consi. c. vij. nu. 13. li. v.

t gl. i. d. c. c. u. access. uer. cōfuerit, ubi si uerò datur ad nō faciē dū ubi. A. B. Dec. Fel. p. illi. tex. et p. rex. i. c. priuilegij. xi. q. ij. et in l. ij. C. de in. dom. impetr. Rip. ubi su. li. ij. resp. c. 25. nu. 10

u Bar. in l. ij. C. de bis q. spo. pu. mu. li. xij. Rip. di. ij. c. 2. n. x. resp.

tacite contingere potest, Atque siue de tacita, seu de expressa renuntiatione agatur, & quæuis alia præsumptio potius, ubi id fieri possit, quam renuntiationis capienda est, & quapropter traditum est, non uideri Collegiū, aut conuentum suis priuilegijs prælati, egedi renuntiare, quamuis aliquè mandato Pape in Prælatum, uel Abbatem admiserit, nam sedis Ap. reuerentiæ id facile potius, quam priuilegij repudiatione cõsetur. & Repudiatio autem tacita resultare potest ex priuilegij abusu, ex non usu, & ex contrario uisus, sed de abusu paucis dictis supra cõtenus ero; de priuilegio uero actu contrario amittendo sciendum est, & uel uno actu cõtrario amitti posse (quare & dicitur eum, & qui suo priuilegio angustè utitur, nō posse eo postmodum largè uti) s ubi id priuilegium, ne aliquid facere teneatur, concessum est, cuius rei exempla afferri possunt, ueluti, & si cui immunitas ab oneribus Principi dandis data sit, is uerò sponte ea soluat, semel non facta protestatione, non poterit deinceps hoc priuilegio onerū non subeundorum uti: v ac Doctor cui à

a ¶ *Io. And. in reg. accessorium, de reg. iur. in sexto, Fely. in d. c. cum accessissent. nu. 28. ver. & ad ac etiam.*
b ¶ *l. i. §. si quis tutor. ff. quan. appellan. sit. vbi Ang. And. de Barulo. in d. l. i. c. de his, qui spon. mun. Fel. in d. c. cum accessissent. numero 28.*
c ¶ *l. si voluntarij. c. de excus. tut. Rui. in consi. ccix. nu. 8. l. i. d. Fel. post. Ab. ba. in d. c. cum accessissent. numero. 28. Rep. in d. lib. ij. c. ij. nu. mc. 8. & seq.*
e ¶ *Dec. in consi. cccxlvi. n. 13*
f ¶ *Ant. But. in c. pastoralis. de cau. posses. & propr. Fel. in d. c. cum accessissent. col. xiiij. uer. sexto limi. gl. nihil tam naturale, de reg. iur. & c. i. e. ti. de reg. iur.*
h ¶ *Im. in c. accedentibus. de priuileg. & Fely. qui multa all. in d. c. cum accessissent. col. xiiij. uer. septimo limita. i. Bar. in l. ij. §. ff. de decur. Cy. in d. l. si uoluntarij. Fely. in d. c. cum accessissent. col. xiiij. in princ.*
k ¶ *c. accedentib. co. tit. de priuileg. ubi doct. Fel. in d. c. cum accessissent. colum. xiiij. uer. tertio limita. Rui. in consi. 228. numero. 1. i. libro primo.*
l ¶ *Fely. in d. cap. cum accessissent. numero. 30. uer. sic. & pro intelligentia.*
m ¶ *Archi. Io. an. do. in c. de benef. de prab. in vi. Ba. in l. solenibus. in fi. c. de fi. in fr. Im. in c. accedentib. de priuileg. Deci. Rot. a. 293. in antiq. Fely. ubi supra. colum. xiiij. num. 30. uer. quarto limita.*
n ¶ *Ab. Fel. Dec. in d. c. cum accessissent. Barto. in d. l. i. c. de his, qui spon. mu. pub. suscip.*
o ¶ *c. cum tempore, extra de arb. c. cum uenissent. de const. c. ij. de rest. in integ. c. cum olim. ij. uer. nos igitur. eo. tit. de priuileg. Ab. c. cum dilectus. col. ij. de relig. dom. Fely. in d. c. cum accessissent. col. xiiij. uer. hanc regulam.*

priuilegij iacturam facit quis ex contrario actu, si actus ille, quem gerit, executionem non fortiat, nec, si priuilegium illud paulatim & sensim (puta consuetudine) pluribus, uidelicet articulis quaesitum sit, quia nihil tam naturale, quod eo modo unumquodq; tolli, quo colligatum fuit, & quapropter id priuilegium duntaxat unico actu contrario concutitur, quod statuto, aut concessione, & diplomate datum fuerit. **n** Nec priuilegium actu contrario gesto aliam pati potest diminutionem, quod si similitum actum ei, qui gestus fuit. **i** non tollitur etiam unico actu contrario priuilegium, si ab eo actus ille gestus sit, qui priuilegium expressè repudiare non poterat, propterea non potest persona ecclesiastica quocumq; actu ecclesie suae priuilegijs detrahere, sed. xl. annorum praeterea cursus exigere, nisi vel de modico prauidicio ageretur, vel actu hoc ad ius commune reditus fieret. **i** Non tollitur etiam vno contrario actu priuilegium, cui in sit clausula derogatoria: **m** nec, si, cum actu eum gerit, testetur, nolle se priuilegijs suis ea actione prauidicium, vllum afferre. **n**

79 Item traditum est, priuilegium illud vno actu contrario non tolli, quod non penitus in priuilegiatum, ac (vt ita dicam) à radicibus translatum fuit, sed concecti ipsi aliquid integrum illibatumque seruauit, aded, vt non posset, nisi cum aliqua concedentis ipsius iactura priuilegium ipsum labefactari, quid enim (gratia exempli) si is, qui à Principe immunis, exemptusq; factus est, alicui alij subijci petatur, quod non nisi in detrimentum iurisdictionis Domini ipsius uergeret, vt subditum suum à se liberasse uideatur, quod alteri mox subijciatur. **o**

81 Non utendo autem priuilegium amittitur, quod concessum est, vt aliquid facere liceat, puta, si Doctores, vel Notarios creare, legitimos efficere, qui natalibus deficiebant, nundinas, emporia celebrare, gymnasium publicum habere, exercitum cogere, ius clarigationis. i. presentationum, quas repressalias uocant, habere, in ecclesia sua optare, tempore interdicti celebrare, altare uaticum habere, & in eo celebrare; aliaq;

83 his similia. **†** Amitti inquam possunt priuilegia huiusmodi, si quis decenio, cum usus uenisset, vt ea exercerentur, eis usus nunquam fuisset, cum exercere ea posset: **†** secus si nunquam cogitasset, vt ea fieri opus esset, vel, ne ea faceret, impeditus fuisset, quia tunc neque si centum anni fluxissent, quibus illo priuilegio nunquam usus fuisset, diceretur suum priuilegium quis amisisse, vt pluribus exemplis Doctores demonstrant, quae est certissima, & indubitata apud eos recepta conclusio. **†** Idemque uideretur dicendum (vt multi opinati sunt) si priuilegium illud quid faciendi in expressa, & libera ipsius uoluntate relicto esset, cuius rei hoc red dunt inter cetera exemplum Doctores, vt, si ecclesia aliqua ex priuilegio, vel consuetudine optare poterat, quauis pluribus annis, & vicibus occasione oblata optare desisset, non tamè id circo ius, quod optandi habebat, amittere cõsetur, cõ quam conclusionem in consuetudine optandi à nemine non receptam testatur Felynus, **†** quamuis in priuilegio magis ambigua nonnullis, non tamè ipsi Felyno uideatur: quem admodum **†** & is, cui concessum est ius & facultas faciendi (puta) molendinum, aliquid uel aliud suae uoluntatis libito, non priuatur hac facultate, et si longuuum tempus labi permisset, priuilegium tali ueretur potestate. **†**

At, quod diximus, priuilegium, vt aliquid facere liceat, alicui concessum tolli, si quis eo per decennium usus non fuerit, uoluntatem quoque nedom priuilegiatam personam, quae priuilegio suo, cum oportuit, uia non fuerit, non tamen & ipsam ecclesiam comprehendit. **†**

Item, si priuilegium alicui hoc modo sit concessum, quando uoluerit, vel quicumque ei placuerit, non tamen amittitur, licet usus eo non fuerit, cum potestati eius permittatur, quo tempore uti illo uelit, quod, si datum hoc modo fuerit, uidelicet, si ei libuerit, vel p libito suo, nihil intererit, quàm, si nullo adiecto modo huiusmodi, vel conditione datum fuisset, quare non utendo peribit, eod, quod haec adiectio, uti, quae tacite inest, expressa nihil opere-

a *l. i. ubi Barro. ff. de num. id. de Bar. in l. licitatio. S. earum. ff. de publ. & in l. si. ff. de const. prin. Ab. & alij in d. c. cum accessissent. Socy. consi. clxiiij. incip. nisi bulla Bonifacij. lib. ij. Crau. consi. cccij. numero. 3.*
b *l. unus ex socijs. §. si. c. l. seq. ff. de serui. rust. pred. gl. in c. Ab. bates S. Siluani. uer. ibidem. ad si. ubi Ab. & alij. de uerb. signi. Bart. in l. cum scimus, post prin. C. de agri. & consi. lib. xi. & in l. filius. C. de decul. lib. x. Fely. in d. c. cum accessissent. nu. 25. uer. hanc regulam, ubi alij.*
c *doct. in c. si. de consuet. in sexto.*
d *Fely. in d. c. cum accessissent. co. xi. circa med. uer. si. sed tamen. Ab. bas, qui citat etiam Domin. in d. c. si. de cõsuetud.*
e *Anto. in d. c. vt priuileg. extra co. Fely. vbi sup. n. 27. f. Bar. in d. l. i. ff. de num. docto. i. d. l. si. ff. de const. prin. g. Ab. & alij. in c. cum accessissent. de consi. Bosius, in pra. ij. de principe. n. 319.*
h *Docto. in d. cap. cum accessissent. Bosius ubi supra.*
i *d. c. suggestum; de decim. c. quanto, de censib. l. i. §. trebatius. ff. de aqua quot. & alij.*
k *Rolan. Val. consi. primo, numero 171. lib. ij.*
l *Alba. consi. xxxiiij. nume. 15. Rol. Val. consi. lxxvi. nu. 7. lib. ij.*
m *d. c. suggestum. d. c. quanto, Rep. in c. xi. nu. 15. lib. ij. resp. Rebus. in pra. tit. de rescrip. nu. 44.*
n *Ripa. vbi supra. Act. in capitulo nouit, de iudicijs, Felynus vbi supra. Rolan. consilio primo, numero 162. & sequenti, libro secundo.*
o *c. ita nos. xxv. q. ij.*

tur, sed in superiori specie aliud expressum fuit, quàm tacite ex priuilegij natura inellet. **†**

89 Finitur quoque priuilegium, si ubi alienum ius enormiter ledere incipit, quauis initio modestius, & quousq; uideretur, i qua sit, vt, si is, qui decimarum soluendarum immunitatem habebat, tot praedia sibi deinde quaesierit, quot ferè uarietas decimas eius loci ecclesiae debitas exhaustirent, ideoque non leue damnum ecclesiae fieret, priuilegio locus esse desinat. Item immunitas si subministrandis cibarijs uisitoribus, (quas procuraciones uocant) clericis loci alicuius concessa, non seruanda erit, si aded clericorum illius loci numerus auctus sit, vt omnem ferè procuracionis vim extenuet. **†** Hinc etiam calamitatibus bellicis quando que priuilegia violare non piaculum duco, si eorum obseruatio in ceteris impia uideatur, i. quinetiam si aded uerum est, priuilegium seruari non debere, cum enormiter laedere incipit, vt tunc non ea in parte tantum, quae danum enorme inuehit, sed omnino, ac penitus ab holeanur. **†** Item si priuilegium uitiabitur, si ipsius, à quo priuilegium manat, in caput uertatur, & incogitatum pernitiam. **†**

95 Amittitur si quoque priuilegium delicto, ueluti, si qua ciuitas Episcopum suum interfecerit, indigna habebitur, quae deinceps Episcopum habeat, **†** o uel, si si quod aliud atrocissimum priuilegia

a ¶ *c. ad aures. c. in quibusdam. de pen. ar. l. filio. §. i. ff. de ritu nup. Rebus. in prax. uer. rescriptum. nu. 43. Fely. in c. si. uer sic. quomodo priuilegium, de foro compet.*
b ¶ *Bal. in l. ij. in fi. c. de liber. & cor. lib. Soci. consi. iij. col. iij. uer. postremo. lib. ij. ar. l. fi. c. de reuoc. dona. l. Titius puerum. ff. de obseq. lib. pr. est.*
c ¶ *Rip. d. lib. ij. c. ij. resp. nu. 10. de rescr. d. Rip. ubi supra, nu. 1. & 12. e. Agg. dec. 626. inci. sup. positus.*
f ¶ *Dom. Ioan. And. & Ioan. Monac. in c. si. cut. de uerb. si. gni. in sex. St. a. fil. trac. de pre. rog. expect. nu. 63. & 66.*
g ¶ *c. ueniens. de praescri. h. Castr. in l. digna uox. c. ff. legi. Dec. consi. 186. col. iij. nu. me. 5. & consi. 407. in fin. & 528. nu. 6. ar. l. qui fundo. c. de om. agr. de ser. li. xi. Fely. c. qua in eccle. siarum. nume. 30. uer. sexto limi. de consr. Rui. consi. 130. nu. 13. lib. 5. Par. is. consi. ij. nu. 120. li. iij. i. Bald. in l. q. se patris. C. unde libe. Fely. in c. mouit. de iudi. Rui. consi. 105. nu. 3. lib. 5. Castr. in d. l. digna uox. col. ij. ad fi. Alb. consi. i. nu. 21. Ruin. consi. 76. nume. 19. lib. ij.*
k ¶ *Pauor. & alij. in d. c. mouit. de iud. Decr. consi. 407. nu. 18. Rui. consi. cv. nu. 3. lib. 5. Rip. lib. ij. resp. c. xi. nu. 9. & 10.*
l ¶ *Rolan. Val. consi. i. nume. clxiiij. lib. ij.*
m ¶ *Fel. in c. mouit. nu. 7. de iud. qui alios citat.*
n ¶ *Fel. c. i. de rescr. uer. unum in propofiro. nu. 11. Rolan. Val. consi. lxxxii. num. 27. lib. ij. ex glo. in l. haeres absens. ubi Bar. ff. de iud. Bofsius. tit. de princ. nu. 316.*
o ¶ *Bal. in l. ij. c. de serui. & aq. Rui. consi. 229. nu. 13. lib. i.*

g presè duxerit, e ¶ qd' sanè sic est intel ligendum, si priuilegiatus ipsi erat sub ditus, à quo priuilegium est consequu tus, & iusta causa suberat, qua ductus priuilegium renocare uellet, nec villo pretio, aut causa onerosa præcedente, sed gratis priuilegium dedisset, & solu ta potestate uelle se uti eo reuocando Princeps declarasset, his quidem om nibus, & singulis interuenientibus pri uilegium proculdubio reuocari pote rit, quod, f. si, vel extraneus, sibiq; non subditus esset, qui priuilegium impe trauit, uel f. nulla iusta causa illius re uocandi militaret, f. vel pretio, aut re muneracionis causa priuilegium de didisset, ordinariaque potestate, nõ ple na ueretur (ut præsumitur) priuilegij reuocacionem esse factam non ita faci le interpretabimur. Et, f. quamquam traditum sit, posse Principem subditis suis concessum gratis priuilegium ar bitrio suo etiam nulla subsistente cau sa reuocare, si potestatis plene vim o mnem exercere uoluerit, h. non tamè est etiam intelligendum, hoc procedo re, cum priuilegium contractus vim suscepit, puta, si pretium accepit, uel remuneracionis gratia priuilegium il lud Princeps concessit, propter labo res fortasse ob principem ipsum, uel Rempublice. perpeßos, uel sumptus in eius utilitatem factos, uel si priuilegij illius causa, qui prius subditi nõ erant, facti sint subditi, neque etiam, si ingra ti conuicti fuerint: i Sed, et si priuile gium ei concessum, qui concedenti subditus non erat, non facillè reuoca ri, ut diximus, potest, x ubi tamè illud priuilegium incipiat enormiter conce dentem lædere, f. non secus illud reuo care: poterit, quam, si proprio subdito concessum fuisset. x f. Nec reuocari fa cillè potest, si ad pias causas priuilegiũ datum fuerit. m Item f. si illud priuile gium in corpore iuris insertum sit, per quecunq; uerba generaliter prolata n reuocatum non censetur. x
114 Princeps autem inferior priuilegium suum non reuocat etiam cū causa. o
115 Aufertur etiam priuilegium cõtratio priuilegio posteriori, quod specialin de priore mentionem faciat, f. quod si huiusmodi mentionem de eo nullam fecerit, quamuis posterior sit, ac spe ciale,

ciale, non ideo tamen priori generali derogare censetur, cuius ratione qua situm ei sit ius in rem, quamuis secus sit, ubi ad rem duntaxat quaesitum ius sit, a ex quo Geminianus consuluit in suo consilio tricesimo, quod Ripensis modò citatus aduocat, f. generali, uel speciali reseruacione, mihi habenti pri uilegium optandi beneficia reseruata nullam inferri præiudicium, si de eo priuilegio mentionem non fecerit, uel si cui exigendarum decimarum ius da tum sit in tota parochia, quia in re ius tribuit, posteriore speciali non tollit, f. si tamen id ius ad rem adeo alte radices egisset, ut uerisimile non sit. S. Pontificem illud auferre uoluisse, idè iudicium fiet, quod de iure in re. f. Itè, si illud priuilegiũ superius, quod ius ad rem tribuit, generale sit nomine dũ taxat, quia in vna specie generis tantum verificari possit, pro speciali habèdum erit, ideoque ei per posterius non de rogabitur, puta (gratia exempli) si be neficia quis expectare iubeatur in cer ta ecclesia uacatura, cum ea ecclesia v num solùmque beneficium haberet. n Sed & non prioris priuilegij tantum, sed etiam clausulæ derogatorie, si qua ei inserta, mentionem facere debet priuile gium secundum, ut ualeat, adeo quiddè vt, f. si duplex derogatoria clausula priori adsit, utriusque mentio fieri de beat. c Si tamen f. posterius priuile gium legis formam, nomenq; habeat, potest antiquius priuilegium quam uis derogatoria clausula munitum n auferte, sed non tamen credas, legis forma dici concessum priuilegium, & si clausula illa consuetæ clausum fue rit, uidelicet. Nulli ergo hominũ, &c. n
124 Item f. si antiquius priuilegium corpo ris iuris insertum sit, posteriore etiam speciale mentionè non habente sub latum dicitur, quia præsumitur Prin ceptus eius scientiam habuisse. f. Idèq; f. si priuilegium iuri communi nõ re pugnet, & neque enim magis de priuile gio iuxta ius commune dato est mē tio faciendâ, quam de ipso iure cõmu ni faciendâ est, si tamen f. corpore iuris clausum priuilegium futuris priuile gijs contrarijs deroget, de ipso utiq; speciale mentionem fieri oportebit, ut sublatum posteriore dici possit, h

a ¶ *gl. in sum. xxv. q. ij. in fi. & in reg. generi, circa med. per tex. in c. ueniens, de praescri. Abb. in c. i. de rescr. & in d. c. ueniens Dec. consi. clxviij. Fel. Dec. Rip. & Mod. in d. c. i. de rescr. Curt. iun. consi. i. nu. 33. lib. i. Rui. consi. xcviij. lib. iij.*
b ¶ *Rip. in d. c. i. num. 50. & seq. de rescrip.*
c ¶ *Rui. consi. 128. nu. 8. lib. i. ex Casl. in conslr. lv. passus iste, in fi. d. Cald. in cõ si. xi. sub rubr. de priuile. i. cl. in c. accedentes e. tit. de priuilegi. c. ¶ Ruin. consi. cccxxvi. col. fi. uer. non obstat illa clausula, lib. i.*
f ¶ *Abb. Fely. Dec. Rip. in d. c. i. de rescrip. Boff. in pra. ti. de priu. num. 316.*
g ¶ *Doct. proxime citat.*
h ¶ *c. ea. e. te, de eta. & quali. c. quia propter de rescr. in sc. xto. c. i. de ex. ces. prola. Rép. ubi sup. nume. 54.*
i ¶ *gl. in autt. qua i. prouin. cia, uer. illic omni, cir. me. C. ubi de cr. a. g. opor. Fely. in c. fin. col. iij. de for. compet. & in c. nonnulli, col. x. num. ix. uer. aplia primo, & in d. c. i. col. viij. ubi etiam Rép. nu. 54. de rescrip. Ruin. consi. clxiiij. nu. 15. lib. ij. Crot. in rep. l. nemo potest, nu. 26. uer. tertio fallit, de leg. i. Cra uer. de antiq. temp. iij. par. nu. 59.*
k ¶ *l. non est nouum. l. nam & posteriores. ff. de legibus. ubi Bar. tol. Ripa ubi supra, numero 56.*
l ¶ *Bald. in l. ij. in fi. c. quæ sit longa consuet. Fely. in c. i. col. iij. de re iud. Ripa. ubi supra.*
m ¶ *Ripa ubi supra.*
n ¶ *Craue. consi. cccij. numero. 3.*

quemadmodum & , si nõ insertum in corpore iuris foret : f. Hoc certe priuilegium corpore iuris clausum alijs priuilegijs potius validiusque ex hoc cõsetur, quia generali omnium priuilegiorum reuocacione ea reuocata non censetur, ut diximus, quæ scripti iuris codicibus inclusa continentur, q ea nõ simpliciter priuilegia dicantur, i neq; hoc prædictis repugnat, quia in hac specie principis derogantis uoluntas abesse præsumitur, nec sub genera li hac elocutione uoluisse ius commu ne abrogare, sed cum priuilegium spe ciale alicui cõcedit, minus læditur ius commune, quam generali omnium priuilegiorum abrogacione, hinc nil mirum est, si de priuilegijs in corpore iuris insertis mentionem specialem habere opus est, quod tamen non procedet, si priuilegium iuris communis sit speciale, sed priuilegium extrauagans sit generale, x nec procedet, si priuilegium iuris sit uulgatum, & notissimũ, quia non potest non præsumi eius sciẽtia, x satis quoque certum est, f. priuilegium manifestè iniquum, ac priuilegium subreptum, ueluti nullius momenti alijs nihil detrudere posse, aut debere. His adde, f. quod speciale priuilegium, quo priuilegij alterius generalis potestas, & ius ferè omnis tolleretur, nil præiudicat ei, m non f. re dit uerò ad auras vitales, nec resurgit amplius priuilegium, quod extinctũ semel fuit. n
132 Item sciendum, f. fauorabilius haberi illius priuilegium, qui damnatum uitate cupit,

a Bal. in anc. prateria. C. de sac. ecc. An. cba. consil. 36. Cast. con. 3. 17. in si. Deci. cof. cccc. nu. 4. b Gem. consf. xix. lib. v. c Card. consf. 136. col. fi. Re. pa ubi sup. d Cast. consf. lv. Cal. cof. xi. Rip. d. c. i. n. lv. e si Rufinus C. de test. mil. Dec. co. iij. n. 4. f C. sup. quibusdam. S. pre. rea. de uer. sig. l. hoc iur. S. du. Etus aqua. ff. de aq. quot. & ali. c. hoc pp. pe. iij. q. vi. & c. conquestus. ix. q. iij. Bal. in c. i. colu. ij. quo sint regal. & i. con. 257. li. ij. Dec. cof. 496. col. ij. g d. s. d. uctus aqua. h Cra. de an. triq. t. ep. sec. 4. inc. absolutis. num. 10. i Soc. co. 260. ant. e. si. uer. nec. obf. li. ij. k Cy. & Cast. in l. rescripta. C. de precib. i. pe. off. Rebu. in prax. ubi sup. nu. 11.

capit. quam illius, qui de lucro sollicitus est, propterea, ubi decetare iter le ista cōtingat, illud præferendū erit. A 133 Ac priuilegium ꝑ ab oneribus soluendis eximens non de oneribus decursum iam, sed de futuris intelligi oportet, & quamuis etiam præterita expressisset, illa tamen non continebuntur, quæ executionem sortita iam fuerint. b 134 Item inter duo priuilegia si disceretur, quod præualeat, illud præuolare dicendum, quod potentioribus clausulis exornatum sit, c atque id, ꝑ qd' sponte oblatum sit, ei, quod precibus exoratus princeps concesserit, d & priuilegium permittens ei præfertur, qd' uetat. e 137 At quia satis notum est, eius temporis cursum, cuius initij nulla extet memoria, priuilegij vim habere, ambigere hic non ab re quis potest, utrum, si de priuilegio mentio habeatur, huiusmodi quoque priuilegium ea mentione comprehendatur, talis enim temporis præscriptio priuilegij illius potestatem habere dicitur, quod à Principe ex certa scientia concessum fuit, & pro soleni priuilegio estimari solet, ꝑ quauis enim inficiari quis non possit, eiusdem modi priuilegium esse fictum, cum lex dicat, constituti loco haberi, uerbo improprio utens, g ueri tamen priuilegij ius, potestatemque habet, & certe quibuscumque casibus, dispositio etiam ficta negocia comprehendere solet, hoc pariter includet priuilegium, seu id fictum, seu tacitum, seu præsumptum appellemus: u quamquam Socius nullo discrimine censet, priuilegij appellatione, hoc prædictum tempore memoriam excedente quæsitum priuilegium in materia angusta non comprehendit. h 138 Priuilegij ꝑ diploma sericeo filo, seu fuculo annecti solet. k

De Mandatis Apostolicis. Titulus VII.

E P I T O M E.

Septem formæ declarantur mandatorū ad prouidendum, & vnaquæque nonnullis annotationibus exornatur, addi

tur, & de mixto ex ecutore, & de forma ad prouidendum iuxta formam prouisionis legati, & quādo expiret, ac possero, quod ius tribuat mādatum de prouidendo.

S Y M M A R E R V M.

- 1 Mandatum apostolicum dicitur quicquid princeps precipit tam quod ad iustitiam, quam ad beneficium.
2 Mandatum de prouidendo est frequens in usu.
3 Mandati de prouidendo alia olim erat forma, quam hodie.
4 Forma prima mandati de prouidendo.
5 Clausula anteferri posita in mandato de prouidendo quid operetur.
6 Beneficij acceptatione nullum ius in re queritur, sed ad rem.
7 Clausula anteferri tollit ius ad rem.
8 Clausula sine præiudicio iuris alteri que fiti, non conseruat ius ad rem.
9 Etiam quod adiecta fuisset, conditio, si per diligentem inquisitionem, & quando hoc.
10 Etiam quod acceptasset quis uirtute expectatiue sed non habuisset executione.
11 Mandatum ad prouidendum prius præsertur posteriori, quod de eo non facit mentionem, etiam quod prius impetratum esset ante uacationem, secundum post uacationem.
12 Etiam quod in posteriore dictum sit, non obstantem generali vel speciali reservatione.
13 Forma secunda mandati, cum scribitur de certo beneficio pro incerta persona.
14 Executor ex secunda forma alteri subdelegare non potest.
15 Tertia forma mandati, cum pro incerta persona ad beneficium incertum scribitur.
16 Mandatum ex tertia forma quandoque late, quandoque striete interpretatur.
17 Differentia inter literas facultatis, & mandatum de prouidendo.
18 Litera facultatis posteriores non cessant propter prius mandatum de prouidendo.
19 Admissus ad beneficium ex literis facultatis dicitur uenire ex uia ordinaria.
20 Aliud in eo qui uenit ex mandato de prouidendo.
21 Veniens ex mandato de prouidendo præfertur ei, qui uenit ex literis facultatis etiam

- etiam eadem die datis.
22 Nisi ille iam habuisset prouisionem.
23 Quarta mandati forma ob negligentiam ordinarij.
24 Constare tamē debet prius de negligentia.
25 Ordinarij semel conuictus negligentia non potest moram purgare etiam re integra.
26 Quinta mandati forma facti sub conditione.
27 Conditio apposita mandato suspendit effectum executionis.
28 Impetrans conditione pendente præsertur mandatiū imperantij conditionale.
29 Nisi conditio purificata retro traheretur.
30 Vel nisi mandatum esset factum ad certū beneficium.
31 Dominici à S. Geminiano sententia contra Cardinalis opinionem defensa.
32 Sexta mandati forma ad conseruandum Canonatum cum prebenda quam primum uacabit.
33 Talis mandatarius conferre potest prius quam uacet ex ante clausula derogante numero canon.
34 Non tamen potest conferre, aut reseruare certam prebendam antequam uacet.
35 Sed incertum beneficium duntaxat.
36 Septima forma mandati ad compellendū.
37 Talis mandatarius non potest conferre, sed solum compellere.
38 Prebenda non afficitur hoc mandato.
39 Nisi habeat clausulam decreti.
40 Executores mixti ad conseruandum, & ad compellendum.
41 Executor mixtus, quando possit exequi & fulminare processum.
42 Beneficium non dicitur affectum ex sola presentatione huiusmodi literarum.
43 Nisi facta denuntiatione ordinario, quod executor uult conferre.
44 Vel inhiberit, ne conferat.
45 Vel beneficium reseruet, uel decretum interponat.
46 Alia forma ad prouidendum iuxta formam prouisionis legati.
47 Gratia huiusmodi officitur Pontificia.
48 Gratia hac non expirat legati morte.
49 Alia tamen gratia legati expirat morte ipsius.
50 Mandatum de prouidendo ante acceptationem nullum ius tribuit.
51 Acceptatione acquiritur ius ad rem.
52 Ius ad rem quæsitum quid operetur.

53 Stilius hodiernus in mandato de prouidendo.
54 Repudians primum mandatum actu, ut pinguius consequatur, nihil agit.

IN T E R rescripta Apostolica non vulgaris est species ea, quæ Mandatum Apostolicum appellatur, sed mandatorū Apostolicorum non vna eademque est species, ꝑ si quidem mandatum Apostolicum appellari potest, quicquid Summus Pontifex mandat, ac precipit, siue ut ius & Iustitia per magistratus suos exerceatur, seu ut alicui beneficium conferatur, A frequentissimo ꝑ autem in usu est illud mandati, quod de prouidendo nuncupatur, ubi scilicet Pontifex Maximus mandat, ut alicui de beneficio prouideatur, b ac precipitur alicui, ut vel exequatur mandatum, uel ordinarium compellat ad conseruandū, ꝑ & olim quidem, ubi Sum. Pontif. scribebat de aliquo beneficiando, trinis literis hoc facere solebat, monitorijs primò, quibus ordinarius monebatur, ut ei prouideret, pro quo scriptum erat, quibus si obtemperatum non fuisset, dabatur litera præceptorij, ac demum litera executorij, quibus alicui mandabatur, ut exequeretur, vel ordinarium ad prouidendum compelleret, hodie uero priores due ab aula recesserunt, & solæ executoriæ i usu retinentur, c nisi forte cum Sum. Pont. mandat, ut aliqua inter moniales ꝑ recipiatur. Cuius quidem mandati plures afferuntur formæ à Ioanne Staphileo in hoc tractatu, quem et multo sequuntur: quarum ꝑ prima forma est, cum mandatum, ut certum beneficium certæ personæ conferatur, e in ꝑ hac uero forma si addit clausula, anteferri hunc, cuius alij præcipiens, anteferreretur iste illi, etiam, qui gratia Pontificia prius impetrata fretus beneficium aliquod expectabat, tamen illud iam acceptasset, quo tempore mādatum de prouidendo ex Cancellaria datum fuit, ꝑ nam acceptatione beneficij nullum in re ius queritur, sed solū ius ad rem: ꝑ at clausula posteriorem priori anteponeas etiā ius ad rem tollere consuevit, ꝑ quem admodum ꝑ etiam talis iuris ad re nulla ratio habetur, eam ius alteri quæsitum seruari præcipitur, quod sit, ut, qui

a C. i. de offic. deleg. & c. cū dilecta. & ca. cum cōtingat de refc. c. olim uobis. c. meminitus. de rest. spol. l. vn. c. de mand. prin. b C. mandati cum duob. seq. de refc. c. si capitulo. ij. no. de refc. And. Sien. in c. eam te. in. iij. nota. per illum tex. de refc. rip. d Ab. d. c. ex infinuatiōe. de refc. Imo. i. c. capitulum. ij. no. de refc. And. Sien. in c. eam te. in. iij. nota. per illum tex. de refc. rip. e C. c. ex par. i. de offi. dele. f C. quodam. de prebend. in sexto. Rot. dec. 8. inc. unis Innocentianus, d' concess. preb. in antiq.

a ¶ Rot. dec. 244. inc. licet de more, in nouis. Cald. conf. 8. ad
 fi. tit. de rescr. Rom. conf. 256. Io. And. in ca. causam qua. de
 rescri. Stafil. in titu. Mand. de prouiden. in pri. for. nu. 3.
 b ¶ Rot. dec. 383. inc. si papa. in nouis. per cle. pr. de cōc. pb.
 c ¶ Stafil. ubi supra.
 d ¶ gloss. & Doct. in c. quamquam. de praben. in sexto.
 e ¶ Stafil. ubi
 sup.
 f ¶ c. is cui, in
 ij. resp. de offic.
 deleg. in vi. ca
 pi. fin. de offic.
 deleg. Rot. doc.
 443. fuit dubi
 tatum utrum
 in nouissimis.
 g ¶ c. quamuis
 ij. & c. dudum
 de prab. in se
 xto.
 h ¶ c. si cui, de
 prab. in sex.
 i. c. mandatū.
 de rescri. cum
 not.
 k ar. c. hi qui,
 & c. si à sede,
 de praben. in se
 xto.
 l. Auch. con.
 215. inci. scri
 psit papa.
 m. c. si capitu
 lo, de concess.
 praben. in sex
 to.
 n. Innocen. &
 Abb. in c. su
 per eo. de of. de
 lega.
 o. Innoc. in c.
 proposuit, de
 concess. prabē.
 arg. c. literas,
 cod. tit. de con
 cess. praben. &
 l. mancipium.
 ff. de opt. leg.
 p. Stafil. ubi
 supra, in quar
 ta for.

dum, cū pro incerta persona ad benefi
 cium pariter incertum scribit Pontif. &
 Maximus: ¶ Quæ si literæ non ordi
 nario, sed alij cuius scriptæ fuerint, an
 gūstē procedent, sin ordinario ipsi, cui
 alioqui beneficia conferendi ius erat,
 directæ fuerint, fauorem merebūtur,
 veluti, quæ ad primum statum res re
 ducant, & solent tunc appellari literæ
 facultatis, si non mandata de prouidē
 do. imò inter hæc non leuis est differē
 tia, si quidem literis facultatus nullū
 videtur onus imponi ecclesiæ, & man
 datum de prouidendo ecclesiam oner
 rat, ¶ quocirca, qui secundas literas fa
 cultatis impetrauit, postquā alius pri
 mus iam impetrauerat, non repellitur
 quamuis mandatum de prouidendo
 posterius cesset, vbi alius eidem ordi
 nario mandatum simile prius retulisset.
 Et propterea etiam is, si qui literarum
 facultatis auxilio ad beneficiū
 admittus fuerit, ordinaria potestate re
 ceptus dicitur, non sic, ¶ qui propter
 mandatum de prouidēdo beneficiū
 cōsequutus fuerit, ex quo fiet, ¶ vt præ
 feratur is, qui mandato de prouidēdo
 vitur, ei, qui literas facultatis exhibet,
 vbi eadem die vterque beneficiū af
 sequutus x fuisset, ¶ nisi ille, puisionō
 nactus iam fuisset. l. ¶ Quartam hu
 ius mandati formam asserti idem Stafil
 leus, Cum negligente ordinario prou
 dere, hoc alij mandatur, vt exequatur,
 q̄ p̄cipiet, illi ordinario, vt certo termi
 no prouideat, quo non prouidēte ex
 ecutor totum hoc munus prouidendi
 suscipiat, x hic enim non prius ma
 num suam apponet, quā constititerit,
 ordinariū exequi mandatum Apō
 stolicum non curare, cum alij execu
 res, quorum supra mentionem habui
 mus, confestim possint, non expectata
 ordinarij negligentia demandatum si
 bi munus exequi. n Act sciendum, su
 periore casu, vbi semel ordinarius ne
 gligentē conuictus fuerit, non permit
 ti ei, vt moram admittam purgare pos
 sit, etiam, quod res adhuc iterga esset,
 veliq; stare Pont. Maxi. mandato, o
 præsertim vbi lapsō termino executor
 iam pronuntiaffet, incuria ordinarij
 ad se vnū onus prouidendi spectare. r
 Additur ¶ quinta mandati forma, cum
 videlicet, sub aliqua cōditione factum

est mandatum, puta, si accesserit Epif
 copi, & Capituli assensus, aliāue simi
 li conditione, ¶ quæ quidem conditio
 appositā executionis effectum interim
 suspendit, quoad conditio purificata
 fuerit, ac, ¶ si quis interim purē impe
 trauit, potior illo a æstimabitur, ¶ nisi
 forte illud prius mandatum statuerit,
 ut purificata conditione perinde habe
 retur, ac si die ipsa editi mandati colla
 tum beneficiū fuisset, ac, ¶ nisi prius
 mandatum habēs conditionem de cer
 to beneficij corpore prouideri iuberet,
 & de hoc mandato nulla in posteriori
 mandato facta mentio fuisset, quod ex
 facto ¶ consilium respondit Domini
 cus Geminiaus, c. repudata Cardina
 lis contrarium decidentis sententia. v
 cui Dominico etiam Staphileus adstip
 ulatur præcatō in loco, nec temere
 medusfidius, quandoquidem non
 nullis optimis rationibus sententiam
 suam, & legibus tuctur Dominicus, n
 & S. Auditorij Rotæ autoritate sul
 cit, r Cardinalisq; rationes confutat,
 quia (inquit) licet gratia generalis, quæ
 vnum beneficiū tantū comprehendere
 potest, uti specialis habeatur, si ef
 fectus spectetur, nemo tamen negabit,
 quin in multis beneficijs, quæ com
 plecti videtur, verificari possit, quod
 secus est, vbi certum beneficij corpus
 designat, nec quicq; referre ait, quod
 rescriptum sub cōditione nullum ius
 in re, nec ad rem conferat, quia nō id
 circo minus de eo faciendam esse mē
 tionem ait, & nec pariter ait obstare,
 qd' olim scripsit Bonifacius, VIII. M
 quia diuersa illius facti est species,
 cum de priore mandato generali sub
 conditione ibi agatur, nos de speciali.
 ¶ Sexta recensetur mandati Apostolici ad
 prouidendum species, cum mandat
 Sum. Pontifex executori, vt alicui Ca
 nonicatum conferat, & præbendam,
 quam primum eam uacare contigerit,
 cuius ¶ mandati ius erit, ut executor
 possit conferre Canonicatum impetr
 antū etiam prius, quā vacet, licet
 dictio, statim, addita non fuisset, dum
 modo ad sit clausula, non obstante cer
 to Canonicorum numero, quod non
 solum Romanæ Curie stilum, sed &
 stricti iuris rationem postulare aiunt. 47

¶ Non licet tamen huic executori cer
 tam præbendam, prius quā vacet
 conferre, aut referuare, quamquam
 ¶ incertum beneficiū, puta, pri
 mum, aut secundum beneficiū referuare
 possit, quia tunc nullum indu
 ducitur mortis captandæ votum, vt
 in superiore casu.
 ¶ Septima est forma, cum ad compell
 endum executores dantur, quorum
 ius quidem erit, compellere censu
 ris ordinarios, ¶ vt prouideant, sed
 ipsi tamen prouidere, conferre, in
 stituere, vel in possessionem mitte
 re non possunt, neque his ¶ literis præ
 benda afficitur, quamuis literis illis
 affecta dicatur, quibus prouideri man
 datur, ¶ vbi tamen in literis ad compell
 endū irritata fuissent decreta omnia
 contra eas facta, non minus affe
 ctum diceretur beneficiū, vt actus
 contra eas factus in ritus fieret, quā
 literis ad prouidendum datis affectū
 foret.
 Alij tamen sunt executores vtriusque
 formæ prædictæ participes, tam e
 ius, quæ ad prouidendum, quā il
 lius, quæ ad compellendum fit, cum
 scilicet, alicui scribitur, vt quem
 piam in Canonicum recipi faciat,
 per ordinariū, vel Capitulum, &
 præbendam, si qua vacat, vel proximo
 vacaturam ei conferat, & ¶ hic
 quidem executor mixtus, neque gra
 tiam exequi, neque processum ful
 minare antequā ei reddita sint li
 teræ, permittitur, ¶ neque sola red
 ditione literarum ei facta beneficiū
 affectum dicitur, ¶ nisi, vel execu
 tor hoc denuntiet Ordinario, quod
 vult præbendam, vel beneficiū e
 ius diocesis conferre, ¶ vel ipsi inter
 dicat, ne illud conferre velit, vel be
 neficiū, ¶ sibi reletuet, vel decretum
 supradictum interponat.
 Extat ¶ quoque illa forma, quæ in vsu
 est, cum legatus gratiam fecit, benefi
 ciumq; contulit, sed quia forte, quod
 fecit, validum non est, impetrantur
 literæ à Sum. Pontifice, quibus execu
 tor ad prouidendum datur, iuxta for
 mam literarum legati, cuius gratiā in
 forma speciali Pont. Max. confirmat,
 ¶ quæ gratia ex hac confirmatione effi

a c. si pro te,
 de rescr. in se
 xto. Stafil. in
 hac quin. for.
 ex Old. in con
 sil. 233. credo
 de iure.
 b Rot. decisi.
 383. incip. si
 papa, in nouis
 simis, Car. in
 cle. si ei quē.
 de concess. præ
 ben. Stafil. ubi
 supra.
 c. Dominici in
 cons. 107. inc.
 c. super primo
 dub.
 d. Card. in d.
 cle. si ei quē.
 e per text. in
 c. ex parte, pr.
 de offi. delegat.
 secundum cō.
 intcl.
 f. Rota decisi.
 718. incip. itē
 si obtinēs præ
 bendam.
 g per text. in
 c. ex insinuat.
 cum ibi no. in
 2o cap. literis
 de rescr. c. ve
 niens, de renū.
 h in c. si pro
 te, de rescri. in
 sexto.

48 citur Pontificia, † ideoque nec finito legationis officio, nec legati morte extinguetur, quamvis alioqui † mandatum legati, ut quis provideat de certo beneficio vacante, expiret ipso iure, si legatus re integra ex humanis, vel à legatione decedat.

50 Sciendum est autem, mandatum de providendo nullum ius neque in re, neque ad rem tribuere in beneficio, antequam acceptatum sit beneficium huius mandati vigore collatum, † quod si acceptatio sequuta fuerit, acquireretur ius ad rem, quod quidem ius inter ceteros hunc quoque effectum pariet, ne presumatur Sum. Pontif. illi derogare voluisse.

Non omittam in hac materia unum, quod scribit Quintilianus Mandosius in dicta signatura gratia, qui monet, † se vidisse, huiusmodi ad providendum mandatis hanc clausulam, seu decretum, à signatoribus addi, videlicet, cum decreto, quod dictus N. super prefatis beneficijs vigore literarum conficiendarum acceptandis valorem annuum 24. ducatorum iuxta communem estimationem excedentibus, infra sex menses à die habite possessionis numerandos, novam provisionem à Sede Apostolica impetrare, & iura cameræ Apostolicæ debita persolvere omnino teneatur. Addit tamen, quod, si huic impetranti lis forte mota sit, intra illud sex mensium spatium, dicta clausula non propterea ad solvendum Cameræ Apostolicæ consuetum honorarium coercendum erit, quod æquitate summa motus Patres. s. Rotæ auditores quæque pronuntiasse ait, quamvis ipsemet Quintilianus aliud tacite sentire videatur.

54 Quod si quis forte, ut mandati Apostolici vim eludat, pusillum, quod habeat, beneficium resignarit in manibus Summi Pontificis, ita sperans eo uti primo, quod post impetratum mandatum, vacare contigit, consummatum iri mandatum, presentissimum aduersus hanc fraudem remedium propinat Petrus Rebuffus in sua praxi beneficiaria, dum agit de huiusmodi Apostolicis mandatis, edocens, ut qui mandatum impetrarit, curet ab alio quopiam illud exiguum beneficium impetrari, ita pote-

rit aliud beneficium, quod postea vacuum esse euenerit, obtinere, quia, quod primum relicto est vacuum, alius consequutus fuit.

De Stilo. Tit. VIII.

E P I T O M E.

Stili, quæ sit auctoritas, & quomodo inducatur, an sit necesse, quod habeat legis auctoritatem is, qui stilum inducit, & an, quod stilus sit prescriptus, & an à maiori parte populi, & quid de stilo circa ordinem procedendi, an exigatur, quod sit obtentus in iudicio contradictorio, plures ponuntur stili effectus, quomodo stilus probandus, an mutari, & tolli possit.

S Y M M A R I U M.

- 1 *Stilus habet auctoritatem.*
- 2 *Stilus Romanæ curiæ ubiq; seruatur.*
- 3 *Stilus Romanæ Curie presumitur ex Iure venire.*
- 4 *Stilus non debet esse repugnans iuri.*
- 5 *Stilus cuiuslibet curiæ ibi seruandus.*
- 6 *Stilus quomodo inducatur ibidem.*
- 7 *Stilus inducens ab eo qui habet legis auctoritatem seruatur, quamuis Iuri contrarius.*
- 8 *Stilus prescriptus seruandus licet iuri contrarius.*
- 9 *Stilus qui uenit ad notitiam populi, est seruandus.*
- 10 *Stilus non requirit prescriptionem.*
- 11 *Stilus prescriptus est maioris auctoritatis.*
- 12 *Stilus pro quo iudicatum fuit bis, potentior est.*
- 13 *Stilus non requirit, quod pro eo sit iudicatum.*
- 14 *Sufficit stilum esse obseruatum bis.*
- 15 *Stilus Romanæ Curie intelligitur, qui receptus fuit.*
- 16 *Stilus Romanæ Curie an dicatur, licet constitutio Pontificis Max. nulla sit facta super eo.*
- 17 *Stilus non facit allegandus.*
- 18 *Stilus dicitur receptus etiam, quod partes non contradixerint.*

18 *Stilus*

- 18 *Stilus receptus in contradictorio habet maiorem vim.*
- 19 *Causa iudicanda secundum leges non debet iudicari secundum stilum.*
- 20 *Sententia lata contra leges secundum stilum est nulla & contra mandatum.*
- 21 *Iudex debet se instrere de stilo à practico & Cancellarijs.*
- 22 *Iudex peccans in stilo uenit an mercatur.*
- 23 *Stilus in facto consistit non in iure.*
- 24 *Stilus sepe variatur & mutatur.*
- 25 *Rg. Curie stilus modò est albus modò niger.*
- 26 *Stilus curiæ delegatæ attenditur, non curiæ delegantis.*
- 27 *Stilus attenditur potius quàm cõsuetudo.*
- 28 *Stilus interpretis constitutum.*
- 29 *Interpretatio Iuris secularis à curia seculari sumitur, sed iuris Canonici à curia Ecclesiastica.*
- 30 *Critatus contra stilum non tenetur comparere.*
- 31 *Libellus contra stilum formatus est nullus.*
- 32 *Sententia contra stilum est nulla.*
- 33 *Stili omisso dat suspitionem falsitati.*
- 34 *Stilus facit, ne appellatio dicatur deserta, licet de Iure deserta, esset.*
- 35 *Stilus facit, ut possit sententia stare in penã.*
- 36 *Stilus facit, ut ratione onerum agi possit contra singularem successorem.*
- 37 *Stilus propriè respicit scripturam.*
- 38 *Stilus habetur pro forma.*
- 39 *Derogare potest solemnitati citationis in Examinandis.*
- 40 *Stilus facit, ut presens certo modo nocetur, & ut committi possit examinatio testium in criminalibus.*
- 41 *Stilus pertinens ad decisionem est probandus plenè.*
- 42 *Stilus contra ius plenè probandus est.*
- 43 *Item stilus ferens magnum præiudiciũ.*
- 44 *Stilus scriptus & notorius non est probandus.*
- 45 *Presumitur pro stilo tribunalis.*
- 46 *Stilus non presumitur obseruatus, nisi probetur.*
- 47 *Stilus mutatur mutatione iudicium.*
- 48 *Iudex non debet sine causâ mutare stilum.*
- 49 *Princeps quandoque derogat stilo.*

STILVS quoque curiæ, id est, mos ille, qui à curia aliqua receptus est in modo & forma procedendi, in Iudicialibus, eorumque ordine, & decidendi, ac

- a *c. literas. de iuram. cal. c. ex literis. ubi Dec. 7. no. de consuet. c. olim. de consue. Rot. decis. 7. 10. in antiq.*
- b *Card. in cle. quamuis. in prin. de appel. Gom. in proc. reg. c. c. Decis. pedemon. xxi. numero. 16.*
- c *Argumen. c. Apostolica. xxxv. quaestione nona.*
- d *Specul. in titu. de legato. §. Superest. uer. ultimo consulo.*

a dictandi, uel scribendi acta, a Sententias, literasque; iuris auctoritatem, potestatemque, habet, † ac, si quidem in Romana Curia aliquis stilus obseruetur, Ecclesiæ quoque; inferiores eodem stilo adstringuntur † in Iudicando, n si fuerit à Pontifice Maximo per modum declarationis confirmatus, c nec immeritò, † presumitur enim cum plena Iustitiæ excussione acceptus, v qua propter à Iure pronenire † dicitur, e quò sit, ut stilum Iuri aduersari nõ congruat, sed ei conformem, consentaneumque; esse † sed & suus cuiusque; curiæ stilus seruandus est, non secus ac lex, † siue ad litis ordinem, siue ad decisionem spectet, v sed curiæ Episcopalis stilum prætor seruare non tenetur, aut e contra, quia nõ est ius generale, quod omnes coerceat, sed ius prætorium illam duntaxat pro uincie curiam adstringens. o

6 *Stilus autem induci potest etiam absque longo temporis cursu, ubi est secundum ius, at, si contra ius sit, longi temporis, id est, annorum decem cursum desiderat, † ut si fixus dici, firmatusque; possit, nisi ab eo inductus fuerit, qui legis condendæ potestatem habet; nec tunc actus multiplicatos esse oportet, cum stilus solum legem interpretatur. i què admodum & custodiendus est, ubi ad populi notitiam, uel maioris eius partis uenisset, consuetudinis enim eo casu vim haberet. x licet alioqui nec à toto populo, † nec maiore eius parte inductum esse oporteat, i. neque exigatur, ut potestatem legis condendæ habeat, qui stilum inducit, sed quisquis Iudex maior introducere cum valeat. Ille stilus sane, qui modum, & ordinem procedendi spectat, contra etiam ius ualere potest, m modici enim præiudicij res estimatur, ubi de procedendi modo, & ordine tantum agitur, n quãuis uerò † stilus acceptus dicatur, etiã quod prescriptus non sit, o longè tamen potentior est, ubi prescriptio obtentus*

f § *Assist. de eis. lxxix. num. 4. per l. prolatam. C. de sentent. Decis. pedemon. xxi. numero. 16. Rebuff. in tract. de consecra. nu. 2. ar. 2. § Bald. in l. certum. co. iij. C. unde cognita. app. ad capell. Tbol. q. 1. 15. h § Gl. in c. vlt. de consuet. in sex. A veti. consil. xi. col. xi. Ale. consil. xxxvi. in si. li. ij. Gui. Pa. cõsili. c. ex. in. iij. dub. soci. consil. c. clx. colum. xi. uer. non obstat. lib. iij. Rebuff. ubi supra. num. xi. & sequen. Dec. consil. 677. in si. i § Dec. in rubri. de consuetudin. Roeb. in R. de consuet. colum. iij. k § Alex. ubi supra. l § Bar. in l. de quibus. ff. de legi. col. iij. i si. m § Ale. cõsil. 66. ant. si. li. i. & cõ. c. xl. ante si. lib. vi. n § Soc. cõ. 3. 6. col. iij. & cõs. 3. 9. col. 5. li. 4. o § Cra. cõ. c. ci. num. 11*

Regh. ubi supra, Cra. ubi supra numero vigesimo secundo. Alex. consi. c. vij. col. 5. lib. ij. Bero. c. i. nu. 43. de rescript. Alber. in dictionario. ver. stilus, & in ner. curia, Fel. in c. Rodolph. S. ceteru. nu. 2. 2. uer. ubi at dixi, de resc. Cur. in l. mo. re. ff. de in. om. iu. Neviz. a. in sil. nu. li. ij. uer. monitori. e. n. 3. 2. Alber. & Fel. ubi supra. Mandos. in for. ij. commissi. obtentus, receptusq; fuit, A quemadmodum & potentior est, + si pro eo bis pluries iudicatum fuerit, quam pro eo esse iudicatum, sed satis sit, + saltem bina vice, eum fuisse obseruatum, v. verum stilus Romanę Curie cum mentio habetur, stili accepti, anti qui, firmi, ac fixi mentio habita cęsetur, c. quonimo extiterunt, quib. visum fuit, perperam loqui eos, + qui dicant, aliquem Curie Romanę stilum esse, vbi constitutione Pontificia sanctus, probatusq; non sit, d. quod tamen Quintilianus Mandosus rigidum nimis, angustamq; esse dicit, e contra veros nimis leues, ac futile esse existimat, velle continuo stilum Roman. Curie allegare, quorsu enim (vt pto. ris dicti ratio reddatur) stilum allegaremus, si Constitutio scripta extaret? Nec magis desideramus, stilum partibus contradicentibus, ac ne accipiantur, ententibus receptum fuisse, + quā consuetudin. d. titulo. ij. glo. xij. numero trigesimo secundo. & 52. But. in c. fi. col. antep. uersi. ad primum. de consuetu. V. ant. de nul. ex defec. procc. nu. 86. Dec. consi. 447. cir. fi. & consi. 65. nu. 27. Cra. consi. 104. nu. 9. dec. pedem. 21. nu. 17. Bal. in c. i. S. iudices. col. ij. de pace iuram. fir. Dec. in c. inter cetera. col. vlt. de resc. Calca. consil. 118. Sanctissimus. col. ij. Rebus. in d. tract. de consuet. act. 2. gl. 13. nu. 27. c. non debet. de consanguin. & affin. Stafil. ubi supr. Host. in prin. sum. Gom. in reg. de trien. poss. q. 54. in fi. m. Legid. decis. 78. super appellati. n. & deci. 82. si papa. n. Gui. pap. q. c. xij. n. 3. & q. c. x. vij. num. 2. Rebuff. de consuetu. artic. ij. glo. xij. nume. 21. Abb. d. c. ex literis, col. i. uer. ex quo infer. de constitut. Guido pap. q. xxx. numer. 2. Boer. in addit. ad tract. de parla. Ioan. Montai. par. ij. numero. 8. Mandos. in for. ij. commissi. que a Referenda. uer. sic. S. V. Abb. d. c. capitul. ex literis, columna secunda, Rebuff. ubi supra, numero vigesimo. Ange. in l. fi. C. de can. larg. libro decimo. l. final. ubi Bal. & Angel. C. de iure iuran. Felyn. c. quoniam contra. uer. si. dilaciones. de probatio. r. gl. de quibus. uer. inueterata. ff. de legib. Felyn. & Deci. in capitul. ij. uer. sic. stylus. de rescriptis.

uis, si aduersus enitentes contra sit ob tentus, maiorem vim habiturus sit. Si tamen + Pontifex Romanus causam cognoscat, ac decidi legibus Canonis mandauerit, non erit secundum stilum decidenda, sed Iudex secundum stilum iudicans omnia iuris Canonici obseruatione mandati fines excessisse dicitur, + eiusq; sententia merito nulla, irritaq; reddetur, o alius vero styli rationem habebit, + de quo poterit etiā pragmaticis, curiæq; forensis peritis domestica i aula instrui, n & si partes nihil eum probarint, (vbi de ordine litis agitur) + sine citatione, & si forte contingat iudicem stili ignorantia peccare, non tamen venia indignus erit, hæc enim ignorantia magis, quam iuris communis ignorantia ferenda est, cum + in facto portus, quam in iure stili consistere versariq; dicatur, non nulli tamen censent, iudicem non feruantem stilum facere litem suam, si in curia sua sit stylus, + quod nil repugnat proximè dictis, neque enim iudicem curiæ suæ ignorantia excusare debet, si tamen iudex in ea curia sit recens, & stylus à iure discedat, excusandum eum censerem: + cum frequenter eum mutari, variariq; contingat: x propterea haud absurdè nec in lulse traditum est, + Romanæ Curie + stylum modò album, modò atrum esse. Quod si non + vna, idemq; sit Curie, cui delegatio facta est, & curiæ delegantis stylus, proptereaq; dubitatur, vter eorum stylus spectari debeat, dic spectandū esse curiæ, in qua agitur causa delegata, stylum, non curiæ delegantis. Quod si aliud consuetudo, aliud stylus habeat, stylo potius, quam consuetudini stādum erit, veluti magis specialis, quamuis vtrumque legis vicem obtineat. Est + profectò Constitutum Ecclesiasticum rulum fidus, legitimusq; interpret stylus, & post interpretationem iuris communis primus. Interpretatio + autem styli curiæ secularis à iure citiuli sumenda est, sed curiæ ecclesiasticæ à iure Canon: + Citatus + contra formam styli non tenetur ad iudicium ire, nec contumax est, licet non compareat, q stylusq; + omisso libelli vitari solet, + & sententiæ + contra stylum

stylum lata est nulla, A & styli omisso + prebet falsitatis suspicionem, ex qua possit, quis condemnari. Est autem stylus feruandus, seu ad iudicij ordinem, seu ad litis decisionem spectet, hinc fit, + quod ex styli obseruatione trui poterit quis, ne appellatio defer ta dicatur, que alioqui ex iure communi deferta esset, c & valeret stylum a iunt, quod sententia in pendenti non recipiat conditionem, necq; diem. Et stylus + non reijcitur, quo receptū est, ratione onerum agi posse contra singularem successorem, r sed huc tamē propriè respiceret scripturam, quod cum Decio, & alijs, & ego verum credo. Stylusque + habetur pro forma, n potestque etiam + citationis solemnitati derogare, que examinandis testibus à iure exigitur, vt multi senserunt, + sed tamen contra sensisse videtur Senatus Pedemontanus in Decisione vigesima prima, + licet certum citandi modū stylo induci posse opinetur, vel, vt, qui presens est, citari non debeat, item vt examinatio testium in criminalib. committi possit, stylus efficiet, x quamuis hoc iure scripto non permittatur. Quæque infirma alioqui videbatur, possunt à stylo sustineri, ac robur validatemque consequi. Quomodo stylus probandus sit, edocet Guido pap. consi. suo vicefimo quarto, sed quamuis supra dixerimus, etiā à se ipso iudicem posse de stylo edoceri, qui litis ordinem spectet, illius tamen, + qui ad litis decisionem conferrat, plena habenda est probatio, n itē illius, + qui contra ius receptus dicitur, o itē si stylus magnū inferat pium dicitur. Item, + si stylus sit scriptus, & à Principe confirmatus, & notorius, non est, quod ab alijs de eo percunctari curet, sed omnino eum seruare debet. Illud non omitam, + pro stylo Tribunalis præsumi, cui virosum optimorum copia non desit. n Non præsumitur + tamen stylus fuisse à partibus, vel iudice obseruatus, nisi probetur, cum sit facti, vt nonnulli crediderunt, s quorum rationi omnino Ego non assen-

Guido. pap. quaestio. c. xij. Rebus. ubi supra, numero 44. Rebuff. ubi supra numero. 34. & 53. qui plures citat. Afflict. decisio. 79. & 243. ad finem. Ang. consi. c. xij. Crauc. consilio. c. i. numero 22. Reg. actus legitimi. Craucta ubi supra, numero vigesimo primo. Dec. & Mo dern. in d. c. ex litris. 7. not. de consil. qui alios citant. Bal. in l. i. in fi. C. qua sit lon cons. & in antl. iubemus in fi. C. de iud. Paris. con. 43 col. fi. lib. pe. et consil. c. vij. nu. 8. li. ij. & consi. xij. c. ij. li. bro. iij. Alex. cōs. 65. in fi. lib. i. Rui. con. cl. li. v. Rebu. de cō. ar. ij. gl. xij. n. 47. uer. vigimus effect. est. Rgl. Val. cons. lxx. n. 15. li. i. k. Rebus. ubi supra. nu. 48. Luc. apud eloquētiſsimū C. de fi. instrum. m. c. ij. de tēp. ordi. Paris. cō. c. xij. i. pri. l. 4. n. Bar. in l. q. quib. in repet. ff. de legi. n. 22 ubi et las. Do ci. con. ccc. c. ij. nu. 12. Soc. cō. 36. n. 1. li. 4. Ale. con. i. n. 15. li. 6. Cur. i. rep. c. fi. 8. q. de cōs. Cur. ubi sup. Reb. in d. tract. de consuet. ar. i. gl. xij. nu. 54. Socin. cons. 89. nu. 28. lib. iij. Rebus. ubi supra. Rebus. ubi supra, numero 54. Ab. c. sicut nobis. in pen. no. de sen. & re iu. Reb. ubi supra. n. 45. Barba. consi. ij. col. 1. i. lib. 2. Rebus. ubi supra. nu. 49. Ioan. And. in c. i. de elect. in sexto, las. in repet. li. nume. 53. C. de sum. tri. Rebus. ubi supra, num. 50. Archid. in cap. seruatis. xxv. q. ij. Georg. Na. in repet. c. l. s. e. pe. s. & quia, col. ij. de uerb. sign. Rebus. ubi supra. nu. 37. & 39.

De Consuetudine. Tit. IX.

E P I T O M E.

Explicat hoc titulo author, quid sit consuetudo, an scripturam exigat, an propter scripturam adhibita amittat consuetudinis nomen, quis eam introducere possit, quot actibus, quantòue tēpore introducatur consuetudo. Quod rationalem, & æquam esse oportet consuetudinem. 36. n. 1. li. 4. Ale. con. i. n. 15. li. 6. Cur. i. rep. c. fi. 8. q. de cōs. Cur. ubi sup. Reb. in d. tract. de consuet. ar. i. gl. xij. nu. 54. Socin. cons. 89. nu. 28. lib. iij. Rebus. ubi supra. Rebus. ubi supra, numero 54. Ab. c. sicut nobis. in pen. no. de sen. & re iu. Reb. ubi supra. n. 45. Barba. consi. ij. col. 1. i. lib. 2. Rebus. ubi supra. nu. 49. Ioan. And. in c. i. de elect. in sexto, las. in repet. li. nume. 53. C. de sum. tri. Rebus. ubi supra, num. 50. Archid. in cap. seruatis. xxv. q. ij. Georg. Na. in repet. c. l. s. e. pe. s. & quia, col. ij. de uerb. sign. Rebus. ubi supra. nu. 37. & 39.

tiar, neque enim ratio illa bona est, qd fit facti stylus, potest enim hæc ratio concludere, quod stylus probari debeat, non quod probari eius obseruationem oporteat, + diuersa enim hæc sunt, & quamuis ipsa quoque obseruatio styli, sit facti, & propterea probari debeat, non ex eo tamen oritur, quia stylus ipse sit facti, sed quia obseruatio ipsa facti est, nihil enim prodesset, stylum esse facti, nisi & ipsius executio diceretur facti esse. Mutatur autem + stylus quandoque iudicum mutatione, cum vnusquisque suo sensu abundans solet nouas formas, nouasq; consuetudines in mediū afferre, quod tamen non sine causa facere ei licet. Et princeps potest, & solet quandoque stylo derogare, puta, cum rescribit, vt literæ valeant, quāuis stylus seruatus non sit, v quod ferè in omnibus literis breuib. quib. causæ delegantur, obseruari videmus.

fuetudinem, quot modis possit consuetudo irrationalis dici, quomodo ratione eius, qui consuetudinem induxit, vel eius, contra quem inducta est, vel ratione rei, iniusta irrationalisq; esse possit, pluresq; species omnium recenset: Post hæc, quanta sit consuetudinis potestas, quidq; eius sint effectus, edocetur, plures casus memorando, quibus consuetudo valet, inter quos etiã de consuetudine vsu fructum coniungi relictum restringente non nihil differitur, Dehinc traditur, quam interpretationem admittat consuetudo, tradunturq; nonnulla exempla, quibus consuetudo extendi, & prorogari potest, post quã tollendã consuetudinis modus edocetur. Postremo quib. modis ea probari possit.

SVMMA RERV M.

- 1 Consuetudo quid sit.
- 2 Consuetudo in scriptis redacta non desinit esse consuetudo.
- 3 Consuetudines feudorum tamen dicuntur consuetudines.
- 4 Consuetudo potest interdum dici constitutio.
- 5 Consuetudo quare appellatur ius non scriptum.
- 6 Consuetudo non requirit necessario, qd sit sine scriptura.
- 7 Consuetudinem quis introducere possit.
- 8 Mulieres vel infantes non faciunt consuetudinem.
- 9 Populus nõ inducit consuetudinem nisi his in quibus habet ius statuendi.
- 10 Populus Principe sciente introducere potest consuetudinem etiam in his in quibus statuere non potest.
- 11 Imò etiam principe ignorãte in his quã non repugnant iuri communi.
- 12 Consuetudo à principe approbata efficitur lex publica, & habet maiorem auctoritatem.
- 13 Consuetudinis tres ætates.
- 14 Consuetudo non inducitur vno actu.
- 15 Duo actus an consuetudinem inducant.
- 16 Consuetudo optandi inducitur duobus actibus.
- 17 Vnus actus an quandoq; inducat consuetudinem.
- 18 Actus oportet esse factos ad finem inducendi consuetudinem, ut dicatur indu-

- ita consuetudo.
- 19 Actus celebrati casu non inducunt consuetudinem.
 - 20 Actus negatiui non inducunt consuetudinem nisi contineant factum positiuum.
 - 21 Consuetudo inducitur etiam actibus extraiudicialibus.
 - 22 Actus gestos fuisse in vim consuetudinis probari oportet.
 - 23 Consuetudo inducitur annis decem.
 - 24 Consuetudo firmata prescripta longa in ueterata longissima, et vetustissima.
 - 25 Consuetudo non dicitur nisi prescripta.
 - 26 Allegantes consuetudinem solent appellare eam prescriptam & longam.
 - 27 Consuetudo quandoq; habet causam continuam, quandoq; discontinuam.
 - 28 Consuetudo preiudicans Ecclesiã nõ perficitur nisi quadraginta annis.
 - 29 Consuetudo repugnans iuri Canonico requirit cursum quadraginta annorum.
 - 30 Populus subditus Ecclesiã inducere potest consuetudinem contra ius canonicum in bonis profanis.
 - 31 Consuetudo contra ius canonicum induci potest minori tempore quadraginta annorum sciente & patiente Pontifice Maximo.
 - 32 Consuetudo annorum decem non sufficit in his quã sunt principi reseruata.
 - 33 Consuetudo legem interpretans, & aliã consuetudines leuis preiudicij licet nõ prescripte sunt seruanda.
 - 34 Consuetudo etiam ab vna familia induci potest.
 - 35 Consuetudo simpliciter intelligitur de publica.
 - 36 Collegiũ potest inducere consuetudinem vnius persone potest dici consuetudo.
 - 37 Consuetudo vnius familie, vt primogenitus succedat, seruanda est.
 - 38 Vnius prinati non dicitur proprie consuetudo.
 - 39 Consuetudo et prescriptio quomodo differant.
 - 40 Consuetudo qualis esse debeat.
 - 41 Consuetudo irrationalis vel damnosa animã, vel contra bonum publicum seruanda non est.
 - 42 Consuetudo non contraria iuri communi in dubio presumitur rationalis, aliã irrationalis.
 - 43 Iudicis arbitrio statur, an consuetudo sit rationalis vel ne.
 - 44 Consuetudo ex diuersis rationibus iniusta

- ita vel irrationalis esse potest.
- 46 Consuetudo non valet vt simplex sacerdos exerceat Pontificalia.
 - 47 Consuetudo non valet, ne quis teneatur parere Pon. Max. vel Episcopo.
 - 48 Nec vt quis eximatur ab onere soluendi procuraciones.
 - 49 Nec ut liceat tenerari.
 - 50 Nec, ut clericus conueniatur coram Iudice seculari.
 - 51 Nec contra libertatem Ecclesiã.
 - 52 Clerici non adstringuntur consuetudinibus laicorũ et ponuntur duã rationes.
 - 53 Clericorũ bona consuetudinibus Laicorum non subiacent.
 - 54 Consuetudo, vt conductores bonorum possint certis casibus a conductione recedere, clericorum bona an adstringit.
 - 55 Consuetudo ne apothecarum conductores expelli possint, quamdiu soluant pensiones clericos non adstringit.
 - 56 Etiam in patrimonialibus clericorum.
 - 57 Etiam in bonis futuris.
 - 58 Consuetudo, ne bona in non suppositos transeant, clericos non adstringit.
 - 59 Consuetudo Laicorũ non adstringit clericos etiam quòd causa agatur in foro seculari.
 - 60 Etiam quod lis intentetur principaliter contra Laicum, sed incidenter veniat clerici interesse.
 - 61 Neq; nocebit Laicis habentibus indiduum ius cum clericis.
 - 62 Laicorum consuetudo non prodest clericis litigantibus contra Laicos in foro Ecclesiastico.
 - 63 Lex esse communis debet.
 - 64 Consuetudo communis clericorum & Laicorum adstringit etiam clericos.
 - 65 Clerici adstringuntur consuetudine sanctorum Ecclesiã.
 - 66 Clerici debent stare consuetudini Laicorũ cõtra se, ubi ea usauerunt pro se.
 - 67 Consuetudo dans formam in modo procedendi in foro seculari seruanda est et à clericis in eorum litigantibus.
 - 68 Clericus litigans in foro seculari nõ potest ante sententiam appellare.
 - 69 Consuetudo dans executionem paratam instrumento seruanda est etiam contra clericum in foro seculari.
 - 70 Consuetudo Laicorum inducens solennitatem tempore contractus adhibendam seruanda est etiam à clericis contra-

- 71 Consuetudo disponens circa res Laicorum seruanda est etiam à clericis, ad quos peruenerint.
- 72 Clerici non possunt recusare consuetudinem, quã ipsis nõ nocet, nec rebus eorũ.
- 73 Consuetudo, quod clerici teneantur suscipere excursionem piam voluntariã, seruanda est etiã ab ipsis clericis.
- 74 Princeps non est subiectus consuetudini, quã non sit naturalis.
- 75 Consuetudo an valeat, quòd Archidiaconi preferatur Vicario Episcopi.
- 76 Non valet consuetudo, vt quis possit beneficiũ propria auctoritate renitiare.
- 77 Neq; vt electus possit administrare sine confirmatione.
- 78 Neq; ut populi dicto stetur in causis Ecclesiasticis.
- 79 Nec quòd à sententia conseruatoris appelletur ad legatum.
- 80 Nec quòd appellatur à Summo Pontifice ad inferiorem.
- 81 Consuetudo permittens appellari à maiori ad aliquem inferiorem videtur illum efficere maiorem.
- 82 Consuetudo, vt in omni causa ad S. Pontificem appellatur, seruanda est.
- 83 Consuetudo non valet, ut sententia seruatur à Iudice incompetenti, vel ex probationibus non plenis.
- 84 Consuetudo iniusta ratione rei quãdo sit seruanda non valet, vt quis habeat duas dignitates vel officia incompatibilia.
- 85 Consuetudo non valet, vt quis habeat duas dignitates vel officia incompatibilia.
- 86 Nec, vt Ecclesiastici redditus non debeant in pauperes erogari.
- 87 Nec quod non teneatur quis residere in beneficio curato.
- 88 Nec quod possit satisfacere p Vicariũ.
- 89 Valet consuetudo, ne quis teneatur residere in beneficijs simplicibus.
- 90 Concionatores non debent aliquid accipere causa concionis preter alimenta, etiam quod extet consuetudo.
- 91 Consuetudo non valet, ne matres filios suos lactare teneantur.
- 92 Nec qd patres non teneantur alere filios.
- 93 Nec quod possint ligna cedi in alieno.
- 94 Nec ut possit quis bona uxoris alienare.
- 95 Nec quod vxor adultera possit lucrari ex bonis mariti.
- 96 Nec quod denegetur Sacramentum damnatis ultimo supplicio.
- 97 Nec ut iusta interdicti sententia uiolari possit.

- 98 Nec vt à Vicario Episcopi appelletur ad Episcopum .
 99 Nec consuetudo appellationem tollere potest .
 100 Nec consuetudo, auferens libertatem in eligendo ualet .
 101 Nec consuetudo, ut calumniarum iuramentum expresse remitti possit .
 102 Consuetudo seruandam non excusat fenitorem in foro conscientiae .
 103 Neg; consuetudo excusat à blasfemia .
 104 Consuetudo an tollere possit solemnitate requisitam in alienandis rebus Ecclesiae .
 105 Consuetudo non ualet, ut minor praeratur maiori, iunior seniori .
 106 Neg; ut religiosus ad regimen Ecclesiae Cathedralis uocetur sine licentia sui prelati .
 107 Neg; ut omnino stetur libris mercatorum .
 108 Neg; ut cuiusq; priuata scriptura credatur .
 109 Neg; ut decima non soluantur .
 110 Neg; ut teneatur quis iurare cum plene probauit .
 111 Neg; ut in quavis probatione quinque aut sex testes requirantur .
 112 Consuetudo semel repudiata introduci amplius non potest .
 113 Consuetudinis potestas .
 114 Consuetudo cur dicatur non vincere legem .
 115 Consuetudo, vel lex potest uno tempore esse rationalis, alio non .
 116 Iudices non seruantes iustam consuetudinem puniri possunt .
 117 Etiam in foro conscientiae seruanda est consuetudo .
 118 Consuetudo dat Iurisdictionem .
 119 Excusat à pena temporali .
 120 An excuset à blasfemia pena .
 121 An excuset adulterium à pena .
 122 An quauis pena corporea sit maior quauis pena pecuniaria .
 123 Consuetudo excusat eum qui actum aliquem cadentem in delictum facit habentem uirtutis speciem .
 124 Consuetudo numquam adimit omnem penam, sed mitigat tantum .
 125 Consuetudo facit ut probatio non plena habeatur pro plena .
 126 Filius fam. testamentum facere potest si consuetudo hoc habeat .
 127 Notarius ponens nomina absentium praesentibus excusatur, si ex consuetudine hoc sit .
 128 Consuetudo facit authenticum instrumentum quod non erat authenticum .
 129 Agere potest sine mandato is, cui consuetudo agere permittit .
 130 Habilitat aliquem, ut promueri possit & pro parte intestatus, & cum pluribus testamētis, si id habeat consuetudo .
 131 Decedere potest quis pro parte testatus .
 132 Codicillis haeredes institui possunt, si ex ter consuetudo .
 133 Pupillus potest obligari sine solemnitate ex consuetudine .
 134 Famina potest esse Iudex consuetudine ex ante .
 135 Episcopus ex consuetudine potest dispensare in casibus reservatis Papae .
 136 Libris Canonorum adhibetur fides super Emphiteosi uel solutione personarum ex consuetudine .
 137 Iudex potest acta sua scribere, si hoc habeat consuetudo .
 138 Sollemnitatis libelli offerendi, aut alia sollemnitatis potest ex consuetudine remitti .
 139 Extante consuetudine potest Iudex in alieno territorio citare .
 140 De Iure potest quis in alieno territorio citari .
 141 Clericus non incedens in habitu clericali extante consuetudine non tamen priuatur priuilegijs clericalibus .
 142 Consuetudo ualet, ut teneatur quis uenire consanguineo, uel consorti .
 143 Valet consuetudo, ut res inter alios acta alijs proficit .
 144 Consuetudo possessionem transfert .
 145 Priuilegijs, et consuetudo equiparantur .
 146 Consuetudo strictè interpretatur .
 147 Consuetudo inuestiendi res Ecclesiasticas sine sollemnitate restringitur .
 148 Consuetudo, ut venditurus re inquirat an vicinus ea emere uelit, non facit, ut res aliter uendita possit auferri emptori .
 149 Consuetudo restringens ususfructum uxori quatenus interpretetur .
 150 Ponuntur aliae declarationes ad predictam consuetudinem .
 151 Consuetudo strictius interpretatur, quàm statutum .
 152 Consuetudo non extenditur etiã, quod uigeat eadem ratio, statutum secus .
 153 Consuetudo contra statutum uocans cognatos cum agnatis strictè an sit interpretanda .

- 154 Consuetudo an possit quoadq; extendi .
 155 Consuetudo subministrandi procuratorum in causa uisitationis an extendatur .
 156 Consuetudo interpretans facilius inducitur .
 157 Consuetudo non extenditur ad alia loca .
 158 Consuetudo non potest plus quam lex municipalis .
 159 Consuetudo alicuius ciuitatis, de bonis questis conflante matrimonio extra territorium non protenditur .
 160 Consuetudo, ut Iudex laicus possit cognoscere de possessione rei ecclesiasticae an trahatur ad provincias uicinas eidem Domino subiectas .
 161 Consuetudo urbis ligat omnes de territorio .
 162 Nisi illi de territorio habeant propria consuetudinem .
 163 Consuetudo uniuersalis territorij habet locum etiam in illis locis quibus numquam seruata fuit .
 164 Consuetudo uniuersalis cedendi lapides in alieno .
 165 Consuetudo in curia mercatorum, ut fides adhibeatur libris mercatorum an extendatur ad alias curias .
 166 Consuetudo an habeat locum in loco annexo .
 167 Declaratur quomodo procedat .
 168 Consuetudo extenditur ad accessoria .
 169 Extenditur etiam ad ea, quae sunt ex natura actus .
 170 Item ad ea, quae necessariò antecedere debent actum .
 171 Consuetudo inuisionem tribuens in exequendo censetur etiam tribuere in iudicando .
 172 Consuetudo extenditur ad correlatiua .
 173 Consuetudo Bulgari extenditur etiam ad uxorem relinquente uiro .
 174 Consuetudo extenditur ad casum contentum sub lata significatione uerbi .
 175 Consuetudo excludens filiam extante masculo censetur etiam excludere nepotem ex filia .
 176 Comprehendit etiam casum ex communi usu loquendi contentum .
 177 Pupillus ex communi usu dicitur quoadq; intestatus decedere .
 178 Consuetudo extenditur etiam ad illud, quod à lege antiqua fuit equiparatum .
 179 Consuetudo extenditur, si per extensionem occurratur fraudibus .
 180 Item ut absurdum euitetur .
 181 Item in equiparatis .
 182 Plures alij casus ponuntur quibus consuetudo extenditur .
 183 Extenditur consuetudo quandoq; etiam in penalibus .
 184 Consuetudo contraria consuetudine tollitur .
 185 Consuetudo equior praevalet .
 186 Consuetudo non nisi praescripta altera tollit .
 187 Consuetudo etiam non praescripta alteram tollit in causa possessorij .
 188 Consuetudo gratiosa priorem non tollit .
 189 Consuetudo patris fam. tollit priorem licet non praescripta .
 190 Consuetudo posterior dubia non tollit priorem .
 191 Consuetudo tollitur lege contraria .
 192 Lex generalis non tollit specialem consuetudinem loci .
 193 Lex non tollit consuetudinem futuram .
 194 Probare consuetudinem quis debet .
 195 Iudex potest à se ipso de consuetudine informationem sumere .
 196 Consuetudo probanda est citata parte .
 197 Probatio consuetudinis qualiter fiat per testes .
 198 Probatio consuetudinis fit, ubi semel super ea fuit pronuntiatum .
 199 Consuetudo probatur duobus sententijs .

ET SI de Consuetudine prius ueluti generali magis, quam de stylo, qui consuetudo quaedam specialis dici potest, agendum uideretur, quia tamen consuetudo est ius non scriptum, at stilus circa ea, quae scriptis continentur, praecipue ueratur, hinc ducti sumus, ut iuxta alios titulos de Iuris scripti partibus tractantes, etiam de stylo ageremus, cum praesertim non longè hunc titulum seiuixerimus, sed adeò, ut cõiuncti inter se potius, quàm disuncti uideri possint; Dicendum igitur, quid sit consuetudo, à quibus, & quo modo ea induci possit, quantum uel temporis curriculo, qualem esse eam oporteat, ut iuris auctoritatem assequatur, ac quanta sit eius potestas, ac demum, quibus modis ea tollatur, vel minuat, & decrementum aliquod patiat, & quomodo probetur.

Consuetudo igitur est ius non scriptum moribus institutum, quod pro lege fuscipitur

a *¶* c. consuetudo. dist. i. c. ceterum, ubi gl. i. de testi. cog. Bar. in l. de quibus. ff. de legi. Abb. in rub. de consue. Ang. Are. in §. ex non scripto. insti. de iure natu.

b *¶* Doct. in probatio. fundo.

c *¶* d. c. consuetudo, Doct. in Rub. de const. ubi Berous nu. 7.

d *¶* Turrecrem. & Arch. in d. c. consuetudo. doct. in d. Rubr. de const. & in c. si. de consue. e *¶* Turrecre. Arch. & doc. ubi supra.

f *¶* d. l. de quibus. ubi docto. ff. de legi.

g *¶* Soc. conf. 7 col. iiij. in prin. ci. lib. i.

h *¶* Bar. in c. cxxxvi. inc. capitaneus, in fi. Bald. in l. ij. C. que sit long. cō. sue. Feder. Sen. conf. xci. inci. quod pater, col. um. ij. ante fi. Alex. cō. 173 co. si. nec. ultra pred. d. l. vi. i *¶* Arret. conf. xxij. col. iiij. k *¶* Cra. de antiq. temp. in 4 par. sec. trāsfo nunc ad quartam, nu. 16 l *¶* c. in istis. S. leges. ubi glos. nec. abnegare. dist. iiij. Bero. in rub. de const. sit. nu. 55. & seq.

m *¶* Berous ubi sup. nu. 58.

n *¶* Bal. in rub. extra de consuetudi. col. i. Rebus. in tract. de consuetud. nu. 7. o *¶* l. i. C. que sit long. consue. l. iiij. C. de adif. priuat. ibi frequenter seruat a sunt, Bar. in l. de quibus, nu. 11. & in repeti. nu. 13. ubi Ias. nu. 51. de legi. Abb. c. si. nu. 17. extra eo. p *¶* Ab. & Cur. in d. c. si. de consue. Car. consil. 62. Corn. consil. c. lxxxix. libro ij. q *¶* c. si. ubi docto. de consuetu. in sexto. r *¶* Abb. in d. c. si. de consuetud. s *¶* Doct. in d. c. si. Ias. in d. l. de quibus, Rq. de consuetudin.

argumento non admōdum valido aliud sentiat, i quem merito (ni fallor) Aymo à Sautiliano rationibus non cōtemnendis confutat. **k**

l Sed & in his, t̄circa quae legem statuere non potest, consuetudinem Principe sciente populus facere potest, etiā quae legi repugnet. **l** Quae verò secūdūm t̄ legem, aut prater eam sunt, nil repugnat, quin à populo pro consuetudine, ipso etiam Principe ignorante induci possint: **m** Vbi tamen t̄ à Principe fuerit consuetudo probata, maius robur nanciscitur, & notoria efficitur, publicaque lex nūcupari potest, cum priuata prius diceretur, quò per tunc elegans Baldi pronuntiatum. **n**

o Is enim t̄res aetates consuetudini tribuit, Infantiam. **l.** cum adhuc vix lacertos mouere, & ora soluere initio ortus sui potest, & adolecentiam, ubi vires acquirit cundo, ac demum virilem aetatem, ubi robur iam integrum, solidumque adepta est, quod praesertim cōtingit, si à Principe cōfirmata fuerit.

14 Statu t̄ autem consuetudo nō solet vno actu, sed pluries actum quid oportet, vt consuetudo legis auctoritatem habens dici possit. **o** An t̄ verò duo actus sufficiant, vt pluries quid actum, sicq; inductam consuetudinem dicatur, nō leuis quaestio est, sed magis tamen recepta opinio videtur, duos actus semper non sufficere, sed tot exigi, vt ex his possit elici populi consensus eam consuetudinem inducere volētis, qui quidem pro negocij qualitate modò plures, modò pauciores desiderabuntur, dummodò semper duos saltem exigi dicamus, **p** quid enim, si actus quis geratur non omnibus passim apertus, expositusq; sed qui iure quodam agi videatur, puta, t̄ optionis, non crediderim certè eo casu tot actus desiderari, sed vel binas optiones factas esse, existimo sufficere, vt cōsuetudo optādi inducta dici possit, **q** sed & vnus t̄ quandoque sufficere, si vale notorius sit, vt Abbas censuit, **r** qui tamò frequentissimis est calculis explosus, **s** si tamen actus ille non momento vno explicetur, sed maneat, credendum est, posse consuetudinem efficere, ponendo exemplum in cōsuetudine pontis extruendi in via publica, aut huiusmo.

di idem Abbas censuit cum Butrio, & Cardinali Floren. **a**

18 Oportet t̄ tamen, eos actus ad hunc finem factos esse, vt consuetudinem inducerēt, t̄ nam, si casu fortè, aut temerè actus aliqui tametsi frequentissimè celebrati sint, non propterea censebitur cōsuetudo introducta, **b** ex factu et negatiuo non dicitur induci consuetudo, puta, non vtendo, **c** nisi ille non vsus factum implicite in se cōtineret) puta, si populus nunquam onera impo fuerit, vel exegerit. **d**

21 Quamuis t̄ tamen actus illi extra iudicium facti sint, nihil intererit, quicquid secus scriptum reliquerit Accur sius, & si qui alij existimantes, in iudicio esse gestos oportere, vt consuetudinem inducant. **e**

22 Id quoque non est ignorandum, t̄ q; nō sufficit, probare, actus aliquos fuisse gestos, nisi etiam simul probetur, in vim consuetudinis eos gestos fuisse. **f**

23 Inducenda t̄ autem consuetudinis spatium, & tempus, vt plurimum ferè annorum decem exigitur, sciendum est tamen, interdum simpliciter consuetudinem appellari, t̄ aliàs firmatā consuetudinem, aliàs praescriptam, aliàs longam, & inueteratam consuetudinem, aliàs longissimam, seu vetustissimam, **g** & quae quidem appellationes in causa fuerint, vt Doctores incerti fuerint, quibus temporum sparijs consuetudo exorta, seu introducta dici possit, quos t̄ animaduertere oportebat non singula diuersa haec inter se, esse & certè cōsuetudo simpliciter prolata annorum decem cursu perficitur, id enim longum tempus dici legibus consueuit: si verò ea consuetudo, postquam recepta est, diutius māserit, tūc vtique inueterata, aut longa secūdum quosdam, aut longissima dici, appellarique poterit, non vno tamen modò semper, **h** Baldusque censuit, consuetudinem t̄ appellari non posse, anteq̄ sit praescripta, hinc vsus inoleuit, vt, qui in foro consuetudinem pro se adducunt, non simpliciter consuetudinem, sed praescriptam consuetudinē, & longam vocare soleant, quod ferè his, qui ius patronatus Ecclesiae sibi asserunt competere, obseruari solet, hi enim consueuerunt dicere, ius patro-

a *¶* in d. c. si. Cor. in cons. xc. nu. 6. & 7. lib. ij. & cons. 319. col. antepe. ad fi. nu. 15. lib. ij. Rip. lib. i. respon. nu. 6. fa. c. cum de beneficio, de preben. in sexto.

b *¶* c. si. dist. i. Abb. c. si. col. i. nec. septimo requiritur, de consuetas. in l. de quibus nu. xcv. Dec. cons. c. xxx. col. pen. & consilio ccccij. col. si. Rolan. Val. consil. ij. nu. cxxxij. libro i.

c *¶* nor. in d. l. de quib. & in §. ex non scripto. insti. de iure natu.

d *¶* Nicol. Mathusil. & Cy. in l. ij. C. que sit long. cons. q. ij. doct. c. si. de consue. Alexan. consil. 45. col. ij. li. ij. Ias. cons. 46. col. i. li. i. Rol. Val. cons. v. nu. 72 lib. i.

e *¶* glo. in d. §. sine scrip. ubi Ias. in addit. Rebus. ubi su. nu. 41. Cor. cō. si. c. lxx. nu. 6. li. v. o. iij.

f *¶* Anch. consil. ccccxxxij. pro maiori intelligentia. co. v. nec. ad secūdam rationem Corn. cons. cxxx. colum. ij. ad fi. lib. i. Crau. cons. clxxi. nu. 14.

g *¶* d. l. de qb. l. diuturna. ff. de leg. l. si. C. de iur. fis. l. i. C. si sit lō. cō. b *¶* l. i. in fi. ff. de aq. plu. arc. l. ij. C. de seruit. & aq. d. l. i. C. que sit lon. consue. gl. in d. l. de quibus, nec. inueterata, in c. mlti. de consue. in sex. & in R. C. que sit lon. consue. Bar. in d. l. de quibus, nu. 43. fa. l. si cū fidei cōmissū. S. Aristo. ff. qui & a quib. i *¶* c. cumana, in fi. de ele. ubi Abb. nono no. Fed. cons. xcij.

k *¶* c. quarelam. ubi doct. de ele. Abb. in d. c. cumana. ix. no. c. cū in ecclesia Sutrina, ubi doct. de cau. poss. & propr.

l *¶* d. c. cumana. gl. in c. generali. nec. anti qua. de elec. in sex. gl. i. in c. i. hoc ti. de consue. in sex. & c. ij. nec. praescripta. e. ii. in sex. Ias. in d. l. de quibus nu. 44.

m *¶* Bar. in l. de quibus, ubi, & Ias. nu. 41. Cra. ubi sup. nu. 9.

n *¶* Craue. consilio xcvi. numero, 8.

o *¶* c. cū de benef. de pb. vi. c. de quarta. ex. de psc. gl. i. c. mas & di. i. Ab. & Im. in c. cū dilectus, de cōsu. idē Abb. c. ult. nu. 11. nec. quod uiderur, co. vi. Ang. & Val. in §. ex non scripto, insti. de iure nat. Ias. d. l. de quibus, nu. 48. post Bal. & demū, Rebus. in hac tract. nec. quarto, quot sint necessaria, num. 48.

¶ *Butr. in c. si. eo. ti. & c. quia circa. de consan. & assi. Corn. cons. cliij. nu. iij. lib. iij. & cons. c. cxciij. col. iij. li. i. Dec. con. si. 134. col. ij. in fi. uer. accedit scientia. Goza. cons. 101. co. 6. Crau. de antiq. temp. iij. par. sect. transuomunc. num. 7.*
 b ¶ *Ias. d. l. de quibus. colum. xij. in fi.*
 c ¶ *c. si. de consue. gl. in R. C. qua sit lon. consu. Pan. d. c. si. nu. 11. Bar. laf. et alij in d. l. de quibus. Ale. cōs. v. col. ij. li. v. Arret. cōs. 44. Cra. ubi supr. d. ¶ Cor. in d. cō. si. clv. col. pen. li. iij. Cur. in. in. ij. par. feud. co. pe. q. ij. Cra. ue. ubi sup. c. ¶ sup. qui. buslam. §. pr. o. veraq. de ver. si. gni. Ab. Imo. & doc. in c. si. de consue. Ias. d. l. de quibus. nu. 45. Cra. ubi supr. nu. 9. f. ¶ Pau. castr. con. 347. ino. quia. circa du. bita. col. i. li. i. Arre. cons. 11. uer. sed tamen ex sup. abundā. ti. Soc. cō. cxi. li. i. Cor. cons. 188. nu. 14. li. iij. Drci. c. cū. M. Ferrari. co. ij. uer. ex sup. radi. et. ¶ cons. et. cō. 48. col. ij. & con. 156. & cōs. 441. co. pe. cir. fr. Cra. cō. cci. n. 12. & cō. 294. co. xiiij. g. ¶ c. si. de consue. in sext. (ad si. uer. nec dicat. h. ¶ Io. And. in addit. ad tit. de instr. edi. §. cōpēdiōse. uer. sed nunquid. Ang. & Imo. in l. testamēti. factio. ff. de testam. i. ¶ Rui. cons. 34. nu. 15. & 16. li. i. Roch. in hoc trac. nu. 379. k. ¶ Rol. v. al. cons. v. nu. 75. & seq. li. i. Rebu. ubi sup. n. 21. 22. l. ¶ Car. d. c. si. de consuetud. m. Bar. & Ias. in d. l. de quibus. Rebus. & Cra. ubi supr. n. ¶ c. i. eo. ti. in sex. cle. l. de panit. & re. ubi Car. c. ij. de pba. o. ¶ Ab. in d. c. si. de consue. Fely. in c. si. quando. col. 8. uer. ubi uer. de rescrip. Rebus. ubi sup. nu. 9. p. ¶ Arret. cons. xliij. col. ij. Craue. cons. cxvi. nu. 5. q. ¶ gl. c. i. uer. irratiōnabiliā. de cōst. in vi. Car. & Ab. in c. si. de consu. hic nu. 17. ille nu. 5. Oldr. cons. ccxx. Barba. consi. v. col. ij. lib. i. Cra. d. cons. cxvi. nu. 5.*

puta, si duntaxat legem interpretatur, nihil aduersus eam introducens. f
 34 Nolim tamen, existimare aliquem, Cōsuetudinem dici non posse, nisi eam, quae a populo iuducta fuit, quia supra de consuetudine populi mentionem habuimus, nam, et si verum sit, ¶ Cōsuetudinem simpliciter prolatam, de Consuetudine publica, & populi ueris intelligi, potest tamen & quandoque priuata, specialisq; consuetudo aliqua extare, ¶ puta, alicuius collegij, qualis est optandi praebendas consuetudo. ¶ Vel etiam partis vnius Ciuitatis, aut familiae alicuius cōsuetudo, ¶ aut etiam vnius personae tantum, in his quibus collegij, aut ciuitatis pars, aut familia, vel priuatus statuendi potestatem habet, ¶ quare dictum fuit, consuetudinem alicuius familiae propriam seruari oportere, tamen si aduersus commune ius esset, puta, vt primo genitus tantum succedat. ¶ Videtur tamen, ¶ propriè dici non posse Consuetudinem hanc, quae priuato alicui ius quaeritur, sed praescriptionem potius, vt censuit ex facto consultus Rulnus, ¶ seu quādam, vt ait Rolandus, ¶ affluactionem, quicquid aliter scripserit Cardinalis Zabarella, ¶ At certe, quoquo nomine id appellatur, ad negocium nostrum non pertinet, quo agimus de illa consuetudine, quae Iuris generalis auctoritatem habet: ¶ Quomodo autem discernatur Consuetudo à praescriptione, satis constare potest ex traditis à Bartholo, Iasone, Rebuffo, Craueca ad quos relego, ne dicta eorum huc transferam. ¶
 41 Rationabilè verò esse oportet consuetudinem, ut ualeat, seruariq; pro lege debeat, ¶ nam, si vel ratione careat, vel saluti aeternae repugnet, vel bono publico, vel legibus inimica, non consuetudo, sed corruptela potius appellanda erit, neq; obseruari debet, ¶ In dubio tamen ¶ praesumentus, consuetudine esse aequam, & rationi innexam, modò iuri cōmuni non aduersetur, o cōtrà verò, si aduersetur iuri communi, presumetur in dubio irratiōnalis, ¶ ac demum ¶ Iudicis arbitrio hoc diffiniedum relinquetur, ¶ an ratione innixa sit; an id minus, Baldus tamen quandoq; scripsit, rationem minimè

de substantia consuetudinis censerit, ¶ sic intelligendum est, nempe, consuetudinem valere, & si ratio ipsius demonstrari nō possit, & ratiōnalis dicitur eo ipso, quod nō reperitur prohibitio, ¶ A & satis est rationem mente comprehendi. b
 45 Potest autem ¶ iniusta, & irratiōnalis esse cōsuetudo ex persona eius, qui consuetudinem sibi asserit, item eius, contra quem consuetudo illa iuducta est, ac ratione rei, super qua allegatur consuetudo; ¶ Prima speciei exempla sunt, veluti, ¶ cum simplex Sacerdos Episcopo competentia sibi ex consuetudine quaesita opinatur, puta, vt manus ordinationis gratia imponat, sacrosq; ordines conferat, vel vt moniales aliaeue mulieres & psonae prophanae sacra vasa contrectare possint, c Alterius speciei exēpla poni possunt, vt, si qua aduersus Deum, vel ius diuinum iuducta fuerit consuetudo, ¶ vel aduersus Pont. Maximum, aut Episcopū suū, ne eis teneatur parere, & obtemperare, ¶ vel procuratorem, quam uocant, Episcopo visitanti praestare, vel, ¶ vt ¶ fornetari liceat, haec enim omnino exterminantur, neq; in consuetudinis titulū & effectum accipi permittuntur, e vel, ¶ vt Laicus Clericum corā Iudice seculari conuenire possit, ¶ neq; vlla consuetudo contra Ecclesie libertatem admittitur, aut, quae aliās Ecclesie damnum asserere possit: e
 52 Illud quoq; in primis sciendū est, ¶ Laicorum consuetudines clericos nō vincere, tum quia maiores sunt Clerici Laicis; quapropter nō debent eorum legibus coacteri, tum quia segregati sunt Clerici à populis, quamuis honestae generalesq; illae essent cōsuetudines, vt receptissimis sentētijs definitum est, ¶ nam quamuis aliud Bartholomaeum fuerit, ¶ etiam, quod de Clericis in minoribus ordinibus constitutis ageretur ¶ & non solum ipsi Clerici, ¶ sed nec ipsorum bona euiscemodi Laicorum constitutionibus subiacent, vt, si qua extet consuetudo, ¶ vt conductores bonorum, prediorumue possint certis casibus à locatione recedere; vel, ¶ si cōsuetudo extet, ne apothecarium cōductores expelli possint, ¶ ubi pensiones soluant, tales consuetu-

a Bal. in rub. ex. de const. co. ij. Tiraq. in p̄fat. tract. de retr. n. 75
 b Bal. cons. clxxvi. lib. i. Tiraquel. ubi supra.
 c c. sacras, distin. 23. Rebus. in d. tract. numero 10.
 d c. si consuetudinem, dist. viij. & per totam, c. si. extra eo. ti.
 e c. cum non liceat. c. accedentes, de prascri. c. cum instantia, et c. uenerabili, de cons. Beru. i. c. quia in ob. de usur. f. ¶ c. clerici, ubi Ab. & De ci. de iud. Dec. de stud. Dec. cons. 8. co. i. li. i. Rip. li. resp. i. resp. xij. co. i. Socin. c. si q. clericus fallē. 19. de for. cōp. Rolā. cons. 23. nu. 9. lib. ij. & cons. iij. n. 11 li. i. Clar. li. i. §. si. col. ij. uer. sed ea retenta, did. i. q. 3. pra. et. i. q. n. 1. & 5 g. ¶ c. nonerunt de sen. excom. & in extraua. com. ti. de cōsue. doc. in d. ca. ecclesia s. Mariae, de cōsili. autē. cassā. C. de sac. san. ecc. Rebus. nu. 53. Rui. cons. 41. n. 45. li. i. b. ¶ Cy. in li. ij. C. qua sit lon. consue. Gemi. Bal. Imol. Ab. Fel. Deci. in c. eccle. s. Mar. de const.

dines clericorum bona includere non censentur, ¶ quod etiam ¶ in patrimonialibus clericorum bonis, nedom in Ecclesiasticis locum habere crediderunt nonnulli, & si non soleant clericorū priuilegia ad patrimonialia eorum bona extendi, ¶ imo ¶ non solum praesentia, sed nec postea clericis quaerenda bona consuetudo comprehendit, veluti exemplum ponitur, ¶ si prohibeatur, bona in nō suppositos transire, ¶ vel, si consuetudine libris mercatorum credatur, nō tamen contra clericos, clericorumue bona eis standum erit. o
 59 Nec magis ¶ clericos adstringit Laicorū consuetudo, ¶ nisi causa apud Iudicem Laicum ageretur, neq; ¶ in decidēda lite consuetudinis illius contra clericos rationem vllam habeat, ¶ neq; ¶ et moueri debeat Iudex, ¶ quod lis non contra clericum, sed contra Laicum principaliter agatur, quamuis incidēter etiam clerico inferri praedictum possit, ¶ quoniam ¶ nec Laicos indiuiduum coniunctumq; ius cum clericis habentes talis cōsuetudo adstringet, ne contingat, Laicorum ruinam, clericorum simul penitiam secū trahere, ¶ ubi diuidi, & separari non possunt. r
 62 Sic contra, ¶ nō debet clericis ipsis Laicorum consuetudo prodesse, aduersus Laicos ipsos, siue in foro Ecclesiastico litigantibus, siue in foro seculari: iniuste enim agere videretur, si, quod iuris in se custodiri noluerunt, aduersus

a ¶ Toto tit. ff. quod quisque iuri. Doctor. d. capitulo ecclesia.
b ¶ capitulo erit autem lex, distinctione quarta.
c ¶ Fel. in d. c. ecclesia S. Mariae, col. 29. uers. secundus casus, post alios Abb. in c. cum venissent, per illum text. de eo, qui mittit in possess. & in c. cum ca. de re iud. Roch. ubi su. n. 667
d ¶ c. dilecti, de fo. cōp. A. b. & doc. in d. c. ecclesia. Roc. n. 678
e ¶ Bal. in d. l. de quib. co. 16
uer. sexto qua
ro. & in l. i. in
fi. C. de contra
hun. emp. Fely.
in d. c. ecclesia
Roc. ubi supra
nu. 690.
f ¶ gl. Abb. et
alij in d. c. qd
clericis, de fo.
comp. & in c.
i. de const. Ro-
chi, ubi supra
nu. 668. Fel. d.
c. ecclesia. col.
xvi. uersicu. se
prima declara
tio, & col. 29.
u. tertius ca
sus.
g ¶ Arch. c. nō
ita. ij. q. vi. do
cto. in d. c. qd
clericis, Roch.
ubi sup.
h Soci. in c. qd
clericis, in fi.
Roch. nu. 673.
i ¶ Roc. n. 680
qui alios citat
k. A. b. & alij
in d. c. qd ali
ricis. Roc. ubi
supra.
l Pet. Perus.
in tract. quar.
epif. c. iij. uer
fic. decimover
tio principal.
m Roc. ubi sup. quaest. ix. Rebus. in hoc trac. art. ij. gloss. ij.
n capitulo cum venerabilis, extra eodem,
o capitulo ad audientiam, extra eodem.
p Ruyn. consilio tertio, numero tertio, libro quarto.
q Berous post Dec. in R. de appella. nu. 26. & sequen.
r capit. sicut duob. ubi Bero. nu. 1. & 15. de app. post alios.
s Berous d. c. primo, numero 33. de appellation.
t glo. & Docto. in dicto cap. ad audientiam.
u l. i. c. de eman. lib.

k dictis exēplis concludunt Doctores, &
72 ac demum ¶ non spernent eam laico-
rum consuetudinem clericis, quae ipsi
clericis, eorumue rebus non prauidi-
caret, veluti (gratia exēpli) si extet con-
suetudo, ¶ quod clerici suscipere cus-
todiā piarum oblationum, pijsque
73 vñibus erogare teneantur. 1
1 Princeps ¶ quoque consuetudini subie-
74 ctus non est, nisi ea naturalis sit. m
75 Item admittenda non creditur ea cōsue-
tudo, ¶ qua inoleuit, Archidiaconum
Vicario Episcopi anteferri, ¶ in Panor-
mitanus Abbas ex facto respondit, de
quo tamen nos in titulo de Archidia-
cono aliud dicitur sumus, neque vt
¶ possit quis dignitatem suam absque
superioris auctoritate deponere, vel
¶ quod electus possit absque confir-
matione administrare, n ¶ vel, quod
76 luti sententia stetur, o vel, ¶ quod à
sententia conservatoris appelletur ad
legatum, ¶ sicut nec quod appellatio
à summo Pontifice ad inferiorem in-
terponatur, consuetudo valet, quia est
contra appellationis substantiam, p
¶ quod si cōsuetudine simplicitate r alio
qui receptum sit, vtad minorem quā-
piam personam appelletur, videbitur
quoque simul is, ad quem appellatio
77 iterponit, maior hoc ipso effectus, q
78 vt in iudicibus, qui plerisque in ciui-
tatibus appellationum, vel ex collegio
Doctorum omnes, vel aliqui solēt cō-
80 stitui. ¶ Consuetudo autem illa est in
curia Romana, vt quaeunque appella-
tiones etiam inter laicos ad Summū
Pontificem deuoluantur, atque si exte-
ret in aliqua ciuitate huiusmodi rece-
pta consuetudo, seruanda est, r vt ef-
se perhibetur Vercellis. ¶ Non valet
etiam consuetudo, vt à iudice in com-
petenti feratur sententia, nec, quod
sententia feratur ex probationib. non
82 plenīs, vt Berous scripsit, s quem ta-
men arbitror Ego incautē locutum,
dum generaliter ait, consuetudinem
non valere, vt à Iudice incompetenti
lata sententia teneat, nam et si contra
clericos lata à seculari Iudice senten-
tia nullum à consuetudine robur ac-
cipiat, non idem tamen inter laicos
83 iudicium est, r cum iurisdictionem
84 consuetudo dare possit. v

Ratione

84 ¶ Ratione autem rei, super qua allegatur consuetudo, iniusta, & irrationalis esse potest, veluti, vt quis ¶ duas dignitates, vel duos personatus, aut Preposituras, administrationes, vel officia perpetua habeat, A vel, ¶ quod Ecclesiastici reditus in pauperes nō erogentur, n ¶ vel, quod non teneatur qs in beneficio, cui animarum cura incumbat, residere, c vel, ¶ quod per Vicarium tali curę satisfacere dicatur, d est ¶ in alijs beneficijs simplicibus consuetudo eiusmodi, ne teneatur quis residere, non improbetur. e Item consuetudine admitti, & recipi non pōt, ¶ vt diuini verbi concionatori concionis gratia praeter alimenta subministrare aliquod populus teneatur, quamuis, vt amore vel aliquid eis largiatur, n non remunerandę concionis causa cōsuetudo induci possit, f p rior enim casu crimen simoniaci committeretur, non in posteriore: g dixerunt etiam nonnulli, consuetudinem illam non esse accipiendam, ¶ vt Index Ecclesiasticus p sententia aliquid à partibus vel vt decimam, vel quotam litis praeter cibariorū impensas exigat; h non valet etiam consuetudo, ne matres filios suos lactare teneantur, i nec, ¶ quod parentes liberos suos alere non teneantur, k nec ¶ valet consuetudo, vt cuius in alieno ligna sibi excidere liceat, l ¶ nec illa consuetudo valet, quod, qui vitio, vel incuria, seu quocunq; alio casu, bona sua amiserit, vel dissiparit, bona vxoris suę arbitrio suo alienare possit, m nec, ¶ q vxor, quę matrimonij fide violata adulterium commisit, dimidiam bonorum à viro acquiritorum lucrati possit, nec valet ¶ consuetudo, quod vltimo supplicio damnatis penitentia sacramentum penitentis denegetur. n Nec ¶ illa consuetudo, qua permittatur, iustam interdicti sententiam violari. o Nec, ¶ quod à Vicario Episcopi ad eundem ipsum Episcopū appellatio interponatur, ne ab eodem ad id ipsum, (cum sit idem vtriusq; auditoriū) appellatio interposita videatur, p Nec ¶ cōsuetudo appellationem tollere pōt, nec consuetudo illa admittitur, qua eligendi libertas aufertur. q
100 ¶ Nec consuetudo, vt iuramentū ca-

a capitulo primo, eodem titulo, in sexto.
b Craue. consi. cxvi. nu. 5. Rolan. ¶ al. consilio tertio, nu. 45. li. ij.
c c. licet canon, de elect. in sex. Rip. in c. xiiij. nu. 33. de legi. li. i.
d Rip. ubi sup. Fel. in c. cum omnes, col. xvij. uersi. primus est, de consli. post Gemin. Archid. & alios. q. citat, & in c. cum M. Ferrar. numero quadragesimo primo, de constituto.
e d. c. cñ oēs, ubi Abb. i. no. de const. c. dudum. ij. de ele. gl. in c. gratia, de resc. in vi. f. Im. c. cñ no luxate, de sē. excom. A. b. in c. sua, de Simo. c. cum M. Ferrar. de constit. Rip. in respon. xiiij. ad fi. li. i. de legi. g. c. ex parte, extra co. ti. h. c. cum ab oī
r lūnia expressē remitti possit. r ¶ Certum quoq; est, ¶ consuetudinem in fœnerando uniuersalem à peccato nō excusare, vt quę sit contra ius diuinū, licet à pœna iudiciali rueri quem possit, s Nec ¶ consuetudo à Blasphemie reatu excusare omnino & immunem reddere debet. r Nec consuetudo ¶ in duci potest, ut solennitas à Iure alienandis rebus Ecclesie prodita omittatur, vt multi ex Iuris Pōtificij antistitibus crediderūt, v Petrus autem Raennas in hoc tractatu post multa cōcludit, Laicorum consuetudinem in alienatione rerum Ecclesiasticarū valere, quādo disponit super forma, cu
101 spec. ubi gl. & Abb. de vita, & do. cle. glo. in cle. Statutum, de ele. Spec. in tit. de salar. S. i. Siluest. in sum. uers. i. index. i. S. decem, Ang. in sum. co. uer. Index.
102 i. c. ad eius vero, dist. v. Rebus. de consue. nu. 47.
103 k. Roch. post Abb. in c. fi. col. lv. in. ij. conclu. de consue. Rebus. in co. tracl. numero 45, & 46.
104 l. c. suggestum, de decim. l. venditor, in fi. ff. com. proedio. Abb. c. dilecti, in gl. i. de arbi. Cur. d. c. si. car. 57. Rebus. ubi su. n. 5
u m capitulo ex parte, extra eodem,
u n Clementina prima, de penit. c. iij.
o capitulo cum inter nos, extra eodem.
p capitulo secundo, eodem titulo, in sexto,
q c. cum terra, ubi Abb. de elect. Rip. li. ij. respon. c. xix. num. 2.
r c. ceterum, de iur. calum. c. constitutus, de iudic. ff. Rom. singula. 423. Soci. consilio 59. colum. fina. libro ij. Rolan. consilio lxxi. numero. 10. lib. i.
s i. Berous. c. quia in omnibus, de usur.
t Barto. in l. quis sit fugitiuus. §. apud labeonem. ff. de edil. edi. do. Bal. in l. unica, quaestione tertia. C. de bis que penano. Deci. consilio clxx. numero. 3. Crauet. consilio 6. numero 103
u Roland. consilio 73. numero 47. libro primo, Berous. d. capit. quia in omnibus.
v Craneta dicto consilio sexto, numero tertio diximus.
v Ioan. Andre. Abb. & alij, in capitulo nulli, de rebus ecclies. non alienand. Bald. in Aulien. hoc ius porrectum, colum. secunda. C. de sacro sanct. eccliesijs, Calderin. consilio tertio, de his, quę sunt à prelat. Petr. Benciniendi, de c. i. de c. i. de c. i. ad finem, Berous in R. de appellation. numero vigesimo secundo, & in dicto capitulo nulli, numero quadragesimo tertio de rebus ecclies. non alienand. Rolan. ¶ al. consilio decimo quinto, numero decimo quarto, libro primo.

a Petrus Ravenn. numero vigesimo secundo.
b Gl. in R. C. qua sit lon. cons. & in l. diutina, in fi. C. de legi.
c Doffo. sup. alleg.
d Host. to. And. Butr. Imo. in c. i. de mai. Ruin. consil. cl. v. nu.
meo undecimo, & in sequenti, libro quarto.
e Cle. in plerisque, de ele. Rui. ubi supra, numero undecimo.
f Bal. in l. un.
col. iij. C. de co.
fes. nu. 13. Ab
ba. in ca. bona,
ij. col. fi. nu. 30
de postula. pra.
la. 2. lex. conf.
30. nu. 10. lib.
ij. Inst. admo.
nendi, in. ij. de.
Etu. num. 1. 2.
& seq. Fely. in
c. scripta. col.
ij. de. fid. instr.
Dec. c. dilecti,
3. de. app. & in
c. cognoscere
de. consil. ij. no.
Cra. consil. 1. 37
nu. i. & de. an.
tiq. t. ep. i. par.
seclio. viso de
verbis. nu. 43.
Alba. con. 95.
nu. 1. Rol. Val.
conf. 3. nu. 45.
lib. ij.
g Crau. in d.
trac. sec. i. nu.
me. 1. 2.
h No. in c. in aliquibus, c. commissum, de decimis.
i G. de proba. l. si. illo. C. de non num. pec. Ab. Fel. & alij
in d. c. ij. ubi etiam Bero. numero primo.
K Berous, in c. sicut, nume. 41. de probat. post. Ab.
l G. Dom. Imo. in c. i. de consil. in sex. Inst. l. de quibus num.
80. de legi. Ruin. consil. cix. nu. 5. lib. v. Tiraq. plura allegans,
in presat. de retract. lignag. nu. 18.
m G. diuturni mores, & c. consuetudo, dist. xij. S. ex non scri.
pto, in sti. de iure natu. l. de quibus. ff. de legib.
n G. d. l. de quibus. ff. de legibus,
o G. l. pen. C. qua sit longa consuetudo
p G. d. l. p. n. l. i. ma,
q c. non debet, c. non oportet, de consang. & affi. Io. And. &
alij, in c. fi. de consang. & affi. Rebus. ubi sup. nu. 62. & seq.
r l. observare. S. aggrusorum. ff. de offi. procon. Bal. in con. 3. 18
in c. qui dam nobilis, lib. ij. Cur. in d. c. fi. q. iij. not. Rebus. ubi
supra numero septuagesimo primo, versicu. sexto quaro. sa. ca.
pitul. dilecti filij, de maioriga. & obedient. capitul. prim.
de iuramen. in sexto.

h nitus à decimarum solutione, n non
valet etiam consuetudo, vt, qui testi.
bus, vel instrumentis plenè iam prob.
adhibere teneatur. i
i Nec consuetudo, vt in quavis proba.
tione quinq; aut sex testes requiran.
x Ac sciendum, quod consuetu.
do semel reprobatam introduci ampli.
us non potest in posterum. l
l Hac pauca exempla satis sit in presentia
delibasse, nam singula prosequi im.
possibile admodum esse existimo.
i Sed consuetudinis rationabilis, & ius.
ta potestas maxima est, legi Pontificij,
vel Cæsareæ comparanda, cum tradi.
tione sit, diuturnos mores legem imita.
ri: m Imò & legem ipsam scripta tol.
lere consuetudo potest, si rationi innixa
sit, n quod enim taliã dicitur, con.
suetudinem nõ vincere legem, o pru.
denter est intelligendum, seu, q con.
suetudo specialis generalem legem tol.
lere non potest, & si quando vincere,
& supare possit, seu diuersis alijs mo.
dis, quos Accursius ponit: p nec quẽ.
quam moueat, quod videntur hac si.
bi inuicem repugnare, vt consuetudo
scilicet, ratione careat, & legem vincat,
vel, quod legem non vincat, quamuis
ratione non careat: cum enim lex ratio.
ne, veluti spiritui viuat, consequens
videtur, vt quicquid aduersus legem
rationabilem sit, ratione gestum non
videatur, ergo consuetudo aduersus
legem vti aduersus rationem inducta,
non potest rationem habere: Respon.
deo enim, quod posse contingere, vt, quod
vno tempore, vel loco, vel inter quas.
dam personas rationem habere vide.
batur, alio tempore, vel loco, vel inter
alias personas ratione carere possit, vt
pluribus exemplis demonstrari facile
potest, & propterea, quod ratione in.
ductum, & sancitum lege fuerat, post
modũ non sine ratione contraria co.
nsuetudine abhollitum sit:
q Multi quoque alij insignes sunt effe.
ctus consuetudinis, quod nam & Iudices
non solum rerum ciuiliũ, sed & capi.
taliũ consuetudines casũ seruare,
non secus, ac leges scriptas tenentur, r
adeo quidem, vt, si consuetudines
probatas non seruauerint, æquẽ pu.
niendi sint, ac si leges scriptas violas.
sent

sent: A quoniam etiam seruanda est ea
in foro quoq; illo, quem conscientia
forum appellant, nisi animæ intertri.
mentum afferret, b & peccato vinci.
tur, quisquis consuetudinem piam,
c ac bonam seruare neglexerit: c Tri.
buit etiam iurisdictionem consuetu.
do. d Potest etiam consuetudo ali.
quem à pœnis iure, statutis excusari
facere, sed à pœnis diuino iudicio im.
minentibus, neminem facere immu.
nem potest, quocirca & modò nõ lon.
gè edocuius, feneratorum, quomuis
à pœnis diuinarum legum æternæ sal.
utis iacturam minantium consuetu.
dine excusari possit, à pœnis app.
men humanarum legum abholui pro.
pter consuetudinem posse, e Videtur
quoque aliquibus, posse aliquem ex
consuetudine à Blasphemia excusari
pœna, quæ à iudicibus infligi hoc se.
culo, debuisset, quamuis non à pœna
illa æterna, quæ omnium maximè for.
midanda esset, non excuset: f Ego ta.
men, si Blasphemia species talis sit,
cuius atrocitas nemini nõ cognita es.
se debeat, nõ excusandum crederem,
cum dictum sit frequenter, consuetu.
dinem non dici, sed corruptelam, quæ
bonis moribus, & iuri diuino aduersetur,
etiam si de pœna temporali agatur,
quare merito Senatus Mediola.
nensis (vt ait clarus titulo de Blaspho.
mia) hanc consuetudinem refellit, qua
ratione, & malè respondisse Crauetã
opinor, dum consuluit, quod consuetudi.
nem illam seruandam esse, qua capita.
lis adulterij pœna legitur irrogata re.
mittitur, g nec vllis rationibus ab eo
adductis rectè opinionem eius defen.
sam arbitror; si qua tamen ratione de.
fendi potest, ea potissimum, aut nulla
ratio est, quam Crauetã citat, in facti
sui specie, quia non omnino inultum
manet delictum, cum pecuniaria sal.
tem pœna multetur, quare non tam
de remittenda, quàm de minuenda,
& commutanda pœna agitur, quod o.
pinor licere, modò pœna pecuniaria
tanta sit, vt non multum à pœna cor.
poræ distet, quatenus pœna æris cor.
poræ pœnæ æquiparari, & æquilibra.
ri possit, h neque enim in quouis per.
sonarum genere admittitur, quamuis
pœnam corporæ grauiorem esse qua.

a in his, c. ecclesiarum, dist. xi. Bal. in l. i. per illum rex. C. que
sit lon. consu. Fel. c. nam concupiscentia, de consil. Reg. d. n. 72
b Capitulo denique, dist. iij.
c d. c. in his, dist. xi. Fely. capitulo primo, col. ix. de spon.
d l. i. C. de emanc. liber. l. viros. C. de diuor. offi. lib. xi. c. dilecti.
de arb. gl. in c. cum contingat, uer. consuetu. de foro competet.
Bald. in l. et iud.
num. 25. C. de
exec. vbi iud.
Reg. in d. c. si.
nu. 4. ubi late
Feli. i. c. ex par.
te decani, col.
ij. in princi. de
rescri. Bero. in
Rub. de appell.
nume. 26.
e Bar. in l. qd
si nolit. §. apud
labcon. i. prin.
ci. ff. de edi. c.
dist. Bal. in l.
vn. q. iij. C. de
his, quæ pœna.
nom. Iaso. in l.
i. qd. iij. C. de
sum. tri. Deci.
Antistius diuinitus afflati, prouidentia
omnino sublata est: & quamuis dixere.
rimus, à pœna contra feneratorum sta.
ruta consuetudinem excusare, quod
flagitium à iure diuino est improba.
rum, nedum à iure humano, id eo p.
uenit, quia lege humana in delicti a.
trocis nomen non cadit, nec pœnam
corporis expectat, quod non tamen villo
casu consuetudo omnem pœnam adi.
mit, sed mitigat, potius & leuat, sic. n.
prædicta omnia intelligi perspicuum
est; quod Item efficit consuetudo, vt mi.
nus plena probatio pro plena habeatur.
l Item consuetudo efficere potest, vt fi.
lius familias, quamuis ex regulis iuris
testari prohibitus sit, testamentum fa.
cere possit, vt Rebus. censuit. m Item
i glo. c. cum venerabilis, uersic. consuetudinem, eodem titulo.
k c. lator, de homicid. Deci. consilio nono, Crements. singular. 149
incip. mos puerorum, Rebus. ubi supra, uer. sexto quaro, nu.
19. Plot. in l. si quando, nume. 47.
l Berous in capitulo primo, post alios, numero trigesimo tertio,
de appellat. ion. rex. in c. cum dilectus, ac sive instrumento.
rum. Ab. & But. in capitulo secundo, de probat.
m Rebus. ubi supra, numero octuagesimo quinto.

uis pecuniaria damnatione, nec iurif.
consultus iure quavis pecuniaria dam.
natione, sed simpliciter tantum lo.
quitur. h
i Si tamen factus, qui geritur, non pri.
ma sui facie bonis moribus, & legi di.
uina, vel naturali repugnet, sed specie
boni, aut virtutis aliquam præ se fe.
rat, aut saltem minimè turpem, credi.
derim tunc posse consuetudinem ex.
cusare à pœna temporali, quo pacto
multa intelligenda sunt, quæ contra
pugnare videntur, i quo exemplo
etiam traditum est, homicidij reos nõ
esse, qui pugna iocosa consuetudine re.
cepta, pugnis, vel lapidibus quempiã
interfecerint, x quæ pugna species olim
Dæmonis astutu Papiæ inducta, & per
tempora hominum memoria exceden.
tia seruata, denum Hippolyti Rubei
Antistius diuinitus afflati, prouidentia
omnino sublata est: & quamuis dixere.
rimus, à pœna contra feneratorum sta.
ruta consuetudinem excusare, quod
flagitium à iure diuino est improba.
rum, nedum à iure humano, id eo p.
uenit, quia lege humana in delicti a.
trocis nomen non cadit, nec pœnam
corporis expectat, quod non tamen villo
casu consuetudo omnem pœnam adi.
mit, sed mitigat, potius & leuat, sic. n.
prædicta omnia intelligi perspicuum
est; quod Item efficit consuetudo, vt mi.
nus plena probatio pro plena habeatur.
l Item consuetudo efficere potest, vt fi.
lius familias, quamuis ex regulis iuris
testari prohibitus sit, testamentum fa.
cere possit, vt Rebus. censuit. m Item

149 ex eo fit, quod consuetudo restrin- gens vsum ff. omnium bonorum a viro uxori relicto ad alimeta, ubi filij instituti sunt, non procedat, si extranei instituti fuerint haeredes, & nec procedit et si instituti sint transuersales, puta, frater, vel foror, & nec etiam procedit, quamuis instituti forent ascendentes, & quiniom, & si filij, qui patri superstites fuerant, dehinc mortui sint relicti haeredes extraneis, legatum vsufructus nihilominus integrum debetur, & etiam quod bona testatoris ad fiscum transferrentur, & quae omnia meminit Rolandus ubi supra: Thinc etiam traditum est, angustiores consuetudinis, quam legis municipalis interpretationem esse faciendam, quia lex municipalis, ubi eadem viget ratio ex lata significatione extendi potest, non sic consuetudo; & quae nunquam ad alium locum, aliam personam, aliamve rem dilatatur, vel intenditur, siue contra ius sit, siue a iure exundet. Hinc & non sine acri iudicio, & ratione Paulus Castrensis respondit, ad Consuetudinem introductam aduersus legem municipalem (qua cautum erat, ab agnatis excludi cognatos), vt foemina cum masculis aequo iure admittantur, quamuis ad iuris communis observationem negocium adducat, striete nihilominus interpretandam esse, & facti illius speciem non egredi, in qua obseruatio illa vigit; alia tamen idem Castrensis uidetur sensisse, & potuisse etiam consuetudinem quandoque extendi, & prorogari etiam ad alium locum, meminit; superioris, de quo nos iam mentionem habuimus, consilij in aduersam partem redditi, qui articulus sane haud negligendus est, cum frequentissimo in vfu esse consueuerit: & Craueta in proximè citato loco non ieune de hoc egit: sic diffiniens, Consuetudinem ad alia quoque loca existentia sub eadem ditione, & dominio extendi, dixeratque hoc etiam, & consulti respondenter non semel Ruis, & quod tamen nimis late est dictum, quandoquidem absurdum esset, omnes populos ditioni Philippi Hispaniarum Regis subditos eadem consuetudine adstringi, quamuis tam

149 ex eo fit, quod consuetudo restrin- gens vsum ff. omnium bonorum a viro uxori relicto ad alimeta, ubi filij instituti sunt, non procedat, si extranei instituti fuerint haeredes, & nec procedit et si instituti sint transuersales, puta, frater, vel foror, & nec etiam procedit, quamuis instituti forent ascendentes, & quiniom, & si filij, qui patri superstites fuerant, dehinc mortui sint relicti haeredes extraneis, legatum vsufructus nihilominus integrum debetur, & etiam quod bona testatoris ad fiscum transferrentur, & quae omnia meminit Rolandus ubi supra: Thinc etiam traditum est, angustiores consuetudinis, quam legis municipalis interpretationem esse faciendam, quia lex municipalis, ubi eadem viget ratio ex lata significatione extendi potest, non sic consuetudo; & quae nunquam ad alium locum, aliam personam, aliamve rem dilatatur, vel intenditur, siue contra ius sit, siue a iure exundet. Hinc & non sine acri iudicio, & ratione Paulus Castrensis respondit, ad Consuetudinem introductam aduersus legem municipalem (qua cautum erat, ab agnatis excludi cognatos), vt foemina cum masculis aequo iure admittantur, quamuis ad iuris communis observationem negocium adducat, striete nihilominus interpretandam esse, & facti illius speciem non egredi, in qua obseruatio illa vigit; alia tamen idem Castrensis uidetur sensisse, & potuisse etiam consuetudinem quandoque extendi, & prorogari etiam ad alium locum, meminit; superioris, de quo nos iam mentionem habuimus, consilij in aduersam partem redditi, qui articulus sane haud negligendus est, cum frequentissimo in vfu esse consueuerit: & Craueta in proximè citato loco non ieune de hoc egit: sic diffiniens, Consuetudinem ad alia quoque loca existentia sub eadem ditione, & dominio extendi, dixeratque hoc etiam, & consulti respondenter non semel Ruis, & quod tamen nimis late est dictum, quandoquidem absurdum esset, omnes populos ditioni Philippi Hispaniarum Regis subditos eadem consuetudine adstringi, quamuis tam

149 ex eo fit, quod consuetudo restrin- gens vsum ff. omnium bonorum a viro uxori relicto ad alimeta, ubi filij instituti sunt, non procedat, si extranei instituti fuerint haeredes, & nec procedit et si instituti sint transuersales, puta, frater, vel foror, & nec etiam procedit, quamuis instituti forent ascendentes, & quiniom, & si filij, qui patri superstites fuerant, dehinc mortui sint relicti haeredes extraneis, legatum vsufructus nihilominus integrum debetur, & etiam quod bona testatoris ad fiscum transferrentur, & quae omnia meminit Rolandus ubi supra: Thinc etiam traditum est, angustiores consuetudinis, quam legis municipalis interpretationem esse faciendam, quia lex municipalis, ubi eadem viget ratio ex lata significatione extendi potest, non sic consuetudo; & quae nunquam ad alium locum, aliam personam, aliamve rem dilatatur, vel intenditur, siue contra ius sit, siue a iure exundet. Hinc & non sine acri iudicio, & ratione Paulus Castrensis respondit, ad Consuetudinem introductam aduersus legem municipalem (qua cautum erat, ab agnatis excludi cognatos), vt foemina cum masculis aequo iure admittantur, quamuis ad iuris communis observationem negocium adducat, striete nihilominus interpretandam esse, & facti illius speciem non egredi, in qua obseruatio illa vigit; alia tamen idem Castrensis uidetur sensisse, & potuisse etiam consuetudinem quandoque extendi, & prorogari etiam ad alium locum, meminit; superioris, de quo nos iam mentionem habuimus, consilij in aduersam partem redditi, qui articulus sane haud negligendus est, cum frequentissimo in vfu esse consueuerit: & Craueta in proximè citato loco non ieune de hoc egit: sic diffiniens, Consuetudinem ad alia quoque loca existentia sub eadem ditione, & dominio extendi, dixeratque hoc etiam, & consulti respondenter non semel Ruis, & quod tamen nimis late est dictum, quandoquidem absurdum esset, omnes populos ditioni Philippi Hispaniarum Regis subditos eadem consuetudine adstringi, quamuis tam

149 ex eo fit, quod consuetudo restrin- gens vsum ff. omnium bonorum a viro uxori relicto ad alimeta, ubi filij instituti sunt, non procedat, si extranei instituti fuerint haeredes, & nec procedit et si instituti sint transuersales, puta, frater, vel foror, & nec etiam procedit, quamuis instituti forent ascendentes, & quiniom, & si filij, qui patri superstites fuerant, dehinc mortui sint relicti haeredes extraneis, legatum vsufructus nihilominus integrum debetur, & etiam quod bona testatoris ad fiscum transferrentur, & quae omnia meminit Rolandus ubi supra: Thinc etiam traditum est, angustiores consuetudinis, quam legis municipalis interpretationem esse faciendam, quia lex municipalis, ubi eadem viget ratio ex lata significatione extendi potest, non sic consuetudo; & quae nunquam ad alium locum, aliam personam, aliamve rem dilatatur, vel intenditur, siue contra ius sit, siue a iure exundet. Hinc & non sine acri iudicio, & ratione Paulus Castrensis respondit, ad Consuetudinem introductam aduersus legem municipalem (qua cautum erat, ab agnatis excludi cognatos), vt foemina cum masculis aequo iure admittantur, quamuis ad iuris communis observationem negocium adducat, striete nihilominus interpretandam esse, & facti illius speciem non egredi, in qua obseruatio illa vigit; alia tamen idem Castrensis uidetur sensisse, & potuisse etiam consuetudinem quandoque extendi, & prorogari etiam ad alium locum, meminit; superioris, de quo nos iam mentionem habuimus, consilij in aduersam partem redditi, qui articulus sane haud negligendus est, cum frequentissimo in vfu esse consueuerit: & Craueta in proximè citato loco non ieune de hoc egit: sic diffiniens, Consuetudinem ad alia quoque loca existentia sub eadem ditione, & dominio extendi, dixeratque hoc etiam, & consulti respondenter non semel Ruis, & quod tamen nimis late est dictum, quandoquidem absurdum esset, omnes populos ditioni Philippi Hispaniarum Regis subditos eadem consuetudine adstringi, quamuis tam

149 ex eo fit, quod consuetudo restrin- gens vsum ff. omnium bonorum a viro uxori relicto ad alimeta, ubi filij instituti sunt, non procedat, si extranei instituti fuerint haeredes, & nec procedit et si instituti sint transuersales, puta, frater, vel foror, & nec etiam procedit, quamuis instituti forent ascendentes, & quiniom, & si filij, qui patri superstites fuerant, dehinc mortui sint relicti haeredes extraneis, legatum vsufructus nihilominus integrum debetur, & etiam quod bona testatoris ad fiscum transferrentur, & quae omnia meminit Rolandus ubi supra: Thinc etiam traditum est, angustiores consuetudinis, quam legis municipalis interpretationem esse faciendam, quia lex municipalis, ubi eadem viget ratio ex lata significatione extendi potest, non sic consuetudo; & quae nunquam ad alium locum, aliam personam, aliamve rem dilatatur, vel intenditur, siue contra ius sit, siue a iure exundet. Hinc & non sine acri iudicio, & ratione Paulus Castrensis respondit, ad Consuetudinem introductam aduersus legem municipalem (qua cautum erat, ab agnatis excludi cognatos), vt foemina cum masculis aequo iure admittantur, quamuis ad iuris communis observationem negocium adducat, striete nihilominus interpretandam esse, & facti illius speciem non egredi, in qua obseruatio illa vigit; alia tamen idem Castrensis uidetur sensisse, & potuisse etiam consuetudinem quandoque extendi, & prorogari etiam ad alium locum, meminit; superioris, de quo nos iam mentionem habuimus, consilij in aduersam partem redditi, qui articulus sane haud negligendus est, cum frequentissimo in vfu esse consueuerit: & Craueta in proximè citato loco non ieune de hoc egit: sic diffiniens, Consuetudinem ad alia quoque loca existentia sub eadem ditione, & dominio extendi, dixeratque hoc etiam, & consulti respondenter non semel Ruis, & quod tamen nimis late est dictum, quandoquidem absurdum esset, omnes populos ditioni Philippi Hispaniarum Regis subditos eadem consuetudine adstringi, quamuis tam

a *¶* *Ruin. d. consilio 34. numero decimo nono libro primo.*
b *¶* *Gl. in c. si quis nos citat, c. nolite. xi. distinct. Roman. conf. c. cclxxij. circa primum.*
c *¶* *c. i. c. ij. dist. xij. c. dudum. ij. q. vi.*
d *¶* *Corn. conf. lxxxij. nu. xv. li. iij. ex. c. vt animarum. S. Fr. ruto. de const. in sexto.*
e *¶* *Cra. conf. xxx.*
f *¶* *Crau. conf. 258. nu. 8.*
g *¶* *l. ij. ff. de in. & fac. ign. h. Dec. conf. 389. col. i. nu. 7. con. 429. col. xij. nu. 5. Rom. conf. l. 23. col. ij. circa fin. i. dub. Cra. d. cō. fl. 2. n. 8. & in d. tra. de an. riq. par. 4. sec. transito nunc. i. Rom. conf. lxi. licet, in fi. Aret. conf. 132. in causa qua vertitur, co. ij. in fi. Roc. d. c. si. car. 34. col. iij. Soc. cō. fl. 7. co. iij. uer. p. greteva et li. i. Cra. ubi sup. nu. 59.*
K *¶* *Old. conf. 267. incip. q. domino Episcopo, ad fi.*
l *¶* *l. venditor. §. constat. ff. com. p. ditor. m. Crau. ubi sup. de antiq. v. p. n. 57. Cor. con. cccxix. col. lum. pe. ad fin. uer. nam ad ef. se consuetudinis. lib. iij.*
n *¶* *Cor. d. conf. 319. co. antep. & pe. li. iij.*
o *¶* *Castren. consil. cclxxij. numero secundo, libro primo.*

men hæc consuetudo nimis onerosa esset Prælato, nam tunc extra eum locum, in quo exorta est, & viget, extendi non posset. *a* Et fortè nec in eodè ipso loco, si quidè, vt infra dicemus, consuetudines ecclesiæ onerosæ, veluti rationi repugnantes, admittendæ nõ sunt: Generaliter verò (vt ad propositum reuertamur) dixerim Ego, ¶ Consuetudinem aliquo in loco receptam, neque ad vicina loca, et si eidem ditioni subiecta prorogari, cum nullam quàm legibus Pontificijs, aut Cæsareis hoc probari videam, siue ea consuetudo iuri generali repugnet, seu præter ius sit, quamuis Craueta hoc posteriore casu extendi opinetur; quod vel ipsiusmet Craueta ratione cõiungitur; Si enim ecclesiæ Romanæ consuetudo alias ecclesias inferiores nõ arceat, nisi hoc expressè cautum sit, b quamuis alioqui mater sit, ac caput aliarum ecclesiarum, cæterarq; omnes ei parere teneantur, c vultò minus inferiorum ecclesiarum cõsuetudo adstringet, & quamuis hæc de consuetudine iuri contraria dicta sint, idem tamen & de consuetudine à Iure exorbitante videtur dicendum in ecclesijs inferioribus, neq; enim ¶ plus consuetudo, quàm lex municipalis potest, d at constat, legem municipalem eos tantum coercere, qui legis illius conditoribus subiecti sunt, nec igitur consuetudo illos deuinciet, qui eisdem legibus parere nõ tenentur, ¶ quin etiam traditum est, cõsuetudinem in aliqua ciuitate receptam, vt constante matrimonio quæ sita vtriq; cõiungi sint communia, ad bona extra territorium sita non protendi. *e*
f *¶* *Quappi non possũ absq; dubio assentiri aliquibus, r quorum responsa extant, cum Iuris controuersi videatur, an Iudex Laicus possit de possessorio ecclesiasticæ rei cognoscere, quod, si*

qua prouincia id receptũ habeat consuetudine, vt cognoscat, vicinæ quoq; prouinciæ eidem Domino subiectæ id consuetudinis seruabunt, Itaq; cū ea consuetudo vigeat Gallia, Salucijs quoq; custodienda erit, atq; etiam, quia viget Taurinis & in Delfinatus locis proximis, ac vicinis, ambigua. n. mihi hæc quæstio est, contrariamq; diffinitionem ex prædictis ego potius amplectendam iudicarem, quid enim magis vicinũ est, quàm ius commune quod passim, & vbiq; terrarum viget, ergo illud potius, quàm vicinæ prouinciæ consuetudo est tenendum, nec quicq; interest, si quæstio ambigui iuris sit, quandoquidem ius certum, finitumq; esse dicitur. *g*
h *¶* *Illud facilius admittam, ¶ omnes eos, qui eiusdem sint territorij, consuetudine vrbis ligari, n nisi forte ¶ illi ex territorio propriam consuetudinẽ habeant illis casibus, quibus possunt committentes cõsuetudinem inducere. i*
i *¶* *Potest eodem exemplo admitti, ¶ qd consuetudo in territorio vniuerso accepta, etiam in his locis territorij eiusdè propagetur, in quibus nunquam obseruata fuit; nam ius vniuersale, aut consuetudo vniuersalis ad ea quoq; dilatatur, in quibus nulla hætenus obseruatio fuit, si modò alius in possessione contraria non sit, x propterea dictum est, ¶ q, si consuetudo in ciuitate, & toto eius territorio sit; vt vniuersiq; liceat in agro alieno lapides cedere, i poterunt me inuito, & relictate in agro meo cedi, licet nunq; in eo cessi fuisset. m Item ex hoc cõsuluit Cor. n cõsuetudinem in curia mercatorum alicuius ciuitatis acceptam, vt codicibus mercatorum plena etiam pro eis adhibeatur fides, ad alias quoq; eiusdè ciuitatis curias extendi, quod sanè his repugnare mihi videretur, quæ non procul hinc diximus, neq; ratio vlla id permittit, etiam, quod vno teste hæc extensio adiuuaretur.*
166 *¶* *Addunt ¶ plures, consuetudini in aliquo loco receptæ deferendum esse, ne dum in eo loco, qui consuetudinis auctor fuit, sed etiam in loco ei annexo, & vnito, vt videtur sensisse Paulus Castrensis post Cynum & Richardũ Malumbrã, quos citat: o quod sic intellegendum*

ligendum est, modò sic vnitus sit, vt vnum quasi idemq; corpus cum loco illo, cui annexitur, efficiatur, secus si vnusquisq; ex locis annexis in suo statu, nomine ac titulo permanferit, A quo od tamen idem Castrensis præcitatus mox in dubium reuocat, nec fortasse ab re, plurimum enim huic sententiæ obliunt, quæ idem ipse Castrensis contra eam assertit, ¶ Aut certè ei nõ exit locus, vbi consuetudo post vnionem exorta, susceptaq; sit, quia vnio facilius transfundere, ac transferre preterita potuit, quàm futura.
167 *¶* *Addit plures alios casus in præcitato tractatu Craueta, ¶ quibus consuetudo ampliari, dilatariq; potest, vt in accessorij, quæ nunquam non principalis naturam sequi congruit. n Item in his, ¶ quæ sunt ex natura actus ipsius, vel rei, quæ consuetudinem patitur, quod auctoritatibus pluribus probat, non his quidem consuetudinis mentionem habetibus, sed præscriptionis, quæ in hoc consuetudini parem esse credit, c Sicut & in his, quæ necessariò antecedere oportet, consuetudini locus datur, quocirca, ¶ si consuetudo aliqua Iurisdictionem in sententia, vel laudi executione contulerit, eadem & in pronuntiando cõsulit iudicatur. d*
170 *¶* *In correlatiuis ¶ quoq; cõsuetudo obseruanda est: vtrò citroq; hinc ¶ consuetudo illa Bulgari coarctantur à viro factũ vxori etiam in vxore, quæ viro eiusdemodi legatum faciat, locum habere creditur. e ¶ Non coarctanda est etiam sic consuetudo, quin ad eum casum trahatur, qui saltem ex lata vocabuli significatione sub casu expresso comprehenditur, quamuis alioqui ea consuetudo repugnaret Iuri, aut exorbitaret, r cuius rei exemplum est ¶, nam, si consuetudo extante masculo excludat filiam, censetur etiã neptem excludere ex filia. f ¶ Nec restringenda est sic, quin & illum casum includat, qui alioqui ex communi vsu loquendi in eo contineeretur, ¶ puta, si Pupillus quoq; ex communi elocutione appellatur intestatus decedere, licet re vera intestabilis potius, quàm intestatus mori dicatur, nihilominus consuetudo, quod in successione decedentis ab*

a *¶* *Iuxta not. in l. si conuenerit. §. si nuda, vbi Bar. ff. de pign. act. Ang. conf. c. lxxij. Craue. ubi supra, nu. 56.*
b *¶* *Ias. conf. 185. col. iij. in fi. lib. iij. Rocb. d. rep. car. 34. uer. quarto limita, Craue. ubi supra, nu. 67.*
c *¶* *Craue. ubi supra, numero 63.*
d *¶* *Rom. consil. cclxlij. incip. ad prædictorum. Crau. d. numero. 63.*
e *¶* *Auth. hoc locum. C. de sec. nupt. mul. vbi Bal. in fi. Ias. in l. si. col. ij. uer. sexto facit. C. de indi. mid. rol. Rocb. ubi supra.*
f *¶* *Consuetudinem extendi ad illud, quod à lege antiqua fuit æquiparatum, nisi taxata limitataq; esset cõsuetudo, quod multis auctoritatibus probat, multisq; de clarificationibus exorat, ac restringit. i*
178 *¶* *Item ¶ consuetudinis non prohibetur extensio, cum fraudibus extensione occurritur, nec ratio diuersa militat; ¶ Item cum absurdum euitatur, ¶ Item in subrogatis, ¶ Item ne inutilis, & inefficax reddatur consuetudo, ¶ Item, si alius casus, ad quem extendi petitur consuetudo, idem in substantia sit, licet accidentia diuersa, item, si quis casus eandem dimensionem cum eo habeat, qui expressus i cõsuetudine fuit, quæ omnia prolixo, copiosòq; stylo Aymo Craueta iam citato loco prosequitur.*
180 *¶* *Item cum absurdum euitatur, ¶ Item in subrogatis, ¶ Item ne inutilis, & inefficax reddatur consuetudo, ¶ Item, si alius casus, ad quem extendi petitur consuetudo, idem in substantia sit, licet accidentia diuersa, item, si quis casus eandem dimensionem cum eo habeat, qui expressus i cõsuetudine fuit, quæ omnia prolixo, copiosòq; stylo Aymo Craueta iam citato loco prosequitur.*
181 *¶* *Item ¶ consuetudinis non prohibetur extensio, cum fraudibus extensione occurritur, nec ratio diuersa militat; ¶ Item cum absurdum euitatur, ¶ Item in subrogatis, ¶ Item ne inutilis, & inefficax reddatur consuetudo, ¶ Item, si alius casus, ad quem extendi petitur consuetudo, idem in substantia sit, licet accidentia diuersa, item, si quis casus eandem dimensionem cum eo habeat, qui expressus i cõsuetudine fuit, quæ omnia prolixo, copiosòq; stylo Aymo Craueta iam citato loco prosequitur.*
182 *¶* *Item ¶ consuetudinis non prohibetur extensio, cum fraudibus extensione occurritur, nec ratio diuersa militat; ¶ Item cum absurdum euitatur, ¶ Item in subrogatis, ¶ Item ne inutilis, & inefficax reddatur consuetudo, ¶ Item, si alius casus, ad quem extendi petitur consuetudo, idem in substantia sit, licet accidentia diuersa, item, si quis casus eandem dimensionem cum eo habeat, qui expressus i cõsuetudine fuit, quæ omnia prolixo, copiosòq; stylo Aymo Craueta iam citato loco prosequitur.*
183 *¶* *Quinetiam ¶ plerisq; in speciebus pœnam irrogantibus vbi eadem vigeat ratio, potest consuetudo extensionem, ampliationemq; pati, quamuis ex Regula in pœnis angustissimam fieri decet interpretationem, hi sunt; vbi de fauore publico agitur, puta, vt delicta puniantur, vbi scilicet, constat, paratũ esse delictum, non aliàs, vel alia publica. vtilitas verfaretur, vel pia causa fauor id exposceret, alijsq; pluribus casibus ab eodem Craueta longo ordine enarratis. x*
184 *¶* *Tollitur ¶ consuetudo contraria consuetudine speciali, i. atq; etiam generali subsequente consuetudine, non secus, atq; pacta posteriora prioribus, derogant, & leges priores nouissimis abrogantur. m Inspeciunt tamẽ, ¶ vna*

K *¶* *Craue. in dist. sectione. videmus rudo. l. Corn. consilio. 83. nume. 14. libro. iij.*
m *¶* *l. pacta nouissima, ubi Alciat. post alios. C. de pactis.*

Tituli secundi Libri.

- 1 De ordinibus Clericorum.
- 2 De Pontifice Maximo.
- 3 De Concilio œcumenico, & generali
- 4 De Cardinalibus.
- 5 De Legatis Apostolicis.
- 6 De Episcopis
- 7 De Patriarchis.
- 8 De Vicarijs Episcoporum.
- 9 De officio, & potestate capituli Ecclesiæ Cathedralis.
- 10 De Archidiacono.
- 11 De Archipresbitero.
- 12 De Præposito.
- 13 De Primicerio, seu Cantore.
- 14 De Canonicis.
- 15 De Presbitero Parocho.
- 16 De diacono, subdiacono, & ordinibus minoribus.
- 17 De Vicarijs in diuinis.

M. ANTONII CVCCHI

IVRISCONSULTI

Institutionum maiorum, seu Pandectarum
Iuris Canonici.

LIBER SECVNDVS.

Primi Pentatheuci.

De ordinibus Clericorum in genere. Titulus Primus.

Epitome.

Traditur in primis, Christianorum duas esse species, scilicet Clericos, & laicos, & rursus ipsorum clericorum duas item species, nempe seculares, & regulares, clericorum autem omnium nouem edocentur ordines, vel gradus, & eorum qui sacri, siue maiores sint, qui minores, & quod vniuscuiusque sit officium, postea, quid sit dignitas, quid personatus, quid officium.

SVMMA RERVVM.

1 VNA est Christianorum omnium Ecclesia. 2 Ecclesia à Pontifice Romano gubernatur 3 Christiani alij sunt laici, alij clerici, seu Ecclesiastici. 4 Laici, & ipsi ecclesiastici dici possunt. 5 Laici Christiani appellantur genus electum, Regale Sacerdotium. 6 Ecclesiastici propriè dicuntur clerici. 7 Clerici, qui dicuntur, & quare hoc nomine vocentur. 8 Clerici, aut sunt seculares, aut religiosi. 9 Clerici religiosi, qui sint. 10 Clericorum nouem sunt ordines, seu gradus secundùm Canonistas. 11 Clericorum sunt septem gradus tantùm secundùm Theologos. 12 Rationes canonistarum, & Theologorū.	13 Enumerantur omnes gradus Ecclesiastici. 14 Ordines minores, et ordines maiores, seu sacri qui sint. 15 Ordinibus ecclesiasticis quandoq; adduntur dignitates, vel officia. 16 Dignitas quid sit. 17 Personatus quid sit. 18 Officium quid sit. 19 Canonici ecclesiæ Cathedralis non habent dignitatem. 20 Canonici fiunt delegationes etiam à Pontifice. 21 Rectores simplices nullam habent dignitatem. 22 Sacerdotes omnes comparati laicis dicuntur quodammodo habere dignitatem. 23 Dignitas nulla secularis comparari potest sacerdotio.

VNI V E R S V S hic Reipublicae Christianae status, quam late patet, sicut Castrorum acies ordinatus, quavis unus sit, qui Ecclesiae nomine vocatur, et eique vnus praesit Pontifex Romanus, a more tamen vniscuiusque bene, ac prudenter constituta Reip. plures habet Rectores, & magistratus, & ministros, qui Praesuli ipsi Romano parentes adiutores in officio, socij in administratione, & in obsequiis quibusque ecclesiae functionibus accincti praesto sunt; & famulantur.

3 Duo autem sunt Christianorum genera, quorum alij quidem laici, id est, populares, alij clerici appellantur: neque tamen laici ecclesiastici non possunt dici, quamuis enim sacrosancto illi, tremendoque altaris ministerio neque apti, neque destinati iuxta ritus, caerimoniasque ecclesiae sint, quia tamen baptismatis diuino munere in Ecclesia admisi, Christianorumque; in albo descripti se ipsos, orationesque, & oblationes suas Deo offerentes illi accepti sunt, orationumque omnium Clericorum, & ecclesiae participes, confortesque; sunt, non ideo minus Ecclesia ipsa contineri, eiusque filij, & alumni, electique dici possunt: non mirum igitur, si regale genus, & sacerdotes ipsi quoque Laici appellantur, c hinc etiam hi, cum Ecclesiae mandatis non parent, ab ecclesia arcentur, et exterminantur, quod demonstratur, ante excommunicationem ipsos quoque laicos de gremio ecclesiae habitos fuisse, quamuis magis proprie ecclesiastici dicantur hi; qui ecclesiae ipsi ritibus, & solennibus quibusdam seruatis, ab Episcopo adscripti sunt, ut illi perpetuo famulentur intra cancellos huiusmodi hominibus a populo segregatis congruentes.

7 Clerici autem dicuntur, qui diuino officio, & cultui mancipati, & adscripti, ut contemplationi, & orationi intentius vacare possint, ab omni temporalium negotiorum turba, & strepitu se continere, & temperare debent,

a Extrauagā. unam sanctam de maio. & obed. in com.

b c. duo sunt, 12. q. 1.

c Epi. i. Petr. c. ij.

d c. m. de cle. per sal. promo. c. si. dist. 48. c. sollicitudo. di. 52.

e ca. legimus. uer. quid enim dist. 53.

hacque ideo appellatione vocantur, quae in sortem Domini recepti sunt, qui quidem κληρος graeca vox, latine fors interpretatur. Hi vero, aut sunt Regulares, seu religiosi, aut seculares clerici, nam, et si homines pariter Deo, ac religioni Christianae seruiant, quia tamen illi, qui monasteriorum angustijs circumscripti sub vnus nutu, atque oculis (ut ita dicam) Praelati, propria omnia sponte exuti, ac continentiam professi degunt, omnium maxime religioni sese denouerunt, propterea hi proprio quodam epitheto regulares, vel religiosi appellantur, sed de his religiosis infra specialiter agemus, nunc de clericis, & ecclesiasticis quibuscumque in vniversum.

10 Sciendum est igitur, Clericorum iure nostro nouem recesseri ordines, seu gradus, nemo enim potest, nisi per gradus ecclesiae, ad summum sacerdotij ordinem peruenire, nam casum appetit, quisquis ad summa loci fastigia postpositis gradibus per abrupta quarit accessum. Non tamen ignorandum est, Theologos septem duntaxat ordines, seu gradus clericorum recensere, quamuis iuris Pontificij professores, (ut dixi) nouem gradus distinguant: Et quidem vtrique proprijs, optimisque rationibus, nam Theologi clericorum distinctiones a munere, quo ad sacrum Altaris sacrificium funguntur, constituunt, quo in munere Psalmista omnino otiosus est, Episcopus vero id tantum, quod Presbyter quicumque operatur, & praeterea nihil, quapropter, cum Psalter ad sacrificium altaris nihil omnino, Episcopus vero nihil supra sacerdotem operatur, visum est, hos non debere alios praeter septem gradus ecclesiasticos constitutere, quid enim facit (excepta ordinatione) Episcopus quod presbyter non faciat: vtriusque Hieronymus ad Euadrum, vel Eugenium Episcopum: quod & cathecismi liber in titulo de sacramento ordinis perspicue docet, Pontificij autem legis Doctores alio modo, ac ratione hos gradus dimetiuntur, nec ad solum altaris sacrificium, ministeriumque respiciunt, sed ad quodcumque munus in Ecclesia obeundum, quapropter, cum vterque, episcopus videlicet,

licet, ac Psalter proprio munere in Ecclesia fungatur, quamuis extra altaris sacrificium, propterea, & specialis gradus, & ordo his singulis merito attributus designatusque fuit, huic quidem postremus, illi supremus, a quibus et rationibus accedit, quod Episcopus aliam manus impositionem, vinctioneque, & maiorem in sacramentis administrandis potestatem accipit, ac, cum ipse reliquos ordines expleat, & presbyterorum quoque ipsorum ordinem, absurdum videretur, non sublimiori in ordine esse eum, qui ordinem ipsum elargitur, eo, qui ordine donatur, dicitur ergo Episcopus ordinem habere quarundam sacrarum actionum ratione, quae sacerdoti non licent, non quod characterem imprimat, & praesbyterorum potius quam sacramentum dici posse aliqui existimant etiam ex nostri iuris professoribus, ut Didacus Coaruus libro Variarum resolutionum primo, cap. x.

13 Dubitatum quoque non mediocriter videtur, an minores ordines sacramentum sint, quemadmodum sacri, & an diuino, an humano iure sint instituti, sed quamuis Durandus, & Alfonso de Castro, & alij forte crediderint, ordines minores sacramentum non esse, sed sacramentalia procedente tempore ab Ecclesia instituta, crebrior tamen Theologorum schola sacramentum esse affirmavit.

14 Sunt igitur secundum canonistas hi nouem gradus, ut ab infimo incipientes ad summum gradum scademus, videlicet, Psalter, ostiarij, lectores, exorcistae, Acoluthi, Hipodiano, Diaco, ni, Presbyteri, Episcopi, quorum quidem quatuor tantum ultimo loco enumerati sacri sunt, & maiores dicuntur, illi vero quinque priores, dicuntur minores. Haec vero personae intra ordinem ecclesiasticum aliquem ex supradictis coopatae, interdum praeter gradum, quem habent, ecclesiastica aliqua dignitate, vel officio augentur, aut per sonatu. Dignitas enim est, ecclesiasticarum rerum cum iurisdictione administrandarum ius, atque potestas, & eiusmodi sunt Cardinales, & Episcopi, nam, et si Episcopatum ordinem iam esse dixerimus, dignitas tamen

simul etiam est, item dignitatem habent, Archidiaconus, & Archipresbyter, Abbas, Praepositus, Prior, & quicquid collegiatae Ecclesiae praefectus, quocumque titulo ea praefectura appelletur, dignitatem habere dicitur. Persona rus est praerogatiua in Ecclesia omni carens iurisdictione, puta, si quis habeat sedem in choro praeter ceteris eminentem, omnis iurisdictionis, & administrationis, alteriusue praerogatiuae expertus: Officium vero est ius administrandarum rerum Ecclesiae sine iurisdictione. Ecclesiae autem Cathedralis Canonici dignitatem quidem nullam habent, sed his tamen, qui in dignitate sunt, plerumque comparari possunt, unde, & S. Pontifex causas ei delegare solet, quamuis alioqui non solet, nisi in dignitate constitutus delegare. Simplices autem ecclesiae Rectores, quamuis interdum aliquam iurisdictionem habeant, non tamen dignitatem habent. Possunt tamen quidem ceteri omnes sacerdotes quodam modo in dignitate esse credi, quia sacrosanctum sacramentum, & sacras res contrectant, unde & traditum est, nullam saeculare dignitatem sacerdotio aequari posse: i quod intelligentum est, si laicos clericis comparentur, sed si inter ipsos clericos collatio fiat, simplex clericus, sacerdos, vel presbyter in dignitate non est.

De Summo Pontifice. Tit. II.

EPITOME.

Hinc colligere licet ex parte quanta sit Pontificis Maximi potestas, multa item enarrantur, quae Pontifici Max. non licent.

SUMMA RERUM.

- 1 Papa quid significet.
- 2 Summus Pontifex est Princeps omnium Episcoporum.
- 3 S. Pontifex habet potestatem Imperij caelestis, & terrestrijs.
- 4 S. Pontifex fungitur vice Dei in terris.
- 5 Sacriligij instar est, disputare de potestate S. Pontificis.

a c. cum conuincat, ubi gl. & Ab. & alij de sta. & qua. solo. libr. 2. de inst. & in.

b Ab. c. ex literis, de excess. prel. Sylu. vers. ordo. col. ij. Cauc. in. ij. 10. opus. ti. de ord. q. 1. Conc. Trid. sess. 23. c. ult. sol. li. x. q. 1. ar. ij. de in. st. & in.

c S. Tho. in 4. sent. di. xliij. q. ij. ar. i. & 3. ad si. ubi Paludan. & Maior. q. 1. Cai. in opus. 27. q. 23. Didac. li. i. variar. resol. c. x. nu. 10.

d Ab. Fel. et alij c. de multa, de praeb. c. Ab. & alij in d. c. de multa. Fel. in rub. de offi. deleg. f. Ab. & Fel. ubi sup. 10. Selua. in tract. de benef.

g c. statuti, de resc. in vi. b. Ab. c. cum conuincat, nu. 31. de for. cop. i. Ab. c. solite. co. ij. de maio. & obe. Car. di. Alex. in c. deniq; per illum tex. col. i. dist. iij. Dec. in c. cum non ab homine, in prin. de iudic.

- 6 Pontificis Maximi potestas melius declaratur negatiue .
 7 Pontifex Max. omnia potest clare non errante .
 8 Pontifex Max. duos habet gladios, temporalem, & spiritualem .
 9 Ecclesia licitum est habere homines armatos exequende iustitia .
 10 Pontificis Max. potestas in omnibus exuberat excepto iure diuino, & articulis fidei .
 11 Pontifex Max. non potest mutare uel nouare articulos fidei .
 12 Pontifex Max. non potest noua sacramenta instituire .
 13 Nec instituta mutare .
 14 Nec quicquam statuere contra precepta Domini, uel contra euangelia .
 15 Pontifex Max. non potest dare legem successoribus suis, nisi in his, que uersantur circa Euangelia .
 16 Pontifex Max. non potest aliam Ecclesiam praferre Ecclesie Romae .
 17 Pontifex Max. non potest statuere contra epistolas Pauli .
 18 Pontifex Max. potest interpretari ius diuinum, & limitare quandoq; .
 19 Pontifex Max. potest interdum relaxare ius diuinum ex causa .
 20 Pontifex Max. potest interdum alicui laico concedere, ut possit iudicare inter clericos .
 21 Pontifex Max. facere potest ut quis non incurra: Excommunicationem, quamuis participet excommunicato .
 22 Pontifex Max. eximere non potest omnes personas ab onere soluendi decimas .
 23 Potest tamen certas personas eximere .
 24 Pontifex Max. statuere non potest generaliter, ut stetur dicto unius testis tantum, nec quod in omni causa & negotio duo testes sufficiant .
 25 Pontifex Max. potest statuere ut certis casibus sufficiat dictum unius testis, uel quod duo testes sufficiant .
 26 Pontifex Max. non potest generaliter statuere, ne clerici in sacris teneantur ad recitandum horas Canonicas sed tamen potest motum & formam mutare .
 27 Non potest publice & generaliter statuere, ut liceat diebus dominicis opera seruilia facere, quamuis quandoq; alicui id concedat .
 28 Non potest facere constitutionem generalem, ut iuramentum non liget, quia
- uis possit aliquos a periculo eximere .
 29 Potest ex causa matrimonium aliquorum diuimere, licet non possit statuere, ut diuortium fieri possit .
 30 Pontifex Max. moderatè utitur sua potestate suprema .
 31 Pontifex Max. non solet dispensare in homicidio .
 32 Faciens se iterum ordinari intra ordinem quem habebat, non dispensatur facile .
 33 Rebaptizari se facientes uix dispensationem obtinent .
 34 Ordinari se facies ab hereticis uix dispensationem obtinere solet .
 35 Ordinari per simoniam a simoniaco non facile dispensantur .
 36 Papa non potest dare legem successoribus suis nisi in spectantibus ad fidem .
 37 Non potest facere Papa, ut corpus Christi fiat conficiat, qui non est sacerdos .
 38 Non potest aliam ecclesiam maiorem facere ecclesia Romae .
 39 Nec potest alicui priuilegium concedere, ne possit excommunicari .
 40 Verus continentis casus quibus Pontifex Rom. solus dispensat .
 41 Pontifex Max. solus cognoscit ac decidit articulos fidei .
 42 Solus absoluit hereticos reuersos ad gremium ecclesie .
 43 Concilium generale solus uocat, & interpretatur .
 44 Pontifex Max. est maior Concilio œcumenico excepta questione fidei, uel status uniuersae ecclesie .
 45 Solus dat plenarias indulgentias .
 46 Solus potest absolueri clericum, ne teneatur dicere horas canonicas .
 47 Papa est sponsus uniuersalis ecclesie, & habet utrumq; gladium .
 48 Pontifex Max. habet maiorem potestatem in terris Paulo Apostolo .
 49 Pontifex Max. neq; a Concilio uniuersae iudicari potest excepta causa fidei .
 50 Plures casus quibus solus Pontifex Max. dispensat .
 51 Pontifex Max. statuere non potest, ut ab eius sententia appellari possit .
 52 Pontificis Max. a sententia appellari non potest ad Concilium futurum, neq; presens, neq; ad collegium cardinalium .
 53 Appellari non potest a sententia Pontificis Maximi ad Deum .

- 54 An Pontifex Max. possit dispensare, ut quis matrimonium ad tempus contrahat .
 55 Pontifex Max. facere non potest, ut Monachus continentiam seruare non teneatur, quamuis possit facere de Monacho non Monachum .
 56 Pontifex Max. non potest ut subdiaconus matrimonium contrahat, dispensare .
 57 Pontifex Max. dissolueri potest matrimonium ratum nondum consummatum .
 58 Subduntur plures alij casus in quibus solus Papa habet potestatem .
 59 Papa solus an possit ardua expedire sine concilio cardinalium .
 60 Papa an quandoq; iudex in causa propria esse possit .
 61 Dispensatus a Papa sine causa an tutus sit .
 62 Papa quibus modis esse desinat quis .
 63 Papa nomen alijs quoq; inferioribus Episcopis conuenire .
- 1 **C**VM Summus Pontifex, qui & Papa, id est, Pater, seu admirabilis appellatur, omnium & Episcoporum Maximus, & omnium gentium nominis Christiani Princeps sit, & eiq; terrestri simul & celestis imperij sit à Deo concessa potestas, a ac & Christi filij Dei D. N. vice in terris fungatur, & modestius forte, & tutius ageremus, si de ipso eiusq; potestate sermonè nullum sumeremus, nam, si pauca de Principe dicere monemur, c quãtò rectius hoc consilium & præceptum illi obseruandum est, qui de S. Pontifice Principum omnium principe maximo loqui uelit: hæc ille inquit inquit habetur, de potestate S. Pontificis uelle disputare: o nec fortè ineptum fuerit, de potestate ipsius illud fari, cum Dei uices in terris gerat, quod de nominibus & epithetis Dei tradit Dyonisius Areopagita, melius posse Dei nomen exprimi negatiue & significari: & sic facilius fuerit, quid ei non liceat, quã, quid liceat, reperire, cū hæc infinita sint, nulloq; numero, uel limite coercerentur, illa uero aut nulla sint, aut paucissima, sed tamen (ut curiosi pro parte satisfaciam) nonnulla summis tantum labijs attingam delibans, si prius monuero, Pontificem Maximum, & si de Cardinalium gremio le-

gi à Cardinalibus ordinarium, uisatumq; sit, posse tamen etiam, qui Cardinalis non sit, quandoq; ad eum apicem enchi, modò Cardinalibus antecellat his artibus, quæ præsertim in tanto culmine dignitatum desiderantur, & quàm rarissimò tamen contingere posse, aut aliàs contigisse, opinor, tanta est cura Pontificibus Maximis, ut in eum ordinem Cardinalium optimos, & omni uirtutum, & scientiarum genere eximios quosq; uiros adfiscant, quo circa opus non est, aliunde exquirere, quos in gremio suo habent, & alunt: Cõtingit etiam interdum, Pontificem Maximum non à Cardinalibus, sed à concilio creari, ut etiam infra dicturi alio loco sumus. Item si Cardinales omnes defuncti essent, traditum est, Pontificis Max. electionem ad Romanum clerum, uel canonicos Lateranenses pertinere, alij uero concilium congregandum esse opinantur, cum illud auctoritatem ecclesie uniuersæ habeat, & quod quidem probarem & ego, nisi longa mora, quæ congregando concilio ex toto orbe terrarum intercederet, certissimum periculum Romana ecclesie afferret, quæ propter, & si Pontifex Rom. totius orbis Episcopus sit ex quo & ab uniuersis eligendus uideatur, tutius fuerit, à suis proprijs clericis, ut mora uideatur, eum eligi .

7 Principio sciendum est, somnia Pontificis Max. licere clare non errante, peccati impunitate surgentis à uoluntate legis Diuinae excepta, & constat, & duos ei gladios esse, & utriusque gladii vibrandi potestatem, quamuis non eodem modo utriusque; gladius inquam materialis, & gladius spiritualis Pontifici Max. & Ecclesie competit, at is quidem ab Ecclesia, ille uero pro Ecclesia exercendus est; is sacerdotis, ille uero manu Regum, & Militum, sed ad nutum, & patientiam sacerdotis: nam, et si Petrus à Domino gladium suum in vagina reponere iussus fuerit, gladium tamen ipsius esse Dominus disertè explicauit, quamuis illius executionem ei ipsi non permiserit, sed militibus ipsius nutui parituris; uel recondi iussit, ne illo quemquam ipsemet feriret, quod nemo nõ

a Sc. i. dist. 22

b Sc. ca. i. & ij. de transla. præla. c. apostolicæ de reg. in. in se. 210.

c Sc. Bal. in pref. fend. uer. nunc aliqua.

d Sc. ca. si quis suadente. 17. q. i.

e Sc. Philip. Fr. c. ubi periculū §. præterea, de elec. in sext. nu. 5. Tran. de plalium congregandum esse opinantur, cum illud auctoritatem ecclesie uniuersæ habeat, & quod quidem probarem & ego, nisi longa mora, quæ congregando concilio ex toto orbe terrarum intercederet, certissimum periculum Romana ecclesie afferret, quæ propter, & si Pontifex Rom. totius orbis Episcopus sit ex quo & ab uniuersis eligendus uideatur, tutius fuerit, à suis proprijs clericis, ut mora uideatur, eum eligi .

f Sc. in titul. de Cardin.

g Sc. Ant. in 3. par. sum. t. 22 c. ij. §. iij. An gn. de Ancona de potest. Pap. qd. v. Tacobar. li. i. de Concil.

h Sc. ca. manet. 24. q. 1. & in c. qui unquam, ubi glo. tæni, & quest. 1108. & Io. And. in cap. magna, de pot. o.

i Sc. extranagā nam sanctum de maiorit. & obedi. in cõ.

a ¶ c. dilecto de sententia excommunicata. in sexto.
 b ¶ Abb. Fel. Capr. Berous, in c. significasti, de foro compet. e.
 Afflict. in consti. regni. lib. i. rub. ix. de illicita. arm. port. con
 sti. pri. nu. 7. Duaren. lib. i. de benef. c. iiij.
 c ¶ Clemen. prima, de heret.
 d ¶ Bal. l. nam salutem. S. ait. ff. de off. pr. ef. vigil. Dec. in d. c.
 significasti. nu
 me. 10. ner. sed
 conerariū, in
 terminis. Bar.
 ba. c. cum non
 ab homine, nu.
 34. & 40. de
 in. & de prest.
 Car. 5. par. ij.
 nu. 18. Marfil.
 in pract. cri. S.
 pro complemē
 10. n. 5. A usfc.
 in trac. de pro
 test. ecclesiast.
 super laicis co
 lumn. v. casu.
 24. Brixien. in
 reper. ner. arm.
 uerfi. officialis
 cōis. Neuzga.
 consi. 87. nu. 7.
 Diaz. in pract.
 cri. m. c. cxiiij.
 Gondissa. i tra
 cta. de here. q.
 xi. in fi. m. x. 7.
 ex c. quida. 98
 q. i. c. sicut. di
 stin. i. 5. c. A
 nastasius, dist.
 xix. gl. c. propo
 suit, de conce.
 prab.
 e ¶ d. ca. dile
 cto.
 f ¶ c. in memo
 riam. & c. nul
 li, disti. xix. c. cuncta, per mundū. ix. q. ij. Io. Ana. c. nulli, de
 maledict.
 g ¶ S. Thom. ij. q. i. uerfi. ad primum.
 h ¶ Archidiacon. c. porro. disti. lxxvi. Alban. de potest. pap.
 par. ij. nume. 74.
 i ¶ Fel. in c. constitutus, nu. 16. de reser. Bar. in extranag. ad
 reprimen. ver. figura.
 k ¶ c. deinde. xxvi. dist. c. lector. vbi gl. Arch. Turrec. di. 34.
 l ¶ c. sunt quidam, vbi glo. & Archid. xxv. q. i. Abb. c. pro
 posuit, post gl. ibi, uerfi. In pra. ius, de concess. prabend. doct.
 c. qua in ecclesiarum, de constitu.

fatetur, & nos admittimus, non licere
 Prælato, vel alij ecclesiastico viro san
 guinem fundere, vel pœnam sangui
 nis vllam exequi, aut exerce. e, non t̄ ta
 men stipatores, armatosque homines
 habere prohibendus est, qui potius af
 fiant, quò ius, & iustitiam foueant, et
 tueantur, quàm vt sanguinem effun
 dant. A
 Quocirca animaduertant, quàm iuste ar
 ma induant hi, qui omnibus machi
 nis, (vt ita dicam) hanc S. Pontificis,
 & Ecclesiæ arcem, & potestatem oppu
 nent, v assentes, familiarē armata ha
 bendæ ius prælati ecclesiasticis in so
 la hæresis causa competere, quod vnū
 admittunt, quia tam perspicuam rem
 negare non possunt: c vt qui ea ipsa
 Clementis constitutione manifestè cō
 uinci possunt, nam, si hoc quæstorib.
 qui delegatam tantum habent potesta
 tem, quantum magis ordinarijs permis
 sum dicatur, at, si familiam eis habere
 fas est, cur nam interpretamur ad vnū
 vsum hæresis, alere eam Episcopum
 debere, vt deinceps otiosa, inutilis que
 sit? & auxilium aliunde expectet, quod
 ipse domi habeat: & lōgo abitu id exe
 quatur, magno cum Iustitię detrimen
 to, quod breuiori via confici poterat,
 ac interim, dum auxilium à iudice se
 culari imploratur, negocij agendi oc
 casio præcepta è manibus elabatur, qua
 re meritò frequentius in aliam itum
 est sententiam, p nempe, vt nedum
 aduersus hæreticos, seu de hæresi de

latos, verum, & de quocunq; alio cri
 mine ecclesiastico ad forum Ecclesiæ
 allatos familie atque vsus haberi pos
 sit, quo distringi, & coerceri possint,
 quamuis. n. gladio militari quemquā
 ferire nephas Ecclesiæ sit, non tamen
 coercere eos prohibitum est. B
 Paucissimi igitur, (vt ad principium re
 uertar) sicut casus, quibus S. Pontificis
 potestas coarctata sit, vt fortasse aude
 re quis possit, affirmare, hos tantum
 casus extare, quibus hoc procedat, cū
 t̄ scilicet, de articulis fidei agitur, &
 de iure diuino, & cum vniuersus eccle
 siæ status immutandus, decolorādus
 que esset. F Quare non licet S. pon
 tifici articulos fidei nouare, vel muta
 re, t̄ nec noua sacramenta instituire,
 t̄ aut instituta mutare, & quamuis (vt
 nonnulli existimant) formam ipsam
 sacramentorum ab Apostolis traditā
 inuertere t̄ ei nefas non videatur, H
 nec t̄ potest successoribus suis legem
 dare, t̄ neque aliam ecclesiam Roma
 næ Ecclesiæ preferre t̄ neque sedem
 Apostolicam, quam Petrus à d. n. i.
 Christo illis vbi bis (quo vadis Petre)
 admonitus, Romæ locauit, & sangui
 ne suo, & Pauli consecrauit, aliō trans
 ferre potest, vt ex antiquissimo scri
 ptore sacrarum Lateranensis Malone
 Paulus Borgasius Episcopus Nemosi
 sis edocuit, in parte sexta sui tractatus
 de irregularitate in titulo, de Simonia
 nu. 43. Dicitur fuit etiam, non lice
 re Pontifici Max. dispensare, vt testi nō
 iurato plen a adhibeatur fides, i quod
 mihi certe verum omnino videri non
 potest, licet non desint, qui priori sen
 tentiæ accedant, credentes, esse iuris
 diuini, t̄ nec potest Sum. Pontifex con
 tra præcepta Domini, vel contra euan
 gelia, uel Pauli institutiones quicquā
 sancire, eas, videlicet, Pauli institutio
 nes, quas veluti ius à Deo profectum
 Paulus promulgauit; aduersus illas
 verò institutiones, quas vt propria au
 thoritate adinuētus edocuit, non vana
 est Summi pontificis autoritas, x ne
 que aduersus ea, quæ consilij potius,
 quàm præcepti gratia in lege Euan
 gelica scripta sunt. L potest t̄ etiam ius
 diuinum interpretari, & limitare, vbi
 limitatum iam in ea materia iueniat,
 & quò ad certas personas, vel loca cer

ta interdum ex causa ius diuinum, ri
 goremq; ipsum relaxare, A puta, ali
 cui t̄ Principi laico permittere, vt in
 ter clericorum iudicium ferre possit, quā
 uis clericorum priuilegia, & immuni
 tates à iure diuino sint: v vel, t̄ vt ali
 quis participans excommunicato nō
 incurrat excommunicationem mino
 rem: Item, t̄ quamuis S. Pontifex nō
 possit generali lege sancire, ne quis ad
 soluendas decimas teneatur, eò quia
 diuino iure decimæ debentur eccle
 siæ, vt infra suo loco dicturi sumus,
 t̄ potest tamen certas personas à tali
 obligatione eximere; c & t̄ quamuis
 sancire generaliter non possit, vt om
 ni in causa dicto vnus stetur, quia le
 ge diuina statutum est, vt nullus ad te
 stimonium vnus cōdemnetur, v nec,
 quòd duo testes in omni causa, & ne
 gocio non sufficiant, cum lege Euan
 gelica dictum sit, in ore duorum, vel
 trium stare omne verbum, B t̄ potest
 tamen certas causas statuere, vt dictū
 vnus sufficiat, aut contra, quòd duo
 testes satis non sint, quorum casum
 plures recenset Gulielmus Durandus. r
 Sic dictum est, non t̄ licere quidē Pon
 tifici statuere generaliter, clericos sa
 cris ordinibus auctos ad septē hora
 rum quotidianas preces non teneri, g
 & tamen posse earum dicendarū for
 mam, & modum inuertere, & vnum,
 aut alterum clericum absoluerē, ne ad
 huiusmodi preces omnes faciēdas ad
 strictus sit; H sed tamen Siluester ci
 tans Ioan. Lignan. & Laudunū; aliud
 sentit, posse videlicet Sū. Pontifex
 hanc horarum certam diffinitamque
 obligationem relaxare, i cui & Ego
 assentior. Item, quamuis non t̄ possit
 Sum. pontifex publico edicto, vel ge
 nerali lege permittere, vt diebus Do
 minicis opa seruilia exerceri possint,
 quia legi diuine aduerfaretur, k con
 cessit tamen quādoq; alicui, vt piscari
 possit. l Nec t̄ facere potest constitu
 tionem generalem Pontifex Max. vt
 iuramentum non liget, m potest ta
 men certam personam ex causa à vin
 culo iurifurandi eximere: n t̄ Non
 potest facere, vt liceat coniugibus sepa
 ratim viuere, cum lex diuina id nō pa
 tiatur, quæ dictum est, hominem seiu
 gere non possē eos, quos Deus coniū

a ¶ Doctor, in d. c. qua in ecclesiarum.
 b ¶ Not. in d. c. si Imperator. dist. lxxvi. Inno. in. c. ij. de maior. &
 obed. Abb. c. nulli, de senten. excom.
 c ¶ Glo. & Doct. in. c. a nobis, de decim.
 d ¶ Num. c. 3. s. & ij. q. ix. c. iudic. Fel. c. constitutus. de resc.
 e ¶ Ioan. c. vij. & c. in nomine domini, de testibus.
 f ¶ Spec. de res
 ste. S. restat, de
 numero, ex ca.
 pr. esul. ij. q. 4.
 g ¶ Psal. 118.
 c. i. de celebra
 miss. ubi Ab.
 summis. An
 ge. & Siluest.
 uerfi. hore.
 h ¶ Ripa in c.
 ij. co. pe. nu. 74
 de iudi. Abb.
 c. fin. col. 3. de
 celeb. mis. Car
 di. cle. i. ner. se
 xto, no. eo. tit.
 de celeb. miss.
 i ¶ Silue. ver.
 hore. q. vij.
 k ¶ in. ij. pre
 cepto, decalo.
 c. i. de ser.
 l ¶ c. licet, de
 ser.
 m ¶ c. et si Chri
 stus, de iur. in.
 n ¶ Fel. c. con
 stitutus. uerfi.
 generaliter au
 tem, de rescri.
 o ¶ capi. quos
 Deus. xxxij.
 q. ij. c. i. de con
 iug. l. p. ros.
 Mat. xix. Mar
 ci. x. Luc. xvi.
 p ¶ c. gaudem
 de diuor.
 q ¶ cap. miror.
 dist. 50. Hof. & Abb. in c. sicut dignum, de homi. in sex. nu.
 12. Ab. & But. in c. super eo. de biga. Car. Alex. in c. lector
 dist. 34. Fel. in c. ad audientiam. nu. 2. & 3. de homicid.
 r ¶ Mandos. in signa. gra. ner. absolutio. ner. circa. absolutiones
 Pau. Borgas. in tract. de irregular. par. 3. concl. 2.
 s ¶ c. saluberrimam, in fi. q. vlti.
 t ¶ c. eos, & c. si bis, de consecr. dist. iij.
 u ¶ c. conuenientibus. i. q. vij.
 x ¶ ix. q. i. & quæstio. ij. per totum. Borgas. ubi supra.

o xit: o ex causa tamen potest alicuius
 p matrimonij dirimere; r multaq; alia
 huius generis exempla huc afferri pos
 sent, quibus notum fiat, posse Pontifi
 cem Maximum aliquo in casu iuris
 diuini constitutiones ratione certæ p
 sonæ, loci, vel temporis certi relaxare,
 quamuis in vniuersum hoc ei facere
 non liceat: t̄ Quibus tamen in rela
 xationibus consuevit, non omnia ex
 pedire, quæ sibi liceant, iudicare, &
 parçē solet vti autoritate, quam ha
 bet Sum. pontifex: hinc pleriq; in
 articulis, quibus potestas sua coarctata
 non est, eam tamen ipse exercere nō
 vult, veluti (gratia exempli) t̄ quāuis
 possit pōtifex Max. etiam à patrati ho
 micidij crimine dispensare, q id ta
 men facere non consuevit, aut saltem
 id quàm rarissimè admittit, nec sine
 magna euidentiq; causa, & si quan
 do hoc rarò permillum fuit, hodie cer
 tē longè rarius. n Item, t̄ qui ordini,
 in tra quem cooperatus iam erat, qua
 si intra eum receptus non esset, denud
 se aggregari associariq; fecit, dispen
 sationem à S. pontifice impetrare vix
 potest, s qua in nauē etiam feruntur
 hi, t̄ qui Baptismatis lauacro semel re
 nati, idem sacramentum repetere non
 erubescunt scientes, r & qui t̄ spreta
 neglectaq; Episcoporum catholicorū
 rum, quos promptos habebant, ordi
 natione, ab hæreticis maluerint, quàm
 à catholicis promoueri, v t̄ ac demū,
 qui per simoniæ labem à simoniaco
 fuerint ordinati. x t̄ Traditū est etiam,
 non posse eum facere, vt, qui sacerdos
 non

a non est, Christi corpus conficiat, a ne
 36 quepalcui concedere privilegium po-
 test, ne teneatur ad se vocatus venire,
 vel, ne ab ipso papa excommunicari
 37 possit, quia videretur hoc pacto illi
 a potestate Dei eximere, cum ipse Dei
 vices in terris agat, quod certum est,
 non licere. b
 38 Potest etiam summus Pontifex tetra
 sanctam ab infidelibus possessam inua-
 dere, & peccata his remittere, quicun-
 que ad recuperationem eius accedunt,
 primo & omnia, quae olim Rom. im-
 perij fuerunt, veluti in iustis ab infide-
 libus ablata imperio, possit licite recu-
 perare. c
 Haec forte satis forent summae Ponti-
 ficis Romani demonstrandae autho-
 ritati, cum caetera ferè omnia, his pau-
 cis, & similibus exceptis, quae modò
 enumeravimus, ei licere, & in vlti esse
 constet, vt tamen res apertius quoque
 patefiat, nonnulla enarrabimus, quae
 soli ipsi licent, caeterisque omnibus
 prorsus adempta, interdictaque sunt,
 ne suam in eis potestatem exerceant,
 quae tamen à nonnullis recentioribus,
 39 quapropter superfluum videatur, ea
 huc transferre, & satis esset, ad eos re-
 legare, vt tamen lectorem hoc fasce le-
 uemus, nostro hoc libello, quem pra-
 manibus habet, seposito, alios perqui-
 rendi, subiicienda hoc loci operæ pre-
 tium esse censuimus, quae ante oculos
 in promptu habeant, Enumerantur
 autem à Gulielmo Durando casus no-
 naginta, sed à recentioribus ad centum
 & septemdecim, quibus tamen ante-
 cessit glossemma quoddam tritum qui-
 dem, sed huius rei magistrum, quibus
 dam metris plures casus complectès,
 à quibus fons quidam, aut certe nor-
 ma, & semita ad caeteros perquiren-
 dos manare videtur: quae metra sunt
 infra scripta, videlicet. e Resituit Pa-
 pa solus, deponit, & ipse diuidit, ac v-
 nit, eximit, atq; probat, Articulus sol-
 uit fidei, Synodum facit generalem.
 transfert, & mutat, appellat nullus ab
 illo. Quorum quidem versuum sen-
 sus magis, quam verba, & metrica re-
 gula si spectetur, lucem aliquam ad
 hanc quaestionem afferunt: sed plenio-
 ri carmine profectus est Ioannes a
 41 Turrecrema. & alij hoc infra scripto
 modo vtz, f

a § Abb. in c. una: de sum. trinit.

b § Abb. in c. cum instantia in sex. de cens. lib. Marian. in trac. de visit. nu. 46. qui alios citat.

c § Inno. in c. quod sup. bis. de voto. ca. iij.

d § Spec. in ti. de dispensa. §. nunc breuiter & in tit. de legato. §. nunc ostendendum.

e § c. quod ad transla. de off. legat. i.

f § Turrecre. c. huic sedi. di. stin. xvij.

40 Si sit Catholicus, papa non iudicat nullus.
 Erigit, & subdit cathedras, & diuidit,
 mit,
 Mutat vota crucis, restaurat, & eximit,
 ad se
 Maiores cause referuntur, legitimatque.
 Promouet, appellare vetat, prohibet pro-
 fiteri,
 Deponit, transfert, suppletque, renuntiat
 illi.
 Presul, & exemptus, Simon, iurans, ana-
 thema,
 Vel proprii, vel legati, vel lex vtriusq;
 Nequaquam participans, et si quem spon-
 te salutat,
 Quem canon damnat, sibi vel quando re-
 seruat,
 Solutur à papa, nec non quem regula dam-
 nat,
 Adas suspensum, casum cum fertur ad ipsi
 Rescriptum fidei dubium, confert bona
 plura,
 Irritat insectum, legem condit generalit,
 Approbat imperium firmat, deponit, &
 mgit,
 Concilium generale facit, sancit quoque
 sanctos,
 Ens non esse facit, non ens fore, pallia
 semper
 Portat, concedit, legi nec subditur ulli,
 Appellatur ad hunc modo sine iudicio;
 Est pro lege suum, monachum renocat re-
 nuentem,
 Mai adulterio soluit, generaliter ardetat,
 Et laxat quicquid sponsis nocet, ordinat
 extra
 Tempora dando sacrum, promotum pro-
 mouet idem,
 Ordinatur atque diem, quo consecratur, &
 ipse
 Libenterque locum concedit, iure priuatiq;
 Insignit, laico sacrum dat, chrisma mi-
 nistro,
 Summa sede sedet, plenusque Vicarius
 extat,

Ego tamen ipsorum ordinem non sequar,
 & satis fuerit casus ferè omnes, quot-
 quot inuenero, praecipuos enumerasse,
 & seriem meam prosequutum fuisse
 alijs non adstrictam.
 Primus igitur omnium erit casus, & me-
 41 rito alijs preferendus, quod soli ipsi
 Romano Pontifici potestas seruata est,
 cognoscendi, & finiendi articulos, &
 quaestiones

quaestiones fidei, vbi aliquam ambi-
 guitatem super eis oriri contingat, ne-
 que assentiendum est his, qui Conci-
 lij generalis, non Papae hanc esse pote-
 statem aiunt, a quo exemplo, nec alijs
 42 permittitur, haereticos ad gremium
 Sanctae Matris Ecclesiae reuertentes sol-
 uere: vnde Concilium aecumenicum
 43 generale solus vocare potest, constituti-
 onesque eius probare, vel improba-
 re, interpretari, & Concilium soluere, c
 44 explorati (si quidem iuris est, quod papam
 Concilio maiorem esse, atque in illud
 potestatem habere:) d & iuris diuini
 cōstitutiones solus limitare ex causa. b
 45 Nec alius quisquam veniam peccato-
 rum plenam indulgere potest. f Nec
 saliquem clericorum soluere, quin ca-
 46 nonicas horas dicere teneatur, alius
 praeter Sum. Pontificem potest, g ipse
 47 est sponsus vniuersalis Ecclesiae, h
 ipse habet verumque gladium, vt di-
 ximus supra, & omnes ei parere tenen-
 tur Principes. & Reges: i & quisquis se
 Pontificis Maximi praecipis subtra-
 here contendit, diuinitus salutis æ-
 48 ternae incurrit, k nedum clericus, sed
 etiam laicus: l Nemo enim in ter-
 ris est supra eum, excepto Concilio v-
 niuersali, de causa fidei, vel statu vni-
 uersali Ecclesiae quaestio sit, non alijs: m
 49 quin etiam traditum est, quod pontificem
 Romanum in terris potestatem Paulo
 Apostolo maiorem, aut certe non mi-
 norem habere. n Hic in omnes mor-
 tales iudicium proferre potest, quod cum
 tamen nullius ipse iudicium subire te-
 neatur, excepto generali concilio, vbi
 de haeresi contra eum agatur, vt dixi-
 mus, vbi verò fidei quaestio non verse-
 tur, ne ab ipso quidem Concilio iudi-
 cari potest. o Non salius canones ge-
 nerales condit, p non alius non re-
 centis que Religionis institutioni au-
 thor fieri potest, q Nec alius soluere
 50 di eius potestatem habet, qui bis eun-
 dem ordinem suscepit scienter, r vel
 bis confirmationis manus, vel sacri ba-
 ptismatis accepit. s Nec alius Episco-
 51 palem sedem alicubi locare, & erigere
 valet, t vel eadem mutare, & trans-
 ferre, vel vnum Episcopatum in duos
 52 partiti, aut e contra duos vnire, aut v-
 num alteri subijcere, v (quod etiam
 de conuentibus religiosorum mendi-

a § ca. hac est fides. c. primo rogamus. 24. q. i. docto. in rub. de consti. Car. Alba. in tra. de potest. Pap. ij. par. nume. 23.
 b c. frater noster. xvi. q. i. c. quoties. xxxij. quaestio. prima.
 c xv. & xvij. dist. per tot. c. statutum, de elec. & de reser. in sex.
 d gl. Gemin. & alij in c. vbi periculum, ver. concilio, de elec. in sex. Dec. Berous, & anti qui in c. i. de consti. Catal. de potest. pa-
 pe. nu. 75. Al-
 ba. ubi sup. nu.
 53
 e gl. Archid. Turrec. c. sunt quidam. 26. q. ij. Inno. c. si de consti. Fel. c. ij. de sponsa. col. vij.
 f doct. c. cu ex co. de priuil. g no. in d. ele. de celeb. miss. h c. cuncta p mundum. & c. per principalem. ix. q. ij. i c. inter qua tuor. de maio. & obed. k c. vna san- ctam. de maio. & obed. l glo. in c. nouit. de iud. ubi no. c. causam qui sit. sint le m c. nunc autem, vbi no. dist. xli. Inno. c. ex parte. i. de verb. sig. Ioan. Andr. cap. in fidei, de haeretic. c. proposuisti. de c. concess. praebend. n gl. c. sunt quidam. xxv. q. i. in c. lector. dist. xxxij. Fel. in R. & c. qua ecclesiarum, de consti. nu. 21. vbi Moder. o d. c. cuncta per mundum. doct. in rub. de consti. Catal. ubi supra, nume. 75. Alba. nu. 90. p c. ideo permi. tente. §. si ergo primum. xxv. q. i. q. c. perceptis. dist. xij. r c. saluberrimum. i. q. vij. s de consec. dist. in. §. per totum. & c. eos, & c. quibus. de conse- crat. dist. in. 4. t c. fl. x. xvi. q. i. & dist. i. de consecrat. u c. temporis. vij. q. i. c. sicut vnire, de excess. pralat. c. quod a d translationem. de offic. lega. c. inter corporalia. de translati prelatorum. x c. frater. xvi. q. i. y c. quamuis. ij. q. i. z d. c. inter corporalia, & c. licet, de regul. aa no. in c. cum nostris, de concess. praeb. bb c. cum in cunctis. §. cum vero, de elect.

a *c. nuper, in fi. de bigam.*
 b *c. tot. vit. de corp. vitiat.*
 c *c. minor. c. si quis viduam, dist. 50.*
 d *c. si. de apostat.*
 e *c. at. si clerici. S. de adulterijs, de iudic.*
 f *c. licet canon. de elect. in sex.*
 g *c. cum no-*
 bis, de elect.
 h *c. cle. fm. de*
 elect.
 i *c. de multa*
 ubi no. de pb.
 k *c. pro illo-*
 rum de sent. excom.
 l *c. ideo, ubi*
 gl. ij. q. vi.
 m *c. ix. q. iiij.*
 per totum.
 n *c. clem. quia*
 contingit, in
 prin. ubi glos.
 Car. & Imol.
 de relig. dom.
 Lap. in c. cum
 eta per mun-
 dum. pri. S. fi.
 ix. q. ij.
 o *c. Car. Imol.*
 Vital. Lap. d.
 cle. quia con-
 tingit, Fel. in
 c. cum accessit
 sent. col. ix. de
 consti.
 p *c. Spec. in ti.*
 de citat. S. qn-
 to. ver. quod si
 Index. & in tit. de accusa. S. secundo.
 q *c. ij. de sponsal. ubi Fel. colum. nona. in prin.*
 r *c. per tuas, de Simon.*
 s *extranag. cum detestabile, de simonia.*
 t *d. extranag. cum detestabile.*
 u *Siluest. ver. excommunicatio. casu. 43. Nauar. capit. 27.*
 S. decimo octavo. nume. 106. in summa.
 x *cap. venerabilem, de electio.*
 y *c. quarenti, de off. deleg. c. pastoralis, de off. ordin.*
 z *Burr. cap. decernimus, de iudic. Borgas. de irregula. parte*
 a a *prima numero. 30.*
 aa *c. aqua benedicta, de consecr. ecclie. vel alta.*
 bb *Io. and. c. indemnitate, de elec. in sexto. Card. & Imo.*
 in cle. attendentes. nu. 16. de statu monach.
 cc *Pau. Eleaz. Archid. Vital. in d. cle. attendentes.*
 dd *cap. qui resistit. ix. q. ij.*
 ee *capitul. officij, de electio.*

o copus illud alteri loco applicare. o Po-
 test Sum. pontifex solus aliquem vno
 p verbo ab omni reatu absoluerit, p se
 quoq; ipsum potest a voto; & iureiu-
 rando relaxare. o Solus cum simonia-
 co benignè & clemèter agere potest, &
 r & cum his; qui simonia committēda
 procuratores, proxeneta, mediatorē
 s uē fuerint, s quū e id scientes Pontifi-
 ci Maximo non denuntiarint, vt olim
 t Paulus secundus constituit. r Quod
 tamen hodie ab aula recessisse aiunt
 Antonius Caietanus, Siluester, & Mar-
 u tinus Azpilcueta, v quod obseruand-
 um moneo, quia vidi olim quemdā
 hac de causā malè animo suo fluctuan-
 tem; Sed in his tamen insistere opere
 pretium non existimo, nec recensere
 omnes casus, quos Cōcilium absoluit. S.
 Pontificis, in decretalibus epistolis an-
 tiquis, vel Bonifacij octauū digestis in
 sexto libro, vel Clemētis, aut aliorum
 Pontificum referuati sunt, cum eos Sil-
 uest. prædictus, Borgasius, Lācellorus
 Corradus & Martin. Azpilcueta post
 speculatorem & alios recenscant, neq;
 hic locus suus est, quemadmodum ē
 ab re foret, casus referre omnes, qui di-
 cta die pœna Dominicæ proscribun-
 tur S. Pontifici referuari; paucos tamē
 infra scriptos addam,
 Vnius quoq; Pontificis Maximi potestas
 est, absoluerit ab excomunicatiōe eum
 quem ipse idem excommunicarit nū-
 cupatim, x vel quem delegatus eius ob
 contumaciam non parendi rei iudica-
 tæ, si totum annum in censuris in-
 fruderit, vel si is legatus, aut delega-
 tus qui excommunicauit, ante absolu-
 tionem legationis vel delegationis offi-
 cio suo functus sit, y Soli datum est
 pontifici Max. permittere, vt laicus de
 causis spiritualibus cognoscat, vt qui-
 dam crediderunt, quod tamen etiam
 z Episcopis licere, alij tradiderunt, z itē
 solus permittere potest, vt simplex sa-
 cerdos possit pollutum cœmeterium,
 [vel violatū Eccl. reconciliare, A A &
 qd' corrupta possit Abbatisia fieri, qd'
 cum plurib. iuris nostri supremis in-
 terpretibus verius credo, v n̄ quis alij
 dissenserint. cc pōt solus potestatem
 monacho facere egrediēdi claustra, vt
 dd prælato, vel principi inseruiat, v d &
 nouitius eligatur Abbas, ee & quod
 simplex

simplex sacerdos confirmationis sacra-
 mentum Chriftianitatis dilinitione impē-
 dat, quod tametsi non sine controuer-
 sia sit, videtur tamen à pluribus pro-
 bari, A ecclesias facret, virginibus be-
 nedicat; & quod laicus excommuni-
 cationis mucronem distingat, v Nec
 alius præter ipsum potest in gradibus
 prohibitis ad matrimonium contra-
 hendum admittere, c si verò lege di-
 uina sint prohibiti, nec ipse pontifex
 d Max. hanc habet potestatem. v Hic
 etiam vnus concedere solet, vt quis
 duas Cathedral. ecclesias retinere pos-
 sit, v vel etiam duas parochiales cum
 cura animarum, r vt que beneficium
 ad tempus alicui conferatur, g cum
 beneficiis alioqui sic conferri debeat,
 vt perpetuè apud eum sint, cui colla-
 h fuerunt. n In hoc sita est potestas
 solo, quos quot ad eum accesserint, ē
 nullas habentes literas dimissorias vn-
 de quaque orbis terrarum venientes
 Ecclesiasticis, sacrisque ordinibus ag-
 gregate, cum vniuersi orbis terrarum
 ipse ordinarius sit, cuiusque alij epi-
 scopo in sua iurisdictione, præmi-
 nens, vnde & quæcunque orbis vni-
 uersi beneficia solus conferre pōt, i
 solus causam appellatione remota de
 legare potest, & reculatione remota, x
 solius Sum. pontificis sententiæ appel-
 lationem proterus non pertimescunt,
 sed totius ecclesiæ appellationes ad e-
 xamen ipsius deferuntur. l Ita quidē,
 vt neque ad futurum pontificem, ne-
 que ad Concilium vniuersale, seu præ-
 sents, seu futurum, (quod etiam Pij v.
 constitutione propria sancitum aiūt,
 priusque à Iulio II. in quadam extra-
 uag. statutum erat) quamuis Abbas,
 Decius, & Franciscus de Marchis ap-
 pellari possē crediderint, m & factum
 id quandoque à R ep. Veneta, & Flo-
 rentina, & Philippo Rege Francia, &
 Cardinali Columina ex Bonifacij octa-
 ui vita, & Guicciardini Historia in li-
 bro octauo, decimo septimo, & vige-
 simo legatur, neque ad collegium Car-
 dinalium appellatio à sententia pont.
 Max. interposita valet, quamuis aliud
 n perperam quidē Barth. docuerit, n
 quem merito pluribus argumentis cō-
 futat Andreas Sic. in suo primo conf.
 columna vigesima, & sequentibus. &

a *Borgas. qui author. citat, vbi sup. nu. xl. Didac. Coar. libr. i.*
 cass. x. Variar. resol.
 b *Borgas. ubi supra.*
 c *c. literas, de rest. spol. c. literas, de consang. & affinita.*
 d *c. non debet, de consang. & affinita.*
 e *c. dudum, vbi gl. & docto. de elect.*
 f *Ab. in ca. de multa. nu.*
 19. & seq. de
 praben.
 g *nor. in c. cū*
 temporalis. 7.
 q. i. & c. vni.
 de capel. mona-
 cho. in sex.
 h *c. præcepta*
 dist. 17. & ca.
 sanctorum. di-
 st. lxx.
 i *c. cuncta, p*
 mundum. &
 c. per principa-
 lem. ix. q. ij. c.
 proposuisti, de
 concess. præbē.
 cle. i. ut li. pē.
 k *c. i. de app.*
 Fel. c. cū inter
 eo. iij. de exc.
 l *ca. ipsi sunt*
 canones. ix. q.
 ij. Car. Alba.
 i. ij. part. sui
 trac. de potes.
 pap. nu. 50.
 m *Ab. in di*
 spu. inci. Eps.
 q. ij. col. xij.
 Fran. March.
 q. ccclvi. nu.
 58. Dec. in ca.
 cum uouissent
 nu. 8. de iudi.
 n *Barth. in l.*
 ubi absunt. ff. de tutor. & curatore. dat. ab bis.
 o *Turrecr. in d. c. cuncta per mundum.*
 p *c. romana, de appellat. in sexto.*
 q *Io. an. Dec. & Fel. in c. ecclesia S. Mar. ubi alij, de cōst. Ro. sing.*
 134. Ale. & Dec. in l. est receptus. ff. de in. om. iu. A lba. i. par.
 trac. de potes. pa. nu. 84. Clar. li. 5. §. si. q. 35. recep. sen.
 r *Car. in c. perpendimus, col. iij. de sent. excom.*
 s *c. si quis suadente Diabolo. xxij. q. i. Arch. & Io. and. c. nulli,*
 de sentent. excom. Borgas. ubi sup. nu. 80. ad fi.
 t *gl. c. a nobis, ver. exēptis, de deci. ubi Host. Io. an. Car. & alij.*
 u *Fel. in tr. sc. quan. lit. apost. iuri. part.*

a Rot. dec. 264. licet, de more. in no. Fed. sen. tr. de pm. q. 4
b c. nulla, de concess. preben. c. licet. pri. de preben. in sexto.
c Capitulum deliberatione, de offic. lega. in sexto.
d Io. an. in reg. semel Deo, in merc. Bal. in l. si tibi. ff. de ado.
e in c. naturales. numero undecimo, si de feud. su. controuer.
f Rep. capit. cum M. Ferrarien. numero. lxxxvij.
g Abb. c. ex publico nu. 15
h decouer. cobin.
i Io. an. in reg. affus legitimi, Fely. c. si quando. de rescrip.
j gl. c. de illo, ad si. uersic. Ego credo. dif. 32. Io. an. d. re gu. semel Deo, Im. & alij in c. cum ad monasterium, de statu regular.
k gl. d. c. de illo, in fin.
l gl. in c. ex publico. de co. uer. coniug.
m c. venerabilem, de elec.
n c. ad apostolicam, de re iud. in sexto.
o Bero. in R. de const. nu. 39
p Cle. pastora lis, de re iud.
q Mar. Laud. in trac. de princ. q. 34. Lancell. Corra. in tep. iud. libro secundo, cap. primo. S. ij. q. prima, numero quarto.
r Clemen. prima, de probatio. Cardin. consilio 128. incip. in questione, que vertitur. Gram. decisio. xv. numero. 15.
s gloss. Doctor. in capit. nobis, de iure patronat.
t c. per principalem. ix. questio. ij. ubi gloss. c. in memoriam, dist. in. xix. capit. quam sit graue de excess. prelatorum, ubi nota. Deci. in capitulo finali, de confirma. vtili.
u Andr. Sicul. in tract. de prestan. Cardin. questio. i.
v fa. c. per venerabilem, uersic. sunt autem, qui fil. sint legiti mi, & c. licet de ritanda, de electione. c. fundamenta. S. decet de electione in sexto, clemen. prima, de reliq. & vener. sanct. cle ri. ne Romani, c. in plerisq. de ele. c. apostolic. de re iud. in 6.
w Io. Ana. in c. firmissime, de here. Barb. Fel. Dec. Bero. in R. de constitutio. numero 42. Al. de potest. pap. par. ij.

annumerari ceptus sit, cum antea fa-
cer non haberetur, quapropter Pon-
tifici Maximo aperta est hec dispensa-
tio, & que sententia tamen explosa est
in illa recenti librorum Pontificij iu-
ris censura, quae nuper edita est, dum
aperte censuit, abholenda esse postre-
ma illius glossematius verba, quibus li-
cere hoc Pontifici Maximo edoceba-
tur. n Solus ipse matrimonium ra-
rum, antequam sit consummatum, sol-
uere posse creditur, quemadmodum
iuris Pontificij Doctores opinati sunt,
i quauis Theologie professoribus aliud
visum sit: ipse Nemo alius Imperatoris
electi confirmandi, consecrandiue, &
vngendi, x & iudicandi, atq; etiam de-
ponendi, i potestatem habet praeter
Pontificem Max. & ab Imperatore ad
Papam appellatur, in spiritualibus ani-
maeq; salutem spectantibus, m & vacan-
te Imperio ad Sum. Pontificem admi-
nistratio deu oluitur. n Soli Papae cre-
ditur aliquid de facto proprio attestari,
unde gratia eius, vel dispositio pen-
deat, o solus facere laico potestatem
potest, cum clericis in collegiata eccle-
sia vt eligere possit. p Est etiam rece-
ptum, Pontificem Max. posse aliquem
sine causa beneficio priuare, q quod fa-
ctum esse ego memini. Ac t cum ma-
gna inter Iurifconsultos controuersa,
& disceptatio fuisset, an Pontifex Max.
in arduis negocijs explicandis Patrum
Cardinalium consilium adhibere te-
neatur, alijs quidem affirmantibus, co-
rum consilium explorandum, cum Pa-
pae sint coadiutores, & consiliarij as-
sumpti, r & cum frequentissimo in
vfu hoc factum videamus, sepe enim
videmus, & legimus, Pontificem ip-
sum Max. in suis decretalibus episto-
lis, vel constitutionibus testari, id se de
fratrum Cardinalium consilio dispo-
nere: s Contra alijs negantibus, tum
ex multis supra à nobis commemoratis,
tum ex alijs rationibus, in eam tam-
en frequentius itum est sententiam,
nequaquam teneri Pontificem Roma-
num, si nolit, Cardinalium senatum
in arduis quibusq; negocijs exquire-
re, t & quamuis interdum eos se con-
sultuiffe testetur, non idcirco, vt sem-
per id facere teneatur, necessitatem si-
bi imposuisse videtur, nec sibi, aut suc-
cessoribus

cessoribus suis legem dixisse, à qua dis-
cedere non poterint, quapropter &
a Cardinales creare, A & eos deponere
ex potestate soluta legitibus, etiam alijs
b Cardinalibus reluctantibus potest, B
c & episcopu priuare, c & Imperatorem
deponere, d melius tamen secum, &
cum senatu suo ager, S. Pontifex, si ip-
sius collegij, & Senatus consilium in
tantae molis negotio adhiberit, nec
solus sibi hoc deponendi Imperatoris
negocium susceperit. t Potest etiam
solus Papa ex potestate absoluta Iudex
in causa propria esse, non ex ordinaria
tamè, quapropter, si cum aliquo lia-
gatur, qui habitus potius, & potentia,
quam actu ei subditus sit, & causa nõ
sit spiritualis, rectè fortassis eius iudi-
cium recusabitur, & si causa momen-
tum id exposcat, Concilij vniuersalis
iudicio dirimetur, e de quò & infra.
f Alia quoq; extant, quae tam praedicti,
& alij, quam Episcopos Sibiricis Is-
annes Stafleus, ex proposito enume-
rat, haec verò praedicta & si quae alia
sanctae fedi Apostolicae seruari con-
gruum fuit, vt ab ea omnes oppressi
auxilium, & iniuste damnati restitu-
tionem rãmant. f An t verò tutus sit,
qui sine causa à S. Pontifice est dispen-
satus, sic concludendum est, tutu eum
fore quò ad ecclesiam militantem, nõ
quò ad Deum, & Triumphantem ec-
clesiam. g
h Desinit t autem quis Pontificatu fungi
morte, renuntiatione, n & ex autho-
ritate, seu depositione ex haereticis cau-
sa, non alia, i neq; defuncti exempla co-
rum, qui sponte se à Pontificatu abdi-
carunt, vt Celestinus, Clemens, Mar-
cellinus, Cyriacus, Felix. x Detrahan-
tibus autem t. patribus Cardinalibus
non posse Pontificem Maximum Pon-
tificatu se abdicare opinor propter co-
ingium spirituale, quod Pont. cù eccle-
sia contraxit, à quo resilire amplius ei
integrũ non est, ipsa ecclesia reluctan-
te, i cuius personam referunt, & au-
thoritatem patres Cardinales, nec pa-
riter cogi Sum. Pontifex potest, vt se
Pontificatu abdicet, cù nulla par com-
pensatio ei reddi possit, m vtrumq; igi-
tur consensum, nempe & Pont. maxi-
mi vtrò se abdicantis, & collegij Car-
dinalium resignationem libenter ad-

a Io. ana. Abb. & alij, in c. sanè, de conuer. coniu. Bero. in rub.
de consti. nu. 56. Catal. in trac. de orig. Car. q. septima. nu. 36
b Berous ubi supra, ex glo. & Innoc. in cap. secundo de cler. non
residen. Barb. in consilio primo. lib. i. & in trac. de pot. Card.
q. i. & q. viij. Lau. q. 78. in. ij. Maffr. dec. 238.
c c. accusatus, & c. quamuis. c. dudum, tertia questione xv.
d c. alius. xv.
e q. 6. c. duo sūt
xvi. dist. ubi
gl. & d. c. ve-
nerabilem, de
elect. c. ad apo-
stolica, de re
iud. in sexto.
f vbi docto.
g Bur. in c. cū
venissent. de
iud. & in c. cū
dilecta, de co-
firm. vtil. In-
no. Host. Ioan.
an. in c. ex par-
te, de uer. sig.
Borg. ubi sup.
nu. 70. uer. so-
lus papa pōt.
f c. pado. ij. q.
sexta.
g gl. in c. ar-
recta. iij. q. i.
Innoc. in c. in-
quisitioni, de
sen. ex. com. In-
noc. & Io. an.
in c. immoruit,
de iud. Ab. et
alij, in cap. de
multa. de pre-
ben. Mar. Lau.
in. ij. tracta.
de Card. co. 8.
Borg. p. ar. 4.
concl. ij. ad si.
Sylue. uer. di-
spensatio.
h capitu. primo, de renunciatio. in sexto.
i c. si papa, vbi gl. di. xl. gl. in d. c. i. de renū. in vi. & nos, si. seq.
k glo. in c. i. uer. videbantur, de electio. in sexto.
l c. in re corporalia, de translat. prelator.
m Im. in c. nisi cum pridem, colum. decima, de rescript. Fely. in
c. que in ecclesiarum, numero. 43. in fine, de constituti.
n gl. c. i. uersic. videbantur, de electio. in sexto.
o c. Ipo. vij. q. i. c. absit. dist. 50. c. omnis, de conse. dist. i. c. i. de benefi-
consac. di. ij. no. in c. si papa. dist. xl. Duaren. li. i. c. i. de benefi.

De Concilio œcumenico & ge-
nerali. Titulus. III.

E P I T O M E.

Cogendorum Conciliorum cause, &
à quibus congregari possint, an quan-
doq; ab alijs, quam à S. Pontifice pos-
sint cogi, & quid agendum, si Pontifex
Max. sit haereticus. Qui locus Conci-
lio eligi debeat, quae sit Concilij autho-
ritas, & potestas; quid si patres Conci-
lij inter se dissident, vel Pontifex Max.
ab eis; vel duo Concilia inter se, po-
stremo de Concilijs prouincialibus &
diocesanis nonnulla perstringuntur.

h capitu. primo, de renunciatio. in sexto.
i c. si papa, vbi gl. di. xl. gl. in d. c. i. de renū. in vi. & nos, si. seq.
k glo. in c. i. uer. videbantur, de electio. in sexto.
l c. in re corporalia, de translat. prelator.
m Im. in c. nisi cum pridem, colum. decima, de rescript. Fely. in
c. que in ecclesiarum, numero. 43. in fine, de constituti.
n gl. c. i. uersic. videbantur, de electio. in sexto.
o c. Ipo. vij. q. i. c. absit. dist. 50. c. omnis, de conse. dist. i. c. i. de benefi-
consac. di. ij. no. in c. si papa. dist. xl. Duaren. li. i. c. i. de benefi.

S V M M A R E R V M.

- 1 *Causa cogendorum conciliorum generalium dua sunt.*
- 2 *Conciliorum initium unde sumptum.*
- 3 *Pontifex Max. solus an possit dissimulare articulos fidei.*
- 4 *Concilium congregare qui possunt.*
- 5 *Locus Gratiani emendatus.*
- 6 *Concilium non est, sed conciliabulum si ne auctoritate Pont. Max.*
- 7 *Pontifex Max. necessarium non debet Concilio interesse.*
- 8 *Quid intersit, quod sum. Pontifex ipsemet intersit concilio.*
- 9 *An quandoque appellari possit a concilio ad Pont. Max.*
- 10 *Qua ratione pontif. Max. raro intersint concilijs.*
- 11 *Pont. Max. an debeat ipsemet concilio interesse, cum agitur causa fidei.*
- 12 *Concilium an possit quandoque congregari sine auctoritate papae.*
- 13 *Cardinales quandoque concilium congregare possunt.*
- 14 *Imperator potest, quandoque congregare concilium.*
- 15 *Praelati ecclesiae, & clerus Roman. quandoque concilium generale congregare possunt.*
- 16 *Imperator potest concilium congregare, cum aliqua gravis causa movenda est adversus sum. Pontificem, sed tamen id faciendum est, cum auctoritate eiusdem sum. Pontificis.*
- 17 *Republ. p. cuncta concilium congregare conata adversus Iuliani I. & male.*
- 18 *Concilium quibus casibus congregari potest sine auctoritate Sum. Pont. non debet dissimulare de alijs causis, quam propter quas congregari potuit.*
- 19 *Pont. Max. quomodo possit pro haeretico haberi quod ad hoc, ut ex hac causa congregari concilium possit.*
- 20 *Papa haereticus non est papa, sed Diabolus, & omnium infimus.*
- 21 *Papa haereticus ipso iure est priuatus.*
- 22 *Anastasius Papa qua ratione appellatus sit secundus, cum duo Papa eius nominis eum antecessissent.*
- 23 *Modus, & forma procedendi, cum Papa est de haeresi suspectus.*
- 24 *Episcopi omnes vocandi, & cogendi sunt ad concilium.*
- 25 *Concilium generale appellatur synodus Episcoporum.*
- 26 *Episcopi solent promittere Papa se a futuros cum ad concilium vocabuntur.*
- 27 *Episcopi recusantes concilio interesse, quomodo puniantur.*
- 28 *Concilia illa quibus non interfuerunt omnes Episcopi, vel maior pars, non ar guunt propterea, quod non fuerint vocati Arbitrarium est Pont. Max. non vocare omnes episc. ubi non egedum est de fide.*
- 29 *Inste impediti mittentes se ad excusandum, ne possint venire ad concilium non sunt in culpa.*
- 30 *Censura non est fulminanda contra eos, qui non accesserunt ad concilium, nisi prius moniti fuerint.*
- 31 *Praelati inferiores episcopis non sunt vocandi ad concil. & multo minus laici.*
- 32 *Praelati inferiores, & laici non habent potestatem dissimulandi in concilio, sed suum consilium proferendi tantum.*
- 33 *Praelati inferiores episc. & laici quandoque possunt iudicare in concilio ex licentia Pont. Max.*
- 34 *Principes interesse possunt concilijs per suos legatos, nec tenentur ipsimet interesse.*
- 35 *Principium secularium partes in concilio.*
- 36 *Principes seculares quando pascuntur, & praelati inferiores vocandi sint ad concilium.*
- 37 *Ecclesia non minus constat ex laicis, quam clericis.*
- 38 *Fidei negotium ad omnes pertinet.*
- 39 *Principes seculares non habent vocem in concilio.*
- 40 *Concilij locus qualem esse oporteat.*
- 41 *Concilij locus mutari potest a pont. Maximo, & transferri.*
- 42 *Pontifex Maximus potest concilium dimittere, & suspendere.*
- 43 *Concilium est manus papae in his, quae pertinent ad fidem, in ceteris inferius.*
- 44 *Pont. Max. non potest se subijcere concilio.*
- 45 *Pontifices, qui se concilio subiecerunt, qua causa id fecerint.*
- 46 *Pont. Max. non potest neque de haeresi iudicari a concilio ubi ipse errorem suum fatens penitentiam vitro suscipiat.*
- 47 *Platina iure a Paulo secundo in carcerem coniectus fuit.*
- 48 *A concilio cui interfuit Sum. pont. appellari non potest.*
- 49 *A concilio appellari potest, cui legati praesunt, non Pontif.*
- 50

- 51 *Concilium congregatum auct. S. Pont. non potest dici suspectum, alia possunt.*
 - 52 *Concilium quandoque errare potest, non tamen circa ea, quae spectant ad fidem.*
 - 53 *Hieronymi opinio prevaluit opinioni Concilij circa matrimonium raptae.*
 - 54 *Concilium Calcedonense erravit in praeserendo Patriarcham Constantinopolitanum Alexandrino.*
 - 55 *Sententia Papa praefertur sententiae Concilij, quando inter se dissident, excepto negotio fidei.*
 - 56 *Concilium, si divisum sit in duas factiones, & sententias quid faciendum sit.*
 - 57 *Glossa inter se dissidentes, quo ad eum articulum, an sententia Pont. Max. prevailcat concilio.*
 - 58 *Concilij potestas quandoque restringitur.*
 - 59 *Concilium potest administrare spiritualia.*
 - 60 *Concilij interpretatio ad Pontif. Max. spectat.*
 - 61 *Cesta concilij tribuuntur Papa, qui illud congregavit.*
 - 62 *Papa potest confirmare, & infirmare, & relaxare statuta conciliorum nisi pertinuerint ad fidem.*
 - 63 *Duobus concilijs dissidentibus quid faciendum.*
 - 64 *Concilia provincialia a quibus congregentur, & qua auctoritas sit eorum.*
 - 65 *Concilium provinciale, an possit dici suspectum.*
 - 66 *Concilium provinciali quis interesse debeat.*
- E**T si non mediocriter me horrore in cesserit, cum de summo Pontifice, & potestate ipsius disserere orsus sum, nec minor me nunc apprehendat de Concilio vniuersali dicere parantem, tantae molis est, ac tam ardua pronuncia, quia tamen iuxta patrum probatas doctrinas dicere volenti nullus esse merus debet, propterea nonnulla hic pauca subiiciam, quae S. R. E. vna cum ceteris omnibus tam hoc libro, quam alijs omnibus a me editis, & edendis, scriptis huc, & ibidem pronus, quae hu millima ceruice subijcio.
- 1 *Cogendorum igitur Conciliorum duplex causa esse potest, scilicet, vel ad euellendas, impediendasue in ecclesia Dei haereses, fideique excutiendos articulos, vel ad sedanda, & remouenda scandala, quae in ecclesia orta essent, ex articulis pollent.*
 - 2 *Initium autem cogendorum Conciliorum ab ipso Petro Apostolorum Principe sumptum est, cum senioribus Antiochiae congregatis conclusum, statutumque fuit, quod res ad Christum d. n. conuersas non ad alterius legis, quam euangelicae observationem esse adstringendas lege Mosaica omittenda, ex eo delinere tempore, quoties contigit, ecclesiae Christi nauem fluctibus exagitari, ac turbari, non aliud praesentius contra naufragij imminenti periculum visum est auxilium supplicare, quam, si ad hanc sacram oecumenicorum Conciliorum anchoram confugerint Catholicae ecclesiae homines sectatores, sic ad hanc usque diem Concilia vniuersalia plura his de causis reperiuntur celebrata, non idcirco tamen quis me opinari existimet, quod non possit Pont. Max. negotium fidei ac cetera omnia solus sine concilij vocatiōe expedire, potest enim, si velit, e quamuis tutius sit, ac forte ipsi, & toti Christiano orbi salubrius, si Concilium adhibeat, quod forte voluit olim dixisse glossa, d. vel dicendum, pro ut Cardinalis de Turrecremata, & nepe tunc Concilium debere omnino a papa congregari, quum maximae esset ambiguitatis articulus, quem nec Cardinales ipsi terminare auderent, sed Cardinalis Albanus vnum casum relictum opinatur, quo sit congregatio Concilij necessaria, videlicet, cum haereticorum potentia adeo inualescit, ut neque censuris ecclesiae, neque armis principum opprimi possit, ad hoc. n. Concilium cogatur, ut illi edocetur, si modo edoceri eos non pigeat, quanto in errore versentur.*
 - 3 *Cogendorum autem, vocandorumque conciliorum potestas penes ipsum pontificem Max. sita est proculdubio: qui debet etiam ipsi Concilio, vel per se, vel per legatos suos interesse, nec sine ipsius auctoritate, aut congregari, aut dissimulati quicquam in eo potest, ut Iulius papa orientalibus Episcopis, & Pelagius papa olim Valeriano patrio rescripserunt, & quamquam pelagij loco Gregorius in decretis Gratiani scriptum sit, qui error legibus Luonis decreta in quarta parte capite ducentesimo tricesimo nono facile patebit, nec Concilium proprie, cui papae auctoritas*

a c. Anasta
sius. ubi gl. di.
si. c. sicut, in
si. ubi gl. dist.
xx. c. sint qui
dam, cum glo.
xxx. q. i. laro.
in R. de consti.
nu. 44. & 69.
§ b. et. apo.
cap. xv.

c Car. Alex.
in c. i. & c. sicut,
dist. xv.
Alba. in trac.
Car. q. xxxix.
& de pot. pap.
part. ij. nu. 45.
post B. T. bo. in
q. de potent. q.
x. ar. iij. fa. c.
frater noster.
dist. xvi. & c.
maiores, de ba
ptismo.

d Gl. in c. An
nastasius. dist.
xix.

e Turrecrem.
in d. c. Anastasius.

f Arg. c. non
licuit, dist. xv.
Alba. in par.
trac. de pot. pap.
circ. prin.
vsq. ad nu. 10

g c. regula, et
ca. nec licuit,
dist. xvij.

A multis. dist. xvij. b Io. de Imo. in c. graue. nu. 22. de prab. Ber. in c. i. nu. 5. & 6. d. 2. p. b. c. Catal. in d. trac. ubi tra- Etat de Conci. Basl. d. gl. & Car. Ale. in c. i. di. 17. gl. in c. qd translatione. de of. leg. Mar. Lau. in tra. de princi. q. 500. Iaf. con. 95. co. ij. li. iij. Dec. co. cli. nu. 20. c. c. nullus. c. si duo. dist. 79. Bero. c. i. de in di. n. 130. Al. ba. de pot. pap. par. ij. nu. 162. f. Dec. consil. cli. nu. 13. Bar. bat. in v. olim. et c. pastoralis de reser. Iaf. con. xcv. Fely. in c. quevelam c. si de iureiu. Bero. in d. c. i. n. 130. de iud. A. post. ad Al. ba. in c. signifi. cauit. de elec. Pet. a Mon. in Monar. ti. Au. thoy congreg. ed. c. xl. et i. ti. de coc. ge. n. 7. g. Stef. A. ufr. in tra. de pot. lai. con. ecc. p. reg. iij. q. xlv. n. 46. apost. ad A. b. in d. c. si. gnif. Corr. l. i. c. i. s. 4. in t. i. iud. ti. de pot. Imp. ner. xiiij.

ritas abfuerit, sed Conciliabulum potius, vel conuenticula appellari pot. A Non tamen ipsummet Concilio interesse opus est, si quamuis referat multum, utrum pontif. Max. ipse per se concilio praesit, an legati ipsius nomine: si quidem, ubi pontifex ipse Max. Concilio interest, & praesit, in a. apud eum iurisdictione residet, & penes alium neminem, alij autem, ut consultores ei assidere dicuntur, quod si non ipsemet Pontifex Romanus, sed legati ipsius nomine Concilio praesent, iurisdictione ipsius Concilij ordinaria apud Pontificem, delegata penes legatos, & concilium residet, quo fieret, ut priorre casu a Concilio ad S. Pontificem appellari non possit, quia ad eundem ipsum videretur sic appellatio interposita, posteriore autem casu posset. b Non frequenter tamen inuenimus, ipsummet Pontificem Maximum concilij interfuisse, quod tribus ex causis prouenire ait Clemens Monilla. Cardin. Arceoli capite vicelimo, de concilio oecumenico: prima, ne forte ipsi aliqua vis a Titannis secularibus in ferretur, quod Felici I I. Papa olim contigisse legitur, qui ab Imperatore Valente Arrianæ perfidiae fautore deiectus de sede, interfectusque fuit, eod quod Vrsicinum, & ipsum Valentem celebrato concilio a communione exclusisset, Altera, ut Romanus Pontif. cui est potestas, & ius confirmandum eorum, quæ in concilio gesta fuerint, possit pleniori libertate in suo Throno considerens, omni seposito metu, ac turba, naturaque adhibita deliberatione, quæ digna confirmatione indicarit, confirmare, quæ contra, reijcere, & infirmare. Tertia est ratio, ut interim, dum concilium celebratur, possit ipse Pontifex Romanus cætera orbis christiani, & ecclesie catholice, & vrbis negotia, quæ plurima, & prope infinita sunt, explicare, quod non possit, si concilij negotijs assiduus esset: sine ipsius tamen autoritate, ut predictum est, satis constat concilium nec vocari, nec fieri posse, tamen sentiant etiam nonnulli, debere ipsummet Papam concilio interesse, ubi negotium fidei agitur. c

menicum quandoque sine Pont. Maximi autoritate a solis patribus Cardinalibus vocari, tamen, cum idcirco haberi concilium oportet, quia Pontifex ipse Maximus in hæresim lapsus dicitur, vel si iter regnum sit, sedesque Petri vacet, Pont. Max. obitu, & scisma imminat, vel negotium aliquod graue, & necessarium vniuersæ ecclesie emergat, cuius prouiso nec moram, nec dilationem vllam ferat, vel patiatur, puta ex hæresis, vel scismatis causa, & quæ etiam cessante Sum. Pontifice, ac patribus Cardinalibus Reip. christianæ curam in magna ecclesie, vigentiæ necessitate, & periculo negligentibus, creditur etiam Imperatorem Ro. posse concilium oecumenicum ritè, & reete congregare vnâ cum alijs catholicis ecclesie Romanæ principibus viris, & possent etiam Cardinales, eiusve negligentibus alij ecclesie prelati, & clerus Romanus, ac Imperator concilium congregare, si Pon. Max. fato functus sit, & conuentum habere sit necesse, vel si pontificatu se abdicarit, vel demens, & insanus factus sit, ad eod ineptus ad regendam ecclesiam vniuersalem sit, sed quamuis legatur, non semel Imperatores concilij interfuisse, eorumque etiam autoritate congregata, non tamen passim id fieri licere credendum est, sed tunc demum, cum alij predicti negligentes sunt, crederent etiam nonnulli, quod, si qua gravis causa aduersus Pont. Max. agitata sit, possit tunc Imperator concilium congregare, coram quo lis agatur, ne papa in sua causa ius sibi dicat, quod tamen non sine Pont. Max. autoritate faciendum est, & quod t. proximi temporibus contigisse Reip. Venetæ ex Annalibus Petri Bembi comperio, qui aduersus Iulium II. conciliū congregare nitentur, penes quod causa eorum, & lis cum pontifice Maximo vertens cognosceretur, quorum tamē Venetorum causam iustam affirmare ego non ausim, dum ad concilium appellarunt, eaq; ratione illud congregare nitentur, cum superiore titulo edocuerimus, non posse a papa ad concilium appellari, possunt etiam interdū pauciores numero Cardinales imminente scismate concilium indicere sedandi

sedandi scismatis gratia, cæterosque nihil hoc curantes, & concilium negligentes in mora constituere, eorūque suffragia lucrari. a Quibus vero casibus Concilium absque Pontificis Maximi autoritate congregari potest, non alijs de negocijs potestatem habebit diffiniendi, quam his ipsis, propter quæ illud cogi permittit est, oiaque extra tentata irrita erunt. b Existente autem scismate sic procedendum est, ut vel vrerq; eorum, qui ad Pontificatum electi fuerint, cedere cogatur, aut vnus vel plurius iudicio diffiniendum permittatur, quis potior electorum esse debeat, vel compromissum in aliquem fiat, vel quod res duratur sorte, quibus si modis scisma tolli non poterit, extremum erit concilij oecumenici remedium. c Quod si dubitet quis (quia diximus supra, posse Concilium a Cardinalibus vocari, cum suspectum habent de hæresi Pontificem Maximum) quomodo possit Papa hæreticus haberi, an tequa iudicatus sit, ac si nondum pro hæretico censetur, nec haberi talis potest, vel debet, quomodo possit sine eo Concilium ab alio cogi, dicendum sic puto, quod, simulatque ex indicijs nõ futilis suspitio oritur, eum talem esse, hæresis videlicet labe infectum (Dij talem terris auertite pestè) licebit tunc Cardinalibus Concilium vocare, & super hoc cõsultationem habere; Quamuis enim iam dictum sit, Pontificem Maximum Concilio ipso esse superiorem, nec ab eo iudicari posse; nihil tamen hoc impedit, de hæresis crimine questionè, cognitionemque; de eo per Concilium haberi, tamen papa hæreticus, non papa amplius, Deiq; Vicarius, & supremus christiani orbis sator, & presul dicendus est, sed Diabolus, & omnium mortalium infimus, pessimus, & ipso iure pontificatu priuatus: atque interim, dum de hoc cognoscitur, ut hoc de negotio questio haberi possit, talis habendus est, cuius dignitatis supremæ nulla ratio pro veritatis indagatione habeatur, hinc Anastalij nomen abholutum esset, & qui post eum in pontificatu successit, eodem quo ille nomine & numero appellatus est, scilicet Anastasius secundus,

non Anastasius tertius, quasi ille nunquam papa fuisset. f Hæc vero tali casu datur procedendi series, & forma; nam, si apud graues, optimosque viros non bona de Pontifice Maximo sit fama, quia hæresis creditur suspitione laborare, quæ fama non possit conuenientibus oculis dissimulari, quod magnum inde scandalum, & periculum metuatur ecclesie Dei, erunt partes Illustrissimorum patrum Cardinalium, pontificem ipsum interpellare, ut inualescentem contra se famam abholere, & errores sibi adscriptos detestari velit, catholicamque Romanam fidem fateri, etiam literis suis ad eos transmissis, penes quos fama huiusmodi resideret, idque Pauli Apostoli exemplo: quibus si monitis, & interpellationibus acquiescere detraheret, interpellandus rursus erit, ut concilium vniuersale cogere, alijue illius cogendi ius & potestatem dare velit, quo concilio coacto, de his questionibus haberetur, ob quæ papa fama indistinctè adducta esset, illo autem hoc quoque facere, id est, concilium vocare negligente, alijue eius vocandi ius dare, possent cardinales tunc ipsi concilium vniuersale congregare, & cum eo de iustitia famæ contra pontificem exorta cognoscere; Cardinalibus vero ipsis negligentibus Imperator, alijque principes christiani hoc exequi possent, atque etiam ipsi ecclesie prelati possent vtrò, à nemine licet vocati continere, quod sub Marcellino papa factum legitur: & debebit quidem tunc papa moneri, ut post congregationem concilij factam, ei velit autoritatem suam in partiri, sed quamuis eam prestare non fuerit nihil tamen fecius à concilio facta valebunt, & robur suum allequentur. Quo in conuentu, si reperit fuerit, Pontificem Maximum in malam cõtra se exortam famam opere complese: concilij patres omni studio conitentur, ipsum, à tali errore abducere & sacris scripturæ libris, & testimonijs ad semitam veritatis reuocare, etique per suadere, ut errorem suum perthgens detestetur veritatemque; publicè fateatur, intra terminum, quem synodus ei præscripserit, quo reculante, veluti hæreticus censetur, & hoc modo infra scripro

Pet. a Mon. in ti. de nume. assentiam in concil.

Abbin. q. incip. Episcopus, Dec. in c. ofius, de elect. Pet. a Mon. in ti. de concil. præemin. Mæ tua, in tra. de concil. nu. 53. & seq. Zab. in consil. cl. a quo alij hauserit.

Acuius 24. q. 1.

c. si quis, de ecclesia. i. q. i. c. sane. xvi. q. vlt. c. dicam. xxiiij. q. i. Catal. tra. de pot. pap. num. xlv. Card. Alex. in d. c. si papa. dist. xv. Iaf. c. d. xcv. col. vi. li. iij. Alb. in d. i. par. nu. 111. & seq. Berga. ubi sup. Petr. a mon. ubi sup.

Alb. ubi supra, in i. part. num. 114. post Bellam & Car. di. Alex. in d. c. Anastasius dist. xi.

St. apost. cap. xxx.

c. nunc autem. dist. xxi.

a § Card. Alex. in d. c. si papa, ex Zabar. apost. ad Ab. in d. c. signifi. casti, de ele. Tul. Clar. l. v. §. si. q. xxxv. col. ij. in pra. cri. b § c. Ego N. de iureiuran. c § c. si episcopus, ubi gl. & doct. dist. xvij. Card. Araceli. c. xvij. de concil. œcumen. c. non oportet. c. episcopus. ad Synodum, & c. placuit, & seq. ea. dist. xvij. Pet. a mont. titu. de vit. pralat. d § d. c. ego N. de iureiur. e § Cata. ubi supra. nu. 66. & 67. in tract. de potest. pap. f § Catald. ubi supra. n. 69. g § Catal. ubi supra. Pet. de mō. re. in hoc trac. cōci. quis pos. Corrad. i. c. i. §. iij. de potest. Imp. ver. decimo quarto. nu. 8. ver. ampliat. tur prædicta. h § gl. in c. placuit. dist. 18. Car. Araceli. cap. 17. de concil. œcume. i § d. c. ego N. Petr. a monte. in hoc trac. in vit. de cit. præla. ad concil. k § d. c. Ego N. ubi Io. Andr. Petr. mon. ubi supra. nu. 2. l § c. si episcopus. dist. 18. d. c. Ego N. ubi Io. and. Petr. a Monte. ubi supra. Mant. hoc trac. nu. 130. m § Pet. a Monte. in titu. concilio qui deb. interesse. n § In c. graue, de præb. Duaren. lib. i. c. de sac. ecc. ministr. o § c. episcopus non debet, c. non oportet. dist. xvij. Io. an. & Inno. in c. graue. de præben. Catal. ubi supra. nu. 64. & 65. p § in c. in nomine domini. dist. xxij. c. Adrianus. dist. lxxij.

non eo probatur tñ, vocatos alios non fuisse, cum potuerint vocati esse, & non venisse, vel tales forte erant, quos vocari non oportebat, aut aliquibus excusationibus iustis detinebantur, ne vocati venire possent, quod rectè ratiocinatur Cataldinus Boncompagnus: si tamen aliud negotium, quod fidei agendum in concilio foret, non esset ademptum fortè arbitrium Pontifici Maximo, quos elegisset, Episcopos tantum vocandi, ceteris omissis, ut idem Cataldinus præcitatus scriptum reliquit: Nec minus tamen diceretur concilium vniuersale, quamuis omnes citati non fuissent, vel citati non interfuissent, & absentium vices, & eorum, qui venire contempserint voces, præsentibus accrederet: si Iustè impeditos tamen, si ad excusandum se literas, vel nuntios transmiserint, nullatenus in culpa habendos constat, quapropter non prius ad aliquam censuram contra eos, fas est, venire, quod ipsi moniti de hoc fuerint, nec leuis qualibet agritudine excusationem præstabit, aliàve causa leuis, sed graues, & necessariæ dūtaxat. Non tamen quis ad concilium, nisi specialiter citatus accedere tenetur, quibus ceteros eò cōstitutis videat. x vna tñ literis plac. citatio, vel monitio sufficit. Et, quod iusto impedimento derenti fuerint, poterunt suos procuratores, legatos, vel nuntios mittere, qui eorum vice intersint, neque enim reiciuntur, vel poterunt vni ex Prælati vices suas, & suffragia mandare, qui in concilio fuerint. Alios tamen prælatos Episcopis inferiores ad synodum œcumenicam vocari non est necesse, puta Abbates, Præpositos, multoque minus alios inferiores, & simplices sacerdotes, & multo etiam minus Laicos, & si Principes sint, nec vsque cautum reperiri, qui nam ad Concilium vocandi sint, scripsit Abbas Panorminus, nam quamuis possit (ubi ita esse deat) hos quoque Pontifex Maximus vocare, si quem ex ipsis iudicet, Concilio in rem esse, & adiumento posse, o quod factum sæpe inuenitur. Verum prius non iudicandi, aut diffiniri vlla potestas conceditur, sed audiendi, assistendi, & consulendi tantum,

tum, nisi forte, & diffinendi ius eis tribuere Pontifici Maximo visum fuerit, a quod interdum viris doctri-
 34 na præstantibus concedere solet: & pos-
 35 sunt tamen laici Principes, & per lega-
 suos suos ei interesse, nec desideratur,
 b vt, cum vocati sunt, ipsi meriter sint, a
 43 modò eorum legati munus pro dictis
 36 principibus obeant; eruntque; hæ prin-
 cipum secularium partes præcipue, vt
 h inchoandi opportuna est tempestas in
 eunte vere, & autumno, quibus tem-
 poribus nec frigoris scuities, nec ma-
 gnis æstus pertimescendus est. i
 44 Concilij vniuersalis maxima est po-
 testas, ad eò quidem, vt etiam ipsi Pon-
 tifici Maximo præsit in his, quæ ad fidei
 c spectant, in alijs vero non spectan-
 tibus fidei negotium Pontificem Ma-
 ximum ipsi concilio præesse receptum
 d est, vt quamplures Theologie, & iuris
 37 Pontificij Doctores relati à Paulo
 Borgasio ad numerum septem, & triginta
 K scripserunt, & multi que alij ex-
 inde, ac ferè quotquot scribere ad pri-
 mam decretalem Epistolam tituli de
 Constitutionibus, & plures ad primam
 I papiter constitutionem tituli de Iudicijs,
 ubi Augustinus Berous, nouissimus, &
 Illustrissimus Cardinalis Albanus in præ-
 citato suo tractatu de potestate Papæ,
 qui in prima eius tractatus parte, seque
 alios Doctores, affirmat etiam, non licere
 45 Pontifici Maximo sponte se Concilio
 subjicere, neque amplitudini Pontificiæ
 maiestatis, quæ à Deo est, & quicquam
 m detrahere, ac p inde perperam, & incon-
 n sultè eos pontifices Maximos fecisse, &
 qui concilio se subiecerunt, ideoque &
 Ludouicum Romanum male contrarium
 consulendo respondisse in suo Consilio
 quingentesimo vicesimo tertio, san-
 42 tioreque consilio sententiam alibi quata-
 lisse in singulari suo centesimo quadra-
 gesimo tertio, aut certe, ut idè ipse
 Albal-

a Fel. in c. i. in prin. de spons. ar. c. sedem. 3. q. 6. & cap. ad apo-
 stolicæ de re iud. in sex. Pe. de mon. in d. trac. tit. congre. con.
 quis possit. Corrad. ubi prox. sup. nu. 9.
 b d. c. ad apostolicæ. Corrad. & Catal. ubi supra.
 c c. principes. in si. xxij. q. 7. Card. Araceli. c. xvij. post Io. de
 Turrecre. in sum. de eccl. potest. libro tertio, capit. xxi.
 d Turrecrem. & Car. Araceli. ubi supra. e gl. in c. Adrianus. dist. lxxij. et c. si de his que sunt à præla. f c. ecclesia. f conse. dist. iij. g no. in c. fin. de his que sunt à præla. c. Adrianus in si. dist. lxxij. cap. nos ad fidem. di. xvi. Mar. Mant. in hoc trac. nu. 58. et sequen. b c. ad apostolicæ de re iud. in sex. in §. & quia ubi gloss. ver. & turrim. Inno. in c. sup. his. de accus. Card. Araceli. c. xvi. Catal. ubi supra. nu. 27 & 41. i Card. Araceli. c. 23. Catald. n. u. 6. Man. nu. 185. & seq. k decernimus dist. xvij. c. si cut olim de accusat. Man. in hoc tra. n. 175 l gl. d. c. si papa. d. c. Anast. & inc. mandastis. n. q. 7. & Bor-
 gas. in tract. de irreg. par. ij. tit. de dispen. concil. Card. Araceli. in hoc tract. c. xxxij. Tul. Clar. l. v. §. si. q. xxxv. sen. recc. seu in pract. crimi. m cap. i. dist. xxij. n Io. And. & Fel. in c. ecclesia s. Mariæ, de constit. Rom. singul. 134. Car. Alex. in c. inferior. dist. 21. Alex. & Ias. in l. est receptum. ff. de iur. om. iud. Tul. Clar. ubi supra.

a Ioann. 8.

b d. c. manda-
stis.

c d. c. manda-
stis.

d d. c. nunc au-
tem. ubi glos.

e glo. d. c. nunc
autem. versic.
farcellin' ad
i. Alba. in d.
npart. sui tra.
nu. 14. vsq; ad
nu. 21. Inl. Cl.
ubi sup.

f Platina, in
vita Pau. 2.

g Berous, in
d. c. i. nu. 6. de
iudi.

h Ab. & alij
in d. c. i. de iu.

i Bero. in d. c.
i. nu. 131. &
seq. de ind. Al-
fon. de Cast. li.
de iusta heret.
pun. i. capit. 6.

k c. sacrosan-
ta in fi. c. con-
stantinopolita-
na. c. renuncia-
tes. dist. xxij.
ca. antiqua. de
priuil. leg.

Albanus præcatus ait, cum Pontifices Concilio humilitatem suam declararunt, veluti se illi subijciendo, nõ ed fecisse, quò se concilij Imperio submitterent, sed vt sponte sua, & ex quadam vrbantate potius, quàm obligatione, actionum suarũ rationem redderent D. N. I. Christi exẽplo, dicẽtis, quis ex vobis arguet me de peccato? A quæ interpretatio, & ratio in eo quadrat Pontifice, qui calumniosè impetit, atque vitæ integer, & sceleris purus sic concilium subijisset, ß non ita facilè (nisi fallor) in eo tamen congrueret, qui erroris sui conscius Concilij trutinam experiri non detraha- set, cuiusmodi fertur Pontifex Marcelinus fuisse; aliud enim est, se expurgare, quàm iudicio alieno se submittere, sed omninò quidem certè non potest tale ipsorum Pontificum factum nisi Christianæ cuidam, humiliq; voluntati adscribi, qui scientes, se in vitio, & culpa esse, veluti Maiestatis suæ oblit, cum Prophetæ Regalis more dicere potuissent, Tibi soli peccauit, hominibus tamen culpam suam fateri non dedignarentur, eorumq; expectare censuram, id verò potius, vt homines, quàm Dei Vicarij facerẽt, què admodum etiam non vt Vicarij Dei, sed vt homines peccauerant, imò & Sixtus idem in eadem epistola sua omnibus episcop. scripta, his verbis vitur, dicens, licet euadere aliter satis potuissent, suspitionem tamen fugiẽs coram omnibus me purgavi, scilicet à suspitione, & emulatione me liberàs, sed non alijs, qui noluerint, aut sponte hoc non elegerint, faciẽdi formam dans. c Marcellinũ verò non Concilio se subiecisse, sed coram eo errorem fallum, & in se ipsum depositionis sententiam tulisse legitur. d

47 Quinetiam receptum est, nec in hæretis quidem crimine Pontificem Maximum posse à Concilio iudicari, & deponi, si ipse prius, quàm iudicium sequatur, errorem suum agnoscat, & derelictur, ß quamuis nonnulli, quorum sententia merito ab ecclesia Romana damnata sunt, contrarium tutari frustra enisi fuerint. f. Hinc iudicare potest vnusquisq; iniustam esse illius, qui Pontificum vitas conscripsit,

quærimoniam, dum aduersus Paulum secũdum aulus fuit minitari, conciliũ se vniuersale appellare, vt de iniuria, si bi quam illatam assererat à Pontifice, cognosceret, quapropter iustas suas te meritatis pœnas dedit, dum in compe des, terrumq;ue carcerem eiusdẽ Pontificis iusta coniecctus fuit. f

49 Hęc quoque enumerantur inter cæteras conciliorum autoritates, f quòd, vbi ei Sum. Pontifex interest, & præest, ab eo appellari non potest, & quamuis f tunc possit, cũ vice Papæ legati eius interfunt, vt diximus supra, quocirca non magis concilij, quàm ipsius Pontificis Max. hoc tribuendum auctoritati videtur: f sic eodem exemplo cõcilium Sum. Pontificis auctoritate cõgregatum suspectum dici non põt, h quamuis illud possit, quod legati eius alteriusve auctoritate coactum sit, vt Berous, & alij nonnulli aduersus Abbatem Panormitanum sensere, i dicentes, f in fidei quidem negotio Ecclesiam, quæ in ipso œcumenico, & vniuersali concilio refertur, errare nõ posse, in alijs labi autem cõcilium, & decipi quandoque posse, nouũ non esse, vt euenit, f cum Hieronymi sententiam sequuta est ecclesia, Concilij repudiata opinione, dũ quæstio esset an possent rapta suo raptori matrimonio collocari, f & concilium Calcedonen se pariter non rectè pronuntiasse diffinitum est. (quamuis ex quatuor primis præcipuisq; concilij sit) cum diffiniuit, Patriarchã Alexandrinũ Cõstantinopolitano præferri oportere, quæ diffinitio tamen accepta nõ fuit ab ecclesia, cũ Constantinopolitano primus post Romanum Pontificem locus competat, vt ex Leonis ipsius quinquagelima septima Epistola cernere licet. x

55 Hinc, f si quãdo eueniat (quod quidem perrarò euenire solet, & vtinam numquam eueniat) concilij aliam esse, q; Pontificis Maximi sententiam, excepto fidei negotio, Pontificis Maximi sententia præferretur sententia concilij, in his verò, quæ ad fidei negotium spectant, concilio potius, quàm pape obtemperandum erit, quamuis enim possit, vel solus Pontifex Max. quoscunq; fidei articulos decidere, vt diximus

ximus

ximus, vbi tamen concilium vocauit, iam videtur ab illa sua potestate recel- sisse, eãque in concilium transtulisse. A Admonet tamen Cardinalis Aræceli capite trigellimo quito, & sexto, de cõcilio œcumenico, vbi huiusmodi. con- trouersia exoritur, bene esse, vt nihil in concilio concludatur, quoad Sũ. Pontifex, & concilij patres in vnam eã demque sententiam concordēs conue- niant, quò melius ecclesie consulatur opinio num varietates vitando. Verũ alij absolute, simpliciterque dixerunt, Pontificis maximi potius, quàm cõcili- i in quæstione fidei ambigua sententiã spectãdam esse, quod discretissimè, & fortissimè defendit Cardinalis am- plissimus Hieronymus Albanus, neq; iniuste quidem, cum Pontifici maximo in folio petri sedenti, & partibus iudicis fungenti spiritus sanctus non desit vnquam, cuius auxilio, & ope af- flatus Pontifex Maxim. velit, nolit, in his, quæ fidei negotium spectant, rectè iudicare cogitur, hinc & videmus, quòd, quas concilia condunt, constitu- tiones, ab ipso Pontifice Maximo con- firmationem, roburque & auctorita- tem expectant, vnde apparet diffinitio ni ipsius standum esse etiam cõtra cõ- cilij vniuersi opinionem, nec conce- dendum est, quòd Pontif. Maximus concilium cogendo omnem suam au- thoritatem diffiniendis fidei articulis in concilium transtulerit, quandoqui- dem ad eum confirmandarum consti- tutionum causa acceditur, nec potuit hanc à se potestatem abdicare, perse- rã igitur glossemã illud sensisse dicẽ- dam est, quo legitur, Pont. Max. teneri i quæstione fidei synodũ vocare, & eo ca- su Synodũ existere S. Pont. ß maiorẽ, quam præter rationes prædictas ipsa quoque Diui Hieronymi auctoritas cõfutat, c qui ad Damasum Pontifi- cem Maximum scribens ait, quòd, si cõfessio sua Apostolatus Damasii iudicio comprobata fuerit, quicumque eum culpate voluerit, se imperium, vel maliuolum, vel etiam non catholi- cum, sed hæreticum cõprobabit, quã- uis enim Hieronymi verba prædicta de personis non habentibus auctori- tatem discutiendorum articulorum si- dei, non autem de conciliis œcumeni

a Turrecre. in summ. eccle. c. lxxiiij. & Card. Aræceli. c. 3
de concil. œcumen. gl. c. hæc est fides. xxiiij. q. 1. gl. in c. Ana-
stasius. dist. xix.
b gl. c. Anastasius. uer. concil. dist. 19.
c c. hæc est fides xxiiij. q. prima.
d Ab. in quæstio. incipit. Episcopus, Dec. in d. c. ostus, Alba.

is intelligenda videantur, quib. concilij, hæc autoritas diffiniendi com- petit generalis, f si ipsius locutio etiam cõcilia comprehendere posse videtur.

58 f Coarctatur verò conciliorum pote- stas ad ea negocia, super quibus vocata fuerunt, sine Pontificis Maximi iussu, & auctoritate, seu ex vrgenti aliqua causa ex supra narratis abique Pape au- thoritate congregata sint, quod si nul- lacaula spãtis expressa fuerit, sed gene- rales tantum, puta, vt hæretes extirpẽ- tur, & Christiana Republica conli- latur, eamque saluam esse curent, nul- lis cancellis concilij potestas coercendi- tur. g Concilium auctoritate Apo- stolica congregatum habet spiritualiũ omnium administrandorum latam po- testatem, f & in eo tota, & vniuersa ecclesia refertur. g canonum f au- tem ipsorum interpretatio à concilij conditorum ad Pontificem Maximum spectat, sacri enim Canões ita aliquid constituunt, vt suæ interpretationis auctoritatem. S. R. E. referunt, quia hi demum interpretari canones pos- sunt, qui condendi auctoritatem ha- bent, h hinc videmus, diris execratio- nibus sanctum esse, & interdictum, ne quis. S. Tridentini concilij consti- tutiones commentari, vel interpretari ausit, & certos huic negotio pfectos ef- se Cardinales. Nec omittendũ est, f ge- sta in concilio Pontificis Max. auctori- tate congregato omnia ipsi Pontifici attribui, eiusque constitutiones dici, i quamuis non ideo robur illud amittant, quod demonstrauimus supra maius inesse constitutionibus Conci- liaribus, quàm Constitutionibus Sum- morum Pontificum. f Diximus etiam supra, ad Pontificem Maximum spe- ctare, Canones ipsos conciliorum con- firmare, vel infirmare. Item non ad- mitur eidem potestas, ipsorum cano- num relaxationem concedere, quan- do in iure diuino innixi non sunt, nec fidei articulos, aut sacramenta eccle- sie

in d. tracta-
de concil. seu
de potest. pa-
ij. par. n. 127
e Innoc. &
Hostien. in c.
transmissa de
elect. cataldi
nus. nu. 75.
f ca. ecclesia
dist. i. de cõse-
crat. eccle.
g capi. sicut
enim. xi. quæ-
stio. i. Card.
Aræceli. ca-
pitu. 36. ca.
statutum. de
rescrip. in se-
xto, capitulo
vbi periculũ
de electio. in
sexto, Ioan.
Andr. in ca-
pitulo signifi-
casi. de cle-
ficio. Mar.
Mant. in hoc
tracta. num.
167.
h Doctor. in
rubric. de cõ-
suet. ubi Bero-
us in numero
nigesimo sex-
to. & idem
Bero. in capi-
tulo primo.
eodem titulo
& Abba. &
Dec. in capi.
ostus. de cle-
ficio.

K

a c. sicut quadam. dist. xiii. c. contra. xxv. q. 1. c. non debet, de consang. & assi.
 b c. v. i. c. c. exposuisti de preben. Rom. cōf. cccxxv. Pet. Rebus. in prax. benef. in tit. de dispensa. ad plura benef. n. 3 t & 3 2. Stafil. de lit. gra. tit. de quali. & sta. bene. vers. & in prax. missi. Rpt. decif. c. lxiij. ad si. Borgas. tit. de disp. episc.
 c c. domino sancto. dist. 50. d. gl. in sum. dist. 17. cap. regula. dist. ij.
 e gl. in d. sum. ma. di. 17. & d. c. regula. Berous. c. i. n. 1. de iud.
 f d. c. regula. dist. iij. & per totam. dist. 18 g no. in c. g. r. a. ne. de preben. Duare. li. 1. c. iij. de benef. c. si. d. his que fiunt à prala. h c. decernimus. dist. 18. i doct. in d. c. graue. de preben. & cap. ad sedem. 35. q. 5 Duare. ubi su. K ca. si quis à proprio. 21. q. quinta. l capitulo accusatus cum sequen. ij. q. vi. Duaren. v. bi supr. Gondiff. in tract. de legato. q. x. numero. 27. in ann. B. r. acb. lib. tertio. q. d. 2. de epif. Bor ga. in tract. de irreg. par. 3. tit. de episcop. m d. c. si quis à proprio. n Berou. in c. i. numer. 18. 67
 69. & sequen. de iud. post alios ibi. o di. 18. i. sū. p gl. ibi. in ver. constituendi. vbi et Arc. & Io. de Turrecr.

d celi, b quæ tamen & insu Pontificis
 e Maximi fieri posse indubitatum est, & cum legati ipsius præsentia.
 Concilii igitur, quæ à patriarcha, prima te, vel Metropolitano sunt, in prouincia Episcopi omnes illius prouincie interesse debent, f nec tamē ab eis excluduntur & collegia aliorum presbiterorum, quæ appellantur capitula, vt nonnulli senserunt, licet pleriq; aliud opinati sint, g Abbates quoq; & monasteriorum præfectos conciliis prouincialibus interesse non inuitile erit, h quis fortè inuiti, & reluctates, vt ad h sint, compelli, nō posse, credatur, h sed & eos tñ cogi posse, verius, receptiuus que est: i hoc autem in synodo clerici mores corrigi, ac reformari solent, nā, si quis ab Episcopo iniuriam sibi illatam conqueratur, eo in conuentu de quærela ipsius cognoscetur, & poterit episcopus, si dignus sit, criminis illati reus fieri, & puniri, k nō tamen à gradu suo deici, & exturbari in Synodo prouincialibus Episcopus debet, vel grauiori pœna multari, l quamuis olim m posset. m Traditum est et, hodie quoque licere conuentui prouincie meriti Episcopum verbo deponere, suspendere, & excommunicare, quāuis actu, & facto hanc depositionis sententiam exequi non possit Romano Pontifice inconsulto. n Et quamuis Gratianus dixerit, concilia huiusmodi prouincialia, nec Constitutiones facere, o nec diffinire posse; o eius tamen sententia iure merito ab vniuerso iurisperitorum Theatro explosa fuit, p nisi forte sic dictū Gratiani interpretis, vt non possint condere generales constitutiones extra prouinciam, vel Diocesim vim habituras, nec de arduis negotijs ad sedem Apostolicam spectantibus quicquam diffinire, vt prædicti interpretes dixerunt, cum alioqui certum sit, etiam Episcopum posse constitutiones in sua Diocesi facere, et diffinire, nedū Episcopo superiores. Habetque concilium prouinciale iurisdictionem in omnes prouincie prelatos etiam in criminalibus, & ad illud potest ab inferioribus tribunalibus interponi appellatio: sed & ipsorum tamen conciliorum prouincialium, & Diocesānarum diffinitiones appellacionem

a tionem admittunt, A & † reculari veluti suspectum potest concilium prouinciale, ex causa, si concilij caput, id est, Archiepiscopus, Primas, vel Episcopus suspectum sit, vel, si concilium contra aliquem vnum vocatum sit, hac enim causa, vel vna sufficere, vt suspitioni locum facere possit. b Conuētus autem huiusmodi semel quotannis saltem, ac, si fieri possit, duabus vicibus haberi debent. c ad quod episcopi vocati accedere tenentur, si quis autem Synodo adesse neglexerit, vel ceterum fratrum, antequam concilium soluarur, deseruerit, alienus à fratrum communione sit, nec recipiendus est, nisi in sequenti Synodo absolutus fuerit, d excusandus erit tamen, si graui corporis infirmitate, aliaue ineluctabili necessitate impeditus fuerit, ne accedere ad concilium possit, e dummodo excusationes suas literis, vel certis nuncijs apud Synodum proponat, ac vno saltem teste probet. f Legati quoque Apostolici conciliorum prouin-

a c. neminem. c. vltra, tertia questione sexta.
 b Berous, in dicto capitulo primo, numero centesimo decimono, post Abbatem, & alios.
 c capit. habeatur, & sequen. & capit. quoniam, distinctione decima octaua.
 d cap. si quis autem Synodo. & c. si quis episcoporum. dist. 18. e c. episcopus ca. placuit. c. si quis autem Synodo, capitulo. si episcopus. c. si quis episcoporum. distinctio. xvij. f d. c. placuit vbi gloss. uers. literatorie, & uers. rationem distinctio. xvij. g capitulo. quoniam quidem, capitulo. si episcopus. capi. placuit. cap. si quis episcoporum. distinctio. xvij. Speculat. in hoc tit. §. superest. versic. sed numquid legatus. Innocen. & Abb. in capitulo. graue, de preben. Gondiffal. in tract. de legat. questione decima, numero secundo, & tertio. h Gondiffal. vbi supra, numero quarto, & quinto.

ILLVSTRISSIMO, ET
REVERENDISS. VIRO

Vincentio Gonzaga

S. ROM. E. CARDINALI
OPTIMO.

M. Antonius Cucchus. S. D.

SMPERAM forte pra manibus recognoscendum, ut vna cū alijs
excutiendus calcographis daretur, hunc de Cardinalibus tractatum,
iam triennio ante à me elucubratum, cum lætissimum nuntium huc
allatum est, te in ipsum ordinem Cardinalium auscultum fuisse, quo
nuntio sanè pro eo ac debui, magnum gaudium accepi, non eo quidem
tantum, quòd hac dignitas iam tot seculis incumda amplissima sa-
milia GONZAGÆ hospes, & alumna bis autem proximis annis

intermissa quodam quasi postliminio à te recuperata in causam gētem
redierit, sed & multò magis, q̄ heroicis virtutibus, splendoriq; isti regio, & Ecclesiasticis
istis vereq; Christianis moribus, qui in te elucent, suis honor habitus sit, item, quia hu-
iusmodi virorum in Collegium istud cooptatione sperandum est, sic Republicæ Christianæ o-
ptimè cōsultum iri. Quare optabam hac perfusus lætitia ad te inuisendum quamprimū ac-
cedere, ut tecum potius, quàm tibi hoc nomine gratularer, idq; è vestigio excutus fuisset,
nisi & uiarum angusti aditus propter eum, qui ex contagionis periculo iam exacto, metum
adhuc nondum ab omnib. excussum suberat, & frequentes, quæ hoc initio te fortasse absq; mo-
ra sollicitant, salutationes monitus fuisset, ut in aliud opportunius tempus hoc officium ser-
uarem. Perim hoc interim tamen nolui committere, ut, quòd in me est, aliquam gaudij
huiusce mei significationem darem: Cum igitur in tempore mihi contigisset, de Cardinalibus
sermonem habere, tunc cum te Cardinalem renuntiatum accepi, opportunum, aptumq; esse
existimaui, pro gratulatione tibi hunc ipsum tractatum nuncupare, sic enim quasi tecum
loqui mihi videbar, cum mentem meam ad te conuersam haberem, dum hæc pararem. Non
sunt hæc quidem tanti, ut fastigio tuo congruant, sed tu tamen, pro tua in omnes pariter,
humanitate, scio, animum potius offerentis, quàm rem ipsam spectabis: nec spero tibi in-
gratum fore, si istius tuæ accessionis, & dignitatis munera, potestatemq; & auctoritatem,
sub oculis veluti posita, promptaq; habeas, quòd libello hoc meo facere studui, & curavi.
Hoc igitur primum obseruantiæ erga te meæ indicium velim ne asperneris, donec maior mi-
hi occasio demonstrandi erga te propensæ mei studij offeratur. Vale. Papiæ Prid. Kal. Mar-
tij anno salut. MDLXXVIII.

DE CARDINALIB.
TIT. III.

EPITOME.

Traditur, quæ nam sit Cardinalium di-
gnitas, & unde eorum institutio ortū
ducat, quo in ordine ecclesiastico v-
nusquisque Cardinalis sit, ac quot sin-
gularū ordinum sint tituli, quis pos-
sit Cardinales creare, quòd sit eorum
officium, & quando primum ceperūt
Cardinales Pontificem Maxim. crea-
re, multa prerogatiuæ enarratūr col-
legij Cardinalium, tam sede vacante,
quàm Pont. Max. viuentē, multæ quo-
que singulorū Cardinalium tam in
iudicijs, quàm extrà, item in benefi-
cialibus, ecclesiasticisque negocijs, &
legibus generalibus loquentibus.
Qui prohibeantur esse Cardinales,
an Cardinalis inuitus eligi possit, vel
dignitate illa se abdicare. Cardinalis
an Episcopus fieri possit, vel econtrà,
qui Episcopus est, an Cardinalis fieri
possit, & qui Cardinalis simul & epi-
scopus est, cui magis deferuere tenea-
tur Episcopatu ne, an Romanæ Cur-
ria.

SVMMA RERVM.

- 1 Cardinales sunt unum corpus cum S. Pontifice, & pars capitis ipsius.
- 2 Cardinales habent primam dignitatem post Papam.
- 3 Cardinales sunt ad exemplum sacerdotum lenitici generis.
- 4 Apostoli successerunt loco sacerdotum lenitici generis.
- 5 Cardinales cur sic dicti.
- 6 Incertum, quo tempore cardinales crea-
ri ceperint.
- 7 Insignia cardinalium quis primus in-
duxerit.
- 8 Cardinalium officium numquam desuit
licet nomen desset.
- 9 Nulla ecclesia creare potest suos canoni-
cos Cardinales excepta Rom. sine au-
thoritate Pontif. Max.
- 10 Cardinales uniuersi, aut etiam singuli, si
habent ordinem episcopatus comuniun-
ctum titulo, appellari solent fratres
S. Pontifice, aliàs appellantur filij.
- 11 Cardinalatus quem ordinem exigat
- 12 Cardinalis non habet uocem, qui non sit
Diaconus.
- 13 Cardinalium episcoporū tituli quot sint
- 14 Cardinalium presbiter. tituli quot sint.
- 15 Cardinales non omnes appellantur cum
titulo.
- 16 Cardinalis Hostiensis præcellit cæteris.
- 17 Cardinalis Hostiensis numus inungendi
Imperatorem, et Pontificem Maximū.
- 18 Cardinalium non est diffinitus numerus.
- 19 Conuenit Cardinales non esse pauciores
septuaginta duobus.
- 20 Cardinales quandoq; fuerūt ad numerū
ducentum secundum aliquos.
- 21 Pontifex Maximus creat Cardinales non
alius.
- 22 Collegium non potest creare Cardinalem
sede uacante, & cur ita.
- 23 Pontifex Max. non tenetur exquirere
consensum collegij in creatione Card.
- 24 Cōcilium generale potest unum aut duos
Cardinales creare usu exigente.
- 25 Pontifex Max. an possit aliquem inui-
tum creare Cardinalem.
- 26 Cardinales æquiperantur præfatis præ-
torio.
- 27 Cardinales debent assistere S. Pontifici.
- 28 Cardinalis ex datione galeri plenum ius
acquirat.
- 29 Cardinalium officium eligendi Sum. Pō.
- 30 Pontifex Max. quando creetur, vel eliga-
tur à S. Concilio generali.
- 31 Pontifex Max. à quibus eligeretur olim.
- 32 Pontificis Max. electio olim confirma-
batur ab Imperatore.
- 33 Ludouicus Imperator primus cōstituit
ne laici in deligendo Pontifice se im-
miscerent.
- 34 Episcopi aliquando elegerunt S. Pont.
- 35 Concilium generale, nec Sum. Pontifex
possunt statuere ne Cardinales eligant
Summum Pontificem.
- 36 Summus Pontif. potest statuere modum
eligendi sui successoris.
- 37 Collegium quandoq; potest consistere in
duobus, & papam eligere.
- 38 Collegij potestas maior est vacante sede
quàm papa viuentē.
- 39 Collegium vacante sede multa potest ad
Pont. Max. spectantia, quæ non potest
Papa viuentē.
- 40 Collegium potest vacante sede Cardina-
lem in legationem mittere, & Cardina-
lem famq; restituere.
- 41 Collegij Card. sententia nō appellatur

- 42 Collegium cardinalium est in possessione, ne papa aliqd arduū faciat sine ipso.
- 43 Collegium potest facere concilium vniuersale pontifice Max. negligente.
- 44 Collegium potest excommunicare intrusum in papatum.
- 45 Potest revocare legatum de latere.
- 46 Et cogere aliquem cardinalem, vt legationem suscipiat.
- 47 Pontifex Max. non potest alienare ecclesie res pretiosas, nec dare in scudum sine consensu cardinalium.
- 48 Cardinales omnes quandoque se subscribunt alienationibus, & privilegijs.
- 49 Collegium cardinalium an concedere possit facultatem extrahendi aquam de flumine publico navigabili.
- 50 Collegium card. non habere auct. Sen. R.
- 51 Collegium card. et vacante sede non habet auctoritatem in his, que non sunt statuta per Pont. Maximos, vt auctoritatem habeant.
- 52 Pont. Maximus extinguere non potest dignitatem cardinalatus.
- 53 Cardinales habent minorem potestatem sede vacante, episcopi maiorem.
- 54 Cardinales digniores sunt, cum pontifici Maximo assistunt.
- 55 Nisi absentes legationis causa sint.
- 56 Poena offendentis cardinalem in persona.
- 57 Offendens cardinalem reum perduellionis, non incurrit predictas penas.
- 58 Cardinalis non potest recusari suspectus in iudicijs, nisi ex magna causa.
- 59 Vel nisi agatur de causa alterius cardinalis, quod tamen non procedit indistincte.
- 60 Cardinalis recte facit, si abstineat à iudicando in causa, in qua est recusatus uti suspectus.
- 61 A sententia cardinalis appellari potest.
- 62 Appellari non potest à sententia collegij cardinalium.
- 63 Cardinales habent auctoritatem episcopalem in ecclesijs suorum titularum, quamuis ipsi non sint ipsi episcopi.
- 64 Cardinales possunt vti pontificalibus in ecclesijs suorum titularum.
- 65 Possunt benedicere solemniter.
- 66 Possunt ordines conseruare.
- 67 Corrige, & excommunicare.
- 68 Beneficiorum suorum fructus absentes in curia Romana percipere.
- 69 Idem in familiaribus cardinalium.
- 70 Cardinalis à suo titulo abesse non debet,
- quamuis sit episcopus.
- 71 Cardinales non comprehenduntur in quacumq; dispositione generaliter loquente.
- 72 Nisi specialis mentio de ipsis facta sit, vel dispositio sit fauorabilis.
- 73 Regule cancellarie an comprehendat cardinales.
- 74 Constitutio Iulij de fructibus beneficiorum seruandis successori an comprehendat cardinales.
- 75 Constitutio concernens bonum publicum, & salutem animæ, comprehendit etiã cardinales.
- 76 Indultum Leonis concessum Duci Med. an comprehendat cardinales, vt detur assessor in causa laicorum.
- 77 Excommunicatio generalis non includit cardinales.
- 78 Cardinales non soluunt annatam pro beneficijs.
- 79 Delegatio facta cardinali non continet clausulam, vt iustitiam faciat.
- 80 Cardinalibus datur indultum, vt possint proferre beneficia suarum ecclesiarum cathedralium.
- 81 Cardinali testanti aliquid sibi mandatū vno vocis oraculo Sum. Pontificis creditur.
- 82 Cardinali dicenti se esse legatum quādo creditur.
- 83 An credatur cardinali in præiudicium alterius.
- 84 Cardinali an credatur sine iuramento, tam in iudicio, quàm extra.
- 85 Cardinali occurrens, qui ad supplicium mortis ducitur, liberandus venit, nisi delictum sit atroc.
- 86 Supradictum privilegium non potest exerceri per substitutum.
- 87 Cardinales absoluuntur à patria potestate quò ad utilitatem.
- 88 Cardinales filijs. an testari possint de bonis, que habebant ante cardinalatum.
- 89 Cardinales ex indulto restantur de bonis quæstis ex redditibus ecclesijs.
- 90 Licentia testandi concessa cardinali cõsumitur factò semel testamento, & finitur mortuo Pont. Max. qui concessit.
- 91 Domus cardinalium habent immunitatem.
- 92 Cardinales carcerem priuatum habere possunt.
- 93 Cardinali condemnando maior testium numerus exigitur, quàm in alijs.
- 94 Cardinalis non potest puniri de delictis

antc

- ante cardinalatum patris, & quare.
- 95 Mandata contra cardinales signantur manu propria Sum. Pont.
- 96 Cardinalis delegatus Sum. Pont. potest demandare obseruationem terminorū alteri etiam sine licentia Sum. Pontif.
- 97 Cardinalis non opus est, quod inibeat illi iudici, cui prius causa madata erat.
- 98 Auditores possunt procedere in causa licet alteri delegata, ante inhibitionem factam.
- 99 Inhibitio non fit cardinalibus, sed intimatio, vel denuntiatio tantum.
- 100 Intimatio facta cardinalib. habet vim inhibitionis.
- 101 Cardinalis non inibet cardinali.
- 102 Causa semel cardinali commissa nõ potest deinde alteri inferiori committi.
- 103 Clausula, appellatione remota, in delegatione facta cardinali, quamcumque appellationem, nedum friuolam remouere censetur.
- 104 In causa ambigua ferrenda est sententia pro cardinali.
- 105 Cardinali restanti in sententia, se vidisse assa creditur.
- 106 Cardinales episcopi prestant iuramentum fidelitatis, Sum. Pont. alij cardinales non.
- 107 Illegitimus non potest esse cardinalis.
- 108 Legitimus non potest esse cardinalis.
- 109 Monachi, & canonici regulares possunt esse cardinales.
- 110 Monachi effecti cardinales non sunt soluti omnibus substantialibus regulæ.
- 111 Regulares effecti cardinales recuperant facultatem testandi, & disponendi de rebus suis.
- 112 Cardinales debent eligi ex omni lingua & natione.
- 113 Cardinales cui consiteri debeant peccata sua.
- 114 Cardinalium familiares delinquentes, à quo puniendi.
- 115 Cardinales debent litigare per procuratorem, etiam in causa criminali.
- 116 Cardinalis an possit renuntiare ei dignitati.
- 117 Episcopus an cardinalis fieri possit reuocato Episcopatu, vel e contra.
- 118 Cardinalis S. Praxedis non potuit obtinere ab Innoc. III. vt fieret Episcop.
- 119 Canonici, et Cardinalis simul quis esse non potest.
- 120 Auctoritas sententia, quod cardinalis, et episcopus simul quis esse non debeat.
- 121 Cardinales nonnulli recensentur, qui etiam episcopi fuerunt.
- 122 Aliquorum error opinantium, posse Cardinalem Episcopatum habere.
- 123 Pontifex Max. quomodo possit dispensare, ut aliquis sit Cardinalis & Episcopus.
- 124 Cardinales singuli non tenentur de iure diuino assidere S. Pontifici licet uniuersi teneantur.
- 125 Cardinales singuli non tenentur ad respondendum qua ratione conuincatur.
- 126 Cardinales cur efficiantur administratores Episcopatus.
- 127 Cardinalis qui Episcopatum habet, cui potius deseruire debet.
- 128 Episcopus contrahit matrimonium cū sua ecclesia.
- 129 Pontifex Max. eligens Episcopum in Cardinalem videtur dispensare, ne teneatur in Episcopatu residere.
- 130 Collegij Cardinalium officium.
- 131 Protectores regnorum sunt ex Cardinalibus.
- 132 Cardinalibus indigentibus subueniri debet per Pont. Max.
- 133 Pontifex Maximus quandoq; se appellat cardinalem.

ALTER post œumenicum Concilium Ecclesie Catholice est Senatus, à Cardinalium, magnæ spes, imò salus altera Romæ, nam Cardinales, & vnus corpus dicuntur esse cum Pontifice Max. & penè pars capitis, & primam dignitatem secundum Pontificem habent. c Horum Cardinalium institutio more eorum sacerdotum facta videtur, qui in lege veteri appellabantur Sacerdotes Leuitici generis, vt disertè exposuit Innocentius III. infra scriptis verbis, videlicet.

„ Sunt autem Sacerdotes Leuitici generis fratres nostri, qui nobis iure leuitico in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt.) sed ea legis veteris verba de hoc loquẽtia habentur in capitulo decimosextimo Deuteronomij : & sunt hæc, videlicet.

„ Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perpexeris, inter sanguinẽ, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & lepram, &c. Surge & ascende ad locum, quem elegerit Dom. Deus tuus,

a cap. ecclesia habet. xvi. q. i. c. in nomine domini. di. xxij.

b Io. de Lien. in. c. ij. de cler. non resi. Barb. in hoc trac. q. i. nu. 25. Lind. Bolog. de pote. papa. nu. x. G. Gas. de pensi. q. lxx. Hier. Man. fred. q. lxx.

c Ho. in ca. dilectus. i. col. ij. de preb. ubi etiam alij Card. in clem. ne Romani de cle. And. sicu. de preban. Card. q. i. part. i. nu. 44. ad fi.

d c. per venerabilem, qui filij sint legi. ubi Abb. & idem Abb. in ca. ex gestis, col. i. de cler. non resid. Spec. in tit. de legat. §. sequitur, in princ. Barb. in contra. ca. i. par. q. i. nu. 3. & seq.

a c. sacrosan- Et a. ad fi. dist. xxij. ubi Arc. ca. presbiteri. xxiiij. dist. ca. fraternitatis. dist. lxxi. gl. in. c. ij. de of. fi. Archiep. b Alc. in lib. i. pr. eter. mis. o. rum, Lancell. Corrad. lib. ij. c. ij. si. i. nu. 16 tit. de instit. Card. in tēplo iudic. c. num. 34. & seq. d. c. ij. de cler. non resi. e. c. si quis pec. cunia. 79. dist. f. c. pr. sul. ij. q. iij. g. Arch. in c. ubi periculum de ele. in sexto Car. i. in clem. ne romani. s. porro, de elect. in sexto. Alb. de Res. in R. C. de sum. trini. Barbat. in hoc tracta. q. i. nu. v. Manfre. hoc trac. c. ij. b. Oldr. consi. lxiij. Marti. in tra. ij. q. xvij. & tra. de prin. ci. q. 484. Ana. in ca. ad lib. erandum. co. v. de iud. Fel. c. n. te. col. 6. de re iud. Pet. à mont. in mon. nar. conc. tit. de Car. n. i. Cor. ra. li. ij. c. ij. s. i. nu. 7. in tēp. iudi.

tuus, veniensque ad Sacerdotes leuitici generis, & ad Iudicem, qui fuerit illo tempore, quaresque ab eis, qui iudicabunt, tibi iudicij veritatem, & facies quodcumque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, & sequarisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram &c. In lege autem Evangelica eorum sacerdotum Leuitici generis loco successerunt Apostoli Domini: Cardinales ergo, quum sacerdoti ipsi magno, idest Pontifici Maximo assistant, potestatis eius participes facti, quemadmodum sacerdotes leuitici generis assistebant magno sacerdoti Aaron, & Apostoli Christo, merito vtrorumque exemplo introducti videntur. & merito Cardinales appelluntur, quod his veluti validis cardinibus fores Ianue Catholice Ecclesie fulciantur, & vertantur, a quo nominis insigni, & cuius quidam magistratus, ut praefecti praetorio, & Africae, & Asiae olim in Codice Theodosiano appellati sunt, ut meminit Alciatus. b. Ambiguum est tamen, ac ferè incertum, quando hoc nomine primùm honestati, insignitumque sint, cum alij ante Siluestrum, alij post eum id factum opinentur, qua de re late Lancellotus Corradus Hieronymus, Manfredus, Cardinalis Albanus, post Andreas Siculum, & Martinum Laudensem, sed Paulus Borgasius Episcopus Nemosiensis in praecitati sui tractatus de irregularitate, sexta parte, titulo de Simonia, c. diffusissimè hanc rem prosequutus est, referens Claudium Parisiensem, Platinam, & Malonem quendam antiquum Historiae Christianae scriptorem, & Augustinum de Anthona, & concludens tandem, Innocentium Quartum, cuius Pontificatus cepit anno salutis M C C X I I. Praesbyteris, & Diaconis vrbis Romae, quibus eligendi Sum. Pontificis authoritas data erat, huius nominis honorem, & ornatum dedisti, cum antea simplices sacerdotes ecclesiarum, vel Rectores, sine honore, aut pompa essent, quod postremum verum non credo, cum longè ante Innocentium mentio Cardinalium frequens legatur, nam & Leo Quartus,

qui longè ante Innocentium fuit, memoriae scriptisque mandavit, Anastasium Praesbyterum Cardinalem tituli B. Marcelli ab omnibus in Synodo canonice esse depositum, eò, quod parochiam suam annos quinquaginta contra canonum instituta deseruisset. d. qui Leo teste Platina floruit anno 848. scribitque idem Platina in vita Siluestri Tertij, qui fuit anno salutis 1040. Siluestrum esse creatum; Et in vita Nicolai, cuius Pontificatus incidit anno salutis 1058. memorat, hoc decretum ab eo conditum fuisse, ut, si quis pecuniari, aut gratia humana, aut populari, militari sine concordi, & canonica electione Cardinalium fuerit in Throno Petri collocatus, is non Apostolicus sed Apostaticus diceretur, &c. vnde apparet; iam tum Cardinalium nomen extitisse, & ad eos designandi Pontificis Maximi ius spectasse, qui Platina pariter multis in locis mentionem de Cardinalibus facit ante Innocentium Quartum; ut in Leonis v. r. i. aliorumque P. s. successorum vita, item reperitur, quod Siluester Papa in generali synodo residens dixit, Praefectus non damnatur, nisi lxxij. Testibus, Praesbiter autem Cardinalis, nisi cum lxxij. testibus non deponatur, Diaconus verò Cardinalis vrbis Romae, nisi cum xxvij. testibus non condemnabitur, & legitur quoque eiusdem Siluestri Papae decretum in prima actione, Can. v. ut Diaconi non essent plures per parochiarum exanone, nisi duo & Cardinales vrbis Romae septem, de praedicto loco tamen, quem Gratianus supra à me relatus memorat, nihil in libris Conciliorum compertum habeo. Nec tamen his assentiri possum, qui hunc nominis, & dignitatis illustrem honorem Pontiano, & Marcello Pontificibus Max. acceptum ferunt, licet ex chronici Martinianis legatur, ac probetur ab Archidiacono, Cardinali Florentino, Alberico de Rofate, & Andrea Siculo, e sed meritò non recipitur, neque ab Oldrado Laudensi, nec à Martino pariter Laudensi, nec à Ioanne de Anania, nec Felyno, nec Petro à Monte, nec Lancellotto Conrado, nec alijs. h

Conueniunt quidem omnes ferè praedicti, Innocentium Quartum ea, quae nunc Cardinales gestant, insignia galeae cubri, & birreti, & strata vehiculi deferendi ius, auctoritatemque eis concessisse, quorum omnium insignium cardinalibus ex privilegio competentium qualitatem, & modum, atque etiam rationem, & significationem nouissimè post alios Hieronym. Manfre. ponit in tractatu hoc suo capite. v. Item omnes affirmant, nunquam Pontificem Maximum suis consiliarijs caruisse, quamuis olim hoc cardinalium nomine illi consiliarij non appellarentur, & eisdem tamen potestatis erant, ferè, cuius hodie sunt, cardinales. a. Sed sciendum, quod quatuor nonnullae cathedrales ecclesiae etiam praeter Romanam privilegij hoc habeant, ut principes sacerdotes suos cardinales appellent, ut ecclesia Compostellana, & Ravennas Metropolitana, & Mediolanensis: hae auctoritate ecclesiae Romanae tamen in illi concessum est ecclesiae, cardinales habere, b. neque illi cardinalium nomen merentur. c. Pontifex Max. ubi cardinales in vniuersum appellat, fratres eos nuncupare solet, singulos verò filiorum nomine, nisi episcopatus ordinem titulo suo annexum habeant, nam eos fratres etiam nuncupatim appellare singulos solet. d. Hi verò cardinales, vel episcopatus ordinem ei dignitati annexum habent, vel praesbyteratus, vel diaconatus, nam cardinalatus ipse non est ordo, sed dignitas, & officium, ut alijs quoque edocuisse nos meminimus: nec quispiam cardinalis sine diaconi saltem titulo esset solet, e. nec inter cardinales suffragium ius habet, qui diaconus non sit. f. Sex sunt episcoporum cardinalium tituli S. Hostiensis, Portuensis, Albanensis, Praenestinus, Sabinensis, Tusculanus; his olim & titulus S. Rufinae apponebatur, sed ea ecclesia postmodum Portuensi Ecclesiae annexa, vnitaeque fuit, ut docet glossa ad septimam regulam cancellariae Innocentij octau. Praesbyterorum tituli feruntur octo, & viginti, diaconorum octo decim longo ordine, & pulchra serie alibi enumerati: quemadmodum. n.

conue-

a. c. in parochia. xvi. q. i. c. in ecclesiasticis. xij. q. ij. Barb. in hoc tract. q. i. nu. 24. Lancell. Corrad. ubi sup. nu. 17. b. Archid. in c. omnes. dist. xij. Hieronymus Manfredus, in hoc tract. cap. ij. c. gl. in c. pudor. xxxij. q. ij. A. b. in c. bone pri. col. ij. de postulat. pralat. R. g. b. in trac. de consue. fol. 22. Gomez. in reg. cancell. de an. na. l. 1. §. q. xlviij. §. 293 D. & E. d. Abb. c. monuit. col. ij. de his que sunt à prala. c. i. in fi. ubi gl. de of. fi. leg. in sexto. e. Clem. v. hi qui. §. illi vrb. ubi Card. de ara. & quana. li. i. in c. ij. de of. vrb. Mar. Laud. in tract. i. q. vlt. & n. tra. l. ij. de Card. q. 14. f. Specu. in tit. de legato. §. sequitur. Cassa. in catal. glor. nammi. Lancell. supra. nec. institutio. em. nu. 14. g. Manfr. de ci. cccxxi. h. Bar. in ca. antiqua. d. privileg. Martin. Laud. in trac. i. de cardin. q. xxxvij. i. est numerus, i. nam, est aliqui credat tot esse oportere cardinales, quot Apostoli, Discipulique Domini fuerunt, alij verò, non plures creati oportere, quam eorum hactenus conscripti inueniuntur tituli, receptum est tamen frequentioribus sententijs, de arbitrio Pontificis Max. totum hoc negotium pendere, qui potest & plures & pauciores, prout

in aliquibus ecclesijs canonicis suis habent ordinem annexum, ut alij canonici quidem necessarii praesbyteri esse debeant, alij Diaconi, alij subdiaconi sic & in cardinalibus obseruatur: non tamen cardinales Diaconi, vel episcopi titulotenus, sed cardinales episcopi dumtaxat cum titulo nuncupari solent, ut ait Martinus Laudensis in quaestione octuagesimanona, secundi huius tractatus, sed Gódistalvus in quaestione tertia eiusdem tractatus, cardinales episcopos non solere cum titulo nominari ait, e sed simpliciter, praesbyteros verò cardinales, & Diaconos tantum cum titulo appellari, sed Hieronymus Paulus ad princip. praetice cancellariae dicit, cardinali episcopo ita scribi per Summum Pontificem. Ven. fratri Rodgerico episc. Portuensi, praesbytero autem cardinali sic. Dilecto filio nostro Iuliano tt. S. Petri ad Vincula praesbytero cardinali, Diacono sic, Dilecto filio nostro Raphaeli sancti Georgij ad velum aureum Diacono cardin. sed interest forte an à Sum. pontif. an ab alijs nominentur, ut Sum. pontifex titulum semper addat, non alij, in quo seruandus est stylus. Inter cardinales eminent Hostiensis, & ceteris praefertur omnibus, & primam sedem post Pontificem Maximum habet, & ipsiusque inter cetera, & hoc praecipuum est munus, Pontificem ipsum Maximum in primis sacrare, Item Imperatorem in consecratione eius inungere, caeremonijsque illis interesse. h. Cardinalium certus, distinctusque non est numerus, i. nam, est aliqui credat tot esse oportere cardinales, quot Apostoli, Discipulique Domini fuerunt, alij verò, non plures creati oportere, quam eorum hactenus conscripti inueniuntur tituli, receptum est tamen frequentioribus sententijs, de arbitrio Pontificis Max. totum hoc negotium pendere, qui potest & plures & pauciores, prout

prout

a Mart. Laud. in ij. trac. de Car. q. ij. Corrad. li. ij. c. ij. §. i. uer. institucionem. nu. 15. in temp. iud. Manfr. in d. decis. xvij.
 b Zaba. in cle. ne romani. §. irritum. & §. porro. de elect. Alb. Res. in R. de sta. hom. Cap. decis. cxlij. & cxx. Gomez. in reg. de idiomate. nu. 5. Io. de Lign. de consecr. ecclie. §. ij. nu. x. Iacobat. lib. i. de concilio.
 c Io. andr. &
 Ab. in c. sand. de conuer. con iug. Mar. Lau. in. i. tra. q. xx. Dec. & Fel. Be. ro. in. c. i. de cō siliu.
 d gl. in cle. ne Romani. uer. potestatis. de elec. Car. Ale. xan. in c. null. di. lxxix. Mar. Lau. in. i. tra. q. xx. & in. ij. trac. q. i. Bevo. in R. de consti. tu. 56. Corra. ubi s. §. 3. uer. iure merito. in titu. de excel. car. num. 36. Manfr. decis. 386. e doct. sup. ci. tati.
 f avg. l. si quis magistrat. l. si quis sacerdotium. ff. de nu. uer. & hon. g. c. qris. ext. de gr. & qua. c. pe. & si. dis. 74. Ab. c. et si manumiter. colum. iij. ad finem. nu. 12. de postulatione praelatorum.
 b gl. & Bar. in li. ff. de off. presb. li. pr. eto. Alber. in R. ff. de sta. ho. Io. Plat. in l. curialibus. C. de decr. li. x. Socin. consil. li. i. Barb. in hoc trac. q. x. Corset. de potest. reg. in princi. i. Bal. in tractat. de scism.
 k Io. an. & alij in c. cum ecclesia. de elect. Fel. c. si quando. co. vij. Io. de ana. in R. de scism. Corset. in reper. Abbatis. uer. sic. Car. ante tempus. Manfred. decis. ccix.
 l Ias. conf. ex. l. v. co. iij. li. ij. Fel. in c. eam te. col. ij. ad fi. nu. 2. m. c. i. & ij. dist. 79. c. in nom. do. dist. xxij. c. ubi periculum §. i. de elec. in vi. c. licet de vitanda, extra de elect.

rum sic vsu, & necessitate exigente crea- re, vt Iacobatus in libro suo de concilio, libro sexto, articulo septimo, prima questione speciali capitulo comprobatur, quem & Hieronymus Manfr. in decisione octagesima sexta supra tercentesimam huius tractatus sequutus est.
 Quod si dubitetur, an reluctantem, & inuitum ad hunc apicem S. Pontifex euehere possit, quamuis nonnulli supponant, posse, vt Andreas Siculus in questione vltima huius tractatus, Ego dicerem, posse illum cogere, qui sacris ordinibus iam prius aggregatus erat, & eum verò, qui nondum sacris inauratus erat, non posse renitentem collegio cardinalium allociare, & sacris ordinibus suscipiendis compellere, cum cardinalatus sacrum ordinem, annexum habeat, nemo autem sacros ordines inuitus suscipere potest, nisi de consiliarijs intelligamus, qui eo tempore nondum Cardinalium nomē nacti essent, vt diximus sup. sed omnem tamē aut certe quodā modō parem cardinalib. potestati, & auctoritatem, dignitatemq; habebat.
 Cardinales & creat Pontifex Max. non alius, c. neq; enim, cum interregnum est, & cardinalium collegium potest cardinalem creare, quamuis (qd' plus est) Summum Pontificem eligere possit, o cuius rei rō est, quia electio Pape nullam moram patitur, vt electio cardinalium pati potest, ex quo cessant obiectiones Hugonis contra hanc conclusionem olim facta; & Nec Cardinalium collegij assensum exquirere S. Pontifex tenetur, cum Cardinales creat, sed solus hoc facere potest, vt supra in titulo de Sum. Pontifice diximus. & Receptum est tamen, posse conciliū generale cardinalem vnum, aut al-
 Hos & traditum est comparari prefectis pratorio, si alij verò aiunt, senatoribus Romanis potius comparandos: 1. certe hoc constat, & Cardinales tenori pontificis Maximi assidue lateri assistere, nec à curia discedere, vt possint & in arduis negotijs rogati, consilium suū impertiri, nisi discedēdi facta potestas eis ab ipso pontifice Maximo sit, vel legati titulo extra curiam mittantur. x Non prius tamē Cardinali eius dignitatis plenum ius quesitū dicitur, quam galeri ferruginei munus à Summo pontifice ei transmissum sit, & si nuptium promotionis allatum esset, quod olim Eugenius Quartus contulit, nisi pontifex Max. ei constitutioni derogeret.
 Cardinalium & potestas & officium est, pontificem Maximum eligere, vbi Ecclesia pontificis Maximi obitu, vel re-signatione vacet, m. nam & si ea vacet, quia

quia Pontifex Maximus à concilio de- positus sit, vel quia Pont. Max: electio irrita fuerit declarata per concilium, non ad Cardinales, sed ad concilium eligendi Pontificis autoritas spectabit, A quod tamen ego non volo dictū nisi quatenus à S. Matre ecclesia probatum sit. Nec tamen semper Pontifex Max. a Cardinalibus electus fuit, nam certo tempore electio a clero & populo Romano celebrabatur fuit, vt Marco Pontifici alijsq; contigit, vsq; ad Paschalem primum, & quin etiam Imperator electio confirmanda offerebatur, vnde fiebat, vt is ad Pontificatum eueheretur, cui magis Imperator faueret: & quod vitij sustulit Ludonicus Imperator lege lata, ne seculo pontificis vacante vllus Imperio suo subditus Romani Pontificis comitijs intere- set, atque ipsemet Pape obedientiam & reuerentiam iuravit: statutum est deinde, vt electio ferret solum à Cle- ro, Populusq; omnino excludere- tur, & atque etiam quodam tempore ab episcopis tantum vbi Romæ electio fiebat, quod tamen breui tempore obseruatum est, hodie verò adeo hæc potestas eligendi Pont. ad Cardinalium castum spectat, & vt creditum sit, ne à Concilio quidem ipso œcu- menico hanc potestatem eis adimi, auferriq; posse, nec à Papa ipso, vt credidit Conradus, o quia inquit, ad ip- sos Cardinales electionem iure diuino spectare, cuius dicti iudiciū relinquo Ego S. Matris ecclesie distinctioni, & illud quidem inficias ire nō possumus, Pontificem Maximum posse eligendi successoris sui comitijs modū, legem- que præscribere. o Concludunt etiā Doctores, quod, si omnes Cardinales moriantur vno superstite, poterit ille solus Pontificem eligere. p Item & dictum est, collegiū vniuersum in duobus Cardinalibus referri posse, adeo, vt spatio elapso alijs cunctantib. Pon- tificem Maximum ipsi eligere soli pos- sint, & ita etiam, vt alter alterum eli- gat. q Collegij verò Cardinalium po- testas maior est per interregnum, quam sit, dum Pōtis ipse Romanus viuat. Ipso enim superstite, cuius industria totus ecclesie clauus crediuit est, alij, tamen in idem opus, in suum tamen

a Abb. d. ca. licet de vitanda. col. iij. & iij. velin. in c. in nostrae correl. 27. de reser. Corrad. lib. ij. capit. i. §. 2. tit. de orn. ani. Pont. Max.
 b c. licet de vitanda, vbi Ab. col. iij. de cle. c. in nomine do. 23. distinctio. Gomez. in proam. regu. cancella. ver. episcoporum diminutio.
 c Corra. li. i. c. ij. q. ij. cod. li. & c. §. ij. ver. iure merito. n. 27.
 d d. c. licet de vitanda, vbi Ab. ij. no. de elect. c. in nomine do. dist. 23. c. ubi periculū, ubi Phil. Frā. nu. 4. cle. ne roma ni, de cle. Corrad. d. li. ij. c. i. §. ij. q. ij. nu. septimo.
 e gl. & doc. i. d. cle. ne roma ni, d. de Mar. Lau. in. i. tra. q. xxvij. f Phil. Fran. in c. ubi periculum. nu. 5. de elect. in 6. g Fran. in ca. in toto, nu. 3. de reg. in. Al- ba. de Card. q. 23.
 h b gl. in c. i. uer. sed vacā te, de scism. i. 6. & in clem. ne Romani, de elec. Anch. in c. ubi periculum de cle. in 6. Mar. in sec. tra. q. 74. i Inn. in c. cū te & re in. Bar. in l. infamem. ff. de pub. ind. Bertach. in tract. de episc. li. 2. in 3. par. num. sexagesimo sexto. Iacob. in tractatu de concil. libr. i. Manfr. decis. vi. gesima quinta.
 k Mart. Laud. in i. trac. q. 4. & in 2. tract. q. 66. Manfr. decis. quinta, & Corrad. ubi supra. §. 3. capit. 2. numero, 15. de excel. Cardin.
 l Zabara. in rep. c. perpendimus, de sent. c. com. Io. Monachus, in c. super eo. de heretic.
 m Alber. in R. C. de legib. Gemin. & Imo. in d. c. super eo. Mart. Lauden. in primo tracta. q. ij. Corrad. ubi supra, numero, 27. Manfr. decis. 3.

quisque munus incumbant, nō idcirco manum clauo apponere debet, sed gubernatore sublato pro suis quisque viribus eniti debet, donec alius gubernaculo præficiatur, vt quā tuissimè fieri potest, nauis regatur, & à turbationibus illæsa euadat, omnesque tempestates, & vires ventorum aduertat, noxiisque fluctus superet.
 Hinc sede vacante plura Pont. Maximi, quæ ad regendam, administrandamque ecclesiam pertinent, munia obire potest, non tamen omnia, nec passim, si quidem ardua negotia nisi vigente necessitate collegium tangere non potest, si & veluti Cardinalem, vt legationis officium suscipiat, cogere, ac (vt nonnulli opinantur) Cardinalē famæ restituere, quod nonnulli tamē etiam Pontifice Max. inhumanis agente, collegium facere posse credunt. i Alia autem est dupl. Pon. Ma. viuit cō- petunt huic ceteri, & cum & à sententia collegij Cardinalium non detur ap- pellatio: x scriptum est etiam à nonnullis, collegium Cardinalium esse in possessione, vt sine eis Sum. Pontifex ardui nihil absoluat, i sed alij tamen contrarium vsu obseruari dixerunt. x Diximus et sup. in tit. de conc. œcume- nico, & posse Cardinaliū ceterum congru- gare concilium vniuersale, vbi Pontifex Maximus id congregare negligat, temporis,

a Corrad. ubi sup. nu. 29. Bal. in c. cum olim, ex literis, de rescrip. Fel. in c. super literis. co. ti. Panin. de Vistat. questio. ij. par. i. m. 26. Iacobat. li. i. de conc. Manfr. dec. xvi. & xxxix. b c. si quis pecunia. dist. lxxix. vbi Car. Ale. Corr. vbi sup. c. Spe. in vi. de legato. S. fi. Mar. lau. i. tra. q. xxi. Mas. dec. 9. d Car. Alex. in cle. ne Romani. de elect. in ij. q. Manfre. decif. xxvi. Mar. lau den. q. e Bald. in l. c. u multa. C. de bonis que liber. 44 Arch. in c. abbatib. & c. cu emptor. xij. q. ij. Marti. Lau. in ij. tr. q. 22. f gl. fi. in c. cu a nobis, de res. si. Mart. Lau. in i. tra. q. xi. g nume. 39. h d. c. ecclesia habet. xvi. q. vi. l. quomin. ff. de sumi. i Contra. in d. §. nu. 34. k no. in cle. ne romani. de cle. l. toto ri. ff. & C. de legi. & se natu. sc. m d. c. vbi pe ricultum. d. cle men. ne Roma ni. Mar. Laud. d. tra. ij. q. 91. Borgaf. & Cov rad. ubi supra n Borgaf. vbi supra. o Bal. in R. ff. de offi. procon. Fel. in c. clerici. col. fi. de iu di. Mandof. in veg. xvi. q. 28. nu. 4. Corrad. vbi sup. p Ias. in rub. ff. de offic. eius cui manda. est iuris d.

dem Senatus non dubium est, hoc lice re, n quod diffinit Martinus Laudendélis in tract. secundo, questione quin quagesima secunda, de cardinalibus, nec Iacobatius in libro primo de concilio, nec Hieronymus Masfred. in decisione sua decima aliud senserunt, sed Lancelloto Corrado hæc tamen i diffinitio rata nõ videtur, i nec fortè ab re, cum hic cærus non omnem Senatus Romani potestatem habeat, quauis in concilijs Pontifici Max. Senatorum more assistere teneatur, imò longè inferiorem Senatu pisco Romano potestatem habet, neq; enim legis cõdendæ potestatem ei competere quis dixerit, quamvis legi communi conforme aliquid statueret eos posse verũ K sit, x ac cui ignotum est, Senatũ Possẽ legem facere, & Senatus consulta inter alias leges non postremum locum ob tinere: i quod si priori sententiæ accedendum est, eo vno casu probandum opinarer, cum sedes vacat, cum maiorem dixerimus eo casu potestatem collegium habere: quinctiam vacante pontificis Romani sede, Cardinaliũ Iurisdictionem ad illa nõ progari traditum est, quæ constitutionibus Pontificijs scripta, promulgata; sunt. x m Non p potest autem Summus Pontifex hanc Cardinalatus dignitatem extinguere, & sopire, vt Andreas Siculus in huius tractatus questione prima & à Corrado probatus edocuit, Nec cui tamẽ persuasum sit, posse Cardinaliũ collegiũ supremã Pontificis Max. auctoritatem vilo tempore præscribere. Et hæc quidem non cuius ex Cardinalibus, sed collegio ipsi vniverso cardinalium comperere sciendum est: Sed nec tamen ipsorum quilibet, & singuli proprijs priuilegijs cardinalium destituti sunt: quorum priuilegiõrum multa hic subdemus, f interim tamẽ nõ omittentes, collegij Cardinalium potestatem per interregnum minorẽ esse, quam cæterorum collegiorum se n de vacante sit. x Item f cardinales cõseri digniores, cum Põsificis Maximi lateri inhærent, quod ab eius radijs illustrentur, quàm vbi absunt, nisi forte legationis munere fungentes ab o sint, o quamvis Iason p nullo discrimine interpretetur, Baldum sensisse, Cardinalem

cardinalem coram Papa digniorẽ abfente etiam legato esse, quem tamen a nonnulli damnãt doctores, A sed nõ carer sctatoribus, cum & Boerius in eadem fuerit sententia, cum tractauit de præminencia magni concilij in prima ratione, & Gometius in compedio vtriusq; signaturæ carta secunda, & Gondifaluis in tractatu de dignitate & potestate legati in sexta cõclusionone. 56 In f primis igitur qui personam cardinalis offendit, multis magnisq; pœnis afficitur, quas singulas olim Innocentius Quartus Honorij Tertij veltigij inherens sua constitutione scriptas, re liquit, n quas tamen p pœnas contra homicidam cardinalis perduellionis in Pontificem Maximum rei non pro cedere præclari Iuriconsulti ex factõ consulti pro Duce Urbini, cũ Papiensem Cardinale interemit, respõderunt. c Cardinalis non potest in iudicijs suspectus recusari, nisi ex magna, euidentiq; causa, v f vel nisi alterius Cardinalis causa agatur, vt Philippus Francus censuit, n cui tamen sententiæ assentiri noluit Iason ex factõ consultus. f Mihi sic dicendũ videtur, neq; in cardinalis causa recu sari cum posse, hoc solo nomine, quia cardinalis alterius causa agatur, cum multæ causæ maiores extare possint suspitionis, quàm hæc, et tamen generaliter concluditur, nullam suspitionis causam ei obijci posse, nisi magnã: per absurdum verò esset, ei non velle credere ex debili ratione, cui i magnis creditum sit, & velle tanti estimare eam, quæ ex collegij societate oritur, suspitionem, vt cunctis alijs preferenda sit: id quidem ego opinor admitti posse, alias suspitionis causas contra alios a iure probatas, etiã contra cardinalem obitare posse, vbi alterius cardinalis causa agatur, itaq; nec sola hæc causa eum repellat, quia aduersarius meus cardinalis sit, nec alia suspitionis causa, quando cum cardinali non sit lis, sed vtrumq; desiderarem, & aliqua alia suspitionis ratio militet, ac quod cum cardinali questio sit, aliã verò suspitionis causam validè vrgentem esse oportet, vt cardinalem à iudicando summo ueat, sicq; intelligenda puto Andree Siculi dicta in suo tra

a Conrad. ubi sup. lib. ij. c. ij. §. ij. uerfi. iure merito. nu. 10. b c. felicitis, de pen. in sexto. c Ragn. in consilio. iij. libro. v. d Hostien. lo. and. Butr. in c. ad petitionem, de accusa. Fel. in c. postremo, num. 15. de appella. Marti. in ij. trac. q. 50. Corrad. vbi supra, numero xvij. e Franc. in d. c. postremo. f Ias. in consi. xvij. col. fin. li. iij. Corrad. vbi sup. g Dec. in c. no uis. num. 5. de de appell. h c. Ragnutius & c. Ragna. de c. Ragna. de cardinaliũ interponi appellationem non posse dixerim, quicquid aliter olim scripserit Accursius, nisi causa ei à S. Pontifice mandata fuerit appellatio ne remota. x k Habentq; cardinales episcopalem potestatiãq; in suorum titulorum eiusq; subiectis ecclesijs Iurisdictionem, & si ipsi in eo ordine episcoporum non essent, i quapropter multa his licent, quæ non nisi episcopis conceduntur, f veluti, pontificijs insignibus vt, m f benedicendi solennem ritum Episcoporum more exercere, f minoresq; ordines conferre, n item corrigere, f & excommunicationis sententiam fulminare. o Possuntq; f suorum beneficiorum fructus, etiam dum ab eis absunt, in curia Romana existentes percipere, quia Romana ecclesia, quæ cæterarum omnium est mater, deseruientes, alij quosq; ecclesijs seruire videntur, & in suis beneficijs residere, p quod etiã de familiaribus eorum traditum est, cum & ipsi eadem ratione eisdem priuilegijs per sui debeant. q Cardinalis f enim, à suo titulo abesse non primo, de suppl. neglig. prala. Mart. vbi supra. q. xix. n Host. & Io. and. ubi sup. Bertrach. in tract. de episc. in ij. par. princ. in prin. num. 11. lib. ij. o Abb. ubi sup. Mandof. in reg. vij. q. ij. nu. 10. Belenzi. de cbar. subs. q. ij. Gomet. de trien. pos. q. xxxi. num. xiiij. & seq. p Oldr. cõf. xlviij. n. i. Mar. ubi su. q. 68. Corr. ubi su. n. 17. i. fi. q Oldr. ubi sup. Car. in cle. in prin. de cel. miss. doct. in c. cum dilectus. de cler. non resid. Marti. ubi supra. q. lxxix. Corrad. vbi supra. numero 17. e Franc. in d. c. postremo. f Ias. in consi. xvij. col. fin. li. iij. Corrad. vbi sup. g Dec. in c. no uis. num. 5. de de appell. h c. Ragnutius & c. Ragna. de cardinaliũ interponi appellationem non posse dixerim, quicquid aliter olim scripserit Accursius, nisi causa ei à S. Pontifice mandata fuerit appellatio ne remota. x k Habentq; cardinales episcopalem potestatiãq; in suorum titulorum eiusq; subiectis ecclesijs Iurisdictionem, & si ipsi in eo ordine episcoporum non essent, i quapropter multa his licent, quæ non nisi episcopis conceduntur, f veluti, pontificijs insignibus vt, m f benedicendi solennem ritum Episcoporum more exercere, f minoresq; ordines conferre, n item corrigere, f & excommunicationis sententiam fulminare. o Possuntq; f suorum beneficiorum fructus, etiam dum ab eis absunt, in curia Romana existentes percipere, quia Romana ecclesia, quæ cæterarum omnium est mater, deseruientes, alij quosq; ecclesijs seruire videntur, & in suis beneficijs residere, p quod etiã de familiaribus eorum traditum est, cum & ipsi eadem ratione eisdem priuilegijs per sui debeant. q Cardinalis f enim, à suo titulo abesse non primo, de suppl. neglig. prala. Mart. vbi supra. q. xix. n Host. & Io. and. ubi sup. Bertrach. in tract. de episc. in ij. par. princ. in prin. num. 11. lib. ij. o Abb. ubi sup. Mandof. in reg. vij. q. ij. nu. 10. Belenzi. de cbar. subs. q. ij. Gomet. de trien. pos. q. xxxi. num. xiiij. & seq. p Oldr. cõf. xlviij. n. i. Mar. ubi su. q. 68. Corr. ubi su. n. 17. i. fi. q Oldr. ubi sup. Car. in cle. in prin. de cel. miss. doct. in c. cum dilectus. de cler. non resid. Marti. ubi supra. q. lxxix. Corrad. vbi supra. numero 17.

a capitu. ij. de cler. non residen.
 b c. bona. de postul. pralat. ubi Abb. Mandos. in regu. lxxix. 76
 ij. numero. 7. & 8. & in signa. grat. uerfic. prorogation. fol. 3.
 c arg. litem apud labeonem. §. hoc edi ctum. ff. de iniur.
 d Ancha. & Fel. in c. in eos. in fi. de haret. idem Fel. & Be-
 lenz. in c. quod super his. de fid. instru. Barbat. in tra. de præ-
 stan. Car. in ij. par. q. 7. in fi. Berous in c. ad aures. nu. xl. de reser.
 e Belenzi. de car. sub. q. 66. lib. iij. Io. Sel. de benef. lib. 4. in. iij. part. q. xij. n. 30. Gig. de pens. q. lix. Com. in reg. de valore expri. q. i. & in progm. regu. q. 6. nu. 10. Mand. in reg. de infirm. q. ij. Albi. q. xlij. Mansf. decis. 184. & 190. & sequ. 199.
 f Com. in proem. reg. Card. ad fin.
 g c. si. de concess. praben. in vi. Io. and. & Mon. in. c. i. e. ritu. in nouel. Mansf. q. 185
 h Gom. d. reg. de infirm. q. 3. decis. cc.
 i no. in c. quia periculosum. de sen. excom. in. vi. Marti. Laudon. qua. stio. lxxij. huius tractat.
 k Gom. in pra. fu. reg. de nal. exprim. Man- fredus. decis. cccix.
 l Gomes. in compen. utriusque signat.
 m Aeg. in dec. ij. de priu. Mand. in reg. xix. cano. q. 19. n. 7

h bium non est. h Proximist quoq; die-
 bus Pontificum uidi in curia Episcopi
 copali Patruer in causa Illustrissimi car-
 dinalis Albanian Leonis x. quod vo-
 cant indultum concessum Regi Gal-
 lorum Lud. Duci Mediol. eo tēpore,
 vt ecclesiastici Iudices coram quibus
 inter laicos & ecclesiasticas personas
 causæ aguntur, teneantur petentibus
 laicis sibi laicos iuris peritos assessores
 sumere, cardinalium quoq; causas cō-
 prehendant, qua in questione, cum
 ditis, & multum inter nobiles Iuriscōn-
 sultos vtramq; in partem disputatū
 fuisset, tandem à S. Pont. Gregorio
 xij. hoc temperamento res composi-
 ta est, vt Iudex ecclesiasticus adiunctū
 ex cathedrali ecclesia canonicū quen-
 dam assumeret, omniaq; ante gesta ex
 integro instaurarentur, quæ decisiō al-
 terius quæstionis nouam causam dan-
 dit, an illi adiuncto rursus assessor dan-
 dus sit, cum ille adiunctus iuris peri-
 tus non esset, necdum questio hæc fini-
 ta est.
 77 Illud proinde consequens est, ¶ vt car-
 dinales excōmunicacione generali nō
 censentur percussit: 1 Item ¶ cardi-
 nales, cum beneficiorum sitorum co-
 dicillos à Romana curia referunt, nul-
 lum officio illi honorarium, ne illud
 quidem, quod annue pensionis loco
 succedit, solunt, & ¶ cum Sum. Pon-
 tificis alicui Cardinali causam delegat,
 non solet illam clausulam apponere,
 qua mandatur, vt iustitiam faciat, sed
 ea clausula tantūm apponi solet, vt au-
 diat, & decidat, ne videatur, S. P. quo-
 dammodo illis iniuriam inferre, si ve-
 luti parum fidens eorum integritati
 existimet, operæpretium esse, eos mo-
 nere, vt Iustitia administrare curet, 1.
 solet ¶ etiam Pontifex Maximus Car-
 dinalibus indulgere habentibus eccle-
 sias cathedrales, vel Abbatias, vt de om-
 nibus beneficijs ad eorum collatio-
 nem pertinentibus disponant, qui ta-
 men de his non disponent, quæ elec-
 tione, vel præsentatione conferri so-
 lent, vel quæ alijs ordinarijs sint sub-
 iecta. m
 Tantæ autoritatis sunt Cardinales,
 ¶ vt cardinali attestanti, sibi aliquid vi-
 uæ vocis oraculo papæ mandatum ef-
 fectus adhibeatur, vt aiunt Abb. Fel. &

& alij omnes hoc vsu obseruari. puta
 vt causam cognoscat, vel ad confere-
 dum Doctoratus insignia, ad restitu-
 dum natalib. A quamuis aliqui hæsitau-
 uerint in hoc, vt Portius Imola in sua
 conclusionē vigesima septima com-
 munitum opinionum, ¶ nec minus ei
 creditur, si dicat, se legatum esse Pon-
 tificis maximi, b his videlicet, quæ ve-
 niunt generaliter in legatione, puta, 88
 c quo ad potestatem referendi, c si ta-
 men de magno alicuius præiudicio ag-
 gatur, cedunt pleriq; Doctores, Car-
 dinali standum non esse dicenti, sibi à
 Papa aliquid mandatum esse, d quam-
 uis Decius dicat, contrarium in Roma-
 na curia obseruari. e sed ¶ Cardinali
 legato etiam in præiudicium alterius
 non minus de consuetudine curiæ, ¶
 de iure communi credendum esse scri-
 psit in hoc tractatu Andreas Siculus,
 de cardinali legato à latere in prima
 quæstione: Cardinali autem se delega-
 tum asserenti nō creditur, nisi exhibi-
 tis literis, vt aliqui opinantur, nec pluf-
 quam in eis continetur, nisi cardina-
 lis esset in curia, ita vt veritas facile ha-
 beri possit. f Item ¶ cardinalis etiā nō
 iurati dictum non in forma depositio-
 nis, & restitucionis, sed potius de iud-
 icio suo loquentis non leuem parit
 præsumptionem, quod si vt testis exa-
 minandus sit, verior, ac frequentius re-
 cepta sententia est, iurare enim debere,
 vt probationem iudicalem faciat. g
 85 Accedat præter alia cardinalium priui-
 legia, ¶ quod si incidenter obuium ali-
 quem habeant, dum ad suplicium du-
 citur, possunt ei pene, ad quam trahe-
 batur, ipunitatē largiri suo pileo capi-
 ti eius imposto, quod ex consuetudi-
 ne introductum aiunt, h sed nun-
 quam ferè hodie hoc contingit, nam
 cauti sunt satellites, vt occurrere car-
 dinali euitent; nonnullis tamen casti-
 bus reis hoc priuilegium parum pro-
 desset, videlicet in crimine falsi, Lesæ
 Maiestatis, hæresis, prodicionis in pa-
 tria, alterius ue delicti atrocis & hor-
 rendi, & ¶ non potest hoc per substitu-
 tum exercere. i
 87 Fruuntur ¶ quoque hoc priuilegio car-
 dinales, quod absoluuntur a patria po-
 testate, non tamen vt iura suorum hæ-
 redum amittant, sed hæctenus dunta-

a Abb. & Fel. in c. quod super his. de fide instr. Lap. allega. 33
 Marti. q. xxvij. i. trac. & q. lxxvij. tractat. ij.
 b c. nobilissimus, ubi gl. uer. nihilominus. dist. xvij. Abb. Fel.
 & alij in d. c. quod super his. Ias. consi. c. iij. col. i. i. Belenz.
 de Chari. subs. q. c. x. n. 4. Panin. tract. de visit. in. i. par. q. xi.
 c Corn. in consi. cl. v. li. i. & consi. c. cl. xvij. col. si. lib. iij. Gasp. de
 Perus. in trac. de reseruat. q. x. Aen. Fal. de reser. par. ij. p. lud. v. lib. iij. Condif. de po- te. ecc. nu. 62. Mansf. decis. 189.
 d Fel. ubi su. Ias. con. lxxij. num. 3. li. i. & d. consi. c. iij. col. i. & in l. admonendi, nu. me. 189. Deci. con. ccc. lxxij. nu. 3. & in ca. constitutus. 4. not. de appell. Alcia. in c. n. contingat, nu. 45. de iure iu. Porr. Imo. Cō. cl. 27. cō. op. e Dec. in d. c. constitutus.
 f Fel. & Abb. in d. c. quod super his, & in c. cum in iure. de offi. delega. Por. Imo. d. regu. 27. uer. Cardinalis à latere. Lan- cellot. ubi supra. num. 22.
 g Clo. Ant. Imo. Abb. in c. cum olim. i. de priuileg. And. Si. c. de Card. lega. q. ij. Basil. nu. 19. uer. est ergo consideran. Fel. d. c. quod super his Conrad. ubi sup. Boss. in prac. cri. ti. de opposi. contra testes, numer. 82.
 h Bal. Sal. Cast. in l. addictos. C. de appel. Barb. in hoc tracta. q. ix. colum. i. Marti. Laud. in. ij. trac. q. xlviij. Fel. in c. quæren- ti, num. 6. de off. deleg. Petr. Duen. qui alios citat in reg. uer. Cardinales. Iul. Clar. in prac. cri. §. fi. q. xvij.
 i Barb. ubi supra, Marti. Laud. in vi. q. priuileg. tra. Pet. Duen. reg. lxxxi. Conrad. ubi supra, nu. 31.
 k Martin. in quæstio. lxxx. tract. ij.
 l Bal. & Saly. in Aut. licentiam. C. de episc. & cler. Corn. con- sil. ccc. xliij. qui dicit com. Iul. Clar. §. testamentum. q. 27.
 m Host. in sum. de penit. & remis. §. cui confiteu. uer. cui Cardi- nales. Dec. consi. cl. vij. co. i. uer. ultimus et. Cla. in d. q. 27. uer. sed an poterit. Ale. con. c. li. vij. Mand. in sig. gr. uer. disp. f. Dec. consi. § 12. Soci. iun. consi. 89. li. i. Didac. in c. de inofficio sis, nu. 8. de testam. Mandos. ubi supra.
 o Soci. & Coaruu. ubi supra.

a *Da usul. in hoc trac. q. viij. priuil. xliij. Clar. in. S. si. que* 95
St. om. xxx. ad finem sua praes.
 b *Clar. ubi sup. q. lxxvij. nec. priuatum carcerem, Manfred.* f
in d. tract. c. viij. priuil. 19. 96
 c *praesul. ubi Car. Alex. ij. q. v. Foller. in prac. crimi. cano.*
fo. 2. 56. Clar. in d. S. si. q. lxxij. ad p. Dec. in cap. atsi clerici, in
princ. nu. 1. de
iud. & Berous
ibi, nu. 8
 d *10. an. in ca.* a
licet de vniuer 92
sis. de test. Mar b
tin. in q. vij. i. 93
tra. & q. lxxi.
in. ij. tract.
 e *d. c. praesul.*
ij. q. v. Barbat. c
ij. q. basilica
huius tra. nu.
3. & 10. Man
fre. decis. 281
 f *Bonifac. Vi* d
tal. in cle. au 94
ditor, de resp.
Gom. ubi supr.
nu. 45. & seq.
 g *Rota decis.*
24. in antiq.
Gomes. ubi su
pra, num. 48.
 h *uer. quintum*
singulare. Iaco
bat. in lib. i. de c
concil. Mansr.
deci. cclxxvij.
 i *Herc. in tra*
ctat. at tentat.
 k *tit. de inibi*
tion. c. xvij.
 l *numero quadragesimo octauo, Gomes. ubi supra.*
 m *Rota in decis. ultim. de dolo, & cont. in antiq. Rot. dec. 658*
 n *& est sciendum, in antiq. & decis. 711. mot. quod quando, in*
 o *antiq. Gomes. in sign. priuil. 8. nu. 48. Mandos. in trac. de inibi*
 p *bit. questio. iij. nu. 13. & seq.*
 q *Aegi. deci. 37. incip. ubi appellatur, in fi. Milus. uerfi. ap*
 r *pellatio. in fi. Gomes. ubi supra, nu. 48. nec. septimum priuile*
 s *gium Iacob. li. de concil. Manfred. q. clxxix.*
 t *Pauin. in trac. de potest. c. sede vacan. fol. pe. col. iij. Bal. in*
 u *li. col. ij. ff. de off. praes. Rom. in sing. inci. appellatione re*
 v *motu, Milus, in uer. appellari non potest, a sentent. Cardi. Go*
 w *mes. ubi supra.*
 x *Gomes. ubi supra, Manfred. decis. cclxxvij.*
 y *Imo. in c. cum dilectus, de accusa. Fely. c. quoniam contra.*
 z *num. 60. de proba. Manfred. decis. cccxvij.*

vt delinquentes nō possint per latrun-
 culatores ab eis ad supplicium aut car-
 cerem trahi, A possunt etiam card. pri-
 uatū carcerem habere: B Maior quoq;
 † testium numerus ad condemnandū
 cardinalem requiritur, nam, & si fortē
 hodie non seruetur, vt cardinalis episcopus
 non nisi duobus & septuaginta
 testibus conuinci possit, cardinalis
 praesbiter testibus quadraginta qua-
 tuor, Diaconus viginti & octo, c nemo
 tamen (vt puto) negabit, quin maior
 testium numerus eo condemnando
 & magis idonei testes requirantur,
 quā in aliorū dānatione. D Item
 † cardinales hoc habent priuilegij, vt
 conueniri, nec puniri possint de delictis,
 antequam cardinales forent, par-
 tratis, quod sanē egregium est priuile-
 gium, nec sine causa tamen, & ratio-
 ne concessum, quia verisimile est,
 neminem eō fastigij euectum, nisi q̄
 diligentissima eius morum, & vitae
 prius facta quaestione, indignum pro-
 inde videretur, quem semel Pontifex
 Max: amplissimusque ordo dignum
 probarit, sub quaestione renocare, n̄
 et si non semel viderimus, Cardinales
 flagitiorum suorum p̄nas capite de-
 disse.

Alia quaedam cardinalium priuilegia re-
 cenfer Ludouicus Gomeſius in com-
 mēto quadragesimo octauo, Gomes. ubi supra.
 Rota in decis. ultim. de dolo, & cont. in antiq. Rot. dec. 658
 & est sciendum, in antiq. & decis. 711. mot. quod quando, in
 antiq. Gomes. in sign. priuil. 8. nu. 48. Mandos. in trac. de inibi-
 bit. questio. iij. nu. 13. & seq.
 Aegi. deci. 37. incip. ubi appellatur, in fi. Milus. uerfi. ap-
 pellatio. in fi. Gomes. ubi supra, nu. 48. nec. septimum priuile-
 gium Iacob. li. de concil. Manfred. q. clxxix.
 Pauin. in trac. de potest. c. sede vacan. fol. pe. col. iij. Bal. in
 li. col. ij. ff. de off. praes. Rom. in sing. inci. appellatione re-
 motu, Milus, in uer. appellari non potest, a sentent. Cardi. Go-
 mes. ubi supra.
 Gomes. ubi supra, Manfred. decis. cclxxvij.
 Imo. in c. cum dilectus, de accusa. Fely. c. quoniam contra.
 num. 60. de proba. Manfred. decis. cccxvij.

pendio vtriusque signaturae, nam † &
 mandata, qua Sum. Pont. contra Car-
 dinales facit, ab eodem ipso Pontifice
 Maximo signari solent, † & † Cardi-
 nalis à Sum. Pontifice delegatus po-
 test alteri obseruationes terminorum
 mandare etiam absque speciali Pont.
 Max. licentia, quamuis alius Papae de-
 legatus, qui nō sit cardinalis, hoc face-
 re non possit, vt ex stylo esse ait Aegid.
 Bellamera in decisione quadragesima
 tertia incipiente, Articulus, in fine de
 cisionis. † Item cardinalis, cui à Sum.
 Pontifice delegata sit causa prius alicui
 auditori denuntiata, simul atque illi
 auditori denuntiari, causam illam si
 bi esse mandatam, ei manus deuincit,
 ne deinceps possit in ea causa procede-
 re, quamuis ei non inhiuerit, quomī-
 nus procederet, † in alijs verò audito-
 ribus secus, nam, quoad inhiuitio ab
 eis facta non sit, etiam post habitā de-
 legationis alteri factae notitiam proce-
 dere ille prohibitus nō cōsetur, † sic
 & e contra, non solet cardin. per iudi-
 cem appel. inhiberi ob reuerentiam,
 sed denuntiari & intimari duntaxat,
 † quae tamen intimatio eandem, quā
 inhiuitio, vim habet, eundemque esse
 etum parit, † idque procedit etiam
 quod index appellationis, & ipse Car-
 dinalis esset, † Cardinalis enim cardi-
 nali inhibere non solet. † Item † causa
 cardinali semel commissa, nec ab eo
 decisa, non potest deinceps alteri car-
 dinali inferiori absque speciali Ponti-
 ficis Maximi mandato, etiam quod il-
 le iudex esse desisset, committi (tātus
 illi dignitati honor habetur.) x Item,
 † ubi cardinali causa mandatur appel-
 latione remota, non frinola tantum,
 sed quacumque appellatio interdicta
 censetur, siue iusta, siue iniusta. † Itē
 † ubi partium iura sint ambigua, nec sa-
 tis liquet, pro quo ferenda sit senten-
 tia, in pari causa pro cardinale potius
 sententia ferenda est. M Item, † si instru-
 mento sententiae à cardinale prolatae
 ea verba insint, quibus acta se vidisse
 attestetur, plena ei attestacioni adhibe-
 ri fides, quamuis inferioribus iudi-
 cibus id credi facile non solet, n̄ qd̄
 tamen ego non admitterem, vbi tem-
 poris breuitas lapsi, ex quo acta ei de-
 lata sunt, hanc praesump. non pateret.
 His

His adde, † quod Cardinales Praesby-
 teri, vel Diaconi fidelitatis iuramentū
 Pont. Max. praestare non tenentur, car-
 dinales autem episcopi tenentur. A
 Sciendum est etiam, hinc merito in-
 ductum esse, vt nemo illegitimus ad
 hunc Cardinalatus apicem euehatur,
 si quidem indignum, indecorumque
 esset, eum, qui hac labe natalium fœ-
 datus sit, tot tantisque priuilegijs per-
 frui, & tantae existimationis, & autho-
 ritatis haberi, & traditum esse, quen-
 dam olim natalium defectu laboran-
 tem, cum ab Eugenio Quarto ad hāc
 dignitatem promotus fuisset, ante pi-
 leum acceptum ex vita decessisse, vt re-
 fert Ludouicus Gomeſius in secunda
 quaestione regulae de trienniali posses-
 sione, & ante eum Nicolaus de Vbaldis
 in tractatu successione ab intestato,
 quos referens Didacus Coartuues ca-
 pi. octauo, secunda partis. §. decimo
 super quarto decretalium, addit, † nec
 legitimum quidem posse ad hanc di-
 gnitatem aspirare: quem morem per-
 sancte audito custodiri, nisi fortē colle-
 gio fraus fiat falsis probationibus asse-
 ritibus, eum esse legitimum, qui ille-
 gitimus re vera sit: † Monachi autē
 Cardinales fieri non prohibentur, nec
 canonici regulares, † dum tamen Re-
 gulae suae substantialibus custodiēdis
 solutos omnino se nō ideo esse cogno-
 scant, † & alij quoq; specialem aliquā
 regulam professi, † recuperabuntque
 hi testandi, & de rebus suis disponen-
 di facultatem, quam ex professione re-
 ligionis amiserant. c
 Cardinales † ex omni lingua, & natio-
 ne eligi equum, & vītatū est, vt vna-
 quaque natio suam habeat in curia
 patrem tutelarem, qui cum possit de-
 sideria sua, & negotia conferre, & ab
 eo praesidium praesentis sumere, ve-
 luti linguae, & morum, & negotiorū
 perito, vt ait Gomeſius in regulam de
 Idiome, in praefatione, quod etiam
 in constitutione sacri Tridentini con-
 cilij capite primo, sessionis vigesimae
 quartae statutum fuit.
 Ac sciendum, † quod cardinales in sa-
 cramento penitentiae peccata sua pen-
 itentario Apostolico aperire debent,
 publica verò, & notoria etiam ipsimet
 Pōtifici Maximo, vbi in curia adsint,

a *Hosien. Ioan. And. Butr. in c. antiqua. de priuileg. Martin.*
Lauden. in. ij. trac. q. iij.
 b *Bal. in aucten. licentiam. C. de episc. & cleri. Martin. Laud.*
in. q. lviij. & lix. trac. secundi.
 c *Bar. in tract. minor. Mart. Lau. q. xxij. primi tracta.*
 d *Hosien. in*
sum. de peni.
& remiss. §.
cui confiten-
dum. vers. cui
capellan. Mar
ti. laud. in. ij.
trac. q. xxix.
 e *Hosien. ubi*
supra. Mansr.
q. xxx.
 f *Pauin. de*
potest. cap. se-
curatorem lites, vel mouere, vel sus-
cipere non ipsi iudicio interes-
se, etiam quod cuminali ex causa mo-
lestarentur, & † atque etiam, quod de
 h *haeresi, aut scismate imperiti essent, vt*
 i *po. Andream Siculum, vt scripsit*
 k *Hieronymus Manfredus in decisione*
 l *sua centesima octuagesima secunda,*
 m *quod tamen obseruari non video, in*
 n *quocunque graui delicto, nedum in*
 o *haeresi, aut scismatis criminibus.*
 p *Cardinalem † posse dignitati renun-*
 q *tiare aliqui crediderunt, cum & Sum-*
 r *mus Pontifex possit Pontificatum do-*
 s *ponere, † quod verum opinor, si Pon-*
 t *tifex Maximus resignationem admitt-*
 u *endam duxerit: nam si Pontifex Ma-*
 v *ximus noluerit resignationem admit-*
 w *tere, poterit eum etiam compellere in*
 x *uitum, vt accepto munere fungatur,*
 y *nam, cum dixerimus, posse etiam co-*
 z *gere aliquem, vt hanc dignitatem ac-*
 a *cipiat, quanto magis dicendum est,*
 b *posse cōpellere, ut, quam acceptauit,*
 c *dignitatem, retineat, cum facilius con-*
 d *cedatur retentio, quā coactio: x. cū*
 e *dixerimus supra, Pontificē Max. Papa-*
 f *tum deponere non posse renitentibus*
 g *cardinalibus, ita, nec Cardinalem pos-*
 h *se inuito Papa se Cardinalatu abdicare*
 i *dicendum est, de Pontificatu qui-*
 k *dem est maior ratio propter coniugū*
 l *spirituale inter Pontificem Maximū,*
 m *& ecclesiam contractum, quod dissol-*
 n *ui non potest, † Card. verò, qui nullū*
 o *matri-*
 p *capit. tutor corporalia, de translatio. pralatorum.*

*a Pet. de Bai-
sio in suo dire-
ctorio electio-
num. li. iij. ij.
par. c. 3. n. 4.
Manfr. dec. 90
b c. q. d. semel.
de reg. iur.
c In tra. d. ep.
l. ij. i. par. q. 29
d q. 96. in. i.
e in hoc trac.
q. 96. col. iij.
f in dec. c. vij
huius trac.
g c. de multa.
de preb. & ex
traua. execra-
bilis.
h c. bono me-
mor. e. i. de po-
sti. pralat.
i c. fundamē-
ta. §. de elec. in
vi. c. p.
venerabilem.
qui f. i. i. leg.
k Sess. 23. c. i.
l arg. c. f. i. o.
rum. di. lxx. c.
de multa. de p.
ben. c. dudum,
ecclesia. de ele.
m. c. cū in cum.
Eti. §. cū uerō
vbi gl. de elec.
n c. ecclesia me-
stra. ij. ubi do-
cto. de electio.
o Ab. in d. c.
bona mem. &
ind. c. ecclesia
uestra Imol. in
d. c. eccl. rest.
p in d. c. eccl.
q Barb. q. ult.
huius trac.
r q. 42. & 44
primi tract.
s c. dilectus. i.
d. p. d. c. eccl.
uestra, de ele.
t l. i. c. de do.
promis.*

marrimonium vti cardinales (nisi forte veluti Pontificis Maximi membra) cum ecclesia contraxisse dicuntur, A non hac ratione cardinalatum retinere compelli possunt, sed quia, cum semel consenserint, & acceptarint, non licet eis amplius resiliere, & inconstantiam notam subeuntes propositum mutare, vbi præsertim eorum operam christianæ Reipub. vsui, & adiuumento, dum eo in collegio sunt, fore perspicitur, pontifice autem Maximo acceptante possunt: quam sententiam & plures Iurisconsulti insignes dixerunt, et scriptis, monumentisq; suis mandarunt, nēpe Ioannes Firmanus, c Martinus Laudensis, d Io. Hieronymus Albanus, nunc meritis, cardinalis, e & nouissime Hieronymus Manfredus. f

117 **Q**uæro ¶ nunc, an, qui est Episcopus, possit ad cardinalatus apicem retento Episcopatu euchi, vel e contra, an cardinali Episcopatus possit opus iniungi; in vtrāq; enim partem plura, validaq; sunt fundamenta, & non futilia argumenta, prolixè quidem, & copiose ab Andrea Siculo Barbata relata ad finem huius tractatus; Nam, quod nō possit quis vtrūq; habere, ex eo suaderi videtur, primò, quia sacris canonibus omnino interdictum est, nequis duas simul dignitates eodem tempore habeat, e & quia ¶ ex decretali epistola Innocētij Tertij legimus, noluisse eum concedere, vt cardinalis S. Praxedis officeret Archiepiscopus Raucennæ, quamuis ab ecclesiæ ipsius clericis id postulatū fuisset, n̄ item quia, non potest quis vtriq; muneri super esse, si quidem cardinalis (vt supra diximus) tenetur Pontificis Max. lateri assistere, eiq; in consilijs impertientis, vbi vsus exegerit, præstō esse, i nam eorum consilio apud Sanctissimum Romanum Pontificem vniuersalis ecclesiæ administratio innititur, vt etiam capite primo sessionis viceimæ quintæ memoratur in reformatio- ne, hinc & diximus, fas non esse cardinali curiam, & Pon. Max. latus venia ab ipso nō impetrata deserere; contra verò Episcopum debere omninō ecclēsiæ suæ ipsū interesse, & præsentiam, personamq; suam præstare, tam rece-

ptum est, vt nullus ambigendi locus relinquatur, quandoquidem sacro cōcilio Tridentino res decisa, ac diris exco-
k crationibus etiam sancita est, x quo fit, vt impossibile iudicetur, posse aliquem cardinalis, & episcopi munus simul exercere, cum se non compatiantur, i sic enim videmus, tam operosā
l astimari Episcopalis officij curam, vt reliquæ omnes posthabendæ sint, cæ-
m teraq; ideo omnia beneficia vacant, x quantò igitur, rationabilius tū ponderis duas dignitates capere quem nō posse, nec eis sufficere dicendum est, quanti sunt Episcopatus, & cardinalatus ¶ Item ¶ vix olim concessum fuit, ut canonicus quis, & cardinalis simul esset, qd̄ forte etiam credunt, concedendum non fore, nisi canonicatus cura animarum, & administratione vacaret, n̄ & huius sententiæ perpetuò fuerunt Abbas Panormitanus, & Ioannes
o Imola. o Contra verò alij tradiderūt, posse quem Episcopatū retinere, aliāue beneficia, quamuis dignitatem cardinalatus fuerit assequutus, & cardinali posse eiusmodi Episcopatus dignitates conferri, & plures quidem irrefragabilis ferè authoritatis Iurisconsulti haec sententiam senserunt, nempe
p Hostiensis, Io. Andrea & Butrius, p Andreas Siculus, q Martinus Laudensis, r speciali, propriaq; eius amplissimæ dignitatis ratione hoc receptum existimantes; quæ dignitas non eodē
q cū alijs inferioribus dignitatibus meto dimetiēta est, & cum id non vno in loco scriptum legamus, Episcopos aliquos simul & cardinales fuisse, præter eos, qui illum ordinem cardinalatui annexum habent, (nam de illis nō ambigitur) s. Ego verò libentius super
r aliquos Abbatis sententiam amplecterer, quàm alteram, licet forte a pluribus probatam; Neque enim privilegia inducenda sunt, nisi, quæ iure scripta inueniantur, r quin etiam privilegium existimarem ego nullū esse dignitatis cardinalatus in eo, quod Episcopatus simul retinere possit, imò maior ei dignitati honor videretur haberi, si nullam aliam dignitatem secū coniunctam sociamq; admitteret, vel pateretur, vt melius ei vacare quis posset, ac, si dignitates inferiores plures
in vno

in vno coniungi non debent, quibus pauciora, minoraq; sunt negocia, eorum dignitatum multiplicatio feratur, quorum singula ferētis humeros præmere sic possint, vt vix rectus incedere, ingrediq; valeat, quin interdū pronus, procliusq; succumbat? Non quidem me præterit, cum saepe
122 aliās, tūm etiam hoc tempore plures Episcopos ad Cardinalatus apicē euctos esse, nec tamen episcopatus onere absolutus, & e contra pluries cardinalibus Episcopatus onera addita, iniunctaq; fuisse, vt etiam Andre. Siculus meminit de cardinali S. Marcelli, cui concessum fuit, vt etiam Senarum episcopatum retinere in titulum posset, & Cardinali S. Crucis, vt simul habere, ac retinere Episcopatū Bononiæ ei liceret, & de Archiepiscopo Mediolanensi, qui pariter Cardinalis erat, meminit Martinus Laudensis, quod & nos tempestate nostra videmus in Carolo Borromæo, multaq; alia similia exempla videre potuimus, sed hæc vel sunt ex gratia, & dispensatione, Pont. Max. vel Episcopatum administratio perpetua durat, non titulus datur: nam & ita cardinalis Palæorus est Episcopus Bononiæ, & Cardin. Corneus Perusia Episcopus fuit, & Gonzaga Mantua, Rebiba fuit Pifarū, Ferrerius Vercell. & Christoph. Matrucijs Tridētū & Brixinæ, & Pisanus Patavij, pluresq; alij, quibus singulis frustra recēsedis non immoror. Aliud verò est, querere, quod re ipsa interdum fiat, aliud, excutere, quid fieri debeat: item aliud est, quid ex privilegio, & dispensatione cōcedi, aliud communibus iuris præceptis non aduerlari; Itē aliud est, Episcopatus perpetuum administratorem quempiam esse, aliud verò Episcopali titulo, & proprietate auctum, & insignitū esse, hinc forte euenit, qd̄ Hostiensis, Io. Andrea, & Butrius in capitulo ecclesiæ vestra, posteriore, de electione, & Andreas Siculus, & Martinus Laudensis, Manfredus, & Corradus, A scriperunt, ex cōsuetudine curiæ esse, vt cooptatus in collegium cardinalium possit priora beneficia obtinere, & e contra eorum possit cardinalis ad dignitatem inferiorem eligi, id est, ad Epi-

scopatum, vel inferiorem, nisi sit Episcopus cardinalis, nam tunc postulandus est ad alium Episcopatum, non eligendus. Credidere forte illi, eos cardinales, quos Episcopatus regere, & administrare videbant, simul etiam titulum Episcopalem & dignitatem habere, ¶ Dicendum igitur mihi videtur, ex Iure non posse quempiam Episcopum retento Episcopatu cardinalium Patrum collegio associari, nec contra posse Episcopatum alicui cardinali ad iungi, tamen si non esset cardinalis Episcopus, sed cardinalis presbiter, seu diaconus, nec vquam hoc scriptum in iure aperto inueniri, quapropter, cum regulis iuris communis aduerletur, recipiendum non est; nam, & si detur, cardinalem aliquem quandoq; Episcopum fuisse, inueniri, id ex dispensatione factum autumandum est, non iuris communis permissione, de inferioribus autem dignitatibus Episcopatu, & si animarum cura præmerentur, non ita dissentirem, modò virtum idoneum sui loco ei curæ præficiat cardinalis, qui penes curiam moratur. ¶ Quod, si ambigatur, qui fieri hoc possit, vt Pontifex Maximus hac in re potestatem habeat cum vtrūq; nempe, cardinalium præsentia apud pontificem Maximum, Episcoporum verò apud suam ecclesiam diuino iure statutum videatur, quandoquidem supra diximus, cardinales instar sacerdotū Levitici generis esse, quos Deus Op. Max. iudicijs præfecerat, vt non sine consilio eorum, quicquam ageretur, at Episcoporum partes esse, gregi suo adesse, & inuigilare, eumq; pascere verbo & exemplo, diuina pariter lege statutum sit, quod non sine præsentia ipsorummet Episcoporum fieri potest, quocirca non videtur hæc S. Pontifici data potestas, vt quæ iuris diuini sunt, mutet, vel inuertat; potest hæc ambiguitas sic dilui, nam, vt mittam, non ita sine controuersia esse, episcopos ad residendum iuris diuini præceptis teneri, quin Sacrol. in Triden. concilio diu, & multum super hac questione disputatum fuerit; (ego enim nunquam illi sententiæ adherendum esse existimaui, quæ iuris diuini esse negaret, & Tridentini ipsius concilij verba

*a Barb. in tra
Ea. de præstā.
Cardin. q. xij.
Mar. Laud. in
eod. n. trac. q.
xlij. Mansfred.
in decif. cl. &
Lancel. Conra
dus, vbi sup.*

a in d. sess. 23
c. i. de resor. et
in sess. vi. c. i.
soto in tra. de
inst. & in lib.
x. q. iij. art. i.

b Ab. c. bone
i. de postu. prg
la. ubi, & Ho-
sti. Siluestr. in
sum. mer. postu-
lacio. in. iij. q.
n. 5. uers. quin-
tum cardina-
les.

c d. ca. inter
corporalia.

d Petr. de bia-
xio. d. suo dir.
d. c. xxxv. li. 4
ij. par. num. 4.
Manfred. in d.
decis. xc.

124 sic innuere videntur, quamuis nō om-
nino apertis verbis, diffiniert, diuinit
hoc esse præceptum, a dico, quōd, &
si cardinales moie sacerdotum Leui-
tici generis hodie Pontifici Maximo
inseruiant, vt tamen videre, & om-
nes, & singuli perpetuō apud eum mo-
rari teneantur, lege diuina cautū nul-
quam inuenitur, quamuis aliud cre-
dam de vniuerso Cardinalium colle-
gio; nā, quōd vnus, aut alter, vel qua-
tuor, aut sex Cardinales à curia absint
non efficit, quin Pontifex Max. Cardi-
nalianū cœtu sociatus, stipatusque sit,
cum totum corpus adest, cuius consi-
lio potest in arduis explicādis vti, qua
ppter nec magnum absentia aliquo-
rum detrimentum ecclesia pati pōt,
corpore ipso manente, & præsentē.
Concedatur potius ergō, collegium,
corpusque ipsam cardinalium Papæ
assistere diuino iure præcipi, quā
singulos quosque cardinales, cum ta-
mē episcopi singuli residere apud suā
ecclesiam teneantur. † Quinetiā, nō
teneri singulos quosque cardinales in
curia semper adesse, vel hac vna ratio-
ne conuinci potest, nam cardinales nō
omnes ad hoc creantur; vt perpetuō
apud Romanū Pontificem morean-
tur, & in curia resideant, sed etiam, vt
extra eam in prouincias, vel ad regēs
negociū aliquod Romanæ ecclesiæ
obituri mitrantur, ideoque tam mul-
ti cardinales creati solent, quōd eorum
copia nō desit, qui foris munus suū
obeant, nec eorum, qui domi apud
Pont. Max. commorantes de republi-
confuli, & consulere possint, non mi-
rum igitur videatur, quōd Sum. Pon-
tifex hac in re alicui indulgere possit,
cum ecclesiæ in rem id futurum ani-
maduertit, eam nihilo magis cōcilio,
senatuque suo destitutum futurū sit,
Interfictūque frequenter christianæ rei
pub. vt vel cardinales episcopi efficiā-
tur, & nonnullis ipsorum cardinaliū
longo forte vsū, vel magna literarum
scientia, & sanctitate præstantium; vt
Episcopatus conferantur, qui fortē ab
alio inferiore non ita integrē ex omni
parte administrati fuissent, vel vt epi-
scopi nōnulli in id collegium recipiā-
tur, quasi magno vsui Romanæ rei fu-
turi, quos tamen propterea suo episco-

126 patu priuare ob strenuam Reipub. na-
uatam operam, vel propter spem, quæ
de eo in publica commoda concipi-
tur, durum inhumanūque videretur,
satisque est, quōd modō huic, mo-
dō illi muneri, prout res feret, ac tem-
porum necessitas, Romanæque eccle-
siæ exiger vsus, vel in curia affidendo,
vel in episcopatu suo Pontificia munc-
ra obeundo, nunc ab hoc, nunc ab ob-
munere vacationem impetrandō, vti-
litatem magnam Christiano orbi im-
portare vtrāque dignitate, & officio
possit: † Consueverunt tamen olim
Romani Pontifices, vt facilius con-
turiōque cardinalis apud curiam resi-
dēdi via, dempta necessitate in episco-
patu suo morandi, administratoris, q̄
tituli potius, & honore episcopatus
cardinalem augere, quod tamen non
semper seruat, nec tutum esse omni-
nō arbitratur Dominicus Soto in lib.
decimo, de Iustitia, & iure, quæstione
tertia præcitata, & in libro tertio, quæ-
stione sexta, ne commentitio veluti,
atque imaginario hoc titulo ecclesiæ
pastore suo destituatur, postulandus
verō est, non eligendus ad episcopatū
cardinalis, prædictis rationibus. b
127 Sed, † vbi quis cardinalis, & episcopus
est, vt quia Sum. Pontifex iudicari sic
expedire, & cum eo benignē agere v-
trumque ei permittendo, ambigi po-
test, cuius muneri potius inseruire
teneatur, an videlicet cardinalis offi-
cio morando apud Sum. Pontificem
Maximum in curia, an potius episco-
pi officio residēdo in suo episcopatu,
vtrinque certē magna opum vi decer-
rari potest, sed hanc ego quæstionem
dirimendam hoc pacto existimarem,
omissis prolixarum disputationū tri-
cis, & longa authorum enumeratione,
vt episcopatu magis, quā curiæ
obligatus sit, † cum (ut alijs dixi) epi-
scopatus affecutione coniugium cum
sua ecclesiā contraxisse dicatur spiri-
tuale, & quapropter ei deserere, & af-
fiduus esse debet, nec eam deserere, qđ
in cardinalatus dignitate dici non po-
rest, b sed & ecclesiā sua; & populus
magis eo indiget, quā Romana cur-
ria, si quidem nullū illa alium habet
pastorem, hanc suum pastorem habet,
pluresque adiutores alios: Ac, vt men-
dicata

129 dicata suffragi in hoc negotio nō que-
rantur, satis ostendit, & dilucidē hoc ex-
pressit prædicta sacrosancta Synodus
Tridentina, dum capite primo, Sessio-
nis viceßima tertia de reformatione,
Cardinales quoque ipsos ad residen-
dum in sua Diocesi, vel ecclesiā obli-
gavit, quod non decreuisset, vbi ad re-
sidendum in curia obligati essent, ma-
gis, quā episcopatu. a † Si quis tamē
episcopus ad cardinalium amplif-
simū collegium, p̄motus fuerit epi-
scopatu sibi permisso, præsumam ego,
eius mentis Pontificem Max. fuisse, vt
in curia potius, quā in ecclesiā resi-
dere eum vellet, ne frustra eam sibi in
senatu purpuratorum, cum sciret,
Pontificio vinculo eum deuinctum,
adlegisse videatur: nec propterea tamē
presumatur voluisse, vt episco-
patum amitteret, quem habebat, & hoc
fortē est id, quod præcitat Doctores
senferūt, vt scilicet ex promotione ad
cardinalatū is, qui promotus fuit,
non propterea episcopatum amittat:
sed non quāuis affirmare Ego ausim,
ex sola promotione hac episcopatum
perdi; tamē cautius erit, si expressā di-
spensatio Pon. Maximi super hoc ema-
narit, quæ ad tempus, aut ad certum
negocium, alicui cardinali cōcessā va-
lere potest, esto, quōd ea residendi ob-
ligatio à iure diuino sit, cum dixerim
Maximum quō ad certas personas, vel
causas iuris diuini constitutiones rela-
xare. b
130 Patres † hi cardinales statis diebus, ac
quandocunque Sum. Pontifex præce-
perit, ad Pontificem Maximum cōueni-
unt, nunc semel, nunc bis in hebdo-
mada, & quandoque etiam rarius, quē
conuentum vulgō consistorium appel-
lant: In eo autem publicis de rebus
agitur, & de vniuersi orbis terrarū ne-
gocijs, quæ Pontifex Maximus colle-
gio communicanda iudicari, hic epi-
scopales maioresque sedes, certaque
alia beneficia reseruata, à Pont. Maxi-
mo, vel conferuntur, aliquo ex cardina-
libus proponente, si plena ad Pon-
tificem eorum dispositio pertineat,
vel si electio ad aliquos, aut, ciuita-
res, reges, collegia spectet, electi ad cas-

hoc collegio pariter deliguntur, qui
vniuersi que Regis, & Reip. ac sōda
litij regularis ordinis vniuersi tutelā
suscipiant, ac protegant, qui & propte-
rea protectores dicuntur, vt, si quādo
hi, qui in eorum patrocinio, & clien-
tela sunt, negocium aliquod corā Pon-
tifici Maximo, vel consistorio habēt,
possint suorum protectorum ope, &
opera commodius illud conficere. c
132 Quōd † si contingat, cardinalē quem-
piam necessitate aliqua, & egestate v-
geri, sunt partes Pontificis Max. ei sup-
petias ferre, cum membrum, & pars
corporis sui sint. d Nec defuerunt, qui
opinati fuerunt, † hici Apostolici redi-
tus cardinalibus communicandos esse,
e n
133 Ipse † quidem Sum. Pontifex non egre-
ret, se quoque ipsum inter Cardina-
les nuncupari, & permisceri, f quem
admodum, & Imperator patitur, atq;
g et vult, se intra senatores appellari. g

DE LEGATIS APO-
STOLICIS. Tit. V.

E P I T O M E.

L E G A T O S non solos cardinales fieri,
omnesque alios dignitate antere, &
posse inuitos quoque legatos creati,
nolum à Sum. Pontifice, sed etiam à
collegio cardinalium, & pluribus pro-
uincijs eundem legatum præfici posse,
triplicem eorū speciem esse, & que
sint, quibus pœnis subiaceant, qui eos
impedierint, multa recensentur, quo-
rum legati soli potestatem habēt, qui
honor legatis haberi à suis prouincia
libus, debeat, quomodoque accipiendi,
quid facere eum oporteat, ac deceat,
cum sibi mandatam prouinciā in-
greditur, propriæ legatorum à latere
authoritates explicantur, & quæ cæte-
ris quoque legatis communes sunt,
multa item, quæ in eorum potestate
non sunt, quid si iurisdicō legati pro-
rogata sit, ac quot modis legati officii
finiatur.

S V M M A R E R Y M.
Legati fieri possunt etiam qui non sunt
cardinales.

2 Omnes

a Soto lib. x.
q. iij. de insti.
& iure.

b supr. in tit.
de Pont. Max.

c Oct. Vest. in
prin. sua prax.

d Hosti. in c.
antiqua de pri-
uileg. Mar. Lan.
in ij. trac. q. 6.
Pet. Bia. in di-
rec. elect. c. 35

e Domi. in c.
ubi periculum
de elec. in sex.
Mart. laud. in
ij. trac. q. 27.

f Card. in ca.
sacrosanctæ. di-
stin. xxij. Bar-
ba. in hoc tra.
i. q. basilica. i.
par. nu. 42.

g l. ius sena-
torum. C. de di-
gni. lib. xij. Bar-
ba. ubi sup.

- 2 Omnes dignitates sunt inferiores legatis.
 3 Legatorum creandorum causa.
 4 Collegium potest legatum aliquem etiam inuitum creare.
 5 Legati creari non solent absque consilio cardinalium.
 6 Unus legatus praefici potest pluribus prouincijs.
 7 Legati ap. habent maiorem potestatem quam Summi Pontificis Vicarius.
 8 Vicarius Papae an ex potestate Vicarius possit beneficia conferre.
 9 Legatorum tres species.
 10 Legati a latere qui sunt.
 11 Legati a latere, cur sic appellentur.
 12 Cardinales raro egressiuntur curiam nisi cum potestate legati a latere et curia.
 13 Legati inferiores cardinalibus an quandoque legati a latere dici possint.
 14 Cardinales soli cur proprie dicantur legati a latere.
 15 Alij legati licet non a latere tamen honorandi sunt.
 16 Legati cum potestate legati a latere.
 17 Legati constituti qui sunt.
 18 Legati nati qui sunt.
 19 Legati a latere omnium legatorum maximi.
 20 Legati nati omnium legatorum postremi.
 21 Legatorum natorum exempla.
 22 Legatorum potestas.
 23 Pena impediendum, uel non admittentium legatos apostolicos.
 24 Legati & nuntij non differunt.
 25 Legati omnes habent ordinariam potestatem.
 26 Legati officium non extinguitur morte Pontificis.
 27 Legati cardinales comparantur proconsulibus alij praesidibus.
 28 Legati omnes referunt uicem S. Pont.
 29 Legati omnes possunt facere constitutiones perpetuas in sua prouincia.
 30 Legati possunt reuocare constitutiones suorum antecessorum.
 31 Legatus potest cognoscere de causis uertentibus in sua prouincia.
 32 Legati possunt delegare.
 33 Delegatio facta a legato extinguitur cum eius officio nisi perpetua sit.
 34 Possunt legati congregare concilium prouinciale.
 35 Qui uocandi sint ad concilium legati.
 36 Honor habendus legato prouinciam ingredienti.
- 37 Exempti etiam tenentur ire obuiam legato.
 38 Continentes in non parendo excommunicantur.
 39 Legati possunt eundo benedicere.
 40 Benedictionem solemnem dare possunt.
 41 Legati non debent solemniter benedicere in loco interdicto sibi sint interdictae persona.
 42 Legati extra prouinciam existentes possunt facere edictum praecedens electionis confirmationem.
 43 Legati extra prouinciam possunt admittere resignationem sui subditi, & dare licentiam monacho transuadi ad aliud monasterium.
 44 Legatus potest in una suarum prouinciarum absolueri negocia alterius prouinciae.
 45 Legati sunt honorandi a praesulibus locorum, ad quos accedunt.
 46 Praelati iurant legatos honorifice tractare.
 47 Nulla praescriptio excusat ab onere suscipiendi legatum honorifice.
 48 Legati habent ius reuocandi domum.
 49 Ius reuocandi domum hodie recessit ab aula.
 50 Legati prouinciam ingressuri quid agere debeant.
 51 Legati debent edere apud acta priuilegium suae legationis.
 52 Legati possunt dare indulgentiam quadraginta dierum.
 53 Legationis insignia quando dentur legato.
 54 Legationis insignia quae sunt.
 55 Episcopi non utitur suis insignibus coram legato, nec deferunt Rocchetum.
 56 Legati a latere faciunt deferri crucem ante se.
 57 Legati a latere debent accipi sub umbella.
 58 Legatus potest ante se crucem gestari facere simulatque urbem egressus est.
 59 Legatus extra prouinciam potest uti insignibus non denotatis iurisdictionis.
 60 Legatus extra prouinciam nullam habet iurisdictionem contentiosam.
 61 Crucis gestamen non est signum contentiosae iurisdictionis.
 62 Cardinalibus legatis priuilegium concedi solet, ut uerbis legati priuilegio utantur.
 63 Crucis ante se deferenda ius non significare contentiosam iurisdictionem.
 64 Archiepiscopus potest crucem deferri facere

- facere ante se etiam in ecclesia exempta suae prouinciae.
 65 Patriarcha potest crucem ante se deferri facere ubique, excepta Roma, & nisi ad sit legatus.
 66 Crucis gestatio ante se significat praeminentiam non iurisdictionem.
 67 Legato a latere praesente aliorum legatorum iurisdictiones silent.
 68 Legati a latere iurisdictionem habent etiam in exemptis, & visitare possunt.
 69 Legati inferiores non habent iurisdictionem contra exemptos.
 70 Legati habent iurisdictionem in exemptos omnibus casibus, quibus episcopus.
 71 Episcopus denunciare potest exemptum notorie excommunicatum.
 72 Episcopus potest exempto delinquenti statuere tempus ad se presentandum coram superiore.
 73 Legatus a latere potest beneficia uacatura suae potestati reseruare.
 74 Legatus non potest facere duas reservationes in eadem ecclesia.
 75 Reservatione priore finita legatus aliam facere potest mentione habita prioris.
 76 Reservationes plures facere legatus potest in ecclesia non collegiata.
 77 Legatus conferre potest beneficia non tamen uacatura, nec quae sint iuris patronatus.
 78 Legatus conferre potest beneficia iuris patronatus clericorum, uel mixta, & quae ex praescriptione sunt quae sita.
 79 Legatus a latere potest conferre beneficia deuoluta ad sedem Apostolicam.
 80 Legatus uenit appellatione sedis Apostolicae cum tractatur de conferendis beneficijs deuolutis, secus si agatur de beneficijs reseruatis conferendis.
 81 Legatus non potest ex generali potestate legationis absolueri excommunicatum, cuius absolutionem Pont. Max. sibi reseruauit, nec alia sibi reseruata, nisi specialis potestas super hoc ei data sit.
 82 Legatus absoluens ex speciali potestate reseruata S. Pontifici, quibus uerbis uti debet.
 83 Legatus in prouincia sua potest omnia, quae potest Episcopus Archiepiscopus, et Patriarcha illius prouinciae, uel urbis.
 84 Legati potestas sibi accipienda est, quia ordinarijs praedicitur.
 85 Legatus conferre potest beneficia suae prouinciae etiam quod ordinarius collator non esset eius prouinciae.
 86 Beneficium ubi situm sit, attenditur, non unde sit ordinarius collator.
 87 Legatus non potest unire ecclesias suae prouinciae, quas conferre potest.
 88 Legatus non potest unire ecclesias iuris patronatus sine consensu patroni.
 89 Legatus non unire ecclesias nisi nullum praedictum ordinario inferatur.
 90 Quod praedictum ordinarij reseruatum intelligatur.
 91 Legatus uniendo an possit priuare ordinarium collatione.
 92 Legatus potest aliquam ecclesiam suae prouinciae erigere in conuentualem subiectam monasterio alterius prouinciae.
 93 Ordinarius potest pariter ecclesiam conuentualem facere.
 94 Legatus est ordinarius exemptorum.
 95 Legatus potest concedere licentiam Abbatii exempto transuadi ad episcopatum ad quem electus fuit.
 96 Legatus potest confirmare electiones Archiepiscoporum suae prouinciae & exemptorum in prouincia.
 97 Confirmatio electorum est contentiose iurisdictionis quando ei contradictum fuit.
 98 Confirmatio cui nullus contradicit potest fieri a legato etiam existent extra prouinciam, quia tunc est iurisdictionis uoluntariae.
 99 Legati inferiores non possunt confirmare electum extra prouinciam quamuis nemo contradicat.
 100 Hodie legati a latere non possunt confirmare ecclesias cathedrales nec aliquas ecclesias reseruatas.
 101 Ad legatum appellari potest omnijs medijs.
 102 Legatus a latere potest dispensare filios presbiterorum legitimos, ut in paterna ecclesia immediate succedant.
 103 Legatus omnia potest, quae specialiter ei interdicta non sunt, & quae episcopi.
 104 Legati reseruatio cum decreto afficit etiam ignorantes, alij contra.
 105 Legatus potest dispensare cum religiosi in omnibus, exceptis tribus substantiilibus regule.
 106 Legati a latere & aliorum legatorum potestas quae sit, in absolueri eos, qui sunt excommunicati propter iniectio-nem manus uolentiae in clericos.
 107 Ratione cur legati nati habeant minorē autho-

- 108 Privilegium, quod habent legati etiam à latere excommunicatos ob iniectionem manuum in clericos abfoluendi est inductum potius consuetudine immemorabili, & tolerantia, quam ex regulis iuris communis.
- 109 Legatus de crimine episcopi quatenus cognoscere possit.
- 110 Casus reservari S. Pontifici possunt soli etiam à legato à latere.
- 111 Legatus potest exemplo ordinarij visitare suam provinciam & pecu. accipere.
- 112 Legatus visitans non adstringitur servare formam aliorum visitorum.
- 113 Legatus, cui concessa est facultas derogandi regulis cancellariae, potest derogare regulis de infirmis resignantibus.
- 114 Legatus potest dispensare cum simoniacò in beneficio, non cum simoniacò in ordine.
- 115 Legatus potest interpretari mandatum Summi Pontificis.
- 116 Pot. procedere ex equitate, & indicare.
- 117 Potest subijcere interdicto ecclesiastico totam suam provinciam.
- 118 Potest interponere auctoritatem alienationi rerum ecclesiasticarum, etiam quae promississet non alienare sine auctoritate episcopi aut alterius prelati.
- 119 Legatus non supplet pro persona episcopi, quando episcopi auctoritas desideratur causa amicitiae potius, quam iurisdictionis.
- 120 Legatus non potest hodie auctoritatem suam interponere alienationibus rerum ecclesiasticarum, quia sunt reservatae S. Pontifici.
- 121 Legatus minuere, vel augere potest penas inductas à iure communi, dummodo non alteretur dispositio iuris cois.
- 122 Potest aliquos casus reservare Summo Pontifici.
- 123 Regulariter non potest legatus penas iuris communis alterare.
- 124 Conferre non pot. in titulum hospitalia.
- 125 Nec conferre, aut reservare ecclesias collegiatas, regulares, nec principales in ecclesiis cathedralibus.
- 126 Nec episcopos transferre, vivere, aut pariter episcopatus aut alij subijcere.
- 127 Nec ad ordines promovere suos familiares sibi non subditos.
- 128 Nec signare sua decreta per verbum nisi ex speciali licentia.
- 129 Nec dispensare contra leges Romanae ecclesiae.
- 130 Nec tollere ordinem iudicarium.
- 131 Nec vti clausula non obstante.
- 132 Libellus oblatas legato non habet vim litis contestatae.
- 133 Nec perpetuat actionem super qua fuit porrectus.
- 134 Legatus non potest cognoscere, nec cognoscendum mandare causam ordine iuris non servato nisi ex magna causa.
- 135 Legatus potest uti suspectus recusari.
- 136 Non tamen nisi ex magna causa, & forma servata.
- 137 Recusationem proponi an sufficiat, an vero à Iudice proponente appellari debeat.
- 138 Pontif. Max. an possit committere causam legato recusatione remota.
- 139 Pont. Maxi. pronuntiare videtur nullam suspicionis causam subesse, cum ex certa scientia legato committit, causa recusatione remota.
- 140 Facultas recusandi iudicis non est ex defensionibus iuris naturalis.
- 141 Legatus non potest interponere auctoritatem alienationi rei ecclesiasticae, si prelatas cum iuramento promissit non alienare inconsulto Pont. Max.
- 142 Legati non possunt ex iure legationis desponere circa matrimonium in gradibus iure prohibitis.
- 143 Nec quod quis retinere possit plura beneficia incompatibilia.
- 144 In beneficijs autem simplicibus potest.
- 145 Legatis solet specialiter concedi auctoritas concedendi, ut quis habeat plura beneficia incompatibilia.
- 146 Non potest dispensare illegitimos ad ordines vel beneficia, nisi ex speciali commissione.
- 147 Nec dispensare adversus concilium generale.
- 148 Nec se impedire causae alteri specialiter à Papa delegatae, nisi ut exequatur.
- 149 Nec concedere alicui, ut conferat beneficia in manibus suis canonice resignata.
- 150 Legatus non potest conferre beneficium ei, qui aliud beneficium habeat, de quo nullam mentionem fiat.
- 151 Ordinarij tamen collatio facta valet in eum, qui aliud beneficium habebat, de quo mentionem non fecit.

- 152 Ratio diversitatis.
- 153 Alia ratio diversitatis.
- 154 Mentionem in genere factam esse non sufficit, sed specialis requiritur.
- 155 Legatus non debet conferre beneficium sine speciali potestate Sum. Pont. ei qui aliud beneficium habeat.
- 156 Multo minus ei, qui aliud beneficium habebat, cum cura animarum.
- 157 Legati accipere solent amplissimam potestatem conferendi beneficia.
- 158 Legatus non potest amplius se immiscere causae quam semel detulit ad S. Pont.
- 159 Nec in ea quam episcopus suae provinciae inchoavit.
- 160 Nec in ea, quae alteri iam delegata fuerat, quamvis ille non preceperit, nisi ille esset delegatus ad universitatem causarum.
- 161 Gestas per legatum post revocationem, sed ante ipsius noticiam de revocatione valent, & tenent.
- 162 Provocari an possit per partes iurisdictioni legati, & quatenus.
- 163 Differentia, an sit prius expressum nomen proprium, an nomen dignitatis.
- 164 Abbatibus opinio in dicto articulo reiecta.
- 165 Iurisdictioni prorogari potest dummodo subsistet tempore, quo prorogata fuit.
- 166 Iurisdictioni semel prorogata durat, etiam post extinctam priorem iurisdictionem.
- 167 In legato quoque datur successor.
- 168 Quomodo hoc intelligatur.
- 169 Bartholi dictum quod videbatur obstare, nihil repugnat.
- 170 Index non potest sibi prorogare iurisdictionem, licet partes possunt.
- 171 Delegatio data sub nomine proprio durat legatione finita.
- 172 Delegatio facta legato sub nomine proprio finitur penitus eo defuncto.
- 173 Delegatio facta sub nomine appellativo legationis finitur cum legatione.
- 174 Legationis successor non datur.
- 175 Contrarium sentit auctor.
- 176 Reservationes factae a legato finiuntur cum legatione.
- 177 Redditur ratio.
- 178 Legatus reservans censetur reservare sibi non successori.
- 179 Legati officium, quot modis finitur.
- 180 Legatus quomodo renocetur.
- 181 Delegatus à legato, si iam partes citavit, pot. procedere etiam finita legatione.
- 182 Causae à legato, vel eius auditore ceptae perfici non possunt ab eo nec eius auditore post legationem finitam.
- 183 Legatus non potest renocari à collegio card. sede vacante, nisi ex magna causa.
- 184 Legatus non renocatur per transmissionem alterius legati.
- 185 Auctor Calvinum consultat.
- 186 Nullo canone cautetur, quod non renocetur.
- 187 Gestas à legato post revocationem ante scientiam tenent.
- 188 Legatus praesumitur in dubio ignorasse revocationem.
- 189 Legatio quomodo finitur tempore.
- 190 Quomodo finitur causa.
- 191 Legatus etiam peracto negotio non debet discedere sine licentia Pont. Max.
- 192 Legati cauti quid faciant cum legantur.
- 193 Legatus semel evocatus de provincia à S. P. non debet in eam redire sine licentia.
- 194 Aliud si sponte discesserint reuersuri.
- 195 Morte quomodo legatio finitur.
- 196 An quod ad causas ceptas.
- 197 Legatus missus à sede Apostolica, non renocatur morte Pontificis.
- 198 Sedes ap. non moritur.
- 199 Legatus non potest renuntiare legationi.
- 200 Legatus semel excedens provinciam non potest redire.
- 201 Legatus honorandus etiam finito officio.
- 202 Legatus novus pati non debet antecessorem eius gubernare.

ET si non Cardinales tantum, verum & alij cardinalibus inferiores legationis munus à Pontifice Maximo suscipere soleant, à quare videatur, hunc proprium non esse huius tractatus locum, ne quis existimet, hoc officium nos cardinalibus tantum deferre, quia tamen hi potissimum legati, qui ex Cardinalium cetera emittuntur, alijs legatis praestant, his enim omnes aliae ecclesiasticae dignitates cedunt, & decedunt, non fore absurdum existimavi, si de his in praesentia egero prius, quam de aliorum ordinariorum, & eorum, quos dignitas, & apex Pontificis illustrat, dicere incipiam, neque ineptum erit, hunc titulum medium illis intrudere, quibus omnibus communicat, ac participat. ¶ Necessarium est, legatos quandoque in regna, & provincias, nationes, & civitates tam sedis Apostolicae temporalibus, quam in spiritualibus tantum subiectas, cum lata potestate mittere, quia Pontificis Maximi soli, quod

a. c. i. de off. leg. in vi. Barba. in pral. huius tra. de Car. leg. a lat. col. i.

a Ioan. Imo. in clemen. ne Romani, de electio. b l. si. C. de lega. lib. x. vbi Luc. de Pen. Bar. & Io. Pla. Spec. in hoc tit. s. qualiter. And. Barb. in i. pralu. huius tra. nu. 5. c d. c. nouit, de offic. lega. vbi Abb. in. iij. no. d Bal. in l. aliquando. q. xiiij. ff. de offic. procons. Barba. conf. xxiiij. col. iij. lib. i. Boer. in hoc trac. numer. 94. & seq. e l. secunda. ff. de lega. f Spec. in hoc titulo. g ca. decreto nostro. & casu quis episcopus. ij. q. 6. c. i. ubi gl. uer. legati. eo. tit. in sexto. ca. ad eminentiam. de exc. d. Spec. ubi supr. s. superest. h c. pen. extra eod. i gl. c. nobilissimus. uer. nobilissimus. di. sin. et. xv. iij. Mar. Land. in i. trac. q. xij. Spec. in hoc tit. u. uer. superest. videre. nu. 3. A. en. Pal. in tra. de reseru. in. v. pralu. ij. par. Barbat. in hoc trac. in. ij. mem. q. i. nu. 6 k glo. in capi. volentes. uer. commissam. ad si. extra eodem de offic. legat. Spec. ubi supr. uer. sequitur uidere. num. i. Barbat. ubi supra Staphi. in princip. huius tract. nume. 1. Lancellot. Conrad. libr. i. cap. iij. s. iij. nume. 10 titu. de excellen. Card. nume. 10. l. Beron in capit. primo. numero. 6. de appellat. Gondissal. in hoc tract. q. iij. numero. 2. m Io. And. in addit. ad glo. in c. i. uer. legati. eo. tit. in sexto. n capitul. cum olim essemus, de priuilegijs. Specula. ubi supra. uer. sequitur uidere.

vel Legati collaterales, vel legati à latere Pontificis egressi, & profecti. u Ac non frequenter contingit, Cardinales à Sum. Pontifice aliquò trāsmisfos curiam exire, nisi cum hac Legati potestate, 1 eò, quia (vt titulo superiorē docuimus) non debent, nisi ex necessaria, publicamq; vtilitatem Rom. Ecclesia concernente causa curiam de relinquere. † Non tamen ibo inficias & alios quandoque Legatos cardinalibus inferiores quodam modo posse Legatos à latere dici, cuiusmodi sunt ipsius Pontificis Maximi familiares, Capellani, officiales, aliusve quamuis non familiaris dum ab ipso Pont. Maximo viua vocis oraculo mandatum susceperit, simbriaq; vestis eius delibato osculo commeatum impetrauit, vt priuilegiatus, seruatusq; sit, vt ait Speculator in hoc titulo, versiculo, sequitur videre, & in hoc tractatu Andreas Siculus in praludio, sed vsus inualuit, eos dici propriè à latere Legatos, qui cardinales sunt, & † eò immo ritò, si quidem nemo quantamcumq; in familiaritatem Pontificis Maximi admittis, receptusq; sit, quone titulo, & si magis ei assidens esset, quàm corpus vmbra sequatur, non tamen iure dici potest, ex eius latere esse, illi. cuiusq; ex latere esse dicuntur, qui potestatis ipsius loci, participesq; sunt, & hinc prima humani generis mater protoplasti è latere defecta est, quia diuine, humanęq; domus socia furata erat, non satis est iugiter, quem alij assiduū ministrum esse, & in penetrabilibus intimis, vt Lateralis dici possit, nisi & paritati alicui cum illo, proximus sit, quem admodum de cardinalibus diximus, qui propriè, & verè Sū. Pōtificis latera appellari possunt; hinc non inargute quidam Pon. Max. que-rebatur, se latera dolere, quòd cardinales quosdam ipsius malè audire com-pertum habuisset. m † Non minus tamen alij à curia venientibus legatis, quia Pontificem Max. tetigerunt, oscu-latiq; sunt, quàm cardinalibus ipsis obuiam solennibus, stasque caremonijs seruatis clerus procedere debet. n Sunt & quidam Legati, qui licet cardinales non sint, nec ideo à latere dici possint, cum potestate legati à latere tamen

17 tamen omni destinatur. † Legati autem constituti dicuntur, alij legati, qui à latere non sunt, neque cardinales. a † Ar Legati nati, seu electi dicuntur, qui neque cardinales sunt, neque speciale ad Legationis munus mandatū habent, sed dignitati suæ, Archiepiscopo patris fortè, vel Episcopopus, annexum coniunctumq; habent. b † Legatorum omnium verò maximi sunt legati à latere, quibus proximi sunt Legati constituti, † sed postremo omnium sūt Legati nati, seu electi. c Horum legatorum, qui nati sunt, exempla habentur in Archiepiscopo Eboracensi, Cantuariensi, Remensi, Pisano: hi enim &, si qui alij similes in prouincijs suo Archiepiscopatui subditis præter propria in hærentemq; Archiepiscopatui dignitatem, & iurisdictionem, hanc quoque Legatorum appellationem, & authoritatem habent. d † Vbi quis constitutus est legatus, omne Imperium, omnemq; potestatem ad creditam sibi prouinciam accipit, sedisq; Apostolicæ vices gerit. e † Si quis Legatus Apostolicos non admiserit, vel impedimentum eis fuerit, quominus iniunctum sibi legationis officium obire possint, ipso facto sententiam excommunicationis incurrit: Regna, terræ, & loca quęlibet ei subiecta tamdiu manent eo ipso, ecclesiastico subiecta interdicto, quamdiu in ea contumacia persistit, nulla consuetudinis contrariæ habita ratione, & ac licebit Legato alijs quoque modis huiusmodi temerarios vlcisci; ac illos pariter, qui sibi, vel suis è extrà Legationis munus insensos manifestè, iniuriosque sese præstiterint; suæ prouinciæ homines, nō ita, si iniuria notoria nō foret, vel ex sua prouincia illi temeratores non essent. e † Nec discrimen constituo inter Legatos, & nuntios, neque enim minus Legati dicuntur etiam hi, qui non sunt Cardinales, quāuis apud vulgares alia fiat interpretatio, & vulgò existimetur, legatos non dici, sed nuntios, eos, qui Cardinalium ex ordine non sunt. h † Atque omnes Legati, cuiuscunque ex prædictis tribus speciebus sint, ordinarium, pculdubio iurisdictionem habere traduntur, † quare & Pont. Maxi-

a c. volentes, de offic. leg. c. cum dilectus, de accusatio. b c. i. extra eo. & in vi. & c. i. de appell. c. i. de fil. presbri. c Specu. ubi suprā. d Hieron. Gig. in trac. de pensio. q. vi. col. iij. in fi. e c. mandata, de presum. c. si Abbatem, ubi Arch. Gem. & alij de electio. in sexto. f c. i. in extra uagan. com. de consuetu. c. i. & sequen. dist. xciiij. g Innoc. in c. ex part. de uerbo. signif. & in cap. nosci. de elec. Gondissal. in hoc trac. q. viij. nume. 37. & 38. h Hæc quoq; legatorum omnium potestas & officium est; In prouincia sibi credita leges statuere, post depositum quoq; officium vim nihilominus habituras, m † præcessorumq; suorum leges renouare; n † Item causas audire, eorum, qui in prouincijs suis ad se accedunt, † & de querelis ad se delatis cognoscere, † atq; etiam, si eis videatur, alteri delegare, quorum tamen delegatorum iurisdictione vnā cum legati officio, nisi præmissa citatione perpetuata sit, extingueretur. o † Possunt et qualescumq; ex prædictis sint, legati concilium prouinciæ suæ vocare, vt magis recepta habet sententia, licet nonnulli contrarium crediderūt, † ad quod quidem concilium episcopi omnes prouinciæ illius euocari poterunt, atq; etiam, vt plerisq; placet, cathedralis ecclesiæ canonici. p † Item legatis ad aliquam urbem accidentibus obuiā ex vrbe honorandi eos causetur, † & non excusantur illi, qui exēpti à iurisdictione episcopi atque sūt, q neq; enim minus parendum est Legato Apostolico, quàm Pontifici ipsi Maximo, r † & contumaces in parendo iussis legati excommunicationis mucrone feriuntur. s † Ac cuiusq; legato apostolico fas est etiam in r o. cum parati, de appel. c. si Abbatem, ubi doc. de elect. in vi. s c. valde. §. legatum, & c. seq. dist. xciiij. ubi Archid. & Card. di. Alex. Barb. in hoc trac. pralu. nu. 2.

a Pau. Eleaz. in cle. si Archiepiscopo, de priui. Gomef. q. vi. nu. 5. Staph. in hoc trac. uer. de solemn. leg. benedict.

b c. si. de elec. in vi. ubi glo. & doct.

c Gondiff. q. xv.

d c. nouit. eodem titu.

e Spec. in tit. de lega. §. superest. col. si. nu. 59. uer. item quid si iste de late-

f c. ego N. de 40 inueiur. Spec. in tit. de lega. §. i. uer. hono-

g i. uer. hono- 41 rands. Io. Fir. ma. in trac. de epif. in iij. par

a te. ij. par. prin. 42 ti. de cau. for. num. 4.

b g ca. cum in- 43 stantia. i. prin. de cens. Gond. in d. q. vij. nu. 17.

c h c. non cogā 44 tur. dis. xli. gl. in d. c. cum in stantia. in uer. p. granari. Spec. in hoc ti. tu. §. superest. nu. 23. & seq. & nu. 26. Gond. ubi supra. num. 20.

i d. c. cum in 45 stantia. c. acce dentes. de præ scrip. Spe. ubi sup. nu. 23. & Gondiff. ubi su. pr. n. 21. & 22.

k l. ij. §. lega- 46 tis. ubi glo. ff. de iud. no. in c. si. de foro com. pe. Specul. ubi sup. nu. 53. Gō di. q. xiiij. Sta. phi. in hoc tra.

l Rot. in antiq. decis. 617. inc. dic. q. illi. & dec. 72. in nou. m. l. obseruare. §. sed. antequam. & §. seq. ff. de off. procon. n. Spec. in d. §. superest. Gondiff. sal. q. vi.

o c. nobilissimus. ubi gl. di. 97. Spe. ubi su. Boe. in hoc tr. n. 28.

p Spec. Gondiff. Boer. ubi supra.

q Spe. in ti. de leg. §. superest. col. pe. n. 54. uer. quid si literg.

g licto, & pro modo, uidelicet opum, quas illi prælati habent, apud quos di uersantur legati, ac feruata, quæ reli giosum virum deceat, modesta passio nis ratione. n. Nec vlla præscrip tione tueri se, aut excusare quis po test, ne ad has partes erga legatos te neatur. 1. Hoc quoq; priuilegio om nes legati à iure frui dicuntur, vt, quamdiu in legatione sunt, non pos sunt de contractibus, vel quasi contra ctibus, ante legationem factis conuen iri, sed ius domum reuocandi ha bent, & quod tamen ius domum re uocandi hodie Romæ ab aula recessit se traditum est, & Quintilianus Mā dosius ita sæpius se in forens vfu ob seruari vidisse, & fecisse attestatur in regula vicefima cancellariæ, de Idio mate, in vltima questione.

h

i

k

l

m

n

o

p

q

Potest

52 †Potest etiā legatus quadraginta die rum ob delicta iniungedas in foro pœ nentiali debitas pœnas relaxare, A

53 †Insignia autem legationis accipit le gatus Apostolicus, simulatq; vrhem egressus fuerit, regressusq; deponit, v

54 †Insignia sunt, equus albus, frenum, & calcaria deaurata, vestesq; rubeæ. c

55 †Coram legato Episcopi insignib. suis Episcopalis ordinis non vtitur eo mo do, quo vri eo absente solent, quare mitras albas, simplicesq; gestant, li neamq; vestem, quam Rocheu appellat, tegit alia veste superinducta. v

56 †Legatorum quoq; de latere hæc prop ria sunt, alijsq; legatis non cõmu nia. Primò, quia in priuilegij signū, & tradita sibi iurisdictionis Aposto lica, in decreta sibi prouincia Crucē ante se deferri faciunt, & vrbesq; & op pida introeantes sub vmbella accipi, & sub ea domum duci solent. n. Quā tamen vexilli Crucis ante se gestandi auctoritatem, alij competere legato dixerunt, simulatq; vrhem, & conti nentia egressus est, quamuis nondū decretam sibi prouinciam ingressus fuerit, & alij verò non prius hanc ei potestatem fieri dixerunt, quàm sit p rincipatū ingressus, & cuius quæstionis Cardo hinc pendet, vrū Crucis præ ferendæ priuilegium iurisdictionem significet eum habere, an principatū inter alios duntaxat, n. †Legato enim extra prouinciam gestare quidem in signia principatum indicantia licet, non ea, quæ simul etiam iurisdictionis argumentum præbent, & cum ex tra prouinciam iurisdictionem con tentiosam nullam habeat, sed volun tariam duntaxat. 1. † Et verius credo esse, nullam hoc præclaro insigni iurisdictionem contentiosam ei compe tere significari, quapropter & ante p rincipatū ingressum, & post egressum, quandiu vrhem continetiaue eius nō introierit, gestari posse, opinor cum Zenzelino, & Lauduno, & alijs prædi ctis, quamuis Cardinalis, & Staph. & Gondiffaluu & aliud opinati sint, in quo tamen Romana curiæ stylus, & mos spectandus est, † Illud quidem accepti, plerisque Cardinalibus conce di hoc priuilegij solere, cum aliquò legantur, vt vbiuis locorum priuile-

a c. cum ex eo. ubi gl. de penit. & remis. Spec. ubi sup. num. xl. Gondiff. ubi supra. q. 6. nu. 9.

b l. i. & si. ff. de offic. proconsul.

c Spec. ubi sup. Abb. c. i. nu. 5. vt lit. pond. Gondiff. in. q. v.

d Spec. ubi supra. Abb. ubi supra. Staphil. in hoc trac. uer. qua lis debet esse legatus.

e Gondiff. in d. q. in princi. Staph. ubi su. f. Laud. Zen zel. Staph. in cle. Archiepi. de priuileg. g. Cardi. in d. elem. Archie piscopo. h. l. i. & seq. ff. de off. proco sul. Hosti. & Abb. in c. i. ut lit. pond. idem Abb. in c. an tiqua. §. domi nicæ. de priu. i. d. l. i. ff. de off. procon. k ubi proxime supr. l. Gondiff. ubi sup. in fi. m. Cle. Archi episco. de pri u. d. cap. anti qua. §. domini cæ. de priu. o Vital. in cle men. Archie piscopo. in. iij. no. nu. 4. p. c. volentes. vbi Host. de of fic. leg. Staph. in prin. huius tract. nu. 4. & 5. Gondiff. q. xv. num. 17. Spec. in hoc ti tu. §. superest. num. 54. q. Abba. in d. c. volentes. r glo. in c. i. uer. latere. de uerb. sig. in sexto. tex. in cap. si Abba rem. in prin. de electio. in sexto. Spec. in hoc tit. uer. sequi tur. videre. nu. 16. Gondiff. q. vij. nu. 20. & q. xij. in prin. Sta phil. in uerfi. qualis debet esse legatus.

1 gij legatorum omnibus vtantur. 1

63 †At, q; delatio Crucis ante se iurisdic tionis contentiosæ nullam iudiciū, signumq; præbeat, vel ex hoc pater re potest, quia Archiepiscopo licere Crucem ante se gestari facere etiam in Ecclesia exempta, suæque iurisdic tionis subtrahæ certum est, dummodo in prouincia sua existat, & tamen ibi nullam exercet iurisdictionem. m

64 †Item, quia Patriarchis fas est, vt cru cem ante se faciant vbiq; deferri ex cepta vrbe Romana, & vbiunque S. Pontifex adfuerit, aut eius Legatus vt ens insignijs Apostolicæ dignitatis, n & tamen nemo dixerit, iurisdictionē Patriarchæ tam latam cõpetere, quo ex loco aliud quoque depromitur hu ins rei argumentū, nam, si conceditur Patriarcham vbiq; locorum, excep ta legati præsentia, Crucem ante se de ferri facere, ergo & legato, vbiq; eā deferendi potestas datur, cum Patriar cha ipso maior Legatus sit, etiam hoc ipso in negotio, quandoquidem eo præsentē Crucis ante se non erigit ve xillum Patriarcha, hinc & Bonifacius Vitallinus in præcitata Constitutione Clementis ait. o † delationem Cru cis significare quandam præeminen tiam eius, qui ante se illam facit defer ri, non dicit significare iurisdictionē.

66 Alia cõpetèria legato à latere, propriaq; priuilegia sunt, † quod præsentē ipso cæterorum omnium legatorum iurisdic tionem conticefcunt, ut pleriq; tra diderunt, p licet Abbati Panor. aliud visum sit, q. † habetq; legatus a late re etiam contra eos, qui proprijs pri uilegij soli Apostolicæ sedi parere tenentur, quos exemptos vocat, iurisdic tionem, & visitare potest, n. † quæ tamen alij legato inferiori non conce ditur

a *Agid. decis. c. vi. gl. in c. i. de offi. leg. Gondiffal. vbi supr. Gig. de pensio. q. vi.*
b *Ioan. Andr. & alij in c. i. de priuil. in vi. c. Staphil. de potest. lega. numero 11.*
c *cap. iij. & iij. co. tit. de offi. leg.*
d *c. præsenti. co. tit. de offi. lega. in sexto.*
e *gl. in d. ca. præsenti. Con-*
a *ditur potestas, A p̄ illis casibus, quib. episcopus in exemptos iurisdictione habet, eandem & legatus habebit de latere, p̄ vt, si exemptus notorie ex-*
70 *ix. nu. 38.*
71 *g. c. i. co. tit. u. in sexto. c. dile*
Eus. extra. co. b
72 *Gig. ubi supr. h c. cum dile*
Eus. de iurepa c
73 *tro. Fel. in tra. quat. lit. apof.*
Gondiff. q. ix. nu. 22. & seq. d
74 *i Fed. in conf. 63. Car. in d. c. dilectus. & c*
75 *cle. per literas de prob. Gondiff. d. q. ix. nu. 22. Fely. in d. tra. quan. lit. Apof. col. pe. ad fi. Staphil. vbi prox. sup. 77*
76 *nu. 34. & 35. K Phil. Fran. c. si Abbatem col. si. uerf. sub noie. de cle. 76*
77 *Spec. in hoc ti. tu. de legat. 8.*
78 *nunc tractem uerf. sed nunquid pot Car. dinalis, ante. nu. 1. Gondiff. q. ix. nu. 5. & seq. Staph. ubi sup. uer. de off. leg. a lat. in benefi. nu. 24. & seq. fa. c. quod translationem. de officio legati.*
l Dom. in d. c. si Abbatem. de elec. in 6. Lap. & Io. Imo. in c. cum ex eo. de elect. in sex. Io. Andr. in c. i. & ij. de feud. Gondiff. ubi sup. nume. 8. & 9. Staph. ubi sup. m Gondiff. ubi sup. nu. 9. Staph. vbi sup. nu. 26.
n Spec. in d. tit. de leg. S. nunc ostendendum. uer. præsmissio.
o *Staphil. ubi supra. numero decimo sexto.*
p *gl. i. cle. fi. de off. or. Dec. co. 128. co. i. et seq. Sta. vbi s. n. 17*

cum nulla extet eorum fundatio, prio-
ris dicti ratio est, nam cum laicis cleri-
ci digniores sint, eorum potius, quam
laicorum habenda est ratio, ipsiq; ac-
cedere laici debent; non eos ad se tra-
here. 1
79 Potest etiam legatus a latere beneficia
deuoluta ad sedem Apostolicam con-
ferre, p̄ appellatione enim sedis Apo-
80 stolicę dicitur posse & legatus intelli-
gi, vbi de beneficijs deuolutis confe-
rendis tractatur, quamuis aliud sit, cū
agitur de beneficijs sedi ipsi Apostoli-
cę reseruatīs, infra scripto etiā casu
K appellatione Pontificis Maximi lega-
tus de latere intelligi non debet, p̄ nā
81 si Pōtīfex Maximus dixerit, se aliquid
sibi reseruare, puta, absolutionem ex-
communicati, vel ius concedendi licen-
tiam alienandę rei ecclesiasticę, non
poterit ea legatus a latere ex gene-
rali potestate legationis cōcedere, nisi
speciale de hoc a Summo Pontifice
potestatē, autoritatēq; babuerit, 1
82 p̄ quo tamen casu meminerit legatus,
cum ex speciali sibi tributa potestate
hoc facit, testari, se hoc facere autho-
ritate sedis Apostolicę; at, cum suę
legationis generalis vi quid facit, rectē
dicit, se id facere autoritate suę lega-
tionis, nec tenetur dicere, id se facere
authoritate Papę. m p̄ Legatus a late-
83 re, in provincia sibi commissā nihil
eorum facere non potest, quę provin-
cia illius Præsul quilibet ordinarius
potest, n̄ siue ille Præsul Episcopus
sit, siue Archiepiscopus, atque etiā
licet Patriarcha esset, seu de potestate
a iure cōcessa, seu de potestate per cō-
84 suetudinem inducta agatur, o p̄ coan-
gustada est tamen potius, veluti extra
ordinem, & quodammodo ordinarijs
præiudicās hęc legati potestas, quā
interpretatione dilatanda, aut amplifi-
canda. r p̄ Legatus etiam potest con-
85 ferre beneficia, quę in sua provincia
vacare contigerit, quamuis eorum col-
latio iure ordinario ad clericos specta-
ret suę iurisdictioni non subditos, sed
extra suam provinciam existentes, nā
86 que, p̄ vt dignoscamus, qui beneficij
conferendi ius habeat, spectandū est,
cuius in iurisdictione locus sit, in quo
situm est beneficium, non locus, vnde
est is, ad quem ordinario iure conferē
di

a di beneficij ius spectaret, A ratione. n
rei sita, potest quis in eū, qui alij ter-
ritorio præsēt, ius dicere, cuius est res
eius in provincia sita. b sed & si non
sit legatus a latere, sed nuntius cū po-
testate legati a latere, beneficia tamen
conferre poterit, quemadmodum, &
c cetera oīa priuilegia legati habet. c
87 p̄ Item potest legatus a latere ecclesias
suę provincię vnire eas, quas confer-
re potest, f eas verō, quę de laici pa-
tronatu sunt, non potest vnire sine cō-
88 sensu patroni. n p̄ predictas quoque
ita demum vniri, modo earum vnione
ordinario nulli præiudicium infere-
89 ratur, p̄ scilicet, ne prius Episcopum
obediētia, subiectione, correctione, &
iurisdictione, quam in ea ecclesia ha-
90 bebat Episcopus, p̄ collatione aut pri-
uare Episcopum sic vniedo posse fre-
quentioribus sententijs receptum te-
statur Decius, & sic iudicasse Colle-
91 gium Papicēse, n̄ quamuis Rebuffus
contrarium esse æquius in tit. prax. de
92 vnionibus censet. p̄ Nec prohibetur
hic legatus aliquam suę provincię ec-
clesiam in conuentualem erigere, quā-
uis monasterio alterius provincię sub-
biectam, causa legitima extāte, ea qui-
dem ratione, qua diximus, legato cō-
93 petere omnem ordinarij potestatem,
f at constat, hanc potestatem ordina-
94 rium habere, r p̄ & legatus exempto
95 rū esse Episcopum perhibetur. e
p̄ Item p̄t a latere legatus Abbati exem-
pto ad episcopalem dignitatem electo
potestatem facere, ad ipsum episcopatu-
m transeundi, in provincia dum sit
legatus, cum talem licentiam conce-
dit, n̄ p̄ & cum huiusmodi legatus ma-
96 ius omnibus post Rom. Pontificem
in provincia sibi decreta imperiū cō-
seatur habere, Archiepiscoporum, &
exemptorum electiones potest ex of-
ficio confirmare, extra provinciam ve-
rō sibi decretam hoc non potest, p̄ nā
97 contentiosę potius, quā voluntarię
iurisdictionis hoc esse videtur, 1
i quod sanē ita exaudiri oportet, si con-
tradictum electioni fuerit, tunc enim
verum est, extra provinciam confir-
mationem fieri a legato non posse, nā
98 tiolę iurisdictionis, p̄ quōd, si electio-
ni contradixisset nemo, ac nulla causę

a *cle. i. ubi gl. de supplen. negli. prælator. Roman. consi. 361.*
b *c. sand. & c. fi. de foro compet. Staph. ubi supra, num. 4.*
c *Dec. consi. cxxvij. nu. 1. Paris. consi. xvij. nu. 3. li. iij. Gig. de pensio. q. vi. nu. 29. Mandos. in reg. xij. cance. q. 5. nu. 4.*
d *glo. & Doct. in c. nobis. & c. dilectus, de iure patrona.*
e *Dec. in c. fi. de confirma. uti. uel inuti. Rot. in d. c. i. 4. 59. incl. not. secundum rationē in antiq. f. c. cōstituta de velig. domi. c. ij. de ecclef. edifi. c. dudū. de reb. eccl. nō neq; in provincia hoc possunt, quamuis nemo cōtradixerit, nisi id eis a se- de Apostolica sit specialiter mandatū, & concessum. 1*
100 Sed p̄ nec ipsi legatis a latere videtur hoc ius hodie competere in ecclesijs cathedralibus, & Metropolitanis, quę sint Pontifici Maximo reseruata, & quatione & idem in alijs ecclesijs dicen- dum ex regulis cancellarię ipsi Ponti- fici Maximo reseruatis. m p̄ Ad lega- tum etiā omnijs medijs appellari po- n test. n
101 p̄ Potest legatus a latere Præsbyterorū filijs legitimis veniam dare, vt in pa- terna ecclesia immediatē succedant, alij legati non possunt, quamuis Re- buffus incautē hanc potestatem nulli legato competere crediderit, c p̄ atq; omnia legato a latere patent, his dem- ptis, quę S. Pōtīfex sibi specialiter re- seruauit, quapropter in eo regula sta- tuenda est illi ediametro aduersans, quę in episcopo tradita est, siquidem episcopus in his dispensare non per- mittitur, quę iure interdicta sunt, ni- si specialiter hoc ei permisso iure in- ueniatur, vt dispensare possit, vt non- nulli crediderunt, r contra quos ta- men ferē vniuersa canonistarum scola sentire videtur, qui etiā episcopum omnia posse dixerunt, illis demptis, quę specialiter ei interdicta sunt, quę videtur magis recepta sententia, q & in p̄nitentialibus certissima est, at nemo
p *Specul. in tit. de legat. S. nunc, de epis coporum.*
q *Borgasi. in tractat. de irregularib. in tertia part. tit. ul. de di- pensat. epis cop. numero octauo, & sequent. Rebuff. in praxi. benefic. tit. ul. de dispensat. ad plura beneficia, numero iugsi- mo sexto.*

a c. quod translationem de offi. leg. Staph. ubi sup. uer. de dispen. leg. nu. 2. gl. in c. qua de causa. ij. q. 7.
 b Host. in c. And. in c. dilectus. de iure patr. Doct. in ca. si Apostolica de reser. in sexto. Staph. uer. de potest. lega. in bene. numero quadragesimo sexto.
 c Gondiff. in hoc trac. q. ix. nu. 63. vsque ad nu. 72. Archi. d. c. si apostoli ca. Composte. in c. ad audiē tiam. in fin. de reserip.
 d Spec. in tr. de legat. §. sūt quoque. uerf. Abbas quoque. Gomef. in hoc trac. q. xiiij. num. 45.
 e c. excommu nicatus. ubi Abb. de off. le ga. Gondiff. ubi su. q. xij. Staph. ubi suprad. titu. de potest. leg. in absolue do. excom. nu. 3. not. in c. no nit. de indic.
 f Abb. in d. c. excommuni ca tus.
 g Abb. in ca. quod transla tionem. per il lum tex. de of fi. lega. Staph. ubi sup. nu. 3. ad fi.
 h Host. in sū. tit. de offi. leg. §. quid perti net. Panin. in trac. de Visit. q. v. par. i. nu. 25.
 i Staphil. de potesta. legat. numero octa uo. & nono.

mnes constat, quinoniam nec suos subditos absoluunt, dum extra prouinciam agunt, tametsi Præfultis eius, in cuius diocesi morantur excommu nicati huiusmodi, consensus accessisset. ¶ Legati uero, qui legationis officium dignitati suę Episcopatus fortē, aut Archiepiscopatus annexum habēt, ueluti cum dignitate ipsa ortum, ac propterea legari nati appellantur, nullam omnino excommunicatione prædicta adstrictos expiandi autoritatem habent, quamuis sibi subditi essent, iurisdictionisque sue oras incolerent, atque inibi delictum excommu nicationi obnoxium admittent, si cuius rei hæc ratio redditor, cum enim horum legatio perpetua sit, quemadmodum & perpetua est dignitas, cui inhaeret, si excommunicationis huiusmodi soluendæ ius eis potestasque esset, paruo utique adimento esset Clericis eorum locorum priuilegium, quod personas eorum ab iniurijs uolentis tuctur, ubi tam facile & certā, p̄mittamque, ac ferē absque ullo dispensatio delicti ueniam perpetuō haberēt, dempto eis Romani itineris dispensatio. ¶ Quinimō aded inuolabile hoc priuilegium habetur, ut ex quadam ecclesiæ approbatione potius in ductum uideatur, uel quia hoc conce di consueuerit legatis ab eo tempore, cuius initij non sit memoria, quam iuris stricti regulis, ut etiam legatus à latere hunc reatum delere possit. ¶ Item possunt legati Synodum prouincialem, & diocesanam in sua prouincia facere. ¶ Traditum est etiam, licere legato, de crimine Episcopi, quo minor pœna depositione inferatur, cognoscere, & definire, atq; etiam in carcerem detru dere, at, si crimen depositione dignū sit, legatus quidem cognoscere, & pronunciare, cum deponendum fortasse poterit, non tamen re ipsa depositionis sententiam exercere. ¶ Tantam uero legati à latere potestas coniunctionem cum potestate Sum. Pontificis habere credita est, ut quandounque soluendæ alicuius culpæ ius Pontifici Maximo seruatur, Legati à latere tamen potestas non censetur exclusā, ut quidam existimauerunt,

a runt, A quod tamen ego ita generaliter non admitterem, imò, quam potestatem habent legati relaxandarum, quas sibi Pont. Max. seruauit, excommunicationem, propter iniectionem manuum in clericos, ex frequenti Põtificum concessione potius, quàm ex iure, ut diximus, manasse uiderit. ¶ Potest legatus cuiuscunque ordinarij more prouinciam suam, eiusq; loca uisitare, & interim ab eis, quos inuisit, uisitati moderatos sumptus exigere. c. ¶ Forma tamen & lege illa, dum uisitat, adstringi eum opinor, quæ & ceteris locorum ordinarijs prescripta est, u quamuis aliud censuerint generalibus quibusdā argumentis Hostiensis, & Ioannes Andreæ, quorum sententiam opinioni Ioannis Imolensis, & Gondiffalui, ut minus uerā ego postponendam existimo. ¶ Multa quoque alia percurrā, quæ legati possunt soli post Rom. Pont. potest, si quidem Legatus, cui facultas sit concessa derogandi regulis tam editis, quàm edendis, etiam regulæ illi, de infirmis resignantibus derogare, quia sic sit reditus ad ius commune, quā sententiam dixit Boerius in hoc suo tractatu, & alijsq; placitam, ait Quintilianus Mandostus in decima nona regula, quaestione decima nona, nec Aimo Crauetra ab ea discessit in cõsilio suo octogesimo octauo ad finem, sed eam ueram supponit. ¶ Item potest legatus ei, qui cum simoniae uicio, beneficium consecutus fuit, indulgere, nõ tamen, si ordinibus sese cum uicio simoniae intruserit, nam soli Pontifici Romano hanc remittendi labem potestas competit. ¶ Potest Pontificis Maximi interpretari mandatum, u statque ex æquitate procedere, & iudicare, ubi id opus esse uiderit, i totam que suam prouinciam, aut eius partem, si res ferat, Ecclesiastico interdico subiicere. ¶ Item potest rerum Ecclesiasticarum alienationi autoritatem interponere, tadeò, ut, quamuis promississet quis, non sine autoritate Episcopi, uel Abbatis, alteriusue Prelati alienare, possit nihilominus legati autoritas supplere, intra suæ legationis, & prouinciæ fines, cum, ut sepe iam dictum est, cuiuscunque ordi-

a c. ad eminentiam. de sent. excõ. ium. c. si quis suadente. xvij. q. iij. gl. in c. auctoritate. §. inuicemus. de priuileg. in sex. Staphil. ubi supra. uerf. de potestate. in absoluedo. nu. 1.
 b c. quod translationem. eodem tit.
 c c. procuraciones. de censibus.
 d c. Romana. §. si. de censib.
 narij intra suam prouinciam cum potestate legatus cerret, quod si illam Abbatis, uel Episcopi autoritate alienationi amicitia potius, quàm iurisdictionis causa adhiberi desideratum sit, non satis fuerit pro illis auctoritatem accessisse legati. ¶ Imo, & generaliter traditum est, quod, cum hodie alienationes proprijs, specialibusque Pontificum Romanorum Constitutionibus in consulto Romano Pontifice interdicitæ sint pœnis etiam iniunctis aduersus eos, qui alienarint, nõ possit propterea cuiuscumodi alienationibus legatus auctor fieri, nisi forte celeritatem res desideret. ¶ Potest legatus alicui pœnam maiorem iniungere, quàm iure communi statutam inueniat, o modo iuris communis dispositio hac additione pœne mutatio nem nullam patiat, ¶ quapropter potest aliquos casus Pontificis Maximi potestati seruare, quos ipse Sum. Pontifex sibi non reseruauit, sed hæc tamen, & Episcopis potestas competit, ¶ alijs uero contra ius commune statuere nihil potest, nec illud limitare, aut extendere, detrahere, addere, uel dispensare. ¶ Sed, quamuis dixerimus, legatū Pontificis Maximi eius uices referre, plura tamen extant, quæ sub legati potestate non sunt, ¶ neque enim legatus alicui cõferre beneficia hospitalia potest, nisi forte ea alicuius ecclesiæ, quã contulerit, accessoria sint, ¶ interdicitum est enim iure Pontificio hospitalia titulorenis alicui credi quibus-

e Imo. in d. c. Romana. §. fin. Gondiff. in. q. xij. huius tractat. Boer. de potest. legat. à lat. numero. 58. vsque ad nu. 107.
 g Spec. in hoc titu. §. nunc ostendunt. uer. uigesimo tertio. Boer. i hoc tractat. iij. pralu. numero. 27. & in sext. pralu. numero. 126. & 127.
 h c. i. de postu la. pralu. uerf. nec ualeat. ubi Imo. & Abb. Spec. in hoc titu. uer. super. est.
 i c. si. de tran sac. K. Boer. num. 17. hoc trac. l. Spec. in d. ti tu. de legat. §. consequenter. uer. quid si alicuius prior. & uer. si. Archi. diaconus in c. in uenditionibus. 17. q. prima Gondiff. in q. xi. huius tractat.

m Extranag. cum detestabile.
 n Spec. in tit. de lega. §. consequenter. uerf. ceterum. Io. Andr. in c. ij. de feud. Gondiffal. ubi suprad. q. xi. nu. 8. & 9.
 o gl. in cle. ne Romani. uer. tolli. de clero. ubi Doctor. per tex. in c. ut animarum. §. staturo. de consli. in sexto.
 p Hostien. & Io. Andr. in c. cum inuicibus. de claud. d. spon. Gondiff. in hoc trac. q. x. nu. 13. & seq.
 q d. clem. ne Romani.
 r gl. in cle. per literas. uerf. ecclesias. de praben.

a cle. qui a contingit, de relig. do. Gond. q. ix. nu. 13. Staf. m. 33
b. c. delib. de off. leg. in sex. Abb. in c. i. not. i. de elect.
Silu. de benef. par. ij. q. i. nu. 20. Gondif. q. ix. m. 38. Mandos. in
ij. reg. q. ij. nu. 10.
c. nisi specialis, & c. seq. eo. tit.
d. Gondif. qu. est. xv. numero vigesimo quinto.
e. c. significat.
cum ibi no. de
ele. d. cle. ne ro
mani. de elect.
Spe. in hoc tit.
S. nunt. ostendit
dum. vers. 18.
Boer. i. hoc tr.
nu. xliij. Rip.
l. nemo pot. nu
me. 9. & seq.
f. Ale. in l. ne
mo pot. col. i.
de leg. i. Fel. in
c. i. ver. legat.
de reser. & in
c. nonnulli. in
prin. concl. 14.
per glo. in c. si.
ver. figura. v.
bi Filip. Fran.
de heve. in vi.
Boer. i. hoc tr.
nu. 44. Rip. d.
l. nemo pot. nu
me. 9.
g. canonit. de
appel. Barb. in
hoc trac. q. ij.
Basilica.
h. Barb. in v.
q. basil. nu. 6. p
d. gl. in c. si. de
har. in vi. Spe.
in d. ti. de leg.
S. superest. col.
i. in fin.
i. canonit. de
appel. Hosti. d.
But. & alij. in
c. ad petitione
de accusa. Barbat. in hoc tract. qu. est. ij. Basil.
k. gl. in c. quoniam contra. ver. recusationes. de proba. Im. in
c. cum specialis. de appel. Imo. in d. c. quoniam contra. Ang. in
l. quia poterat. ff. ad treb. in l. aperristi. m. c. de iud. post Spec.
in tit. de recusa. S. qualiter. ver. quid si subdelegatus.
l. c. iudex. in fi. de off. deleg. in vi. c. Secundo requirit. S. ter
tio postulas. uer. quod si coram. de appellatio. c. super qu. estio
num. ad fin. de offic. deleg.

ipfius non subire, arguendus non erit,
qui eum veluti suspectum datum sibi
iudicem recusavit, 1 ¶ cui tñ recusatio
137 ni haud facilè, nec qualibet ex causa in
dulgendum erit, sed non nisi graui se-
riaq; causa, ac debita solenni; recusa-
137 tionis forma obseruata: ¶ Et quamuis
magna tunc inter Doctores altercatio
sit, an satis sit, suspicionis causa expo-
sita reculatione in iudicio proponere,
& an irrita oia post propositam recusa-
tionem acta reddantur, an vero id fru-
stra fiat, nisi procedente in iudicio le-
gato appellatio interponatur, mihi ta-
men ea sententia magis placet, vt, nisi
interposita fuerit appellatio, oia post
reculationem gesta valeant, roburq;
suum habeant, quod non postrema
classis Doctores edocuerit, x non uan-
nis rationibus, & autoritatibus ad-
ductis, x quamquam proluxa more suo
disputatione Andreas Siculus in ter-
tia quæstione Basilica huiusce tracta-
tus contrariam huic sententiam de-
fendat, cuius rationes in præsentia re-
fellere operæpretiū non duco, quem
admodum, nec prioris sententiæ fun-
138 damenta omnia recensere. ¶ Nec ma-
gis eidem Siculo assentior, dū in quar-
ta quæstione Basilica eiusdem tracta-
tus de legato à latere, prorsus ne-
gat, Pontifici Maximo licere, causam
legato reculationis nulla habita ratio-
ne committere, cuius quidem senten-
tia fortassis non respuenda erit, cum
non legato, sed humiliori Iudici dele-
gatur, & de his negotium agitur, quæ
potestati pontificis Maximi solutæ nõ
subdūtur, at, cum res eiusmodi est,
quam Summus Pontifex in manu, ar-
bitrioq; suo habeat, qualia sunt bene-
ficia omnia, & cum is cui delegatur,
ipfius Pontificis Maximi est legatus,
non existimarem, piaculum esse, opi-
nari, posse Pontificem Maximum sus-
picionem omnem eliminare, quando
quidem & personæ, cui committitur,
integritas, & negocij, de quo discepta-
tur, qualitas, quippe quod Pontifex
Maximus potest etiā furtim vorsum
nutu, arbitrioq; suo ius omne benefi-
cij immutando vertere, hoc suadet,
quod etiam longè facilius mihi sinam
persuaderi, si de suspicionem, eiusq; cau-
sa Pontifex Maximus edoctus sit, atq;
ex

ex certa scientia recusandi iudicis po-
testatem abstulerit, a ¶ neq; ego re-
139 cusandi iudicis potestatem inter de-
fensiones iuris naturalis enumerandã
opinor, ¶ atq; vbi reculationem iudic-
140 cis ob suspicionem, defensionis specie
aliquam esse velimus, satis videtur S.
Pontifex pronuntiasse, nullam in hoc
suspicionis causam militare posse, cū
de ea queri prohibuit, nã, si arbitri iu-
ris super hoc aditi hoc arbitrari pos-
sunt, cur non & princeps supremus,
qui iudicis notitiam habet, neq; enim
minus causa interna, quam externa
spectanda est, & iudicis mores, & vita
potius suscipiendi, vel despiciendi sunt,
quàm, qui fortis accidunt, eueniunt;
casus, quorum rationes prudentissimi
mum quemq; interdum fallere pos-
sunt, nam, quòd mihi tecum de omni-
bus bonis, eorum tūc maiori parte his
perpetua sit, quòd tu agnatos, propin-
quosq; meos cede, & iniurijs persecu-
tus sis, quòd tuus aduersarius mihi fa-
miliaris, mensæ meæ assideat, vel mi-
hi sanguine coniunctus sit, numquam
tanti erunt, vt me à iustitiæ tramite ex-
rurbent, qui omni studio veritati cæ-
tera omnia post habere solènt, nec de-
sunt exempla eorum, qui iustitiæ ma-
gis, quàm liberorum etiam, ne dicam
propinquorum, & bonorum suorum
rationem habuerunt; & hoc pacto
temperari poterunt eorum sententiæ,
qui vel omni in casu reculationem iu-
dici suspecti à principe tolli posse di-
xerunt, vel contra, qui omnino asser-
ri posse negarunt, nam pro qualitate
iudicis auferri poterit, quo tamen ca-
su non tam recusatio sublata videbitur,
¶ nullam recusationis causam sus-
141 care. ¶ Non potest etiam legatus rerū
ecclesiasticarum alienationi à Sum-
mo Pontifice prohibita, autoritatem
interponere, vbi Prælati iureiurando
adhibito promississet, res ecclesia-
sticas inconsulto Summo Pontifice

non alienare, & nullo pacto hodie, cū
tales ecclesiasticarum rerum alienatio-
nes (vt paulò suprà diximus) Ponti-
ficia lege ipso Romano Pontifice in-
consulto interdixit sint fieri. b
142 ¶ Non possunt et legati suar legationis
iure in gradibus, consanguinitatis iure
matrimonium impediuntibus dispen-
sare, vt plurimum tamen hanc dispen-
sandi potestatem Summus Pontifex eis
143 specialiter concedere cōsuevit, d ¶ Neq;
eis licitum est concedere, vt quis plu-
ra beneficia, quæ se in nicem ferre, &
pati non cōsueverunt, habere, & reti-
nere possit, quod etiam proprijs deci-
sionibus à S. Rotæ auditoribus decla-
ratum est, e ¶ in beneficijs autem sim-
plicibus potest, f ¶ quapropter, ne
hac autoritate careant legati, confu-
144 uit Summus Pontifex frequenter hanc
quodq; eis potestatem dare, cum à late-
145 re ipfius discedunt, e ¶ nec pot. eos,
146 qui natalium patiuntur defectum, ca-
paces beneficiorum, & sacrorum or-
dinum efficere, nisi specialiter etiam
hoc datum sit, h ¶ neq; aduersus con-
147 cilium generale potest dispensare. i
148 Nec ¶ potest legatus causæ alij speciali-
ter à Summo Pontifice delegatæ se in-
gerere, nisi vt sententiam iustè latam
K confirmet, vel exequatur, x ¶ nec po-
149 test alicui generaliter, vel specialiter
concedere, vt ille beneficia intra suæ
legationis fines sita in manibus suis
canonice resignata, cui voluerit, con-
ferat, l ¶ nec valet collatio beneficij à
I legato facta in eum, qui aliud benefi-
150 cium habebat, de quo nullam mentio-
nem fecit, m ¶ quamuis alij ordinatij
151 potestatem conferendorum beneficio-
rum habentes possint etiam ei, qui
aliud beneficium habebat, conferre, li-
n cet nulla de eo facta mentione, n ¶ cu-
152 ius rei diuersa est hæc ratio, nam ordi-
narij præsumitur sciuisse, quòd illi
aliud beneficium erat, aliudq; conse-
rendo permisisset, vt posset vtrumq; re-
tinere in casibus, quibus hanc potesta-
tem habebat, sed legatus hoc potius
153 ignorasse creditur, ¶ vel ratio est, quia
conferendi potestas, quam ordinarius
154 habet, fauore digna est, & ampliatio-
ne, sed legati potestas vti odiosa, & su-
perinducta ordinarijs detrahens re-
stringenda est, o ¶ nec satis foret, men-
tionem

a Abb. Imo.
Hesli. in c. cū
inter. de exco.
b Gondif. d.
q. xij. nume. 8.
& 9.
c Innoc. in c.
fi. de transac.
d Gondif. q.
xliij. nu. 121.
e Ret. decisio.
286. incip. le-
gatus in non.
f not. in d. c.
de multa. Gon
di. in hoc tra.
q. xliij. nu. 75.
g Borgasi. in
tra. de irregu.
part. 3. tit. di-
spen. leg.
h gl. in c. i. de
fil. presb. in 6.
i glo. in c. cū
dillecti. de cle.
& c. dilectus.
i. de probat. &
cle. i. de elect.
Gondif. q. 14.
nu. 49. huius
vrae.
k c. ij. eo. titu.
l d. c. delibe-
ratione, in fin.
eo. titu.
m c. si. eo. tit. in
sex.
n cle. fi. de of-
fic. ordi.
o gl. ult. in d.
cle. fin. Dec. in
confi. c. xxxvij.
col. i. & seq.

a capit. is cui. de praben. in sexto.
b. Gondiffal. in d. qu. s. lione nona. numc. 34.
c. c. licet transis. extra eodem. de legato.
d. c. proposuisti. de foro compe. c. vt debitus. de appel. c. perue nit. xi. q. i. Gondiff. q. iij. numc. 34.
e. capit. studiu. de offic. legat.
f. Staph. de po rebt. leg. nu. 6
g. c. de causa. ij. q. ij. l. i. de of fi. pro. Casur. in prin. c. pro posuit. de cler. excom. minist. c. nouit. de ap pell. spec. in hoc tit. s. superest. col. xi. nu. 52. ver illud autē notariorum.
h. c. ad petiti oem. de accus. Spe. ubi su. i. c. cum causa de re iud. spec. ubi sup.
i. l. vn. ad fin. ff. de off. prae. pre. c. super li teris. de refer. ad fi. ca. nouit. de off. leg.
l. c. audita. v. bi doc. de resi. spol. c. i. ner. ex parte. de con cess. praben. in sex. Cald. conf. iij. de off. leg. Rebus. in prax. benef. tit. de si mo. in resigna. nu. 35.
m. c. quoniam Abbas. de off. dele. c. si gratio so. de refer.
p. Bar. in l. si seruus communis. ff. de stip. seruorum.
q. l. priuatorum. C. de iuris. om. iud. l. i. ff. de iud.

non adē canonicē, quid à legato sit factum, vt prorsus à nota omni ab sit, solet quandoq; Pontifex Max. vbi causa aliqua subit, cōnuere, ¶ non patietur tamen iniustam ab eo latam sententiam valere, sed eā reuocabit, i creditit enim Sū. Pontifex cum, qui ob singularem virtutem, explorata eius fide, & grauitate ad huius officij magnitudinē adhibetur, non aliter iu dicaturū esse pro sapientia. & luce di gnitatis sue, q̄ ipse foret iudicaturus.
K Non omitto, ¶ quod, si quid legatus gesserit, postquam est reuocatus in pu blico consistorio, antequam ad eum reuocationis scientia perueniret, va lebit, suumque fortietur effectum.
l ¶ Et, si qui eius progariet iurisdic tionem cum eius prouincia non essent, nec ei subiecti, & legatio ipsius ante causam terminatam finita sit, ambigi que contingat, an iurisdictione illa pro rogata adhuc duret, ¶ in spiciendum erit, an prorogatio facta sit expresso tantum nomine dignitatis, nam trans sibi prorogatio in successorem lega tum, ¶ an nomen propriū sit expres sum, & in ipsomet prorogatio reside bit, licet legatione functo, ¶ an vtrum que. f. nomen proprium, ac dignitatis expressum fuerit, & tunc ratio eius no minis habebitur, quod prius nuncu patum fuerit, nam, si dignitatis nomē prius in appellatione fuerit, ad alios legatos, si qui succedent, prorogatio extendetur, sin proprium nomen ex pressum prius fuerit, penes eundem p rogatio, quāuis officio legati iam de functum, remanebit. ¶ Sed Abbas Panormitanus, ¶ omnino credit, illā prorogationem finita legatione expi rare, si quidem apud eandem legati ex officio decedentis personam, penes quam nulla iurisdictione prorogabilis superest, morari prorogatio non pōt, nec apud successorem patiter, cū nul lum successorem legati habere dicantur, sed officium in cuiusque persona inchoare, & initium sumere dicatur, quod mihi non placet, vix enim est, vt quis legatus fiat, q̄iam iurisd. nō ha beat, ¶ & satis est deinde, iurisd. eum habuisse tempore, quo prorogata est, illud si quidē tempus duntaxat leges spectant, vt iurisd. progari possit, ¶

& qualitas illa adesse debet tempore vbi, vbi enim iurisdictione semel fun damentum, radicesq; egit, nihil inter est deinde, et si publica persona alio qui esse desiderit, namq; non, vt foueat, alaturq; iurisdictione iurisdictione est necesse, sed vt à principio tantum aliquid existat, quod prorogari, in ten gisse possit, quod vbi prorogatum est, manet, quandiu finis causa impo situs non fuit, ¶ nec facile admitto, successorem legato non dari, quāuis enim concedamus, legati non esse suc cessionem necessariam, cum non sem per & perpetua serie legati soleant à Summo Pontifice aliquo transmitti, ¶ illud tamen & nobis inuicem conce si æquum est, quod, si remoto, & ex officio decedente priore legato, alius subrogetur, non poterit is non succel sor prioris legati dici, nam, nisi hoc ve rum esset, plurima incommoda iuris dicendi officio sequerentur, omnesq; processus coram defuncto cepti irriti fierent, A neq; à legato posteriore, ni si denuo, & ex integro inchoarentur, ¶ absolui, & finiri possent. ¶ Nec admo dum huic rei quadrat, quod Barthol. ait, ¶ videlicet, iudicem, qui senten tiam tulit, non posse expensas taxare, & si eas sibi sub nomine proprio refer uarit, longē enim diuersa ea est spe cies, quis enim vnquam dixerit, posse aliquem sibi sua autoritate iuris dictionem prorogare? quare nil mi rum, si Bartholus ita decidit, quod in specie nostra non est, ¶ in qua non Iu dex ipse iurisdictionem sibi seruat, sed à partibus ei prorogatur, quod dubiū non est eas facere potuisse.
171 Traditur ¶ est enim, delegationem le gato factam sub nomine proprio, de posita quoque legatione apud eundem morari, adē quidem, ¶ vt ex humanis sublatō eo, extinguatur penitus dele gatio, ¶ quod, si appellatiuum legatio nis nomen in delegatione expressum fuerit, finita legatione delegatio quo que ipsa finē accipiet, nec apud succes sorem in legationis officio residet, ¶ quia legationis successor nō datur, sed noua semper, recensque dignitas inchoari censetur, nō vetus, pristina que continuari, c ¶ quod postremum ego non facile admittendum censeo,

ea nempe ratione predicta, quia scilicet superueniens immediatē legatus non potest non prioris successor dici, quāuis non necessarius, ¶ neque ab hac mensentia deicit, quia. Bonifacius in decretali incipientē, ¶ presen ti, sub hoc titulo, in sexto libro, decre uerit, beneficiorum reservationes, vel prouisiones à legato factas, quae forti te non sint effectum, cum legatione ipsius legati referuantis extingui, & ex pirare, ¶ propria enim illius constitu tionis ratio est, quia reservationes o dio canonibus sunt, at, si reservatio à legato quopiam facta, à successoribus quoque ipsius facta videretur, nimium extenderetur, & quia, ¶ cum legatus beneficiorum collationem sibi refer uat, non ea ipsius est mens, vt successo ri futuro, sed, vt sibi tantum ea refer uet, cum incertus foret, an successor si bi dandus esset, non tamen ex hoc cō sequens est, vt successor non dicatur, qui in officio illi subsequitur, nec de legationis ad eum transeat.
179 Legati ¶ officium, & potestas finitur reuocatione, tempore, causa, morte.
180 ¶ Reuocatur enim quandoque lega tus ab eo, qui eum legauit. ¶ Si quas tamen causas alteri delegasset, prius quam ē prouincia decederet, atq; ille iam partē ad iudicium citasset, non p hibetur ille delegatus, in causa procedere, ¶ quāuis ¶ causa, quas legatus, ipse, aut eius auditor ceperat, ab eo, vel auditore suo perfici non possint.
183 ¶ Verum sede Apostolica vacante non potest Cardinalium curus lega tum reuocare, nisi magna ex causa.
184 ¶ Nec creditur, legatum reuocari, eo ipso, quo alius mittitur legatus, etiam quod à latere esset is, qui postea mitti tur, ¶ quāuis aliud scripserit Cal derinus, ¶ cui plures assentiri nolue runt. ¶ Ego tamen libentius Calderino accederem sententi, legatum reuo cari, si alius eō mittatur legatus, exem plo procuratorum, ¶ cum nullo cano ne hoc decernatur, eum non reuoca ri, vt dicemus tit. de Vicarijs, ¶ tenent tamen gesta à legato etiam post reuo cationem, dummodo ei nondum fuisset reuocatio denūciata, seu aliter scit tiam eius habuerit, ¶ in dubio autem præsuntur legatus ignorasse reuoca tionem

a l. proponenda ff. de iudi. l. ij. ff. iud. sol.

b Bar. in l. ter minato. C. de fruct. & lit. ex pen.

c Ab. in d. c. quoniam Ab. bas, vbi Bero. nu. 102. de of. fic. delegat.

d c. præsenti. de off. leg. in se xto.

e c. nouit. & c. si extra cod. l. iudicij sol. nitur. ff. de in dicio.

f Spec. in tit. de leg. §. i.

g Spec. ubi su pra.

h Abb. c. fin. c. nolentes. eo. tit. in ij. not. gl. in c. i. xxxv. q. ij.

i Cald. in ca. sua. de off. vicar.

DE EPISCOPIS
TITVLVS VI.

EPITOME.

Qui sint, & vnde ortum habuerint Episcopi, ac quot sint eorū classes, quæ sit ipsorum dignitas, quæ sit ordinis, ac quæ sit iurisdictionis potestas. Item, quæ sint legis iurisdictionis, vel diœcesanæ, & quos lex iurisdictionis, quos lex diœcesana adstringat, quibus in rebus monasteria Episcopo subiacent, in quibus non, quam iurisdictionem Episcopus habeat, & an quandoque etiam in laicos, & quibus in casibus iurisdictionem exercere possit, longa serie disserendo, quænam Ecclesiasticæ, quæ secularis causa dici possint, præsertim de hæresi, usura, concubinato, adulterio, sacrilegio, crimine contra naturam, fortilegio, blasfemia, stupro, falso, periurio, incestu, quid item de causis ciuilibus, matrimonialibus, beneficiarijs, decimarum, & electionū, pensionum, natalium, iurisiurandi, vltimarum voluntatum, Dotis, alimentorum, excommunicationum, & quibuscunque causis salutem animæ concernentibus, multaque enarrantur à Constitutionibus S. Tridentini Concilij concessa Episcopis, vel nouata, ac multa eis iure communi circa ecclesias competentia, & circa beneficia, quanta & qualis sit Episcopi in statuendo potestas, item quid possit in absoluendis, vel retinendis sibi criminum absoluionibus, quidve in dispensationibus, quid in votorum commutationibus, quid in pœnis tollendis, vel molliendis, quid circa matrimonia: Recè sentur deinde multa, in quibus nulla est Episcoporum potestas, posthæc nõnulla Episcoporum specialia prerogatiuæ, Deinde quibus causis Episcopus honorè ciuitas amittat, ac quibus modis Episcopus esse quis designat, seu ex renuntiatione voluntaria, seu priuatione, aliâve causa, quæ partes in Episcopo desiderentur, quibus subiacent Episcopi, & an quandoque nulli subiacere possint, excepto Pont. Max. an episcopatum appetere quis sine periculo possit, oblatumve à Pont. Max. recusare.

a c. de causis. de offi. deleg. 189
Io. An. ad Spe cu. in hoc tit. §. finitur. 190
b Spec. ubi supra.
c c. gratum. c. relatum. de offi. deleg. 192
d Spec. ubi supra. nu. 4.
e Spec. ubi supra. nu. 6.
f Spe. ubi supra. nu. 4. et §. si. num. 1.
g Spec. in hoc tit. §. vlt. Con. dist. & Boer. ubi supra. ad fi.
h arg. l. in ser uorū. §. fin. ff. de quaest. Spe. & Boer. ubi supra.
i l. legatus. ff. de offi. presid. Spec. in tit. de leg. §. si. nu. 6. et uersicu. quia si iste.

tionem suam, et si in publico Summi Pontificis consistorio facta esset. Tempore finitur legatio, cum ad tempus legatus est, quod effluxerit. A Causa finitur, ut si ad aliquam causam specialiter est legatus, ea enim finita pariter legatio finitur; puta, ut prouinciam uisitet, aut aliquo munere apud prouincie principem fungatur, non debet tamen ille etiam peracto negotio inde proficisci uenia à Sum. Pontifice discendi non prius impetrata; quapropter solent cauti legati, cum proficiscitur ab urbe, hoc à Pontifice Maximo impetrare, ut possint negocijs peractis, quorum causa legati erant, inde redire, & pariter, ubi semel à Pontifice Maximo de prouincia euocati fuerint, non debent eò abque speciali mandato redire, quauis si ponte exierint reuersuri, non opus sit nouo mandato, ut reuerti possint. Mortefinitur legatio non eius tantum, qui legatur, sed & legantis, quòd ad causas tamen ceptas finiri non videtur legatio morte mittentis, c. sed, si legatus non à Sum. Pontifice, sed à sede Apostolica sit emissus, morte Pontificis legatio non extinguitur, cum sedes Apostolica non moriatur. Renuntiatione autem ne credas legationem finiri, sed Pontificis nutui omnino parendum est, & quemadmodum, neque in prouincia morari, seu ad eam redire potest, ubi semel reuocatus est, aut cum ipse vltro excessit, animo illuc non reuertendi, sed morte Sum. Pontificis tamen audita reuerti exoptat. Legatus, postquam è prouincia finito officio decesserit, non minus honore afficiendus, colendusque erit, quam dum eo in officio, & dignitate esset, & in pristina dignitate memoriam. Sciendum est tamen, quòd, si alter legatus eò transmissus, ubi prior legatus adhuc commorabatur, nec dum inde profectus erat, urbane uidelicet, cum eo agens pati uellet, illum, dum ibi moram trahit, administrare, & officium, quo functus est, exercere, hoc ei non debet licere, quia abdicando se non amittit imperium.

SVMMA RERVM.

1 Pontifex Maximus appellat se Episcopum.
2 Episcopi sunt uocati à Papa in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.
3 Una est ecclesia, & vnus episcopatus uere in toto orbe christiano.
4 Episcopi unde sunt dicti.
5 Episcoporum quatuor sunt classes, seu sedes.
6 Pont. Max. quòdque se appellat Patriarcham, quandoque Archiepiscopum.
7 Episcopi olim indignabantur se excari Cardinales.
8 Episcopalis dignitas non est ponenda nisi in populis frequentioribus.
9 Episcopi suam dignitatem, & decorum seruare debent.
10 Episcoporum redditus quot saltem constituti sunt.
11 Episcopi ab aliquibus creduntur illustres.
12 Episcopi sunt clarissimi.
13 Cardinalis an maior sit episcopo remissus.
14 Episcopus habet potestatem ordinis, & iurisdictionis.
15 Episcopi successerunt loco Apostolorum.
16 Episcopus est, ex iure diuino.
17 Potestas ordinis, & iurisdictionis distinctæ sunt.
18 Sacerdos quilibet habet potestatem ordinis, & iurisdictionis.
19 Subdiaconus potest eligi Episcopus.
20 Presbyter, qui non est, an possit consecrari Episcopus.
21 Episcopi aliqua potestates propria enumerantur, que ordinem spectant.
22 Depositi clericorum est ordinus episcopalis, & quare.
23 Cognitio causæ criminalis aduersus clericos non spectat ad episcopum non consecratum.
24 Rationes propter quas eximitur aliquis à potestate episcopali.
25 Modus duplex concedendi, ut quis sit exemptus episcopo.
26 Iurisdictionis episcopalis quæ sint.
27 Utilitas cognoscendi, an aliquid sit ordinis, vel iurisdictionis episcopalis.
28 Iura competentia Episcopo, vel sunt legis diœcesanæ, vel iurisdictionis

29 Lex diœcesana, & lex iurisdictionis quomodo discernantur.
30 Consuetudo in conferendo an spectet legem iurisdictionis.
31 Uocabula hæc facta sunt causa doctrinæ.
32 Diœcesana legis quæ sunt, totum ius episcopale exhauriunt.
33 Lex diœcesana continet etiam legem iurisdictionis.
34 Lex diœcesana, et lex iurisdictionis differunt, ut genus, & species.
35 Iurisdictionis sunt omnia illa de quibus sic expressum est, alia diœcesana legis.
36 Iurisdictionis quæ sunt, adstringunt et monasteria, non illa quæ sunt legis diœcesanæ.
37 Baldi sententia circa distinctionem legis diœcesanæ, & legis iurisdictionis.
38 Monasteria tenentur ad omnia, nisi cautum sit, ea non teneri.
39 Monasterijs incumbit onus probandi, aliud esse ex lege diœcesana.
40 Iura legis diœcesanæ enumerantur, usque ad num. 50.
41 Monasteria fundari non possunt sine licentia episcopi, nec aliò transferri.
42 Enumerantur multa concessa episcopis à concilio Tridentino, contra regulares, & monasteria, usque ad num. 60.
43 Episcopus potest uisitare monasteria.
44 Decimarum præstatio an sit legis diœcesanæ, vel iurisdictionis.
45 Synodus an sit legis diœcesanæ, vel iurisdictionis.
46 Abbates tenentur ire ad synodum uocatum ex graui causa.
47 Monasteria habentia populum subiectum episcopo tenentur ad synodum.
48 Capella monachorum subiectæ sunt episcopo quòd ad utramque legem.
49 Nisi fuerint datæ Monasterijs pleno iure.
50 Multa enumerantur, quæ sunt ex lege iurisdictionis.
51 Monasteria omnia hodie sunt exempta.
52 Monasteria etiam exempta, quæ recipiunt hodie ab episcopo.
53 Dispensatio est ex lege iurisdictionis.
54 Sententia lata in lege iurisdictionis non fert præiudicium in alio iure, vel econtra.
55 Episcopus debet habere Vicarium, & economum.

- 73 Episcopus habet merum et mixtum imperium .
- 74 Episcopus potest clericos capere & in carcerem conijcere .
- 75 Episcopus an habeat territorium , vel fiscum .
- 76 Episcopus potest habere familiam armatam .
- 77 Causarum alia ecclesiastica, alia seculares alia mixta .
- 78 Crimen heresis, crimen usurarum & crimen simoniae sunt ecclesiastici fori .
- 79 Index ecclesiasticus impedire potest laicum in criminibus ecclesiasticis, se impedientem & laicus ecclesiasticum in criminibus secularibus .
- 80 In criminibus mixtis locus est praeventioni .
- 81 Index laicus in criminibus mixtis non exequitur sententiam iudicis ecclesiastici, nisi processu exhibito .
- 82 Index laicus non dicitur merus executor ubi exequitur sententiam ecclesiastici in criminibus .
- 83 Index laicus tenetur commodare suam familiam rogatus iudici ecclesiastico volenti exequi suam sententiam per se, etiam nullo processu exhibito .
- 84 Crimina mixti fori quae sint .
- 85 Usura an sit crimen ecclesiasticum, vel mixti fori tractatur .
- 86 Usurarum causa cum de ea civiliter agitur principaliter de iure est fori ecclesiastici .
- 87 Index ecclesiasticus potest inbibere iudici laico se impediendi in causa usurarum civili de qua agitur principaliter .
- 88 Communis quodam causa criminalis usurarum sit utriusque fori .
- 89 Crimen usurarum etsi ecclesiasticum sit, potest tamen a iudice etiam laico puniri, & quomodo dicatur ecclesiasticum latè tractatur .
- 90 Usura de iure civili antiquo limitata erant non improbat .
- 91 Usura prohibita fuerunt prius de iure diuino, quam civili .
- 92 Crimen dicitur ecclesiasticum quamuis index laicus poenam in illud statuat si non habet ius cognoscendi de eo .
- 93 Iudices laici quandoque cognoscunt de crimine ecclesiastico, quando traditur eis per ecclesiasticum iud. puniendus .
- 94 Iudices laici nullam cognitionem adhibere possunt, cum iudex ecclesiasticus eis tradit aliquem puniendum ob crimen heresis .
- 95 Crimen ecclesiasticum proprie quod dicitur .
- 96 Usura crimen est ecclesiasticum merè .
- 97 Crimen ecclesiasticum est, in quo iudex ecclesiasticus impedire potest laicum, ne se impediatur, secus si praeventioni sit locus .
- 98 Episcopus non potest punire delictum iam punitum legibus secularibus .
- 99 Punitus ab episcopo potest ex eodem delicto puniri etiam legibus secularibus, si maiorem poenam statuant .
- 100 Concubinatus an sit crimen ecclesiasticum, vel seculare .
- 101 Concubinatus hodie etiam a lege civili odio habetur .
- 102 Adulterij crimen est fori mixti .
- 103 Sacrilegium est mixti fori .
- 104 Crimen contra naturam est mixti fori .
- 105 Soritilegium .
- Blasphemia .
- Stuprum in moniales sunt mixti fori .
- 106 Concubinatus clericorum possunt in utroque foro puniri .
- 107 Falsum in literis apostolicis a laico commissum potest ab utroque iudice puniri .
- 108 Perurium est mixti fori .
- 109 Falsum committens laicus in foro ecclesiastico potest ab eo puniri .
- 110 Incestus crimen ad utrumque fori pertinet .
- 111 Episcopus potest inbere iudici laico, ne exequatur testamentum incestuosi .
- 112 Episcopus potest inbere capi laicos, & in carcere detruudi in civilibus, mixti fori .
- 113 Crimen ecclesiasticum appellatur quandoque etiam quod est mixti fori .
- 114 Episcopus potest statuere spirituales poenas ad euellendum quacumque crimina .
- 115 Episcopus potest quodcumque crimen punire in quo iudex laicus puniendo negligens fuerit .
- 116 Episcopus potest, & poenas pecuniarias imponere laicis, si videatur .
- 117 Pecuniarias poenas debet distribuere in pios usus Episcopus .
- 118 Criminales cause omnes pertinent ad Episcopum contra clericos .
- 119 Episcopus potest eligere suum tribunal in quacunque parte, & loco diocesis .
- 120 Non tamen in domibus laicorum .
- 121 Etiam quod distaret per unam dig-

- 122 Cause spirituales omnes pertinent ad episcopum .
- 123 Cause matrimoniales omnes sunt fori ecclesiastici, imò ad ipsam episcopum pertinent, non ad alios iudices ecclesiasticos inferiores, etiam ex delegatione .
- 124 Cause omnes verentes contra clericos, & illa, quibus agitur de re ecclesiastica sunt fori ecclesiastici .
- 125 Indultum leonis concessum ducibus Med .
- 126 Cause omnes usurariae principaliter tractantur, cum de iure est questio, sunt fori ecclesiastici .
- 127 Cause beneficiales, et. Decimarum .
- Electio, postulatio ionum & provisionum ad beneficia quaecumque sunt fori ecclesiastici .
- 128 Idem de causis pensionum .
- 129 Cause natalium pariter .
- 130 Item cause super inuicirando .
- 131 Et quae tractande veniunt occasione iuramenti .
- 132 Episcopus cogere potest heredem, ut exoneret animam defuncti ratione iuramenti .
- 133 Episcopi excommunicare possunt venditores falsarum mercium .
- 134 Episcopi cogere possunt diuites, ut subueniant pauperibus tempore charitatis annonae .
- 135 Possunt prohibere ornatus in bonastros virorum & mulierum .
- 136 Cause dotis, quam vidua repetit ab hereditibus mariti potest a iudice ecclesiastico finire, non tamen, si vir eam petat ab uxore .
- 137 Alimentorum causa est fori ecclesiastici .
- 138 Cause dotis emergens ex causa matrimonij ad ecclesiam pertinet .
- 139 Episcopus potest laico delegare causam clerici merè civilem .
- 140 Laicus delegatus a iudice ecclesiastico habet omnem potestatem requisitam ad expeditionem cause .
- 141 Cause omnes excommunicationis, & beneficiale sunt episcopalis fori .
- 142 Episcopus cogere potest executores testamentorum ad exequendum pias dispositiones .
- 143 Episcopus impeditus potest alio suo loco subrogare, qui compellat executores, ad exequendam voluntatem testatoris .
- 144 Potest executores male versantem cogere, ut reddat rationem administrationis .
- 145 Et eum remouere .
- 146 Et alium loco eius sufficere .
- 147 Vel ipse executoris partes subire .
- 148 Omniaque facere pertinentia ad executionem testamenti .
- 149 Potest cogere executores ut distrabant, etiam quod testator prohibuisset .
- 150 Cogere potest executores ut agat contra debitores pro exequenda voluntate .
- 151 Episcopus non se impedit in exequenda voluntate testatoris, ubi testator substituit alium loco executoris negligentis, vel decernit, ne vllum tempus currat negligenti .
- 152 Episcopus accipit administrationem collegij pij deficiente gubernatore .
- 153 Episcopus est executor ad distribuenda mala ablata incertis personis .
- 154 Distributio male ablatorum incertis personis fieri debet, loco in quo ablata sunt .
- 155 Episcopus potest inquirere, an aliqua sint legata ad pios usus .
- 156 Potest partiri ad pios usus bona peregrini defuncti ab intestato, cui nullus haeres reperitur .
- 157 Fiscus quomodo succedat bis, qui nullum heredem habent .
- 158 Episcopus iudicare potest in causa sua ecclesie .
- 159 Potest prohibere duellum .
- 160 Episcopus coram quo debeat conuenire suum subditum .
- 161 Episcopus potest cogere subditum ad eligendum arbitros coram quibus agat .
- 162 Predicator errores dessemians potest ab episcopo coerceri .
- 163 Exempli etiam & priuilegiati delinquentes possunt ab episcopis puniri .
- 164 Uniones a quadraginta annis factae possunt ab episcopis reuideri .
- 165 Regulares extra monasterium degentes possunt coram episcopis conueniri in causis mercedum, & miserabilium personarum .
- 166 Episcopus iudicare potest residens apud ecclesiam suam de subreptione, & obreptione gratiae super absolutione vel remissione poenae alicuius criminis publici, de quo ipse ceperat inquirere vel condemnationem ferat .
- 167 Potest cogere rectores, ut pro numerositate parochiae socios accipiant, & eis partem fructuum dent .
- 168 Et nonas parochias inuitis rectoribus, facere .
- 169 Potest uniones perpetuas facere iuxta formam iuris propter paupertatem ecclesiae .
- 170 Imperitis, & illiteratis conditores dare potest .

- 171 Potest turpiter viuentes priuare.
 172 Beneficij; simplicia ex ecclesijs diruptis transferre.
 173 Et parochiales ecclesias refici curare, transferre, vel profanare.
 174 Et fructus prebendarum ecclesiarum cathedralium in distributiones conuerture.
 175 Monasteria visitare, & corrigere possunt episcopi.
 176 Cognoscunt super commutationibus vltimarum voluntatum an sint subreptitię.
 177 Et executores sunt vltimarum voluntatum.
 178 Habent ius visitandi hospitalia, & collegia, & pia loca omnia.
 179 Et remouere notarios indignos a foro ecclesiastico.
 180 Episcopus vicinior, aut deputatus a synodo prouinciali potest visitare, loca existentia in nullius diocesi.
 181 Exempti sunt subditi episcopis.
 182 Possunt cognoscere de subreptione, & obreptione confirmationum priuilegiarum.
 183 Possunt episcopi augere prebendas cathedralium nimium tenues per minorones, vel suppressiones.
 184 Habent specialem auctoritatem in moniales, & turpiter viuentes.
 185 Possunt remittere iuramentum.
 186 Certas indulgentias dare.
 187 Fame restituere in consequentiam.
 188 Archidiaconi sui sententiam exequi & contra eam restituere.
 189 Causam coram suo Vicario vertentem ad se auocare.
 190 Non tamen causam vertentem coram alio inferiore.
 191 Potest notarios creare.
 192 Episcopi Iurisdicchio fundata est in tota diocesi quod ad iurisdictionem.
 193 Capella non potest erigi sine auctoritate episcopi, nec ex eius potestate eximi in fundatione.
 194 Episcopus potest fructus beneficij vacantis retinere.
 195 Episcopus an possit extra diocesim officium suum exercere.
 196 Potest ecclesias parochas facere conuenticuales.
 197 Episcopus est cancellarius studiorum.
 198 Potest mutare statum monasterij monialium, & moniales, & Abbatissam transferre.
 199 Potest ecclesias vnire, & vniam alteri subicere.
 200 Potest ecclesia vacanti economum deputare etiam quod collatio sit papa.
 201 Potest etiam negligente inferiore collatore ipse prouidere.
 202 Potest statuere, vt alicuius sancti colatur dies, & ferietur.
 203 Potest facere constitutiones perpetuas in sua diocesi.
 204 Non potest a constitutionibus suis dispensare, vbi ius alteri sit questum.
 205 Episcopus non adstringitur suis constitutionibus.
 206 Constitutiones episcopi valent etiam aduersus canones si acceptat sint.
 207 Constitutio episcopi facta clero assentiente, vt nemo efficiatur clericus qui non renuntiat bonis, & vouet continentiam.
 208 Episcopus potest addere nouam penam iuri communi.
 209 Episcopus statere potest in leuibus absq; capitulo modo requirat eius consensum.
 210 Episcopus non potest in grauibus sine consensu capituli, neq; facere aliquod negocium.
 211 Episcopus non potest donare aut uendere res ecclesie sine consensu capituli, et subscriptione.
 212 Nec potest Abbatissas instituire vel destituere.
 213 Capitulum non potest facere constitutiones sine episcopo, nec aliquid grauius decernere.
 214 Episcopus potest in sua ecclesia inducere nouam laudabilem consuetudinẽ in celebratione officiorum.
 215 Episcopus potest restituere hereditatem filio, quem pater ex hereditate instituta ecclesia.
 216 Potest redigere in excommunicationem eum, quem Papa male informatus absoluit.
 217 Potest remouere Abbatem male meritum.
 218 Episcopus potest sibi reseruare plures causas absoluenas.
 219 Sacerdos iure diuino habet potestatem, soluendi omnes causas.
 220 Episcopus potest reseruare sibi potestatem soluendarum aliquarum excommunicationum.
 221 Aliud est reseruare ius soluendi peccata, aliud soluendi excommunicationem.
 222 Episcopus potest soluere quodcumq; peccatum etiam grauissimum.

- 223 Casus reseruati S.P. intelliguntur solum quo ad excommunicationes soluendas.
 224 Pontifex Maximus concedens ius soluendi casus sibi reseruatos censetur etiam concedere in absoluenas excommunicationem reseruati.
 225 Episcopus concedens casus sibi reseruatos non videtur concedere etiam ius absoluenas ab excommunicatione.
 226 Episcopus concedendo ius absoluenas in suis casibus & censuris, non videtur concedere ius absoluenas ab irregularitatibus papa reseruatis.
 227 Episcopus concedens omnem suam potestatem alicui ad absoluenas, non tamen videtur concedere casus sibi reseruatos.
 228 Episcopus concedens omnes suos casus, non videtur aliquid excipere.
 229 Episcopus solus absoluit ab excommunicatione maioris.
 230 Episcopus absoluit etiam ab excommunicatione incurta ob iniuriam leuem factam clerico.
 231 Casus reseruati episcopo ex consuetudine qui sint.
 232 Falsi testes qui dicantur.
 233 Potestas soluendi violatores ecclesiasticæ libertatis an seruetur episcopo.
 234 Episcopus quando possit sibi reseruare aliquos casus.
 235 Episcopus peccat, qui sine causa reseruati sibi potestatem, soluendi aliquos casus.
 236 Reseruatio ab episcopo facta aliquorum casuum etiam sine causa valet, licet peccet.
 237 Episcopus ex causa potest certam personam inhibere absolute aliis peccatorum.
 238 Episcopus non ita facile potest interdicare absolute casuum mendicantis sicut potest alijs sacerdotibus.
 239 Episcopus an habeat facultatem dispensandi in omnibus casibus non prohibitis.
 240 Lex que tribuit simpliciter potestatem dispensandi, censetur eam dare episcopo.
 241 Episcopus non cogitur dispensare iniustus, licet quandoq; videatur facere iniuriam si non dispenset.
 242 Episcopus debet vni parce dispensandi potestate.
 243 Episcopus dispensat circa ordinem, matrimonium, beneficia, penas, penitentias, & vota.
 244 Episcopus quandoq; dispensare potest etiam contra concilia.
 245 Constit. que dat facultatem dispensandi contra concilia, videtur eam dare episcopo.
 246 Episcopus potest dispensare cum eo qui suscepit ordines ab alieno episcopo.
 247 Item cum eo, qui promotus fuit nesciens ab episcopo excommunicato.
 248 Cum clerico, qui matrimonium de facto contraxit, uel alium uulnerauit.
 249 Cum eo, quem ignoranter ordinauit alius episcopus post renuntiationem, episcopo.
 250 Cum clerico per saltum promotus.
 251 Cum clerico concubinario occulto.
 252 Cum adulterio & alijs criminibus.
 253 Cum pugnantem in duello, si mors secuta non fuit, nec membri debilitatio.
 254 Hodie non potest dispensari pugnantem in duello.
 255 Cum idiota dispensari potest in ordinibus acceptis.
 256 Non in accipiendis.
 257 Sacrilegum episcopus dispensare potest in ordine collato.
 258 Dispensat cum scissis in incunabilibus uel aliqua vi.
 259 Et cum his, qui se castrauerunt ut curarentur a lepra.
 260 Item cum his qui heresim abierunt.
 261 Item cum scismatico.
 262 Item cum seruo.
 263 Item in quocumq; crimine manifesto.
 264 Non tamen in homicidio.
 265 Neq; dispensat cum eo, qui promotus est extra quatuor tempora.
 266 Nisi quo ad ordines susceptos.
 267 Dispensat cum eis, qui furtiuẽ ordinibus irrepserunt.
 268 Nisi factum esset proclamatio, ne quis sub pena excommunic. furtiuẽ se intrudat.
 269 Episcopus dispensare potest, cum surreptitio ordinum, si ingreditur religionem.
 270 Potest tolerare excommunicatum in minoribus, non in sacris ordinibus.
 271 Apostatam quandoq; dispensat.
 272 Bigamos an dispensare possit.
 273 An dispenset cum eo, qui ministravit in ordine non suscepto.
 274 An cum eo qui ministravit nullum ordinem habens.
 275 Non dispensat vt talis ascendat ad maiores.
 276 Dispensat cum illegitimo.
 277 Dispensat cum eo, qui sacramentum baptisimi iteravit.
 278 Et cum eo qui accepit beneficium de manu laici.
 279 Episcopus potest dispensare quoad beneficia in omnibus fere casibus.

- 280 Dispensat cum clerico pugnatore.
 281 Cum excommunicato ut beneficium capere possit.
 282 Cum Diacono, qui celebravit sacrificium missae. (possit.)
 283 Cum homicida ut beneficium retinere
 284 Cum coniugato, ut habeat simplex beneficium.
 285 Dispensare potest, ut quis habeat plura beneficia.
 286 Episcopus habet potestatem in commutatione & relaxatione votorum.
 287 Commutatio voti non penitus liberat votentem.
 288 Omne votum commutari potest in aliud maius votum.
 289 Dispensatio voti penitus liberat votentem.
 290 Dispensatio voti facilius admittitur, quam commutatio.
 291 Episc. pot. semp. ex causa voti relaxare.
 292 Episcopus commutare potest omne votum quatuor exceptis.
 293 Voti peregrinationis terra sancte relaxatio etiam iure canonum servata est Pont. Maxi. alia autem tria vota servantur usu & consuetudine.
 294 Votum continentiae ad tempus, et,
 295 Votum angustioris regulae ab eo factum qui ampliore regulam professus erat, vel ab eo, qui nulla religione professus fuerat adhuc, ab episcopo commutari possunt, 759; ad num. 297.
 297 Episcopus votum relaxans non debet aliud onus imponere.
 298 Episcopus potest alij committere, ut relaxet vel dispenset crimina quae sibi reservavit.
 299 Sacerdos absolvens peccatum reservatum imminente necessitate sua auctoritate non aliena absolvere censetur.
 300 Episcopus dispensare potest etiam circa penas.
 301 Dispensat circa canones penitentiales.
 302 Minuere potest penitentiam matricidae
 303 Episcopus an dispensare possit circa penitentias impositas à Sum. pontifice.
 304 Minuere potest penas à iure statutas.
 305 Non potest minuere penam post latam sententiam.
 306 Episcopus reservare sibi potest facultatem in sententia moderandae penae, & num. seq.
 308 Episcopus concedere potest restitutionem adversus suam sententiam vel sui Vic.
- 309 Iusta causa subsistente episcopus potest suam sententiam penalem moderari.
 310 Episcopus modicam potestatem habet in dispensando circa matrimonium.
 311 Episcopus potest cum eo dispensare qui consumavit matrimonium post votum simplex ex necessitate.
 312 Etiam quod ea non sit necessitas articuli mortis.
 313 Episcopi possunt dispensare ut matrimonium clam contrahatur extante consuetudine.
 314 Dummodo celebretur presentibus testibus.
 315 Episcopus dispensare potest in criminibus impediendis matrimonio.
 316 Episcopus an dispensare possit cum iuvene ut contrahat matrimonium cum consanguinea fornicariae.
 317 Episcopi non debent se intrinsecus in his quae servata sunt Sum. Pontif. vel eius legatis.
 318 Non debent conferre ordines etiam minores tempore interdicti.
 319 Non possunt concedere, ut celebrentur missae in ecclesia interdicta.
 320 Episcopi violantes interdictum sunt ipsi iure suspensi ab officio et iurisdictione.
 321 Possunt tamen ipsi celebrare, vel facere sibi celebrari etiam manente interdicto cum his conditionibus, 763.
 322 Nisi ipsi dederint causam interdicto.
 323 Non possunt celebrare missam publice in ecclesiis monasteriorum.
 324 Nec possunt consecrare ecclesiam à se fundatam in aliena diocesi. (ta.)
 325 Nec delegare causam appellatione remotae
 326 Nec delegare causam criminalem aut aliam ecclesiasticam laico vel laico & clerico simul.
 327 Neq; abdicare suam iurisdictionem, à se vel ecclesiae, & alteri concedere.
 328 Neq; erigere novam dignitatem sine auctoritate Sum. pontificis.
 329 Nec dignitatem diu suppressam renovare sine consensu capituli.
 330 Nec venire ecclesiam perpetuam suae mensae vel ecclesiae. (cato.)
 331 Nec se absolvere à iuramento, vel peccato.
 332 Nec mutare statum suae ecclesiae.
 333 Nec legitimare.
 334 Nec restituere suspensum cum temporis praesumptione. (conciliorum.)
 335 Nec dispensare contra constitutiones
 336 Nec dispensare ut matrimonium inter coniunctos sanguine contrahi possit.

337 Nec

- 337 Nec communicare excommunicato. alios ministros.
 338 Speciale est in Sum. Pontifice, ut videatur absolvi excommunicatum, quando ei communicat scienter.
 339 Nec commutare pia legata.
 340 Solus Papa potest commutare pias voluntates defunctorum.
 341 Sed parce eam potestatem exercet.
 342 Imperatores antiqui vix volebant commutare ultimas voluntates.
 343 Tiberius Caesar noluit commutare ultimam voluntatem.
 344 Episcopus commutare non potest ultimam voluntatem etiam accedente consensu haeredis.
 345 Etiam quod esset fere eiusdem speciei in quod commutatur, quum agitur de praedictis personarum incertarum.
 346 Episcopus non potest commutare ultimam voluntatem etiam, quae non sortita sit executionem.
 347 Episcopus commutare potest ultimam voluntatem cuius executio sit impossibilis, seu valde difficilis & nu. seq.
 349 Episcopus non potest conferre beneficia, aliave auctoritate sine consensu capituli.
 350 Nec potest admittere clericos peregrinos ad celebrandum sine literis dimissivis.
 351 Nec iudicare secundum conscientiam.
 352 Nec laico rerum ecclesiasticarum curam mandare.
 353 Episcopo arroganti aliquid praeter ius obuiam iri potest.
 354 Episcopus non debet discedere à curia sine licentia Summi Pontificis.
 355 Episcopis iniuratis creditur, quamvis consuetudo sit in contrarium.
 356 Episcopi cum iurant, non debent rangel scripturas.
 357 Episcopi missam quotidie audire debent.
 358 Possunt habere altare viaticum, & in eo celebrare, & celebrari facere, & ante auroram & sine licentia parochorum.
 359 Non tamen debent violare interdictum eius ecclesiae.
 360 Nemo celebrare debet in altari, in quo episcopus ea die celebravit solenniter.
 361 Episcopi possunt sibi eligere cofessorem.
 362 Contra episcopum non debet confessim procedi ad excommunicationem.
 363 Episcopis non debet celebrare missam sine tribus Diaconis saltem praeter
- 364 Episcopus in prima salutatione missae debet dicere, pax nobis.
 365 Ratio quare episcopus in prima salutatione missae, dicat, pax nobis: In alijs Dominus vobiscum.
 366 Episcopus utitur solenni benedictione.
 367 Quae alijs inferioribus non competit.
 368 Episcopo praesente alius benedicere non potest.
 369 Praesbiter datus benedictionem populo praesente episcopo debet prius annuere episcopo.
 370 Episcopalis benedictio gratiam infundit & prodest etiam exemptis.
 371 Abbatibus aliqui habent privilegium benedicendi sollemniter.
 372 Episcopus predicare non debet sine mitra & baculo.
 373 Episcoporum privilegium, ut possint benedicere & alia facere etiam in locis exemptis.
 374 Episcopi Rocheto uti debent, exceptis quibusdam casibus.
 375 Ratio talis nestis.
 376 Potest extra diocesim.
 377 Episcopus non potest gestare mitram auro ornatam praesente legato, nec in diebus ieiuniorum & alijs quibusdam.
 378 Episcopi non incurrunt in penam excommunicationis, aut aliam censuram ipso iure, nisi specialis mentio facta sit de eis.
 379 Episcopus eximitur à patria potestate.
 380 Appellans à sententia episcopi non debet dicere sententiam latam esse perperam.
 381 Episcopi percutiens aliterve iniurians quomodo puniatur.
 382 Civitas occidens suum episcopum puniatur episcopatu, si episcopus consecratus erat.
 383 Episcopatum non amittit civitas & si calamitatibus deformata sit.
 384 Episcopatus consistere potest etiam sine clero, vel populo, & episcopus appellari potest etiam qui nullum habet episcopatum.
 385 Episcopatus alicuius urbis suppressi, alijsque univ. quibusdam de causis & seq. num.
 387 Episcopatum quot modis amittat episcopus.
 388 Episcopatu renuntians videtur renuntiare solum dignitati.
 389 Episcopus, qui renuntiavit episcopatu potest

- potest tamen exercere ea, quae sunt ordinis.
- 390 *Episcopatum dimittere quis non debet sua auctoritate.*
- 391 *Episcopatus renuntiatio fieri debet cum auctoritate superioris, etiam quod uelit transire ad religionem.*
- 392 *Episcopus est utilior in publicum, sed monachus est tutior sibi ipsi.*
- 393 *Casus quibus solet, Summus Pontifex admittere episcopatus renuntiationem.*
- 394 *Episcopus priuari potest ob mala merita, vel propter ignorantiam.*
- 395 *Causae depositionis episcopi cognosci debet ad duodecim episcopos cum Archiep.*
- 396 *Etiā quod agatur de priuatione tantum, si erat consecratus.*
- 397 *Episcopatum nemo adimere potest nisi Sum. Pontifex.*
- 398 *Constitutio concilij Triden. in hoc.*
- 399 *Mandato Pontificis Maximi alius potest deponere episcopum.*
- 400 *Episcopus lapsus à gratia Summ. Pontificis uitandus est à suis subditis.*
- 401 *Quando à gratia Pontificis Maximi Episcopus dicatur lapsus.*
- 402 *In condemnationem episcopi non sufficit concurrere maiorem partem uotorum, sed omnes concordēs fuisse oportet.*
- 403 *Episcopi quando teneantur accipere coadiutorem.*
- 404 *Coadiutores non dantur cum futura successione ex Concil. Triden. const.*
- 405 *Ratio praedictae constitutionis.*
- 406 *Episcopus debet eminere scientia.*
- 407 *Nobilis debet preferri ignobili ceteris paribus.*
- 408 *Nobilitas & diuitiae non suppleunt pro scientia.*
- 409 *Decrepitus ineptus non est promouendus ad episcopatum.*
- 410 *Abscimus non est creandus episcopus, & ratio dicti.*
- 411 *Electus ad episcopatum, an semper teneatur detegere uitia, quae sibi obstant, ne promoueatur.*
- 412 *Monachus promotus ad episcopatum est solutus illis obligationibus religionis tantum, quae episcopale officium impediunt.*
- 413 *Episcopi aliqui subsunt Archiepiscopo alij non.*
- 414 *Episcopus Papiensis praetendit se liberum a primordio creationis, & nunquam fuisse alicui Archiep. subiectum.*
- 415 *Episcopi subiecti Archiepiscopo quale iuramentum in manibus eius praestent.*
- 416 *Coadiutorem quandoque accipere tenentur episcopi.*
- 417 *Ciuitas una duos episcopos habere non debet.*
- 418 *Corepiscopi qui essent.*
- 419 *Episcopatus non est appetendus.*
- 420 *Nisi ut cum Dei auxilio, producere possit.*
- 421 *Episcopatum detrahtans accipere, ad iussum superioris peccat.*

**AD HIPPOLYTVM ROSCIVM
PAPIAE EPISCOPVM
Maximè religiosum.**

CVM TV amplissime praesul, quae es vigili in creditum tibi gregem cura, nunquam cesses, quicquid vsui, & adiuuamento Pontificiae istius administrationis esse iudices siue id ex iure, siue ex facto oriatur, sedulo scrutari, & explorare, quod, ubi auctoritate, & opera tua opus esse cognoueris, facilius adcurrere, & providere possis: ac, si quando grauioris momenti negocium incidit, solas etiam, ne prudentia tua inuiti videaris, Pontificij Casareique iuris, & Theologi peritos viros tibi in consilium adhibere, existimaui Ego, non ingrati tibi rem me futurum, si hunc de Episcopis libellum ad te transmitterem, uti enim, quomulta comperiantur, de quibus me, & alios quandoque interrogasti. Congruum sane, consentaneumque videtur, ut, cuius tu mihi materiam non modicam, & studium praebuisti, tanquam à te causum habens tibi quoque commune fiat, imò ut totum tibi adscribatur, quia materia à te deducta potius, quam à me proficiscientis forma habenda est, Tu verò, ne queso me subsanas, aut contemnas scriptis coram te de episcopis disserentem, quandoquidem, & sepius viua voce de plerisque horum dicentem audire me, ubi tulit occasio, voluisti.

SVPRIMUM inter ecclesiasticos ordinis diximus supra esse Episcopatum iure nostro, cum ergo instituti nostri sit, de ordinibus singulis specialiter agere, ab hoc incipimus, nam, quod de Pont. Max. actum est supra, ut de dignitate potius, quam de ordine actum est, merito ab alijs disinctum de eo agendum fuit, quamuis enim & ipse inter Episcopos censetur, quo titulo & se ipsum appellare solet, nempe vrbis Romae Episcopum, (A non tamen verum esse credas, quod vulgò dicitur, ecclesiae Lateranensis Episcopum appellari eum, nusquam enim hoc in iure scriptum inuenitur, edocet glossa ad septimam regulam Cancellariae Innoc. octauus,) quia tamen ceteris omnibus episcopis Romae episcopus praestit, & princeps est, plurimaque praeter alios priuilegia habet, ne videretur neglectus, si cum alijs vna sermo habitus de eo fuisset, operae pretium duxi, de eo specialiter supra tractare, nunc verò de omnibus episcopis in vniuersum. Illis enim Pontifex Romae, orbis terrarum episcopus sic vices suas, & potestatem communicauit, ut in partem sollicitudinis, non in plenitudine potestatis eos receperit, vel vocarit: **¶** Verè enim vna est à CHRISTO Ecclesia per totum mundum in multa membra diuisa, & episcopatus vnus multorum episcoporum concordia numerositate diffusus. **¶** Hoc autè in igni nomine Episcopi appellatur, quasi speculatores, quod populorum sibi creditorum mores speculati eos quam vigilantissimè oporteat, quod possint deinde, quae vident fenestram Leonis rugienti aperiri, aut rimas aliquas laxari, ne in gregem crassetur, promptè providere, fenestram cautè muniendo, & stipando. Debent autem episcopi singuli, cum nomen suum actui ut authores cuiuspiam inscribunt, Apostolica sedi post Deum acceptum episcopatum ferre, his verbis. s. Hip. Dei, & Apost. sed. gratia Episcopus Pap. ne se de haeresi suspectos, episcopatu indignos, ac forte etiam priuatos faciant, ut monet Rebui. in praxi beneficiaria in forma literarum consuræ, numero primo.

¶ Hi verò in classes quatuor, vel sedes

diuisi sunt, videlicet, Patriarchas, primates, seu Archiepiscopos, Metropolitanos, & simplices Episcopos, de quibus omnibus infra sigillatim sub suis titulis dicturi sumus, nunc de his, quae omnibus Episcopis cuiuscunque classis conueniunt, disseramus: **¶** Quarum omnium tamen classium plenitudinè Pontifex Maximus habere dignoscitur, cum interdum se (ut diximus) Episcopum appellet, quandoque Archiepiscopum, & quandoque Patriarcham: **¶** Episcopus autem simplicis hic longè magis, ac veluti ex professo complectemur, seu eos Pontifices appellare quis malit, quod nomen, & Prietis, iam tum, quando eeci misererrimè que mortales idola muta, & Demones colebant, in vsu fuisse nemo ignorat.

¶ Episcoporum tanta in exultatione olim dignitas erat, ut auctoritatis suae quaedam pati decessione persuasum plerisque esset, si Cardinalium collegio adsciti aggregati que fuissent, nempe vsque ad tempora Clementis V. & Ioannis xxii. ut ex veteribus scriptis refert Gomehus in proemio Regularum Cancellariae, **¶** hinc prudenter olim Leo Papa constituit, ut Episcopalia gubernacula non nisi maioribus populis, & frequentioribus ciuitatibus praeficiantur, ne honor, cui debent excellentiora committi, numerositate vilescat, **¶** **¶** & S. Trid. Concilium constitutione decima septima, Session. quinta supra vicefimam Episcopis mandauit, ut tam foris, quam in ecclesia suū gradum, & ordinem pra oculis habentes, ubique Patres, & Pastores esse meminissent, ac Principibus, ceterisque omnibus, ut eos paterno honore, ac debita reuerentiā prosequantur, **¶** & Sessionis vicefimae quartae, capite decimo tertio constituit, ut omnes haec cathedrales ecclesiae, quarum reditus summam ducatorum mille, secundum verum annum valorem non excedunt, nullis personibus, aut reservationibus fructuum onerentur, quod alia ratione factum non creditur, quam, ut suū dignitatis decorum seruati custodiri que possit, atque ut hospitij, pijsque elemosinis apud Deum, & homines clarifluant. **¶** Sūt enim illustres (ut plures

a c. si episcopus accusat. ij. q. ix. & ca. transmarinos dist. xxv. & c. Aphros. ea. dist. in supra-
criptione.

b c. q. se scit, & ca. decrero. ij. q. vi. in si. c. qui se scit. ea. q. & cau. cap. multi stupro. ad si. ij. q. vi.

c c. nouatianus. vi. q. 4. c. vnam. in ex traug. com.

d c. Statuum dist. iij.

e c. si. di. xxij. Borga. in vrac. de irrogu. par. ij. ti. de dissp. episc.

f cap. i. de pri uileg.

a Bal. in l. ad milititudinem. C. de episc. & cleri. & in l. nul-
lus. C. de decur.
b Bar. l. i. §. si quis. ff. de appel. Marc. Mant. in trac. de conc.
numero. 66.
i. c. in nouo. dist. xxi. c. sacrosancta. dist. xxij. c. porro. dist. 66.
c. ecclesiast. di. 36
d. d. ca. in no-
uo. c. legimus.
dist. xxiij. 10a.
Hugo. in trac. 12
de quatuor p-
la. question. i.
in. ij. par. Bor- 13
ga. ubi sup. nu-
me. 120
e Barbati. in
tra. de praes. b
Card. q. i. Gig.
de pensio. que-
stio. ij. Silua. in
tra. de be-
nef. quest. 4.
colum. antep.
Berous. c. cum
venissent. nu.
25. de indi.
f. c. ad multis.
de eta. & qua- 14
li. c. miramur.
ubi glo. de Ser.
non ordin. c. si.
distinction. lx. 15
Abb. capitul.
non potest. co-
lumn. prima.
numero quar-
to. & columna
secunda. de re
iudic.
g Ioan. Aud. 17
in cap. primo.
de cler. per
sal. promot. Ia-
cobat. in tra-
ctat. de conc.
libro decimo,
cap. vij.
h Abba. in dicto capitulo primo. & capitulo ex literis. de
cler. per sal. promo.
i glo. fi. in c. i. de cler. per sal. promo. ubi Abb. & alij.
k Didac. lib. i. c. x. variar. resol.
l c. referente. de celebr. miss.

res censent) Episcopi, quamquam & multi eos non esse illustres existima-
runt, sed illustribus quidem equipera-
ri, a pau certe sut clarissimi, vt ait Bar-
batia in prima questione Basilica par-
tis. j. p. penes quem etiam reperies late
tractatum, Cardinales ne, an episcopi
maior sit dignitas, ordine quidem epi-
scopi, sed administratiōis latiori pote-
state Cardinales antecellūt, vel (vt alij
dicunt) episcopus ratione dignitatis,
Card. verō officij ratione maior est. b
Episcopi nō omnem eodem tempore
simul potestatem eius dignitatis acci-
piunt, sed aliam electione, maioremq;
confirmatione, ac plenam postremō
consecratione allequūt, vt in frā suis
sub titulis sigillatim de vnoquoq; eor-
um agemus.
Episcopali igitur dignitati duo inprini-
mis competunt, quæ alijs inferioribus
non tam late patet, p̄ ordinis, si iurisdic-
tionisq; potestas, c. p̄ Apostolorum
enim vice, quos Dominus in terrarū
orbem vniuersum ad docendos, sanan-
dosq; homines misit, Episcopi succes-
serunt, d. quapropter rectē nonnulli
edocuerunt, Episcopatus dignitatem
ex iure diuino esse, quamquam Diœce-
sium distinctio, personarumq; ordina-
tio, quibus Episcopatum munus
demandandum sit, iure humano indu-
cta dici possit, e quod etiam sacri Tri-
dentini Concilij constitutionibus Ses-
sionis vigesimæ quartæ, capite primo
edocemur.
Distinctæ autem ita sunt hæc, p̄ quas epi-
scopos habere diximus, potestates, or-
dinis, scilicet, ac iurisdictionis, vt qd̄
vnius est, sub altero non contineatur,
quas vt rasq; potestates, & quilibet
sacerdos pariter, non tamen ita latis p̄
manus impositionem adipiscitur.

† Episcopalem ad dignitatem religii-
quis potest, & si ordinem in subdia-
norum tantum receptus sit, nec ad ma-
iores ascenderit. f
f Ambigui autem valde contingit tam in-
ter nostros, quam sacre Theologiæ
doctores, san, qui presbyter nondum
effectus est, possit Episcopus consecra-
ri, & magis receptum à nostratibus vi-
deatur, posse, cum distincta hæc pote-
stas ab alijs ordinibus sit, quāuis exer-
cere eam non possit, qui presbyter nō
est, vt post Io. Andrew e testatur Dida-
eus Coaruenus in capite decimo; pri-
mi libri variarum resolutionum; quā-
uis Abbas aliud opinatus sit, cum non-
nullis alijs; n at glossa relatis Laudu-
ni, & Vincentij opinionibus ait; reci-
pere posse sacrum ordinem, etiā eum,
qui nullum ordinē minorem habeat,
non tamē ordinem recipere posse Epi-
scopalem, quem nemo nisi saltem sit
sacerdos recipere potest, ac dum mo-
do esset sacerdos, nihil ferre, & si dia-
conus, aut subdiaconus non foret, vt
Episcopus consecrari possit, sed illum
tamen, quem ipse consecutus nō fuit,
ordinem, alijs conferre non posse, r
qua de re, & nos fortē sermonem ali-
quem habebimus, cum de ordinandis
tractabimus.
Hæc igitur infra scripta ex ordinis epi-
scopalis potestate dicuntur, quæ tamē
presbyteris non licent, quæ non im-
merito supra, dum de ordinibus cleri-
corum ageremus, diximus, episcopatu-
m esse proprium ordinem à cæteris
disiunctum, quod præcipua munia,
maiorēq; potestatem, quā cæteri
in ecclesia habeat, quamuis in sacro
sancto illo altaris sacrificio nullam sa-
cerdotibus habeat maiorem functio-
nem, vel potestatem. x. p̄ Chrisma. n.
oleum cathecumenorum, & oleum in
firmorum alij non faciunt, quā-
m hi, qui in ordine Episcopali constituti
sunt, quæ solennia in die anniuersario
cœnæ dominicæ quotannis celebrari
solent. r Soli Episcopi ad ecclesiasti-
cos ordines admittere aliquem pos-
sunt, ecclesiasticæ, & altaria, & virgi-
nes sacrare, pollutasq; ecclesias, &
cœmiteria expiare, & conciliare; † Cle-
ricosq; ue actu deponere, neque enim
quis credat, hoc postremum in pote-
statem

statem iurisdictionis pot us, quā or-
dinis cadere, hac enim ratione ordi-
nis dicitur, nō iurisdictionis esse, quia,
cum ordinem collatio sit ordinis, non
iurisdictionis, merito & eorum priua-
tionem ordinis esse consequens est,
† qua ratione & dictum est, cognitio-
nem causæ criminalis aduersus mino-
res clericos ordinis esse, ideoq; ad epi-
scopum nondum consecratum non
pertinere. A
Sed, quamuis episcopus iu omnes suæ
ciuitatis, & diœcesis clericos habeat
iurisdictionem, contingit tamen inter-
dum, ex his nonnullis specialibus pri-
uilegijs iurisdictioni ipsius eximi,
† quod vel proprijs meritis eorum sit,
vel ex causa, puta, si quis cum suo epi-
scopo litem habeat inuilem, vel crimi-
nalem, æquum videbitur interdum,
pendente lite immunem eum à iurisdic-
tione episcopi, aut ad certum tem-
pus seruare, ne ille interea temporis
cetera clericum causa quæsit, sub alio
prætextu cœuiat, s quod duplici quid-
dem modo fieri solet, nam vel immu-
nitas ab ipso Pontifice Maximo rectē
conceditur, vel iudici mandatur, iu-
stitiæ rescripto, vt probata scuitia eum
eximat, vt scripsit Mandosius in signa-
tura gratiæ, quibus autem verbis pri-
uilegiij à iurisdictione episcopi exima-
tur quis, declaratum est supra in titu-
lo de priuilegijs.
† Iurisdictionis † verō ad episcopum spe-
ctantis sunt infra scripta, videlicet ius,
& potestas excommunicandi, & ex-
communicatos absoluedi, interdici-
di; poenitentiam solennem iniungendi,
purgationem indicendi, suspen-
dendi, ex authorandi, delictorum ali-
quorum soluendorum potestatem sibi,
& maioribus suis retinendi, peccato-
rum pœnas in foro animæ indulgen-
di, pluribusq; in causis rigorem iuris
laxandi, iuramenta à vassallis accipien-
di, eosq; confirmandi, instituendi, &
destituendi, corrigendi, moresq; refor-
mandi, visitandi ius, & dum inuifit,
sumptus viatici, quam procuracionē
vocant, ab his accipiendi, quos inuife-
rit, de omnibus ecclesiasticis, & spiri-
tualibus causis cognoscendi, ac decer-
nendi, Diœcesanam synodum, vel me-
tropolitanam, si maior episcopo sit,

congregandi, certumq; honorarium
Synodi causa (cathedraticum vocant)
& si opus fuerit, quia peregrinationis
necessaria fortē, vel itineris sumpti-
bus ferendis redditus Episcopatus pa-
res non sint, suppetias a clero exigendi,
& quod subsidium charitatum
appellant, decimarum, quæ alijs per-
sonis ecclesiasticis exoluuntur, quar-
tam portionem percipiendi, & Præla-
tis defunctis, funeralium potestas,
pomparum, & similia. c
Neque otiosam, paut inuilem credas
hanc ordinis, & iurisdictionis Episco-
pali distinctionem, cum diuersi etiā
ex his oriantur effectus, & diuersi iu-
ribus regantur, si quidem ea, quæ sūt
iurisdictionis, mox vbi electus quis
fuerit Episcopus, etiam ante confir-
mationem, & consecrationem ei com-
petunt, at, quæ ordinis sunt, non nisi
postquam consecratus fuerit, nam or-
dinis illius Pontificij plenum munus
demum cōsecratione cōferitur, dhinc
etiam, qui ante atatem legitimam ad
Episcopatum postulatus fuerit, vtilita-
te, aut necessitate ecclesiæ id fortē ex-
poscente, si à sede Apostolica faerit p̄
curator effectus cum libera tempora-
lium, & spiritualiū administratione,
quæ iurisdictionis sunt, ipse quidem
exercere poterit, sed, quæ ordinis sūt,
& quæ ministerium exigunt consecra-
tionis, poterit mandare per alios Epi-
scopos exercere. f
Item, quæ sunt iurisdictionis, etiam
ei, qui Episcopus non sit,
mandari possunt, at, quæ ordinis
sunt, soli Episcopo sunt committen-
da. f
Rurussciendum est, quod eorum,
quæ Episcopo competunt, iurium, a-
lia ad legem iurisdictionis, alia ad legem
diœcesanam pertinere dicun-
tur, e quorum tamen discernendorū
† vix certa præcepta tradi possunt, q̄-
uis enim glossemata in hoc perstite-
runt, vt ea quidem, quæ in conferen-
do consistunt, ad iurisdictionis legem
spectent, quæ verō ipsi Episcopo ab a-
lijs præstantur, diœcesanæ legis sint, n
hoc tamen receptum non est, q̄ vtrū-
que in partem mendosum videatur,
cum dare sit aliqua ad iurisdictionem
pertinentia, quæ tamen non ab ipso
Episco-

a gl. & doc. i
c. transmissa.
de cle. 10. Fir. i
tra. de epif. li.
iij. in si. par. ij.
prin. nu. 24
b Deci. vlti.
Cass. de priu.
Mand. insign.
grat.
c c. transmissa
ubi glo. de
ele. cū ibi nat.
d d. ca. trans-
missa. ubi no.
dicemus inf.
e ca. is cui de
ele. in sex. c. cū
nobis ubi glo.
& Ab. de cle.
f c. quod sed
ubi gl. mag. de
off. or. c. aqua.
ubi Ab. de cū
secr. Bero. c. ve-
niens. nu. 2. de
accusa.
g ca. dilectus.
ubi glo. c. con-
querente. de of-
fi. ord. c. audi-
tis. de praeser.
glo. ca. i. x. q. i.
Maria. Soci. in
trac. de off. or.
h gl. d. c. dile-
ctus. & d. c. i.

a c. sopite. c. venerabili. de censib. b Inno. c. i. de sta. mo. Turrecre. d. c. i. x. q. i. Zaba. Inno. c. i. de sta. mo. Turrecre. d. c. i. x. q. i. Boic. in tr. de Syno. par. i. nu. 61. Siluest. in sum. ver. episcopus. c ca. auditis. de preser. vbi Inno. c. Ab. et Felyn. d Ab. in c. dilectus. Homi. Boic. vbi sup. Pet. Rauen. in sum. de off. or. ver. si. scias. qd. de lege. e Bald. in l. quis. s. in omnibus. col. i. c. de epif. & cle. f Ab. Inno. Turrecre. Pe. Rauen. Sor. ubi supra. g c. luminoso 18. q. 2. h Inno. c. Ab. in d. c. dilectus. Rauen. et Turrecre. vbi supra. i gl. in d. c. luminoso. ver. publicas. vbi Turrecre. mat. k c. quam sit. xvij. q. ij. Ab. ba. & Inno. c. d. ca. dilectus. Rauen. vbi su.

Episcopo ad alios proficiscuntur, sed ab alijs ad Episcopum potius, cuius modi est procuratio, id est, sumptuum Episcopo diocesim correctionis ergo peragranti, suppeditatorum onus, a item contra, quaedam extant, quae, & si ab ipso Episcopo fiant, ad legem ramentum diocesanam spectant, vt est Synodus, nec vlla ratio redditur, quare haec ad legem diocesanam, illa ad iurisdictionem spectent, hinc dicitur, vocabula haec recentia doctrinae causa confecta esse, & pro omnia quidem verè legis diocesanae esse, quae totum ius Episcopale continent, & exhaustiunt, quae in lege diocesana & illa continentur, quae sunt iurisdictionis, quare non aliter haec inter se differre, quam genus à specie c differat, cū lex diocesana sit genus, lex iurisdictionis species, Illa autem iurisdictionis, de quibus hic expressum est, cetera legis diocesanae, item haec, quae monasteria quoque ipsa adstringunt, iurisdictionem spectare, illa verò, à quibus monasteria sunt immunita, legem diocesanae. d Quae sanè doctrina certū nihil tradit, aut praecipit, cum petitioni ipsius principij locus sit, nā adhuc dubitatio superest, quenam leges monasteria distringant, quae non, recedenti quidem in canonibus solent non nulla, quae sunt legis diocesanae, & non nulla, quae sunt iurisdictionis, nec nō & illa, quibus monasteria tenentur, sed hoc satis mihi facere nō videtur, nisi certa doctrina tradatur generaliter, quibus altera ab altera discernatur, cum aliqua existere possint, quae in canonib. illis enumerata nō sunt, & tamen iuste ambigatur, ad quam legem referenda sint, quocirca ad generalem regulam eundem erit, vt sciamus deinde, an monasteria his obstricta sint, vt (gratia exempli) nunquam decisum reperitur iure, an dispensatio ad legem diocesanam, vel iurisdictionem spectet, in quo Borgasius nō mediocriter elaborauit, in dicto titulo, An dispensatio sit de lege diocesana, nec pariter decisum reperitur, cui legi Synodus adscribenda sit, quāuis aliqui dicant, vocandi synodi potestatem esse de lege diocesana, sed, q; accedere ad eā cogatur, esse iurisdictionis

nis, vel, quod statui ibi possit lex, & statuta seruari, esse iurisdictionis: Et Baldus quidem de hac re tractans ait, iurisdictionem in omnibus illis consistere, in quibus Episcopus tenetur ius, & iustitiam subditis ministrare, siue ea iustitia versetur in foro poenitentiali, seu in foro iudiciali, qui iudicialis forus triplex est, spiritualis, scilicet Ecclesiasticus, & temporalis: Spiritualis quidem in matrimonijs, & beneficijs, Ecclesiasticus in vltimis, & similibus, Temporalis in domo, & fundo, hanc igitur iustitiam, ad quam Dominus erga suos subditos tenetur, iurisdictionis esse, ait Baldus, ea verò, quae subditi erga dominum obligati sunt, ad legem diocesanam pertinet, quod Baldi praecipuum eandem tamen, quam, & praedicta glossa doctrina difficultatem patitur. Tutius igitur fuerit tenere, ea legis iurisdictionis esse, quaecunque ex lege diocesana enumerata in canonibus nō sunt, & omnibusq; illis monasteria tenentur, quibus non tenentur illa nihil expressum est canonibus, & quocirca monasterijs onus incumbit probandi, aliquid ex lege diocesana esse, & se ad illud non teneri, & quando certa regula tradi non potest, quae haec inter se discernantur. Enumerantur tamen infra scripta à doctoribus, quae ex canonibus eo, quae diximus, modo excerpta credunt, veluti ad legem diocesanam spectantia, ac, quibus monasteria praestandis non teneantur, videlicet: Quod Episcopus publicam missam in qualibet suae diocesis Ecclesia dicere possit, ibique Cathedralam sibi deligere, vt verbū Dei populo enuntiet, causasque audiat, legis diocesanae est, nec licet Episcopo in Ecclesijs monasteriorum hoc facere, & quamuis alioqui illa monasteria nulla immunitate potirentur. n Solè nū quisdem Pontificio more indutias missas ibi facere non est Episcopis interdicitum, vt glossa pbata scripsit. i Item, quod Cathedrali nomine Episcopo Synodum facienti (Cathedrali cum, seu Synodaticum appellant) per soluendam esse, à monasterijs non exigitur, quia legis diocesanae est. k Item, quod Praelato defuncto oēs Clerici

Clerici exequias facere, & comitari funus, dum effertur, tenentur, quae cōsuetudo aliquibus in locis viget, legis diocesanae est, cui monasteria non subiacent. a Hospitationis, t quoque ius habet in suos Clericos Episcopos, nam potest eos compellere, vt Praelatos aliquos, vel dominos, vbi vsus venerit, hospitatio excipiant, & hoc quoque tamen legis diocesanae existimatur, quare monasteria hoc onere soluta sunt, alijsq; huiusmodi obsequijs, & sed si eos Episcopus ipse domi suae hospitari malit, poterit iudem Clerum secularium cogere, non monasteria, vt his sumptibus Symbolū ferant, c si eis ferendis Episcopi opes non superfluit. d Diocesanae t quoque legis, & consequenter monasteria non obligat, tradunt Doctores esse ius, quod Episcopus habet charitatis gratia subsidium à clericis suis exigendi, vbi indigere eum contingat, vel, cum necessaria peregrinatio aliqua ei incidit, puta, vt ad Concilium, ad Pontificem Maximum, aut aliò proficiscatur, vt ecclesiae populivae sui rem agat, vel vt litis contra Ecclesiam motae expensas sustentare possit, aliā ve magna virget necessitate, & quom sententiam vt veriorerum cum Innocentio amplector, & quamuis idem Innocentius non videtur si bi omnino constans fuisse, & Abbas Panormitanus contrarium asserat. g Idemque de subsidio charitativo simpliciter dicendum puro, à quo tamen in magna necessitate Episcopi, neque monachos excusandos censeo, n sed & ipse clerus secularis ad haec onera cogendus non est, vbi non defunt Episcopo opes, quibus absque hoc subsidio hos sumptus tolerare possit, vt diximus proximè supra, i subsidij autē huius dari certa meta nō potest, nam rei, & negotij necessitas, Episcopi opes cleri numerus, & facultates, vel maiorem, vel minorem summam requirēt id certe arbitraret verum, decimam redditum portionem excedere nō debere, nisi maxima, ac ferè ineuitabilis necessitas aliud postulareet maius subsidium, ad angustiarum solatia, o ctauum puta, aut paulò maiorem portio nem, & haec quidem est mea sententia,

gl. & Ab. in d. c. dilectus. Inno. c. i. de sta. mon. Rauen. ubi supra. b gl. Inno. c. Ab. & alij in d. c. dilectus. c Arch. c. vno. x. q. ij. ap. ad Ab. c. cum apostolus. de cens. d Car. cle. i. nu. 3. de excess. pral. Alciatus, resp. 161. nu. 12. ap. ad Ab. in d. c. cum apostolus. e Car. in cle. i. s. i. col. ij. de excess. pral. Fran. de March. q. 472. nu. 3. q. uesf. 1025. f Inno. d. c. i. de sta. monac. Rauen. vbi supra. Fr. Mar. vbi supra. g Ab. d. c. i. de sta. mon. & d. ca. dilectus. & cōf. xxxvi. h gl. in cle. i. de excess. pral. Ab. in c. cum apostolus. de cens. i Card. cle. i. col. 3. de excess. pral. Boer. q. cxxxij. nu. 9. Rgl. consi. nu. 67. lib. ij. k ar. lex praestatione. & l. a legatis. c. de velti. & com. l. Card. d. c. cum apostolus q. vii. in c. i. s. i. de excess. pral. A. s. l. dec. cxxxvi. Boer. deci. cxxxij. Gramma. dec. 88. addit. Pavin. de subsid. charit. m d. c. quam sit. xvij. q. i. Inno. in d. c. primo, de statu monachorum. n Inno. vbi supra, Ab. in d. c. dilectus. o c. de bis, & c. antiquos. x. q. i. & c. pro utilitate. xvij. q. i. c. i. de stat. regul. c. minus. de excess. pral. p c. i. & ij. x. q. ij. Ab. in d. c. dilectus. q c. nimis. de excess. pral.

quicquid aliter opinati sint alij. 1 Est pariter legis diocesanae potestas, quam in subditos sibi clericos habet, vt, quem voluerit ex ipsiis, possit rerū publicarum causa Romā, aut ad quosvis Principes, licet inuitum, & relictā tem mittere episcopus, quod ius in monasterijs exercere nō potest, nec vāgandi eis materia datur, qui vitam sibi seorsum à ceteris agendam elegerunt, & nisi videlicet populi curam monasterium haberet, tunc enim & monachum non minus, quam clericum, si publici negotij, & curae opus id exigere episcopus iudicavit, mittere potest. n Inter casus legis diocesanae refertur etiam illa decima oblationum pars, quam de pijs hominum largitionibus Ecclesia percipiunt, neque enim quicquā ex eis episcopo reddere monasteria tenentur, o quod olim quidem sola monasteria prestare non tenebantur, sed nullae ecclesiae hodie id onus subire tenentur, neque etiam seculares, nisi illis casibus, quibus expressum est, eas teneri. p Indicendi quoque supplicationes, & cogendi clerum, vt procedendo p vrbem suo ordine seruato suis sub vexillis preces Deo summo ex causis non valde serijs effundat, legis diocesanae esse perhibetur, nec monasterijs huiusmodi supplicationes etiam mendicantibus imperari posse, quamuis magnis in causis & in rogationibus tam minoribus, quae tribus diebus continuis ante anniuersarium ascendentis in caelum domini diem, quā maioribus, quae die D. Marci fieri consueverunt, ac quae ex publica vtilitate sūt, aliud sit. q Nec

a gl. c. cu pastoris. ij. q. vij. ver. at quida. Phil. Franc. Imo. Domi. c. si religiosus. de elect. in sext. b c. quidam. c. de monachis, & seq. vbi gl. de const. dist. 2. c. si q. s. vult vbi gl. xvi. q. vlti. d no. in c. vifis. 16. q. 2. Rodan. tract. de rob. eccl. non alie. tit. de auctor. p. v. in alien. interpo. nu. 66. e Sess. xxv. c. 12. & 13. 49 Nec somitto, opinari multos, Episcopum posse monachum etiam. relucante Abbate sibi cubicularium adsciscere, vbi illud monasterium à Iurisdic. Episcopi exemptum non sit. A de off. ord. c. i. 50 His figuratur semotis, ac similibus cetera iurisdictionis erunt, & monasteria quoque ipsa adstringent; thinc & monasteria fundari non possunt absque Episcopi licentia, collapsa quidem instaurari possunt, nec monasteria aliò transferri etiam ex causa utilitatis, absque Episcopi venia debent, c qui tamen exempti sunt Abbates, Episcopi imperium evitare possunt, etià in his, quæ legem iurisdictionis spectant, nec dum his, quæ diocesana legis sunt. d 52 At, si vera hæc præceptio est, vt ex lege iurisdictionis dicantur omnia esse, quæ episcopi monasterijs custodienda mandare possunt, sequetur, vt plura à sacrosancto Tridentino Concilio episcopis in regulares cõcessa legis iurisdictionis esse dicantur, tputa, vt cõsuetud. & interdita ab episcopis manantia etiam à regularibus in eorum Ecclesijs publicentur, & seruentur, t & dies festi, quos idem episcopus seruandos, præceperit, fatque etiam, vt exempti ad publicas processiones accedere teneantur, n atque vt regularis Clericus, & claustralis, quauis alioqui episcopo non subditus extra claustra notorie, & cum scandalo delinquens à suo superiore intra tempus ei ab episcopo præfixum non punitus, ab episcopo puniri possit, t t quod tamen nõ procul à iure communi discedit, nam & eo iure episcopo licet, monachum ppter eius delicta, si Abbas neglexerit, coercere. e Eos periam casus, quibus idem Concilium aliquam in monachos potestatem episcopo tribuit veluti sedis Apostolicæ delegato, dici posse opinor, eos, iurisdictionis esse, puta, vt Abbatibus negligentibus, compellant monasteria lectionem sacræ

h scripturæ habere, n vel ecclesijs suis parochialibus prouidere, i item, t vt commendata monasteria, Abbatus, 60 Prioratus, & Prapositiones, in quibus non viget regularis obseruantia, nec non beneficia tam curata, quam non curata etiam regularia, qualitercunq; commendata, etiam exempta ab Episcopis, etiam vti Apostolicæ sedis delegatis, visitari quotannis debeant, eorumque autoritate instaurari, resciri, & curari. k Item vt monasteria sãctimonialium sãctæ sedis Apostolicæ immediate subiecta, etiam sub nomine Sancti Petri, vel sancti Ioannis, capitulorum, vel aliàs quomodocunq; nuncupentur, ab episcopis tanquam Apostol. sedis delegatis gubernentur: l hæc inquam, & si quæ alia similia, legis diocesana dici non possunt, cum ab eis nullam monasteria immunitatem habeant, & cum nunquam reperiat expresse, ea legis diocesana esse; An vero d' decimarum prædialium episcopo soluendarum onus sit de lege diocesana, vel iurisdic. diu dubitatum est, namq; Abbas Panor. m. curius sententia à pluribus probata est, docuit, decimarum tam prædialium, q̄ personalium solutionem, & quartam funeralem esse legis iurisdic. & monasteria eis soluendis obligari, q̄uis aliud scriptum reliquerit Innoc. n. his tã casibus demptis, quibus monasteria minime adstringi iure cautum reperitur, vt cum proprijs sumptibus, & laborib. prædia sua excolunt religiosi, o vel si agatur de prædijs, quæ post priuilegium eis concessum Cisterciens. acquisierunt, p ex quo patet, cum specialib. in casibus immunitatē hanc monasteria habeant, in ceteris ea immunita non censeri, quin etiam hoc videtur lege expressum, ad similes præstationes monasteria teneri. q 62 Synodus vero, an de lege sit diocesana, vel iurisdic. maior fuit altercatio inter Doctores, alijs quidem esse legis iurisdic. existimantibus, k alijs diocesana, s alijs verò mixtam habere quandam naturam, nẽpe, vt legis diocesana ex eo sit, quia monachi ad eam ire non tenentur, sed quia, quod in Synodo constituitur, custodire debent, ex hoc legis iurisdictionis dicantur,

tur, seu, quia vocatio Synodi ex lege sit iurisdictionis quidem, obligatio autem illuc eundi legis diocesana. A 63 Illud non tamen est ad eò t̄ ambiguũ, quòd Abbates ad Synodum ex graui causa vocatum ire tenentur. n Item, t si monasteria habeant populum episcopo subiectum, Synodo æquẽ, ac ceteri clerici parere tenebuntur, ac legi diocesana in omnibus obtemperare, c & t̄ capellæ monachorum Episcopo subesse quò ad vtranque legem dicuntur, t nisi pleno iure fuerint monasterijs collata. d Ius quoque visitandi ex lege iurisdictionis esse perhibetur, quamuis procuratio ipsa de lege diocesana esse creditur, quare, si quis ea, q̄ iurisdictionis sunt, sibi reseruarit, dispensandi ius simul reserualle censetur. f 67 Illud quoque inter omnes maxime conuenit, in scripta ex lege iurisdictionis esse, videlicet, Canonicam obedientiam, subiectionem, & reuerentiam institutionem, & destitutionem, correctionem, & reformationem, & censuram Ecclesiasticam, iurisdictione quoque causarum omnium ad forum Ecclesiasticum de iure spectantium, penitentias, & sacramentorum omnium, quæ ab episcopo sunt recipienda, collationem, que omnia enumerantur in decretali incip. conuulente, de officio ordinarij, nec vllus negat, ea ad iurisdictionem spectare, quauis alia pauca eodem loco subiecta ad legem diocesana referri dicant, g de quibus nos proxime supra disserimus, t hodie tamen ferè omnia monasterijs proprijs priuatisque singularum religionum priuilegijs diocesana, Episcoporumque iurisdictioni subiecta sunt: t recipiunt tamen monachi ab Episcopo Chrisma, oleum, consecrationes altarium, & ordinationes, & ordinem psallendi, & monasteria transferri non possunt etiam utilitatis causa inconsulto Episcopo, & si alioqui immunitatis priuilegium habeant. a Iure quidem communi initio Episcopis omnes tã clerici seculares, quàm regulares subiecti sunt, quamuis Ecclesiam aliquam, vel monasteriũ fundantes testati fuissent, nolle eam Episcopo subijci, n verum pcedente po

stea tempore, visum fuit Pontificibus Max. regulares ferè omnes subtrahere Episcoporum iurisdictioni, ne ab Episcopis grauarentur, quod Priuilegium monachis D. Benedicti primum, deinde & alijs datum fuit, nec difficile hoc concedendo priuilegio, reddere se Apostolica sedes (vt recte Mandosius monet in signatura gratie) conuenit, etiam his, quæ recentiores sunt religiones. De iure igitur communi hæc stet sententia, quòd monasteria quò ad legem iurisdictionis Episcopo sunt subiecta, non quò ad legem diocesana, & monasterijs probandi onus incumbit, que nam sint ex lege diocesana, vbi se Episcopo subtrahere contendunt, i qua re, t frustra mota est questio à Borgosio, an dispensandi ius sit ex lege iurisdictionis, vel legis diocesana, cum ex prædictis constet, satis ad iurisdictionem pertinere, sed præter supradicta multum interest scire, quanam sint legis iurisdictionis, & que legis diocesana, quandoquidem sententia in altero ex his lata, alteri nullum fert præiudicium. k Nunc ad reliqua pergamus: ut sciamus, quibus in negocijs Episcopus, vel criminalibus, vel ciuilibus iurisdictionem habeat. 71 Monitum t̄ verò Episcopi in primis esse volo, debere eum sibi vitum aliquem iuris peritũ adlegere, cuius Vicaria opera iudicij negocia absolueret possit, dũ ipse spiritualibus, sacrisq; muneribus obendis intentus, implicatusque detinetur, atque etiam economicum, qui temporalium curam gerat, quod si facere episcopus neglexerit, postquam ab Archiepiscopo monitus fuerit, licebit ipsi Archiepiscopo. Vicarium ipsi etiam reluctanti constituere, neque ab re, quandoquidẽ primum, præcipuumq; episcopi officium est, prædicatio, quam etiam litibus, & discordijs audiendis præferre, & gubernationi pupillarum, & viduarum debet, ceteraque per Vicarium, vel Archipresbyterum exercere, vt docet Bracharentis Archiepiscopus in stimulo pastorum, parte secunda, capite septimo, & Ludouicus Granatensis in cõcione sua de officio pastorali parte secunda, requisito aut decimo.

a Host. d. c. qd super his. Car. d. cap. i. x. q. i. Henri. d. trac. des syno. b d. c. qd sup his. de mai. & obe. c. ep. dist. 17. & c. si. dist. 18. c glo. d. c. i. x. q. i. & d. dilectus & c. qd super his. d gl. d. c. i. x. q. i. & d. c. dilectus, & 16. q. ij. in princi. Bevtach. in tr. de ep. li. iij. par. ij. prin. q. 35. nu. 82. e Imo. c. vneabili, co. ij. in fi. de cens. Hosti. in sum. de off. ord. Soc. de visit. lib. i. nu. 2. ver. dicitur autem. f Rom. consil. eccxxxv. n. 12. g gl. & scrib. in d. c. dilectus. & d. c. i. x. q. i. & d. c. cõquere. h c. hoc tantũ cum seque. 18. q. 2. ca. de his. vbi gl. ai. 12. c. cõ psona. de priuileg. in vi. i. c. o. s. basilice. 16. q. 7. ca. monasteria. c. Abbatib. & seq. 18. q. 2. c. obitum. di. 61. c. cõ ep. de of. fi. ord. in sext. K. Ab. d. c. dilectus. Pe. Rauẽ. & Soci. vbi s.

a Bal. in aut. causa qua, nu. 6. C. de epis. & cler. Firman. in hoc trac. p. ar. i. lib. iij. nu. 14. Corrad. li. ij. c. v. §. iij. in titu. de digni. Episc. & tit. de poten. Episc. circa perso.

b c. i. in no. o. xvi. q. vij. c. quoniam, di. 39. Ab. in c. quoniam de offi. ord. nu. 4. Corrad. vbi supra, tit. de solli. episc. nu. 51.

c Abb. c. cum contingat. nu. 29. de fo. comp. tex. c. i. de offi. ordi. ij. c. cum episcopus. cod. 73

Merum tamen, & mixtum imperium in ciuitate sua, & diocesi habere Episcopum satis in confesso est, unde & in clericum manus injicere, & in carcerem trudere, clericos etiam alienos in sua diocesi delinquentes punire potest. A

Sed sciendum est, quod licet merum & mixtum imperium, (vt diximus) Episcopus habeat, & quamuis causarum aliquarum criminalium sit Iudex, nullum tamen eum habere territorium aliqui existimant, quare nec posse eum in domibus laicis tribunal ad spirituales causas sibi eligere, nec laicos capi iube opinantur, quod tamen falsum & a iure absonum videtur, nam territorium Episcopi est tota eius diocesis cum ciuitate, c. & si non forte in domibus laicis ponere tribunal ei concedatur, alij autem prelati Episcopis inferiores territorium non habent, nisi ipsi cum subditis suis excepti sint. D

Sic & aliquibus persuasum est, Episcopo nullum proprium fiscum esse, ideoque non posse eum damnatorum bona camera sue applicare, sed fisco Romanae Ecclesiae, & quod tamen a paucis admittitur, & ac contrarium certe generali consuetudine obseruatur, fiscum scilicet etiam Episcopo dari, & fisci aduocatum, & procuratorem sui Episcopum habere, & hinc bona clerici damnati, & bona clerici nullo hanc de legitimo relicto decedentis sine testamento episcopali camerae, non fisco Principis secularis applicanda esse creditur, h. quod nescio an ipsi laici Principes admitterent, id quidem scio, Martinum Laudensem in tractatu de

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

Fisco, conclusione nonagesima quinta, & Salycetum, & Bostium in eodem titulo sue practicae, numero 8. dixisse, Episcopo nullum esse fiscum, sed ecclesiae vniuersali duntaxat, verum, si clerici bona patrimonialia sint non intui ecclesiae ex redditibus eius quae sita ad laicum Principem, non ad Episcopum spectare opinor, etiam Episcopo fiscum esse admitteremus, prout admittendum esse diximus.

Item diximus t. supra in titulo de Sum. Pontif. episcopo non adimi, quin ad iustitiae executionem satellites armatos alere, habereque possit.

Causarum igitur omnium, quae in foro versantur, aliquae sunt, de quibus ecclesiastici iudices solum cognoscere, & diffinire possunt, iudicibus laicis omnino interdictae, Aliae, quarum episcopi, alijue ecclesiastici iudices, nullam in prophanos homines prorsus potestatem habent, sed laici iudices duntaxat, sunt & quaedam, quae non minus ab episcopis, quam laicis, aut contra cognosci, diffiniri, coerceri, & puniri possunt; pauca tamen sunt ea, quae in episcoporum iurisdictione tantum sint delicta quibus enumeratis cognosci poterit, ad laicos spectare omnia reliqua, vel ad vtrosque; Enumerantur tamen haec tantum, scilicet, crimen haeresis, crim. simoniae, & crimen usurarium, vt aliqui opinantur. In criminibus merè ecclesiasticis iudex ecclesiasticus poterit iudicem laicum, ne se impediatur, vetare, quemadmodum & contra laicum ecclesiasticum impeditur in ciuilibus, in mixtis vero praueuentioni locus sit, nisi alter foris maiorem poenam irroget, quo casu diximus, punitum in altero posse etiam in altero foro puniri. Vbi tamen episcopus praueuient, condemnatumque a se reum laico relinquit puniendum, non tenetur iudex laicus aduersus eum iudicatas poenas exequi, nisi processus exhibitione in episcopali foro actitati meritorum illius malorum legitima sibi fides fiat, quod & ipse dispicere possit, ne temere supplicium reo infligat, neque enim tunc laicus iudex merus executor dicens est, & familiam tamen suam praetor episcopo rogatus nullum exhibito processu commutare tenetur,

tur, cum iuxta sacrorum canonum functiones suam per se exequi sententiam vult, qui, si id facere detrectet, ecclesiasticis censuris, vt id faciat, ab episcopo compellendus erit. A

Vtrisque tamen iudicibus, tam episcopis, quam laicis communia criminalia sunt, sacrilegium, Adulterium, Sodomia, falsum in literis A postolicis patratum, stuprum in moniale, blasphemia, concubinatus, sortilegium, diuinatio, usura; & Vt enim ab ultimo incipiamus, quamuis cognitio questionis usurarum, tunc cum de ea ciuiler agitur, ac principaliter non incidenter, et de iure, non de facto disceptatur, ad iudicem ecclesiasticum pertinet solum, t. possit, is iudici laico inhilere, si tali in questione sese ingesserit, vbi tamen causa criminaliter agitur, secus est, tunc enim nedom iudex ecclesiasticus, sed & laicus potest contra foeneratorem procedere, tunc est pluribus iuriconsultorum calculis probata sententia, vt Didacus Coarnicus libro variarum resolutionum tertio, capite tertio, & Iulius Clarus in praxi criminali, questione trigesima septima dixerunt, idem tamen Didacus in capitulo sexto partis secunda epistome, c. sentit, crimen quidem ipsum merè ecclesiasticum esse, nec tamen inconuenire, vt a lege quoque seculari puniatur ex Alfonso à Castro in libro secundo de iusta haereticorum punitione capitulo sexto supra viceessimum.

Mihi certe non contemnenda prorsus videtur haec opinatio, quod scilicet criminis huius cognitio ad episcopum duntaxat spectet, & nihilominus possit etiam iure ciuili poenis indictis coerceri, est quidem ecclesiasticum hoc inuentum, vt foenera prorsus exterminentur, neque enim leges ciuiles prius huic vitio eijciendo manus apposuerunt, quam vidissent, execrationi legibus ecclesiasticis habitum esse, si quidem olim iure Caesareo limitatae quidem, non tamen penitus explosae erant usurae, nisi postquam Imp. Iustinianus, vt omnia custodirentur, quae sancita in quatuor concilijs fuerant, legem tulit, vt ar. constat, concilio Niceno, quod ex illis quatuor proculdubio est, usurae penitus explosae penitus iniunctae fo-

neratori fuisse. Longè verò antea itum ex veteri lege foenus prohibitum à Deo fuisse quis ignorat? non tamen ex hoc conlequi necessarid dixerim, ad solum iudicem ecclesiasticum huiusce criminis cognitionem, & vltionem pertinere, quemadmodum, nec quis dixerit, furti crimen, homicidij, & aut adulterij, vel periurij à iudice laico vindicari non posse, eo quia decalogo prohibitum est, ne quis furetur, ne occidat, ne falsum dicat, ne vxorè alienam concupiscat, quia tamen adulterium, furtum, homicidium, falsi crimen initio numquam non leges ciuiles gladio persequuta sunt, nec soli ecclesiae hoc onus reliquerunt, idcirco ecclesiastica dici non potuerunt, t. at usurae vitium leges ciuiles multisque temporibus dissimularunt, & vn de factum est, vt meritò ecclesiasticum diceretur, quod leges ciuiles punire non curabant, t. Vbi verò & leges ipsae in hoc crimen animaduertere diligentius ceperunt, & contra foeneratores poenas statuere, nulla ratio est, quare & ab ipsis legibus ciuilibus, de ipso quaeri non possit, & statuta per ipsas poenae aduersus foeneratores exerceri, Nec quem moueat, quod eodem exemplo, videretur, vt crimen haeresis à secularibus iudicibus vindicari posset, quandoquidem & ab ipsis legibus Caesareis contra haereticos poenae statuae, vt ex codice Iustiniani in titulo de Haereticis videre est, nec tamen quis negarit, merè ecclesiasticum crimen esse, & ad solum iudicem ecclesiasticum pertinere ipsius cognitionem: nam sic dicendum opinor, t. quod, cum disceptatur, an crimen aliquod ecclesiasticum, an seculare sit, id videtur quaeri, an scilicet, possit de eo crimine in primis cognoscere, & iudicare, non an poenam infligere possit, neque enim executionis iudex sui fori crimen facit, sed cognitio ipsa, quae in iure consistit, & diffinendi ius vnum forum ab alio distinguunt, secus autem videretur, plura delicta fori secularis esse, quia legibus secularibus, seculari iudicibus vindicantur, post latam à iudice ecclesiastico sententiam, si quidem nullum crimen est, quod leges ciuiles punire non possint, t. cum & ipsi ecclesiastici

a Alciat. & alij in d. c. i.

b Bal. in l. filium diffinim. ff. de bis, qui sunt sui vel a. li. iur. De. cōf. 170. las. cons. clij. nu. iij. li. 4. Socin. cons. 88. nu. 23. li. 4. Alciat. ubi sup. nu. lxxvij. Rolan. cons. 95 nu. 44. libr. ij. Clar. in pract. crim. quest. 37 ex gl. in cle. ij. vers. usuris de iudic.

c nu. 29.

d in Auth. & eccles. tit. §. i. Auth. ad hgc C. de vsur.

e c. quoniam dist. xxi.

f Dentorono. c. 23.

g Alciat. li. vi. parergon. c. xx. l. cos. C. de usur. et tot. ti.

clesiastici iudices lata sententia, quem credunt ultimo supplicio dignum, iudicibus ipsis secularibus puniendum relinquunt, etiam in crimine hæresis; ex quo satis indicatur, nullum esse crimen, quamuis merè ecclesiasticum, de quo iudex laicus pœnas sumere non possit, verùm id satis non est, vt secularis fori crimen dicatur, & cognitio illa, an quis hæresis in crimen incidit, malè à iudicibus secularibus diuinarum legum vt plurimum imperitis ignarisq; tractari, cognosci, & definitum potest. At tamen quia, cum iudicium laicorum manibus à iudicibus ecclesiasticis pœnam sanguinis exposcente delicto plectendus traditur, non solèr illi, nec possunt pœnæ genus exprime re, qua velint à iudicibus ecclesiasticis eum puniri, consequens est, vt necessarid & iudex laicus rursus de eodem crimine cognoscat, & cognitione adhibita sententiam iuxta leges ciuiles ferat, vt sciatur, quam pœnam exercere in eum executor debeat. Ita quod etiam laici iudices de criminibus ecclesiasticis cognoscere, & vltionem publicam sumere possunt, t̄ excepto hæresis crimine, cuius certa est pœna videlicet, flammaram, quare nihil aliud agendum superest in hoc crimine, nisi iuris sententiam exequi: quam uis igitur possit aliquo de crimine etiam secularis iudex in sententiæ ecclesiasticæ executione aliquam cognitionem adhibere, vbi relictus est sibi ab ecclesia plectendus, non propterea tamen id minus dicitur crimen ecclesiasticum esse, t̄ crimen enim ecclesiasticu ego credo illud dici posse, quod ad eod sit cognitio & diffinitioni ecclesiæ seruatum, vt possit iudicem laicum impedire, ne de eo cognoscat, vel diffiniat, sed causam ad se remittat, quamuis deinde post diffinitionem à iudice ecclesiastico adhibitam iudex laicus & ipse, postquam ei ab ecclesiastico iudice traditus, seu relictus sit, rursus veller iuribus suis vti, nihil atinet, nec facit, quominus crimen dicatur, ecclesiasticum esse; t̄ Vsuræ autem crimen vtiq; ego opinor esse ecclesiasticum ad eod, vt non minus possit iudex ecclesiasticus laico inhibere, ne de eo se impediatur, quam in causa ciuili

hoc facere potest; cur enim ei demus potestatem criminali in causa, cui dare noluimus in ciuili? & quamuis leges ciuiles postmodum aduersus feneratoros pœnas statuerint, non hoc facere debet, quin ad ecclesiasticum forum in primis hæc cognitio spectet, quemadmodu & hæresis crimen non magis dicitur ad secularem iudicem pertinere ex eo, quia & leges ciuiles aduersus hæreticos pœnas sanxerunt, quamuis alioqui diuersa hæc sint, quæ hæresis ob crimen damnatum à iudice ecclesiastico, cautum est, legibus ipsis Pontificis, seculari manui tradendum, non ita in crimine vsurarum, secularium autem legum pœnas iudex laicus feneratori impinget, si à iudice ecclesiastico prohibitus non fuerit, cū aduersus eum procederet, iudiciumq; suum nemine prohibente perfecit.

97 Hinc t̄ ambigi potest, an iudex ecclesiasticus inhibere possit in hac ditioe Mediolanensi iudici laico procedenti contra hebræos feneratoros, & ab eis exposcenti pœnas aduersus eos statutas nuper à præside prouinciæ & senatu Mediolanensi, qua in re ego iudicem. minimè inhiberi, posse, quamuis enim iudei quoq; ipsi exercere fœnus à sacris canonibus prohiberentur & pœnam hanc exercentes patiantur, quod ab omni consortio christianorū arcentur, ipsis tamen principibus secularibus etiam iniungitur per Summum Pontificem, vt iudæos ad remittendas christianis vsuras compellant, & non sunt igitur prohibendi id facere, quod etiam si facere detractarent, compellendi essent: statuendū igitur ego existimo, vsuræ crimen esse ecclesiasticum mere, nec credo maiorem Doctorum partem ab hac sententia discrepare, quamuis Iulius clarus testari non dubitavit, plures contrariū dixisse in dicta questione trigessima septima, & Alciatus in primo capitulo de officio ordinarij, & Didacus in dicto capite sexto secundæ partis epitome, cum glossæ aliud perpetuè docuerint; e & sequuti eas sint Lapus in allegatione decima, & quinquagesima sexta, & Calderinus in consilio tertio, de foro competentid & Decius consilio suo centesimo & septuagesimo

a Alcia. d. c. i. nu. 73. Clar. d. q. 37. & 39. & in §. hæresis

b c. post miserrabilem. de v. sur.

c gl. in d. c. i. de off. or. in c. cum sit. de fo. comp. in ca. ex literis. de inre iur. in cle. di. sp. di. osam. de iudi. xi. q. i. in sum.

96

septuagesimo, & Craueta consilio sexto, hoc enim discrimine (vt diximus) ecclesiasticum crimen à mixto dignoscitur, quia de ecclesiastico solus Iudex ecclesiasticus iudicat, potestq; impedire laicum, ne de eo se impediatur; sed in crimine mixto alter alterū non impedit, nisi præuenerit, vt supra diximus, quamuis post pœnam ab altero irrogatam, possit alter quoque maiorem, si quam suis legibus cautam habeat, infigere, & causæ cognitio nem in ferenda pœna adhibere, quod in crimine ecclesiastico non licet. A t̄ Non omitto, sensisse aliquos, non posse episcopum crimen illud punire, de quo iudex laicus pœnam ex suis legibus iam sumplerit, hac quidem ratione, quia leges Pontificiæ maiorem nunquam, sed maiorem, vt plurimum pœnam, quam Cæsareæ leges irrogare solent, cum excommunicationis pœna, licet omnimodum sit pœnarum maximè formidanda, ad medicinam tamen potius, quam mortem ferendam inuocata sit, ideoq; corporalibus pœnis, vel pecuniarijs quod ad hunc effectum, maior dici non potest, quod ex mente aliorū Doctorum, Alciatus, Antonius, Gomeſius, & Iulius Clarus scripserunt, & adde &, quod excommunicatio omnium pœnarum extrema est, nec ad eam, nisi alijs deficientibus remedijs accedendum est, quare, si iam secularibus pœnis vltio sumpta sit, Pontificiæ excommunicationis pœna cessare debet, t̄ contra verò, an qui legibus pontificijs pœnas reatus iam tulerit, Cæsareis quoque constitutionibus plecti possit, dictum est, posse, vbi maior sit legum secularium, quam Pontificiarum pœna; in criminibus mixtis.

100 Concubinarus t̄ autem crimen aliqui dixerunt esse merè ecclesiastici fori, quia legibus ciuilibus non puniatur, alij credunt etiam, lege ciuili hodie vtuntur, ideoq; merè mixti fori esse. e t̄ Ego quidem opinor, hodie legibus quoq; ciuilibus odio haberi, & nec tamen valere opinor consequentiam, vt quicquid criminis lege Cæsareâ multatum dicitur, quamuis alioqui ad iura Pontificiæ in primis pertineat, mixti fori esse dicatur, nam, si hoc consequeretur, hæresis quoque crimen, vt olim dixi-

a c. Felicitis. §. per hoc. de pœnis. in Sex. Alci. in d. c. i. numero 128. Didac. lib. ij. V. ariar. resolut. cap. x. Clar. præf. crimin. quæst. 57. vers. x. quæro. col. pen.
b Alciat. & Clar. vbi sup. Gomez. in c. i. de delic. nu. 40.
c Goffred. relatus per Abb. in c. cum sit generale. numero. 45. de foro compet. Bermon. de concubin. fol. 204. nu. 2.

mus, mixti fori esse posset, hoc quidè constat, Iudices laicos hoc delictu nõ curare, vt rectè Iulius Clarus testatur, in dicta quæstione tricessima sexta, hac forte ratione, vt ille ait, ne in ceteris puniant, quod delicti ipsi admittunt: Iudices tamen ecclesiasticos, quos nulla huius flagitij conscientia exagitat, seuerius, & vigilantius in hoc animaduertunt, nisi potestates seculares, quod non semel contingit, eis sese opponant, omniaq; euertant, quæ publicam in vtilitatem, Deiq; in primis honoris prudenter parata fuerant.

102 Adulterium t̄ verò vtriusque esse fori delictum omnes ferè consentiunt, videlicet, Abbas, Alciatus, Didacus, Villalobos, Decius, Clarus, & denique omnes quotquot scripserunt ad decretalem primam huius tituli, & ad capitulum incipiens, cum sit, de foro cõpetenti, tam rectè, quam veteres inrisconsulti.

103 Sic t̄ traditum est de crimine sacrilegij, quod constat etiam à iudice Ecclesiastico puniri, & quāuis Iulius Clarus & dicat, cõsuesse hoc crimen à Iudicibus laicis tantum puniri, Ego tamen, si vera sateri voluero, testari possum, vidisse, in foro Ecclesiastico laicos sacrilegij pœnam sate tulisse, & fultibus, quantum hoc iure licet, cœcos exemplum populo dedisse. t̄ Nec minus peccatum illud abhominabile, quo Deus irritatus vltices flammæ in quinque vrbes intorsit, potest ab episcopo in laicos vindicari, vt communis Doctorum habet sententia.

104 Item fortilegij peccatum per Episcopos coerceri potest, non minus, quam per potestates seculares. I Item Blasphemiæ, & Item stuprum, seu attentatio violandæ castitatis Virginitum Neodicatarum, à legibus quoque ipsis ciuilibus vindicatur, necdum à canonicibus.

k oap. ij. de maledict. vbi no. Clar. §. blasfemia. versu. hoc crim.

d c. primo. de fil. ex matrim. ad morg. an. cõtra. in feud. ibi nolens manere in peccato.

e. Ab. c. intelleximus. de Iudic. Alcia. d. c. prima. num. 18. Dida. li. 4. decret. fo. 137 & 145. Villalob. in com. opin. lit. l. Clarus in d. quæst. xxxvij.

f d. c. cum sit. & ca. conquestus. de foro cõpet.

g in d. quæst. xxxvij.

h c. clerici. de excessib. pralati. Bermon. de concubin. fol. 128 numer. 43. Clarus. d. quæstio. 37. vers. item quæro. & §. so domia. vers. sed quæro.

i Abb. c. pri. numero. 3. & 4. de fortileg. Clarus. §. hæresis. colum. pen. Voller. in præf. crim. vers. sic. aut inquisitione formata. numero. 54.

l. si quis non dicam. C. de episc. & cler. Soc. c. cum sit. de foro compe. Marfil. l. unica. nu. 40. C. de rap. virg. Boss. in pract. tit. de coit. damna. nu. 16. & 17. Clar. §. fornicatio. ver. cum moniale.

Abb. in c. vt clericorum. de vita. & honest. cler.

106 Fel. c. ecclesia. S. Maria. col. 38. nu. 102. vers. ex quibus in effectu. de con sit.

107 Abb. & do. Flo. d. c. cu sit. de foro compe. Anan. in c. ad falsariar. de cri. fal. Boss. in prac. ti. de fal. nu. 108.

108 l. si quis ma. ior. C. de tran. sac. Rom. c. 51. 2. Coar. lib. iij. decretal. par. ij. c. vi. nu. me. 20.

109 Boss. vbi su pra. nu. 107. & seq.

110 Bal. in l. co. sultra diualia. C. de testam. v. Auffer. de po. rest. eccl. nu. 6. ver. sextop. pot.

111 l. si lenones. C. de epis. aud.

112 c. contra i. dorum. 26. q. 7. vbi gl. & c. attendend. ij. q. 4. & ca. ij. de adulter.

113 K. glos. in ca. primo. de offi. ordin. & in c. cum sit. de foro compe. Ho. stien. in c. no. uis. de iudic.

114 Barbat. in ca. no. inter. de purgat. canon. Auffer. vbi su pra. nu. 4.

115 do. vt inhonestam corporis sui potestatem aliquibus faciant, eas enim à tiranica huiusmodi potestate per manu missionem, vel emancipationem liberari curabit. h

116 Traditum est tamen, quod in criminibus mixti fori, quibus episcopo in laicos ius & potestas est, non ei laicos fas est, ipsos capi, aut in carcerem detruere iubere, aut alijs pœnis, quàm censuris ecclesiasticis subijcere, atque hæc aut, maiore calculatorum numero esse receptum, Clarus in dicta questione ne trigesima septima, & quidam alij ab eo relati, quod tamen ego non admitto, nec Follerius in praxi crimin. canonica. Ver. aut inquisitione for. cano. nec Didacus in questione decima practicabili, nec Stefanus Austerius in tract. de po. ecclesie super laicis, ad principium, verius enim credo esse, concedi etiam, vt eos præhendi faciant, in quorum delicta cognoscere possunt, cum omnia censeantur mandata, & tradita, sine quibus iurisdictionis redderetur, nec vno in loco legamus, ecclesiasticis iudicibus capiendorum laicorum potestatem fuisse, non verum est, quod Clarus ait, contrarium in vsu obseruari, si quidem ego pluribus in vrbibus vidi, laicos à familia pontificia captos ab crimina mixti fori, in carcerem detruis iudicibus ipsi laicos non repugnantibus, nec satis aperto iure vtuntur, qui contendunt, ita demum ecclesiastico iudici licere, laicum capi facere, si cum infra. granti crimine deprehendant.

117 Estq; hoc animaduertendū, ne quia fallatur, quod non semper, vbi de crimine ad ecclesiam pertinet mentio nem canones habent, intelligi necessarium debet de crimine, quod mere sit ecclesiasticum, sed etiam illud intelligi quandoq; soler, cuius & laici cognitionem habent; rectè quidem appellari ecclesiasticum potest, quia ecclesiastici quoq; iudices ad talis criminis cognitionem, & diffinitionem admittuntur.

118 Potest etiam episcopus cæteris quibuscuq; criminibus non ecclesiasticis, peccatum nutrientibus ouellendie pœnas spirituales adijcere, & Item si laicus iudex interpellatus, iterumq; monitus

do, vt inhonestam corporis sui potestatem aliquibus faciant, eas enim à tiranica huiusmodi potestate per manu missionem, vel emancipationem liberari curabit. h

119 Ac sciendum, quod sancti Tridentini Concilij constitutione sessionis quartæ supra viceffimam capite viceffimo decernitur, criminales omnes causas non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum iudicio etiam visitando, sed episcopi tantum examinari, & iurisdictioni relinquere oportere.

120 Tribunal vero suum episcopus in quocumq; ciuitatis suæ, vel Diocesis loco eligere, figere, & refigere arbitratu suo potest, modo in laicis domibus illud non ponat, nec refert, quâuis subditi ad locum à domo sua distantie diei vnus itinere, cū lati essent diocesis fines traherentur.

121 Et hæc quidem præscripta iudicium criminale spectant. Ciuiliū quoq; causarum aliquæ sunt, quas coram episcopo agi oportet, nec secularium tribunal patiuntur, namque in primis notum satis est, spirituales omnes, & piæ causas ad forum episcopalem spectare, nec iudicem laicum vilo modo, ne quidem si fortè incidant, de eis scire impedire. Exempla autem causarum pertinentium ad curiam Pontifici. hæc

122 ponuntur, videlicet, p. cause omnes matrimoniales, easq; tangentes, quæ quidem ad ad episcopum pertinere creduntur, vt Concilium Tridentinum iuri communi inhærens cæteris iudicibus ecclesiasticis omnib. præter Episcopos, de huiusmodi causis iudicandi potestatem ademerit, & nec solent Pontifices Maximi causas matrimoniales, nisi ex aliqua iusta causa alijs, q. Episcopis committere, vt Io. Andrea,

monitus ab episcopo, vt crimen, de quo constabat, punire velit, nihilò tamen magis hoc se curare ostenderit, licebit episcopo hæc incuriam supplere, & quas ex iure pontificio poterit, pœnas delinquenti iniungere, a licebitq; episcopo non solum censuris ecclesiasticis, sed etiã pecuniarijs pœnis laicos ab crimina castigare, vbi cre datur, eas magis metuèdas esse, nquas

123 tamen pecuniarias pœnas sibi applicare non debet, sed pijs vsibus, nisi egeat ipse, diuidentia decernere. c

124 Satis deniq; perpendicandum est, in diocesi ordinariã iurisdictionem præter episcopum habere neminem ex iure communi. d

125 Ac sciendum, quod sancti Tridentini Concilij constitutione sessionis quartæ supra viceffimam capite viceffimo decernitur, criminales omnes causas non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum iudicio etiam visitando, sed episcopi tantum examinari, & iurisdictioni relinquere oportere.

126 Tribunal vero suum episcopus in quocumq; ciuitatis suæ, vel Diocesis loco eligere, figere, & refigere arbitratu suo potest, modo in laicis domibus illud non ponat, nec refert, quâuis subditi ad locum à domo sua distantie diei vnus itinere, cū lati essent diocesis fines traherentur.

127 Et hæc quidem præscripta iudicium criminale spectant. Ciuiliū quoq; causarum aliquæ sunt, quas coram episcopo agi oportet, nec secularium tribunal patiuntur, namque in primis notum satis est, spirituales omnes, & piæ causas ad forum episcopalem spectare, nec iudicem laicum vilo modo, ne quidem si fortè incidant, de eis scire impedire. Exempla autem causarum pertinentium ad curiam Pontifici. hæc

128 ponuntur, videlicet, p. cause omnes matrimoniales, easq; tangentes, quæ quidem ad ad episcopum pertinere creduntur, vt Concilium Tridentinum iuri communi inhærens cæteris iudicibus ecclesiasticis omnib. præter Episcopos, de huiusmodi causis iudicandi potestatem ademerit, & nec solent Pontifices Maximi causas matrimoniales, nisi ex aliqua iusta causa alijs, q. Episcopis committere, vt Io. Andrea,

monitus ab episcopo, vt crimen, de quo constabat, punire velit, nihilò tamen magis hoc se curare ostenderit, licebit episcopo hæc incuriam supplere, & quas ex iure pontificio poterit, pœnas delinquenti iniungere, a licebitq; episcopo non solum censuris ecclesiasticis, sed etiã pecuniarijs pœnis laicos ab crimina castigare, vbi cre datur, eas magis metuèdas esse, nquas

129 no. in d. c. mouit. de iud. Auffer. vbi supra, numero. 4. b. c. Statuimus. xvi. q. i. & c. quisquis. xxvij. q. iij. & c. ad an. res. de pgn. c. postulasti. de iud. Fel. in c. irrefragabili. nu. me. 5. de offi. ord. Auffer. de potest. eccl. nu. 2. c. Ioan. And. in d. c. irrefragabili. Bal. in d. autent. Bona damnatorum. & in l. ij. C. de epis. aud. Auffer. vbi sup. Bertac. vbi sup. in. v. par. lib. ix. nu. dix.

130 Abbas, Decius, Felynus, restantur, quamuis inferioribus quoque committere eos posse canonibus sacris nõ obster, & Ipsi verò episcopi, quibus hæc causa à S. Pontifice fuerit deman data, alteri eam subdelegare non poterunt, tanta est eius grauitas, & vix obtentum est, vt alij possit episcopo subdelegari, quamuis alia fuerit Decij sententia, & non prohibetur tamen episcopus eam Vicario suo subdelegare, in mandatoque omnium causarum facto ipsi comprehendatur, & vacante etiam sede capitulum hanc cognitionem habet, quod alibi quoque dicturi sumus.

131 Item causa omnes, quibus clericus à laico in iudicium vocatur, item quibus de ecclesiastica re aliqua clericus, vel persona ecclesiastica aduersus laicum agit, fori episcopalis sunt, & Leonis tamen decimi dipplomate specialiter concessum est Mediolanensi statui ad preces Ludouici tunc Gallorū Regis, & Ducis Mediolani, vt iudices ecclesiastici in causis inter clericos & laicos ex delegatione vertentibus laicos petentibus laicum assessorem iurisperitum sibi sumere teneantur.

132 Item causa omnes vltimate, vbi scilicet principaliter, non incidenter tractantur, ac questio in iure, non in facto est, vt supra diximus, fori Episcopalis sunt, & Item causa omnes quorumcumq; ecclesiasticorū beneficiorum,

133 dentibus. de excessib. prelatorum. b. Sessio. 24. capit. vigesimo. i. in c. si pro debilitate. de offi. delega. Dec. in c. propofuisti. col. i. de proba. Collect. c. i. de consang. Gomez. c. Statutum. nu. 82. de rescrip. in sex. Coar. epit. lib. iij. decre. c. 8. §. 12. K. de resti. in integ. c. ex liter. c. i. vt licet non contesta. Abb. c. i. de consang. in gl. iij. Dec. & Coar. ubi sup.

134 l. Abb. Io. an. Fel. Dec. But. d. c. si pro debilitate Coar. vbi sup. m. c. si. vbi Abb. & pro. de cog. spirit. c. lituras. vbi Bossi. de rest. spol. Lamber. de iure patro. in. iij. par. li. ij. q. ij. ar. ij. n. c. si quis contra clericum. & c. si clericus laicu. de foro cõp. o. d. c. dispendiosam. vbi gl. & doct.

135 d. c. i. de offi. ordin. Abb. c. cum cõtingat col. xij. cir. me diol. nu. 28. & seq. de foro comper. c. c. cum episcopus de offi. ord. in sex. no. in c. que frõte. de appellã. Bal. l. testam. ta. C. de testa. Bertac. de episcop. v. par. li. iij. ver. 38. nu. me. 40. f. ca. si Index laicus. vbi gl. ver. spirit. nali de sen. excom. in sex. c. tuam. de ord. cognit. c. per venerabilem. & c. la. tor. qui s. l. sint legi.

136 g. c. multorum. xxx. q. vi. c. auditis. d. pre. scrips. c. c. iij. sp. diosam. de iudic. c. accu. dentibus. de excessib. prelatorum. b. Sessio. 24. capit. vigesimo. i. in c. si pro debilitate. de offi. delega. Dec. in c. propofuisti. col. i. de proba. Collect. c. i. de consang. Gomez. c. Statutum. nu. 82. de rescrip. in sex. Coar. epit. lib. iij. decre. c. 8. §. 12. K. de resti. in integ. c. ex liter. c. i. vt licet non contesta. Abb. c. i. de consang. in gl. iij. Dec. & Coar. ubi sup. l. Abb. Io. an. Fel. Dec. But. d. c. si pro debilitate Coar. vbi sup. m. c. si. vbi Abb. & pro. de cog. spirit. c. lituras. vbi Bossi. de rest. spol. Lamber. de iure patro. in. iij. par. li. ij. q. ij. ar. ij. n. c. si quis contra clericum. & c. si clericus laicu. de foro cõp. o. d. c. dispendiosam. vbi gl. & doct.

a d. cl. emen. dispendiosam.
 b Gig. in tract. de pension. quaestio. lxxi.
 c d. c. per venerabilem. d. c. lator. d. c. tuam.
 d c. fi. 22. q. i. c. fi. c. cum. C. laicus. de foro comp. in sex. c. no-
 uir. de iud. c. venerabilem. de elec.
 e Bal. Cast. Inf. in l. ordinarij. C. de iud. Cald. in consi. ij. de fo.
 comp. Aufre.
 in d. tract. nu.
 15.
 f c. i. de emp.
 & ven. vbi In
 no. in c. signifi
 cantib. de off.
 deleg. Bal. in l.
 i. C. de epis. au.
 Firma. in hoc
 tra. par. iij. li
 br. 4. q. 3. 2. nu.
 me. 102. Bar.
 ba. in d. c. i. de
 emp. & vend.
 Aufre. in d.
 tra. de potest.
 ecc. nu. 4. Rjp.
 in trac. de pe-
 ste. remed. pra
 seruati.
 132
 g c. sicut. vbi
 gl. dif. 47. An
 ge. Sum. vers.
 elemosina. S.
 xi. Io. an. in re
 gu. ea. que in
 murcuria. Bar
 ba. & Aufre.
 vbi sup.
 h Bal. in pro-
 hem. decre. co-
 lum. iij. Ioan.
 And. capi. ea.
 qua. de reg. in
 vis. in sex. An
 charan. c. i. de
 constit. fo. 18.
 134
 ver. super hoc
 membro.
 i Spec. in tit. de don. inter vi. & vxor. S. formatur. vers. vtrū
 causa dotis. Bal. Pau. Inf. & fere omnes. in l. i. ff. sol. mat.
 K Bal. in l. in contractibus. S. in omni. in fi. c. de non nu. pec.
 ex rex. in c. fi. de iud. in sex. & in c. ij. de donat. inter vir. &
 vxor. Firma. in hoc tra. par. ij. li. iij. ver. quinto quaro.
 l' A bb. in c. significasti. col. vlti. vers. vltimo glossa quarit.
 de fo. comp. Fel. in c. fi. nu. 1. de off. ord. Ange. in l. cui iuris-
 dictioni. ff. de iurisdict. omnium iudicum.

ma annonæ caritate Episcopo licere,
 excommunicationis censura locuple-
 tes cogere, & eos, quibus opes redund-
 ant, vt inopes homines opibus suis
 exundantibus sustentēt, ne inopia ma-
 ximaq; egestate pereant, & quod tunc
 elemosinam facere præceptum lege
 diuina sit. quare potest episcopus cu-
 ram adhibere, ne præceptum negligē-
 do criminis in reatum incurrat, cum
 hoc propriū episcopi munus sit, hinc
 ¶ & fas est illi vitorum, sceminarum-
 que luxus, superfluosque ornatus cor-
 poris coercere, & præsertim, quibus
 facies deturpant, vel immutant, vene-
 reosque amores prouocant, ludosque
 & spectacula inhonesta extermina-
 re, h sapius autem disceptari vidi, an
 liceat episcopo choreas, & tripudia,
 que præsertim in carnisprinio, aut nu-
 ptijs celebrantur, prohibere, quā quæ-
 stionem Neuzanus in sua nuptiali
 libro quarto, numero sexto, post lon-
 gam disputationem decidit, pluribus
 in id citatis non licere, Ego autem in
 festis diebus, & vbiunque manifesta
 vitorum sementiam præbeant, prohi-
 bere posse existimo, ex prædictis.
 136 Item causa dotis, cum vidua ab hære-
 dibus mariti eam repetit, veluti pia ad
 forum quoq; ecclesiasticum pertinere
 potest, i fecus est, cum vir eam petit,
 nam iudicem ecclesiasticum adire nō
 potest, sic & cum lucrari eam maritus
 vult propter adulterium vxoris, vt dixit
 Baldus Nouellus in tractatu de do-
 te, speciali sexto decimanonæ partis,
 ¶ vnde & idem in alimentorum causa
 ¶ dicendum est. Vbi etiam causam do-
 tis ex matrimonij causa emergere cō-
 tingat, poterit episcopus proculdubio
 de ea cognoscere. x Quinetiā ¶ potest
 episcopus laico causam clericorū me-
 re ciuilem delegare, ¶ ex qua quidem
 delegatione laicus omnem ecclesiasti-
 ci iudicis auctoritatem ad decisionē
 causæ spectantem consequetur, quod
 cum Abbate, & Felyno aduersus An-
 gelum verius credo, dummodō ea po-
 testas alioqui iudici laico nō cōgruat,
 puta, si censuris vti veller. l
 141 Item ¶ satis notum est, causas omnes,
 ex quibus excommunicatio à iure, vel
 ab homine lata est, vel ferenda est, etiā
 in laicos, ad episcopi forum pertinere,
 &

& beneficiorum omnium suæ diœce-
 sis institutionem, & destitutionem, vt
 supra diximus.
 142 Potest etiam episcopus laicos cogere,
 vt piam testatorum voluntatē exequā-
 tur, vbi executor testamēto datus par-
 tes suas intra annum obire nō curet,
 nec alius testamento executor sit da-
 tus, A alteriūq; ¶ sui ipsius loco in hāc
 143 curam substituere, si forte ob ingruen-
 tia episcopatus negocia ipse ei supelle
 non possit, v & ¶ potest executores
 144 ipsum testamento datum, si malē ne-
 gocium pie causæ gerat, ab ea prouin-
 cia remouere ¶ & cogere, vt gestæ ad
 145 ministrationis rationem reddat, ¶ atq;
 146 etiam, modō eum suspectum iure me-
 147 ritō habeat, ¶ alium loco illius susti-
 cere, aut partes ipsius excipere potē,
 c omniaq; ¶ ad executionem piam facili-
 148 bus faciendam etiam honorū immo-
 bilium distractione, ¶ cogendo etiam
 149 ipsum executores, vt distrahat, quam
 quam testamento prol. ibitis expressē
 150 fuisset episcopus exequi, facere, ¶ &
 administrare poterit, cogendo etiam
 heredem seque, vt contra debitores
 d agat, quō pijs legatis satisfieri possit, d
 151 potest tamen Episcopi ¶ auctoritas
 vitari, si testator negligentibus execu-
 toribus alios executores substituat,
 vel decernat, nullum vt tempus execu-
 c tioni labatur. ¶ Si quod collegium
 152 pariter gubernatore suo, & Rēctore
 ei in fundatione constituto viduarum
 remanserit, gubernatoris officium epi-
 scopus subire poterit, vt decidisse Ca-
 strensem Firmanus ait. r
 f Est ¶ etiam executor episcopus ad di-
 153 stribuendum malē ablata incertis per-
 sōnis, ¶ sciat tamen, distributionem
 illam non esse faciendam in loco, quē
 ipse episcopus arbitrio suo elegerit,
 sed eo, in quo rapte res dicantur. g
 g Item potest episcopus questionem ha-
 bere, ¶ num qua legata ad pios ec-
 154 clesiarum, vel pauperum vsus fa-
 cta sint, quia, pauperum pater cum
 sit, eorum curam in omnibus gerere
 debet, h recte igitur Ampliis. Card.
 Borrom. & episcopus Papiensis edictis
 præceptisq; suis iusserunt, vt notarij
 omnes, quacumq; de relictis pijs di-
 ctarū testamenta, vel instrumenta ab
 alijs sic confecta habebant, ipsi episco-

a l. nulli, vbi Bal. & alij. C. de epi. & cle. c. nos quidē, vbi Bar. et
 ceteri, de testa. Fir. hoc tra. par. 6. li. 4. ti. de auth. epi. co. pe.
 b Spe. de instru. c. i. S. nunc verō aliqua. ver. 81. vbi app. Bal. in
 l. i. C. de bon. mat. Firm. vbi sup. ver. tertio quaro.
 c c. tua. de testam. Spec. vbi sup. ver. 55. Bal. in lect. l. ij. §. sed et
 si quis. C. comm. de lega. & in autē. hoc amplius. col. i. C. de fi-
 dci. c. Firman.
 vbi sup. ver.
 quarto quero.
 num. 7.
 d Firma. vbi
 supra vsq; ad
 numer. 3. &
 56.
 e Coar. c. tua
 nos. num. 6. de
 testam. ca. nos
 quidem. eo. ti.
 f Firman. in
 iij. par. li. iij.
 num. 17.
 g Bald. in au-
 tē. de aliarum
 vsus. in prin-
 ci. C. de alcat.
 & in l. i. C. de
 bon. aut. ho. in
 di. possiden.
 h Firman. d.
 libr. 4. part. 3.
 num. 50. Cor-
 rad. in titu. de
 sollicit. episc.
 nu. 59.
 i Aucten. pe-
 regrini. vbi
 Bald. C. com-
 mu. de success.
 fo. Firma. vbi
 supra. numero
 50. versic. vi-
 gesimo quinto.
 K l. prima. C.
 de bon. vacan.
 libr. decimo. l. prima. C. vnde vir. & vxor. vbi glo. & C. de hē
 red. decur. per totum titu. lib. 2.
 l Rarro. & Bald. in l. prima. C. ne quis in sua causa. Bartol. in l.
 est receptum. ff. de iurisdict. omnium iud. specu. in tit. de ar-
 bitr. §. sequitur. vers. sed nunquid. Firman. in hoc tract. par.
 v. libro. iij. numero. 19.
 m Innocen. in capit. irrefragabili. de offic. ordin. A bb. in c. ve-
 nerabili. num. 4. de censib.

no. 7 c. ij. de oper. no. Bart. in l. privilegia C. de sac. sanc. ecc. Paris. P. n. in trac. duelli li. i. §. an si dominus. Corra. in temp. indi. par. 4. ii. de iudice. q. xci. nu. me. 4.

b Sess. 25. ca. 19

c ca. si clericus adversus. vbi gl. xi. q. i. gl. in ca. pastoralis. ver. exceptis. cir. med. de of. fi. ord. Corrad. in rit. de epif. nu. 18.

d gl. & Ioan. Turrecr. in d. ca. si clericus. vers. arbitros. circa med.

e Inno. Abb. Ancl. c. cum Apostolus. de consib. Vitali. in cle. frequis §. in exigendo. de excos. prel. Zabar. d. c. c. ii. Apostolus. §. prohibemus. Boer. dec. 136.

f Sess. 5. ca. 2. de refor. ad fi.

g Sess. 6. c. 3. Sess. 14. c. 4.

h Sess. 7. c. 6.

i Sess. 13. c. 6

k Sess. 21. c. 4

sentiret, cum enim non sine evidenti animarū dispendio id cōmittere possit, quis neget, hoc negocij episcopo competere, vt saluti animarum consulat: A vt altis quoq; hoc titulo ipso dictum est, quam potestatem tantō magis ei esse indubitatum est, postquā sacrum Tridentinum concilium, tam quam diabolicum inuentum duelli vsum diris execrationibus exterminavit. B

160 Dubitatum est, si Episcopus contra aliquem subditum agere velit, quem forum fortiri debeat, nam ipse quidē in sua causa iudex esse non debet, nec coram Archiepiscopo eum cōueniet, quamuis econtrā subditus ipsius contra Episcopum acturus ad tribunal Archiepiscopi accedat: & decisum est, debere eligi arbitros, coram quib. contra subditum suum episcopus causam agat, c nolentē t̄ verō arbitros eligere subditum idem ep̄s coget, eos eligere, si verō ep̄iscop⁹ à subditis suis charitatis subsidium petat, ipsemet poterit censuris ecclesiasticis eos renitentes cogere, qui subditi, si de hoc cōquerantur immediatus Episcopi Prælatus superior aduendus erit, aut petente ipso Episcopo, si parere subditi recusent, arbitri iuris eligendi erūt. A

161 Sic vides, non deesse casus, quibus Episcopo etiam in prophanis negocijs manus laxata est, tam criminalibus, quā civilibus. Multa sunt deinde, quæ in ecclesiasticis quoq; & spiritualibus negocijs, licet iure forte ordinario Episcopis nō competant, sacri tamen concilij constitutionibus vti sanctæ sedis Apostolicæ delegati sunt consecuti, t̄ vt cum generali vel speciali priuilegio exemptus concionator (quod absit) errores prædicat, scandalq; in populū disseminat, quantum in monasterio sui ordinis alteriusq; prædicet, potest Episcopus ei prædicationem interdicere; At, si hæreses prædicet, potest contra eum secundum iuris dispositionem, aut loci consuetudinem procedere, F Et, t̄ quod nemo secularis Clericus, cuiusvis personalis, vel regularis extra monasterium degens et sui ordinis prætextu priuilegij tutus est, quominus, si deliquerit, ab Episcopo loci tamquā super hoc à sede Apostolica delegato secundum canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi, & possit, & t̄ quod vnionis perpetuæ à quadraginta vnionis proximis citra factæ examinari ab episcopis tamquā à sede Apostolica delegatis possint, & qua per subreptionem, vel obreptionem obtenta fuerint, irrita declarari. H Item, t̄ quod in civilibus causis mercedum, & miserabilium personarum clericis seculares, aut regulares, extra monasteriū degentes, quomodolibet exempti, etiam si certum iudicem non habuerint, coram locorum ordinarijs tamquā in hoc ab ipsa sede Apostolica datus conueniri, & iure medio ad soluedum debitum cogi, & compelli possint priuilegij, exemptionibus, & conseruatorum deputacionibus, & eorum inhibitionibus aduersus præmissa nequaquā valiturus. I Item, vt Episcopus apud ecclesiam suam residens de subreptione, & obreptione gratia, qua super absoluteione alicuius publici criminis, vel delicti, de quo ipse inquirere ceperat, aut remissione pœnæ, ad quam criminolus per eum cōdemnatus fuerat falsis precibus impetratæ, per se ipsū tanquā sedis Apostolicæ delegatus, etiam summarie cognoscat, ipsamq; gratiam, postquam per falsi narrationem, aut veri taciturnitatem obrenā esse legitime constiterit, non admittat. A C, t̄ quod liceat episcopo in omnibus ecclesijs parochialibus, vel baptisimalibus, in quibus populus ita numerosus sit, vt vnus rector non possit sufficere ecclesiasticis sacramentis ministrandis, & cultui diuino peragēdo, rectores, vel alios, ad quos pertinet, cogere, vt tot sacerdotes sibi ad hoc muneris adiungāt, quot sufficiant ad sacramenta exhibenda, & cultum diuinum celebrandum, t̄ atque vt possint nouas parochias etiam inuitis rectoribus cōstituere, cum propter magnam distantiam vnus rector omnib. sufficere nō potest, ipsiq; sacerdoti parochiæ recentis ecclesiæ portionem idoneam ex fructib. ecclesiæ matricis deducendam, vel à populo suppeditandā cōstituere, X & t̄ quod possint iuxta formam iuris perpetuō vnire quascunq; ecclesias

162

163

164

165

166

167

168

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

a c. v. ea. Sess.

b c. 6. ea. Sess.

c c. 7. ea. Sess.

d c. 3. ea. Sess.

e Sess. 22. i. de cre.

f ea. Sess. 22. cap. 6

g ea. Sess. ca. 8

h ea. Sess. c. 11

i ea. Sess. c. 9. & 10.

k Sess. 24. c. xi

l ea. Sess. c. 14

m Sess. 25. c. 9

n ea. Sess. 25. cap. 14.

a c. si vero, vbi doc. de iureiu. c. constitutus. de rescriptis.
b c. cum ex eo. s. si. c. nostro. de pen. cle. indulg. est. in vi
c. c. quod autem. eo. tit. de peni. in sexto.
d gl. in c. domino Sancto. uer. atque ignominiam. dist. 50. et
in c. Eutbemium. s. hinc colligitur. uerfi. infamiam. ij. q. ij.
glos. c. bi. qui.
uer. in potesta 185 uertatur. t. Episcopus ergo iurisiura-
te. xv. q. viij. a di remittendi potestatem habet. A Ae
Spe. in ritu. de 186 cum basilicam. p. dicat, his qui illis so-
proba. s. id au lennib. interfuertint, indulgere, vt insu-
rem. Abb. & Imo. c. cum. re de re iud. ir.
ij. part. huius b etarū sibi ob crimina penitentiariū re-
trac. li. iij. nu. m. 10. Voller. misionē anni vnus cōsequantur. xl.
prac. cri. can. uer. dierum in anniuersario, quotan-
uer. c. si. cōf. si. nu. 125. Gā 187 nis dedicationis die, n̄ quæ tamen ven-
dissal. de l. ga. par. i. q. xiiij. nia his non proderit, qui ep̄o illi sub-
e Spec. de exe d diti non sunt, nam quos non potest li-
cu. sen. s. nunc d gare, nec pariter absoluerē eos posse
viden. uer. vt c debet, c potest ep̄iscopus notæ, infam-
anima, Firm. iæ q̄q; maculam, saltem ex consequen-
par. v. li. 4. uer. ti abholere, d̄ um. S. criminis, quod in-
f. 29. nu. 55. e famiam irrogabat, impedimentum au-
f Arch. c. de 189 fert, vt ordinati ecclesiasticorū capax
persona. xi. q. fiat. d̄ p̄ item Arch. sui sniam exequi,
2. Imo. cā. pa- d & dum executio eius petitur, potest
storalis. de of- f de validitate eius cognoscere, atq; etiā
fi. ord. Phil. c. f mouere, t̄ non tamen causam egram
vt nostrum. 3. 191 restitucionem contra eam concedere,
no. de appella. g Potest t̄ ep̄iscopus notarios creare. e
Firm. ubi sup. Concellum est etiam ep̄iscopis ab eadem
uer. 33. nu. 61 sacrosā. Syn. Sels. xxiiij. c. vi. i. irregulari-
g Host. in sū.
de fide instr. s. quibus, & in c. cum. P. co. ti. vbi Fel. Pauin.
de potest. cap. q. x. par. i. nu. 12.
h Abb. in c. si quis contra. nu. 40. & 41. de fo. cōp. ubi alij.
i c. si. vbi no. de re iud. in sex.
k c. cum episcopus. de off. ord. in sex. ca. omnes basilicæ. i. 6.
q. 7. & 9. q. 1. per totam.
l Abb. in c. cum capella. de priuil. & c. cum contingat. de
foro comp. Ant. de Pretis in desen. ep̄isco. c. i. nu. 2.
m Ab. c. cum dilectus. iij. no. de consue. rex. in c. i. xvi. q. v.
c. nullus. i. 6. q. 7. Ab. c. cum ecclesia vltra. de ele. & c. cū
ex in uncto. de hōr. & c. requisisti. de testa. Fel. c. cum ven-
nabilis. nu. 31. de excep. Coar. c. tua nos. nu. 8. de testa.
o gl. c. cum olim. uer. reuocari. de p̄rlui. Ant. pret. vbi sup.
p Imo. in li. ff. de condi. insti. Cast. cons. 358. lib. i. Gomes. de
trien. poss. reg. 32. Pret. ubi sup. c. i. num. 5.
q gl. c. nulla ratione, & c. qui vero. xvi. q. i. Ant. pr. ubi su.
c. vn. in fi. ubi no. ut eel. bene. Spe. de disp. uer. nunc. de e-
pisc. nu. 106. c. si. de inslitu.

ritatib. orb. & suspensionib. ex delictis
oculto prouenientib. excepta ea, quæ
oritur ex homicidio voluntario, & ex-
ceptis alijs deductis ad forum conten-
tiosum dispensare, & in quibuscunq;
casibus occultis ēt sedi Apo. referuatis
delinquentes quoscunq; sibi subditos
in diocesi sua per se ipsos, aut Vicariū
ad id specialiter deputandum in foro
conscientiæ gratis absoluerē, imposita
penitentia salutari. Idem & in heresis
crimine in eodem foro consc. eis tan-
tum non eorum vicarijs permīssū est.
Item traditum est, pinguiorem esse ep̄-
iscopis in subditos suorum subdito-
rum, quàm Archiep̄isc. in suorum sub-
fraganeorum subditos iurisd. & autho-
ritatem, vt dixit Abbas, n̄ & alij.
h Hoc quoq; est ep̄iscopis priuilegium, vt
sniam suam alterius voce pronuntiare
iubere possit, i quis iudices inferiores
suo proprio ore eam proferre tenean-
tur. Item citari non p̄t, nec moneri,
vt p̄sonaliter cōpareat ep̄s, nisi ex cā,
ob quam deponendus, vel priuandus
veniret, etiam si ex officio, vel per inq̄-
sitionem, aut denuntiationem, vel ac-
cusationem, siue alio quouis modo p̄-
cedatur, vt cap. vj. Sels. xij. Conci. Tri-
dentini statutum fuit.
K Sunt & q̄ plures alij promiscui casus, qui
bus ep̄iscopi potestatem habent, quorū
operipretium esse duxi hic partē
enumerare, t̄ in primis verō sc̄dum est
enūteratam esse iure eorū intentionem
in tota eorū diocesi, & qualibet
eius parte, quod ad iurisdic. ep̄alem, x
quemadmodum, & Archiep̄. iurisd. in
tota eius prouincia est fundata, i qua
193 propter non licet alicui capellam sic
erigere, vt eā ē potestate exinat ordi-
narij, n̄ quare nec p̄t aliquis ecclesiā
m sine autoritate ep̄i edificare, nisi velit
eam in dñium Ep̄i reuocari, n̄ potest
n que ep̄iscopus cum perpetuum capel-
lānū facere, quē testator amoueri pos-
o se decreuerat, o & hæremite quoq;
p ipsi ep̄o loci parere tenentur. r t̄ Nec
194 ei adimitur potestas, quin, vbi iusta
causam eā id suadeat, possit vacatis
beneficij fructus sibi interea retinere,
q̄ nisi alioqui beneficia cōferre debeat,
nec sibi illa, aut eorum partem retine-
re possit. q Quod, t̄ si quaratur, an
195 ep̄iscop. dum extra suā ciuitatē, & diē-
cesim

cesim agit, possit officio suo incumbē-
tes partes obire, dicendum est, ea qui
dem extra suam dioccesim, vel ciuita-
tem facere posse, quæ sine partium cō-
tentione absolui possunt, sed ex volun-
tate eius mera procedunt, at, quæ iu-
risdictionis contentiosæ existunt, non
nisi in ciuitate sua, aut diocesi admi-
nistrabit: veluti (gratia exempli) mis-
sam solēnem celebrare etiam insignia
sua indutus, & beneficia conferre sua
nō prohibetur, etiam extra dioccesim,
& beneficij resignationem admittere,
& confirmare. A Sed, si in beneficij
collatione controuersia esset, hoc ei
non liceret conferre, nisi intra diocē-
sim, neque confirmare, neque eadē
p̄cedentia institutionem decernere,
nec beneficio priuare, n̄ neque excom-
municare, quamuis excommunicatum
absoluerē possit, quia hoc voluntariæ
illud contentiosæ est iurisdictione. c
Si tamen sententia excommunicatio-
nis seruat absque vlla causæ cogni-
tione, non sedendo pro tribunali,
creditar, tunc etiam extra dioccesim
existentem ferre eam ep̄iscopum posse,
d quam sententiam dixit Gome-
sius, n̄ quæ tamen sententia mihi ve-
ra non videtur, neque enim minus di-
citur contentiosæ iurisdictionis, quā-
196 uis iudex non sedeat pro tribunali,
nec causā cognitionem adhibeat, ne
in potestate eius sit facere, quod causa
sit contentiosa, vel minus, illud enim
tantum spectari debet, an iudicium
reddatur contra inuitum, vt sit con-
tentionis iurisdictionis, etiam quod nō
federet iudex pro tribunali.
197 Potest etiam ep̄iscopus parochas ec-
clesias conuentuales facere, modō ec-
clesiæ illæ tor opibus sint ditatæ, quot
conuentui alendo pro negocij vibus
satis fore credantur. e Estq; ue ep̄isco-
pus à iure gymnasijs publicis Cancel-
larius constitutus, & potest gymnasio-
rum professores eligere, n̄ quod de ar-
tibus liberalibus tamen, i, dem Car-
dinalis, & Archidiaconus intelli-
gunt.
198 Item t̄ potest in monasterijs monialiū
statum penitus euertere, Abbatillam-
que & moniales eius transferre, e &
duas ecclesias vnire, vel vnā alteri su-
199 bjicere. n̄ Potestq; t̄ vbi aliqua ec-

a Rgt. decif. r. de offi. vic. in antiq. Eor. questio. xxx.
b Fely. c. auditis. de prescr. Gondif. de legato. q. xv. nu. 12. Go-
me. c. statutum. de consli. in sex.
c Fely. c. cum inferior. nu. 5. uer. ad idem. de maio. & obe. Rip.
liij. nu. 5. ff. de re iudica.
d in c. ij. s. statuto. de consli. in sex. ex Abbate in c. nouit. nu. 3
de offi. dele.
clesia vacat, quamuis eius pronisio
ad Summ. Pontificem Maximum spe-
ctet, interea, dum eius prouisio differ-
tur, administratorem, vel œconomū
ei aliquem dare non secus, atque id
posset, vbi eius prouisio ad se specta-
ret. i
i Item, t̄ si alij inferiores ordinarij ne-
gligant, ecclesiæ, cui potestatem habēt
prouidendi, ministros dare, possunt
ep̄iscopi eorum incuria animaduersa,
eis diem terminumq; præfigere, in-
tra quem ecclesiæ teneantur prouide-
re, quo termino si ultra lapso, ep̄isco-
pis ipsis hæc cura incumbet, idque nō
minus ob negligentiam regularium,
quàm secularium potest, x t̄ nam &
201 regularibus negligentibus intra tem-
pus Later. Concilij confert, non exē-
ptis ep̄iscopis sua, exemptis verō apo-
stolica autoritate negligentiam sup-
plet. l. Potest etiam ep̄iscopus in sua
202 diocesi statuere, vt alicuius Sancti vi-
ri à Catholica ecclesia inter Sanctos
relati natalis, vel migrationis anniuer-
sarius dies colatur, in ciuitate, & diocē-
si, & festis, solennibusq; diebus, &
ferijs, & inducijs obseruetur, & si for-
te populus aduersaretur. m
Edicta etiam publica in clericos, vel
etiam in laicos de re spiritali facere
Ep̄iscopum posse non dubium est, n̄
quamuis olim nonnullos Iuriconsul-
tos, Pontificij iuris non admodum
peritos de hoc dubitasse viderim, id-
que vsu passim, omnibus in ciuita-
203 tibus seruari satis notum est. t̄ Potest
etiā in sua ciuitate, & diocesi leges, o
cōstitui. facere, quæ p̄petuæ sint, o nec
succello-
bio, columna prima, & secunda.
n cap. fina. de electio. in sexto. cap. pri. no. de postulat. no. in au-
cten. qui semel. c. quomodo, & quando iudex. Barto. in ex-
trauag. ad reprimen. uer. per edilla.
o c. vt animarum, ibi glo. & doct. de constituti. in sex. c. i. vbi
gl. uer. non generaliter. de consecrat. dist. 3.

e Ab. in c. cū
uenissent, de
consli. Bal. in
margarit. uer
sic. episcopus.
Firm. lib. iij.
par. ij. nu. 78.
huius tra.
f c. de quibus
dam. dist. 37.
vbi Card. &
Archiep̄. Fir.
li. ij. par. ij. nu.
49. & 86.
g Pet. Perns.
in tra. de mu-
ta. sta. eccl. in
prin. nu. 5.
h Fir. lib. iij.
part. ij. q. 39.
nu. 87. & seq.
i Ab. c. cum
nobis. de elect.
k Ab. c. cum
in ecclesia. nu.
7.
l Cle. vnic. de
sup. negl. pra-
lato.
m c. i. vbi gl.
uer. festiuita-
tes. de consec.
dist. ij. Mal-
ue. de Canoni-
zat. Sanct. in
in secundo du-
p 3

a Card. Zabarel. consilio trigesimo.
 b Cardin. ubi supra.
 c Io. and. in reg. cui licet. de reg. iur. in mercuri. Alex. Ias. Dec. in l. i. ff. qd quisque iur. Co. in reg. de instr. ref. q. i. f. i.
 d Archid. in c. cetero. xij. q. i. Dominici. in c. placuit. dist. 3. 2.
 e Fel. in c. qd super his, de maio. & obed. 204
 a successoris confirmatione egebunt, A
 quarum quidem constitutionum gra-
 tia, si cui fuerit ius quaeritum, non li-
 cebit episcopo contra eas dispensando
 ius alteri quaeritum auferre, v' necque
 suis tamen constitutionibus episcopus
 obstringitur, vt frequentes Doctores
 scripserunt, c' nec minus episcopo-
 rum constitutiones valebunt, quibus
 aliquid aduersus canonica iura statu-
 tum fuerit, si a subditis accepta vltro
 admittaeque fuerint, vt Archid. tra-
 didit, quem sequutus est Dominicus
 a S. Geminiano, d ex quo opinantur,
 in c. ij. de eta. 207
 f' valere constitutionem episcopi cle-
 ro assentiente factam, qua cautum sit,
 ne quis ad clericoru ordinem admit-
 tatur, continentiamq; & castitate non
 promiserit, cuius tamen contrarium
 quinque rationibus defendere cona-
 tus est Felynus. e Illud quidem ferè
 omnes consentiunt, f' posse episcopi
 aliquid iuri comuni addere, puta, no-
 uam poenā inducendo. f' Et satis quo-
 que preceptum est, posse episcopi, ca-
 pituli non adhibito consensu in leui-
 bus statuere, modò eius consilium sal-
 tem exquirat, in grauibus verò, non
 est satis, consilium eius scrutatum esse,
 nisi & consensum habeat, non solum
 210
 titu. in c. ij. de instit. in c. ad audientiam. de cler. non resid. De
 ci. in c. cum omnes. col. pen. ubi, & Bero. nu. 49. de constit.
 h d. c. i. & c. tuo nuper. de his, qua sunt a prelat.
 i d. c. nouit, & c. a. quanto.
 k Ab. c. requisisti. de testa. Bero. ubi sup. nu. 42.
 l c. i. ubi glo. de consecr. dist. 3. c. nouit. dist. 12. gl. c. Eleu-
 therius. ver. vigilia. dist. 91. Ligna. 2. pralud. de bor. canon.
 Plou. co. trac. q. ix. part. ij.
 m c. si quis irascitur. i. 3. q. 2. c. quicumque vult. i. 7. q. 4. gl.
 l. si quis ad declinandam. c. de epis. & cle. Car. Alex. c. non sa-
 tis. col. iij. dist. 86.
 n Host. c. consuluit. de off. ord. Fel. c. si quando. col. ij. de re-
 scrip. Borga. trac. de irregul. tit. de priuil. col. fi. nu. 10
 o Fir. in. ij. par. li. iij. nu. 82. q. 35. Corra. lib. ij. c. v. s. iij. nu.
 me. i. 6. tit. de digni. & pot. u. epif.
 p Siluest. in sum. uerfi. casus. q. ij. Naua. in sum. c. 27. §. 29.
 numero. 254.

vbi de statuendo episcopus agit, sed &
 si de negotio aliquo gerendo tractetur,
 & vnde irrita est episcoporu donatio,
 vel veditio, vel commutatio rei ecclesiasticae
 absque collaudatione, & subscriptione clericorum, nec f' potest
 absque fratum consilio Abbates & Abbatissas,
 & alias ecclesiasticas personas instituire,
 & delimitare. 1 f' Sic contra multò minus potest capitulū
 absque consensu episcopi constitutiones
 facere, aut grauius aliquid decernere,
 puta, res ecclesie alienare, & potest etiam
 episcopus nouam, laudabilem consuetudinem
 in celebratione officiorum in sua ecclesia
 introducere. l Potest episcopus, si pater filio
 haeredito ecclesiam instituatur haereditē,
 ipsi filio haereditate restituere, ex Augustini
 consilio, nec erit, vnde is episcopus
 ex tali facta rectè redargui possit. m
 Traditum f' est etiam (quod vtiq; mirum
 valde est) posse episcopum extra communionem
 eum iterato repellere, & ad pristinum
 excommunicationem redigere, quem Pōrifex
 Max. male de negotio instructus, sed circum-
 uentus absoluert, n Abbatem quoque
 & seignem, incautum, crudelem, f' fornicatorem,
 ebrium, indiscretum ab administratione
 remouere, & deponere potest. o
 Nec his tamen limitibus episcopi coercetur
 auctoritas, & potestas, nam & quaedam
 ipsi sunt, & praemendi, & laxas dandi
 in spiritualibus habenas, à iure tributa
 potestas, f' si quidem plures casus ei
 seruati sunt ex consuetudine, & plures
 sibi retinere, seruareq; potest, quos alius
 praeter ipsum soluere confessarius sacerdos
 possit nemo, f' quamuis alioqui iure
 diuino nullius, quantumuis grauius
 criminis soluendi potestas confessario
 sacerdoti interdicta sit, cum generaliter
 legandi atq; soluendi potestas, item clau-
 dendī atq; aperiendi clauis ei tradita
 sit, p nec criminum, & reatum potestatem
 solummodo, f' sed & excommunicationum
 soluendarum potestatem interdum sibi
 Episcopus retinere potest, & aliarum
 censurarum, quae ab ecclesia infliguntur,
 diuersa f' quidem haec sunt, hinc, licet
 Pontifici Maximo certarum censurarum
 soluendarum potestas

potestas sit seruata nullius tamen criminis
 vinculum solus retinet, rectè. n.
 222 Antonius ait, f' nullum peccatum adeo
 enorme extare, cuius potestas soluendi
 Episcopo non competat, modò censura
 onus non habeat, hinc, vbi f' reperias
 casum aliquem Pontif. Maximo seruatum
 esse, de censura exauctuandū est, f' atq;
 Pontifex Max. concedat alicui, vt casus
 sibi ipsi seruatos tollere possit, concedere
 etiam censuram, vt excommunicationem
 auctore, vt sed Episcopus non videtur,
 eadem ratione, cui dederit casus sibi
 retentos soluendi ius, simul etiam
 excommunicationem, tollenda auctoritatem
 dare, a nec f' concedendo absolutionem
 suorum casuum, & censurarum videtur
 concessisse absolutionem, vel dispensationem
 vtorum, vel irregularitatum, f' à quibus
 solus papa absoluere potest, b nec f' concedendo
 omnem suam potestatem alicui ad
 absoluendum poenitentem, videtur ei
 concedere, vt etiam in casibus sibi
 seruatis iure communi, vel consuetudinibus,
 vel consuetudine generantibus, vel
 speciali concessisse, c si tamen f' dixerit,
 omnes se casus suos concedere, nulli
 intelliguntur excepti. d Item f' soli
 Episcopo datum est, maiori excommunicatione
 vinculo soluere (ea excepta, quae sanctae
 sedis Apostolicae seruatae sunt) e & ab ea,
 quae ipso iure incurritur, f' etiam propter
 violentam manuum iniunctionem in clericum,
 vbi grauis non sit illata iniuria. f' Ipsi
 horum criminum soluendorum potestas,
 & poenae propter reatum inueniendae
 ex consuetudine seruatur, f' scilicet
 blasphemiae publicae, oppressorū filiorum,
 ex proposito vel casu, cuiuscūq; homicidij,
 falsi testimonij, & quo in crimine falsi
 si & hi comprehenduntur, qui interrogati
 subterfunt veritatem, vel qui pecunias
 accipiunt, vt ne testimonium deponant,
 vel qui veritatem testari noluerint,
 nisi pecunia accepta, n qui bus Siluester
 addit, hoc quoque crimen tenere notarium,
 caudicum, vel procuratorem, qui principalis
 sui instrumenta aduersario prodit, i crimen
 falsi quoque instrumenti, incendij periurij,
 incestus, corruptarum mo-

nalium, abhominandi cum brutis, vel contra naturam coitus, matrimonij clam,
 aut contra ecclesiae interdictum contracti,
 omniumq; publicorum, & enormium
 criminum, & commutatio quorumcumque
 votorum S. sedis non seruatorum, & ius
 disponendi de male ablatis, quorum incerti
 sint domini, atq; etiam si certi sint, vbi
 in humanis amplius non extant, nec eorum
 haeredes, Episcopo seruari solent, x f' Addunt
 aliqui, ex consuetudine licere, atq; solere
 Episcopos sibi retinere potestatem soluendi
 ecclesiasticae libertatis violatores, quod
 tamen curia Romana in diee nate domini
 sibi reseruat, item & eos, qui immunitatem
 ecclesiae ledunt, r & traditum est, praeterea,
 licere Episcopo & alios casus praeter
 supradictos sibi reseruare, si res ita exigere
 videatur, vt quia aliquod crimen adeo
 frequens, vltatumq; in eius ciuitate sit,
 vel diacepsi, vt nec concionatorū ardentes
 declamationes, nec sacerdotum obiurgationes,
 & parochorum salubres castigationes
 quicquam euellendo proficiant, vtile enim
 erit, experiri, vitam angusta eius soluendi,
 ac difficilis potestas, & Pontificias ad
 aedes ascendendi fastidium, vel praesul
 ipsi crimen suum emundandi rubor possit
 efficere, quod filio congruens timor
 operari non potuit, m quod disertissimis
 verbis Concilium Tridentinum, capite
 septimo sessionis decimae tertiae explicauit,
 his verbis, videlicet, Magnopere ad
 christiani populi disciplinam pertinere
 sanctissimis patribus nostris visum est,
 vt atrociora quaedam, & grauiora
 crimina, non à quibusuis, sed à summis
 dontaxat, sacerdotibus absoluerentur,
 vnde memorato Pontifice Maximo pro
 suprema potestate sibi in ecclesia
 vniuersa tradita causas aliquas
 criminum grauiorū res suo potuerunt
 peculiari iudicio reseruare, neq;
 dubitandum est, quando omnia,
 quae à Deo sunt, ordinata sunt,
 quin hoc idem episcopis omnibus in
 sua cuiq; diacepsi, in adificationem
 tamen, non in destructionem liceat
 pro illis in subditos tradita sup
 reliquos sacerdotes inferiores auctoritate,
 praesertim quò ad illa, praesertim
 excommunicata

a Sil. & Naua. ubi sup.
 b arg. c. a nobis. de sen. excom. Naua. ubi sup.
 c arg. c. si. de off. or. Naua. ubi sup.
 d extrauang. inter cunctas. de priu.
 e' c. nuper. ubi doc. de sen. excom. Fir. li. 4. par. 2. nu. 68. huius trac.
 f' Fel. post alios in c. quauis. de s. exc. Sum. ver. excom. catio.
 g c. ij. ubi gl. ver. reseruantur. de pan. in vi. Host. i. s. de penit. §. cui constitendum. Bnt. in ca. atf. clerici. §. a. ad. f. ind. Fir. ma. ubi su. ca. su. 30. nu. 132 Silue. & Naua. ubi sup.
 h Ab. in c. i. de cri. sil. ver. casus. §. 4. nu. 2.
 i l. i. §. qui de posita. ubi Bar. ro. ff. de po.
 k gl. in d. c. 2. de panit. cum alys sup. alle. l. Sil. ubi sup. m Siluest. in sum. ver. confessor. 3. in. i. q. Ang. versi. casus reserua ti episcopo

a Ang. Siluest. Nuar. vbi s pra.
 b d. extrava. inter cunctas. s. obsequent. de privileg. Ange. Siluest. Nuar. vbi supra.
 c Spec. de dispensatione. §. nunc de episcoporum. Firman. in hoc trac. par. ij. nu. 107. vsque ad nu. 114. Inno. in c. dilectus filius. de temp. ord. Borga. vbi sup. tit. de dispe. epif. Corr. li. ij. c. 7. §. 4. de pot. epif. i. spi. d. gl. in c. aspi. clerici. §. pri. ner. minora. et ver. dispensa. re. de iudi. et gla. in c. minor. dist. 50. in fin. glof. c. glo. in c. pot. stulasti. de cleri. excom. mi. ni. Innoc. in c. dilectus. de p. po. ordi. et in c. innotuit. de eo. qui sur. ordi. susce. et in c. vlti. in fi. de postu. prelat. Spec. in tit. de leg. §. sunt quo. que in fi. Ab. in c. 2. de ro. to. et ca. ij. et c. nuper. de s. ven. excom. Li. gna. et Caldo. c. nuper. de s. ven. excom. Fe. li. c. pastoralis §. preterea. col. um. ij. de offi. ord. et in c. at. si clerici. §. de adul. de iud. c. sil. ver. dispen. satio. §. 9. ver. sic. 3. quando. f. d. c. atsi cle. rici. in fi. ver. pot. vbi Ab. g. Spec. de laps. et dispen. §. genera. vbi Bal. in addi. gl. c. exi. gunt. i. q. vij. Perus. in c. licet canon. §. is etiam. 3. no. de elec. in sexto Rebus. in prax. tit. u. de dispen. ad plu. benefi. nu. 80 b. capit. innotuit. de electio. i. reg. inuito. Perusi. et Rebus. vbi supra. K. gl. d. c. miror. dist. 50. Ab. Des. Fel. in d. c. atsi clerici. §. de iudi. c.

c dus, c. Aluarus Pelargus in tract. suo de planctu eccl. quem appellat Petrus Duennas, in reg. ducentesima quadragesima septima, longa serie, & ordine recentant, nec nos tamen eos post habendos censemus, quamvis transcribere ab alijs dictam, & scripta, neq; subtilitatem, nec purgatum laborem, aut emunctam lucernam oleat, verum id fecimus, vt lectori omnia ante oculos penerem, neque onere grauaretur, alios libros ad eundem, atq; etiam, quia alio ordine a nobis hic de scripta lectori fortasse magis in promptu, parata, obuiaq; erunt, quod in primis vnicuiq; doctori, vt faciat, omni studio curandum est.
 239 Magna tamen in primis altercatio est, an Episcopus nihil relaxare possit, nisi cuius dispensandi a canonibus specialiter auctoritatem acceperit, an contra, omnia eius dispensationi intelligentur concessa, quae prohibita iure non inueniantur; de qua Bernardus glossator, & Borgasius, & verius credo esse, omnia Episcopis in penitentialibus seu spiritualibus licere preter ea, quae eis specialiter, & expressè adempta sunt, Summoq; Pontifici, aut alijs seruata; quare cognitis, quae soli Pontifici Maximo competit, eorum quoque cognitio resulabit, quae Episcopis inferioribus spectant, nempe cetera omnia, nec omitto, legem, quae dispensandi potestatem simpliciter tradit, eam potestatem Episcopo tribuere, ceteri, ne si de Sum. Pont. intelligatur, in re profus omni dubio carente facta v. videatur, f. & hac quidem remittendi iuris potestatem infra scriptis ac similibus casibus ipsius in Episcopi arbitrio esse, nec nisi vltro id facere velit, f. teneri sciendum est, interdum tamen & non iniuria quis cum eo expostulabit, si ratione aliqua vigente, & relaxationem iuris desiderante, Episcopus tamen summo in iure consistere, nec transuersum quidem vnguem ab eo discedere velit, e licet enim dispensatio sit gratia, quam nemo inuitus facere tenetur, quemadmodum & e conuerso inuitus quis dispensari non debet, vbi tamē, vel publica utilitas, vel merita personae eam desiderat, non est deneganda. K. Quat

Quapropter superflua forte erit horum casuum enumeratio, nisi ad leuandum lectoris laborem additi fuissent: Illud quidem interm non omittam, plures a praedictis iuriconsultis casus inseri, qui non tam dispensatione egere, quam ordinaria Episcopi auctoritate regi videntur, eos igitur ego missos faciam praesentia, nec inter casus dispensationem desiderantes referam, si tamen
 242 in primis praefatus fuero, f. parce vti Episcopum hac relaxandi potestate oportere, vt capite decimo octauo sessionis quinta, & vicesima, Concilij Tridentini monentur, his verbis videlicet: Sicari publicè expedit, legis vinculum quandoq; relaxare vt plenius euentibus casibus, & necessitatibus pro communi utilitate satis fiat, sic frequentius legem soluere; exemplisq; potius, quam certo personarum, rerumq; defectu petentibus indulgere, nil aliud est, quam vnicuiq; ad leges transgrediendas aditum aperire, quapropter sciant vnicuiq; sacratissimos canones exactè ab omnibus, & quoad eius fieri poterit, indistinctè obseruandos; quod si vgens, iustaq; ratio, & maior quandoq; utilitas postularit, cum aliquibus dispensandum esse, nil causa cognita, & summa maturitate, atq; gratis a quibuscunq; ad quos pertinebit, erit praestandum, aliterq; facta dispensatio subreptitia censetur.
 243 Relaxandi igitur iuris seu dispensandi (quod idem est) potestatem Episcopus ferè in omnibus negocijs habet, videlicet, circa sacramenta ordinis & matrimonij, circa beneficia, & circa penas, ac poenitentias, & vota: atq; adeo verum est, Episcopo ius & potestatem dispensandi competere, f. vt quandoq; etiam vt nonnulli scripserunt, si magna aliqua ratio, & causa, necessitas, vel utilitas vigeat, possit constitutionis alicuius in Concilio ecumenico promulgatae ius summum aliquantisper molire, vbi pro negotio loco, tempore, aut personae qualitate vereatur, ne in summam iniuriam constitutio veratur, A f. Illud certè ab omnibus dictum est, quod contra Concilij constitutionem dispensari poterit ab Episcopo, si concedat simpliciter con-

a Ab. c. cum dilectus. de elec. c. dilectus. c. si de fil. presb. in d. c. at si clerici. §. de adul. Rot. deci. 262. in no. dec. v. i. de iure pat. Rom. consi. 325. Rebus. in praxi. de dispen. ad plu. be. nef. nu. 31. et 32. Put. Dum. reg. 248. lim. 2.
 b Ab. et Fel. in d. §. de adul. Coar. in c. alma mater. §. i. nu. 8.
 c Arc. et Dec. in d. §. de adul. Staf. in 1. ac. de lit. grat. tit. de qual. et sta. he. nec. vers. et in praemissis.
 d c. Deus qui et c. quasit. de penit.
 e c. significasti. vbi glo. et doc. de off. Ar. chi. Spec. de dispen. §. nunc. de episcoporum. ver. 3. Firm. in hoc tra. par. 2. lib. 4.
 f c. i. et ij. vbi glo. de ordi. ab epif. qui epif. renunt. Spe. vbi sup. ver. v. Fir. ma. vbi supra. ver. 4. dispen.
 g c. i. qui cle. vel nouen. ubi no. Spe. ubi su. nu. 14. et Vir. nu. 14.
 h c. i. de epif. qui epif. renunt. Spe. ubi supra. ver. 4. Vir. ver. si. 5.
 i c. i. de cle. p. sal. promo. c. i. di. 52. Spe. ubi su. ver. 17. Fir. ma. 17.
 k d. c. quasit. vbi gl. ver. de nationis. de i. po. ordi. c. fraternitatis. c. i. 24. Spec. ubi. 26. Fir. ver. 26.
 l c. i. qui cle. vel nouen. ubi no. Spe. ubi su. nu. 14. et Vir. nu. 14.
 m c. i. de epif. qui epif. renunt. Spe. ubi supra. ver. 4. Vir. ver. si. 5.
 n c. i. de cle. p. sal. promo. c. i. di. 52. Spe. ubi su. ver. 17. Fir. ma. 17.
 o d. c. quasit. vbi gl. ver. de nationis. de i. po. ordi. c. fraternitatis. c. i. 24. Spec. ubi. 26. Fir. ver. 26.
 p c. i. qui cle. vel nouen. ubi no. Spe. ubi su. nu. 14. et Vir. nu. 14.
 q c. i. de epif. qui epif. renunt. Spe. ubi supra. ver. 4. Vir. ver. si. 5.
 r c. i. de cle. p. sal. promo. c. i. di. 52. Spe. ubi su. ver. 17. Fir. ma. 17.
 s d. c. quasit. vbi gl. ver. de nationis. de i. po. ordi. c. fraternitatis. c. i. 24. Spec. ubi. 26. Fir. ver. 26.
 t c. i. qui cle. vel nouen. ubi no. Spe. ubi su. nu. 14. et Vir. nu. 14.
 u c. i. de epif. qui epif. renunt. Spe. ubi supra. ver. 4. Vir. ver. si. 5.
 v c. i. de cle. p. sal. promo. c. i. di. 52. Spe. ubi su. ver. 17. Fir. ma. 17.
 w d. c. quasit. vbi gl. ver. de nationis. de i. po. ordi. c. fraternitatis. c. i. 24. Spec. ubi. 26. Fir. ver. 26.
 x c. i. qui cle. vel nouen. ubi no. Spe. ubi su. nu. 14. et Vir. nu. 14.
 y c. i. de epif. qui epif. renunt. Spe. ubi supra. ver. 4. Vir. ver. si. 5.
 z c. i. de cle. p. sal. promo. c. i. di. 52. Spe. ubi su. ver. 17. Fir. ma. 17.

stitutio, vt dispensari possit quandoq; contra eam, n. nam superiori doctrina Staffleus noluit suum calculū addere, neq; Aretinus neq; Decius. c. Creditur quoq; Episcopum posse aduersus eum canonem concilij dispensare, qui poenitentiam iniungit, eò quod omnes poenitentiae sint arbitrarie, n. vt post multos, quos citat, scripsit nouissimè Petrus Duennas in regula ducentesima quadragesima octaua in tercia limitatione. Et in primis quidem, quod ad ordinem multis in casibus, quibus alioqui prohiberetur aliquis, ad ordines admitti, vel quos habet ordines exequi, & retinere, potest tamen Episcopus concedere, vt eos retineat, vel etiā vt maiores allequatur, potest enim ei, qui ab alieno Episcopo se quidem ignaro, ordines suscepit, indulgere, vt in susceptis ordinibus (quod alioqui iure ei interdictum erat) ministrare possit, et Item ei, qui ordinib. ecclesiasticis ab excommunicato Episcopo ignarus excommunicationis adscitus fuit.
 248 Item, f. si quis Diaconus alterum vulerat, aut matrimonium de facto contraxisset (de iure enim non poterat) seq; poenituisse exacto sibi ob culpam iniuncto onere ostenderit, non adimitur episcopo auctoritas eum ad maiorem presbiteratus ordinem admittendi. e. f. Item cum eò benigne agere potest, quem alius Episcopus nescium abdicato iam Episcopatu ordinibus ad sociarit, h. item f. cum clerico per saltum promotio, vt ad ordines euehi possit. i. Item, f. vt clericus concubiniarius, cuius crimen occultum erat, nec dum sententia in notorium loco, tempore, aut personae qualitate vereatur, ne in summam iniuriam constitutio veratur, A f. Illud certè ab omnibus dictum est, quod contra Concilij constitutionem dispensari poterit ab Episcopo, si concedat simpliciter con-

Quat

a c. fraternitatis. dist. 33. c. si de temp. ord. no. in c. atsi cl-
xi c. s. de adulterijs. de ind. Spec. vbi supr. ver. s. Firmanus.
verfi. octavo.
b c. i. de cler. pugn. in duel. c. i. de corp. vitiat. c. bis a quibus
23. q. 8. Spec. vbi supra. ver. nono. nu. 2.
c Sessio. 25. cap. 19.
d ca. placuit.
x. q. i. ca. mil-
lus. dist. 38.
Spec. ver. 26.
Firma. 40.
e Spec. vbi su-
pra. Firm. au.
11. Innoc. c.
dilectus. de rē
po. ord. Turve-
xema. ca. si in
laicis. dist. 48.
Diaz. prac. er.
ver. illiterati.
f c. si quis p-
sbi. dist. 50. c.
255. de fur. Spec.
ver. 29. Firm.
114.
g ca. ex parte
B. c. ex par-
te M. de corp.
vitiat. c. si
gnificasti. cod.
i. c. si quis p-
egritudine. et
ca. Eumachius.
258. dist.
50. c.
259. de
b c. presbyte-
ros. qui. dist.
50. Specul. &
Firma. vbi su-
pra.
i c. generali
dist. 54. c. mul-
tos. ca. dist. in.
Spec. vers. 41.
k c. i. de corp.
vitia. ca. ij. de
apost. Spec. &
Firma. vbi su-
l glo. & doct.
in c. consultationis. de temp. ordi. Specul. vbi supra. s. nunc o-
stendendum. nume. 52. & s. nunc de episcopo. s. prohibetur.
Firma. d. num. 107.
m Siluest. d. ver. dispensatio. s. x. ver. nono in ordinato.
n c. i. de eo. qui fuit. ord. suscep.
o Siluest. vbi sup. vers. octavo in eo.
p c. cum illorum. de sent. excomm.

h tur pot. h ite t si seruum a domino te
dimere vel it, potest cum ad ordines
admittere, & pariter monasterij ser-
uum, i Item t in quocumq; mani-
262 festo, & si enormi crimine, homici-
263 dio excepto, in quo tamen monentur
Episcopi, ne sine iusto discrimine, &
iudicio hoc faciant, sed perpendant,
num ex tali promotione hominis cri-
minosi aliquod populi offendiculum
promouire possit, & an prius iniustam
sibi ob tale crimen poenitentiam, aut
partē peregerit, que necessitas, quā uē
ecclesie vitia hunc promoueri ex-
poscat, & huiusmodi cautiones pru-
denter Episcopus perpendat, memi-
neritq; ab Apostolo præcipi, ne cui ci-
tò manus imponatur, & quod multò
magis obseruandū est in promotione,
quæ dispensationē desiderat, si quidē &
dispensatio ipsa cum causę cognitione
facienda est, duplici igitur cā gemina-
tā, dupliciq; cautionē exigī crediderim.
264 Sunt t &, qui opinantur, posse Ep-
iscopum cum eò benignè agere, qui
ordinū consociationem extra quatuor
tempora à iure distincta accepit, que
tamen sententia paucissimos habet se-
ctatores, cum furē omnes dicant, non
competere hanc potestatem Episcopo,
t nisi fortè haectenus dispensare
Episcopum posse dicamus, quò possit
in suscepto ordine ferri, ac permitti
non, vt maiores assequi etiā possit.
266 Nec t prohibetur Episcopus, cum ca-
pacem ordinem ex benignitate effice-
re, qui intra ordines sacros furtiue se
se recipi fecerit, modò tamen con-
tra huiusmodi irreptitios ordinū sup-
pilatores, ne id committerant, excom-
municationis poenam Episcopus nul-
lam comminatur fuisse, t nam si Ep-
iscopos (vt fieri sepius solet) sub ana-
thematis poena hoc prohibuisset, Pon-
tifer Romanus solus hanc culpam cō-
donare posset, n nisi t ille ingressus
religionem iam diu non illaudatum
de se specimen præbuerit, nam tunc
etiam Episcopus dispensare poterit
atq; etiam, vt in ordinibus legitime su-
ceptis ministret, non adimetur Epi-
scopo tunc dispensandi potestas. o
269 Item excoicatum, qui minores ordi-
nes suscepit, eps tollere cōcedit, nō
tamē, si ad sacros ordines euectus sit. p
270 Aposta-

270 Apostatam quoq; ad religionem, si post
apostasiam minores ordines acce-
pit, habitu non dimisso Episcopus dis-
pensare potest, si exemptus ab episco-
a po non erat. A
271 Bigamus t quoq; vt ordinibus mino-
ribus aggregari possit, in dijsue iam
coopatus manere, ab Episcopo gratiā
potest obtinere, vt multi opinantur,
sed & multi alij in diuersa sunt senten-
tia, adeo, vt de communi hinc & hinc
attestationes sint. B
272 Nec t minus ferre potest, vt, qui mi-
nistravit, functionesq; eius sacri ordi-
nis executus est, intra quem non er-
raret receptus, post biennium, aut tri-
ennium, ordinis illius, in quo legiti-
mè adiectus erat, munia obire possit,
vt nonnulli generaliter tradiderūt, G
quod certe in Diacono, qui missam
celebrare ausus fuit, satis aperte ab Vr-
bano Tertio distinctum est, in decre-
tali epistola secunda, sub titulo, de cle-
rico non ordinato ministrare, sed, an,
qui omnium ordinū exors est, & cle-
ricorum tamen muneribus, ceremo-
nijsq; solenniter sese immiscere non
formidauit, Episcopus ei gratiam fa-
cere possit, qua ordinibus recipi, ad-
279 mittiq; mereatur, dubium est, vel, an
qui in ordine minore constitutus ma-
ioris ordinis partes susceperit, eo in or-
dine, in quo temere ministravit, tol-
lerandus, vel ad maiorem admitten-
dus sit, t & verius credo, posse etiam
Episcopum huic indulgere, vt qui or-
dinem aliquem habeat, in eo ministra-
re possit, ac qui nullum ordinem ha-
bens in ordinibus ministravit, ordi-
nibus possit aggregari, nam si hæc ei
potestas non denegatur, eum admit-
tendi, qui supremum illud altaris mu-
nus exequi ausus fuit, quantò magis
id in minoribus concedendum est, D
274 Vt tamen maiores ad ordines is te-
merarius, ascendere possit, episcopus
nō dispensat, & non quidem inficior,
gratius peccat, & venia minus digni
censeri eum, qui prophanis manibus,
cum nullo in ecclesiastico ordine ef-
ficeret, in ordinibus ecclesiasticis mini-
strare non erubescit, quàm eum, qui
ex ordine ecclesiastico existens non cō-
uacientes, nec dum ordini suo con-
cessas partes agere sibi arrogat & præ-

a no. in d. c. cum illorum Silu. ver. apostasia. s. 8. ad fi.
b c. ij. vbi gl. & doc. de bigam. Spec. vbi sup. Car. Alexan. c. lector
dist. 34. Soc. con. xij. nu. 14. li. i. Phil. Fran. c. i. de biga. in sex.
Siluest. vers. bigamia. s. 7.
c c. ij. de cler. non. ordin. ministr. vbi no. Spec. in d. tit. de dispen.
s. nunc de Episcoporum nu. 18.
f sumit. f Illegitimus t quoq; ex venia
275 episcopi ad ordines minores euehi po-
test, ac si magna urgeat causa, etiam
ad sacros promoueri. t Sic, t qui ba-
ptismi sacramentum sciens bis eidem
contulit, ministravit, vel ipse accepit
regularium religionem ingrediens po-
test ab Episcopo veniam impetrare, vt
ordinibus sacris adscribi, conciliariq;
mereatur, n item, t qui beneficium
de manu laici accepit, ab episcopo af-
277 sumi admittiq; potest. i
Et hæc quidem de potestate episcopi
in dispensando eos, qui ad ordines ali-
qua ex legitima causa admitti non de-
bent, dicta sunt, sed potestatem etiā
latiorem in his habet admittendis, q
à beneficijs summouēdi essent, t quin
imo aiunt, raros dari casus, quibus
in beneficijs episcopus dispensare nō
possit, & nam t & clericum pugilem,
K etiam vbi mors aut membri mutila-
279 tio inde sequuta est, licet non ad ordi-
nes, vt diximus supra, ad beneficium
tamen admittere potest, i item t ex-
communicatum, nisi à Summo Pon-
tifice, ob contemptum sedis Aposto-
licæ excommunicatus sit, beneficij
capacem efficit, m beneficiumq; vt si-
bi collatum, dum in excommunica-
tione esset, retinere possit, indulget,
quod credit Panormitanus pcedere,
& si ab alio quopiam ordinario id be-
neficium ei collatum esset, Didacus ta-
men aliud sentit, nisi & is, ad quem
spectat beneficij collatio, huic dispen-
sationi assentiretur; n si verò benefi-
cium ei à Romano Pontifice collatū
fuisse, non posset utiq; Episcopus cū
eo dispensare, quia beneficium Ro-
mani
ficulo nono, numero secundo.
m c. postulastis. in prin. vbi gl. Innocent. & To. Andr. de cler.
excom. ministr. Spec. vbi sup. vers. 16. Firma. nu. 110. vers.
18. Didac. in c. alma mater. par. pri. nu. 8.
n Ab. d. c. postulasti. de cler. excom. ministr. Coarv. d. cap. alma
mater par. pri. nu. 8.

d d. c. ij. vbi
no. de cler. non
ordin. ministr.
Spec. vbi sup.
vers. 18. Silu.
vers. dispensa-
ti. s. x. & ver.
irregularit. s.
xi. & ver. ca-
sus. nu. 15. Fir-
man. vbi sup.
e Ab. d. c. ij. &
cler. non ordi-
ministr.
f Ab. ubi sup.
g c. veniēs, et
c. postul. de sil.
presbi. vbi no.
& c. i. co. ti. in
sex. Spec. ubi
nu. 31. Rebus.
in prax. tit. de
dispensac. irr.
defect. natali.
nu. 43. & seq.
h Siluest. ver.
irregulari. s. 4
i Siluest. ver.
benefici. ij. in
prin.
K Innoc. c. ij.
de cler. pugn. i
ducl. Ab. c. ij.
de cler. non or.
Siluest. vers.
dispensatio. s.
x. nu. 6.
l c. ij. de cler.
pugn. in duello
c. studeat. in fi.
dist. 50. Spec.
vbi supra ver-

a gl. & doct. di. c. i. & ij. de cler. excomm. ministr. Spec. & Firm. vbi.

b c. praterea. vbi no. de vsu. Spec. et Firm. ver. septimo.

c d. c. fideat dist. 50. c. ij. de cleric. pugn. in duello. Specul. nrs. 10. Firm. vrs. 116.

d Ab. & alij in. c. de multa. de preben.

e c. magna. s. cum igitur de voto.

f c. multa excomm. cod. de voto.

g Silue. vrs. votu. s. ij. Na uar. c. x. s. ij. ij. pr. accp. Ab. c. proposuit. de concess. preben.

h Innoc. c. de catero de sent. excom. Domi. c. cum ex eo. de elect. Feli. post alios c. si. de of. fic. ordin.

mani pontificis auctoritate iam affectum esset, vt Didacus ait supra citatus, q; illi, † qui, antequam ordinib. adscitus fuisset, vel Diacono, qui sacrificium missæ celebravit, etiam ante lapsum biennij vel triennij, vt beneficium suum retineat, concedere potest, quamuis non nisi post dictu tempus in ordinib. suis ministrare vt possit, episcopus pati non debeat, vt diximus supra. A Clericum quoq; ob crimen vsuræ ab officio, & beneficio suspensum accipere, humaniterq; habere potest, et beneficium ei suum vt retineat, concedere. b Homicida † quoq; licet delicti venia, vt in ordinibus suis ministrat, concedere Episc non possit, nō tñ prohibetur beneficium ei suum miserationis, pietatisq; humanæ cuiuscumq; gratia, ne ille mendicium trahere vitam (sacerdotali dignitati indignum) cogatur permittere. c Item, † vt coniugatus clericus simplex beneficium habeat, vt ex Io. Andree, quem citat, scripsit Paulus Borgasius præcatus, episcopus assentire non prohibetur. d Item, vt † quis plura beneficia eodem tempore habere quis possit, Episcop. dispensat, de quo tamen latius infra dicturi sumus alio in loco Deo fauente. e In † votorum quoq; obligationibus remittendis non minima est episcopo rum potestas, seu de soluendis, seu de commutandis agatur, quæ diuersa & separata sunt, † si quidem commutatio, licet vouentem à suscepta obligatione liberet, non tamen omnino eum solutum à quocunq; onere, & nexu dimittit, sed aliud onus priori subrogat, quod Deo credatur, æquè gratum esse, & tunc ei locus est, cum impossibile, aut valde difficile est, votum Deo reddere, aut cum maius bonum ex eo, in quod mutatur, quàm ex voto speratur, redundaturu, † hinc rectè edoctum est, nullum non votu in aliud maioris pietatis opus mutari transferriq; licere. † Dispensatio autem, seu relaxatio voti sic onere & obligatione Deo promissa vouentem leuat, ac liberat, vt reliquum nihil apud eum remaneat oneris, quod ed sit, qd. votum illud vel malum, vel impossi-

bile ei, qui votum nuncuparit, vel inutile, vel maioris boni causam impediturum credatur, † hinc facilius assentiendum videtur dispensationi, quàm commutationi voti, quasi dispensatio maiorem fauorē ideo mereatur, quia votum contra naturam suam esse videatur, proptereaq; nec seruandum sit: † Episcopus igitur videtur semper subsistente causa dispensare posse, vtiq; omnem obligationem laxare, nā, si votu sit malum aliquod parituru, et nihil vilitatis spiritualis afferat, maius ē bonum impediatur, cur non possit illud Episcopus condonare? commutare? etia aliquod in pium opus & transferre quodcunq; votum potest quatuor exceptis, quæ sibi Summus Pontifex retinere solet, scilicet, excepto voto perpetuæ continentiq; & per consequens voto Religionis, ac voto peregrinationis terre sanctæ Hierosolimitanæ. Templi compostellani, & liminum Apostolorum, quoru † alia quidem tria nullo iure scripto, vel canone Pontifici Max. seruata reperitur, sed vsu tamen ipso Pontifex Maximus sibi ea retinere solet: † Terræ autem sanctæ votum etiam iure scripto seruatum pontifici reperitur. f Romano. † Hæc igitur Episcopo aperta non sunt, votum quidem promissæ ad † tempus continentie, ac votum angustioris regula ab eo emissum, qui laxioribus cancellis regulæ viciatur, † atq; etiam ab eo, qui nondum vllā religionem professus fuerat, sed laxior post votum optabat, ab Episcopo commutari potest. † Sciendum est autem, quod, cum Episcopus votum relaxat, non est aliud onus ab eo pro voto, quod relaxat, imponendum, sed tunc tantum, cum votum commutat, quamuis aliqui crediderint, Episcopu numquam posse voti susceptam obligationem in totum auferre, sed solum Pontificem Romanum. g Non † erit ab re hoc loco monere, q; quascunq; criminum, & censurarum species soluendas, vel relaxandas sibi Episcopus retinere potest, easdem & alij cuius sacerdoti inferiori vt soluat, vel relaxet, mandare, & potestatem dare, n̄ potest † si quis tamen sacerdos inferior necessitate aliqua vt

289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299

gente seruatas Episcopo excommunicationes, censuras, & crimina dimittit, propria id non delegata auctoritate facere dicitur, nec veluti aliena vice admittitans. A Pœnatum † quoq; tam earum, quæ in iudicio, quàm in foro conscientie in ligenda esse, seu iustitiam Episcopus mollire interdum potest, † Nam & canonum pœnitentias iudicio & ratione modesta vtens Episcopus leuare potest. b Hinc potest minuire matri cidæ in iudicium à iure canonico, e pœnitentiam. † Quinetiam extant, qui opinati sunt, posse Episcopum etiam à Pontifice Maximo impositam pœnitentiā, si ita viderit expedire, pro rei et personaru qualitate mollire, n̄ quod tamen nec Ioanni Firmiano placet, n̄ nec credo ego vllā constitutione probari, quamuis ex causa vrgenti id Episcopo concedi humanius sit opinari, n̄ nisi ob crimen pape referatum imposita esset pœnitentia. c Item diximus supra, licere Episcopo etiam à canone cōcilij generalis impositas pœnitentias relaxare ex Petro Daen. in regula 248. in tertia limit. † Pœnas quoque ob crimina à iure statutas episcopus ex causa immutare, & minuire potest, corporis etiam, vel spirituales pœnas in pecuniariam commutando, n̄ (quod tamen † non sine causa facere eum oportet, nisi in delictum incidere velit) i dummodò ante latā sententiam id faciat, sera † enim moderatio eius erit, quam post prolata à se, aut Vicario suo sententiam facere voluerit; † licet tamen Episcopo, quod alij inferiori iudici non per mittitur, dum sententiam profert, in o derata pœnæ auctoritatem sibi iusq; seruare, vt (gratia exempli,) si quidem clericum in carcerem perpetuum relegasset, seruare sibi potest, restringendi eius temporis potestatem, l potest etiam post latam à se vel Vicario suo sententiam aduersus eam concedere cōdemnato restitutionem, sed his exceptis, vbi scilicet, nec in sententia mutanda pœnæ ius sibi seruauit, nec restitutionis ope uti vult, nō licet episcopo sententia sua irrogatam pœnam mutare, componere, vel minuire, aut, quem exulare iussit, de ex-

300 301 302 303 304 305 306 307 308

a Innoc. in d. c. de catero. b c. tempora. 26. q. vij. c. pœna. c. medicinam. c. verbum Dei. ca. mensuram. c. Index de pœnit. dist. 2. & dist. 45. Spec. vbi. uer. 28. Firm. d. lib. 4. par. ij. vrs. xxx. dispensat. nu. 113. c. lat. orem, vbi gl. 33. q. ij. Spec. in tit. de legatis. S. nunc ostend. Firm. vbi sup. nu. 129. m lio reuocare, nisi forte aliqua iusta causa impellente, vt censuit Episcopus Callagritanus capite ceterimo vicesimo sexto suæ practicæ criminalis canonice, † quemadmodum etiam traditū est, nō posse eum reuocare depositionem seu re ipsa, seu etiam solo verbo promulgatam, nisi restitutionis in integrum auxilio implorato, vbi in iusta sententia fuisset, quod non absurdè edocuit Gondisaluus in tractatu suo de legato questione decima quarta partis primæ sequutus sententiam Archidiaconi, n̄ quamuis idem Archidiaconus alibi, o & plures alij Illustris nominis Iuriconsulti inter depositionem facti, & depositionem verborum distinguendum esse scriptum reliquerint, vt hanc quidem reuocare epus possit, illam verò nequiss. Circa † matrimonium verò angustissima est, ac ferè nulla episcoporū potestas in relaxandis, quæ à iure indulta sunt, hæc tantum ego comperio episcopis concessa, quod scilicet, vbi matrimonium est publicum, sed impedimentum est occultum, separatio autem coniugum est scandalum allatoria, ipsorumq; inopia aut quid aliud impedimento ē, ne S. Pōtifici sedē eius uel legatū adire possint, fas erit epō, hu iusmodi impedimentū auferre, & si tale esset, qd non modò matrimoniu contrahendum impedire posset, sed & contractum dirimere, vt Angelus Claudinus, Siluester, Nauarus tradiderunt, r quos et ego facile probandos k Imol. Fel. & alij in c. qualiter & quando nu. 129. de ac. susat. l Bal. in Auen. interdicitus ad si. c. de episc. & cler. i. c. l. m. d. c. qualiter, & quan. nu. xxx. Boss. in prac. tit. de pen. num. 9. & m. vllor. vbi sup. (Clar. in prac. q. 35. nu. 120. n Archid. c. contumacia in si. dist. 50. o Archid. in c. 27. q. vlt. A. b. in d. c. at si cler. s. de adulter. ijs de Iudic. gl. mag. in c. quamuis de rescrip. in c. x. p Ang. in sum. vrs. dispens. n. v. vrs. ex quib. concludo. Siluest. vrs. dispens. s. 9. vrs. ex quibus concludo. N. anar. in sum. c. 22. s. 27. ii. quis pot. dispens. in mat. nu. 20. & in c. at si cler. d. Iud.

d gl. in d. c. latorem, ver. conuersionem. Spe. vbi sup. ver. 27. vbi ap. Io. An. Roman. singu. 460. Hippolit. sing. 182. Taf. l. ois populi nu. xij. e Firm. vbi sup. nu. 141. Feli. c. at si clerici nu. xxij. de Iudicis. f Felin. in c. i. fallen. 7. vrs. et per illu. tex. de conslit. g no. in d. c. at si cler. & in c. quod ad translationē. de of. fic. deleg. Duen. in rg. 248. li. ij. in si. h no. in c. licet de pœnit. i c. irrefragabili. de of. fic. ordin. Innoc. c. veniens de sil. pre sbit. Fir. de episcop. lib. 4. par. v. vrs. 28. nu. 53. Follet. in pract. crimin. vrs. & si concessi. k Imol. Fel. & alij in c. qualiter & quando nu. 129. de ac. susat. l Bal. in Auen. interdicitus ad si. c. de episc. & cler. i. c. l. m. d. c. qualiter, & quan. nu. xxx. Boss. in prac. tit. de pen. num. 9. & m. vllor. vbi sup. (Clar. in prac. q. 35. nu. 120. n Archid. c. contumacia in si. dist. 50. o Archid. in c. 27. q. vlt. A. b. in d. c. at si cler. s. de adulter. ijs de Iudic. gl. mag. in c. quamuis de rescrip. in c. x. p Ang. in sum. vrs. dispens. n. v. vrs. ex quibus concludo. Siluest. vrs. dispens. s. 9. vrs. ex quibus concludo. N. anar. in sum. c. 22. s. 27. ii. quis pot. dispens. in mat. nu. 20. & in c. at si cler. d. Iud.

a *Nauar. vbi sup. Paluda. in. 4. dist. 28. quest. ij. col. ij. & v. Antonin. in sum. par. ij. i. ca. xvi. §. v.*
b *no. in c. cum inibitio. de clandest. desponsat. Rebus. in pra. beneficia. reg. de dispensat. in gradu prohib. in gl. v. nu. 54.*
c *Angel. de Claus. vers. dispensario. §. v. doc. in d. c. atsi clerici. Rebus. vbi sup. nu. 58.*

d *Siluest. uer. matrimonium vj. in ult. impedimento. & vers. luxuria. 311*
vers. quintum Coar. lib. 4. epi. to. pa. ij. c. vj. nu. vi.

e *Silue. & Di. dac. vbi. floren. par. 3. tit. 312*
i. cap. xvi. §. 4. Paluda. in. 4. sen. dist. 34. q. i. art. ij.

f *c. fi. de priuile. in vi. Cal. deri. in. tit. de eccles. interd. mem. v. Coar. c. alma mater. par. ij. nu. 4. usque ad nu. v.*

g *gl. & doct. in. c. ad. hec de appel. Firman. in hoc trac. ij. par. lib. 4. ver. trigesimo secundo nu. 71.*

h *c. quoniam. episcopus. cap. quod nonnullis de priuile. Firman. vbi sup.*

i *c. Abbas. c. luminoso. cap. seq. 18. q. ij. c. Pontifices. 7. q. i. & utrobi. que gl. Firma. vbi su. nu. 82.*

dos cenfeo, cum verissimile non sit, vt recte idem Siluester ait, velle Pontificem Max. animas eorum, quibus non est Romam, aut legatos adire, laqueo deuinctas manere, † qua ratione & predictus Siluester ab alijs non improbatus docet, posse Episcopum ex causa magnæ necessitatis eum benigne pati, qui post votum simplex, matrimonium consumauit, (quamuis alioqui hæc dispensatio prohibita ex iure sit) si magna necessitas urgeat, † ne que hic solum eam necessitatem existimo, quæ in mortis ipso articulo vrget, nam ea omnibus sacerdotibus potestatem præbet, sed & de alia quacumq; necessitate opinor intelligendum, quæ remouere impossibile potius, quam difficile videatur. † Possunt etiam Episcopi concedere, vt matrimonium clam contrahere quis possit, si ea ibi a viget consuetudo hoc concedendi, adummodo illud matrimonium tam præsentibus, & ad id vocatis testibus contractum fuerit, quamuis nec publicatum in Ecclesia fuerit, nec alia solennitates adhibite, namq; vt remotis arbitris, ac testibus omnino cõtrahi matrimonium possit, episcopus indulgere non potest, † Item traditum est, posse Episcopum dispensare in criminibus, impediens dõtaxat, p̄iusquam contractum sit: c. Vt ex Petro Paludato, & B. Antonino scripsit præcitatatus Nauarrus. † Item dispensare Episcopus potest, vt iuuenis, qui incestum admisit, matrimonium contrahat, vel, si coniugatus iam erat, vt ab vxore debitum exigere possit, quod exigere citra veniam non posset; v. Verum, vt † cum fornicariæ consanguinea contrahat, vel contracto matrimonio potiat, & thoro, dispensare Episcopum non posse Ego Didaci sententiæ amplexus opinor, quicquid secus scripserint, Florentinus, Paludatus. Siluester, quorum sententiæ bonas Didaci p̄. adicti rationes præferē-

das iudico, & in forensi, conscientiq; foro laudandas. † Sic collecta vides, quæ sint ordinis, quæ iurisdictionis Ep̄o competentia, rursus quæ sint legis diocelanae, ac q̄ iurisdictionis, & quarum criminaliū causarum potestatem, quarum ūe ciuiliū, atq; etiam aduersus laicos Ep̄scopi habeant, nec non & quid iure ordinario ex iure communi, quid delegationis titulo ex S. Tridentina Synodo consequantur, quā in absolucione criminibus, quam ūe in relaxando iuris rigore, seu dispensando auctoritatem nacti sint. Sed, q̄a desiderabit forte quis, vt etiā ea prosequamur, in quibus nulla est Ep̄scoporu auctoritas, vel potestas, tametsi ex his, quæ supra nobis enarrata sunt, elici ferè potest: ne tamen & hoc à nobis exposulari sinamus, quā breuissimo poterimus stylo subdemus, alios sequuti, qui hoc ante nos præstiterunt. Recensendum igitur nonnulla, quorum tam in spiritalibus quàm in temporalibus, & prophanis, atq; in iudicialibus Ep̄scopi nullam potestatem habent: † In ecclesiasticis enim & spiritalibus primū ep̄scopi cauere debent, ne in his falcem imitant, quæ Sum. Pontifici tantum, vel ipsius legatis primilegij in signū seruata dixim⁹. Nec ordines conferre v̄llos etiam minores tempore interdicti, quamuis ipse idem interdictum illud decreuisset, nisi prius illud sustulerit, vel suspēderit, potest, nisi irregularis effici velit. † Nec † concedere debent Ep̄scopi, vt missæ in ecclesia interdicta celebrari possint, & quin et, si ipsi interdictum violant, sunt ipso iure ab officio, & iurisd. suspensi, non † phibentur qui dem ipsi etiam interdicto manente, vel celebrare, vel celebrari facere sibi clausis tamen Ianuis, submissaq; voce nullo peluio camparum tinnitu adhibito, † si tamen ipsi in causa interdicti fuissent, his priuilegijs potiri nõ concederentur. † Diximus etiam luprâ, nõ licere Ep̄scopo, missam in ecclesijs monasteriorum publicè celebrare, quia hoc legis diocelanae est, quæ in ecclesijs prædictis exerceri nõ potest, nisi Abbatis consensu intercedente. † Nec, si quam aliena in diocesi

cesi ecclesiam Episcopus poluerit, facram ipse eam efficere potest, sed Episcopus ille, cuius in diocesi posita, erectaq; fuerit, coram quo Episcopo licebit quidem fundatori episcopo rectorum instituendum sitere, & proponere. A nec potest causam appellatio in remota finendam mandare, † Nec potest causam clerici criminalem, aliã seu ecclesiasticam, vel spiritualem causam laico delegare, nec soli, nec coniunctim cum clerico, vt Decius, & Ripensius grauioribus pluribusque votis conclusum testantur. † Non potest etiam episcopus ecclesiam suam, & totam iurisdictionem à se abdicare, alteriq; concedere, nec vllam suæ diocesis ecclesiam, c. nec potest nouam dignitatem in ecclesia sua nisi impetrata Sum. Pontificis licentia erigere, † nec veterem iam diu superflam suscitare absque capituli sui consensu, † neque † ecclesiam perpetuò suæ mens, vel capitulo, vitare, † nec se ipsam à reatu absolueret potest, nec à iurisdictione religionis, † nec statum suæ ecclesie, absque sui capituli assensu immutare. † Nec potest illegitimos natalibus restitueret. † Neq; etiã potestas data est episcopo, † quem canones à beneficio cum temporis præfinitione suspenderit, pristino statui, eum reponendi, quãuis eum restitueret non prohibeatur, qui nullo præfinito tempore à iure sit suspensus. † Iff dictum est, ac receptum videtur, nullam habere episcopus auctoritatem, suspensionis illius auferendæ, quam canones in delicti poenam, & coercitio nem irrogarint, quamuis illam auferre possit, quæ ob contumaciam inflicta sit. † Nec contra conciliorum cõstitutiones, nisi ex magna vrgenti que causa, vt olim quoque diximus, dispere, † quapropter, † vt cognationis, vel affinitatis vinculo matrimonij obstaculo coniuicti contrahere matrimonij inter se possint, episcopolis potestatis non est, quia concilij generalis ea prohibito fuit. † Neque fas est episcopo sanguinis causas tractare, nisi irregularitatem incurere velit, causamq; ipsam, & omnia acta irritare, quod & omnibus clericis interdictum est, n̄ quis eam delegare episcopus recte pol-

a *c. si quis presbyterorum. xvi. q. v. Firma. nume. 105.*
b *Dec. & Rip. c. decernimus. de iud. Clar. in prac. cri. q. xlij.*
c *Abb. c. cum venerabilis. de censib.*
d *Inno. Host. Compos. c. cum accessissent. vbi Fel. nu. 14. de cõst.*
e *Bal. in c. cum olim. de rescript. Host. Innoc. Compos. Fel. d. c. cum accessissent. Caccialup. trac. de vnion. art. iij. nu. 12.*
f *Ant. Rosel. trac. de conc. tit. simplex be neficium.*
g *Abb. & alij d. c. cum accessissent. & in c. cum omnes. de consil.*
h *Ros. vbi su. i. gl. & Imol. in clem. i. §. verum. de heret. Træposi. in st. dist. 50. col. 2.*
i *Abb. in c. quã sit graue. de ex. ces. pral. & in c. tam literis. col. ij. de testi. Fel. c. nuper. de sen. excommu. Diaz. in prac. cri. c. 67. Coar. vn. li. iij. decr. part. ij. c. 6. de his, que matri mo. imp. ed. nu. 15.*
k *gl. in c. cupientes. §. ceterum. ver. suspensos. vbi Domi. de ele. in sex. Abb. c. ij. de solu. & in d. c. tam literis. col. 2. de testi. b. l. q. in ele. ij. de reb. eccl. non alie. Fel. c. pastoralis. §. prate rea. de offic. ordin. Coar. ubi supra.*
l *Doct. d. c. at si clerici. de iudic.*
m *c. non debet. de consan. & assi. gl. c. dilectus. i. de praben. vers. facultats. Abb. c. proposuit. vlti. no. de conce. praben. Coar. ubi supra. numero. 12.*
n *c. si. ne cler. vel monac. Rip. c. ij. nu. 44. de ind.*
o *Rip. ubi supra.*
p *c. cum dilectus. vbi glo. & Domin. de sen. excommu. glo. Dom. Franc. & alij. in c. statimus. de sentent. excom. in sexto. Hostien. c. nuper. de sentent. excom. in sex. Coar. de sent. excom. c. alma mater. par. prima. §. ij. num. 2.*
q *glo. in d. clem. vlti. Abb. Fel. & alij in cap. cum desideres. de sentent. excomm. Coar. ubi supra.*
r *Clem. quia contingit. de reliq. domib. vbi gl. ver. sedis Fel. c. cum accessissent. nu. 17. vbi Dec. nu. 11. de cõst. Bar. l. lib. 10. §. lucius. ff. de an. leg. Ro. l. de iure patro. vers. construxit. q. 11. Deci. consil. 72. col. ij. in fi. & consil. 628. nu. 3.*

a d. clem. Archiepiscopo. 372
 b gl. c. vii. in si. ver. propter historiam. de sac. vnc. Culi. Duran. in ratio. diui. offic.
 c c. penul. vbi Abb. de vita, & hon. cle.
 d Firman. in a. part. huius trac. lib. iij. Rubri. de vita epi. ver. v. quov. nu. 5.
 e d. c. fi. de vita, & hon. cle.
 f Ab. c. antiqua. de priuil.
 g Corra. in c. de episc. c. v.
 h Duran. vbi sup. tit. de vesper. solenni. Corra. vbi su.
 i Duran. & Corra. vbi su.
 k c. quia periculofum. de sent. excom. in sexto.
 l auct. sed et dignitas episcopalis. C. de episc. & cler.
 m specularo. in titul. de appellatio. §. si sequitur. vers. sciendum. Firman. p. v. 7. huius tracta. lib. iij. vers. trigesimo quarto. num. 41. Rebus. de Vicar. episc. & rub. de priuil. episc.

mitra, & baculo etiam in solennibus missis, & vesperis vitur. ¶ Concessum est etiam à Clemente quinto, in Concilio Viennensi, Episcopis, vt in locis exemptis suæ diocesis possint pariter populo benedicere, diuina officia audire, & celebrare, seque præsentib. celebrari iubere, non tamen, vt iurisdictionem altam ibi exercent, aut personis exemptis, vel priuilegiatis molestiam inferant, vel grauamen, aliquodve præiudicium priuilegij, vel immunitatis eorum faciant, nec aliquod ius ipsis Episcopis queratur. A Mitra. n. bicornis vtriusq; testamenti scientiã, quæ i Episcopo desiderata, exprimit, Põrificius baculus in summo curuus, i imò acutus, in medio rectus, adducẽ di ad se peccatores, corrigendi auos, regendiq; iustos potestatem notat. B & singula pariter, quæ solis Episcopis conceduntur, in insignia, proprijs specialibusque significationibus non carẽt, anulus enim in digito leuã penultimo matrimonium signat, quod inter eum, & ecclesiam contractum est, chi rotheca, caligã, sandalia charitatis stãmas, candoremq; illesum memorat, quæ omnibus in operibus suis Episcopi habere, exercereq; debent: ¶ linea pariter vestis, rochettus vulgõ appellata, quæ vestes ceteras contegit, conscientie puritatem, quam præsertim in Episcopo elucere oportet, præmonstrat, ¶ hanc verõ vestem lineã Episcopus vbiq; in ecclesia, & in publicum cum sese ostendit, gestare decet, nõ intra priuatos tamen parietes, domesticosq; suos familiares, c nec præsentem legato, aut Cardinali nisi alia veste cõtectam, nõ neque ea vestis lineã Episcopis religiosis gestanda est excepto Pontif. Max. & quam verõ vestem, longè plixam, pelliceum pectus habetẽ trahit, à clerico tamen aliove subleuatã moram grauitatem, & senilem prudẽtiam in calido accensõq; corde Episcopi desiderat, & quamuis nusq; in cano nibus expressum hoc legatur, & quibus ¶ quidem insignibus etiam extra suam dioccesim, vii Episcopos posse, quia iurisdictionis signa non sunt tra-

ditum est. ¶ Mitramq; verõ aurõ ornatam nõ semper, & vbiq; gestare Episcopum conuenit, nam & quandoque albam, sinceramq; gestare debet, nempe cum legatus Pontificis adest corã, & in Synodo, ac quibusdam certis, stansisq; diebus, nempe ieiuniorum, & ab aduentu domini ad natiuitatem. ¶ Item, ¶ quia periculofum est, Episcopis & eorum superioribus propter executionem pontificalis officij, quod frequenter incumbit, si interdici, vel suspensionis ipso facto sententiam incurrant, prouidẽ statutum fuit, ne cuiusuis constitutionis occasione, sententiã, vel mandati prædictas censuras ipso iure incurrant, nisi de ipsis Episcopis mentio nominatim facta sit. ¶ Eximitur etiã à patria potestate Episcopus. ¶ ¶ Hic quoq; honos Episcopo deferretur, q; vbi à sententia eius appellatur, modestis verbis agendum est, nec dicendum, sententiam perperam esse latam, vt, cum alijs inferioribus agitatur, vt Guilielmus Durandus, & Firmanus edocuerunt, & quod obseruandum est, ¶ ¶ vidi enim Ego olim Episcopum valde irritatum, q; constitutiones suæ ini quæ, iniustæ, & irrationabiles dictæ essent à quibusdã, qui eas impugnabãt, nec cõderentur, obuiam forti pectore eunt. ¶ ¶ Priuilegioq; quoq; hoc Episcopi fruuntur, q; quisquis Episcopum percutere, aut capere, aut eũ exterminare ausus fuerit, alijve hoc flagitium patrãdum mandare, aut patratum rati habitione sequuta probare, sociumve in delicto, consultorem, fautorem, aut defensorem se præstare, est ipso facto anathematis mucrone percussus, à quo non potest, excepto mortis articulo, nisi p S. Pontificem absolui, illis etiam casibus, quibus excommunicationem canonum iam editorum non subiret, ac quandiu satis facere distulerit, ab omnibus illius loci, in quo patratum est scelus, ciuitatumq; & diocesiũ vicinarum ecclesijs, quibuslibet diebus, Dominicis, & festiuis excommunicatus publicè nuntiandus est, pulsatis campanis, candelisq; accẽsis, à feudis præterea, locutionibusq; officijs, & beneficijs spiritualibus, & temporalibus cadit, quæ ab ecclesia, cui Episcopus lat-

sus præest, percipiebat, ac nati ipsius ex prole mascula vsque ad secundam generationem, omni spe dispensationis adempta, redduntur ipso facto inhabiles, ad beneficia ecclesiastica in ciuitate, & diocesi, quibus idem Episcopus præest, obtinenda. Terraq; ue eius diei vnus itinere, non latior, & locus, quib. captus Episcopus detinetur, dũ captus coercetur, ecclesiastico subiacent interdicto. A Nec silentio inuoluã aliud priuilegium, cuius vsum frequenter contigisse vidi, q; familia Episcopi omnis, etiam qui sunt laici, hac immunitate fruuntur, vt à iudice laico puniri non possint, sed ad iudicem suum Episcopum, aliumve ecclesiasticum remittendi sunt, tametsi aliorum inferiorum clericorum famulis conferendo hoc priuilegij ademir, quic quid sit de iure. ¶ Reliquum est videre, quibus modis, dignitatis, culminisq; Episcopalis finem quis accipiat: rectus quidem ordo exigebat, vt postremo loco posthaberet, ac vt prius, quod pacto, quoque ordine comitia deligendi Episcopi haberentur, quoque ritu, & ceremonijs cõsecrationis solennia perficeret, quia tamen illa, proprium specialeq; titulum desiderat, quem postea traditur sumus, interim, quod modõ diximus, præstabitur. Primum itaq; sciẽdum est, contingere interdum, vt non modõ persona, cuius humerus hoc onus præmebat, eo leuaret, sed & quandoq; vt locus, cui ille honos habitus fuerat vt inter vrbes insignẽ epãtus dignitatem haberet, eo honore spoliaretur. ¶ Nam, si qua ciuitas præfulem suũ interemerit, indigna haberetur, præter ceteras pœnas, quæ deinceps Episcopalis, fruatur subsidijs, c quod ¶ facta nõ est intelligendum, si consecratus iã ille Episcopus erat, nam, si electus duntaxat fuisset, huic pœne obnoxia ciuitas non esset, vt Baldus censuit, d Vrbis verõ calamitate, ac deformatione ob bellorum fortẽ aliasve ingruentes à Turcis, puta, et tempestates, & si eõ malorum, & infortunij adducta sit, vt ciuitatis decus, & dignitatem sustinere non possit, quales plures in oriente cernere non tamẽ liccis oculis nisi pr sus cenci pectoris sit, christianãq; per

nitiei cupidus, vnusquisque potest, Episcopatus titulũ extingui ne credas, quamuis enim dixerimus supra, non debere Episcopalia gubernacula, ne dignitas vilescat, nisi frequentibus oppidis præfici, vbi tamen cõstituta semel sunt, non debent decrefcente oppidi, & loci fortuna amitti, ¶ potest enim dignitas Episcopalis ex se absq; vlla administratione populi, vel cleri subsistere, si quidem in ordine potius, quam in administratione substantia eius cõsistit. ¶ & ¶ Episcopus igitur dici quis potest, vel Archiepiscopus, vel Patriarcha er, quod Patriarchalem, Archiepiscopalem, aut Episcopalem scdm à barbaris occupatam ipse possidere non possit, nec populum, aut ecclesiam vllam habeat, sed nudum nomen tantum, & quamuis non defuerint sententiæ aliquorum opinantium, hos proprie nõ dici Episcopos, sed abusiue, nec leges de Episcopis loquentes hos comprehendere, qui apud Saracenos Episcopatus habent inutiles, & inaccessib. ¶ Statuit tamen Clemens quintus, ne vllus quantacunq; dignitate pollens sine specialia Apostolica sedis mandato, Cathedrali ecclesie clero, subditus que Christianis carenti, quamquam si bi qualitercunq; subiecta pastore præficere audeat, nulliq; religioso, à suo prælato, vt talem puisionem accipiat, concedatur, ¶ Potest ¶ etiam alicuius vrbis Episcopatus supprimi, alijve Episcopatu sic vniri, vt cum eo confundatur, & nullã ipsius reliquia superstities sint, quod, vel propter eius inopiam, vel populi frequentiam fieri cõtingit, ¶ Persona verõ ipsa, quæ Episcopali in dignitate est, ea carere desinit, renuntiatione, (vt mortis causã omittamus veluti notissimam) & renuntiatione quidem, seu simpliciter, seu ex causa pmutationis facta. Item, si matrimoniũ contraxerit, vel si cõfirmationem, aut cõsecrationem temporibus à iure statutis habere nõ procurauerit, si aliud

a clementina prima, de penitent.
 b c. si. de offi. Archid. Abb. c. ij. nu. 6. de foro compet. Capit. dec. xij. nu. 1. Boss. in præf. tit. de foro comp. nu. 127. Calcari. consi. 72. Clar. in prac. q. 35. ver. quæronunquid familiares.
 c c. ita nos. 25. q. 2. c. ad aures. ubi no. de pen.
 d Bald. in l. si nondum. num. 2. vers. item si ciuitas. C. de furt. 1. aso. l. ij. col. ij. C. de in col. testament.
 e vely. in v. perr. vers. episcopo rum appella tione. Coar. u. li bro. ij. Variar. resolut. cap. 8. in si.
 e Abb. c. in ter corporalia nu. 1. 6. de tran slat. episc. per illum text.
 f Abb. c. i. in si. de cleri. non residen. per. ca. legimus. di. sin. 93.
 g Bald. in au. ten. licentia. C. de episc. & cleri. Barba. in trac. Car. 3. q. i. part. colum. 3. Catal. Cor. i mem. Gomeff. reg. Cancell. de de anna. poss. quest. 47. f. 93 vers. i. acccait etiam.
 h Clem. in ple risq; de reli gios. domib.

a c. ex transmissa. de renunciatio. cum ibi not.
 b cap. i. vbi Abb. nu. 7. & 8. de ordinat. ab Episc. qui episc. renun. Soci. con. lio. clxxviii. nu. 5. lib. ij.
 c cap. ij. de transla. episc. vbi Abb. & c. ex tua deuotionis. de cleric. non residen.
 d c. nisi. §. verum. vbi Innoc. & Abb. nume. 21. de renunciatio. c. licet. nu. 6. & 13. de regu. Soto lib. x. q. ij. ar. vlt. de iust. & iur. e ca. nisi cum pridem. de renum. f c. i. & c. ad supplicationē eo. tit. de renūciat. g Abb. c. constitutus. col. 3. de relig. dom. & c. si in si. de postul. pralat. Io. an. c. quod ob gratiam. de reg. in. in sex. h Ab. & Feby. c. non potest col. ij. & ij. de re iud. Butr. c. i. col. x. ver. op. pono quinto. d' iud. i gl. c. i. v. v. in sufficiens. de renunciati. in sexto. vbi Doctor. Alci. prassumpt. 19 numero. 5. Abba. c. excommunicamus. i. de heretic. in practi. q. 73. in fine. verfic. praelati in sufficiens. k c. illud. di. 23. vbi gl. Arch. in sum. ij. q. 8. Fir. i. li. 4. pa. 8 l. glo. d. c. illud. Firma. vbi supra. m c. si forte. dist. 65. n gl. cap. fin. ij. questione octaua.

to in mortis discrimine expositum esse eum constat, dum susceptum munus Pontificie dignitati incūbens fortiter obire curat. r Item, si ecclesie inutilitatem sit, episcopū ad aliam transferri ecclesiam, quā de re sumus in frā. dicturi. Econtra quoq; dictum est, nō debere Summ. Pontificem absq; causa Episcopum transferre inuitum, atque vbi causa adest, citra episcopi tamē culpam, equum esse eum alio episcopatu remunerari. e
 399 Ext malis quoq; ipsius meritis, & propter incertiam, vel inuitus potest Episcopatu aliqui priuari, atq; etiam, si tanta sit eius culpa, deponi potest, f deponendi autem episcopi causam non pauciores præter Archiepiscopos, duodecim episcopi cognoscunt, sed Pontifex Maximus post eorum cognitionem si concordēs sint, diffinit, f quod pariter locum habet, cum de adimendo episcopatu ei, qui consecratus iam fuit, tractatur, nedum, si de eius depositione agatur, si recepta est crebrius hæc sententia, episcopatum auferre ne minem, nisi Sum. Pontificem i posse, sed si consecratus nondum fuisset Episcopus à sex Episcopis causa ipsius cognosci posset, s atque si causa contra episcopum exceptionis tramite agatur, non recto accusationis modo, poterit minori Episcoporum numero diffiniri. l Quod si in prouincia tot episcopi non adsint, quot exigi diximus, poterunt ad hoc peragendum negotium vicini episcopi vocari, m necesse, est enim omnino, eum numerū adesse, vt geri perficiq; negotium possit. n Sacrosan. autem Synodus Tridentina hoc negotium ita diffiniuit, ca. v. Sessio. xxiiij. vt causæ criminales grauiorēs contra episcopos, etiā hæresis (quod absit) quæ depositione, aut priuatione dignæ sint, ab ipso tantum Summo Pontifice cognoscantur, & terminentur, quod si eiusmodi sit causa, quæ necessariò extra Roman. curiam sit committenda, nemini prius ea committatur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis à beatiss. Papa eligendis. Hæc verò commissio, & specialis sit, & manu ipsius Sanctissimi Pontificis signata, nec vquam plus his tribuat, quàm, vt solā facti instructionem sumant,

mant, processumq; conficiant, quem statim ad Romanum Pontificem transmittant referuata eidem sanctissimo sententia diffinitiva, Minores vero criminales causæ Episcoporum in concilio tantum prouinciali cognoscantur, & terminentur, vel à delegandis per concilium prouinciale.
 399 Mandato f Pontificis Maximi tamen speciali poterit alius quoq; Episcopū deponere, A Item f & legatus alijs accedentibus Episcopis, n f Episcopus quoq; à Pontificis Max. gratia lapsus à suis subditis vitandus est, f dicitur autem ab eius gratia cecidisse, vbi vel in hæresi, vel excoicatione, vel eresia monia iacet. c In condēnando tamen Epō non satis fuerit, maiorē Episcoporū partē atros lapillos aduersus eum in vnam coniecisse, verum omnes in eandem condemnationis sententiam inuile oportet: n Priuatus quoq; remanet quis suo priore episcopatu, vbi alterum adipiscitur episcopatum. n
 403 Episcopi, f qui se Pontificijs quibusdam muneribus obeundis non esse idoneos sentiunt, puta, verbo Dei ad populum ferendo, ecclesijs inuisendis, creatibusq; subditorum audiēdis, & pœnis condignis ob crimina inuredis, vel qui aliqua iusta causa perpetuò impediti sunt, ægritudinis forte, vel senij, vel alia idoneos viros de capituli sui, vel maioris partis consilio & assensu, autoritate Apostolica sibi adsciscunt, qui has partes eorum vice strenuè obire possint, qui homines coadiutores, vel cooperatores appellatur, & de proponentibus Prælatorum, quibus cooperantur, sumptus moderatos capiunt, r eiusmodi virorum copia, vt ne vquam desit pro vibus ecclesie, multi his artibus, & disciplinis optimis præditi in ecclesijs instituenti sunt. e
 404 Potest autē episcopo dementi coadiutor etiā à capitulo dari vnus, aut duo, cum scilicet episcopus exprimere nescit, vel non potest, quid velit, vel nolit; si autem episcopus senio, aut incurabili morbo grauatys mul perperuò impeditus, Pontificijs muneribus non aptus, coadiutorem sibi assumere quamuis à capitulo interpellatus dextrat, veliu coadiutoris non indi-

gens, nihil est à capitulo nouandum, sed episcopi, & ecclesie suæ conditionem & statum, ac facti circumstantias vniuersas quamprimum ad sedē Romanam referret ipsius decretum expectans; Coadiutores autem sic datine quicquam ex ecclesie illius bonis alienabunt, rationem non solum in districto examine, sed prælatis eisdem si sanæ mentis fuerint, & capitulo & successoribus reddituri. n
 Cum tñ in vsu esset, coadiutores cum futura successione spe dari, non vilius fuit hoc consonum sacrosancto Synodo Tridentino sub Pio quarto; quapropter constituit, vt coadiutoria cum futura successione post hac nemini in quibuscumque beneficijs ecclesiasticis (nam etiam alijs Prælatis episcopis inferioribus dari coadiutores solebant) concedi permittantur. Quod si quando ecclesie Cathedralis, aut Monasterij vrgens necessitas, aut euidentis vtilitas postulet, Prælato coadiutorem dari, is vō aliàs cum futura successione dari concedatur, quàm hæc causa prius diligenter à sanctissimo Romano Pontifice cognita sit, & qualitates omnes in illo concurrere comperit sit, quæ à iure, & Decretis ipsius sancte Synodi Tridentine in episcopis, et Prælatis requiruntur, aliàs concessionis super his factæ subreptitiæ celsantur, idq; ea sanè quàm optima ratione sacrosancta Synodus sanxit, quia i beneficijs ecclesiasticis, ea, quæ hereditarie successione imaginem referunt, sacris cōstitutionibus sunt odio sa, & Patrum decretis contraria, nāq; hæc coadiutorū cum spe futuræ successione formula ex stylo, & consuetudine potius, quàm iure & canonibus recepta creditur, x & si quando aliud concessum à Summo Pontifice inuenitur, idem Pontif. Max. simul testatus est, speciali se priuilegio dedisse, nec alij concedi solere. l
 Episcopū verò qualem esse oporteat admodum disertè explicat Paulus Apostolus ad Titū, quæ præcepta essent vnicuiq; epō non in laminis ferreis, aut aureis, sed in corde imprimēda, suis quoq; eas, quæ in epō desiderantur, partes, recepit concilium Cartaginense, relatum à Gratiano capite vigesimo tertio

a c. per principalem. 9. q. ij. Ab. c. non potest. de re iudic. Spec. ti. de lega. §. nunc ostendend. vers. 17. firmal. 4 par. 8. c. i. ver. ex premissis.
 b Spec. & Firman. vbi sup.
 c Abb. c. veniens, de præscrip. Fel. repetit. ver. prælat. us, q. amisit.
 d Spec. in tit. de accusat. §. 4. ver. sed nunquid. Firman. vbi sup.
 e c. sicut de excess. prælat. extran. ambitio. se de prælat. de trans. prælat. tit.
 f c. i. de cleric. egrot. in 6. d. c. i. d. cle. egrot. in sex. at c. inter cetera extra cod.
 h c. m. §. cum vero. eo. tit. de cleric. egrot. 7. 6.
 i Sess. 7. 5. cap. 7. de reforma.
 K Cassado. de c. ij. nu. ij. de restit. spoliat. Mādosi signi. grat. tit. de Coadiutor.
 l c. petilli. 7. q. 1. Mandos. quest. v. re. xi. de reuoc. nu. 5.

tertio distinctionis vigesima tertia, et qua singularitate, & victus parsimonia, simul & modestia atq; humilitate Episcopii esse deceat, dilucide aperit sacros. Synodus Trid. capite primo lesionis vigesima quinta de reformatione, quibus adde, quae concinnè in hac rem collegit Bartholomaeus à martiribus in stimulo pastorum, & Ludovicus Granata in concione de officio pastorali, quocirca rectè dictum est, Episcopatum esse onus Angelicis humeris formidandum, ac praeter eas partes, quae in alijs inferioribus clericis; desiderantur, suis constat, eum, qui alijs praesse debet, eosq; docere tenetur, & oportere etiã alios optimis artibus, & moribus, & vitæ sanctitate praestare, inprimisq; scientia, & doctrina, A & 406

a cap. omnes psallentes dist. 38. ubi gl. & ca. cum nobis. ubi gl. ver. eminentis. extra. de elect. Fe lin. c. si quando de rescriptis, & c. cum nostris. de coes. pre. Diaz. ver. illiterati. pra. canon.

b Siluest. ver. cleric. ij. §. i.

c c. cñ in cum Etis. extra. eo.

d Dec. ca. at si clerici. §. de adulterijs in fi.

e gl. & doct. c. at si clerici. ij. de appella.

f gl. c. ipsi apostoli. 2. q. 7.

407 & 408

quamvis, ubi caetera sint paria, deceat eum, quem sanguinis nobilitas illustrat, obscuro natis loco praeferrì, & ne quis tamen credat, solam generis nobilitatem, aut divitias, vel potestatem posse pro scicntia suppleve, hinc, cum quidam Italus Princeps episcopatum suum nepoti resignaturus esset, non admodum ea scientia, & artibus instructo, quae in episcopo desiderantur, & si optimis alijs moribus ornato, consuluisseq; Theologos & iuris Pontificij peritos, an id facere salua cõscientia posset, & an auctoritas, quam vti eius loci Principis frater germanus habebat, & divitiarum opes, quibus viros doctos consultoresq; apud se alere poterat, pro scientia supplere possent, responsum est, tutius fore, si ab hoc desiderio se temperasset: nec sine ratione sic responsum opinor, nam leges non potentiam, & divitias in episcopo requirunt, sed scientiam, & id enim est praecipuum episcopii, cui aliud impar non debet subrogari, quum non aliunde, sed domi coniecturam facere oporteat, quod è Ludovicus Granata in dicta concione de officio pastorali, parte quinta pulchrè disserit, requisito quinto, nec ratum est, semper consultores, quum nec tempus semper hoc patias adire, indecorumq; est, monitorem sui officij sumere, & qui alijs praefectus fuit, eum sibi aliquem, cuius ducem regatur, quærere oportere, quini-

mo in potente viro, sed indocto potentia & auctoritas discriminis plus interdum afferre potest subditis, quàm in viro status humilioris, quemadmodum gladius acutus in manu acris, futrosiq; hominis maxime vitandus est, cathecismus quoq; Romanus in Episcopo non vulgarem, sed exquisitam potius doctrinam desiderat, quamvis aequè ab omnibus sacerdotibus summa reconditarum rerum scientia non exigatur, sed, quae ad suscepti officij & ministerij functionem vnicuiq; satis esse possit. Ex legitimo quoq; matrimonio procreatum Episcopum esse oportet, virilisque ætatis, id est, annorum triginta, morumq; gravitate conspicuum, c quarum rerum, si certa non extet notitia, à sedis Apost. legatis, vel provinciarum nuntijs, eiusve ordinario, vel eo nullo existente à vicinioribus Episcopis sumetur, vel si regularis fuerit, à proprijs eiusdẽ religionis prelati, vel sacros. Synodus Tridentina capite secundo sessionis vigesima secunda precipit, adiciens etiam, vt sacro in ordine prius saltem sex mensium spatio initiatus sit, item, vt in vniuersitate studiorum magistrus, siue doctor, aut licentiatus in sacra Theologia, vel iure canonico merito sit promotus, aut publico alicuius Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur.

Desideratur quoque in regimine Episcopi discretio, & mitis severitas, vt discat fragilitati clericorum, & laicorum ita compati, vt inulta eorum flagitia non relinquat, eaq; sic punire, vt patrem se, ac pastorem, non tyrannum acerbum esse meminerit, oleoq; ac vino vulneribus mederi sciat, benignitas enim, & misericordia, quae in perniciosa casura non sit, magnam in praesule commendationem habet, quare & nonnulli opinantur, ei potius credi oportere gubernacula, qui peccauit quandoq; sed se emendauit, quia is compati peccatoribus didicit, quàm ei, qui nunquam in dolo repertus fuit. d

409 Sen ex quoque decrepitus ad labores dignitatis ferendos ineptus, nisi aliud e contrarium suadeat, promoueri ad episcopatum non debet, & neq; & ab-

410 f Itemius, & vt, cum sacratissimū Do-

mini

411 mini sanguinem libaturus est, nõ abhorreat, quamuis alioqui vino parcè eum vti deceat, & Non tamen, qui ad Episcopatum est electus, quæ paritur vitiæ, electioni obstantia, aperire semper eligentibus tenetur, nisi vel detectum iam vitium foret, vel tale esset vitium, quod dignitatis executionem impedire posset. A Quæri solet, nõ, si religiosus ad Episcopatum sit promotus, omnibus, quæ religionis causa eum adstringebant, obligationibus sit solutus: & verius credo, his duntaxat solutum esse eum, quæ episcopatus officium impedire possent, non his, quæ nihil impediunt, quapropter parendi obligatione eum non teneri, ieiunij verò, & continentiae esse adstrictum. b

413 Episcoporum alij Archiepiscopo subiacent, ac parent, alij immunes à iurisdictione Archiepiscopi sunt, proprijs specialibusq; diplomatibus, & priuilegijs eorum ditioni subtrahit, quos recenset Hieronymus Paulus in suo provinciali, sed & alij sunt, qui dicunt, quod nulli vniquam Archiepiscopo subditi, subiectiq; fuerant, sed ita initio erecti sunt, vt solum Pontificem Romanum dominum agnoscerent, nec vlli cuius alij parere tenerent, & cuiusmodi esse Ticinensis Episcopus perhibetur, de quo nulla (vt accepi) extant monumenta, quod vlli vniquam Archiepiscopo subiectus fuerit, & quamquam Hieronymus Paulus praecitatus hunc quoq; Episcopum inter Mediolanensis provinciae suffraganeos referat, exemptum esse eum attestans, nusquam tamen locorum legere est, eiusmodi assertam exemptionem, ac multò minus, quod Archiepiscopo vniquam subiectus à Pontifice Maximo fuerit, quapropter ex sui primordii potius iã tum, vbi erectus, fundatusq; fuit, immunis, liberque creatus fuisse credendus est, quàm Archiepiscopo quidem subiectus initio fuisse, & postea speciali aliquo priuilegio eius iurisdictioni subtrahit: quãdoquidem nec subiectionis, nec pariter exemptionis vlla extant vestigia, vt dictum est, ita, quod si dari potest Episcopatus ex sui naturae immunis, & exemptus, qui nulli vni-

414

quam, ex quò erectus fuit, excepto Pontifice Romano paruerit, is certe episcopatus Papiæ esse potest, vbi praedicta in facto vera sint. 415 Episcopi, & qui Archiepiscopo subiacent, ei praestare iuramentum fidelitatis, & obedientiae tenentur, c immunes verò ipsius Pontificis Max. in manibus iurant, d fidos se futuros Diuo Petro, Sanctaeq; Romanae ecclesiae, & Pontifici Maximo illi, qui iuramentum accipit, eiusq; successoribus legitimis, nec se facto vllò, aut consilio in eorum vitam conspiraturos, aliosq; quos sciant, conspirare, silentio obtecturos, vel dissimulatos, nec eorũ consilia sibi ore, literis, vel nuntijs in hoc destinatis patefacta, in eorum perniciem vlli patefacturos, scq; ad Synodum vocatos. vbi legitimis causis impediti non sint, promptè assuturos: Sanctae Romanae ecclesiae Pontificatũ & regulas sanctorum patrum aduersus omnes homines pro status sui, & gradus decoro, & dignitate defenduros, atq; vt sanctae recte seruentur, omni officio, & pietate curaturos, legatos sedis Apostolicae, quos certos cognouerint, proficiscentes, ac reuerentes honorificè accepturos, eorũq; necessitatibus opem laturos, limina Apostolorum per certum nuntium saltem quotannis sese inuisuros, nisi ab ipsis Pontificibus Maximis hoc onere fuerint subleuati, immunesq; effecti. e

416 Si contingat, & ritibus nationes, eiusdem tamen Christianae religionis, & doctrinae cultores eandẽ urbem, vel diocesim incolere, erunt illius Pontificis partes, si res id exigere videbitur, Vicarium sibi ad sociare potest officij ordinis, qui eorum gentiũ linguas, & ritus teneat, vt pro linguarũ, & rituum Romanae tamen Ecclesiae non improbatum varietate, eis diuina officia celebret, sacramentaq; Ecclesiastica popinet, quo ex facto, non idcirco tamen ea Diocesis biceps est dicenda, sed vnius capitũ, & si quidẽ hic Episcopus auxiliaris adscitus nullum vti proprium munus gerit, sed alienum, & satis quidem noti iuris est, non posse duos Episcopos eidem Ecclesiae, vel ciuitati praesse, nisi forte contingat,

v Abb. & Fe ly. in c. sciscitatus. de resc.

c Siluest. uer. religio. 7. §. un decimo. in fin.

c ca. dilecti. de mai. & obv.

d ca. Ego N. de inuim.

e d. c. Ego N. ubi gl. & c. de for. xij. q. v.

f c. quoniam in plerisq; de off. ordi.

tingat, Episcopo alicui ob hæresis crimen remoto aliquem episcopum subrogatum esse, eumq; hæresis impietatem constanter eiarasse, & propterea episcopatu suo & ecclesie restitutum fuisse, nam tunc inter hunc, & illum subrogatum episcopatus diuidetur, alijsq; similibus exemplis, a potest episcopo valetudine, aut morbo aliquo fontico, ne munus suum obeat, impedito, vel furioso, aut senectute multa confecto coadiutor suffraganeusq; dari, vt diximus supra. b

418 Non prætereundum est, olim fuisse & quosdam, qui Corepiscopi dicebantur, presbiteris maiores, episcopis aut inferiores, hiq; etiam vicis, nedum ciuitatibus regendis præficebantur, sed eorum hodie omnino abolitus est vsus. c

419 Addam præterea pro culmine & fastigio huius tractatus quaeritum esse, an piaculum committat, qui episcopatu appetit, vel contra qui recusat oblatu, & sic conclusum esse, peccare scilicet eum, qui propter ambitionem, & cupiditatem, alijs vt præsit potius, quam vt prosit, episcopatum, aliamq; ecclesiasticam præfidentiam querit, idq; sed magis, si tanto oneri se longe imparè agnoscat, nec ei curæ sit, ex eis in quibus iacet, vitijs exurgere: † Si quis tamen cernens, malè geri negociu Ecclesiasticum, proptereaq; temporis necessitatem exposcere vitum aliquem sanctitate conspicuum præfici, talem se optet à Summo Deo effici, qualem res, & vsus desiderat, & sibi administratione publicè utilitatis causâ credi, in vitio non creditur fore, quinetiam, † si quis idoneum se comparatum ceteris sentiat, & Pontificis Maximi, alteriusq; Prælati in id potestatem habentis præcepto, aut consilio ad episcopatu vocantis non pareat, letali peccato nõ creditur vacare. d

a. c. i. de paroch. vbi Ab. b cap. i. §. i. de cler. egrot. in sex. firma. li. iiij. par. ij. nu. 24. c ecclesia. o. quamuis, et c. Corepisc. dist. 68. d. c. i. scripturis. vers. mini. m. viij. q. i. Archidiaconus. c. si electio. de elect. in sexto. Silue. ver. episcopus. §. 3. So. to. de Inst. & iure. lib. x. q. ij. art. i. Pet. a. Biax. trac. de elect. par. ij. c. 42. nu. 9.

DE PATRIARCHIS, Primatibus, & Metropolitans Tit. VII.

E P I T O M E.

E D O C E T, Patriarchas cæteris episcopis antecellere, postea Primates, deinde Archiepiscopos, & quatuor esse eximios Patriarchas, & quis inter eos hodie sit ordo, quando in tegram eius dignitatis potestatem allegantur, quæ eius dignitatis sint insignia, quæ præ eminentia. Qui sint inferiores Patriarchæ, seu Primates, Archiepiscopi, seu Metropolitani, qui dicantur, quot suffraganeis, seu Episcopis præsent, quæ sint item eorum insignia, ac quibus in locis vti eis possint. Quibusq; in locis solenni benedictionis ritu vtatur, & pontificias insulas induti celebrare quando permittatur, aliumve actum Pontificium cum iurisdictione, vel sine exercere, & an licentia illius Episcopi desideretur, Archiepiscopum, diocesim propriam habere præter prouinciam, & quam iurisdictionem, vel auctoritatem in diocesi, quam in prouincia, & in suffraganeos suos, item & in subditos suorum suffraganeorum habeat potestatem. An generaliter subditis suorum suffraganeorum Archiepiscopus ius dicere possit, an vero in casibus duntaxat specialiter enumeratis. Recensentur plures casus, quibus in suffraganeorum suorum subditos, tam in diuinorum officiorum norma præscribenda, quam in venijs peccatorum condonandis. Item & iudicijs ciuilibus, & criminalibus, in tuorum suffraganeorum subditos Archiepiscopus potestatem habet. Ac demum, quibus modis ad culmen Archiepiscopale quis promoueat.

S V M M A R E R V M.

- 1 Patriarcha præcellunt ceteris Episcopis.
- 2 Patriarche quatuor principales qui, & quis ordo inter eos.
- 3 Quis ordo olim esset inter Patriarchas.
- 4 Alexandrinus Patriarchatus à quo sit constitutus.

DE EPISCOPIS TIT. VI. Finis.

- 5 Anthiochæana sedes à quo erecta.
- 6 Patriarchas accipiunt plenum ius per traditionem palij.
- 7 Patriarcha possunt conferre palium alijs Archiepiscopis postquam ipsi palium acceperint.
- 8 Iuramentu fidelitatis præstatur in traditi one p. liij.
- 9 Patriarchæ faciunt deferri crucem ante se, & quando non debent.
- 10 Ad Patriarcham appellatur ex omnib. prouincijs si subiectis.
- 11 Ad Patriarcham appellari non debet immediatè à sententia episcopi ex æquitate.
- 12 Patriarchæ sunt illustres, & comparantur regibus.
- 13 Patriarchæ an sedeant supra Cardinales in Concistorio.
- 14 Archiepiscopi sunt suffraganei Patriarcharum.
- 15 Patriarchæ sunt Iudices ordinarij Archiepiscoporum.
- 16 Archiepiscopi tenentur referre ad Patriarchas omnia negocia ardua.
- 17 Archiepiscopus consecraturus, vel confirmaturus episcopum debet consulere Patriarcham.
- 18 Archiepiscopus confirmatur, & consecratur à Patriarcha.
- 19 Patriarcha non habet iurisdictionem in subditos suorum Archiepiscoporum, neque Archiepiscopus in subditos suorum Episcoporum.
- 20 Patr. nihil priuilegij plus habet, quam alij Episcopi, nisi specialiter ei traditum sit.
- 21 Patriarcha non constituit gradum in deuolutione beneficiorum propter negligentiam, sed ad Sum. Pontificem deuolutio fit recta via.
- 22 Patriarchales sedes, quæ sint in vrbe Roma.
- 23 In altari magno patriarchalium ecclesiarum nemo celebrare potest excepto Pon. Max. vel eo, cui ipse mandauerit.
- 24 Patriarchæ inferiores, seu primates quibus Primates solent præfici tribus Archiepiscopis.
- 26 Primates comparantur Regibus.
- 27 Reges debent præesse tribus ducibus.
- 28 Archiepiscopi cur sic dicantur, & quot Episcopos subiectos habeat.
- 29 Prouincia dicitur, quæ habet decem, vel undecim ciuitates.
- 30 Archiepiscopi vtuntur palio, et faciunt deferri crucem ante se.
- 31 Quibus in locis Archiepiscopi possint vti palio, & crucis gestamine.
- 32 Archiepiscopus Mediolanensis an possit gestare crucem in diocesi Papiensi.
- 33 Archiepiscopus potest benedicere soleniter etiam transiens per loca exempta suæ prouinciæ.
- 34 Item potest vti Pontificalibus, & alia facere ibi enumerata.
- 35 Non tamen potest aliam iurisdictionem ibi exercere, aut possessionem acquirere
- 36 Archiepiscopus in aliena prouincia nõ potest vti Pontificalibus, si exercere velit iurisdictionem, in actibus vero extraiudicialibus potest.
- 37 Palio vti non potest Archiepiscopus in aliena prouincia etiam illo Archiepiscopo permittente, nisi hoc speciale priuilegium habeat.
- 38 Archiepiscopi intentio fundata est in quolibet loco suæ prouinciæ.
- 39 Archiepiscopus quilibet habet propriam diocesim præter prouinciam.
- 40 Archiepiscopus habet aliam iurisdictionem in prouincia, aliam in diocesi.
- 41 Archiepiscopus habet iurisdictionem in solam in suffraganeos, non in subditos eorum.
- 42 Archiepiscopus cõfirmat, vel infirmat electiones suorum suffraganeorum, & eos consecrat, vel consecrationem delegat.
- 43 Archiepiscopus indicat suffraganeos, tam in ciuilibus, quam in criminalibus.
- 44 Archiepiscopus punire potest etiam vicarios suorum suffraganeorum delinquentes in officio.
- 45 Archiepiscopus potest prouidere ecclesiæ Cathedrali, si electio differatur ultra tres menses.
- 46 Archiepiscopus facit synodum prouincialem.
- 47 Archiepiscopus an sit iudex suorum suffraganeorum generaliter, an tantum in causis expressis.
- 48 Archiepiscopus habet latiore iurisdictionem in suffraganeos, quam in subditos eorum.
- 49 Episcopus acturus contra suum subditum non debet eum conuenire coram Archiepiscopo, sed dandi sunt arbitri iuris.

- 50 Episcopus ipse compellit subditum eligere arbitros.
- 51 Episcopus vel Patriarcha delinquens in aliena diœcesi, quando possit ab eo puniri.
- 52 Casus in quibus Archiepiscopus habet potestatem in subditos suorum suffraganeorum.
- 53 Suffraganei debent habere eundem morem in psallendo & diuinis officijs, quem ecclesia Metropolitana.
- 54 Mediolanensis provincia quare habeat alium modo psallendi, quam ecclesia Mediolanensis.
- 55 Ecclesia sita intra fines Mediolan. ecclesie, sed subdita alij episcopo non debet seruare morem Ambrosianum in officijs.
- 56 Ecclesia non dicitur de diœcesi illius episcopi intra cuius fines sita est, sed eius cui subdita est.
- 57 Archiepiscopus potest dare indulgentias subditiis suorum suffraganeorum.
- 58 Populus idem participare potest indulgentias episcopi sui, & archiepiscopi.
- 59 Archiepiscopus mittere potest questores per totam provinciam ob necessitatem suae ecclesie.
- 60 Archiepiscopus visitare potest totam suam provinciam & eius loca pia.
- 61 Et petere procuraciones ob eam causam.
- 62 Archiepiscopus visitans suam provinciam potest eorum confessiones audire, & soluere.
- 63 Et ordines, & sacramenta conferre.
- 64 Archiepiscopo, & episcopo concurrentibus in eadem visitatione quid faciendum.
- 65 Archiepiscopus absolueret potest subditos suorum suffraganeorum excommunicatos.
- 66 Et cognoscere de iniustitia sententiae & integritate episcopi.
- 67 Archiepiscopus non potest conferre ordines vel alia sacramenta subditiis suorum suffraganeorum extra visitationem.
- 68 Archiepiscopi notoria crimina totius provinciae punire possunt, & quare.
- 69 Notoria crimina quae dicantur.
- 70 Archiepiscopus tollere pravam consuetudinem totius provinciae.
- 71 Episcopo negligente Archiepiscopus procedere potest contra eius subditos, quae contra Abbatis opinionem probatur.

- 72 Archiepiscopus potest ex praescriptione acquirere, ut possit exercere iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum.
- 73 Episcopi sola negligentia non facit deuoluere causas civiles ad Archiepiscopum exceptis quibusdam casibus.
- 74 Nisi negocium sit circa administrationem rerum ecclesiae, vel appellatum sit ab eius mora.
- 75 Episcopo negligente exequi ultimas voluntates Archiepiscopus supplere potest.
- 76 Archiepiscopus cognoscit de causa subditorum sui suffraganei, si ipse suffraganeus de hoc consuluerit Archiepiscopum.
- 77 Idem si causam ad eum remisit, cum esset recusatus tanquam suspectus suffraganeus.
- 78 Idem si sententia episcopi notoria sit iniusta.
- 79 Archiepiscopus punire potest eos, qui inserunt iniuriam suis nuntijs transmissis per provinciam.
- 80 Archiepiscopus habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum in negotio spectante utilitatem totius provinciae.
- 81 Potest delegare causam alicui subdito sui suffraganei volenti eam acceptare non inuito.
- 82 Suffraganeo volente exercere potest omnem iurisdictionem in eius diœcesi.
- 83 Iisdem suffraganeis volentibus potest concedere privilegium subditiis eorum non tamen ipsis iniuris.
- 84 Constitutio synodi provincialis valet, facta suffraganeorum subditiis assentientibus, ut Archiepiscopis liceat eorum causas cognoscere.
- 85 Constitutio provincialis, ut Archiepiscopus possit executioni demandare etiam in diœcesi suorum suffraganeorum omnes constitutiones factas in synodo provinciali non valet.
- 86 Archiepiscopus concedere potest alteri Archiepiscopo, ut intra suam diœcesim procedere possit contra aliquem, qui eis iniuriam fecit in propria sua diœcesi.
- 87 Non sufficit tamen consensus subditorum, sed & ipsorum suffraganeorum consensus requiritur, ut Archiepiscopus possit in eorum diœcesi constitutiones exequi, de quo tamen ambigitur.

88 Archiepiscopus

- 88 Archiepiscopus potest punire canonicos qui absque causa a diuinis cessarint, si ab Episcopo querimonia ad eum delata sit.
- 89 Archiepiscopus dare potest visitatorum ecclesiae desuncto episcopo, ex negligentia capitali.
- 90 Et dare clericos ecclesiae indigenti.
- 91 Archiepiscopus dispendere potest in quibuscumque casibus penalibus subditos suorum suffraganeorum, quibus eos indicare potest.
- 92 Episcopatuum assequitur aliquis electio, vel prouisione summi Pontificis.
- 93 Electio, vel collatio non tribuit plenum potestatem in episcopatu.
- 94 Collatio summi Pontificis non desiderat confirmationem, sed consecrationem duntaxat & pallium.
- 95 Electio episcopi expectat confirmationem & pallium.
- 96 Confirmatio fieri debet a maiore.

LET si eorum, quos Pontificij apices illustrant, omnium, quascunque in sedes segregantur, vni, idemque ordo sit, ut superiore titulo docuimus, omnibusque ea conueniant, quae de episcopis generaliter supra dileximus, non eadem tamen omnium sedium est in omnibus potestas, sed alij alijs celsiorem sedem habent, ac propria quaedam dignitatum nomina, specialisque prerogatiuas, & potestates. Nam Patriarchae in primis ceteris omnibus Episcopis antecellunt, quos sequuntur Primates, deinde Archiepiscopi, seu Metropolitanus, postremique sunt simplices Episcopi: sic, quamuis ea, quae Episcopis competere diximus, munera, Patriarchis, & alijs praedictis cognant, non tamen e contra Episcopis omnibus concessa credantur, omnia, quae praescriptis superioribus competunt, de quorum nonnullis infra dicturi sumus.

2 Patriarchae igitur sunt quatuor post Pontificem Romanum (quem, ut supra diximus) inter Patriarchas quoque se ipsum compellere constat) inter omnes ecclesiasticos ordines, & gradus supremi, scilicet, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus, & hi quidem eo or-

dine inter se diuisi sunt, quo a nobis hoc loco descripti sunt, & olim quidem alius inter eos ordo praecipuus erat, Alexandrini enim primus olim locus à Pontifice Maximo erat, sed ex Concilio generali Constantinopolitano statutum est, ut is in secundum locum transferretur, prima sede Constantinopolitano relicta, his quidem verbis, scilicet, Constantinopolitanae ciuitatis Episcopum habere oportet primatus honorem post Romanum Episcopum, propter quod sit noua Roma, quod alijs deinde Synodis confirmatum est, & Alexandrina autem sedes beati Petri nomine à Marco eius discipulo, atque Euangelista consecrata est, & Anthetichana ab eodem Petro, priusquam in urbem vniuersi orbis dominatrice cathedralis fixisset, cui nec rerum meta, nec finis temporum ullus datus fuit. A Hi vero quatuor vni pallio illoque plenam pontificiam dignitatem potestatem significante uti possunt à Pontifice Maximo sibi collato, cui Pont. Maximo, dum pallium sibi confert, fidelitatis, & obedientiae iuramentum praestare tenentur, & post cuius praestationem, & ipsi pariter suffraganeis suis Archiepiscopis pallium largiri possunt, & ab eis recipientes pro se professionem canonicam & pro ecclesia Romana sponcionem, & qua de re postea sigillatim agemus, cum proprio titulo de pallio, eiusque auctoritate, & vsu edemus.

9 Debentque & Dominicae crucis vexillum ubique ante se gestari facere, excepto, si in urbe Roma existant, vel si Pontifex Maximus, eiusve legatus utens in signis Apostolicis dignitatis ad sint, c in omnibusque provincijs eorum iurisdictioni subiectis, ad eos provocari (aluis appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis, quibus est merito ab omnibus humiliter deferendum) de sententijs Archiepiscoporum debet, & aequum tamen non censent doctores, ut omnis medijs à sententia Episcopi ad Patriarcham recta appellari possit, quamuis forte ex stricto iure aliquid dicendum nonnulli opinantur.

12 Patriarchae illustres sunt, regibus quoque comparatur, & nec defuerunt, quae opinati

a c. i. ij. & ij. & c. renouantes. d. 22. c. antiqua. d. priuileg. c. sancta romana. de cle. in extragag. com.

b d. c. antiqua de priuileg.

c d. c. antiqua

d d. c. antiqua.

e c. conquesti. ix. q. ij.

f abb. & But. d. c. antiqua Dec. in c. f. no. de cons. vti li. Corra. li. ij. c. ij. tit. de paruar.

g Bald. in l. i. §. i. ff. de offic. p. r. pr. at. l. a. fo. in l. i. nu. 9. ff. de offi. eius cui manda. est sur. Barbat. in vrac. de praes. Card. q. ix. nu. 42.

Fel. in rub. de mai. & obe. contra Do. in c. quaquaj. q. vij.
Ab. d. c. antiqua. & d. c. pastoralis. gl. d. c. sicut. de exce. p. la. Dec. c. fi. de confir. vitl.
Spe. in vi. de dispen. s. sunt quoque. per tex. in c. de persona. dist. lxxvi. vbi Car. Alex.
d. cap. placet. vbi gloss. dist. lxxvi. 65.
e. Abb. in ca. ga. igit. nr. di. 63. Corra. vbi sup. ver. quar. to. nu. 4.
f. Abba. in d. c. antiqua. nu. 3. per d. c. pastoralis.
g. capi. duof. mul. de off. or. b. Gulielm. et Imo. in clem. si de benefici. de pr. ab. Imol. quidem. co. ij. versic. tertio. quarit. Deci. in c. fin. nu. 3. de confir. vti. Car. Alex. in c. in nomi. ne. dist. 23. gl. ad reg. 7. Can. cel. Imo. offa. in prin. que ci. tat. doct. in c. fundamenta. de electi. in 6. Corrad. vbi f. k. c. i. & y. di. xc.
l. Deci. in d. c. fi. nu. 2. & 3. de confir. vti. Spec. in tit. de dispenf. s. s. ut quoque. Iaf. in fi. tit. qui seu. dar. pos. nu. 2. m. gl. l. xxv. S. Leg. auerat. vers. gadib. de leg. ij. gl. in c. in illis. di. 80. ver. singulos. Mand. in i. reg. c. ac. n. Pau. in tra. de pot. ca. fe. va. i. 6. pl. n. 12. & 13. Coar. vbi f. o. Boer. in trac. de ordine grad. vtr. for.
p. Spec. in probem. re. diui. offi. col. iij. Corra. vbi sup. in fi. c. scitote. vi. q. ij. Alci. in l. motionem. de ver. signif.
q. cle. Archiepo. de priuil. s. d. cle. Archiepiscopo.

beatæ Mariæ Maioris, ac beati Lauren-
tij extra muros, & quæ singulæ hoc spe-
cialis proprijque priuilegij habent, vt
in eorum altari magno præter Pontif.
Max. celebrare missam possit nemo, ni-
si cui à Pontifice ipso fit mandatum. 1
† Sunt & quidam alij, prædictis quidem
& ipsi appellati, prædictis quidem
quatuor inferiores, sed Archiepisco-
pis maiores, quos primates appellat, &
quamuis nonnullis videatur, hæc ver-
borum distinctionem otiosam ferè, ac
paruè vtilitatis esse, 1 quorum exem-
pla sunt, Italiæ, Patriarchæ Gradensis
scu Venetis, hodie enim Venetias hæc
Patriarchalis sedes translata est, quæ
olim erat gradibus, M Aquilensis, &
Pisanus, Galliæ Viennæ. & Bituricen-
sis, Germaniæ Magdeburgensis, N Hi-
spaniæ Toletanus: Angliæ Eboracen-
sis, Panoniæ Strigonenfis, addunt alij
etiam Senonenfis, & Lugdunensem
Galliæ, o vt plurimum † autè prima-
tes hi tribus præfunt Archiepiscopis,
quapropter & Regio culmini possè &
eos comparari videtur, † nam, & Re-
ges tribus Ducibus præfisse oportet,
Archiepiscopi interdum hi appellan-
tur. 2
† Archiepiscopi verò, idest principes
Episcoporum propriè dicuntur, qui
decem, vel vndecim Episcopos habet
subiectos, † is enim numerus non mi-
nor ciuitatum prouinciam efficit, 2
† eorum quoque, vt Patriarcharū est
priuilegium deferendi palium, & cru-
cem ante se præferendi post palium
acceptum, † quæ insignia omnibus in
prouinciæ suæ locis etiam exèptis ge-
stare eis datum est. 3 sed † quæstionem
ortam vidi, an Mediolanensis Archie-
piscopus in ciuitate, vel diocesi Papiæ
si crucem præferre posset, nam, quod
posset innitebatur Mediolanensis di-
ceti constitutioni Clementis, s Papiæ
episcopatum intra suam Mediolanen-
sem prouinciam quamuis exemptum
assuerans ex præcitate Hieron. Pauli
Romani libro prouinciali: contra verò
episcopum Papiæ, neque in prouin-
cia Mediolanensi Episcopatum suum
esse, neque in alia, nec exemptum, sed
liberum omnino ex natura, & à pri-
mordio suo aiebat, nec constitutionem
Clementis eo in casu locum habere,
eadem

eademq; ratione ad synodum Archie-
piscopi Mediolanensis non teneri se
Episcopus Papi. accedere affirmabat,
quæ controuersia quidem ad S. sedem
Rom. delata est, sed nunq̄ (nemine for-
tasse id procurante) hæctenus, quod
sciam, decisa: ad Synodum quidè Me-
diolani Episcopus Papiæ non accessit,
& hæc quæstionis huius nunq̄ iuit: Ego
verò hæc in quæstione sententiã meã
proferre, nisi multa, id ne faciam, mo-
nerent, aurem mihi uellentia, quorum
id primum (vt cætera omitam) est, nã
cum ad S. sedem Pontificiam delata
sit, temerarius essem, si ante finitam à
S. Sede causam Ego iudicium meum
proferre vellem, multoq; etiam magis
temerarius iudicaret, si post eam ter-
minatam, & Ego me ingerere vellem,
vti Romanæ curiæ sententia, & disti-
nio confirmationem, vel infirmationem
à me expectare deberet.
Potest etiam per loca exempta suæ
prouinciæ transiens, vel, ad ea diuertens
Archiepiscopus populo solenniter be-
nedicere, & diuina officia priuatim, vel
publicè ibi audire, & pontificias insu-
las, diebusq; permittis pallium, cæte-
raque insignia indutus celebrare, ac se
præfente alius vt celebret sine pontifi-
cialibus tamen iubere, quouis priuile-
gio contrario non obstantè: † non tam-
en, vt aliam iurisdictionem ibi exer-
ceat, aut personis priuilegiatis, vel ex-
pris inuolentiam inferat, vel grauamen,
aut vllum immunitati, vel priuilegij
eorum aliud præiudiciũ vt faciat, aut
aliquod ius ipsi Archiepiscopo quo-
modolibet quæratur, est pmissum. A
Infallena autem prouincia potest qui-
dem Archiepiscopus celebrans, aut
prædicans, aliũ actum iurisdictione
carentem faciens iure suo pontificali-
bus vt consuetudine etiam hoc pro-
bante, iurisdictione verò vtens, puta
ordines conferendo, vel adimendo,
aut sacramentum confirmationis im-
pertiendo non potest aliena in diocesi,
nisi Pontificis illius habita licentia
vti, † palio verò etiam si ille episcopus
concedat, vti non potest nisi speciale
hoc priuilegium à Summo Pontifice
consecutus sit, vt angustius enim in
palij vsu, quam in cæteris pontificijs

a d. clemen. Archiepiscopo. vbi gloss. & doct.
b c. i. & y. c. ex tuarum. c. ad honorem. de autho. & vsu pal. gl.
& doct. præsertim Imo. & Vital. in d. c. archiepiscopo.
c d. cle. archiepiscopo. vbi gl. & doc. Abb. in c. i. in fi. de rel. do.
d Ab. in c. quanto. & c. pastoralis. in prin. col. pe. de off. or. Spe.
in ti. de leg. s. sunt quoq; ver. archiepiscopus. Cacciatu. in trac. de
vniou. art. 13.
nu. 16. Corra.
li. ij. c. iij. tit.
de archiepisc.
nu. 17. & 24.
e d. c. pastoris.
li. de off. ord.
f Ab. in c. c. i.
ecclesia. de ele.
g ca. si archi-
eps. de t. ep. or.
h c. suffraganeis.
de electi.
Doct. in ca.
quod sedes.
de off. ord. vbi
tamen Alci. te-
net contrariũ.
i gl. in c. si cle-
ricus. ij. q. i. et
c. venerabili.
s. sed si excõi-
catas. de t. ent.
exc. in sexto.
K c. ij. & c. ij.
uis. 3. q. 1. c. de
his. di. xij. vbi
Car. Ale. c. ga.
cognouit. s.
q. iij. Ab. in c.
ij. de accu. Phi-
lip. Fr. in c. vt
litigantes. de
off. ord. in sex.
& in c. sim. de
except.
l Ab. in c. in
tantum. de Si-
mo. Fran. in c.
i. de off. vicar.
in sexto.
m c. ne pro de
fectu. vbi nor.
de elect. c. i. de
sup. neg. pral.
n c. si episco-
pus. dist. 18.
& c. i. de pen.

a Fel. in d. c. pastoralis. in princ. col. v. numero. 8.
b Ioan. And. in. c. nullus. de iureiur.
c Idem Ioan. And. in. c. magna. eod. tit.
d c. i. de supp. neglig. prala.
e Corrad. vbi supra. numero. 17. & 18.
f d. capit. pastoralis. in principio.

g c. si clericus aduersus. ij. q. i. vbi gl. & gl. 47 in d. c. pastoralis. ver. excep. quibusdā. cir. ca med.

h glo. in d. c. si clericus. ver. arbitros. cir. med. vbi Tur. recere.

i Ab. in c. cū inferior. nu. 1. & 2. vbi etiā Imo. nu. 1. 1. f. mai. & obed. Maria. Soc. in in c. postulasti nu. 8. & 9. de fo. comp. & in c. i. nu. 18. & 19. de rap. Cla. in prac. cri. q. 35. ver. vltimi us quaro.

k glof. in d. c. conquestus. 9. q. 1. & in d. c. pastoralis. ver. si exceptis. & in summa. ix. q. 115. Ab. & Fel. in d. c. pastoralis. Corrad. vbi sup.

l c. de his. vbi gl. vlt. ver. ad stringat. dist. 1. 2. vbi etiam Archi. doc. in d. c. pastoralis Corra. vbi su.

ut etiam aliās diximus, in titulo, de cōcilio oecumenico.
† Solet tamen ambigi, vtrum Archiepiscopus diocēfanti iudex in causis dū taxat iure expressis, an verò generaliter sit, Felinus enim existimauit, a nō generaliter esse eum iudicem, sed in casibus duntaxat, qui iure expressi reperiuntur, cui Felyno pręiuit Io. an. ab eo citat, b hic enim apertē negat, Archiepiscopum iudicem esse episcopi alij in casibus, præter eos, qui specialiter ad dictam decretalem incipiētem Pastoralis, annotati sunt, & alibi ait, c non posse archiepiscopum veniam, & licentiam peregrinandi episcopo dare, ea ratione, quia ex Hostiensis sententia in materia episcoporum Metropolitanis prohibitum censetur quicquid expressē eis non reperitur concessum, non secus, atque in subditos suorum suffraganeorum eam tantum, quæ iure expressa est, iurisdiccionem, & potestatem habent, quorum quidem patrum autoritatē accedere dicitur est, nō recentium quorundam, qui ex sola verborum generalium ratione moti accipere fuerunt, & non tamen facillē concedendam opinor, eandem per omnia decisionem adhibendam in iurisdiccionē Metropolitanā contra suffraganeos, & contra suffraganeorum subditos, si quidem constitutio prædicta apertum inter hæc discrimen facit, dicens, Metropolitanō in subditos suffraganeorum cōpetere potestatem, exceptis quibusdam articulis, licet episcopus suus eidem sit Metropolitanā lege subiectus, ita galterius magis arctam subiectionem faterur.
† Huius quæstionis occasione dictum est, quōd, licet episcopi subditos contra eum acturus coram Archiepiscopo contemere eum debeat, & contra tamen, si ipse episcopus aduersus subditum suum acturus est, non debet eum ad tribunal archiepiscopi trahere, sed

arbitri iuris dādi sunt, apud quos causa agatur, e nam neque coram ipso episcopo ventilanda est, ne sua in ipsius causa ipse sibi ius dicat, † sed tamen arbitros eligere ipse idem cōpellere episcopus poterit.
Archiepiscopus † vel patriarcha in alie na diocēsi, vel prouincia delinquens, potest ab Episcopo illius diocēsi, vel Archiepiscopo eius prouinciæ iudicari, nisi ille episcopus, vel archiepiscopus sit ex suis suffraganeis.
Plures verò enumerātur casus quibus in subditos suffraganeorum suorū potestatem patriarcha, vel archiepiscopus habet, † quos licet alij longo ordine x recensent, & nos tamen morē nostrum secuti hic in publica comoda exponemus, nam in diuinis officijs, in peccatorum venijs, in iudicijs tam criminalibus, quā ciuilib. quādoque archiepiscopus in suorum suffraganeorum subditos potestatem habet.
In prima igitur parte ponemus casum, vbi suffraganeorum subditi alium celebrandi in diuinis, & psallendi morē à Metropolitanō ritu discedentem habēt, † cogere enim eos Archiepiscopus potest, vt Metropolitanō mori sese cōformet.
Nec † cui scrupulum iniiciat, quia videat Mediolanensem prouinciā alio modo, & ritu celebrare, & psallere, quā ecclesiam ipsā Metropolitanā, specialis enim est propriusq; illius diocēsis psallendi, & celebrandi ritus à diuo Ambrosio datus alias ecclesias non arcens extra eā diocēsim sitas, † hoc quidem in disceptatione vidi, an ecclesie, quæ intra fines diocēsis Mediolanensis existunt, de aliena tamen diocēsi, puta, Papiensi, Laudensi, vel Cremonensi, aut alia, quia Papiensis Episcopus, Laudensis, aut Cremonensis in ea ius habeat, Mediolanensem ritum à diuo Ambrosio præscriptum in celebratione diuinorum, an Romanum suæ episcopalis ecclesie seruare debeant, quæ tamen res mihi dubitādī ratione carere videtur, si quidem spectanda est potius ecclesie episcopalis, quā loci, in quo sita est Metropolitanæ ecclesie consuetudo, nisi tamen consuetudine diutina aliud præscriptum sit, ex concilio. n. Toletano

Toletano præcitato præcipitur, a vt inde vnusquisque sumat regulas magisterij, vnde honoris cōsecrationem acceperit, vt iuxta maiorum decreta, sedes, quæ vnuscuiusq; dignitatis sacerdotalis est mater, ecclesiasticæ dignitatis, vel rationis sit magistra, † nec credo intra eam prouinciā, vel diocēsim, aut intra eius fines ecclesiam dici, quāuis vnde quaque ecclesijs, aut oppidis circumseptā sit, alienæ prouinciæ, vel diocēsis, cum vñ hoc in locis exemptis concedatur.
In altera † prædictæ diuisionis parte ponemus, potestatem esse Archiepiscopo omnibus prouincialib. suis indulgentiam, quas vocant, peccatorum cōmunicare, & in omnes, qui earum particeps fieri voluerint, effundere, & e largiri, c ac sciendū, † populos, in quorum peccata archiepiscopus pariter, & episcopus indulgentes se præbent, vtriusque muneris, nempe Archiepiscopalis, & Episcopalis vñ fieri particeps. potest etiam † Archiepiscopolis ecclesiæ exigente necessitate, puta, vt templum ipsius instauraretur, vel ædificetur, aliud ve in pietatis opus, per totā prouinciā suam quæstores ad conquirendas piorum hominum largitiones mittere, & suffraganeosque, & eorum Vicarios id opus impediētes punire.
Item potest Archiepiscopus † rotam prouinciā suā, eiusq; ecclesias, & monasteria, & quæuis prouinciæ pia loca, earumq; ecclesiarum, & monasteriorum, aut locorum piorum homines iterum atq; iterum inuisere, vt quā opus esse viderit, manum prouidendo, & corrigendo apponat, tamēti nulla in Episcopis desidia notari possit, † sumptusq; cibarios in eo munere obeūdo sibi ministrari iubebit, & quas procuraciones vocant, † dumq; ita inuisit, fas ipsi est, etiam illius prouinciæ homines suis suffraganeis subditos crimina sua persequi, ac poenitentes facere volentes, vt Deo conciliantur, audire, soluere, & meritis poenitentijs subijcere, nō ordinari, & sacramēta ecclesiastica cōferre, i Quōd si † si accidat, Archiepiscopum & Episcopum eiusdem loci inuisendi gratia seiuinctos eodem tempore profectos

a d. c. de his.
b Vitali. & alij in d. cle. Archiepiscopo.
c c. nostra. vbi no. de penit. & remis. Fran. in c. i. de pen. & re. Bolognin. in tract. de indulgen.
d Bolognin. vbi sup.
e c. i. de pen. & remis. vbi Philip. Franc.

esse, vterq; eorum, si locus ille his impenfis par esse possit, accipiendus erit, diuersas verò in sententijs alicuius negocij in diffinitione transeuntibus, tenebit pro reo lata sententia: q̄ si onerosa illi loco vtriusq; Prælati ho spitationis cura videatur, Episcopus loco deceder, nisi ipse prior eō accesserit, x Item † potest suffraganeorum suorū subditos à suis ordinarijs mucrone excommunicationis percussos ad se accedentes soluere, † & de iniustitia sententiæ, & episcopi in eo processu integritate cognoscere, i † Extra visitationem verò non creditur, posse Archiepiscopum subditos suorum suffraganeorum ecclesiasticos ordines, aliā e sacramenta conferre.
In iudicialibus quoq; non carent Archiepiscopi interdū aliqua in suffraganeorum suorum subditos autoritate, & iurisdiccionē, † nam & eis licet, in notoria crimina totius prouinciæ animaduertere, eaque vlcisci, cum non iniuria argui, & notari negligentia episcopi in clara luce dormitantis ac stertentis possit, † notoriaq; dicuntur crimina, quæ examinari opus non est: n̄ qua ratione dictum est, † posse Archiepiscopum pranam consuetudinem prouinciæ suæ indictis quoq; excommunicationibus contra eius obseruatorem penitus eliminare. o Qui actiam † vbicumque episcopi incuria præsertim tertio moniti deprehenditur subditorum suorum vitia distimulant, poterit ipse Archiepiscopus de eis cognoscere, & iudicare, quod meo quidem iudicio, præter id quod constitutione Innocentij non obscurè omnino mihi expressum videtur, † est deinde & publicè vilitati, & animarū salutī ecclesiasticæq; p̄fecturæ decoro & dignitati consentaneum, neq; .n. factis plenè factum publicè vilitati videatur, & si episcopi compellerentur ab Archiepiscopo id facere, quod vltro exequi cum tenerentur, exequi tamen non

f Car. in cle. i. q. ij. de consec. Corrad. vbi f. trigef. casu. g c. cū ex officij de præscript. c. fi. de cens. in sex. h d. ca. fi. de cens. in sex. i gl. in c. i. de offic. ordin. in c. Franc. in d. c. fi. de cens. in sexto. K Io. And. et Philip. Fran. in c. i. §. de in d. de cens. gl. Ab. Fel. in d. ca. pastoralis. Corrad. vbi f. l. c. venerabilibus. §. i. de sen. excom. in sex. m c. nullas. 9. q. ij. Corrad. vbi sup. in ca. su. vigesimo secundo. n c. i. §. notoria. de censib. in sex. l. quādo de offic. ordin. c. sollicitudini nem. vbi Dec. nu. 5. de appel. o d. c. ex frequentib. vbi doct. de instit. Fel. in d. c. pastoralis. p notoria de cens. in sex.

Ab. in d. c. pastoralis in prin. col. pen. & in c. si quis contra clericum col. 27. nu. 40. ver. aggredior nunc materiam: de foro comp. contra quem Fel. in d. c. pastoralis, & Corrad. vbi s. in casu 12.
b. c. cum scimus. 9. q. 3.
c. Felin. in d. c. pastoralis post Bald. quem citat. in l. f. §. illud C. de tem. ap. pel. in l. f. col. i. C. de sent. n. Abb. in ca. ex parte vlti. in prin. de appell. d. In Authen. de sanctissim. epif. §. si quis autem. Ab. & Fel. in d. c. pastoralis hic. nu. me. xi.
72 c. multis de offic. ordi. Ab. & Fel. d. c. pastoralis.
f. c. u. specia. li. de appellat. Ab. & Felin. vbi sup.
g. c. sollicitudinē vbi doct. de appell. Ab. Felin. Corrad. vbi sup.
h. c. i. de pœn. in sex.
ī. gl. in sum. 9. q. ij. c. ex frequent. vbi Innoc. de instit. Ab. & Fel. in d. c. pastoralis.
K. no. in d. ca. pastoralis: Corrad. vbi sup.
l. c. sicut vbi de exce. prel. m. gl. in c. placuit. ver. retrulerit. ad fi. 16. q. 6. Fel. in d. c. pastoralis nu. 7. ad fi. ver. non concedit priuilegium Ab. in c. cum inter col. i. n. gl. in c. nouit. de offic. delega. (de re iud. o. Rot. Bisign. decif. i. nu. ij. inc. vtrum valeat, de cons. et dec. Ro. 842. inc. vtrum valeat in ti. de consuet. in anriq. ex doct. Io. And. in d. c. nouit. in i. gl. in nouel. de offic. leg. & in c. signifi. p. Rot. vbi sup. (gl. ij. de fo. comp. q. c. signifi. casu de foro compet. Corrad. vbi sup. in casu 22.

sibi, vel nuntijs suis per prouincia n̄ transmissis iniuriam inferentes notorium eius iurisdictionem debitā impediunt, alio uē modo iniurij sunt. n̄
 80 In negotio t̄ quoq; Vniuersa prouinciae vtilitatem spectante potest in suffraganeorum suorum subditos Archiepiscopus iurisdictionem, autoritatemq; habere, i quemadmodū & de praua consuetudine diximus supra.
 81 Potest etiā talicui suffraganei sui subdito causam volenti delegare, quamuis inuito non possit, n̄ suffraganeosq; t̄ ipso consentiente omnē in eius diocesi iurisdictionem exercere potest, l̄ & ipsius t̄ suffraganeis subditis, si assentiatur, priuilegia concedere, quamuis nolentibus suffraganei non possit, m̄ quo exemplo pariter conclusum est, t̄ constitutionem Synodi prouincialis assentientibus suffraganeorum subditis conditam valere, qua cautum sit, Archiepiscopo suo esse de subditis laicis suorum suffraganeorum, causisq; eorum cognoscendi, n̄ quamuis alioqui subditis suffraganeorum dissentientibus, constitutio huiusmodi etiā in concilio prouinciali facta non valeat, t̄ hinc responsum extat à Patribus in Romanę rotę auditorio cōscriptis, non valere Synodi prouincialis constitutionem, qua caueatur, q̄ Archiepiscopus executioni demā dare omnes constitutiones possit illa in Synodo factas, non minus in subditos suorum suffraganeorum, & pro delictis extra suam diocesim in prouincia patratīs, quā in suos diocesanos, & propter delicta intra suam prouinciam admittā, o qui patres illud quoq; eleganter deciderunt, t̄ licet alicui Archiepiscopo alterum Archiepiscopum intra suam diocesim admittere, vt aduersus aliquem ibi commorantem, qui intra illius diocesim illi Archiepiscopo iniuriam fecit, procedere, & ius dicere, distingueretque possit, v̄ verum, t̄ si in priori specie ageretur de constitutione aduersus clericos suffraganeorum subditos facta, censent aliqui, non sufficere consensum ipsorum subditorum, sed & episcoporum suorum consensum desiderari, q̄ quod vix tamen video ego posse ad vsum deduci, si quidem constitutio

DE VICARIIS, Tit. VIII.

E P I T O M E.

tio in Synodo prouinciali facta, aut eo episcopo presente, aut contumace facta consentum eius habere presumitur, vel interpretatur, nisi ponamus, eum expresse contradixisse; & protestatum fuisse, aut absentem iusto impedimento distractum fuisse.
 88 His adde, quod Archiepiscopo quærimonia delata ab episcopo aduersus canonicos suos, quod abiq; manifesta, & rationabili causa a diuinis contemptum episcopi cessarint, potest Archiepiscopus ipsos canonicos tamquā à sede Apostolica delegatus visitare, a defunctoq; t̄ episcopo visitatorem ecclesię viduata, si capituli incuria appareat, dare potest, v̄ t̄ clericos idoneos ecclesię indigenti sufficere. c.
 91 Ac demum sciendum est, t̄ posse Archiepiscopum cum subditis suorum suffraganeorum dispensare in pœnalibus, quibus eunq; in casibus eos iudicare potest, vt Gulielmus Durandus scripsit à frequentibus sententijs probatus, in titulo de dispensatione. §. sunt quoq; d.
 92 Sciendum est postremò, t̄ ad culmen hoc episcopale, quacumq; in sede ex prædictis quatuor locatum sit, duobus modis aliquem promoueri, electione videlicet canonicorū, vel Pontificis Maximi prouisione, quibus t̄ tamen electione, vel prouisione plenum ius non queritur, t̄ si quidem post Pontificis Maximi prouisionem consecrati quidem præterea episcopo adhibenda, non tamen confirmatio facienda est, atq; Archiepiscopo insigne palij conferendum est, post electionem verò canonicorum etiā confirmatio exigitur prælati, quamuis tunc non requiratur, cum à Summo pontifice dignitas collata est, t̄ quandoquidē confirmandi autoritas ad maiorem spectat, pontifice autem Maximo nullus nec maior, neq; etiā par in toto orbe nostro inuenitur, de quibus tunc dicemus, cum de alijs prælati diximus.

TRADIT hic tractatus diuerfas Vicariorum Episcopaliū species, & quibus alijs nominibus apellantur, quæ sit singulorum iurisdictione, ordinaria ne an delegata, an dignitatem habeat, quod successor detur in officio Vicariatus, defenditur, quo differant inter se hæ tres legatorum species, & an sint digniores Vicarij constituti, an Vicarij legiōni. Vicarium ab episcopo ipso constitui, aut à capitulo sedo vacante, non dū episcopus viuunt, quæ desiderentur in Vicario qualitates, ne pe vt sit ecclesiasticus, & in ecclesiastico habitu incedat, ne sit excommunicatus, ne bigamus, ne sit ex Monachis mendicantibus. Vicarius generalis vt sit tam in spiritualibus, quā in temporalibus, & quid spiritualium, vel temporalium administratio asserat, quā in iudicialibus potestatem habeat Vicarius, in quibusue nullam potestatem habeat ordine differat, tam in iudicialibus, quā in extraiudicialibus, perpetam à Vicario gesta episcopo an obesse possint. Quid Vicarius à delegato differat: quomodo Vicarius designat quis esse, & præsertim reuocationis tacite & expressæ mentio habeatur, quid si post reuocationem Vicarius aliquid prudens, imprudensue gesserit, an quandoq; id valere & executionem sortiri possit.

SVMMA RERVM.

- 1 Episcopus quare accipiat sibi Vicariū.
- 2 Episcopus cogi potest, vt Vicarium accipiat.
- 3 Vicariorum tres species, & quæ sint.
- 4 Vicarij vnde dicantur.
- 5 Vicarij alijs quoque nominibus appellantur.
- 6 Vicarij habent dignitatem.
- 7 Vicarijs delegantur cause à Sum. Pont.
- 8 Vicariatus dignitas aliam dignitatem compatitur.
- 9 Vicariatus non est dignitas in cathedra li ecclesia.

a c. irrefragabili. §. ceterū. de offic. ordi.

b Ab. in c. i. n. 7. ti. no. sede vac. per c. si. d. sup. negl. prælati.

c c. non liceat. l. 2. q. 2.

d nu. 3. v. r. f. Archiepiscopo autem.

- 10 Vicariatus non datur successio . 38 Privilegia data episcopo non competunt vicario .
- 11 Vicario remoto non dicitur vacare dignitas, sed extincta . 39 Capitulum canonicorum vacante sede creat Vicarium .
- 12 Delegatio facta vicario an transeat ad successores eius . 40 Vicarius alium vicarium non potest facere .
- 13 Ratio quare excommunicatio lata in vicarium non liget successorem . 41 Potest tamen delegare .
- 14 Excommunicatio non extenditur ad innocentem . 42 Potest tamen constituere vicegerentem .
- 15 Iurisdictio vicarij est ordinaria non delegata . 43 Episcopus potest eodem tempore duos vicarios habere .
- 16 Iurisdictio vicarij specialis est delegata . 44 Epi cura in deligendo vicario quantal .
- 17 Vicarius generalis habet iurisditionem ordinariam in civilibus tantum lenibus non in gravibus, neque in criminalibus . 45 Vicarij qualitas qua .
- 18 Archidiaconus, & archipresbiter sunt vicarij de iure . 46 Vicarius debet esse ecclesiasticus .
- 19 Vicarius constitutus habet idem tribunal cum episcopo . 47 Indecorum est, ecclesiasticis laicum imperare .
- 20 A vicarij sententia non appellatur ad episcopum . 48 Clericus coniugatus quamvis non bigamus non potest esse Vicarius .
- 21 Episcopus non potest impugnare factum legitimum a suo Vicario . 49 Assessor episcopi potest esse laicus .
- 22 Factum a vicario videtur factum ab episcopo, si factum sit legitime . 50 Vicarius debet gestare habitum clericalem .
- 23 Tribunal vicarij nati non est idem cum tribunali episcopi . 51 Quomodo intelligatur, quod vicarius non debet differre habitu ab episcopo .
- 24 Nec factum eius censetur factum episcopi . 52 Vicario conferente beneficiu in sua diocesi in habitu laicali probandum erit, quod erat vicarius .
- 25 Appellari potest ad episcopum a sententia vicarij nati . 53 Extra diocesim potest uti vestibus laicis .
- 26 Tribunal Summi Pontificis non est idem cum tribunali sui vicarij . 54 Excommunicatus non potest esse vicarius .
- 27 A sententia vicarij Summi Pontificis appellatur ad Summum Pontificem . 55 Bigamus non potest esse vicarius .
- 28 Vicarij nati non habent iurisditionem ordinariam sed delegatam nisi in lenibus . 56 Mendicantes religiosi non possunt esse vicarij .
- 29 Archidiaconus an Vicario sit dignior . 57 Monachus, aut canonicus regularis non prohibetur esse vicarius .
- 30 Archidiaconus & Archipresbiter preferuntur vicario in scriptis Summi Pontificis . 58 Etiam absq; licentia suorum praelatorum, quod reprobatur .
- 31 Stilus non extenditur ad alia . 59 Monachus factus vicarius debet habere secum alium Monachum .
- 32 Vicarius papa non habet iurisditionem extra urbem . 60 Vicarius constitui debet in spiritualibus & temporalibus .
- 33 Vicarius etiam presente episcopo praefertur Archidiacono . 61 Administratio temporalium quomodo discernatur ab administratione spiritualium .
- 34 Is me precedere non debet in quem ego iurisditionem exercere possum . 62 Spiritualium administratio in quibus consistat .
- 35 Archidiaconus praecedit vicarium alterius episcopi in aliena diocesi . 63 Administratio temporalium in quibus consistat .
- 36 Vicarium eligit episcopus . 64 Temporalium administratio consistit tam in iudicialibus, quam extraiudicialibus .
- 37 Vicarij potestas ordinaria a lege non ab episcopo venit . 65 Actus extra iudiciales qui .
- 66 Actus iudiciales qui .
- 67 Vicarius censetur habere mandatum generale ad omnia, quae episcopus verisimiliter ei concessurus fuisset .
- 68 Episcopus quae non censatur voluisse concedere vicario ex generali mandato .

- 69 Vicarius potest cognoscere de casu, qui meretur depositionem quod ad hoc ut referat ad superiorem . 90 Potestas vicario data ad conferendum beneficia est late interpretanda contra episcopum .
- 70 Reprobatur . 91 Vicarius habens potestatem conferendi beneficia potest conferre dignitates, et curas .
- 71 Clausula generalis subiecta enumerationi aliquorum specialium facit ut contendantur omnia specialia, quae aliis in generali non continerentur . 92 Et poterit beneficia comendare .
- 72 Monitio in formando privilegio vicariatus . 93 Habens privilegium conferendi non potest comendare .
- 73 Potestas conferendi beneficia non censetur data vicario in generalibus . 94 Prouisus a vicario habente potestatem conferendi, quandoque antefertur ei, cui episcopus ipse contulit .
- 74 Etiam quod data fuisset potestas eligendi & praesentandi, alique maiora faciendi . 95 In pari causa praefertur prouisus ab episcopo ei cui vicarius contulit .
- 75 Habens potestatem conferendi vel prouidendi censetur habere etiam potestatem eligendi & praesentandi . 96 Ratio huius dicti .
- 76 Conferendi vel prouidendi verbum habet plenioris significationem . 97 Praeceditq; etiam quod episcopus contulisset existens extra diocesim, vicarius intra .
- 77 Vicarius Summi pontificis non habet potestatem conferendi beneficia . 98 Vicarius conferre potest etiam existens extra diocesim .
- 78 Conferendi licentiam esse oportere quomodo intelligendum . 99 Nisi essent deuoluta ob negligentiam Summi pontificis cum vacant in curia .
- 79 Beneficia, quae episcopus conferre non potest iure ordinario non comprehenduntur in licentia data vicario ad conferenda beneficia generaliter . 100 Et nisi potestas vicarij limitata esset intra ciuitatem & diocesim .
- 80 Vicarius ex generali potestate conferendorum beneficiorum, an possit conferre etiam, quae ad episcopum iure deuoluta spectant . 101 Vicarius habens potestatem conferendi non potest conferre beneficia erecta post hanc facultatem ei datam .
- 81 Distinctio auctoritatis . 102 Vicarius habens potestatem conferendi beneficia absente episcopo, non potest ea conferre episcopo praesente .
- 82 Beneficium resignari non potest in manibus vicarij, nec resignatum ab eo conferri . 103 Habens potestatem conferendi certis personis non potest alij conferre .
- 83 Vicarius habens potestatem accipiendi resignationes & conferendi potest etiam resignationes factas ex causa permutationis admittere, & conferre, ut exequatur permutationem . 104 Cause matrimoniales an spectant ad vicarium ex generali concessione .
- 84 Vicarius non potest interponere auctoritatem donationi patronatus a patre alteri facta . 105 Cause matrimoniales sunt propria episcoporum .
- 85 Vicarius non potest interponere auctoritatem consentiendo collationi beneficij . 106 Visitandi ius non pertinet ad vicarium .
- 86 Actum agere et agenti consentire idem sunt, cum eadem subest ratio . 107 Nec ius faciendi synodum diocesanam .
- 87 Vicarius potest instituire presentados a patronis . 108 Nec ius commutandi penas iuris .
- 88 Rebus contrarium tenentis argumenta confutata . 109 Potestas data vicario componendi super penis intelligitur de lenibus criminalibus .
- 89 Aliud in vicario speciali sed generali . 110 Vicarius non cognoscit de causa beneficij super qua interuenit institutio episcopi .
- 111 Vicarius dispensare non potest ex generali concessione vicariatus .
- 112 Quae specialiter conceduntur vicario non sunt ex ordinaria, sed ex delegata potestate .

- 113 Appellari potest à vicario ad episcopum in casibus, quibus est iurisdic-
tio delegata.
- 114 A sententia Vicarij foranei appellatur
ad episcopum.
- 115 Episcopus non potest vicario commit-
tere causas sibi delegandas.
- 116 Vicarius non potest se intrinsece de
causa delegata suo episcopo.
- 117 Episcopus non se ingerit in causis dele-
gata suo vicario.
- 118 Nisi defuncto vicario, quando delega-
tio est facta sub nomine dignitatis.
- 119 Vicarius episcopi in dignitate episco-
pali constitutus non habet plus iuris
quàm quilibet alius vicarius.
- 120 Vicarius episcopali in ordine constitu-
tus non exercet ea, quæ sunt ordinis e-
piscopalis nisi ex speciali mandato.
- 121 Vicarius potest ex speciali mandato vo-
care episcopum vicinum, qui in diœ-
cesi exercet ea, quæ sunt ordinis epi-
scopalis.
- 122 Vicarius etiam si non sit in ordine epi-
scopali potest benedicere vestibus.
- 123 Archiepiscopi vicarius non habet iurisdic-
tionem in suffraganeos sui epi-
scopi dum Archiepiscopus est præ-
sens.
- 124 Sententia censuræ lata à vicario Archi-
episcopi in suffraganeum tenet, licet
male agat et puniatur vicarius id fa-
ciens.
- 125 Vicarius quilibet generalis cognoscit
de causis per appellationem ad episco-
pum deuolutis iure ordinario.
- 126 Quibus casibus episcopus cognoscit de
sententia lata à suo vicario.
- 127 Episcopus restituere potest aduersus sen-
tentiam vicarij.
- 128 Vicarius restituit aduersus propriam
sententiam.
- 129 Vicarius presente episcopo potest om-
nia exercere quæ potest eo absente præ-
ter reuerentiam.
- 130 Episcopus quando teneatur de facto vi-
carij.
- 131 Vicarius quid differat à delegato ad
vniuersitatem causarum.
- 132 Vicarij officium finitur morte epi-
scopi.
- 133 Processus cepti per vicarium viuente
episcopo non possunt ab eo vicario per-
fici post mortem episcopi.
- 134 Vicarius cessat episcopo excommunica-
to suspenso, vel interdicto.
- 135 Vicarius desinit per reuocationem ab
episcopo factam.
- 136 Vicarius potest amoveri arbitrio epi-
scopi.
- 137 Etiam quod intrasset cum non reuoca-
re.
- 138 Efficitur tamen per iurum si reuocet.
- 139 Vicarius à papa confirmatus an possit
ab episcopo reuocari.
- 140 Vicarius reuocatur per constitutionem
alterius vicarij.
- 141 Legatus an reuocatur per constitutio-
nem alterius legati.
- 142 Textus in capit. volentes, extra de officio
legati, declarat.
- 143 Legatus & vicarius ratione maiori re-
uocatur reuocati per constitutionem se-
cundi, quàm censatur, reuocatus pri-
curator constituto altero procurato-
re.
- 144 Officia publica difficiliter multiplican-
tur, quàm priuata.
- 145 Gestæ per vicarij post remotionem an-
te intimationem valent.
- 146 Quid si gesta sint post scientiam alio
modo habitam, quàm per intimatia-
nem.
- 147 Vicarius non tenetur abstinere ab offi-
cio ante intimationem nomine epis-
copi factam.
- 148 Vicarius remotus ex sua culpa, si ali-
quid egerit post reuocationem ante in-
timationem, non valet, nec tenet.
- 149 Collatio facta à vicario reuocato præ-
sente episcopo an valeat.
- 150 Notarius consciens instrumentum post
reuocationem minus puniatur, quàm il-
le qui nunquam fuit notarius, & ta-
men instrumenta confecit.
- 151 Quæ in continenti fiunt, videntur in
esse.
- 152 Vicarius censetur reuocatus, si episco-
pus, qui eum creauit, episcopatum
dimittat.
- 153 Vicarius constitutus à capitulo desi-
nit, si episcopus creatus sit.
- 154 Vicarius non censetur reuocatus ex mu-
tatione episcopatus.
- 155 Vicarius non reuocatur ex superuenien-
tia episcopi.

PRÆDICTI

PRÆDICTI quatuor Prælati sic
pluribus officij sui negocijs, & curis
distringuntur, vt soli omnib. vacare, &
satisfacere non possint, & quæ ppter, cū
præcipua in his, quæ spiritum spectat,
eorum cura esse debeat, tenentur ipsi
viros aliquos vite integritate, & bonis
artibus præstantes sibi auxiliares adci-
scere, quibus cum partiri curas, & ne-
gocia possint, vicesq; suas demãdare,
vt, dū ipsi præsentis sacris, ceremonijs
quæ suis, & diuinis functionibus ordi-
nis intenti sunt, cæterorum operum
onus Vicarij excipiant, pontificiaque
moli sustinende humeros supponant,
Tæ diximus supra, cogi etiam posse
Episcopum, vt vel inuitis Vicarium
sibi accipere teneatur. A Triplex tã-
tem est Vicarium Episcopi species,
nam alij sunt Vicarij legitimi, id est à
lege ipsa creati, cuiusmodi sunt Archi-
diaconus, & Archipresbyter qui & Vi-
carij nati appellari solent, alij sunt Vi-
carij constituti, quos ipse quidem Epi-
scopus creat, sed à lege tamen potesta-
tem nanciscuntur ordinariam, hi ve-
rò alij sunt generales in tota Episcopi
iurisdictione potestatem habentes, alij
certis in locis puta oppidis, vel diœce-
sis parte constituti, quos vicarios fora-
neos appellant. † Hoc autem nomine
Vicarij appellantur, quia vices episco-
porum gerunt. † Sed & quandoq; offi-
ciales appellantur, quandoque missi
Dominici, alijsque nominibus alio lo-
co relatis. b Officiales quidem eos ap-
pellare stylus cancellarij Apostolicæ
solet, cum literæ ad nationes transalpi-
nas mittuntur, sed vicarios tunc eos
nuncupat, cum ad alias nationes citra
montanas scribitur, puta, Italia, Vnga-
riæ, Dalmatiæ, Epirij, Illyrij, Cypri, Cre-
tæ, Sicilia, Sardinia, Corsicæ, & om-
nes orientis plagas, vt docet Hierony-
m. in præf. cancel. fo. 54. Mandos. in
reg. 14. cancel. q. 6. nu. 8. ad finem.

† Et dignitatem quoque habere dicuntur,
† quæ propter & Pontifices Maxi-
mi causas eis delegare solent non mi-
nus, quàm cuius alij in dignitate ec-
clesiastica locato, quamquam Decius
in consilio suo sexcentesimo sexagesimo
quarto, ad sextum notabile respõ-
derit, Vicarium Episcopi nullam habe-
re dignitatem, ex Cardinali, & Paulo

de Leaza ad dictam constitutionem Cle-
mentis secundam, sub titulo de referri-
pris, & glossa ad prædictam Clementis
constitutionem dicat, egerit hanc quæ-
stionem declaratione, † illud quidem
in confesso est inter omnes, talem di-
gnitatem non censeri, quæ aliam digni-
tatem ecclesiasticam non patitur, ac
secar ferat, n̄ nec dici dignitate in ca-
thedrali ecclesia, vt dixit scitata glo-
sa ad dictam Clementis constitutionem,
† Scripserunt etiam nonnulli, Vi-
cariatus successorem non dari, † at Vi-
cario extincto, aut remoto, ipsam quo-
que dignitatem finitam, extinctamq;
censeri, non vacare, atq; vbi alius fiat,
creaturque Vicarius, eum nõ veterem
in dignitatem, sed recentem, nouamq;
assumptam videri, more canonici in-
tra ecclesiam recepti certum, taxatum
que non habentem canonicorum nu-
merum, quod tali ratione suadent, nã,
si priore Vicario decesserit officium va-
care diceretur, non posset nullo arbi-
trioque suo episcopus eum ab officio
remouere, & vbi episcopus alium Vi-
carium constituere certis temporibus
differret, creandi Vicarij potestas ab
Episcopo ad prælatum ipsi antilitem
deuolueretur, quemadmodum, & de
alijs beneficijs, & dignitatibus, in po-
testate Episcopi existentibus dictum
est, quod tamen de Vicario nusquam
scriptum, aut dictum reperitur. †

Item, quia Vicario excommunicato, si
alius ei substituatur Vicarius, hunc
non sequetur excommunicatio, † qui
bus rationibus iisdem doctoribus pro-
suasum est, † Delegationem Vicario fa-
ctam, eo remoto expirare, nec ad sub-
sequentem ei Vicarium transire, quo-
rum tamen sententiam, & rationes Ego
nullo pacto accipiendas censeo, cum
& dixerimus iam, non debere Episco-
pum sine Vicario esse, vnde apparet,
nõ esse in ipsius arbitrio an Vicarium
habere velit, an id minus, quamuis ip-
sius in potestate sit, quem semel acce-
perit, vbi velit remouere, alterumque
ei subrogare, item diximus supra, pos-
se episcopo etiam inuito Vicarium ab
Archiepiscopo dari, vbi is monitus ab
Archiepiscopo & interpellatus, vt Vi-
carium constitueret. † Nec quidquam referre

a diximus su-
pra, in titu. de
epif. Rebus. in
prax. benef. ti.
de vicarijs. nu-
me. 2. Boer. de-
cis. 347. nu. 6.

b clem. ij. vbi
gl. de referri. c.
quonia in ple-
visque. de offi.
ord. & in c. ij.
eo. tit. in 6 &
in c. ij. de con-
stiti. Rebus. in
prax. co. ti.

c d. cle. ij. de
referri. Imo. in
cle. i. de regul.
nu. 5. Rebus. in
prax. hoc tit.
nu. 4.

d Ab. in c. de
multa. de pro-
ben. no. in cle.
& si principa-
lis. de referri. Re-
bus. in prax. ri-
tul. de Vicar.
nu. 7.

e Abb. in ca.
quonia. Ab-
bas in princi-
nu. 11. de offi.
deleg.

f c. pe. de offi.
vicar. in sext.

13

S arbi-

a c. aduersus. de immunitate ecclesie. vbi not. Berous in d. ca. quoniam Abbas. in prin. nu. 101.
 b In d. c. i. de off. vic. in sexto.
 c Pau. Lex. in d. c. cle. ij. Berous vbi sup.
 d Doct. in d. c. quoniam in plerisque de offic. ordi. & in c. ij. de consuetu. in sex. & in c. licet. de offic. vicar. in sexto. gl. in cap. perlectis.
 ver. iurgia v. bi Card. Alex. xand. distinet. xxxv. Bertach. in trac. de episcopo. par. vij. li. iij. Alex. in vrb. de off. eius nume. 16. Doct. in R. de off. c. delega. vbi Berous nu. 12. vsque ad nume. 16. Mar. in Sp. distin. v. col. ij. & iij.
 e. glo. in d. cle. ij. de rescript. vers. foraneo. vbi Docto. per illum tex. Domin. a. S. Gemina. in c. romana. de appel. in sexto. & in d. c. ij. de consuetud. in sexto. Alex. in d. R. de off. v. ius. v. bi. & Ias. Feli. & Berous in d. R. de officio delegat.
 f Gloss. in d. ca. perlectis. in gloss. mag. & in d. c. ij. de off. vic. in sexto. vers. officialem. Berous in dicta R. de off. delega. numero. 2. & 26.
 g capitul. ad hoc. de offic. Archidiacon. capitul. officium. de offic. Archipresbyter. Cardina. & Innocent. in capit. i. de off. Archipresbyter.
 h cap. ij. de consuetud. in sexto. c. Romana. in princip. de appellatio. eod. libro sexto.
 i dicto capit. Romana. Domin. in consilio. 114. Rebuff. in practitu. de vicar. numero 40.
 k Caltren. consilio. 348. incip. notandum. columna fina. circa medium. libro primo. Deci. consilio 143. colum. ij. nume. 3. Rebuff. vbi supra. numero 41.
 l nota. in dicto capitulo secundo. de appellationib. in sexto.
 Berous in dicta Rubrica de officio delegat. numero decimo. Maran. vbi supra.

arbitror, quod excommunicatio ipsum illum vicarium teneat, qui excommunicatus est, tantum, non, qui eius loco sufficitur, id enim eo prouenit, quia poena suum debet tenere auctorem, non alium infontem, ne quis alieno odio pragrauetur, Excommunicatio enim ob delictum, vel contumaciam inuitur, quare is, qui in eodem officio succedit, nec aliquid excommunicatione dignum admisit, non debet Excommunicationis mucrone percelli, hac tantum ratione, quia in eodem officio existat, si nulla ipse in culpa sit, A quintetiam predicta Innocentij constitutio non de successore, sed de vicegerente vicarij loquitur, quamvis hoc nihil ad rem, de qua tractatur, pertinet: est igitur tutius (nisi mea me sententia fallit) opinari, vicariatus Episcopalis dignitatem perpetuam, continuatamque esse, & in ea successorem dari, delegationesque ad successorem in officio manare, c sicque vlla absque contouerfia quotidie forensi in actione seruari videm, vt successores causas omnes decessori suo delegatas cognoscat, & absoluat, citius si contrarium seruaretur, non leue esset clientibus dispendium, idque

erit clarius, si delegatio ita concepta sit, videlicet, epō vel eius generali vicario, vt dixit Ioan. Baptista. Caccialup. in l. more. nume. 41. ff. de iurisdictione. omnium iudicum, atque ita nuper a Patrib. Ro. Rot. decisam accepi à grauissimis viris, qui in codicibus manuscriptis decisionum predictarum se legisse testantur, nempe à Rob. Manar. 15 † Est autem ordinaria, non delegata vicarij generalis episcopalis iurisdictione, & in persona eiusdem ipsius vicarij radices habet, seu canonis permissione, seu consuetudine introducta. Vicarij tamen ab Episcopo specialis aliquo in loco deputati extra urbem non est ordinaria, sed delegata iurisdictione, neque enim is sua, sed aliena vt iurisdictione dicitur, & vicarij quoque ipse generalis ordinariam iurisdictionem non nisi in ciuilibus, & leuibus criminibus habet, in criminibus verò & maioribus causis habet delegatam, & in beneficialibus. † Archidiaconus quoque vicarij (vt diximus) Episcopi est à iure constitutus, & Archipresbyter, ideoque solent vicarij nati appellari. Verum longè aliud in vicario creato ius, quam in vicario nato, cui ratione sua dignitatis hoc competit, seruari solet. † Si quidem is vicarius, quem episcopus facit, non aliud tribunal habet, quam illud ipsum episcopi tribunal, idemque consistorium, & auditorium, ex quo nec solet, nec potest vicarij sententia ad suum Episcopum appellatio interponi, ne ab eodem ad seipsum videat appellatio interposita, ut nec pariter vicarij sui factum legitime impugnare episcopo licet, quia, quod vicarius facit, ab Episcopo suo factum videretur, nisi male, ac peperam egerit vicarius, quo casu vicarij factum nequaquam ab episcopo factum censetur, & vicarij autem nati, seu legitimi tribunal non idem est, nec idem auditorium, quod episcopi, proptereaque nec factum ipsius censetur factum episcopi, nec prohibetur, appellatio ab eius sententia ad episcopum ipsum interponi. † Nec credas tamen, vicarium S. Pont. idem tribunal cum Pont. Maximo habere, primo ab ipso ad Sum. Pontificem appellari potest, quia tribunal Pon. Maximi cum Deo commune est, quare

quate suo vicario non debet simul communicari.
 Hoc etiam differunt vicarij legitimi, seu nati à vicarijs constitutis, quia, licet dixerimus, Vicarios constitutos ordinariam habere iurisdictionem, vicarij tamē nati non ordinaria, sed de legata iurisdictione vt perhibentur, in grauib. negocijs, quamuis in leuib. forte ordinaria carere non dicantur, etiam contentiosis, & quibuscunque in negocijs voluntarijs, & extraiudicialibus, a de quo nos infra Deo fauente dicitur sumus, sub suo titulo, de Archidiacono.
 Non omitemus tamen interim & illud, inter dum contigisse in iudicio disceptari (his praeterit proximis diebus in ciuitate Nouaria) † quis in ecclesia cathedrali digniorem sedem habere debet, Archidiaconus ne, vt Vicarius Episcopi à iure constitutusque fuit, & traditum est, priorem, dignioremque sedem Vicario esse adscribendam, non adeo quidem, vt nec consuetudine, haec ambitionem Archidiaconi sibi arrogare possit, vt inhonestè, ac omni ratione carentem, cum Episcopo vicarius ab eo constitutus in iurisdictione adlociatus dicatur, c eodemque (vt diximus) in tribunali sedeat, radijsque ipsius fulgeat, nec vltus in tota diocesi vniuersaque iurisdictione generalis sit Episcopi vicarij. eo excepto, & quamuis ab ipso Episcopo eligatur, non minus tamen potestatem à iure nascitur, quam Archidiaconus, in quas sententias de iure consultius respondit Panormitanus, dicto suo consilio vigesimo primo, quarum tamen Ego libentius priorem, quam postriorem (sequer, nam, & si Archidiaconum vicario non esse praferendum credam, & Abbati potius, quam se habet consuetudo, non esse eam improbandam, nec rescindendam existimo, nec ab ea discendum, cur enim (quæstio) rationabilis non dicatur consuetudo id dirimere, cuius vix certa de iure definitio afferri poterat, quare merito nonnulli à dicta Abbatis sententia discesserunt, & in priori quidem quaesitione (remota videlicet consuetudine contraria) Vicario primam esse dan-

dam Sedem generali post Episcopum etiam ante Archidiaconum, & Archipresbyterum intrepidè cum Abbate Panormita Ego sentio, nec me ab hac sententia declucit, quod Hieronymus Paulus in sua practica solenni Cancellaria doceat, idque vsu obseruari videamus, † rescripta Summ. Pontificis ad Vicarium, & Archidiaconum, seu Archipresbyterum, vel omnes simul, & coniunctim directa, prius Archidiaconum, & Archipresbyterum compellere, nam, si hac ratio militaret, eadem esset ratione dicendum, & Canonicos Vicario esse praferendos, cum idem stylus canonicos prius, quam Vicarium nuncupet, vt idem ipse Hieronymus testatur, nec tamen vllus (opinor) dixerit, quemlibet Canonicum altiore vicario sedem etiam in Cathedrali habere, quare constat, argumento predicto non esse locum.
 Nec stylus Cancellarie, & si aliqui legis vim habeat, vt diximus supra, sic extendendus est, vt, quod in scripturis seruari ex stylo solet, in actib. quoque, & alijs negocijs pariter custodiendum sit, † cum sciamus, stylum, & consuetudinem extendi, protrahique ad alia non solere, & non erit igitur consequens, vt, quia stylus habet Cancellarie Romanae, in ordine scripturae Archidiaconi prius, quam Vicarium Episcopi appellare, sic & in actibus omnibus voluerit Archidiaconum praferri, ratio autem, cur in scripturae ordine Archidiaconum, Archipresbyterum, & quemlibet etiam canonicum, vicario anteponant, mihi non liquet, neque enim omnium, quae à maioribus nostris constituta sunt, ratio certa reddi potest: quapropter in stylo scripturae, vt stemus Cancellariae concedendum est, non tamen interpretandum, stylum predictum etiam in actibus quibuscunque alijs digniorem locum praebere: nec quem moueat, quod Vicarius Papa alios Cardinales non praecellat, † nam Vicarius Papa extra urbem non habet iurisdictionem, & quapropter generalis vicarius dici non potest, praeterendumque Archidiacono vicarij episcopum quam ipso praesente episcopo opinor, quia, ratione iudicare ei potest eadem

a c. ad hęc. de off. Archi. & c. perlectis. v. bi gl. ver. iur. gl. in c. si. de off. si. Archipresbyter. c. dilecto. de off. Archi. Berous late in d. R. de off. deleg. nu. 15. & seq.
 b Feli. in rub. de mai. & obe. nu. 8. Abb. in consi. 21. Hen. Bott. de Synodo episc. par. 3. nu. 20. Roch. in tra. de consue. num. 110. Ant. de Praet. in defen. episc. seu defen. episc. & Reb. in pract. de vic. nu. 7. Corra. in tit. de off. & pote. vic. nu. 14.
 c cap. in noua aedific. xvi. q. vij.
 d Corn. in consi. 193. nu. 15. li. ij. Memo. cō. 51. & 52. quod est cōs. Vicar.
 e vly. Doct. Bar. in li. ij. s. si quis. ff. de i. i. in alijs. pri. ua.
 f cap. pe. co. tit. in sex.

a In dicto consilio 51. & 52.
b Hosien. in sum. de off. vic. §. i. & §. in quibus. ver. sed nu-
quid d. Fran. Panin. in tra. de off. & pote. cap. sede vac. q. 10.
in ij. par. in prin. nu. 1. 2. Rebus. in pra. ti. de vica. episc. nu. 1.
Firma. vbi supra, questione decima.
c Panin. in trac. de off. cap. sede vac. q. x. ij. par. princ.
d Fely. in c. ca.

te. co. xxi. ver.
faciunt hac ad
questionem. d
revel. gl. in cle.
ij. de res cr.
e gl. in c. i. de
off. vic. in sex-
to. vers. ipsius.
Hof. in d. tit.
§. fi. Firma. in
trac. de epi. in
7. par. li. bro. 4.
nu. 2. Bal. in l.
aliquando. nu.
3. ff. de off. pro-
con. Pbil. Fran.
in d. c. romana
nu. 4. Fel. in c.
g. perpetuus. d
fid. in l. col. i.
per tex. in ca.
clericos. de of-
fi. vica. Mar.
ubi supra.
f. Rot. decisio.
38. 1. apost. ad
capel. T. hol. de
eis. 97. Rodoa-
nus. de reb. ec-
cles. non alien.
R. de aurobori.
prala. in d. nu-
me. 66.
g. cap. i. de of-
fic. vic. vbi Fi-
lip. Fran. Bal.
in d. l. aliquan-
do. Mar. vbi
supra.
h. d. c. i. de of-
fic. vica. in 6.
glo. in clem. i.
vers. locum a-
liorum. de re-
gu. Hosien. & Ab. in d. ca. clericos.
i. capit. clericos. vbi doct. de off. ordin.
k. c. si. de voto. c. cum in cunctis. de ele. Reg. in for. vic. nu. 28.
l. capit. in nona. decimasexta questione septima.

eadem & præminere posse credo,
quicquid alij nonnulli contra de fa-
cto consulti responderunt, A ince-
ptum est profecto est, cum mihi ante-
cellere, in quem Ego iudicare possim:
seu adit, seu abijt episcopus, & habeat
igitur Archidiaconus, & Archipresbi-
ter ius vicarium antecedendi, si ei sub-
diti non sint, puta, si vicarius Papien-
sis, & Archidiaconus Cremonensis a-
liena in diocesi de loco priore compe-
tant, Archidiaconus præferetur, non
si vtorque eidem episcopo obtempe-
rent.
† Vicarium igitur ipse sibi episcopus
adlegit, nec capituli consensum requi-
rit, n̄ neque idcirco tamen creden-
dum est, quam habet potestatem, ab
episcopo omnem agnoscere eum oport-
ere, si quidem à iure præfixa est, vt
suprà diximus, vicarij potestas, ac quã-
cunque exinde præter ius ei impertit
episcopus autoritate, qua de re mox
dicturi sumus, eam non iure ordina-
tio, sed veluti delegatam vicarius asse-
quitur. † Privilegia tamen, quæ episco-
pus habet, vicario nō compertunt, qua-
re à sententia vicarij appellari potest,
etiam, quod ab episcopi sententia ex
privilegio non daretur appellatio.
† Capitulum quoque ipsum canonico-
rum, vbi sedes episcopi vacat, Vicari-
um creare potest, qui potestatem om-
ninem exercebit. Vicario episcopali à
iure concessam. d. imò statutum est,
Sessionis vigesima quartæ, capite se-
xto decimo Tridenti concilij, vt capitu-
lum sede vacante officialem, seu vicari-
um infra octo dies post mortem epi-
scopi constituere, vel existentem con-
firmare omnino teneatur, qui saltem
in iure canonico sit doctor, vel licentia-
tus, vel aliàs, quantum fieri poterit,

idoneus, sin secus factū fuerit, ad Me-
tropolitanum huiusmodi deputato
deuoluatur. At, si ecclesia ipsa Metro-
politana fuerit, aut exempta, capitulū
que negligens in hoc fuerit, tunc anti-
quior episcopus ex suffraganeis in Me-
tropolitana, & propinquior in exem-
pta vicariū constituere poterunt, non
tamen iste dicitur vicarius episcopi,
sed ius iudictionis episcopalis, quapro-
pter dictum est, quod vicarius capitu-
li absolueri non poterit à peccato eū,
cuius absolutionem Pontifex Max. epi-
scopo, vel eius vicario mandat.
† Vicarius autem ipse alium Vicarium
facere non permittitur, & ita vt, quem
sibi vicarium constituerit, ordinaria
vbi potestate queat, & quamuis vices
suas ei demandare possit, & vel cōsen-
tiente episcopo ex iusta quapiam cau-
sa ad tempus, vel dum ipse in eo offi-
cio est, alium, qui se absente munero il-
lo fungatur, substituere non prohibea-
tur, vt vsus quoque ipse quotidianus
obseruat, qui iustitiam tamen non vi-
carij, sed vicem gerentis, aut locum te-
nentis, titulo appellari solet.
Nec prohibetur episcopus duos eod-
dem tempore vicarios habere, quam-
quam si nihil dictum sit, vbi posterior
creatur vicarius, censetur prior esse
reuocatus, vt aliqui existimant, &
& nos in fra dicturi sumus.
† Vicario autem assumendo non osci-
tante se gerere debet episcopus, sed
meminit, quantum ponderis in hu-
meros ipsius reclinet, & p̄inde caueat,
ne talem constituat, cui illud Virgilia-
num exprobrari possit.
Hic alienus quis custos bis mulget in hora,
Et succus pecori, & lac subditur agnis:
† Quocirca idoneum esse eum oportet
moribus, scientia, arate. x. Cauca-
que episcopus, ne, si indignum quem-
piam hominem, vt suas gerat vices, in
suam tribunal receperit, tali se homi-
ni similem testari videatur, quando
quidem dissimiles morib. inter se non
conuenire, neque eadem in sede mo-
rari posse certum est.
† Debet præterea vicarius vir ecclesia-
sticus esse, neque enim laicum episco-
pi vicarium esse debet, & indecorum
quidem esset, ecclesiasticas personas
prophano homini parere.

Quin-

† Quinetum clericus coniugatus, quã-
uis Bigamus non existat, Episcopi Vi-
carius esse non permittitur. A. Altes-
lor & tamen, vel auditor episcopi lai-
cus esse non prohibetur. † Clerico-
rum quoque habitum gestare debet,
ne ab episcopo suo p̄fessione, vel ha-
bitu discrepet, c. idest, vt clericorum
vestes induat, si quidem & episcopus
non alio in habitu, quàm clericorum
incedere dicitur, neque enim sic exau-
diri oportet, vt omnes, quæ soli Epi-
scopo conueniant, vestes, vicarius quo-
que ipsius deferre possit, † hinc tradi-
tum est, si Vicarius laicorum in vesti-
bus incedat, illoq; in gestamine intra
suam diocesim, vel ciuitatem benefi-
cium ecclesiasticum alicui conferat,
debere enim, qui beneficium assequen-
tus fuit, aut vicarium ipsum probare,
quod vicarius clericusq; esset, quo tē-
pore beneficium consulti, quamuis a-
lioqui hoc probare opus non esset, ex-
tra seum verò locum, in quo iurisdic-
tionem habet, quamuis promiscuis
vulgaribusque vestibus vtatur, puta,
dum peregrinus est, nihil refert, neq;
collationibus, alijsve acti, que gerat,
quæquam obest. d. Aiunt etiam, exte-
rius nationis hominem ad vicarium
eligi non expedire, vt conuertiatio ipsi-
us nota, probataque esse possit.
† Excommunicatum quoque non pos-
se vicarium episcopi esse notum est, &
nec bigamum, & vt aliqui opinantur,
Ego verò, si ad ordinem ecclesiasticū,
intra quem admissus fuit, à bigamie
impedimento solutus fuit. non ita, fa-
cile vicarium ab officio eum summo
tendiam arbitrarer, dummodo, vt p̄-
xime diximus, in presentia cõsiliatum
obseruet. † Item homines illi religio-
si, quorum propoliticum, & obligatum
est, ex mendicata annona victum fa-
cillem traducere, huiusmodi ad officium
non aspirant, & cum hoc eorum pro-
fessione malè conueniat. † Monachus
verò, aut Canonicus regularis nullo
iure vicarij episcopi esse p̄hibentur, &
† etiam abiq; suorum prelatorum li-
centia, vt Florentinus Cardinalis ferè
admirabile videtur, & quod tamen à nū-
cupato parendi voto mediustidius a-
perit satis discedit, nisi hunc episco-
pum sibi adlegisse vicarium demus, q

a Philip. Franc. in capit. primo. nu. 6. de offic. vicar. in sexto.
b Ab. Fely. Rip. & alij. in capitulo de bis. & cap. de excommunicatis.
de iudic. Iason. in rubr. ff. de offic. assessor. numero. 3. Firmian. in
traff. de episcopo, libro quarto. part. 7. numero. 22.
c dicto capitulo in noua.
d Rebus. in prax. tit. de vicar. episc. numero. 38. & sequent.
e Folle. in pra
Eli. crimi. ca-
non. i. numero
117.
f Pbil. Fran.
in c. i. co. titu.
in sexto. Folle.
vbi supra. nu.
116.
g Corra. in d.
tit. de constit.
episc. nume. 6.
h clem. i. §. ad
prioratus. de
regul. Cardin.
i Alex. in ca. si
quis. circa fi.
dist. 58. Rebu.
vbi sup. n. 32.
Corrad. vbi su-
pra. numer. 5.
i gl. in ca. de
presenti. x. q.
i. doctor. in
cle. ij. de resc.
Rot. a decisione
c. lxxxiiij. no-
ta q. monach.
in antiq. Cui.
pap. deci. 563
in no. q. mona-
chus. Imol. in
c. si. de instit.
Rebus. vbi su-
pra. nu. 30.
k Car. vl. vbi
s. Corr. vbi s.
l cap. ij. de stat. monach. clem. ne in agro. §. ad hac. co. tit. de sta.
monach. Card. Alex. in d. c. si quis. Imol. in cap. fin. de cleric.
egrot. Rebus. vbi supra. numero trigessimoprimo.
m capit. final. de concess. preben. cap. cum nobis olim. & capir.
nihil. in fine. de electio. capit. cum venerabilis. de religio. do-
mi. capit. si episcopus. de supp. neglig. prelat. in sexto.
n Bal. in con. 473. inci. pramittendū. li. 4. no. doc. in c. ij. de iud.
o c. querenti. de ver. sig. c. i. & c. cum in ecclesia. c. veniens. c.
ad aures. de simo. c. ad probandum. de re iud. Rebus. vbi snpr.
p Cald. in c. nostro. ad si. de penit. & remis. Borgin. in traff. de re
regul. par. 3. tit. de indulgen. episc. op. numero secundo.

& voti huius relaxandi potestatem ha-
beret, & sed & is, qui ex claustro ad vi-
ces episcopi gerendas exibat religiosus,
rem dignam religioso viro ager, si ali-
quem ex suis sodalibus claustrum vnà se-
cum adduxerit.
† Vicarius ab episcopo generalis con-
stituitur, ita vt spiritualium, & tempo-
ralium simul administrationem regi-
menq; habeat, quæadmodum & vtra-
que administratio competat episcopo
in suo episcopatu, & administratio
autem spiritualium ab administratio-
ne temporalium facile discernetur, si
res ipsa, quæ administratur, inspecta fue-
rit, qualis sit, spiritualis ne, an verò tē-
poralis, vt rectè Baldus edocuit, & que
igitur potestas, & autoritas in sacra-
mentis, & beneficalibus, ecclesiasticis
que rebus, & salute animarum quærē-
da versatur, dicitur esse in spirituali-
bus, & cuiusmodi exempla sunt, pote-
stas excommunicandi, suspendendi, in-
terdicendi, beneficia conferendi, insti-
tuendi, confirmandi, eligendi, presen-
tandi, visitandi, corrigendi, conferendi
sacramenta, in penitentia foro pote-
stas, ac dispensandi, votaq; commutā-
di ius. o Indulgentias verò peccatorū
vllas concedere vicarius non potest,
nec eas quidē, quas episcopus potest,
sine speciali mandato.
† Temporalium verò administratio nō
solum in actibus iudicij, sed & in his,
† quæ extra iudicium sunt, consi-
stunt, & actus enim, extraiudiciales,
in

S 3

a Bal. in marg. ver. Vicarius. ver. ij. Rebus. in d. ti. for. Vica. epif. nu. 18. & seq. Corrad. in ti. de potest. vic. nu. 3. Pauin. de potest. cap. i. par. q. ij. nu. 1. b c. ij. vbi gl. & Phil. Fr. & alij de off. Vic. in sex. Corn. cons. 181. nu. 39. lib. ij. Corra. in tit. de consli. vic. nu. 15. c c. pgn. de off. Vic. in sexto.

d Mar. Soc. in c. qualiter. & quando. ij. q. v. ar. xv. de rest. Fely. in c. dilectus. de reser. 66 Folle. in prac. cri. can. mora. par. i. nu. 125.

e d. c. pe. de of. fic. Vic. in 6.

f glos. in d. c. pe. in fi. Gram. ma. deci. 6. ad fi. nu. 8.

g Fedo. consil. c. xxx. incip. ne vitatis. anch. consil. lxx. inc. duplici. Rebu. vbi sup. nume. 68 vo 152.

h c. fi. eo. tit. de off. vica. in sexto

i Gemi. in c. cum in illis. §. cum autē. de 69 prabend. in 6. Rebus. vbi supra. nu. 52.

k Rebus. vbi supra. nu. 49.

l Bal. in l. ali. quando. quas. pen. ff. de offi. procons. & loga. Cavell. Cot. ta. in memo. ij. ver. vicarius. Rebus. vbi supra. nu. 64.

in quibus potestatem Vicarius habet, sunt, puta, alienationem quamlibet faciendi, vel eam probandi potestas, locandi, inueltendi, ad firmam, vel censum, reditumve annum quemlibet, vel pensionem concedendi, Judiciales actus sunt, iurisdictionem in ciuilibus, vel criminalibus causis exercere, iusq; & iustitiam administrare in meo, & mixto imperio, decreta, & auctoritatem interponere, puta in alienationibus rerum minorum, in emancipationibus liberorum, ac curatores pupillis ad lites dare suasque sententias exequi. A

Ac sciendum generaliter, posse Episcopi Vicarium generalem de omnibus cognoscere, de quibus cognoscere episcopus potest, his demptis, quae specialiter in iure ei prohibita sunt, & censetur habere mandatum ad omnia, quae episcopus illi concessurus fuisset in specie. B

Sed, quamuis in Vicarium Episcopi generaliter constitutum causarum cognitio omnium transferatur, potestas tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum excessus, aut aliquos a suis beneficijs, vel administrationibus amouendi, nisi specialiter expressa haec fuerint, non transfertur. c. Ut tamen ad summ. Antistitem referre possit casum depositionis poenam meritum fortassis cognoscere Vicarius poterit, quamuis non, ut poenam ipse imponat, d. Sed & hoc tamen constitutio ipsa Bonifacij adimere Vicario videtur, cum non puniendi, aut corrigendi solum, sed & inquirendi ius ei non permittat huiusmodi excessus, & illud quidem concedendum puto, quod si Episcopus, dum generalem Vicarium constituit, post generale mandatum aliqua ex his nuncuparit, quae speciale mandatum requirunt, subiecta mox illa generali clausula, videlicet, & omnia caetera, quae speciale mandatum exigent, omnium hic Vicario

potestatem habebit, quae mandato nominatum debuissent, quamuis expressa non sint, non sic tamen, si nullo ex his specialiter nuncupasset.

¶ Sunt igitur cauti, qui Vicariatus diploma conficiunt, vt sciant clausulas omnes inferere, nam, nisi haec clausulae insertae fuissent, processus aetitati super his irriti, inutilesque forent, si processus, vt quem deponent, vel priuarent beneficio, facti essent, & quod si aduocati prudenter obseruarent, magno sepe adiuamento clientibus suis in foro Ecclesiastico de statu suo, & fortunis graui discrimine periclitantibus esse possent.

¶ Non censetur pariter ex generali mandato tributa Vicario beneficiorum conferendorum potestas, sed specialiter hoc expressum fuisse oportet. H

At, quod dictum est, Vicario potestatem conferendi beneficia non competere ex generali mandato, ad eod procedit, quod licet Vicario concessa fuerit potestas eligendi, & praesentandi, aliaque maiora faciendi, non simul tamen videbitur his verbis data conferendi potestas. I

¶ Quamuis contra, is cui beneficia conferendi, vel prouidendi est concessa potestas, possit etiam eligere instituire, & praesentare, quia plenior est harum vocum (conferendi, scilicet, ac prouidendi) significatio, & quin & aliqui censuerunt, nec Vicario Summ. Pontificis etiam Cardinali ex Vicariatus potestate datum censeri, vt beneficia conferre possit, L de quo tamen nos diximus supra in titulo, de legatis, ¶ Sed dum dicitur, specialem oportere esse conferendi licentiam, sic intelligendum est, vt non tamen certa beneficij, vel personae mentio fiat, neque enim huius, aut illius beneficij conferendi, neque, vt huic, aut illi personae conferatur, potestatem datam esse oportet, vitiosa enim, inutilisque haec licentia esset, sed solum exprimi specialiter debet, quod beneficiorum potestas conferendorum ei tribuitur. ¶ In qua tamen conferendorum beneficiorum potestate non continentur ea beneficia, quae episcopus iure ordinario conferre non potest, nisi expressum fuerit, quod dat facultatem conferendi tam ea, quae iure ordi-

nario

nario

nario

nario

nario

nario

nario Episcopus ipse conferre potest, quam alio quouis modo posset, ac tutius erit, sic exprimere, vt omnium est potestatem det, quae iure deuoluto auctoritate apostolica, vel quauis alia potestate a iure communi, vel speciali concessa, aut qualitercunque, vel quomolibet ad se spectant, A

¶ Quamuis enim nonnulli opinentur, remota etiam huiusmodi clausula, posse Vicarium ex generali beneficiorum conferendorum potestate accepta, haec quoque alio modo spectant ad Episcopum, elargiri, B quicquid tamen aliud de iure sit, non dubium est, cautius fore, si dubitationis tollendae causa, ita expressum fuerit, c de iure quidem Ego opinor, 87

¶ Itaque quoque dare Vicarium beneficia ex generali hac concessione posse, quae ad Episcopum ex inferiorum collatione negligenter deuoluuntur, cum & eorum collatio ad episcopum iure ordinatio pertinere noscatur, data illorum negligentia, ea vero, quae ipsi Episcopi tanquam sedis Apostolicae delegati, puta, ob regularium in prouidendo legitime dare possunt, C cum iure ordinario ad eum non spectet, non creditur voluisse per generalem concessionem Vicarij committere potestati.

¶ Non potest etiam in manibus Vicarij beneficium resignari, nisi hoc expressum fuerit, nec resignatum contractum, vt exequatur, paribus conferre alteri alterius beneficium potest, idem si facultatem habuerit accipiendi resignationes etiam ex causa permutationis. E

¶ Item traditum est, non licere vicario ex generali potestate auctoritatem interponere donationis iuris patronatus, F a patrono alij factae. F

¶ Item quemadmodum vicarius beneficia conferre non potest, nec pariter conferentibus consensum praestare permittitur, quapropter, vbi capitulum in conferendo beneficio, episcopo adhibere consensum tenetur, vicarij consensus non sufficit pro consensu episcopi, etiam, quod episcopus absit, G

¶ Quamuis enim aliud sit vendere, aliud

vendere, & vbi tamen eadem utrobique est ratio, eadem de consensu determinatio fieri solet, I hinc videmus, eum, qui donare prohibetur, non posse magis donationi consentire. K Contra vero quibuscumque in casibus conferre vicarius potest, ijdem & consensum praestare non prohibetur.

¶ Potest tamen vicarius, quos patroni beneficiorum legitimi sibi siterint ad beneficia promouendos, instituere, quia non libera voluntatis hic actus censetur, sed necessitatis, quippe quum etiam inuitus cogatur episcopus eum instituere, quem idoneum legitimus patronus praesentarit, vt dicemus infra in titulo de iure patronatus, quapropter nulla hic subest ratio, quae prohibeat vicarium beneficia conferre: ratio enim, quare vicarius ex generali concessione beneficia conferre non possit, haec reditur a Bonifacio octauo, L quia (inquit) in generali concessione ea non veniunt, quae non esset quis verisimiliter in specie concessurus, & quia regulariter donare non potest is, cui honorum administratio etiam libera est concessa, quae rationes utique institutioni faciendae eorum, qui a patronis oblati sunt, nihil obstant, quare merito abbas Panormitanus, M Ioannes de Selua, Romanus, Bellamera, & patres in Rotae auditorio conscripti N praedictam sententiam dixerunt adiuti etiam epistola decretali Alexandri Tertij, O scripta Archiepiscopo Cantuariensi, eiusque suffraganeis, & Rebusus valde hallucinatus est, qui contrarium defendere conatus fuit. P ¶ Nec quem Rebusus illa ratio moueat, quod cautum canonibus hoc non reperitur, vt instituere possit, nam satis est nobis, contrarium iure nihil disponi, eo enim ipso, quo episcopus aliquem constituit, qui

o d. c. ex frequentibus. de instit. c. i. de instit. in sexto. p Rebus. vbi supra. nu. 125. & seq.

o d. c. ex frequentibus. de instit. c. i. de instit. in sexto. p Rebus. vbi supra. nu. 125. & seq.

o d. c. ex frequentibus. de instit. c. i. de instit. in sexto. p Rebus. vbi supra. nu. 125. & seq.

o d. c. ex frequentibus. de instit. c. i. de instit. in sexto. p Rebus. vbi supra. nu. 125. & seq.

o d. c. ex frequentibus. de instit. c. i. de instit. in sexto. p Rebus. vbi supra. nu. 125. & seq.

a Rebus. vbi supra. numero nonagesimo octauo. b Pauin. in tract. de potest. cap. sed. uac. q. x. par. ij. c l. quae dubitationis. de regu. iur. d clemen. i. de stat. regul. e Bellamer. decis. xciiij. Rebus. in d. forma vicar. numero. 105. & sequen.

h vendenti consentire, & vbi tamen eadem utrobique est ratio, eadem de consensu determinatio fieri solet, I hinc videmus, eum, qui donare prohibetur, non posse magis donationi consentire. K Contra vero quibuscumque in casibus conferre vicarius potest, ijdem & consensum praestare non prohibetur.

¶ Potest tamen vicarius, quos patroni beneficiorum legitimi sibi siterint ad beneficia promouendos, instituere, quia non libera voluntatis hic actus censetur, sed necessitatis, quippe quum etiam inuitus cogatur episcopus eum instituere, quem idoneum legitimus patronus praesentarit, vt dicemus infra in titulo de iure patronatus, quapropter nulla hic subest ratio, quae prohibeat vicarium beneficia conferre: ratio enim, quare vicarius ex generali concessione beneficia conferre non possit, haec reditur a Bonifacio octauo, L quia (inquit) in generali concessione ea non veniunt, quae non esset quis verisimiliter in specie concessurus, & quia regulariter donare non potest is, cui honorum administratio etiam libera est concessa, quae rationes utique institutioni faciendae eorum, qui a patronis oblati sunt, nihil obstant, quare merito abbas Panormitanus, M Ioannes de Selua, Romanus, Bellamera, & patres in Rotae auditorio conscripti N praedictam sententiam dixerunt adiuti etiam epistola decretali Alexandri Tertij, O scripta Archiepiscopo Cantuariensi, eiusque suffraganeis, & Rebusus valde hallucinatus est, qui contrarium defendere conatus fuit. P ¶ Nec quem Rebusus illa ratio moueat, quod cautum canonibus hoc non reperitur, vt instituere possit, nam satis est nobis, contrarium iure nihil disponi, eo enim ipso, quo episcopus aliquem constituit, qui

g Feder. de Senis. consil. 264 incip. si canonici. Rebus. vbi supra. num. 91. h l. aliud est vendere. de regul. iur.

i Dec. & alij in d. l. aliud.

K l. creditor. C. de don. inter vir. & vxor. Tiraque. de legi. con. glo. 3. vbi leg. Rebu. vbi supra. nume. 90. l. c. si. de offic. vic. in sex.

M Abb. ca. ex frequentibus. de insti. n Io. Selua. in tra. de benefi. in. ij. parte. q. 14. Rot. decis. 43. mora. quod vicarius. i au. tiq. Bella. de ci. 93. inci. licet vic. Ro. sin. gela. 601. in scis.

o d. c. ex frequentibus. de instit. c. i. de instit. in sexto. p Rebus. vbi supra. nu. 125. & seq.

o d. c. ex frequentibus. de instit. c. i. de instit. in sexto. p Rebus. vbi supra. nu. 125. & seq.

o d. c. ex frequentibus. de instit. c. i. de instit. in sexto. p Rebus. vbi supra. nu. 125. & seq.

o d. c. ex frequentibus. de instit. c. i. de instit. in sexto. p Rebus. vbi supra. nu. 125. & seq.

o d. c. ex frequentibus. de instit. c. i. de instit. in sexto. p Rebus. vbi supra. nu. 125. & seq.

o d. c. ex frequentibus. de instit. c. i. de instit. in sexto. p Rebus. vbi supra. nu. 125. & seq.

f Doc. in c. illud. de iure patrona. Calatr. in consilio primo, in R. de offic. vicar. Rebus. vbi supra. num. 184.

g Feder. de Senis. consil. 264 incip. si canonici. Rebus. vbi supra. num. 91. h l. aliud est vendere. de regul. iur.

i Dec. & alij in d. l. aliud.

K l. creditor. C. de don. inter vir. & vxor. Tiraque. de legi. con. glo. 3. vbi leg. Rebu. vbi supra. nume. 90. l. c. si. de offic. vic. in sex.

M Abb. ca. ex frequentibus. de insti. n Io. Selua. in tra. de benefi. in. ij. parte. q. 14. Rot. decis. 43. mora. quod vicarius. i au. tiq. Bella. de ci. 93. inci. licet vic. Ro. sin. gela. 601. in scis.

a Bellam. di. decisio. nonagesimatertia.
 b dicto capit. secundo, de offic. vicar. in sexto. Rebuff. vbi supra. numero. 156.
 c Rebuff. vbi supra.
 d Reg. vbi in titulo de officio vicar. decisio. 8. nume. 2. ver. per un vicar. kelin. in cap. causam que. colum. decima numero. 14. vers. similiter. de re scripti.
 e Rebuff. vbi supra. in tit. forma vicaria tus. num. 111. vsque ad numer. 118.
 f capit. nemo deinceps. de electione. in sexto. Rebuff. vbi supra. nume. centesimo vigesimo.
 g Gemina. in dicto capitulo nemo. in sine. Felyn. in capitulo arditis. numero duodecimo. de prescript. Rebuff. vbi supra. numero. 120.
 h capitulo si a sede. vbi Rebuff. de prebendis in sexto. & idem Rebuffus in dict. forma vicar. numero. 122.
 i Rebuff. vbi supra.
 k gloss. in capitulo nouit. de officio legat. Rot. de offic. vica. decisioe vltima. Rebuff. vbi supra. 10. an. de selua. in tracta. de benefico. in tertia parte. qu. est. i. qu. quadragesima.
 l Roman. singul. 48. Rebuff. vbi supra numero. 229. textus in capitulo Statutum. de prebendis. in sexto.
 m Rebuff. vbi supra. numero. 230.
 n cle. literas. vbi gl. & doct. de rescrip. Rebuff. vbi supra. n. 124. o c. si delegatus. de of. dele. in 6. c. anti. qua. de priu. 10. Sel. in tra. de benef. in. ij. par. q. 14. co. pe. Reb. qui hac citat. vbi supra. nu. 235.

bet, quod minus est, non licere, plus autem est, conferre, quam deponere, & quamuis, qui ex priuilegio conferre beneficium potest, comendandi etiam priuilegium non idcirco habere dicatur. & Quinetiam is, cui vicarius hac potestate conferendi vltus, contulerit, interdum eo potior erit, cui idem ipse episcopus idem beneficium dederit, cum scilicet prius beneficij possessionem accepit, quam ille, qui ab episcopo auctus fuit, in pari autem causa non dubium est, cum anteponi debere, quem episcopus ipse beneficio prosequutus fuerit, et qui a vicario largitionem consequutus fuit, & tum quia maior, auctorique suo decet Vicarium succumbere, tum quia Episcopus eo ipso, quo beneficium ipse concedit, censetur beneficij huius conferendi (quod facere ei licet) potestatem vicario ademisse, & quod non minus verum credo, & si episcopus, dum liberalitate hac uteretur, extra suam diocesim existeret, vicarius vero in diocesi si existens contulisset. & Sciendum est tamen, quod poterit ex hac sibi tributa potestate vicarius beneficia conferendi, etiam extra diocesim existens ea conferre, cum sit iurisdictionis voluntariae, & vt de episcopo diximus, & nisi tantum eodem beneficium collatio ad episcopum deuoluta sit Pontifice Maximo ea cessante conferre, cui in curia vacassent, vt, vel si limitata eius sit potestas, & auctoritas intra ciuitatem, & diocesim. & Ex hac tamen, quam Vicarius ab episcopo adeptus fuerit, conferendorum beneficiorum potestas, ne credas propterea concessum ei, fuisse, vt etiam beneficia postmodum erecta, atque instituta conferre possit, sed ea duntaxat, que iam tum existebant, cum potestatis sue codicillos ab Episcopo accepit. & Item, si vicario concessum fuerit, vt possit beneficia conferre, quando in episcopo absit, non poterit ea praesente episcopo tamen conferre. & Item si potestatem accepit vicarius beneficia conferendi certis personis, puta in gradu constitutis, vel specialiter nuncupatis, aut beneficia certis mensibus vacantia (vt de iure hanc potesta-

potestatem valere) non tamen sic protraheretur, vt alijs personis, aut alia beneficia, alijsve temporibus conferre possit, sed intra expressos limites coarctanda est. A
 104 Casuarum & quoque earum Vicarius exors esse creditur, quibus de matrimonio agitur, nisi & haec specialiter ab episcopo ei mandata fuerint, & cum episcoporum propriae haec sint, & vt diximus etiam supra in titulo, de Episcopis, sed verius tamen credo, quamuis huiusmodi causae ad episcopos ipsos proprie pertineant, quemadmodum & sacra Tridentina Synodus expressit, posse tamen & ad vicarium ex generali concessione episcopi pertinere, vt Abbas Panotmitanus, Prego situs, c. d. & Didacus, d. & alij plures tradiderunt epistolae Gregorij Noni ad titulum de cognatione spirituali innixi, quicquid secus videatur Rebuffus sensisse. & Item traditum est, non posse vicarium Episcopi alienandis rebus ecclesiae, vel in transactionibus decretum interponere, nisi specialiter hoc ei concessum ab Episcopo fuerit, quamuis Baldardus hinc quandoque persuasum fuerit. & Item visitandi ius non habet Vicarius, nisi specialiter ei datum sit, quemadmodum nec vacante sede capitulum hoc facere posse dicitur, & nec partiter vniones facere potest. & Synodum quoque Diocesanam absque speciali Episcopi licentia vicarius celebrare non potest, & nec penas de iure iniunctas condonare, aut corporis afflictiuam poenam in pecunia variam vertere, & mutare, & imo, & si episcopus vicario potestatem huiusmodi mutationis poenarum dederit in pecuniarias, seu (vt vocant) componendi, intelligenda est, de leuibus delictis, quibus poena arbitrio iudicis statui potest, non de grauius delictis, & quibus poena est a iure taxata, & hoc de causa beneficali, sup quo Episcopi institutio sequuta iam sit, cognoscere non potest. & Neque etiam literas dimissorias, seu commendatitias praesente Episcopo his dare, qui extra diocesim ad Ecclesiasticos ordines promoueri desiderant, Episcopo quidem absente hoc potest. &

a Rebuffus vbi supra, numero 237.
 b cap. ex literis. de rest. in integr. c. pen. de consang. & affin. ca. accedenti bus. de excess. praelat.
 c capit. si. vbi Ab. & Praepo. de cogna. Spir. Lamber. in tract. de iure patr. in. ij. par. lib. ij. q. ij. art. ij.
 d Didacus, qui hac alleg. in lib. iij. epito. c. viij. §. xij. nu. 1. e Rebuff. vbi supra. nu. 155.
 f Capel. T. hol. decis. 97. vbi apoll. Rhod. de reb. eccl. no. alien. R. de author. praelato. nu. 58.
 g gl. in cle. i. vers. capituli. de hereti. vbi doct. Rebuff. vbi supra. nu. 101.
 h Gemi. consi. 38. col. iij. Paris. consil. xli. inc. ex his. colum. i. lib. iij. Rebuff. nu. 103 vbi supra.
 i c. si episcopus. de offic. ordin. in 6. Henr. Bott. in tra. de Syn. ij. part. nu. 2. k ca. licet. vbi glo. vers. pen. a. Docto. de pen. capituli. in Archiepiscopatu. de rapt. Rebuff. numero. 154.
 l no. in c. dilectus. de offic. ordin. c. i. de penis. Firma. in trac. de episc. in. v. par. lib. iij. tit. de author. episc. circa iudicia. ver. vige simooctauo. nume. 54.
 m Bertachin. cod. tracta. de episc. libro. iij. part. 7. q. 29. Rebuff. numero. 156.
 n c. cum nullis. §. episcopo. de temp. ord. in sex. vbi Perus.
 o glo. in cap. que. de caus. ij. q. iij. Car. Alex. in cap. denique. colum. vij. dist. iij. Calder. in consilio. ij. An vicarius. de offic. vicar. Domin. in consilio trigesimo octauo. pro clarior. columna tertia. Felyn. in capitulo atsi clericus. §. de adulterijs. columna finali. de indicijs. Rebuff. qui hac omnia citat in dicta forma, vicari. numero quadragesimo primo, & sequenti.
 p Rot. decisioe. 840. incipien. episcopus. in anti. q. Disign. decisioe tertia. de officio vicar. Mandos. in regul. Cancul. iij. quastione. vij. numero. 18.

f Capel. T. hol. decis. 97. vbi apoll. Rhod. de reb. eccl. no. alien. R. de author. praelato. nu. 58.
 g gl. in cle. i. vers. capituli. de hereti. vbi doct. Rebuff. vbi supra. nu. 101.

h Gemi. consi. 38. col. iij. Paris. consil. xli. inc. ex his. colum. i. lib. iij. Rebuff. nu. 103 vbi supra.
 i c. si episcopus. de offic. ordin. in 6. Henr. Bott. in tra. de Syn. ij. part. nu. 2. k ca. licet. vbi glo. vers. pen. a.

potesta-

a. Abb. in c. tua. de offi. vicar. Felyn. in c. licet. colum. i. de offi. fic. ord. & in R. de offi. c. delega. col. si. Maran. in Spec. distinc. v. princip. numero. 13.
b. d. c. Romana. vbi Gemi. de appella. in sexto. Calder. conf. ij. titu. de appella. Maran. vbi supra. numero. 12.
c. Rot. decis. 157. nota q. vbi Episcopus, & decis. 847. in antiq. & deci. 3.
incip. Episcopus. in decisio. Bisig. sub titu. de off. vica. Fo. li. c. eam te. col. luma. xvi. in prin. & c. sup. literis. nu. 21.
circa fi. de rescrip. & Rebu. vbi sup. numero. 159.
d. l. non quem admodum. ff. de iudi.
e. Rebuff. vbi sup. nu. 162.
f. no. in cle. ij. de rescrip.
g. Firm. in tra. cta. de epis. li. iij. par. vij. q. iij.
h. Imola. post alios. in cle. ij. nu. 14. vers. ex ex his habes. & rescrip. vbi etia. Anton.
i. Reb. vbi supra. num. 168.
K. Rebuff. vbi sup. nu. 33. & seq. ad nu. 40.
l. Rebu. vbi supra.
m. Fir. in tra. de epis. li. iij. parte. vij. q. x. numero. 12. tit. de vica.
n. gl. in c. i. S. officiales. ver. attentent. vbi no. de offi. ord. in sexto. Firm. vbi sup. nu. 12.

pterea ab officio summo uisisset, ut delegatiōi fraudem faceret, non sine debita animaduersione abire licebit. **h** Si uero sit, quem sibi vicarium Episcopus adlegerit, in dignitate, & ordine Episcopali, & ipse constitutus sit, non propterea plus ei iuris competet ex ordinaria vicariatus potestate, quam alij cuius vicario competeret, nam & ea, quae ordinis episcopalis sunt, non nisi ex mandato speciali exercere potest, quamuis ipse episcopus sit, quare neque ecclesias, capellas, & oratoria, vel caemiteria polluta expiare, neque confirmare sacro chrisimatis oleo in iungendo post baptismatis sacramentum, neque episcoporum, & si vicarius sit Archiepiscopi, vel Abbatum electiones confirmare, aut eos facere, neque potest Abbatibus, vel Abbatissis benedicere, quod, si vicarius in episcopali ordine constitutus non sit, cum ei haec committi non possint, ut ordinis episcopalis sunt, per eum, ut explicari exerceri que possint, hoc ei conceditur, ut Episcopos horum actuum gratia uocare, & eis committere haec queat, & pariter chrisimatis, & olei cathecumenorum gratia, & infirmorum conficiendi, corporalibus, patinis, & calicibus benedicendi, nam uestibus etiam qui episcopi non sunt, benedicere non prohibentur, dum mandato ex specialibus id eis sit concessum. **l** Archiepiscopi si vicarius in episcopos suffraganeos sui Archiepiscopi nullam exercet iurisdictionem, dum ipse Archiepiscopus adest, in diocesi, vel provincia, tantus honor dignitati illi episcopali debetur, Archiepiscopo uero absente non prohibetur in eos quoque aus dicere vicarius. **m** Sed, quamuis in suffraganeum Archiepiscopi ius dicere vicarius non possit, si tamen in interditi sententiam, excommunicacionis, uel suspensionis in eum tulerit, seruanda erit sententia, quamuis non impune abeat ob temeritatis huiusmodi culpam vicarius, ut Ioannes Firmianus sententiam glossae, & Ioannis Monachi, & Hostiensis sequutus scripsit, in quam tamen Ego non admodum audaci animo iurarem, cum non tantum de iniustitia sententiae, sed & de potestate eius, qui sententiam tulit, agi opiner,

opinere, quandoquidem hanc Vicarijs potestatem ipse canon expressè interdicat, a merito; Archidiaconus, & Ioannes monachus idem, mutata sententia, aliud scripserunt, u dixerunt; huiusmodi sententiam non ualere. **125** Quilibet generalis Vicarius scilicet episcopi, vel Archiepiscopi de causis per appellationem ad episcopum, vel Archiepiscopum iure ordinario deo iuris cognoscit. **c** Causas uero ab ipsis Vicarijs decisas non ipsimet episcopi, vel Archiepiscopi cognoscunt, quorum uices gerunt, ut diximus supra sed maiores prelati, quibus subsunt, nisi forte episcopus audeat, ut cognoscat, utrum lata à suo vicario sententia, sit ipso iure nulla, potest enim hoc casu episcopus de sententia vicarij, & e contra vicarius de sententia episcopi decernere, quidni? cum & ipse idem iudex, qui sententiam tulit, eandem, si nullam in ualidamque esse cognouerit reuocare possit, u Cognoscere etiam possit, iam diximus, episcopum per appellationem aditum de his causis, quas vicarius non ex generali vicariatus iurisdictione, sed ex specialibus mandato, quos proximè enumerauimus, iudicari, si item diximus, posse episcopum aduersus sententiam vicarij concedere in integrum restitutionem, si imo etiam uterque restituit aduersus propriam sui ipsius sententiam. **129** Nec omitto, si vicarium posse officium suum, etiam praesente episcopo exercere, in omnibus, praeter ea, quae reuertentiam spectant. **f** **130** Item & hoc sciendum est, quod perperam a vicario in damnum & perniciam alterius gesta, possunt quandoque in caput ipsius episcopi uerti, ubi scilicet eor talem sibi cooptauit vicarium, quod eorum ius mores, uel infamia à tali officio summo uere debuerant, uel si, postquam de mala eius in officio uertione certior est factus, eum remouere non curauit, quod si nulla possit episcopo adscribi eo deligendo uel sustinendo culpa, cum nemo non de ipsius integritate ac scientia spondere ausus fuisset, aliud respondendum esset, quid hoc enim casu peccauit episcopus, ut teneri debeat à superiori

a. d. S. officiales vbi no.
b. no. in d. S. officiales.
c. c. dilecti, & c. dilectus vbi doct. de appel. in sex. Philip. Fran. in c. dilecto. nu. 73. co. ti. Ab in c. cum ex literis de rest. in inregr. Firm. vbi sup. q. 27. nu. 37.
d. Ab. Phil. Firm. vbi sup. Corrad. nu. 9. no. in l. iudex postea quae de re iudica.
e. Phil. Fran. in d. c. dilecti. quest. 9. & 10.
Rebman. in d. quest. 27. in si. f. Feder. conf. 302. incip. reuocande in si. Rebuff. n. 186.
g. Bal. in marginarita uers. episcopus & in R. C. de pana iud. qui mal. ind. Casl. conf. 117. lib. i. Firm. in d. tra. de episc. lib. 4. par. vij. tit. de vicar. quest. 7. Rebuff. nu. 188.
Ro. Bisig. in ri. de vica. decis. S. nu. i. apost. ad capel. i. b. olos. decis. 97. Rota. dec. 282. Rodan. in tra. de reb. eccles. non alien. ti. h. Bar. in li. i. S. i. ff. quis & à quo Firm. vbi supra quest. 9. nu. xi. Maran. in spec. dist. 5. prin. num. vij.
i. c. si gratiose de rescrip. lib. sex. doct. in c. quoniam Abbas de offi. deleg. Rebuff. vbi sup.
k. Specul. in tit. de offi. ordin. S. i. uer. auditores. vbi Bal. in addit. uers. secundo. Firma. vbi sup. quest. sex. gl. vlt. in cle. vlt. de procur. Corrad. in tit. de const. vicar. nu. 7.
l. c. i. de officio vicar. in sex. in si. gl. vlt. in si. in d. cle. vlt. de procur. Rebuff. vbi sup.
m. no. in cle. ij. de rescrip. Bal. in le. solet. S. sicut. ff. de offi. consul. Gemin. in c. i. de offi. vicar. in sex. Philip. Fran. in c. ad nostram de appel. Cald. in conf. ij. de offi. vicar. Fir. vbi f. q. 12. nu. 14. Bar. in c. quoniam nu. 37. de offi. dele. Reb. vbi f. n. 192.

quidem in specie culpa non caret, cum in tanta rei negotio uigilantem in exquirenda hominis uita, & moribus se prestare debuisset, atque hoc pacto conciliari posse opinor, quae repugnare inter se uidebantur iuris nostri peritorem sententiae. **g** **131** Queret etiam si fortasse aliquis, quoniam discrimine vicarius generalis à delegato ad uniuersitatem causatum fecerit possit, cum prima uisusque frons eundem ferè esse insinuet: uerum dicendum est, hoc inter se discrepare inter cetera, & discerni posse, quia vicarius (ut diximus) in eodem episcopi tribunali sedet, delegatus à iudicio. **h** **132** Postremo uidentur est, quibus modis vicarij officium cesserit, uel extingueretur: & primum constat, si in alteru tritus uel episcopi, uel vicarij morte, adeo quidem, si ut nec cepta negocia & processus uicete ipso episcopo queant post ipsius mortem perfici, ut ex traditis à Gulielmo Durando edocuerunt Baldus, & Firmianus, & alij. **k** **134** Item definit quis esse interim episcopi vicarius, si episcopus ipse fuerit excommunicatus, interdictus, uel suspensus, quapropter gesta per eum hoc tempore in ualida, irritaque erunt. **l** **135** Item, si episcopus eum renocadum expressè iudicari, finietur eius officium, si est enim in mera potestate & arbitrio episcopi hoc positum, an & quando eum renocare uelit, ut quae renocandi vicarij potestatem episcopi non

a. gl. in cle. si. de procur. in si. & in c. si. vers. reuocatus de procurat. in sex. Paul. Caltr. in cons. 361. incip. venerabilis 3. q. num. 4. vers. nunc ergo queritur lib. i. ex no. per Innoc. & Io. And. in c. dilecto de preb. b. doct. in c. nouit de iudic. & in c. i. de confr. vt. Rebus. vbi supra num. 194.

c. Rebus. num. 195.

d. ca. nolentes 238 de offic. lega. 139

e. c. non iniuste & procura. l. si quis cum peratorio. s. si. ff. de procurat.

f. Gemini. & Lap. in c. licet eo. tit. de offic. vic. in sex. Firman. vbi supra quest. 21.

g. Ab. in d. c. nolentes Boer. decis. 347. Rogman. sing. 57. seu 58.

h. l. si forte vbi Ral. ff. de offic. procon. Firma. in d. quest. 21. Dec. cons. 295 col. ij. Fel. in c. ij. col. 8. ad si. de rescrip. Rebus. vbi supra num. 206.

i. Cald. conf. 4. de offic. vicar. Felin. vbi supra. Rebus. vbi supra num. 211.

quamdiu ibi moratus fuerit, quocirca, tamen illa Gregorij epistola decretalis videtur frequentissimos iuriscōsultos in hoc induxisse, vt opinarentur, priorem legatum non desinere, & si aliter postmodum legatus eō trāsmisus fuerit, mihi tamen non satis tutum huic opinioni fundamentum illa epistola suppeditare videtur, quā ratione & hoc aliud pronuntiatum ex eodem fonte eductum accipiendum non puto, vt scilicet, vicarius postea datus priorem desinere non faciat, imò iuri & rationi magis consonum est, voluisse Episcopū priorem vicarium reuocare, cum alterum vicarium constituit, maiore etiam ratione, quam procurator altero constituto procuratore mutatus censeatur, & tunc cum facilius priuata, quam publica officia multiplicari concedantur, & quia frequentius videmus, plures constitui procuratores, quam vicarios, præsupposito (vt diximus) illius episcopi morte, quod vnum vicarium donatam habere consueverit, quod simpliciter dixerunt Feder. & Lapus, & Gemina nus, & quamuis Abbas, Boerius & alij aliud docuerint. **g**

g Non tamen omnino irrita, aut inutilia erunt, quæ gesserit post amotionē suam vicarius, sed ea donatam, quæ postea egerit, quam sibi denuntiata esset reuocatio, & aliter quam per denuntiationem, ipsius scientiam, notitiamq; habuisset, vt nonnulli opinantur, i cum quibus ego non consentio, hac fretus ratione; quia, licet episcopus eum reuocaret, non censetur tamen voluisse, vt effectum, & executionem prius acciperet reuocatio, quam ipsius nomine ei denūtiata fuerit, & nec ipse vicarius ab officio prius ab episcopo ei fuisset, ne illud exerceat, vel reuocatio intimata fuisset, aut alterius vicarij constitutio ei denuntiata ipsius episcopi nomine, imò leuitatis infimulandus esset, si ex alienis monitis, de episcopi iussu non procedentibus, officij curam temere deponeret, quare merito Boerius potius ego assentior, qui hanc partem est sequutus in decisione sua trecentesima quæ dragesima septima, & in dubio tamen præsumitur

præsumitur vicarius suam reuocationem ignorasse, vbi denuntiata sibi non fuerit, & si igitur beneficium aliquod interim contulerit, alitue egerit, effectum & executionem obtinebit; & trāditum est tamen, si culpa sua reuotus fuerit, etiam ante scientiam reuocationis, per eum gesta irrita esse omnia, quod certè, et si crebris calculis probatum sit, mihi tamen omnino durum videtur, vt ipsius culpa alij sit damnosa. **h** Item sciendum, & quod si vicarius post intimatam sibi reuocationem beneficium præsentem, ac patie te episcopo alicui conferat, collatio tenet, quasi instaurata sit ei, quam reuocauerat, p idem data conferendi potestatis, vt Boerius decidit, & cessans sic conelutum fuisse in Senatu suo Burdegalenis, quod tamen Rebasius non admittit, & quia (inquit) sicut conferendi potestatem oportet expressè datam esse, sic & vbi semel reuocata est; ego Burdegalenis Senatus sententiam sequor, vbi statim & nullo ferè dato interstitio temporis post intimatam reuocationem sic beneficium præsentem Episcopo dedisset, quasi reliquæ adhuc quedam officij superesse viderentur, nec dum calor ille omnino extinctus esset, & propter veritatis primordium, & sicuti ille, qui semel fuit Notarius, officioque priuatus instrumenta nihilominus conficit, minus punitur ob memoriam pristini officij, quam ille, qui numquam fuit notarius, & atq; etiam, & quia videntur inesse ea, quæ incontinenti fiunt, & at, si iam aliquod temporis intervallo post reuocationem effluxisset, ita vt amplius coherere episcopo dici non posset, sed disunctus omnino esset, & reliquæ omnes abholutæ, Rebusso potius assentiri vellem, quod temporis ego iudicis arbitrio relinquendum dicerem, aut saltem diuè octo metam excedere nollem.

Recensari autem potest vicarius, vt in causa episcopi sui tamquam suspectus iudicare non possit. **g**

h Reuocatus t quoq; censetur vicarius tacite, si episcopus ille, qui eum constituit, episcopatum illum dimiserit seu simpliciter, seu ad alium formè episcopatum translatus, vt dixit Rebus-

a. Felin. vbi supra.
b. c. i. S. adijciebatur de concess. preb. in sex. Rom. sing. 58. incip. et licet & in vers. vicar. Ioa. de Pra. in d. l. si quis cum procuratorio. s. si. Firma. d. quest. 21. Felin. in d. c. ij. col. ante pe. nu. 24. Rebus. vbi supra num. 207.
c. Boer. in decis. 347. num. 18. ad fi.

h fus, & verissimum opinor, cum non dignitati, sed persone assumptus censeatur vicarius, ac debeat vnusquisq; vicarium ex proprio, non ex alieno arbitrio deligere. & Quia ratione & vicarius à capitulo sede vacante constitutus cessabit, cum nouo episcopo creato, & possessionem episcopatus adeptus, capituli pariter potestas finitur, confirmari igitur eum a successore episcopo oportebit vt perseveret. **i**

i Permutatione t autem Episcopatus cum alio episcopatu facta non creditur reuocatus vicarius, nisi expressè fuerit reuocatus, quare post permutationem à vicario gesta nondum reuocato omnia valebunt, & neq; eadè in permutatione, quæ in translatione est ratio, si quidem permutata res loci eius cedit, cum qua permutatur, quod non est in translatione.

j Sunt t & qui opinentur, præsentia episcopi superueniente vicarij, officij cessare, & quorum opinionem aut ego non intelligo, aut certè perabsurda est: nam, si (vt diximus) episcopus vicarium etiam præsens habere debet, ac cogitur, cur interpretari volumus, reuocare illud officium voluisse, quod non habere non poterat, aut alium, cum præsens est, quam, cum abest, vicarium habere non sine inconstantiæ aliqua suspitione eum voluisse.

Quæ de vicario episcopi dicta sunt, eadem & de vicarijs eorum dicta intelligantur, qui episcopalem iurisdictionem, & potestatem quamdam habent, licet ipsi ordine episcopali careant, cuiusmodi sunt pleriq; Abbates, vt infra suo loco dicemus, nam & hi vicarios sibi in iurisdictione sua eligere solent, & sed & in spiritualibus, & diuinis quandoq; vicarij constituuntur à quibuscumq; ecclesiarum Rectioribus, quorum mentio proprio sub titulo infra facienda est.

d. Rebus. num. 219.
e. arg. l. vnus ff. d. quest. Bal. in l. data ope va. n. 2. C. q. ac ens. no. pos. Felin. in ca. que in ecclesiarum nu. 82. de cons. sit. vers. & hinc est.
f. l. lecta. ff. si ceter. pet. no. in l. in bonæ fidei & l. petens. C. de pact.
g. Corra. ti. eo. h. Rebus. vbi supra num. 219.
i. Pan. in tra. de offic. & potest. ca. par. ij. quest. x. vers. adde et, quod potestas. Rebus. vbi supra num. 221.
h. Calder. cōf. ij. incip. rector prouincie de rescrip. So. cin. cons. 27. incip. sup prædicta lib. 3. Rebus. vbi supra num. 225. & 226.
l. Rebus. vbi supra num. 222. & seq.
m. gl. in cle. 2. vers. episcopi in prin. de rescrip. vbi Car. quest. 12. Lap. arg. 5. Madof. in reg. 14. q. 6. nu. xi.

DE OFFICIO, ET
Potestate Capituli Eccle-
siæ Cathedralis.
Tit. IX.

E P I T O M E.

Capitulum cur sic appelletur, quænam sit ipsius tã plena, quàm vacante sede potestas in beneficijs quibuscunq; cõferendis, in iurisdictione ordinaria, in dandis æconomis, in commendando, instituendo, priuando, accipiendo resignationes, seu ex causa permutatiõis, seu simpliciter factas, admittendis postulatiõibus, visitando diœcesim, cõfirmandis, vel infirmandis electionibus, dandis coadiutoribus Episcopo dementi, compellendis subditis, vt titulos suorum beneficiõrum, vel priuilegia ostendant, concedendis indulgẽtijs, communicandis omnium bonorum meritis: In dispensando, condendis statutis, & quæ statutorũ vis, quæ potestas in creandis doctoribus, dandis literis dimissorijs, in excommunicando, vel absoluendo ab excommunicatione, in concedendo clericis, vt profiscantur extra diœcesim, & quam in iurisdictione delegata generaliter Episcopo in iurisdictionem habeant, in exequendis vltimis voluntatibus, in adediendis hæreditatibus ecclesiæ delatis, in causis matrimonialibus cognoscẽdis, & in iurisdictione quæ sita ex consuetudine. Quid postea in beneficijs vniuersis, vel suppressendis, quid in rebus ecclesiæ alienandis, quid in conferendis beneficijs deuolutis ad Episcopũ: An omnia in Capitulum regulariter transeant, quæ competunt Episcopo, an præscribere ea possit Capitulum, quando sedes vacare dicatur.

S Y M M A R E R V M.

- 1 Capitulum venit appellatione ecclesiæ.
- 2 Capitulum cur sic appelletur cum diminutione.
- 3 Capitulum non confert beneficia vacante sede spectãtia ad solum Episcopum.
- 4 Ratio ponitur.
- 5 Conferendi ius est inter fructus.

- 6 Capitulum nõ potest dilapidare fructus Episcopatus.
- 7 Collatio beneficiorum est species donationis.
- 8 Capitulum non potest donare bona Episcopatus.
- 9 Et iam quod conferre nõ possit episcopus sine consilio capituli.
- 10 Quali acunque sint beneficia capitulum conferre non potest.
- 11 Confert tamen capitulum beneficia, quæ vna cum episcopo conferre poterat.
- 12 Præsertim, si episcopus vii Canonicus ea conferebat.
- 13 Confert etiam beneficia, quæ conferre solebat cum consilio episcopi.
- 14 Capitulum vacante sede non exercet, quæ sunt iurisdictionis.
- 15 Quamuis episcopus ad ea exercenda inuitare possit.
- 16 Capitulum habet maiorem authoritatẽ vacante sede, quàm viuente episcopo.
- 17 Episcopus, & capitulum efficiunt vñũ & idem corpus.
- 18 Capitulum debet reddere rationem administrationis episcopo successori.
- 19 Capitulum dios eligit, qui assistunt episcopo in formando processum.
- 20 Episcopus debet in capitulo proponere negocia, quæ ad ecclesiã spectant.
- 21 Episcopus non potest donare ecclesiasticas res sine consensu capituli.
- 22 Sufficit tamen ratio habitio.
- 23 Multa ponuntur, quæ non potest episcopus sine capitulo.
- 24 Capitulum potest suscitare dignitatem iam diu abolitam.
- 25 Capitulum solum conferre potest negligente episcopo beneficia, quæ conferre poterat cum Episcopo.
- 26 Dummodo ea beneficia ad episcopum, et capitulum simul spectarent iure ordinario non iure deuoluto.
- 27 Episcopus non requirit consilium capituli in conferendis beneficijs ex iure deuoluto.
- 28 Capitulum est honorandum a quẽ, ac prælatum.
- 29 Capitulum habet maiorem potestatem se de vacante.
- 30 Capitulum habet iurisdictionem ordinariam sede vacante.
- 31 Etiam in laicos subiectos iurisdictioni temporali ecclesiæ cathedralis.
- 32 Capitulum interponere potest authoritatem

De Officio, & potest. Cap. Tit. IX.

- tem alienationibus faciendis.
- 33 Et dare æconomum ecclesiæ vacanti.
- 34 Et commendare beneficium ad breue tempus.
- 35 Et prorogare tempus commenda.
- 36 Potest insinuare presentatos.
- 37 Potest beneficium alicui adimere perpetuõ, vel ad tempus.
- 38 Et accipere resignationem ex causa permutationis.
- 39 Dummodo tale beneficium solus episcopus conferre non suleret.
- 40 Capitulum potest acceptare resignationem beneficii.
- 41 Ratio eadem valet in admittenda resignatione, quæ in priuando quem beneficium.
- 42 Capitulum priuare aliquem potest beneficio.
- 43 Episcopus admittere potest resignationem beneficiorum reservatorum Pont. Max. licet ea conferre non possit.
- 44 Potest capitulum priuare aliquem beneficijs, non tamen ordine.
- 45 Non potest capitulum priuare Abbates.
- 46 Capitulum postulationem admittere potest.
- 47 Capitulum Metropolitanum visitare potest prouinciam, & capitulum diœcesanum diœcesim, quando vacatio estitura longinqua.
- 48 Capitulum potest cõfirmare electiones, vel infirmare.
- 49 Confirmandi ius facilius conceditur, quàm ius conferendi.
- 50 Conferre est arbitrarium, sed confirmare est necessarium.
- 51 Collatio sapit donationem, non confirmatio.
- 52 Confirmandi ius est episcopalis iurisdictionis non sic ius conferendi.
- 53 Capitulum quandoque cõfirmare potest eum, quem elegit.
- 54 Capitulum Metropolitanum potest confirmare suffraganeos electos.
- 55 Non tamen eos, quos ex priuilegio cõfirmare episcopus poterat.
- 56 Neque tunc cum ad alios collegas simul confirmatio spectat.
- 57 Capitulum dare potest coadiutorem Episcopo dementi.
- 58 Et coadiutori assignare redditus.
- 59 Capitulum potest cõpelle subditos ad ostendendum titulos suorum beneficiõrum.
- 60 Vicariumq; constituere in spiritualibus.
- 61 Potest per alium Episcopum indulgentias concedere.
- 62 Non tamen per se ipsum.
- 63 Ecclesiæ thesaurus soli episcopo apertus est non capitulo.
- 64 Indulgentias dare est dignitatis episcopalis, non iurisdictionis.
- 65 Potest communicare omnia bona meritõrum, quæ in suo episcopatu sunt.
- 66 Capitulum potest dispensare in omnibus casibus, quibus episcopus potest.
- 67 Capitulum dispensat, vt quis studiorũ causa non teneatur se facere promoueri ante septennium.
- 68 Statuta facere potest capitulum vac. sede.
- 69 Et reuocare statuta episcopi.
- 70 Capituli constitutio non facit præiudicium episcopo successori.
- 71 Capituli constitutio non potest auferre subsidium charitatum.
- 72 Capitulum succedit in priuilegio creandi doctores.
- 73 Dare potest literas dimissorias pro ordinibus.
- 74 Absoluere potest ab excommunicatione reservata episcopo.
- 75 Licentiam potest dare clerico, vt eat extra diœcesim.
- 76 Reuocatur in dubium.
- 77 Episcopi agrẽ serunt, q; sui clerici aliõ vadant.
- 78 Iactura maior est in personis, quàm in rebus.
- 79 Episcopus reuocare potest licentiam profiscendi clerico datam a capitulo.
- 80 Capitulum habere potest quãdoq; authoritatem etiam in iurisd. epõ delegata.
- 81 Capitulum habet authoritatem et in executionibus vltimarum voluntatum.
- 82 Potest que diem executionis prorogare.
- 83 Et compellere executores ad reddendum rationes.
- 84 Et cognoscere de causis matrimonialibus.
- 85 Et succedit in iurisdictione competenti ex consuetudine episcopo.
- 86 Potest adire hæreditatem ecclesiæ delatam, & transigere, & compromissum seruare.
- 87 Non potest vñire duas ecclesias, vel beneficia, nec suppressere.
- 88 Capitulum non habet territorium.
- 89 Habere tamen potest carceres.
- 90 Hæretici non debent custodiri in carceribus capituli.

a capitul. cleric. de verborum signific. capi. cum antiquos. x. questione prima. capit. eam te. in suprascript. vbi Decius numero. 3. & Ripa numero. 14. de rescript. Pauin. in hoc tra ctatu par. 2. quæstio. 7.
b Abbas in capitulo primo. numero. 11. de electio. & in cap. scriptum. numero. 4. eodem titulo. de electio. capi. primo. de electio. cap. cum olim. de 91
c de indi. capit. 2. de institut. Abb. & Ripa 92
d in dicto capi tulo eam te. nu mero decimo. 93
e in capitu. nul lus. numero 6. 94
f 7. de electio. 95
g capitul. cum M. Ferrarien. vbi Ripa. nu mero 11. de cõ stitutio. capit. cum omnes. et capitulo cum accessissent. eod em titulo. de constitut. d Rip. dict. ca pit. eam te. e Ripa vbi su pra numero de cimo quarto. f Gloss. in ca pitulo irrefragabili. versic. per capitulum infra de offic. ordi. g capitul. penulti. extra ne sede vacante. c. i. de insti. in sext. h glo. cap. cum olim. versic. capitulo. de maior. & obed. i capit. quia sepe. de elect. in sex. cle. statutum. de elect. c. vt iuxta. de elect. c. cum uos. de off. ordin. gl. in d. c. cum olim. Pa uin. par. ij. q. i. huius tract. k dict. capit. cum accessissent. de constitutio. no. in capitul. finali. de officio vic. in sexto. l cap. vni. §. cum vero. ne sede vacante. in sexto. m Rebus in praxi cancel. titul. de deuolutio. numero sep tuagesimo. n d. c. vni. ne sede vacan. in sex. c. fina. de reg. in.

superstite (longè autem minore co superstite) auctoritatem prælato parem numquam habeat. Canonici autem soli capitulum constiant, & de capitulo dicuntur, non alij eiusdem ecclesie Clerici, vnde & cum de Canonici alicuius ecclesie mentio indefinitè habetur, capitulum ipsum nominatum censetur, c. præ latus autem ipse appellatione capituli non solet comprehendi, nec minus dicitur Capitulum, quamuis ei pre latus, caputque ipsum datur, si licet quandoque pars capituli, vt caput dici solet præ latus. Quod verò diximus, parem non esse capitulum cum episcopo etiam sede vacante potestatem, hinc quoque inter cetera cognoscere licet. 3 ¶ Constat enim inter cetera, nullo iure cautum inueniri, quòd vacante sede possit capitulum beneficia ad collationem episcopi solius spectantia conferre, imò contrarium expressè, ne scilicet conferre illa capitulum possit, g Honorij Tertij epistola decisu fuit. 4 quod t̄ sanè manifesta ratione fulcitur, nam t̄ conferendorum beneficiorum ius inter fructus episcopatus censetur, h quos t̄ fructus vtrique dilapidare capitulo non potest, sed successuro episcopo ser uare, custodireq; i tenetur. 7 t̄ Item, quia elargitionis, & alienationis cuiusdam species habetur, beneficiorum collatio, t̄ at satis notum est, hanc largiendi potestatem in bonis Episcopatus capitulo non competere, x nec magis hæc potestas competet capitulo, tametsi non sine consilio, & assensu ipsius alioqui Episcopus, dum viuuit, beneficia conferre possit, l nec t̄ quicquam interest, qualia, aut cuius modi ea beneficia sint, seu enim ea sint ex maioribus, seu ex minoribus beneficijs, seu sint regularia, seu secularia, ac multò etiam minus, si essent dignitates, conferre ea capitulum non permititur. m ¶ Beneficia tamen, quæ capitulum vnà cum episcopo conferre consuevit, non prohibetur ea capitulum sede vacante, quasi iure accrescendi tota ad se collatione deuoluta, conferre. n idque eod̄ ma gis concessum existimatur, si Episcopus

scopus vti canonicus, non vti Episcopus conferendi alicuius beneficij ius auctoritatemque habeat. A 20
a Item, t̄ si capitulum viuente Episcopo conferre poterat ipsius Episcopi consilio adhibito, licebit ei pariter, & vacante sede conferre. b
b ¶ Constat præterea, non licere capitulo, etiam vacante sede, ea, quæ sunt ordinis episcopalis, exercere, t̄ quauis episcopum aliquem inuitare possit, qui citra præiudicium aliquod futuri Episcopi, ac cum restatione, vt sibi nulli in eo episcopatu ius, nullãve possessio queratur, ecclesiasticos ordines conferat, ceteraque episcopalis ordinis mu nera exerceat. c
c Hinc consequens est, vt multò minus episcopi auctoritatem, & potestatem arrogare sibi capitulum possit, dum ipse episcopus viuuit, quamuis non desint iura, & auctoritates, quibus & ipso viuente vti potest, t̄ namque vnum corpus efficiunt præ latus cum capitulo, cuius corporis præ latus caput est, o quapropter, vt capiti cum reliquo corpore conueniat, multa sunt, quæ episcopus sine consensu, vel consilio capituli explicare, facereq; ne nō potest, e
e hinc etiam fit, quòd dato successore in episcopatu capitulo ei veluti suo capiti administrationis suæ, quam per sedis vacationem gessit, rationem reddere tenetur. f Item t̄ hoc ius capitulo, dum episcopus viuuit, ex Sac. ol. Synodo Tridentina competit, quòd initio cuiuslibet ani duos ex suo gremio eligere potest, de quorum consilio, & assensu episcopus, vel eius Vicarius t̄ in formando processum, quàm in cæteris omnibus, vsque ad finem causæ inclusiue, coram notario tamen Episcopi, & in eius domo, aut consueto tribunali pcedere teneatur, sic tamè, vt sit vnum vtriusque votum, possitq; alter episcopo accedere, quòd si ambo discordes ab episcopo in aliquo actu, vel interlocutoria fuerint, vel diffinitiuã sententia, tunc intra sex dierum spatium cum episcopo tertium eligat, & si in electione tertij discordes fuerint, ad viciniorem episcopum electio deuoluatur, & iuxta eam partem, in qua tertius cõuenit, articulus, in quo erat discordia, terminetur, aliàs pces-

sus, & inde sequuta nulla sint, nullisque producant iuris effectus. Item eodem loco statuit prædicta t̄ Synodus, q, si aliquid canonicis deliberandum proponi oporteat, in quo neque de re episcopi, neq; suum, aut suorum commodum spectante agatur, episcopus ipse capitulum conuocare debet, vota exquirere, & iuxta ea diffinire, absente verò episcopo omnino hoc ab his de capitulo, ad quos de iure, vel cõsuetudine spectat, perficiatur, neq; ad id vicarius episcopi admittatur, cæteris autè in rebus capituli iurisdictionis, & potestas, si qua eis competit, bonorumque administratio salua, & integra omnino relinquatur, quæ tamen locum nō habeant in his ecclesijs, in quib. episcopi, aut eorum vicarij ex constitutionibus, vel priuilegijs, aut cõsuetudinibus, vel cõcordijs, seu quocunq; alio iure maiorem habent potestatem, auctoritatem & iurisdictionem, t̄ præsentis decreto sit comprehensum, quibus S. Synodus derogare non intendit. g
g ¶ Item satis notum est, irritam haberi episcoporum donationem, venditionem, permutationemq; rei ecclesiasticæ absq; collaudatione, & subscriptione clericorum capituli, n sed t̄ pot tamen rati habitatione capituli confirmari. i Nec pot t̄ præ latus sine consilio fratrum suorum. i. capituli, Abbates, & Abbatissas, aliasq; ecclesiasticas psonas instituere, & destituere, & electiones confirmare, & clericos ad beneficia, quorum habent patronatum, præsentare, x neq; ecclesias baptismalib. cœnobijs, aut ecclesijs conuentualib. ad quas ius pertinet patronatus, vacantes perpetuò elargiri, ita vt monachi fructus illarum habeant, propriosque in vsus illas ecclesias retineant, l nec criminales causas sine cõsensu, aut sal t̄ sine consilio capituli cognoscere, m & quæ statuenda sunt, statuere, & errata corrigere, & emellenda, & disipada enellere, & dissipare, n nisi hæc iura sibi episcopi prescriptione quæserit, vel priuilegio, vt sine capit. ea exercere possit. o Potest etiam capitulum iamdiu abolitam in ecclesia dignitatem instaurare episcopi accedente cõsensu, modò congruam dignitatem dotè assignet, nō tamen nouam dignitatè erigere pot.

a c. à collatio ne. de coll. 6. Ab in c. si. de conc. prob. Re bus. vbi n. 74 b d. c. m. §. fi. ne sed. vac. i. 6 c c. fuffraganeis. de cle. Pa uin. in. i. part. tra. q. 3. Rebus. vbi sup. d ca. nouit. de his que si. à p la. ca. cum non decet. de cle. in sexto. e to. i. de his. que si. à præ l. Io. mon. in c. romana. nu. 9. de sen. exc. f Rebus. c. 131 g c. 6. §. 25 h ca. i. c. tua. nuper. de his. que si. à præ l. i. c. 3. co. ti. de his. que si. à p luro. k ca. nouit. de his. que sunt à præ l. l c. tua nuper. et. i. d. his. que sunt à cap. m glo. in c. ex literis. ver. se. gregarij. de diuor. vbi Ioan. Zoc. gl. in c. irrefragabili. ubi tel. num. 3. ver. inuenti. n c. quanto. d his. q. si. à pla. o c. cum apostolica. vbi gl. ver. libertate. de his. que si. à præ l. not. in c. cum ecclesia de elect.

a cap. licet magister. vbi not. de sup. neglig. praelato.
 b Fely. d. c. irrefragabili. col. ij. vers. scias. & Pavinus. q. ij. par. ij. huius trac.
 c Fely. vbi supra.
 d Abb. c. cum non liceat. ij. not. de prescri. vbi, & Fely. nu. 2. Amol. in c. cum dilectus. de consuetu.
 e gloss. c. ij. ne praelato. vic. 25
 f. de suppl. negli. pr. al. gl. pe nul. in nouel.
 f. c. fi. vbi no. de iud. in sex. Pavin. part. i. q. ij. huius tra.
 g. nu. 5. vers. sed nūquid capitulum.
 h. gl. in clem. vni. de ver. per mu. re. leric. in questio. de potest. dispen. Be rous. in c. i. col. um. vi. de reb. eccl. non alien. Rodoa. de reb. eccl. non ali. R. de ant. pr. elat. in alie. q. ij.
 i. c. cum vos. de off. ordi.
 k. c. significatum. de preb. Imo. & Abb. in d. c. illa. ne sede vacante. Abb. in c. bona. de appellation. Rebuff. vbi supra. nu. 77.
 l. Pavin. vbi supra. q. ij. part. ij. Rebu. vbi supra. nu. 78.
 m. c. i. de insti. & c. cum in illis. §. cum autem. vbi gl. de pra. ben. in. vi. Rebuff. in. ij. par. princ. q. v. huius tract. nu. 1. & 2. Rebuff. vbi supra. num. 87.
 n. Pavin. & Rebuffus. vbi supra.

tatis probat in hoc tractatu Franc. Pa uinus. q. ij. partis primae. e
 32 Item potest capitulum vice defuncti episcopi alienationibus rerum ecclesia sticatum faciendis decretum interponere. n
 h 33 Item potest capitulum ecclesie vacati economum praeficere, non minus, quam Episcopus ipse id posset. i
 i 34 Item potest etiam ad breue tempus, sex mensium (puta) alicui beneficiu pōt capitulum, x atq; etiam ad maius tempus prorogare commendationem, si eo tempore is, ad quem spectat, ei beneficio non prouiderit, in cōmendatione etiam tamdiu continuare cum poterit, quando eius prouisio differretur cum id suadet ecclesie ipsius necessitas. l
 36 Item potest eos, quos patroni beneficiu suae laici illi sint, seu clerici, ad beneficia presentare, instituere, & si aliqui beneficiorum illorum institutio ad solum episcopum absq; capituli consilio, vel consensu pertinet, vbi episcopus extaret. m
 37 Potest etiam capitulum, dum Cathedralis sedes vacat, ex causa beneficiu alicui adimere ad tempus, vel perpetuo seruatis, quae iure obseruandae sūt, cautionibus, cum haec sint contentiose iurisdictionis, conseruq; ea, quae sūt iurisdictionis, omnia in capitulum sede vacante transire, n vt dictum est.
 38 Item, si duo clerici beneficia iniuncte inter se permutantur, cū sedes Pontificis vacat, ea capituli in potestate resignare velint, vt illud, quod alterius erat, beneficium, & e contra alteri concedat, quod in permutacionibus fieri solet, recte poterit huiusmodi resignationes accipere, & ipsis permutare volentibus consensum, & autoritatemq; suā impertiri, quia hoc ad iurisdictionem episcopi spectaret, in qua defuncto Episcopo succedit capitulum, nisi ea beneficia, eorumq; alterū omnino episcopi in potestate esset, adeo, vt nullum consensum, aut consilium capituli in eo conferendo exquirere Episcopus teneretur, tunc demum ergo, si episcopus solus haec beneficia conferre non posset, sed cum capitulo simul, posset capitulum tam suam ipsius vicem consentiendo, quam episcopi vicem

cem autoritatem interponendo praestare. a
 40 Resignationem t̄ verò simpliciter non ex causa permutationis factam vtrūm sede vacante capitulum admittere possit, contentio est inter iuris nostri interpretes, sed magis receptum est, post, cuius quidem sententia fons, & origo hoc fuit, t̄ qua enim ratione, Capitulum potest quem suo beneficio ex causa destituere, eadem & resignationem admittere posse videtur, t̄ licere autem capitulo alicum beneficio priuare latius receptum est, qua ratione in primis adducti hanc opinionem tenebant Rota Auditores, Federicus: & Abbas Panormitanus, & Felynus, & Franciscus Pavinus in hoc tractatu, e quamuis quidam antiquiores à praedictis memorati aliquid opinarentur, & Rebuffus in sua praxi, Tit. de deuolutionibus. n Eademq; ratione hoc receptum traditur, qua & illud receptū est, t̄ posse episcopum resignatione admittere beneficiorum Pontificis Max. reseruatorum, quamuis ea conferre non possit, vt Federicus, & Lopus vbi supra dixerunt.
 41 Ex quibus t̄ colligitur, etiam verum esse, quod diximus supra, nempe capitulum potestatem habere ex causa priuati alicum beneficijs, quod Doctores ferē omnes admittunt, & licet glossam n̄ r̄ quoddam videatur sensisse, non esse hanc potestatem capitulo, quod tamen sic interpretatur (nec absurdè meo iudicio) Felynus, & vt beneficio quidē, non tamen ordine priuare alicum possit capitulum, & si enim nihil ei interdictum sit ex his, quae episcopo in grauioribus quoque negocijs, & criminibus competunt, puta, in puniendis criminibus maioribus, & moribus clerici in melius reformandis, ordinum tamen consociationē adimere alicui nō potest, n̄ neque t̄ etiam Abbates priuare, aut destituere potest. i
 46 Item aunt, non esse ademptum capitulo ius sede vacante postulationem ad mittendi, dummodo nihil obijci postulato possit, quia tunc non mera gratia in hoc videatur, sed iuris potestatem necessitatem, & fundamentum habere. x
 47 Potest t̄ pariter capitulum Metropoli-

a Glo. mag. in cle. i. de rerum permu. vbi Imo. col. iij. & Car. q. xi. & Vital. nu. 34. Fel. in c. cum olim. col. ij. ver. ad tertiam q. de maio. & obed. Pavin. in hoc tract. par. ij. q. ni. 17. & Rebuff. in d. tit. de deuolut. nu. 94. & seque.
 b Feder. in tit. de rer. permu. q. 36. vbi etiam Iap. Abb. & Fel. in d. c. cū olim. ille col. pe. hic. n. 4. ver. ad sextam de ma. et obe. c in parte. ij. princ. q. ij. nu. 11.
 d num. 94
 e Abb. & Fel. & Rebuff. vbi supra. Feder. & Rot. Pavin. in q. vi. parte. ij. princ.
 f gl. in c. nullus. dist. in. 79. vers. viuente. g Fely. in d. c. cum olim.
 h Feder. in d. tra. permut. q. xxx. incip. an capitulum sede vacante, et in. q. xxxvi. incip. capitulum ecclesie. ex. c. his que de maio. & obe. Abb. & Fel. in d. c. cum olim. Pavin. in d. q. 6. i. Dom. in c. i. de penit. in 6. Car. v. lo. in cle. men. ij. de pen. q. ij. Pavin. vbi supra. nu. 3.
 k Pavin. in q. iij. num. 8. par. ij. princ.
 l Ioan. Mona. in ca. ecclesia. de supplen. neglig. praelat.
 in sexto. Archid. in cap. si episcopus. cod. tit. in sexto. glo. in clemen. i. vers. capitulum de heretic.
 m Abb. & Fel. in d. c. cum olim. de maior. & obed. Pavin. in. q. 7. par. i. princ. & in trac. de visitat. in. q. ij. par. i. nu. 46.
 n arg. c. de reuimus. & cap. episcopum. s. q. i.
 o gloss. in capit. sicut tuis. de simon. & in c. cum olim. de maio. & obedien. vbi doct. Rebuff. in d. tit. de deuolut. numero. 88. Pavin. in questio. iij. par. ij. princ.

a Io. And. in cap. ad quot. super gl. ij. de renun. Pauin. in d. quest. 8. num. 2.

b Henric. Botre. in d. c. cum olim. Pauin. vbi supra.

c Innoc. & Host. in c. ad abolendam. de heretic. Io. Mon. in c. i. de maior. & obed. in sexto Paul. in cle. i. de heret. Pauin. in quest. x. par. prim. Felin. in c. eam te. num. vij. de res. post Burr. ibi.

d Io. Imol. in clem. i. de testam. vbi etiã Car. & in cap. Ioannes de testam. Pauin. in quest. 7. par. ij. vers. pro premissorum.

e Io. Calder. in 76 consil. 20. incip. an capitulum sub rub. & testam. Pauin. vbi sup. num. 5.

f Domin. in addit. ad cõf. Calder. consil. ij. de offic. vicar. vbi sup. num. sex. 77

g Pauin. d. nn. sexto.

h cap. veniens. de eo. qui dux. in vx. vbi Car. Flo. & alij. Pauin. in d. quest. 78. x. nu. vi. vers. sed an capitulum.

i Collectan. in d. c. cum olim. vbi & Ab. de maior. & obed. Pauin. in quest. 9. par. i. prin. num. sex. 79 vers. an autem ecclesia.

locorum hoc reperitur prohibitum, tum etiam, quia ex consuetudine abholuta hæc videatur obligatio perendi veniam ab episcopo clericis, qui ad alias oras migraturi sunt, vt ait Ioannes Andreæ, a quapropter, si, vix hæc venia ab episcopo impetranda est, nõ est, cur eam capitulum dare non possit, quam vix petere quis tenetur, tum alijs rationibus à Pauino relatis vbi supra.

Mihi tamen certa hæc nõ videtur sententia, ¶ cum sit quedam alienationis species, & fortè etiam magis prohibenda, q̃ alienatio rerum, item quia, verum ego non reperio, ex consuetudine abholuta esse hanc obligationem, imò seruari contrarium, vbi clericus est beneficiatus, quamuis in clericis simplici id concedam aliquibus in locis, non passim, hæc præsertim

tempestate, postquam (concilio æcumenico Tridentino gratia) episcopi apud suas ecclesias moram trahunt, & perpetuò resident, ¶ agrè enim, ac moleste admodum ferunt episcopi, clericos suos aliò proficisci, quapropter nec petentibus faciles se concedendis literis dimissorijs præbent, q̃ si capitulum non potest beneficia conferre, vt diximus supra, ne hoc modo successori episcopo præiudiciũ ferat, quantum minus hoc præiudiciũ ei facere debet, in personis, ¶ plus enim procul dubio momenti & dispendij est, in personis, quam in rebus, cū sine rebus quidem (vt olim in primæuis ecclesiæ crepundijs) ecclesia consistere, non tamen sine personis possit, ne que admitto, quod Abbas & alij dixerunt, b clerico recedenti successorem facile inueniri, nisi in clericis beneficiatis, ac dato, quod reperitur successor, non fortè æquè idoneus inueniretur, & recedenti par, ¶ quapropter, si magnum ecclesia, quam deseruit, incommodum, & damnum ex clerici alicuius à capitulo concessa mis-

sione damnum sit passura, non prohibendum esse credere, episcopũ eam reuocare, saltem, si recens adhuc id factum esset, possetq; citra offendi culi metum maioris, in pristinum restitui, cur enim reuocare non possit personas, si repetere potest res alienatas? cū præsertim ex S. Tridentini concilij cõstitutionibus clerici, cum ordinibus ecclesiasticis initiatur, debeant alicui ecclesiæ, cui inseruire teneantur, adscribi? vt alio loco dicemus, cum tractabimus de his, qui ordinari non possunt.

80 Potest etiam ¶ capitulum sede vacante auctoritatem aliquam habere in iurisdictione, quamuis episcopo à iure generaliter auctoritate apostolica delegata, vbi necessarium videatur, negocium à capitulo expediri, nec moram patiatur, vel dilationem, non aliã

c fortasse. c Item, quemadmodum (vt diximus supra) episcopi cura & auctoritas in exequendis testatorum vltimis voluntatibus non vilis est, sic & eo defuncto in eandem curam, cum iurisdictionis esse noscatur, ¶ capitulum succedet, præsertim, si etiam viuente episcopo capitulũ vnã cum eo coniunctam auctoritatem habebat, nisi tamen ex proprio priuilegio episcopi, & speciali iure hoc ei soli spectaret: b poterit igitur capitulum vacante sede executores testamentorum compellere, vt intra annum pijs defunctorum voluntates exequantur, & potest etiam pauperes eligere, in quos hereditas ad hunc vsum relicta distribuatur, vbi nulli curatores, vel executores vltimę voluntatis sint dati, vel exequi eam non curent, & neq; etiam ¶ ei ademptum est, executionis diem prorogare, ¶ ¶ & religiosos piarum voluntatum executores ad reddendas rationes compellere. c ¶ Item potest de causis matrimonialibus cognoscere, & diffinire. n Succedit ¶ etiam capitulum episcopo in iurisdictione, quam ex consuetudine habet, puta, inter laicos ecclesiarum colonos, i

81

d Potest etiam ¶ capitulum vacante sede hæreditatem ecclesiæ delatam adire, quam tamen si episcopus damnosam inuenerit, restitutionis in itegrum tra-

82

83

84

85

86

a mite repudiabit, eodemque exemplo transigere, & compromissum ab antecessore factum, continuare poterit. b Hæc inquam præscripta, & alia fortassis episcopi sede vacante capitulo permittuntur, sunt tamen & nonnulla, in quibus nulla est capituli auctoritas.

87 Namque in primis duas ecclesias, vel beneficia vnire non potest, aut duo beneficicia, vel alterum supprimere, cum hæc species sit alienationis, & non possit non episcopi sui aliquo modo per vnionem, & suppressionem iminui, c quandoquidem, qui duorum beneficiorum potestate habebat, nunc vnus duraxat ius habet, nec refert, quod alterum pinguius sit factum, nam maiora commoda episcopo afferrent distincta, quam coniuncta, quod si dari posset vnio, vel suppressio, qua nullum omnino præiudiciũ iuri episcopi pali afferret, secus dicendum esset, si que intelligenda sunt, quæ dixit Lapsus, & Rebuffus, b quæ tamen vnio, vel suppressio nullum episcopo affectus præiudiciũ an dari possit, non satis in promptu mihi sunt exempla.

d Item sciendum, ¶ quod capitulum nõ habet territorium, & quamuis episcopus habeat, & carceres fortè habere potest, ¶ in quibus tamen heretici, cõtra reos procedit, custodiendi non sunt, sed in carceribus episcopi, cuius vice hoc administrat. ¶

88

89

90

f Non ¶ potest etiam capitulum sede vacante res ecclesiæ alienare, vbi alienatio ecclesiæ sit damnosa, quamuis tum possit, cum utilitatem est allatura, e quo tamen casu defensor vacantis Ecclesiæ dandus est, & præmissis tractatu, & cum causæ cognitione alienatio

h facienda est, n potest etiam capitulũ sede vacante pecunias pro necessitate capituli accipere, & bona capituli obligare, i & prelati, vbi scilicet, sic urget necessitas, quod nullam morã pateretur, quod à collegio Cardinalium in Pontificatus Max. interregno fieri

K dicunt. k Sed ¶ dubitari plurimũ ¶ solet, an capitulo potestas sit, beneficia illa conferendi, quæ cum ordinarij inferiores Episcopi conferre suis temporibus neglexissent, ad dispositionem Episcopi deuoluta erant, quamuis enim primo

91

92

a Pauin. in q. viij. par. ij. numero. 17. ver. sed numquid.

b Pauin. vbi supra. num. 18.

c Ioan. And. in c. i. ne sede vacan. in sex. Ioan. de Zocch. in capi. bis, quæ. de maio. & obed.

d Lapsus. in c. i. de maior. & obed. Rebuff. in d. tit. de deuolutis. 100. Pauin. in q. iij. par. ij. prin. nu. 17. ver. quæro subsequenter

aspectu ferè videatur hæc questio carere dubitatione, cū enim dixerimus supra, quæ ad episcopi collationem ordinario iure beneficia spectant, nõ posse à Capitulo sede vacante conferri, multo magis dicendum videbatur, illa conferri non posse, quæ non ordinario, sed accidenti, & extrinseco quodam casu ad eum deuoluta erant, magna tamen fuit in hac questione Doctorum altercatio, ea quidem ratione, quia conferendorum beneficiorum, quæ deuoluta sunt, potestas iurisdictionis est, quapropter ea potestas etiã Capitulo competit, quij. pe quod in omnem iurisdictionem, episcopi succedere diximus, ac beneficiorum aliorum ordinario iure conferendorum ius non dicitur esse iurisdictionis episcopalis, cum plures episcopi nulla beneficia conferant, & contra multi reperiantur, quibus conferendorum beneficiorum ius, & potestas est, quamuis episcopi non sint, quare non mirum, si tam ancipites hæc in questione Doctores se ostenderunt, & alterã partem Ioannes Monachus, i alteram foucat Ioannes Andreæ, m sed sulã oratione prosequitur Franciscus Pauinus in sui tractatus questione secunda part. secundæ, & Panormitanus Abbas non satis constans in hoc videtur fuisse, n cum modò vnã, modò alteram videatur sententiam sequutus. Mihi certe Ioannis Monachi sententia placet, cum legis generalia o sint, o & hanc quoque sententiã Baldus, & Rebuffus sequuti sunt, p vt scilicet, horum quoque potestas Capitu-

o Innoc. in c. cū contingat. de foro compe.

f Pauin. in q. vi. par. ij. prin. ci. nu. 3. ex gl. in cle. i. de heretic.

g But. & Abba. in c. i. ne sede vacan. Pauin. vbi supra. nu. 11. & 12. ver. respondet nunc.

h Fabian. de Monte, in tra. de imp. & vni. dit. ij. q. prin. ver. 17. Gulic. Rodoa. in trac. de reb. eccl. nõ alien. in rub. de alien. quæ sit sede vac. text. in c. i. de reb. ecc. non alien. in sexto.

i gl. in ca. cupientes. §. ad hoc. ver. alium de. de ele. in 6.

k Rodoa. vbi supra, in si. illius capituli.

l Ioan. Monach. in c. quamquam. de elect. in sexto.

m Io. And. in d. c. quamquam.

n Abbas in capit. ij. vltimo nota. ne sede vacante, & in di. lo. capitulo cum olim. columna secunda, de maioritat. & obedientia.

o in d. c. illa. ne sede vacan.

p Bal. in d. c. ne pro defectu. col. ij. de elect. Rebuff. in d. tit. de deuolut. numero. 93.

a Caldevi. in capit. nostro. de penit. & remiss. tom. Andr. in cap. accedentibus. de privileg. Imol. in clem. i. colum. xij. de privileg. Borgas. in tracta. de irregular. titu. de indulgen. Episcopo numero secundo.
b cap. penul. & vlti. de supp. neglig. pr. elat. in sexto. capit. is cui. de electio. in sexto.

c Gloss. in ca. primo. de pre. scrip. Ab. & Fely. in capit. ex transmissa. col. tit. de pre. scrip. Rota de. cis. ccc. xij. inci. ex hoc insurre. xit. in nou. Pa. nin. qu. est. ix. partis prime. princii.

d Cardin. con. slio. xxx. vij. in casus feudum. Rodoan. in tit. de rebus ecclie. non alienand. qu. est. io. au da. re in seu. sit al. teri. nu. 32.

e Abb. ca. per. inquisitionem. primo nota. de. electio. Rip. in. capit. si quan. do. numero. vi. deci. mo. de. res. scrip.

f Alex. consi. lio. lxx. iij. co. lum. prima. li. bro. quarto. Fe. lyn. capi. ac. ce. dent. es. colum. na. quarta. in. fine. & sequen. ti. de. pra. scrip. tio.

lo denegata censetur. Nec potest capitulum sede vacante in indulgentias illas, que episcopus potest, peccatorum concedere, a per se, vt dicitur est supra.

Ex his igitur supra adductis colligi poterit, an statuenda sit conclusio generalis, quod Capitulum in omnibus his succedat, que episcopo competebant. Videtur autem statuendum, vt Capitulum in omnibus generaliter succedat, vacante sede, que Episcopo in iurisdictione, & tam in spiritualibus, quam in temporalibus competebant, quod Federicus de Senis, Abbas Panormitanus, Cardinalis Florentinus, & plures alij à Pavino citati in prima questione prime partis scriptum reliquerunt, & Petrus Rebuffus supra citatus, quorum opinio Institutioni Pontificis pluribus iuuatur.

Sed si an poterit capitulum ea prescribere, que sibi alioqui non competere diximus? Et traditum est, non posse, quia contra ecclesiam prescriptio non currit, sede vacante, c. adeo, vt neque inchoari, neque inchoata ad medium vel finem deduci, & terminari possit, frustra igitur contender capitulum designationes beneficiorum admittere, vel beneficia conferre, hoc pretextu prescriptionis, aliave ei interdicta facere.

Pluribus modis sedes vacare dicitur Episcopalis, quod attinet ad hunc effectum, Morie, videlicet, renuntiatione simpliciter, vel ex causa permutatiōis facta, item, si Episcopus ad alium Episcopatum sit translatus, vel, si priuatus Episcopus, Depositus, amouusque ab episcopatu fuerit, item, si matrimonium contraxerit etiam cum impubere, cum qua vix sponsalia contrahi poterant.

Item si non fecerit se promoueri Episcopus temporibus à iure statutis, aut si alius beneficium cum episcopatu non consentiens adeptus sit, vel religionem sit ingressus quibusdam casibus,

vel captiuus hostium fidei sit factus. Ipsum autem Capitulum nunquam moritur, vel extinguitur, ex quo decifum est, non posse prelatum capitulo in feudum, vel emphyteosim dare res solitas singulis tantum personis in feudum, vel emphyteosim dari, quia ecclesia conditio efficeretur deterior, nulla existente spe, vt ad ecclesiam rediret.

Non est ignorandum, quod episcopo ob demerita ab episcopatu remoto, non succedet in sede eius vacua capitulum, quod male ipsius administrationi obsecundatum fuerit, cum forti animo obuiam ire debuisset.

Dubitari quandoque vidi, an ecclesia, que capituli, seu collegij ius habet, sed tamen re ipsa, collegij, vel capituli more non regitur, an alijs collegiatis ecclesijs apponenda sit, omnibus in iuris effectibus, & verius crediderim Ego, si alij canonici, aut alij collegi ad sint, quamuis deinde nec collegium congregare, sigillum commune habere, nec Syndicum facere soleant, inter collegiatis ecclesijs tamen censerit, & propterea regulas Cellaria, de collegiatis ecclesijs loquentes in referuationibus has quoque comprehendere, nisi auctoritate superioris collegium euersum sit.

DE ARCHIDIACONO. TIT. X.

E P I T O M E.

Quo in ordine Archidiaconum esse oporteat, quam dignitatem habeat, quamve iurisdictionem, ordinariamne, an delegatam, que sint eius functiones, tam in diuinis, quam alijs in actibus, an maior sit Archipresbytero, Vicario, vel Decano, an sacramentorum custodia ad eum spectet.

S V M M A R E R V M.

- 1 Archidiaconus est oculus Episcopi.
- 2 Archidiaconus dicitur, quasi princeps Diaconorum.
- 3 Archidiaconus debet esse Diaconus.

4 Archi-

De Archidiacono. Tit. X.

- 1 Archidiaconus necessariò non debet esse sacerdos.
- 2 Archidiaconus habet dignitatem & est clarissimus.
- 3 Dummodo eligatur à capitulo non ab episcopo.
- 4 Archidiaconus potest creari etiam ab episcopo.
- 5 Archidiaconus dicitur vicarius episcopi & habet curam vniuersi cleri.
- 6 Multa fasciculo colliguntur spectantia Archidiacono.
- 7 Archidiaconus examinat promouendos.
- 8 Archidiaconus celebrat missas pro episcopo absente, & episcopo celebratur omnia disponit.
- 9 Archidiaconus custodit vasa ecclesie & elemosinas.
- 10 Archidiacono absente Diaconus proximus subit curam illius.
- 11 Archidiaconus dat possessionem beneficiorum.
- 12 Archidiaconus confirmatus potest excommunicare.
- 13 Archidiacono competit cura animarum, nisi prescriptio amiserit.
- 14 Literas dimissorias dat Archidiaconus absente episcopo ex causa urgente.
- 15 Archidiaconus quando iurisdictionem ordinariam habeat & quando delegatam.
- 16 Potest dispensare omnibus casibus, quibus habet iurisdictionem ordinariam.
- 17 Iurisdictionem vniuersalem in diocesi nemo habet preter episcopum particularem tamen alius quoque habere potest.
- 18 Archidiaconus maior est Archipresbytero in administratione, secus in ordine.
- 19 Archidiaconus non precedit vicarium.
- 20 Archidiaconus est maior Decano.
- 21 Sacramentorum custodia pertinet ad archidiaconum, non ad Archipresbyterum.
- 22 Aliud est custodia, quam dispensatio sacramentorum.
- 23 Archidiaconus non est de capitulo, nisi sit etiam canonicus.

Cum dixerimus supra, Archidiaconum esse legitimum episcopi vicarium, ordo, & docendi modus exigere videtur, vt hunc quoque proprio tractatu exornemus, & cum & episcopo & vicario preordinatorque appellari so-

a ca. i. ca. ad hec de offic. ordin. vbi Abb. Cardin. Alexand. in cap. perlectis ad gloss. versic. basilicarum distinct. 25. cap. diaconi distinct. 93.
b cap. i. de ata. & qual. Abb. in cap. cum in cunctis. §. inferiora iij. no. de elect. c. nullus dist. 60.
c Ab. vbi sup.

leat, a omniumque; & Diaconorum sit princeps, vt vocis quoque ipsius Ethymus innuit; & proptereaque; & Diaconum eum esse oportet, non non tamē vt sacerdotum in ordine sit, desideratur. c. Nec dignitate caret proculdubio Archidiaconus, & nonnulli, quos non facile sequor, eum esse clarissimum, & dixerunt, & quod tamen de illo Archidiacono intelligendum videtur, qui ad eam dignitatem à collegio assumitur, non de illo, quem episcopus solus iure suo promouere potest, de hoc enim solo, qui eligi solet, mentionem habet, cum in dignitate clarissima esse eum meminit Gulielmus Durandus, potest enim interdum ab episcopo Archidiaconus ex privilegio, vel consuetudine prescripta creari, & debet autem esse Archidiaconus etatis annorum viginti quinque, ut ceteræ quoque dignitates.

Archidiaconi partes sunt, & cura precipua, & cum episcopi vicarius, vt diximus, à iure sit constitutus, & tam in vrbe, & in parochijs clerum vniuersum pro episcopo regere, & curare, & parochiarum sollicitudinem, & ordinationem habere, singulorum iurgia cognoscere, de conuersatione, & estimatione clericorum certior fieri, eosque corrigere, si opus sit, nisi valde arduum negocium sit, quod maiorem auctoritate exposcat, in laurandisque ecclesijs præesse, atque vt factæ, tectæ feruentur, archidiaconi opus est, tertio quoque; anno diocesim vniuersam, & priam verò parochiam quotannis sollicito, vigilantiq; animo collustrare debet: in quod opus & expensas, & sumptus, quos procuraciones vocant, accipere potest, & ad ipsum spectat, eos examinare, & excutere, qui sunt ad ordines promouendi, quibus ecclesijs præficiend sunt, eosque coram episcopo iustitiam; & proprium verò huius est vnus, in missarum solenniibus, dum sacra à Pontifice fiunt, sacram eumage

d Cardin. in clem. si. de prebend. Philipp. Franc. in ca. i. nu. sex. de consuetud.

e Speculat. in titulo de iurisd. dioc. omni. um. iudicium. columna. iij. versic. alij Archidiaconi ex cap. cum ab ecclesijs de offic. ordin. & cap. literas de restit. spol. & alijs.

f gl. in ca. nullus versic. episcopus distinct. 60. ex no. in c. cum ecclesia. de elect.

g cap. cum in cunctis. §. inferiora. de elect.

h ca. i. vbi gl. cod. tit. versic. tertio. capitulo mandatum. nus. eodem titulo.

i d. c. ad hec cod. tit.

a cap. ij. eod. tit.
 b cap. iij. eod. tit.
 c cap. perlectis. s. hi sunt dist. 25.
 d cap. ad hac e. cum satis eod. tit.
 e cap. si. vbi no. & cap. Archidiaconus non, eod. tit. Siluest. versic. Archidiaconus versic. quinto vtrum, Archidiacon. & Card.
 Alexand. in cap. perlectis. columna sext. distinctio. 25. Borgasius, qui plura alleg. in tractatu de ir regular. tertia part. titulo de dispens.
 f capitulo significasti. eodem tit. vbi not. Siluest. versiculo Archidiaconus. ad si.
 g Hostiens. in Summa. de officio. Archidiacon. versiculo quod sit officium. Siluest. vbi supra. s. secundo. Borgasius vbi supra. latissime.
 h Borgas. vbi supra.
 i Bald. in lege prima. s. initio. num. quarto. de officio. presb. vrb. Conrad. in hoc tit. Decius in rubrica de officio delegati.
 Ab. consilio vigesimoprimo Borgas. vbi supra.
 l dicto capitulo perlectis. s. hi sunt ordines. distinctio vigesima quinta.
 m Hostien. in dicta Summa. de officio Archidiacon. in principio. Cardinal. Alexand. dicto capitulo perlectis. colum. quarta. Barbat. de prestan. car. prima par. questio. prima. numero. 48. Felyn. in R. de maioriga. & obed. colum. prima. Gondif. tract. de lega. q. 9. m. 53. & seq.
 n cap. eam. r. in supra. vbi Ripa. nume. 13. de rescrip. gl. in rub. de officio Archidiacon.

si nulla necessitatis causa id suadeat. f
 18 Ac demum ¶ dictum est, archidiacono iurisdictionem ordinariam competere, cum à collegio electus est, si verò ab episcopo sine collegij electione promotus est, delegatam in eum donatam transire, angustioreque, esse, ¶ hinc & posse archidiaconum omnibus illis casibus dispensare, quibus iurisdictionem habet, ac quibus excommunicationis mucrone ferrire potest, quibusdam casibus exceptis, u Baldus tamen dixit, 1 Archidiacono quidem ordinariam, sed semiplenam, atq; intra fines sui Archidiaconatus circumscriptam potestatem competere, sed verius forte erit, simpliciter iurisdictionem ordinariam habere, x vt iam dictum est, quamvis ¶ enim præter Episcopum nemo in eius ciuitate, & diocesani iurisdictionem habere vniuersalem dicatur, vt dixit Hostiensis in Summa hoc titulo, de officio Archidiaconi, aliquibus tamen certisquo in negocijs, nec alijs prohibetur habere iurisdictionem, spectanda erit tamen in primis eius loci, & ciuitatis, atque etiam vicinarum ciuitatum consuetudo.
 20 Is verò ¶ Archidiaconus in administratione Ecclesiasticæ rei gerenda Archipresbitero etiam ipsi præest, 1 quamuis in his, quæ ordinis sunt, contra sit, quia Archipresbiter maior est Archidiacono, puta in diuinorum, & missarum celebratione Archidiaconus cedit, verum in capitulo, in suffragijs ferendis, in comitijs, & conuentibus, sessionibus, ingressibus, potestate, ac iurisdictione proculdubio Archidiaconus superior est, m & consequenter præerit etiam Præposito, alijsque inferioribus. ¶ Vicario tamen generali Pontificis eum ne credas præesse, sed subesse, vt diximus supra in titulo de vicario Episcopi. ¶ Decano quidem est maior, nisi ecclesiæ illius aliter se habeat consuetudo, quæ consuetudo facit, vt quandoque à Summo Pontifice in rescriptis prius nuncupetur Decanus, quam Archidiaconus. n
 Ad

DE ARCHIPRESBITERO. Tit. XI.

EPI TOME.

ARCHIPRESBITER vnde dicitur, quot Archipresbiterorū sit species, quæ sint Archipresbiteri Vrbanī officia, & quæ dignitas, & quæ officia Archipresbiteri ruralis.

SVMMA RERVM.

24 Ad Archidiaconum ¶ quoque sacramentorum omnium pertinet custodia, non ad Archipresbiterum, quamuis enim animarum cura ad Archipresbiterum, non ad Archidiaconū pertineat, a qua ratione & sacramentorū, vt sine quibus curari anima nequeat, custodia, et dispensatio ad eum spectare videatur, aliud tamen re vera de custodia, quàm de dispensatione faciendum est iudicium, ¶ aliud siquidem est custodire, quàm dispensare & curare, v neq; adeò connexa hæc sunt, quin separari & leungi possint, 1 quibus rationibus sic respondit Decius ex facto consultus in cōsilio suo, quadringentesimo vicesimo.
 25 Sciendum ¶ est etiam, aliquos credere, ex capitulo Archidiaconum nõ esse, nisi canonicus sit, c canonicatum enim in eadem ecclesia habere potest, quò sit, vt nec optare is possit vacante præbendam constitutionis, aut consuetudinis vi, quæ canonico antiquiori ius optandi concedat, nec alijs in actibus capituli uocem aut suffragium eius exquiri opus erit; ego verò, & si inter canonicos numerandum eum non credam, præsertim, vt tamquam canonicus optionem habeat, nisi & ipse præter dignitatem Archidiaconatus canonicatum cum præbendâ in eadem ecclesia habeat, quæ alij dari possit, post eius optionem, vsum tamē aliter se habere scio plerisque in locis & hunc de capitulo dici, eo ipso, quo Archidiaconus est, quamuis nullum canonicatū haberet, proptereaque & in conuentibus suffragiorum ius habere eum existimo, quāuis enim supra in principio tituli de officio capituli dixerimus, ex canonicis solis capitulum constare, non tamē eos excludendos opinor, qui dignitate inter ipsos canonicos eminent, & excellunt, vbi consuetudo admittit.

- 1 Archipresbiter dicitur, quasi presbiterorum princeps, & debet esse presbiter
- 2 Archipresbiterorum duæ sunt species.
- 3 Archipresbiter Vrbanus ceteris presbiteris præest.
- 4 Archipresbiter absente episcopo celebrat pro eo.
- 5 Archipresbiteri munia episcopo celebrante.
- 6 Archipresbiteri functiones diuerse.
- 7 Archipresbiter est clarissimus.
- 8 Archipresbiter forensis qui sit.
- 9 Archipresbiteri forensis officium.
- 10 Archipresbiter non debet tentare contra ea, quæ statuta sunt ab episcopo.
- 11 Archipresbiter habet voluntariam iurisdictionem.
- 12 Archipresbiter non est de capitulo, nisi sit canonicus.

PROXIMVS Archidiacono & breuissimo quidē ac ferè nullo intervallo proximus est Archipresbiter, adeò quidē proximus, vt vix discernas, vter præcedat eorum, vel sequatur, cum modò alterum, modò alterum præire videas, si quidem (vt dictum est) in diuinis, & sacris faciendis Archipresbitero, in alijs vero actibus Archidiacono prima sedes datur, & Archipresbiter ordinis ratione maior, sed ratione administrationis archidiacono minor censetur, A vt superiore titulo docuimus. ¶ Dicitur autem Archipresbiter, id est, presbiterorum princeps, & presbiterum esse eum oportet. n
 2 Sunt tamen duæ archipresbiterorū species, alter. n. est Vrbanus domi in cathedrali ecclesia offic. suo fungēs, alter foris partes suas agit. ¶ Archipresbiter autē Vrbanus ceteris presbiteris omnibus eminet, ac præest, & hic est qui cum

a c. 3. de offic. Archipresbiteri.
 b l. cum quere retur. s. præadi. de leg. 2.
 c Dom. in ca. fi. col. 4. de preben. Ab. c. cū olim. col. 4. de re iudi. & ca. auditis. de elec. Felin. c. cū M. Ferrarien. nu. 18. col. x. vers. & dum dicit ista gl. de consuet. tit.
 d gl. in ca. in nouo dist. cxxi. vers. pari. & i. c. i. vers. subesse extr. eo. tit. gl. ca. pe. de offic. lega. in sex. ner. electionis.
 e ca. i. de ata. & qual.

a c. perlectis. s. Archipresbiter dist. 25. c. i. ex. eo. de officio Archipresbiter.

b extra eo. tit. per totum.

c Specul. d. tit. de iurist. om. indic. col. iij. vers. alij Archipresbiteri. Corrad. lib. ij. hoc tit. nu. 17. & 18.

d c. ad hoc. de officio Archid. Rip. c. cum te. nu. xij. de rescrip. archid. in ca. in capite dist. 50.

e Card. Flore. in c. precepta. dist. 55. in ca. perlectis. dist. xxv.

f Ab. & alij c. cum contingat, de fo. com. pet.

g Felin. qui alios citat in d. c. cum M. l. ex rariensis. col. x. num. 18. & 19. de consue.

Archidiacono in prelatione contentit, tunc Episcopo absente is missas pro eo celebrare solennes potest: A Ipso autem episcopo celebrante Archipresbiter sacerdotem monet, ut vestes sacras induant, idem collectam indicit, vel is, cui ipse iniunxerit, horisque suis in ecclesia residere tenetur, ipse ecclesie custodem monet, ut det operam, ne in sacario Eucharistia unquam desit, que egris propinari etiam ex tempore possit, curamque hanc precipuam gerit, quod egris, & his qui ex diacesi ad urbem accedunt, presto sunt, penitentibus sacerdotem, quibus possint in penitentia sacramento crimina sua fatendo labes suas expiare, ne sine his sacrosanctis penitentiae, & Eucharistiae sacramentis animam exhalare eos contingat, eiusque officium fontibus benedicere, infirmos periclitantes sacro oleo perungere, penitentem agrum consulto prius episcopo reconciliare, ceteris sacerdotibus penitentiam iniungere, horas dicendis officijs parti, sacris, & libebus, praesertim Deo optimo nuncupatis aut ipse missam solennem absente episcopo celebrare, aut alij, quem ipse elegerit, celebrandam iniungere, item christianis efficiendis, infantibus baptizandis, & ad succurrendum, nihil a sacerdotibus sine Archipresbiteri fiet praescepto, omnia denique eius officij pronitionem expectant, qua sacerdotum ministerio perficiuntur, his tantum exceptis, quae prohibita nominatim sunt, bis tunc quoque in dignitate clarissima esse creditur quemadmodum & de Archidiacono supra diximus & praelatis a numerandus est, c quod tamen vix mihi persuaderi potest, cum & episcopus hunc titulum habeat, nec satis certum sit, an illustribus titulis episcopus decoretur.

Archipresbiter vero exterius & forensis est, qui & decanus dicitur eo quod decem clericis praesit rura incolentibus, v qui ab ipso Archipresbitero proprio, non ab alio, sacramenta ecclesie sumere debent, alijs ministranda.

Huiusque officium est, curam habere laicorum, & presbiterorum, qui ecclesias minores Archipresbiteratui subiectas administrant, grauique deli-

cta, si quae inciderint, episcopo significare, tunc caueat tamen, ne extra cancellos suos pedem efferat, nec quicquam aduersus ea tentare ausit, quae ab episcopo fuerint constituta, & Archidiacono parere, quemadmodum de Archipresbitero Urbano dictum est, dignitatemque & is habet, iuxta aliquorum sententiam, a quibus ego non accedo, cum nulla lege adiuuetur, nec sit Urbano Archipresbitero comparandus.

Iurisdictionemque voluntariam habent Archipresbiteri, non tamen contentiosam, nec territorium vllum, nisi in foro penitentiali habere creduntur, in quo tamen penitentiae foro territorium, quod habent, episcopo commune est.

Archipresbiter, tunc qui canonicus non sit, ex capitulo esse non dicitur, nec inter canonicos suffragiorum ius habet, quemadmodum & de Archidiacono diximus supra, c quamuis alia supradicta ei competant.

DE PRAEPOSITO. TIT. XII.

EPITOME. TRACTATUR DE Praeposito ecclesie cathedralis, & aliarum collegiarum inferiorum, quam iurisdictionem, & quam dignitatem habeant, & vbi nam debeant sedem locare.

SYMMA RERVM.

- 1 Praepositi sunt tam in cathedrali ecclesia, quam in alijs collegiatis inferioribus.
2 Praepositus in ecclesia cathedrali est minor Archidiacono.
3 Nisi aliud sit ex consuetudine praescripta.
4 Praepositi in ecclesijs inferioribus dicitur praelati.
5 Praepositi, qui sunt loco Abbatum antecellunt Archidiaconos.
6 Praepositus collegiatae ecclesiae inferioris quam iurisdictionem habeat.
7 Praepositus an possit destituere suos canonicos vel clericos.
8 Praepositi vbi debeant tenere sedem.

Et

ET praedicti quidem in cathedrali ecclesia sunt, sed & alij ecclesiae praelati existunt, quorum nomina & potestates non minus extra ecclesiam cathedralis, quam in ipsa inueniuntur: eiusmodi sunt praepositi: nam & collegiatis praefecti ecclesijs inferioribus quandoque praepositi appellatur, & in ipsa quoque cathedrali ecclesia praepositi dignitas esse consuevit, licet dispar eorum in his locis dignitas sit, & autoritas, nam in cathedrali ecclesia praepositus non primam sedem post episcopum habet, quemadmodum in alijs collegiatis inferioribus ecclesijs habere solet, si quidem in cathedrali ecclesia Archidiaconus eum praere debet, nisi praescripta consuetudo aliter se habeat, alijs vero collegiatis ecclesijs inferioribus, vt plurimum summa praefectura est praepositi, & hi quidem appellari possunt praelati, cum habeant dignitatem clarissimam, longe autem magis appellandi essent praelati illi praepositi, qui loco Abbatis sunt, omniaque Abbatum priuilegia, & oes praerogatiuas habent, quauis hoc nomine nuncupentur Praepositorum, non Abbatum, & tales praepositi etiam Archidiaconos antecellunt ecclesiae cathedralis.

Praepositus collegiatae ecclesiae in canonicos, ceterosque ecclesiae suae clericos aliquam iurisdictionem modicam habet, eosque censuris meritis coercere potest, & inter eos cognitionem, & ciuiliu causarum distiendiarum ius habere, quemadmodum & cuiusuis collegij praefecto haec autoritas tributa est, sic tamen, vt non minus creditur propterea episcopo cognitione & iurisdictionem hanc competere, ite potest idem praepositus collegij sui canonicos, vel clericos non resistentes, vel male in administratione versatos destituere, quos ipse instituit, aut quos pleno iure instituendi potestatem habet ex iure communi vel speciali, eorumque resignationem admittere potest, non ex alia causa tamen, si ex consuetudine, vel praescriptione hoc ius

naus erat instituendi, nisi pleno iure hoc beneficium ei subiectum esset, eos destituere poterit.

Parochianos vero suos excommunicationis mucrone distingere non possunt, nisi in casibus quibus & iurisdictionem contra eos habent.

Vbi vero praepositi iurisdictionem habent, cum territorium eis nullum sit, possunt non solum in locis, quibus sunt praepositi, sed etiam in alijs, quibus non praesunt, causas cognoscere, & distingere, iurisdictione enim ipsorum non loca, sed personas concernit, quae propter nulla est ratio, quare in locis praepositurae suae magis, quam alijs dicere ius possint, tamen si modestius eos se gesturos credatur, si proprijs in locis, quam si extra ius exercerent. Quod si ex priuilegio specialii iurisdictionem cum territorio habeant, in aula sua se continere, nec territorij sui metas excedere eos oportet, in quauis tamen territorij sui parte sedem locare non prohibentur, quae distinctio tradita est, a Panormitano Abbate, & ab alijs probata, licet Antonius Butrius ab eo relatus, & confutatus crederet, hos quoque oportere in locis suis residere, qui iurisdictionem sine territorio habent, & quae dicta sunt de praepositis, eadem & de alijs praelatis episcopo inferioribus, videlicet Archidiacono & Archipresbitero dicta vult Abbas.

Quamuis has duntaxat dignitates ecclesiarum cathedralium enumerauerimus, vt quae omnibus in cathedralibus ecclesijs ferè inueniantur, non haec tamen solae existunt, nam plerisque in ecclesijs noua dignitatum nomina, & noui tituli adstruuntur, quos singulos recensere operae pretium non duco, id quidem non propria, sed Summ. Pontificis autoritate facere debent, vt certior sit eorum dignitas. b Primicerius quidem seu cantor frequentissimo in vlti apud omnes ecclesias est cathedralis.

a Ab. c. cum contingat, & ca. si quis contra de fo. com. pet.

b Felin. in ca. cum accessissent, de consue.

DE PRIMICERIO,

seu Cantore, & Sacrista, & Custode.

Titulus XIII.

SVMMA RERV.

- 1 Primicerij presunt Acolytis, & inferioribus.
- 2 Prescribunt officium.
- 3 Vita clericorum episcopo significant.
- 4 Archidiacono parent.
- 5 Sacrista appellatur etiā Thesaurarius.
- 6 Sacrista ponit custodem.
- 7 Sacrista parat Archidiacono.
- 8 Custos subest Sacrista.
- 9 Officium custodis quod sit.
- 10 Custodis officium circa panem, & vinū pro Eucharistia.
- 11 Custos negligens quomodo puniatur.

NON leuis momenti est ecclesie cathedralis regimen, ut in quam cetera omnes ecclesie intueantur, & à qua exemplum sumant, ea propter magna adhibenda est cura, ut lucerna eius, que celari non potest, sic eluceat omnibus, qui ab ea lucem expectant, ne lucem illam tenebras factam esse doceant, sed quia, ubi multa sunt negocia, multis quoque gubernatoribus, aut socijs auxiliariis est opus, navis exemplo, ut suum quisque officium naviter obire possit, eo sit, ut in cathedrali ecclesia plura sint officia, sunt enim præter eos, quos proximè enumeravimus, & alij proprium dignitatis nomen, propriumque habentes officium: ut, qui Primicerij, seu Cantores dicuntur.

- 1 Ad hos enia pertinet, Acolyti, Exorcista, Psalmista, atque Lectores, eorumque est munus, ordinem, & modum psallendi in choro, pro solennitate, & tempore in ecclesia præscribere, & in officio canendi, sollicitè lectiones psalmū laudes, responsoria officiorum, & quæquæque Clericorum munus obire debeat, iubere, basilicarum custodes ponere, & tabulam, quam matriculam vocant, disponere, ex qua Clericorum vnaquisque edificere valeat, quod sibi officium in ecclesia incumbat, & Epi-

scopi Epistolas pro diebus ieiuniorum per parochiam transmittere, clericos delinquentes, vel corrigere, vel ad Episcopi notitiam deferre, eidemque Episcopo significare, si quæ basilicæ in vrbem in stationem exposcere videbuntur, a Diaconisque edocendis præest, Archidiacono tamè parere debet, Primicerio autè absente prædicta munera subit, qui lege, aut eruditione proximis ei inuentus fuerit.

Nec omittendus est de Sacrista, & Custode sermo, cum & ab his non parùm ecclesia regatur, ac gubernetur: Sacrista enim, qui & Thesaurarius appellari solet, sacra vasa, ecclesiastica vestes, & totum ecclesie Thesaurum, omniaque luminibus faciendis, seu ex cera, seu ex oleo parata custodire tenetur, & ædificium, seu ostium ecclesie, sicut custodiendis ponit, thur sacris peragendis, quod adholere possit, præparat, chrisimatis conficiendi curam suscipit, & Baptisterij instruendi, & luminarium sacris parandorum, Archidiacono autem ipse parere debet, sed custodem tamen ecclesie Thesaurarius regit, ac moderatur, multaque sunt, quæ pro varijs ecclesiarum vrbibus vni magis, quàm alteri propria sunt, & Custodis enim hæc sunt plerisque in locis munera, populum & clerum pelui campana admonere, quibus vniquodque ecclesie officium horis celebrandum sit, Archidiaconi tamen ad præscriptum, cui in omnibus tenetur parere, pallia, & vela, seu lintea, & carbasalartium incorruptè seruare, custodireque debet, ac reliquam ecclesie suppellectilem, excubare etiam is debet, sollicitèque animaduertere, ne, quæ in ecclesia ardere solent lumina, absumentur supra modum, vel ne æterni ignes extinguantur, ac cæcum tenebrosūque templum reddatur, Curabit, & panis, & vini, ad sacrosancti altaris hostiam immolendam, item ne Thuris copia vnquam desideretur.

Item Archidiacono annuente elemosinas, oblationesque omnes, & decimas, dum episcopus abest, siatribus diuidere potest. Qui si Custos ignauus se partibus suis obuidis, segnemque ostenderit, & Archidiaconi castigatio nihil

a c. perleffis. §. ad primi ceterium. dist. 25.

b c. i. extr. eo.

c. d. §. ad primicerium.

nihil ei corrigendo, & excitando profuerit, ab officio illo per episcopum mouebitur, aliusque in id opus statuetur.

DE CANONICIS Titulus XIII.

EPITOME.

CANONICORVM, Ecclesie cathedralis, qui gradus sit, qua ætate esse debeant, & in quo ordine, ut in capitulo suffragiorum ius habere possint, quid de Canonicorum numero diffinito, & quid de indefinito, & an canonicus ultra numerum acceptus ceteris canonicis par sit in prerogatiuis: An & quoniam numerus canonicorum iuratus augeatur, vel minui possit, canonicus an possit sine præbenda esse, an detur in canonicatu successio.

SVMMA RERV.

- 1 Canonicus cathedralis ecclesie comparatur his, qui habent dignitatem.
- 2 Canonicus dicitur clericus primi gradus.
- 3 Canonicus cathedralis ecclesie debet esse maior quatuordecim annis.
- 4 Regula Cancellaria circa ætatem canonicus.
- 5 Canonicus admissus ante ætatem legitimam habet vocem in capitulo.
- 6 Canonicus potest esse quis sine ordine sacro.
- 7 Constitutio Episcopi non valet, quod canonicus non habeat vocem nisi sit Diaconus.
- 8 Canonicus non faciens se promoueri ad sacros post quatuordecim annos aueruetur iure.
- 9 Canonicus, qui non sit subdiaconus non habet vocem in capitulo.
- 10 Aetus capitularis cui interfuit canonicus, qui non erat subdiaconus, valet.
- 11 Canonicorum numerus quandoque est diffinitus.
- 12 Canonicus quandoque recipiuntur ultra numerum.
- 13 Canonicus receptus ultra numerum quandoque habet omnes prerogatiuas aliorum Canonicorum.
- 14 Nisi capitulum in recipiendo eo express

se protestatum sit. Vel Pontifex Maximus simpliciter mandauerit hunc recipi.

- 15 Vel consuetudo habeat se aliter.
- 16 Canonici possunt augere, vel minuire numerum taxatum.
- 17 Nisi numerus sit statutus, cum iuramento.
- 18 Vel statutus à Summo Pontifice cum clausula decreti.
- 19 Receptio ultra numerum iuratum valet, sed recipientes sunt periuri.
- 20 Non tamen valet si importunitate receptus sit.
- 21 Quæ sit iusta causa augendi, vel minuendi numerum canonicorum.
- 22 Canonicus potest esse sine præbenda.
- 23 Canonicus debet quamprimum prouideri de præbenda.
- 24 Ecclesia an veniat appellatione canonicorum.
- 25 Legatum factum canonicis an videatur factum ecclesie.
- 26 Instrumentum faciens mentionem de canonicis an intelligatur de capitulo.
- 27 In canonicatu non datur successor.
- 28 Subrogatus in canonicatu non tenetur ad gesta per antecessorem.
- 29 Delegatio facta canonicis à Summo Pontifice an & quando transeat ad successorem.

CANONICI Cathedralis ecclesie verò, quamuis neque officium, neque dignitatem habere eos certum sit, illis tamen comparantur, qui in dignitate sunt, quapropter & Pontifex Maximus eis causas delegare solet non minus, quàm alijs quibuscumque dignitate præditis, a nam tamen canonicus hi dicuntur clerici primi gradus, & quibuscumque alijs clericis dignitate carentibus præferuntur. Non tamen est autem quis intra cathedralis ecclesie canonicos ante annum ætatis suæ quartum decimum accipendus, ut nonnulli opinati sunt, sed verior est sententia, & frequentissimis calculis probata, quod septennio maior possit canonicus etiam in Cathedrali ecclesia effici, cum & iuribus pontificijs, summisque ipsius interdictis fulta sit. Regulis tamen tamen cancellaria Apostolica res hoc modo diffinita est, quem verba suble-

a c. statutum de rescrip. in sex.

b Boer. in tra. de ordi. grad. ver. for. in par. m. 24. & seq.

c Ab. in c. su per inordinata. m. 4. & 6. & 12. de preben.

d ca. ex co. de elect. in sexto. ubi gl. vers. in tua ecclesia. Phil. Fr. post gl. in c. si eo t. & pore. ver. etatem. de rescrip. in sex. Rot. de cis. c. iij. nota quod minor. i. antiq. gl. in c. statutum. §. i. ver. canonicis de rescrip. in sexto. Fel. in c. ex insinuatione. m. 1. de simo. Dec. l. faming. §. impuberes. m. 6. de reg. in ris. Mil. in re. per. ver. minor. 14. an. potest. Gomez. exp. l. 8. in reg. 18. can. cell. q. i. m. 2. & 3.

a Regul. decima octava.
 b Ioan. Silua. in tractatu de benef. par. iij. quastio. v. propd numero. 27. versicul. & cum videamus.
 c Mandos. d. reg. 18. quastio. prima, numero. 3.
 d Abb. in capitulo pro illorum numero. 3. de praben.
 e Abb. v. ij. vbi. no. per illum tex. de institu. Calder. consil. 14. de constit.
 Bero. dec. 171
 Mando. vbi su pranu. 4.
 f Mandos. & Cald. vbi sup.
 g Hiero. Pau. in prac. cano.
 h Clem. vt bi. de ata. & qua li. Abba. in d. c. extirpand. §. quia vero.
 i Sessio. 22. cap. iij.
 k Io. And. in c. quod gratio se. de regul. in ris. in sex. Abba. in c. si. col. iij. versu. item contra huc in relectum. de procu. & in c. cum super. col. lum. iij. de of. fic. deleg. Fely. in ca. cum M. Ferrar. col. xi. nu. 19. ver. & dum dicit ista gl. de constit.
 l Gloss. in cle. mē. vt bi qui, vbi Bonifac. Vitalin. nume ro. 17. versic. quatuor alia. de atate, & qualita.

vt censuit Hieronymus Paulus, quem tamē iure explodit Quintilianus Mādosius præcatus; certius quidē erit,
 9 ¶ Canonici in capitulo vocem non spectari, nisi ad subdiaconatus ordinem huc vocēs sit, & quamvis alij Canonici hoc illi vltro ius suffragia ferendi concessissent, vt S. Tridentini concilij constitutione cautum est. 1 ¶ Si contigerit tamen capitulo, dum electio fit, aliquid aliis actus geritur, Canonici quempiam interfuisse, & suffragia tulisse, cum subdiaconus tamen effectus nondum esset, non propterea actus ille, quem gessit Capitulum, inutilis irritusve erit, quamuis Canonici huius sententia alijs adnumerari nō debeat. x Verū Sacros. Synodus Tridentina, capite duodecimo, Sessionis vigesimæ quartæ statuit, vt in omnibus ecclesijs Cathedralibus omnes canonicatus, & portiones habeant annexum ordinem Presbyterij, Diaconatus, vel subdiaconatus, atque vt Episcopus cum capitulo cōsilio designet, ac distribuatur, prout viderit expedire, quibus quisq; ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat, ita tamen, vt dimidia saltem Canonicoꝝ presbyteri sint, cæteri verō diaconi, aut subdiaconi, vbi verō consuetudo laudabilior habet, vt plures, vel omnes sint presbyteri, omnino obseruetur. Hortatur etiam eadem Sancta Synodus, vt in prouincijs, vbi id commodē fieri potest, dignitates omnes, & saltem dimidia pars canonicatum in Cathedralibus ecclesijs, & collegiatis insignibus conferantur tantum magistris, vel doctoribus, aut etiā licentiatis in Theologia, vel iure canonico, Traditum est tamen, canonicum sacris non adscriptum ordinibus optare, aliaque facere posse, quæ canonicis, vt priuatis competere solent, vt causas rescripto Apostolico delegatas audire, & diffinire, præbendæ suæ fructus percipere, & de iuribus ipsius experiri, & in iudicio defendere. 1
 x ¶ Canonicoꝝ autem in collegiata quauis ecclesia solet plerumque certus esse, diffinitusque numerus, nempe is, quem Episcopus in cathedrali Ecclesia adhibito canonicorum cōsilio, in alijs verō inferioribus ecclesijs collegiatis, quem ipsi canonici cum Episcopi

a scopi consensu a præfuerint, ¶ Vltra quem tamen numerum, & nonnulli interdum recipiunt, sic quidem, vt statutus numerus ex hoc frangatur ac violetur, atque ¶ vt is, qui præter numerum fuerit receptus, atque omnia Canonicoꝝ iura consequatur, quæ admodum illi consequuntur, qui ex prætaxato numero sunt, siue ex Pontificis Maximi auctoritate, siue Capituli ipsius mera voluntate sit receptus, hinc & non secus A postolica delegatiōis capax erit, quàm ex numero quilibet canonicus, & quorūcumq; eorum lumentorū, & commodorum alijs canonicis competentium particeps fiet, atq; in tractandis capituli negotijs vna cum alijs auctoritatem habebit, c & dignitatem canonico dati consuetudine quæ non prohibetur, v quæ quidem sibi vendicant locum, & si, dum recipere, numero iam expleto nihil dictum esset, & ad electionem quoque faciendam vna cum alijs canonicis vacandas esset, suffragiorumq; ius habere.
 14 ¶ Quod si capitulum, dum hunc recipere, a prætaxato detestationem emisserit, declarans, hanc velle extra numerum, & ordinem aliorum esse, ¶ vt Pōtiffex Maximus mandauerit simpliciter, hunc recipi, non tamen adiecto, vt cum plenitudine iuris canonicalis recipere, ¶ vel consuetudo ita se haberet, vt, qui præter numerum accipiuntur, iura canonicalia non habeant, quæ consuetudinem plerisque in locis vigere auit, & aliud dicendum esset, his enim casibus iura cæteris canonicis in numero conscripſus competentia non participauerit.
 17 ¶ Pollunt certē canonici præfixo à numero discedere, eumque ex causa minuendo, vel detrahendo mutare, idq; etiam episcopus ipse potest, ¶ nisi statutum illud numerum taxas iuratum sit, ¶ vel à Summo Pontifice, eum clausula decernente, irrita contra illud tentata, sit confirmatum, quinquenam doctuerit alij, ¶ tametsi iuratum esset huiusmodi statutum, valere vltra numerum canonici admissionem non citra periturum tamen reatum, ¶ si tamen is, qui receptus in canonicū fuit, in causa extiterit, vt nulla iurisdictioni ha-

a Abb. & alij in capitulo secundo.
 b Fel. in d. c. cum M. nu. 23. ex Guliel. Mon. Land. in extrauag. Io. sedes Apostolica. Pet. Dia. c. 27. par. i. direct. cl. cl.
 c Fel. Sen. consi. 291. quia in present. col. iij. versu. an illi recepti. Fely. vbi supra.
 d Domin. in c. si is cui per illum tex. de praben. in c. Fel. vbi supra.
 e Fel. vbi supra.
 f Abb. & Fel. in c. cum M. Ferrarien. Pe. Dia. in d. direct. capi. 27. part. 3.
 g Fel. vbi supra. versu. tertio limita.
 h Abb. Cald. Imo. Fely. in d. c. cum M.
 i Abb. in c. de lecto. num. 10. 18. & 20. & in ca. vacante. nu. 3. de præb.
 k Ab. vbi supra. praproxi.
 l d. c. cum M. Ferrarien. vbi nota.
 m Abb. in capi. ex parte. de concess. præb. nu. 5.
 n Hosli. & Marian. Socin. in capit. Iacobus, numero 6. de simon. capi. signific. vbi de praben. capit. primo. vt sic. siat. benef. cia.
 o d. capi. cum M. vbi Ripa. numero vigesimo sexto.
 bita ratione cooptaretur, nullam creditur omnino, irritamque eius futuram electionem x contra iustitiam factam. ¶ Augendi autem, vel minuenti canonicoꝝ numeri iusta causa erit, si aucte, imminutene opes collegij fuerint, r imō creditur, cogēdos fore ab episcopo canonicos, vt numero pridē statuto addant tot canonicos, quot ex auctis facultatibus valeant sustentari, cum videt, eos non parum esse factos locupletiores. x
 Cauent autem canonici, ne quid ab eo exigant, quem intra suum ordinem sunt recepturi, quia simonia vitio nō carerent, quamuis consuetudine hoc inductum esset, adeo, vt neque prandium, vel cenam exigere fas sit, non prohibetur tamen aliquid peti ad ornamentum ecclesiæ, & cultum diuinum iuxta receptam consuetudinem, si qua vigeat, statuto autem eius collegij præbendis quidem, non tamen Canonici imponi huiusmodi onus licet cultum diuinum spectans. n Sacros. etiam Triden. Syno. cap. xliij. Session. vigesimæ quartæ constituit, ¶ vt in admisione ad possessionem Canonicatorum, vel præbendarum, vel prouentuum, vel distributionū quotidianarum, nullę conditiones, seu deductio nes ex fructibus, solutiones, promissiones, compensatione uel illicitę, aut etiam, quę in aliquibus ecclesijs dicuntur Turnorum luera, interponantur, atque vt episcopus, quęcumque huiusmodi in vltus pios non conuertantur, atque ingressus eos, qui simoniae labis, aut torridę auaritię suspitionem habent, fieri non permittat, & de eorum constitutionibus, siue consuetudinibus, super prædictis cognoscat, & illis tantum, quas vt laudabiles probauerit, exceptis, reliquas vt prauas, & scandalosas reijciat, & aboleat.
 ¶ Ac sciendum, quod licet nil veter, canonicoꝝ sine præbenda esse, o propterea collato canonicatu præben-

a c. eam te. vbi. Ant. & alij. de referip. Rip. vbi supra.
 b capit. penul. de preben. in sexto.
 c cap. relatum. de preben. Ab. in c. inter c. etera. nu. 6. e. ti.
 d Rot. decif. 265. incip. itera petenti. in nouis. Fel. c. ne Dei. colum. prima. nume. 1. ver. secundo quod per personas.
 e cap. Iacobus. vbi Maria. Soci. nu. 4. de simonia.
 f glo. in c. requisiti. vers. h. ac est. de test. circa med. vbi Ab. Rip. in. d. ca. cu. M. nu. 11.
 g c. per exemptionem. de priuile. in sex.
 h Olar. confi. 100. In executione.
 i Alexi. in l. rescripti. ff. de pact. & in consi. 68. viso. & discusso. col. ij. lib. ij. & col. fi. 193. eo. lib. Rip. d. ca. cum. M. col. 7. ad fi. vers. secundo obstat.
 K Bartol. in l. ij. ff. ad muni. cip. vers. que. ro etiam. vbi. cap. eam te. col. lum. xij. nume. 16. de referip. l. cap. cum omnes. vbi Ab. iij. no. & Deci. & Berous. numero. 12. de consti. m. gl. vbi Ab. bas. & alij. in cap. quod sicut. vers. consentire de elect. n. Bar. in l. honorum. in si. ff. rem ratam habe. Innocen. in d. c. quod sicut.
 o Bal. in l. emptorem. col. ij. C. loca. Deci. in d. ca. cum omnes. vbi & Berous. nume. 12.
 p Ber. vbi s. nu. 12. & 13. & in c. quoniam Ab. nu. 97. & seq. vbi & Dec. de offic. deleg. per c. dilecto. vbi Ab. de preben. & c. dilecto. de appel. & c. ex parte. A. sten. de conc. prob. q. Ab. Deci. Berous. post antiquos. in d. c. quoniam Ab. bas. vbi Berous. numero. 99.

sum fuit, non videri ecclesiam eo ver-
 f bo nuncupatam, & quia non ex solis
 g canonicis, sed & ex alijs clericis constat
 ecclesia, & quamuis ex solis canonicis
 fiat capitulum, vt diximus alia, & qua
 uis aliqui tradiderint, quod in stru-
 27 mentum testans, Canonicos ecclesie
 aliquem iudicium constituisse, non ta-
 men videtur asserere, illum iudicium
 h à Capitulo esse constitutum, & id ta-
 men ex eo non prouenit, quia Canoni-
 corum appellatio non solet Capitulum
 continere, sed quia in probatio-
 i pollere vniuersali.
 Id verò satis firmo cōsensu receptum
 est, cuius appellatio canonicos quo-
 que contineri solere, canonicorumq;
 K collegium. x
 Canonicus definit quis esse si idem ferè
 modis, quib. alia beneficia quis amit-
 28 tit, sed sciendum, quòd, licet Canoni-
 cus quis moriatur, nō tamen eius suc-
 cessor dicitur, qui in eius locum coop-
 1 tatur, & sed ex noua electione ad Ca-
 nonicatum, qui iam extinctus erat, crea-
 m ti, & quapropter nec rata habere te-
 29 netur, quæ canonicus defunctus, cuius
 loco subrogatur, in Canonicatus
 n negocijs gesserit, & quia capitulo ipsi,
 non canonico subrogato successio de-
 ferri dicitur, ex quo etiam aiunt, non
 teneri Canonicum stare colono, quā-
 o uis prælatus ei stare teneatur, o quæ
 tamen vera proculdubio sunt, cū nul-
 lus Canonicorū numero modus præ-
 fixus est, at, si certus præfinitus sit Ca-
 nonicis numerus, credidit hoc casu
 Augustinus Berous post Decium (nec
 forte sine ratione) posse dari Canoni-
 co successorem non secus, atque datur
 prælato successor, ideoque omnia pacta
 eum adstringere successorem, quæ
 p cum defuncto iniata fuerūt, & quapro-
 30 pter pectam dicendum erit, delegatio-
 nem Canonico factam à Summo Pon-
 tifici, ad successorem eius transire, si ta-
 xatus, limitatusque erat Canonicorū
 numerus, nulla autem numeri facta li-
 mitatione, qui delegati loco fuerit sub-
 brogatus in Canonicatu, non tamè in
 q causæ delegatione succedat, & quam
 quam Berous vtroque casu tam limi-
 to, quam indefinito existente numero
 Canonicorum postremò, decidat dele-
 gationem

gationem minimè ad successorem tra-
 9 sire, non ea quidem rōne, quia nō pos-
 sit successor appellari is, qui aliquè Ca-
 nonicatum consequit ex his, quorū cer-
 tū finitusq; erat numerus, sed quia nō
 succedere is dicitur in onere, quibus detur,
 eū i honore succedere, iudicandi autè
 munus videtur onus potius, quā ho-
 10 nor dici posse. A quòd autem Canoni-
 cus non dicitur in onere succedere,
 12 hinc quoque dignosci potest, quia ne-
 glecto in comitijs antecessore suo, nō
 tamen ad eum transibit ius conquerè-
 14 di ex tali contemptu antecessori com-
 petens, quamuis in dignitate successo-
 15 res hoc ius prosequi possent. n

ad sacerdotum ordinem.
 Parochus non faciens se promoueri in-
 tra tempus ad presbiteratum quomo-
 do promiatur.
 10 Ecclesia, quæ desijt esse parochia, non ve-
 nit appellatione parochia.
 11 Parochus habet territorium in peniten-
 tialibus.
 12 Est iudex ordinarius suorum parochia-
 norum.
 13 An quandoque excommunicare possit
 suos parochianos.
 14 Parochus non habet iurisdictionem con-
 tentiosam.
 15 Parochus potest confessiones audire, &
 absoluerè, vel retinere.
 16 Sacerdos quilibet habet potestatem cla-
 uis in habitu non tamen in actu, nisi ha-
 beat populum.
 17 Parochus potest absoluerè suum paro-
 chianum etiam in aliena parochia.
 18 Error eorum, qui sine licentia Parochi
 confessionis sacramentum exercent cū
 alio sacerdote.

DE PRESBYTERO
 Parochia, & Presbytero
 simplici.

Titulus XV.

EPITOME.

TRADITUR, quibus causis, & à quib.
 distinctæ sint parochia, & quas quali-
 tates habere debeat parochus, & quæ
 sit eius potestas in omnibus sacramen-
 tis, quæ ipse ministrat, & an qui nomi-
 ne alieno, vel cum alio, vel partem a-
 ctuum parochialis tantum ministrat,
 dicatur parochus, postremò quid pa-
 rocho debeat, hic tradit, qui sit pre-
 sbyter simplex, quæ & qualis sit eius
 potestas tam in ordine, quam iurisdic-
 tione, qualis esse debeat, quibus cere-
 monijs efficiatur.

SVMMA RERV M.

1 Episcopus dicitur parochus totius sue
 ciuitatis & diocesis.
 2 Parochi non debent se introrittere in a-
 lienam parochiam.
 3 Parochi in eorum simplices sunt, quan-
 doque cum dignitate.
 4 Parochia debet habere saltem decem ho-
 mines.
 5 Parochi non distinguuntur sine autho-
 ritate episcopi.
 6 Parochus quas qualitates habere deat.
 7 Aetas parochi quæ esse debeat.
 8 Parochus debet intra annum promoueri

19 Fratres minores, & prædicatores possunt
 ex priuilegio nunquamque admitte-
 re ad confessionem.
 20 Parochus petenti licentiam consistendi
 peccata alteri non debet sine causa de-
 negare.
 21 Parochus solus ministrat sacramentum
 Eucharistiæ.
 22 Parochi officium in nuptijs contrahēdis
 23 Baptismus, & sacra extrema vñctio non
 conferuntur, nisi à Parocho cessante ne-
 cessitate.
 24 Sepeliendi solus actus non facit ecclesiam
 esse parochialem.
 25 Nec solus actus baptizandi
 26 Parochialem esse ecclesiam non sufficit
 probari per vocem, & famam.
 27 Parochus non dicitur, qui curam exer-
 cet nomine alieno.
 28 Duo non possunt esse parochi in eadem ec-
 clesia.
 29 Parochus nō dicitur quisquis habet po-
 testatem fori penitentialis nisi habeat
 populum.
 30 Parochus non dicitur habens beneficiū
 simplex, cui annexa sit cura animarum.
 31 Parochus dicitur etiam quod in presen-
 tia populum non habeat.
 32 Parochiani debent audire missam in ec-
 clesia parochiali festis diebus, & obla-
 tiones facere.

a l. munerum
 §. iudicadi. ff.
 de mun. & ho.
 b Im. c. quod
 sicut. col. ij. de
 electio.

a capit. bonæ. xij. q. ij. c. ad apostolicæ, ubi Abb. de donatio. & capit. finali. de sepulch. **b** cap. primo. xij. q. i. Abb. in Reo. tit. de paroch. **c** cap. vno. §. si. x. q. ij. Spec. in tit. de notor. crimi. **d** c. auaritia, ubi Abb. de præben. **e** Inno. c. veniens. & c. quid per nouale. de verb. sign. A lex. consi. x. in fi. **Cra. consi. 258 col. 7. nu. 13.** **f** cap. cum sit ars. extra de eta. & quali. **g** c. cū in cum. Etis. S. inferiora. de clero. **h** c. licet canon. de elec. in sex. ubi glo. et doc. **i** c. Statutu. eo. tit. de elect. in sext. **k** cap. cum in cunctis. extra de elect. **l** glos. d. c. licet cano. ver. sicu. parochia. lis. ad fi. **m** Inno. & a'ij. in capi. de multa, de præben. A lexand. consi. 74. colū. i. libr. iij. **n** Abb. in ca. cum contin. gat. de fo. com. pct. **o** Cornuc in consilio ducentesimo sexagesimo octauo, numero quarto, libro secundo.

modi cura est coniuncta, nam & Præpositi, & Archipresbyteri, interdum & Abbates subiectas sibi parochias habent; ¶ Parochiam autem vllam erigi, quæ decem homines non habeat, indecorum quodammodo, indecensque videtur, c sed ¶ non fit hæc parochia rura distinctio sine autoritate, & d Episcopi ipsius consensu; ¶ Nec potest vlla ecclesia hanc parochiam animarum curam citra Episcopi eiusdem consensu adimpleri, neque ex temporis diuturnitate consensu, nisi centum annorum curriculo præsumatur. e ¶ Nemo autem parochia ecclesiæ regimini præficiendus est, qui non sit idoneus moribus, scientia, & ætate ¶ est. n. f animarum cura artium ars ¶ hic, qui vigesimum quintum ætatis annu non attingit, g ad hoc onus admittendus nõ est, ¶ ac debet infra annum a commissi regiminis die numeradum ad sacerdotum ordinem se facere promoueri, cum possessionem beneficii pacificam nactus fuerit, nisi iusta sit causa impeditus, ¶ quod non faciens, ipso iure beneficio remanet priuatus, vt Gregorij h x. Constitutione sanctum est, h quod, tamẽ in collegiatis ecclesijs, & eorum regimini adscriptis, & si aliàs parochia sint, locum i non habet, olim verò ex Alexandri terrij Constitutione monedus erat prius, vt ad ordinem se promoueri faceret, intra legitimum tempus, quod si non fecisset parochus, beneficium sententia ei auferretur. k quaraione amplissimi patres Cõcilij Tridentini interpretes, olim declarauerunt, Constitutionem decimam septimam Selsionis vigesime quartæ Conci. Tri. quæ plures parochiales tenent prohibet, non comprehendere dignitates collegiatis ecclesijs, quibus cura animarum imminet. Item, si parochia esse deserit ecclesia, non tenetur intra l illum terminum, se ¶ moueri facere. l at canon plures parochiales possidere prohibens, illas quoq; vetare cõfetur, quæ habitu duntaxat curam animarum hnt. m Parochus ¶ hic sacerdos quodam territorium in his, quæ salutem animæ spectant, sicut in foro (vt aiunt) n pœnitentiæ habet, n iudex; ¶ ¶ animarum ordinarius dicitur eorum, qui in o sua parochia degunt. o quapropter,

¶ & quandoque excoicationis mucronem in eos distingere potest, a videlicet, ubi hoc consuetudine receptum est, in foro præsertim pœnitentiæ, remota autem consuetudine parochus sacerdos, qui nullam iurisdictionem habet, excommunicationis sententiam neque in certam personam, neq; in genere ferre potest, b quibuscumq; enim canonibus reperias, sacerdotem excommunicationis sententiã promulgare, de sacerdote maiore, id est, episcopo intelligendum est, c non nulli autem opinantur, numquam parochia ademptam esse, excommunicandi suos parochianos potestatem in foro pœnitentium, quod mihi verum non videtur, rationibus a præcitate Abbate adductis, ¶ quia scilicet contentiosi fori nullam potestatem habet presbiter parochus, cumq; non nisi aduersus inuitum solet excommunicationis mucro exerceri, nõ potest contentiosi fori partes aliquas fortiri. e ¶ Potest item ¶ parochus sacerdos eorum, qui ex sua parochia sunt pœnitentium delicta ab eis audire, & eorū culpam hoc pœnitentiæ sacramento f scilicet relaxare, ¶ quamuis enim ¶ qui liber rectè, ac ritè ordinatus sacerdos relaxandorum, ac retinendorum potestatem peccatorum, cum sacrum in presbiterorum ordinem cooptat, accipiat, eius tamen iurisd. & potestatis executionem, & exercitiũ in quouis homines passim non habet, sed eos dontaxat, qui curæ ipsius crediti subiectiq; fuerint, in ceteros verò habitum potius, & potentia, quàm actu g hoc ius habet, g nulliusque momenti absolutio habetur a sacerdote in eum prolata, in quem ordinariam, aut subdelegatam nõ habet iurisdictionem, ¶ parochus verò non in sua parochia tantum, sed etiam in alia, parochianu suum pœnitentem expiare potest, h caueant tamen religiosi omnes, ne in alienam messem falcem immittant, nam si quis sanctissimæ Eucharistiæ, vel extremæ vnctionis sacramentum alienæ parochiæ homini, vel in matrimonij solenniibus author fieri non petita illius presbiteri venia ausus fuerit, excommunicationem incurret. i

a cap. si sacerdos. de offic. ordin. ubi Ab. & alij. **b** A. b. d. c. cum contingat col. ante pe. de fo. compet. **c** d. c. si sacerdos cum similit. **d** Ioan. de lign. in trac. de censur. ecclesiastic. §. xxij. nu. i. Conrad. hoc tit. num. xij. **e** A. b. d. c. cum contingat. de foro compet. **f** Quocirca ¶ vides, multos errare, qui sacramento hoc vtentes peccata sua alijs sacerdotibus, non proprijs parochis nudant, cum non nisi venia ab his petita hoc liceat, ¶ nullo tamen dicentur in errore versari, si sacerdoti alicui ex his fuerint confessi, quos mendicantium regulæ intra claustrorum cancellos coercent, regulam Diuii Dominici, & Francisci professos, namq; eis hoc datum est priuilegium, vt alienos parochianos ad hoc pœnitentiæ sacramentum accipere, absolueret; possint, x sed ¶ perperam agit parochus, qui subiecto sibi homini veniam petenti, vt ad alium sacerdotem probatum peccata sua abluturus accedere possit, sine causa indulgere non vult, l multi quoque extant casus, quibus non tenetur quis peccata sua parochio fateri, quos alio loco referemus. **21** Eucharistiæ ¶ quoq; sanctæ sacramentum solus presbiter parochus ministrat. ¶ Ad presbiterum quoque parochum spectat suæ curæ creditos homines matrimonio coniungere, ac nuptijs benedicere, & ante coniunctionem edicta proponere, quibus moneantur, si qui impedimenta nuptijs obstantia norunt. m **23** Baptisimum ¶ pariter non alius conferre potest, quàm parochus sacerdos, excepto necessitatis articulo, neque extremæ vnctionis sacramentum dare, ceteraque omnia sacramenta a parochio ministranda sunt, item sepulturæ ac funeris cura ad eum spectat. n ¶ Sepeliendi tamen sola potestas non facit, aliquam ecclesiam parochiam esse, cum ex consuetudine, vel episcopi concessione, cõmuniterium quis sine cura habere possit. o Sic neque ¶ ex solo baptizandi actu quem exercet,

f capi. omnis vrinque sexus ubi no. de pœnit. & re miss. **g** cap. 7. Sess. 13. Concil. Trident. **h** Hostien. in sum. de pœnitent. Cardin. in cle. dudum de sepult. Siluest. vers. confessor i. §. xij. **i** cle. religiosi de priuileg. Siluest. vers. excommunicatio 7. vers. in 14. excommunicatio. **k** Siluest. ver. confessor. i. **l** Beat. Thom. in 4. dist. 17. Siluest. vers. confessor. i. §. 16. **m** Nauar. in sum. cap. 25. §. 14. num. 137. **n** c. i. de clero de spons. & per totum. ubi Ab. & c. aliter. 30. q. 5. **o** Federic. in conf. 135. Archiaco. in cap. i. de sepul. **Host. in ca. quia nonnulli de cler. non residen. Comes. in reg. de idiom. q. xi. vers. ex quo inferitur.**

nis statuit vt quisquis dixerit, eum, q sacerdos semel fuit, laicu rursus fieri posse j anathema sit. Grauissimis quidem aliquibus delictis hoc ineri sacerdos potest, vt veluti hac tanta dignitate indignus, prorsus, existimetur, & quam assequutus fuerat, vnctionem per manus impositionem ei abradatur, & à tanto fastigio dignitatis depositus à clericorum ordinibus longè arceatur, qua de re suo loco dicomus, cum de criminibus eorū que penis seomnem habebimus, si Deus opt. max. concesserit.

DE DIACONO, SVB diacono, & Ordinibus minoribus.

TITVLVS XVI.

EPITOME.

QUIS sit Diaconus, Subdiaconus, Acolytus, Exorcista, Lector, Ostiarius, Psal mista, & eorum singulorum functiones, & in ordinatione ritus, & ceremonie, & qua atate ad singulos eos ordines promoueri quis possit.

S Y M M A R I V M.

- 1 Diaconi functiones.
2 Diaconi vnde dicti.
3 Leuiti cur dicantur.
4 Diaconus an possit Euangelii exponere.
5 Diaconus an ministrare possit sanctissimi sanguinem Christi.
6 An possit aliquo casu ministrare S. Eucharistiam.
7 Ceremonia Diacono efficiendo.
8 Qua atate quis Diaconus effici possit.
9 Diaconissae, quae sint.
10 Subdiaconi officium quale.
11 Monitiones faciendae Diacono, cum ordinatur.
12 Subdiaconus non seruans continentiam committit graue peccatum.
13 Ceremonia quaedam in ordinatione subdiaconi.
14 Subdiaconi ordo an sit sacer.
15 Aetas subdiaconi qua sit.
16 Ordines cur sacri, vel maiores dicantur.
17 Ordines minores qui sint.
18 Acolyti qui sint, eorumque functiones, et ceremoniae in eis ordinandis.

a c. clericos. dist. xxi. & c. perlectis. dist. xxxv.
b d. c. clericos.
c Syluest. mer. diaconus ex S. Tho. & palud.
d syl. vbi sup.

- 19 Exorcistarum officium, & ceremonia.
20 Lectoris munera, quae, & ceremonia.
21 Ostiarij officium, & ordinandi ritus.
22 Psalmista officium.
23 Psalmista an sit ordo ecclesiasticus.
24 Psalmista non efficitur, qui non est Christi smarus, & qui nescit scribere.
25 Psalmista non ordinatur volens effugere manus iudicis secularis.
26 Psalmistarum, & aliorum ordinum minorum aetas.

PROXIMVS Presbytero in ordine Ecclesiastico Diaconus subsequitur, cuius functiones describit Isidorus, & alij, nec intactas reliquit Catechismus, assistere enim sacerdotibus, & ministrare in omnibus, quae aguntur in Sacramentis Christi tenetur in baptismo, seu in Chrismate, in patena, & calice, oblationesque inferre, & distingere in altari, Dominicam mesam componere, & vestire, Crucem deferre, Euangelium, & Apostolum populo enuntiare, hocque graeco nomine appellantur Diaconi, quod ministri sacerdotum sint, namque ad hoc opus ab Apostolis creati fuerunt, quo tempore, & Stephanus martyr dux, & princeps in eum ordinem cooptatus fuit, falsio etiam nomine appellantur Leuitae, quia à Leuiti originem duxerit eorum institutio, Et, quia aliquis ambigendi locus super esse potest, utrum Diacono Euangelium exponere, ac populo disserere esset permissum, & hanc rem sic definitiuit Catechismus praedictus, vt absente Episcopo, & Sacerdote Euangelium explanare ei liceat, non tamen è superiori loco, vt intelligatur, hoc eius proprium munus non esse, & Diacono etiam permittebatur, sacratis. Christi sanguinem in Calice ministrare, his in locis, quibus consuetudo erat, vt fideles Eucharistiam sub vtraque specie sumerent, vt iisdem Syluester, & Catechismus edocent, Quin & traditum est, posse Diaconum quandoque, & Sanctissimam Eucharistiam ministrare absente episcopo, & presbytero, urgente necessitate, vel ipsis etiam, aut eorum aliquo praesente, ac iubente, quia forte impediatur, vel egritudine, vel magna lassitudine Episcopus, aut presbyter praesens, ne illud ministrare possit. d

Statue

7 State autem Diacono efficiendo ceremoniae sunt, & ritus, quod post plures sanctas praeces Deo porrectas, & sacrum vestium indumenta manus ei imponit episcopus, Euangeliorum codicem tradit, cui potestate illum legendi in ecclesia Dei tam pro viuus, quam pro defunctis in nomine Domini, vt Pontificius, & Cathedris libri praemonstrant. Poterat quis olim anno aetatis a vigesimo Diaconus effici, a sed ex Concilio Tridentino capite duodecimo, Sessionis vigesima tertia non potest ante annum vigesimum tertium: Non omitteram, Diaconissae quoque mentionem interdu in iure haberi, sed ea non tamen ordinis ecclesiastici dicitur, multoque minus sacri, sed benedictionem duntaxat cum iure hominibus, aut Euangelium in matutinis praecationibus pronuntiandi assequitur. c aliaque diuina officia celebrandi, non tamen ei fas est, illam vocem, praecationem pronuntiare, Dominus vobiscum, in recitatione officij, sed aliud locum eius dicere debet, precando Deum, vt vocem suam exaudiat. d
10 Subdiaconi, seu, quod idem est, hypodiaconi sunt diaconis ordine inferiores, vt vox ipsa demonstrat, & ad eos spectat, calicem, & patenam ad altare Christi deferre, & Diaconis porrigere, eisque inferre, vtrecolumque, & aquam, manile, & linteolum tenere, Episcopo, presbyteris, & Diaconis manus abluturis ante altare aquam praeparare, & oblatas templo à pijs hominibus elemosinas accipere, & Diaconis in altari ponendas tradere, vt Epistolam, quae olim à Diacono in missa recitabatur, legere. Is cum sacrat, ab Episcopo impensius monetur, perpetuum continentiae legem illi ordini impositam esse, quam non seruare illi piaculum graue esset, quaeque illi ordini in unera incumbant, singula aperiantur, praemissisque omnium coelestium praecationibus calicem, & facram patenam ab episcopo monente, vt animaduertat, cuiusmodi ministerium ei tradatur, accipit, ab Archidiacono autem vtrecoli vino, & aqua pleni, vna cum lebere, & linteolo, quo manus absterguntur, alijque additis praecibus, sacrisque verbis, vestes factas induit, Epistolarum librum de manu Episcopi pronus capit, cum potestate illas legendi in sancta Dei ecclesia tam viuus, quam pro defunctis. c
14 Is ordo creditus est, olim vrbani temporibus ante Innocentium Tertium inter sacros non recenseri, & quod & nos in primo nostrarum Institutionum libro, de ordinibus clericorum, tractantes scripsimus, hodie tamen secus videtur fuisse declaratum, quandoquidem ex indice post sacrosanctum Concilium Tridentinum edito, & libro purgatorio glossarum decreti Gratiani, purgari iubetur, glossema quoddam, quo annotabatur, hunc ordinem inter sacros olim nequaquam relatum fuisse, de quo, & alio in loco huius nostri libri, meminimus, idemque & Sacrosancta Synodus Tridentina innuere subterfugit. x
15 Subdiaconatus in ordine cooptari olim quis poterat in decimo octauo aetatis anno, & verum Concilium Tridentinum non permittit, ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum aliquem promoueri. x
16 Et hi quidem ordines praedicti maiores, vel sacri appellantur, quod alijs superioribus sint, sacraque eis solis contrectare fas sit, sunt deinde alij quatuor in ecclesia ordines, vt Pontificij interpretes credunt, qui minores appellantur, neque enim superioribus sunt dignitate comparandi, neque sacris in rebus tractandis eos se se immiscere licet, aut ad episcopatum, & eligi eos permittitur, multa licet eis privilegia sacris ordinibus competentia, & praesertim immunitates, concedantur: hi sunt Acolyti, Exorcistae, Lectores, Ostiarij, Acolyti enim, qui inter hos primum locum habent, Diaconis, & subdiaconis altari ministrantibus assistunt, & praeperti sunt, ad sacrificium altaris, cum praesertim Euangelium pronuntiat, facces gestant, aquam & vinum in sacrificio propinant, quarum functionum ab Episcopo moneri solent, cum eos in hunc ordinem cooptat, ac cetero ferant cum cereo, vtrecolosque, inanes illis tradit. Exorcistae nominis Domini catione immundos spiritus ab obsecris corporibus eiciunt, & fugant, in quod

duitur, Epistolarum librum de manu Episcopi pronus capit, cum potestate illas legendi in sancta Dei ecclesia tam viuus, quam pro defunctis. c
14 Is ordo creditus est, olim vrbani temporibus ante Innocentium Tertium inter sacros non recenseri, & quod & nos in primo nostrarum Institutionum libro, de ordinibus clericorum, tractantes scripsimus, hodie tamen secus videtur fuisse declaratum, quandoquidem ex indice post sacrosanctum Concilium Tridentinum edito, & libro purgatorio glossarum decreti Gratiani, purgari iubetur, glossema quoddam, quo annotabatur, hunc ordinem inter sacros olim nequaquam relatum fuisse, de quo, & alio in loco huius nostri libri, meminimus, idemque & Sacrosancta Synodus Tridentina innuere subterfugit. x
15 Subdiaconatus in ordine cooptari olim quis poterat in decimo octauo aetatis anno, & verum Concilium Tridentinum non permittit, ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum aliquem promoueri. x
16 Et hi quidem ordines praedicti maiores, vel sacri appellantur, quod alijs superioribus sint, sacraque eis solis contrectare fas sit, sunt deinde alij quatuor in ecclesia ordines, vt Theologis placet, aut quinque vt Pontificij interpretes credunt, qui minores appellantur, neque enim superioribus sunt dignitate comparandi, neque sacris in rebus tractandis eos se se immiscere licet, aut ad episcopatum, & eligi eos permittitur, multa licet eis privilegia sacris ordinibus competentia, & praesertim immunitates, concedantur: hi sunt Acolyti, Exorcistae, Lectores, Ostiarij, Acolyti enim, qui inter hos primum locum habent, Diaconis, & subdiaconis altari ministrantibus assistunt, & praeperti sunt, ad sacrificium altaris, cum praesertim Euangelium pronuntiat, facces gestant, aquam & vinum in sacrificio propinant, quarum functionum ab Episcopo moneri solent, cum eos in hunc ordinem cooptat, ac cetero ferant cum cereo, vtrecolosque, inanes illis tradit. Exorcistae nominis Domini catione immundos spiritus ab obsecris corporibus eiciunt, & fugant, in quod

a cle. si. de et. & qual.
b c. diaconissam. vbi gloss. 27. q. i. auct. e. diaconissa. c. de epi. & cler.
c Fel. in c. dilecta. co. i. n. 4. de mai. & obe. d. Inm. in c. i. d. celeb. miss. v. i. ta. in cle. i. nu. 8. co. ti. de celebra. missar. e. d. c. plectis. s. ad subdiaconum.
f d. c. clericos. g. hippodiamonos. dist. xxi. g. d. c. clericos. & c. perlectis & cathedris mus.
h c. si. di. lx. c. a mul. de et. et quali. c. miramur. vbi gl. de ser. non ordin. Ab c. non pot. col. i. nu. 4. & col. 3. de re iu. Borg. i. & par. tra. de irregu. xi. de cle. coitu. nu. 1. & par. 5. xi. de biga. nu. 4. & in par. et in tit. qui cle. vel nonen. nu. me. 8.
i gl. dist. xxi. in prin. vers. subdiaconos. k. c. ij. ses. 2. 3.
l. d. clem. si. de et. & qual. m. c. xij. Ses. xxij. n. d. c. a mul. tis. d. c. miramur.

hæc habes, ex d. cap. de ros. & ca. per lectis, Pontificali, & c. cathismo.

b d. c. clericos. d. c. per lectis. & c. catechif.

c d. ca. per lectis. s. ad psalmistam.

d Ses. xxiiij. capit. iij.

e Hugo lib. ij. cap. ij. par. ij. Car. A. r. c. de ritu. de sacra. ordi. c. 47. fol. magi. s. p. ut. lib. 4. dist. 24. capi. i.

f c. nullus. de temp. ordin. in sex. ca. de bis. dist. 28.

g Archid. in d. c. diaconisfam. P. by. in d. ca. dilecta. nu. 4. & 5. de m. io. & obe. Ab. in ca. noua. de peni. & remi. Dec. l. semine. nu. 39. de reg. iur.

h Inno. c. qd sup bis. ad si. de accu.

i c. quoniam. de vita. & ho. cler.

quod minus, cum instantur, librum exorcismos habentem de manu episcopi sumunt, prostentis se illis dare potestatem super Energumenos sive baptizatos, sine archieumenos.

20 Lectoris munus est, in ecclesia, veteris, & noui testamenti libros, eos præcipue, quos nocturnæ psalmodiæ exigunt, recitare, primaq; religionis christiane rudimenta fideles docere, quod ut faciat, ab Episcopo monetur præcipiente, cum ei librum gradit, hæc habentem, ut verbi Dei sit nuntius, partem cum his habiturus, qui verbum Dei bene ministrant, si fideliter & vtiliter officium suum impleuerit.

21 Oltariis hos sequitur, cuius sunt partes, templi forés, & claués incorruptè seruare, prophanosq; ab ingressu illius summo uere, sacerdoti sacra faciendi altaris adesse, ac curare, ne quis temerè mysticis illis, arcanisq; missæ licentiam afferat, ex quo, & hoc ostentij nomine, vel Ianitoris appellari solet, & cum in hunc ordinem cooptat eum Episcopus, claués ex altari acceptas ei tradit, increpans eum, ut sic agere curet, quasi reddendus Deo rationem pro his rebus, quæ illis clauibus custodiuntur, ut ijdem Pontificalis, & Catechismi liber demonstrant.

22 Ad hos verò vti vestibulum quoddam, & limen ascensum præbet, prima, quæ vocat, tonsura, qua initiati psaltes, seu psalmiste appellantur, quorum officium est, canere, benedictiones, laudes, sacrificium, & responsoria dicere, ac proferre, & quicquid ad canendi peritiam pertinet, e atque (ut olim diximus) Theologis inter Ecclesiasticos ordines, recensendi non videntur, quæuis aliud sacris Pontificij iuris Doctoribus videatur, ¶ nemo autem admittendus est, qui sacramentum confirmationis non acceperit, & fidei rudimenta edoctus non fuerit, quique legere, & scribere nesciat, ¶ & de quo probabilis coniectura non sit, non secularis iudicij fugiendi fraude, sed, ut Deo si-

23 24 25

delem cultum præstet, hoc vitæ genus elegisse, vt Sacros. Synodus Tridentina decreuit, & huius autem tonsuræ vsus à Nazareis ceptus creditur, q ad significandam vitæ continentiam caput sibi radebant, abrasosque sibi capillos igne sacrificij adolebant.

26 Poterat q; olim ad minores ordines, & ad primam tonsuram, simulatq; infantie ætatem excesserat, admitti. Sed Synodus Trident. c. vi. Sessio, 23. sanxit, vt nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere.

27 Ecclesiasticis autem ordinibus mares tantum, nō fœminæ aptæ censentur, nec, si ordinarentur, characterem acciperent, quapropter nec irregularitatem contrahere possunt. ¶ si in quæstionē reuocetur, an quis clericus sit, probare is debet, qui clericatum allegat, quæ ea qualitas nō natura, sed ex accidenti contingat, n̄ nisi quis fortè beneficium possideat, vel officium, quod nō nisi clericis dari, vel permitti solet.

28 Et hæc quidem ad quoscunq; ecclesiasticis ordinibus acceptos clericos tam seculares, quam regulares pertinere possunt, de regularibus autem, qui communem quandam in domibus congregatam vitam ducunt, cū specialia quædam his iura præscripta sint, infra separatim agemus; sciendum est tamen, in secularibus quoque clericis interdum posse ab Episcopo certum modum viuendi in communitate cum certa numeri eorum taxatione, vt bona eorum veniāt in communi, præfigi, vt eadem in domo cohabitent, vescantur, dormiant, & quiescant, huicque operi aduersantes coercere officij, & beneficij suspensione, aliæ grauioræ pœna, quos etiam pro manūs iniectione iniuriam facta more aliorum regularium reconciliare penitentia imposita poterit, nisi apostatas, facti id non mereatur. i

DE VICARIIS IN diuinis. Tit. XVII.

EPITOME.

VICARIORVM in diuinis alij constituantur ad tempus, alij in perpetuū, & quibus casibus perpetui soleant constitui, quibus temporarij enarratur, quæque sit inter hos differentia.

SVMMA RERVM.

- 1 Beneficiati debent personaliter non per substitutos deservire.
- 2 Prior regularis habens curam annexam potest vicarium constituere.
- 3 Parochiam annexā habens dignitati Cathedralis ecclesie vicarium constituere potest.
- 4 Portio assignanda vicario quāta esse debeat.
- 5 Leprosi, et alij perpetua firmitate impeditis datur vicarius.
- 6 Illiteratis, & imperitis datur vicarius.
- 7 Vicarij perpetui dabantur olim, cum beneficia curata siebant simplicia.
- 8 Hodie verò per Concilium T. rid. non permittitur beneficium curatum simplex fieri.
- 9 Vicarius perpetuus datur, quoties unq; beneficium curatum alteri accessorie vnitur.
- 10 Vicarij perpetui dabantur, cū dabatur licentia perpetua de non residendo.
- 11 Licentia de non residendo ad tempus frequenter conceditur.
- 12 Cause excusationis non residendi cognosci debent, & probari ab Episcopo.
- 13 Licentiam habentes non residendi constituere debent vicarium.
- 14 Excusationem habentes nō residendi propter studia vicarium constituere debent.
- 15 Vicarius constituendus est in beneficio illius, qui monasterium ingreditur intra annum probationis.
- 16 Vicarius dandus est in beneficio eius, qui monitus ad residendum appellauit.
- 17 Vouenti peregrinationem ultramarinā dandus est interim vicarius, dum peregrinatur.
- 18 Vicarij perpetui, & temporales in multis differunt.

- 19 Vicarius perpetuus in pluribus ecclesijs esse nemo potest.
- 20 Vicarius perpetuus adeptus beneficium curatum Vicarius desinit esse.
- 21 Vicarius perpetuus habet titulum ex quo promoueri possit.
- 22 Vicarius perpetuus non dicitur carere titulo.
- 23 Vicario perpetuo non prouidendum ex literis in forma communi.
- 24 Vicarius perpetuus esse non potest filius in beneficio, quod pater obtinuit, neq; e contra.
- 25 Vicarij perpetui tenentur residere.
- 26 Vicarij perpetui in beneficio sacerdotali debent promoueri ad presbyteratum.
- 27 Vicarij non possunt vicarios constituere.
- 28 Vicarius perpetuus potest habere licentiam non residendi propter studia.
- 29 Vicarius habens licentiam non residendi non constituit ipse vicarium, sed superior.
- 30 Clementis constitutio de Vicarijs perpetuis.
- 31 Vicarius perpetuus non constituitur sine episcopi assensu.
- 32 Vicarius perpetuus amoueri non potest sine consensu episcopi si ab eo sit constitutus.
- 33 Vicarius perpetuus habetur in omnibus pro vero pastore.
- 34 Regula cancellarij Julij Tertij equiparans Vicarios perpetuos, & temporales est anomala.

HI, QUIVS præfecturæ ecclesiarum, aut curæ Parochæ, aliæve Ecclesiastica beneficia creduntur, p̄ omni quidem animi studio in hæc præcipuè curam incumbere debent, vt ipsimet suo muneri satisficiant, non Vicaria cuiusque opera vtantur, cum eorum in hoc indultria electa videatur, sed quia tamen non desunt frequenter casus (vt sit in humanis rebus) etiam nō nunquam inenitabiles, quibus nō potest quis per se, quam suscepit dignitatis, aut parochæ ecclesie, aut alteri beneficij prouinciam curare, prouisum fuit, vt his liceat tunc Vicarios sibi ad sociare, qui pro ipsis munus exequantur, & onus illis iniunctum suis humeris, dum illi defessum latus mutant, subeūtes gestent, de quibus pauca hic tradituri sumus. Sciendum est igitur, his

a cap. primo de capel. mon. in sex. cle. i. de off. Vic. Rebus. in praxi benef. de vica. per pe. nu. i. i. cle. vni. de suppl. negli. prel. cle. ne in agro. s. ceterum. de Stat. mon. Ror. deci. 228. not. quod vbi, in antiq.

b c. extirpand. d. s. quia verò. de præben.

c c. de rectori bus. c. pe. & si. de cler. agro.

his casibus licere alicui, Vicarium in diuinis ad legere; † In primis enim, si cui regulari priorati beneficium cum animarum cura annexum sit, poterit is prior Vicarium constituere perpetuum, apud quem cura illa animarum sit re ipsa, & exercitio, quam prior habitu quodam, & potentia habere dicitur. **a**

3 Item, si quis parochiam ecclesiam dignitati, vel præbendæ Cathedralis Ecclesie annexam habeat, quia ecclesie ipsi Cathedrali debitum pensum in primis exoluere tenetur, Vicariū perpetuum in parochia ecclesia illi annexa constituet, † qui ex ecclesia illius redditibus æquam pro alimentis suis portionem consequetur, & nec potest tamen certa legibus meta huius portionis taxari, cum p. beneficij redditibus, & Vicarij qualitate modò maior, modò minor danda sit, quod ordinarij arbitrio totum committitur. potest. n. si hoc maluerit ordinarius, totius beneficij trientem, ac maiorem quoq; portionem, vel minorem etiam super certa re illi assignare, vt Tridentini Concilij capite quinto, & septimo, Sessio. itē septimæ cautum est sub Paulo tertio, sed Pius v. quadam sua constitutio ne data Kalen. Nouemb. Anno 1567. normam his Vicarijs perpetuis ad beneficia regularibus adiecta constituentis certam præscripsit, statuens, ne minor quinquaginta aureis, maiorve centum is prouentus annuus statuatur, computatis omnibus etiam icertis emolumentis, & alijs obuentioib. cōmuniter percipi solitis, nisi vicarijs tē potarijs solitum esset plus assignari, siue in quātitate, aut quota fructuum, pecuniaque numerata, aut fundo, seu alia re stabili portio huiusmodi constituarur, cuiuscunq; valoris parochialis ecclesia vnita fuerit, & habita etiam ratione reddituum, & onerum loci, cui parochialis vnita fuerit, nisi tamen valor annuus ipsius parochialis vnitæ minor sit quinquaginta scutis prædicta ratione habita, quo casu portio assignanda Vicario perpetuo non debeat excedere summam annuam valoris dictæ parochialis, sed sufficiat, quòd omnes fructus eius duntaxat attribuuntur ipsi Vicario perpetuo. Additq; eadem

constitutio, vt dicti Vicarij perpetui non ad liberam ordinariorum electionem, sed ad nominationem illorum, in quorum ecclesijs vnitus ponentur, cum ipsorum ordinariorum, seu Vicariorum præuio examine approbatione deputentur. Atque vbi dictæ parochiales vnitæ sint monasterijs regularium mendicantiū, possint à superioribus dictorum monasteriorum nominari ex ipsis mendicantibus, quos si ordinarij præuio examine per se, aut eorum Vicarios faciendo idoneos ad curam animarum exercendam intuerint, & approbauerint, teneantur in Vicarios ad nutum tamen superiorū amouibiles deputare, idemq; seruetur in regularibus monachis tantum, dummodo in ea parochiali, in qua vnus ex eis monachis fuerit vicarius deputatus, habitent cum eo saltem quatuor ex dictis monachis.

5 Rectoribus quoque Ecclesiarum, & alijs beneficiatis lepræ macula vsque adeò infectis, vt altari seruire non possint, nec sine magno eorum scandalo, qui sani sunt, ecclesias ingredi, aliterve ineptis valetudine, vel senio dādus est coadiutor, qui curam habeat animarum, & de facultatibus ecclesie cōgruam ad sustentandam recipiat portionem. **c**

6 † Item statutum est ab eadem Sacros. Synodo Tridentina, capite sexto, Sessionis vigesimæ primæ, vt, quia illiterati, & imperiti Ecclesiarum parochialium Rectores sacris minus apti sunt officijs, Episcopi etiam tanquam Apostolicæ sedis delegati eisdem illiteratis & imperitis, si alius honestæ vitæ sint, Coadiutores, aut Vicarios pro tempore deputare, partemq; fructuum eisdem pro sufficenti victu assignare, aut aliter providere possint, quacunq; appellatione, aut exemptione remota.

7 Item † solebant olim sic constitui Vicarij, vt beneficia, quibus cura animarum annexa erat, in simplicia beneficia conuerterentur, assignata perpetuo

8 Vicario congrua portione, † verum eadem Sacros. Synodus Trid. c. xvi. Sessionis 25. animaduertens, quòd hæc factas curæ animarum in Vicariū trāsferendæ non bene ecclesijs; animarūque salutem consulebat, statuit, vt eccle-

siaticæ

siaticæ beneficia secularia, quocunq; nomine expellentur, quæ curam animarum ex primæ eorum institutione, aut aliter quandoocunq; retinent, illa deinceps in simplex beneficium et assignata vicario perpetuo cōgrua portione, non conuertantur. In his verò, in quibus contra earum institutionem, seu foundationem cura animarum in Vicario perpetuo trāsata est, etiā si in hoc statu ab immemorabili tempore inueniantur, si cōgrua portio fructuum Vicario, quocunq; nomine is appellatur, nō fuerit assignata, ea quāprimam arbitrio ordinarij iuxta formam prædictæ Constitutionis in Tridentina Synodo sub Paulo iii. editæ, assignentur, quod si commodè fieri nō poterit, aut intra dictum terminum factum non erit, cum primum per cessum, vel decessum Vicarij, seu Rectoris, aut quomodolibet alterum eorum vacauerit, beneficium curam animarum recipiat, ac vicariæ nomen cesset, & in antiquum statum restituarur.

9 Contingit etiam, perpetuos Vicarios generaliter creari, cum beneficium aliquod alteri beneficio annectitur, eiq; accessione vnitur, nam in beneficio vnito vicarius perpetuus ponitur, qui beneficium inscriuat, quo inuito non licebit domino, cui beneficium vnitum fuit, illi per se deseruire, nisi hoc expressum in vnione fuerit, vt ne perpetuus vicarius constituarur, sed per se deseruire is, qui vnitū habet, possit.

10 Solebant etiam olim, cum magis laxæ res forent, à sede Apost. sepe indulta concedi, vt quis perpetuo ad residendum in beneficio non teneretur, sed capite secundo, Sessionis sextæ Conci. Trid. cautum est, vt nulli priuilegia, seu indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis suffragentur, † frequentius tamen concedi venia, vt quis ad tempus residere non teneretur, consuevit. † Indulgentijs verò, & dispensationibus temporalibus ex veris, & rationabilibus causis tantum concessis, & eorum ordinario legitime probatis, † officium est episcoporum, tanquam in hac parte à sede Apost. delegatorum providere, vt per deputationem idoneorum Vicariorum, & congruæ portionis fructuum

assignationem cura animarum nullatenus negligatur, nemini, quo ad hoc, privilegio, seu exemptione quacunq; suffragante, c. sed & † iam tum ab Innocentio octauo statutum fuerat, vt, qui septennij, aut minorem vacationem ob studia impetrassent à residendo clerici, vacatione durante bonos, idoneosque Vicarios ad curam animarum diligenter exercendam, & seruendum in diuinis constituerent, quibus de ipsarum ecclesiarum prouentibus necessaria congruè ministrarentur. **d**

15 Item † statuerat idem Bonifacius, cum beneficium illius, qui religionem ingreditur, non sit intra probationis annum alicui conferendum, nisi ipsius ad id accedat consensus, aut constet, quòd vitā voluerit absolute mutare, vel professionem expressam fecerit, seu sciens habitum professorum accepit, interea vt illi beneficio Vicarius ministret, assignata sibi congrua de ipsius prouentibus portione, & sic, † vbi contingat, canonicum à præcepto ei facto ad residendum, appellare, quamdiu appellationis prosecutio discurrat, Vicarius illi sufficiatur, qui de fructibus beneficij sustentatus interim beneficio ecclesie ministret. **f**

16 Item, † si prælatus, vt vorum vltra marinum reddat, peregrè proficiscatur, Vicarius hoc interim substituetur, & sic vides, quòd siue ad tempus, seu in perpetuū cōsequutus veniam quis fuerit, nē residere teneatur, omni tamen casu vicarium constituere, cum fructuum congrua assignatione tenetur.

18 Multum † verò interest inter perpetuos, & temporarios vicarios, si qui dem † in pluribus ecclesijs idem Vicarius perpetuus eodē tempore esse non potest, si & qui dum alicuius esset Vicarius perpetuus in diuinis, beneficium curatum postea adeptus fuit, Vicarius esse definit, i & † qui vicarius perpetuus est, congruum titulum habet, ex quo ad ordines x. promoueri possit, nā & hic dicitur ecclesias obtinere, & neque enim † beneficio carere is dicitur, cui competenter de perpetua Vicariæ prouentibus est prouisum, † quocirca & is, cui per Summ. Pontificem iniunctum fuit, iuxta formam communem, quam secūdum Apollolum

a c. 7. Sess. 7. de reformat.

b Vitalin. in cle. vni. col. xl. xi. de Vic. Rebus. in praxi. benef. ti. de Vic. ca. per pe. nu. primo.

c d. c. ij. Sess. sexta. de refor.

d cap. cum ex eo. de electi. in sexto.

e c. beneficiū de regul. in sexto.

f c. peruenit. ij. de appell.

g c. pe. de voto.

h ca. ij. extra eo. de offi. vic.

i c. i. co. ti.

k Ab. & Feli. in c. G. perpetuus. in prin. de si. instum. Car. in cle. dudum. §. v. rim q. 22. §. de sepult.

l glo. in cle. i. v. si. sacerdotium. de offic. vica. Ab. b. cl. & alij in d. c. G. perpetuus.

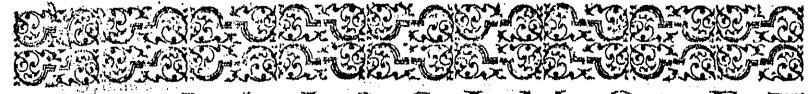
a c. postulasti. ij. de rescrip.
 b c. constitutus & c. michael. de fil. presbit.
 c c. si. co. tit. offic. vic.
 d c. clericos. cod. tit.

e gl. in d. cle. i. uer. sacerdotium in fi. vbi doct.
 f cle. m. cod. tit. vbi no.
 g Vitalin. in d. clem. i. in fi. post. Guliel.
 h Vital. in d. cle. i. nu. 57. de offic. vicar. i. c. i. eo. ti.
 k Vitalin. in d. cle. v. num. viij.
 l Rot. decisio. 341. quod in amiq. & dec. 470. in no. Belam. dec. 701. nu. 4. Milles. in d. Etid. ner. vicarius perpetuus. Vital. in clem. i. in fi. de iure patronat. Mandos. ed. reg. can. 14. q. est. sex. m. 14.
 m c. si. 21. q. ij. vbi gl.

lum vocant, vt alicui beneficium conferret, non tenetur illi, qui Vicariam perpetuam habeat, prouidere, nisi de ea mentionem fecerit, a & filius non potest beneficium habere, in quo perpetuus Vicarius pater fuit, vel eontra, n Item, vt vicarij perpetui in ecclesijs, quarum vicarij sunt, residant, vt & se in presbiteros, vt eorum cura exigit, faciat promoueri per subtractionem prouentuum, aut vicariatuum compelluntur, c & t clerici in presbiteratu, aut alijs inferioribus ordinibus constituti, in vicariatus ecclesiarum, quos adepti sunt, alios sibi substituere non possunt, d & t poterit perpetuo vicario æque indulgeri, vt per septennium vacationem habeat a residendo, vt studijs vacet, quæ admodum rectori perpetuo hoc concedi solet, t verum eo casu non ipse vicarium sui loco sufficiet, sed episcopus, aliustæ prælatus, qui hanc vacationem a muneribus concesserit. n Act deniq; Clemens Quintus constituit, vt in huiusmodi perpetuis vicarijs ea obseruentur, quæ de ecclesijs curam animarum habentibus, affectuone aliarum amittendis, & de ipsarum Rectoribus ad sacerdotium promouendis, deq; eorum ætate, a iure statuta esse nolcuntur, f nempe, vt parochi sacerdotis vicarius annum vicissimum quintum agat, atq; vt intra an-

num a tempore adeptæ possessionis pacificæ ordinem sacerdotalem accipiat, & potestali sacerdoti concedere, vt in sua ecclesia ministret sacramenta ad tempus, etiã nulla Episcopi licentia petita, g nec potest vicarius perpetuus sine patroni consensu institui. h
 In constituendo autem vicario t perpetuo proculdubio Episcopi requiritur, consensus, quo adhibito, neque per ipsum Rectorem dominum, neq; per successorem t eius poterit amoueri, portione t sua defraudari, nisi alia qua culpa id meritis fuerit, i Defuncto autem vicario perpetuo non idcirco dicitur parochia ipsa ecclesia, vel cura, quam gerebat, vacare, sed vicaria ipsa dextaxat, seu cura ipsius exercitium. k
 Hinc t vicarius perpetuus in omnibus verus pastor censetur, l quæ de temporario vicario dici nequaquam possunt, tamen si Iulius Tertius Pon. Maximus t regula cæcellariæ decima quarta eodem vicarium temporalem loco habendum in ea materia censuerit, quo & perpetuum, dum potestatem ademit ab antecessoribus suis concessa ordinarijs conferendi beneficia generaliter reseruata, quam sanctionem propterea Quintilianus Madosius dicit interpretatur, non immerito anomalam quæstione sexta appellat.
 Conductiis verò presbiteris alioqui ecclesiæ credi non debent, sed vnaqueq; ecclesia, cui facultas suppetat, suum, propriumque sacerdotem habere debet. m

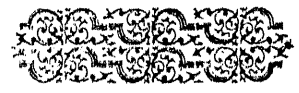
Finis secundi Libri.

AMPLISSIMO, ET RELIGIOSISSIMO

S. R. E. Cardinali

GVLIELMO SYRLETO.

M. Antonius Cucchus. S. D.

QVANTUM valeat concilianda benevolentia, et abendisq; ad sui admirationem, et studium hominibus virtus, si quis vquam cognouit, Ego certe sic expertus re ipsa fui, vt melius me didicisse neminem, serè audeã dicere, namq; vt in dies nota magis mihi fiebant ista, quæ in te clucet, animi ornamenta, ita sensim magis, ac magis studium in te meum ardentius ferebatur, si quidem & antequam Romam venissem, cum nõdum mihi contigisset, vt te de facie nossem, de singulari tamen tua optimarum artium scientia, de lactea, solidaq; eloquentia, & de incredibili tua comitate ex pluribus grauissimorum hominum sermonibus intelligens iam tum absentem te colere mirum in modum incepi, desiderio etiam ardens inmensò te videndi, et cognoscendi, quod postquam mihi concessum fuit, desiderio etiam ardens inmensò te videndi, et cognoscendi, quod postquam de te absente accepissem, tuam admiratus virtutem sic me totum, sensusq; omnes meos in te transtuli, vt nihil mei in me ressedisset. Quare pluribus quidem nominibus Ego debeo illi ampliss. & maxime apud omnes gentes ex estimatione viro Francisco Alciato Cardinali, sed neq; hanc inter postremas duco obligationem rationem, q; causa mihi fuerit, tuam amicitiam, etiam tecum familiariter, cum libisset, loquendi, etq; de rebus serijs, & intimis diuini, & Põzificij iuris penetrabil. differere frequenter audienti in præclarissimo isto patrum collegio, cui decretorum Gratiani emendandorum opus iniunctum fuit. Sed, quamuis optarem huius mei in te studij signum ali quod dare, nulla vquam dies talem occasionem tulit, q; post in ita tui amicitiam haud multis mensibus inde in patriam reuersus fuerim: non tamen tui vq; mihi excidit memoria, quid. n. poterat tam fixe, tamq; bene inherere, obsequantiæ euertende vndecim annorum, quot ex eo tempore fluxerunt, aut etiam longius spatium proficere, nam perpetue sunt, quas omni in re virtus agit, radices, nec facile quælli quouis impulsu, ac multò minus solo temporis cursu possunt. Nunc tandem ea, quam tamdiu expectaui, fors venit, vt possim tibi, quanta obseruatione te prosequar, tantulo signo indicare, quando quidem is magno nobis in honore esse videtur, plurimumq; a nobis non diligi tantum, sed etiam coli, cuius fidei & prudentiæ, quod carissimum habemus, credere non dubitamus. Cum igitur in presentia hos, quos vides, partus illis similes, quos tu olim Romæ vidisti, & probasti, quamuis adultiores, sed adhuc tamen tubantes, nec satis viribus suis imitantes, ad lucem producturus sim, quorum priores Alciati patrocinio, & tutela munui, visum fuit, hos quoq; tibi commendare, vt, quemadmodum ambo olim aliquam de me concepsistis opinionem, sic & ambo vnanimes prolem meam suscipiatis: nullum equidem te illi viro gratiorem in hac cura socium dari posse opinor, nec tibi quemquam illo magis acceptum contingere posse, sic ambo olim vidi omni in re valde consentientes, eodemque Romana Ecclesia zelo, eadem Religione & pietate, & literarum studijs coniunctos.

Accipies

Accipies igitur tu, qua praestas humanitate, paruulos in tua postos clientela infantes, quos, si quando improbis inuidisque vexationibus, ut saepe euenire solet, exagitari videris, metuque incusso deterrevi, obsecro, ut assistens omnem ab eis metum, vexationem, & terrorem excutias: ac, si forte contingeret, vel nimio solis estu eos vri, vel noxijs imbribus madefieri, cum nudis, & sine vestibus appareant, sacri galeri tui tegmine, & umbra protectos defensos, seruatosque praestes. Vale.

Tituli Libri Tertij.

- 1 De Regularibus.
- 2 De Monialibus.
- 3 De Abbate.
- 4 De Priore.
- 5 De Custode, seu Guardiano.
- 6 De Commendatarijs.
- 7 De oeconomis.
- 8 De alijs personis Ecclesiasticis nullo ordini adscriptis.
- 9 De priuilegijs clericorum.
- 10 De vita, & honestate clericorum.

MARCI ANTONII CVCCHI

IURISCONSULTI

Institutionum maiorum, seu Pandectarum

Iuris Canonici.

LIBERTERTIVS.

Primi Pentatheuci.

DE REGVLARIBVS TIT. PRIMVS.

Epitome.

Regularium diuersae Institutiones recensentur, Mendicantium, scilicet, ac non mendicantium, & ipsorum item mendicantium duae species, qui fuerint principes tam diuersarum religionum auctores, ac qui sub vno quoque eorum specialiter militent, nempe, sub Basilio, Benedicto, Augustino, Francisco, & fusus aliquantò Francisci angustia institutio explicatur, De Regularibus in vniuersum postea edisferitur, quomodo, & coram quo, ac quibus solennitatibus fiat professio, & quo aetatis tempore. Ante verò professionem quid nouitius cõsequatur commodi, vel incommodi, quid professione facta, de tribus praecipuis votis religionis sigillatim agitur, de paupertate in primis, postea de castitate, & continentia, ac demum de obedientia, Religionem quot modis quis deferat, quibus ex causis religionẽ deferere, aut ad aliam transire quis possit, & quis hanc licentiam concedere possit, & quid si quis exire velit religionem, vt seculari ecclesiae ministret.

SVMMA RERVM.

1	Regulares qui dicantur.	5	Mendicantes ex constitutionibus possunt bona immobilia possidere in communi.
2	Regularium alij mendicantes, alij non mendicantes.	6	Mendicantes ex constitutionibus veniunt appellatione mendicantium, & ipsi.
3	Mendicantium alij sunt ex regula, alij ex constitutionibus.	7	Quatuor sunt primae religiones.
4	Mendicantes ex regula nunquam contrauenire possunt, mendicantes ex constitutionibus possunt quandoque.	8	Earum nomina recensentur.
		9	Basilij institutio.
		10	Carmelitarum institutio vnde ducta.
		11	Carmelitarum alij sunt ex mendicantibus.
		12	S. Benedicti institutio vnde.

- 13 Monachorum Benedicti reformatio.
- 14 S. Benedicti sub regula diuersae religiones instituta, & diuersi habitus.
- 15 Enumerantur diuersae religionum institutiones sub regula Benedicti militantes.
- 16 Humiliatorum extinctio.
- 17 August. & Franc. patres mendicantium.
- 18 Praedicatorum, seu S. Dominici ordo viuunt sub regula S. Augustini.
- 19 Heremitani, Serui S. Mariae, Iesuati, Brigidani, Crucigeri, Milites s. Ioannis Hierosolymitani, Hospites S. Antonij, & Monachi S. Hieronymi viuunt sub regula S. Augustini.
- 20 Canonici regulares sunt sub regula S. Augustini.
- 21 Monachorum Benedicti an canonicorum regularium antiquior sit institutio.
- 22 Francisci Assisinas conuentus in plures species partiti.
- 23 Minores qui sunt.
- 24 Francisci regula à quibusdam Pontificibus declarata.
- 25 Conflia praecceptorum, vel inhibitorum facta in regula B. Franc. obligant mortaliter.
- 26 Verbum (tenentur) alicui vim praecipi.
- 27 Regula B. Francisci prohibet, ne quem inducant sui fratres ad relinquendum sibi.
- 28 Fratres regulares B. Francisci possunt accipere aliquid causa elemosinae ab his, qui sunt ingressuri eorum religionem.
- 29 Religio B. Francisci est in apax omnium successio.
- 30 Et legatorum factorum in fraudem legis prohibentis successiones.
- 31 Et omnium reddituum, & censuum annuum.
- 32 Nec possunt habere vineas, aut hortos ad vendendum fructus.
- 33 Nec granaria, aut cellas vinarias.
- 34 Relinqui eis potest pro fabrica ecclesiae.
- 35 Et in causam studij.
- 36 Et in cultum diuinum.
- 37 Ecclesia fratrum minorum potest capere etiam titulo institutionis.
- 38 Relinqui potest vinum & criticum pro sacrificio missae fratribus minoribus, & penuria pro luminariis.
- 39 Mendicanda sunt ea tantum quae pertinent ad victum.
- 40 Mendicantibus ex constitutionibus non ex regula possunt relinqui etiam bona immobilia, quae tamen retinere non possunt penes se, sed vendere.
- 41 Aliud ex constitutione Sixti quarti, & c.
- stitutione capituli generalis, nam ea recte possunt in communi.
- 42 Privilegium quod appellatur mare magnum regulae S. Francisci.
- 43 Mendicantes omnes exceptis minoribus, possidere possunt bona immobilia ex Concilio Trident.
- 44 Monasteria non debent habere maiorem numerum religiosorum, quam ali possint.
- 45 Religionem nouam instituire nemo potest.
- 46 Olim quilibet facere poterat nouum collegium causa religionis etiam sine licentia.
- 47 Monachi vox comprehendit omnes claustrales large.
- 48 Monachi olim non fiebant clerici.
- 49 Religionis, seu monachatus aliqua privilegia.
- 50 Monachatus liberat ab omni poenitentia pro peccatis transactis imponenda.
- 51 Monachatus tollit omnem maculam irregularitatis.
- 52 Per gratiationis votum tollitur monachatus.
- 53 Religiosus efficitur quis professione.
- 54 Professio expressa quomodo fiat.
- 55 Monachus fragilitate lapsus an dicatur apostata.
- 56 Monachus quando creari possit à solo conuentu Abbate mortuo.
- 57 Professio est exaranda scripturae.
- 58 Professione facta habitus suscipitur.
- 59 Habitibus non facit monachum.
- 60 Habitum monachalem suscipiens causa peccandi mali an obligetur religioni.
- 61 Nouitius etiam ante professionem gestat vestes monachales, sed discretas à vestibus professorum.
- 62 Episcopus an possit accipere professionem alicuius voluntatis manere extra religionem.
- 63 Professio tacita quot modis fiat.
- 64 Professio qua atate fieri debeat.
- 65 Professio facienda non est, nisi finito anno probationis post annos quatuordecim.
- 66 Probationis annus non sufficit, nisi facta sit post annum quartum decimum.
- 67 Nouitius dici non potest nisi expleto anno quarto decimo.
- 68 Religiones non mendicantes possunt ad professionem admittere licet non sit finitus annus probationis.
- 69 Professio expressa potentior est professione tacita.
- 70 Professio facta ante lapsum probationis annuum.

- annum qui operetur.
- 71 Praelati admittentes aliquem ante annum probationis ad professionem puniuntur.
- 72 Religiosus aliquem non admittunt professionem nisi post annum decimum octauum aetatis.
- 73 Professio haec non fit ex Conc. Trident. ante annum sextum decimum completum.
- 74 Renuntiatio proficere volentis quando obliget.
- 75 Nouitius tempore finito professio facienda est, vel nouitius efficiendus.
- 76 Professio fieri potest etiam per procuratorem.
- 77 Professio accepta à monacho potest ratificari per praelatum.
- 78 Ingressus religionem relaxatam, an possit resciri, si videat eam coangustari, quam prius erat instituta.
- 79 Monachus non dicitur ante professionem factam.
- 80 Nouitius non potest damnari ad carceres perpetuos.
- 81 Nouitius potest ante professionem redire ad seculum sine licentia praelati, nec teneretur soluere expensas cibarias.
- 82 Beneficium ingressi monasterium ante professionem an vacet.
- 83 Bona patrimonialia, vel feudalia, an auferuntur nouitio.
- 84 Bona nouitij decedentis in monasterio ante professionem, cui applicanda sunt.
- 85 Nouitius ad seculum reuertens, quae bona recuperet.
- 86 Nouitius habet sanctionem testamenti.
- 87 Nouitius non eximitur à populo nec venit appellatione clerici.
- 88 Volens ingredi religionem an satisfaciatur, si post ingressum coeat professione non facta.
- 89 Legatum factum puella si ingressa fuerit religionem, an ei debeat, non facta professione.
- 90 Nouitius in quibus habeatur pro monacho, vel religioso.
- 91 Nouitium percussus excommunicatur.
- 92 Nouitius conueniendus est coram Iudice ecclesiastico.
- 93 Subiectus est parochiae in qua situm est monasterium, non domus paterne.
- 94 Ordinatus est ab episcopo, cui illud monasterium subiectum est.
- 95 Non potest esse arbiter, aut procurator.
- 96 Non potest habere beneficium.
- 97 Non debet vocari ad electionem ecclesiae, in qua erat Canonicus.
- 98 Monachus post professionem habetur pro mortuo in his, quae sunt iuris positivi.
- 99 Secus in his, quae sunt iuris naturalis, vel spectat suum fauorem, vel monasterium.
- 100 Bona omnia professi transiunt ad religionem.
- 101 Testamentum facere non potest professus.
- 102 Professus statum mutat, & libertatem amittit.
- 103 Professus non capit ex testamento, & quomodo hoc intelligatur.
- 104 Bona relicta monacho acquiruntur monasterio.
- 105 Hereditas relicta monacho acquiritur monasterio ipso iure absque illo facto monachi.
- 106 Abbas solus adire potest hereditatem delatam monacho.
- 107 Monasterium praesertim substituitur monacho decedente prius, quam adeat hereditatem sibi delatam.
- 108 Monacho repudiante hereditatem sibi delatam monasterium adire eam potest.
- 109 Patre ingressi religionem an legitima filio debeat, dum pater viuat.
- 110 Fructus debitus patri in bonis aduentitijs filij, an finiatur filio ingressi religionem.
- 111 Abbas non potest dare licentiam monacho ut habeat proprium. (vium)
- 112 Proprium quid dicatur respectu regularum.
- 113 Praelatus potest monacho concedere alicuius rei usum.
- 114 Fructus non potest monacho sic relinquere, ne Abbas ei auferre possit.
- 115 Fructus sic relinqui potest monacho, ut non censetur relicti, si Abbas ei non permisit.
- 116 Monachus aliquid proprium possidens de consensu Abbatum non incurrit penam statutas contra proprietarios, si paratus sit resignare, licet peccet.
- 117 Abbas peccat concedendo proprietatem monacho.
- 118 Dispositio concilii Tridentini circa proprietates monachorum.
- 119 Abbas nec Pot. Max. possunt monacho relaxare votum castitatis.
- 120 Pot. Max. potest relaxare votum castitatis, ut non veniat contra, ut dicitur prolem si sequatur.
- 121 Pontif. Max. potest relaxare votum abbas à monachatu ex causa.

- 122 Obedientia monachi in quo consistat.
- 123 Quando monachus non teneatur parere prelato.
- 124 Præceptum prelati in dubio debet à monacho seruari.
- 125 Præcepta monachorum communia.
- 126 Monachus an debeat obedire prelato potius, quam patri.
- 127 Monachi etià episcopo obedire debent.
- 128 Professio à solo episcopo accepta an teneat.
- 129 Quot modis religionem quis deserat.
- 130 Quando aliquis dicatur religionem deserere culpa sua, vel vitio.
- 131 Maioris frugis desiderio quomodo religio deseratur.
- 132 Quando possit quis ad aliam religionem transire.
- 133 Monachus potest quandoque transire ad religionem laxiorem.
- 134 Pont. Max. concedere potest, ut aliquis sine causa transeat ad religionem laxiorem.
- 135 Causa transeundi ad latiorē religionem.
- 136 Arctior religio qua dicatur.
- 137 A quo sit petenda licentia transeundi ad aliam religionem.
- 138 Abbas non potest alicui monacho licentiam dare sine causa transeundi ad aliam religionem.
- 139 Abbas expellere potest monachum contumacem.
- 140 Relinquens religionem primam animo ingrediendi angustiorē si in ea non possit durare, an possit redire ad primam.
- 141 Transitus ad aliam religionem non datur, ubi prior religio ex hoc infamaretur, vel pateretur graue damnum.
- 142 Religio prior potest reuocare suum monachum transeuntem ad aliam religionem ubi damnum ex hoc patitur.
- 143 Mendicantes non possunt transire ad non mendicantes.
- 144 Mendicantes possunt transire ad Cartusienses.
- 145 Mendicantes transeuntes ad non mendicantes quid incurrant.
- 146 Licentia ferendi habitum occulte non datur alicui regulari.
- 147 Licentia datur quandoque transeundi ad laxiorem ab arctiore regula.
- 148 Transitus conceditur à religione arctiore in qua non desideratur sacer ordo ad laxiorem, in qua requiritur ordo.
- 149 Regularis præcedens se professum per vim, vel ante atatem non auditur, nisi intra quinquennium.
- 150 Professio facta à laxiore monasterio post votum simplex de ingrediendo angustius monasterium valet.
- 151 Monachus esse non potest in duobus monasterijs etiam cum licentia Abbatis.
- 152 Bona monachi transeuntis ad aliud monasterium cuius sint.
- 153 Monachus exire potest, ut seruiat ecclesie seculari.
- 154 Monachus exire potest, ut seruiat parochie seculari existenti in pleno iure monasterij.
- 155 Monachus conceditur potius exire ad curas gerendas, quam alias ecclesias seculares.
- 156 Monachus an præfici possit ecclesie seculari collegiatæ non habenti curam animarum.
- 157 Monachus transeus ad ecclesiam secularem non debet habitum deponere.
- 158 An liberetur à tribus votis.
- 159 Debet socium ducere secum.
- 160 Ecclesia regularis statum mutare non debet sede vacante.

EORVM, qui religioni diuinæ se se deuouerunt, hominum, aliqui sunt (vt olim diximus), qui vsque ad eos totos se Deo adstringere profitentur, vt omni ceterorum cura abiecta omnium, manu ad aratum posita retrò numquam respicientes in arctis cœnobiorum claustris sub plati nutu degentes vni Deo inseruiunt, alicui regulæ addicti, qui propterea, vel Regulares, vel religiosi, vt *πρωτοκλασται* vocantur: quibus licet cœmunia esse possunt, quæ de clericis secularibus diximus, serè omnia, quia tamen & plura his competentia nihil ad clericos seculares spectant, opere repretium esse duxi, de his separatim tractatum facere.

1 Regulares spigitur, seu Religiosi dicuntur homines, qui propria professione, vel rati habitatione patrum oblationis, paupertatem, obedientiam, & continentiam sub prelati regimine in aliqua speciali probata regula iurauerunt, hoc enim ipsis propositum est, perfectam, & Christi Saluatoris nostrò, quam si nihil inam, quàm humanam fragilitas finit, vitam ducere, diuinisq; consilijs, necdum

- 2 necdum præceptis parere. A
- 3 Et horum præ quidem bimembris est sectio, nam alij mendicantes dicuntur, alij non medicantes, rursusq; alij ex regula sua mendicitatem postulerunt, alij ex constitutionibus postea factis, inter quæ non parùm interest, nam
- 4 Illi, quibus ex primæua eorum institutione & regula, mendicitatis onus præceptum est, nullo pacto hoc præceptum vquam violare possunt, nec quicquam proprium, aut commune habere, & possidere, illi autem, quibus non ex antiquis eorum primordijs, sed ex posterioribus constitutionibus hoc angustiatum impositum est, poterunt, vel ex posterioribus constitutionibus, vel contraria consuetudine ab illis institutionibus recedere, nec eis interdictum est, bona soli, immobiliaq; omnibus inter se communia habere, vt in ista
- 5 sumus dicturi, non minus tamen mendicantium appellatione continentur, qui ex constitutionibus postea factis, quàm, qui ex primæua & antiquo ordinis illius instituto ad mendicitatem obstricti sunt. C
- 6 Horum omnium initio quatuor sunt fuerunt capita, seu fontes, tamquam quatuor paradisi flumina, a quibus deinde in vniuersum orbem Christianum rigandū plures exundantes riuus manant, quorum licet nonnulli habitum alium susceperint, & aliquas regulas vel præcepta adiecerint, ipsum tamen authoris sui nomen, primæuamq; institutionem colunt, & seruant.
- 7 Sunt autem hi quatuor principes viri, quos serè omnes religiones vti genitores suos agnoscunt: v. g. Basilus, Benedictus, Augustinus, Franciscus: Priorum duorum instituta paupertatem quidem, non tamen mendicitatem præcipiunt, posteriorum vero mendicitatem alter præcepit, alter vero non ipse suis præceptis, sed constitutionibus posterioribus postea hoc sanxerunt.
- 8 Basilus præ quidem Cappadox primus soliuagos, ferocesque (vt ita dicam) eremi, & nemorum habitatores huc atque illuc sparsos pietatis & religionis Christianæ ergò simul in domos coegit in plaga orientali, ubi vigent adhuc magna cum celebritate, ac pietate

huiusmodi religionis viri, in plaga autem hac nostra pauci admodum reperiuntur, sed & Carmelitas, tamen a iur primam suam originem ab hoc viro sanctissimo duxisse, verum ab Innocentio Quarto præcepta viuendi à Basilio suis alumnis tradita, quibusdam alijs aucta præceptis fuisse, & quibusdam mutatis, seorsum Carmelitas institutos fuisse, aliam vitam ducturos, & quæ res ambigendi causam dedit, verum hi Carmelitas ex genere mendicantium dicuntur, sed re vera tamen & hi solent inter mendicantes recenferi, vt magis recepta sententia habet. B

9 Benedictus præ vero Nursinus post actâ per triennium in spelunca sublacus aru nosam vitam Cassini sodalium monachorum instituit, & initio quidem ex regulæ suæ præceptis illi vestes negras inducunt, sed, eum ea religio temporum iniuria (vt fit) relaxata videtur, conuentu habito, in melius Diuina Iustitiæ auspicijs reformata est, & horum præ quoque Clemens Quintus sua constitutione edita in Cœcilio Viennensi moribus, vestibus & conuersationi decentius formâs curam adhibuit. C

10 Successerunt deinde alij pietate, & Religione prestantes viri, quibus propositum quidem fuit, eiusdem sub tutela Benedicti in cœnobijs, cum hisdem continentia, paupertatis, atq; obedientia præceptis, sed alijs sub vestibus, aliove officiorum diuinorum ritu, Deo optimo Maximo famulari, hinc diuersas in proles hæc Benedicti Religio propagata est, & alij quidem albis vestibus, alij subnigris, alij alijs modis ac formis vruntur, diuersaque nomina sortiti sunt, adeo vt pluribus videatur, non vnâ esse Benedicti, sed multas multorum institutiones, Sub hac præ enim Benedicti institutione militant Cistercienses, Præmostratenses, Camaldulenses, Cluniacenses, Siluestriini seu montis saui, Montis Oliuarum monachi albis vestibus vruntur, vt conscientia, animæq; candore præ se ferant, quamuis Bonifacius Vitalinus albas illis animas esse præ certo non ponat, vt inter hos etià olim recenfebantur humiliati cædidas & ipsi vestes induti, qui numquam tanta in humi-

a Thom. ij. ij. quest. 175. artic. i.

b Jo. And. in sanc. de regul. & in cle. dudum de Sepultur. Anchar. conf. 51. vers. secunda conclusio.

c Calde. conf. 17 de regular. Dec. ca. ad nostram. nu. xi. de appellat.

d Boer. in tra. de vita & stat. herem. n. x. siluest. v. sic. religio. i. s. septimo quaeritur.

e Tap. in alleg. 45. incip. an fratres de Carmel. Dom. in c. i. de religio. dom. in sex. Jo. And. c. quorundam de elect. in 6. relin. in ca. in presentia. nu. 54. de probat.

f Boer. ubi supra num. 8.

g cle. i. de stat. monach.

h Bonifac. Vital. in cleme. nu. x. de elect.

a Siluest. d. ver. religio. §. xv. & sequen.
b Siluest. versic. religio. ij. §. xi. Naur. c. Statuimus. 19. q. 3
c capit. xix. sess. xxv.
d gl. c. presens. 20. q. 3. Coar. c. 3. §. 6. num. 7. par. 2. epit.
e capit. ul. sicut nobis, de regularib.
f c. ad aposto-
licam. extra.
eo. ca. si seruis
sciente. vbi 75
Dom. distinc.
54. & c. i. 17.
q. ij. glo. in c. i.
uer. dedicada. 76
de reli. do. Do. 77
& Fra. in c. i.
in. i. no. co. tit.
in 6. Tiraq. de 78
retrac. §. i. gl.
§. versic. le pa-
rient. nu. 34.
g c. quod scri-
psi. 3. q. 3. Sil-
uest. vbi supr.
§. lex.
h Cem. per il-
lum text. in c.
non solum. co.
tit. in sex. Sil-
uest. vbi supr.
§. 8.
i Ab. c. statui-
mus per illum
tex. de regu. et
per c. non solum
eo. ti. in sexto.
Sil. vbi sup.
k c. beneficii
de regul. in 6.
c. de lapsis. 16
q. 6. Silu. ver.
religio. 2. §. 8.
l c. quod a te.
extra de conu.
m glo. in d. c.
quod a te ver.
c. obseruati. co.
i. versic. sed di-
ces. vbi Ioan.
Andr. Archi-
dia. Io. Mona-
cho. Do. Fran-
Tiraq. in tra-
cta. de retrac.
Iign. §. primo
gloss. 8. nu. 28.

d stus metus videtur. v
Sed nihil intererit, quod, is, qui professus
fuit, nunq̄ sub regula moratus in clau-
stro post professionem fuerit, sed bo-
nis suis semper arbitrio suo etiam epi-
scopo, & canonicis scientibus vsus fue-
rit, nam habitum resumere, & religio-
nis præcepta obseruare is nihilominus
compelletur, nam, q̄ haftenus à regula,
cui se addixit, veluti solus vixerit,
maiores potius culpam eius arguit,
e q̄, q̄ vllam ei excusationem præbeat.
Ante verò, q̄ professionem quis in mona-
sterio faciat, non potest verè mona-
chus dici, nec est illius religionis ad
præcepta obseruanda adstrictus, eo mo-
do, quo professi obligati sunt, quauis,
vt expertus eam dici possit, deceat, eū
omnia religionis onera subire, nisi æ-
quum censent prælati, cum non ita
confestim oneribus, laboribusq; gra-
uare, vt deterritis refugiat, seq; a pro-
posito retrahat, & hinc etiam fit, q̄ si
contingat, nouitium aliquod patrare,
vnde perpetui carceris pœna dignum
haberetur professus, qui tale crimē ad-
missit, non tamen id supplicij in eū
exerceri poterit, & si forè carcerem tem-
poratio damnari posset, si id ipse non
recusaret, ne hoc modo veluti indirecta
via ad seculum reditus ei interdi-
ceretur, & liberum q̄ est. n. ante factā
professionem nouitio ad seculum redi-
dere, nulla prælati impetrata venia, ac
nulla ob expēsas cibarias, monasterio
soluta mercede. i Neque beneficii,
quod nouitius habebat, vacare existi-
mes, alijve ante professionem confer-
ri licere, sed, quamdiu in monasterio,
vt probetur, vel prober, vitā agat, certa
ex beneficio deducetur portio, alij
assignāda, qui interim beneficio inser-
uit, residuo ad monasterium, à quo
sumptus percipit, translatio, quatenus
sumptibus sufficere, quod verò super-
fuerit, ipsimet, si exhibet, vel ecclesie ipsi
si eo nō egrediente seruibatur, & mul-
tòq; q̄ minus ei hoc interim bona pa-
trimonialia auferenda sunt, l. non ea-
tantum, quæ omnino ipsius in pote-
state sunt, sed & illa, ad quæ duntaxat
ius habet, sed & illa, quod magis est, il-
la quoq; bona, quæ ipsius in clientela
erant, quæ feudalia appellantur, vt cū
Mart. Lau. & Car. Alex. aduersus And.
Hern.

a Iser. censuit And. Tiraq. A Ipso autem
in monasterio decedente priusquam
professionem ederet, bona, quæ in-
gressus tempore in monasterio conculit,
apud ipsum nec monasterium manebant,
sed ea, de quibus nihil dispositum,
ad coniunctos ipsius deuoluentur, &
quamuis aliquibus visum fuerit, ea
semper ad monasterium transire, q̄nis ei
collata in ingressu non fuissent expres-
se. c. Reuertens autem ad seculum
nouitius ea bona recuperabit, quæ præ-
sumat incaute religionis monasterio
donasse, alia verò nequaquam recupe-
rare poterit, quocirca, si omnia bona
sua monasterio donasset, quia præsum-
metur, hæc in se claritatem fuisse, vt
in religione perseveraturus, si ab ea di-
scedat, non erit æquum bonis eam
omnibus dimitti, quod de maiori bono-
rum parte potest dicendum opinor,
sin bona quedam tantum, vel in ipso
ingressu, vel ex intervallo donas-
set, recuperari nō poterunt, v sed nec
ea recuperabuntur, quæ sciens q̄. pro-
fessionem à se factam nō tenere, elar-
gitus monasterio fuerit. b Testamen-
ti autem factio vtique nouitij adem-
pta non censetur, & cum & velle &
nolle his permittantur, & neque à po-
pulo q̄ eximantur, & neq; appellatio-
ne clerici comprehendere solent, etiā in
odiosis, i cum enim (vt diximus) in ar-
bitrio nouitij sit, an religionem constan-
ter colere, an eam deserere malit, nec
vlla obligatio omnino deuinctus sit,
nisi que & dissolui ab eo possit, non
est, cur monachorum ex grege quis eū
censere velit, quocirca neque his sub-
scribendum iudicio, qui scripserunt,
q̄ ingrediendi religionem votum etiā
soluisse eum, qui intra nouitios rece-
ptus, antequam profiteretur, veluti eū
vitam, vel pœtoris, vel refugiens reli-
gionem egressus fuit, & quamuis non-
ita fortassis clara esset illa questio, an
legatum puellæ factum, si religionem
ingressa fuerit, ei exsoluendum sit,
quæ ingressa quidem religionem fue-
rit, non tamen professa, qua tamen in
questione & ego opinor, minime hoc
legatum ei deberi, quicquid alij scri-
pserint, quandoquidem fraus parata
hoc pacto esset, latiusque aperta legatis
voluntas videatur, spectasse eū rei

a And. Isern. Cardin. Alexan. Landen. in c. qui clericus. Si de
fend. su. controuer. Tiraquel. vbi supr. d.
b Ab. in c. in presentia. vbi alij. de proba. Siluest. ver. religio.
5. §. duodecimo.
c Bar. & alij in aucten. si qua mulier, & aucten. ingressi. C. de
sacrosan. ecc. Tiraq. vbi supra. nu. 22. & 36.
effectum; non imaginariam & simu-
latam quandam religionis vmbra, r.
quod si non defraudandi voti causa,
sed quia experimento bona fide facta
didicerit, sibi humeros impares reli-
gionis ferendis oneribus esse, ne suscipiat,
quod deferre nō valeat, vt ait Do-
minicus Soto libro septimo questio-
ne secunda, articulo primo, de iustitia
& iure, aliud vtraque in questione di-
cendum existimare, nempe satis eum
voto, aut legato fecisse, quamuis pro-
fessionem faceret noluerit, si ingressus
modo fuerit.
¶ Sunt tamen & nonnulla, quibus etiā
is, qui candidatus est adhuc, nec dum
professorum numero acceptus, religio-
nis tamen sub tutela quietis, nam &
citra excommunicationis Pōnifici Ma-
ximi seruate pœnam inferre ipsius p-
sonæ vim nemo potest, non magis,
quàm atrocius cuiusvis ecclesiasticæ
personæ, & q̄ non minus coram ce-
lestiastico iudice conueniens est,
quàm ecclesiastica quilibet psona, &
¶ censeturque is nouitius illi Ecclesiæ
parochæ subiectus, sub qua degit, post
quàm monasterium est ingressus, non
illi, sub qua ante ingressum moraba-
tur, quapropter & huic, non illi ca-
nonica portio, vbi decederet eum con-
tingat,
g d. c. beneficii. vbi Archid. Anchara. Domin. & Franc. Ti-
raquel. vbi supra.
h C. lder. in trac. de Ecclesiast. inter. ij. mem. questio. 26. Felym.
in cap. ecclesia Sanctæ Mariæ. colum. xxvi. versic. & de præ-
dictis. de constitu. Tiraq. num. 32.
i Tiraquel. vbi sup. qui alios citat.
k Thom. ij. questio. 189. Domin. c. qui post votum. de regula.
in sexto. Deci. in l. si quis baradem. c. de instit. Tiraquel. vbi
supra. numero. 33.
l Doctor. in dicto capitulo. in presenti a. d. aucten. ingressi. d.
auct. si qua mulier. d. l. si quis heredem. Tiraq. vbi supra. nu. 33
m c. religioso. §. i. de senten. execom. in sexto.
n Hostien. in capitulo statuimus. ver. posse. de regulari. Io. tom.
Andr. Domin. & Pibilib. in dicto capitulo beneficii. Ar-
chidia. Ioan. Andr. & Philipp. in dicto capitulo religiosi.
Tiraquel. vbi supra. nu. 21.

a Host. Ioan. And. in c. de his. de sepult. colum. vlt. Io. And. n. ic. relatum. co. tit. Tiraq. vbi supra. nu. 23.

b Lap. Anchar. Franc. in cap. cum nullus. de tempo. ordina. Tiraquel. vbi supra.

c Tiraquel. vbi supra.

d d. c. religiofo. vbi Lap. Anch. & Dom. Tiraq. vbi supra.

e Lap. Anc. Dom. Io. An. Eleaz. in d. c. beneficio. Tiraquel. nu. 24.

f Doff. vbi supra. Silue. vbi supra. §. xi.

g L. Deo nobis. C. de episc. & cler. in Auth. de nupt. §. secundum occasionem. vbi glo. in §. de inge. in princ. ver. aut serui.

h Abb. in ca. ij. numer. 9. de vita & bono. sta. cler.

i Berous. in c. in presentia. n. 538. de pb. capit. quia irregularitatibus. xix. quastio. ij. aut. ingreffi. C. de sacrosan. eccles.

l d. aucten. ingreffi. vbi glo. & doctor. Clar. §. testamentum. quastio. xxvij. ad fin.

m glo. in cap. i. ver. domum. de religio. dom. in sex. Calde. consil. xlvi. de restam. Alexan. consil. lxxxvij. nume. 1. lib. ij. Dec. consil. 559. & in c. in presentia. de prob. Clar. vbi supra.

n Clarus vbi supra.

o Bal. consil. 49. lib. v. Cor. consil. lxxxvij. colum. ij. & idem Corn. consil. clxxxij. lib. ij. Socin. consil. clxxxij. lib. ij. & consil. ccxcv. nume. 2. cod. lib. Cur. iun. consil. xlviij. num. 8. Rip. in l. prima. num. 1. §. de vulga. Berous. in cap. Raynutius. numero 390. & seq. de testamen. Clar. vbi supra. quastio. xxx. Didac. in cap. primo. nume. 2. 1. de testam.

p Soc. & Rip. vbi supra. Gul. Bened. in c. Raynutius. ij. par. n. 8. Turp. in l. si. nu. 191. C. de pac. Clar. in d. q. xxx. Didac. vbi supra.

q Bal. & Ang. in lex factio. ff. de vul. Cur. iun. consil. xlviij. in fine. Cr. aue. consil. cliij. nume. 2.

r gl. & Bar. in aucten. idem est. C. de bon. qua lib. Siluef. ver. religio. 6. q. 1. vers. quantum vtrū.

rit.) vt Deo excelso famuletur, vltro à se abdicet, omniaque (vt dixi) bona sua in monasterium transferat, quod capax sit. 1. Nec profecti quicquam immobilium bonorum ex testamento capere possunt, neque vt sibi ipsi retineant, neq; vt monasterio acquiratur, si ex minorib. sint, si verò ex alijs mendicantium speciebus, sic capere ex testamento immobilia bona possunt, vt illis distractis eorum pretium in suas utilitates vertat, vt diximus su. Alij verò nō mendicantes religiosi, quos nihil prohibet immobilia bona in communi habere, capere quidem ex testamento possunt, verum, quæ acceperint, bona monasterio, non ipsi monachis, quibus relictum fuerit, acquiruntur. n. si sic quidem, vt ipso iure, & absque vllō monachi factō hereditas rectā in monasterium transeat, qđ frequentissimi Doctores Pontificij iuris tradiderunt. o. vnde fiet, vt monachi huius aditio nequaquam desideretur, sed monasterium quoque ipsum, aut solus Abbas adire poterit, itē nisi monachum hunc decedere contingat, ante aditionem hereditatis, vel ipsam hereditatem repudiare, monasterij nihilominus præferetur substituto, quæ secus se haberent, vbi monasterium ipsum adire non posset, nisi factum monachi intercederet, quam sententiam iuris Celsari Doctores creberrimis calculis sequuti sunt, quocirca in foro Ecclesiastico superior, in foro autem Celsareo posterior sententia præferetur, v. & qui monasterium capax ingressus fuit, non priuatur substitutionis iure, si cui substitutus in hereditate fuerit, quamuis tunc priuatur, cum ad incapacem religionem transtulit, hanc tamen incapacem religionem egressus substitutionis eiuldem ius recuperabit. q. Aded autem verum est, eum, qui religionem profectetur, se ac sua monasterio dicare, vt creditum sit à multis, vt ne filium quidem legitimam petere posse, dum pater, qui religionem profectus fuit, in humanis agit, quamuis alimenta ei deneganda non sint, & qua de re, & nos egimus, in tractatu de legitima, contrariam tamen opinionem sectantes, nempe deberi legitimum

igitimum filio, simul atque pater fuerit profectus religionem. A.

110 Item dictum fuit, vsum fructum, quæ pater in bonis aduētitijs filij habebat, ipso monasterium ingreffi, & religionem profecto extingui, alij tamen dixerunt, non fructi, alij dimidiam vsus fructus apud patrem mansuram. b. Sed hæc tamen parui æstimanda sunt, præ his, quæ ratione paupertatis, obedientiæ, ac castitatis monachum adstringunt, namque vt à paupertate in eipsum, neminem latet, diris Pontificum Romanorum execrationibus sanctum fuisse, ne quis religiosus, qui tria prædicta præcepta iuravit, propria aliquid habeat, & siquidem, vt hæc abbas possit cum aliquo monacho iuris hac in re agere, & proprietatem vt habeat, concedere, quia proprietatis abdicatio sicut castitatis custodia aded est annexa regulæ monachorum, vt nec Summus Pontifex ad velle eam concedere licentiam possit d. datur, v. hinc monachus proprietatem aliquam habere deprehensus post monitionem regularem extra monasterium eiciendus est, nec amplius in eo recipiendus, nisi eum iuxta monachum disciplinam pœniteat. e. vt olim Innocentius Tertius constituit, sed Gregorij Constitutione postmodum aliud statutum videtur, dum sanxit, vt præfidentes Capitulis celebrandis secundum statutum Concilij generalis, quod incipit, In singulis, & seu Abbates, seu Priores fugitiuos suos, & eieetos de ordine suo requirant sollicitè annuatim, qui, si in monasterijs suis reperi iuxta ordinem regularem possunt, Abbates, seu Priores eorum monitione peruenia per censuram ecclesiasticam compellantur ad eos recipiendos salua ordinis disciplina, quod si regularis ordo non patitur, autoritate Apostolica provideant, vt apud eadem monasteria in locis competentibus, si absque graui scandalo fieri poterit, alioquin in alijs religiofis domibus eiusdem ordinis ad agenda ibi pœnitentiarum talibus vitæ necessaria ministrantur, si verò huiusmodi fugitiuos, vel eieetos inuenierint inobedientes, eos excommunicent, & tamdiu faciant ab ecclesijs prælatis excommunicatos

a in tract. de legit. ver. ex substantia deficiente. numer. 17. & seq. Socin. in reg. clxxx.

b Siluef. post alios quos citat, vbi supra.

c c. monachi. c. cum ad monasterium. de sta. mona.

d d. c. cum ad monasterium. in fi. vbi gl. Im. Abb. & alij.

e c. cū ad monasterium. de sta. monac.

f cap. si. de regular. Abb. d. c. cum. d. monasterium.

g c. i. singularis de sta. non.

h d. c. si. de regula.

i Archi. & Toā. And. in d. c. cū ad monasterium. Siluef. d. ver. religio. §. 7.

k Siluef. vbi supra.

l d. c. non dicatis. xij. q. i. Siluef. vbi supra.

m Aucten. in gressi. C. de sacrosan. eccles. & in ca. ij. de sta. mona. Bal. in l. prima. C. de his, quæ pœne nom. Bart. Bald. & Imol. in l. si alienum ff. de heredi. instituen. Siluef. vbi supra. §. septimo. numero. 3.

n Siluef. vbi supra. numero quarto. & Archidiac.

publicè nuntiari, donec ad mādatum ipsorum humiliter reuertantur, n. prium verò, quod atinet ad hanc re, dicitur (vt aliqui tradiderunt) quicquid monachus prælato suo inuito, aut ignaro possidet, 1 quod tamen ex prædictis constat, non plene esse dictum, si quidem etiam annuente, atq; etiam expressè assentiente prælato monachus nihil proprium habere potest, ita vt arbitrio suo disponere de eo possit, neutro igitur modo pmititur monacho proprium habere, nempe de re aliqua arbitrio suo disponendi, etiam prælato permittente ius habere, neq; etiam ea clam prælato, vel eo inuito. v. i. Non prohibetur tamen prælatus monacho suo alicuius rei vsum cōcedere, ex qua potestate consequetur, vt propria ad commoda, vt salua rerū substantia, nō autem ad aliena possit, nam, & si vsum, non tamen & vsufructum ei concedere potest, vt ei monacho liceat, quod sibi superfluerit, alteri erogare, sed monasterio id seruandum est, cui monasterio, vt diximus, omnia sunt quæ sita, 1. quin etiam, si quis monacho vsufructum ita relinquat, neq; illam Abbas auferre ipsi possit, qui si Abbas eū vexarit, legato priuatur, nihil ager, neque impedimento erit, quomin⁹ monasterio acquiratur, quamuis, si ita relictus fuerit vsufructus, donec, & quādiu Abbas illi quæstionem nullam fecerit, eo autem quæstionem faciente nihil relictum velit, existimetur huiusmodi valere dispositionem. m. Ne tamen credas, vt monachum, qui nutu accedente Abbatis, vel prælatis bona aliqua possidet, quamuis superfluant, propterea huius pœnis irritum esse, quas statutas dixi aduersus eos, qui propria bona possident, modo ea resignare in manus prælati sit paratus, vt peccato quidem non caret platus, qui id patitur, nec monachus, qui aduersus constitutiones, regulas, que faciunt, hoc prætextu Abbatis id permittentis n. Sacrosan. vt autem Syno-

a c. ij. Sess. 25 de refor.

b d. c. cum ad monasterium. in fin. de Stat. mon.

c Fely. in c. fi quando. versi. ad si. nu. 5. de rescript.

d. Tho. ij. q. 88. art. vlt. et in 4. sent. dist. 38. q. i. art. 4. lo. an. in regu. semel Deo. in mercu. Borgia. in tra. de irregu. par. vi. tit. de voto. & vo ti redemp. nu. 18. Car. Contra ven. in lib.

e c. dilectus. ij. c. quonia de simo.

f c. gesta. di. 74.

g c. quid cul parur. 23. q. i. Silue. ver. obedientia. §. i. et ver. religio. 6. §. sexto.

b. c. ad monasterium. de sta. mon. Silue. ver. religio. 7. §. i.

... dus Triden. constituit, vt nemini regularium tam virorum, quam mulierum liceat bona immobilia, vel mobilia, cuiuscumque qualitas fuerint, etiam quouis modo ab eis quaesita, tanquam propria, aut etiam nomine contentus possidere, vel tenere, sed statim ea superiori tradantur, conuentuique incorporentur. Nec deinceps liceat superiori, bona stabilia alicui regulari concedere etiam ad vsum fructum, vel vsum, administrationem, aut commendam, administratio autem bonorum monasteriorum, seu conuentuum ad solos officiales eorumdem ad nutum superiorum amovibiles pertineat, Mobiliam vero vsum ita superiores permittant, vt eorum suppellex statim paupertatis, quam professi sunt, conueniat, nihilque superfluum in ea sit, nihil etiam, quod sit necessarium, eis denegetur, quod si quis aliter quicquam tenere deprehensus fuerit, vel conuictus, is beneficio actiuo, et passiuo voce priuatus sit, atque etiam iuxta suae regulae, & ordinis constitutiones puniatur. A Alterum est precipuum, fixumque religiosis votum, castitatis continenter, enixque seruanda, quam & si omnes clericos, vbi factis inaugurati sunt, seruari debeat, & oporteat, longe tamen enixius in religiosis, postquam hoc votum nuncupauerunt, desideratur, adeo quidem, vt traditum sit, & neque Abbatem, neque ipsam Pontificem Maximum relaxare hanc obligationem posse, & interdicta est enim monachus quacumque mulierum etiam coniugalis coniunctio, necdum ea, quae alio in homine peccato, & vitio non vacat, & quamquam possit forte vtilitatis cuiusdam maxime publicae causam spectantis ratione Pontifex Maximus concedere, vt tantisper monachus in matrimonio esse possit, dum prolem suscipiat, & autem a monachatu obseruatione penitus solueretur, ita vt monachus dici amplius non possit, quod factum quandoque meminit Felynus: c qua distinctione dirimuntur, quae variae circa hunc articulum reperiuntur doctorum sententiae, & si modo accipienda est haec distinctio, quam certe vix Ego admittendam opinor, vbi enim semel continentiae fines exceleserit, satis dicitur voto

esse contrarium, & fides castitatis violata, si tamen, verum est, vt Felinus ait, sic olim a Pontifice Maximo seruatum esse, credam non sine maturo consilio id fecisse, quapropter ne os in celum poneretur, quod factum est, licere concedam, ac fieri ex suprema eius auctoritate posse. Tertium idque non leuius ceteris, quo regulares homines coercentur, vinculum, est, arcta illa praelato suo parentis, & actiones omnes suas ad eius numerum componendi necessitas, quam obedientiam vocant, necesse enim est, eius praelati praecpta monacho reculare, modo ea diuinis, regulisque ipsius praecptis non aduersentur, nec onus imponant grauius, quam regula ipsa praecipiat, vnde, si quid praecipiat regulae normam excedens, vt pro commissis haecenus delictis ille poenam luat, non dubium est, eum hoc praecpto teneri, vel si in continentis lasciuiae corrigendae modum maiore indicto ieiunio adhibeat, vbi secus videtur, cam non posse coerceri, & Quod, si quid ieiunij indicat alia nulla existente causa nisi, vt magis mereantur monachi, non tenentur parere, sed nec ad ea tenentur, quae sunt praeter regulam, vt, si quid communi, & indifferens praelatus monacho iubeat, & si id alioqui sit leue, puta festuam asportare, vel librum, aut literas ad proprii amici commodum conscribere, aut quid aliud huiusmodi, secus erit, si, quod praecipiet, infra regulam sit, puta, vt corpus reficiat, viresque & spiritum colligat, nisi ille sciat, inde sibi periculum esse metuendum corporis, animaeque salutis. In quod dubio autem aiunt, satius, cuiusque esse, opinari, praecptum praelati eiusdemmodi esse, cui obtemperandum sit, ideoque perperam agere, & in vitio esse monachum, qui praecpto praelati, quod dubitat, num seruari debeat, parere non vult. & Inter cetera vero, & monacho imponuntur, praecpta, & haec sunt, vt singulo quoque mense sanctiss. Eucharistiam sumat, vt lineis vestibus nullo pacto vtatur, vt silentium in dormitorio, & refectorio, & oratorio, atque etiam certis horis in claustris seruet. & Illud quae quandoque contingit, vt in mona-

monachus in maxima parentum necessitate praelato suo prohibenti supplicat parentibus ferre, an parentibus ipsi filij opem implorantibus, victusque vices pias reddi sibi exposcentibus obtemperare potius teneatur, & decisis comperio, tunc deum patrem esse potorem, cum ea in necessitate iacebat prius, quam filius monasterij ingrederetur, secus, si filio iam religioni addicto, praelati iure sui imperium, & iugum igresso, patris necessitas emergerit. A Sed tamen monachi non solum praelato monasterij sui, sed & ipsi Episcopo interdum parere debent, illi s. monachi, qui propria inuinitate Episcopi imperio subtrahit non sunt, in criminalibus si quidem cognoscendis aduersus monachum Episcopo Abbas, alterve non exemptus praelatus cedere debet, quamuis in his, quae disciplinae, & praecpta religionis illius spectant, praeferrendus sit Abbas, aliusve praelatus Episcopo. a Quae elitum est, si an professio illius teneatur, qui, cum profiteretur, rotundo ore testatam praelato mentem suam fecit, nollet se quodam ex tribus praecipuis votis, puta, castitatis, vel paupertatis, aut obedientiae teneri, an potius testatione hac repudiata, professio teneatur, & verus est, professionem huiusmodi nullam irritamque esse, vt contrarium, & repugnantem ipsi religionis substantiae. c At regularia beneficia in titulum regularibus professis prouideri consueuerunt, cum per resignationem, aut aliam illa in titulum obtinentis vacare contigerit, religionis tantum illius ordinis, vel his, qui habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneantur, & non alijs conferri debent, quod a Sacros. Synodo Tridentina capite decimo Sessionis quartae decimae statutum fuit. 129 Regulari clericis interdum religionem ipsam, cui sese addixerant, deserunt, quod contingere solet, vel eorum ipsorum vitio, & culpa, vel cum maioris, meliorisque frugis cupidum ad religionem aliam migrant, vel quia ad aliud quod operosius ministerium vocatur. 130 Sui quidem ipsorum vitio, & culpa id contingit, cum vel ipsi illa vitae san-

ctitatem, seu austeritatem, & angustias praesens sua auctoritate iugo excusso in solutam vitam se proijciunt, atque effundunt, & apostatarum in gregem se conijciunt, de quibus alio loco dicemus, vel, cum ob demerita, flagitiaque sua, quorum nulla poenitentia in sua pignore confusi, sed contumacia in sua pertinaces nequaquam se pigere ostendunt, de monasterio eijciuntur, ad quod tamen ita demum est confugiendum, si indomitos correctionisque omnis, & disciplinae incapaces eos esse cõstet, & quod si monachus seuerè nimium, & iniuste à suo Abbate casus è monasterio ad praelatum maiorem confugerit, non magis creditur peccare, quam feruus, qui nimiam domini sui sententiam effugiat. & Maioris autem frugis desiderio sua religionem alterius religionis causa quae doque post habere solet, nedum, si ea, ad quam migrant, arctioris vitae sit, verum etiam, si parisi, aut etiam laxioris nonnquam sit institutionis. & Ac, cum religio nuper optata angustiores etiam re ipsa habet cancellos priore, nec constat, monachum quadam animi leuitate quasi vento impulsam, odiove sui praelati, aliave temeritate, vel inconstantia, sed solo maioris fructus desiderio adduci eum, qui illam deserere vult, tam honesto eius voto annuendum est à suo praelato, qui hac de causa aditus interpellatusque fuerit, & qui praelatus si assentiri noluerit, & forte neget, iusta esse, qua monachus mouetur, discedendi causam, asserens forte, nulla eum charitate, sed sua ipsius quadam propria indignatione, aut animi elatione adduci, negotium ad praelatum maiorem, cui subsunt, appellatione interposita deferendum erit, nec quicquam obstabit, quamuis religionis prioris caueretur proprijs priuilegijs, ne quis ab ea religione ad aliam quamuis angustiorè transire posset, huiusmodi enim in terdictum eas migrationes, & transitus dumtaxat vetare censetur, quae ex mera animi leuitate, aut temeritate in iacturam proprii ordinis quae fieri consueuerunt, sub specie, & simulata quadam vberioris si uelut imagine. & Vbi verò pares sunt huius, quam appetit, ac illius, quam deserere vult

a S. Tho. in 3. quolibet. art. 16. Sil. ver. religio. 6. §. 9.

b Ab. c. qua to. de off. ordi. no. in cap. trasmissa. de electio. Silu. ver. obedientia. §. 8.

c Ab. c. vt clerici. de regul. Silu. ver. religio. 3. §. 6. in fi.

d Silue. ver. religio. 6. §. 5.

e Val. in c. ad audientiam. de appel. Foler. in trac. de ordine procedendi cu. mon. nu. 46.

f ea. licet. extra de regula.

g Silue. verb. religio. 4. §. 2.

vult, religionis metæ, potest ex causa, eius prelatatus, vel episcopus capitali accedente consensu eum missum facere, vt optatam ad religionem se transferre possit, nulla autem extante causa, facere hanc se transferendi potestatem potest præter Summum Romanum Pontificem nemo. A

133 Quinetiam si magis vendantes datur essent religioni, quam nunc optat, habent, sed quæ tamen melius regant, quæ prioris religionis, eod forte quod temporum depravatione & illa sic laxata, remissæque sint, vt precipites potius ferri, quam freno duci, regiq; videantur, non erit huic desiderio repugnandum, sed, & si davior parciore sit huius, quam deserit, victus ex causa tamen potest Episcopus eiusve monachi prelatatus, ei indulgere, & nulla autem existente causa Pontifex Maximus solus indulgere poterit, ille tamen caueat, quomodo animæ suæ salutari prospiciat. b

135 Causæ autem legitimæ ad laxiorem religionem transeundi esse possunt, tenuis aut delicata valetudo, & huiusmodi. f Non pretereundum tamen censui, eam quoque dici magis arctam religionem, in qua cum maiore sanctitatis, cultusq; diuini obseruatione, & pinguiore animarum fructu degitur. c

137 Quis verò is sit eorum prelatatus, à quo transeundi venia impetranda sit, dubitatum vidi, sed vetiorem sententiam esse opinor, & receptam iure, quam Angelus Clauasius scriptam reliquit nec menti Abbatis Panormitani repugnare opinor, nempe in ordine prædicatorum petendam esse à prouincia, illius præfecto licentiam, in minorum autem ordine petendam esse pariter à prouinciæ ministro seu custode, quamuis Siluester opinetur, d etiam priorè, vel Guardianum (vt vocant) alteriusve nominis præfectum monasterio datum, hanc potestatem facere posse, quod ex proprijs religionis priuilegijs fortasse procedet, non ex iure tamen generali, quandoquidem cum aliquis intra religionem aliquam regularem accipitur, non illi monasterio tantum, in quo facit professionem, sed toti, atque vniuersæ religioni, aut saltem prouinciæ, acqui-

a gl. Ioan. 9. quest. i. i. sum. gl. & Ab. in c. non est. de regul. v. Siluest. vbi sup.

b Ab. d. c. monasterium post gl. Siluest. vbi sup.

c Siluest. vbi sup. S. j. in fi.

d Siluest. vbi sup. S. 3.

e 18. q. 2. cap. Abbates. Siluest. vbi su. S. 5.

f Siluest. vbi supra.

g Ab. d. c. licet Siluest. vbi supra.

h c. i. in extra uagan. co. ti.

sitis censetur, quod vel ex eo patet, quod hoc atque hæc ad monasterium eiusdem prouinciæ transfertur, & prouincialis contentus arbitrio locum, sedemque mutat, vnde apparet, non esse in eum solius prioris potestatem, item constat, non posse priorem vel Guardianum sua autoritate aliud eum obligare, quando igitur minus debet ei licere, eum penitus à religione alienare, & manumissum ab eius obseruatione facere, illud tamen constat, non posse Abbatem, vel priorem suo monacho absq; vlla causa missionem petenti simpliciter eam concedere, ne hoc modo euagandi fenestra aperiat, e t quæ tamen ei eicere eum possit vbi eum experitur omnino contumacem ferendis, soluendisque pœnis, quæ ob culpâ ei iniunguntur, t quod si quis animo angustiorè religionem ingrediendi, ab ea, quam fuerat professus, dimitti se impetravit, quam deinde ferre non possit, antiquiorem que propterea repetere vult, cum angustiorè aliam non reperiat, accipiendus est, quod causa, ob quam à religionis huius vinculis solui se impetraret, secuta non sit, nempe, vt aliam profiteretur religionem. r

141 In primis verò hoc curandum est, ne cui transitus ad aliam religionem permittatur, vbi ex hoc suæ prioris alumnæ religioni aliquid notæ inuri potest, vel grauis aliqua iactura, t quia etiam traditum est, licere tunc antiquiori eius nutrice religioni monachum hunc quamuis intra monasterium arctioris vitæ receptum deuocare, modò illius religionis deprauati mores in eâ nõ fuerint, vt leua fama laboraret, atque ille propterea sedem melioris nominis quereret, e quod mihi equum videtur, cum ex hoc transitu maius sit discrimen, quod religio est perpeffurâ, quam lucrum monacho huic ex tali transitu querendum.

143 Prohibentur tamen hi, qui mendicitatis regulam sequuti, ad religionem non mendicantium transire, t excepta Carthusiensium religione, ad eam enim nulli interdicitur accessus, quamuis mendicitatis onus ei iniunctum non sit, tan tæ asperitatis illa habetur religio, u sunt, & quibus per-

suasum est, prædicatorum institutionem à quouis, quantumlibet angustæ religionis monacho priore omiſſa eligi posse. A

145 Sed, quò t professores ordinis cuiuscumque paupertatis, eo libentius, in qua vocati sunt, vocatione persistere, transeuntesque ad non mendicantium ordinem in eodem conseruari quietius studeant, quo in ipsis discordiarum, & scismatum genitrix, & nutritrix Quintus sacro Viennensi approbante concilio, mendicantes quoslibet, qui ad non mendicantium ordinem etiam autoritate Apostolica transierint, vocem aut locum in capitulo ne nullum habeant, tamen alijs eiusdem sodalitatij id eis concesserint: Item, ne ad prioratus, administrationes, aliæ officia etiam tamquam vicarij seu ministri, aut aliorum vices gerentes assumi possint, nec animarum curam, & regimen per se nec per alios exercere possint, r Item sanxit Synodus Trid. vt nemo regularis cuiuscumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem, nec detur licentia cuiquâ regulari occultè ferendi habitum suæ religionis. c

147 Neque ideo tamen t deceptum aliquem volumus opinantem, ad arctiorem regulam nunquam transitum denegari eum & quandoque enenire posse, vt quamuis angustior sit, quam colit, religio, ab ea tamen ad ampliorem transire liceat, veluti, t si ea, in qua nunc degit, religio ordinem sacrum non desideret, illa verò, ad quam transigrare, cupit, hoc exquirat, quapropter est traditum, canonicum regularem sacris ordinibus initiatum ad monachorum Benedicti conuentum transire posse, v quamuis transire tunc non posset, v sacris ordinibus actus non esset, cuius rei est ratio, quia, & si monachos Benedicti angustiores compescant habent, quam canonicos Lateranenses, eis tamen sacros ordines ascendere, non est præceptum, vt canonicis Lateranensibus, quandoquidè supra admonuimus, initio huius monachorum institutionis, eos non consueſſe ordinibus ecclesiasticis adſociari se facere, e quæ fuit senten-

tia D. Tomæ à præcitato Siluestro ad uersus aliorum opinionem probata. f Sic vides, quod, & si monachorum pariter, & canonicorum regularium ad meditando cœlestia, æternæque bona iprimis religio instituta sit, sed monachorum vita arctior sit, ordinis tamen sacri ratione, canonicis ad monachos facilior est transitus, t quam econtrâ.

150 Si quis t post simplex votum certæ religionis susceptum, in alia religione laxiori postea professus fuerit, nõ prohibetur in ea permanere, nam polterius solenne votum priori simplici de rogare censetur, pro voto simplici tamen non completo penitentia erit ei imponenda. o

151 In duobus t autem monasterijs ne credas locum sedemve monachum vnũ habere posse, neq; Abbatem cum suis monachis hanc posse licentiam concedere. n

152 Monachis bona monasterium suum in aliud mutantis, antequam in priore monasterio professionè fecerit, eum sequentur, & illi monasterio, in quo professionem emisit, querentur, si illud capax sit, professione autem in priore monasterio facta, si ad aliud monasterium se transferre voluerit, nihil eorum secum feret, quæ illi prioris quæstæ iam erant, nisi licentiam se transferendi ab illo consequutus sit, licentia autem transeundi obrenta, vel ex necessaria aliqua causa translato, vltum fructum, quamdiu vixerit omnium rerũ feret secum, quas priori monasterio res dederit, ne huic posteriori monasterio onerosus nimium sit. i

Sed, quia regulares de vno ad alium ordinem translati facile à suo superiori licentiam standi extra monasterium obtinere solebant, ex quo vagandi, & apostatandi occasio tribuebat, propterea Synodus Tridentina decreuit, vt nemo cuiuscumque ordinis prelatatus, vel superior vigore cuiuscumque facultatis aliquem ad habitum, & professionem admittere possit, nisi, vt in ordine ipso ad quem transferratur, sub sui superioris obedientia perpetuò in clauſtro maneat, ac taliter translatus etiam si canonicorum regulariũ fuerit,

a Siluest. vbi sup. nu. 6.

b cle. i. de regular.

c Sess. 25. ca. 19. in fi.

d ca. mandamus. 19. quest. 3.

e c. illud 16. quest. i.

f S. Thom. 2. 2. quest. 189. Siluest. vbi su. S. 8.

g c. pc. co. tit. de regul. in 6.

h c. si. vbi gl. de religio. do mib.

i Siluest. ver. religio. 4. S. de cimo. ex cap. cognouimus. 16. quest. 6. c. si quis rapuerit. 27. quest. prima.

a Sess. 14. cap. xi.
 b Io. And. 6. quest. i. cap. v. Siluest. vers. religio. septimo. §. tertio.
 c Siluest. ubi supra.
 d cap. quod dei timorem. ubi Abb. de sta. monachor. Siluest. versiculo. religio. septimo. §. septimo.
 e Panormita.
 in c. super eo.
 de regular.
 f Siluest. ver. 153
 apostasia, que sione. §.
 g Ab. consil. 154
 68. col. ij. li. i. Crauer. consil. 321. nu. ij. Me noc. de arbit. ind. lib. ij. cen. ij. cas. 244. nu. 5.
 h c. clerici of scia. in fi. ubi gl. de vita & honest. cleric. Siluest. ubi su. §. xi. et in ver. excommunicatio. §. 24. c. ut periculosa, ne cler. vel monachi. in sent. Ruin. cons. 7. nu. 14. in fi. li. 5. Cla. lib. 5. §. si. questio. 76.
 in c. periculosus habitum.
 i gl. in c. si. ver. extrinseci de vita, & honest. cler. Calcan. cons. 123. nu. i. Clar. ubi sup. licet Archid. & Clau. A quen. aliud scripserit. Archid. in d. c. periculosus, Claud. a quē.
 in l. ut vim. nu. 99. de Inst. & iure.
 x Siluest. d. vers. religio. §. xi.
 l c. ut clerici, ex. co. ti. de reg. m Siluest. d. ver. religio. 7. §. x.
 n tot. tit. ex. me. sede. vacan. Pa. in. eo. trac. q. 8. par. ij. prin.

ximi venia speciali Monachus admittenti; e egrediens verò post professionem monachus venia non petita, apostatarum pœnas luet, f ac si palam egressus uxorem duxerit, præsumetur hoc casu muta fide eum ductum esse, quare erit aduersus eum de hæresi, vel apostasia inquisitoris questio, aut coëctio. g
 Sciendum est tamen, quamcumque ad dignitatem, aut curam beneficii secularis promoueat monachus, etiã ad episcopalem, numquam habitum suum monachalem deponere posse, ad eò vt, si temerè eum habitum posuerit, excommunicationem incurrat, h poterit tamen ab hoc excommunicationis vinculo prælatus ipsius eò soluere, Cald. cons. sexto de sen. excommunicationis & si habitum quidem monachalem, sed alio habitu contextum ferat, excommunicationem tamen incurret, nec à tribus religionis solennibus votis soluitur, excepto obedientiæ voto, cui per Episcopales infulas subtrahitur, i & cum ad ecclesiam Abbati non subiectam transferatur, nam si ea ecclesia nullatenus Abbati subiecta sit, monachus ad eam translatus Abbatis ab imperio immunis penitus erit, sin Abbatis aliqua ex parte imperio parere teneatur, seu in spiritualibus, seu in temporalibus, ea ex parte Abbatem agnoscat, in qua eum credata sibi ecclesia puriter agnoscat, in alia nequaquam. k
 Clerici autem, qui se fingunt habitu, & nomine monachos, & non sunt, corrigi debent, vt veri monachi sint, aut veri clerici. l
 Socium tamen monachum eiusdem religionis habere eum decet, qui ad regendam secularem ecclesiam manumittitur monachus, si commodè eum habere potest, nisi ea, ad quam traducitur, ecclesia, monasterio, seu religioni illi, vnde ipse monachus exiit, subdita nullo modo esset, eamque curam vti m laicus quilibet sacerdos haberet. m
 Quæsitum fuit, an capitulum ecclesie canonicorum regularium vacante ecclesia possit statim mutare, & Benedicti regulam, statimque assumere, ego ex generali regula id non licere opinor. n

DE

De Monialibus. Tit. II. 253
 DE MONIALIBVS.
 Titulus. I I.

SVMMA RERVM.

- 1 Moniales angusta clausura obseruatione tenentur.
- 2 Quando moniales egredi possint monasterium.
- 3 Quando possit quis monasteria ingredi monialium.
- 4 Monialium numerus in singulis monasterijs quomodo statuendus.
- 5 Moniales debent sustentari absque penuria, non autem commode.
- 6 Auxilium brachij secularis implorandum pro custodia clausurae.
- 7 Ingrediens monasteria monialium sine licentia hodie excommunicatur.
- 8 Licentiam quis dare possit ingrediendi monasteria monialium.
- 9 Consuetudo immemorabilis, vel institutio non impediunt clausuram.
- 10 Tertiaria professæ debent seruare clausuram, non professæ coguntur profiteri.
- 11 Puella educari possunt in monasterijs non obstante clausura.
- 12 Infirmitas, vel profectendi solennitas non est causa, vt mater vel soror ingredi possint.
- 13 Remedia, ne puellæ cogantur fieri moniales.
- 14 Monasteria transferenda ad ciuitates.
- 15 Monasteria virorum, & mulierum debent esse separata.
- 16 Beguina abolitæ.
- 17 Tertiariæ permisse.

QVÆ DICTA sunt supra de regularibus. & monachis masculis, eadem ferè omnia & de monialibus dicta intelligentur, si talia sint, quæ & feminis adaptari, conuenireque possint, hinc, & quæ de professione dicta sunt, has quoque comprehendet, & quæ circa paupertatis, obedientiæ, ac castitatis eorum versantur, A & ipsæ pariter singulis mensibus confessionem peccatorum facere, & sacrosanctam Eucharistiam suscipere debent, ac sacros. concilij Triden. dispositione capit. x. Sess. xxv. præter ordinarium tamen confessorum alius extra ordinarius ab epi-

scopo, & alijs superioribus aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audite debeat.

Præcipua tamen quædam extant, à monialibus solis custodienda, que monachos non coercent, velati est illa subtilis claustrum obseruatio à Bonifacio Octauo præscripta, n nempe, vt, cuiuscumque religionis vel ordinis sint moniales, sub perpetua in suis monasterijs clausura permaneant, ita vt nulli earum religionem tacite, vel expresse professæ monasteria egredi vlla occasione liceat, n nisi ex aliquo morbo contagionis euidens periculum, aut scandali imminens laboret, n nulliq; vt perlonge quantumlibet honesta (nisi ratioabilis, & manifesta causa existat) vt cum tutoribus, medicis, tonsoribus, fabris, similibusve officijs & artibus egent, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia ingressus, vel accessus ad eas pateat, vt sic à publicis, & mundanis conspectibus omnino separate seuire liberius Deo valeant, & lasciuiendi opportunitate sublata eidem corda sua, & corpora in omni sanctimonia diligentius cultodire, idque vt commodius seruari valeat, n statuit, ne in monasterijs ordinum mendicantium plures moniales admittantur; quàm ex ipsorum monasteriorum bonis, vel proventibus possint absq; penuria sustentari, n nec tamen contributio exigit, vt commodè, sed tantum, vt absque penuria sustentari possint, sed, quia parum esset iura condere, nisi aliqui ea exequerentur, idem Bonifacius eadem constitutione omnibus Pontif. dignitate, & iurisdictione insignitis, præcipiendo mandauit in virtute sanctæ obedientiæ, sub obestatione diuini iudicij, & æternæ maledictionis comminatione, vt in ciuitatibus suis, ac diocesis in monasterijs sibi ordinario iure subiectis sua, in his verò, quæ ad Romanam ecclesiam immediate spectant, Apostolicæ sedis autoritate, Abbates verò, & alij tam exempti, quàm non exempti ecclesiarum, monasteriorum, & ordinum quorumcumq; in monasterijs huiusmodi sibi subiectis prælati, vt de clausura conuenienti, vbi non est, ipsorum monasteriorum

a Ab. in c. si. num. 5. de sta. monach.

b c. periculoso, co. lit. de regular. in 6. ubi gloss.

steriorum expensis, & fidelium elemosinis prouideant, qua ratione & in prosequendo electionis negocio apud sedem Apostolicam, siue illud electurum nomine agatur, siue eligentium, aut earum, quæ ab electione appellat, vel contra eam opponunt, non debet ad sedem ipsæ accedere, sed procuratores transmittere. **A** Quam Bonifacij constitutione renouans sancta Synodus Tridentina capite quinto Sessionis vigesima quintæ præcepit sub diuini iudicij obtestatione, & maledictionis æternæ comminatione, episcopis omnibus, vt in omnibus monasterijs sibi subiectis ordinaria, in alijs vero sedis Apostolicæ auctoritate clausuram sanctimonialium, vbi violata est diligenter restitui, & vbi inuiolata est, cõseruari maximè procurent, inobedientes, & contradictores per censuras ecclesiasticas, aliasq; pœnas quacumque appellatione postposita committentes, † inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis: quod auxilium vt præstetur, omnes Christianos Principes hortatur eadem Sancta Synodus, & sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, omnibus magistratibus secularibus iniungit: Item statuit eadem sancta Synodus eodem capite, vt nemini sanctimonialium liceat, post professionem exire à monasterio etiam ad breue tempus quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab episcopo approbanda, indultis quibuscumque & priuilegijs non obstantibus.

7 Ingredi autem † intra septa monasterij nemini liceat, cuiuscumque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit, sine episcopi, vel superioris licentia in scriptis obtenta sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, que excommunicationis quidè pœna ante sacrum Trid. Concilium, non omnes tenebat, qui monialium quarumcumque monasteria ingressi fuissent, sed eos tantum, qui monasteria ordinis prædicatorum, vel minorum ordinis S. Claræ intrassent, nisi aliud Synodalibus constitutionibus cautum fuisset. **B**

8 Dare præ autem tantum episcopus, vel superior licentiam debet in casibus ne-

a c. in demeritatibus. §. porro, de elec. in 6.

b Siluest. ner. religio. 7. §. 2.

c in c. Statutum 19. q. 3.

cessariis, neque alijs vilo modo possit, etiam vigore cuiuscumque facultatis vel indulti.

Facultates autem, & licentias A postol. in grediendi monasteria pro libito mulieribus nobilibus concedi solitas Greg. x i j. constitutione lata abrogauit, & his occasio daretur, moniales à spiritualium rerum cogitatione, & exercitio auocandi, & scandala ac pericula incurrendi, eademq; constitutione interdixit quibuscumq; personis ecclesiasticis & secularibus, & ordinu quoruncumq; etiam mendicantium regularibus, ne prætextu licentiarum ab episcopis vel superioribus obtentatum monasteria pro libito, sed necessitatibus duntaxat ingredi audeant, neq; ipsos moniales admittant: quas pœnas aliqui eos quoque adstringere credunt, qui nullis facultatibus fulti monasteria ingrediuntur, vt ex Pij V. & Gregorij XIII. declaratione, & prætorij pœnitentiariæ vsu dixit Nauarrus c. de Constitutione Pij Quinti coercente licentias datas mulieribus ingrediendi monasteria virorum: sed forte res in casu nostro aliter se habet, neq; par ratio est, quandoquidem ingredienti monasteria monialium, vel ex Concilio Trid. suam excommunicationis pœnam habent etiam remotæ Gregorij constitutione, sed mulieres ingredienti monasteria virorum quibusdam exceptis, si pœnis Pij V. subtrahantur, alioqui impune transituræ sint: nec mirum videatur, quod plus plectantur, qui sine licentia, quam qui cum licentia ingrediuntur, hi enim, qui facultatibus Apostolicis nituntur, vti potentiores & fortè etiam audaciores magis comprimendi erant, nisi aliud: S. sedes statuat.

Multa verò adiecit, quæ ad clausuram sanctimonialium pertinent, & spectat sua cõstitutione Pius Quintus, & multa etiam Gregorius Tertius decimus, in nouantes etiam prædictam Bonifacij Octauæ constitutionem, & adijcietes, † quod, si aliqua moniales forsitan reperiantur, quæ consuetudine etiam immemorabili, aut instituto, vel fundacione regulæ suæ fretæ animo obstinato clausuræ prædictæ resistant, aut quoquomodo reluctentur ordinarij

ordinarij vnà cum superioribus earum, omnibus iuris, & facti remedijs compellant eadem tanquam rebelles, & incorrigibiles ad præcisè subeundum dictam clausuram, & perpetuò obseruandum. Atque vt mulieres etiam Tertiariæ, seu quæ de pœnitentia dicuntur, cuiuscumque fuerint ordinis in congregatione viuentes, si & ipsæ professa fuerint, ita vt solenne votum emisserint, ad clausuram & ipsæ præscriptam omnino teneantur, quod, si votum solenne non emisserint, ordinarij vnà cum earum superioribus hortentur, & persuadere studeant, vt illud emittant, ac profiteantur, ac post emissionem, & professionem, eidem clausuræ vt se subiciant, quod si reuoluerint, & aliqua ex eis inuenta fuerint scandalosa, seuerissimè puniantur, quæ omnia, multaque alia in hoc negocium opportuna idè Pius Quintus prædicta sua constitutione sanxit.

10 Sed, cum vsu venisset ambigi, circa prædictas clausuræ constitutiones, an Episcopus, vel superior possit in subiectis sibi monasterijs accipere puellas etiã, q̄ nolint habitum religionis suscipere, vt ibi certè moribus sanctis instituantur, quoulsque matrimonio collocandæ essent, amplissimi Patres Concilij Tridentini interpretes de hoc negocio consulti sic responderunt, Concilio Triden. interdictum non esse, quominus puellæ seculares in monasterijs monialium edicari possint, in his videlicet monasterijs duntaxat, quorum religionis propriæ institutiones expressè non repugnant, qualia sunt illa ordinis Sanctæ Claræ, item dummodo accedat episcopi, Abbatissæ, & monialium, superiorisque earum assensus, ibique puellæ solè absque ancillis vsque ad annuam ætatis vigesimum quintum, eandemque clausuræ legem obseruet, qua moniales adstringuntur, eoq; vestitu vtantur, qui virginali, ac modestæ conueniat, atque vbi semel monasterium exierint, ad illud amplius reuertit nequeant. † Declarauerunt quoq; idem Patres, non posse episcopum licentiam dare matri, forori, vel consanguineis, vt monasterium ingrediatur, causa visitandi filij, vel

fororem, & si grauissima aegritudine non sine mortis periculo laborantes, nec monasterium ingredi cupientibus, vt interfint, cum illè professionem emittit, vel religionis habitum suscipiunt, nec viduæ optanti in monasterijs virginum vsque ad finem vitæ, vt quietius uiuat, ac salutem animæ consulat, permanere, & nūquam egredi habitu seculari non mutato.

11 Ipse rerum vsus docuit, frequenter euenire, vt puellæ parentum, seu fratrum minis, ac terroribus impulsæ potius, quam sua sponte ad ductæ ad religionem trahantur, ex quo vix vlla bona speranda est fruges, † Propterea huic malo consulere volens eadem sancta Synodus Trid. xxiiij. c. xvij. statuit, vt, si puella, quæ habitum regularem suscipere voluerit, maior xij. annis sit, non ante eum suscipiat, nec postea professionem, emittat, q̄ explorauerit, vel eo absente, vel impedito, eius Vicarius, aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus virginis voluntatem diligenter, an coacta, an seducta sit, an sciat, quid agat, & si voluntas eius pia, ac libera cognita fuerit, habueritq; conditiones requisitas iuxta ordinis illius, & monasterij regulam, & monasterium fuerit idoneum, liberè ei p̄fiteri liceat, cuius professionis tempus ne ep̄s ignoret, teneatur præfecta monasterio eum ante mensẽ certiorẽ facere, quod si non fecerit, ab officio tam diu suspensa sit, quãdiu episcopo videbitur. Sequenti autem capite eiusdem Sessionis eadem S. Synodus Anathemati subiecit omnes, & singulas personas cuiuscumq; qualitatis, vel conditionis fuerint, tam clericos, q̄ laicos seculares, vel regulares, & qualibet dignitate fungentes, si quomodocumq; coegerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcumq; mulierẽ inuitam, præterq̄ in casibus à iure expressè ad ingrediendum monasteriũ, vel ad suscipiendum habitum cuiuscumque religionis, vel ad emittendam professionem: quicq; consilium, auxilium, vel fauorem dederint, quicq; scietes, eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquomodo eidè actui, vel præsentiam, vel consensum,

vel auctoritatem interposuerint, atq; conuerso eidem anathemati subiecit eos, qui sanctam virginum, aut aliarum mulierum voluntatem, vel accipiendi, vel votum emittendi, quoquomodo sine iusta causa impederint, eaque omnia, & singula, quae ante professionem, vel in ipsa professione fieri praecipit, seruari iubet non solum in monasterijs subiectis episcopo, sed & in alijs quibuscunq; ; solas excipit mulieres, quae poenitentes, aut conuersae appellantur, in quibus constitutiones earum seruari vult.

a Nouel. 123
Insti. Diuini.
de benef. c. 24.
b Clem. i. de
relig. dom.
c Extrauag. v.
de reli. do.
d Clem. i. ver.
obedientiam.
de relig. domi.

15 Item, quia monasteria sanctimonialium extra mœnia vrbus, vel oppidi posita malorum hominum praedae, & alijs facinorosis sine vlla saepe cultoribus sunt exposita, eadem propterea Synodus praecipit episcopis, alijsque superioribus, si ita viderint expedire, vt sanctimonialia ex eis ad noua, vel antiqua monasteria intra vrbes, vel oppida frequentia reducantur, inuocato etiam auxilio, si opus fuerit, brachij secularis, impediens vero, vel non obediens per censuras ecclesiasticas parere compellant.

16 Cauendum est autem maximè, ne virorum, ac mulierum simul cohabitatio eodè in monasterio permittatur.

17 Non omittendum hic duxi, Clementem V. earum mulierum statum damnasae, quae vulgò Beguinae appellatur, quarum conditio, & vita haec erat, vt nulli obedientiam promitterent, nec proprijs renuntiarent, nec vllam ex partibus à Sed. Apo. regulis profiteretur, sed certum quendam habitum sibi ipsis confectum deferrent, & religiosi quibusdam, quorum magis studiose erant, arbitrio suo adhererent, & de summa trinitate, & diuina essentia disputare, & praedicare audebant, ac circa fidei articulos, & ecclesiastica sacramenta opiniones Catholicae fidei contrarias introducebant, pluresq; fatuos homines secum in suos errores traherent, multaq; in perniciem animarum vergentia sub sanctitatis specie patrabant.

Sed postea Ioannes xxij. declarauit, eas, quae in vitio non essent, nec suspectae, sub praedicta Clementis constitutione comprehendendi non debere, iniunxitq; locorum ordinarijs, ne has,

quae culpa carerent, vllò pacto vexarent. c. IIIa. vero mulieres, quae tertij ordinis dicuntur, & minorum forores, propriam regulam, & propria praecipita habent, quibus stare, & parere, permittunt, quamuis nec castitatem, nec paupertatem vocent, earumq; est congregatio à sed. Ap. recepta, quemadmodum, & illarum, quae secundi ordinis dicuntur. s. quae sub D. Clare itella sunt ecclesiae addicte. v

DE ABBATE.
Titulus III.

E P I T O M E.

Hinc edocetur, quanta sit Abbatis dignitas, qualem esse oporteat cum, qui Abbas eligendus est, qua etate, quo in ordine clericali, qua literatura, unde sumendus sit, à quo sit eligendus, quando eius dignitatis plenum ius nascatur, quae Abbatum privilegiorum sint insignia, quam in suos monachos habeant Abbates iurisdictionem, tam in criminalibus, qm in civilibus, & auferantur in iurisdictione contra monachos episcopo, quem ad ordinem Episcopalem spectantia exercere ex privilegio Abbas possit, & an cum monachis dispensare, quid in bona monasterij iuris habeat, in alienationibus discernendis, an iura episcopalia praescribere vlla possit. Quomodo Abbas esse desinat quis, postremo pauca de Abbatij officio perstringuntur.

SVMMA RERVM.

- 1 Abbas quid significet.
- 2 Mendicantium prelati quibus nominibus appellentur.
- 3 Abbatia aliqua seculares sunt.
- 4 Abbatia est dignitas clarissima.
- 5 Abbates praecedunt omnes praeter episcopos.
- 6 Abbates habent quandam episcopalem auctoritatem vbi sunt exempti.
- 7 Abbas non exemptus non praecedit episcopi vicarium.
- 8 Abbas non creatur minor xxv. annis.
- 9 Abbas debet esse sacerdos.
- 10 Abbas olim esse poterat, licet sacerdos non esset.

Abbas

- 11 Abbas literatus vt sit, non est necesse, quamuis boni sit.
- 12 Abbas non efficitur, qui non sit professus religionem.
- 13 Nonisij quid loq; eliguntur ad episcopatum.
- 14 Abbas eligendus est ex monasterio cui praesiciendus est.
- 15 Conuentus eligi Abbatem non Episcopus.
- 16 Abbas non debet quis fieri statim quod religionem ingressus fuit.
- 17 Monasterijs duobus nemo praesse potest.
- 18 Confirmatio, & benedictio tribuunt plenum ius Abbati.
- 19 Confirmationum & benedictionem Abbatis quis faciat.
- 20 Abbates aliqui habent insignia Episcopalia ex privilegio.
- 21 Mitris quilibet vtantur Abbates, & vbi eis vtantur.
- 22 Abbates subiecti sunt episcopo quod ad legem iurisdictionis.
- 23 Abbates exempti non subijciuntur Episcopo etiam quod ad legem iurisdictionis.
- 24 Abbates habent iurisdictionem in monachos suos, & ea quae sunt ordinis.
- 25 Abbas potest detruere monachum in carcerem.
- 26 Et excommunicare, & absolvere.
- 27 Monachum punire quis debeat, ob delictum, episcopus ne, an Abbas.
- 28 Monachi magis subiecti sunt Abbati, quam clerici episcopis.
- 29 Episcopus punit monachum de crimine merente depositionem.
- 30 Item, cum Abbas longè abest.
- 31 Item, si crimen valde sit notorium.
- 32 Abbas cognoscens de crimine contra monachum non tenetur seruare formam iudicij.
- 33 Expense administrari debent à monasterio, cū proceditur contra monachum criminaliter iuxta formam iudicij.
- 34 Abbas potest procedere sine figura iudicij, etiam, quod incepisset procedere seruate ordine contra monachum.
- 35 Viam electam mutare quis potest, sine alterius damno.
- 36 Monachus vno litigat in causis civilibus.
- 37 Monachus iurare non potest sine Abbatis licentia.
- 38 Monachus habens licentiam standi in studio, à suo prelato, videtur etiam habere licentiam contrahendi, & obligandi monasterium ex ea causa, & standi in iudicio.
- 39 Monachus conueniendus est coram Abbate.
- 40 Monasterium non est conueniendum coram Abbate sed coram Episcopo.
- 41 Abbas potest benedicere, & quando.
- 42 Abbas non potest benedicere in transitu.
- 43 Abbas quos ordines conferre possit.
- 44 Exteros ordinare non potest.
- 45 Exterius ordinatus ab Abbate debet probare eius privilegium.
- 46 Abbas non potest ordinare intra fines alienae diocesis.
- 47 Benedicere potest vestibus.
- 48 Non potest consecrare calices, aut altaria.
- 49 Potest dispensare cum suis monachis in multis casibus.
- 50 Privilegium concessum Abbati, vt exerceat episcopalia, non comprehendit ea, quae sunt ordinis, neque alia insuetata.
- 51 Abbas habet liberam administrationem bonorum sui monasterij.
- 52 Constituere potest procuratorem ad exigendum, & erogandum.
- 53 Abbas litigans contra monachum suum contumacem potest expendere de pecunia monasterij.
- 54 Abbas potest donare res paruas.
- 55 Abbas an possit alienare res monasterij sine auctoritate Episcopi.
- 56 Abbas habens auctoritatem Episcopalem potest auctoritatem interponere alienationibus in ecclesijs pleno iure sibi subiectis.
- 57 Abbatis non exempti auctoritas non sufficit in alienationibus.
- 58 Abbas exemptus licet non habens iura Episcopalia potest interponere decretum alienationibus ex magis communi.
- 59 Moniales exempti si alienent, non tenentur requirere auctoritatem episcopi, sed sui ministri.
- 60 Abbas qui iurauit non alienare sine licentia Sum. Pontificis debet requirere licentiam.
- 61 Abbas praescribere potest iura Episcopalia.
- 62 Abbatis officium est perpetuum.
- 63 Abbas quomodo esse desinat quis.
- 64 Abbatissa habet eadè iura, quae Abbas.
- 65 Abbatissa potest conferre beneficia.
- 66 Abbatissa non debet esse minor triginta annis, imò quadraginta ex Con. l. vi.
- 67 Abbatissam oportet octo annis vixisse laudabiliter post professionem.
- 68 Monasterijs duobus praesici non potest.

aa 2 Abbatissae

a c. hac autem in fi. 23. q. 4. Alcia. l. i. C. de in ius voc.
 b Rebuff. in. i. par. prax. benef. titu. secul. beneficium quotu-
 plex. ex gl. in c. ex transmissa. ver. abbatis. de rerum.
 c Car. Alex. in clei. col. i. de rescrip. Abb. in c. ij. de iud.
 d c. deinceps. 16. q. 7. Lap. cō. 84. A. b. & Rép. d. c. ij. de in.
 e glo. in clei. ver. proprij. de reb. eccl. non alie.
 f Corra. in rē.
 iudicum. li. ij.
 c. 7. sub hoc rē.
 g c. cū in cun-
 etiis. §. inferiora.
 ra. de elec. glo.
 in c. iudicandi-
 tatib. post pri.
 de elec. in sex.
 Silue. ver. A. b.
 bat. in prin.
 h c. i. de stat.
 & qual.
 i Car. Alex.
 in c. adcedens.
 dist. 50. Cor-
 rad. in d. ii. de
 Abbate.
 k Bal. in R. C.
 de sum. tri. nu-
 me. 2. vbi apo.
 Barba.
 l c. cum ad no-
 stram. de elec.
 vbi Abba. nu.
 1. & 2. de ele.
 m c. cū i magi-
 stro. c. cū cām
 c. officij. c. pre-
 sbite. 16. q. 6.
 n c. cū in ma-
 gistris. de ele.
 Borg. in. i. par.
 xi. irregul. deij-
 cion. num. 23.
 o c. nullus. cū
 gl. & rē. or. 7. 6.
 p c. q. sit. 18.
 q. 2.
 q c. A. bbatē.
 18. q. 2. abb. c.
 cū venerabi-
 lis. i. no.
 r gl. in c. ij. di-
 sti. 66. Corra.
 vbi sup. nu. 7.
 s c. officij. vbi gl. ver. in continent. de electio.
 t c. ne nimia. de religio. dom. c. cum singula. de praben. in se-
 xto. Silue. ver. Abbas. q. i.

Abbas nemo ante etatem annorum vi-
 ginti quinque creandus est, vt in inferiora
 alia quacunque ministeria (puta) de
 canatus, Archidiaconatus, & alia, qua
 curam animarum habet annexam, &
 parochia quoque ecclesie regimen, can-
 dem etatem desiderare olim dictum
 est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 g est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 h est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 i est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 k est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 l est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 m est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 n est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 o est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 p est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 q est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 r est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 s est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 t est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 u est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 v est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 w est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 x est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 y est. a Sacerdotem quoque esse oportet
 z est. a Sacerdotem quoque esse oportet

tem consequitur, a ac scias, solere
 Abbatis nonnullis quedam Episco-
 palia insignia a sede Apostolica conce-
 di, nempe, mitram, baculum pastorale,
 & annulum, non ad significanda
 ea tamē, quae in episcopo instituta fue-
 runt, sed ad suarum ecclesiarum decus,
 & ornamentum potius, u sed ea tamē
 insignia ne credas iure communi Abba-
 tib. competere, sed ex proprijs spe-
 cialibusque sed. Apo. priuilegijs, & si
 vix multos Abbates inuenias, quibus
 non hoc sit priuilegium concessum: c
 nec possunt his mitris, quales ipsi vo-
 luerint, Abbates vti, neq; vbiuis loco-
 rum, sed exempti quidem in prouin-
 cialibus concilijs, & Episcopalibus Sy-
 nodis, quibus nonnulli eorum inter-
 esse tenentur, mitris tantummodo au-
 rificatis, non tamen aureas, aut argē-
 teas laminas, aut gemmas habentibus
 vti possunt, non exempti verō simpli-
 cibus, & albis, & planis vtuntur, in alijs
 verō locis exemptis, & non exemptis
 cum mitris vti possunt, quas Apostoli-
 cum priuilegium illis concesserit. d
 Subijciuntur tamen Abbates Episcopo
 quō ad legem iurisdictionis, licet, quō
 ad legem diocesanam, ei parere non
 teneantur, a nec, vbi exempti, & im-
 munes sunt, vt diximus in titulo de
 Episcopo, sed tamē & hi Abbates, qui
 Episcopo, quō ad iurisdictionis legem
 subiecti sunt, nec vlla immunitate po-
 tiuntur, non parua in existimatione
 sunt.
 Abbas igitur non leuis, nec contem-
 da est potestas, & auctoritas, cum (vt
 diximus) non solum ea, quae sunt iurif-
 dictionis, sed & nonnulla, quae sunt or-
 dinalis, ei competant: quod enim atti-
 net ad ea, quae sunt iurisdictionis, sciē-
 dum est in primis, Abbatem in mona-
 chos suos iurisdictionem, & potestatem
 quam eos coercenti, & corrigē-
 di habere, & quapropter & capi eos,
 & in carcerem detruendi mandare pot.,
 & pro delicti qualitate eos punire, etiā
 conuentus, vel capituli sui nullo adhi-
 bito consensu, a imō & ab ecclesie cō-
 munitate eos sum mouere potest, &
 summotos postmodū ad ecclesiam gre-
 mium admittere. n Sed, cum valde
 ambigua discipatio verteretur, vter
 potius crimen a monacho admissum

a Siluester vbi supra.
 b c. vt apost. sedis. de pri. in 6. Abb. c. iter monasterij. de re iu.
 c Philip. Fran. d. c. vt apostolicę.
 d d. c. vt apostolicę.
 e c. Abbates. c. monasteria. 18. q. 2. gl. in sum. x. q. i. c. vltis vbi
 (gl. 16. q. 2.
 f Spec. in tit.
 de arbitro. §. si
 no. ver. s3 que
 ro diligenter,
 nu. 27. vbi To.
 Andr. ver. lo-
 cis, litera G.
 Ab. in c. quan-
 to. de offi. ordi.
 & in ca. cum
 contingat. nu.
 21. de foro cō-
 pet.
 g Io. And. in
 c. Ioannes. de
 regul. & d. c.
 quanto. de off.
 ordi. Franc. in
 c. irreprehensi-
 bilis. de regul.
 nu. 12. & c. ad
 nostrā. de app.
 h Hoslen. in
 sum. de sentē.
 excom. §. quis
 possit. col. pen.
 & in d. c. irre-
 prehensibilis,
 vbi & Franc.
 nume. 2. glo. in
 c. si quis mona-
 chus. ver. prio-
 ris. dist. 9. Cor-
 rad. vbi supra.
 num. 25. gl. of.
 in cap. signifi-
 casti. de foro
 compe. & ca.
 cum ecclesia-
 rum. de officio
 ordin. & c. du-
 dum. de electi.
 Foller. in ni-
 secl. nu. 52.
 i gl. Ab. Im. Fel. & alij in c. quāto. de of. ordi. Ab. in c. eu. ab ec-
 clesiarū. col. iij. de of. or. & in c. pastoralis. vbi & Fel. eo. tit.
 nu. 4. & apost. Bened. V. ad.
 k Bened. V. ad. in reper. Fel. ver. prelati regulares. ad fi.
 l d. c. quāto. de of. or. & c. graue. c. i. in sing. c. ea. q. de sta. reg.
 m l. fi. C. de iurij. om. iud.

- a capitulosi religiosus. de election. in sexto.
- b Abba. c. cum contingat. nu. 29. ver. in criminalib. tamen de fo. cop. Fel. in d. c. pastoralis. Fol. in tra. quo. pc. advers. mo.
- c Abb. vbi fu. Foler. in miscella. nu. 25. & in trac. de modo proceden. contra monach. nu. 39. & seq.
- d Abb. d. c. cum contingat. & c. si quis contra laicum.
- e Abb. d. ca. cum cōtingat Foler. in tra. quomodo proced. contra monach. numer. 34. & seq.
- f ca. qualiter & quando. s. debet. de accusati.
- g c. irrefragabili. de offi. iud. ordin. & c. cum speciali, & capi. reprehensibilis. de appella. & ca. ij. de appellat:
- h Spec. in tit. de inquisitione. §. ult. nume. 5. Præpo. in c. cū pastoris ij. q. 7 Foler. tra. de modo proced. con. monach. num. 20.
- i c. in scripturis. dist. xvi. & c. sacerdotibus. xi. q. i. Foler. in tra. de ord. proceden. con. monach. nu. 19. & 20.
- k Ab. c. cū cōtingat. nu. 25. & 26. de fo. cō. pe. Fole. in d. tra. de modo proc. cō. mon. nu. 19. & seq. & nu. 30. Spec. in tit. de inquisitione. §. ultimo nota. nu. 5.
- l ca. pastorialis. de cau. pos. & prop. & c. significauerunt. de testia. Spec. Abb. Foler. vbi supra.
- m Abb. post lo. de Lign. in d. c. cum continga. nu. 27.

Sciendum est autem, quòd, vbi contra monachum de crimine aliquo impetitum Abbas cognoscit, nequaquam seruanda est illa subtilis, & angusta iuris forma, quæ alijs seruanda iurib. & præscribitur, sed satis fuerit, religionis illius leges in huiusmodi negocijs datas seruasse, procedendo simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, posthabitis articulis, & citationibus omissis in iuramento, quod examinandis testibus datur, nec appellationi vllus erit locus, & quod etiam p. prijs cuiusq; religionis constitutionibus caueri solet, si sic uitabantur sūptus, quos subire necesse est eos, aduersus quos iudicij figura strepitusque exerceatur, & merito hæc forma in monachorum criminibus seruabitur, cum vitia eorum secretè sint vindicanda, ne offendiculum laicis præbeant, quod uertari vix posset, vbi iudicari ordo seruandus esset, cum illis non suppetant opes, vnde hos sumptus ferre possint, quando se, suaq; omnia religioni dicantur, quòd si Abbas cōtra monachum ob crimen delatum iuxta iuris ordinem solennem procedere voluerit, ex quo sumptibus, atq; expensis illi defendendo opus sit, expensæ erunt sibi in hoc negotio à monasterio, & Abbate suppeditandæ, ne indefensus, (quod iura omnia detestatur) monachus remaneat, nec tamè admittitur Abbati potestas, quem prius instituerat, procedendi ordine deserto, summarium hunc, minusq; dispēditum ordinem procedendi nuper, veluti meliore cōsilio assumere, nam, & si nemini liceat, quam semel elegerit, iudicij viam, repudiare, alteramq; instituire, & quia tamè hæc iudicij mutatio nullum reo incommodum, sed commodum potius affert, refellenda non erit. x

In ciuilibus autem, & patrimonium spectantibus causis, vix est, vt contingere hæc quæstio possit, qui snā monacho sua dicere debeat, episcopus, vel Abbas, cum. n. monachus proprium nihil, & neq; velle habeat, neq; nolle, satis resultat, nec obligari eū, nec conueniri in iudicio posse, tamen si cōtractui, quòd geffit, iurisiurandi religionē adhibuisset, neq; n. sine Abbatis lnia iureiurandò

do se obstringere monacho licet, si tñ vel ex facto icidat, monachū pro ciuili causa in iudicium adduci, vel ex studio auctorum causa, monachum in gymnasijs annuente Abbate verari, eaque occasione aliquid cōtraxisse, ex quo iudicio esse eum oporteat, quia agendi, & defendendi potestas ei tradita censet, cum gymnasia colendi venia illi tributa est, simulque & monasterium ex causa mutui obligandi vsque ad summam moderatam ius accepisse videt, monachus coram Abbate conueniendus erit, sed, si monasterium ipsum conueniretur, coram episcopo iudicium faciendum esset, cum enim ad Abbatem ipsum spectet, monasteriū ab actore defendere, nemo dixerit, eundem quoq; Abbatem iudicem esse debere, ne idem ipse duas personas iudicis scilicet, ac partis referat. A

In his verò, quæ ordinem spectant, hac vitur plerumq; sibi concessa potestate Abbas, quòd solenniter populo benedicere potest in ecclesijs pleno iure sibi subiectis, post missarum, vesperarum, & matutinarum precum officia, alijs autē in locis, nec per vias transiundo non potest Abbas publicè benedictionis munus solenniter impertiri, nisi ex privilegio speciali hanc potestatem sit consecutus, Item Abbas Pontificijs insignibus decoratus, qui presbiterorum in ordine sit receptus, benedictusque iam (vt tali in dignitate & officio fieri conuevit) potest monachos suos, atq; eos, qui monachi effici volunt, nedum inter psalmitas, sed & inter lectores, & Hostiarioros percipere, o qua ratione, pariter & calicibus, patinis, vestibus sacerdotilibus, & crucibus multò magis benedicere possunt, nam si personas ipsas, cur non & res ecclesiasticum ad vsu sibi recipere eis permittatur, & exteras. verò personas, nisi privilegio speciali hoc sit concessum, ad prædictos ordines admittere non possunt, quare debet is probare Abbatis privilegiū qui ab eo se promoueri impetrauit, si de hoc contentio oriatur, item, ne Abbates licet intra fines alicuius diocesis consistantibus, etiam si nullus diocesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis sibi subdi-

- a Ab. d. c. cum contingat num. 23. & seq. Foler. de ordi. proce. contra monach. nu. 35.
- b c. Abbat. vbi gl. ver. pleno iure de privilegijs in sex.
- c d. c. Abbat. vbi Philip. Fran. de privileg. in sex. c. quoniam vbi gl. & Card. Alexand. dist. 69.
- d gl. in d. c. Abbat. ver. tonsuram.

e Paris. conf. 12. s. lib. 4. Reg. bus. in prax. be. nef. par. i. tit. de cler. & a qbus & quom. cre. nu. 15.

tus non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre, nec literas dimissorias dare, sancitum est Tridentina Synodi sessione vigesima tertia capite decimo, non calicem tamen, aut altaria, aut alias res sacrare potest, quibus vñctiois est necessarium adhibere ministrium, nisi privilegio speciali concessum hoc à S. Pontifice eis fuerit. a

Potest etiam Abbas in pluribus speciebus rigorem iuris cum suis monachis relaxare, quos casus recenset, Gulielmus Durandus, & Corradus libro secundo capite septimo.

Indulgere autem peccata Abbas, aut aliud post episcopum non potest. n

Est tamen sciendum, quod, licet cuiuspiam Abbati in omnibus, & per omnia esset privilegio Apostolico concessum, quicquid potestatis competit Episcopus, non tamen videbitur ei concessum, quod est ordinis episcopalis, nec alia concedi non consueta. i

Sed & in actibus promiscuis, qui neque iurisdictionem, aut iudicium spectant, neque ordinis pontificij sunt, magna est Abbatis authoritas, nam & administrator est legitimus rerum suæ ecclesiæ cum libera potestate, & more administrationis & procuracionis illius, quam in bonis filij à iure assequitur pater, & hinc & traditum est, posse Abbatem sua ipsius authoritate etià nullo conuentus sui accedente consensu, quem ex monachis suis maluerit, procuratorem ad exigendum, atq; ad erogandum constituere, pōt quidē Abbas multa solus facere nullo monachorum suorum abhito, vel exquisito assensu, nam & litem mouere, & eam excipere, & defendere potest, nisi si arduum adeò sit negotium, vt ferendum non sit, eos à negotio excludi, quos grauiter ledi cōtingere possit, & ac, si forte eueniat, Abbatem aduersus monachos suos litem habere, dum sibi obtemperare, præceptisque suis licitis parere detrectant, posse Abbatē ex bonis,

f gl. ver. tonsuram. in c. Abbat.

g Cardina. in Clem. ij. §. statutus. quest. 9. de sta. monachor.

h no. in c. accedentibus. de excess. prelat. & in c. nos. lyo. de panit. & veniis. Borga. in parte. ij. tit. de indulg. epi. in princ. nu. i.

i Butr. consil. 19. Ruin. consil. 138. lib. 4. Felin. c. dilectus. de offic. ordinari.

k c. 3. de donat. vbi Abb. Corn. consilio. 342. nu. 3. li bro i.

l Alex. in l. si condicatur. ff. de condic. furtiu. m Felin. post alios in d. c. e. doceri de rescrip.

- a *Gemin. in conf. 135. incip. in causa administrationis.*
- b *cap. ij. vbi no. de donat.*
- c *c. i. de reb. eccles. non alien. vbi doct. gl. in cle. i. vers. proprij en. tit. de reb. eccles.*
- d *Vitalin. in d. cle. i. nu. 37. & seq.*
- e *August. Ber. in d. c. i. nu. 24. & seq. de reb. eccle. non ali.*

f Bero. in d. c. i. nu. x. et seq.
 g *Vitalin. vbi supra.*
 h Bero. vbi supra.
 i *veni ad fecundum. Ro. doan. in tit. de reb. eccle. non alien. in Reg. de auth. prel.*

i *Cardinal. in cle. i. quest. 35. de reb. eccles. non alien. Archidiacon. in ca. nullam. 19. q. ij. Ro. doan. de reb. eccle. non alien. tit. e. quor. consen. inter. de bet nu. 10.*

k *Cardin. in c. statum. de transact. Bero. vbi supra. nu. 14. Ro. doan. vbi supra. tit. de author. prelat.*

l *c. ego. N. de iureiur. Ro. doan. in R. de ali. nu. obli. iuram. quest. 3. tract. de reb. eccle. non alien.*

m *ca. auditis cum gl. & Abba. num. 4. de prescri. versiculo ius episcopale.*
 n *Petr. Perus. in tract. de unione ecclesiast. c. quanto. ver. sed circa hoc. Rom. cons. 275. in c. quod ad primu. A lex. cons. 70. in causa col. i. li. 3. & cons. 101. inci. circa. col. i. li. 6. Reg. vbi in prax. benefic. tit. de unione. beneficior. nu. 33.*
 o *Ab. in c. cum ad monasterium. nu. 5. de sta. monac.*

contrariam validè impugnans; Dubitationis autem maioris altercatio est, quid si Abbas immunis, & exemptus quidem sit, non tamen omnia episcopalia iura, neque ecclesias pleno iure subiectas habeat, qua in questione tres videntur ferè sententiæ exortæ, nam præterquam, quod alij Abbatis solius autoritate, alij simul etiam episcopum adhibere vellent, tertia accessit Bonifacij Vitalini & sententia de Innocentij verbis desumpta existimantis, neque Abbatem solum posse, & neque episcopum exquirendum esse, vt ecclesiæ alioqui exemptæ auctor fiat, verum sedem Apostolicam, cui ille Abbas immediatè paret, ad eundem esse: sed magis tamen recepta est sententia, quod neque episcopi decretum, neque Pontificis Max. nuntus exigatur, sed solius Abbatis auctoritas sufficiat, quod idem Augustinus Berosus post antiquiores scriptum reliquit, si non tamen prætermittere, existimare aliquos, tunc demum Abbatis auctoritatè solius in alienatione sufficere, cū Rector aliusve Abbati pleno iure subiectus alienaturus est, at si ipse idem Abbas propriæ ecclesiæ res alienare vel in feudum dare vellet, tunc Summi Pontificis auctoritatem, vel capituli generalis consensum adhiberi oportere. si autè ecclesiæ Abbati subest in spiritualibus, sed episcopo in temporalibus, auctoritatem vtriusque interuenire oportet, & quemadmodum etiam moniales exemptæ non tenentur, alienationibus suis episcopum adhibere, sed sufficit ministri generalis, à quo reguntur, auctoritatem intercessisse, illud quidem indubitatum est, quod, si Abbas iurauerit, se in consilio Pon. Max. non alienaturum, non poterit tunc sine ipsius Pontif. Max. licentia alienare. Potest etiam Abbas iura episcopalia præscribere ad iurisdictionem pertinentia, non tamen ea, quæ ordinem spectant, & quæ in præscriptione iurisdictionis tamè, vel titulum, vel eius temporis cursum exigunt receptum est, cuius initij memoria apud mortales neminem extet. Abbas officium perpetuum est, & ius eiusdem loci administratio perpetua

tua non sit, sed modò huic, modò illi regendo monasterio Abbas transferatur, consuetudo aliquarum tamen religionum habet, quod etiam ipsi Abbares ad tempus constituantur: sanè, si malè de officio, quod gerit, videatur meritis Abbas, congruet ei successorem dari, eumque ab officio exturbari, potest, si nimium elatus, aut seruus vel incautus, otiosusque sit, vel fornicator, aut ebrius. Item, si de aliquo crimine conuictus, infamatusve sit, cedere officio compellendus est, licet appellacionem interposuerit, & interdum etiam citra suam culpam administratio officij ei admittitur, vel coadiutor datur, vt, cum aduersa valetudine, aut senio impeditur, quominus validè officium suum exequi possit.

Quæ dicta sunt de Abbate, eadem quoque in Abbatissa ferè omnia locum habent, nam & non minorem, quàm Abbas administrationem habet, eique comparatur, nec iurisdictione in suis moniales caret, nec potestate conferendorum beneficiorum, & dignitatum, quæ monasterio suo competant, & dignitatemque habere & eam certum est, & Grandior tamen ætas in Abbatissa desideratur, quàm in Abbate, neque enim minor triginta annis Abbatissa effici aliqua permittitur, sed ex sacri Tridentini Concilij constitutione, capite septimo Sessionis vigesimæ quinta fuit decretum, ne qua Abbatissa eligatur minor ætate quadraginta annorum, & que octo annis post expressam professionem laudabiliter non vixerit, quibus si qualitatibus nulla in eodem monasterio inueniatur, ex alio eiusdem ordinis monasterio eligi possit. Quod tamen si incommodum præfecto, qui electioni præest, videatur, ex his, quæ i eodem monasterio annu trigessimum exceßerint, & quinq; saltem annis post professionem rectè vixerint, episcopo, vel alio superiore cõficiente eligatur: statuit etiam prædicta Synodus, ne qua duobus monasterijs præficiatur. Sed ne credas, Abbatissa permissum, vt excommunicare, aut absolueret quæ ab excommunicatione, aut à peccatis possit, hæc enim solis viris potestas, non etiam feminis datur, nec

- a *Bertach. in tract. de epis. par. ij. lib. 4. nu. 82. Pavin. in tract. de offi. & potest. c. sede vac. quest. sex. par. ij. prin. nu. 3. & 4.*
- b *c. quia vos. vbi gl. de appellat. c. cum ad monasterium in fi. de sta. monach.*
- c *Bertach. & Pavin. vbi supra.*
- d *Bal. in c. i. in prin. col. sex. qui feud. dare poss. Ab. in cap. ij. in princ. de his, quæ sunt à prelat. Jas. d. tit. qui seu. dare poss. nu. 6. Dec. in ca. cum dilecta super gl. vers. procuratricem, de cõfirm. vtili. vel inut. & in l. semina. nu. x. de reg. iur. Felin. c. meminum de accusat. nu. me. 5.*

consuetudo in contrariu recepta quicquam proderit.

DE PRIORE, TIT. III.

E P I T O M E.

MEMORIS Priorum distinctio ponitur Conuentalium, s. ac claustralium, qui sint conuenticales, qui claustrales, quibus inter se distent dignitate, & auctoritate, & vita.

SVMMA RERVM.

- 1 Prior dictio non latina.
- 2 Prioru alij conuenticales, alij claustrales.
- 3 Conuentalis prior quis sit.
- 4 Claustralis prior quis sit.
- 5 Conuentalis prior habet dignitatem.
- 6 Cause delegantur à Sum. Pontifice Priori conuentali, non claustrali.
- 7 Prior claustralis nõ habet dignitatem, neque ei delegantur causa.
- 8 Prior claustralis ex lata significatione dicitur habere dignitatem.
- 9 Prior conuentalis eligitur à conuentu, & perpetuus est.
- 10 Claustralis ponitur, & remouetur arbitrio Abbatis.
- 11 Etiam quod Abbas promississet eum nunquam remouere.
- 12 Prior conuentalis habet liberam administrationem rerum conuentus.
- 13 Potest constituere procuratorem, & constitui procurator.
- 14 Conuentalis prior Vicarium eligere potest.
- 15 Potest excommunicare, & alijs punire suos monachos.
- 16 Conuentalis prior est minor Archidiacono.

QUAMVIS hoc officij, seu dignitatis nomen hac significatione acceptu latinum sermonem minime deceat, quandoquidè de duobus, tantum

de offi. & potest. c. sede vac. quest. sex. par. ij. prin. nu. 3. & 4.
 c. quia vos. vbi gl. de appellat. c. cum ad monasterium in fi. de sta. monach.
 Bertach. & Pavin. vbi supra.
 Bal. in c. i. in prin. col. sex. qui feud. dare poss. Ab. in cap. ij. in princ. de his, quæ sunt à prelat. Jas. d. tit. qui seu. dare poss. nu. 6. Dec. in ca. cum dilecta super gl. vers. procuratricem, de cõfirm. vtili. vel inut. & in l. semina. nu. x. de reg. iur. Felin. c. meminum de accusat. nu. me. 5.
 c. dilecto, de maior. & obedient. f. c. indeminuatib. §. vtrū vbi Domin. de elect. in sex. l. generali. C. de sacros. eccles. vbi gl. ver. dignitatis.
 Phil. Fran. in d. c. indeminuatib. in prin. nu. 2.
 h. d. cap. cum dilecta. de cõfirm. vtili. vel inut. ca. noua, vbi Abba. in prin. de panit. & remis. Dec. in d. l. famina. nu. 10. de reg. iur. i. Fel. in d. c. dilecta de maior. & obedient. ver. ampliatiam. nu. 4.

a cle. ne in a-
gro. de sta. mo-
nach. c. nisi es-
sent. de prab.
b c. cū ad mo-
nasterium. S.
prior. de stat.
monach.
c. claj. de re-
scrip. vbi Car.
& Imol.
d. Inf. cōf. 77.
nu. 5. li. i.
e. Card. Alex.
in cap. i. col. 8.
vers. secundo
casu. di. 21.
f. Phil. Fran.
in c. presentii.
nu. 3. de offic.
ordi. in 6. Cor-
rad. lib. ij. c. 7.
ri. de Abbate.
nu. 34.
g. Car. Alex.
in ca. perlectis
col. 4. dist. 24.
Corra. vbi. ri.
de prio. ad si.
h c. cum olim
i supra. scrip.
de maioris. &
obediē.
i ca. humilis.
eo. rit. de ma-
ior. & obed.
k Boer. in tra-
cta. de ordin.
gra. vtriusque
fo. pari. i. prin.
nu. 23.
l c. nullus. de
temp. ordinat.
in 6. cle. sanē.
de sta. monac.
c. cū. de benefi-
cio iun. gl. ver.
seculari. de p-
ben. in 6.
m. Provinc. f.
34. a ter. vers.
item no. Man-
do. in sign. gra.
uer. pragatio-
nes fol. 3.

tum profertur hæc vox debet, quia ta-
men apud pontifices, pontificijq; iu-
ris interpretes huiusmodi in usu ac-
cipitur, nos quoq; eam respuendam
non duximus.

Sciendum est autem in primis, priorem
alium esse conuentualem, alium clau-
stralē, Conuentualis quidē dicitur
Prior, is, qui primum in suo mona-
sterio habet locum, cæterisq; omni-
bus præest, cum ipsū nullus antece-
dat, a claustralis uerò is erit, quē ali-
i in eodem monasterio dignitate præit,
neq; suam potestatem extra claustrū
habet, sed præ cæteris post Abbatem
opere, et sermone potētē se præstare
dōbet, b hoc autem inter se differunt,
quia prior conuentualis dignitatē ha-
beret, non prior claustralis, ideoque &
priori conuentuali causā per S. Apo-
c. i. non consueuerit per electionē as-
sumi, contrā uerò claustralis prior ne-
que dignitatem habet, nec consequen-
ter ei causā delegari debent, c quam
uis fortē sub lata quadam significatio-
ne & ipsū in dignitate esse credi pos-
sit. d Item prior conuentualis à con-
uentu ipso eligi, & constitui plerum-
que solet, perpetuusq; esse, cū prior
claustralis ab Abbate prælatoque suo
ad tempus poni, ac nutu ipsius amo-
ueri solet, e imò, & si prælatus pro-
misisset, eum numquam à tali officio
remouere, non propterea cæsetur sibi
ademisse potestātē, eum arbitrio suo
remouendi. f Dicitur autem prioratus
dignitas esse clarissima, ut aliqui
opinantur, quos probare non audent.
Item conuentualis prior liberam & ge-
neralem rerum conuentus administra-
tionem habet, ita ut omnia ei liceant,
quæ & Abbati in administrandis ne-
gocijs licerent, & procuratorem con-
stituere potest, atque ipse à conuentu
procurator constitui, potest etiam is
prior conuentualis Vicarium sibi elige-
re & creare, g traditum est etiam, pos-
se eum excoicicare sibi subditos religio-
sos, alterve coercere demeritos non
minus, quàm de Abbate dictum est
suprà: sed non tamen credas, priorem
& si conuentualem archidiacono præ-
ferendum esse, quamuis nonnullæ de
cretales epistolæ prius nuncupēt prie-

h rem, quàm Archidiaconum, x cum
& aliæ extant decretales epistolæ, quæ
i Archidiaconum priori anteponunt, x
hinc Nicolaus Boerius x non ab re ar-
chidiaconum præfert, quâdoquidem
(ut aliàs diximus) Archidiaconus
est legitimus vicarius, & vix rece-
ptum est, neque id tamen indistinctè,
vt vicarius ab episcopo constituitur ar-
chidiaconum antecellat, vt olim nos
dixisse memoria tenemus, dum agere-
mus de vicario episcopi.

DE CVSTODE SEV Guardiano. Tit. V.

SVMMA RERVM.

Guardiani, seu cūstodes fratrum mino-
rum eadem iura ferè habent, quæ Prio-
res conuentuales.
Prior nemo efficitur ante professionem.
Nisi quò ad commendam.

AC, quæ de priore diximus con-
uentuali, ea ferè de Guardianis,
(vt vocant) minorum dicta intelligū-
tur, sola enim, quò ad potestatem, no-
minis differentia discernuntur. Cu-
stodes autem seu Guardiani appel-
lari vt plurimum solent, qui inter re-
ligiosos D. Francisci monasterijs præ-
fecti sunt, quemadmodum, & sin-
gularē religiones ferè propria suorum
præfectorum nomina habēt. † Nemo
autem, qui professus non fuerit, mo-
nasterio alicui præficiendus est, x nisi
catenus, vt commendatum habeat tā-
tū, cui præficiatur, monasteriū. m

DE COMMENDA- tarijs. Tit. VI.

EPITOME.

BREVIBVS explicatur, quot modis be-
neficia, & ecclesiæ commendari sole-
ant, nempe ad tempus, & perpetuò,
& quæ inter has modos sint discrimi-
na, qui resultent effectus, quis possit
hoc aut illo modo commendare, &
commendationem reuocare.

SVMMA

SVMMA RERVM.

- 25 Commendatario perpetuo defuncto, de-
bet ordinarius beneficium conferre in-
tra sex menses.
- 26 Commendatario perpetuo apud curiam
defuncto beneficium est reseruatium.
- 27 Reseruatio extinguitur per commēdā
perpetuam factam à S. Pontifice.
- 28 Commenda ad vitam non censetur per-
petua, vt extinguat reseruationem.
- 29 Commenda in dubio censetur perpetua.
- 30 Beneficium à S. Pontifice perpetuò com-
mendatum censetur affectum.
- 31 Commendatarius ad tempus a se po-
test ex fructibus beneficij, & soluere
debita.
- 32 Commendatarius tenetur reddere ratio-
nem successori.
- 33 Commendatarij perpetui hodie ex stilo
faciunt fructus suos.
- 34 Fructuum perceptio libera & perpetui-
tas est signum tituli.
- 35 Regula cancellaria loquentes de benefi-
cijs titulatis comprehendunt etiam
commendas perpetuas.
- 36 Regula cancellaria de infirmis resignan-
tibus.
- 37 De Idiomate.
- 38 De Annali, & trienniali possessore.
- 39 De præstando consensu Cardinalium.
- 40 De publicandis resignationibus.
- 41 De verisimili noticia obitus.
- 42 De non tollendo iure quæsito, comprehen-
dunt etiam commendas perpetuas non
tamen temporales.
- 43 Commendatarius perpetuus multa po-
test, quæ parrochi & prelati veri pos-
sunt.
- 44 Capitulum potest commendare sede va-
cante beneficium ultra sex menses, si
eo tempore non sit pronisum.
- 45 Ordinarius nō potest coarctare tempus,
quem statuit initio, quem beneficium
commendauit.
- 46 Episcopus reuocare potest commendam
datam per capitulum sede vacante.
- 47 Pontif. Max. an reuocare possit commē-
dam pro tempore vitæ commendatarij.
- Beneficia, † & dignitates non minus
regulares, quàm seculares solent in-
terdum alicui cōmendari, vel ad cer-
tum & præfixum tempus, vel in tē-
pus, quoad vixerit: hi uerò, quibus
sic cōmendantur, sepe alio quodam
iure vtuntur, quàm hi, qui titulum
plenum

a Rebuff. in praxi. beneficiar. tit. de commend.
b ca. nemo dinceps. ubi no. de elect. in 6. Innoc. ca. dudum de elect. col. secunda.
c Gomez. in reg. de publican. resignat. quest. 4.
d Archidiacon. in c. si propter de rescrip. Borg. 4. par. de irregular. tit. de dispensat. commen.
e Innoc. in c. si constituerit. de accu. Cassa dor. decis. 5. de privileg. Paul. Borga. ubi s. f. gl. in d. c. nemo. ver. commenda. de elec. in 6. Rom. c. 3. 50. Aug. consil. 35. Oltrad. consilio. 179.
g Feli. c. cum olim. col. pe. de maior. et obed. Sociu. cons. 32 nu. 1. li. i. Corne. cons. 345. nu. 5. li. i.
h Crau. cons. 284. col. iij. in fi. & col. seq. i Feder. sen. i tract. de ver. p. mutat. quest. 15. Rom. dicto cons. 350. nu. 3. Gomez. ubi sup. Cassador. decis. 5. col. i. de privileg. s. et decis. 32. ad re. Cane. nu. 7. k c. constitutum. 7. q. i. ca. obitum. c. Cathanensis. di. 61. Roma. ubi supra. nu. 2. l. gl. & doct. in d. c. nemo. Crau. ubi sup. m Calderin. cons. 8. in tit. de locat. Gomez. in reg. de trien. pos. quest. 5. Dec. c. edoceri in fi. de rescrip. n Calder. in cons. 6. de p. aben. Bertran. cons. 235. inc. etiam si commenda lib. 3. Gomez. ubi sup. o Collect. in cap. si. col. i. in fi. de fil. presb. in sexto. per illum rex. Gomez. ubi supra. Rebuff. titulo de commenda. nu. 62.

lum est, vel detentator, cum asinina (vt vocant) quadam detentione, eius nul- g lum in re habens, et quamquam com- 10 mendatarius perpetuus prelato vero h in omnibus comparetur, et pluribus que alijs in negocijs, & speciebus com- mendatarius perpetuus a temporario differt, nam, et si commendatarius temporarius amoveatur, non tamen ex hoc beneficium vacare dicitur per ipsius amotionem, sed morte illius primi, cuius mortis causa huic commen- datum fuit, et quamdiu enim prouid- sum non fuit ecclesie de prelato per- petuo, ea semper vacare dicitur, 1 qd' vel ex eo apparet, et quia is, cui ad tem- pus fuit commenda ecclesie, debet sollicitam curam adhibere, vt prela- tus perpetuus eligatur, quod si facere neglexerit, annuq; totum cessauerit, K commendatione illa priuabitur, et Petrus Rebuffius tamē in titulo de com- menda, p. raxis beneficiar, in Gallia aliud seruari ait, nempe, vt moriente commendatario beneficium impetrari possit, vt morte eius vacans, perinde ac si titulum eius illud habuisset, & pos- se commendatarium suam commen- dam cedere in manibus ordinarij, qui alij id beneficium plene conferre poterit. Item commendatarius perpe- tuus non potest sine causa renouari, quamuis temporarius possit, 1 tradi- ditum et quippe est, perpetuo com- mendatum beneficium nobilissimos de positi veri terminos excedere, aliamq; naturam sortiri, et propterea non mi- nus licere commendatario perpetuo, beneficij fructus sibi commendati in plures annos locare, quam prelato vero, et quemadmodum et is, qui quem habeat, mentionem facere tene- tur, et eadem ratione & de in perpetuum sibi commendato beneficio mentionem facere debet, et non et magis potest episcopus illegitimo ex benigni- tate, parochi beneficij curam perpetuo mandare, quam verum, propriu- o que ipsius titulu ei conferre potest, et non et prohiberetur quis commen- datum beneficium perpetuo, cum titulo, aut e contra nec cum alio pariter equum dato beneficium permutare, no- secus atque duos titulos inter se per- mutari

a mutari posse, certum est. A Causa quo- que et S. Pont. delegari non minus co- mendatarijs perpetuis alicuius digni- tatis, et verum dignitatis titulum ha- bentibus delegari possunt, et solent, n- 21 et habentq; huiusmodi commendatarij perpetui liberam in oribus beneficiorum administrationem non secus, ac vero, proptiq; titulo insignes prelati ha- bent, quare, et pro sua ecclesia impetrare, et agere, et in iudicio defendere, et procuratorem constitueri, aliaque facere possunt, que alijs prelati agere permillum fuit. c Item et commenda- 23 tatijs perpetuis ordines conferri possunt. perinde atq; ijs conferuntur, qui titulum ecclesiasticum habent, vnde se- 24 alere possunt. d Et cathedralis eccle- sie collegium, dum pastore vacat, benefi- cia commendare alicui perpetuo no potest, quemadmodum nec ea conferre valet, quis ad tempus commendare no sit prohibitum, et et ordinarius per- 25 semel non curans vacante et per- petui commendatarij obitu ecclesiam co- ferre, tam in vitio est, et si titulum ve- rum tamdiu vacare patiat. e Item et 26 et si commendatarius perpetuus in curia ex humanis decedat, illi commendatum beneficium solius in Pont. Max. pote- state erit, nec alius eo inferior confer- re id poterit, magis, et id possit, cuius verum propriumq; titulum habens, ea- dem in curia vita functus esset: c ac- demum, ne singulis colligendis imo- derat, que Gom. ad reg. triennalis posses- 27 foris. v. q. prosecutus est, constantibus sententijs receptum fuit, reservatio- nem a S. Pont. factam non minus ex- tingui, si beneficium reservatum ali- cui perpetuo commendatarij, et si titulo- nus contulerit, et quamq; non idē ex- istatur, vbi ad tempus certum comē- dasset, nec si commendatum ad vitam es- set duntaxat, quia commendatio ad vi- tam no cenetur perpetua, quod huic effectum spectat, sed illa tantum, que ad incertum ipse sit facta, in et dubio aut perpetua potius, et ad tempus cen- setur esse comēda, vt a sacre Ro. Rot. auditoribus conclusum fuisse testatur Gom. ad reg. de publicandis resignat. 30 quij. in fi. Item beneficium, quod S. Pont. perpetuo commendatarij, non mi- nus affectum censetur, et si ab eodem 31 collatum fuerit, et Commendatarius

a cap. questum. de ver. permue. ubi Perus. et idem Perusin. et Imol. in c. si. eo. tit. Gomez. ubi supra.
b Franc. Purpur. in l. i. col. 33. ff. de offi. eius Gom. ubi si p.
c Abb. in cap. querelam. i. no. de elec. Dec. c. edoceri. co. si. in fi. per illum text. de rescri.
d Dom. et Lap. in c. pe. col. ij. ver. quid de habete. de re. or. i. 6.
e Trappos. in c. presbyteri. co. ij. dist. 24. doc. in c. ij. me. fide. na. Gom. ubi s. f. Car. i. cle. ga. cōtingit. s. vt aut. de reli. do. Car. Alex. i. c. si quis. col. pe. dist. 58. g c. ij. de p. b. i. 6. Gom. ubi s. f. h Cassad. in d. dec. v. d. priui. co. pe. Ro. con. 359. Go. ubi s. f. i. Ro. et Cassa do. ubi sup. k Arch. in c. qui plures. 2. i. q. i. Abb. in c. querela. d. ele. Rebuff. in d. ti. de comen. nu. 3. et 25. l. Arch. et Re buff. ubi sup. m Cassan. cōf. xx. Gomez. reg. de rri. pos. q. v. Barb. con. ij. li. ij. Pau. Bor- ga. tra. de irre- gu. par. iij. ti. de disp. comē. n c. i. de cape. mon. li. 6. Cal. consil. iij. tit. de p. ab. not. in c. si. de pecu. cle. et in c. presen- ti. ac. or. i. 6. o Go. in d. reg. q. Panin. in tra. de potest. cap. v. c. v. p. q. i. s. glo. in c. cum olim.

a Arch. in d. c. nemo. Pani. ubi sup.
b Domi. in d. c. nemo. col. ij. de elect. in 6.
c Cassad. dec. 32. nu. 7. in re gu. cancell.
d d. c. nemo de inceps.
e Præ. Pavin. in d. tra. de potest. cap. sc. de vac. q. 3. part. 2.
f Rebus. in d. ri. de comm. num. 58.
g Pavin. & Rebus. ubi su.
h Do. San. Gemi. in c. nemo. de elec. in sext. in si. Fel. c. auditis. num. 12. de preser.
i Rom. d. consil. 350.
K Rebus. ubi sup. nu. 98. & seq.
l glo. ij. in c. si consistere. de accus. ubi Abbas. nu. 12.
m cap. quia in quibusdam. di. sin. 89. Lomnes. S. hoc nibi lominus. C. de epis. & cle.
n c. diaconu. ubi gl. & Ar. ubi. dist. 89.

a patronatus, presentare, quia presentatio, electio, & collatio in fructu sunt, a quæ tamen in temporalis commenda, presentium ad sex menses facta locus se habent, quia nullum ius neque in re, neque ad rem ex ea acquiruntur, b qua ratione idem & de locatione dixit præcitur. Rebus. Commendatarius tamen regularis beneficii perpetuus cogendus non est, eam religionem profiteri. c

Quamvis ordinarius non possit parochia ecclesiam alicui ad longius tempus sex mensibus commendare, d f capitulum tamen, dum Cathedralis ecclesia vacat, potest etiam prolixioris terminum statuere, si intra dictos sex menses provisum non fuerit. e Verum præcedendum est, non posse aliquem ordinariū id tempus constitare, quem initio statuit, dum ecclesiam alicui commendavit, quem admodum nec titulum semel datum revocare potest, f quamvis verò capitulum vacante sede ecclesiam commendavit, proculdubio episcopus deinde creatus revocabitur, ac multo etiam magis, si capitulum ita commendavit, donec ei prelatum providerit. g

Commendare beneficium non potest is, qui ex speciali quodam iure conferendi ipsius potestatem habet. h

Dubitavit videri, an possit S. Ponti. eum, cui ecclesiam commendaunt, pro tempore eius vite, postmodum ei tale iniunctum munus adimere, nam Lud. Roman. olim respondit, i posse quidem Sum. Pont. eum revocare, qui propter ecclesiam ipsius utilitatem ecclesiam commendaunt, non eum tamen, cui ipsius favore, & commodo sic deposuerit, cuius tamen Romani sententiam Petrus Rebus. amplectendam non censuit, k hac potissimum optima ratione, quia (inquit) si conceditur, revocari non potest, eum priuatum ad commodum deposita est, multò minus revocari posse dicendum est, ubi ad commodum, & utilitatem ecclesie ipsius commendata fuit, ampliore. n. favore ecclesia digna est, ij persona, ad beneplacitum quidem data ecclesia, & alicui commissa, & simpliciter potest commendentis arbitrio revocari, quamvis ea revocari ante lapsum tempus non possit, que ad certum præfinitum tempus commendata fuit. l

DE OECONOMIS. Titulus VII.

- SVMMA RERVM.
- Oeconomus quandoq; datur vacanti ecclesie, quandoq; etiam quod dicitur vacant.
 - Ecclesia qualibet suum œconomum habere debet.
 - Oeconomus, prout dicitur, qui canonice res gubernat, vicem dominus, qui episcopi.
 - Oeconomus quando constituitur solet ecclesia vacante.
 - Oeconomi officium & potestas.
 - Capitulum sede vacante œconomum constitutuere debet.
 - Oeconomus rationes reddere, & reliqua solvere debet successori.
 - Oeconomus male versatus puniendus.
 - Oeconomus habet minorem potestatem prelato.
 - Oeconomus alienare non potest res ecclesie.
 - Oeconomi generales.
 - Oeconomi esse possunt etiam laici.
 - Oeconomi etiam laici habent privilegia ecclesiastica.
 - Oeconomi secundum Beroum debent esse clerici.

SIMILIMVS commendatario est œconomus, cui vacans ecclesia, vel beneficium gubernandum mandatur, sed non vacanti ecclesie duntaxat, verum & dum pastor ipsius superstes in humanis agit, œconomus datur, imò ex concilio Calcedonenf. fuit statutum, omnes ecclesias habentes episcopum debere etiam œconomum habere, de proprio Clero, qui gubernet res ecclesie cum arbitrio sui episcopi, vt non sine testimonio sit gubernatio ipsarum rerum ecclesiasticarum, neque ex hoc eveniat, res ecclesie ipsius disperi, & sacerdotali dignitati obretractatio generetur, quod si quis non obseruauerit, diuini subiacet regulis, m sed magis proprio tamen vocabulo videtur œconomus dici, quia canonicorum bona administrat, Vicedominus verò, q. res episcopi gubernat. n Constituitur autem ecclesie, vel beneficio vacanti œconomus constituitur, vt, cum patroni ecclesie minus idoneum hominem coram ordinaro

nario sicut, quem institui petunt, vel cum inter ordinarium & priuatum desceptatur, an id beneficium liberum sit, an verò patronu agnoscere teneatur, vel cum inter multos priuatos contentum sit, quis eorum potius beneficij patronus sit, cum. n. v. q. ad aliquot menses expectandus sit litium finis, hoc autem interim non deceat, ecclesiam sine administratore esse, f œconomus constituendus est, qui res ipsius administrat, custo. hat, ac regat, fructusq; percipiat, eosq; aut in utilitatem ecclesie expendat, aut successoribus seruet, A quiqu; lites excipiat, ac debitas pensiones, aliaq; onera soluat, c sed & quocunq; alio modo vacare ecclesiam, vel beneficium diuinus contingat, œconomus constituendus est, Concil. quocq; Trid. c. xvj. Sess. xxiij. constituit, f vt capitulum, sede vac. ubi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, œconomum vnum, vel plures fideles, ac diligentes decernat, qui reru ecclesiasticarum, & prouentuum curam gerant, f quorum rationem ei, ad quem pertinere, sint reddituri, ac presertim episcopo ad eam ecclesiam postea promoti, a quos etiam, ubi deliquerint in officio, puniri possint, quis ex eodem capitulo sint, & quis redditus rationibus capitulo, eiusve procuratoribus, aut alijs in hoc negotium ab eo deputatis absolutionem, vel liberationem ab eo obtinuerint.

Sed œconomus, f licet aliquam rerum ecclesiasticarum (vt diximus) administrationem habeat, longè tñ habet minorem, q. prælatus, c nam, f quibus in casibus prælato res ecclesie alienare permiffum est, non tamen ipsidem, & œconomus credas concessum fuisse. d

Quia verò, cum morte beneficii vacare contingit illa, quorum conferendorum potestatem sibi S. Pon. seruat, difficile est, aut saltem mora dispendiosa plenum, expectare ab ipso Pö. Max. œconomum interea gubernaturum, quando beneficium vacat, ppea solet S. Pon. in vnaquaq; prouinciâ œconomum generalem constituere, qui statim vacantis beneficii possessionem adipiscatur nomine filci A posto. & tandiu apud se retineat, donec ei priuatum fuerit, prouifumq; in possessionem inducat, hocq; officium inducendi in pos-

sessionem exercet etiam, cū beneficiu resignatione vacans impetratur, & a Principe quoque seculari œconomus constitui solet, quia non solent Principes laici pati, vt quis in suis regnis, & ditionibus nõ sibi fidus beneficia abique suo beneplacito possideat.

Oeconomus nequaquam necesse est aliquibus in ecclesiast. ordinibus esse, cū & laici meri esse possint, quis plerunq; ex ordinibus ecclesiasticis deligitur, & quis intra non ecclesie ordines nõ sint priuilegijs in ecclesiasticis no carere, e sed Beroum. tamen hos quoq; esse clericos desiderat, f quod verius, æquiusque opinor. Non sunt tamen sede episcopali vacante ab œconomio cause per contentionem cognoscende, nulla enim œconomus in contentiosis præst est. e

DE PERSONIS Ecclesiasticis nulli ordini adscriptis. Tit. VIII.

EPITOME.
NON NULLÆ personæ ecclesiasticæ recensentur, quæ, licet ordinibus sacris, aut minoribus non sint adscriptæ, priuilegijs tamen quibusdam ecclesiasticis perfruuntur.

- SVMMA RERVM.
- Oblati & conuersi dicuntur personæ ecclesiasticæ.
 - Tertij ordinis S. Francisci, & penitentes S. Dominici dicuntur ecclesiastici.
 - Item disciplinati.
 - Item milites Hierosolymitani.
 - Item equites S. Iacobi, & de spata, & S. Lazari, et Mauriti, et S. Steph. & her.
 - Iesuati quoque & templarij.
 - Equites Pij, & S. Petri, & S. Pauli.
 - Predicti homines non debent conueniri sub Iudice laico.
 - Senes S. Ambrosij Mediolani sunt personæ ecclesiasticæ.
 - Item ij, qui muris se inclusuerunt.
 - Regulariter viuentes omnes sunt personæ ecclesiasticæ, licet non proficiantur tria vota.

Existunt præterea quædam personæ, quæ licet predictis ordinibus ecclesiasticis adscriptæ non fuerint, ob deuotum animi tamen studium, quod erga S. vci religionem habent, illi inseruntur

a c. cum pos. de offi. ord. ubi gl. & doct.

b Abb. in c. i. & si. ne sed. vac. can. 111. d. c. i. Gig. in tra. de pensio. q. 65.

c no. in c. si. r. q. 3.

d ant. quibus cinque, ubi nota. c. de sacro. ecc. Abb. in c. vt super. de rebus ecc. nõ al. q. 2. nu. 29. & seq.

e Duare. lib. i. de sac. eccl. mi. nistr. c. 19.

f Berous in c. qui res. nu. r. de reb. ecc. non alie. ex c. indiciamus. di. 89. & ca. in m. na. 16. q. 7.

g Hoff. in sū. ne sede vacan. Fel. conf. xl. col. lum. si.

- 18 Et clericus coniugatus, quamuis receperit uxorem dimissam ex causa adulterij.
- 19 Etiam quod post patratum delictum effectus sit bigamus.
- 20 Multoque magis si uicam & virginem accepisset post patratum delictum.
- 21 Etiam quod post crimen effectus sit clericus sine fraude.
- 22 Saspitio quando non presumatur fraudis.
- 23 Fraus presumitur post accusationem.
- 24 Fraude apparente quatenus puniri possit clericus à Iudice laico.
- 25 Ecclesiastica persona alia prater clericos non excusantur à foro seculari, videlicet post delictum effectus fuerint ecclesiastica.
- 26 Clericus primæ tonsuræ quatenus gaudet priuilegio fori, & quando.
- 27 Clerici coniugati quando gaudeant hoc priuilegio.
- 28 Priuilegium fori difficilius amittitur, quam priuilegium canonis.
- 29 Priuilegium fori est de iure diuino.
- 30 Clericus coniugatus non habet alia priuilegia, quam canones & fori.
- 31 Clericus est immunis ab oneribus personalibus impositis per seculares.
- 32 Idem est de alijs personis ecclesiasticis.
- 33 Quibus muneribus personalibus adstruuntur clerici.
- 34 Ecclesiastica alig persona prater clericos non excusantur ab oneribus personalibus impositis per laicos.
- 35 Clerici coniugati nõ excusantur ab oneribus personalibus.
- 36 Clericus in sacris ordinibus an torqueri possit.
- 37 Consuetudo est, vt clericus torqueatur iudicij contra eos urgentibus.
- 38 Consuetudo, vt clericus torqueatur manu laicorum episcopi iussu.
- 39 An liceat clericum manu laici absque excommunicatione torqueri.
- 40 Clericus est torquendus mitius.
- 41 Doctores non torquentur.
- 42 Clerici sacri habent omnia priuilegia militum armate militie.
- 43 Clerici in sacris habere possunt peculium quasi castrense, & de eo testari.
- 44 Peculium, quod in alijs filijsfam. est aduentitium, in clericis est castrense, vel quasi.
- 45 Bona relicta filio clerico à patre intuitu religionis sunt peculium castrense:
- 46 Pater non habet vsum fructum in bonis filij clerici.
- 47 Nisi ante clericatum sint quasita.
- 48 Clericus etiam primæ tonsuræ an habeat peculium castrense.
- 49 Testamentum clerici non subiacet que-relæ.
- 50 Nec potest dici nullum obpretentionem.
- 51 Clericus non potest facere substitutionem compendiosam militarem.
- 52 Neq; omittre sollicitates requisitas in testamento.
- 53 Priuilegia omnia militum seculi compertunt clericis, nisi diuersa ratio sub-sit.
- 54 Clericus condemnari nõ potest, nisi quatenus facere potest.
- 55 Fructus beneficij non possunt à creditoribus sequestrari.
- 56 Clericus incarcerari non debet propter as alienum.
- 57 Neque excommunicari, si fateatur debitum, & caucat de satisfaciendo.
- 58 Nec tenetur cedere bonis, vt euitet carcerem.
- 59 Clericus non potest renuntiare beneficio cedendi bonis.
- 60 Exceptio non numer. pecunie an clerico obstat possit.
- 61 Testes in iudicio debent iurare tactis scripturis.
- 62 Clerici in sacris non tenentur in iudicio iurare tactis scripturis.
- 63 Quodlibet testimonium cõtra clericos accusatos non admittitur.
- 64 Laici, & præsertim vilis non testificatur contra clericos in criminib. intentionis criminaliter.
- 65 Laici non possunt accusare clericos.
- 66 Clerici primæ tonsuræ nõ incedentes in habitu amittunt priuilegium.
- 67 Clericus coniugatus non incedens in habitu, & tonsura priuatur priuilegio etiam sine monitione.
- 68 Clericus coniugatus, qui post susceptum habitum clericalem deliquit statim, quomodo patiat priuilegia.
- 69 Clericus coniugatus inueniens habitum seculari cum deliquit, remittendus est ad iudicem ecclesiasticum, si solutus est vestes clericales deserre.
- 70 Tonsura & habitus clericalis simul nõ sunt necessario deserendi à clerico non coniugato, sed sufficit solus habitus etiam sine tonsura, vt habeat priuilegium

- 71 Certus habitus clericis datus non est à iure, nisi negatiue.
- 72 Clericis nullus habitus honestus à iure interdicitus est.
- 73 Consuetudo regionis spectatur ad dignoscendam honestatem habitus.
- 74 Clericalis habitus discernere eum debet à populo.
- 75 Episcopi solent prescribere formam habitus suis clericis.
- 76 Ecclesiasticus iudex non laicus cognoscit de honestate habitus clericalis.
- 77 Clericus in sacris non deserens habitum clericalem perdit priuilegium canonis.
- 78 Clericus in sacris non deserens habitum non tamen amittit priuilegium fori.
- 79 Nisi tor monitus ab episcopo fuerit.
- 80 Clericus quilibet ex minoribus immiscens se enormitatibus priuatur omnibus priuilegijs.
- 81 Clericus maiorum ordinum non amittit priuilegium propter enormitates, nisi monitus fuerit & sit incorrigibilis.
- 82 Opinio nonnullorum vt clericus minorum quam amittat priuilegium fori nisi depositus.
- 83 Monitio trina præcedens an causetur clerico priuilegij amissionem propter enormitates.
- 84 Clerici minores transcentes ad secundas nuptias, vel ducentes uxorem corruptam amittunt priuilegium.
- 85 Item si in militia seculari seua exercent.
- 86 Neque his casibus trina monitio desideratur.
- 87 Monitio trina requiritur, cum priuandis sunt ob artem vilem.
- 88 Clericus, q in iudicio seculari tacuit, se esse clericum vsque ad finem condemnandus est saltem in expensis.
- 89 Sed ea condemnatio faciendæ est à iudice ecclesiastico, non à laico.
- 90 Clericus non allegans priuilegium non tenetur ad expen. si post probationem aduersarius perseueret in seculari iudicio.
- 91 Clericus etiam contumax numquam condemnari potest per seculare iud.

OMNE TIUS & fas postulat, ac sacro sanctæ religionis cultus, qui apud omnes pios homines eximius in pri-

mis esse debet, vt religiosis hominib. qui Deo optimo Maximo totos se deuouerunt, in militia eius conscripti, honor præcipuus sit, omnibusque in actionibus, & rebus non vulgaris eorum ratio habeatur, nam, si Imperatores non paruis priuilegijs milites suos prosequuntur, ne à militia abstrahantur, quantò magis cœlestis militiæ milites, & qui non pro fluxis caducisq; rebus, sed pro æternis pugnant, vt lucta fori hostibus nostris, videlicet, carne, mundo, & Diabolo profratris gloriosus de illis triumphus referatur, & secuta demum in pace viuatur, congruum est, vt sic seruentur immunes, quò possint castris suis sedulo cõmorantes, & vigiles excubias ducentes sũ mo cœli Imperatori suos populos inuictos, & illætos repræsentare, Eò factum est, vt Cæsareis quoque legibus, nedum Pontificijs plura his priuilegia sint concessa, non eorum personis tantum, sed & bonis, rebusque ipso- rum.

Primum autem clericorum est in rebus humanis priuilegium (vt ea missa faciamus, quæ spiritum potius spectat,) quod Innocentius Secundus quidem memorat, A sed longè antea, ac iure ipso diuino traditum à multis creditur, tñepe, quòd, si quis suadente diabolo huius sacrilegij vitium, vel crimẽ incurrerit, vt in Clericum, vel monachum violentes manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat, & nullus Episcoporum absoluere eum possit, nisi mortis urgente periculo donec cõspectui apostolico se præsentet, eiusq; mandatum suscipiat, q̄ quod priuilegij, ne quis ab excommunicatione im-munis eos percutiat, Ecclesiasticas et quascunq; personas, nedum clericos, & psalmistas seruat, puta, conuersos, penitentes, templarios, & hospitalarios, & alios huiusmodi quoscunq;.

b Imò & mulieres, q̄ quandiu sunt in diuino seruitio, c & clerico quoque coniugato in habitu, & tonsura euntes, vnus mulieris tantum eiusdemq; virginis marito. d intra clericalis honestatis cancellos se continentem, nec vllam indignam artem exercentes nõ possunt nisi cum excommunicationis pœna pulsari.

a cap. si quis suadente diabolo 17. q. i.

b gl. in c. quis quis ver. cccle siasticis. 17. q. 4.

c Innoc. in ca. si quis. de regul. Rot. decis. 167. inc. nota, qua mulieres. in antiq. Bor-gas. de irregular. pa. i. quest. 4. tit. qua sunt cau. institut. Clar. in prax. crim. quest. 77 ver. vltimus quero.

d. c. vn. de cle. coniug. in sex.

a c. 2. c. significasti. ubi doct. de foro compet. ca. cum non ab
locum de iudic.
b Rolou. conf. 12. nu. 37. lib. ij.
c d. c. significasti.
d Felin. in c. 2. col. i. de maior. & obed. Roeb. in tract. de con-
f. t. u. f. 51. A col. i. post alios in d. c. cum non ab homine. nu. 2
de iudic. Di-
dic. pract. 6
quest. 3. nu. i.
Clar. in pract.
erim. quest. 36
nam. i. & seq.
1. nu. conf. 4.
nu. 10. Socin.
reg. 56.
e Didac. &
Clar. vbi s.
f Felin. in ca.
10
veniens. ad si.
de accusatio.
Clar. vbi sup.
11
ver. est autem
hoc exceptio.
g d. c. si diliget
ti. de fo. comp.
Spec. de comp.
iud. aditio. in
12
prim. nu. 23.
h Ab. & alij
13
doct. in d. c. ar
si clerici. vbi
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23

14 clericus qui alium clericum ad secula
rem forum trahere non dubitari, cau
sam amittere, ac excommunicationis
penam non evadet, & quemadmo
15 dum cõueniri coram laico iudice nõ
potest, sic neq; re conueniri cum pos
16 se opinor, si quamuis Bartholus, &
Balduus, & Gulielmus Durandus con
trauium docere non dubitarint, nec
desint ipsis non penitendæ doctrinæ
sectatores, extiterintq; etiã, qui illã in
contrariam sententiã sequentiorib. cal
culis consensus fuisse. rotundo ore sint
17 testari, & qua ratione pariter, nec legi
bus cõsuetudinibusve vllis, aut cõsue
18 tudinib. laicorũ clerici obstringuntur. &
Hoc autem priuilegio nedum clerici,
sed & omnes illæ psonæ Ecclesiasticæ
frui conceduntur, quas canon supra
ciatus seruat, quare & omnes perpetuo
monasteriorum seruitio addicti,
& hospitalium rectores, & fratres ac
moniales tertij ordinis sancti Franci
m sci hoc priuilegio fruuntur, m sed famu
li clericorum cõductij & qui ad
tempus eis inseruiunt, an isdem priuilegijs
perfruantur, anceps questio
est, in qua multi conserunt, eos priuilegijs
huius exortes esse & frequen
n tibus sententijs ita esse receptum, m
ego priorem amplector sententiã, m
vbi vitilant clericis, cui inseruiunt,
coniunctam habet, priuilegium famu
o li, episcoporum tamẽ famuli semper, o
Quinetiam traditum est, quod, si qd
clericus socius laicis, consorsque pa
trati alicuius delicti fuerit, ipsi quoq;
laici nedum clericus ecclesiasticis iudi
cis tribunali remittendi erunt, nec de
bebut ad seculari magistratu iudicari
quam sententiã dixit Ant. à Pra. ve
p te. v quãuis delictum illud sanguinis
q penã mereretur, vt ait Barth. Soc. q
aduersus Mariani Patris sui sententiã,
& quem Bartholomeum pro
bat Bossius in titulo de foro competẽ
ti nu. 147. quandoquidem, si minus
ab ecclesiastico iudice punitus fuerit,
quam uindictæ publicæ ratio exige
ret, potest ex iudex laicus debitas ab
eo penas repetere, vt ipse ait, ex Fe
lino, s alijsq; ad se in idcirco, quod
quidem vtu ipso seruari in proguincia
Mediolanensi ait Callæus in cõsue
tudinibus Burgundiæ nu. 69. nec pã,
vt etiam

vt etiam laicos iudex ecclesiasticus iu
dicet, & de pari obseruatione restan
tur etiam Bossius, Follerius, Ioannes
Arnoldus a Claro Iulio citati, verũ
ipse Clarus diuersim temporum no
a strorum obseruatione testatur, a me
moratque etiam Ioannem igneam, et
Capitium, Rebuffum, Gomezium, Di
dacum in idem testimonium conue
b nientes, & Nec minus prodest cleri
co priuilegium, vt personam seruet,
quamquam post patratum delictum
clericali ordini hac fraude euitandi
secularis iudicij adlociatus fuerit, bo
na tamen seruare hoc actu nequaquã
c poterit. c vnde iudicis laici trutinæ
parebit.
17 Neque his priuilegijs caret clericus,
d & si illegitimus sit, v & conjugatus,
18 vt diximus, modo vnã tantũ, cam
que virginem habeat vxorem, habitũ
e que & tonsuram clericalem gesser, &
& quamuis vxorem, quam vnica &
virginem acceperat, atque adulterij
ex causã dimiserat, deinde rursum re
f ceperit, & item q quamuis post patra
19 tum aliquod delictum, & accusatio
nem de eo porrectam bigamus esse
curiam remittendus foret, quia tem
pus illius spectatur status, quo deli
20 ctum asseritur patratum, hinc, & si
post patratum delictũ, qui antea eu
lebs semper fuerat, coniugio se copu
lasset, remittendus eque, ac multo
g magis iudici ecclesiastico esset. g Imo
etiam traditum est, clerici quoque in
tonsurã & habitu incedentis vxorem
eodẽ priuilegio potiri, ne possit a lai
co iudice, quemadmodũ nec uir eius
iudicari, vt dixit Angelus Clauasinus
h in summa. ii
21 Certus est, q si quis crimine admis
so ecclesiasticis ordinibus coopatus
fuerit sine fraude, poterit iudicis lai
ci iudicium effugere, fraudis verò
22 q suspitionem abesse credam, si ante
accusationem, vt votum susceptũ an
te commissum delictum solueret, sese
i ordinibus prædictis adlociarit, i qd
23 iuramento ipsiusmet crederetur, q quod
si patratum iam delicto, & accusatus ad
ecclesiæ asylum ordinibus adscriptus
confugerit, non carebit fraudis suspi
tione, nisi ipse manifestis probationi-

a quest. 36. vers. euenit plerumque.
b Capit. decif. 173. Igneus in l. seruat consulto: num. 14. ff. ad
Syllan. Rebus. in auten. habitã nu. 106. Gomez. in c. x. delicto
rum. nu. 6. Didac. pract. quest. 34. nu. i. in fi.
c Marian. in c. i. & c. proposuisti, de foro comp. Bossi. vbi supra
nu. 144. & 145. Clar. vbi sup. ver. sepennuro Didac. pract.
quest. 32.
d Grammat.
decis. 81. Clar.
vbi sup. vers.
habet etiam.
e c. un. de cler.
coniga. in 6.
Didac. pract.
quest. 31. num.
7. Clar. vbi su.
vers. quæro an
clerici.
f Ausfr. de
cis. 64. Clar.
vbi sup.
g Grammat.
decis. 10. Clar.
vbi sup. vers.
qua ratione.
h ver. excommu
nicatio. 7. ver.
sed quæ sũt.
i Bal. in li. c.
an seruus ex
suo facto, Dac.
reg. 100. lim.
16. ver. ex quo
confirmatur.
k Imol. consi.
119. num. i. Di
dac. pract. q.
32. Plaz. lib. i.
delic. cap. 35.
in i. Neuzã.
lib. i. silu. nu.
62. vers. ultra
uus. Duen. d. re
gu. centesima,
limi. 16. vers.
ex quo. Clarus
vbi supra, ver
si. sepennuro
Soci. c. i. & c.
proposuisti. de
foro compet. en.
Bossius in titu. de foro competen. numero, 144.
l Clar. vbi supra.
m capitulo quarto, Sessione. 23.
n Bar. in li. numero. 3. de penis.

a Feder. conf. 97. nu. 4. in fi. Card. rep. cap. perpendimus in fi. nu. 8. de senten. excom. 1. af. in l. cum quaedam puella, nu. 13. ff. de iurisd. om. iud. Marfil. sing. 533. Duen. reg. 100. limit. vltim. in fi.

b cap. 6. Sess. 23.

c c. vn. de cler. coniuga. in sex.

d d. c. 6. ad fi.

e c. non minus vbi Io. Andr. & Host. de imm. eccles.

f Cass. conf. 38. Clar. dic. quest. 36. ver. regulariter autem in fi.

g Socin. conf. 12. col. 7. lib. i. Rolan. conf. 4. nu. 28. lib. i.

h d. c. un. vbi no. de cler. coniug. 6. Bonin. cō. Andr. i. prin. huius tract.

i ca. pervenit, dist. 86. ca. non minus. c. aduersus. de immu. eccles. c. quamquam. de censibus in 6. c. clericis laicos. de immu. eccles. in 6. cle. i. eod. tit.

k Duen. in re. 100. amp. 4.

l ca. exigit. de censib. in 6. ca. nō minus. et d. cap. aduersus. Parp. l. placet. m. Ab. consil. 3. num. 1. lib. i. Rip. lib. 2. resp.

xx. l. ad inst. ruelionem. C. de sacr. eccles. l. ad portus. C. de ope. publ. l. fi. c. d. publ. mun. gl. in d. c. non minus versic. releuare. Duen. vbi sup. nu. 16.

n capitulo. non minus extra. eod. vbi Abb. de immunitat. ecclesiarum.

graviorisq; pœnæ discrimen subire vobis. f lit. f

28 Priuilegium hoc fori tenacius hæret clerico, quàm priuilegium seruari solet priore loco dictum, & longè difficilium amittitur, quia certius est, iure diuino hoc esse introductum, & quàm ego superius quoque eodem iure proditum opiner.

29 Clericus coniugatus horum duntaxat duorum priuilegiorum, quæ recitauit, & nullorum præterea particeps est, quare citra excommunicationem quidem manus in eum iniici non potest, vt diximus, neque à iudice laico distringi, aut iudicari, si in habitu, et tonsura incedat, in cæteris verò priuilegiorum nullum sentit. n

30 Non leue est etiam aliud priuilegium, quod dum ab omnibus oneribus personarum, quæ seculares principes imponunt, immunes sunt clerici omnes, & religio, & atque etiam oblati, qui se suaq; omnia religioni obtulerunt, & dicarunt, x ad eod quidem, vt neq; vltro huiusmodi eos munera subire congruat, i quæ tamen pietatis ergò, vel publicæ, cōsisq; omnium vtilitatis præstada sunt, cuiusmodi sūt, quæ vijs sternendis, & aptandis, & pro custodia contagionem instantis Epidemici auertendam, fiunt, creditur, ipsos quoque clericos tenere, modò ab eorum episcopo, aliove prelato, cui substat, hoc eis præceptum sit, m qui tamen prelati non faciles exhibere se debent his præcipiendis, nisi perspiciant, nō posse hæc onera à laicis, aut saltem non nisi incommodè, & ægrè sine clericorum suppetijs sustineri, Pontificis quidem Romani authoritas hac & huiusmodi in necessitate desideratur, n qui cerè difficilem se prestare solet huiusmodi oneribus imponendis, vt nuper Gregor. X. Papiensium preces respuit petentium, vt clericus Papiensis teneretur in hos sumptus symboli ferre, quamuis clerus ipse vltro, & iniussus deinde, quod potuit auxilium, non minore benignitate, quàm pietate suppeditarit, atque etiamdum in presentia suppeditet, neque eos seruari puto ab oneribus immunes, qui clericorum nulli ordini adscripti sunt, nec monasterio dicati, sed aliter tamò

Deo interuenientes inter personas ecclesiasticas recenseri solent, cuiusmodi sunt hi, qui ex tertio ordine D. Francisci appellantur, A nec clerici coniugati ab his oneribus excusationem vllam habent, quamuis alioqui & fori priuilegio vtantur, et non minus, quàm alij clerici, vt dixim⁹, tui sint ne quis in eorum personas citra excommunicationis periculum manus iniurias inferre possit. n

35 His addas, quòd non pauci, neque in celebres, & auctoritate non carentes Doctores scripserunt, quod Clericum sacris ordinibus adlociatum non posse eculei tormento subijci, & si non leuib⁹ indicijs pressus sit, nisi vrgens contra eum fama sit, patrasse eum illud delictum, cuius factus est reus, e quamvis nonnulli clari nominis Iurisperiti non omnino obseruari passim, ac saltem Mediolani testentur, n quod Ego cerò scio temporibus istis, postquam Episcopi apud suos greges moratur, nedum alios clericos inferiores, sed & presbiteros ipsos, cum indiciorum ius cōtra eos vrget, tormentis subijci solere, tã Mediolani, & Ticini, quàm alijs quoque vrbibus, quod idque mandato episcopi per laicos executores, quamuis cautius credantur acturi episcopi, & modestius (vt aliqui opinantur) si clericorum ministerio potius, quàm laicorū in hoc opus vti fuerint, n quod tamè mihi numquam probari potuit, vt clerico huiusmodi carnificinæ ministerium demãdetur, & crudelitatis actus suis ipsius manibus exercere discat, at durum videretur, excommunicationem incurere episcopum, aliūve iudicem ecclesiasticum, qui iuris, & iustitiæ causa clericum à laico torqueri, aliterve plecti iubet, cum nulla iniuria hoc faciat, qua ratione nec laicus ipse, qui id exequutus fuerit, in hanc pœnam excommunicationis cadere videtur, quamuis Abbas, & Felynus, & alij recitari, n vt hæc excommunicationis pœna euitetur, consulant, vt à laicis quidem clericus sumi torquendus alligari possit, sed conuictiendi postea negocium clerico tradendum esse. Vtu quidem hoc passim obseruari omnibus in locis mihi cognitissimis, vt laici non clerici hoc satellitibus officio

a Anchar. in c. i. de immu. eccles. in 6. Duen. vbi sup. nu. 18.

b gl. in d. c. i. ver. ceteris per illū lex. de cler. coniuga. in 6. Ab. in c. ex parte in prin. de cler. coniug. Gui. pap. d. c. c. 73. & de c. 283. Duen. vbi sup. num. 10.

c Dec. in c. at si clerici. in prin. nu. 19. de iudic. Boss. in pract. crim. tit. de indicijs. nu. 103. Diaz. in pract. crim. cap. 117. Clar. in pract. quest. 64. ver. sed au clerici. Duen. reg. 190. l. m. 3. Follet. i. praxi. cri. ver. tornuētis mox subijciuntur. num. 6. d. Boss. et Clar.

39 fangantur, at si laici excommunicationis pœna subiacerent, clericos torquendo, eodem in periculo clerici & ipsi clericos torquendo esse viderentur, cum non magis clerico, quàm laico, manus in clericum iniicere liceat. g cum tamen passim sic videam Clemētis Tertij epistolam interpretari, n non est, quod Ego os in cælo ponere ausim, mitius tamen iudicarem in torquendo clerico agendum esse, i nisi delictorum atrocitas, & pessima hominis qualitas aliud postulareret.

40 quod Mirum est tamen, quod vlla ferè absque controuersia Doctores hoc priuilegio frui permittantur, x ne tormentis subijci possint, cum de clericis tamē tanta sit controuersia, quorum maior pculubio videbatur ratio habenda.

41 Traditum est etiam, quod clericis sacris omnia priuilegia competere, quæ armate militie militibus à iure cōcessa fuerunt, quare & scriptis peculium quasi castrensium militum armatorum more habere permillum est, & de eo testari. l peculium enim, quod in alijs filiis familias est aduentitium, in clericis filiis familias est castrense, vel quasi, vndeunque eis bona aduenerint, quæ app & de bonis à patre filio clericatus intuitu donatis idem dicendum est, vt censuerunt Castrensis, & Didacus, m hinc etiam nulli patri in bonis ciuicemodi vsum fructum clericis traditum est, seu occasione clericali militie illa bona sint quaesita, seu ex alio titulo, vt teste Dydaco præcitato communis habet sentētia, quamuis de bonis alio titulo quaesitis aliud senserit Antonius Butrius, n de bonis quidem ante clericatum filio quaesitis nō dubito, quin pater in eis vsum fructū habeat,

arte Testan. titu. i. nune. ij. l. sacrosanctæ, & Anton. presbiteros. C. de sacros. eccles.

m Castr. d. l. sacrosanctæ. Coar. d. c. quia nos.

n Butr. d. l. sacrosanctæ.

a Dec. in c. in presentia, nu. 64. de probat. Salyc. & Fab. in Xuen. ingressi. C. de sacros. eccles. Xuarcz. in tract. maiorit. fol. vlt. Didac. ubi su.

b Io. Lup. & Dec. in c. in presentia Didac. ubi sup.

c Imol. d. c. quia nos. ni. gl. in. S. qui in alieno. inst. quibus non est perm. su. test. a. Dida. ubi sup.

d Didac. ubi sup. qui alios citat.

e doct. in d. l. centurio.

f Ab. ca. i. nu. 5. de cler. egr. Feli. in ca. cum ex officij de pre scrip.

g gl. in l. miles. i. prin. ver. facere, ubi bar. ff. de re. iudic. gl. in c. studeat dist. 50. decif. Tholos. 246. ubi Aufreri.

h Barb. in c. Odoardus de solut. b. gl. in l. skip dia. C. de exco. cut. rei ind.

i Io. And. in c. s. clericus. de sen. excom. in 6. Ab. in c. Odoardus. nu. 2. de solut. Come. insti. de act. in prin. Matbes. no. 60. Marf. S. attingam. nu. 70. in prac. Me noch. de arbit. iud. libro i. que stione. 88.

k d. cap. Odoardus, ubi doct. Abb. ibi, & in cap. i. de cler. egror.

l Rot. decif. ij. in antiq. de iure iur. Feli. ca. ex officij. col. 2. nu. 2. de prescrip.

m Ab. d. c. Odoardus.

n Hostien. An. Imol. in c. si cautio de fide instru. & Host. in cap. h. de solut. Bald. in auten. hoc ius porrectum. col. 4. C. de sacros. eccles. Ang. conf. 244.

o in d. c. si cautio. Duen. in reg. 261. in i. lim.

p l. in contractibus. C. de non num. pecu.

q ca. hortamur. 3. q. 9. auten. sed index. C. de episcop. l. iuris iurandi. C. de testib.

diuinoq; obsequio destinati sint, nec creditor habet conquerendi causam, qui prius perspicere, explorareq; debuerat, cum quo negotium ageret. Sed nec omittendum est, non posse clericum propter as alienum carceri includi, vel detineri, i neq; excommunicari, & modò is debitum prius ingenuè fateatur, idoneamq; cautionem præbet, se quamprimùm ad pinguiorem fortunam peruenerit, exoluturum, & nec bonis cedere ad carcerem euitandum cogendus est, qua in re hoc à cæteris distat, quia cæteri carcerem quidem includi possunt, verùm cedendo bonis ab ea liberantur, sed clericus neq; initio quidem carceris ergastulo ob as alienum relegari potest, & nec beneficio huiusmodi cedendi bonis renuntiare, i neq; vt dixi, vt carcerem viter, bonis cedere tenetur. Nonnulli etiam clericis hoc tribuendum crediderunt, ne possit eis nò numeratæ pecuniæ exceptio opponi, sed perpetua sit hæc ipsis defensio. Quod tamen neque Abbas Panormitanus, nec Butritus, nec Cardinalis, nec Imola, nec Felinus sandeus, nec alij quidam admittendū putarunt, o nec mihi temerè persuaderi sinam, cū exceptionis huiusce opponendæ limites constitutionis alterius Cæsare appendices, accessorijque sint, nempe illius legis, qua cautum est, licere debitori intra biennium tali se exceptione sic tueri, vt onus probandi, pecuniam fuisse numeratam in creditorem transferat, & cuius legis beneficio vti clericus permittendus non est, nisi & omnia, quæ ad eam legem facta sunt, accipere paratus sit, si ergo vult biennio hoc toto contra propriam confessionem audiri, cur non & biennio lapsò quiescere, vt cæteri omnes, à tali exceptione debet? Ad hæc clericus sacri in testimonijs ferendis sunt etiam in iudicio legibus privilegiati, & nam & si ad testimonium ferendum nemo sine iurissu randi in manibus iudicantis prestiti serij peuris tactis religione admittat, clericis & tamen hæc subtilis tangendarum scripturarum in ferendis testimonijs remittitur observatio, sed satis fuerit, sacrosancta proposita coram

a eis euangelia esse, A vel manum petitori in iugnam datæ fidei appositam fuisse. B

Item clericis de crimine aliquo delatis, vt conuincti, panirique possint, maiore testium numero opus est, & nec quoduis testimonium contra eos admittitur, & nam laici præsertim viles, & tales, qui vitio aliquo suo ad ordines promoueri non possunt, cõtra clericos testificari de criminibus non possunt, nisi aliter iustitatis, quibusdam criminibus exceptis propter eorum grauitatem, cuiusmodi sunt hæresis, simonia, læsæ maiestatis, & quibusdam alijs criminibus. D

Item non possunt clerici à laicis, nisi præprium, aut suorum iniuriam persequentibus accusari, prædictis, alijsque grauitate criminibus exceptis. E

Atque, vt nullam non priuilegij speciem clericis sentiant, dictum fuit, populi appellatione clericos quoque contineri in materia, quæ priuilegium aliquod ferat, quamuis aliqui de populo esse clericis non credantur. F

Sciendum, est autem hoc, quod clericis cõpetere diximus, priuilegium fori, ei quoque non denegari, quem sola clericatus possessio, vel quali tueatur, vt Aufrerius censuit in decisionib. Tholos. quapropter remittendus hic foret iudici ecclesiastico, qui tamè iudex ecclesiasticus in eum veluti clericum non animaduertit, nisi de clericali titulo prius edoctus sit, hoc aut nò pbato, iudici laico relinquatur coercendi ipsius potestas, modò ipse iudex laicus ubi seruauerit illius puniendi ius, nam, si nulla sibi seruata potestate iudici Ecclesiastico eum simpliciter remisisset, videretur proprietatis iudicio renunciasse. G

Amittunt autem hæc priuilegia clerici pluribus modis, namque in primis clericus primæ tonsuræ nullum beneficium ecclesiasticum habentes, si clericalem habitum non gestent, priuilegio nullo clericali debent potiri, eam si moniti non fuerint, vt Ego opinor, cum enim neque in ordinibus clericalibus esse is dicatur, neque ad eos ascendendi habere propositum videatur, imò à proposito, quod in fu-

a capitulo sine. ubi no. de iuramen. calum.

b Oth. i. str. in lib. 6. prax. nu. 7.

c capitulo cum P. Manconella. de accusation. ubi gloss. & Doctor. in capitulo de cætero. ubi nota. de testibus, capitulo primo. ubi Felyn. & Decius. de exception. Didac. quæstio. practica. decima octaua. numero secundo, & in. com. opinio. versiculo testificari possunt. Clericus quæstione vigesima quarta, pract. que. versiculo præterea quæro.

d capitulo. can. ra. est labus. ubi not. capitulo. licet hely. de simonia. disto capitulo. cum P. Manconella, ubi nota. & disto capitulo. de cætero.

e disto capitulo. de cætero. disto capitulo. cum P. Manconella. ubi not.

f Felynus in capitulo. ecclesia sancti Marci. numero sexagesimo nono.

g Aufrer. decisio. centesima decima septima. Crauet. de anti. qui. temp. par. 3. sectione. vidimus in 3. enue. numero. 3. 4. post Lap. Domin. Abb. in cap. si iudex laicus. de senten. excom. in sexto.

h cap. i. ubi Innoc. & alij de apostat. c. ex parte. vlti. de priuileg. Ioan. Lup. in tract. de liber. eccle. q. 7. nu. 4. & 5.

i Didac. pract. quæstio. 3. numero primo. Clar. quæst. 3. 6. vers. hęc autem, quæ de clerico.

k d. cap. 6. Sess. 23.

l Didac. d. q. 32. Clar. d. q. 36. ver. hęc autem que.

m Tract. Mille. fol. 73. numero 8. Aufrer. in cap. Tholos. de ci. 227. Clar. d. q. 36.

n Abb. in cap. clericus. 2. nume. 4. de rit. a. & hon. cler. Didac. q. 31. numero. 7. Cap. Tholo. deci. 104. ubi Aufr. nu. 2. Clar. ubi supra.

ceptione tonsuræ præferebat, defecisse, et cur cum ecclesia protegat, vel titeatur, nulla ratio est, & quamuis forrè omnibus non probetur hæc sententia, (scio enim, plurimos opinari, non nisi post monitionem priuilegio clericali huiusmodi apollatas priuari) ipso tamen vsu apud omnes ferè seruatur, ac certe ex Sancti Tridentini Concilij constitutione res hæc dilucidè definita est, vt supra diximus, non de prima tonsura tantum, sed & de quatuor ordinibus minoribus. X

Clericus autem coniugatus, & si virginem acceperit uxorem nullo antea matrimonij pressus iugo, si in tonsura tamen, & habitu non incedat, omni priuilegio clericali proculdubio priuatur, tamen numquam monitus fuisse, nec vlii in contumacia est, vt testantur Didacus, & Clarus, i quo circa à nonnullis laudatur Senatus Tholosanus, qui coniugatum clericum in bipartitis caligis incedentem turpissimus in flagitijs inuentum vltimo supplicio atlecit, & defuncta uxore tamen omnia priuilegia assequetur, quæ clerico coniugato competere solent. N

Item

b Io. an. in c. Ioannes. q. 4. de cle. coniu. Alex. con. 8. nu. 4. li. i. & conf. 149. nu. 7. li. 6. Mars. sing. 480. Did. ac. d. question. 31. versicu. quinto. potissimum. Clarus ubi supra. versiculo. sed hic quero. c. Cla. ubi supra. d. Cape. T. bol. decisi. 104. & 144. Clar. ubi supra.

e c. i. de cle. co. 68 iug. in 6. Zab. i. c. perpendim. de sen. exc. 11. Rolan. d. con. 11. Rolan. d. co. 4. nu. 26.

f Ab. in c. tra. 69 sniffam. per illum tex. col. ij. vers. nota ibi. habitum. de ele. gl. in cle. i. vers. si. sec. laris. in fin. ubi doc. de elec. & in c. i. de vi. ca. & ho. cle. Alex. con. 8. co. si. li. i. Io. Lup. de lib. eccle. cl. q. 7. nu. 2. Rolan. conf. 4. nu. 27. li. i. Cla. rus. q. 36. pra. crimi. ver. dixi. clerum.

g glo. & doc. in c. pe. de vit. & hon. cle. Alex. ubi sup. & con. 149. co. lu. 2. in si. li. 6. h. Clar. & Rolan. ubi supra. i. Hosi. in c. i. de cle. vel mona. Alex. Neuo. cons. 60. nu. 14. Bernar. Diaz. in pra. cri. Clar. ubi sup. ver. sed quid si fallu. K. Dom. in c. i. §. si in c. ex. in si. de cler. coniu. in 6. vro. cons. 11. colum. vi. in fin. ver. & si vestes. Rolan. ubi sup. nu. meo. 33. ver. vltimus. quoro. quid. pap. decis. 133. & consil. ex. nu. 2. Clar. d. q. 36. ver. dixi clericum. in si. & ver. regu. lariter. autem. in si. l. c. si vero. q. e. in audientia. de sen. excom. m. glo. in elem. i. ver. nominatum. de vita. & hon. cleri. Abb. in c. si. col. ij. co. tit. de vita. & hon. cleri. Fely. in c. exhibitu. mer. 3. de iud. ubi additio.

vestes gestare eum oporteat, apertum in iure inuenitur, & quapropter nullus habitus modò honestus, & quena leges canonice non repudient, videtur clericis interdictus, & presertim vero eius regionis consuetudo spectanda est, & talis desideratur habitus, qui facile clericum à populo discernere sui modestia, & honestate possit, si idcirco solent Pontifices vniuersitatis civitatis certam vestimuram normam clericis prascrere, & generalibus edictis, monitionibusq; in Synodo factis clericos suos mone- re, vt eo prescripto habitu vtantur, pœna priuationis priuilegij clericalis adiecta aduersus eos, qui alijs in vestibus inuenti fuerint, quæ monitiones in Synodo factæ specialis, ac tring monitionis vim habebunt, vt priuilegium amittant eis non obtemperantes, nam constitutionis vim habent huiusmodi monitiones, in constitutionibus verò vna regulariter monitio sufficere, & monitio vero generalis etiam per edicta extra Synodum abique constitutione facta non sufficiet, vt clericus nominatum non citatus priuari suo priuilegio debeat, & quòd si aliqui contingat, an vestes, in quibus reperiuntur clericus fuit, clericum deceant, hoc minus, iudex ecclesiasticus de hoc cognoscet, non iudex laicus, quamquam nulli contrarium docuerint, non sat rectè. r.

77 Clericus verò sacer habitum clericalem si non deserat, priuilegium quidem canonis, qui manus in clericum inferentes anathemati subiicit, amittere potest, non tamen confectum fori priuilegio priuatur, si enim quis nescius clericum esse manus in eum intulerit, iustus eum error excusare poterit, cum presumere non deberet, clericum esse, qui clericorum habitu nõ vteretur, quare sententia canonis nõ quaquam incurret, & at, si contendentum eum eo sit in iudicio, non a- lius, quàm ecclesiasticus iudex ad eundem erit, vbicumque constet, eum clericum esse, licet habitu, & malis gestis laicum se esse mentitus fuerit, nisi tunc à suo episcopo, vel prelato monitus fuisset, vt habitum resumeret, delictis

delictisque. & facinoribus malis parceret. A. Priuatur quoque omnibus priuilegijs ecclesiasticis clericus, quocumque ex ordine minorum sit, quicquid enormibus delictis veluti gratia, quâ manus impositione accepit, oblitus immiscere se non erubescit, eaque frequentate, si deprehensus in eis, fuerit, sed maiorum ordinum clericus, vt fori priuilegium amittat, præter supra prædicta monitum fuisse oportet, atque ita præceptis contumacem, vt nullam emendationis suæ spem præbere videatur, & quin etiam nonnulli meliore fortè consilio, & sententia opinati sunt, nec prædictis sex in vnum concurrentibus clericum fori vi- ces mutare nisi depositus rite à fastigio Clericali fuerit, c. ¶ quamquam non pauci Doctores tradiderint, sacerdotum, qui tonsuram, & clericalem habitu dimisso, enormitatibus sese ef- fundit patrandis, priuilegium fori amittere, etiam si monitus non sit, ac eerte tunc saltem, cum ab episcopo suo, vt respiciat, sequè à malis temporerit, textus monitus fuit, & quorum sententiam vti priuilegio clericis diuinitus tradito aduersam, Ego quidem probare non possum, licet propter authoritatem Doctorum sequi cogar, clericus quidem actus, & factus ab ordinibus exturbatus canonis, & fori priuilegium amittit, verbo autem duntaxat spoliatus vtrumque retinet. r. Clericis etiam minoribus priuilegium fori adimitur, si ad secundas nuptias transeant, vel corruptam vxorem ducant, & vel seculari militia adscripti sçua exercere non exhorrescunt, & quibus casibus nec monitio quidem vlla episcopi, alteriusve prælati desideratur, & quamuis tunc monitio trina exigatur, cum propter mercimonia, & negociationes priuilegio priuati sunt, vel quia tabernariam, aut carnisicinam, seu macellariam artem exerceant, vel quia iocis, scurrilibusque ludis, vt populares questum faciant indignum, turpiter indulgent, sed & his casibus tamen nulla monitio exigatur, sed ipso iure priuilegium amittent, si totum annum conti-

a Capitulo cum non ab homine. & capitulo at si clerici. de iudic. ubi not. capit. perpendimus. ubi Ioan. And. Butruis. & Cardinal. de sententia excommunicata. Socin. consilio duodecimo, libro primo. Alexand. dicto consilio octauo. columna secunda, Marfi. singular. 338. Fulgos. consilio 154. Veronen. consilio vndecimo. Roland. consilio quarto, numero vigesimo nono, & seq. b Ioann. Lup. de liber. ecclesiast. quaestio. ne tertias. B. B. tri. & Abbas in dicto capitulo primo. de apostia. c Abb. d. capitulo cum nõ ab homine. & c. at si clerici. de iudic. & in capitulo perpendimus. de sentent. excom. municatio. & capitulo primo. de apostia. Speculator. in titulo de foro competent. Ioan. Lup. d. tracta. de liber. ecclesiast. quaest. tercia. Fely. d. capit. ex parte. de accusatio. d. Alexand. d. consilio octauo, columna penultima, & fina. libr. primo, Cardinal. d. capitulo. perpendimus. Capitius uocacione 161. Cypol. consil. vndecimo, Clar. d. consilio trigesimo sexto, versiculo quero modo. e Innocent. in capitulo qualiter. & quando. ij. de accusatio. Borgas. in tracta. de irregular. par. sexta, versicu. de sentent. deposit. numero sexto. f cap. primo de vita. & honesta. clericorum. clemen. prima, co. titu. Innocent. in d. capitulo. primo. de apostia. Lupus ubi supra. questione. ij. g d. c. primo, de vita & hon. cle. pract. Diaz. c. 62. h in d. c. i. de vita. & honest. cle. Diaz. d. c. 62. i Io. And. Dom. Diaz. ubi sup. k Aegid. Bellamer. decisione ducentesima vigesima sexta, incip. in causa mea. Fely. in capitulo. exceptionem, in principio. numero primo. de exceptio. per illum text. in repet. or. Fely. versicul. clericus, qui non cognoscebatur. Deci. consil. cc. xli. Grammat. voto. 18. l Deci. consil. cc. xli. columna prima. Grammat. Foto 18. numero 18. Caraut. super ritu mag. cur. 65. numero primo. Clarus d. q. vers. est autem hæc exceptio.

80 Illud non est ignorandum, quòd si clericus ob mentium habitum talis non creditus, nec talem se testatur ad iudicium prophanum tractus, & condemnatus fuerit, sed post condemnationem demum sese detexerit, ne illi parere teneatur, quamuis condemnationem curare principalis negocij possit, non tamen à condemnatione expensarum, quibus silentio suo aduersarium fatigauit, immunis relinquendus erit, & quas tamen expensas non laicus iudex, sed iudex clerici Ecclesiasticus sarciri iubebit, ad quem iudex laicus eum remiserit, l. imo

29. imò nec iudex ipse ecclesiasticus tunc cogere clericum ad soluendas expensas litis ante clericatus detectionem factas deberet, cum aduersarius clerici post allegatum, probatumque clericatus priuilegium nihilo secius in lite perleuerasset clericum in seculari iudicio vexando. A
 30. † Principalis autem cause iacturam sub iudice laico ferre clericus nullo modo potest, siue ea causa criminalis sit, seu civilis, tamen nunquam priuilegium suum allegarit, nec clericum se esse detexerit, imò eòtūmax semper fuerit, & quare nec decretum secundum aduersus eum vti contumacem concessum tenebit, cum laicitatis nō dicatur, qui ad iudicium venire non tenetur, nec multa. i potest, nec vera est Bartholi sententia c opinantis, posse eum, si non compareat, multari, vbi citatio manifestum errorem expressum non habet, eum presbyterum, seu clericum nominando, quamuis Stephanus Aufserius d Bartholo adspulatur, Bartholo autem aduersantur frequentes Canonistarum ceterae, & contrarium in vfu forensi esse testatur Clarus in dicta decisione singulima sexta.

a Dec. & Grā mat. vbi sup.
b Dec. d. consi. 2. 41. Gram. vbi sup. Dila. q. 33. nu. 2.
c Bar. in l. nō videtur. pr. nu. me. i. ff. de iudic.
d Aufser. ad capell. Tholof. decis. 165.

DE VITA, ET HONESTATE Clericorum.

Titulus decimus.

FPITOME.

DEHABITV Clericorum in primis agitur, qualem esse oporteat, & quid statuatur aduersus vnumquemq; clericum, qui habitum, & tonsuram clericalem non seruauit, post quae per censentur nonnulli alios quidem homines non indecentia, sed clericis tamen interdicta, vt delatio armorum, negotiationes, commercia secularia, hiltiones, & mimi, tabernae, alea, rum, vel taxillorum lusus, aduocationes praesertim contra suam Ecclesiam, conductiones, rebellionatus of-

ficiū, legum ciuiliū, & Physicā, & Philolophiā, & poeſis professio, & studium in publicis gymnasijs, actus omnes sanguinarij, Chyrurgiae, praesentia in monomachijs, vel purgationibus vulgaribus, venationes, comotationes hilariores, sportule pro iudicijs causarum, ioculatoris ars, mulierum etiam sanguine coniunctarum conuictus, frequens cum mulieribus confabulatio, frequentatio monasteriorum monialiū, matrimonia.

SVMMA RERVM.

- 1 Clerici non debent vti vestibus nimis mollibus, vel prolixis, vel breuibus nimium.
- 2 Plura indumenta enariantur clericis interdicta.
- 3 Episcopi qui non sunt monachi, gestare debent vestes linas superiores in publico.
- 4 Vestes quaedam clericis interdictae ex constitutione Clementis
- 5 Penae gestantium vestes interdictas est arbitraria.
- 6 Clericus beneficiatus vtens veste virgata, vel scaccata, quam poenam meretur.
- 7 Clericus non beneficiatus, quam poenam incurrat, si contraueniat.
- 8 Pallium superius non debet esse breuius infra iore, & contranientium poena.
- 9 Clerici ferre debent vestes iuxta formam eis ab episcopi opo datam.
- 10 Vestes fulgidae clericis, & episcopis interdictae.
- 11 Unguentis vti non debent clerici, nec comam, aut barbam nutrire.
- 12 Coronam sphericam cur gustare debeant clericis capite raso.
- 13 Sacerdotes non debent extra domum apparere sine vestibus sacerdotalibus.
- 14 Clericus excusatur, qui propter paupertatem non potest ferre habitum praefixum.
- 15 Vestes prohibitas ferens secretas, & domi non meretur poenam.
- 16 Vestes sumptuosiores gustans ad decorandum amicum excusatur.
- 17 Arma ferre non debent clerici.
- 18 Arma ferre licet clericis in iuramentibus ad

- ad defensionem.
- 19 Clerici non debent negociari causa lucri.
- 20 Non debent exercere officia, vel commercia secularia.
- 21 Nec vacare hiltionibus.
- 22 Nec frequentare tabernas.
- 23 Nec ludere aleis vel taxillis.
- 24 Clerici in sacris, vel stipendijs ecclesiasticis sustentati non debent aduocare, vel postulare.
- 25 Nisi suam, vel suarum ecclesiarum causam agant.
- 26 Vel causam miserabilium personarum.
- 27 Vel coniunctarum suorum ex necessitate.
- 28 Sacerdotes nemini debent nocere, sed omnibus prodesse.
- 29 Clericus aduocans contra suam ecclesiam priuandus est beneficio.
- 30 Clerici non debent secularium esse coadutores, vel negociatores.
- 31 Clericus delinquens in officio seculari, non tamen potest ab illo Principe seculari puniri.
- 32 Clerici non possunt exercere officium tabellionatus.
- 33 Instrumenta a clericis tabellionibus, confecta valent, quamdiu non est eis interdictum exercitium.
- 34 Possunt tamen illud exercere in causa ecclesiastica, vel spirituali.
- 35 Et possunt instrumenta antiqua expleve.
- 36 Scriptura priuata clericis non habet fidem scripturae publicae etiam ad pias causas.
- 37 Clericus effectus tabellio non tamen priuatur beneficio, nisi ad criminales causas a seculare factus sit.
- 38 Legibus & Physicā operam dare qui prohibentur.
- 39 Leges audire, vel interpretari non potest quis clericus sine licentia Summ. Pontificis.
- 40 Philosophia, vel poeſis quando vacare possit clericus.
- 41 Clericus non potest ferre sententiam sanguinis, vel literas dictare, vel scribere.
- 42 Praesse non potest viris sanguinum.
- 43 Neque exercere chirurgiam.
- 44 Neque interesse monomachijs.
- 45 Venatio clericis interdicta etiam minoribus.

- 46 Intellectus cap. secundi, de clerico venatore.
- 47 Clerici minores dantes operam venationi quomodo puniantur.
- 48 Clericus minor, an magis puniatur si cum tonsura venatur, an sine tonsura.
- 49 Venatio licita est causa animi recreationis, dum raro.
- 50 Venatio licita est causa necessitatis.
- 51 Venatio interpretari debet in dubio facta causa recreationis.
- 52 Consuetudo non excusat clericum venatorem.
- 53 Crapulam evitare debent clerici.
- 54 Clerici non possunt accipere salarium p iudicijs, & quomodo intelligatur.
- 55 Clerici non debent esse ioculatores.
- 56 Clerici non debent tenere domi mulieres suspectas.
- 57 Clericus saepius fabulans cum mulieribus excommunicatur.
- 58 Clericus frequentans monasteria monialium excommunicatur.
- 59 Clerici sacri non debent esse coniugati.
- 60 Synodus Triden. innouauit omnia antiquitus statuta circa vitam, & honestatem clericorum.

CVM Clerici in sortem domini vocati, & a popularibus segregati rotantisque priuilegijs sint aucti, congruum est, vt ipsi inuicem tantis muneribus, quoad fieri potest, non indignos sese ostendant, sed vitae puritate, ac morum sanctitate alijs hominibus sese praestare, atque antecellere studeant, nam, si sal euanuerit, in quo salierit? eorū quippe actiones omnes in claro, & illustri loco, & tanquam in theatro conspicuo positae sunt, quare non magis delitescere possunt, quam ciuitas lummo in monte edificata, aut lucerna in caedelabro accensa existens, hinc cauere eos oportet, ne, quod in eis lumen est, vel esse oportet, tenebrae fiant, Eo factum est, vt moribus eorum casti, & pie in formandis Pontifices Max. curam praecipuam adhibuerint, certas etiam vestium formas, & species, ac colores illis interdicens, & quasdam actiones ab eis amouentes etiam, quae alijs hominibus in vfu haberent, nedum, q̄ mori

• c. clericici, eo. tit. de vita & hone. cle.

• clem. fi. vbi gl. ver. sanctio ni. eo. ti. de vita, & hone. cl. vbi Zabar.

• glo. l. cle. fi. ver. sanctio, & Zab. ibi Monoc. de arb. iudi. casu. 393. centu. 4. lib. ij.

d. gl. ibi. ver. quodcumque.

e. d. cle. fi. vbi glo.

f. c. i. 22. q. 4. ibi gl. Abb. c. clerici. de vi. & hon. cle. & c. v. an. nisi. col. ij. ver. not. ibi. eo.

g. c. clericus. eo. ti. de vi. & hon. cle.

h. c. prohibite dist. 23. c. clericici. eo. tit.

geratum vnumquemq; hominem deturpare possint; Namque (vt à vestibus incipiamus) quamuis, (vt titulo superiore docuimus) certas vestiu formas non prescripserint, quibus vti clericos omnino velint, quas tamē gestare eos non decet, non obscure declarauerunt, nisi quidem Innocentius Tertius A. statuit, ne vestib. nimium molibus, nisi rubeis, aut viridibus, aut nimium prolixis, vel breuibus vtiatur, nec manicis, aut sotulalibus consutijs, nec frenis, sellis, pectoralibus, aut calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem habentibus, nec tunicis manicatis ad diuinum officium intra Ecclesiam, aut alibi, qui sunt in sacerdotio, & personatibus constituti, nisi iusta causa timoris exegerit, habitū mutari, nec fibulas, Zonāsve ferant, auro argenteo ve ornatas, nec annulos, nisi aliqua in dignitate sint, hoc tātū gestamen eis indicit, nempe omnib. clericis, vt claufas in summo vestes habeant, Pontificibus verò, vt in publico, & in ecclesia superiores vestes lineas habeāt, nisi monachi fuerint, nec pallijs distiblaris in publico vtiatur, sed vel post collum, vel ante pectus hinc inde connexis.

4 Quibus addidit Clemēs Quintus in Concilio Viennensi, ne clericici presertim beneficiati caligis diuersi coloris, seu scaecatis (vt vocant) nec rubeis, aut viridib. publicē vtiatur, si cui sanctioni cum nullam penam adiecerit, arbitrio relicta ordinarij penā exhibetur, c. statuitq; idem Clemēs eadem constitutione, vt quicumq; clericus virgata, vel partita veste vsus publicē fuerit, nisi iusta ratione ductus, si beneficiatus fuerit, per sex menses, à percipiendis beneficiorum fructibus sit eo ipso suspensus.

7 Beneficium verò nullum habens siue in sacris ordinibus, siue in minoribus circa sacerdotium constitutus fuerit, tantundem tempus reddatur eo ipso inhabilis ad beneficium ecclesiasticū, minorum tamen ordinum clericus si ne beneficium ita denum has pœnas incurrit, si cum huiusmodi vestibus interditi clericalem tōsuram simul detulerit, dignitatem verò habens, aut personatum, aut beneficium cum cura,

cæteri; sacerdotes, ac religiosi, si nulla ex rationabili causa eiusmodi interditi vestes publicē detulerit, aut infulas, lineumve pileum, beneficiati quidem anni vnus fructibus priuantur, cæteri verò sacerdotes, & religiosi quilibet tantundem temporis arcetur, ne vllum beneficium ecclesiasticū quodecumq; etiam pensionem, vel præstimonium assequi possint. **D** Atque, vt quicumque clericici Epithogium, id est, veltem superiorem, seu passium, quod vulgari, & materna lingua tabardum appellant, interiorem tunicam adsutā habens, inferiori veste breuius gestent seculares, seu religiosi administrationem habentes teneantur infra mēsem dare pauperibus, cæteri; religiosi ad administrationem non habentes eodem temporis menstrui interstitio suis prelatis resignare teneantur in pios vsus conuertendum, nisi beneficiati suspensionem à beneficijs, cæteri verò per mensem à beneficijs assequendis arcēri velint.

8 Cui Clementis constitutioni sacros. Synodus Tridentina inhæret, eamq; in vsū reuocans, & extendens, constituit, vt ecclesiastica personæ omnes, quantumcumq; exemptæ, quæ aut in sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia, aut beneficia, qualiacumq; obtinuerint, si postquam ab episcopo suo etiam per edictum publicum monitæ fuerint, honestum habitum clericalem illorum ordini, & dignitati conuenientem, & iuxta ipsius episcopi ordinationem, & mandatum non detulerint, per suspensionem ab ordinibus, ac officio, & beneficio, ac fructibus, & prouentibus ipsorum beneficiorum, nec non, si semel correpti denud in hoc deliquerint, etiam per priuationem officiorum, & beneficiorum huiusmodi coerceri possint, & debeant, vt ex capite sexto, Sessionis decimæ quartæ cernere licet.

10 Item præcipitur clericis, atque etiam episcopis, vt fulgidis, & claris vestibus ne vtiatur, nisi ne vignuentis & perfundantur, neq; vt comam, aut barbam nutriant, atque vt & superiorem capitis partem in modum sphaeræ abra-sam si gestent, quod non temporalium modò omnium curam à se abiectis ostendunt.

ostendant, sed etiā regni caelestis spem, quam habent, corona sphaerica demōstrant. **A** Nec conuenit, sacerdotes extra domos sine ornatu sacerdotali apparere, ne contingat eis incognitis iniurias vti popularibus pati. **B** Excusandus ferit tamē clericus, quem egestas non sinit iuxta prescriptam formam indui, sed quicquid ei vestiu gratis datum fuerit, gestare compellat, & item us aut indigus erit, qui vel secretas duntaxat, latentresque vestes, vel domi suæ, vel modico temporis spatioso, & dum fortē amici, aut cognati nuptias aliaue solennia decorare studet, gestare inuentus fuerit modum clericalem paulum excedentes, si tamen virum alioqui grauem, quamuis popularem nō dedecent. **C** Et hæc quidem habitū, & ornatum clericorum spectant, quæ cum sic præcipiantur, vt ex habitu cōposito, qua morum grauitate sint, indicetur, quāto magis mores, actiones quo ipsas componere, & appetitus seculares frenare eos oportet. **C** Cauere igitur debet, ne arma militaria secum ferat, nisi excōcationem subire velit, & ex iusta autem causa, & vt cum per loca periculosa iter faciunt, sui tamen causa, non vt quemquam percutiant, ferre eis gladios non est interdictum.

19 Item prohibentur clericici lucri causa negociari. **F** Et Innocentius Tertius in Concilio generali constituit, ne clericici officia, vel comertia secularia exerceant, presertim in honesta, & minimis, ioculatoribus, & histrionibus ne intendat, & tabernas prorsus vt eundem iter faciunt, saleisque, & taxillis ne ludant, nec ludentibus inter sint, seq; in officijs ecclesiasticis, & alijs bonis studijs exerceant diligenter, quod si tertio moniti ab huiusmodi negocijs secularibus non desisterint, sed prætermisiss diuini officijs negociationib. istiterint, cum factio priuilegium abijciant clericale, vt olim diximus, nullā ab ecclesia tutelam accipient, quominus, dum his se implicant, statutus, & consuetudinibus patriæ de suis facultatibus subiacent. **G** Latrunculorum autem, seu (vt vocant) scaechorum ludum propter nimium studium, & tē-

poris iacturam, quæ sibi exposcit, non satis probare possum, quamuis verendius reprehendam, quia pleuq; viris religiosis in vsu est, & ab optimis viris admissus, si tamen bonis horis, non detrahat, nec terialudo post habeantur, concedendum putarem, quāuis enim ingenio potius, quā fortūna res agatur, non tamen congruit prudenti viro, qualem esse clericum oportet, ingenij vires vsque ad eum in ludis exercere, neque omnia, quæ ingenio geruntur, clericis licent, ac multo minus concedendum censem, vbi gratis non luderetur, vix enim est, ne aliquod ex octo vitijs, quæ Archidiaconus meminit, etiam hoc in ludo inueniatur.

1 Item prohibentur clericici maiorum ordinum, vel qui stipendijs ecclesiasticis aluntur, apud seculares iudices de litijs disceptare, vel postulare, nisi priam causam, vel litem ecclesie prosecute, vel piam causam agant, pro viduis, & orphanis, & miserabilibus personis fortē, quæ proprias causas administrare non possunt, intercedentes, vt nisi personis conuenientis, vbi necessitas imminet, opem ferant, sacerdotis enim officium est, nulli nocere, omnibus autem velle prodesse, & non multis ab hinc annis scio, aduocatum quemdam Mediolanensem, qui ab Archiepiscopo aduocationis munus obire vetabatur, quod clericus, beneficiatusque esset, omni ope studuisse, vt à Pio Quinto Sanc. Mem. tunc Pontif. Max. veniam impetraret, beneficijs re tentis aduocati officium vt nihilominus exercere posset, quod cum impetrare non potuisset, beneficijs se abdicasse, vt munus aduocandi omittere non cogere tur. Clericus tamen, qui contra ecclesiam, à qua beneficium habet, pro exteris aduocatus, vel procurator esse presumit, tamquam ingratus potest, præsertim si clericus sit eiusdem ecclesie, beneficio illo spoliari.

1 Item prohibetur clericici conductores secularium rerum, aut procuratores in negocijs secularibus, o vel laicorū ministri esse, quod si non ternaunt, & propterea huius administrationis occasione propter causam pecuniam in fraude fuerint deprehensi, indignū est

a. c. de ostent. vbi gl. 24. q. i.

b. c. de successu. xxi. q. iij.

c. Anz. An. c. Imcl. et. de. de. vi. & hone. cl. l. 1. 2. c. 69. p. v. c. v.

d. c. ij. eo. tit.

e. gl. d. c. ij.

f. c. secundum i. i. i. ta. m. cle. ri. vel mon.

g. c. fi. eo. tit.

h. gl. in auc. in. tentione. C. de. epif. & cle. Archi. c. eps. dist. 45. in. no. c. lator. de. l. om. A. b. c. cle. ricici. nu. 207. de. vi. & hone. cle. ric.

i. Arch. in. d. c. eps. dist. 35

k. c. i. ne. cleri. vel mon. & c. i. de. postulan.

l. d. c. i. de. postulan.

m. c. v. sacerdotis. de. post.

n. d. c. eum. sa. cerdotis. in. fi.

o. d. c. i. & u. ne. cler. vel mo. na. vbi. gl. ver. si. procuratores.

aut mimum, vel histrionem agunt, si per annum artem illam ignominiosam exeruerint, ipso iure, si verò tempore breuiori, ac terro à prælatis suis moniti non respicerint, omni priuilegio clericali carituros. A

Præterea adeo incorruptam, & candidam esse oportet clerici famam, & ab omni suspitione alienam, vt multa alia his vitanda sint, quæ in secularibus alioqui non damnarentur, nam & eas mulieres domi habere prohibentur, in quibus naturale consanguinitatis fœdus non permittit, malum suspicari, vbi remota sanguinis præsumptione, aliqua incontinentiæ suspitio exoriri in aliquorum mentibus possit, qua propter & matres ipsas, nedum amittas, sorores, aut alias cõsanguinitatis, aut affinitatis gradu, vel genere cõiunctas, quæ vitiorum aliquem fomitem, vel scintillam præbere possint, domo eadem simul conuuentes habere

non debent, tum quia & in illis instigante diabolo perpetrati scelus quæ reperitur, tum quia illæ, quæ ad matrem meam, aut sororem accedunt, quæve illis ministrant, & inseruiunt, matres meæ, aut sorores non sunt, sed ratio tamèn prior præceptum, posterior consilium spectat, non est tamen Clericis interdictum, quin consanguineas suis suppetijs indigentes, in domo aliqua seorsum alere in villa, aut vico à sua cõuersatione repositas possint. c

57 Hinc etiam, si quis sacerdotum, id est presbiter, diaconus, aut subdiaconus, de quacunque femina crimine fornicationis suspectus post primam, secun-

dam, & tertiam monitionem inuentur fabulari, & aliquo modo cum ea conuersari, excommunicationi subiectus est, femina verò canonicè iudicanda. d

58 Item clericus ad monasteria sanctimonialium sine manifesta, & rationabili causa frequenter accedens per Episcopum arcendus est, & si non defierit, ab officio ecclesiastico reddendus immunitis. e

¶ Quid, quòd, & à legitimis nuptijs ipsi alioqui debent, & à Deo institutis alieni esse debent sacri clerici, & tanto à laicis discrimine separantur, quòd, si his actionibus arcantur clerici suapte natura licitis, quòd magis ea, quæ in quouis homine criminosa sunt, eis interdicta dicemus, quæ tamen alio loco dicenda seruabimus.

60 Sacrosancta quoq; Synodus Tridentina constituit, e vt, quæ aliàs à Sum. Pontificibus, & sacris concilijs, de clericorum vita, honestate, cultu, doctrinæ retinenda, ac simul de luxu, commellationibus, choreis, aleis, lusuibus, ac quibuscunque criminibus, nec nõ secularibus negocijs fugiendis copiosè, & salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum isdem pœnis, vel maioribus arbitrio ordinarij imponendis obseruentur, nec appellatio executionis hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, suspendat, si qua verò ex his in defuetudinem abijisse compererint, ea quamprimum in vsum reuocari, & ab omnibus accuratè custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscunque.

a c. m. de vi. & hon. cleric. vbi glo.

b c. i. de cohabit. cle. & mul. vbi no.

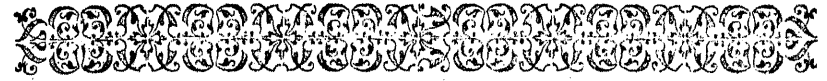
c d. c. i. de cohabit. cle. & mul. in fi.

d. c. ij. eo. ti. de cohabit. cler.

e ca. monasteria. eo. ti. de vi. & ho. cler.

f ca. i. & per totum. de cle. coniuga.

g c. i. sess. 22. de reforma.

HIERONYMO ALBANO

S. R. E. CARDINALI AMPLISS.

Et plurimum religioso.

M. Antonius Cucchus. S. D.

G I T V R (ni fallor) amplissime vir annus septimus supra vigesimum, ex quo Ego, qui tunc recens togam Iurisconsultorum sumpseram, de meis, fratrumque meorum fortunis anxius, vt imminente cui dam periculo consilium caperem, ad te accessi à Ioanne Baptista filio tuo, tunc eximie spei adolefcente, nunc præfule admodum religioso, cuius amicitia hoc in gymnasio assuetus fueram, vltro introductus. Tu verò me non solum pertuinaniter accepisti, postquam ab eodem filio tuo, quis essem, edoctus es, sed etiam in causa illa ancipiti prudens, & fidele consilium, quod euentus etiam probauit, dedisti: quod, licet vix fieri posse opiner, vt tu, (quamuis magna alioqui memoria polleas) nunc recorderis, nam præterquam, quod tu facilius accepta, quam alys collata beneficia soles meminisse, præterea temporis longinquitas tot varijs rerum casibus sociata, & quia nunquam ante prius me noveras, vel videras, neque ex eo tempore amplius me nunquam vidisti, aut vllum mei monumentum habuisti, ita vt pertransiens quedam tibi forte imago sim visus, potuerunt omnem de me, si qua erat, memoriam delere, Ego tamen contra non debui huius meriti non memor esse, neque enim æquum est, beneficiorum acceptorum memoriam villo casu, aut temporis cursu cum amittere, qui beneficium accepit, quare tam fixa animo inbasit meo, vt hodierna, aut hesternæ die tantum mihi id contigisse videatur, & nunquam animus mihi exinde quieuit, desiderio actiuans, vt sibi quandoque daretur tempus, saltem aliquo modo gratitudinem declarandi, auxit desiderium alia obligationis causa, nempe vtilitas, quam ex tuis lucubrationibus percepi, & percipio quottidie: At, cum mecum cogitarem, quoniam modo hunc animum meum tibi notum facere possem, erubesceremq; eorum exemplo, qui à creditoribus non allata ad satisfaciendum pecunia conspici vitant, tandem satius duxi, debitum saltem fateri, & tabulas conscribere, quam rusticitatis eam notam subire, qualis latitanti post columnas debitori impingi solet: Hæc igitur Epistola, qua Institutum mearum tibi quartum librum nuncupo, simul animum meum, qua poterit, testatum faciet, declarans etiam, quantum scriptis tuis debeo, quæ quidem si imitata vi sic potuissim, vt mirari, felicius profecto hoc meum studium longè futurum mihi polliceri possem: sed hæc tamen scio, quacunque aut quali acumq; sint, te non despecturum: sic enim accepi, nõ minus modestum te, & æquum iudicem esse in æstimandis aliorum operibus, quàm rigidus seruicrusque censor sis in tuis. Vale, Papiæ anno salutis M D L X V I I I. Kal. Iamij.

Libri Tertij finis.

Tituli Quarti libri.

- 1 De Electione.
- 2 De Postulatione praelatorum.
- 3 De Potestate electi.
- 4 De Confirmatione, & confirmati potestate.
- 5 De Consecratione Episcopi, & monialium, & benedictione
Abbatis.
- 6 De Pallio eiusque autoritate, & usu.
- 7 De Translatione Episcopi, & aliorum inferiorum.
- 8 De Visitatione per Praelatos facienda.
- 9 De Procuracionibus
- 10 De Synodo Prouinciali, & dicecesana.
- 11 De Potestate ordinandi, & literas commendatitias dandi ad
ordines.
- 12 Qui promoueri ad ordines non possunt.
- 13 De temporibus ordinationum.

MARCI ANTONII CVCCHI

IURISCONSULTI

Institutionum maiorum, seu Pandectarum Iuris Canonici.

LIBER QVARTVS.

Primi Pentatheuci.

DE ELECTIONE TIT. PRIMVS.

Epitome.

Enarrato, quæ dicantur collegiatae Ecclesiae, & quod penes illas solet ius sui praelati eligendi esse, docet, quo ordine, quo tempore, quor modis, quibus formis fiat electiones, quomodo ex inspiratione, quomodo ex compromisso, & latissimè quomodo ex scrutinio, cuius scrutiniij in electionibus Episcoporum, & praelatorum ecclesiarum collegiatarum generalem iurisdictionem habentium, & regularium multa requisita pro forma traduntur nempe syndici constitutio, notariorum, & testium deputatio, syndici eisdem, & notarij, & testium ius iurandum, absentium collegarum citatio, citationisque forma, & tenor, hocq; in loco, dum edoctorus est, quinam citandi sint, simul etiam, qui eligere possint, vel qui non possint, item & econtra, qui non possint eligi recensentur, nempe impuberes, furiosi, mente capti, omnesq; iudicio carentes, & excommunicati, & non professi, nec qui in sacris non sunt, nec expectari eos oportet, quamuis intra tempus electionis possint fieri idonei, neq; beneficiati, qui non sunt canonici, neq; exteri, neq; canonici supernumerarij, qui tamen extranei, & supernumerarij à capitulo admitti possunt, & ius eligendi praescribi potest, Item q; laici etiam conuersi, etiam patroni, & principes ab electione summouentur, & quod dignior eligendus, & quis dignior dicatur, & q; ex gremio ecclesiae illius, & an ex alieno eligi debeat, q; suspensi, scismatici, illegitimi eligendi non sunt, nec mi-

nores annis triginta ad episcopatum, nec repullam semel passi, nec semel in concursu una cum alio electi, nec ambitiosi, neque abusi in electione potestate seculari, nec dignitates alias habentes, neque episcopi ad alium episcopatum; qua poena affligantur, qui indignum elegerunt, post haec rediens ad acceptam electionis formam tradit, quinam vocare collegium ad electionem faciendam possint, quantum tempus electioni faciendae sit datum, quando labi incipiat, electione intra id temporis non facta, quis suppleat, an id tempus preueniri possit, quid si tempore ad eligendum statuto pauci comparuerint, quid si, posteaquam conuenerunt, discesserint ante perfectam electionem, quid si ante obitum prelati electio fiat, vel praeparatur; Rursus repetens formam absoluturus omnia requisita electionis instruit, missam ut prius audiant, sacramque Eucharistiae communionem accipiant, collegas excommunicatos absoluant, praeses collegij, quam interrogationem ad collegium habere, quam protestationem facere debeat, scrutatores quot, & a quibus eligantur, & quales, quod iuramentum praestare, qua forma scrutari debeant, vota qualia reprobentur, an procurator constitui ad eligendum possit, & quis, & quae sit procuratoris constituti potestas, quid, si plures constituti sint procuratores, quando & quomodo publicari vota oporteat, clandestinis electionibus, quae sit autoritas, votum an quandoque reuocari, & mutari possit, post publicationem scrutinij quae gerantur, collatio votorum, vide licet, zeli, meriti, & numeri quomodo fiat, post quam collationem de electionis pronuntiatione agit, a quibus, scilicet, qua verborum forma, & quando fieri debeat: quomodo sit consultum electo, cum videt, electionem procrastinari, & non procul de secunda electionis publicatione agit, hinc quaedam specialia attingit in electionibus monialium statuta, tam ex Concilio Tridentino, quam ex iure antiquiori; post haec generaliter edocet, quanto tempore sit habendus ab electo assensus, & quid si quis electioni extra iudicium, vel in iudicio appellationis via opposuerit, quam formam in obiectione, vel appellatione, siue per se, siue per procuratorem quis opponat, seruari teneatur: post quae de electione Pontificis Maximi sermonem habet, a quibus, & quo in loco stant Cardinalium conuentus, quibus angustiis coercentur, quamdiu electio differtur, differendo: Postremum huius tractatus locum occupat electio Imperatoris, qua edocetur, qualis eligi Imperator debeat, & a quibus, & quot, ac, quid si electores non conueniant, electionemve producant, quae Pontificis Maximi autoritas eo casu, quae potestas sit.

Summa

SVMMA RERVM.

- 1 Prælatu & conferuntur, vel ad S. Pontificem, & alio prælatu, vel per electionem.
- 2 Prælati collegiorum ab ipsis collegijs eligendi sunt.
- 3 Nisi aliud habeat consuetudo.
- 4 Electionis distinctio.
- 5 Collegiata ecclesia qua dicatur.
- 6 Collegiata non dicitur ecclesia, nisi talis à principio instituta sit.
- 7 Numerus trinita requiritur in collegio, ut institui collegium possit.
- 8 Collegium potest esse licet nulla appareat institutio.
- 9 Signa collegij quae.
- 10 Sindici constitutio est signum collegij.
- 11 Signillum commune est signum collegij.
- 12 Prælati eligendi ius est signum collegij.
- 13 In collegio non est necessarium esse caput.
- 14 Conuentus ecclesiarum cathedralium, et regularium praesumitur in dubio esse collegium.
- 15 Ecclesia habens aliquod privilegium collegij praesumitur collegiata in dubio.
- 16 Collegium in uno solo rinere potest.
- 17 Collegij reliqui & superesse possunt etiam omnibus collegijs distinctis.
- 18 Statutum valet in ecclesia, ut collegium esse possit ex prælatu, & duobus clericis, vel duobus clericis tantum.
- 19 Prælatu non est ex collegio, nec habet uocem in capitulo.
- 20 Electio non fit, nisi prius corpore defuncti prælati tradito sepultura, & factis exequijs post tres dies.
- 21 Nisi aliud poscat occasio, vel necessitas.
- 22 Electio non debet fieri nocte, nisi ex necessitate, & cum tribus luminaribus.
- 23 Electio faciendae est in loco consueto, & ecclesia, nisi ex causa locus mutetur.
- 24 Canonicoꝝ occupantium res ecclesiae vacantis pana.
- 25 Forma tres electionis.
- 26 Electio ex spiritu sancto quae.
- 27 Electio facta ab omnibus, & singulis concorditer, sed in scrutinio non dicitur esse ex spiritu sancto, quamuis praesumatur talis.
- 28 Electio non dicitur esse ex spiritu sancto si unus modò contradixerit.
- 29 Nec si altera parte priuata voce, altera pars concorditer eligat.
- 30 Electio ex spiritu sancto non eget confirmatione.
- 31 Electio ex spiritu sancto non patitur aliquam obiectionem.
- 32 Electio facta ad clamorem populi non valet.
- 33 Electio ex compromisso quae.
- 34 Electio ex compromisso facta contra formam non valet.
- 35 Compromissariorum vnus eligi potest, si ille vicem suam non dederit, & data fuerit facultas eligendi nisi ex scriptis.
- 36 Compromissum ut fiat de electione, omnes consentire oportet ex collegio nemine discrepante.
- 37 Compromissum de eligendo reuocari non potest, si res non sit integra.
- 38 Electio facta à collegio re integra praefertur electioni factae à compromissarijs post eam.
- 39 Electione opus non est, cum vnus tantum ex collegio superfluit.
- 40 Canonicus non dicitur proprie eligi, sed recipi. (Etium.)
- 41 Canonicatus non dicitur beneficium electionis non comprehendit canonicatus.
- 42 Constitutiones loquentes de beneficijs electiuis non comprehendunt canonicatus.
- 43 Syndicus constitui debet priusquam fiat electio, & syndici officium.
- 44 Notarius deputatur pro negotio electionis, & testes.
- 45 Iuramentum notarij, & testium in negotio electionis.
- 46 Citandi personaliter omnes de collegio ad electionem, qui praesentes sunt.
- 47 Contemptus vnus tantum irritare potest electionem.
- 48 Contemptus vnus plus nocet, quam multorum contradictio.
- 49 Impediti nihilominus citari possunt.
- 50 Contemptus agendo intra electionis tempus de contemptu irritat electionem.
- 51 Successor eius, qui contemptus fuit agere de contemptu potest et post consecrationem.
- 52 Contemptus potest ratificare electionem factam se contempto, ut amplius eam dicere nullam possit.
- 53 Absentes à pronuncia citandi non sunt, nisi propria qui sint.
- 54 Existentes in extremis finibus in provincia non sunt citandi, nisi aliter arbitror, qui conueniant.
- 55 Gallie citatus in provincia existens etiam velle recusat.
- 56 Consuetudo valet, quae citatur absentes ubicunq; sint, & contra, ne vnquam absentes citentur.

- 57 *Vagabundi non sunt citandi.*
 58 *Citari quomodo debeant, qui ignorantur, ubi sunt.*
 59 *Latitantes quomodo citandi.*
 60 *Absens impeditus an citandus sit.*
 61 *Citationis debet fieri instrumentum publicum.*
 62 *Literae citatoriae debent reddi aperte.*
 63 *Citationis tenor qualis.*
 64 *Hora licet non exprimat in literis citatorijs nihil refert.*
 65 *Hora consuetudo nempe matutina censetur expressa.*
 66 *Horam exprimi cautius est.*
 67 *Necessarium an sit exprimere, quod electio celebrabitur ipso plerius non citato.*
 68 *Vocari debent etiam, qui sciunt ecclesiam vacare.*
 69 *Vocari debent etiam, qui noluerunt interesse, cum dies statueretur.*
 70 *Præsentes qui fuerunt, cum dies statueretur, vocandi non sunt.*
 71 *Præsens tempore citationis, sed absens tempore electionis an citari debeat, & econtra.*
 72 *Impuberes non habent vocem in electione.*
 73 *Impuberes non vocati ad electionem age re non possunt de contemptu.*
 74 *Quæ etas requiratur, ut quis possit eligere in cathedrali, vel regulari ecclesia.*
 75 *Furiosus, & mente capti eligere non possunt.*
 76 *Subdiaconatus ordinem non habens eligere non potest.*
 77 *Quamuis alij de collegio essent contenti.*
 78 *Ordines accipere paratus non est expectandus ad electionem.*
 79 *Impubes, qui futurus est pubes ante electionis tempus non est expectandus.*
 81 *Excommunicatus non est expectandus, ut absolutionem impetret.*
 80 *Neque novitius, ut professionem faciat.*
 82 *Neque absens, ut revertatur.*
 83 *Acceleratio quandoque præsumitur facta in fraudem.*
 84 *Habilis tempore electionis, licet inhabilis tempore vacationis eligere non prohibetur.*
 85 *Eligere quis debeat, quando nemo ex canonicis reperitur in sacris tempore electionis faciendæ, & an immediatus superior debeat statim eligere, an verò expectare lapsū trimestris, seu semestris.*
- 86 *Canonicus nondum habita possessione, an eligere possit.*
 87 *Beneficiari, qui canonici non sunt, non admittuntur ad electionem cum canonicis.*
 88 *Canonici non alij faciunt unum & idem corpus cum episcopo.*
 89 *Exteri qui non sunt ex eadem ecclesia, non admittuntur ad electionem, & quare.*
 90 *Canonici recepti ultra numerum, quando habeant vocem in electione.*
 91 *Canonici etiam extraneos admittere possunt ad eligendum secum, si velint.*
 92 *Modò nullus eorum dissentiat.*
 93 *Prælatus ecclesiarum inferiorum eligendi sunt à capitulo.*
 94 *Extranei, & alij, quibus nullum ius competit eligendi, possunt illud præscribere.*
 95 *Præsripto iure postulandi, an censetur præscriptum ius eligendi.*
 96 *Electio facta ab his, qui habent proprietatem, cum alij haberent possessionem, an valeat.*
 97 *Proprietarius eligere tunc potest, cum possessio vacat.*
 98 *Non professus non admittitur ad eligendum cum professis.*
 99 *Laici quamuis patroni ecclesie non admittuntur ad electionem.*
 100 *Matrimonium spirituale inter prælatus & ecclesiam initiatum electione.*
 101 *Laici possunt interesse electioni ex privilegio specialis Pontificis Max.*
 102 *Item, ut ipsi providere possint beneficijs.*
 103 *Laici non debent potestate abuti, ut electio fiat eorum arbitrio.*
 104 *Electionis factæ per potestatis secularis abusum irritatio, & electi eligentiumque pena.*
 105 *Quod procedit in electionibus episcoporum tantum, vel maiorum.*
 106 *Electio facta impulsu principis quando sit nulla ipso iure, vel irritanda.*
 107 *Persequentes aliquos, quia in eligendo sibi non complacuerunt, excommunicantur.*
 108 *Consuetudo, ut prælatus mors significetur Principi, non reprobatum, ut illi non suspecti eligantur.*
 109 *Oeconomus secularis officium.*
 110 *Laici possunt electioni interesse, ut protegant.*
 111 *Item ut instruant non peritos, aliter vitiles sint.*

Laicus

- 112 *Laicus fundans ecclesiam collegiatam potest sibi reservare ius eligendi consentiente episcopo.*
 113 *Laici conversi non possunt eligere cum clericis.*
 114 *Præscribere tamen possunt ius eligendi.*
 115 *Quamuis meri laici non possint præscribere.*
 116 *Laici eligere possunt in locis pijs, quos ipsi gubernant.*
 117 *Excommunicatus, & suspensus eligere non potest.*
 118 *Excommunicatio minor non impedit eligere.*
 119 *Collegium quid facere debeat si excommunicatus exire velit.*
 120 *Electio facta præsentem excommunicato non est nulla, nisi fuisse denunciatus.*
 121 *Excommunicati non denunciati vox alij accersit.*
 122 *Suspensi ab officio non admittuntur ad eligendum.*
 123 *Mortaliter peccat, qui non eligit dignitatem cum possit.*
 124 *Electus deceptus electionem non peccat, licet alius dignior eligi potuisset.*
 125 *Dignior quis sit.*
 126 *Theologus an iurist consultus potius eligendus sit.*
 127 *Electio fieri debet ex gremio illius Ecclesie.*
 128 *Consuetudo facere potest, ut quis eligatur ex alio gremio.*
 129 *Privilegio Pontificis Max. potest quis ex alio gremio eligi.*
 130 *Electio fieri potest ex alio gremio, ubi nullus dignus sit in ecclesia, quæ eligere vult.*
 131 *Dignus si exeat in ecclesia, quæ vult eligere, non est conquirendus dignior in alia ecclesia.*
 132 *Excommunicati etiam minori excommunicatione eligi non possunt, etiam ab ignorantibus excommuni.*
 133 *Hæretici eligi non possunt.*
 134 *Suspensi eligi non possunt.*
 135 *Scismatici incapaces sunt electionis.*
 136 *Item illegitimi non possunt eligi, nisi legitimitati, vel dispensati fuerint à Summo Pontifice.*
 137 *Dispensatio natalium ad dignitates non comprehendit episcopatus, nisi fuerit specificatum.*
 138 *Episcopus eligi non potest, minor tri-*
- ginta annis.
 139 *Nec, qui non sit vir gravis, & doctus.*
 140 *Episcopus eligi non potest ad alium episcopatum.*
 141 *Repulsam passus semel propter defectum suum eligi amplius non potest, etiam in alia ecclesia.*
 142 *Eligi neuter ea vacatione debet ex his, qui inter se competierunt semel tamquam illegitime facta, & electio eorum irritata fuit.*
 143 *Alia tamen vacatione eligi possunt.*
 144 *Electio facta post electionem aliam nondum perbatam licet illegitimam non admittitur licet appellatum fuit à prima.*
 145 *Electio faciendæ non est illius, qui scandalum dare potest.*
 146 *Ambitiosum qui se ostendit, eligendus non est.*
 147 *Administrare incipiens ante confirmationem eligendus amplius non est in illa ecclesia, sed electione facta privari.*
 148 *Pont. Max. promouens ad episcopatum huiusmodi ambitiosum non videtur eum dispensare, si ignoret eum talem.*
 149 *Electus administrans ante confirmationem in illis casibus quibus administrare potest non incurrit prædictam penam.*
 150 *Electus per abusum potestatis secularis efficitur in eligibilis.*
 151 *Nisi dispensatus sit à S. Pontifice, vel Episcopo.*
 152 *Vel promotus fuerit ab eodem S. Pontifice sciente.*
 153 *Eligi potest ad curam, aut aliud beneficium sine dignitate.*
 154 *Accusatus, vel denunciatus eligi non potest. Dignitates plures, vel plura beneficia curata sine dispensatione obtinens eligi non potest ibi.*
 155 *Neque alius eum dispensare potest excepto Pontifice Max.*
 156 *Eligi non potest, quisquis ordinari non potest.*
 157 *Collegium eligens indignum privatur potestate eligendi pro ea vice.*
 158 *Non tamen pro secunda vice etiam in eadem vacatione faciendæ.*
 159 *Collegij parte eligente indignum, illi soli privantur, qui indignum elegerunt, & voces eorum accersunt alijs collegis, licet paucioribus, qui electioni illi non consenserunt.*

Dd 3 Dum

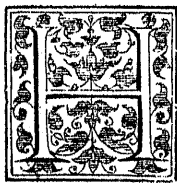
- 160 Dummodo electio de indigno processisset.
- 161 Possunt tamen admitti ab alijs ad eligendum simul.
- 162 Eligentes indignum priuantur fructibus triennialibus suorum beneficiorum.
- 163 Collegium vocare quis debeat ad electionem faciendam.
- 164 Canonicus antiquior promotione vocat collegium.
- 165 Vocandi collegium, qui ius habet, potest etiam contumaces declarare, & ut voces eorum presentibus accedant.
- 166 Nullo existente, qui citare possit collegium quid faciendum.
- 167 Duae partes ex tribus vltro congregatae possunt alios absentes monere ad electionem faciendam non citare.
- 168 Tempus ad eligendum quantum sit.
- 169 Maius tempus cur detur ad eligendum in cathedralibus & regularibus.
- 170 Tempus datum ad eligendum, quando labi incipiat.
- 171 Quibus non currat.
- 172 Electione intra tempus non celebrata ad quos deuoluatur electio.
- 173 Pontifex Max. quando ad eundem ob electionem non factam, vel male & perperam factam.
- 174 Pontifex Max. numquam immediate aditur propter electionem dilatam, vel perperam factam in ecclesijs inferioribus, sed tantum in cathedralibus.
- 175 Tempus eligendi currit, ex quo in mora fuerunt petendi licentia hi, quibus interdictum fuit, ne eligerent sine licentia superioris.
- 176 Electores praenire possunt tempus a iure datum ad eligendum.
- 177 Etiam, quod multi abessent, qui intra citationis terminum non venerunt.
- 178 Etiam, quod collegium sponte nemine vocato conuenisset, absentes que monuisset.
- 179 Terminum iuris amputare non potest, is, qui collegium vocauit, solus.
- 180 Paucis comparentibus in termino ad eligendum statuto, quid agendum.
- 181 Duae partes capituli ex tribus eligere possunt alijs exentibus capitulum postquam fuerint congregati.
- 182 Tertia pars collegij tantum remanens in collegio eligere non potest, alijs discedentibus, nisi sine termini instante.
- 183 Maior pars collegij non tamen duae ex tribus, si remanserit, habebit auctoritatem collegij totius.
- 184 Preparantes aliquid causa faciendae electionis nondum mortuo prelato faciunt actus nullos.
- 185 Consulere collegium potest de electione facienda ante prelatum defunctum.
- 186 Missae celebratio praecedere debet electionem, cui missae electores interesse debent omnes.
- 187 Electores debent accipere sanctam communionem Eucharistiae ante electionem in electione episcoporum, & Abbatum.
- 188 Excommunicationum absolutio facienda ante electionem.
- 189 Absolutio praedicta prodest solum excommunicatis a iure, vel a suo episcopo, non autem in excommunicationibus seruatis.
- 190 Protestatio collegij, seu praesidis collegij ante electionem.
- 191 Praesidis collegij interrogatio qua forma uti velint.
- 192 Electio ex scrutinio est frequens.
- 193 Forma ex scrutinio est difficilior ceteris.
- 194 Forma eligendi ex compromisso determinato est facilius ceteris.
- 195 Scrutatorum electio.
- 196 Scrutatores non debent se vltro offerre.
- 197 Collegium potest tolerare scrutatores, qui se vltro obtulerunt, & tolerare videtur si tacet.
- 198 Scrutatores debent esse ex collegio eligendum, non ex collegio ecclesiae vacantis.
- 199 Scrutatorum infamia non irritat electionem alioqui legitimam.
- 200 Scrutatores quot esse debeant.
- 201 Collegium si sit solum ex tribus, vel paucioribus, quid faciendum.
- 202 Electionis forma seruari non potest ubi collegium est ex paucis.
- 203 Collegio residente in vno solo, non est necesse eligere.
- 204 Scrutatorum iuramentum.
- 205 Scrutinium quomodo fiat.
- 206 Scrutinium faciendum cur secretum.
- 207 Scrutinio testes quandoque adhiberi possunt.
- 208 Scrutatores prius scrutantur se ipsos inuicem, postquam scrutati fuerint praesidem collegij.
- 209 Scrutinium continuatis diebus perfici potest, si prima die non potuit.
- 201 Actus naturae necessarii scrutinium non impediunt.

- omnibus eodem tempore concurrentibus, quis praeratur.
- 237 Vota publicari debent statim post scrutinium.
- 238 Electiones clandestinae reprobantur.
- 239 Electiones clandestinae quae dicantur.
- 240 Electiones prelatorum inferiorum non sunt nullae, licet clandestinae.
- 241 Votum suum reuocare quando quis possit.
- 242 Votum quandoque reuocari potest etiam publicato scrutinio.
- 243 Votum suum indigne datum reuocantes statim post scrutinium ante perfectam electionem non priuantur eligendi potestate.
- 244 Votis existentibus paribus, possunt iterum eligere.
- 245 Minor pars accedere potest maiori publicato scrutinio.
- 246 Forma post scrutinium non seruata, an possint electores denud inchoare electionem, an vero prior nominatio tenere debeat.
- 247 Scrutinium nominato nullum ius tribuit nisi praesenti, & acceptanti.
- 248 Electio, vel collatio absenti facta in beneficiis reuocari non potest etiam antequam ille animum suum declararet.
- 249 Quod declaratur.
- 250 Praesens electioni, & tacens videtur acceptare electionem de se factam.
- 251 Collatio votorum quando & a quo, & quomodo fiat.
- 252 Collationis quae substantia.
- 253 Merita eligentium, vel electorum quomodo colligantur.
- 254 Merita, & auctoritas sumuntur ex dignitate, & officio eligentium, & alijs causis.
- 255 Numerus, & zelus, vel merita si contendant, quid praevalebit.
- 256 Sanior presumitur pars numerosior.
- 257 Zelo, & auctoritate pugnantibus in pari numero neuter admititur.
- 258 Zelus & merita raro pugnant inter se.
- 259 Zelus praeretur auctoritati.
- 260 Numerus maior, & sanior pars si contendat, uterque est aequalis.
- 261 Electio est tutissima facta a duobus partibus collegij.
- 262 Electione facta a duobus partibus collegij Cardinalium non queritur, an pars contraria sanior esset.
- 263 Ministri provincialis minorum electio tenet
- 211 Vota describi debent, & per quos.
- 212 Concilij Tridentini constitutio ut vota eligentium seruantur secretum.
- 213 Votum qua forma explicetur.
- 214 Vota qualia esse debeant.
- 215 Voces eorum, qui dederunt votum incertum, accrescunt alijs.
- 216 Condicio ex natura actus apposta electioni non vitiat.
- 217 Electio cum conditione, si uacat, non vitiat.
- 218 Actus dicitur factus pure & si exprimitur condicio, quae tacite incrat.
- 219 Conditio de praesenti non est proprie conditio.
- 220 Condicio si iuramentum solitum praestiterit, vel si residerit non vitiat electionem.
- 221 Condicio illa, si placuerit S. Pontifici an vitiet electionem.
- 222 Suffragia debent uoce proferri, non de clavi literis, vel fabis.
- 223 Suffragium est profuturum in ipso scrutinio non ante, nec post.
- 224 Procuratorem constituens ad certam personam eligendam, an dicitur consensum suum electioni praestare.
- 225 Votum in electione dari potest per procuratorem.
- 226 Procurator etiam non de collegio constitutus potest ad dandum uocem in electione, si capitulum velit.
- 227 Capitulum admittere potest etiam extraneum ad dandum uocem in capitulo.
- 228 Potest etiam admittere procuratorem eius, qui nullam excusationem habebat, ne personaliter adesset.
- 229 Procurator ex collegio debet eligere eundem nomine constituentis, quem elegit nomine proprio.
- 230 Procurator constitutus generaliter ad eligendum potest compromittere.
- 231 Secus in procuratore dato ad eligendum certam personam.
- 232 Constituens procuratorem ad eligendum certam personam iuramentum praestare debet.
- 233 Electio facta a procuratore ignorante mortem domini valet.
- 234 Procuratores plures constitui possunt ad eligendum in solidum.
- 235 Procuratorum plurium melior erit occupantis conditio.
- 236 Procuratorum nemine praeniente, sed

- inet facta à maiori parte comparata partibus minorib.
- 264 Neque in ea sit collatio zeli, & meritorum.
- 265 Electionis pronuntiatio, quomodo & à quibus in capitulo fiat.
- 266 Electio fieri & pronuntiari ab vno tantum debet.
- 267 Electio non est actus singulorum, sed collegij tamquam vnius.
- 268 Collegium representat personam unius.
- 268 Pronuntiaturus electionem an eligi debeat à maiori parte.
- 270 Extraneus eligi non potest ad pronuntiandum electionem, nisi omnes de collegio consentiant.
- 271 Actus ad electionem pertinentes interiecti non vitiant electionem.
- 272 Electio non est nulla, quæ ex dolo eligentium in odium electi, protracta fuit.
- 273 Electus, cum videt procrastinari publicationem in sui fraudem, electores per superiorum compellere ad publicationem potest.
- 274 Superior is dicitur, quod ad casum procedentem, qui confirmandi ius habet.
- 275 Appellari non potest à publicatione electionis.
- 276 Electio non debet fieri deportatione, sed voce exprimi, videlicet electio episcopi, vel regularis.
- 277 Electio prelati secularis inferioris episcopo fieri potest deportatione.
- 278 Publicatio secunda predictorum prelatorum quomodo fiat.
- 279 Publicatio secunda à quocumque fieri potest, quia non est necessaria.
- 280 Forma electionis supra tradita in secularibus episcopo inferioribus non requiritur.
- 281 Forma in electione episcoporum, et regularium tota vno fasciculo comprehenditur per authorem.
- 282 Processus scribi debet super electionibus.
- 283 Electus non seruata forma non peccat persistens in officio ad quod electus fuit.
- 284 Monialium electio quæ specialia habeat.
- 285 Monialis minor annis duodecim & non professa non habet vocem in eligendo.
- 286 Abbatis, vel Priorissa, quæ regat monasterium, non debet esse minor triginta annis, neque si professa non fuerit.
- 287 Ex concilio Tridentino requiruntur quadraginta anni, et professio octo annorum.
- 288 Abbatis & priorissa possunt eligi ex alio monasterio vbi nulla est in eo monasterio cum predictis qualitatibus.
- 289 Vel, vbi incommodum sit, ex eodem monasterio, maior annis triginta, & professa antequinque annos.
- 290 Prelatus presidens electioni claustra ingredi non debet.
- 291 Electio monialium facta à duabus partibus ex tribus non obstante quacumque obiectione confirmanda est.
- 292 Electa potest administrare non obstante obiectione contra eam facta.
- 293 Non tamen alienare, aut moniales recipere.
- 294 Electio per accessum.
- 295 Collatio zeli, & meriti, sed numeri tantum non fit in electionibus monialium.
- 296 Electionis monialium facta ex compromisso confirmatio, vel benedictio non differtur ex obiectione partis minoris.
- 297 Maiori autem parte conuentus se opponente differtur, confirmatio, sed inter tamen administrat.
- 298 Nisi opposcentes fuerint in diploma maiori numero.
- 299 Moniales electæ vel appellantes non tenentur personaliter ire ad sedem Apostolicam.
- 300 Electio presentari electo debet octo dierum spatio.
- 301 Electus quanto tempore debeat electioni consentire.
- 302 Electo non consentiente electioni quantum tempus habeant electores ad faciendum aliam electionem, vel si renuntiarit electioni, vel mortuus sit.
- 303 Electus duabus electionibus debet dicere quam ex eis acceptare velit.
- 304 Calumniatores contra electionem quomodo puniantur.
- 305 Consentiens semel electioni non potest deinde eam impugnare, nisi ex nouis causis.
- 306 Electionem impugnantes quam formam seruare debeant, siue opponant contra formam, seu personam.
- 307 Quæ forma habet locum solum extra iudicium, non in appellatione iudiciali.
- 308 Iuramentum est formiter prestandum ab his, qui opponunt electioni.
- 309 Forma predicta obiectionis seruanda est etiam, cum appellatur ab electione faciendâ.
- 310 Procuratoris ad appellandum constitutio

- tio debet exprimere sigillatim omnia quæ intendit obijcere contra electionis vel provisionis formam, vel contra personam, & debet continere iuramentum mandatum speciale.
- 311 Quod non habet locum, ubi obiectione respicit ius personæ opponentis, vel ecclesiæ.
- 312 Ius ecclesiæ opponentis quando respicere dicatur obiectioni.
- 313 Ius personæ quando respicere dicatur obiectioni.
- 314 Circumstantias debitas criminum, & defectuum non exprimens ille, qui appellat ab electione, postea audiendus non est in prosecutione, si velit eas exprimere.
- 315 Neque etiam tertius comparens pro suo interesse.
- 316 Appellans ab electione forma non seruata non potest alia via prosequi obiecta.
- 317 Probatio partis confessione, aut aliis legitime facta non infirmatur omissione formæ.
- 318 Citatio aduersarij, aut non existente aduersario citatio generalis requiritur in confirmatione.
- 319 Opponens contra personam electi ad dignitatem non potest deinde reuocare oppositionem.
- 320 Neque etiam consentiente aduersario, cui opposuit, nisi iudex assentiat.
- 321 Electio in cathedrali ecclesia facta ante resurrectionem S. Pontificis tenet, sed ea quæ facta fuerunt postea non tenent nisi à Sum. Pont. aut horum ratem habuerint.
- 322 Pon. Max. consulendus est, vbi incertum est, an reseruatio precedat, vel electio.
- 323 Prior dici potest etiam ratione diei vnius vel horæ vnius.
- 324 Electio nulla est, cui quis consentit priusquam eligeretur.
- 325 Interrogatus, an consensurus sit, si eligi eum contingat, quomodo respondere debeat, vt cuitet non am ambitionis.
- 326 Pontifice Max. vivente non potest tractari de electione futuri Pontificis.
- 327 Ad pontificatum eligi non potest quis nisi prius fuerit Diaconus, vel Subdiaconus.
- 328 Pontifex Max. debet eligi à duabus partibus collegij ex tribus.
- 329 Preces ad Deum fundendæ audita morte pontificis Maximi.
- 330 Cardinales absentes expectandi solum decem diebus post mortem pontificis Maximi.
- 331 De electione pontificis Maximi aliqua obseruationes.
- 332 Conclauis electionis quale.
- 333 Cardinales in conclauis existentes neminem admittere debent extraneum.
- 334 Cardinalium in conclauis existentium qualis victus esse debeat.
- 335 Cardinales in conclauis existentes alij negotio vacare non debent non pertinenti ad electionem.
- 336 Cardinalis semel conclauis egressus absque necessitate non est amplius expectandus, neque admittendus.
- 337 Cardinalis egressus propter infirmitatem quid retineat.
- 338 Absentes Cardinales qui non venerunt nisi post decem dies, admittuntur in statu quem inuenerunt.
- 339 Pontifice Maximo defuncto extra urbem Rom. quid seruandum.
- 340 Dominus urbis, in qua Pontifex Max. moritur, quid facere debeat.
- 341 Pautiones omnes super electione futuri Pontificis irrita decernuntur.
- 342 Cardinales uacante sede non possunt corrigere uel mutare constitutionem Gregorij editam super electione Pontificis Maximi.
- 343 Districtus, seu territorij nomine quid comprehendatur in constit. Gregoriana.
- 344 Auditorium causarum magis attenditur, quam locus, vbi Pontif. Max. obiit, ut in eo loco electio fiat.
- 345 Excommunicatio obijci non potest Cardinalibus, ut impediatur electio, neque exceptio suspensionis vel interdicti.
- 346 Cardinales egressi conclauis compellendi sunt quamprimum intrare ante electionem.
- 347 Vacante sede Pontificis Max. non excusatur, quominus ad eam accedant illi, qui alioqui ad illam ire tenerentur, si Pon. Max. viueret.
- 348 Cardinales vacante sede nihil ex camera pontificis accipere debent.
- 349 Bona camera. Ap. uacante sede custodiri debent a camerario, & seruari futuro pontifici.
- 350 Officium camerarij ecclesiæ Romanæ nõ definit morte pontificis Maximi.
- 351 Camerario defuncto vacante sede cardinales alium creare possunt, & defuncti

a Rot. decis. 18. de praebe. b c. i. vbi no. de elect. c. Adrianus dist. 63. c. in nomine domini dist. 23. c. miramur. c. a multis inuitis dist. 61. c. c. de rest. in integ. A. b. c. cum olim. ij. post med. Pe. Diac. in diu. elect. cap. 4. par. i. nu. 2. d gl. c. i. de postula. praelat. in sex. vers. vera. e gl. in cano. bis, de iure pa tron. vers. in 352 Elektionu causa trahantur summarie conuentu. gl. 353 Imperatoris electioni que vitia obstat. in d. c. i. vers. 354 Imperator debet esse defensor et aduoca tus ecclesia. 355 Imperatoris iuramentum erga ecclesia. 356 Imperator eligi non debet fatuus. Innocen. c. po stulasti de in uve patro. Ioan. 358 In electione Imperatoris statur maiori p. rti. 359 Imperator ante confirmationem appel latur Rex Romanorum. 360 Pontifex Max. gratificari potest cui no lucri ex duobus electis in imperatore paribus suffragijs. 361 Pontifex Max. potest solus eligere Impe ratorum, si electores nimirum procrasti nent. 362 Compellere etiã potest electores, vt quã primũ eligant. 363 Pontifex Max. an statuerè possit, ut Im perium deferatur iure hereditario. 364 Pyrrhi prudens responsum de heredita te sui regni. 365 Elektion Imperatoris facta aliquibus ele ktorum non vocatis inualida est. 366 Imperator non est intra ecclesiasticos or dines.

DE QUIBUS actum est haec- nus, & si qui alij Prælati & Clerici, cum ea in dignita te, vel ordine non nascantur, sed cer tis modis, ac for- a mis creentur, A & fiant, neglectos se conquæri possent, nisi, à quibus confi tuantur, quibusve modis id cõtingat,

g c. significan te de appellat. h Fel. cap. ex literis col. 4. de const. & in c. accedentes. Bar. in l. fi. C. de colleg. illi. Innoc. ca. cum nõ ignores, de praebe. no. in ca. cum nobis olim eo. tit. de elect. & in c. i. de maior. & obed. & c. 2. de no. oper. Card. c. cum non om nes, de consli. i Hostiens. in dist. cap. nobis. Inno. dist. ca. postulasti. Rot. decis. 878. in antiq. K. Feder. de Sen. con. 61.

1 ac quot formis diceremus. ¶ Præfecti igitur, & quilibet Prælati vel à S. Pon tifice, aliove eam potestatem habente prælati fiunt, & renuntiantur, vel à collegio seu (vt vocant) capitulo, cui præficiendi sunt, vel ministraturi le guntur, quæ tamen Pon. Maximi, alte riusve prælati renuntiatio, aut collegij electio dignitate ipsam, & admini strationem dontaxat, conferre, non or dinis potestatem solet. ¶ Atque inprimis sciendum est, ordinarium hoc esse, vt nulli fas sit, in collegio aliquo præfecturam gerere, aliquave digni tate, officio, administratione eminere, quem non concurs illius collegij con sensus elegerit, vt receperit, nisi forte contraria consuetudo hoc totum ius ad episcopum transtulerit; c 4 Electio ¶ enim est vocatio alicuius ho minis ad præfecturam, vel sollicitatem fraternali canonicè facta. ¶ Collegiata ¶ aut ut dicatur ecclesia, ne putes sufficere, si plures in ea clerici ei ministrantes congregari soleant, ne que enim personarum, clericorumve multitudo sola collecta facit collegiũ, nisi alia præter hæc interueniant, ¶ nõ pe, vt principio veluti collegium ibi institutum, erectumque sit, non ¶ mi nore trium clericorum numero, & si prima institutionis nulla extent docu menta, ¶ ex quibus collegij priuilegiũ tributum esse appareat, ¶ signa tñ nõ nulla collegij, vestigia; ibi cõtercãt, collegiata censèbitur, vt si constituere ¶ syndicum consueverit, ac per eum iurare, & lites mouere, ¶ sigillumque commune habere, ¶ prælatum ¶ suum eligere, aliaque similia facere; ¶ non ¶ tamen desideratur, vt quispiam velu ti eis caput, ac rector præsit: ¶ In ca thedralibus verò regularibusque ec clesijs præsumetur in dubio conuer tus collegij nomine, & titulo haberi, & si nullum ex prædictis vestigiũ ap pareat; ¶ Item ¶ si qua ecclesia priuile giũ aliquod iure collegij compete re solitum exhibeat, quamuis alioqui nullum institutionis collegiatae instru mentum ostendat, collegiata nihilo minus censenda erit. ¶ Si tamen ec clesia collegij ius habeat, quamuis re ipsa collegij more non regatur, inter collegiatas censeri poterit, si aliqui ca nonici

nonici ex ea ad sint, quamvis nec colle gium congregare, nec sigillum cõmu ne habere, nec syndicum facere sole ant; ¶ A vt olim diximus, in his sal rem, quæ fauore potius, quàm odio digna existimantur. ¶ Item traditum est, non ternum eum nu merum exigi, vt collegium maneat, ac durer; quamuis, vt institutum initio sit necessarium, ¶ quippe cum & in vno vinere, ac super eisdem collegium possit, ¶ quin etiam creditum est, c. nec omni bus extinctis propterea, sic ius collegij omnino aboleri, ¶ quin resurgere & spiritum recipere in seculo, possit, vbi contingat, alios ibi defunctorum loco d subrogari, vt ex Innocentio ¶ colligi a iant, quod tamen Innocentius mihi explicare non videtur, extincto quidẽ authoritate Antistitis collegio certum est, nullam eius scintillam superesse, sed personis vel morte, sublatis, vel à collegio electis omnib. q. merita sua, traditũ est, omnia collegij iura & pri uilegia nihilominus manere apud ipsam ecclesiam, quæ collegij vices susti net, ¶ Item, dictum est, ¶ posse propria lege initio caueri, vt ex prælato & cle rico, vel ex duobus clericis alijs colle gium consistere possit, vt recte aduer sus Panormitanum Decius ¶ edocuit, ¶ quamuis alioqui prælati de colle gio esse non dicatur, nec suffragiorum ius habere. ¶ Electionem igitur in collegiata seu, re gulari ecclesia, seu episcopi, seu Præpo siti, Diaconi, Archipresbyteri, atq. Ab batis, Abbatissæ, Prioris & priorissæ, aut quocumque alio nomine eligendi sint, non ¶ prius fieri congruit, quàm illius cadauer, cuius, morte dignitas, vel administratio post, tertiam diẽ va cat, sit iam suas in ferias cõsequutũ, ¶ quamuis nonnulli, vltu non esse rece ptum attestentur, ¶ Quare ¶ in libro sexto capite primo de beneficijs ecclie siasticis, & certis incidunt quandoq; tempora, quibus omnis cunctatio abij cienda est, & statim vita functo præla to ad electionem veniendum, non ex pectata eius sepultura, vt, cum Princi pum literas, aliquamve concussionem metuant, que legitimum electionem, ¶ & iustam impedire possit. ¶ Neq; ¶ de cere iudico, vt nota fiat, nisi necessi

a Alexand. conf. 74. col. i. lib. 4. Felin. cap. accedentes. col. 4. in fi. & seq. de præscrip. b l. sicut. §. si. ff. quod cuiusq; vniuer. gl. c. 2. de postula. praelat. in 6. & c. statutum hoc tit. extr. ver. Dec. in c. i. hoc eo. ti. c Condissal. vbi supra. d Innocent. in dist. cap. postulasti. e Abb. in cas gratum. col. 4. ad fi. nu. 12. de postul. prael. f Panorm. & Dec. in d. ca. i. super. gli. de elect. g gl. in cle. vt hi q. vbi doct. de eta. & qua lit. A. b. c. dile. Et i. no. de ma ior. & obed. et c. auditis eod. tit. & d. ca. i. hoc tit. vbi et Dec. nu. 7. h c. boue. 2. & elect. vbi Ab. c. nullus. 2. di. 79. vbi Card. Alex. Firma. in traet. de ocu pif. q. 3. par. i. Rip. lib. 2. re sponf. & rescr. ca. 13. nu. 4. i Petr. Bax. ca. 2. par. ter tig. nu. 3. in di rect. & ca. 12 eiusdẽ par. 3. K c. quia pro pter. §. si. de v lect. Ab. in c. i. de clandesti. despons. Felin. in c. cõsuluit col. 6. de offic. deleg. Rip. vbi su. nu. 3. & 4. l Rip. vbi sup. cum alijs quos allegat. m c. in nomine domini ver. fieri in vrbè dist. 23. gl. in c. cum in terra de elect. in c. cum, Episcopus de offic. ordinar. in sex. cap. quod sicut in princ. & §. i. vbi Ab. ad elect. Bal. in c. ad hoc. de postula. praelat. vbi. Dec. 3. no. n Spec. tit. de elect. §. ad electionem nu. 11. o capitulo quia sepe, in sexto. p capitul. quia propter. extra eod. tit.

tas fortè aliqua vrgeat, x quo tamen casu non sine tribus luminaribus cele branda erit, ne clam facta dici possit, ¶ priscus etiam electionis locus seruan dus est, ni fortè alibi causam quæpiã iusta fieri electionem suadeat, non tamen vitari electionem, tamenti consueto in loco celebrata nõ sit, opinor, & si tutius sit, ab vltimo loco non discedere, & templo in ipso eam celebra re, x ac vbi solitus locus mutatur, ex pediat, mutationis causam exprimi, & locum. ¶ Caueant ¶ autem & capitula, & conuẽ tus, seu collegia, aut singula eorũ per sonæ, dum ecclesia cathedralis, & re gularis, seu alia collegiata vacat, ne bo na à prælati ipsarum defunctis reli cta, aut vacationis tempore proueniã tia, quæ in utilitate ipsius Ecclesiæ impèdenda, vel successoribus seruanda erant, inter se partiãtur, aliterve oc cupent, surripiant, vel dilapident, nisi velint eo ipso ab officio, & beneficijs quibuscumq; tamdiu suspensi manere, quamdiu plenam, integramque om nium perceptorum restitutionẽ distulerint, neque eis priuilegia aliqua, consuetudinesve contrariæ, vel statu ta, quamuis iuramento aut consuetu dine sedis Apostolicæ vallata vlli adiu mento erunt. ¶ Electionis ¶ autem faciendæ tres for mæ ferè in vltu esse inueniuntur, ¶ prima quidem frequentius recepta, quã electionem ex scrutinio appellant, al tera, quæ ex compromisso, tertia, quæ ex spiritu, & numine diuino cõtingit, ¶ hæc

† hac enim postrema tunc fit, cum omnes illi, penes quos suffragiorum, & coñitiurum ius est, nullo prius inter se conuentu, nulloque colloquio, aut tractatu habito repente quodam veluti numine diuino afflati, nemine in diuina eunte eundem vnum cōcordes, vno ore, vnanimisque eligunt, & petunt, quæ electionis species nō semel optimis, sanctissimisq; viris adspirasse visa est; † quod, si vnanimis quidem omnes ad vnum, sed ordine suo, sigillatimq; singulorum exploratis sententijs elegerint, non hæc diuino spiritu infulsa omnino, ac cœlitus demissa electio dicitur, quamuis talem esse, eam præsumatur, a necessitate dicitur, si vel vnus duntaxat electioni aduersatus fuerit, causa diffidij reddita, nec, nisi altera collegij pars, altera suffragiorum iure ob illegitimatam à se factam electionem priuata, vno ore, & voce quæ elegerint, c multum autem inter hæc, & illam interest, si quidem illa superior nullam confirmationem desiderat, cuiusmodi fuit, illa Ambrosij, Nicolai, & Seueri, item potest † inferior electio crimine Simonie opposita, vel conspirationis, aut coniurationis impeti, superior autem illa aperto cœlo infulsa nequaquam: n possunt enim falli homines, & quam hostis noster Sathan suggererit, lucis Angelum sementibus, ab Angelo cœlesti infulsatamq; esse electionem opinari. † Electio † verò quodam impetu quasi vento, & inconsulto quodam populi clamore facta tantum abest, ne valida habeatur, vt hoc modo electus, neq; cōmunionem in fine accipere dignus existimetur, nisi eam interim pœnituerit, & quoniam & apud illos veteres diuini iuris imperitios imperiū illud rectè delatum dici non poterat, quod clamore multitudinis imperitæ, nullo publico consilio deferebatur, vt ait Cicero in oratione pro Q. Ligario. Altera autem nempe ex compromissio electio fit, cum hi, quibus eligendi est ius, vt se fortè, ac negotium ipsum maioribus turbis explicent, ac liberet, in aliquos probatos eius collegij, exterosve homines id negotium committunt, vt quemcumque illi designauerint, vti electus, designatusque à to-

34 rō collegio rite censetur, † nisi fortè contra formam sit compromissi electus, vt qui à paucioribus electus, cum à maiori parte eligendus foret, g aliasve seruata forma non esset, n nec † vitari tamē electionem ex cōpromissio factam, opinor, quoniam vnus ex cōpromissarijs electus foret, cuius votum exquiritum nō fuisset, cum vel frustra, vel non citra ambitionis suspicionem ille votum suū pro se prolaturus fuisset) dummodo cōpromissarijs potestas facta fuisset, vnus ex se, vel alijs eligendi, & illa electioni de se factæ confensisset, & licet collectaneus & Felinus aliud sentire videantur, l. Verūtamēn † sciendum est, electionem ex cōpromissio non fieri posse, nisi omnes collegæ omnino huic cōpromissio consenserint, neq; enim satis est, maiorem collegij partem compromissio assensisse, nisi omnes ad vnum consentiant, quin nō congruat, suffragiorum iure aliquem nolentem priuari, & compelli, ius, quod habet, in alium transferre, & vbi verò semel potestas per collegium ex compromissio, in aliquem translata est, vt facilius exitum res sortiatur, reuocari amplius non poterit, si res integra amplius non sit, cum de negotio agere iam post peractum missæ sacrificium cepissent, n res tamen integra electio à canonicis facta illi preferetur, quæ facta à compromissario fuerit, etiam ignorante. o Quod si cōpromissarius, in quem defuncto episcopo translata est eligendi potestas, negligenter intra tempus à iure statutum eligere prætermittat, ad prælatū superiorem prouidendi potestas deuohuitur, seque tantum accusent compromittentes, qui isti tam segnem hominē eam potestatem transtulerint. Si verò elegerit quidem, sed indignum, siue imprudentiam, siue prudens ita elegerit, eligendi potestas ad ipsos compromittentes reuertitur, cum dolus, vel culpa huiusmodi eis, quorum nulla est culpa, adscribi non debeat, nisi & ipsi hanc electionem scientes ratā habuerint, quod iuris erit, & cum idoneus aliqui vir à compromissario electus consentire electioni recusat, sed nec aliam pœnam compromittentes propter indigni hanc electionem à se

non

non probatam sentiant, quamuis cōpromissarius ipse à beneficijs ecclesiasticis triennio iuxta Lateranense Concilium, ipso iure suspendatur, his vide licet beneficijs, duntaxat, quæ in illa ecclesia habet, quam tali electione læsit, quam tamen pœnam scias Episcopo compromissario, vt supra peccati non intelligendam, nec vbi de minoribus episcopatu beneficijs replendis tractatur: Quod si fortè contingat, vt ex tribus compromissarijs duo indignum eligant, ne putes omnem illorum potestatem in tertio collega residere, nã ad ipsum potius collegium tota potestas reuertetur. a De electione autem ordinaria, id est, ea, quæ ex seruitio fit, & ius agendum est, imprimis tamen illud non omitto, † quod, si vsque adeo collegium iuris exhaustum sit, vt ad vnum duntaxat sit redactum, ceteris omnibus morte sublatis, quo casu non extingui collegiū, sed spirare adhuc diximus, nullus tunc electioni erit locus, verū is, qui superfluo solus inuictus fuerit, prælatu collegij sine electione erit, solūq; Antistitis cōfirmationem expectabit, qua accedente, electionis titulo, & nomine nō carebit, quod cum Decio verius Ego, & magis consonum iuri existimo, quàm, vt dicamus, longiori inultu ambitu n posse hunc superfluitatem alteri vices suas demandare, qui se postmodum eligat, ac quasi seipsum quis duplici persona fungens, patientisque, & agentis vices gerens committit quodam colore assumens, vt Angelus non satis consultè, vt Ego opinor, scripsisse olim mihi visus fuit. c Illud quoque sciendum est, in canonice proprie electionem non dari, verius enim, & magis proprie canonicus recipi, quàm eligi dicitur, o quapropter, quas formas electionibus à iure traditas inuenies, in canonicis recipiendis minimè exigi credas, † nec canonicatum dici beneficium electuum, & vt de beneficijs † electiuis mentionem habentes constitutiones canonicatus comprehendant, nisi proprietate violata verbotum, & aut nisi ex consuetudine collegium soleat canonicos quoque ipsos eligere, episcopus confirmare. g Principio autem, cum episcopi,

a c si compromissarius de elect. in sex. Abb. in c. gratum. col. iij. nu. 8. ad fi. de postul. pralat. b l. domicius. ff. de testamen. c Ang. in l. plane. l. nulli. ff. quod cuiusque vniuers. Deci. in d. c. i. de elect. num. 9. d c. cum in ecclesijs. ver. receptio. de præben. c. cum M. Ferrar. vbi doc. de elec. Etio. Zab. conf. cij. nu. 5. Rip. respon. 33. li. ij. de referri. e spec. in tit. de elec. §. de via inspirationis. in fi. nu. 9. Zabar. vbi s. Rip. vbi sup. f c. tuæ. extra d. præb. Rip. c. cum M. Ferrar. in nu. 25. §. c. cum ecclesia in fi. extra eo. g Rip. vbi su. Fel. c. i. nostra corvella. 3. x. de referri. h dicitur. in fi. eo. ti. §. his. igitur. i c. vt præterite. ex. eo. ti. de elec. k c. cū ecclesie. d. cau. p. of. c. quærela. §. c. humana. x. eo. de elec. Spec. in hoc tit. §. i. nu. 2. l. c. cū in iure §. ubi electionem i. fi. c. qd. sicut c. venerabilis. c. long. ad fin. de elect. m lo. an. in ad di. Spe. vbi su. pra. nu. 7. ver. non obli. n ca. qd. sicut, vbi gl. c. ti. Ta. mor. i. ca. lon. g. col. 3. c. i. Pe. Bia. c. 7. pa. 3. ant prælati cuiuspiã regularis, vel legiæ ecclesiæ faciēda est electio (in his enim duntaxat n infra scripta forma obseruanda est) collegium † sibi iudicium faciet, cuius iudicii officium erit, petere, vt absentes declarentur contumaces, vtq; instrumenta, quādo opus fuerit, conficiantur, † item notarios suum, litterarum executores, ac Testes iurifirandis prius vinculo adstrictos, & pollicitos, qd bona fide, & secreta omnia sibi incumbētia munera exequantur, scribendo, citando, & referendo, quoad negotium perfectum, publicatumque seruitium à collegio fuerit, quod Pet. Biaxius edocet, in directorio electionum cap. v. par. iij. Sed, quia non possunt sine sumptibus, eiusmodi negotia geri, eæ, quas fieri necessario contingat ex hac causa, expensæ, à collegio, vel ipsius nuntijs, de bonis præfecturæ ipsius subministrandæ vel restituendæ erunt. i Cum igitur faciēda electio est, teuocandi sunt omnes personaliter, si adsint, quibus suffragiorum ius lege, vel consuetudine, vel quasi possessione cōpetit, & nã, † vel vnus tantum contēptus, irrita nullamq; reddere electionem potest, † & magis electioni contēptum vnus obesse aiunt interdum, qd multorum cōtradictionem, l. nec mi nus vocandi sunt, & si aliquo impedimento occupati sint, ne venire possint, cum, vt infra dicturi sumus, alij vices suas delegare possint, m contemptus † autem si quis fuerit, agere de cōtemp tu intra electionis tempus, vt electio irritetur, potest, † non ipse tantum, sed etiam ipsius successor, idq; etiam post electi confirmationem, & consecrationem, nisi de electio præcedente confirmationem certior factus tacuerit, n & nō solum is, qui iure communis, sed & is, qui iure speciali, vt cōsuetudine, eligere potest, si fuerit contemptus agere, de cōtemp tu, electionemq; irritare potest.

Et Potest

a. gloss. & Abb. in cap. eccl. sic. ij. cod. titu. Petr. Bi. ax. d. c. 7. par. ter.
 b. d. c. bona. ij. vbi Abb. eo. ti. Pet. Bi. ax. in d. c. 7.
 c. coram, vbi gl. & Doc. extra. eo. Hostien. tit. de elec. s. qua liter. Pet. Bi. ax. c. 8.
 d. d. c. coram, vbi Abb. Hostien. vbi sup. Ioan. An. d. c. quia propter. col. ij.
 Pet. Bi. ax. d. c. 52
 8. gloss. c. cum inter. vniuers. ver. remoti. extra. cod.
 e. c. in genesi, vbi not. extra. eod. Pet. Bi. ax. vbi supra. gl. d. c. cum inter. vers. remoti.
 f. Pet. Bi. ax. vbi supra
 g. cap. cum in ecclesijs, d. pra. ben. vbi nota. Bi. ax. capit. 9. gloss. d. ca. cum inter. vers. remoti.
 h. Specul. vbi sup. numer. 5. Bert. achi. de capi. par. ij. que. s. io. 8.
 i. Specul. d. tit. u. de citat. s. primo. num. 2. per. ca. ex. tu. de cler. non. res. id. c. ex. parte. de foro. compe. ten. cap. fin. de eo. qui. mit. in. pos. cau. rei. seruan. v. an. de. nullitate. versic. ex. defectu. citationis. numero. centesimo. decimo. octauo. & sequenti.
 K. Specul. vbi supra. numero. nono. versic. ul. item. si. aliquis. latitat.
 l. Bi. ax. cap. nono. in. fine.
 m. Specul. vbi supra. numero. octauo. versic. de. presentatione. autem. vbi. ap. Ioan. Andr.
 n. Specul. vbi supra.
 o. Specul. vbi supra. numero. septimo.

f. bitur, qui eam allegarit. f. Conuetudo potestiam valet, vt abfentes, vbi cunq; sint, vocari debeant, sicut econtra valet, ne abfentes vmquam vocentur, nec citandi sunt vagabundi, nisi forte vt tutius agatur, citare eos quis velit domi, si quis verò ignoratur, vbi nã gentiũ existant publicis edictis citãdi erũt, ad ecclesiam suã, vel cathedralẽ, vel ad eum locum, in quo morari consueuerunt. i. f. Ac, qui latitat, ne citatio ad eum peruenire possit, dolo id agẽs, vt contemptum se dicere possit, nihil agit, cum edictis publicis domi, vel ad ecclesias predictas, si clericus, vel in locis, quibus habitare consuevit, facta citatio non minus eum correat, quã, si eum apprehendisset. K. Absens autem, qui etiam monitus, & volens venire, non potest, si ex culpa ipsius impediatur, vt exul ob crimen, numquã est citandus, si verò citra eius culpam, & delictum, vel procuratorem mittet, vel alij ad eum accedent. i. f. Ipsarum autem literarum, quibus ad electionẽ quis vocatur, redditionis documenta publica fieri expedit, ne redditas sibi illas vmquam inficiari possit, m. f. & reddi aperta debent, si earum verò litterarum qualis tenor esse debeat, idẽ Gulielmus Durandus in suo Speculo de electione agens, prãmõstrat, o hoc ferẽ modo, f. nam Præpositus, & Capitulum post salutationem in proãmio literarum appositam monet canonicum, cui literas dirigit, Episcopũ suũ vniuersã carnis viam ingressum fuissẽ, & corpus ipsius ecclesiasticã sepulture traditum, quapropter, ne ecclesia propter diurnam vacationem patitur grauem in temporalibus, & spiritualibus iacturam, talem diem, cum sequentium dierum cõtinuatione statuisse ad tractandum de futuri Pontificis electione, & electionem ipsam celebrandam, & propterea cum requirere, & citare, vt die ipsa conuenire cum eis velit, ad tractandum, & cum eis concludendum, quo non comparere ad electionem ipsam absq; eo se processuros, absentia ipsius non obstat, additur tamen ipsis literis, q, si forte iusto impedimento fuerit distractus, quominus venire possit, certũ, specialẽq; nuntiu transmittat, q de legitimo impe-

impedimẽto fidem iuxta generalis cõcilij statutum plenam faciat, qua castita ei potestas fiet, si voluerit, vt canonicorum alicui vices suas demandare possit, a que citationis formaliter nullam horam præfigat, nihil interest, quia consueta hora, nempe matutina, censetur appositã, quamuis forte cautius esset, horam quoq; ipsam specialiter designare capitulo celebãdi, puta, matutinam, vel missã. n. Solent etiam aliquæ citationes pronũciare, quod electio celebrabitur, ipso, qui nunc citatur, amplius non monito, nec citato, quã clausula inanis nõ reddetur, & si electio deinde ad alium terminum dilata, & prorogataque fuerit. c. Nec minus tamen vocandi sũt hi canonici, qui sciebant, ecclesiam vacare, f. & illi, qui noluerunt interesse (nisi dolo verlati sint) cum diem, terminumque electionis celebrandæ alij canonici in collegio collecti statuerũt, quã ipuis illos vocari nõ oporteat, qui in collegio, dum dies statueretur, præfentes fuerunt. d. Quãtum fuit, si quis citationis tempore non adfuerit in loco, puta, in prouincia, vnde citandus foret, electionis autem faciendæ tempore esset reuersus, an citari debebat, & citari eum non oportere, idẽ Gulielmus Durandus præcitatus scripsit, & sed econuerso opus esse, eum citari creditur, & electionis tempore adfuerit. f. Eligendi autem potestas omnibus ex collegio illo competit, cõti pastor, vel minister quæratur, dummodò idonei sint, f. verũ hi, quorum animi nullum iudicium propter ætatem impuberẽ est, ad præstandum in electione suffragiũ non admittuntur, f. nec veluti contempti agere possunt, & si vocati nõ sint, & quapropter in cathedrali, aut regulari aliã collegiata ecclesia ad eligendum non admittetur, nisi qui decem, & octo annorum ætatem attigerit, cõ ante illam ætatem sacris ordinibus adspirare non possit, si tamen ad sacros ordines illa ætate minor sit perperam receptus, ad suffragia ferenda nequã admittetur, atque alij legitimo tramite sacris ordinibus aggregati, quia non tam ordo sacer, quã ius canonicatus

a dicto capitulo qui a propter, capit. cum inter vniuersas, cap. bon. ij. eodem titulo.
 b. Laut, qui aliter in principio. ff. quod vi aut clam. Ioan. An. in additio. ad Specul. vbi supra, & in cap. cum nobis olim super gl. ver. nunquid. eod. ii.
 c. Ioan. Andr. vbi supra, in additio. Specul. numero. 7. litera I. versic. non obstante.
 d. Specul. in dicto titulo. de electio. s. primo. tit. de via scrutini. in principio. numero. 1.
 e. Specul. vbi supra. num. 4.
 f. Spec. ubi su.
 g. ca. ex eo qd. co. ii. in sexto.
 h. Abb. in capitulo pro illorum. columna secũda. de præbend. Pet. Bi. ax. in capitulo de cimo septimo. par. i.
 i. cap. sicut tenor. de regulari. Petr. Bi. ax. cap. xv. par. i.
 K. d. clementi. vbi hi qui.
 l. glo. in d. clem. vbi hi qui. ver. constitutus. circa medium, vbi Bonifac. vbi Itali. num. 26. imol.
 numero vigesimo tertio, & alij.
 m. gloss. & Imol. vbi supra.
 n. capit. ul. ne pro defectu, extra eodem, capitulo oblat. e. ad fin. de appellation.
 o. ar. c. cum dilecti. de dolo, & contr. gl. in c. cupientes. ver. impedimento, circa si. de elec. in sexto.

a gl. Butr. Vital. in d. cle. vt. bi. super. ner. constitutus. Dec. consi. 21. 4. col. i. c. quod sicut in fi. & c. cum inter in fin. eo. zi. de elec. c. dudum. i. ante fi. de elec. in sexto. b. c. ne pro defectu, extra eod. c. gl. d. cle. vt. bi. ver. constitutus, in fin. d. d. c. ne pro defectu.

e Pau. Eleaz. in d. cle. vt. bi. qui.

f gl. d. cle. vt. bi. ver. constitutus. in fi.

g Petr. Biax. in c. 28. par. i. nu. 4.

h Abb. in ca. c. ecclesia sutrina. v. nota. vbi Rip. nu. 5. de caus. possess. & propriet. & Abb. in t. dilecti. column. ii. de maio. & o. bod. & c. cum dilectus. de co. fuerudi.

i c. nonit. ea. quanto. de his que si. a pr. el. sine consen. capit. Abb. d. c. dilecti. & ca. scriptum. columna secunda. de electio. fa. cap. fina. de praben. in sex.

k capit. licet. & capit. cum inter. de translat. episcop. capitulum nullus in iuris. distinctione sexagesima prima.

nil ei oberit, quin eligere, vt quicumq; alij idonei, possit. A Sed, f quid si, cum tempus electionis celebranda in stat. sacris ordinibus actus ex collegio illo inueniatur nemo, cuiusnam eligendi ius competet? an expectandus erit trimestris temporis lapsus electioni faciendae à iure praefixi in cathedralibus, & regularibus ecclesijs, si quis forte interim inter ordines sacros admittatur, an verò licebit confestim praefecto, ad quem ius deuolueretur, nulla admissa cunctatione, vacanti ecclesiae pastorem dare, eodem exemplo, quo diximus, canonicos non teneri, alios expectare, qui intra tempus electioni celebrandae praefixum ordinibus sacris aggregari se velle asserunt? Magna profecto inter nostrates iuris Pontificij interpretes altercatio fuit, quandoquidem prisca illi iuriconsultorum vertices inter se non cõsenserunt, nec alijs pariter successoribus certi foederis causam reliquerunt, si quidem Ioannes Clementinae constitutionis interpres termini finem praueeniendum esse nequaquam opinat, & cui subalternari videtur Bonifacius Vitalinus, & Antonius Butr. diuersa enim in prelato, ad quem prouisio deuoluitur, est, quam in canonicis collegas nõ sacros expectare detrectantibus ratio, si quidem canonici, qui sacri sunt, ipsi collegium, seu capitulum efficiunt, penes quod capitulum iure proprio est eligendi potestas, verum prelatus nullam iure proprio, nisi deuoluatur, habet eligendi potestatem, deuolui autem hanc ad eum potestatem ita demum scimus, si terminus electionis à capitulo faciendae effluerit, non prius, sed Paulo Eleazae alia fuit sententia, nempe, vt nullo expectato lapsu temporis, ex quo dignitas vacat, possit confestim praelatus ille, ad quem deuolueretur (nemine ex collegio in sacris existente) collegij vices agere, sedem vacantem explendo,

quod hic de iure deuoluto non agatur, nam canonicis ordinibus sacris nõ adscripti mortuorum instar habentur, quod attinet ad negocium electionis, & huiusmodi sacrorum ordinum defectus, singulas personas potius, quam vniuersorum collegij corpus spectat, deuolui autem ius non dicitur, nisi, cum in corpore ipso collegij vniuerso nõ vbi singulis in personis vitium existit, sed veriõ tuc dicitur praelatus supplere, quam propterea quaestione glossa praedicta Clementinae constitutionis non ita facilis solutionis esse ait, quin Apostolica decisione egerit eam dicat, interim tamen Ego glossatoris, & Antonij Butrij, & Ioannis soro Cornelienfis potius, quam Pauli Eleazae adhaerendum sententiae existimarem, nempe, vt deuolutionis iure praelatus eligere possit, cum electionis tempus collegio datum fluxisset, non antea, neque enim minus credo, ius hoc deuolui ad praelatum, non suppleri, & si in singulis personis defectus insit, namque non potest collegium nisi per singulas personas peccare, aut vitium committere, & quamuis collegialiter non peccent, non ideo tamen minus sit, quin totum corpus, & collegium ineptum, nec idoneum censent. Quæsitum fuit, an canonicus in tra collegium quidem receptus, sed neque possessionem ipsius, neque in choro sedem adeptus ad electionem vocandus sit, diffinitumque fuit, quibuscunque in casibus ante acceptam possessionem, & sedem administrare potest, electioni quoque interesse eum posse, non aliter. Eligere non possunt, nisi hi, qui ex eo collegio sunt, cui qritur pastor, quapp & si aliqui sacerdotia, seu (vt vocant) beneficia in cathedrali ecclesia habeant nisi tamen ex canonicorum collegio sint, cum canonicis ad ferendum suffragia deligendo antistiti non admittentur, & solent enim canonici, non alij vnum eidem corpus cum episcopo cõstant, & multo dignitatem minus admittentur, qui ex ea ecclesia non sunt, quorum prompta euidesq; est ratio, cum n. inter praelatum, & ecclesiam matrimonium quoddam spirituale cõtrahatur, & nulla ratio dicat, sine sponsae. i. ecclesiae, q

in canonicis refertur, cõsensu, vt olim diximus, hoc matrimonium iniri, quæ admodum nec matrimonia temporalia sine vtriusque consensu fieri possunt, a qua rō vtriq; in alijs clericis, q ex canonicorum collegio non sunt, locum habere non potest. Canonici autem supra numerum recepti simpliciter à collegio canonicorum, vel Pontifici Maximo praepcepto, cum plenitudine iuris canonicalis ad electionem vnã cõ alijs canonicis numerarijs admittuntur sunt, at, qui recepti sunt hoc pacto, vt sint supernumerarij, aut etiã mandato Pontificis Maximi plenitudinem iuris canonicalis non tribuunt, non admittentur, c liberum est tamen his, qui ex collegio sunt, etiã extraneos secum ad eligendum admittendos, si velint, & modò collegij omnes consentiant, aliquibus autem eorum, licet numero paucioribus, ac forte et vno tantum discrepantibus, non est exteris aditus patefaciendus. Aliorum item praelatorum electio ad capitulum eius ecclesiae spectat, cui praefati sunt. Praescriptione tamen acquirere ius eligendi etiam hi possunt, qui ex eo collegio, vel ea ecclesia non sunt, & quibus alioqui nulli ius eligendi spectabat, & quinetiam non defuerunt, f quibus praescriptum est, praescripto iure postulandi, simul etiam praescriptum eligendi ius cõferri, cuius sententiae Panormitanus Abbas Princeps fuit, post Goffredum, & alio modo idem semper & perpetuus, non varius fuerit is eligendi vsus, vt idem ait, secus si modò elegissent, modò postulasent canonici, clericos vero ad postulationem duntaxat, sed ad electionem nunquam admisisent, quo pacto forte superior sententia ab his defendetur, quæ contra eam non ab re commissit Francis Ripensis, hoc enim fodere conciliabuntur, quia, cum postulatio & ipsa electio sit nec sine electione fiat, satis elegisse dicuntur, qui postularunt, verum, vbi iã constat, postulationis quidem aditum his datum esse, non electionis, ex eo sic discreti sunt hi duo actus, vt alter alterum non trahat. Sed siinge, canonici quidem eligendi sunt, nullam tamen possessionem habe

a capitulum cum locum de sponsalibus. b Petr. Biax. in direc. elect. c. ij. par. i. c glo. vbi etiam doc. in c. cum M. Ferrariensis. versic. vltra numerum. vbi Bal. & Abb. & Foly. de consilii. Petr. Biax. ca. 27. parte pri. d c. cum ecclesia Sutrina. de cau. poss. & prop. cle. vt bi. de ata. & qual. Abb. c. cum vinton. col. ij. in princ.

re, sed eam penes alios clericos esse, canonicos tamen seclusis clericis eligisse, an talis electio valebit? Et Innocentius, & Abbas crediderunt, nõ valere, suffragiorum enim ius possessionem sequitur, non proprietatem, quapropter nec contemptum se dicere potest, licet vocatus non fuerit, qui nullam eligendi possessionem habebat, quamuis proprietatem iure non caret, & quorum opinioni & alij plerique omnes adhererunt, quod procedere aiunt nonnulli, tamen de iure proprietarij ante electionem constaret. Sed non est sine controuersia, cum opinionem alteram idem Panormitanus sentiat non alio in loco, quia proprietatis causam possessionis absorbet, vbi cumque prius constet de iure proprietatis, quod si de proprietatis iure non constet prius, tamen si male fidei possessores essent, qui eligunt, eorum tamen electio preferenda esset illi, quæ proprietatis iure facta fuerit, imò verius quicquid neutri earum subscribendum erit, cum proprietatis iure innixus eligere non possit, quia nullam possessionem habet, nec magis eligere is possit, qui possessionem habet propter vitium male fidei. Illud tamen minori est in controuersia, quod, si de proprietatis iure constet, possessionem autem vacet, nõ erit ademptum ei, qui proprietatem habet, quin eligere possit. Item

deci. xvi. in antiq. l Abb. c. bona memori. e. ij. eo. tit. de postula. prala. m Abbas. & Ripa. vbi supra. n Abb. in d. c. consultationibus. o Decius consilio centesimo vigesimo septimo, columna prima, consilio 149. columna secunda, in fine, Rip. d. cap. cum ecclesia sutrina. numero. 131. p Innoc. c. in literis. de restit. spol. q Abb. d. capitulum ecclesia sutrina. columna penult. numero 130. & seq. r d. capitulum consultationibus, vbi Abba. ij. not. de iure patronatus.

a c. ex. eo. in si. cum glo. eo. tit. in sexto.
b c. missam. c. sacrosancti. et ibi gl. et doc. extra eodem.
c Ab. b. c. cum in terra. extra eod.
d c. cum inter. c. licet. de transla. episc.
e c. dilectus. iij. ubi Ab. iij. no. de concess. praben. Do. et Phi lip. Franc. in c. licet. de prebend. in sexto. P.

f Pet. Biax. in 98 Item cum profecis deligendo praelato
direc. c. x. par. 100 non admittetur in regularibus eccle-
prime. sijijs, vel monasterijs, nisi, qui eam regu-
lam, cuius collegio pastor dandus est,
vel expressè, vel tacite fuerit profes-
sus. A

g c. quisquis. 99 Laici quoque imprimis omnino à comi-
ubi no. de ele. 100 titijs ecclesiasticis arcentur, quamvis
ecclesiæ ipsius, quæ comitia, & conu-
etiam sint patroni, & post
electionem ipsam adeundi sint, vt ele-
ctioni assensum præstare velint, neq;
vlla in contrarium accepta consuetu-
do, nec vlla inter patronum, & prela-
tum, aut capitulum contra hæc inita
coniunctio quicquam proderit, vt in ele-
ctione laici admittendi sint, v electione
nesenim matrimonium inuiciatur spi-
ritale, quod inter praelatum, & eccle-
siam est contractandum, cuius incapax
laicus est omnino, c. privilegijs qui-
dem Summi Pontificis hoc nancisci
possunt laici, vt ecclesiasticis electioni-
bus interesse, & suffragium ferre eis li-
ceat, v imd etiam, vt providere ipsi
beneficio possint, æ quod privilegij cõ-
petijisse olim Anglorum Regi in mul-
tis ecclesijs accepi, & Francorum, Hi-
spanorumque Regibus etiam dum in
conferendis beneficijs feruari, & ac
non solum ecclesiasticæ electioni in-
teresse non debent laici, sed neq; pote-
state, aut aliqua authoritate abuti eos
debet, quò eorum arbitrio electio fiat,
selectio autem huiusmodi, cui laicus
princeps interfuerit, nulla ipso iure,
irritaque esset, electoresque potestate
eligendi, ea vice priuarentur, atque ab
officijs, & beneficijs trienno penitus
suspenderentur, electusque huiusmo-
di electionem admittens canonicæ li-
bertati repugnantem electionis com-
modo carere iuberetur, & deinceps ele-

ctionis cuiuscunque incapax esse, nec
sine dispensatione ad aliquam dignita-
tem promoueri, c. quod t scilicet de
electionibus episcopatum, vel maior-
um dignitatum, duntaxat, non simul
etiam de beneficijs inferioribus, etiã
curam animatum habentibus dictum
interpretantur Doctores, n. sed t & ele-
ctio laici principis impulsu facta non
nunquam irrita ipso iure censetur, cũ
scilicet personam certam eligere ad-
egit, quamvis, ubi non ad certam perso-
nam, sed ex certo genere aliquem ad
eligendum impulsu promouit, electio
non sit ipso iure nulla, quia eligendi
libertas hoc casu restringi potius ad
certas personas, quàm adimi videat-
ur, quod interdicitur iure non cense-
tur, i quam doctrinam sic eleganter
k fecerit, Panormit. Abbas. x Tanto
autem studio cura adhibetur, vt ele-
ctiones liberæ sint, omnisque concus-
sio, vis, & metus abfit, t vt, qui cleri-
cos, aliasve ecclesiasticas personas, pu-
ta, conuersos, hospitalarios, & huius-
modi, quibus eligendi ius in ecclesijs,
monasterijs, alijsve pijs locis compit-
retur, eorumve consanguineos, aut ipias
ecclesijs, monasteria, seu cetera pia
loca iniuria affecterint, (spoliando, vel
persequendo, eo quia propositos à se,
vel commendatos homines eligere de-
trectarint, sint ipso facto excommuni-
cations sententia innodati. l. Con-
suetudinem illam tamen non reijci-
dam esse existimatur, vt praelati mors
quam primùm principi significetur,
quò ille potestatem comitorum habere
dorum faciat, secusq; vt facta electio
non teneat, plurimùm enim interesse
principis secularis potest, ne quis in
suo regno suspectus ei praelatus con-
situatur, quod in vfu obseruari, etiã
interdum fortè plus, quàm par esset,
quotidie videmus: neque enim epi-
scopi sedium suarum possessionem
prius accipiunt, quàm beneplacitum
suum proprijs literis principis illius
ciuitatis declarauerint, idque in leuis-
simis etiam quibuscunque beneficijs,
t cui negotio is præficatur, quem ex
cononum appellant, hæc verò ppter
hoc inducta opinor, quia, si princeps
secularis probeat, suspectum sibi merito
illum esse, qui electus fuerit, alijs
eligent-

a eligendus erit. A Vt t protegant po-
tius tamen, electionisq; celebrationē
110 foueant, ac tueantur, quàm vt suffra-
gium ferant, laici electionibus interef-
111 se non prohibentur, sitem vt eos, qui
ex collegio sunt, minus fortè peritos
instruant, formamq; electionis facien-
da edoceant, aut si aliter electioni faci-
enda aliquam utilitatem afferre pos-
112 sunt. v Traditum t est etiam, ei, qui
ecclesiam fundat, laico, initio licere,
cum illam erigit, ac ponit, hoc sibi ius
& priuilegium præstulit accedente cõ-
sensu excipere, & seruare, vt praelatum
ea in ecclesia collegiata constituere, de-
putareque possit. c Non tamen prin-
cipi seculari licet, nisi cum licentia Põ-
tificis Max. clericum eijcere, vel nõ ad
mittere. v
113 Laici quoque conuersi non minus in-
teresse electionibus cum clericis pro-
hibentur, v eos tamen opinantur nõ
114 nulli, posse longo tempore eligedi ius
f cum clericis præstare, & quamuis
115 t meros laicos hoc facere non posse
116 dixerimus: sanè his in locis tpijs, quæ
à laicis solis curantur, & administrantur,
vt in hospitalibus, nulla clericorũ
habita commixtione, ipsi laici soli Re-
ctorem loci illius, societatisq; sue, vel
magistrum, seu ministrum, vel malla-
rium, seu quouis alio nomine eum ap-
pellent, eligere non prohibentur. g
117 Constat t etiam, excommunicatos &
suspensos nullum in eligendo suffra-
gium præstare, nec vllam autoritatē
habere posse, n nisi minor esset, excõ-
118 municatio, quam tamen ad excõm-
municato minori factam electionem
tutus erit à Pontifice Maximo confir-
119 mari. i
Si contingat, t excommunicatum ali-
quem inuitis collegis electioni omni-
no interesse velle, quem nullus colle-
gij conatus eijcere, & expellere possit,
collegio sic erit consultum, ne, quam
celebrabit, electio propter excõmmu-
nicati præsentiam irrita fiat, testari. n.
debent canonici, qui non sunt excõm-
municati, se nolle ius eligendi excõm-
municatis, licet præsentibus commu-
nicare, nec referret, an ea testatio palam
& expressè, an ve d clam & tacite fiat,
quia fortè illum excõmunicatũ re-
uerantur, & vel, si tempus indulget,

a Innoc. & Ab. d. c. super his. de accusa. Ab. c. i. col. 3. de elect.
Fel. d. c. super his. col. 4. ubi alios citat. Petr. Biax. d. c. 6. parte
i. num. 2. & 3. Siluest. ubi sup.

b gl. in c. qui propter. vers. redacta. ubi Ab. eo. ti. compo. Ab.
Io. And. & Bal. in d. c. messana. Petr. Biax. cap. xi. par. i. nu.
2. Archidia. c. i. dist. 63.

c Archidia. in causa laici. di. 63. nu. 1.
d Bal. in c. i. s. si clericus. de pace ten. Hof-
sius in tit. Ban nri qui possunt
in fine.
e d. ca. ex eo in
in fine.
f gl. vt. in d. c. ex eo. in si.
g gl. d. cap. co-
ner clericis.
h c. si celebra. de cler. excõm-
ministr. Petr. Biax. capit. 9.
par. i.
i c. illa quotti-
diana ubi doc.
de elect.
k Innoc. & Cõ postel. in c. illa.
de elect.
l Ab. post. Ho-
sien. in d. c. il-
la quotidiana Petr. Biax. in d.
capit. 9. par. i.
nu. 3.
m Ab. in c. in
causis. col. si.
ex. eo. tit.
n Innoc. in c.
illa, de elec. ap.
ad Ab. in c. 2. de postula. pre-
paelat.
o Innocen. ubi
sup.
p c. cum inter
Resiorem, &
c. cum P'nto-
niensis. cod. ti.
de elect. Petr. Biax. cap. 7. par. i.
q Innocen. in capit. 2. ubi etiam Ab. numer. 15. extra de po-
sular. praelatorum.

possunt ea vice collegio dimisso, cui
excommunicatus adest, alia vice excõ-
municato omisso capitulum vocare,
& sine illo excommunicato electionis
actum absolvere; l Non tamen ele-
ctio præsentis excõmunicato facta vi-
riatur, nisi ille denuntiatus sit, ac pa-
lam sit, eum talem esse, t quòd si oc-
cultus esset, vox ipsius alijs accresce-
ret, m si verò contingat, collegas om-
nes præter vnum excõmunicatos ele-
gisse, solus ille, qui excommunicatus
non est, nec alios excõmunicatos scie-
bat, vel sciens protestatus fuit, quòd
eos ad eligendum non admittat, to-
tum collegij ius acquireret, solusq; eli-
get, n hinc, si excommunicati omnes
vnum, ille autem non excõmunicatus
alterum elegerit, quem non excõm-
municatus elegerit, præferetur, cum
eos excõmunicatos ignoraret, sin etiã
de omnes elegerint, valebit electio. o
o Item t suspensũ ab officio ad eligendũ
p non admittuntur. p
Hoc quoque est generaliter sciendum,
non esse necessarium, vt discutatur in
primis, & ante omnia, an illi citandi
sint, quos collegium non esse citandos
censebat, sed si citati non fuerint, &
postea declaratur, eos tales fuisse, quos
citari non oporteret, quia forte ali-
quo ex prædictis, aliove simili vitio
laboraret, vel priuati suffragiorum iure
ex iusta causa fuissent, electio nihili-
lominus valeret. q
Curandum t est etiam apprimè, vt, qui
eligitur, omnibus numeris dignus, per-
fectusq; sit, nec quis eligatur, cui alius
dignior i comitijs præferri mereatur,
peccato lætali enim non caret, & si re-
stitutioni obligatus non erit, qui, in
promptu cum habeat ex eodem colle-
gio digniorem, quem eligere possit, eo
præter-

a Ab. c. constitutis. num. 7. de appellat. Dec. cons. 72. Petr. Biax. cap. 2. 4. par. 3.
b Caietan. xxij. quest. 185. artic. 3. Didac. in reg. peccatum par. 2. §. 7. vers. ex his autem Siluester. ver. elect. 3.
c cap. i. sess. 24. de reformat.
d Didac. vbi sup. ver. dignior verò.
e Siluest. ver. electio. tert. q. 9. ex. August. Anthon.
f c. in nomine domini §. eliga traxat. ubi gl. ver. ex gremio. dist. 23. cap. nullus de gl. c. cum dilectus ver. consuetud. de consuet.
g d. c. cum dilectus. vbi gl. & doct.
h ca. Abbate de ver. signif. i. gl. d. c. in nomine dom. ver. ex gremio.
k c. si celebra de cler. excom. vbi Ab. & Innoc. Bal. in d. c. illa quotidiiana. Pe. Bia. d. c. 9. par. i.
l gl. Bald. & doct. in d. c. si celebrat. Petr. Biax. vbi f.
m ca. excom. municamus. 2. de heretic.
n c. cum dilectus de consuetud. Ab. c. Apostolic. de excep. o. Ab. dist. cap. apostolic.
p c. per inquisitionem. ext. eo. gl. c. cupientes. ver. beneficijs. §. ceterum. eo. ti. in sex. vbi Dom. Ab. d. c. apostolic. col. 2. Petr. Biax. in cap. 7. par. inu. 2.
q c. nos consuetudinem. dist. 12. vbi Dom. cap. quia diligenter vbi Ab. de elect. Petr. Biax. cap. 2. par. 2.
r cap. innotuit. de elect.
s gl. c. in Pintonien. ver. promouerit eo. ti. Pet. Bia. c. i. par. 7. Petr. Biax. vbi sup.
t c. cum in cunctis. eo. tit. de elect.
u Ab. c. si. cal. si. de postul. prel. & c. bono. eo. ti. & c. clerici officia. de vita et bonis. cler. Petr. Biax. c. 34. par. secunda.

129 tōque magis Pontificis Max. diplo h mate hoc ius concedi potest, n at, t si
130 nullus ibi idoneus inueniatur, ex alio gremio sumi idoneus poterit, non ta men dignior aliunde exquirēdus erit, i si dignus extat.
132 Excommunicati t verò omnes, etiam minori excommunicatione ab omni suffragiorum iure & electionis speij ciedi omnino, exturbandique sunt, in rebus enim ecclesiasticis p̄sules ad sacramenta ministranda eligi constat, diuinaque exercenda, quod qua ratio ne p̄stare poterit excommunicatus, cum a sacramentis ipse, diuinisque om nib. summotus sit? k quò fit, vt nò magis electio huiusmodi valeat, tam est eligentes ignotandi, eum vinculo tali annexum. l
133 Hinc consequens est, t vt heretici, m alijque omnes a iure excommunicati electionis capaces non sint.
134 Suspensij quoque ab officio, eligi non possunt, n cum ea exercere prohibeā tur omnia, que ordini annexa sunt, q̄ uis ea, que ad beneficium spectant, ad ministrare non sint interditi, o sed & hi, qui a beneficio tantum suspensi sunt, non tamen ab officio, in ea eccle sia eligi non permittantur, in qua sus pensionis p̄nam tulerunt. p
135 Scismatici t pariter eligi nò possunt, q Illegitimi quoque indigni habentur, qui eligi possint, r nisi a S. Pontifice legitimati sint, ac primæuo iuri, & na talibus antiquioribus restituti, s vel dispensati a Sum. Pontifice, vt non ob stante natalium defectu promoueri ad dignitates possint, etiam episcopales, 137 t nisi autem episcopalem dignitatem nominatim nuncuparit dispensatio, quamuis simpliciter ad dignitates dis pensarit, dignitas tamen episcopalis non comprehenderit. r Item eligi 138 t non debent ad episcopatum, qui tri gesimum ætatis annum nò exegerint, nec, t quos grauitas morum, & litera rum scientia præcellere alios non fa ciunt, v Neque t etiã is, qui iam vnò episcopatus onere p̄satus est, y ad aliū episcopatum eligi potest, ne matrimo nij spiritualis vinculum, quo priori ec clesie obtritus est, dissoluatur. x
141 Si quis etiam ob suum animi, vel per sonæ vitium in conatijs quandoq; ne eligere

eligeretur, passus repulsam fuerit, seu electio ipsius abholuta, & rescissa, isq; ad ecclesie alterius regimen postea ele ctus fuerit, electio ipsius irritanda e rit, quod vitij ei semel obiectum non secus eum sequeretur, quam lepra inhæ reat, teneatque leprosum, non idem tamen si alia ratione, quam electi vi tio irritata prior electio fuerit. A
142 Item t eligi non debet amplius ea vice in eadem ecclesia ad eundem locum aliquis ex his, qui contententes in ter se electi iam hinc inde fuerunt, sed electio eorum vti minus ritè, & illegiti mè facta, citra vitium tamen eorum, qui electi fuerūt, deleta euerfāq; fuit, nò quidam inter illos discordiarū fo rum susciteretur, occasioq; inuidie non leuis præbeatur, b nisi fortè omnes ad vnū ex collegio vnanimis concor desque ex illis duobus alterum elige rint, & alia t autem vice nihil impedit si vacare eam sedem iterum contige rit, in eorum alterum coanuenire, neq; etiam alijs in ecclesijs aditus eis præ d cludatur. v
144 Item t electio facta post aliam electio nem perperam, & illegitimè celebra tam, licet nondum abholuta non probatur, sed delenda est, tamen si ab il la priore electione appellatum fuerit, & digna sit, que subuertatur, neq; enim negari potest, a quo illa priore electio in matrimonium inter ecclesiam, & electum quodammodo dicatur con tractum, quo nondum soluto fas non est, aliud matrimonium inire, f sic pa ri ratione vbi cōtingat, post electionē factam electores compromittere, electus nihilominus confirmandus erit, si electioni consentiat, & si de gremio il lius ecclesie non sit, appellatumq; ab electione fuisset. g
145 Ab electione t ipsius quoque abstinen dum est, ex quo offendiculum, & scan dalū in collegio forte exoriri posset, h hinc dubitari soler, vtra electio potius admittēda sit, illius ne, qui semper ca dididæ famæ fuit an illorum, qui, cum in crimine fuissent, Petri, & Pauli Apō stolorum exemplo, ad sanitatem lucē recepta reuersi, optimum de se fructū in ecclesia pollicentur, & conclusum opinor frequentius, præferendū eum, qui iugiter in bonæ famæ fragrati odo

a c. super eo. vbi gl. & Abb. Io. And. Bal. & Innoc. ex. eo. Fel. c. super his. de accusat. Petr. Biax. c. 5. par. secum.
b cap. considerauimus. vbi Abb. & alij ex. eo. Ab. & Felin. in cap. nihil de prescrip.
c Ab. d. c. considerauimus. num. 3. Hostien. c. super eop. c. elect. Petr. Biax. in cap. 3. par. 2. num. 2.
d d. c. conside ramus in si. e d. c. conside ramus. vbi Ab. 4. no.
f c. cum inter canonicos, ubi gl. pen. eo. tit. Ab. d. c. conside ramus.
g d. c. cum in ter eod. tit.
h gl. vbi in d. c. considerauimus, vbi Ab. nu. 5. qui di cit glossam. cō muniter pro batam. Felin. d. capit. nihil. uersic. docimo tertio. de pre scrip. Petr. Bia. capit. quarto. parte. secun da.
i gl. capit. si. versic. propin quent. de sen tent. excomm. per illum tex. Archidiacon. in canos. con suetudinem. dist. 12. Card. in ca. fidelior. distim. 50. con tra gl. ibi. Ab. cap. dudum. 2. nu. 24. eo. tit. de elect.
K Lancell. Corrad. in temp. Iud. lib. 2. cap. 5. §. 2. tit. confirma tio Episcopi. ad finem.
l Ab. cap. qualiter. col. si. de elect. num. 8. versic. an autem iste. Petr. Biax. capit. 8. par. secunda. ex Archidiacon. in capit. auaritia. col. tit. in sexto.
m Ab. vbi supra, Petr. Biax. vbi supra.
n Ab. & Biax. vbi supra.
re perseuerauit, quamuis nec ille re pellendus ab administratione sit, quē malè hæctenus actæ vitæ, iam pertesū est, si incorruptam eiusmodi com petitorem non habeat. r Neque Petri, & Pauli exempla sunt in consequen tiam trahenda. x
Hunc t quoq; eligere caueas, (si, tua ut electio exitum fortiat, exoptas,) q sic olim se auidum officij vel admini strationis detexit, cum electus fuisset, vt passus non fuerit morari, donec cō firmata electio foret, t verum post elec tionem confestim administrare an te confirmationem propere nimis cepit, simulatq; enim quis hoc vitij cō mittit, vt nondum confirmatus admi nistrare audeat, dignus protinus censo tur, qui ex hac immatura festinatione deinceps amplius non eligatur, neque in ea, neq; in alia ecclesia: l quod magno opere custodiendum moner Abbas Panormitanus his, qui principum se culariū potentia plus nimio freti nullo confirmatione expectata protians electi administrare incipiunt, t neque hoc eorum vitium Pontif. Maxi. tol lere censetur, & si ad dignitatem ali quā eos promoueret huiusmodi olim comamissi vitij ignatus, m quibus ta men casibus electo ante confirmatio nem administratio conceditur, quos olim recensebimus, prædictis locus non esset. n
Item, cum rationi non congruat, vt ho mines disparis professionis, & habitus simul in eisdem monasterijs societur, idcirco prohibuit suā cōstitutione Cle mens Quintus, ne quis religiosus in Abba

a clem. i. de elect. b cap. qui quis eod. tit. c Ab. post Innoc. d. c. quisquis Felin. c. postulasti. col. pen. in princ. de refer. d Ab. vbi sup. col. i. e capitulo. omnipotens. vbi Abb. de accusat. & ibi etiam Fel. lat. f Host. in ca. meminimus & accusat. Felin. in d. c. omnipotens. Pet. Bia. ca. 23. par. 2. in fi. g Fel. ca. eam te. col. xi. cir. med. de refer. Archidiao. in c. tatis. nu. 5. uersu. sed pone. dist. 81. Io. And. in c. 151 per inquisitio nem. vbi glo. eod. tit. h Archidia. & Felin. vbi supra. i c. dudum. 2 de elec. c. cum iam dudum. de preben. vbi Io. And. & Ab. extrava. ex. crabilis §. qui verò de preben. k Ab. bona memoria. nu. 15. & 16. de postulat. prelat. l c. cum in cū lris. §. fi. c. cū Vinton. de ele. capi. innovat. co. tit. m Ab. dist. capitulo. cum Vintonen. colum. secunda. no. vlt. n. d. cap. cum Vintonensis vbi Innocent. & Ab. hoc eo. tit. cap. gratum. de postulat. prelat. vbi Ab. & in c. boni. in fi. & in c. dudum. i. col. 3. eo. ti. Mandavit. c. 9. Rebus. in pra. titulo. de deuolut. num. 20. (postul. prelat. o gl. in c. 2. ver. pauciores, vbi Innoc. & Host. & Ab. n. 9. de

155 ¶ neq; vlls præter Summum Pontificem admittere, & ab hac labe leuare eum potest. i 156 Act demum, quibuscuq; casibus efficitur quis irregularis, ac promoueri ad ecclesiasticos ordines possit, iisdem quoc; constat, eum eligi non posse, quos casus infra attingemus, sub titulo proprio. ¶ Vt igitur collegium tutò & salua conscientia eligat, cauendum est ei, ne ignotum sibi hominem eligat, nisi fortè probationes accipiat prius, idoneum esse eum; quapropter cautius ager, si indigenam, vel in loco educatum, cuius cõuersationis notitiam habeat, quam si extraneum elegerit, & tam prædicta ratione, quam etiam, quia non debent exteri indignis æquè idoneis præferri, nec congruit, quem debita alijs stipendia surripere, & domi suæ vnusquisq; debet hæctenus bene geste vitæ honorem & fructum consequi. 157 Quòd, sit collegium, seu (vt vocant) capitulū aliquod sciens & prudens quæpiam elegerit indignum, pœnam hæc experietur, nam, si alia electio erit facienda in eo collegio, ipsi collegio eligendi aditus non patebit, vti indigno, & propter superiorem incaute factam electionē futurā electione prima priuato, idque ius, ea vice ad præfulem proximum transferretur; 1. Si tamen eiusdem sedis adhuc vacantis replendat post primam sequentem, aut verius post alteram electionem negociū pendeat imperfectum, tertiamque electionē desideret, non erit hac tertia electione collegium submonendum, propter electionem priorem perperam factā, vt censuit Panormitanus explosis aliorum sententijs, quos ab antiquioribus pariter frequentius reiectos ait. 2. Si pars ¶ dicitur collegij hoc admiserit, non totum collegium, alia parte nulla tenus vitij huius participet; totum id iuris in partem hanc saniozem transferretur, quæ nullum eligendo indigno assensum præstiterit, licet illa maior, n hæc numero inferior esset, n imò, & si omnes vno excepto malè elegerint, solus hic, qui in vitio non est, totum eligendi ius integrumque acquireret, o Sed hic tamen, qui solus eligendi ius quæsiit, se ipsum eligere non potest, de

a de ambitionis nota ei iniuri posset, Adummodofilli, qui indignum elegerunt, hoc prius elegerint, vel eodem tempore, quo pars altera electionem suam fecisset, neq; enim possint huic saniori parti altorum voces accessisse, priusquam illi ob prauam electionem illas amississent, n si tamen hi, quorū melius fuit consilium, illos quoque post electionem indigni factam vnà secum ad electionem admiserint, non erit hæc reiicienda electio, nec illi respuendi. c 162 Alia ¶ quoque pœna mulstantur, qui scientes indignum eligunt, nam fructibus suorum beneficiorum triennialibus priuantur. n 163 Vocabitur collegium is, ad quem de iure, vel consuetudine hoc munus spectabit, nullo autem eiusmodi existente in collegio, ¶ ad canonicum promotione antiquiorē hoc ius redundabit, isq; ¶ licet contumaces punire non poterit, qui præfixo termino conuenire in collegio recusant, nisi hanc ei cõsuetudo iurisdictionem cõtulerit, eos tamen constituere, & declarare contumaces ipsi licebit, adeò, vt totum collegij ius apud præfentes residere possit; n ¶ Quòd, si nulla ex re ibi consuetudo, cuius autoritate vocandum sit collegium, post multas, variasq; opinionones hæc magis probata videtur sententia, ¶ vt due ex tribus collegij partibus vtrò congregatæ possint alios monere, & vbi non ventant, contumaces pronuntiare, electionemque sine illis celebrare, terminum etiam à iure statutum coarctando, ¶ monitos autē, non citatos esse duabus à partibus cõceteros oportet, cum enim hæc due partes nullam in alios habeant iurisdictionem, citatio autem sit iurisdictionis actus, monere quidem vel requirere suos collegas, non tamen citare posse debent. g Cum igitur euocati fuerint ad comitia dato eis debito interstitio temporis hi, qui vocandi sunt, tempusq; præstitutum ad conueniendum effluerit, curen collegæ præfentes, vt quàm primùm se operi accingant, electionēque faciant, ne tempus eis ad faciendā electionem competens, remerè, frustra ¶ atraq; labatur, ¶ statutum enim triū

a Abb. vbi supra. b Ab. cap. bona de elect. Biax. cap. xi. par. i. Decius. conf. 522. columna secunda. num. 7. c d. c. cum Vintonensis. vbi Ab. Rip. respons. 19. num. 25. lib. secundo. de rescrip. d dist. ca. cum in cunctis. §. si. dist. ca. cum Vintonensis. e Innocent. Io. And. Panor. Felin. in c. i. de maio. & obed. Ab. in c. nobis per illum tex. de elect. Petr. Biax. in cap. 4. par. tert. Ab. & Felin. ca. cū omnes. de conslit. f Innoc. in ca. 2. de oper. no. munitat. Ab. d. c. cum nobis col. 5. Petr. Bia. in ca. 6. par. 3. g Ab. post. Innoc. in ca. cū nobis col. pen. post. medi. cod. ti. de elect. h c. ne pro delectu. ex. co. i. d. cap. ne pro defectu. c. 2. vbi Ab. de concess. preb. k c. obermitib. dist. 63. c. postquam dist. 50. Petr. Biax. ca. 2. par. 3. l c. quia diuersitatem. de concess. preb. d. c. ne pro defectu. m d. ca. ne pro defectu. vbi Ab. nu. 6. n c. 2. co. tit. i. sex. Ab. d. c. ne pro defectu. o gl. d. ca. ne pro defectu. ver. de uoluerit. d. ca. quia propter. cap. quamquam. ver. deuoluerit. capitulo si. extra. eod. em. mensum est tempus deligendo cathedralis, vel Regularis ecclesie præfecto primæ dignitatis, alio verò inferioris dignitatis prædictarū ecclesiarum Prælato, aut quocūq; etiā primo aliarum ecclesiarum præfecto eligendo sex menses, n largius tamen tempus datum his fuit, quia minus periculum in eorum vacatione creditur versari, quàm prædictorum; i quod ¶ quidem tempus iam tum à die mortis scientibus labi incipit. x Sed ¶ tamen neque ista causa impeditis, neque vacationis scientiam iuste ignorantibus non labetur. r Si verò ¶ nulla iusta causa impediti hæc tempora labi permiserint, electione non facta, ad proximum Antistitem superiore electio deuoluetur cum iisdem temporū spatijs, quibus item frustra inutiliterque lapsis, in eū canonicè animaduertetur, & atque ad prælatum eius immediatè superiore eligendi ea vice ius transferetur: n neque tamen hodie, vt olim Pont. Max. immediatè, & omnino commissam in deligendo episcopo negligentia sanatur, sed ita demum, si indignus electus, vel forma à concilio tradita in eligendo seruata non sit, ¶ electione autem ob procrastinationem, & negligentiam dilata Pontifex Maximus hanc eligendi curam ita confestim non suscipit, sed tunc demum, vbi per gradus ad eū fuerit peruentum, inferioribus negligentibus, idq; o in cathedralibus duntaxat, in ecclesijs verò in inferioribus nūquam Summus pontifex immediatè aditur. 175 Si ¶ quibus verò interdictum sit, vt absque superioris licentia eligere non præsumant, præscriptum à canone tempus labi incipit, ex quo in mora fuerint, licentiam huiusmodi postulant. p Verum, ¶ si dictum tempus electionis ni quia propter. cap. quamquam. ver. deuoluerit. capitulo si. extra. eod. em.

a *Innocent. & Abb. c. in caus. cod. tit. & in c. cu omnes de constit. vbi Felin. idem Innocent. Abb. Felin. in c. 2. de maior. et obob. Petr. Biaz. ca. 177 sexto. parte. 3. Abb. cap. ecclesia vestra. nu. 2. co. ri.*

b *Ab. post In noc. c. cum nobis. col. pe. co. tit.*

c *Innocent. ca. ecclesia. 2. de elect. Dur. & Ab. d. c. cum nobis. colu. 4. Petr. Biaz. ca. 4. par. 3.*

d *Abb. d. ca. cu nobis. colu. pen. post. Innocent.*

e *c. potuit. de locat.*

f *Abb. quem ceteri sequuntur, in c. cum nobis. col. pen. co. tit. hac omnia ponit, & Petr. Biaz. in cap. 6. par. 3.*

g *c. bona. eod. tit. cap. si quis Papa dist. 79. Petr. Biaz. in c. 3. par. 3.*

h *Petr. Biaz. vbi sup.*

ni faciendae sit à iure electionibus datum, ne putes tamen, eos teneri totum hoc tempus expectare, imò potest collegium illud tempus praecurrere, quapropter, si post vocatum ab eo collegium, qui vocandi ius habet, in termino ad conveniendum praefixo aliqui non venerint, poterunt praesentes, etià si pauciores sint, terminum iuris coarctare, & illis contumacibus non expectatis eligere, ¶ quomquam nondum iuris terminus elapsus, nec forte brevis elapsurus sit, in praesentibus enim tota vniuersi collegij potestas residet, quod quidem collegium potest talem termini laxioris fauorem pro se introductum repudiare, ¶ sed, & si collegium à nemine sit congregatum, sed duabus collegij partibus, inter se sponte convenientibus (ut diximus) ceteri eorum nomine sint moniti, licebit huic collegio sic congregato iuris terminum ex iusta causa amputare, electionemque alijs non expectatis usque ad finem termini legitimi maturare, A maior autem collegij pars, quae duas ex tribus non expleat, hoc efficere non poterit, nam pars maior ita demum auctoritatem habet, si duae ex tribus sint congregatae. n. ¶ Ipsum vero, penes quem collegij vocandi est auctoritas, hunc iuris terminum praecedere non posse constat, quamuis ad veniendum statuere diem possit, neque enim congruit, vnum ex collegio posse fauore vniuersi collegio tributum repudiare. c

180 Imminente ¶ autem legitimi termini fine, qui praesentes fuerint, tametsi absentibus pauciores essent, imò, & si vnus tantum adesset, eligere potest, quia non debet is propter collegiarum absentiam ius suum dimittere, si illi de vacatione moniti erant, à praesentibus aliterve eam non ignotabant, ¶ dies enim interpellare eos pro homine cessatur. b

181 Quaesitum ¶ fuit, an si contingat, aliquos, postquam congregati sunt, ex capitulo exire, possint hi, qui in capitulo resisterunt, eorum discedentium vi ces explere, quia in questione illud sine controuersia est receptum, quòd, si in collegio duae ex tribus partibus remaserunt, possunt hi absentia illorum non attentis, nec illas iterum monitis, ac re

182

183

184

185

vocatis, negocium absoluerit, nam per inde est, ac si illi numquam venissent, cum ad consummatum actum non perstitissent, factique est, eos principio monitos, vel citatos fuisse. ¶ Item illud facile admititur, quòd, si tertia pars tantum, vel minor in collegio remansit, ceteris omnibus discedentibus nihil ferè auctoritatis in his remanentibus residet, minor enim collegij pars non potest totum collegium referre, & illa pars maior, quae abscessit, videtur vocationem, & congregationem collegij reuocare, nisi (ut supra etià diximus) iuris terminus eluxisset faciendae electioni datus, nam tunc dic interpellante liceret minori parti, quae collegium non deseruit, sine alijs eligere. ¶ Maior altercatio est, quid si maior quid collegij pars, non tamen duae tertiae abscesserint, quid iuris apud residues inhaereat, & videtur conclusum, posse hanc maiorem partem, quae remansit, procedere & terminum coarctare, ac reliqua perinde agere, ac si totum collegium integrum adesset, neque enim negari potest, quin totum collegium fuerit congregatum, licet pars discesserit, constatque, maiorem partem collegij, quòd congregatum fuit, auctoritatem illam habere, quam plenum collegium haberet. ¶

f Sed, quemadmodum cauere debet collegium, ne per seignitiam, & morosam dilationem eligendi potestatem amittat, ¶ sic contra, ac fortè multò magis cauere debet, ne nimium precoces fructus parere festinet, & nondum vita functo praefato, de successore illi dando aliquid diffiniat, aliquidve ad hoc pareat, vel moliat, puta, absentes citando, aut locum electioni faciendae eligendo, aliudve huiusmodi facièdo, aut de certa eligenda persona statuendo, proculdubio enim haec omnia irritarentur, quamuis summo iure teneant, & nec poena vlla aduersus huiusmodi electiones reperitur. ¶ Consultendi verò, ac de persona alicuius qualitate sermonem inter se habendi, ut sciant, an dignus quis sit, qui postulate eligi possit, non est adempta collegio, viuentè adhuc praefato potestas, modò ne quid certi figat, vel statuatur. h

Auspica

186 ¶ Auspicantur autem electionem à Deo Opt. Max. praecedente sacrae Missae celebratione, cum diuini spiritus vocatione, cui missae omnes electores interesse congruit, tametsi, n. olim fortè sacrificium missae praecedere necessarium non esset, de more saltem seruari hoc certum est, ¶ sed & non missae auditionem tantum, verum etiam sacrae Eucharistiae communionem exigere ex Concilio Tridentino, in electione episcopi, & Abbatis dictum est, id quod aded, vt eorum omisio electione vitiet, vt refert Petrus Biaxius in vigesimo secundo requisito, & capite tertio decimo, partis tertiae, quibus peractis ad locum designatum electioni accedent, vbi synodus absentium contumacia accusabit, petes, vt contra eos procedatur, quorum contumacia ex nuntiorum relatione cognita, decretum fiet, eos pro contumacibus haberi. A Post haec, vt tollatur omnis causa, ob quam electio nutare, vel euerti possit, praefertim, quia facile est, excommunicationis sententiam incurere, & excommunicatus (ut diximus) eligere non potest, imò cum alijs electioni interueniens electionem irritam facit, ¶ propterea consultum est, vt in electione episcopi à capitulo faciendae prius, ¶ eligere incipiant, ca pitulum, quòd vacante sede in loco episcopi succedit, omnes Canonicos excommunicatos absoluat, mandata alicui potestate absoluendi, quò ad eum actum, vel ad cautela, quem inuicem alius canonicus accepta simili potestate absoluerit.

189 ¶ Proderit tamen haec absolutio à capitulo data his duntaxat, qui ab eodem capitulo, vel episcopo defuncto, vel à iure, & constitutionibus synodalibus sine reservatione excommunicati erant, illis verò, qui ab alio episcopo sint excommunicatione innodati, subsidium nullum feret, ex magis recepta, magisque rata sententia, a quamuis & multum non in celebres Iuriconsulti aliud senserint. c

190 Adici ¶ Petrus Biaxius, d. solere ante inchoatam electionem capitulo praesidem testari, velle se, vt eligendi potestas ad caputulum pleno iure omnino redeat, si quando contingat electionem, quam celebraturi sunt, nullam & irri-

tam declarari aliquo eorum vitio, vel defectu, aut iuris, vel facti ignorantia, aliterve, quam protestationem pro reposita haberi vult. Tu tamè vide an veluti iuri contraria sustineri, prodesseque possit, protestatio eiusmodi.

191 Hinc ¶ sciscitur eius capituli, quam ex tribus relictis supra eligendi formis accipere placeat capitulo, an, scilicet eam, quae ex scrutinio, an quae ex compromisso, an verò ex inspiratione celebratur, aperiens eis & differens, quomodo earum quaelibet fieri soleat.

192 ¶ Frequenter verò est in vltima forma illa, quae ex scrutinio fit, sic appellata, quia singulorum ex collegio ad vnum sententias scrutari solent in ea, ¶ longè tamen est ceteris difficultior, aded quidem, vt non raro contingat & iurisperitos in ea faciendae peccare, quia celebrandi forma eos fallat, & quapropter traditum est, ¶ facilitorem illam esse formam, quae ex compromisso non sine scrutinio tamen fit, vtriusque formae particeps, & forma compromissi determinati appellari potest, vt, cum sub ea lege compromittitur, vt compromissarij secretò, & sigillatim, voluntatibus omnium inquilitis, illum, in quem maior, & maior pars capituli consenserit, eligere teneantur, & quae sanè forma non raro celebrari solet. g

Quòd, si hanc scrutinij formam elegerint, hoc ordine procedatur, ¶ nam tres ex ipso capitulo probi viri ad scrutandum assumantur, ¶ qui seclò vltò non obtulerint (hos enim, qui se ingerunt suspicionem penitus vacare non creduntur) potest ¶ tamen collegium hos quoque scrutatores, qui vltò hoc negocij susceperunt, equanimiter ferre, si velit, quòd facere videtur, si tacerit. i Ex ipso ¶ autem collegio eligentium, non ex collegio Ecclesiae vacantis scrutatores decet esse, & neque enim congruit, exteros homines collegij eligentis secreta nosse, & verisimilius est, negocium meliore fide per ipsos collegas, quam per exteros agi debere. l At, si forte contingat, aliquid in familia laborare, non ideo tamen credas, electionem aliqui relictè, & rite factam vitiat, quamuis

Ff

pro.

a *Pe. Bia. in d. 13. c. part. iij.*

b *Io. an. & Do mi. in c. solet. de sen. excom. super gl. vrsi. superiore. Fel. in c. pastoralis \$. praterca. in 6. fall. de of. or. di. Ioan. an. ad Spe. in R. de test. Biax. c. 15. part. 3.*

c *Archid. & Imo. in d. c. solet.*

d *Bia. d. c. 15. in si.*

e *glo. in c. cum expediat. ver. inquisitis. c. tu. in sex.*

f *d. c. cum expediat. vbi gl.*

g *Biaz. vbi supra.*

h *d. c. quia propter. vbi Ioan. Andr. Biax. v. 22.*

i *Biaz. vbi supra.*

k *d. c. quia propter. vbi Ioan. Andr. Imo. & Abb.*

l *Hofst. in d. ti. de ele. in sum. \$. qualiter faciendae. ver. de collegio. Biax. ca. 24. par. 3.*

a Innocen. & Abb. c. in caus. fis. eod. tit. & in c. cu omnes de constit. vbi Felin. idem Innocent. Abb. Felin. in c. i. de maior. et obeb. Petr. Biac. ca. sexto. parte. 3. Abb. cap. ecclesia vestra. nu. 2. co. ti.

b Ab. post in noc. c. cum nobis. col. pe. co. tit.

c Innocen. ca. ecclesia. 2. de elec. Bur. & Ab. d. c. cum nobis. colu. 4. Petr. Biac. ca. 4. par. 3.

d Ab. d. ca. cu nobis. colu. pen. post. Innocent.

e c. potuit. de locat.

f Abb. quem ceteri sequuntur, in c. cum nobis col. pen. eo. tit. hac omnia ponit, & Petr. Biac. in cap. 6. par. 3.

g c. bona. eod. tit. cap. si quis Papa dist. 79. Petr. Biac. in c. 3. par. 3.

h Petr. Biac. vbi sup.

ni faciendæ sit à iure electionibus datum, ne putes tamen, eos teneri totum hoc tempus expectare, imò potest collegium illud tempus præcurrere; quæ propter, si post vocatum ab eo collegium, qui vocandi ius habet, in termino ad conveniendum præfixo aliqui non venerint, poterunt præfentes, etià si pauciores sint, terminum iuris coarctare, & illis contumacibus non expectatis eligere, ¶ quamquam nondum iuris terminus elapsus, nec forte breui elapsurus sit, in præfentibus enim tota vniuersi collegij potestas refidet, quod quidem collegium potest talem termini laxioris fauorem pro se introductum repudiare, ¶ sed, & si collegiũ non deseruit, sine alijs eligere. ¶ Maior altercatio est, quid si maior quidẽ collegij pars, non tamen duæ tertie abfcesserint, quid iuris apud residues in hæreat, & videtur conclusum, posse hanc maiorem partem, quæ remansit, procedere & terminum coarctare, ac reliqua perinde agere, ac si totum collegium integrum adfleset, neque enim negari potest, quin totum collegium fuerit congregatum, licet pars difcesserit, constatque, maiorem partem collegij, quod congregatum fuit, auctoritatem illam habere, quam plenum collegium haberet. ¶

Sed, quemadmodum cauere debet collegium, ne per segritiam, & morosam dilationem eligendi potestatem amittat, ¶ sic contra, ac fortè multò magis cauere debet, ne nimium precipocose fructus parere festinet, & nondum vita functo prælato, de succellore illi dando aliquid diffiniat, aliquidve ad hoc pareat, vel moliat, puta, absentes citando, aut locum electioni faciendæ eligendo, aliudve huiusmodi faciedo, aut de certa eligenda persona statuendo, proculdubio enim hæc omnia irritantur, quamuis summo iure teneant, & nec pœna vlla aduersus huiusmodi electiones reperiatur. ¶ Consultandi verò, ac de personæ alicuius qualitate sermonem inter se habendi, vt sciant, an dignus quis sit, qui te postulante eligi possit, non est ademptra collegio, viuentē adhuc prælato potestas, modò ne quid certi figat, vel statu-

ar. u

nocatis, negocium absoluere, nam per inde est, ac si illi numquam venissent, cum ad consummatum actum non perfrigerint, satisque est, eos principio monitor, vel citatos fuisse. ¶ Item illud facile admittitur, quòd, si tertia pars tantum, vel minor in collegio remansit, ceteris omnibus discedentibus nihil ferè auctoritatis in his remanentibus refidebit, minor enim collegij pars nõ potest totum collegium referre, & illa pars maior, quæ abscesit, videtur vocationem, & congregationem collegij reuocare, nisi (vt supra etiam diximus) iuris terminus effluxisset faciendæ electioni datus, nam tunc dic interpellante liceret minori parti, quæ collegium non deseruit, sine alijs eligere. ¶ Maior altercatio est, quid si maior quidẽ collegij pars, non tamen duæ tertie abfcesserint, quid iuris apud residues in hæreat, & videtur conclusum, posse hanc maiorem partem, quæ remansit, procedere & terminum coarctare, ac reliqua perinde agere, ac si totum collegium integrum adfleset, neque enim negari potest, quin totum collegium fuerit congregatum, licet pars difcesserit, constatque, maiorem partem collegij, quod congregatum fuit, auctoritatem illam habere, quam plenum collegium haberet. ¶

Sed, quemadmodum cauere debet collegium, ne per segritiam, & morosam dilationem eligendi potestatem amittat, ¶ sic contra, ac fortè multò magis cauere debet, ne nimium precipocose fructus parere festinet, & nondum vita functo prælato, de succellore illi dando aliquid diffiniat, aliquidve ad hoc pareat, vel moliat, puta, absentes citando, aut locum electioni faciendæ eligendo, aliudve huiusmodi faciedo, aut de certa eligenda persona statuendo, proculdubio enim hæc omnia irritantur, quamuis summo iure teneant, & nec pœna vlla aduersus huiusmodi electiones reperiatur. ¶ Consultandi verò, ac de personæ alicuius qualitate sermonem inter se habendi, vt sciant, an dignus quis sit, qui te postulante eligi possit, non est ademptra collegio, viuentē adhuc prælato potestas, modò ne quid certi figat, vel statu-

186 ¶ Auspicabuntur autem electionem à Deo Opt. Max. præcedente sacræ Missæ celebratione, cum diuini spiritus vocatione, cui missæ omnes electores interesse congruit, tamen, n. olim forte sacrificium missæ præcedere necessarium nõ esset, de more saltem seruati hoc certum est, ¶ sed & non missæ auditionem tantum, verum etiam sacræ Euchariſtice communionem exigere Concilio Basiliensi, in electione episcoporum, & Abbatum dictum est, id quæ adeo, vt eorum omisio electionē vitiet, vt refert Petrus Biacius in vigesimo secundo requisito, & capite tertio decimo, partis tertie, quibus peractis ad locum designatum electioni accedent, vbi syndicus absentium contumaciam accusabit, petēs, vt contra eos procedatur, quorum contumacia ex nuntiorum relatione cognita, decretū fiet, eos pro contumacibus haberi. A Post hæc, vt tollatur omnis causa, ob quam electio nutare, vel euerti posset, præsertim, quia facile est, excommunicationis sententiam incurrrere, & excommunicatus (vt diximus) eligere nõ potest, imò cum alijs electioni interueniens electionem irritam facit, ¶ propterea consultum est, vt in electione episcopi à capitulo faciendâ prius, ¶ eligere incipiant, capitulo, quod vacante sede in loco episcopi succedit, omnes Canonicos excommunicatos absoluat, mandata alicui potestate absoluendi, quò ad eum actum, vel ad exaltationem, quem inuicem alius canonicus accepta simili potestate absoluet.

189 ¶ Proderit tamen hæc absolutio à capitulo data his dumtaxat, qui ab eodem capitulo, vel episcopo defuncto, vel à iure, & constitutionibus synodalibus sine reservatione excommunicati erant, illis verò, qui ab alio episcopo sint excommunicacione innodati, subsidium nullum feret, ex magis recepta, magis quæ tuta sententia, & quamuis & multum non incelebres Iurisconsulti aliud sentierint. c

190 Additq; Petrus Biacius, v solere ante inchoatam electionem capitulo Preſtitem restari, velle se, vt eligendi potestas ad capitulum pleno iure omnino redeat, si quando contingat electionem, quam celebrari sunt, nullam & irri-

tam declarari aliquo eorum vitio, vel defectu, aut iuris, vel facti ignorantia, aliterve, quam protestacionem pro repetita haberi vult. Tu tamẽ vide an veluti iuri contraria sustineri, prodesse, possit, protestatio eiusdemodi.

191 Hinc sciscitatur præſe capitulo, quam ex tribus relatis supra eligendi formis accipere placeat capitulo, an, scilicet eam, quæ ex scrutinio, an quæ ex compromisso, an verò ex inspiratione celebratur, aperiens eis & differens, quomodo earum qualibet fieri soleat.

192 ¶ Frequentior verò est in vſu forma illa, quæ ex scrutinio fit, sic appellata, quia singulorum ex collegio ad vnum sententias scrutari solent in ea, ¶ longè tamen est cæteris difficilior, aded quidem, vt non raro contingat & irrisperitos in ea faciendâ peccare, quia celebrandi forma eos fallat, & quapropter traditum est, ¶ faciliorem illam esse formam, quæ ex compromisso non sine scrutinio tamen fit, vniuſque formæ particeps, & forma compromissi determinati appellati potest, vt, cum sub ea lege compromittitur, vt compromissarij secretè, & sigillatim, voluntatibus omnium inquisitionis, illum, in quem maior, & sanior pars capituli consenserit, eligere teneantur, & quæ sanè forma non raro celebrari solet. c

195 Quòd, si hanc scrutinij formam elegerint, hoc ordine procedetur, ¶ nam tres ex ipſo capitulo prohi iuri ad scrutandum assumuntur, ¶ qui sese vterò non obtulerint (hos enim, qui se ingerunt suspitione penitus vacare non creditur) potest ¶ tamen collegij hos quoq; scrutatores, qui vtrò hoc negocij susceperunt, æquamiter ferre, si velit, quod facere videtur, si taouerit. i Ex ipſo ¶ autem collegio eligentium, non ex collegio Ecclesiæ vacantis scrutatores decet esse, & neque enim congruit, exteros homines collegij eligentis secretè nosse, & verisimilius est, negocium meliore fide per ipsos collegas, quàm, per exteros agi debere. l At, si forte contingat, aliqua infamia laborare, non ideo tamen credas, electionem alioqui rectè, & rite factam vitari, quamuis

a Pe. Bia. in d. 13. c. part. iij.

b Io. an. & Do. mi. in c. solet. de sen. ex com. super gl. versi. superiore. Fel. in c. pastoralis §. præterea. in 6. fall. de of. or. di. Ioan. an. ad Spe. in R. de re ſsi. Biac. c. 15. par. 3.

c Archid. & Imo. in d. c. solut.

d Bia. d. c. 15. in fi.

e glo. in c. cum expediat. ver. inquisitis. c. tu. in sex.

f d. c. cum expediat. vbi gl.

g Biac. vbi supra.

h d. c. quia præter. vbi Ioan. Andr. Biac. c. 22.

i Biac. vbi ſ.

k d. c. quia præter. vbi Ioan. Andr. Imo. & Abb.

l Host. in d. ti. de elec. in sum. §. qualiter faciendâ. ver. de collegio. Biac. ca. 24. par. 3.

a Hoslien. & Petr. Biax. vbi supra.
b Hoslien. vbi supra, Ioan. A. nd. & A. b. in d. c. quia propter Petr. Biax. vbi supra.
c A. bb. & Io. And. in c. i. & c. quia propter, extra eod. vbi etiam Innoc. idem A. bb. in conf. 25. col. ij. vers. secundus casus lib. ij. Crau. conf. 12. col. ij. Petr. Biax. vbi sup. Rolan. conf. 43. nu. 37. lib. ij.
d Hof. vbi supra.
e Inn. & Com postell. in d. c. quia propter. Io. and. in reg. in toto. in mercu. Petr. Bia. c. 23. part. 3.
f Pet. d. Biax. c. 24. par. 3.
g d. c. quia propter.
h Inn. Io. and. A. b. d. c. quia propter. Biax. c. 25. par. 3.
i Innoc. Abb. Biax. vbi supra.
k Innoc. Io. and. A. bb. d. c. quia propter. Biax. c. 26.
l Innoc. Ioan. And. A. bb. vbi supra. Biax. vbi supra.
m Innoc. Io. and. vbi supra. Bia. c. 28.
n Ioan. And. d. c. quia propter. Siluest. ver. electio. ij. §. primo. ver. 6. quaritur.
o capitulo secundo, eodem titulo, in sexto.

ob potentiorum metum vti non aude-
rent, aut ne quis ab alio seductus in di-
uersam partem a mente sua trahere-
tur, et non tamen ademptum est, quin
grauissimis in negotiis scrutatoribus
testes adhiberi possint, quod res citra om-
ninem suspicionem procedat. 1. In
primis tamen se ipsos inuicem scruta-
buntur, antequam ex collegio vllum
excepto eo, qui ceteris omnibus dignior
est, scrutari incipiant, ne aliarum sen-
tentiarum consilij, ex illis suas sumat,
& informant, et per quod, si scrutinium eade-
die, aut altera absolui non poterit, ob
frequentem numerum forte eligen-
tium, poterit altera die, atque etiam alijs
diebus continuatis negotium perfici,
fac multo magis ad actus nature ne-
cessarios diuertere eis licebit, puta, ad
reficiendum corpus cibo, aliave neces-
saria: vno autem, aut altero ex scruta-
toribus deficiente (puta) morte, aut ad-
uersa valetudine, alter loco eius subro-
gandus erit: 1. Vota autem, & singulo-
rum suffragia describenda sunt per scruta-
tores, aut tabelliones in id negotij ad-
hibitos, aliosve integre, spectataque si-
militudo, vt facilius probari possint.
Sacrosancta quoque Synodus Triden-
tina constituit c. 6. Sess. 25. In electio-
ne superiorum quorumcumque Abba-
tum temporalium, & aliorum officia-
lium generaliumque, & Abbatissarum,
atque aliorum prelatorum, vt omnia
recte & sine fraude fiant, omnes supra-
dictos eligi debere, per vota secreta,
ita vt singulorum eligentium nomina
numquam publicentur. Suffragio-
rum autem ferendorum hac similitu-
dine erit forma, videlicet, eligo talē, seu
nomino talem, seu consensio in talē.
Suffragia autem pura, certa que in eli-
gendo esse debent, non sub conditio-
ne, incertave, aut ambigua, nec disiun-
ctiua: inania enim hæc essent, & non
modò cæterorum vim nõ impediret,
Sed etiam accrescerent o voces illo-
rum, qui non pure consenserint, alijs,
quocirca, si quatuor ex duodecim Ca-
nonicis huiusmodi suffragia protule-
rint, eligendi potestas sic in reliquis or-
cto residet, vt, quod ipsi eorumve
pars maior statuerit, & electio ab ipsis
facta perinde valeat, ac si quatuor illi
ex collegio nõ essent, idque consensim, &
simulatq;

simulatq; talem sententiam scrutato-
ribus ediderunt, nõ expectato electio-
nis fine, & euentu. A. Caueat igitur, q-
rectè vult suffragia ferre, ne eligat hoc
modo, vt 3, eligo, quem Archidiacon.
elegerit, nam esset incerta, neque hoc
modo, eligo Petrum, aut And. esset. n.
alternatiua, neq; hoc modo, puta, eli-
go Petrum, si discesserit a fratrib. suis,
vel, si non conuersatus fuerit cum tali-
bus, vel, si reuersus fuerit, intra tale tē-
pus, vel, si maior pars capituli consen-
serit, aliave conditione apposita. nõ
credetur tñ conditionem illam vitare,
quæ insit ex natura actus, vt puta, si eli-
go Petrum ad epatum, vt vacat, quæ vi-
detur melior sententia, q- Decij contra-
rium sententis, nõ neq; tñ enim minus
dicitur seruata forma, aut, actus pure,
& simpliciter factus, si exprimat id,
quod etiam non expressum suapte na-
tura inest, & tantò magis, tñ quia condi-
tio de presentia non est proprie condi-
tio, c- quæ ratione & illæ conditiones
electionem non vitabunt, vt 3, eligo
si ius solitum presterit, vel, si prius
beneficium dimiserit, vel in ecclesia
relederit, modò exprimat, sicut in
sunt actus, nõ tamen facile assentior
Franc. Ripensi, & dum ex facto con-
sultus respondit, electionem factã sub
illa conditione, si placuerit S. Pont. ir-
ritam fore, ea ratione motus Ripa, q-
(inquit) licet in omni electione intelli-
gatur, voluntas S. Pont. seruata, condi-
tio tamen ista inest, resolutiue, & cõ-
tra eligentium voluntatem, sed expres-
sa est suspensiuæ, & iuxta eligentiũ vo-
luntatem, vt probari mereatur.
Item tñ suffragia debent coram voce p-
ferri, non literis, calculis, aut fabis, car-
tulisve presentis, vel absentis declara-
ri, quis absens nullum ex collegio in-
ueniret, qui pcurator ipsius ad hoc ef-
se vellet, nec ipse nolente capitulo ex-
traneum possit pcuratorem constituere,
re, tñ in ipso. n. scrutinio, non ante scri-
ptum, idque (vt diximus) secretò & si-
gillatim est votum proferendum: &
quis (vt iam dictum sumus) possit quis
pcuratorem ad certam personam eli-
gendam constituere, sicq; videatur, se-
ntentiam suam ante scrutinium, dum p-
curatorem hoc modo constituit, aperiri

re, tñ non id tñ verum est, eum (.) hoc
facto consensum suum electioni præ-
stare, procuratorem. l. constitucendo, cū
ante prolatum à pcuratore in scruti-
nio votum, possit eū reuocare, nec suf-
fragiũ ipsius alijs annumeretur, vbi p-
curator i scrutinio illud nõ protulisset.
Potest igitur quis per pcuratorem ab-
sens legitime impeditus votum suum
dare, modò ibi sit, vnde vocari eum ad
electionem oporteat, iustatq; impedi-
menti causam saltem iureiurando as-
firmet. c. Potest etiam capitulum, si
velit, extraneum procuratorem admit-
tere, nõ quid mirum, tñ cum dixerimus
suprà, posse extraneum à capitulo de si-
ne mandato admitti, vt simul cum ca-
pitulo suffragium eligendo ferat. Et
tñ pari etiam ratione potest collegium,
si velit, procuratores eorum quosq; ad-
mittere, qui nullo impedimento legiti-
mo excusari possunt, ne presentes in-
ter sint. x. Nam si penitus extraneos,
vt diximus, admittere potest, quan-
tò magis eos, qui à collegis ipsis con-
stituti suffragiũ sunt. 1. Quod si prius
moriatur dominus, quam electio per-
fecta sit, collegiumq; id, ignorans eli-
gat, tenebit electio, quamuis consti-
tuentis morte procurator esset reuoca-
tus. x.
Procurator tñ autem ex ipso collegio cõ-
stitutus nullum ad certam personã eli-
gendam speciale mandatum habens,
quem suo nomine elegerit, eundem et
nomine domini, à quo fuit constitutus
eligere debet, ne duplicis cordis esse vi-
deatur, nõ compromissum tñ quidem
facere non prohibet procurator ge-
neraliter ad eligendum constitutus,
tñ quod procuratori ad certam perso-
nam eligendã specialiter dato non est
permisum, nec substituere alium cū
eadem potestate procuratorem prohi-
betur, o qui verò ad certam personã
eligendam procuratorem facit, nõ mi-
nus iurare debet, quàm si ipse coram
in capitulo electurus interesset, tñ va-
letq; à pcuratore domini mortè igno-
rante facta electio. Potest tñ etiam quis
necdum vnum, sed & plures constituere
re pcuratores ad eligendum, dū tñ cui-
libet eorũ det potatem in solidũ, tñ quo
casu erit melior, occupãtis cõditio, qd
tñ si neuter puenierit, sed vterq; eodẽ

a gl. pen. in d.
c. ij. in sex.
b glo. & doc.
in d. c. ij. in 6.
Dec. l. actus le-
gitimi. de reg.
in. Rip. c. ij. nu-
me. 85. li. ij. de
refer. & resp.
32. li. ij.
c. no. in d. l. a-
ctus legitimi.
d. Gem. in d. c.
ij. in 6. A. bb. i.
c. significasti.
eo. ti. Rip. d. re-
sp. 32. lib. ij.
Ge. c. 84. n. 5.
e Rip. d. resp. 2.
f c. si quis. §.
fin. eo. vi. in 6.
vbi gl. Boer. la-
te in decisi. i.
nu. 25. & seq.
g d. c. quia pp
§. illud autẽ.
h gl. d. c. si qs.
§. si. ver. nolun-
te.
i gl. vbi f.
k A. b. d. c. qa
pp. §. ad si. Phi-
li. fr. in c. si qs
in. in. in. in. eo.
ti. in 6. Biax. i.
c. 40. n. 4. par.
ij.
l Pe. Bia. d. c.
40. in fi.
m Pet. Bia. v-
bi sex cõpos.
Io. an. & Inn.
in d. c. quia p-
ter Phili. fr.
in d. c. si quis
iusto.
n d. c. si quis.
§. porro.
o glo. d. §. por-
ro. ver. de cer-
ta.

a d. c. si quis. in prin. in G. b d. c. quia pp §. fin. vbi glo. c d. c. quia p pter. §. f. d d. c. quia p pter. §. fin. vbi gl. Petr. Bia. in d. c. 30. par. 3. Silue. ver. electio. i. §. n. x. vers. x. quaritur. e Compostell. 10. and. Inm. in d. c. quia pp. i. §. Pet. Bia. in c. 37. nu. 2. pa. ii. f Ab. d. c. qa pp. col. fi. & in c. vn. vt eccl. benef. Pe. Bia. in c. 37. nu. 3. par. iij. g gl. 10. And. Abb. in c. vn. vers. occulta. vt eccl. asti. benef. Pet. Bia. d. ca. 37. nu. 1. par. 3. b Io. an. & In no. in c. eccl. fia vestra. Inm. col. iij. vers. sic. sed quid dives Compostell. in ca. publicato. col. v. vers. si cundo quero. Hosti. in sum. eo. ti. §. qualiter. vers. nullo prorsus. Petr. Bia. c. 3. i Abb. d. c. publicato. col. fi. nu. 9. Io. an. & Petr. Bia. vbi supra. k Abbas vbi supra. l Abb. d. cap. publicato. columna fina. numero octauo.

tempore apparuerit, is eorum admittitur, quem capitulum, aut maior capituli pars admittendum duxerit, collegio autem discrepante, vt quia, vel neutrum eorum eligere velit, vel pari numero inter se distendant, is accipitur, qui prius in instrumento, vel literis purificationis nūcupatus fuerit, q̄ si neuter eorum fuerit in solidū cōstitut⁹, neuter ipsorum admittendus est, ne contingat eos studia in cōtraria scindi, & diuersis electis rem sine exitu protrahi, qua ratione etiam fit, quod modō diximus, vt neuter simul eodem tempore admittatur.

a Illi igitur, quibus hoc seruandi munus mādātum fuerit, munere suo scrutandi pfecto, confestim omni cōtatione abiecta, quicquid in eo negocio sequutum fuerit, palam recitabunt, & priusq̄ ad extraneos actus digrediant.

c Electionesq̄ aut clandestinas episcopi, vel prelati regularis à iure admitti nō solere certum est, vt, quae fiunt singulariter, & per occultas conuenticulas, & quae nulla sit facta publicatio.

d Item clandestina proculdubio illa dicuntur electio, quam collegijm euulgari, & enuntiari decreto facto prohibuerit, & quare sunt ipso iure nullae omnes eiusdemodi episcoporum clandestinae electiones, & aliorum verō prelatorum episcopis inferiorum non regulariū electiones, & si clandestinae sint, quia tamen canonis Lateranensis formam non desiderant, non vitiosae, nec irritae propterea creduntur fore.

f Si quem vt verō p̄nitentia voti scrutatoribus aperti, & cupiat alium potius eligere, dum res adhuc integra sit, hoc ei facere licebit, i. quamdiu scrutatores nondum electoribus se se permiscuerint, sed ab alijs se iūcti officio suo obeundo incumbunt, vbi verō collectis iam calculis electoribus immixti iam iam scrutinium nudaturi sunt, quamuis nondum recitare inceperint, sera esset voti, & suffragij mutatio, neque amplius audiendus foret, qui aliū priorē omisso eligere vellet.

g Si p̄ publicato scrutinio deprehēdatur, eū, qui à toto collegio, vel maiori parte electus fuit, eligi non debuisset pro-

pter aliquā notam, aut vitium, vt quia forte nates illegitimi cum promoueri impediens, aliudve impedimētum, non est interdicitum eis, adhuc scrutinyum repetere, aliumq̄ eligere, qui nihil vitij patiat, & nec p̄ veluti indignum elegerint, sunt ex hoc potestati eligendi ea vice priuati, aut priuandi cum electionem non perfecerint, & quandoque electio nulla redderet iam facta, scriptum est, licere eam de nouo repetere.

k Sed & cum publicato scrutinio patet, paria fuisse eligentium vota diuersos potentij, idem licebit, cum n. maior collegij pars neminem elegerit, e quō postulat, ne prohibeantur electionem perficere, praesertim, quia nulla ex huiusmodi variatione infamia irrogatur nominatis, quāquidē eorum nemo à maiore parte capituli petit⁹ fuit, quia ratione pariter publicato scrutinio potest minor pars maiori accedere, eū ex minore suffragiorū parte electiō sequi nō possit, nec vllum ius nominato ab eis quaesitum sit.

vbi verō in forma peccatum post scrutinyū fuit vt quia suffragia inter se collata nō fuerūt, valde ambiguntur, an publicato scrutinio, possint rursum inchoare, formaque seruata, & iuxta ordinem à lege, & canonibus datum alium eligere à persona prima vice electa recedendo, nā aliquorum sententia fuit, posse eos aliam personam eligere, & à priorē omnino recedere, quasi vitiatū penit⁹ scrutinyū, & electione, quae se inuicem cōtingunt, nulla eorum sit ratio habenda, perinde, ac si, ne quidē facta fuissent. Alij verō contra opinantur, firmā, fixamq̄ esse debere prioris nominationem, nec mutari posse, quia scrutinyū validū iam publicatum actus separatus, & ex se subsistens nō debeat ex postea superuenienti electionis vitio tolli, vel deleri, & naturalis illa obligatio, quae ex votis iam publicatis quaesita ē nominato, non debet forma accedentis omissione extinguī, vel aboleri, quāuis possint electores ob non seruata formam puniri: Mihi verō prior sententia magis placet, quam & Abbas amplexus fuit, cum nulla obligatio, ne quidem naturalis quaesita ex scrutinyū dici possit, ante enim, q̄ ad electionē ven-

tum

tum fit, scrutinyum ipsum actus quidam informis adhuc, iniquusq̄ esse videtur, & solus ex se nihil est, neq̄, natus hic per se consistere potest, sed aliterius nēpe electionis accessorius est, & preparatorius, qua deficiente, & actum ipsum preparatorij, & accessorium deficere necesse est, nec quem ad obseruationem eius cogitare.

A Quid, si scrutinyū quaesitum nominato aliquod ius dici potest, praesente eum fuisse oportet, ac tale ius acceptat se, nā, si vel absens fuisset, vel praesens non meminisset publicato scrutinyū q̄ situm sibi ex eo ius agnoscere, & prius q̄ agnouisset, electus alius fuisset, non haberet iustam conquerendū causam.

b Nam & Mar. Cullius in Topicis ait, neq̄ donatio, neq̄ deditio sine acceptance intelligi posse, q̄ ius n. in beneficij, non possit quis electionē, aut collationem reuocare absentis factam, anteq̄ ille animum suum declaret, & id procedit tamen, vbi eligens, vel conferens officio suo functus est, nos verō, cum supponamus, electionem formatam omnia nullam esse, proptereaque iterari posse, apparet, functos non dici electores suo officio, ideoque variare eis licere, & votum in scrutinyū datum reuocare, & cum praesertim noie proprio eligunt, non alieno, quo casu possunt ab electione, proculdubio resilire, anteq̄ electus accipiet, cum functi nō sint officio suo.

c Sed iam vix repetas, & canonici nomine proprio eligat, & ordinario eligere dicuntur, ideoq̄ vbi electionem suam fecerunt, veluti suo functi officio reuocare, eam amplius non possunt.

c Crediderim, etiam, ac ceptasse eum videri, electionem de se factam, qui praesens tacuit.

h Post factum scrutinyum, eiusq̄ publicationem dignior collegij persona, ea sc̄i primus est in collegio ferendi, suffragij, datus locus, aut illi, cui à collegio, vel maiori parte fuerit mandatum, mox nullo actu extraneo interiecto, vt plerique haud absurde opinantur, suffragia inter se conferet, qua in collatione vōnem numeri, zeli, & meriti singulorum, qui suffragium dederit, subtiliter habebit.

x Collationis autē praedictae hic erit scopus, & finis, vt is, cui

maior dimidia collegij pars fauerit, eligatur, & si cōpetitores habeat, quomero sit superior, dummodō sanior quoque illius sit collegij pars, quae ei accipiet, ac, qui non sanguine coniunctos, non oceratos, sibiq̄, vel familiaritate, vel obsequio addictos, non clientes suos, magnave amicitia deninctos selectatores habet, illi praefertur, quē eiusdemodi causis adducti, obstrictiq̄ homines petant, ex his n. exteriorib, patētib, q̄ causis zelus p̄sumitur, vel abesse, vel adesse, qui alioq̄, cū in aīo intrinsecus cōsistat, probari nō facile poterit.

253 Merita verō non minus eorum, quī electi sunt, q̄ eorum, qui elegerunt, liberrim, perpendiq̄ solent, eū possit q̄, ab vna parte nominatus quispiam fuisse, cui alius ab altera parte p̄positus nulla ex parte sit cōferendus, neq̄ doctrina, & literarum scientia, neq̄ vire ingratitae, quāp̄ numeri data paritate, equum iusq̄ postulabit, hunc praefertam praeclearis artib, ornatum, alijsque similib, exemplis. Eorum quoq̄ merita spectanda erunt, & auctoritas, qui cōsentium suum in electione praesentur, ex dignitate, & officio, qd quis in eo collegio praesertim habeat, ex scientia, ex aetate, vel antiqua cooptatione in eo collegio, vel maxime p̄bata sanctitate, & si contingat, haec inter se contendere, q̄ forte alterā partem numerus foueat, alteram zelus, vel merita, et auctoritas adiuent, ita res distincta erit, nam zelus, & merita numerū vincerent, qd vel ex eo dignoscitur, quia, q̄ pars maior sit, tm̄ desiderari non solet, sed etiam q̄ sanior, i. nisi tū numerus partis vnus multam partem alterae praualeret, quia tunc praesumi solet, eam partem saniores esse, quae multo numerosior est inuenta, & vbi verō zelus ex vna, auctoritas pugnet ex altera numero pari existente, & quales iudicabuntur, & vix tm̄ inuenias, eligentium merita, & zelum inuicem pugnant, qua viros pietate, & meritis graues nō alia, quam ecclesiasticae utilitatis causa adducere solet, & si verō hoc contingat, eorum vtiq̄ sententias potius amplexas crederē, quos ecclesiae zelus comedit, nā quem melius cōsulatū ecclesiae opinatur eo, quē amor, & studiū

ff 3 tra-

a l. cum principalis. d reg. iur. c. accessorium, in sex. b l. absent. ff. de dona. c. si tibi absentii, vbi gl. & doc. de praeb. in sex. c d. ca. si tibi absentii. d Ab. in c. accedens. co. ij. d praeb. Fel. in c. nonnulli. §. sūt. & alij. nu. 46. de rescript. e Abb. vbi ff. de don. in l. qui absentii. de do. ca. mor. Ber. in c. i. nu. 77. de constit. g Abb. c. postulatione. co. fi. ad si de potest. praeb. h Bar. l. absentii. ff. de don. l. qui absentii. d don. cau. mor. Ber. c. i. num. 77. de constit. i d. c. quia p pter. vbi Ioan. and. & Abb. Petr. Bia. c. 3. 2. par. 3. k d. c. quia p pter. vers. collatione. vbi Ioan. and. et Abb. et Imoc. c. in genues. et c. cum nar. ti. l c. ecclesia restra. ij. vbi gl. et doc. eo. ti.

a *Uolli. vbi s. a. h. lo. an. & d. in d. ec. c. si vestra. 2. de elec. in c. si nulli. 2. pa. r. vbi. l. si quando. co. ti. in d. vbi lo. an. Dom. & 160. Pa. l. v. d. Per. tra. vbi nu. x. in fi. & nu. 11. c. cli. et. c. ti. Fel. in c. cum om. nes. de consti. co. x. p. Do. ibi. Pe. Bia. v. si. nu. 4. d. ele. ex ut de par. ad lo. §. de m. a. de ver. sig. Ab. in c. ecclesia. col. i. & in d. cum omnes. col. x. Pet. Biax. vbi sup. nu. 4. e. Ab. c. scriptum. col. 3. §. elec. f. c. quorundam de elec. in c. g. Clem. quod circa. cod. fi. h. gl. d. c. quorundam. vers. mend. c. anti. vbi addit. & doct. i. glo. in d. ele. ver. quaslibet. k. Anob. & Io. Mon. d. c. quorundam. Oldr. conf. c. ij. in c. quasto est, De ci. consil. 523. col. i.*

ut hinc sicut dicitur etiam imperitorios dicitur; & in struere solent, contra vero castra; & sanguis solent plerumque iudicandi libertatem adimeret; nec deservirent interitum vii scientia, & auctoritate plures, quos propria desideria, & privata affectioes traieros egerut, propterea vbi certe maioris zelu coiectura habuerunt, illi cetera omnia posthabenda tenent. em. Si vero contingat alterum ex electis a parte maiori, alteru a minori petunt esse, inter eoru contestationis erit, cum neutra electio valida sit altera alteram impediens. A. At si dux collegij partes ex tribus in vnum conuenerint, rursus in hac erit electio, quam nec altera melior zelus, nec maior auctoritas, nec plura, aut maiora merita conuallent, si quae etiam ratione credide im, factu esse, ut in electione S. Petri. a duabus partibus collegij ex tribus facta iniuncte inquiretur, an pars contraria sanior est. In perfectione tamen ministri p. nuncialis minorum alius seruatur, haec & illa electio admittitur, cui maior numerus adspirat collegij, quam suis competitoribus; licet ille numerus dimidium totius collegij non excedat, nec forte expleat; & in hac electione nulla sit meriti, neque zeli collatio. Contingere autem potest ambigendi locus, in electionibus praelatoru, vbi sit numeri collatio, quomodo haec numeri supplicatio fiat, si ita pura; vel plura collegia; vel vniuersitates eligendi ius habeant, an singulis tribus vnaquaque vniuersitate suffragia; an vero ipsorum corporum tantum spectanda sint, si numerosior vna, quam altera vniuersitas sit, quam in re traditum est, quod si plura collegia; vel vniuersitates in vnum ita continentur, ut corpus vnum conllet, nec remaneat vniuersitatum separatio, singulorum voces computabuntur, at, si vniuersitates ipse retentio proprio vniuersitatis nomine & titulo, nec inter se commixtae, vel confusius suffragiorum habeant, satis fuerit, si maior pars huius vniuersitatum continiant, licet illa, quae aduersantur, vniuersitates, singule numero siotes sint; quapropter, si maior pars duorum collegiorum vnum eligat, non irritabitur haec electio, quamuis colle

gium aduersans numero longe superioris inueniantur his duobus. Ex electionibus vero postulationibus; possessionibus; & uocationibus, religiosi ex ordine mendicantium quocumque ad aliquam extra administrationem ordinis prelatam si discordia facta nullum electum, nisi quatuor voluit Bonifacius octauus, nec posse electum postulatumve, vel prouisum aliove modo vocatum, tali uocationi consentire, etiam ministri, aut magistri, vel prioris accedente licet, etiam consensu, alij vero non mendicantes religiosi cuiuscumque conditionis; vel status sint, vocatiobus ad praelationes quaslibet de se factas a minori parte numero, alicuius prohibentur, talesque uocationes valere, si quam Bonifacij constitutionem de discordia, & numero inferioris, quae in factis, non in fictione, vel iuris effectui veretur, intelligendam esse Clemens V. declarauit, & quare nil proderit, huiusmodi mendicanti electo, & si illos, qui electioni, vel alij uocationi suae restiterunt, excommunicatos, suspensos, irregulares, vel potestate eligendi ea vice priuatos prober, persuadens sibi concordibus suffragij se petitum esse, eo quia illorum aduersantium voces indignitate sua; eo in loco haberi debeant, ac si omnino ex collegio non essent, haec enim fictio, quamuis alioqui iuri non repugnans, repudiatur, & solum factum inerti attenditur. Quin etiam dictum fuit, quod si episcopus quispiam ex ipsis mendicantibus ad alium episcopatum, vel ad Archiepiscopatum eligeretur, eadem Bonifacij constitutione seruata electione fieri oporteret, cum non possit non ex mendicantium ordine dici, quamuis ad episcopalem dignitatem assumptus sit. Item nonnulli scripserunt, alios non mendicantes religiosos praedicta constitutione Bonifacij prohibere ad praelaturam admitti, vbi a minori parte sunt electi, arceri, non solum, si ad extraneas praefecturas, sed & si illa proprii ordinis praefecturae essent, i quamuis, & multi alterius sententiae fuisse videntur, nempe, Oldradus, Ancharanus, Ioannes Monachus, Decius, & alij; quibus rationibus longe melior sit altera opinio, ne ratio in verbis ipsis generalit

neribus posita, neque enim sine mysterio, cum prius de mendicantibus loqueretur, distinxit inter praefecturas sive ordinis, sed de alijs non mendicantibus ne dum non distinxit, sed & verbo generali usus est, quod vtroque complecti ex recta proprietate loquendi potest. Postquam primum collata (vt diximus) inter se fuerint eligentium vota, & confliterit, in quem sit consensus, ille idem, qui suffragia collegij inter se contulerit, & excussit, alijsve eam auctoritatem a iure, vel consuetudine, vel collegio habens, in nomine collegij vniuersi, proinus antequam alij negocios se se immiscerit, v eliger eum, in quem fuerit consensus, electionemque ipsam ore pronuntiet, hoc enim est precipuum in electione praecipuum, vt ab vno tantum, non a singulis fiat, ac pronuntietur electio, si quia non singulorum, sed vniuersi collegij actus est electio, quod collegium vnius tantum personam refert, quare & electio nem vnam esse congruit, & ab vno pronuntiatam, quem vnum si capitulum eligere voluerit, satis fuerit, quod re ipsius capitali parte in eum consensisset, vbi ille ex eodem collegio sit, si aut extraneum quempiam ad hoc opus absolendum acciuerint, hoc enim facere eos posse, vel ex hoc patere potest, quia, cum ad eligendum, & suffragia ferenda extraneum admittere collegium possit, cur non ad pronuntiatam electionem hoc facere liceat, vt supra diximus non sufficiet, maiorem partem collegij cum petijlle, nisi omnes penitus nemine discrepante in eum consenserint. Sed, quamuis discretus, electionem post collata inter se vota fieri statim, & publicari debere, & ne credas tamen, actus ad negocium illud pertinentes excludi, nam & si prius sancti spiritus celebratur missa, vel exortio alique super hoc factio lites proinus componantur, moxque celebrata missa, vel sedatis litibus, antequam ad alios actus extraneos diuertatur, electio fiat, non dicitur in electione peccatum, nec propterea virtabitur, quamuis, si ad extraneos actus ventum prius fuisset, vitiosa, irritaque ipso iure conferetur. Protracta iau-

a *Specul. in ti. de ele. s. i. Dom. & Philip. Franc. in d. cap. sicut. Petr. Biax. cap. 33. num. 3. par. 3. b. ca. quia propter & ca. cum post petitam. vbi Ab. Io. And. & Philip. Fran. co. tit. Host. in sum. co. tit. §. qualiter. col. 8. ver. vt tamen scias Petr. Biax. cap. 34. c. ca. in genesi. & ca. ecclesia. i. vbi Io. And. & Ab. extra. cod. tit. c. sicut. co. tit. in sex. d. Domin. & Fran. in d. ca. sicut. Pet. Bia. vbi sup. c. Innoc. in d. cap. in genesi. col. 2. vbi et iu. Ioan. And. & Ab. Pet. Bia. vbi sup. f. Ab. c. cum Vintonen. col. 2. ex. cod. Petr. Biax. cap. 18. & capit. 33. par. tert. g. ca. cum post petita. vbi Io. And. et Innoc. Hostiens. vbi sup. Pet. Bia. vbi sup. h. ca. publicato. vbi gl. ver. compellat. co. tit. vbi doct. i. Io. And. et Ab. in ca. publicato. idem Ab. in c. sollicitudo de resit. spol. Petr. Bia. in c. 34. nu. 4. par. 3. k. d. cap. quia propter. vbi do. Petr. Biax. ca. 29. par. 3. l. cap. ecclesia vestra vbi Io. And. & Ab. extr. cod. Petr. Biax. cap. 36. par. 3. m. dist. capit. quia propter. n. Ab. d. c. quia propter. Petr. Biax. vbi sup.*

tem sine causa praedicta electio, nec statim pronuntiata eligentium, dolo, vt nominatum forte, quem probasse eos penituit, excludant, non erit ipso iure nulla, sed ira demum, si ex ignavia, aut ignorantia electorum hoc fuerit cautatum, quin etiam is, qui suffragia collegij consecutus est, electionemque expectat, si eam videat, in sui fraudem protractari, poterit compellere, vt electionem pronuntiet, adito praelato, cui ea auctoritas competat, ut eo videlicet praelato, cui confirmandae electionis ius spectat, quamuis alio qui electi ordinarius ille praelatus non sit, quasi haec cognitio sit confirmatio nis preparatoria, i aut publicatione vero serutinij appellari non posse, vt publicatio impediatur, indubitatum est, cum nullam actus publicationis dilationem admittat. Sciendum est etiam, satis non esse, quod electio episcopi, regularisve praelati de portatione electi, ad cathedram praesuli paratam aliove facto fiat, nisi verbo & ore sit expressa, claraque voce, vt diximus, prolata, et alia vero electio praelati episcopo inferioris, non regularis, quae formam praedictam canonicis Lateranensis non desiderat, m poterit etiam absque vlla vocis expressione, consensus facto solo, aut quouis modo declarari. n Consequitur quoque plerisque in locis electio praedictorum praelatorum formam concilij Lateranensis praescriptam desiderans altera publicatioe post praedictam euulgari, cum (scilicet) clero vniuerso, & populo, postquam in collegio perfecta iam sunt omnia, enuntietur, & quae enuntiatio tamen necessaria non est, quapropter a quavis persona fieri mandato collegij potest, vt aliqui maximae auctoritatis iuriconsulti, nempe, Innocentius,

a Innocent. et Io. Ad. in di. ca. quia ppter spec. in di. rrr. de ele. s. i. ver. consequenter. Siluest. ver. electio. l. nu. 17. Petr. Biac. v. bi supra. b Abb. di. ca. quia propter. s. fi. ad fi. c Specul. vbi sup. Petr. Biac. cap. 37. nu. 4. par. terci. e. d. gl. ca. innovit uer. decre. to. eo. tit. e. Ab. d. c. innovit, super d. gl. ver. decre. to. f. gl. i. et ibi Doct. in d. c. quia propter, ubi Io. Andr. Innoce. et Abb. Petr. Biac. cap. 39. par. 3. g. gl. ca. sicut versu: formam cod. tit. in sex. vbi Io. Andr. Dom. et Fran. Ab. d. c. quia propter. col. 3. gl. c. si cui cod. titul. Siluest. ver. elect. 2. q. i. ad fi. h. d. cap. quia propter. i. Innocent. et Ab. c. gratium. de postul. pral. k. Petr. Biac. c. 41. par. 3. l. Innoce. et alij in d. cap. quia propter. Boer. decis. i. num. 71. et seq. Siluest. ver. electio. 3. m. c. indemnitatibus. eo. ti. in 6.

a centius, a Gulielmus Durandus, & Ioannes Andreæ scripserunt, quos & ego sequor, quamvis Pañormitanus Abbas cum Hostiensis consentiens hæc quoque publicationem desiderari opinetur, eaq; omiſſa electionem vitari, nisi cõsultò dataq; opera, vt electio in fraudem electi viaretur, omiſſa fuerit. *b* Publicatio aut hæc secũda publico in loco, pullatisque peluibus campanis fiet. *c* Super his autem omnib. decretum fiet, scriptisque consignabitur, quò quidem decreto eligentium nomina, singulorumque assensus, & subscriptiones, electique nomen, & dignitatis titulus continebuntur, cum scrutinio, & votis, publicatione, collatione, & electione, sigillo capituli roborata, subscriptionisque eligentium huiusmodi erit forma, scilicet, ego N. Canonicus. S. Pe. huic electioni interfui, & cõsenti, & propria manu subscripsi, o hinc vides, decretum hoc nihil aliud esse, quàm scripturam continentem electionis seriem à principio ad finem probationis causa adhibitam, neq; enim hoc loco sententiam significat. *a* His igitur, quos recensuimus, modis, & formis, fieri electiones eorum solent, qui cathedralibus ecclesijs sunt præficiendi, vel regularibus, aut etiam collegiatis iurisdictionem generalem habentibus, ¶ quæ tamen in electionibus aliarum dignitatum, vel personatum in cathedralibus ecclesijs existentium observari non est necesse, nisi consuetudo antiqua eius ecclesie id exigat, quapropter solus maioris, saniorisq; partis consensus sufficiet in electionibus canonicorum ad præbendas, & electionib. Archidiaconi, & aliarum dignitatum, vel personatum, aliorumve quorumlibet prælatorũ, qui neque cathedralibus, neque regularibus, neque collegiatis cum iurisdictione generali sunt præfuturi, quamvis in electionibus prædictis episcopo rum, & regularium prælatorum, aliarumve collegiarũ ecclesiarũ, tota illa forma supra recitata, ad vngue servanda sit, o nempe, (vt fasciculo vno

281 breui colligatur) ¶ syndici, Notariorum, executorum, & testium constitutio, absentium vocatio, & citationis relatio, spiritus sancti missa, & sacre Eucharistia communio, contumacia accusatio cum decreto; excommunicatorum collegiarum absolutio, præsidis collegij rogatio, qua forma collegium in eligendo vt vellet, scrutatorum deputatio, eorumque scrutatorum duplex iusiurandum, & scrutatio cum iuramento eligentium, votorum descriptio, eorumque mox secuta recitatio, & collatio, & demum electio, hymni, Te Deum, decantatio cum publicatione, qua forma non servata electores potestate eligendi à prælato confirmationis priuantur, si per sententiam, quamvis vbi indignum elegerunt, ipso iure hanc priuationem incurrant. *282* Cautus ¶ autem prudensque vir, qui hoc electionis beneficio vti voluerit, diligenter curabit, vt totus hic processus nulla re penitus omiſſa, quæ substantiam negocij spectet, pulchra serie & ordine per tabellionem ad hoc munus lectum conscribatur, vnà cum edictis, eorumque relationibus, & instrumentis procuratorijs, vt plenam eorum fidem facere possit, cum petet confirmationem, vel possessionem, aliusve usus venerit, qui probationem desideret, frustra enim hæc solennia serventur, nisi probari possent, ea sic servata impletaq; fuisse. *k* Sed, ¶ quis electio contra hanc formam facta non teneat, nec impune abeat, qui formam servare neglexerint, hoc tamen modo electus, si electione fruatur, nullum pæcalum admittere creditur, pœna spiritali plectendum. *284* In electionibus ¶ vero monialium, quæ suis monasterijs præficiendæ sunt, præcipua quedam iura sanxit Bonifacius VIII. *m* Inter cætera, ne vlla monialis, nisi duodecimo ætatis suæ anno expleto, citateq; aut expressè professæ ad eligendum cum alijs admittatur, ¶ nec Abbatis, aut priorissa, vbi à priorissa monasterium regi solet, vlla eligatur, nisi post tricesimum ætatis suæ annum expletum, & post expressam in regulari ordine ab ea factam professionem. ¶ Concilium quoq; Tridentinum sub Pio Quarto constituit, vt Abbatissa

batissa, & priorissa, & quocumq; alio nomine præfecta, & præposita appellatur, eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit, ¶ quod si his qualitatibus nulla reperitur in eodem monasterio, ex alio eiusdem ordinis monasterio cligi possit, ¶ si hoc etiam incommodum superiori, qui electioni præest, videatur, ex his, quæ in eodem monasterio annum trigessimum exceſſerint, & quinque saltem annis post professionem rectè vixerint, episcopo, vel alio superiore consentiente, eligatur, ¶ is vero, qui electioni præest episcopus, vel alius superior, claustra monasterij non ingrediatur, sed ante cancellorum fenestellam vota singularum audiat, vel accipiat, in reliquis autem serventur singularum ordinum, vel monasteriorum constitutiones. *291* Hoc ¶ quoque in monialium electione olim statutum est, vbi ea per scrutinium celebratur, quod, licet ea quoq; rata alioqui habeat electio, quæ à maiore, sanioreque collegij parte celebrata fuerit, illa tñ, cui duæ ex tribus partes consenserint, longè firmissima est habenda, nam, si forma servata idonea persona electa sit, nihil cõtra eam opponi, aut excipi, aut appellationis tramite obijci poterit, quod confirmationem electæ, aut benedictionem Abbatissæ differat, sed tunc demum, vbi cõfirmata fuerit, & benedictionis munus acceperit, ac possessionem administrationis suæ adeptæ fuerit, concedetur, ¶ accusationis, aut denuntiationis tramite contra eam, vt dignitate priuerit, opponi, at, quæ à maiore quidem parte, sed nõ tamen duæ ex tribus partes explente celebrata electio fuerit, non prius confirmanda erit, quàm superior prælatus ex officio plenè super obiectis sine strepitu, & figura iudicij inquisierit, qui prælatus poterit etiam, si res exigat, electionem irritare, ¶ sed interim tamen non prohibenda erit, in spiritalibus, & temporalib. liberè administrare, ¶ sic tamen, vt reum monasterij nihil alienet omnino, nec vllam inter moniales quoquomodo recipiat. *a* Quocirca, ¶ si cupiant moniales talem

electionem celebrare, in quam duæ partes conveniant, ne ipsius confirmatio propter obiecta differri possit, poterunt, quamvis iam publicato scrutinio, & electione celebrata, illæ, quæ alteri eligendæ suffragatæ fuerant moniales, priusquam ad extraneos actus diuertant, illi accedere, quæ à frequentiore parte oprata fuerit, vt sic duæ collegij partes ex tribus colligant. *b* Est hoc ¶ quoque præcipuum in electionibus monialium prædicta scrutiniij forma celebrandis, quod, vt facilius conveniant, non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, sed tantum numeri ad numerum sit collatio. *c* Quod, ¶ si ad electionem ex compromisso monialium ventum fuerit, quavis minor pars conventus ei se opponat, excipiat, vel appellet, non tamè differretur cõfirmatio aut benedictio, sed post confirmationem tantum, & possessionem ei tributam, licebit electam accusare, aut denuntiare, quemadmodum & supra observari docuimus, cum per scrutinium à duabus partibus electio fuerit celebrata. ¶ Si maior pars conventus huiusmodi electioni ex compromisso factæ opposuerit, exceperit, aut appellarit, differretur quidem confirmatio, aut infirmitio, quamdiu fuerit cognitum, sed interim tamen electa liberè administrare concedetur, quemadmodum etiam administrationem interim ei permitti admonuimus, quæ per scrutinium à maiore parte electa minoris partis molestiam patiat, ¶ nisi tamen opponerit numerus extiterit duplo maior, nam tunc electa nequaquam administrabit, sed litis eventum expectabit. Si vero in monialium electionibus ad sedem Apostolicam appellari contigerit, his casibus, quibus appellare licet, eadem observabuntur, quæ in appellatione ab electionibus virorum observari debent, infra docebimus, eo excepto, ¶ quod, cum eas propter sexus verecundiam, suæque conditionis statũ nõ deceat, nec ipsis expediat, publico cætu demonstrari, aut extrà sua monasteria euagari, non debent electæ, aut eligentes, vel appellantes, vel hæc, cõtra quas appellatum fuerit, personaliter ad sedem Apostolicam venire, sed protractores

a d. c. indemnitatibus. s. porrò.
b d. c. indemnitatibus. s. porrò.
c eo. c. indemnitatibus.

a *prædicta omnia habes: ex. c. indemnitate. S. por. r. in 6.*

b *c. cupientes in princ. & S. caterum. eod. tit. in 6.*

c *c. quam sit, ubi gl. versic. quam citius. & ibi doc.*

d *d. ca. quam sit, ubi gl. et doct. ver. conditio. in fi. et cap. si religiosus. eod. tit. in sexto.*

e *inf. tit. de confirm.*

f *c. cupientes. S. c. et ubi doc. de elec. in sex. gl. in cap. quam sit. ver. commod. eod. tit. de elect. in sexto.*

g *d. c. si elect. in sex.*

h *gl. c. in scripturis. 8. q. i. Io. And. Philip. Franc. Archidiacon. et alij in c. si electio. in princ. in sex. eo. tit. de ele.*

i *ca. vt quis. eo. tit. in 6.*

k *c. i. S. si. uer. beneficijs. eod. tit. in sex. ubi gl.*

l *d. c. i. S. si.*

m *c. i. in princ. de elect. in 6.*

atores probe instructos mittere. A
300 Electione facta igitur, & publicata eo, quem diximus, modò (vt materiam electionum inceptam perficiamus) ea scriptura publicè credita electo offerri debet, n̄ octo dierum spatio, ex quo id commodè fieri potest, eiusque consensus peti, quod spatium octo dierum Nicolaus Tertius præfixit, cum nullus olim terminus definitus esset, sed iudicantis arbitrio committeretur, qui id curaret, vt quàm citissimè fieret. c. Iplè verò electus acceptis electionis suæ codicillis intra mensem assensum suum, si eam acceptet, prætere teneretur, nisi prælati alicuius, cui subit, venia non impetrata nefas ei sit, electionem agnoscere, huic enim tantum temporis præter supradictum mensem indulgetur, quantum satis esse credatur licentiæ à prælato impetratæ considerata ipsius prælati longinquitate, d. quod si electioni prælatus consenserit, eam ab Antistite postmodum, cui ea dignitas, vel officium subest, confirmari curabit, quo autem tempore spatio id fieri debeat, multoties variatum est, vt infra sup loco dicemus, e dum de confirmatione proprium titulum subiiciamus: At, si collegium eo octo dierum spatio, postquam id commodè potuerit, electionem electo. nota. facere neglexerit, non modò illum processum prosequi amplius non permitteretur, sed & ab ecclesiasticis beneficijs, quæ eorum collegarum singuli in illa ecclesia habebant, totum triennium suspensi erunt, electus tamen ipse nullum ex huiusmodi collegij in curia damnatum, incommodum, ve sentier. r
302 At, si contingat, electum minimè assentiri electioni de se factæ, vel post consensum iam præstitum electioni renuntiare, aut decedere, aut electionem eius deleri aliquo forte eius vitio, quod prius latuerat, emergente: quoties id contigerit, tantumdem electores tempus habebunt à dissensu, renuntiatione, morte, vel irritatione, ad aliam electionem faciendam, quantum in prima electione habuerant, o admonitum esse tamen electum volumus, quod, si ad designatam ei præfecturam idoneum sentiens se, eam tamen sine causa legi,

tima recusat, crimine letali se obstringet, ubi alius æquè idoneus tali officio non reperitur. h
303 Qui duabus electionibus ad idem ius optatus fuerit, vtiam ex eis voluerit eligere eum oportebit, altera omiſſa, ad quam reditus posthac non dabitur. i
304 Cæterum, quia sepe existunt litigiosi homines, qui vel inuidia, vel odio, vel auaritia quandoque inducti potius, quàm rei ecclesiasticæ benè gerendæ studio electiones rectè & ritè factas omnibus (vt ita dicam) machinis disturbare conantur, propterea, ne ijs ad nequitiam fenestra aperiantur, sed aperta, si qua est, claudatur potius, certæ pœnæ statutæ sunt aduersus huiusmodi calumniarum machinatores; si quis fuerit calumniatus, beneficijs ecclesiasticis, si quæ i ea ecclesia possidebat, x triennio carere cogetur, quibus se temerè ingerens perpetuò spoliabitur, citrà omnem veniam spem, nisi manifestis probationibus se à calumnia purgarit. z Qui verò electionem, postulationem, vel prouisionem factam impugnaturus, formam quæ ipsius, vel personam improbatum S. sedem Romanam appellari, debet intra mensem à die appellationis interpositæ iter ad prædictam sedem arripere, vel pcuratorem de causa instructum, nisi de cathedrali, vel regulari causa agatur, trā finire, quod loci & reus ipse, & omnes, quorum interest, vel quos causa contingit, eodem temporis spatio iter suscipere, vel mittere debent, altera autem partium non veniente, postquam ab altera fuerit viginti, post aduentum, diebus expectata, ad sinem causæ non obstante cuiuspiam absentia procedetur. m
305 Nec prætermittendum est, nemini licere, cum aliquem scrutatus ad electionem optauerit, de quo electio fuerit subsequuta, vel, cum præstitit electioni ab alijs celebratæ assensum, electionem ipsam impugnare, nisi ex causis postea emergentibus, vel nisi ante ipsi celata morum illius nuper panda

tur improbitas, seu alterius latentis vitij, vel defectus, quæ verisimiliter ignorare poterit, veritas aperiat, de qua ignorantia proprio iuramento fidei faciat. t. Quæ Gregorius. X. in generali concilio Lugdunensi constituit, A qui præter supradicta etiā addidit, vt qui oppositori aliquid cōtra electionis, postulationis, vel prouisionis formam, aut personas eligentium, vel electi, seu eius, cui erat prouisio faciendæ, seu factæ, appellauerint, in instrumto publico, vel literis super appellatione confectis omnia, & singula exprimant, quæ in formam intendit obijcere, vel personas, coram vna, vel pluribus idoneis personis, quæ testimonium perhibeant veritati corporali prestito iuramento, quod credunt ea, quæ sic exprimunt, esse vera, & se posse probare, alioquin tam opponentes, quàm ipsi tempore electionis, vel postea adherentes aliqua obijcendi, quæ non fuerint in eiusmodi literis, vel instrumentis expressa, sint potestate priuari, nisi aliquid postea forsauenerit super antiquis superuenerit probandi facultas, aut aliqua antiqua in opponentium notitiam nuper venerint, quæ appellationis tempore verisimiliter appellantes ignorare poterint, & ignorant, super qua ignorantia, & superuenerit facultate, item super eo, quod ad ea probanda credit se sufficientes probationes habere, fidem proprio iuramento facient. u
307 Sed hæc forma tamen tunc demum adstringet, cum appellatio fuerit extra iudicium interposita, nam, si appellatum in iudicio fuerit, veteres constitutiones, quæ de appellationibus iudicialibus loquuntur, seruandæ erunt. c
308 In eo autem, quod supra diximus, præstandum iuramentum, præscripta forma est ad vnguem adè seruanda, cum ad sedem Apostolicam appellatur, vt non sit super obiectis, vel expressis huiusmodi audiendis quis, & si hoc modo iurauerit, videlicet, quod ea, quæ in appellatione sua expressit, vel quæ ex ipsis sufficere debent, vera esse credit, & se posse probare, cum non simpliciter, vt ex prædicta constitutione teneretur, sed indeterminate & disun-

309 Item, & si quis contra certam, & determinatam nominatim personam, ne ab alijs eligatur, ad sedem Apostolicam, antequàm fiat electio, duxerit appellandum, debet prædictam constitutionis Gregorianæ formam in omnibus in appellatione seruare, quemadmodum sit post electionem factam appellasset, nisi prædictæ constitutionis pœnæ subiaccere velit, quod Bonifacius Octauus constituit. e
310 Quinetiam procurator ad appellandum ab electione, postulatione, aut prouisione datus, non aliàs censetur idoneus, quam, si instrumento procuratorio sigillatim & clare omnia expressa sint, quæ in formam, vel personas obijcere, & propter quæ appellare destinat, & nisi speciale mandatum habeat ad iurandum corporaliter animæ constituentis periculo, quod credit, expressa eiusmodi vera esse, & probare se posse, r cui Gregorianæ constitutione Clemens Quintus non inutiliter addidit statuens, quod credit, locus non sit, ubi ea, quæ opponuntur ius ecclesiæ directè, vel opponentes personæ respiciunt, sed ita demum, si in personam crimina, in formam defectus opponantur. t. Ius autem ecclesiæ obiectio dicitur respicere, vt puta, si ecclesiæ nomine allegeretur, quod eius quoque suffragia in electione recipi debeant, vel quod de ipsius gremio eligi oporteat, vel quod omnino ad eam ius protidendi spectet, & similia: t. ius opponentis dicitur respicere, vt, cum asserit, beneficium ad se pertinere, vel sibi debitum esse, vel ad se protidendi ius spectare, puta, iure ad ipsum deuoluto, vel quia se in suffragijs electioni ferendis contemptum quaratur, alijsq; huiusmodi casibus. g
314 Item præfatus Clemens adiecit, quod, si criminum vel defectuum expositori debitas circumstantias exprimere omiserit appellans, non sit postmodum in negocij prosecutione super his audiendus, etiam si ipsas criminum circumstantias, earumve probationes ad sui nuper notitiam peruenisse iuramento asseruerit. t. Sed &, si quis, cuius interfit, ab electione, postulatione, vel prouisione, appellauerit, opponendo crimina, vel defectus forma prædictæ constitutionis

a *c. nulli liceat. eod. tit. in sexto.*

b *c. vt circa. eo. tit. in 6.*

c *ca. constitutio, ubi gl. in sexto.*

d *c. is qui contra. eod. tit. in sexto.*

e *c. quia contra. eod. tit. in sexto.*

f *ca. procurator. eod. tit. in sexto.*

g *cle. constitutionem. eo. tit. in sex.*

a d. cle. constitutionem.
b d. cle. constitutionem.
c d. cle. constitutionem.
d c. fi. eo. tit. in sex.
e glo. d. ca. fi. ver. electione.
Bal. conf. 17. col. 2. li. 5. 10. Sgl. tra. de benefic. par. 3. q. 53
Recb. de iura patronatus uerf. hono. i. sicum quest. 2. & 8. Crauet. conf. 63. colu. 2. nu. 2.
f R. p. resp. 14. col. i. in fi. lib. 2. de refer.
g c. ab eo. ubi gl. ver. panite. cod. titu. in se xto.
h c. si eo tempore. ubi glos. ver. vel alia et ver. effect. ubi d. o. tit. in sex.
i gl. d. ca. si eo tempore verf. cathedralis.
k gl. ibi. ver. iam. ubi doct. Aene. Fal. in trat. de referuat. in quarta quest. prin. nu. 4.
l ca. cum post petitam. ubi gl. & doct. extra eod. Siluester. versiculo. electio. i. questione x.

stitutionis Gregorianæ omilla, ipso postea huiusmodi appellationem in professione in his, quibus prædicta forma violata non fuerit, alius superueniens, qui non appellauerit, non erit in eadē causa principaliter admittendus pro interesse communi, ut eos articulos, quæ expressi non fuerint, prosecuatur, quæ uis appellans, ne in specificatis colludat, assistere possit, nec propterea proprium interesse protequi prohibeatur.

316 Item appellans, qui formam non seruauit, non potest obiecta, siue expressa in appellatione, seu alia per uia que relæ, vel defensionis (puta) appellatio agentem protequi, (exceptis casibus. emergentibus, vel ad notitiam nuper deductis, aut super quibus probandi facultas (superuenit) etiam si appellationi reuocatus, si iam interpositam aduersarius coram iudice probauerit, ipsa enim appellatio repellendi appellantis ius aduersario peperit.

317 Illud ne signoretur, probationem partis confessione, vel aliter legitime, (cū pars aduersa non restitisset) factam formam omissione haud quaquam infringat.

318 Verum, quia, cum electus controuersiam patitur, vel passurus est, interdū collusionis sunt, ut quibusdam ueluti cunctis irrepit, confirmationemque clam surripit, ut sic aduersarium suum præuertens eludat, statutū fuit, quā aduersarius, & in electione competitor, sequere electum præterens, alius uel qui se se opposuerit, sit nominatum citatus, aut si uel nullus aduersarius se detegat, vel concors electio fuerit, generalia edicta publicè in ecclesia fiant, termino peremptorio his assignato, qui opponere uoluerint, ne confirmatio fiat, in quæ sancto in postulatione pariter, & constitutione locum habere creditur, & qualibet collatione, & in electione quoque Abbatibus non minus seruanda est.

319 Item sciendum, quod, si quis contra electum, vel postulatū, uel promotuendum ad aliquam dignitatem, inter cetera euidentem notoriumque seu manifestum scientiam, aut alium personam defectum opposuerit, non licebit

ei postmodum oppositionem prædictam, uel eius qualitatem reuocare, cū enim, si in probatione obiectorum defecerit, à prosecutione causæ omnino sit excludendus, & perinde puniendus, ac si in probatione omnium, quæ obiectat, defecisset, æquum non est; ut possit eum in præiudicium eius, in quem inuichi opponendo iam ceperat, pœnitere, & quinetiam nec ipse, cui oppositum fuit, poterit inuito, & aduersante iudice hanc renuntiationem probare, acceptamque habere.

321 Neque hoc telatere uolo, quod, si contingat, electionem prius esse factam, quo tempore pontifex Max. cathedralem ecclesiam sibi reseruat, in hiberno, ne ad electionem, uel prouisionem quomodolibet illam in ea procedat, omniaque à scientibus, uel ignorantibus contra tentata irrita, & inania decernendo, electio quidem ipsa, aut alia huiusmodi reservationem præcedentia non propterea uitiabuntur, sed eaduntaxat, quæ postea subsequuntur, quapropter (gratia exempli) si ante reservationem electus, post reservationem confirmatus fuerit, electio quidem sustinebitur, licet confirmatio post sequuta etiam ab ignorantibus exhibita, & recepta non teneat, & consequenter, si electio, & confirmatio præcesserint, sola consecratio ad Summum Pontificem uel reseruata, & affecta spectabit, & ab alio collata non tenebit, in quæ tamen de cathedralibus ecclesijs duntaxat, non de alijs inferioribus dicta intelligas, quauis regularibus; quod, si incertum sit, utrum electio, an pontificis Maximi reservatio præcesserit, ipse pontifex Maximus consulendus erit, sola framen diei, uel horæ unius moræ poterit electionem, uel reservationem præferre, & potioem facere.

322 Electionis quoque irritantia non futillis causa erit, si quis, ut consensum suum præsterit, sui electioni faciendæ, antequam electus fuisset, rogatus consenserit, quia non leuis ambitionis notæ suspectus sit, nisi fortè uidens ualde ambiguo electores esse, in frustra eligendo in contemptū dignitas quodammodo cadat, nimiamque moram patiatur, sic responsum componat, ac moderate.

moderatur, ut se ab omni ambitione vacare delectet, puta, sic respondendo, sui propositi non esse, Dei uoluntati resistere, uel, se dignum fieri optare, cui tantum honoris conferatur, uel similia uerba, quomodo hoc onus sustinere poterit, uel eis gratias agendo, quod talem se iudicent, cui dignitas illa conueniat, & huiusmodi uerbis, quibus nec dissentire, nec consentire uideatur.

329 Post electionem uerò perfectam electus Episcopus confirmationem ab Archiepiscopo, aliove Antistite, cui id ius competet, uel à Pontifice Maximo, deinde consecrationem, ut plenè integrumque dignitatis ius habeat, accipere debebit, atque etiam, si Archiepiscopus fuerit, pallio honestatus erit, de quibus infra titulis proprijs sigillatim agemus.

330 Et hæc quidem de electionibus communibus dicta sunt, sed & Pontificis Maximi electio non est silentio inuoluenda, cuius quidem mentionem in hunc locum idcirco reseruauimus, quia Doctorum præceptum est, generalium scientiam specialibus præmittere, breui tamen compendio absolute, nec in opere præteritum duxi hoc loco totas integrasque Grego. X. & Clementis V. c. Constitutiones quasi ex scripto recitare, aut transcribere, sed eorum duntaxat succum exprimere, si tamen prius mouerimus, Summo Pontifice adhuc supersistere, neminem eo inconsulto posse de futuri Pontificis electione tractare, nisi loci sui dignitate, uel communionis priuari uelit, & nec posse aliquem, nisi per distinctos gradus ascendens Diaconus, aut Presbyter, Cardinalis factus fuerit, ad sacrum Pontificatus ordinem promoueri.

326 Item, si à paucioribus, quàm duabus partibus ex tribus electus ad Pontificatum quis fuerit, nisi maior concordia intercesserit, assumendus non erit, & quamuis aliorum prælatorum electiones à maiore, & saniore parte factæ ualeant, sed maior tamen pars potest partium accessione minorum augeri, quia inferiorum electio à superioribus prælati, sed Pontificis Maximi electio à nemine cognosci, aut re tractari potest.

Illud uerò imprimis à prædicto Gregorio præcipitur, ut omnibus in ciuitatibus, locisque insignibus, ad quos nuntium certum obitus Pontificis Maximi peruenerit, à clero, & populo sollemnibus pro eo exequijs celebratis, singulis diebus preces ad Deum fundantur, quamdiu electio differretur, ut Christiano orbi utilis, celerique electio fiat, quod ut faciant, ab episcopis sunt impensius monendi, & hortandi indictis etiam icionijs.

331 Hocque est in electione Pontif. Max. proprium, quod Cardinales (ad hos enim eligendi ius, ut olim diximus hodie competit) præsentem decem tantum diebus non amplius expectare absentem tenentur, quibus lapsis, & si absentes non uenerint, omnes, qui præsentem fuerint, quauis tertiam totius collegij partem non expleant, in palatio, quod defunctus Pontifex incolerat, conueniant singulis famulis, clericis, uel laicis singuli contenti, in duobus ad summum, si necessitas exigat, in quo palatio unum omnibus commune sit conclauis nullo pariete, aut uelo, aliæ materia diuisum, & uideat, sit clausum, ut nulli ad illud aditus pateat, uel egressus. Ad ipsosque Cardinales nemo accedere permittatur loquuturus cum eis secreto, nisi illi, quibus Cardinales omnes negotij illius causa opus esse, puta iuris peritis, uel tabellionibus, uel religionis uiris iudicariis, nec ulli fas est, ipsis Cardinalibus, ulli nuntium, uel scripturam mittere, quique contra fecerit, scripturam, uel nuntium mittere, aut cum aliquo ipsorum secreto loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. Conclauis autem ipsi fenestra aperta relinquatur, nõ ita magna tamen, quæ possit quis conclauis ingredi, uel exire, sed quia Cardinalibus victui necessaria ministrantur: Atque, ut in tanta molis negotio nulla mora, nulla sit cunctatio, prouisum fuit, ut, quanta maxima fieri possit, celeritate negotium electionis absoluetur, Ideoque, nisi tribus diebus, postquam cœlu ue ingressi fuerint, electio perfecta cõsumataque fuerit, ferculo uino quotidiano per. v. dies, tã in prandio, quã in cœna iu bentur esse contenti, quibus itam lapsis nulla electione facta, solo pane, &

a Pet. Biax. c. 42. col. pen. ad si. nu. 3.
b no. in rubr. ff. si cer. p. et. at.
c ca. ubi periculum, in sex. cle. ne romani. cod. rit.
d c. 3. dist. 79
e cap. nullum unquam. dist. 79.
f ca. licet. de uitanda. ubi Abb. nu. 8. extra eod.

g d. c. ubi periculum.

G g vino

vino, & aqua, obsonijs omnibus, semotis victum sobrium ducere compelluntur. **A** Ac, si ne vlla hoc negocium omnino mora differre possit, interdictum est eidem Cardinalibus, ne alijs negocijs, dum electioni vacant, vllomodo sese implicent, nisi vel ecclesiasticarum terrarum tuendarum, vel discriminum aliquorum iamiam omnibus & singulis Cardinalibus aperte immimentium, longè summouendorum necessitas vrgeret, cui concordans occurrit dum iudicant, si quis autem Cardinalium conclauis ingressus non fuerit, aut postea sine manifesta aduersa valetudinis causa egressus sit, ceteris licebit, illo amplius non requilito neque intra collegium admissio electionem perficere. **¶** Quinetiam valetudinis aduersa causa egressi, dum absunt, suffragiorum ius nullum habent, quauis post redditam sanitatem reuersi reintegra in eo statu, quem inuenerint, recipiantur, c quod si de absentibus, qui post decem dies ad curiam venerunt, statutum fuit, nempe, vt quo in statu negocium electionis inuentum fuerit, in eo, & ipsi recipiantur. **D** Quæstomnia non minus locum habent, si Pontifex alibi extra ciuitatem, in qua cum curia sua residebat, decederet, nã palatium episcopale illius vrbs, in cuius territorio, seu districtu obijisset, cõ clauis locum præberet, aliave commodior domus, nisi vrbs illa interdicta esset, vel Romanæ ecclesiæ manifestè rebellis, quo casu vicinior vrbs non interdicta, nec rebellis ad hoc negocium eligeretur. **¶** Atque, vt prædicta executionem accipere possint, vbi dominus illius, in qua Pontifex Max. eligendus est, illiusque Rectores, & officio fungentes tenentur curam vigilantes adhibere, & autoritate Apostolica seculò curare, vt sine dolo, & fraude inuolubiliter obseruentur, quod etiam se facturos proprio iuramento coram populo, & clero vniuersæ ciuitatis corporaliter prælitio, protinus audito Pontificis Max. obitu polliceri debent. **¶** Qui si, vel diligentes in præmissis non fuerint, vel dolose aliquid egerint, eo ipso excommunicationis sententiam incurrunt, perpetuò infames erunt, ne

a d. c. vbi periculum. s. i. c. i. seq.
b s. idem quoc. eo. c. vbi periculum.
c s. sanè si aliquid. eo. c. vbi periculum.
d d. s. sanè.
e s. porro. eo. c.
f s. præterea. eo. c. vbi periculum.
g s. ceterum. eo. c.
h cle. ne roman. in princ.
i s. sanè. cad. cle. ne roman.

que ad aliquod publicum officium admittentur feudis, omnibus, & bonis, quæ à Romana ecclesia, vel quibuslibet alijs ecclesijs fuerint contecti, ipso facto priuati prædictis, vbi in ecclesiam translatis, ciuitasque illa interdicta erit supposita, & pontificia dignitate priuata. **¶** Et hæc quidem statuta Gregorius prædictus, vbi in ecclesia adiciens, si pactiones omnes, & conuentiones etiam iuramento quolibet, aut alio vinculo roboratas, super electione futura præstatis inanes, & inutiliter pronuntiauit, nulloque robore fultas, ita vt illa nemo obseruare teneatur, nec quispiam ex eorum transgressione notam fidei non seruata vereri debeat. **e** Quam si Gregorius Constitutionem cum nonnulli opinarentur, posse à Collegio Cardinalium vacante sede mutari, vel corrigi, Clemens Quintus eam opinionem de statum consilio exploitat, ac penitus reiecit, statuens, non licere eis dictam constitutionem cogitare, aut aliquid ei addere, vel detrahere, vel renuntiare, aut ab ea dispensare, u declarauitque, vt, quod in ea continetur, electionem, (scilicet) faciendam in vrbe, cuius in districtu, vel territorio Pontif. Max. diem extremum clausit, si districtus, seu territorij nomine hoc casu diocesim esse intelligendam, eo tamen adiecto, quod, vbi causarum auditorium, qua de literis Apostolicis aguntur, alia in diocesi esset, non in eavbi Pont. Max. decessit, sed in loco auditorij potius, quam vbi Pontif. obijt, comitia Pontificis designandi haberentur, tamen si auditorium eo obitus tempore vacaret, nisi prius tamen Pontif. Maxi. decreuisset, aulam suam aliò transferre, tunc enim prædictæ constitutioni Gregorianæ locus foret, nempe vt in ciuitate, cuius illa diocesis esset, fieret electio. **¶** Addit etiam idem Clemens vnum in hac Pontific. Maximi electione præcipuum, & ab alijs electionibus dissentaneum, nempe, vt Cardinalium nemini excommunicationis vilius, seu iuris, seu hois exceptio opponi, vel suspensionis, aut interdicti possit, & ab electione summoucantur, quod per statutum

f *g* *h* *i*

statutum fuit, ne vlla inter ipsos relinquatur dissidendi occasio, vtq; scismata & dissensiones euidentur. **A** Insuper eadem ipsa constitutione sanxit, vt si nondum electo Pontifice Maximo cardinales omnes simul, aut vnus post alterum egressi conclauis fuerint, ab his, quibus huius negocii cura mandata est, quamprimum reueri compellantur, his demptis, quos vel corporis aegritudo, vel nota debilitas excusatos fidei ipsiusque reueris collegij status eidem restituantur, qui erat, cum egressi conclauis fuerint. **B** Sed nec illud est ignorandum, quod idem Clemens constituit, quamdiu electio Pontificis Max. differret, non exulari electos, & alios, qui ex quacunque causa ad sedem Apostolicam venire, velmittere teneantur, quominus ad eam hoc tempore accedant, quandoquidem tam ex adhibitis prouisionibus supra relatjs, quam ex priorum precibus ad Deum fundèdis speratur, electionem nullam Pont. Maximi diutius protraham iri. **C** Caueant autem Cardinales, ne, dum interregnum est, aliquid ex pontificia aula accipiant, aut ex alijs eidem Romanæ ecclesiæ vndeunque obtinentibus bonis, ea tantum omnia per interregni tempus, in custodia eius, cuius fidei camera credita est, manere debent. Futuro Pontifici integrè seruanda, qui autem aliquid receperint, debebunt ex tunc à receptione quorumcumque redituum ad eos spectantium abstinere; quoad plene satisfecerint, horum autem bonorum curam suscipit Camera eius ecclesiæ Romanæ; officium enim Camerarij obitu Pontificis Max. non deficit, siquid, si contingat, sede vacante eum mori, Cardinalium cõtus alium subrogabit, quemadmodum etiam penitentiaris defunctis totidem alios, ac plures etiam, vbi conueniat, subrogate potest. **¶** In casu si super quibuscumque electionibus proceditur simpliciter, & de plano, sine strepitu & figura iudicij. **¶** Sed neque Imperatoris electio penitus omittenda est, nam & huic à Pontificibus Romanis certa est dicta, præscriptaque lex, eaque imprimis, vt ne quis hereticus, excommunicatus, pa-

a *346* *b* *347* *348* *349* *350* *351* *f* *352* *353*

ganus, sacrilegus eligatur Imperator, quomodo enim fidem ecclesiæ Romanæ pugilem iudicabimus eum, qui se illi hostem, & inimicum declarauerit, vel, qui cum ea non consentiat? at dubium non est, aduocarum eum, defensoresque dari ecclesiæ, & iurcirando obstringi eum solere, cum inauguratur, & consecratur, quod protector, procurator, & defensor Pont. Roma. erit, Sanctusque Rom. Ecclesiæ, in omnibus ipsius necessitatibus, & vtilitatibus custodiendo, & conseruando possessiones, honores, & iura quoad diuina ope fulsus fuerit, ois sua prudentia, & potestate, puraque & recta fide, non est eligendus Imperator fatuus, si qui dem post deuotum in Deum, & Catholicæ ecclesiæ animum, nihil est, quod magis in Principe desideretur, quam sapientia illa, quam vnus à Deo Opt. Max. Salomon impetravit, malè enim alios gerit, qui prudentia caret. **¶** Electio autem Imperatoris, que olim Constantinopolis fiebat, hodie à Germanis principibus septem Germaniæ celebratur, post translationem illuc à Grecia imperium, nempe ab Archiepiscopo Maguntino, Treuerensi, & Coloniensi, item à Rege Bohemiæ, Comitibus Palatino, & Duce Saxoniæ, & Marchione Brandi Burgense, & c. cui maior suffragiorum numerus ad hæretic, ille Imperator designatus erit, & interim, donec à Pontifice Maximo confirmatus fuerit, non Imperator, sed Rex Romanorum dicitur. **¶** At, si si competitoribus paribus suffragijs content, Pontifex Maximus vnum ex illis, quem maluerit, confirmare poterit, quin etiam, vbi videat, nimium electionem Imperatoris procrastinari, ne pernitiõsa Christiano orbi hæc cunctatio sit, & ne sedes Apostolica aduocato interim, & defensore careat, electorumque culpa in penam Romanæ Ecclesiæ redundet, Pontifex ipse Romanus Imperatorem eligeret, quem voluerit, vbi admoniti Principes, & expectati noluerint, vel non potuerint, in vnum propositum conuenire, si poterit et eos cogere, vt concordent fiat, sed & non desuerunt, qui opinati sunt, scriptisque tradiderunt, licere Pontifici Max. si lancire, vt Imperij hereditario **Gg** **1** iure

g *h* *i* *355* *356* *357* *358* *359* *360* *361* *362* *363*

a s. ceterum. cad. cle.
b s. porro. cad. clem.
c s. verum, cad. dem cle.
d d. c. vbi periculum. vers. prouisioni s. in fi. ver. qui autem aliquid.
e d. cle. ne romani. s. eo. tam.
f cle. dispendiosam. de iudic.
g capit. vnterabilem. vers. nunquid enim extra coti.
h cle. i. s. nos eadem. versic. Ego. N. de iur. iur.
i d. c. venerabilem.
k d. c. venerabilem.
l d. cle. prim. ver. Ego. N.

a Silue. verfi. electio. 3. q. 5. ad finem.

b c em. pasto- ralis. de re iudi. ad fi.

c Inn. c. quod super bis. col. 3. de voto.

d d. c. venera bilém. de elec.

e gl. fi. c. Va- lentinianus. v- bi doc. dist. 63

iure deferatur, vtiliusque id Romano orbi futurum, vt bella, & seditiões, & scismata euitentur: A ego verò, an id facere Pont. Max. possit, magis ambigo, q̄ vtrùm id expediat, expedire. n. Reip. Rom. Ego nullo pacto assentiri possum, cui enim dubium est, melius id cadere, quod consilio, q̄, quod fortuita quadam necessitate eueniens vitari non potest? imò & regna cætera melius gubernarentur, si optimus, nō primogenitus assumeretur, quapropter neq; Aug. Anthonēs, nec Silue. accedere possum, quibus hereditariū imperium vtilius visum fuit, prudenter autem Pyrrus† Epirota rogātibus, quem ex filijs relinqueret suorum regnorum hæredem, respondit, eum, cuius acutior gladius fuerit, & Alexander Magnus non filium posthūmum, neque Arideum fratrem, sed eum, qui ex duobus suis optimus fuisset, Regnorum suorum successorem esse voluit, succedere quidem vacante imperio Pontificem Maximum, satis explorati iuris est. B

Addam etiam, Imperatorem solere titulum Regis Hierusalem præferre, quæ factis hōrum est, Hierusalem sub Romano imperij ditione olim fuisse, cuiusque illæ historiz. cognite sint, & cum nobis contrarium non constet, credere hoc nos debere Innocentius ait. C

365 Imperatoris electio facta non citatis omnibus electoribus non magis valida est, quàm aliz electiones, quibus aliquid ex collegio contempti sunt. D

366 Postea verò, quàm electus fuerit Imperator, vt verum, propriumq; Imperatoris titulum gestare possit, à Pontifice Maximo confirmandus, inungendus, consecrandusq; erit, de quo aliàs dicturi sumus, sed, ne tamen propterea credas, in subdiaconorum ordine, (vt vulgus opinatur) alijsve ecclesiasticis ordinibus numerari enim, quamuis subdiaconorum more Pontifici sacra facienti ministrat, militari. n. caractere duntaxat, non ecclesiastico insignitus est. B

DE POSTVLATIONE Prælatorum. Tit. II.

EPITOME.

POSTVLATIONIS materiam more suo perstringens post diuisionem, & diffinitionem, edocet, quinam postulatione indigeant, quomodo puniantur in dignum postulantes, quid si collegium ambigat, an quis postulari an eligi debeat, qua forma vti debeat, qui postulare possint, cui faciendæ & offerendæ sit postulatio, vt ea admittatur. An, & quale ius postulatio ex postulatione quaratur ante præsentationem superiori factam, an reuocari per postulantes quæque possit. Qua verborum forma vitur Antistes, dum postulationem admittit, quod ius post præsentationem, vel admissionem quaratur, quod responsum dare debeat interrogatus an consentiat, ille, quem postulauerunt. Post hæc de postulatione simplici paucis disserit, & postremò de Nominatio- ne simplici, & solenni.

SVMMA RERVM.

- 1 Postulationis diffinitio.
- 2 Postulationis due species.
- 3 Postulatio solennis non fit sine electione.
- 4 In postulatione plures requiruntur voces quàm in electione.
- 5 Postulatio requirit duas partes ex tribus vt admittere eam debeat superior facilius.
- 6 Ratio prædictæ conclusionis.
- 7 Scrutinij forma vtrum seruanda in postulatione.
- 8 Postulandi qui sint.
- 9 Episcopus transferendus ad aliam ecclesiam postulandus est, & quare.
- 10 Cardinalis postulandus est, cum est eligendus ad episcopatum.
- 11 Minor. xxx. annis non est eligendus, sed postulandus ad episcopatum, & quibus alijs infra ætatem positus, quam dignitas requirit.
- 12 In sacris non existens non potest sine postulatione habere ecclesiam curatam.
- 13 Illegitimus indiget postulatione, vt promoueatur ad dignitatem.
- 14 Irregularis quandoque admittuntur auxilio postulationis.
- 15 Postulantes eum, qui eligi prohibetur propter crimen puniuntur.

Postula-

De Postulatione prælat. Tit. II.

- 16 Postulatio eorum, qui eligi poterant, est inutilis.
- 17 Secus de benignitate.
- 18 Quid facere debeat capitulum, vbi incertum est, an opus sit, electione an postulatione.
- 19 Electio per hæc verba, eligimus, vel postulamus an valeat.
- 20 Electus per hæc verba, eligimus, vel postulamus, debet declarare an acceptet electionem, an postulationem.
- 21 Postulatio porrecta superiori continere debet oēs defectus postulati. (sunt.)
- 22 Postulare possunt omnes, qui eligere possunt.
- 23 Postulatio cui faciendæ, seu porrigendæ factam, an reuocari per postulantes quæque possit.
- 24 Episcopus postulandus est s. Pont.
- 25 Postulationem admittere potest ille, qui confirmare electionem potest.
- 26 Dummodo impedimentum remouere possit, quod obstat electioni.
- 27 Prælati inferiores episcopis quandoque admittere possunt postulationem non tamen regulariter.
- 28 Postulatio nondum porrecta superiori nullum ius tribuit postulato.
- 29 Postulantes renocare possunt postulationem etiam publicato scrutinio.
- 30 Etiam quod iam destinasset nuntium ad superiorem pro admissione si nondum præsentarit.
- 31 Postulatio, reuocari potest etiã post præsentationem superiori factam, si superior consentiat.
- 32 Ratio supra dictæ conclusionis.
- 33 Postulatus, an possit à collegio consequi expensas factas, si collegium variarit.
- 34 Capitulum tenetur dare stipendium ei, quem fecit ordinari sub spe postulationis, & postea variari.
- 35 Postulatio præsentata superiori cur non potest reuocari à postulantibus sine licentia ipsius superioris.
- 36 Renocatio postulationis numquam prohibetur, ex eo, quia sit quasitum ius postulato.
- 37 Postulatio reijci potest à superiore, quando non est facta à duabus partibus ex tribus collegij.
- 38 Postulatio facta à duabus partibus ex tribus collegij tribuit ius postulato.
- 39 Postulatus à duabus partibus ex tribus collegij melius faciet, si pmitat admissionem per à collegio, & ipse abstineat.
- 40 Postulatio facta à duabus partibus collegij ex tribus præfertur electioni factæ à minori parte.
- 41 Numerus postulantium augetur potest accessione (tione)
- 42 Forma verborum in admittenda postulatione
- 43 Postulatio admissa per superiorem quod ius tribuat postulato.
- 44 Postulatio examinanda est in admissione.
- 45 Postulati assensus non requiritur in præsentatione
- 46 Ratio, quare consensus non requiratur.
- 47 Forma respondendi, quando petitur consensus.
- 48 Episcopus electus ad alium episcopatum dissentire non potest, & quomodo respondere debeat.
- 49 Episcopus etiam inuitus potest ad aliud episcopatum transferri.
- 50 Postulatio simplex quæ.
- 51 Monachus promouendus ad episcopatum habere debet consensum Abbatis sui.
- 52 Filius eligi non potest sine consensu patris.
- 53 Nominatio est similis postulationi, & electioni.
- 54 Nominatio due species sunt.
- 55 Nominatio simplex quæ sit.
- 56 Nominatio solennis quæ sit.
- 57 Nominatio solennis in quo differat à postulatione.
- 57 Et in quo conueniat.
- 59 Causæ postulationum, & nominationum sunt summarie.

TANTA est humani generis imbecillitas, tot casuum diuersorum, quæ nos circumstant, facies, vt vix, aut saltem non admodum frequentes inuenias viros vndequaq; & ex omni parte perfectos, summaq; Reip. Ecclesiasticæ administrationi aptos, & idoneos aded, vt si omnia, quæ obistere possunt, impedimeta, ne quis eligatur, diligentius rimari, & ab eis remorari quos voluerit, multas ecclesias pastore destitutas iacere sit necesse, quod tamē nō sine magno omnium incommodo, & detrimento eueniret, cum sæpe inueniantur viri probi, his artibus optime instructi, quas ecclesiarum regimen desiderat, sed aliquo tamen obice, & sæpe etiam absq; vlla eorū culpa distracti, ne eligi summo iure possint, sine aliquo extare virū scia literarū non triuiali, aut plurimo rerū vñ, & spectabili vita puritate conspicuū, sed quæ tñ vel natales illegit, vel minor ætas, vel

a Abb. c. i. col. f. nu. 34. eo. tit. de postulatione prelatorum.
 b c. postulatio. vbi Ab. & alij. extra eo. Abb. c. bona. i. ex. eo.
 Host. c. bona. ij. de elec. Siluest. ver. postulatio. q. ij.
 c. c. bona. memorig. i. extra eo. vbi gl. ver. quam gratia. Abb.
 in R. & in c. i. eo. ti. c. i. de elec.
 d no. in c. cum omnes. de constitutionibus.
 e c. praevaria.
 x. q. ij. gl. d. ver.
 fi. quā gratia.
 f Abba. in d.
 c. quia ppter.
 in prin. col. ij.
 circa med. ver.
 fi. quartō secū.
 do principali-
 ter. extra de e-
 lect. Anno. c. in
 causis. extr. co.
 tit. de postula-
 prelat.
 g Siluest. ver.
 postulatio. q.
 ij. vers. quinto
 si sit solēnis.
 h c. prim. vbi
 Abb. & alij.
 extra eo. ti.
 i Abba. in cap.
 bona. primo. et
 c. & si vmani-
 miter. eo. titu.
 Siluest. eo. ver.
 postulatio. que
 stione. v. nume-
 ro. 5.
 K Abba. capi.
 & si vmani-
 miter. column. ij.
 & iij.
 l Abba. d. c.
 & si vmani-
 miter. colum-
 na. ij.
 m capit. si ele-
 ctio. de electio.
 in sexto.
 n Abba. vbi
 supra. Ioannes
 Andr. in ad-
 dit. ad capitu-
 lum cupientes
 §. denique. ad gloss. versiculo alligati.
 o capitulo cum nobis. §. penultimo. & finali. capitu. cum in-
 cunctis. in principio. de electio.

mē necessariam esse eam formam opi-
 nentur. e
 8 Sunt autem postulandi solenniter om-
 nines (vt diximus) hi, quib. aliqd' for-
 tunā potius, quā animi vitium, &
 extrinsecum magis, quā intrinsecū
 impedimentum obstat, ne eligi pos-
 sint, vt veluti, gratia exēpli, episcopus,
 cum spiritualis matrimonij vinculo
 suae ecclesiae obstrictus, deinceps que
 sit, nō potest ea repudiata, alteri eccle-
 siae obstringi, quocirca postulāndus est,
 vt prioris ecclesiae nexu solvatur, & al-
 terius vinculum subire possit, & eadē-
 que ratione & Cardinalium traditū
 est, postulari ad episcopatum, non eli-
 gi debere, & nam, & si cardinales nulli
 matrimonio spirituali deinceps sint,
 nisi cardinalis episcopi, quia tamen &
 ipsi habent Episcopi auctoritatem in
 suis titulis, & magis, quia apud Rom.
 sedem residere tenentur, ppter ea sunt
 postulādi, alius verō episcopali digni-
 tate inferior praelatus, vel rector, seu
 Abbas, seu alterius nominis sit, matri-
 monium propriē cum ecclesia sua cō-
 trahere non dicitur, sed quasi matri-
 monium potius, quare nec eligi prohi-
 bētur huiusmodi, nec postulatione so-
 lenni egent, sed postulatione simplici
 duntaxat, qua sui Antistitis consen-
 sum, & licentiam impetrent, & eadem-
 que ratione, & episcopus, qui episco-
 patum resignauit, & episcopum, qui cō-
 firmationem nondum consecutus est,
 eligi possunt, nec postulatione indi-
 gent, namque episcopus ante confir-
 mationem, vinculo spiritualis coniu-
 gij ecclesiae suae nondum alligatus est,
 quamuis matrimonium iam initiatū
 electione diceretur, & post resignatio-
 nem ab Antistite suo acceptam vincu-
 lo illo cōiugij solutus est, & electus. n.
 potest ante confirmationem electioni
 renuntiare, & is verō, qui episcopatu
 renuntiauit, & priori vinculo solutus
 est, cum pro mortuo habeatur, quō ad
 illam ecclesiam, qua Pont. Maxi. acci-
 piente se abdicauit. n.
 11 Item triginta annis minor ad episco-
 patum est postulandus, & quicum-
 que alius, qui infra aetatem suam ad
 dignitatem aliquam, vel curam ex-
 petitur. o Item, † qui sacris ordi-
 nibus necdum auctus est, non potest
 sine

sine postulatione ad quamcumque ec-
 clesiam cura animarū pressam admitti-
 ri: A Itē is, p̄ cui legitimi natales non
 fauent, ad episcopatum, aliamque digni-
 tatem eligi non potest, sed postulandus
 est, item irregulares quandoque
 postulationis subsidio admittuntur. n
 13 Verū hī, quos aliquid animo inhæ-
 res, vitium vel crimen notat, impeditq;
 ne eligi possint, ijdem nec postulari
 quidē debebunt, imō, qui eos postula-
 uerint vel postulationem iam delectā,
 & abhōlitam nouerint, non alia in ex-
 istimatione, aliove in pretio habent,
 quā, si eos elegerint, quapropter nō
 tantum postulandi, sed etiam eligendi
 potestatem ipso iure amittent, siue po-
 testatem hanc eligendi, vel postulandi
 ex priuilegio, siue ex iure communi
 habeant, e qua tamen sic exaudienda
 sunt, si adhuc in criminibus volun-
 tentur, nam, si criminibus abiectis ad
 meliorem fugam transierint, irregu-
 lares, & quicumq; criminosi non pro-
 hibentur postulari. d
 16 Sed, si eum, † qui eligi potuisset, postu-
 lent, solenniter, nihil agent, quia per
 postulationem non consentiunt in eū
 vti sponsum, quare nec praelatus, qui
 postulationem admisit, videtur matri-
 monium spirituale inter eos, facere si
 bi autem impotent, qui, cum eligere
 possint, postulare maluerunt, imō vi-
 dentur hoc studiosē fecisse, quōd in
 p̄pria & necessaria postulatione haud
 quaquam contingit, cum scilicet postu-
 latio sit, eō quia electio fieri non po-
 terat, cum enim tunc electio fieri non
 posset, collegium fecit, quicquid face-
 re poterat, dum postulando assensum
 prebuit, hoc tacite ex actus natura sub-
 audiendo, nempe, si praelatus super-
 rior probasset, praelatus autem ipse, pe-
 nes quem hæc potestas probandi, &
 obicem abijciēdi erat, huiusce rei causa
 aditus postulationem admittendo
 omnes defectus, quorum causa postu-
 latio erat necessaria, tollēdo complet,
 ex quo deinceps verus ecclesiae spon-
 sus dici possit, is q. postulatus, admissus
 & ecclesiam matrimonium, non modo
 initiatum, sed etiam confirmatum,
 quod irritari non possit; quod ex sub-
 iudicate iuris quidem p̄cedit, sed beni-

gnior tamen interpretatio suadere vi-
 detur, † vt hæc quoque postulatio de
 illo facta, quem nulla res eligi prohi-
 bebat, valere & sustineri debeat, quasi
 hæc fuerit collegij postulantis mens,
 actum suum optimo quoque iure val-
 idum facere voluisse, & in eum con-
 sentire, dummodō praeffectus id conce-
 dat, nisi tamen alia collegij voluntas
 appareat, & quapropter, † si collegiū
 ambigat, an quis postulari debeat, an
 verō eligi possit, & questio iuris, sit,
 consultius ager, peritiores consulendo
 prius, quā cōuentum super hoc
 negotio habeat, † sin questio facti po-
 tius, quā iuris sit, puta, quia incertū
 est, an legitimus, an illegitimus sit, vel
 an trigentesimum aetatis annum exple-
 rit, quem ad episcopatum eligere vo-
 lunt, vel an sit professus, de quo pro-
 mouendo ad titulū Abbatis tractatur,
 & similibus exemplis, infra scripta ver-
 borum forma vti poterunt, videlicet,
 eligimus & postulamus N. eo meliori
 modo, qui iure valere poterit, p̄ cui ta-
 men verborum formae parcendum est
 set, vbi certum esse posset collegium,
 vtrum eligi, an postulari deberet, illa
 autem species verborū nullatenus ad-
 mitteretur, videlicet, eligimus postu-
 lando, seu postulandum, & postula-
 mus eligendo seu eligendum nec po-
 stulationis, aut electionis vim vllā ha-
 beret, certa enim, firmaque postulatio
 solennis esse debet, † vbi tamen p̄pter
 iustam ex facti incertitudine ambigēdi
 causam admitta prædicta species fuis-
 set, videlicet, eligimus & postulamus,
 pro vde iure melius, tenetur is, q. hoc
 modo fuerit optatus, consensus tem-
 pore intra mensē præstandi aperire,
 vtram potius viam electionis, an po-
 stulationis malit, qua electa ad alterā
 g aditus præclusus erit. g
 Sed neque hoc tamen satisfactum erit,
 † nam & omnes in postulatione prela-
 to porrecta defectus postulati fuisse ex-
 pressos oportebit, qui postulationem
 seu electionem infirmare poterant. n
 21 Postulare † autem possunt omnes, qui
 & eligendi potestatem habent, de qui-
 bus titulo superiore diximus.
 22 Illi † verō est faciēda, & intendēda
 postulatio, qui eam admittendo postu-
 lati impedimenta remouendo potest,
 qua-

a Innocent. in
 di. cap. i. cod.
 tit.

b Innocent. vbi
 sup. et Siluest.
 d. ver. postula-
 tio.

c capit. ij. vbi
 Abb. & alij.
 extra. col. tit.
 Siluest. hoc
 ver. quæst. 10.
 num. 10.

d Abb. ca. &
 si vmanimiter.
 cod. tit. de po-
 stula. prela.

e Innocent. in ca.
 i. col. n. 2. circ.
 med. cod. titu.
 Ab. ca. si. col.
 pe. eo. tit.

f Innocent. v-
 bi sup.

g c. i. eo. ti. in
 sexto.

h Ab. cap. fi.
 nu. 9. eo. tit.

24 *b Ab. c. si. nu. 10. vers. venio nunc ad tertiam partem.*
 25 *b Ab. ubi f.*
c Hostien. & Ab. in c. bona 2. de postulat. prelat. Siluest. eo. ver. postulat. que. viij. Ab. in c. postulationem. i. no. eod. tit.
d Ab. in c. postulationem, col. si. ad si. eo. tit.
 27 *e no. in glo. si. c. cupientes de elect. in sexto. Ab. in d. c. bona. 2. num. 13. & 14. de postulat. Siluest. d. ver. postulat. que. 9.*
f Ab. c. bona. mem. num. 16. eo. tit.
g Ab. post Innocent. in d. c. bona. nu. 11. et seq. Siluest. ubi sup.
h Ab. d. c. bona. & d. c. postulationem.
 31

quapropter, si quis ad episcopatum postulandus sit, non alij porrigenda erit postulatio, quam Pontifici Max. ³² ad dignitatem vero episcopatu inferiori postulatam ille admittere possit, qui confirmandi ius haberet, si dum id, quod remoueri postulat, impedimentum tale sit, quod ille abolere possit, finge enim, quempiam annis viginti quinque; minorem ad dignitatem habentem curam animarum postulari, episcopus proculdubio hanc postulationem admittere non poterit, quia talem ætatis defectum supplere non potest, quamuis alioqui ad eum remoto huiusmodi impedimento spectaret confirmatio, & possit ad dignitatem curam animarum solutam minorem postulatam admittere, sic neque vllum decem & octo annis non maiorem ad Archidiaconatum episcopus postulatione admilla promouebit; a episcopis vero inferiores prelati, cum & ipsis quoadque confirmandi potestas sit, solent quibusdam speciebus postulationem admittere, quæ in iure expressæ sunt, non generaliter tamen, hoc enim episcopis præcipui datur, vt generaliter eorum postulationem admittere possint, quos confirmare possunt, nisi aliud contra iure decisum reperiatur, at inferiores episcopis non nisi casibus iure expressis hoc ius habent. ³⁶ Ex postulatione tamen prius, quam prelato superiori, cui ius admittendi, eam competeat, porrecta sit, tenue ius queritur postulari, nam & ipsos, qui postularunt, pigere suæ postulationis potest, eamque reluctantem etiã postulari reuocare, tamen si scrutiniũ publicatum iam fuisset, cuius diuersum in electione seruari diximus, & quauis nuntium iam ad antistitem confirmationis seu admissionis gratia destinasset, namque & illum postulatione Antistiti nondum reddita reuocare possunt, si imò & reddita iam prelato ipsi postulatione, si ipse prelatum cum postulantibus in hoc conueniat, adhuc ab ea resilire etiam inuito postulari possunt, c quia functi officio suo non dicuntur, quamdiu electio facta non est, cum postulatio sit quoddam initium, & preparatorium duntaxat electionis faciendæ, eo ipso quo gratiam ab Antistite impetrare statuant, quò fieri electio possit. ³² Item, cum postulatio à mera gratia pendeat, non est, quòd postulari sibi illam iniuriam conueratur, & si collegium eam gratiam illi conferre nolit, qua ratione etiam sit, quòd, si quis postulationis huiusce causa expensas fecerit, vel passus fuerit postulatam, non poterit eas à postulantibus obmutatas eorum sententias consequi, se enim potius, suamque ambitionem, vel facilitatem accusare debet, quòd scies, nullum se ius habere, ex quo eligi possit, non formidari eos sumptus facere, vt talem aleam experiretur, a ³⁴ quòd si collegium pollicitationibus suis in causa fuerit, vt quis electionis spe ordinibus ecclesiasticis se faceret aggregari, deinde mutata sententia alium elegerit, vel postulari, tenetur illi priori stipedium, vnde viuere possit, subministrare. ³⁵ Postulatione autem Antistiti reddita, qui confirmandi ius habet, nequam reuocari à postulantibus poterit, nisi ipse idem Antistes annuat, vt iam diximus quorum ratio est, nam, vbi ad Antistitem est semel nomine collegij postulatio delata, si postea reuocaretur, illud videretur Antistiti, quæ suspitio consentiente illo reuocationi purgatur, neque enim credas, reuocationem postulationis vniquam ea ratione prohiberi, quòd ius aliquod ex postulatione sit questum, cum nullum ex ea queri ius constet, sed ex admissione duntaxat. ³⁷ Aded enim verum est, nullum ex postulatione ius postulari queri, vt prelati rogatus eius admittenda causa eam rejicere possit, & eam rejiciendo nullam postulationi iniuriam inferre videtur, nisi duæ ex tribus partibus collegij in illam postulationem consensere sint, vtilisque vel necessaria ecclesie ea futura sit, h hoc enim casu, vbi scilicet, à duabus partibus facta est postulatio, acquisitum ius aliquod postulatione est, nec sine postulationi iniuria, & postulantium, & ecclesie reijci potest, quapropter postulantes confirmationem petere possunt, si ipse tamen postulatus, quò se ab omni temeritate, & ambitionis culpa abesse ostendat, ³⁹

modestius fecerit, si à confirmationis petitione abstinerit, etiam datis iam per collegium Antistiti postulationis codicillis, totamque huiusmodi curam collegio, cuius in primis res agitur, dimiserit a, Imò tanti est postulatio à duabus partibus trium collegij facta, vt ipsi quoque electioni præferatur, quæ à minore parte b sit facta, nec prohibetur, quæ principio minore suffragiorum numero facta erat postulatio, si tamen valebat, accessione aliorum postea se iunctim, illam probantiũ augeri & firmior reddi. c ⁴⁰ Antistes, cum postulationem admittit, huiusmodi verbis vt solet, videlicet, prouidemus ecclesie vestre, prout postulatis, de tali persona, quam personam nominabit, vel, postulationem vestram admittimus, quæ est melior forma, illa autem forma tamquam absurdane vratur, videlicet, postulationem vestram confirmamus, si vero admittere noluerit, dicit, reijcio; Postulatione autem per Antistitem admilla, hoc ius postulatam sequetur, quòd alia confirmatione, aut electione opus non erit, si quidem hæc admissio confirmationis, electionisque vim, roboremque habet, et quapropter nec minus, quam electio ipsa examinanda est. ⁴¹ Ipsi tamen postulationi consensus non sic requirendus est, vt consensus electi querendum supra diximus, nam, cum ex postulatione ius ei nullum acquiri dixerimus, antequam admissi ab Antistite fuerit, ambitionis notam non effugerit, si antequam admissus fuisset, consensus factum præberet, et quòd si collegium, ne frusta eum postulet, forte cupiat, de eius voluntate certior fieri, non debentur modi, & verborum formæ, quibus voluntatem intentionemque suã declararet, nec tamen aperto consensu ambitionem manifestam præferat; puta, respondedo hæc, aut similia verba, non dissentio, quemadmodum etiã diximus supra in titulo superiore de electione, quò episcopum vero, ad alium episcopatum postulatam sui arbitrij non esse aiunt, nec dissentire posse, quare, cum eius petitur assensus respòsum hoc ei congruere, quòd neq; assentit, neque dissentit, ne, si assentiat

simpliciter, ambitionis, si vero dissentiat inobedientie vitio notetur, cum enim semel passus fuerit, se ad episcopatum assumi, & iam illi militat, sub titulo tali nomen dederit, iam poterit deinceps etiam inuitus, quocumque eum ecclesie vtilitas, vel necessitas vocat, transferri. ⁴² Postulatio autem simplex, seu non solennis est, quæ à collegio illi sit, sine cuius consensu promoueri non potest, quem collegium sibi dari optat, quia forsals illius interest, eum se inuito, non promoueri, vt, si monachus ad episcopatum promouendus sit, Abbatis vena in primis postulanda est, priusq; ad alia procedat, eaque licentia specialis esse debet, generaliter enim religioso concessa à prelato suo licentia, vt electioni, vel prouisioni, si quam sui fieri contigerit, assentiri possit, ambitionis vitio cum viam parat, nulla inuallidaque est, non tamen vt conuans quoque assensus huiusmodi licentiam accedat, desideratur. ⁴³ Item si filius patris venia non habita eligi pariter non potest, qui si postulationem admiserint, electione tamen, & confirmatione adhuc opus erit, longo enim interuallo hæc postulatio ab illa superiore distat. ⁴⁴ Postulationi similis, & electioni conuincta non nihil est nominatio, cuius pariter duæ sunt species, altera simplex, altera solennis, si simplex est, cū canonici, vel alij electuri, priusquam ad scrutiniũ faciendum se accingant, ipsi inter se aliquos ex omnibus nominant, tamquam eos potissimum eligi dignos à cæteris se iungentes, quæ admodum sterilis est nominatio, nec vlla cum postulatione affinitate coniungitur. ⁴⁵ Solennis tamen nominatio dicitur, cum collegium duos, vel tres, qui præstitissimi omnium videantur, vel plures seligit, quorum nomina in scriptis solenniter deposita ad Sum. Pontificem, vel alium, qui in hoc potestatem habeat, transmittit supplicans, vt eorum vnum ecclesie dare præsidem, vel ministrum velit, quæ nominatio à postulatione et cap. auditis. nu. 3. de elect. ⁴⁶ Hostiensis in sum. de postulatione. col. i. & seq. Ab. ubi supra.

a Ab. & alij in c. bona. i. & ij. eod. tit. 10. And. ca. cum monasterium. de elect. Siluest. eo. ver.
b c. scriptum ubi 10. Andr. Innoc. & Ab. de elect. Petr. Biaz. in tract. de elect. c. 35. col. si. in si. nu. 11. par. 3. c. Abb. in ca. gratum. eo. 17. d. ca. bona ubi Ab. nu. 18. & 27.
d Abbas in c. gratum. col. si. nu. 13. vers. in gl. si. & c. bong & c. i.
e Ab. in ca. i. ubi alij. extra eod.
f d. c. licet de transl. prelat.
g c. cupientes §. deniq; ubi glo. verb. consensum. eo. tit. in sex.
h Ab. ca. & si unanimiter. colu. 4. nu. 11. eo. tit.
i Ab. c. i. col. si. eo. tit.
k. clem. si. cod. tit.
l c. si religiofus §. i. eo. tit. in sex.
m Ab. ca. bone memor. nu. 8. eo. tit. & c. quod sicut §. super eo. num.

a Hofienfi. v. bi supra.

b di. ca. bona. mem. diximus supra.

c de. dispen. diosam. de in. dic.

postulatione discrepat in hoc, quia postulatione de vno tm hnt, nominatio a pluribus, hoc autem cum ea conuenit, quod, si solemniter est facta, ab ea rescilire non licet, sicut neque a postulatione superiori ia reddita, nisi praelatus ipse postulatib. vel noiantib. more gerere velit, quo casu et ipso postulatione, vel nominato repugnante retractatio tamen permittetur. b In causis super postulationibus proceditur simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij.

DE POTESTATE Electi. Tit. III.

EPITOME.

Quale ius per electionem quaeratur, an scilicet ius in re, an vero ius ad re, an actu an habitu, quibus in casibus electus nondum confirmatus administrare possit, seu propter absentiam superioris, seu ex licentia & privilegio S. Pontificis, vel consuetudine, seu ex dignitatis supremo fastigio, seu quia uti futura est administratio ecclesiae, aut alijs casibus, quae poena electi administrantis ante confirmationem: Quod electus non dicitur praelatus, sed ecclesia vacat, an electus possit sine licentia Pontificis Maximi ante confirmationem renuntiare.

SVMMA RERV M.

- 1 Electi matrimonium cum ecclesia iniitiasse dicuntur tantum.
2 Electi habent ius ad rem non in re.
3 Electione omnia quaeruntur praeter exercitium, quae confirmatione.
4 Compromissum de electione fieri non potest in praedictum electi.
5 Electus cogere potest praesulem, vt confirmationem faciat.
6 Rescriptum non censetur tollere ius ad rem quae situm electione.
7 Electi possunt administrare ante confirmationem, quando subsunt immediate Pontifici Max.
8 An electi qui absunt longa via a sede ap. possint administrare ante confir-

- mationem.
9 Legato praesente, qui confirmare potest, an remotus a sede Ap. possit ante confirmationem exercere.
10 Administrata per episcopum existentem in quieta possessione ante confirmationem valent.
11 Electus administrare potest, vbi superior cum eo actum gessit confirmationis vim habentem.
12 Ex licentia S. Pontificis administrare quis potest ante confirmationem.
13 Consuetudo sola facere non potest, vt electus administrare ante confirmationem.
14 Privilegio concedi potest, vt ante confirmationem aliquis administrare.
15 In secularibus dignitatibus consuetudo valet, vt ante confirmationem possit quis administrare.
16 Pontifex Max. administrare potest statim post electionem, quia non expectat confirmationem.
17 Imperator ex consuetudine administrat ante confirmationem.
18 Abbatissa administrat etiam ante confirmationem.
19 Prouisus a S. Pontifice administrat statim sine alia confirmatione.
20 Administratio quandoque conceditur ei, qui confirmari non potest.
21 Habens plenam administrationem in spiritualibus, & temporalibus a Papa, quod facere possit.
22 Electus mitiores poenas patitur, quam non electus.
23 Electus non dicitur de numero praelatorum.
24 Electi administrantis ante confirmationem poena.
25 Promotus nemo dicitur ante confirmationem, sed promouendus.
26 Ecclesia vacare dicitur, quam diu confirmatio electionis differtur.
27 Ecclesia non vacat in curia ubi mortuus est electus, sed vbi moritur, qui renuntiauit.
28 Electus transferri potest ad alium episcopatum.
29 Confirmatione irrita facti, si administrant per ignorantiam iuris eadem poena tenentur, ac si confirmati non essent.
30 Electi appellatione interdum venit etiam, qui solum confirmatus fuit, sed non consecratus.

- 31 Electus an renuntiare possit electioni, cui consensit, ante confirmationem.
32 Renuntiatio facta per electum ante confirmationem non nocet iuri quae sit per superiorem.
33 Quod procedit etiam in dignitatibus inferioribus episcopatu.
34 Denegata confirmatio nondum consecrato, multo magis denegantur electo nondum confirmato.

HI, QUI a collegio electi, designa- tique fuerunt, quamuis nondum cum ecclesia matrimonij contractum a iniisse dicatur, sed tantum initialis, A ideoque, vt dignitatis illius auctoritatem habere dicantur, confirmationem Antistitis sui, atque etiam, si plenam auctoritatem optant, consecrationem prius assequi, si episcopi sint, eos oportet, non tamen hoc interim, quo munus confirmationis differtur, omni prorsus commodo & auctoritate carent, imò & quaedam sunt, quae ex solo electionis titulo quaeruntur. Vbi enim quis de se factae electioni consensit, & ius ad ipsam dignitatem quoddam nanciscitur, licet nullum in re ius acquirat, vt frequentioribus sententijs traditum est, quamuis & nonnullis per sua sum sit, ex sola electione ius in re acquiri. c Id certum est, omnesque ferè consentiunt, nihil aliud accessio- nis ex confirmatione fieri nisi, admini- strationis exercitium, cuius tamen administrationis potestatem electione iam nactus erat. d Hoc quidem ex iure, quod habet, siue in re, siue ad re, consequetur electus, quod collegium non poterit in praedictum ipsius electi, de validitate illius electionis eo inuito compromissum facere, neque ab electione facta rescilire, a & quia pe- tere confirmationem ab Antistite suo poterit, quam si recuset facere, iniuria ei in ferre videbit, & maior ipso praelatus statuet et terminu, quo lapsa nulla facta confirmatione, confirmandi ius maior praesul ipse suscipiet, eum quod confirmabit, si dignus reper- fuerit, vt infra dicemus. e Item dictum est, tale ius, quod electione quaeritur, pontificis Maximi rescripto nullam de eo mentionem faciente nequaquam sublatum censeri, quamuis ele-

- a cap. licet. de translat. prela.
b c. dilectus. iunc. gl. de offic. lega. gl. c. cum Bertoldus vbi Fel. de re iudic. Rot. Cassador. dec. 18. de preb. & Rot. decif. 489. in cap. cum ad capitulum Abb. cons. quadragesimo septimo incip. videtur primo.
c cap. quam sit, vers. electus vbi Domin. & Phil. Fran. col. i. in princ. de elect. in sex. Dec. capit. postquam. colum. 2. vrsi. sed tamen extr. de electio.
h ctus nondum consensisset electioni.
7 Item hi, qui Pontifici Maximo proximè subsunt, neminique alij parent, possunt etiam ante confirmationem administrare, ne propter longam moram, quae hic cadere potest, dum a S. Pontifice confirmatio expectatur, aliquod interim dispendium forte ecclesiae patiatur, i quos exemplo & nonnulli opinabantur, posse electum administrare, vbi longo viarum intervallo disunctus est is, quem electus confirmationis causa adire habet, siue is trans alpes, & extra Italiam, siue etiam in Italia esset, cum extra Italiam curia Pontificis Romani existeret, & si tamè propinquus his legatus sit, a quo confirmatio munus assequi possint, quamuis sedes Apostolica longe absit, non excusabuntur, si interim ante confirmationem administrare non time- rint, cum nulla eis ratio suffragetur. l Item, si contigerit, episcopum ante confirmationem aliquid in spiritualibus, vel temporalibus administrasse, modò ex ecclesiasticis rebus nihil alienari, valebit, cum in quieta possessione fuit, & quamuis ipse impune abire non permittatur, vt olim diximus & infra dicturi sumus. Quandoque etiam absque alia confirmatione admi- nistrare
f c. postquam vbi Abb. & alij. de elect.
g Ab. c. nullus. de iure patronat. & c. ij. col. si. de conces. preb. cap. pastoralis de iure patronat. Dec. cap. postquam. colum. si. in fine. de electione.
h Domin. & Philip. Fran. in dict. capit. quam sit versic. electus. in princ. de electio. in sexto.
i cap. nihil, de elect. vbi gl. & doct. in cap. qualiter. eod. titul. & in cap. auaritia. de electio. in sexto.
k glo. dict. capit. nihil versic. administrat, vbi doct. & Philipp. Fran. dicto capitulo auaritia.
l doct. in capitulo, cum venerabilis. de consue. vbi Abbas. columna fin. Petr. Biax. dict. capit. 43. numero. 5. partis tertiae direct. electio.
m gl. dict. cap. nihil. versic. administrat.

d ca. noli. & c. nihil. de ele. ubi gl. & Doc. & gl. & doct. in cap. quanto distin. 63. vbi Cardin. Alex. Philip. Fran. capi. quam sit vers. electus. in sexto. Paul. de Citta din. in trac. de iure patronat. par. sex. art. 3. num. 24. Petr. Biax. in tract. de elect. ca. 8. par. i. Abb. & Felin. in c. super his. de accusat. Corrad. in tom. iud. ti. de elec. Berous capi. quoniam nu. 51. de offic. delega.

e Ab. in. c. c. inter. nu. 3. & 5. de elect.

a. c. transmissam. de elec. ubi Ab. col. 3. de elec. c. proposuit. de concess. preb. Phil. Fran. in d. c. auaritia. e. sup. gl. ver. cōfirmet. b. gl. c. sicut tuis. de Simon. e. cum nobis. de elect. Imol. in ca. qualiter. de elect. Philip. Fran. in d. c. auaritia. col. 2. & fi. c. Franc. ubi supra colum. fin. d. Phil. Fran. in d. c. auaritia. colum. 2. de elect. in 6. Ab. in d. c. transmissam. col. pe. 11 ver. tertio casu. & c. qualiter. num. 2. de elect. Innocen. & Hostiensis. in d. c. transmissam. Ab. c. post. qui ubi est Dec. de electione. e. Io. And. in d. c. auaritia. & in ca. cum uenerabilis. de consuetu. in i. gl. Oldra. conf. 146. incip. sic. Etum tale est. col. 2. Dec. c. postquam. de elect. col. pen. in fi. f. Ab. dic. ca. nihil. g. Bal. in Auren. habita. C. nesil. pro patre Ab. d. c. nihil. et d. c. postquam ubi Dec. h. c. in nomine domini. di. 23. gl. d. cap. nihil. ubi Ab. num. 10. i. gl. in data Sexti. ver. pontificatus. & gl. in probem. cle. k. extrauag. quia nonnulli. de senten. excom. Rip. in c. eam te. nu. 3. & 4. de refer. ubi etiam Felin. col. 6. nu. 6. l. gl. in cle. ne romani. de iurciuran. m. Ab. d. c. nihil. nu. 10. Oldrad. conf. 180. n. c. indemnitate. §. si verò. co. tit. de cle. in 6. o. Ab. c. nosli. col. i. de cle. gl. c. i. de cle. in 6. Innoc. c. cũ olim. de cau. poss. Ab. c. eam te. de refer. Fel. ibi. col. 4. in prin. p. cap. cum nobis. de elect. q. cap. is cui. de elect. in sex. r. Card. in c. quanto. dist. 63. Lancell. Corrad. in temp. ind. tit. electio ante confir. quale ius tribuat.

conferuetudo valeat, qui tamen Io. An. e deinde ab ea sententia recessit. e priuilegio quidem hoc habere quis potest, f vt non confirmatus administrat, F In fsecularibus dignitatibus tamen hac consuetudo non rejicitur propter diuerfam in eis militancem rationem. g Item constat, Pontificem Maximū, si mulatq; electus fuit, administrare posse, cum nemo sit ipso maior, a quo confirmationem accipere possit, vel debeat, h quamuis quibusdam persuasum sit, Pontificem Max. non posse hoc titulo appellari ante benedictionem, coronationem, & consecrationem, i qui tamē prædicta ratione meriti explosi damnatiq; fuerunt. k Item, Imperator statim post electionem administrare non prohibetur, l quod ex consuetudine inducitur a iur. m Item monialis Abbatis electa interdum potest non expectata confirmatione administrare. n Sed & is, cui a pontifice Maxi. prouisum fuerit, aliam confirmationem nõ expectabit, quòd huiusmodi prouisio electiõis, confirmationisq; vim habeat, quapropter poterit statim vel ex solis testimonialibus literis administrare. o Interdum quoque accidit, ei, qui ad confirmationem non admittitur, administrationem concedi, si vrgens necessitas, aut euidentis ecclesie utilitas id postulet, quamuis fortè iusta atas ei decisset, aliudve impedimentum simile obstaret, namque hos Pontifex Max. solet procuratores cum libera in spiritualibus, & temporalibus administratione constituere. p Is autem, f cui procuratio, seu administratio Cathedralis ecclesie plena & libera in spiritualibus, & temporalibus à sede Apostolica commissa fuit, cui soli hoc competit, potest omnia, quæ iurisdictionis episcopalis existunt, & quæ potest electus confirmatus exequi, & alienatione bonorū immobilium excepta, libere exercere. Illa verò, quæ ministerium consecrationis exposcunt, nisi fuerit episcopus, poterit episcopo absoluenti mandare. q Electus etiam hoc priuilegio gaudet, q in pœnis secum mitius agitur, quam, si electus non esset, fortè ageretur. r

Extra

23 Extra hos casus & similes verò electus in numero prælatorum esse ante confirmationem nõ dicitur, f quapropter & ingerens se administrationi spiritualiū, vel temporalium per se, vel per alium, etiam si Iconomi, vel procuratoris, vel Vicarij, aut commendatarij titulo, & prætextu, alioue colore se excuset, omni iure, si quod ei per electionem quæsitum fuerat, eo ipso, quo ad ministratum sese immiscuit, priuatus est. A neq; ante confirmationem p motus quis dicitur, sed prouidus. b neq; ei causa committi à curia solet, c & f ecclesia tam diu vacare dē, quā diu cōfirmatio electiõis idertur, f quapp si contingat, electum in curia decedere, dū fortè sedulus est, vt confirmatio nē allequatur, nõ tñ idcirco beneficiū seu dignitas à curia vacare dicitur, sed eo loco, vbi is mortuus fuerit, qui nūc sedem vacuā reliquit, cum ad posterius rem electionem ventum est. v hinc est, f quod electus tñ fuit, nõ phibetur a confirmationem ad aliū episcopum eligi, licet post cōfirmationē eligi nõ possit, e sed postulari debeat, vel iuris sup. eā quosq; quam contra eos, qui non confirmati administrant, statutam diximus pœnam, etiam hi sentent, quos confirmatio inanis, & irrita duntaxat conuertitur, tamen iuris ducti errore legitimam esse, iustamq; confirmationē opinarentur, nisi in facto tantum lapsi fuissent. f Sciendum est autem, saepe electi appellatiõnem eum quoq; intelligi, qui confirmatus, sed nondum consecratus episcopus fuit. g

31 Dubitatu est, f an electus post consensus, electioni præstitum, ante confirmationem tamen, possit abiq; Pontif. Max. autoritate electioni suæ renuntiare: quæ fuit vetus quæstio non leuis negocij, cum plures antiqui doctores, quos vocat Archidiaconus, h tradiderint, ad eundem ius ex electione ante confirmationem quæri, vt nihil impedimento sit, quominus id sine Pontif. Max. autoritate, & venia repudiari possit, quandoquidem ita consolidatum non est, quin legitima exceptione opposita conuelli possit, quapropter non vno in loco decretalium Epistol. cernere est, Pō. Romanos, cum ad eos negocia hmoi, quibus electionem suā

aliqui acceptam iam resignabant, deuoluta fuerant, conuenientibus oculis pertransisse, i quòd sanè facilius admittitur, quatenus electi personam, & præiudicium spectat, verum vt Antistiti superiori vllum præiudicium asserre talis renuntiatio possit, non admittitur, f quocirca, si negocium ad Antistitem sit iam delatum, & cōtra electum aliquid proponatur, quod electionem infirmet, electoresq; eligendi potestate priuet, quamuis electus possit eam electionem quò ad se repudiare, nihil tamen ea renuntiatio Antistiti oberit, quin super oppositis veritatem inquirere, eisq; competis eligere, & prouidere non secus possit, q̄ si nulla repudiatio facta esset, f quod non solum in episcopatibus, sed etiam in alijs dignitatibus inferioribus procedere certum est, nam & hi possunt in sui præiudicium dignitatem sibi collatam in manibus electorum resignare absque Antistitis licentia. x

Ex superioribus autem, cum videas, nihil ferè electum posse ex his, quæ episcopus iam confirmatus potest, longè facilius credes, multò minus aliqd posse ex his, quæ episcopo ipsi iam confirmato nondum tamen consecrato, denegantur, de quib. in frā, & quos huc veluti ad rem spectantes transferre poteris.

DE CONFIRMATIONE, & confirmati potestate. Tit. III.

E P I T O M E
 POST QUAM edocuit, quibusnam ius spectet confirmandi, & quib. in locis, tradit proximè, quibus temporibus confirmatio petenda sit, siue à Pontif. Max. siue ab alio prælato inferiore, & quomodo fiat temporum supputatio, quæ nam sit capituli, item quod sit electi, vel eorum, qui se confirmationi opponunt, negocium, dum de confirmatione habenda, vel repellenda tractatur, quid item in postulationibus, dum earum admissio petitur. Qualem citationem præcedere confirmationem oporteat, quod sit præsulis officium prius confirmet, quæ examinatio faciendā,

H h quæ

a. c. cum quæ. §. i. de prob. in 6. c. auaritia. de cle. in 6. v. bi not. b. c. super his, ubi Ab. de accu. Dec. c. postquam. nu. 4. de elect. c. Hier. Paul. i. pra. cap. f. x. d. Bia. in dire. c. 3. 5. pa. ij. nu. 4. ex Ab. c. si. c. ij. de postu. pralato. e. gl. cle. i. ver. collatio, vt li. pen. Phil. Frā. in ca. q̄ sit. §. electus. de cle. i. 6. Dec. c. postquam. co. ti. col. lum. pen. f. glo. in c. fin. uer. ian. c. i. me. de cle. i. 6. Sil. ver. cōfir. re. 8. vtrū cle. g. c. tua, & his quæ si à pral. Ab. c. nosli. n. 3. vlt. no. de cle. Fel. c. eā te. de refer. h. Archi. c. si quis epis. 7. q. i. et c. quanto. dist. 63. i. c. ij. ubi glo. ver. renuntiauit. et Ab. nu. 1. i. de resti. in inte. Fel. c. cũ Bertroldus. de re iud. Dec. c. postquam. co. pe. ex. co. ver. et benesacii. k. c. si elect. v. bi gl. ver. renuntiat. et Io. an. et Frā. de cle. i. 6. et ibi et Io. Do.

quæ oppositiones, & quo tempore admittantur, quam auctoritatem confirmatus adipiscatur, quid si post confirmationem in possessionem inductus non fuerit.

SVMMA RERV M.

- 1 Confirmandi electionem ius ad quem spectet.
- 2 Legati de latere qui confirmare possint.
- 3 Legati de latere parces utuntur potestate confirmandi, & quare.
- 4 Confirmare potest quis licet nondum sit consecratus.
- 5 Superior non potest denegare confirmationem iure petitam.
- 7 Confirmatio fieri potest ubique.
- 9 Mortuis electoribus electio tamen confirmari potest, si alij electoribus successerint.
- 8 Confirmationem petens non propterea videtur ambitiosus.
- 9 Tempora confirmationi petenda, quæ statuta sunt olim, & quæ hodie.
- 10 Tempus nullum præfixum erat olim in confirmatione petenda.
- 11 Confirmatio peti debet intra menses tres ex constitutione Gregorij.
- 12 Confirmatio potest peti etiam per amicū sine mandato.
- 13 Confirmatio à Pontifice Max. impertienda quanto tempore sit petenda ex Nicolæ constitutione.
- 14 Nicolai constitutio plenior, quam Gregorij in concedendis temporibus petenda confirmationis.
- 15 Itineris spatium quomodo dimetiatur, & quantum tempus exigat.
- 16 Temporum qualitas consideranda est, in dandis spatijs pro itinere.
- 17 Personarum ratio habenda in concedendis temporibus.
- 18 Viginti dierum spatium ad presentandum iurâ S. Pontifici.
- 19 Accedens ad curiam Ap. causa confirmationis non debet discedere sine licentia negotio imperfecto.
- 20 Impedimento cessante eadem tempora statuantur quæ à principio ad confirmationem petendam.
- 21 Collegium mittere debet ad curiam Ro. pro confirmatione.
- 22 Missis à collegio pro confirmatione unde subministrari debeant expensæ.
- 23 Bona prælaturæ non sunt alienanda, vt

- subministrarētur expensæ his, qui mittuntur ad curiam pro confirmatione.*
- 24 Capituli pœna non mittentis ad curiam pro confirmatione.
 - 25 Electione celebrata in discordia, quis mittere teneatur ad curiam, & quorū sumptibus.
 - 26 Opponentes electioni, quis persone electæ, quid agere debeant.
 - 27 Electione plurium facta in discordia, qui teneantur ad curiam, pro confirmatione.
 - 28 Capitulum cur mittere debeat homines de capitulo non exteros pro confirmatione.
 - 29 Archieps & eps non tenentur ire personaliter ad curiam opposituri cōtra elect.
 - 30 In admissione postulationum quid servandum.
 - 31 Postulati non tenentur prestare assensū postulanti.
 - 32 Postulati nō tenentur mittere ad curiam suis expensis.
 - 33 Confirmationi, seu electioni obijcere possunt omnes, quorum interest.
 - 34 Adversarius citandus est in confirmatione.
 - 35 Edicta generalia proponenda in confirmatione.
 - 36 Ordinarij tantum tenentur citare et edicta proponere, non legati, aut S. Pontifici.
 - 37 Confirmatio facta cum reservatione iuris tertij non exigit citationem, vel edicta.
 - 38 Superior examinare debet personam electam, & electionem licet nullo contradicente, & quomodo.
 - 39 Electi morum probatio ubi perquirenda.
 - 40 Adversarius quem constat, nullum ius habere, citandus non est.
 - 41 Edicta competentem terminum habere debent, nec debent auelli nimum cito.
 - 42 Edicta à quo presumantur refixa.
 - 43 Elapsis terminis edictorum, an & quando possit rursus obijci cōtra confirmationem.
 - 44 Iusta causa potest quem admittere ad opponendum etiam post confirmationem.
 - 45 Quod semel excussum fuit ante confirmationem, non debet amplius opponi.
 - 46 Prælati confirmantis indignum pœna.
 - 47 Casus quibus opponi potest post confirmationem.
 - 48 Consecrationem petenti obijci possunt etiam quæ ante opponi non poterant.
 - 49 Nisi opposita semel excussaque fuerint.
 - 50 Confirmatio facta post appellationem interpositam ad sedem Apostolicam est nulla.

Secus

- 51 Secus si ad alium prælatum inferiorem appellatum fuerit.
- 52 Confirmatio non est necessaria si ille contulit, qui habet ius confirmandi.
- 53 Prouisi à Pont. Max. non indigent confirmatione.
- 54 Confirmatione irritata non propterea irritatur electio canonica.
- 55 Prælatus superior confirmationem irritans debet exprimere causam.
- 56 Confirmatio cessat in dubio potius sub vitio, quam vitio electionis irritata.
- 57 Prælato recusante facere confirmationem quid agendum.
- 58 Confirmatus administrare potest, & cur non prius, aliaque ei per confirmationem questæ.
- 59 Episcopi appellatione venit confirmatus in materia iurisdictionali.
- 60 Confirmatus non administrat ea quæ sūt ordinarij.
- 61 Confirmatus debet possessionem adipisci priusquam administrat.
- 62 Possessor, seu beneficiarius principis secularis non attenditur iure nostro.
- 63 Confirmatus an possit ante adeptam possessionem administrare.
- 64 Casus in quibus ante adeptam possessionem confirmatus non administrat.
- 65 Consuetudine an effici possit, vt confirmatus non possit administrare ante possessionem adeptam.
- 66 Ad existentem in possessione confirmatus non administrat sine possessione.
- 67 Confirmatus inductus in possessionem post appellationem an administrare possit.

CVRARE igitur debet, qui ad aliquam præfecturam electus fuit, si matrimonium cum ecclesia ratum esse cupit, & si administrationem ipsius vult, vt confirmationem electionis à suo Antistite impetret, illi enim confirmandi ius spectat, cui illa dignitas immediatè subest, cuius electio confirmari potest, quapropter electionem dignitatis episcopatus inferioris confirmabit episcopus adhibito capituli sui consilio, sede autem episcopali vacante confirmabit capitulum, A episcopi confirmabit Metropolitani, Metropolitani Patriarchæ, ipsum denique Patriarcham Pontifex Rom. b eos vero, qui soli Rom. Pontifici immediatè parent, ipse Rom. Pont. confirmabit,

- c quamuis inferiores episcopis sint, c
- 2 Legatus quoque de latere, cum præceteris omnibus post Romanum Pontificem in decreta sibi prouincia imperium habeat, Archiepiscoporum, Episcoporum, & exemptorum electiones potest ex legationis officio confirmare, quod tamen alijs inferioribus legatis non permittitur, nisi à sede Apostolica specialiter eis id concessum sit, d
- 3 sed & ipsi quoque legati à latere hac confirmandorum exemptorum potestate parces utuntur, ne forte sedes Apostolica id egregerat, e Nec tamen idcirco potestate confirmandi quis carebit, licet consecratus nondum fuerit, modo sit confirmatus, vt infra dicemus. † Nec recusare potest is, ad quem ius confirmandi spectat, quominus confirmationem petitam impertiat, si nihil legitimum obstat, quominus confirmatio fieri debeat, f
- 6 Potestque confirmatio vbiuis locorum fieri, non pœna & in ecclesia, & de mo, & pro tribus, rectius tamen & honorabilis pro tribus, & nec non, quod nondum facta fuit, electio, confirmari poterit, h & quævis illi, qui elegerunt, amplius superflites non sint, modo eorum loco alij successerint, confirmatio nihilominus fieri poterit, i
- 8 † nec vereatur electus ambitionis notam, in confirmatione petenda, cum non tam proprium, quam ecclesiæ negotium confirmationem petendo agere videatur.
- 9 Certa autem confirmationi petenda hodie tempora statuta, & distincta sunt,
- 10 quibus n. olim nullum tempus diffinitum esset, sed tantum compelli electus ab Antistite poterit, ad confirmationem petendam, & nullam electionis iacturam ob legnitatem in petenda confirmatione pateret, k Grego. X. tamen in concilio generali Lugdunensi prospiciens, q̄ sit ecclesijs ipsarum dispensatio vacatio, animarumq; salutis contraria, constituit, l vt electus intra menses tres post consensum electio de se celebrata prælitū, confirmatione ipsius electionis petere non omitat, q̄ si iusto absq; impedimento, puta, corporis agitudine, viarum discrimine, Pont. Max. alteriusve prælati, qui confirmandi ius habet, eopia deficiente, aut frequē

Flh 2 ti

a c. cum olim. de maio: & obe di. Reb. in pra. beneficii. de de nolu. nu. 88.

b Ab. c. cum ecclesia. nu. 8. de ele. siluest. vcr. confirmatio. §. 3. quari tur.

c ca. nihil est de elect.

d c. si Abbatē. §. i. de elec. in 6. Ab. d. c. nihil. Pet. à Bia: c. 43. part. ij. direc. elect.

e Spe. in ti. de lega. §. nunc ostendendū. ver. si. 2. & vers. sed nūquid poterit. Pet. Bia: c. 44. par. 3.

f Ab. c. post q̄. nu. 1. eo. tit. de elect.

g Io. Firma. in tra. de epis. li. ij. par. tertia i. par. prin.

h Io. Fir. vbi sup. nu. 4. Pet. à Bia. vbi sup. ex Bal. in l. ex placito. C. d. rerum permu. in l. si in initio. C. de Codic.

i Pet. Bia. et Firma. vbi su.

k gl. si. d. cap. quam sit.

l d. cap. quam sit. vbi glo. fin.

ag. d. c. quam sit. vgr. petere. Fely. c. non mul. li. §. i. vnt. et a. li. nu. 45. vgr. et procedit. de rescip.

b. c. cupientes. de elect. in 6. 12

c. l. vicensa mil. lia. ff. si qs. cau. rio. l. ij. ff. de verb. sign. gl. in ca. present. §. loca. ver. legales. de praben. in 6. §. glo. in d. c. cupientes. ver. commod. 13

d. gl. d. cupientes. versic. sine fraude.

e. gl. d. c. cupientes. ver. commo. de.

f. d. c. cupientes §. quod si p. v. g. in. vbi gl. v. quind. et ibi et Phil. lip. Franc. 14

g. d. c. quod si p. viginti.

h. gl. c. quam sit.

i. c. si post qua. §. si vero, de elec. in 6.

K. d. c. si post. quam. in si. de. elect. in sext.

ri curia mutatione, aliove simili face. re omiserit, electio illa ipso iure uirib. vacetur, cur enim tata desidia in tan. to negocio feratur, quandoquidem no. amplius in eo desideratur, quam vt hoc spatio trimestri petat, conqueren. di forte locus non deesset, si non vt pe. teret tantum, sed etiam, vt confirma. tionem obtineret, desideraretur, que etiam facilior sit, cum & amicus peo. petere confirmationem etiam sine ma. dato possit, modo sequuta confirmatio. intra id trimestre tempus rata habeat. tur. A

Verum Nicolaus Quintus hanc constitu. tionem Gregorij non omnino probauit. b. In cathedralibus enim, & regula. ribus ecclesijs, quartu. prefecti a Pon. tifice Max. confirmationem habere, & consequi debent, alio modo tempora confirmationis petenda partiti est; Quis enim confirmationis causa Pon. tificem Maximum adire tenentur, vel quia forte sedi Apostolice immediate subiecti sunt, vel quia interposita ap. pellatio ad sedem preedictam negociu. confirmationis deuoluit, mensis ter. mino imprimis post prestitutum electio. ni consensum, vel post habitam de elec. tione notitiam, si eam debito tempo. re oblatam non fuisse contigerit, po. tiuntur, quo mense ad sedem Aposto. licam iter capere debeant, post quod alterum quoque spatium conceditur ex itineris longinquitate moderandu., quo post arreptum iter electus ad Ro. manam curia peruenire possit, in quo plenior hac Nicolai, quam preedicta Gregorij prouiso fuit, si quidem, vbi non est eadem viarum dimensio, non poterat eadem, vni formisque tempo. rum meta prescribi, cum trimestre te. pus alijs nimium prolixum, alijs ni. mium breue iudicari posset, absurdu. que videretur tantum temporis ei, qui a Florentia, vel Bononia confirma. tionem petiturus Romam accedere te. netur, quantum ei, qui ex Hispanie ma. gis remotis partibus, vel Britannie, aut etiam ex India ad eandem sedem profecturus est, equius igitur, magis. que rationi consonum fuit, distantie locorum, atque etiam qualitatis perso. narum rationem habere, atque ita mo. do breuius, modo plixius tempus sta.

tuere, pnam viarum intervallum vi. c. dies vult, c. ab eo domicilio (si duo. domicilia electus habeat) vbi reperitur, cum electioni de se facta conten. d. sit, computandos, non etiam tem. porum ratio negligenda est, an videli. cet, aeterna, an hiberna sint, an iugi im. bre impedita, an celo sereno propitia, 17 In primis quoque personarum, & va. letudinis, atque aetatis ipsarum ratio habenda est, nam plus temporis seni, & valetudinario, aut delicato homi. ni, quam iuueni, & sano, fortiq; conce. dius equumq; postulat. et post hoc. 18 vero pariter idem iam omnibus ter. minis viginti dierum conceditur, quo termino electi coram sede Apost. cum actis, iuribus, monumentisque suis se. stant, vel impediti, quominus sistere. se possint, vt eo saltem termino impedi. menti causam proponant, quam, si admissa fuerit, coram Sum. Pontifice, aut eius in hoc delegato, alio u. quin. decim dierum termino probent, eum. enim terminum ipsum, nec breuiore, f. aut longiore statuere iudex tenetur, cum a iure presinitus sit, quamuis ius. dicentis pronuntiatione, & facta con. cedi eum oporteat, que statuta si ele. ctus non obseruauit, vel causa impedi. menti probata procuratorem instru. tum, idoneumq; no. dederit, aut sub. lata impedimenti causa se ipse non sti. terit, omni iure ex electione qua sito, 19 g. priuatus erit, nec illi proderit postea sequuta per imprudenciam confirma. tio. h. Quibus addidit Bonif. VIII. i. vt, qui. tad sedem Apol. negocium electionis profecturus profectus fuit, non de. beat inde sine licentia recedere, prius. quam id negocium sit finitum, hacq; interpretatur fuisse preedicta Con. sili. Nicolai mentem, dum exigit, vt ne. gocium profectur electus, qui vero abiq; licentia recesserit, eo ipso electio. nis illius commodo careat omnino. Item prescriptis locus sit, que de ve. niendo, & mittendo ad sedem Ro. sta. tuta sunt, etiam, cum ab electionis co. firmatione, vel facta promissione p. eu. ad quem propter inferiorum neglig. tiam fuerat deuoluta eligendi potestas, K. ad eandem sedem appellatum fuit. x. Impe.

Impedimenti autem allegati, & pro. bati causam vbi cessare contingat, ita vt ipse electus personaliter compare. re debeat, vt diximus, eadem feret tem. pota omnia consequetur, que princi. pio habiturus fuisset, nempe mensum ad se preparandum, aliudque tempus arbitrarium, quo iter susceptum confi. cere posset, & dierum viginti ad dedu. cenda coram Pont. Max. omnia iura monumentaque sua, si tamen impedi. mentum eiusmodi fuisset, quod pot. uisset iter tantum, non simul etiam, que ad faciendum iter, parantur, im. pedire, mensis illius spacium primum a frustra hoc casu peteretur. A Non solum autem ipsi electi ad sedem Apostolicam, vt electionis causam p. sequantur, accedere debent, sed pre. terea etiam, vt diligens questio super electionibus, eligentibus, & electis al. ijsque preedicta contingentibus, & ple. na instructio haberi possit, ipsorum ex collegio duo saltem de causa, & ne. gocio optime instructi, vbi concordia. bus votis, id est, si nemine discrepante electio celebrata fuit, ab ipso collegio ad sedem Romanam infra idem tem. pus, quo & electi ipsi illuc ire tenen. tur, transmittendi sunt, cum mandato collegij, vel literis attestantibus, hoc eis datum esse negocium, quibus tunc. dem ab ipso collegio sumptus in hoc necessarij suppediandi erunt de bonis ad prelatum ipsius ecclesie, de cuius electione agitur, pertinentibus, vbi di. creta sint, alioquin de communibus, vel per ipsum capitulum aliunde pro. uisit, vbi ex discretis, vel communib. bonis copia non suppetat, imposito. riam, vbi id necessitas exigat, clericis omnibus diocesis (quandoquidem & eorum salutem agi certum est) caritati. uo subsidio, non tamen bona ad pre. latum pertinentia propter hanc cau. sam alienari poterunt, sed fructus du. taxat, vel pecunia potest mutuod acci. pi, ab ipso electo postea restituida, b. si vero collegium ad curiam non tran. smiserit, processum illum amplius p. sequi non poterit, quod tamen electi nullum preiudicium faciet, & preterea beneficiorum fructibus, que in di. cta ecclesia obtineat, totum triennium priuabitur, neque excusatio illa admit. 20. 21. 22. 23.

tetur, quod electi, vel opponentes mit. tere, vel venire, aut expensas sustin. strare contempserint, cum multi casus contingere possint, quibus impedi. ri potuerint electi, ne venirent, ideoq; priuati electionis iure non sint, Pont. c. seqq; Maxi. omnino instruendus sit, c. excusari quidem collegium poterit, vt procuratorem extraneum mittere possit, propter collegij raritatem, aut contradicentium, ne sine cultu eccle. sia maneat, vel hostium incursum, ino. d. piam, egritudinem. d. Sin vero in discordia electio vna, vel plures celebratae fuerint, duae saltem persone ex qualibet discordiam parte, aut etiam ex parte electi pariter duae, vbi vna electio tantum celebrata sit, transmittenda ad curiam erunt, & sumptus huiusmodi onus ad ipsum electum, vel ad electos, si plures sint, pertinebit, quas si exhibere contempe. rint, nisi inopia pro qualitate negocij eos excusaret, omni iure ex tali electio. ne ipsius questio priuandi erunt, & po. terunt tamen etiam ipsi electores ad subministrandas huiusmodi expensas cogi, si electi, vel non possint, vel no. lint eas subire, singe enim aliquem ex Franciscana familia religiosum virum electum fuisse, cui nemo ignorat, pau. pertatem rerumque omnium summam inopiam indictam esse. f. Qui vero huiusmodi vnus persona electioni se opposuerint contra per. sonam, vel formam aliquid adducen. tes proprijs opponnentium expensis, cum actis monumentisque suis plenè de negocio instructi se ostendere eod. em tempore electis presinito in Ro. mana curia debent, vt ibi, vel nego. cium plenè instruere, vel Romanam sedem edocere possint, an ecclesia. rum utilitate pensata, alijsque inspe. ctis circumstantijs expediat, causam ad probationes habendas, aliave absolu. da alibi demandare, vt testium forte, vel instrumentorum, quorum traductio per longas vias difficilis forte, & peri. culosa erat, probatio non adimeretur, an vero aequitati magis congruum vi. deatur, partes ipsas potius cogere, vt in curia ipsa testium, instrumentorum que probationes suggerantur, e sed, si non vnus, sed plures discordib. votis.

a. d. c. cupientes §. in super. vbi gl. versic. p. a senaurit

b. d. c. cupientes §. ad hac. vbi gl. ver. ali. unad. & io. an. & Phil. Fran.

c. §. vel si per. sonas. in d. ca. cupientes. ver. bo electi.

d. d. §. vel si p. sonas. vbi glo. ver. alia iusta.

e. d. c. cupientes §. si vero. ver. impoten. tia. vbi Doct. Archidia. Do. mi. Phil. Fran. Oltr. con. 25.

f. gl. & docto. vbi sup.

g. d. c. cupientes §. si vero. ver. & quando vnicus.

a gl. d. c. si vero. verbo unicus, ubi doct.

b d. c. cupientes. §. ad huc.

c gl. in d. c. cupientes. §. si vero. verb. opponens.

d d. c. cupientes. §. denique ubi gl. in ver. consensum, & ver. instructe.

e d. c. cupiet. §. denique. ubi gl. ver. alligati.

f Domin. c. ut circa. §. i. de electione in 6. Fel. ca. super his. nu. 14. & 15. de accus. post Io. de ana. ibi. Folle. in prac. cri. can. pa. ij. indic. ver. aut criminib. specificatis. nu. 6.

g Inn. Ab. Io. Ana. in c. sup. his. de accus. Folle. in prac. cri. can. par. ij. indic. ver. aut criminib. specificatis. nu. 6.

h c. si. de elec. in sex.

i Crau. consil. 177. col. ij. nu. 3. & seq.

k Crau. consil. 177. nu. 5. ver. §. 6. respōdeo.

electi fuerint, frustra desiderabitur, ut illi appareant, qui electioni facere negotium volunt, quia ex ipsorum congestu, qui electi sunt, inuicem disceptantium spes est, veritatem negocii in lucem prodituram, & ex instructio ne eorum, qui de collegio mittuntur, hi vero, qui extra collegium opponere contra electos volunt, utique accedere ad sedem tenentur. A

18 Idcirco autem eos ipsos ex collegio ad sedem Romanam accedere canones iubent, nec satis esse, quamvis procuratores instructos mittant, ubi ipsi venire possunt, quia procuratores ut plurimum absentes constituuntur, processusque ignari. b. f. Archiepiscopus tamen, vel episcopus electionem probaturus, ne suam hac causa ecclesia deletere cogatur, ipsi accedere non tulerunt, sed procuratorem de negotio instructum mittere possunt. c

30 In postulationibus quoque, cum ad Antistitem admittenda afferuntur, eadem feret, quae de confirmandis electionibus diximus, locum habent, quapropter & postulationem intra octo dies postulari praesentare, & postulantem, oppositumque venire, vel personas instructas mittere, & postulati ipsi pariter comparere, si non dissenserint, eisdem modis, & formis tenentur, quos modo in electionibus diximus, eadem cautione adhibita, an cōcorts, an in cōtrouersia electio facta sit, & eadem pena locus facientes adstringit, nisi f. p. postulati nec suis postulationibus prestare assensum, quia (ut titulo superiore docuimus) vitio non carerent, nec sumptus aliquibus personis, ut postulationem admitti procurant, suppeditare tenentur, quia hoc exensarum onus postulantes tenent, eadem adhibita distinctione, concordis, aut discordis postulationis, ut in electionibus dictum est. d. Quae tamen de his dicta intelligantur postulationibus, quas ordinum, vel aetatis, vel natalium, aut similibus defectus desiderabat, nō de his, quas fieri oporteret, eō quia cū alijs ecclesijs alligati essent; Pontificis Max. veniam idcirco exposcebant, in his. n. veteris iuris constitutio obseruanda est, cuiusmodi sunt episcopi, alijsque superiores.

31 g. Inn. Ab. Io. Ana. in c. sup. his. de accus. Folle. in prac. cri. can. par. ij. indic. ver. aut criminib. specificatis. nu. 6.

32 d. c. si. de elec. in sex.

33 f. Sciendum est autem, non eos tantum, qui ex eo collegio sunt, verum etiam, eidem parochia subiectos, & omnes, quos ecclesiae illius cura tangit, posse aduersus electionis formam obijcere, & hinc etiam secularis princeps inueniens coniuurationem, aut seditionem, ob potentiam forte cognatorum electi audietur, haec in confirmatione obijciens, imo, & quotiescunq; haec contra omnem auaritia suspicionem obijcere eum constet. g

34 h. Igitur, qui confirmatiois causa aditur, Antistes, seu ex iure ordinario, seu ex privilegio, seu ex delegatione hoc ius habet, vel consuetudine, manus electo, ut eum confirmet, non t. prius imponet, quam confirmandi aduersarium, id est eum, qui ab alia parte electus fuit, vel qui sese opponit, nominatum vocat, ut certo ei praefixo termino competenti compareat, si quid contra electum, ne confirmetur, opponere velit, in medium prolaturus, ubi

35 i. vero nullus contra electus sit, nullusque opponere se ostenderit, generaliter tamē edictis in ecclesia, in qua electio facta est, proclamari debet, ut si qui opponere velint, compareat termino ex locorum distantia, & personarum, vel negotij qualitate moderando, in his. n. omnis confirmatio irrita inanisque foret. h. Quae tamen f. forma proculdubio Pontificem Maximum; ubi ab eo petitur confirmatio, nō adstringit, sed nec Pontificis Maximi legatum, ordinarijs igitur duntaxat lex praescripra non alijs videtur. i

36 i. Si tamen confirmatio facta fuerit nulla citatione, aut edicto, vel proclamatione praemissa, sed iure tamen tertij seruato, aut sub ea conditione, si nullum aduersario ius competat, non erit vitiosa, aut inutilis confirmatio, cum nullum aduersario, neque in proprietate, neque in possessione praedictum ferat, quae si ex ordine intellectus videatur decretatio, quod super iuribus aduersarij cognoscatur, quod contingere tunc potest, ubi aduersarij, quos citari oportet, tales sunt, qui extra prouinciam, in qua morantur, ad locum, ubi Praesul moram facit, trahi non possunt. k. Sed, & si nullus post praefixa in citationibus, vel edictis tempora sese opposuit,

37 k. Sed, & si nullus post praefixa in citationibus, vel edictis tempora sese opposuit, set, confirmationis impediēda causa, f. non debet tamen ex hoc Antistes officio suo deesse, sed de electi moribus, & qualitate, & scientia se inquirere, & examinare, a testibus eum iuramento, atque etiam absque iuramento, si iudicabit sic expedire, examinatis, imo, & soli famae, vel literis testimonialibus poterit iudex fidem adhibere. b. Vitae autem, & castitatis eius certior ut fiat, ex loco, ubi conuersatus fuerit, qui confirmationem petit, probationes sumēderunt. c. Quandoque etiam, licet aliquis se aduersarium declarauerit, quia, vel ab aduersa parte electus fuerit, vel contra electionem aliquid opposuerit, non tamen citari eum oportebit, ut si constet, nullum ipsi ius opponendi competere, cum enim inuito multo magis eo ignaro & non vocato fieri confirmatio potest. d. Proponendis autem edictis cauetur is, qui confirmationem quaerit, ne, dum cautus nimidum esse vult, male sibi cautum inueniat, t. nam, si vel nimis brevem edicti terminum sibi procurauerit, vel edictum rescit, auferturque, curauerit, ne ad plurimum notitiam perueniret, confirmatio ipsius nulla, irritaque erit. e. Si vero ambigatur, an electi actu id molientis, ne quis contra eum se opponat, an vero aduersarium, & competitorum fraude, ut electo hanc, quam ipsi admiserant, culpam veluti in eo magis verisimilem obijcerent, edictum & proclamatio ante die resixa sit, eorum hoc negocium iudicantis arbitrio committendum existimo; qui iudex electi, & aduersarium, & competitorum mores, & qualitates prudenter aestimans, & librans, quod aequum fuerit visum statuet.

38 a. ca. cum nobis. §. bis igitur, ex. de elect. & c. nihil est, in prin. §. i. eo. tit. de elect. & c. venerabilem ver. est enim. b. Ab. c. i. in fi. de postulat. pra. la. & c. postquam. nu. 5. & ca. cum nobis. de elect. c. ca. si postquam. ex. de elect. d. Roman. conf. 483. incip. dubitatur primo, col. 4. numero. 15. & 16. Sebast. Sap. in apo. ad Ab. in c. cum olim. de causa possess. col. fin. uer. ipso iure.

39 b. poterit iudex fidem adhibere. b. Vitae autem, & castitatis eius certior ut fiat, ex loco, ubi conuersatus fuerit, qui confirmationem petit, probationes sumēderunt. c. Quandoque etiam, licet aliquis se aduersarium declarauerit, quia, vel ab aduersa parte electus fuerit, vel contra electionem aliquid opposuerit, non tamen citari eum oportebit, ut si constet, nullum ipsi ius opponendi competere, cum enim inuito multo magis eo ignaro & non vocato fieri confirmatio potest. d. Proponendis autem edictis cauetur is, qui confirmationem quaerit, ne, dum cautus nimidum esse vult, male sibi cautum inueniat, t. nam, si vel nimis brevem edicti terminum sibi procurauerit, vel edictum rescit, auferturque, curauerit, ne ad plurimum notitiam perueniret, confirmatio ipsius nulla, irritaque erit. e. Si vero ambigatur, an electi actu id molientis, ne quis contra eum se opponat, an vero aduersarium, & competitorum fraude, ut electo hanc, quam ipsi admiserant, culpam veluti in eo magis verisimilem obijcerent, edictum & proclamatio ante die resixa sit, eorum hoc negocium iudicantis arbitrio committendum existimo; qui iudex electi, & aduersarium, & competitorum mores, & qualitates prudenter aestimans, & librans, quod aequum fuerit visum statuet.

40 c. quae nuper post confirmationem intellexerit, non est ab opponendi potestate summouendus, saltem, ut electum accuset de crimine, vel denuntiet, i at, f. si ante confirmationem fuerit iam propositum, & excussum id, quod electionem vitare poterat, ac si per eo fuerit pronuntiatum, cessabit iam omnis talia deinceps opponendi spes. k. Praefectus tamen ipse, qui aditur confirmationis gratia, si indignum per incuriam confirmarit, cum, (ut supra diximus) etiam nemine petente illius vitam, & mores diligenter examinare tenetur, à perceptione sui beneficij t. diu suspendetur, quamdiu Antistiteus videbitur, & primi in eam dignitate successoris confirmandi potestatem amitteret, grauiusque etiam sui praesulis ordinarij arbitrio punietur, si per malitiam id admiserit, praesertim, si non vitae integrum hominem, vel non legitime aetatis, vel modice scientiae confirmarit. Qui vero sic fuerit indignè confirmatus, promotione illa deijciatur. l.

41 e. Quae tamen f. forma proculdubio Pontificem Maximum; ubi ab eo petitur confirmatio, nō adstringit, sed nec Pontificis Maximi legatum, ordinarijs igitur duntaxat lex praescripra non alijs videtur. i. Si tamen confirmatio facta fuerit nulla citatione, aut edicto, vel proclamatione praemissa, sed iure tamen tertij seruato, aut sub ea conditione, si nullum aduersario ius competat, non erit vitiosa, aut inutilis confirmatio, cum nullum aduersario, neque in proprietate, neque in possessione praedictum ferat, quae si ex ordine intellectus videatur decretatio, quod super iuribus aduersarij cognoscatur, quod contingere tunc potest, ubi aduersarij, quos citari oportet, tales sunt, qui extra prouinciam, in qua morantur, ad locum, ubi Praesul moram facit, trahi non possunt. k. Sed, & si nullus post praefixa in citationibus, vel edictis tempora sese opposuit,

42 l. Extant & nonnulli casus, quibus etiam post confirmationem electo obijci aliquid potest, namque omnis obiectio, quae nullam esse electionem declarat, modo incontinenti probanda offeratur, admitteatur, ut, si per simoniam celebrata

a ca. cum nobis. §. bis igitur, ex. de elect. & c. nihil est, in prin. §. i. eo. tit. de elect. & c. venerabilem ver. est enim. b. Ab. c. i. in fi. de postulat. pra. la. & c. postquam. nu. 5. & ca. cum nobis. de elect. c. ca. si postquam. ex. de elect. d. Roman. conf. 483. incip. dubitatur primo, col. 4. numero. 15. & 16. Sebast. Sap. in apo. ad Ab. in c. cum olim. de causa possess. col. fin. uer. ipso iure.

43 d. Extant & nonnulli casus, quibus etiam post confirmationem electo obijci aliquid potest, namque omnis obiectio, quae nullam esse electionem declarat, modo incontinenti probanda offeratur, admitteatur, ut, si per simoniam celebrata

44 e. Innocent. et Ab. in c. cum olim. de causa possess. Pe. Bia. in direc. elect. c. 4. nu. 1. & 2. par. 3. Rip. i. c. cum M. Ferraricis. n. 110. de const. f. l. i. i. ff. de accusat. Petr. Bia. d. ca. 4. 5. par. 3. nu. 3.

45 g. gl. et Innoc. in c. si. qui matrimo. accusat. Pe. Bia. ubi sup.

46 h. d. ca. si. ubi Ab. qui matrimo. accusat. et Ab. c. cum olim. de causa possess. et pro. pr. Pet. Bia. ubi sup. i. d. ca. si. ubi gl. et doct. Pe. Bia. ubi sup. Fel. c. veniens. de accusatio. Ab. cap. sic ut de elect. col. 8. k. Bia. ubi f. l. ca. nihil est in prin. §. i. de cle.

A b. c. accedens col. si de accusa. Pe. Bi. d. c. 45. nu. 2. et 3. b. c. super bis vbi no. de accusat. c. cum dilecti. vbi no. de ele. Ab. in d. c. accedens. post gl. ibi in ver. s. publicè Petr. Bi. ax. vbi sup. ca. 45. ad fi. c. d. c. super bis. de accusat. l. licet. ff. Nau. coupon. stabula. Ab. d. ca. accedens. col. pe. nu. 1. o. glo. ca. cum dilecti. de elect. Petr. Bi. ax. ubi supra. d. l. 3. ff. de po. pul. act. Bi. ax. d. c. 45. nu. 3. e. c. si post quã. in prin. de ele. in sexio. f. gl. d. c. si post. quam. ver. so. dem. vbi doct. g. gl. c. i. ver. electionem. de ele. in sex. h. gl. c. vt cir. ca. ver. electio nes. de elect. in sex. Innoc. d. c. cum olim. de cau. posses. & propriet. & c. cum d. col. 26 de consti. Fel. d. c. accedens. nu. i. vbi Ab. & Ab. in d. c. cum olim. col. fin. Petr. Bi. ax. d. capitul. 45. ad fi. i. gl. c. i. de ele. in sex. Ab. & Felin. c. eam te de reser. k. capitulo. si confirmatio nem. de electi. in 6. vbi glos. l. gl. d. c. ca. si postquam. ver. infirmari. m. gl. in d. ver. infirmari. c. si postquam. Ab. in ca. postquam. vbi etiam Dec. num. 1. o. de elect. idem Ab. ca. 2. col. si. de conce. pr. ab. in repet. ca. extirpanda. §. qui verò. col. 8. de prab. in c. pastoralis. col. 2. de iure patron. per tex. in cap. nullus. de iure patron.

52 Illud sciendum est, nullam tunc exigi confirmationem, cum idem ille beneficium contulit, penes quem est confirmandi potestas, quasi eodem actu videatur utrumque præstitisse, & expleuisse, conferendo enim simul & confirmare videtur, aut saltem confirmatio superflua est, quia provisioni electio, & confirmatio inesse videntur, & hinc & collatio canonicatus electione confirmationemque simul comprehendit, & quò fit, & vbi quibus à Pontifice Max. dignitas confertur, nulla confirmatione indigeant. 54 Sed nec illud ignorandum est, quòd si confirmationem electionis propter debitam iuris solennitatem in confirmatione ipsa omisissam, vel ex eo, quia, is qui confirmavit, eam potestatem confirmandi non haberet, irritam nūtiari contigerit, vt quæ forte competens ille iudex non erat, aut ab eo legitime appellatum fuerat, vel Pontifex Max. post electionem inhiaberat, vel sibi collationem reseruauerat, vel publice excommunicatus erat, qui confirmavit, non propterea præcedens electio alioqui canonice infirmata censetur. x. quapropter licebit electio confirmationem ab alio competenti iudice, cui nihil obstat, debito iuris ordine seruato nasci. 1. Erunt autem istius Antistitis partes, qui confirmationem factã irritare vult, declarare, quam ex causa eam infirmandã censuerit, ne dubitari contingat, si nihil ex presserit, an ex vitio, quod in electione deprehenderit, an ex defectu Solennitatis, an, quia confirmandi potestatem ille non haberet, eam infirmavit, sed in t. ambiguo tamen confirmationis potius, vt proximius, quam electionis vitium spectatum esse credam, sed in primis inspiciendum opinor, quòd nam vitij coram hoc iudice ad infirmandam confirmationem objiceret, eiusque rationem habitam. m. Quòd sup. Anrites, vt electionem confirmare velit, rogatus, id facere sine causa recuset, debet is, cui subest, presul, eum vel iuris tramite ad confirmandum compellere, vel certum terminum ei statuere, quò confirmet, eoque termino lapsò, vbi non confirmarit, hoc ipse munus subire. n.

Vbi

58 Vbi igitur rite confirmatus quis fuerit cum iam matrimonium esse dicatur ratificatus, & omnia, quæ iurisdictionis sunt, munera deinceps exercere, & administrare iam incipiet, quod prius ideo non licebat, ne forte confirmationem negligeret, & ne remouere eum difficile esset, vbi electio irritaretur, si iam administrationem rerum haberet, & quia confirmationis parua esset vtilitas, vbi administrare quis ante confirmationem posset, quæ tamen confirmatio multis iustisque causis necessaria deprehenditur. Idcirco poterit nomine prælaturæ agere, & hinc & potestatem iudicandi habebit, excommunicandi, corrigendi, iuramentum à vassalis accipiendi, item confirmandi, inuestiendi, beneficia conferendi, eaque adimendi, item dispensandi à pœna, quam ipse imponere potest. c. adde & indulgentias concedendi, vbi ipse electus sit sacerdos; si verò non sit sacerdos, poterit hanc iurisdictionem alteri mandare exercendam, hinc & generaliter traditur, in iurisdictionis materia, episcopi appellatione, illi quoque comprehendit, qui nondum consecratus, sed confirmatus tantum fuit, & quapropter poterit, antecellori suo factum sub nomine dignitatis mandatum exequi, & adimplere, & quem idmodum consecratus episcopus non debet sine licentia Pontificis Max. ecclesiam suam deserere, sic & electus post confirmationem deserere eam non potest, siue cedendo episcopatum, siue ad alium episcopatum translatus, seu ab eo depositus, idem enim iudicium de confirmato, quod de consecrato habetur, cum non maius vinculum cum ecclesia episcopus iam consecratus, quam confirmatus duntaxat contraxisse videatur, indissolubile enim vinculum cum ecclesia episcopus ex sola confirmatione, quamuis nulla sequatur consecratione contraxisset censetur. n. Illa autem, quæ ordinis sunt, & quæ maioris inquisitionis excusationem exigunt, nisi consecratus fuerit, quamuis electus confirmatus, que, præstare, & exercere non poterit, & de quibus infra titulo sequenti dicturi sumus. Congruet tamen, vt prius possessionem dignitatis, seu beneficij

a cap. licet de translat. episcop. b cap. transmissam. de elect. & Rot. decis. 6. de cau. pos. & propriet. num. 13. c gl. fi. & doc. in cap. transmissam. de ele. d Ab. & Hostien. in c. suffraganeis. de elect. Felin. d. cap. eam te. columna quarta. a d. c. suffraganeis. vbi no. Paul. Borga. in trac. de irregul. lar. par. 3. tit. utrum capitulum aliq. temp. nu. 5. f. Paul. Borg. ubi sup. f. 274 nu. 13. g. Bellamera: decis. 262. ti. de rescrip. Fel. d. c. eã te. col. 4. in prin. h d. ca. 2. vbi Ab. et alij. de translat. episcop. i no. in d. cap. transmissam. k Ab. in c. cũ in cunctis. §. i. in gl. ver. administrationem in prin. de ele. l Innocen. Io. Andr. Ab. Hostien. d. cap. transmissam. de elect. idem Ab. in c. cum post. et proprie. Gem. et Perus. in ca. cum qui §. de prab. in 6 Innocen. in ca. in literis de rest. spoliat. Phil. Fran. in ca. auaritia. de ele. in 6. Felin. in capit. ne dei. nu. 6. de Simon. m Io. Selua, in trac. de beneficio. par. 2. quest. 15. Gemin. Perus. et Felin. vbi sup. cap. transmissam. de elec. n Ab. vbi supra. o Ab. et Fel. vbi sup. Innoc. d. c. in literis fa. c. in bis di. xi. adipiscatur confirmatus, quàm administrare incipiat, à prælato videlicet ecclesiastico, illius enim possessionis, quæ de manu capituli principis secularis, aut ipsius æconomi, quod beneficium vocant, nullã rationem habendam opinor, quæ effectus aliquos in iure & foro nostro parere possit, nisi fortè, quòd beneficijs prioribus frui quis conceditur, & si ad episcopatum euectus fuerit, quamdiu per Principem secularem episcopatus possessio ei permilla non fuerit. x An autem nondum adepta possessio ne, qui confirmatus fuit, exercere omnino ea possit, quæ confirmatus qui liber post adeptam possessionem posset, non leuis questio est, non vno in loco à nostratibus iuriconsultis tractata, & quæ tamen hanc demum ex frequentioribus calculis decisionem nacta mihi videretur, nempe, electum post confirmationem posse etiam, antequam dignitatis naturalẽ possessionem adeptus fuerit, non secus administrare & pro illa prælatura in iudicio agere, atque si possessionem apprehenderit, nisi forte consuetudine receptum esset, vt non sine possessionis apprehensione quis administraret, nec credam tamen, satis fore, si consuetudo simpliciter ita se habeat, vt post confirmationem in possessione ponitur confirmatus soleat, neque vltius progrediatur, hæc. n. simplex consuetudo neque iurata faciet illa, quæ administrata ante possessionem captam fuerint, neque in pœnam incidere poterint, quæ antea administrarint, sed consuetudinem talem esse oportet, quæ irritum habeat, spoliat. Phil. Fran. in ca. auaritia. de ele. in 6. Felin. in capit. ne dei. nu. 6. de Simon. m Io. Selua, in trac. de beneficio. par. 2. quest. 15. Gemin. Perus. et Felin. vbi sup. cap. transmissam. de elec. n Ab. vbi supra. o Ab. et Fel. vbi sup. Innoc. d. c. in literis fa. c. in bis di. xi.

habeat, quicquid ante confirmationem gestum fuerit.

66 Item, si alius in possessione fuerit, non est ferendum ut, qui confirmatus fuit, prius administret, quam ei possessio sit data, illo de possessione deiecto.

a Ab. in d.c. transmissam. Felin. d.c. ne dei Rip. resp. 31. libro. 2. de rescrip. & prag. lat. grat.

b Sed frange, post factam confirmationem appellatum ab ea fuisse, & nihilo minus confirmatum inductum esse in possessionem an possit iudex appellationis huic inhilbere, ne lite pendente administret, qua in questione Ioan. Andr. sensisse videtur, a quod, si confirmatio extra iudicium facta sit, cum nemo confirmationi aduersaretur, inhilbere non poterit, ubi vero in iudicio sit facta contradicente repulso, quare vim habet sententia diffinitiva, inhilbere poterit, interimque administret, ut extra iudicium interposita appellatio fuerit, possessio tamen sit data, posteaquam de causa iudex appellationis cognoscere iam cepisset, posse iudicem appellationis inhilbere, quod perperam inductus in possessionem fuerit, quapropter non sit in ea defendendus, quod tamen Lupo non placuit, quod nihil interesse opinatur, verum ante, vel post, data fuerit possessio, quam de causa cognosci inceptum fuerit, neutro enim casu reuocandam esse credit possessionem illi traditam, sed suspendi quidem tantisper, donec pronuntiatum a iudice appellationis fuerit.

b Io. And. & Philip. Fran. in d. ca. auaritia. col. 3. post gl. de elect. in sexto.

c vide Phil. Fran. Lap. Domin. in d. cap. auaritia, post gl.

d Ab. in c. i. nu. 10. de translat. pralat.

c Post confirmationem vero consecrationem petet electus, de qua titulo sequenti agemus, interim tamen non omitteremus, electum, etsi ante consecrationem administrare non possit ipse, quae ordinis sunt, possit tamen ea alteri episcopo mandate exerceri, quandoquidem in illu non ius haec faciendi transse videtur, cum enim ille esset episcopus, hoc ius a se habebat, sed licentiam haec in sua dioecesi, vel in subditas sub personas exercere cedit, dedisse videtur.

d

DE CONSECRATIONE EPISCOPI, & MONIALIUM & BENEDICTIONE ABBATIS & ABBATISSAE.

Titulus V.

EPI TOM E.

MULTIS, pulchrisque exemplis docet, episcopus proprie non dici, nisi post consecrationem, ubi de negotio agitur ad executionem ordinis spectante, eodemque contextu aliqua recenses, quae ordinis episcopalis sunt, ea autem quae iurisdictionis sunt, cum ad episcopum non consecratum pertinere possint, in his merito episcopus appellari potest etiam, qui consecratus non est. Hinc docet, a quibus episcopi tam minorum, quam maiorum sedium consecrari debeant, & quando ab ipso Pontifice Max. consecrationem accipere consueverunt, quo tempore sit consecratio petenda, quae non petentium poena, ubi fiat, quo ritu, & solemnibus, de Monialium consecratione aliquid traditur, a quo, & quibus temporibus fiat, demum de benedictione Abbatis, & Abbatissae, & eius effectu.

SVMMA RERVM.

- 1 Episcopus proprium nomen episcopi, & plenum ius acquirit consecratione.
2 Episcopus non dicitur consummasse matrimonium cum ecclesia ante consecrationem.
3 Poena statuta contra occisores episcoporum, non ligant eum, qui occidit episcopum non consecratum.
4 Poena contra persecutores episcoporum non ligant eos, qui non consecratum episcopum persequuntur.
5 Episcopus non consecratus non potest sententiam ferre ex alterius recitatione.
6 Vicarius Archiepiscopi potest suspendere interdici & excommunicare suffraganeum nondum consecratum.
7 Causa episcopi non consecrati non eget iudicio duodecim episcoporum.
8 Beneficia episcopi non vacant, ante consecrationem.

9 Offi-

- 9 Officium episcopale dicitur quod competit ratione ordinis.
10 Ea quae sunt ordinis non pertinent ad episcopum ante consecrationem.
11 Ordinis episcopalis quae dicantur esse.
12 Episcopus ante consecrationem non potest exercere ea, quae sunt ordinis, neque eodem die.
13 In materia iurisdictionis odiosa appellatione episcopi non venit, qui non est constitutus.
14 Episcopus non consecratus dicitur episcopus per fictionem.
15 Episcopo indultum concessum non conuincitur est strictè interpretandum.
16 Episcopi omnes consecrari possunt.
17 Pontif. Maxim. a quibus consecratur.
18 Pontif. Maxim. hoc nomina appellatur, etiam ante consecrationem.
19 Episcopi sine maiorum sedium sine minorum a quibus consecrantur.
20 Consecratio cur sic appellatur.
21 Episcopi, quando consecrantur a Pontifice Max.
22 Consecratio episcopi quo tempore sit petenda.
23 Consecrationem non petens intra menses tres non potest amplius disponere de beneficiis, quae obtinebat.
24 Consecrationis non petentis intra legitimum tempus poena ex Concilio Tridentino.
25 Consecratio facta ante confirmationem non valet.
26 Episcopi, vel metropolitani consecratio ubi sit facienda.
27 Consecratio fit inter missa solennia.
28 Pontifex Max. consecratur ante hymnum Angelicum.
29 Consecratio non fit sine examinatione.
30 Consecratio impuderi potest per uiam accusationis.
31 Consecrandi episcopi modus ex parte edocetur.
32 Clerici consecrantur, dum promouentur ad sacros.
33 Moniales consecrantur, quando accipiunt velum nigrum.
34 Virginitas consecratio, quibus diebus fiat.
35 Abbates non consecrantur, sed benedicuntur.
36 Abbas hoc nomine appellatur etiam ante benedictionem.

37 Abbas amittit beneficia, quae obtinebat ex solo consensu electionis.
38 Episcopus hoc nomen accipit ex consecratione.
SUPEREST igitur, quod episcopi verum nomen, & plenum ius assequatur, atque, ut matrimonium cum ecclesia consumatum dici possit, & qui electus confirmatusque fuit, is ut consecrationis quoque munere augeatur, quamuis enim plerisque articulis episcopus is quoque appellari solet, qui nondum consecratus fuit, multorumque iurium episcopaliu particeps sit, proprie tamen hoc nomen ex consecratione acquirunt episcopi. Et multa etiam supersunt, quae non nisi consecrato communicari solent, quorum ratione episcopus non dicitur, qui consecratus non fuerit, nempe in his omnibus, quae ordinis executionem spectant, & quae etiam traditum est, poenas illas, quae in homicidam episcopi a sacris canonibus statuta sunt, & eos non tenent, qui electum confirmatumque, non tamen consecratum interfecerint, & nec poena in percussores, aliosve episcoporum insecutores, qui ve eos captiuos faciunt, aut in exilium agunt, eos includunt, qui haec patrarent aduersus episcopos non consecratos, & quae ratione pariter dictum est, & quod, tametsi episcopo liceat, sententiam suam alterius lectione preferre, & hoc tamen priuilegium consecrato soli competat, quia dignitati episcopali tributis ille honor conferatur, quae dignitas quidem in consecratione splendet, & sic etiam, licet Archiepiscopi Vicarius, vel officialis non possit suffraganeum, ubi Archiepiscopus non deest, suspendere, interdicere, vel excommunicare, in eum tamen, qui consecratus nondum fuerit, hanc potestatem habebit. & Item causa illius, qui consecratus non fuit, non potest dici causa episcopi, ut duodecim episcopo rum iudicium desideret. & Item beneficia eius, qui ad episcopatum electus, confirmatusque fuerit, vacare demum post consecrationem incipiet, si intra tempus petita consecratio fuerit, ut infra dicturi sumus. & Et generaliter, ubi de pontificis, seu episcopi

a c. cam te vbi Ab. & Fel. nu. i. de rescri. c. tam literis. de testib.

b c. ij. c. licet. de translat. episcop. c. in capi. i. de translat. episcopi ubi Ab.

d ca. i. q. 2.

e Bald. in l. si nondum. C. de furt. Fel. a. c. eam te. nu. i.

f clei. ubi gl. vers. quamuis Pontificem. et ibi Imo. & alij. de pen.

g c. si. de re iudi. in 6.

h Anchar. et Dom. in d. ca. si. de re iudic. Felin. in d. ca. cam te. col. 2.

i c. 2. de translat. episc. c. i. de ordin. ab. episc. qui episc. veni.

k c. i. §. fi. ubi Archid. Pau. & Dom. de offic. ordi. in 6. Felin. in d. ca. te. col. 2. circ. med.

l Archid. & Dom. in ca. illud. dist. 23. Felin. ubi supra.

m ca. cum in cunctis, ubi no. de cle.

a *Imol. in d. cle. i. de pan. col. 3. Paul. & Dom. in cap. i. col. pe. de offic. ordina. in sex. 10 gl. in clem. dign. de celebr. missa. & ibi Paul. Io. ligna Card. & Imo. Felin. in d. ca. eam te col. 2. cir. med. 12*
 b *ca. quod sicut. S. sup. eo. de ele. 13*
 c *Felin. d. ca. eam te colum. 4. d. ca. in nomine domini. di. 23. e. Silvester. in sum. ver. consecratio. i. que stione. i. 14*
 f *Felin. in d. ca. eam te col. 5. in prin. 15*
 g *c. si Archiepiscopus. de temp. ord. 16*
 h *d. c. si Archiepiscop. 17*
 i *c. quia dist. 64. ca. episcopus. ca. porro. dist. 16. c. placet. di. 65. ca. porro. de temp. ordinat. 18*
 k *Silvest. ver. consecratio. i. 16*
 l *gl. c. episcopus. dist. 23.*

pi officio mentio habetur, de officio illo exaudiri debet, quod ratione ordinis competit episcopis consecratis, verius enim, quæ sacramenta respiciunt, quàm, quæ iurisdictionem, ad episcopi officium spectare dixerimus. A Et hæc quidem, quæ ordinis executionem spectant, certum est episcopis ante consecrationem non spectare, sed ex consecratione ipsa demum acquiri, cuiusmodi sunt, Felericorum ordinatio, & depositio actualis, Christum consecratio, virginum benedictio, ecclesiarum, & altarium consecratio, ad eod quidem ante consecrationem verum est, exercere eum hæc non posse, ꝑ vt, nec si iam sit consecrandus, facere hæc possit, puta, dum celebratur missa, quæ de more his sollemnibus celebrari consuevit, imò neque post consecrationem eadem die ordines conferre potest, ꝑ Imò & interdum, licet in iurisdictionis materia versemur, non tamen episcopum accipiemus eum, qui ritè non sit consecratus, nèpe, si odio & angustia interpretatione res digna sit, multumq; à iure exorbitans, quia, ꝑ quòd episcopi appellatione is quoque comprehendatur, qui consecratus non est, ex propria verborum significatione quædem non est, sed episcopus fingitur esse in his, quæ iurisdictionem spectant, quæ factio in odiosis respicitur, cuius rei exemplum ex facto respondens tradit Marianus Socinus in terra sua disputatione, consulendo, ꝑ non potuisse Episcopum Senensem confirmatum, quidem, sed nondum consecratum punire exemptos diocesis alienæ, quamuis territorij Senensis prætextu priuilegij, quo Pontifex Maximus ei concedebat, vt in exemptos notoriè criminosos territorij Senensis animaduerte re ei liceret, quia, tæcti de iurisdictione exercenda agatur, non tamen eiusdemodi iurisdictione ex iure communi, sed speciali competit, vel exorbitanti, dum diocesis aliena violatur, non sine iniuria eius subditos coercendo, quam sententiam recitat sequendo eâ Felinus. c

Consecrari autem solent omnes episcopali in dignitate constituti, siue episcopi simplices sint, siue maiores, vt Archiepiscopi, Primates, Patriarchæ,

17 nam ꝑ & ipse Pontifex Maximus consecratur, ex more quidè ipsius Pontificem Max. consecrat Cardinalis Episcopus Hostiensis, sed nihil tamen interesset, modò à Cardinalibus episcopis consecratur, illi enim Metropolitanorum vice funguntur Pont. Max. d consecrando, ꝑ non tamen adimitur Pontifici Max. ipsi potestas (quando quidem simul atque electus est, plenissimam omnium accipit potestatem) assumendi & deligendi eum, quem voluerit ex episcopis, vt sibi munus hoc conferat consecrationis, ꝑ quæ tamen Pontifex Maximus non desinit episcopi titulo & nomine etiam ante consecrationem vt, quamuis alijs episcopis ex consecratione demum hæc nominis insignem dignitatem acquiri dixerimus. ꝑ Alij autem episcopi inferiores ab his consecrationem accipiunt, quibus immediate subsunt; quapropter episcopum consecrat, si exemptus non sit, Archiepiscopus vnà cum eiusdem provincie episcopis, aut etiã tres episcopi, eiusdem provincie poterunt Archiepiscopi iussu procedente eum consecrare, & aliorum comprovincialium episcoporum consensibus per epistolam requisitis, ne alijs episcopi agere, vt neglecti possint, consultius tamen fuerit, si Archiepiscopus ipse vnà cum suffraganeis suis eum sacrarit; ꝑ Archiepiscopum verò, vel primatem tres eius provincie suffraganei cæteris tamen eiusdem provincie suffraganeis omnibus interessentibus, Primatis accedente consensu consecrare possunt, suffraganeis tamen alijs quibus, ne interesse possint, insè impeditis, nihil validitati consecrationis propterea detractum erit. 1 Sed, quamuis trium episcoporum presentia in consecratione episcopi (vt diximus) necessaria sit, vnus tamen eorū vt Princeps, cui alijs cooperantur, hoc ministerium agit, cæteris tamen etiam simul consecrationem simul pronuntiantibus, nec putes rectè agi, si tres hi episcopi hoc opus inter se partiantur, alio vnâ consecrationis partem, altero alterâ explete, x quamuis nemo eorum solus, ꝑ sed omnes simul consecratione peragere dicantur, qua ratione consecrati, non sacrari epi dicuntur. 1 Erat

Erat quoque Primatis consensus, necdum Metropolitanam consecrando Episcopo adhibendus, vbi is in provincia existat, qui tamen, & si consensum prestare detrectet, non propterea consecrationem impedit, modò Archiepiscopus ipse consentiat. A

21 Si ꝑ verò Episcopus nulli alijs præter Pontificem Max. subsit, sed exemptus sit, ab ipso pariter Pontifice Max. aut ab alio, qui mandatum Pontifici Max. speciale habeat, consecrandus erit, idèque si ab ipsomet Pontifice Max. collatus ei Episcopatus fuerit, ꝑ vel confirmatio electionis facta sit, nam is neq; consecrari, neque benedici ab alio poterit, quàm ab eodem Pontifice Max. aut cui ipse Pontif. Max. hoc mandauerit. c

22 Petenda est autem ꝑ intra sex menses à die confirmationis consecratio Episcopi, vt episcopatu reuere electus valeat, ꝑ sed si per trimestre spatium petere distulerit, beneficia assumptione eius ad episcopatum vacare ipso iure cessent, nisi cui tamen proprio motu Pontificis Max. longius temporis spatium ad petendam consecrationem concessum fuerit, licebit ei interim alia simul beneficia retinere. e Nec tamen credas, episcopatu priuatum ipso iure cesseri, cum intra semestre spatium consecrationem non petijt, imò priuandus est per sententiam, si ille vltro cedere noluerit, vel consecrationem petere, quapropter hoc interim, dum sententia priuationis promulgari distertur, fructus sui episcopatus à se perceptos restituere non compelletur, quamuis aliorum beneficiorum, quæ possidebat, fructus non lucretur, cum illa beneficia ipso iure vacare ex assumptione ad episcopatum censentur. 1

24 Sacrosancta autem Synodus Tridentina sub Paulo Tertio, Sessionis septimæ, capite nono constituit, vt ad maiores ecclesias promoti munus consecrationis infra tempus à iure statutum suscipiant, & prorogationes vltra sex menses concessæ nulli vt suffragentur, eademque Synodus sub Pio Quarto, Sessionis vigesima tertie, capite vigesimo hoc negocium sic diffiniuit, vt ecclesijs cathedralibus, seu alijs superioribus quocumque nomine, & titu-

a *c. i. si autem. & s. de persona. dist. 63. Bertach. in tracta. de episc. li. ii. par. ij. prin. par. 3. r. à quo fiat consecratio. b glo. in c. si eo tempore. in fi. de ele. in 6. Bertac. vbi sup. c. cum in dist. tribuentis, vbi no. de temp. ordi. Siluest. versic. consecratio. i. q. i. d. Abb. c. cum in cunctis. s. cum verò. col. ij. nu. 5. de elect. & in ca. ij. nu. 22. de transla. episc. per tex. in d. c. cum verò. eod. ca. ij. & c. quoniam. di. 100. e Io. an. & Abbas in d. ca. cū in cunctis. s. cum verò. Con. dist. in trac. de leg. a. q. xiiij. nu. me. 40. f Rin. consil. 153. lib. 4. g c. de Siracusana. dist. 28. c. quoniam. di. 75. no. in ca. ne pro defectu. de ele. Fir. vbi sit. rit. quan. fi. cō secr. episc. h d. c. quoniam, vbi glo. di. 60. i glo. in capit. prouida. vers. consecrationes. de elect. in sex to. Ioan. & Firmus in trac. de de episc. part. prima. princi. lib. ij. q. i. k Abbas in c. secundo. num. 10. de translat. episc. l nota in dic. cap. quoniam. m capitulo finali. s. finali. distinctione quinquagesima prima.*

lo præfati, etiam si Sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales sint, si munus consecrationis intra menses tres non susceperint, ad fructuū perceptorum restitutionem teneantur, si intra eorundem menses postea id facere neglexerint, ecclesijs ipso iure sint priuati. Potest tamen quis legitimo impedimento excusari, & si tempore debito consecrationem non acceperit, ꝑ vt, si Metropolitanus pallium nondum acceperit, quapropter neque ipse hoc consecrandi munere defungi possit, neque alienius fortè copia ei suppeteret, cui vices suas hoc munere obeundo mandare possit. 1

25 Sed nec ꝑ tamen consecratio nimium acceleranda est, & quodam veluti præpostero ordine confirmationi premitenda, aut nulla præcedente confirmatione celebranda, vt valere, & iuris effectum sortiri possit. 1 Quòd si consecratio alienius fiat, cuius electio, vel confirmatio non subsistebat, quamuis ecclesijs illius, ad quam electus fuerat, sponsus dici non possit, nec quòd ad eâ consecratio valeat, quòd ad ecclesiam vniuersalem tamen consecratus vtiq; is dici poterit, quapropter (nisi suspensus ab executione ordinis episcopalis fuerit) ab alio episcopo inuitatus poterit ordines conferre, Christum facere, & alia, quæ ordinis episcopalis sunt. x Qui verò consecrationis munus semel acceperit, quamuis postea ad aliam ecclesiam, & sedem transferatur; in translatione indigeat confirmatione, 1 consecratione tamen non eget. 1

26 Consecratio ꝑ episcopi facienda est, vbi Archiepiscopus elegerit, sed consecratio Archiepiscopi facienda est in ecclesia Metropolitana, ꝑ sed Tridentina Synodus constituit eodem capite secundo sessionis vigesima tertie, vt eod consecratio, si extra curiam Roma. fiat, in ecclesia

a d. c. fi. di. 51
b c. qd sic ut.
S. sup eo. p. ele.
c. gl. d. c. fi. di.
51. ver. domi-
nico. c. qd die.
dist. 75.
d d. c. quod si-
cut. S. sup eo.
e c. qui eps. di-
stin. 23. a. pri.
f c. sup his. c. 8
qualiter et qu
de acuf. gl. &
doct. in c. cum
in cunctis. S. i.
uer. ad que spe-
ctat. c. med.
30
de elec.
g c. vnica. S. i.
i. si. de sac. vn.
b c. Ego N. de
iure iur.
31
i Car. c. porro.
dist. 66. S. T. b.
i. ij. q. ij. art. i.
et ar. iij. Cor.
ra. in temp. iu.
lib. ij. c. v. de e-
pis. S. ij. ti. con-
secratio episc.
ad fin.
k d. ca. cum in
cunctis. S. cum
verd. vbi not.
de elec.
l Abb. d. c. cu
in cunctis. S. cu
verd. in fin.
m c. duotus.
xx. q. i.
n Oldrad. con.
14. Ioan. andr.
et Butr. in ca.
inter. de trans-
lat. episc. Felyn.
in c. eam te. nu-
me. 7. ver. ter-
tio vel iungun-
tur. de rescri.
Ab. c. sicut p
certo. de simo.
o glo. in proa-
mio. 6.

ecclesia, ad quam promoti fuerint, aut
in p. uincia, si commode fieri poterit,
celebretur, quapropter antiquus, que
Siluester Pricreus meminuit, abholitus
hodie est vsus, dum olim ferè omnis
consecratio Archiepiscopi in vrbe Ro-
mana fieret ex præscripta quadam cõ-
suetudine. A ¶ Inter missæ autem so-
lennia nempe inter epistolam, & euan-
g. c. qui eps. di-
stin. 23. a. pri.
f c. sup his. c. 8
qualiter et qu
de acuf. gl. &
doct. in c. cum
in cunctis. S. i.
uer. ad que spe-
ctat. c. med.
30
de elec.
g c. vnica. S. i.
i. si. de sac. vn.
b c. Ego N. de
iure iur.
31
i Car. c. porro.
dist. 66. S. T. b.
i. ij. q. ij. art. i.
et ar. iij. Cor.
ra. in temp. iu.
lib. ij. c. v. de e-
pis. S. ij. ti. con-
secratio episc.
ad fin.
k d. ca. cum in
cunctis. S. cum
verd. vbi not.
de elec.
l Abb. d. c. cu
in cunctis. S. cu
verd. in fin.
m c. duotus.
xx. q. i.
n Oldrad. con.
14. Ioan. andr.
et Butr. in ca.
inter. de trans-
lat. episc. Felyn.
in c. eam te. nu-
me. 7. ver. ter-
tio vel iungun-
tur. de rescri.
Ab. c. sicut p
certo. de simo.
o glo. in proa-
mio. 6.

firmationem, non propterea priorib.
beneficij, priuatus erit. c
1 Consecrati etiam solent Clerici, dum
ordinibus sacris ecclesiasticis adscri-
buntur, ¶ & virgines sanctimoniales,
vbi velo nigro capita eorum exornan-
tur, quæ montalium consecratio ab alio
facienda non est, quàm ab ipso epi-
scopo, neq; vlli non virgini, viduæ. n.
non velantur, nec consecrantur, nec
minores ann. xxv. ¶ neq; alijs diebus,
¶ Epiphaniarum, aut in albis paschali-
bus, aut Apostolorum natalibus, nisi
ob grauem agritudinem metu mortis
imminente hoc solatium imploranti
mannendum videatur. M De consecra-
tione autem clericorum alio loco di-
cendum est.
35 Abbatia autem benedici, non dari con-
secratio dicitur, quemadmodum cle-
ricus dicitur ordinari, ¶ quare & ante
acceptum ab Antistite suo benedictio-
nem hoc Abbatis nomine, & titulo nõ
caret, ¶ nam simul atq; electio de se
factæ cõsenserit, Abb. dicitur, prius-
que beneficia, si que obtinebat vacare,
cei tum est, & omnia ei cõpetere, quæ
n cuius Abbati competere solent, ¶ n
neq; n. benedictione aliquid plus iu-
ris ei confertur, ¶ q̄ quis episcopus il-
lud ordinis fastigium ex consecratio-
o ne dum acquirat. o

DE PALLIO EIVSQ.
authoritate, & vsu.

Tit. VI.

EPITOME.

PALLII autoritas imprimis traditur,
cum eius diffinitione & forma, postea
qui pallium gestare possint, quibusq;
diebus, & locis, quomodo sit petendũ,
& quis illud conferre possit, quæ ver-
borum forma in pallij traditiõne sit in
vsu, an differri pallij traditiõne quando-
que possit, & q̄ pallium nõ egreditur
personam.

SVMMA RERV.

- 1 Archiepiscopi ante pallium acceptum non habent plenum ius.
- 2 Neq; exercent illa, quæ quilibet episcopus consecratus exercere potest.
- 3 Archiepiscopi ante pallium acceptum non

- non possunt facere chrisma, neque ordi-
nare clericos, neq; dedicare ecclesias.
- 4 Archiepiscopi qui iam pallium acceperunt, possunt prædicta exercere etiam sine pallio.
- 5 Pallij diffinitio, & forma.
- 6 Pallium dicendum est, non paleum.
- 7 Pallium quos deccat.
- 8 Episcopus P. spica. olim habuit priuilegium deferendi crucem, & pallium.
- 9 Papa deferre potest pallium semper, & vbiq; dum celebrat solemniter.
- 10 Papa solus habet plenitudinem officij designatum per pallium.
- 11 Patriarchæ inferiores, & Archiepiscopi quibus diebus, & locis pallio vtantur.
- 12 Consuetudine induci non potest, vt pallio semper vbiq; vtantur.
- 13 Archiepiscopus ecclesiam egrediens in processibus non vtitur pallio.
- 14 Priuilegium quandoque conceditur, vt quis pallio in ecclesia aliena vtatur.
- 15 Dies quibus pallij vsus concedi solet.
- 16 Pallium quando & quomodo sit petendum.
- 17 Pallium conferre quis possit.
- 18 Pallij tradendi forma.
- 19 Verba in pallij traditione consuetæ.
- 20 Pallium cur dicatur sumi de corpore B. Petri.
- 21 Pallium accepturi quod iuramentum ecclesie Rom. præstant.
- 22 Pallium accipi per procuratorem potest.
- 23 Pallij traditio nõ differtur propter obitum criminũ nisi aduersarius certis vinculis se obstringat.
- 24 Literæ pallij traditi necessariæ sunt.
- 25 Pallium non egreditur personam.
- 26 Translati accipiunt nouum pallium.

NOLIM tamen te existimare, quia diximus, consecratione ius plenum acquiri consecrato, & non solũ Episcopos consecrari, sed et illos, qui maiores cathedras habent, videlicet, Archiepiscopos, & Patriarchas, & Primates, propterea ipsis Archiepiscopis ius plenum, alijsque maioribus consecratione queri, ¶ namque hi necdum, quæ Archiepiscoporum propria, & peculiaris, & aliorum maiorum sunt munera, sine pallio exercere non pnt, sed ¶ neque illa ipsa, quæ alijs episcopis in

ferioribus communia ratione ordinis ex consecratione qua sita, administra-
re permittuntur, A ex pallio enim plenitudo quidem Pontificalis officij acquiritur, sed non tamen propterea sine illo administrabit, quæ episcopus quilibet inferior administrare ex sola consecratione potest, ¶ quapropter nõ solũ non poterit concilium prouincie vocare, neq; episcopos consecrare, quæ propria sunt Archiepiscoporum, verũ neq; consecrare chrisma, Basilicas dedicare, clericosq; ei ante palliũ acceptum ordinare licebit, ¶ quæ inferioribus quoq; episcopis iura competere certum est (vt olim ¶ diximus) sufficit tamen, pallio eos fuisse honoratos, neque exigitur, vt illud gestent, vel calcos aureos, quæ sandalia appellant, dum consecrationem celebrat, vt, quos gerunt, actus valeant, robur que allequantur, quamuis malè illi facere credantur, nec satis decoro facere dignitatis, & solẽmbus, quæ celebrat, si eo non vtantur. c
5 Est autem ¶ pallium (sic enim rectè appellauerit) non paleum, vt quidam opinantur) ornamentum Patriarcharum, ¶ Archiepiscoporum, Metropolitanorum, & quandoque etiam Episcoporum de corpore B. Petri sumptum Pontificalis officij plenitudinem conferens, & humeros pectusq; more sacerdotalis stolæ ambiens, ante pectus pendens, cruce, nigras intextas habes alia ornamenta super tegens. ¶
Quæ ornamenta insignis species Pontificem Max. imprimis decet, deinde Patriarchas, Archiepiscopos, seu Primates, Metropolitanos, & nonnullos quoque episcopos, quibus hoc priuilegij à sede Apostolica datum est, ¶ vt Pontifex olim hoc priuilegium Episcopo Papiensi concessit, & simul ius crucem præferendi. Sed tamen aliquo discrimine pallium Pontificis Max. ab alijs pallijs inferiorum distat.
9 Pontifex ¶ quidem Max. pallio semper & vbiq; sine illo prorsus discrimine vti potest, in missarum sollemnibus, ¶
10 ¶ quia soli Romano Pontifici plena potestas ecclesiasticæ administrationis data est, quam pallium significat. c
11 Alij ¶ verò inferiores, cum in partem sollicitudinis vocati sunt, non

a Abb. c. i. nu-
me. 9. de tran-
sla. epif.

b ca. quod si-
cut. S. si pro co.
de elect.

c ca. nisi spe-
cialis. eo. tit.

d Abb. in ru-
bri. eo. titu.

e Abb. in ru-
bri. eo. tit.

f Siluest. in
sum. ver. palli-
um.

g c. ad honorẽ
eo. tit.

a capi. ex tua rum. eodem ti tulo.

b capitul. pri mo, extra cod.

c Clementina 13 secūda, de pri uilegijs.

d dicto capitu lo ex tuarum, 14 eo. lem titulo.

e glo. d. ca. ad honorem.

f capitul. quo niam. distinc. centesima, vbi gloss. ver. con secrationis.

g capitul. pri sca. eadem di stinctio. 100.

h capit. anti qua de priuile gijs.

i gloss. in ca pit. ad honorē 16 eod. titu. de au thori. & vsu pall.

k capi. signifi casti. de elect. vbi not. 17

l gl. & docto. dict. cap. signifi casti.

m Abb. d. ca pitu. significa sti. in gloss. penulti.

n capitulo primo, extrauagant. com. de auctoritate, & vsu pallium.

non in plenitudinem potestatis, non semper, nec vbique, sed in ecclesia sua duntaxat, in qua iurisdictionem ecclesiasticam acceperunt, idq; certis quibusdam diebus vtuntur, neq; consuetudine induci potest, vt etiam extra prouinciam pallio quis vti possit, A in qualibet etiam creditæ sibi prouincie ecclesia Primas, dum missam celebrat, vti pallio potest, † quamuis exempta, n non tamen, cum ecclesiam egreditur, quamuis sacras vestes indutus licet vnâ reſto longoq; ordine clericus procedat. c Solert tamen Pont. Max. quandoque indulgere, vt Archiepiscopo possit ad ecclesias suæ prouincie accedere suffraganeos suos consecraturus, & clericos ordinaturus. possit in aliena etiam ecclesia, ad quam huius rei gratia diuersarus fuerit, pallium suū induere episcopi illius ecclesie accedere te consensu. d

† Dies verò, quibus pallij vsus concedi priuilegio Pontificis Max. solet, hi sunt, videlicet, dies Natalis D. N. Iesu Christi, eiusque Circumcisionis, dies festus S. Stephani, & S. Ioannis Euangeliste, Epiphaniæ, dies palmarum, cęnæ Domini, octaua Pentecostes, natiuitas S. Ioannis Baptiste, dies festi omnium Apostolorum. Item cum ecclesias dicant, clericos ordinat, episcopos faciant, item in diebus ecclesie solennibus, & die anniuersario dedicationis ecclesie suæ. b

Petendum † est pallium intra menses tres à consecrationis die, vel cōfirmationis, vbi consecratio nulla exigatur, quia forte iam olim cōsecratus foret, cum simplex episcopus creatus fuit, nec satis est, semel petatum esse, nisi & sepius sollicitè petatur. e † Conferendi autem pallij in illos principes quatuor Patriarchas, videlicet, Constantinopolitanum, Anthiochenum, Alexādrinum, & Hierosolymitanum solus Pontifex Max. potestatem habet. In ceteros verò Patriarchas inferiores, vel primates, & Archiepiscopos, seu Metropolitanos, & Episcopos ipsi illi quatuor principes Patriarche cōferre possunt.

h sunt, n quæ tres sic celebrari solet, qz pallium super altar. B. Petri benedicitur, ac consecratur, atque inde mox illi traditur, qui illo est vsurus, ideoque & de corpore Beati Petri assumi dicitur, cuius quidem traditionis hæc forma est, huiusmodi enim verbis vtitur, qui pallium dat, † monēs, se ad honorem Dei omnipotentis, & B. Mariæ virg. & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum, & Pontificis Max. illius, qui tunc sedet, & ecclesie Romanæ, & Ecclesie illi Patriarche, vel Archiepiscopo commissæ tradere ei pallium, † de corpore Beati Petri sumptum, in plenitudinem Pontificalis dignitatis, vt eo vtatur intra ecclesiam suam certis diebus expressis in priuilegio ipsius ecclesie cōcesso. † Nemini tamen prius traditur pallium, quàm ille sedi Apostolicæ sacramentum exhibeat, pro fide catholica Romana, quam suscepit, retinenda, pro obedientia Romanæ sedi præstanda, & pro ecclesie vnitatē seruanda, k † potest tamen & procurator speciale mandatum habens, Archiepiscopi nomine pallium accipere, & lustrandum prædictum præstare. l Alij verò de corpore Beati Petri assumi pallium dicunt, quia ab ipsa Romana ecclesia, eiusque capite Pontifice Maximo Petri successore proficitur, nam & hi, quibus à Patriarchis pallium conferunt, ab ipso Pontifice Maximo, & ecclesia Romana, eiusque auctoritate illud accipiunt censentur. m

Non † est autem pallij traditio differenda prætextu alicuius defectus aut criminis in personam eius obiecti, qui pallium est accepturus, nisi aduersarius corporali præstito iuramento affirmet, nihil se per malitiam moliri, veraque esse, quæ oppositurus est, se credere, deque his promptas paratasque probationes offerat, promptæ autem probationes erunt, si intra bimestris temporis spatium à collationis die numerandum factæ fuerint, neque tamen aduersarius effugiet, quin talionis, vel extraordinariæ pœnæ arbitrio præfulis se se adtingat, n sed quis ad pallij traditionem ventū fuerit, nō idcirco p̄clula erit, accusandi, vel denuntiandi, aut inq̄rēdi cōtra eū via, qui pal

lio

96 Episcopus visitandus non potest impedire visitationem perficiendam, si alij comprouinciales consentiant vt perficiatur.

97 Visitatione alicuius diœcesis omiſsa imperfecta ex aliqua necessaria causa ad eam redire potest, etiam non visitatis alijs.

98 Visitatio diœcesis quando dicatur perfecta.

99 Ordo perficiendæ visitationis propriæ diœcesis ante visitationem prouinciæ est substantialis, & contra hunc ordinem facta, sunt irrita.

100 Archiepiscopus iterare potest uisitationem postquâ perfecte uisitauit suâ prouinciam.

101 Diœcesis omiſse prius uisitanda sunt, cum uisitatio prouinciæ iteratur.

102 Nisi aliud necessitas requirat.

103 Concilij Trid. decretum, ne Archiepiscopus iteret uisitationem prouinciæ, nisi causa cognita, & probata in concilio prouin.

104 Patriarche, et primates eodem iure vtuntur quo & Archiepiscopi in uisitatione prouinciæ.

105 Episcopi & alij superiores debent uisitare per se ipſos vel per vicarios generales & quotannis si possunt.

106 Archiepiscopi inuentis delinquentibus in sua prouincia quid facere debeant.

107 Archiepiscopi notoria crimina punire possunt in sua prouincia suspendendo & priuando.

108 Notorium an sit, vbi ambigitur, Archiepiscopus abstinere debet.

109 Archiepiscopus in uisitatione prouinciæ non potest ad ordines promouere homines sua prouinciæ.

110 Neque literas dimissorias dare pro ordinibus.

111 Potest tamen audire confessiones & ab soluere et pœnitentias imponere.

112 Crimina episcoporum sunt seorsum excutienda in uisitatione.

113 Archiepiscopo, et episcopo concurrentibus in uisitatione quid faciendum.

114 Prioritas hora attenditur in concurrentia uisitationis.

115 Visitatores regulares cum episcopo concurrentes in uisitatione monasteriorum præferuntur.

116 Visitatio quoties fieri debeat, uel possit.

117 Archiepiscopus natus legatus an possit bis uisitare, semel videlicet tamquam Archiepiscopi, et semel uti legatus.

118 Archiepiscopus uisitationem iterare potest propter pinguem negligentiam suffraganeorum.

119 Archiepiscopus iterans uisitationem propter negligentiam suffraganeorum, non tenetur incipere uisitationē à sua diœcesi.

120 Visitatio potest iterari toties, quoties, episcopus uoluerit, modò procurationes non petat.

121 Uisitandi officium an delegari possit.

122 Uisitatores apostolicorum potestas latior.

123 Forma breuis, cum Papa delegat uisitationem.

124 Uisitator apostolicus potest aliquē priuare beneficijs.

125 Item potest conferre beneficia.

126 Uisitatore dato à Papa cessare ordinaria uisitati o debet.

127 Patroni ecclesiarum non debent se intromittere in his, quæ concernunt uisitationem.

128 Uisitator datus ecclesie vacanti quādiu duret, et quam potestatem habeat.

129 Uisitandi tempus quod sit.

130 Laici magistratus an uisitare soleat.

131 Syndici officialium tam generales, quā speciales appellantur uisitatores.

A B

AD HIERONYMUM RAGAZZONUM BERGOMI EPISCOPUM Religiosissimum.

IRCUMPERTVR crebris hominum sermonibus Religiosissime
Presul, quanta grege tuo inuisendo vti soleas diligentia, & cura,
& qua prudentia vestigare omnia, quo consilio, quanta integritate
providere, qua clementia soleas noxia euellere, prava dissipare, qua
arte fructuosa plantare, & educare, vtilia edificare, quapropter
cum ego has de visitatione, quaecumque sint, nugas composuerim
cas ad te veluti magistrum huius operis peritissimum transmitten-
das duxi, non, vt quicquam ex eis colligas tibi hoc in negotio pro-
futurum, quandoquidem nihil est, quod a me discere possis, sed potius, vt cognoscas iudi-
ces, moueas que, si qui t me hoc in sermone sefellert; Pergratum igitur mihi feceris, si
eadem, qua commissas tibi oues consueuisti, hunc pariter tibi oblatum hedulum dextere
acciperis, meque simul tui obseruantissimum duxeris, non minus quam alium quem-
uis, etiam longo temporum vsu, & frequentibus, assiduisque officijs tibi cognitum, &
perspectum, non enim rerum euentibus duntaxat equum est, amicitias metiri, sed animo
quoque ipsi partes suas, easque primas dare debemus, ne tam sancte vti, qualis est in uir-
tute fundata amicitia, detrahamus, si a casibus humanis vim ipsius pendere existimave-
rimus. at, si animum spectaueris, cum omnibus amore & beneuolentia certare me posse
ego ingenue et sincera fide possim testari. Vale.

a ca. de decernimus. c. episcopo. pum. 10. q. i.

b cap. cum ex officij. de prescrip.

c c. cum non liceat. eo. tit. de prescrip.

d d. cap. cum ex officij. vti. et si alius. vbi Abb. Felin. et alij.

e Ab. d. c. cu ex officij. 5. nota. vbi Felin. nu. 12.

f Felin. d. m. 125. Marian. Soc. 3. hoc tra. fol. 7. vers. 4. queri.

g c. Irrefragabili. in princ. vbi Fel. de offic. ordin. id Fel. d. ca. cum ex officij. num. 12.

Inter plures, magnasque Pontificum, & aliorum prelatorum curas non potestrema esse debet illa, qua visitandis animabus, & ecclesijs suo regimini creditis tenentur, si qui dem ex hoc fonte omnino administrandi, regendique gregis sui ratio manat, quomodo n. quis morbum curabit, cuius qualitatem, naturam & vim prius non didicerit. quo pacto autem morbi vim ediscere quis poterit, nisi prius agrum inuiserit, & vel de ipsius, vel notorum hominum ore, quo. in statu morbus sit, & quicquid in hoc negotio opus esse videatur, explorauerit, scrutatusque diligenter fuerit?

Hinc summa ratione institutum iure nostro fuit, vt praefecti omnes sepe gregem suum inuisant, eique inuisilent, 2. ¶quotannis enim diocesim suam, & creditas fidei suae animas lustrare tenent, A quod possint deinde eruere animas a morte, oculos a lachrimis, pedes a lapsu.

3. Nec tibi sibi quispiam persuadeat, praescriptione tueri se posse, quominus visitetur, & quemadmodum nec quemquam longi temporis praescriptio excusatum, facit ne suo praefecto parere teneatur. c. ¶ Praescriptione quidem hoc effici potest, vt alius quis praelatus visitate possit, eo excluso, ad quem iure communi hoc munus spectabat, d. 6. si quis, qui praescripserit, extraneus quispian praelatus sit, hinc etiam ipsimet episcopo, que excludit, subditur sit, & quod ex proprii praefati negligentia contrahi creditur, & quare, t si & ipse, g. ¶scripserat, in eandem incuria, & delicta notam cadat, episcopusque ipse iam vigilans, ausus esse velit, poterit ius olim sua desidia intermissum, alterique ob industriam eius quaesitum, 8. re, t quia cessasse potius episcopo negligente ius illi competentis visitandi, quam extinctum esse videtur, & item 9. ¶tis, qui tale ius visitandi praescripserit, non aliter illo iure vti debet, quam praescriptionis ipsius arcti limites visus que

scripsione tueri se posse, quominus visitetur, & quemadmodum nec quemquam longi temporis praescriptio excusatum, facit ne suo praefecto parere teneatur. c. ¶ Praescriptione quidem hoc effici potest, vt alius quis praelatus visitate possit, eo excluso, ad quem iure communi hoc munus spectabat, d. 6. si quis, qui praescripserit, extraneus quispian praelatus sit, hinc etiam ipsimet episcopo, que excludit, subditur sit, & quod ex proprii praefati negligentia contrahi creditur, & quare, t si & ipse, g. ¶scripserat, in eandem incuria, & delicta notam cadat, episcopusque ipse iam vigilans, ausus esse velit, poterit ius olim sua desidia intermissum, alterique ob industriam eius quaesitum, 8. re, t quia cessasse potius episcopo negligente ius illi competentis visitandi, quam extinctum esse videtur, & item 9. ¶tis, qui tale ius visitandi praescripserit, non aliter illo iure vti debet, quam praescriptionis ipsius arcti limites visus que

que angustus quaesierit, t ex quo fiet, g, si idem ipse, no alterius ministerio, & vice vltu visitare semper consueuerit, non liceat ei postea per alium a se sub stitutum visitare, vt Ancharanus docuit, A quod mihi aequius, iurique co formus videtur, eo, quod i hac specie aduersus Ancharanum tradit Cardinalis, a multum enim interest, an visitatio ab ipsom. r praelato, an a subrogato, & mercenario fiat, qui, cum videt lupum venientem, resistere non audens in fugam se protinus conijcit, hinc t lan. Syn. Trid. cap. 4. Sess. lxxa sancit, vt capitula cathedralium, aliarum, cuiorum ecclesiarum, illarumque personarum, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententijs, iuramentis concordijs, que tantum suos obligent authores, non etiam successores, tueri se possint, quominus a suis episcopis, & alijs maioribus prelatibus per se ipos solos, vel his, quibus sibi videbitur, adiungat, iuxta canonicas sanctiones toties quoties opus fuerit, visitari corrigi, & emendari etiam auctoritate apostolica possint, & valeant.

12 Prærogatiua quidem Apostolica speciali visitationem curare quis potest, imò ex iure communi, quamuis hoc ipsū in diplomate expressum non fuisse, verum generaliter duntaxat exemptio & immunitas, aut ne ordinario parere teneretur, concessa fuisse, visitationem tamen curare poterit ordinariorum suorum, t non tamen legatorum, aut delegatorum Apostolicorum. c. Alius

15 t vero prælatus Pontifice Maximo inferiori, cui ius visitandi competat, non magis remittere visitationem subditis suis poterit, q̄ condonare correctionem posset, d. nec p̄ remissione quis visitationem videtur, & si dixerit, teruita sibi debita remittere, & imò t & visitationis iteratio, nedum visitatio prima pacto remitti non potest. r

18 Qui autem t visitandi ius habet, si contumaces reluctantesque eos inueniat, quos visita e vult, aded, vt nulla pacto admittere, & recipere eum velint, mucronem spirituales in eos distringet, eosque vel excōmunicare, vel interdicerere poterit, c. nisi respiciat, vel, si, malit, poterit etiam vi repulsis contumacibus ingredi, h sunt tamen, qui opinē

a Anchar. in d. cap. cum ex officij, ubi Fel. d. nu. 12. idem Fel. in d. cap. auditis. num. 14. de praescrip. Andr. Sic. c. cum con tingat. num. 70. de foro compet.

b Cardi. in d. c. cum ex officij Fel. d. c. auditis nu. 19.

c c. cum persona. de priuileg. in sex. ar. ca. cum instantia. de cens. Maria. in hoc tra. lib. 6. q. 14. quæst. i.

tur, i non licere visitationis causa, vt hospitetur, clausa ecclesiasticarum domorum hostia frangere, innixi quada morum Innocentij a perisique probata sententia, x quos tamen ego probare non possum, cum & diuini cultus obsequium, & salutis animarum fauor postulent, vt obices omnes penitus tollantur, quibus tam pium, sanctūque opus impediti possent, nec, que ratio aduersetur, sans cognoscam, nam que ex Innocentio, & Floriano, ac Bartholo mego Veronensi quaedam similia asferuntur exempla, ad hanc rem non pertinent, nam, vel de priuatis hominibus domum sibi iure priuato debita ingredi volentibus loquuntur, quibus licere non debet, quicquid indicis potestati permittitur, nos vero de ipso praelato, & iudice loquimur, qui praeferat sua munus & officij excuturatur omnia proculdubio impedi menta remouere, abijcereque potest, vel cum praefati doctores de episcopo, aliove praelato loquuntur, supponunt, agere ipsum episcopum vti priuatum, & de iure priuato, t in visitatione autem ius publicum, vtilitasque publica versatur, t cuius ratione episcopus vti magistratus, & publica persona debet omnia posse, que ad publicum officium, iurisdictionemque suam adiuuandam spectant, x praefectum, vbi nulla ad visitationem euitandam causa adducitur iustum iuris colorem praese ferens, nam & nullam ecclesiasticam domum, aut ecclesiam episcopo visitanti clausam, obseratamque esse decet, ne hoc modo contingeret, posse vnumquemque, arbitrio suo visitationem effugere, hostijs clausis a sua ecclesia discedendo, neque hic dicitur episcopus sine iudice hoc facere, cum ipse idem episcopus iudex sit (vbi contra visitationem exceptio nulla allegatur, nec iurisdictionis ipsius iuste declinet) quod, si vel de recitatione, vel incom petentia contra visitatorem excipetur,

d Innoc. d. ca. cum ex officij. de pr. c. r. Marian. vbi supr. nu. 17.

e c. cum venerabilis. de cens. si. Marian. vbi supra. nu. 18.

f Fran. Pauli. in eo. tra. f. q. 4. part. i. num. 24.

g clem. attendentes. in 1. vbi gl. de statu. n. onach. Innoc. in c. venerabili. de cens. lib. 5.

h Firmian. in tra. de episc. par. 2. lib. 4. tit. de arch. episc. cir. spir. et Innoc. c. i. de immu. eccles. Marian. in hoc tra. lib. 1. quæst. 14. nu. 20.

i Fir. vbi supra.

k Innoc. in d. ca. i. de immu. eccles. Floria. in l. i. §. i. ff. de seruit. rustic. pr. ed. et in l. et id. i. prin. ff. si ser. veniit. Cypol. in tra. de serui. c. 30. l. Innoc. in c. venerabili. in si. de cens. lib. m. l. 2. ff. de iur. iur. i. omn. in dic.

a *Innocen. in d. ca. i. de immu. eccl. les.*

b *Clem. 2. de censib.*

c *ca. similiter 16. q. i. & ca. constitutum. 17. quest. 42. c. nouerunt. x. q. i.*

d *ca. nulli licet. 1. 2. quest. 2.*

e *in d. cle. 2.*

f *Innoc. in d. c. venerabilis de censib. vbi etiam Ab. in i. glos.*

g *Marian. in d. trac. nu. 16. ad fin. i. quest. 14. quest. lib. sexto.*

h *Innocen. d. ca. venerabilis. col. ff. Maria. vbi sup. quest. 15. nu. 20.*

tur, quia tunc partis potius, quam iudicis officium agere videtur, (vt ait Innocentius,) A non crederem, ei licere, aliquid facto tentare, nec video, cur magis licere episcopo debeat, propria autoritate obstantes repellere, vt facere eum posse idē firmanus ait, quam hostia deijcere, atqui maior scandali metus repellendis viris, qui obstitunt, & repugnant, quam frangendis, deijciendisve foribus versari videtur, neque enim hoc ca. Clemens Quintus in Concilio Viennensi Monasteriorum, seu ecclesiarum valuas perfringi prohibuit, sed tunc demum, vbi hęc ideo patrarētur, quia visitati nollent omnino visitatum voluntati satisfacere, vt voluptatib. proprijs obsequeretur. **b** Et quamuis ecclesia, ecclesiasticaque bona sint sancta sanctorum, Deoque consecrata, c. quibus vim inferens sacrilegium committere dicitur, **d** hoc tamen vis appellari non potest, quod a magistratu ad cultum diuinum institutione fit, nisi eam quoque vim dicere velis, cum persone ecclesiasticę ordines sacri ab episcopo ob demerita eius detrahuntur: contraria tamen sententia frequentissimis calculis probata est, nam & Paulus Vitalinus, Imola, ceteriq; omnes eam sequuti sunt. **e** Et quamuis Innocentius, **f** in cuius verba Abbas & Marianus iurarunt, **g** facilius concedant, posse praelatum, vbi partes priuati agit, quam, cum iudicis, autoritatis & facti aliquid sibi vēdicare, & propterea consulant episcopo, vt partis potius, quam iudicis officium iubeat, extraiudicialiter procedendo, ne probationes recipere, & probationem admittere teneatur, sed spiritali, temporalique gladio intra sua tueri possit, obseruandum tamen moneo, de episcopo, cuius ambigua sint, in visitando iura, non de e. clata, & p. picua Innocentium, Abbatem, & Marianum hęc tradidisse, quę facti species superioribus annis euenit, cum amplissimus: vir Archiepiscopus Mediolani visitaturus esset ecclesiam collegiatam a sciligeris principibus ea in vrbe edificatam, vbi tamen magnus scandali metus immineret, ne in illa vi, & turba, dum pro orationibus & laetis, proprijs clericorum armis,

ferrea cruentaq; arma tractantur, tragicus quispiam casus eueniat, ego quidem nulli facti eiusmodi vim haberi consulendum censerem, quod maior sit metuenda dispersio, & iactura, quam lucri inde proueniens speranda mēsurā, cum præsertim demptum non sit episcopo, alijsve praelato visitanti, quin alijs remedijs pacatorib. exequi id possit, quod molitur, nempe eē iuris Ecclesiasticis eos compellendo, vt proni obedientisue visitationi subsistant, quandoquidem hoc, aut altero die, aut post duos, vel tres dies visitatio fiat, non magni interest. Item, si non cum subditiis temere visitationem excutientibus, sed cum alio praelato agatur, visitandi autoritatem excluso episcopo sibi asserente, non crederem, licere tunc episcopo hostia irumpere, vt ingrediatur, cum propriā tunc vt priuatus causam agat, **f** idem que, si cum subdito, quem ipse visitare solitus non sit, sed alius praelatus, negocium vertatur, quapropter, cum eiusmodi casus mihi contigisset, quę ecclesię, domusque mihi visitare uolenti oculus fuisset, eo quod Archiepiscopus Mediolanensis id ius sibi vēdicaret, Papiensemque episcopum, cuius ego vices agebam, hummouere vellet, nullam vim, quamuis paratos viros haberem, adhibere volui, sed iuridica via id tandem assequutus sum, quod iuris erat, omnia enim experiri prius, quam armis decer religioforum, Nolim tamen, visitatorem existimare, simul atque aliquis exceptiones opponit exemptionis, ne visitationem pati compellatur, se illum excommunicare, aut interdicare posse, nisi factō vsus ille resistat, imò iure suo vti prius debet, & visitationem, si permitatur, exequi, si in facere id prohiberi vi fuerit, tunc demum excommunicatione, vel interdico victur, **f** nec moram faciet, quamuis ille appellacionem ad S. Pontificem interposuisset, modò ipse visitator in possessione visitandi esset, **f** imò, nec, si ille probationes in promptu paratas offerret, eas accipere, cognitionemque causę adhibere teneretur, **f** quod, si constaret, nulla in possessione visitandi cum vnquam fuisse, excommunicatio contra illam lata,

lata, qui exemptionis priuilegio tueri se vult, nullam vim haberet, sed irrita inanisque esset, **f** quamuis ipse quidē episcopus, qui talem excommunicationem tulit, non propterea plectendus foret, si illa ecclesia, quam visitare volebat, in sua diocesi erat, impune tamen non abiret, vbi extra diocesim foret, idemque **f** dicendum, & si initio non constaret, liquidum uero esset de nō iure visitationis, sed postea id manifestum factum esset. **A** **I**tem non eos modò, quos visitare vult, sed alios quoque omnes visitationem impediētes coercere excommunicationis gladio visitator potest. **n** **V**isitandi autem ius, & potestas cuiusque praelato ecclesiastico iurisdictionem administrationemque habenti competit, **c** & cui non competit administrationem, neque ius visitandi competere dicemus, **v** & **f** spectare ad legem iurisdictionis dicitur, **f** quamuis procuratorum exigentē ius, id est, alimentorum, quę praelato visitanti, familiariq; eius, seu comitibus debentur, ad legem diocesanam pertineat. **B** **Q**uapropter visitare possunt, ac debent iure ordinario Pon. Max. legatus Cardinalis ex officio legationis a sede Apostolica sibi demandate, **f** nec nō & omnes legati apostolici etiam, qui a latere non sunt, seu missi, seu sint legati, **e** qui **f** tamen legati missi, licet visitare possint, non idcirco tenentur visitare, ita vt omittentes lætali delicto sese adstringant, nisi hoc visitandi onus specialiter eis impositum sit, vel nisi vrgens aliqua necessitas visitationem ipsorum ob salutem animarum omaino exposceret. **n** Item Patriarchę, Primate, Archiepiscopi, & Episcopi visitandi ius, potestatemque habent. **i** Archiepiscopi autem, Archiepiscopii, Decani, alijque inferiores huiusmodi iurisdictione carentes suo nomine proprio non visitant, sed nomine episcopi, nisi fortē longa consuetudine ius suę parochię visitandę prescripserint, **x** verum de his ita constituit sacrosanta Synodus Tridentina, Sessiois vigesima quartę, capite tertio, vt debeant assumpto notario decō sensu episcopi per seipos tantum visitate, plebani quoque iurisdictionem

a Innocen. & Marian. vbi supra.
b Marian. vbi supra. nu. 34. vers. & idem fortē dicendum.
c c. i. s. hanc. de censib. in sexto. c. cum venerabilis. de censib. in sexto. Abb. c. cum apostolus. ij. not. de censib. & consilio 36. Oldra. consilio. c. iij. Feder. consilio. cxlv. & consilio. cxii. Cald. veri. consilio. x. vit. de censib. Soci. eo. tract. libro. iij. vers. 14. Pavin. vbi supra. Bald. consil. clvij. proponitur quod quidam. li. 3. Cra. consilio. 238. col. iij. numero. 13. e. d. c. cum venerabilis. de censib. Florent. in summa. tit. de off. ordi. s. quid pertinet. vers. lex vero diocesana. Maria. d. trac. libro primo. nu. 2. Pavi. in eo. tracta. quast. prima. pa. prime. nu. 8. f. c. cum apostolus. de censibus. g. c. cum instātia. & ca. procuraciones. de censib. h. Marian. di. tract. column. 6. nu. 7. vers. ficul. secundo. de legatis. i. cap. ij. c. scilicet. de censib. in sexto. capi. cum Apostolus. cap. procuraciones. ca. cum super eo. extra eo. de censib. c. si episcopus. de off. ordi. in 6. c. decernimus. x. q. i.

K d. c. cum super eo. d. c. cum apostolus. vbi Abb. ij. not. de censib. c. i. c. mandamus. de off. Arch. c. i. ij. & ij. de off. Archiep. presb. Maria. vbi supra.
l d. c. cum venerabilis. de consi. Soc. hoc trac. li. q. q. x. m. c. pen. & si. de sup. negl. praeli.
n Maria. vbi supra. col. 4. q. xi. & c. qualiter. & quando. de accu. o. gl. in cle. i. ver. capituli. de heret. to. mo. in c. ecclesia. de sup. negl. prael. Fran. Pavi. in hoc trac. q. ij. par. i. nu. 46. & seq. X k

a c. in saugulis 39 Item Abbates, prioresque & alij regularium praefecti etiam Canonico- rum Lateranensium visitare possunt... c. ea que d. sta tu monach. b d. c. in singu lis d. c. ea que. c d. c. in sing: & c. ea que. d cle. ij. in pri ci. de sta. mon. & reg. Pau. i tra. de visit. q. ij. par. i. n. 43. e d. clem. ij. de statu regu. f cle. ij. iud. Pau. co. tra. ij. iij. par. i. g Pau. in hoc tra. q. 3. par. i. nu. 1. 2. & seq. h c. venerabili- lem. ij. de ele. c. nonit. de iud. c. solit. a. de ma io. & obed. i c. cuncta per mndum. 9. q. i. k c. fundamen ta. de elec. cle. ne romani. de iur. iur. c. palē tinianus. c. ti- bi domino. di. 63. c. alius. i 5 q. 6. l c. grandi. de sup. negl. pl. in 6. no. in c. ver- gentis. de her. m c. non min⁹ c. adversus. de r. mu. ecc. c. oib. r. solit. de ma- ior. & obe. n c. sopira. c. venerabili. de consi. c. i. s. de- inde. de consi. in sex.

reuocauit. 45 Visitationem t̄ autem Ecclesiasticam pati, agnoscereque tenentur omnes, quotquot Christiani orbis oras colūt, etque subiecti sunt, siue hi Christiani, siue Iudaei sint, vel Pagani, r̄ siue eccle- 46 siastici, seu seculares, t̄ & non minus principes, potentesque viri, in pro- fanos homines tantum ius imperium que habentes; quàm priuata obfurg- que, & humilioris fortuna homōtio- nes. Quapropter traditum est, ipsum quoque Rom. Imperatorem, & Reges omnes visitationem Apostolicam de- 47 clinare non posse, c̄ cum enim horū quoque fastigium non sine firmissima sedis Apostolicæ basi, & fundamento erectum sit, & cum ab ipso Pontifice h Max. probandi inungendique sint, n̄ & cum totus orbis Christianus dī- 48 cesis sit Pontificis Maximi, i cui mi- rum videatur, si, postquam in sede iā locati populos regere ceperunt, Ponti- 49 fax Max. qui Dei vices in terris gerit, & à quo illi pendent, experiri velit, ac videre, an omnino tales sint, quales ef- se eos, significatum fuit: ac periculum facere, qua pietate, ac erga Deum reli- gione creditos sibi greges pareant, & gubernent, quandoquidem ipse Pon- tificex Maxi. eos etiam de culmine illo K meritis deponere, & amouere, vel co- adiutorē eis indigentib. dare in regni, vel imperij administratione potest, vt 48 quandoque olim factum legimus? i multo t̄ ergo magis alios inferiores prin- cipes visitare poterit; ne mpe Duces, Marchiones, Comites, Barones, Iudic- 49 ces, cæterosq; magistratus omnes secu- lares. m Item t̄ congregationes omnes, & cōuen- tus, vel collegia, societates, seu confrat- ternitates, tam seculares, quàm eccle- siasticæ, visitationem apostolicam, & ordinarij sui agnoscere debent, ac du- bio procul ecclesiæ, ecclesiasticq; ho- mines cuncti, & omnes pij loci, ca- 50 rorumque collegia, & hospitalia omnia, conuentus, & capitula, monasteria nō minus monialium, quàm virorum, n̄ t̄ sed monasteria mulierum exempta, apostolicæ sedi immediatē subie- cta, ordinarij tamquam à sede Aposto- lica delegati visitabunt, q̄ verò exempta non sunt, iure pprio visitare poterūt, atq; si

at, si que e monasteria, (vt in pluribus contingit) exempta quidem à iurisdic- tione ordinarij sint, sed tamen Apo- stolicæ sedi non immediatē subiecta, verum, que proprios, quibus pareant, & à quibus regantur, praesules habeat, ab ipsidem ipsis praesulibus visitanda erunt, quod si monasteria mulierum Pōtifici Maximo immediatē subiecta consueuerint à visitatoribus conuen- tumū provincialium visitari, nō dem- ptum erit episcopis, quin & ipsi ead- 51 dem visitare possint, a si verò monia- les proprios Antistites viros habeant, t̄ sed ab eisdem monialibus, puta, Ab- batis, & Prioris regi soleant, eius- dem auctoritate monasterij, dubita- rum est, an à delegatis per- ipsas mulie- res, an ab Episcopo visitari, corrigiq; debeant; nam posse & per alios mu- lieres visitare scripserunt, Ioannes glo- sator, Ioan. Andrea, Stephanus, & Pau- lus. n. Episcopumque ad huiusmodi 52 visitatione secludi, verum alijs aliud consilium fuit, c. hemye, vix à mulie- bri infir. no flexu correccionem bonam expectari posse, quapropter non esse illis tale opus committendum, vel per- mittendum, sed ab Episcopo explican- dum esse, quod mihi non videtur iure probari, quid enim eis prodesset exem- ptio, si visitari ab episcopo possent? 53 t̄ Sed, quod de hospitalibus dictum est, vt ipsa quoque visitari ab ordina- rio possint, non simpliciter tamen ab omnibus admissum fuit, quamuis e- 54 nim glossemma n̄ quoddam citetur, à quo sententia haec imprimis manauit, alij tamen vel ei adhaerendum nō cen- suerunt, vel saltem non ita simpliciter sed quadam adhibita distinctione re- ceperant. 55 Et Federicus quidem Senensis, n̄ tri- membrum huius quaestionis sectionē fecit, nam duobus casibus visitari pos- se illa affirmat, illisque esse illud glo- semma intelligendum, vbi scilicet hos- pitalia ordinarij auctoritate fundata esse constat, & per consequens esse re- 56 ligiosum. r̄ Idem, cum signa aliqua religionis elucet, vt, quia publicē ibi celebrari consuevit, quamuis de fundatōe certi nihil asseratur, quia & hoc casu religiosa auctoritate funda- 57 tam esse illud praesumendum est. 6

a cle. attendentes. vbi gl. ver. alia. de statu monachorum. b Io. And. Steph. & Pau. in d. cle. attendentes. post d. gl. versic. alia. Marian. vbi supra. c Guliel. de mon. laud. d. cle. attendentes. Marian. vbi su. d glo. in c. i. s. pialoca. de cū s. i. in sex. e Fed. Senens. consi. 46. f Cle. quia cō tingit. de reli. domi. vers. in- iungimus. vbi gl. Pau. in. 4. q. par. i. nu. 30 g Arch. c. me- mo. de consec. dist. i. h Soc. in d. tr. nu. 1. 4. de visi- tat. i d. c. i. s. dein de de censib. in sex. k c. fin. de cen- sib. in sex. vbi Ioan. And. & In. o. Marian. vbi sup. nume- ro 1. 4. ver. tur- tio decimo. l 1. 2. duo sunt. 1. 2. q. i. Maria- nus. co. traba. nume. 1. 4. Pa- uin. cod. tract. questione sex- ta, par. pri. nu- mero 1. 3. & se- quen. glo. c. pri- mo. s. pri. ver- si. & populus. m Maria. vbi supra, numero duodecimo. Pa- uin. vbi supra. numero deci- mo quinto. n Maria. vbi supra, numero 1. 3. Lap. trac. de hospita. nu- mero. 54. x k 2 lum,

Tertio verò casu, vbi scilicet, nec quic quam certi de fundatione religiosa, Episcopali que auctoritate asseritur, nec vlla eius vestigia, vel indicia extāt, sed constat potius, illa esse priuata ho- spitalia, sed ad pios vsus, puta leproso- rum, aliorumve infirmorum exposita, atque hoc onere exhibitionis reli- cta, visitari ab ordinario poterunt, ni- si is, qui opus illud instituit, superstes adhuc sit, nolique suas aedes, nisi cui ipse voluerit, parere, quemadmodum & non debet alicui licere, alienam do- mum ingratum eius domino intrare. h t̄ Quod verò dictum est, laicos quoq; visitari posse ab Episcopo, vt constitu- tione Innocentij Quarti cautum est, i dum statuit, vt Episcopus clei um, & populum pariter excutiat, sic intelli- gendum est, vt scilicet, vel de crimini- bus ecclesiasticis dumtaxat contra lai- cos quaeratur, vel, si de crimine ad fo- rum ecclesiasticum nō pertinente que- rere episcopus velit, nullam speret se publicam vindictam de laico sumere posse, ea autem poena contentus sit, quae poenitentibus imponi ex eiusde- modi criminibus in sacramento poeni- tentiae potest, vel consuevit, k t̄ sed non eodem contextu, ac simul, & se- mel facienda est clerici, & populi visi- tatio, sed separatim, cum ipsorum ne- gocia diuisa, inter se, ac longo interval- lo disuncta, non sint promiscuis acti- bus confundenda. l Sed, & t̄ capellas (quas vocant) singu- las eidem visitationis Episcopalis cen- sure subiaccere traditum est, m orato- ria t̄ autem priuata, si episcopus idcir- co visitare velit, quod dispiciat, vtrum honorificē habeantur, & sint congruo decentique modo constructa, & orna- ta, vel, si perpetuum habeant sacerdo- tem, qui in eis celebret, vel si authori- tate Episcopi erecta, institutaque fue- rint, forte visitari ab Episcopo non se- cus, quàm alia pia, religiosaque loca poterunt, nullo tamen pacto, vbi ex p̄ dictis aliqd nō militet, visitanda erūt. n His verò lignis oratorum esse religio- sum,

a. Carlina. consilio undecimo. Abbas in capitulis patentibus, ij. not. a. vbi etiam Socin. de priuilegijs, et idem Socin. vbi supra, idem Abbas in capitulo finali. ij. not. de censib. Decius consilio centesimo quadragesimo octauo, columna prima, ver sic. et quammis. Parisi. consil. 1. 3. numero decimo tertio, et sequenti. libro

quarto. Rogb. in tracta. de in re parona. ver sic. construxit quest. ix. numero vigesimo octauo. Poly. capitul. de quarta. numero 12. uersi cu. tertia conclusio. de prescript. Roman. consilio 409. numero decimo, Lambert. de iure patrona. libr. primo. articulo. v. decimo, quest. xi. part. primo princ.

b. Calderi. consilio. 4. vers. item ibi est altare lapideum ritu. de iure patrona.

c. Doctor. vbi supra.

d. capitulo decimo, Session. vigesima quarta.

e. Marian. vbi supra, numero decimo, in fin.

f. Hostiens. in capitulo cum deputati. de iudicijs. Paulin. in sexta questione pri. par. in fine, numero quadragesimo secundo.

sum, & publicum dignoscetur, si faciem ecclesie habeat, si turrim, à qua pelues campanæ pendent à tectis ipsius extates, A si lapidem viuum, quo altare regatur, integrum & continentem, n si à laribus domesticis longè se positum, remorumque sit, si dos certa celebratio sacerdoti sit constituta, e & quamuis non fortè inuenias vltimam hoc expressam, vt publicum scilicet presumi debeat, nò priuatum oratorium; quod à domibus remotum sit eius, qui sunt esse aliter, verum in medio ruris fortè, satis tamen hoc perspicuum, & verisimile videtur, namq; ad commoda propria edificari huiusmodi priuata oratoria solent, quate non presumi debent priuata, vbi dominum sese affectanti commodu nullum apponant, quæ verò ab ædib. longè posita sunt, talia non libentur, sed veluti ad communem totius populi usum, & vilitatem structa, consequenter publica presumi debent, publicoque sumptu edificata.

Sed & sacrosancta Synodus eadem Tridentina capite octauo, Sessionis vigesime secundæ huic negocio manum apponendo constituit, vt episcopi etiam tanquam sedis Apostolicæ delegati in casibus à iure concessis habeant ius visitandi hospitalia, collegia quacumq; ac fraternitates, laicorum etiam, quas scholas, siue quocumque alio nomine vocant, non tamen, quæ sub Regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia, elemosinas Montis pietatis, siue charitatis, & pia loca omnia, quomodocumque nuncupentur, etiam si predictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis priuilegio sint munita, ac omnia, quæ ad Dei cultum aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio suo iuxta sacrorum Canonum sta-

tuta cognoscant, & exequantur, non obstantibus quacumque consuetudine etiam immemorabili priuilegio, aut statuto.

Quæ quidem suprascripta etiam in his ecclesijs secularibus obseruanda sunt, quæ in nullius Diocesis esse dicuntur, vt ab episcopo, cuius ecclesia cathedra lis esse proximior, si id possit, aliouia ab eo, qui semel in Concilio Prouinciali à prelo loco illius electus fuerit tantquam sedis Apostolicæ delegato visitentur, non obstantibus priuilegijs & consuetudinibus quibuscumque etiam immemorabilibus.

¶ Ecclesiæ duæ si vnice simul fuerint, ambe tamen visitandæ erunt, vel omnes, si plures fuerint.

¶ Capellas quoque, & curas ecclesijs quarumcumque religionum militarium, iure etiam communi visitari possunt, vt illis provideant, vbi opus fuerit, nisi aliud ipsorum priuilegijs cautum sit.

Statuit præterea eadem Sacros. Synodus Tridentina capite octauo, Sessionis septimæ, vt locorum ordinarij ecclesijs quascumq; quomodolibet exemptas auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & opportunitas iuris remedijs provideat, vt quæ reparatione indigent, reparentur, & curarum animarum, si qua illis immaneat, alijsque debitis obsequijs minime defraudentur, appellationibus, priuilegijs, consuetudinibus etiam ab immemorabili tempore prescriptis, iudicium deputationibus, & illorum inhibitionibus penitus exclusis.

¶ Iudicium quoque & magistratum secularium, nedum ecclesiasticorum carceres, detentique ibi rei visitari ab episcopo, vel delegato Apostolico possunt, vt videre possint, qua sententia, quæ pietate custodiantur, & an pabulo saluari animabus eorum consulari, nempè, vt copia, potestasq; non desit sanctis. Sacrificij missæ, & sacerdotum, quibus possint crimina sua sacramentum penitentiae excrucendo faceri; & ab eis tremendum Eucharistiæ sacramentum accipere, atq; vt ipsi sint viri potentes in sermone Dei hie, & inclusi mortis penam prope diem expectant, eis supremum spiritui celestis sol-

solatium allaturi, & vtque eis penitentibus penitentia, & Eucharistiæ sacramentum ne denegetur, & an de victu corporaliter carceratis aliquo pacto consultum sit, an mulieres cum masculis simul eodem ergastulo, an separato (vt decet) claudantur.

¶ Optimum ferit, vt ipsiusquam visitationem incipiat uisitor, alias hactenus à se, aut ab alijs predecessoribus factas visitationes legat, diligenterq; examinet, tam vt discat, n unquid executionem acceperit ea, quæ in illis statuta fuerunt, quàm vt de necessitatibus, & desideratis prouisionibus illarum ecclesiarum plenius insitri possit.

¶ Item laudandus esset, si & aliorum coprouincialium suffraganeorum, & præsertim Metropolitanorum constitutionibus suas conformes facere staderet.

Hæc verò seruanda est à prelato visitante forma, post nam celebratam Synodum, quam episcopus facere debet, & (quamuis & multis in locis absque vlla Synodo visitationes fieri consueverunt) Inprimis literis monebit clerici, & populum, quem visitare vult, vt certa die paratus sit, proximisque diebus sequentibus uisitatorem, eiusq; familiam, & comites accepturus, & visitationi faciendæ subijciendus, nisi ante monitus fuerit is, quem visitare vult, nò poterit vlla illi culpa adscribi si domi repertus non fuerit, cum prælati ad inuendum eum accessit, vel si parata omnia, & in promptu nò fuerint, quæ in hoc ministerio desiderantur præstari, nec contra absentes non præcedente monitione aliquid statui, vel decerni poterit.

¶ Edicta quoque valuis ecclesie propterea assignanda erant, ne quis eorum, qui ecclesie illi ministrant, excusare se vt absens prætexit ignorare possit.

¶ Et formatum quidem ipsa visitantibus prescriptam scias, nedum ordinarijs, sed & delegatis, imò & ipsi legatis Apostolicis, nisi certa forma eis alia tradita sit, obseruandam esse, n licet nec desint insignium doctorum sententiæ existimantium, legatos huic, quæ alijs prescripta est, formæ obseruande non teneri.

¶ Visitationi igitur post delegationis supplicio exhibito, si delegatus fuerit, & in actis publicis ad fidem fac-

dam delegationis probationemq; perpetuam relatos, cum notario, & cum duobus religiosis, probatisq; uiris in huiusmodi negocijs (vbi extent) peritis, & cum Pontificijs omnibus ornamentis, & libro Pontificali, & libro ceremoniarum exornandi prelati edocere, & cum vase olei cathecuminorum, & infirmorum, & chrisimatis, vt pro oleis antiquis, si forte aliqua inuenerit, ea reponere possit, ad ecclesiam accedet, ornamenta autem Pontificia, quæ secum gestare debet, hæc sunt, vtz, Mitra, baculus, calula, dalmarica, sticta, clavis, amictus, cingulū, chirothecæ, annulus, gremiale, bacilli, broncini, manutergium, nasutergium, sandalia, caliga, faldistorium, crux, candelæ, thuribulum, tapete genibus subijciendum.

Ad ecclesiam verò vbi accesserit, aqua benedicta in primis cum hylopo, & sale mixto adstantes asperget, moxq; post aliquas preces genibus flexis Deo porrectas, & post absolutionem defunctorum, concionemq; ad clerum & populum adstantem habitam, qua visitationis causam, rationemque exponat, & post confirmationis sacramentum (si opus fuerit) ius cum solennibus presertim, verbumq; Dei adstantibus sic profectum, vt fructus inde sperari fecundus possit, officium visitationis incipiet, incipit à sanctissima Eucharistia, alijsq; sacramentibus, dispiciendo, utrum pro facultatibus, ecclesie illius, & parochianorum honorifice habeantur, & munde, pure, castèque fidei clauibus seruentur, quo honore ad infirmos deferatur Eucharistia, & an ecclesia, & altaria ornamentis, & suppellectile congrua instruta sint, an verò aliqua re indigent, an templum ipsum bene structum, firmumque, & nitidum sit, ne ruinis sit deforme, ne casum minetur, ne squalore sordidum, ne suppellectile vitatur exoleta, & lacera, vel immunda, quas verò inuenerit vestes, altariumq; ornamenta sic lacera, aut vetustate consumpta, vt congruè aptari non possint, iubeat comburi, cineresque honesto quopiam in loco, qua iter non soleat fieri, iubeat recondi, in baptisterio (puta) aut pariete, aut fossis

a. cle. i. vbi gl. ver. penitentijs de peni. & remiss. & ibi docto.

b. Paulin. i. hoc tract. q. 6. par. i. nu. 20.

c. Paulin. q. v. part. i. nu. 29. & seq.

d. ca. super eos ecclesijs. ca. sopite. de consi. c. ij. de capem. monac. c. cum ecclesia vltrejana. de electi. Paulin. in. v. q. part. i. nu. 30.

e. Paulin. q. i. par. ij. priu. b. ius. tract.

f. Vinc. & Io. an. in c. c. spe. cialis. de sim. Paul. hoc tract. q. v. par. i. n. 2.

g. Fed. c. d. 79.

h. Hosti. in s. de cons. s. qua. liter. vers. sed nunquid legatus. Maria. in hoc tra. nu. 31 vers. 8. quæro, & Paul. q. 7. par. i. nu. 2.

i. Io. an. & Io. mon. in c. i. de cens. in 6.

k. Paulin. ca. q. v. par. i. n. 31. per c. in singulis. in prin. de statu mon.

a pavementorum, A nec patiatu...
b mel Deo sint dicata, b Domos quoq;
c ca. Romana S. sanè, de cen
d gl. d. ca. Romana S. sanc.
e Marian. in ca. qualiter et
f ca. qualiter in si. de accu
g gl. d. ca. Romana S. sanc.
h Marian. d. ca. qualiter, et
i spec. et Marian. ubi sup.
k ca. placuit. 10. q. i.

Mariant Socinus in hoc ipso tracta
tu, & alibi ait, b visitationem hanc,
e Mariant Socinus in hoc ipso tracta
tu, & alibi ait, b visitationem hanc,
g aditringi in visitatione occultis pro
dendis, quamvis alioqui iurare teneat
ur, quare hæc erit præstanti iuramen
ti in hac generali inquisitione visita
tionis forma, nempe, vt iure testis exa
minatus super his, quæ scit, vel credit
in ecclesia illa reformanda, vel super
alijs quibuscumq; tam civitatis, quæ
non debet, occultorum criminu licet
i nõ interrogat de his. i. f. Hinc igitur
fiæt circa episcopi, alteriusve prælati, &
clerici, quem visiter, vitam & mores
opportuna interrogatione, quomodo
ordinem baptismi teneant, vel mis
sarum, & qualiter quæq; officia in ec
clesia petragant, ignarosq; doceant, &
K in eo in ordine clericorum vnus
quisque sit constitutus, quem eccle
sia sua, vel beneficium desiderat, an
ordinibus ipsius clam sese intruserit, &

an per debita interualla temporu
vel cu literis saltē dimissorijs, quomo
dõ literis prædixit sit pro beneficio
quod obtinet, vel acceptis, vel vt incon
tinetem, aliove crimine irretitum im
pune dimitteret, aliaque cætera, quæ
vel commissa, vel neglecta episcopo,
alijve prælato, qui vilitetur, vel cleri
co imputari culpa, & delicto possint,
vt ex his, quæ suis locis diximus, di
sturque sumus percipi, colligiq; po
telt, tam in vita, & moribus illis, qui p
miscui, & in medio positi cum cæteris
hominibus communes sunt, q; in his,
qui hoium diuino cultui addictorum
& à populo se iunctoru pprij sunt, si
ue in diuinoru celebratioe, siue in qui
buscuq; alijs, ad q clericus ex suo officio
tènentur, & circa honorum temporalium
administrationem: Regularium vero
79 visitator de his præcipuè inter
cætera inquirat, quæ regulæ eorum ob
seruationem spectabunt, vt Gulielm.
Durand. sub titulo de inquisitione p
fufis verbis demonstrat, f non minus
circa temporalium, quàm circa spiri
tualium administrationem, nam nec
temporalium administratio negligenda
est, quandoquidem malè creditur
ecclesie suæ res spirituales administra
turus, qui temporales regere, & guber
nare nescit, item quia spiritualia sine
temporalibus diu consistere non pos
sunt, a qua ppter quicunq; præfatus
tam secularis, quàm regularis de hoc
est quoq; exquirendus, præsertim an
bona alienet, vel dilapidet, an profu
sus sit, an quod Dei cultibus, pauperu
que subsidio impendendum est, in v
sus profanos, puta canum, vel accipi
trum, vel voluptatibus mulierum ef
fundat, vel vt cognati ipsius luxurien
tur, alijsve inutilibus indignis reb. pa
trimonium Petri absumat. Moniales
verò de his scrutari licebit, an in pri
mis angustam claustrorum regulâ cu
stodiant, an vestitus, omnisq; habitus,
& cultus corporis normam virginib.
Deo dicatis congruentem seruent, an
plures sint, quàm ali ex redditib. mo

nafterij, vel piorum elemofynis pos
sint. b Non f decet tamen, vt visitator publi
cè, & palam laicos ad detegenda cleri
corum delicta accendat, vel moueat,
neque, f vt secretos libellos à laicis ad
uersus clericos sibi oblatos passim acci
piat, quia notum est, laicos clericis
nimium esse infestos, f nisi forte cleri
cus ille, contra quem cartula porrigitur,
iam publicè sit de crimine infama
tus, c aliàsve de personis probatæ fi
dei non bonum de tali clerico testimo
nium acceperit. d Hæc f verò examinatio in eo loco faci
da est, in quo ecclesie illius collegiū,
vel capitulum pro collegij negocijs cõ
uenire solet, aut loco nullo extante,
in sacratio, aut ecclesia examinationè
e fieri licebit. a Post hæc ad explorandos laicorum mo
res animum, opusque suum aduerteret,
propositoq; eis Dei verbo, à clericis, at
que etiam à catholica, probata que vi
ta laicis f queret, an laici diebus indi
catis ab ecclesia ad ecclesiam accedant,
sanctissimoque pœnitentiæ, & Euchari
stie sacramento iuxta præscriptum
ecclesie se exercent, diuinisq; offi
cijs, & præsertim missæ intersint, an
qui sint in gradibus prohibitis, & con
tra præcepta ecclesie matrimonio cõ
iuncti, an formam à Trid. Synodo tra
ditam in cõtrahendo matrimonio tra
ditam seruent, an aliqui ibi extent hæ
retici, vel de hæresi aliquo modo sus
pecti, aut hæreticorum fautores, an
aliqui adulteri, blasfemi, concubinas
alentes, fœneratores, sacrilegi, supersti
tionibus opem dantes, festos dies
Deo, & sanctis eius dicatos non custo
dientes, an aliqui excommunicati, au
qui ecclesiarum bona, resque inuasc
runt, vel occupet, vel qui decimas, pri
mitiasque ecclesie debitas non persol
uant, vel pia à testatoribus relicta lega
ta ecclesijs, alijsve locis pijs non exol
uant, an vlli sint viti, aut scemina ex
his, qui cacodemonis artibus decepti
striges, seu Lamias vocati Dei veri fan
cta posthabita religione, ipsi mali de
monis suasionibus plura nefanda pa
trant, hæc inquam, & similia non osci
tante de laicis scrutabitur visitator. f
8; Rectè autem faciet, si duxerit secum sacer

a c. si quis obie
curt. i. q. iij.
b cle. ij. di. sta.
regul.
c spe. in ti. de
inquis. i. r. de.
d. maria. ubi su.
prop. nu. 27.
d Panin. q. v.
par. i. nu. 3. &
4. et seq.
e Marian. ubi
sup. nu. 26. per
tex. in c. bon. e.
et c. in gen. si.
de elec. gl. c. cõ.
omnes. de cõst.
inn. c. cam te.
de r. ser.
f Maria. in c.
tract. nu. 707.
et seq.

a c. f. de consi. b. in sex. vbi no. Marian. vbi sup.
b Pavin. quest. sex. par. i. nu. 15.
c Marian. in hoc tract. lib. xi. quest. 14. ver. vnde notandum
d col. ult. ad si. Pavin. quest. 4. par. i.
e Io. And. Io. Monach. Host. Archid. Ab. in d. ca. i. de cens.
T. uin. quest. 4. par. i. num. 17.

e cap. si a sede de prae. in sexto.
f Marian. in hoc tract. nu. 72. & 73. & seq.
g ca. mandamus. de offic. Archid. & c. visitandi. & c. cap. non semel 18. q. 1. glo. in c. si episcopus. de offic. ordin. in 6.
h gl. in d. ca. mandamus, et c. conquerente ver. annua. de offic. ordin. Marian. hoc tract. nu. 73.
i Marian. vbi sup. nu. 74. cum sequ. per tex. in c. Eleutherius. 17. q. 2. & gl. in ca. cum venerabilis. de censibus et Henr. Boic. in c. cum Apostolus. de censibus.
k Hostiens. in d. c. cum venerabilis. et in sum. de censib. Henric. Boic. vbi su. Maria. vbi s. nu. 75.
l Marian. vbi supra numero 76.
m cap. cum nuper, vbi Zabarel. de cens. Marian. vbi supra numero 78.
n dicto capitulo romana.

possum, quia in his, quibus de honore agitur, dignitas spectanda est. e
116 Quoties verò visitare praelatus ecclesias, & populos suos iure communi vult visitare possit, si quaeratur, sic respondendum cum Mariano Socino, & Francisco Pavino opinor, ut ex regula quovis anno semel ordinaria potestate visitare quis possit, ac teneatur, non pluribus vicibus, nisi forte necessaria aliqua, vel legitima causa existeret, pluries eodem anno visitandi, toties enim visitare possit, quoties usus, necessitasque postularet, congruique sumptus ei suppeditandi essent, ut vel nisi ecclesia ipsi, cui erecta est, talis lex dicta sit, ut bis, vel pluries singulis annis visitationem patiarur. i vel, nisi ex praescripta consuetudine hoc ius pluries visitandi quotiens episcopus quaeratur. k Idemque & multo magis, si tale ius pluries visitandi ex speciali proprioque privilegio competeret. l Item, si cui ius duplex diversis iure visitandi esset, puta, (gratia exempli) si Archiepiscopus quispiam simul etiam cum Archiepiscopatu nascentem legationem haberet, is utique bis eodem anno visitare possit, cum duplici persona fungatur, una quidem vice tamquam legatus, altera tamquam Archiepiscopus visitabit, duplicisque procurationes sortietur, modo causa aliqua iusta subit, visitationem repetendi, quod tamen exemplum in Archiepiscopo (ut mihi videtur) non satis congrue positum est, cum Archiepiscopus, quamvis aliqui legatus natus non sit, ex sola tamen ordinaria Archiepiscopatus potestate visitationem suae provinciae eodem anno reperere possit, nisi forte fingas, eum non ex ordinaria Archiepiscopatus, sed legationis ab illo proficiscentis iure ad alteram earum visitationum accedere, vel, si ponas dioecesim suam provinciam visitare velle. f Item, si Archiepiscopus certior factus fuerit de pingui suffraganeorum, & com provincialium suorum in gubernatione, & regimine defidia, & vecordia, certum est, posse eum denud eas dioeceses, in quibus huiusmodi episcoporum negligentia deprehenditur, visitare, quamvis semel tam eodem anno eas visitasset, & neq.

119 Inequè hoc casu oportebit, ut à visitatione suae dioecesis prius incipiat, quae non ordinaria, sed quodammodo coacta, & extra ordinem aliarum haec visitatio habenda sit, neque congruum videatur, ut alijs delinquentibus, alijs, de quibus nihil mali auditur, illorum odio praegraventur. A
120 Traditum est postremò, numquam à visitatione excludendum esse praelatum, & si non semel, aut bis, sed & saepius eam reperere velit, modo nulli oneri sit eis, quos visitare vult, nec procuratorum villas ab eis exigere vel consecui velit. B
121 Quae situm est, tan ordinarius, cui ius visitandi competat, possit alteri hoc munus delegare, & per eum partibus sibi incumbendis satisfacere, & iure quidem communi receptum viderur, licere ita demum, si ipse ordinarius satis esse non possit, puta ob dioecesis latitudinem, quod non minus in Archiepiscopis, caeterisque praelatis seu maioribus, seu inferioribus, quam episcopis locum habere creditur, cum nulla inter eos iusta diversitatis ratio militet. Neque Lapi à Castellione & Zabarella sententiae adhaerendum opinor, qui scripserunt, non posse ordinarios etiam nullo eos abstractente impedimento visitationis officium delegare, quam tamen contronersiam constitutionibus Trident. Concilij supra à nobis recitatis decilam opinor, quibus constitutionibus etiam cautum est, ut episcopi, quò aptius, quem regunt populum, possint in officio, & obedientia continere, in omnibus his, quae ad visitationem, & morum correctionem subditorum suorum spectant, ius & potestatem habeant, etiam tamquam Sedis Apostolicae Delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi iuxta canonum sanctiones, quae illis ex praesentia sua pro subditorum emendatione, ac dioecesis suae utilitate necessaria videbuntur, nec in his, vbi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio aut villa inhibitiò, appellatio, seu querela etiam ad sedem Apostolicam interposita executionem eorum, quae ab his manata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquomodo impediatur, vel suspendatur. #

122 Qui verò à Pontifice Max. ad visitandum datur iudices, vel praelati magnae ac latam ab eo potestatem accipere solent, cuius ut aliqua notitia habeatur, operæ pretium duxi hic formam literarum subtexere, quibus Pontif. Max. uti solet, dum ad visitandos Archiepiscopos, vel episcopos quempiam delegat. Quarum hic est Tenor videlicet.
Gregorius PP. XIII. Venerabili Fratri N. Episcopo N. Venerabilis Frater salutem, & apostolicam benedictionem, si oves à Christo Domino nobisq; carissimas visitare praesentes possemus, nihil libentiori animo faceremus, nã quae aut negligentia, aut hominũ malitia corrupta sunt, sanando, & ad pristinam rectamque normam restituendo, & omnium salutis, & nostro muneri confuleremus, id autem prestare, cum per nos ipsos nullo modo possumus, fel. rec. Pij PP. V. praedecessoris nostri vestigijs inherentes, per probatos fide & charitate viros facere sumus aggressi, & à statu ecclesiastico nobis immediate subiecto cum ceperimus, idque mediocre fructum atulisse cognoverimus, viterius in nomine domini progredientes, motu proprio & ex certa scientia, ac matura deliberatione te, de cuius prudentia, integritate, experientia, & catholicae religionis studio plurimum in Domino confidimus, nostrum, & Apostolicae sedis generalem, & specialem visitatorem, reformatorem, & Delegatum in civitatibus, & dioecesis N. per praesentes creamus, constituimus, & deputamus, ac tibi per Apostolica scripta mandamus, ut ad dictam civitatem, & dioecesim te conferas, ibique auctoritate nostra tam praenominatam cathedralem N. quam omnes & singulas collegiatas, & parochiales, & alias quascumque cum cura, ac sine cura ecclesias, & capellanias, & beneficia ecclesiastica etiam ruralia, & alia quaecumque, quovis nomine nuncupata, aut qualificata, etiam de iure patronatus laicorum cuiuscumque status, & conditionis, & dignitatis ij sint, hospitalia, oratoria, confraternitates, societates, seu scholas, & laicorum, & disciplinatorum, & alias quomodo libet exemptas, & exemptas, ac nobis, &

a Maria. vbi sup. nu. 78. & 80.

b Henric. Boic. in d. c. cum apostol. in prin. ar. c. visitandi in prin. 18. q. 2. Marian. vbi supra nu. 82. col. pe.

c ca. i. vbi gl. 2. de censib. in sexto. ca. inter cetera. de offic. ordin. c. si episcopus. de offic. ordin. in sexto. ca. episcopum 10. q. 1. Innoc. Host. Io. And. Io. Monach. in d. c. i. de censibus. super glo. ver. impensa. Marian. vbi supra nu. 5. ver. duodecimo quero.

d Lap. & Zabarel. in cle. i. 9. si. de fla. monach.

e cap. 10. sess. 24.

& eidem Apostolicæ sedi immediate subiectas, & subiecta, etiam si nullius diœcesis existant, etiam sancti Ioannis hierosolimitani, & aliarum militiarum loca, & ea, quæ proprios districtus habent, & cœtera, quæcumque etiam quomodolibet similiter exempta, quatenus à regularibus non visitentur, atque in his duntaxat, quæ ad curam personarum secularium quomodolibet pertinent animarum, necnon & quæ episcopis locorum ordinarijs tanquam eiusdem Apostolicæ sedis delegatis de iure, vel ex decretis sacri generalis Tridentini Concilij visitari, corrigi, & reformati possunt, etiã si earum, vel eorum cura, vel administratio alicui ex fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus quomodolibet sit commissa, earumque capitala, Archidiaconos, Præpositos, Archipresbiteros, vel alias dignitates etiam maiores post pontificalem, vel principales in ipsis collegiatis, ac personatus, & officia obtinentes, canonicos, rectores, portionarios, Presbiteros beneficiatos ecclesiasticos, & personas cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis & conditionis existentes, aut quouis officij nomine, & titulo præditos, etiam si Archiepiscopali, aut Episcopali dignitate perfulgeant, necnon & regularia monasteria cuiusvis ordinis, & qualitatis existant, etiam commendata, & alicui ex Cardinalibus præfatis illorumque ecclesias, capellas, Membra, atque personas etiã regulares visitationi capituli generalis non subiecta, vel etiã subiecta, si à suis superioribus visitari non solent, sed & quæ à suis superioribus visitari solent, quorumlibet sint ordinum, regulæ, vel congregationum quomodolibet exemptorum etiã commendantium, & in his duntaxat, quæ ad curam animarum secularium personarum pertinent, ut præfertur, carceres quoque etiam secularium potestatem in his, quæ ad sacramentorum administrationem spectant, & animarum salutem concernere dignoscuntur, & in super quascumque alias personas etiam exemptas, & nobis etiam immediate subiectas, ac privilegiatas actu nõ deseruientes, vel intra ordinum, vel militiarum prædictarum domos, & septa,

non manentes seu etiam regulares extra monasteria siue loca regularia degentes, & cœteras omnes, quæ alias ab ipsis episcopis locorum ordinarijs & similiter tanquam Apostolicæ sedis delegatis, tam sacramentum constitutionum, quam decretorum eiusdem concilij Tridentini vigore visitari & corrigi possunt, seu debent, per te ipsum auctoritate nostra visitare, & in capite & in membris reformare, errata corrigere, ac deformata in melius reponere, & ad debitam normam restituere, errantes & delinquentes repositos, inobedientesque, contumaces, & rebelles quoscumque iuxta eorum excessus, & secundum canonicas sanctiones carcerare, punire, castigare, & coercere, debitisque pœnis afficere, & in cunctis, quæ ad animarum curam, & morum reformationem spectant iurisdictionem exercere, ordinationes, & reformationes quascumque ad salutem eorum directionem, laudabilemque personarum ipsarum disciplinam necessarias, & opportunas facere, nec non illas, & sacros canones, & memorati Concilij Tridentini decreta, ac quacumque Apostolicas constitutiones obseruari & exequi mandare. In monasteriis quoque Monasterijs debitam clausuram iuxta eorum regularia instituta, & nostras, ac prædecessorum nostrorum constitutiones omnino seruare procurare, in his verò quæ superioribus regularibus non subsunt ultra clausuram omnia alia, quæ ad eorum correctionem, & reformationem videris expedire, statuere, & ordinare, in omnibus autem tam locorum ordinarijs, quam alijs etiam regularibus superioribus subiectis monasterijs ipsarum monasteriorum, seu sororum numerum, qui ex proprijs illorum redditibus, & consuetis elemosinis commodè possit sustentari, vbi ex decreto eiusdem concilij Tridentini hæcenus constitutus non est, aut constitutus sit nimium excessiuius, vocatis ordinarijs seu superioribus præfatis constituere, & præfinire, contradicentes verò quoslibet, & rebelles, & sibi non parentes pœnas & censuras ecclesiasticas iuxta canonicas sanctiones, omni tamen appellatione postposita compescere, illasque

illasque in eos, & eorum quemlibet, seruata forma eiusdem concilij promulgare, ac etiam iteratis vicibus aggrauare, interdictum Ecclesiasticum apponere, ad idque si opus fuerit, auxilium brachij secularis inuocare, & eos, qui ad eorum conuersi fuerint, ab huiusmodi censuris, & pœnis, nec nõ in casibus locorum ordinarijs referuatis, & præmissis in foro conscientie duntaxat, quoslibet personas, iniuncta inde eis pro modo culpæ penitentia saluari absolueret, & liberaret, ac cum eiusdem personis visitatis super irregularitatibus occultis, non tamen ex homicidio voluntario prouenientibus, & in alijs casibus, quibus iure communi, vel decretis eiusdem Concilij Tridentini eisdem episcopis locorum ordinarijs etiam, vel Apostol. Sedis delegatis, licet, gratis dispensare, penitentium quorumlibet peccata, & confessiones audire, & absolutionis beneficium eis impartiri, verbum Dei proponere, & prædicare populo, & Clero publicè, & priuatim, solenniter, & Pontificali more nostro nomine benedicere, indulgentias quoque, & peccatorum remissiones per nos in ciuitate, & Diœcesi N. præfatis visitandis concessas, & largitas publicare, mandare, & quod ad parochiales, & sine cura ecclesias extra ciuitates, vel oppida insignia existentes, etiam per alias tuo arbitrio diligendas idoneas, & probatas ecclesiasticas personas, & per te deputandas illas visitare, & earundem necessitatibus providere, quæ quidem personæ magis ardua tibi referre debeant, vt, dum eodem tempore absere, & ab alijs eiusdem visitationi insistitur, breuiori tempore illa perficiatur, & absoluitur, cœteraque omnia, & singula, & præmissis, & circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna facere, gerere, mandare, & exequi libere, & licite possis, & valeas, Apostolica auctoritate tenore præsentium plenam, liberam, amplam, & omnimodam facultatem concedimus, & potestatem, mandantes omnibus, & singulis venerabilibus fratribus episcopis, Archiepiscopis, & dilectis filijs Abbatibus, Capitulis, conuentibus, & col-

legijs, nec non illorum præpositis, quomodolibet nuncupatis, Prioribus, Commendatarijs, canonicis, Rectores beneficis, & personis ecclesiasticis, & religiosis vniuersis in virtute sanctæ obedientie, quatenus te alacri prompto, & benigno suscipientes affectu tãquam nostrum, & sedis Apostolicæ visitatorem, reformatorem, & delegatum generalem, & specialem recipiatur, & admittant, & recipi, & admitti faciant, tibi que in præmissis pareant, & efficaciter obediant, Gubernatoribus verò, iudicibus officialibus, & magistratibus ciuitatis, & diœcesis prædictorum quocumque honore perfulgeant, vel nomine nuncupentur, ac vniuersitatibus, communitatibus, & alijs quibuslibet, ad quos spectat in virtute eiusdem sanctæ obedientie præcipientes, & quoties à te fuerint requisiti tibi circa præmissorum executionem assistant, omnemque fauorem opem, & auxilium etiam brachij secularis promptè, & efficaciter præstent, & exhibeant, non obstantibus quibusuis Apostolicis, ac in prouincialibus, & synodalibus concilij editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, ac ecclesiarum, monasteriorum, regulariumque, & aliorum locorum, præfatorum, & illorum ordinum quorumuis mendicantium etiam iuramento confirmacione apostolica, vel quouis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegijs quoque, indulgentijs, exemptionibus, libertatibus, & literis apostolicis tam illis, eorumque abbatibus, commendatarijs, quibusuis alijs superioribus, & personis etiã capitulis eorum singularibus personis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriis derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis irritantibus, & alijs decretis in genere, vel in specie etiam iteratis vicibus concessis, & innovatis, Quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogacione de illis eorum tenoribus specialis, specifica, & expressa, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quouis alia expressio habenda, aut aliqua alia exequitata forma ad hoc seruanda foret,

tenores huiusmodi, ac decreta in illis apposita perinde, ac si de verbo ad verbum insererentur presentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes illis alias in suo robore permanfuris, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, contractijs quibuscumque, aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem volumus autem, vt si vniones aliquas, translationes, distimbrationes suppressiones, & aliquarum parochialium erectiones faciendas esse iudicaueris eas in casibus a iure, & decretis eiusdem Concilij permissis ac eudente ordinarij consensu, facias, vel de eis ad nos scribas, quacumque verisigniora contra episcopos, seu prelatos inuenieris recipias, & in scriptis vna cum eorum probationibus reddigas, & ad nos tuos sub sigillo scriptimum transmittas, vt quod iustitia suaserit mature, deliberare possimus, nec non quod visitationem tuam huiusmodi, ac omnia per te ipsius occasione gerenda manu notarij publici a te specialiter, & quem vt ad hunc effectum creare possis tibi concedimus facultatem deputandi dictum, fideliter conscribi, & ne cum priuatis publica confundantur dicta, & depositiones Testium, vel principalium, seu informationes, & processus desuper habendos seorsum ab actis, inuentarijs, & decretis visitationis prefate poni, & in libris reddigi facere, & peracto negotio ad nos transmittere, & referre curabis, & vilicationis tue legari reddita ratione nostram, & huius sancte sedis benedictionem, & vberiore gratiam percipere merearis, ne vero boui triturananti os alligetur, decernimus, vt tibi, ministrisque & familiaribus tuis huiusmodi visitatione durante ab his, ad quos spectat, debita, & congrua victus & expensarum procuratio exhibeatur, atque de viatico, & equitaturis de loco ad locum respectiue provideatur.

Datum Romae apud Sanctum Petrum,

sub annulo piscatoris, die mensis Pontificatus nostri, anno.

Subscripta:

C.

Cesar Glorietius.

Ex qua forma plurium questionum distinctio elici potest, que in hac materia visitationum, vbi de potestate visitatoris agitur, oriri solent, quamuis & multa alia visitatoribus competere soleant, que hac in epistola non sunt expressa, vt (gratia exempli) ne caetera prosequar, potest visitator a Pontifice Maximo datus aliquo suis beneficijs priuare, a quod hic non fuit expressum, fac beneficia, ecclesiasque vacantes largiri, b sicut etiam aliqua expressa repetuntur, que alioqui visitator facere potest, nempe in indulgentiarum litteras intra taxatum a Canone dicendum numerum, concedere, c sed non omnia tamen visitandi exempla eiusdem sunt tenoris, alijs quidem maior, alijs minor datur potestas, in minoribus. Et sciendum est, quod vbi Sum. Pontifex dat visitatorem, videtur iurisdictionem ordinariam in visitandi officio adimere, d nisi forte, vt aliqui existimant, ad petitionem eorum datus sit, qui sunt visitandi, non proprio procedentis motu. e Illud non est ignorandum, quod ab eodem Tridentino Concilio statutum est, f nempe, quod patroni ecclesiarum in his, que ad sacramentorum administrationem pertinent, nullatenus se presumant ingerere, neque visitationi ornamentorum ecclesie, aut bonorum stabilium, seu fabricarum pronentibus inmiscant, nisi quatenus id eis ex institutione, & fundatione competat, sed episcopi ipsi hac faciant, & fabricarum redditus in vsus ecclesie necessarios, & viles, prout sibi expedire magis visum fuerit, f expendi curent.

129 Visitator etiam is dicitur, quem ecclesia Cathedrali vacanti administratorem sum. Pontifex dat, qui visitator quidem morte Pontificis illius, a quo missus fuit, non expirat, quando eps alius electus non fuit, vel ipse reuocatus est, cum

a c. dilectus filius Ab. vbi no. de rescri.

b c. obitu, vbi gl. vbi. & tu periculum. di. 61. Pan. q. 3. par. i. nu. 32.

c c. cum ex co. de pan. & remi. Pan. vbi supra.

d Bal. in aut. habita. x. opp. C. ne sit. p. pat. in l. quod in re rum. s. si quis. de leg. i. vel. in consi. 35. nu. 9

e Fel. vbi sit.

f Sess. 24. c. 3.

cum ordinariam potestatem habeat, omniaque possit excepta bonorum immobilium alienatione, que viuens episcopus poterat. Non potest tamen huiusmodi visitator ad episcopatum eligi illius ecclesie, cui datus est administrator. a
130 Visitandi autem tempus, vbicumque res exigit, salusque animarum postulat, opportunum est, sed nulla re instante, si quis ordinario de more tantum visitare velit, rectius creditur id munus eo tempore obiturus, quo fructus iam percepti, collectique sunt, p. u. post mensem Septembris, tam quia ruralibus negocijs tunc expliciti omnes sunt quam quod melius instructe domus rebus necessarijs inueniuntur. b
131 Laici quoque magistratus (vt hoc quoque non omittam) prouincias suas per agrate inuisereque corrigendi, reformatio mandique causa conuenerunt, c & quauis Aymo Creueta credit, hodiernis temporibus hoc non seruari, d is tamen fallitur, f nam, & qui syndici appellatur, ad cognoscendas minorum magistratuum actiones transmissi visitatorum proculdubio partibus funguntur, e & non modo speciales syndici ad inquirendum de magistratus vniuersitatisque actionibus, vbi officio defunctus est, sed & generales quandoque per totam prouinciam proficiscuntur quod non semel a Rege Philippo, & a Dominis Venetis, alijsque Principibus laicis, nedum a S. Pont. obseruatum videtur, qui certe syndici non alio, quam visitatorum munere vtuntur.

DE PROCURATIONIBUS. Tit. IX.

EPITOME.

TRADIT hoc titulo, visitationem proprijs visitatoris expensis faciendam non esse, sed eorum, qui visitantur, & quoniam sint hi, quid de his, qui ad visitationem vocantur extra domum, quid de oratorijs, capellis, monasterijs, laicis, an debeantur procurationes etiam ab illis, qui visitantur in ciuitate, quando debentur, quales, & quantae, & an victus, & vestitus debeatur, an victus

solus, quali victu in monasterijs carnes vitantibus. vt debeat visitator, quot euectionibus, & quot famulis procurationes debeantur. An in pecunia solui procurationes possint, quid, si ecclesie visitate non habent, vnde procurationes subministrant. Quibus ex causis euitare quis possit visitationem, an priuilegio, exemptione, prescriptione, re iudicata, pacto, & conuentione, & singula prosequitur, prefertim autem prescriptione.

SVMMA RERVM.

- 1 Visitatio fieri non debet proprijs expensis visitantium.
- 2 Visitati omnes tenentur ad procurationem.
- 3 Procurationi tenentur etiam hi, qui extra domum eunt, vt visitentur.
- 4 Oratoria quando teneantur ad procurationem.
- 5 Capella an teneantur ad procurationem.
- 6 Monasteria subiacent procurationi.
- 7 Laici an teneantur procurationi.
- 8 Procurationi tenentur etiam ecclesie ciuitatis, cum visitantur ab episcopo.
- 9 Procurationibus non detrahuntur expense, quas domi futurus fuisset.
- 10 Procuratio soluenda est, quando visitatio durat.
- 11 Visitations perficiende certum tempus statui non potest.
- 12 Expense in procurationibus debent esse moderate.
- 13 Inuestiua contra visitatores nimium delictos, & sumptuosos.
- 14 Episcopo visitanti datur lac ad bibendum.
- 15 Potus visitatoris non debet excedere trianam vicem.
- 16 Subministrari que debeant prelato visitanti.
- 17 Obligatio procurationis dada est maior, quam obligatio dandi victus.
- 18 Est minor, quam obligatio victus, & vestitus.
- 19 Procuratio pro modo regionis, & qualitate visitantium, & visitati dada est.
- 20 Visitari quo tempore debeant monasteria, quibus non licet vesci carnibus.
- 21 Visitator non tenetur seruare in cibis regulam monasteriorum, que visitat.
- 22 Visitatori debentur mercedes equorum

a gl. d. c. is cui d. c. obitum. d. c. constitutum Pan. vbi sup.

b Marian. nu. 21. ad fi.

c l. congruit. ff. de off. presbi.

d Craue. consi. 238. col. 4.

e Maria. in d. c. qualiter, & quan. arti. xi. & in tract. de visit.

- 23 *& viaticum si est delegatus.*
- 23 *Locus per quem sit transitus in visitatione, non tenetur ad procuratationem, si non visitatur.* 49
- 24 *Procuratio an accipi in pecunia numerata possit.* 50
- 25 *Euectionum numerus quantus esse debeat in procuratationibus.* 51
- 26 *An famuli pedites debeant esse ultra numerum euectionum.* 52
- 27 *Constitutio Trid. super visitatorum procuratationibus.* 53
- 28 *Consuetudo, ut visitatio fiat gratis seruanda est, ubi viget.* 54
- 29 *Pena exigentium procuratationem indebitam.* 55
- 30 *Excommunicatio contra non soluentes procuratationem indebitam non tenet.* 56
- 31 *Inuestitura contra visitatores accipientes numerata.* 57
- 32 *Visitator non debet multum morari in eodem loco.* 58
- 33 *Ecclesia plures quandoque contribuunt visitationi vnius loci.* 59
- 34 *Episcopus si potest, visitare debet suis sumptibus, si ecclesia non potest procurare propter paupertatem.* 60
- 35 *Ecclesia non debet vendere ornamenta propter procuratationem.* 61
- 36 *Stante iuramento veltoris visitati, an sit pauper.* 62
- 37 *Visitator potest excommunicare visitatum sub conditione, si mentitus fuerit in aperiendo suas facultates.* 63
- 38 *Beneficij fructus quomodo probentur ad dandum procuratationem.* 64
- 39 *An ex archiuo summi possit probatio.* 65
- 40 *Procuratationis onus quibus modis vitari possit.* 66
- 41 *Priuilegium Apost. excusare potest a visitatione.* 67
- 42 *Priuilegium hoc quandoque datur personis, quandoque rebus.* 68
- 43 *Portio quam soluere debebat priuilegiatus, quos oneret.* 69
- 44 *Exemptio a procuratatione non est seruanda si vertatur in damnum tertij.* 70
- 45 *Exemptio quomodo excuset a soluendis procuratationibus.* 71
- 46 *Exemptio generalis excusat a procuratatione episcoporum non legatorum.* 72
- 47 *Visitans priuilegiatum, & exemptum cum potestate accipiendi procuratationem, quid aget.* 73
- 48 *Exemptus a iuribus episcopalibus, an sit*

exemptus a visitatione, & procuratatione Archiepiscopi.
Exemptus ab omni visitatione ordinarij censetur exemptus etia a legato nato.
Secus si non apposita esset dilectio vniuersalis.
Res iudicata excusat a procuratatione.
Procuratio non est soluenda ex visitatione iterata sine causa.
Item si visitator modum excedat.
Sterilitas anni excusat a visitatione.
Conuentio excusat a procuratatione quoad qualitatem.
Non tamen in totum.
Procuratationis ius est publicum auctoritate sicut visitatio.
Procuratationem recusare quis potest, dum visitat.
Procuratationis meta statui potest per pactum.
Dum tamen sit meta honesta pro dignitate visitantis.
Procuratationis ius aliter, quam iure communi potest pacto remitti.
Legati Apost. possunt remittere procuratationem.
Procuratationem non remittit, qui dicit, se remittere seruitia.
Procuratationis exemptio non prescribitur.
Etiā q. visitator numquam tam perijisset.
Etiā q. prescriptio excederet memoriam hominum.
Prescriptio ultra memoriam hominum non comparatur priuilegio in his, que non sunt prescriptibilia.
Qualiter vi debeat quis hac prescriptio.
Procuratationis debita ex causa, visitationis quesitæ ex priuilegio exemptio prescribi potest.
Procuratationis onus potest in alios transfondi.
Procuratio minimū potest prescriptiōe.
Modus procuratationi imponi potest prescriptio.
Exemptus a visitatione est exemptus a procuratatione.
Procuratio debetur quandoque sine visitatione.

QUAMVIS Prælati (vt diximus) præ dicto modo prouincias, vel dioceses ecclesiasq. suas, clericos & populos vel

vel plebes iustrare teneatur, ne credas tamen, suis sumptib. hoc procurare eos debere, ne duplici contradictione contentantur, cum satis sit, si incommoda vitium, & multas curas, & labores subire eos oporteat, nisi etiam dispendio rei familiaris prægrauerent, & suis stipendijs militare cogantur, quare congruū est, vt illi, ad quos curandos accedunt, inuicem moderatas expensas eis subministrant, quas expensas procuratationes vocant, ex ratione fortassis, quia pcuratatione, quam sentiunt, eas exsoluit.

Procuratio igitur hæc ab his, qui in uisitantur, vt curentur, & conuenerunt, præstanta est, quicquidque hi sunt, & non minus ab his, quoad aliam locum e domo sua euocantur, vt ibi visitentur, quam hiis, quos prælati ipsius visitantis vrgeret presentia, & oratoria pariter, quæ visitanda erunt, ubi facta sunt, & in his ordinarij sacerdos ad celebrandum cogatur, quæ prælati ipsius visitantis habent, c. secus, si ad orandum priuati constituta sunt, cum tunc nec visitatio nisi illi subiaceant, b. f. sic & capella in collegijs ecclesijs positæ non minus conferre in procuratationum expensis tenentur. & Quin & monasteria ipsa a procuratationibus soluendis eadem ratione excusari non debent, cum olim dixerimus, procuratationum soluendam obligationem ad iurisd. legem pertinere, cui legi monasteria quoq. ipsa, nisi exempta proprijs priuilegijs sunt, nisi communi adstricta esse constat.

Laiici vero ad suo nomine his oneribus tenentur, non parua est questio, suo autem nomine dixi, ne intelligatur, cum propter sacerdotis patochi inopia ipsi pro eo ad hos sumptus cōpelluntur, sed, cum ipsimet laici visitantur, an p sua ipsorum visitatione accipere hospitiū, sumptibusq. suis alere visitationem, & ipsius comites teneantur, alij igitur non dubitarunt rotando ore affirmare, laicos minimè his sumptib. grauandos fore, sicq. viti obseruati, & alij vero absurdum videntur, laicos, cum visitantur, procuratationis onus subire non tenent, & cum donis spiritualibus ipsi augeantur, recusare talem munificentiam caducis rebus cōpensare, & nisi glorie auctoritas, & consuetudo contra pugnent, hanc sententiam vti iu-

ridicam potius se amplexturos, h. quæ & Ego libentius sequor, neq. consuetudinem contrariam, seu corruptelam potius, admittendam opinor; nō magis, q. præscriptionem a solutione procuratationum excusare posse dixerimus, q. si laicos immunes abire credidimus, in clericos certe hoc onus transferendum esse, nulla ratio persuadet, verū, vel ipsius proprijs visitatoris, vel eius, a quo mittitur, sumptibus alendus procurandusque esset, cur. n. clerici propriam, laicorumq. sarcinā suis humeris subire, & gestare teneantur, an non satis est, si eorum peccata orationibus & ieiunijs comedunt, quasi verò, eorū nihil intersit, q. confirmationis sacramento augeantur, q. verbo Dei solatiū accipiant, q. in ueterata eorum vita eradicentur, q. clerici, & sacerdotes in ordinem cogantur, vel retineantur, hæc certe omnia ipsorum laicorum utilitati cedunt, & horum quoq. nedium cōclericorum visitationes fieri propterea notū est, quapp vel ipsomet laicos suum onus agnoscere, & ferre deceret, vel saltem in clericos illud a se trāsferre non conari. Scias etiam, nō minus deberi procuratationem epō, ubi ciuitatis ipsius ecclesias circuit, quam, si extra urbem positas, remotasq. inuiseret, quia nō tam in victus necessitatem, q. etiam in subiectionis cuiusdam, & obedientie signum præstandas esse pcuratōes traditum est, nec credas, epum extra urbem proficiscentem, in cōputandis procuratationum sumptibus deducete id teneri, quod domi expensatum facturus fuisset. x

Tantis per autem subministrari expō se visitantibus debent, quoad visitationis illius officium pertinet, neq. certum perficiendæ ipsius visitationis tēpus, nec meta præscribi pot, cū alia ecclesia vno die, altera nec tribus totis diebus, vel pp ipsius latitudinem, vel negociorum multitudinem, visitari possit, quapp totū hoc boni viti arbitrio relinquendum opinor, vt et infra dicitur.

Tauri sumus. † Moderata verò debet esse huiusmodi expensæ, ne longi tempore victum breuis hora conlumat, quapropter pro vniuersalique loci mediocritate epō alterive prælato visitanti conuictū preparandum est,

b. gl. in c. i. uer. si. visitatus. & c. s. in c. ubi. Inn. Host. 10. a. an. Dom. et Maria. in tr. d. visit. n. 85. uer. 5. principaliter.
c. c. placuit, et c. a. ep. m. x. q. i. Im. c. si. de off. Arch. c. cum venerabili, & c. si. de cens. d. Imo. Host. Io. an. Do. Maria. ubi supra. e. Lap. alleg. 3. Maria. ubi supra. f. c. i. & fin. de cens. in c. Maria. ubi supra. g. glo. in d. c. i. uer. laicos. de cens. in c. e. i. c. placuit. x. q. pri. h. gl. ult. in d. c. placuit. x. q. i. Io. an. et Imo. la. in d. c. i. Maria. in d. tr. ar. de visit. col. 3. i. Pauli. c. tra. q. 9. par. i. nu. 1. 3. i. c. venerabili ubi. A. b. no. 2. de cens. Gasfr. i. sum. ti. de sim. §. sunt. aut. n. 8. ri. Boic. c. cum. Apost. d. cens. Pauli. in. q. ix. part. i. nu. 12. uer. sed. quæro. Maria. co. tr. d. visit. xi. q. 7. n. 3. 5. q. 7. i. f. nu. 3. 7. k. Pauli. et. Maria. ubi supra.

a d. sess. 2. cap. 3.
b Part. in d. q. 9. partis prima, Marian. cod. tract. numer. 68. ne rñ. duodecimo quero.
c in. an. vbi sup. col. 3. ad fi.

d in placuit,
e. x. q. 1. ca. in
ter cetera. 10.
q. 3. Innoc. in
d. c. de censu-
bus in. 6. Ma-
rian. in d. tra.
num. 46. vers.
ecimo. que-
re.

e ca. cum in-
stantia & ca.
procuratores,
de censibus in
6. spec. in tit. de
leg. 3. superest,
ver. illud quo
q. non est omi-
tendum. Mari-
vbi sup. col.
37. nu. 38. per
text. in cle. q.
de censibus v-
bi Imol. & c.
conquerere.
de offi. ordi-
nar. 28

f gl. 10. And.
et alij in d. c.
cap. procura-
tiones. Lap.
Abb. Dom. in
cap. fin. de cen-
sibus. in sexto.
Marian. vbi
supra. fa. dist.
capit. conque-
rente.

g d. cap. cum
Apostolus. v-
bi doct. fa. ca.
i. de pign. cle-
si beneficioru.
de decim. Ma-
rian. vbi su-
pra.

noq; zelo omnes complectantur, ideo
que modesto contenti equitatu, famu-
latuque studeant, quam celerrime, de-
bita cum diligentia tamen, visitatione
ipsam absolueret, interimque caueant,
ne inutilibus sumpibus cuiquam gra-
ues, onerosive sint, neve ipsi, aut qui-
spiam suorum quicquam procuratio-
nis causa pro visitatione, etiam testa-
mentorum ad pias causas, præter id,
quod ex relictis pijs iure debetur, aut
alio quouis nomine, nec pecunia nec
munus, quodcumque sit, etiam qua-
litercumque offeratur, accipiant, nõ
obstante quacumque consuetudine, et

immemorabili, exceptis tamen victua-
libus, quæ sibi ac suis frugaliter, mode-
rateque pro temporis tantum necessi-
tate, & nõ ultra sint ministranda; Cõ-
cediturque eadem S. Synodus, vt sit in
optione eorum, qui visitantur, an ma-
lint solvere id, quod erat ab ipsis ante
solui, certa pecunia taxata consuetum,
an vero prædicta victualia ministrare,
saluo. item iure conventionum anti-
quarum cum monasterijs, alijsve pijs
locis, aut ec. clesijs non parochialibus
inito, quod illatum permaneat. ¶ In
ijs vero locis, seu provincijs, vbi con-
suetudo est, vt nec victualia, nec pecu-
nia, nec quicquam aliud a visitatori-
bus accipiantur, sed omnia gratis fiant,
ibi id obseruetur, quod, si quisquam
(quod absit) aliquid amplius in supra-
dictis omnibus casibus accipere præ-
sumpserit, is præter dupli restitutione-
nem, intra mensem faciendam, alijs
etiam penis iuxta prædictam concilij
generalis constitutionem, quæ incipit,
exigit, nec non & alijs penis in Syno-
do provinciali arbitrio Synodi absq;

vlla spe venia mulctetur. A Quod,
¶ si quis pro maiore comitum nume-
ro, aut euectionum procurationem
petens penitentem excommunicet, talis
excommunicatio non tenebit. b
Malè igitur ac perperam faciunt Visi-
tatores, qui integros, magnoque or-
bes caleorum, carniunquæ, salutarum &
farciunt sarcinas a visitatis accipiunt,

a
30
b
31

domum suam asportandas, multò pes-
sius, qui velles, prætiosas præsertim nõ
reculant, nequæ equos, nequæ eis præ-
derit pretextus, quod in calceis, vesti-
bus, vel equis pecunias ratione procu-
rationis factas acceperint, hoc enim
specie præ legi parata esset, e longè
etiam minor excusationis causa esset,
vbi non in pecuniâ procurationes ac-
cepturi essent, sed in victualibus, cum
fatis debeat esse; quod ipsi cum fami-
lia viuant, nec veluti quæstores men-
dici largitoribus iudicij, & officij sui
libertatem vendidare, vel eorum spem
fallere debeant; sed quos sunt. (Deus
optime,) qui alios visitando, multa ipsi
visitatione digna committunt, ac mul-
ta, quæ castigationem seueram meren-
tur.

32 Cauere etiam visitator debet, ne lon-
giorem moram, quam negotium pati-
atur, alicubi trahat, quemadmodum
etiam prædicta constitutione Tridenti-
na monetur, cui tamen rei certã me-
ta præfigi non potest, cum modò bre-
uiter, modò longior pro negotiorum
multitudine consistat, non otiosa ta-
men desideretur, quæ propter absenta
est aliquorum opinio existimantium,
vna die, vel duabus, vel vna integra
die, & altera dimidia visitationis nego-
cium absolui semper debere; & eum
interdum hæc lex dierum motam tur-
ficere ipso rerum usu compertum sit.

33 Si visitatio procurationibus
exoluendis sola non sufficiat, vicina-
rum ecclesiarum superpetijs pro cuius-
que ecclesia relictibus vtetur, et quod
si vel nullis victuorum symbolis, vel
paucis adiuuari possit, visitatis episco-
pi erunt partes, suis sumpibus hoc
munus absolueret, si modò & ipse hoc
prestare possit, nec cogenda erit ad
hos sumptus ecclesia, vbi non sit ei sus-
cepturum, vnde videret sursum Re-
ctori exhibere possit, ¶ nec credas, te-
neri cum ecclesie ornamenta in hos
usus distrahere, e quod si ambigatur,
vtrum visitata ecclesia diues, an pau-
per sit, iuramento ipsius Rectoris stadi-
um erit, ¶ vel poterit visitator ipsum Re-
ctorem excommunicare, si eum sus-
ceptum habeat, sub conditione, si frau-
dem fecerit, mentiendo se non esse sol-
uendo, cum locuplex esset, itaque con-
sciens

e
34
35
f
36
g
37

38 scientiæ ipsus relinquatur, in ref-
tamen clara nec iuramento, neque præ-
dictæ excommunicationi locus esset,
a sed præcite cogi posset, A ex libris au-
tem solis quibus in episcopali archino
describantur singulorum beneficioru
reditus, vt in soluendis decimis, quã
tum oneris vnumquodque beneficio-
rum ferre possit, cognoscat, ¶ non
semper tutum esse opinor reddituum
instruccionem sumi, quod hunc effec-
tum spectat, nam (vt in præsentia il-
lam controversiam mittamus, an li-
bri publici, quibus vniuersalijs; pa-
trimonium descriptum est, inter alios
nedum inter ciuitatem, & bonorum
dominum probent, ita vt ex ipsis col-
ligi possit, aliquem non esse soluendo
quia inter ipsam ciuitatem, & eum, q.
descriptus reperitur, plenè dicuntur
probare, b quare & pariter idem inter
episcopum dicemus & clericum) quia
tamen sepe, vel minuuntur, vel au-
gentur redditus, temporum beneficio;
c vel iniuria, e si longum tempus ab
estimationis die fluxisset, probationem
iuramenti recipiendam putarem; præ-
ter eam probationem, quæ ex codicibus
ipsis elici potest, frequenter enim
popularium, seu secularium honoru
in codicibus, & rationibus publicis,
quàm ecclesiasticorum estimationem
mutari, & corrigi videremus, quod his
incognitum non est, nec vlla probatio-
ne indigere opinor, qui forensis, ciui-
lisque vius periti sunt, at, si paupertatis,
vel inopie euidentia ex instrumētis
locationum, vel ex ipso bonorum
nuper confecto inventario colligatur,
nulla probationis cura ex utraq; parte
d seruanda erit. b

39 Procurationis autem solvenda onus
qui conantur excutere, huiusmodi ex-
ceptionibus ferè vt solent, nam vel
privilegio, vel exemptione innittuntur,
vel præscriptione, vel consuetudine,
vel compositione, & pacto, vel
commutatione, vel re iudicata, vel pau-
perate, vel sterilitate, vel quia visita-
tione vlla eo tempore opus non fuisse
contendunt; vel quia dicunt, visita-
tore modò excessisse, vel quia dicunt,
e se indebitè hæctenus soluisse. z

40 Primo igitur verum est, excusari al-
quam ecclesiam posse a solutione pro-

41

a Marian. vbi sup.
b Bart. Ang. & Iaf. in l. decem. ff. de ver. ob. item Iaf. §. item si quis in fraudem, num. 70. in fl. de act. A lex. conf. 92. num. 6. lib. 2. gl. l. cum de lege. ff. de probat.
c l. præcia rerum. §. fi. ff. ad legem falcid.
d Marian. vbi supra.

f curationis privilegio Apostolico, r qd
¶ privilegium quandoque ipsis eccle-
sijs perpetuò conceditur, puta, Mo-
nachis S. Antonij Viennensis, ¶ quan-
doque personis, verum dubitari potest,
an illa oneris portio, quæ ad privile-
giatum spectasset, vbi nullum privile-
gium haberet, alijs clericis nullo pri-
uilegio fruuentibus accrescere debeat,
(visitator enim ipse proculdubio de-
fraudari suis præbendis, diarioue vi-
ctu non debet) in quo mihi videtur di-
cedum, quod, si quidem privilegium
ex iuris communis dispositione com-
petat, vel vniuersitatis alicuius, puta
clericorum omnium diæcesis vnus,
ipsos clericos hæc oneris portio pre-
mere debeat, at, si ab ipso Principe hoc
privilegium manarit, ipsum pariter
principem hoc onus teneri subire cre-
dam pro eo, cui privilegium conce-
sit, e nam iuris dispositio, vel vniuer-
sitis erga aliquem largitas nõ debet
principis in præiudicium verti, ipse au-
tem princeps, vbi privilegium dat, si-
bi ipsi, non tertio id detrahit, & dam-
num intulisse censetur, qualis enim
esset principis munificentia, si aliena
largiretur, quocirca Innocentius III.
Principerio, & clero Mediol. rescribēs
dixit, se non credere, vlli privilegium
dedisse, ne ad procurationum onus
teneatur, ea quidem, (vt gloisa inter-
pretatur) ratione, quia tale privilegium
contra ipsum Pontificem Maximum
h verteretur. h Non seruandum est et
huiusmodi privilegium alicui clerico
rum vniuersitati concessum, vbi adeo
auctus sit illorum clericorum nume-
rus, quod soli ferè totam procuratio-
nem absorberent; i

44 Exemptione autem dicitur quis a sol-
uendis procurationibus defendi posse,
vt, cum quis generaliter ab omni-
bus oneribus exemptus, immunisque
est, vel exemptus a iurisdictione epi-
scopi, x quamuis nulla de procuratio-
ne specialis mentio habetur, secus si

im-
45
K
46

e glo. in d. cle.
i. vers. legiti-
mur. ver. ex m-
pione. de cen-
sibus. Marian.
vbi sup. & gl.
fi. in cap. si. de
cens.

f ca. acceden-
tes & ca. cum
ex officij. de p-
scrip. ca. cum
ex instantia &
conf. elem. i. de
cens.

g doct. in l. ab
omnib. de leg.
i. no. in c. per-
uenit. de im-
mu. eccl. in
d. cap. acceden-
tes. de preser.
Iaf. in l. Aus
ff. de pact.

h d. cap. cum
instantia, vbi
gl. ver. non cre-
dimus.

i Felin. disto.
capit. accen-
dentes. nume.
8. de preser.
Roland. cons.
i. numer. 171.
libro. 2. Rip. in
sext. resp. cir.
nu. 6. li. 2. de
rescrip.

k dist. clem.
i. vbi gl. vers.
exemptione.
Maria. vbi su-
pra.

a glo. dicit. clem. i. versic. exemptione. & in dicto capit. cum instantia, versic. non credimus. Felin. dicit. capit. accedentes. colum. 2. num. 3. de prescrip. Marian. vbi sup. per text. in l. neminem. C. de sacros. Ecclie. b cap. cum instantia. Marian. vbi sup. c Marian. tract. de visitat. num. 45.

d clemen. dudum. in fin. de sepultur. 46

e alias consil. 51. incip. habita super casu predicto, Alexand. consil. 7. nume. 7. lib. quarto & consil. 155. nu. 6. lib. 6.

f Ab. d. cap. cum instantia. de cens.

g Alexand. consil. 122. nu. 16. libro. 4. & Apost. ad ipsum Alexand. consil. 7. nu. 7. libr. 4. Gram. decis. 20. numero. 2. 3. & seq.

h Fely. in capit. nonnulli. in prin. col. 7. versicu. fallit secundo et col. xi. versic. secunda declaratio. de rescrip. & Felin. in c. accedentes. nu. 5. de prescri. Butr. in cons. 55. alias. consil. 2.

i Alexand. d. consil. 7. Craueti. consil. 126. colum. pen. & per totum consilium. k Laurent. in clem. i. de cens. l. Marian. vbi sup. num. 46.

immunitas & exceptio data esset à certis oneribus duntaxat, in quibus procuratio expressa non fuisset, sed talis tamen exemptio generalis ab ea procuratore exoluenda non seruabit, quæ legatis, nuntiisque Apostolicis visitationibus soluenda esset, sed ea tantum, quæ episcopis debetur, a quia Pontifex Romanus aliquem in sui præiudicium eximere non solet, quapropter, si aliquod eiusmodi exhibeatur privilegium, ne quis procuracionem legatis, seu nuntiis apostolicis soluere cogatur, non statim ei obtemperandum erit, sed secunda iussio expectanda, quod falsitatis suspitione aliqua non careat. a Verum hoc loco ambigi potest, an si Pontif. Max. concesserit privilegium monasterio, vel ecclesie, ne ad procuracionem legatorum teneatur, etiam si datae ipsi legatis literæ disponerent, ut tam exempti, quam non exempti eis procuracionibus adstringeretur, nisi de ipso privilegio ecclesie concessio ad verbum mentio fiat, dehinc Pontifex idem suo legato concedat, procuraciones exigendi potestatem à quibus cumque personis etiam exemptis, quæuis tali privilegio inniteretur, de quo ad verbum mentio facienda esset, quod voluit predictis literis uti expressum censeri, an literis huiusmodi censetur predicto privilegio derogatum, & an ea ecclesia quoque nulla habita sui privilegij ratione ad procuracionem legatis eiusmodi literas afferentibus teneatur, & Marianus eodem tractatu scripsit, c huiusmodi literis, cense priuilegio derogatum, quamuis privilegij ipsius verba singula non sint enarrata, quod impossibile ferè videatur, omnia priuilegia aduersaria ad verbu

recitare, & literis ipsis inferere, & factis colligatur enixa Pontificis Maxim. voluntas ex tali clausula volentis omnino, vnumquodque priuilegium cessare, & quam sententiam ex Federico Senensi hausit, qui sic ex facto consultus respondit consilio suo quadragesimo sexto, equamuis alio in loco nepe in consilio ducentesimo tricesimo tertio seu ducentesimo vicesimo quinto, incipiente casus talis est, monasterium, aliud senserit, Abbatem verò Paternormitanum certa omnino sententia non sit, & Alexander pluries dixerit, non modò specialem, sed etiam singularem de priuilegio habente clausulam derogatoriam mentionem esse faciendam. Mihi verò meliores videntur rationes, quæ pro sententia priorè adducuntur, quam pro posteriore, quapropter eam sequor, idque eò libentius, quò Romanæ Curie seu cancellariæ stilum ita se habere intelligo, quumquam in priuilegijs posterioribus, quibus derogatur priuilegijs antiquioribus, solent verba omnia, & singula priorum priuilegiorum recitari, sed prædicta clausula duntaxat apponi, videlicet, quod vult Summus Pontifex, eis quoque derogatum censeri, quorum specialis, & de verbo ad verbum mentio habenda esset, quo stilo stante, factis est, dictam clausulam insertam fuisse, ut primum sublaturum censatur, ut Felinus alijs in idem citatis scriptum reliquit, & proinde concludendum, mentionem quidem specialem priuilegij obstantis requiri, non tamen indiuiduam, & verborum expressam recitationem. i Quæsitum fuit, vtrum ecclesia, cui priuilegium concessum fuit, ut immunis exemptaque esset à iuribus Episcopalibus, simul etiam exempta censetur à visitatione, & procuracione Archiepiscopi, & decussum inuenio, ex scriptam quoque ab Archiepiscopi visitatione censeri, cum Archiepiscopo nihil plus in his, quæ visitationem concernunt, competat, quam episcopo, quod verum credo, nec probo distinctionem Mariani aliud esse opinantis, l cum quis à iurisdictione episcopali eximitur, quàm, vbi à iuribus episcopalibus, cum illa indefinita nume-

ri singularis non minoris virtutis sit, quam plurium numero prolata, nec vis facienda sit, an quis à iurisdictione, an verò à iure sit exemptus, quò ad hanc questionem, quandoquidem & visitandi, procuracionesque visitationis causa accipiendæ ius iurisdictionem spectare, non ad ordinem constat, equamuis enim supra dixerimus in titulo de visitat. ius procuracionis exigendæ ad legem diocesanam pertinere, quatenus, tamen iurisdictionis potestas ab ordinis potestate, seu iurisdictione, à visitatione legatis nati immunem esse eum, qui ab omni iurisdictione ordinaria exemptus fuit, quia legatus quoque natus non potest non ordinarius dici, & quamuis aliud dicendum sit, vbi simpliciter, non adiecta vniuersali particula exemptus à iurisdictione episcopi fuisset, tunc enim iudicium vniuersali, qui potest non solus, cum ab homine prolata fuit, odiosa materia inducens, & qualis est exemptionum, & priuilegiorum materia, quamuis ergo ab ordinarij, cuiusque ex episcopali ordinaria potestate visitantis, exemptus sit, non tamen ab ea, quæ insolita est, & quodammodo extraordinaria exemptus videtur, cuiusmodi illa est, quæ ex eo oritur, quæ annexam suo Archiepiscopo tui, simulque natam legationem habeat, & que tenentur ad iura episcopalia, non tamen soluendæ legatorum procuracione hi simul obligati esse dicuntur. 51 Res iudicata pariter à soluenda procuracione tueri quem potest, vbi sententia hæc ex iure descendente ex privilegio Pont. Max. lata esse dicatur, non propter consuetudinem præscriptam. 52 Illo quoque casu procuracionem denegare quis poterit, cum prælatus, qui iam semel visitauit, eo anno visitationem iterare vellet, nulla urgente necessitate. 53 Item si præscriptum à canonicis in visitando modum excessisse nec sumptibus taxatis vsu constat. 54 Item si nota esset ecclesie visitate paupertas, & de quo & nos diximus supra f. vel si fructuum enormem eo anno sterilitatem passa fuerit, quapro-

a c. conquerete, vbi no. de offic. ordin. dixi sup. in tit. de offi. ord. b Bart. in l. si pluribus. de leg. 2. c ar. l. scio. S. medico. ff. de annu. lega. d Marian. vbi sup. num. 46. e glo. in dicit. clem. i. versic. iura Episcopalia. de cens. f gl. in clem. i. ver. legitima. de censib. vbi doct. & gl. fin. in cap. cum ex officij. de prescrip. Marian. vbi sup. nu. 63. g Marian. vbi sup. nu. 66. h c. sande, et c. cum ad quorundam. de excess. in res. de legat. S. superest. versic. illud quoque non est. Marian. vbi sup. nu. 67. i glo. si. c. si de censibus. k x. q. i. c. relatum. vbi Archidiaconus. in gl. si. Laurent. in d. clem. i. Marian. vbi sup. nu. 65. l ar. l. si mo. ff. locati Henric. d. ca. cum apostolus. Marian. vbi su. m Marian. vbi sup. n dicto capit. felices. de censibus, in sexto. o glo. in clement. prima versic. legitima, & in clement. secunda. versic. compositiones. de censibus. Ab. in dicto capitulo cum ex officij, numer. decimoquarto, vbi & Felyn. Marian. vbi supra. p Ab. dicit. cap. cum ex officij num. 14. vbi & Felyn. num. 16. Marian. in dict. tract. num. 57. q glo. in dict. clem. i. versic. legitima, & dict. clem. i. versic. compositiones. Inol. Laudum. Zabarel. dicit. clem. i. Felin. vbi sup. est text. in extraneant. com. vas electionis. de censibus. Pavin. dicit. quest. nona.

a. A. h. d. cap. cum ex officij. Marian. in d. ut a. e. num. 58. Felio d. c. cum ex officij. nu. 17. Guliel. & Imol. in d. cle. i. b. Federic. consil. 29. Marian. ubi sup. nu. 60. Felin. ubi supra. versic. tertius casus. c. glo. vulg. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact. cap. ab exordio. dist. l. i. c. trigesima quinta.

d. Guliel. d. cle. i. Marian. ubi sup. nu. 61. Fel. ubi sup. nu. 18. e. cap. cum uerabilis. ubi gl. & doct. de cens. Marian. ubi sup. num. 61. Felin. ubi sup. nu. 18. f. dict. capit. cum ex officij. 61. e. cap. accedentes. de prescrip. dict. ca. cum instatia. de censib. spec. in tit. de legato. §. super. uer. sic. illud. quod. que. Maria. et Felin. ubi sup. g. Ab. d. c. cū ex officij. ubi Felin. & alij. Maria. ubi sup. nu. 47. & seq. Card. Imol. & alij in d. cle. i. de cens.

h. Ab. d. c. cum ex officij. nu. 12. ubi alij. i. ca. venerabili. de censib. ubi gl. Ab. c. cum instatia. e. d. ti. cap. cum ex officij. ubi Abb. & Felin. de prescrip. Felin. ibi colum. 3. nu. 6. vers. limita quarto. & text. ubi idem Felin. in cap. accedentes. de prescrip. k. Abb. consil. 26. lib. 2. l. Marian. in tract. num. 52. m. Felin. in d. c. cum ex officij. & d. c. accedentes. n. d. cap. cum ex officij. de prescrip. o. d. cap. venerabili. de censib. p. Ab. d. conf. 26. Felin. d. c. accedentes. & d. c. cum ex officij. Abb. & Butr. in d. c. cum ex officij. col. 3. & d. cap. cum instatia. 3. no. de censib. q. av. l. si certis annis. ubi no. c. de pact. l. cum de in rem. vers. so. ff. de usur. r. Ab. Marian. ubi sup. Felin. in d. c. cum ex officij. & d. ca.

tate publicum sit, & ubi a procuracione soluenda libertatem prescribere possit, visitatio ipsa postponeretur, quia nollet deinde episcopi tanto rerum suarum dispendio hoc onus subire visitationis, & nec magis prescriptioni locum esse credam. & si procuracionum quam perita fuisset a prelato visitante, videretur quod hoc modo pillam videro romississe, ut Abbas cum alijs cōstitit, aduersus Vincentij antiqui Doctoris opinionem: Quibus rationibus tuncque illius prescriptionis, cuius initium memoriam hominum superaret, habendam rationem existimarem, & quamuis aliud ex facto responderet Panormitanus, & docuerit Marianus Socius in hoc tractatu, & quos iure sane quam optimo Sandeus confutauit, ut mihi videtur, cum predicti Abbas Panormitanus, & Marianus reseruit omnino Innocentij tertij epistolam decretalem Patiensis episcopo scriptam, & Honorij Tertij Iosaphat Abbati o non diluant, & constat, prescriptionem temporis memoriam hominum superantis privilegio non comparari in his, quae ex sui natura prescriptionem pati non solent. & Conueniunt tamen omnes in hanc sententiam, posse hanc temporis immemorabilis prescriptionem prodelle, modo idis, qui ea vitur, recte & caute visitat, & ut sit in prescripione uti precipuum, & primum fundamentum non iaciat, sed privilegium, aut alium titulum aliquem alleget, quem tam longaeva possessione probet, & nihil ergo ei adiumento erit nuda, simplex que prescriptionis allegatio, nisi titulum in primis alleget, in cuius probatione seu presumptione tanti temporis possessionem adducat, cuius initium nemo narrare possit, quod pronuntiatum quidem a Panormitano, & Socino, & Felino, alijs repudiatum non fuit. Vbi tamen is, qui visitat, Archidiacono nomen forte, vel Abbas speciali potius quodam, quam communi iure visitandi potestatem habeat, puta prescripione, consuetudine, vel institutione, vel privilegio, vel alio alio iure speciali non esset dempta huius procuracionis prescribende facultas, illa n. faci.

facilius tolli solent, quae ex speciali, quam quae iure communi competunt, & quia, ut supra dictum est, ut res ad primariam institutionem suam redeat, iura facile conuenire solent, a quibus rationibus moti sic deciderunt, Marianus Socinus, & Felinus post Ioannem Imolensem, Gulielmum, & Cardinalem c non sine autoritate glossae, ad dictam constitutionem Clementinam quod non minus credo verum, & si nedam visitatio, verum etiam ipsius procuracionis ius prescripione quaesitum esset, quamuis Sandeus diuersum opinetur, & neque enim verum est, quod ipse idem Sandeus ait, eandem rationem esse huius prescriptionis repellende, quae est etiam illius prescripionis aduersus procuracionem ex visitatione iuri communi debitam, quandoquidem alterum ius (ut diximus) inemptius commune stabilitum esse constat, & fauorabilius, & quamuis ille prelatus spiritualia seminet, eo tamen ipso, quo sustinet, spiritualia sine aliqua temporalium compensatione tantum seminare, quod forte ea ratione fecit, ne prescriptio iniquum remedium ad fluxus, caducasque querendas ei prodesset, sed ad spiritualia tantum, aiaque Deo lucrificandas, satis videtur iuri suo renuntiasse, non est etiam nouum, ut eisdem modis vnaqueque res tollatur, quibus orta introducitur, & quae quomodo, si quis longo tempore visitasset, & a nunquam procuracionem eo tempore accepisset, potuisset quidem eo tempore visitandi ius, non tamen etiam procuraciones accipiendi, quippe quas nullas vnumquam receperit, prescripisse (ut ait idem Sandeus) & non secus, dicendum est, & si vtrunque prescripisset, alterum tamen longo tempore non vtrando amittere poterit, neque Socino assentior dicenti, visitatione admilla procuracionem quoque admillam censeri. Et quemadmodum pacto procuracionis iure speciali quatuor ius remitti potest, sic & prescripione idem effici posse dicendum est, ut diximus supra. Audiendi etiam erunt, qui prescripione inintentes procuracionis soluedae obligationem in alios transfundere contendunt, seque ita innumes di-

a. Leius militis. §. militia missus. ff. de milit. testament. b. c. ab exordio. dist. 35. gl. in d. l. si vnus. §. ante oia. ff. de pact. cap. sin. de pact. in sexto. c. Guliel. Imo. Car. in d. c. i. de cens. Soc. in d. tr. ac. nu. 54. Fel. in d. c. cum ex officij. 15. vers. limita a sexto. d. glo. d. cle. i. uer. legitima. de censibus. e. rel. d. c. cum ex officij.

cunt, ut alijs totum hoc onus tribuant non tamen visitatori quicquam adimere volunt, & Panormitanus tamen Abbas alias contrarium dixit motus Constitutione predicta Innocentij & clerico Mediola. scripta, sed eum merito Felinus, Marianusque refellunt, & demoustrantes, nullo pacto opinionem ipsius predictae constitutione adiunari, quandoquidem, nihil visitatoribus deperit, modo procuracionem ab alijs quibus accipiant. Item non est improbata prescriptio, quae diminuat potius, quam penitus auferat, aut tollat, penitacionem, nisi tanta sit diminitio, ut eo visitator munus visitacionis nullam ex parte explere possit, & quod praedicta Benedicti XII. n constitutione decusum est, quamvis Speculator, Ioannes Andreas, & Abbas, alijque in signis Pontificij iuris doctores scripserint, non esse huius prescripioni cedendum, o quorum rationes sic dicitur, quia non est verum, quod propterea negligenda sit visitatio, ubi ponamus procuracionem notabilem, quamuis non integram, sic enim restringendam constitutionem praedictam Benedicti interpretatur Felin. 22. Modus quoque procuracionis soluedae potest prescripione immutari, puta, ut semper in pecunia soluatur, vel ut non in domo ecclesiastica, sed aliquo in alio dinerforio visitator cum familia hospitio accipiatur, quod nullum ex hac imutatione, vel saltem modicum visitatori prauidicium inferatur, vel, si nunquam visitatoris comites, &

f. c. sin. de prescrip. g. l. nihil tam naturale. de regulis iuris. l. quemadmodum ff. de acq. poss. h. Fel. d. c. cū ex officij. vers. cōsidera tamē nu. 15. ar. l. 3. §. si quis aut. ff. de i. i. ab utraque priua. ubi Bart. i. Abb. d. con. 26. lib. ij. lo. Lign. & Fel. in d. c. accedentes. & Fel. in d. c. cum ex officij. col. 7. in princi. vers. limita secundo. nume. 10. Maria. ubi supra. numer. 50. k. Abb. per illum text. in d. c. cum instatia. de censib. l. Marian. & Fel. ubi supra. m. Innocen. Butr. & Imol. in d. c. cum ex officij. ubi etiam Fel. nume. 1 & Lap. alleg. 30. columna. 3. Marianus in d. tract. numero quadragesima octa no. & numero quinquagesimo quinto, su. capit. cum olim de cens. & c. felicis. de censib. in sexto. n. d. extranagin. vas electiois. de censib. o. Abbas in dicto capitulo cum ex officij, numero decimo tertio Ioann. Andr. in capitulo finali, de censib. in sexto, Specula. in dicto titulo de legato. §. super vers. Imol. in clementi. 2. de consi. p. Fel. d. cap. c. cum ex officij. nu. 16. & 17.

a Butr. in d. c. cum ex officio. in fia. vbi etiã Imo. & Fel. nu. mc. 10. Spe. & Io. an. in d. tit. 73 de leg. 10. §. illud quoq; Maria. in d. trac. nu. 49.

b Marian. nu. 37. ad fi.

c procuratio nes. d. c. cū in- stria. vbi. Ab bas. de censib. c. Ego N. de iu- velur. Maria. ã tra. nu. 33.

d Maria. d. nu- mer. 35.

e Maria. d. nu. 35. Archi. in ca. cauendum. in fi. x. q. 3.

f Io. an. in c. i. posuisti. de cõ secr. eccl. vel alt. Mari. vbi sup.

g ar. c. i. de ec- cle. adific. vbi no.

h Arch. in c. i. de censi. 76. & in c. propo- suisti. de cõse. eccl. vel alt. et in c. ecclesijs. de consec. di. i. Maria. d. n. 35

& famul. x. aut xij. plures esse consue- uerūt, quemadmodum etiam modus soluendarum decimarum præscript. immutari, vertiq; potest, & si decimæ ipse præscribi non possint. A

Hinc resultat generaliter, q, quibus- cunq; in casibus à visitatione immu- nis esse aliquis potest, eidem & multò magis ab hac procuracione danda so- lutus sit, cum hæc procuracio non ni- si ob visitationem dari soleat, qua visi- tatione cessante, & procuracionis obli- gatione cessare consequens est, non tñ ibi inficias, nonnũq; & sine visitatio- nis aliquo onere procuracionem debe- ri, cum initio tali modo constituta est procuratio, puta, vel priuilegio, vel pa- cto, at vbi ratione visitatiõis debeat, non facta visitatione soluenda nõ erit, visitatio tamen facta censetur, & si ad alium locum congruè uocati sint, vt visitentur. b

Reperitur tamen, quasdam procura- tiones. i. sumptus, & viaticum quando que deberi etiam si nulla visitatio fiat, nam & legatis apostolicis aliquò profi- ciscentibus sunt ab his ecclesijs victui necessaria subministranda, ad quæ, dñ legationis officio funguntur, accesser- rint. c Item ratione fundacionis, con- suctudinis, vel præscriptiõis pot qñ- que procuratio deberi, licet nulla visi- tatione intercedente. d & cum visita- tio possit quandoque etiam fieri non corrigendi, & reformandi gratia, sed, vel vt sacramentum confirmationis p- christina conferatur, vel vt ecclesia nu- per edificata sacretur, his quoque cas- bus procuratio pariter exhibenda erit, n- imò, & si ecclesiam pollutam reconci- liare duntaxat velit episcopus, procura- tio tamen ei deneganda non erit, cū non debeat alterius delictum ipsi epi- scopo nocere, sed expensas ille suppe- ditabit, qui ecclesiam violari, r vel, si ipse violator nihil in re hëat, vnde hos sumptus ferre possit, inter parrochia- nos hoc on° diuidet, & tãdẽ ipsi quo que parrochiani soluere nõ valentib. seipsã suis sumptib. familiãq; suã alet ep̃s, aut singuli partem huius oneris, vt leuius fiat, subire poterunt, nempe violator qua ex parte poterit, aliã par- tem parrochiani, aliã ipse episcopus, e præsertim, si ipse episcopus locuplex

non sit, quod verius credo, quãdã di- xerint Archidiaconus, & Vincentius h à Mariano citati. n

DE SYNODO PRO- uinciali. Tit. X.

E P I T O M E.

DOCTO prius quanta ecclesiæ utilita- te renouatus sit conciliorum, diocesa- norum, & provincialium usus, qui a- missus fuerat, tradit subsequenter, qui- bus authoritas conuocandi Synodos provinciales, vel diocesanãs cõpetat, & qui interesse teneantur synodis, an quandoq; excusari possint, An epi dñ- taxat sint ad synodum provincialem vocandi, & an metropolitanus possit, vel teneatur alios præter episcopos vo- care, & an alij habeãt vocem decisiuã, Quoties fieri synodi puiciales debeãt quotannis, & qua anni tẽpestate, quæ nam in synodo provinciali tractari, vel diffiniri possint, vel ordinari, tam ex cõis iuris dispositione, q; ex s. Con- cilio Trident. Hinc statim de synodis diocesanis nonnulla explicantur, & q; nam ad eam venire possint, quæq; in ea statui, vel ordinari debeant, & inter cætera quot & quales synodales testes sint statuendi, quæ ipsorum sit cura, vel negocium, quod iuramentum præ- stare debeant.

SVMMA RERVM:

- 1 Conciliorum ecclesiasticorum utilitas.
- 2 Synodorum magna existimatio, & cura semper habita.
- 3 Synodorum vsus per Concili. renouatus.
- 4 Synodum provincialem, & diocesanã congregare quis possit.
- 5 Legati Apostolici possunt facere concilium provinciale.
- 6 Synodo metropolitanæ debet interesse omnes episcopi comprovinciales.
- 7 Episcopi non interefferunt synodo provin- ciali quomodo puniantur.
- 8 Excusari qui possint, ne concilij provin- cialibus interfint.
- 9 Excusatio quomodo faciendã.
- 10 Excusationem habentes debent mittere legatos suo nomine.
- 11 Episcopi exempti cui synodo provincia- li interesse debeant.
- 12 An alij præter ep̃os vocari ad synodum Metro-

- 13 Metropolitanus non tenetur vocare ad synodum alios, quam episcopos provin- cia sue.
- 14 Alij præter episcopos non habent pote- statem diffiniri in synod. provincialib.
- 15 Nec conuocari possunt, si non fuerint vo- cati ad concilium.
- 16 Episcopi ad synodum redeuntes debent noti- ficare suis clericis statuta in syno. pro- uinciali.
- 17 Capitula cathedralium vocari debet ad synodum, sed non habent vocẽ diffinitiuã.
- 18 Metropolitanus potest alios vocare ad sy- nodum præter episcopos, si velit.
- 19 Et vocem diffinitiuam eis dare.
- 20 Theologi, & canonici periti, vt ad sy- nodum iurati expedit licet nõ sint epi.
- 21 C. propter ecclesiasticas declaratio.
- 22 Nulla ecclesiastica persona vocata ad sy- nodum provincialem recusare potest ad eam venire.
- 23 Abbatis opinio consultata.
- 24 Presbyteri omnes compelli non possunt ad synodum, sed aliqui particulariter.
- 25 Quilibet petens se admitti, vt intersit synodo ppter utilitatem publicam ad- mittendus est.
- 26 Concilia provincialia quoties fieri de- bent.
- 27 Principes prohibentes fieri concilia pro- uincialia excommunicantur.
- 28 Concilia provincialia singulis triennijs faciendã ex concilio Tridentino.
- 29 Quo tempore anni faciendã concilia p- uincialia.
- 30 Negocia quæ tractanda in synodo pro- uinciali.
- 31 Disputatio Theologorum habenda in sy- nodo.
- 32 Concilij Tridentini integra recitatio in synodis provincialib. est superflua ho- die, & quare.
- 33 Cause propositæ in concilio provinciali.
- 34 Cause graues tantũ in synodo pponendæ.
- 35 Episcopis obiectiones factæ circa mores & vitam cognoscendæ in synodis pro- uincialibus.
- 36 Episcopus an faciat obseruari, & ipse obseruet, constitutiones Tridentinas.
- 37 Synodi provincialis circa seminarij di- spositionem potestas.
- 38 Testes synodales constituuntur in syno- do provinciali.
- 39 Causæ, propter quas metropolitanus pos- sint visitare ecclesijs cathedrales sus- fraganeorum, statuendæ sunt in synodo provinciali.

- 40 Forma examinis faciendi promouendis ad cathedrales statuenda et stabilienda in synodo.
- 41 Visitatorum auaritia punitur in synodo provinciali.
- 42 Ecclesiæ cathedrales angustæ sunt angustæ ex concilio synodi provincialis.
- 43 Episcoporum causæ minores criminales à synodo sunt cognoscendæ.
- 44 Norma seruanda in eboris, & ecclesijs præscribenda est à synodo provinciali.
- 45 Examinatores ordinandorum, & promo- uendorum synodo rone reddere tenentur.
- 46 Abusus circa imagines, & reliquas ter- minandus est à synodo provinciali.
- 47 Indices, quibus causæ committantur, à Papa, sunt in synodo eligendi.
- 48 Episcopi alentes concubinas coercendõ sunt in synodo.
- 49 Patriarcha alijq; epi cum promouentur recipere tenentur in prima synodo pro- uinciali constitutiones Trid. concii.
- 50 Abusus indulgentiarum in provinciali synodo sunt referendi.
- 51 Forma examinationis faciendæ promo- uendis ad parochiales potest à synodo p- uinciali auereri, & minui.
- 52 Synodus provincialis statuere potest, vt edicta proponantur pro ecclesijs paro- chialib. iuris patronatus vacantibus.
- 53 Visitator ecclesiarum nullus digressus à synodo potest constitui.
- 54 Synodus prouidet, ne episcopi absint, à suis episcoparibus temere.
- 55 Synodus potest statuere, & diffinire, ne- dum corrigere, & exequi.
- 56 Synod. digressana quotannis faciendã est.
- 57 Parochi omnes ad synodum digressanam vocandi.
- 58 Exempli etiam tenentur venire ad syno- dum digressanam, qui nõ subduntur ca- pitulis generalibus.
- 59 Decretum concilij Trid. de residentia re- citandum in synodo diocesanã.
- 60 Indices, quibus causæ committi possint à Papa, eligendi in synodo diocesanã.
- 61 Examinatores eligendi in synodo digre- sanã.
- 62 Testes synodales eligendi in synodo digre- sanã.
- 63 Testium synodalium opus, & cura.
- 64 Testes synodales quot constitui debeãt.
- 65 Testes synodales renouandi in synodo se- quenti, & qua ratione.
- 66 Testium synodalium iuramentum

67 *Missarum onus à defunctis impostū reduci potest in synodo diœcesana.*
a c. de concilijs, & ca. propter ecclesiasticas, cum sequi dist. 18. c. concilia. dist. 17. c. sicut olim. & accu. c. 18. concil. Tolet. 3. c. i. Conc. Aurelia. 3. c. 10. conc. Antiocha. sess. 10. Conci. Lateran. sub Leo. X.
b c. quoniam. c. si episcopi. c. si quis episcoporum. di. 18.
c. ij. sess. 24.
d. Hosti. in sū. de off. leg. 8. qd. pertinet. in ji. Fr. Pauli. in tr. de visita. q. v. par. i. nu. 25.
e. d. c. si episco. dist. 18.
f. ca. sess. 24. c. ij.
g. c. placuit. i. ubi gl. ea. dist. 18.
h. c. episcopus. ubi gl. ea. dist. 18.
i. d. c. ij. sess. 24.
K. Inno. in ca. graue. de preb.

c episcopus antiquior e hoc munus subibit, legati etiam à sede Apost. in p uincias missi cogendi synodi vim potestatemq; habent. d
 6 *†* Ad Metropolitano synodum omnes episcopi illius provincie accedere interesseq; debet, si uocati fuerint, post positus omnibus, excepta graui infirmitate corporis, & præceptione regia, q; si defuerint usq; ad proximam synodum, charitate fratrum, & ecclesie priuilegiis communionem, ut capit. 35. e Concilij Agathensis & fuit statutum, 8 *†* hi tamen excusandi erunt, quib. cum periculo imminenti transiret adum f esset, *†* excusationem uel iustam si quam habeant, literis, vel certis nuncijs eam Metropolitanis significet, 9 *†* & nihilominus legatos uice sua transmittant ad synodum suscipiendos salua fidei ueritate, quicquid synodus i statuerit, *†* Episcopi autem, qui nulli Archiepiscopo subieciuntur, ex eadem synodi iud. Const. aliquem vicinum metropolitanum eligere semel tenentur, in cuius synodo provinciali interesse cum alijs debeant, quaq; ibi ordinata fuerint, obseruare, ac obseruari facere, in reliquis omnibus eorum executione, & priuilegijs, saluis, integrisq; manentibus. i
 12 *†* Dubitatum ualde fuit, an præter episcopos alij debeant ad metropolitanam synodum uocari, Ego uero in hac quaestione, quid sentiam, ingenue profiteri audeo, cuiuscunq; tam rectius sentientis, atq; in primis s. matris Ecclesie Ro. iudicio corrigi paratus. Hec igitur mea sit sententia cum ipso quidem Innoc. x consentiens, *†* non tenentur metropolitani alios ad synodum, quam provincie sua episcopos uocare, *†* nec alios diffiniendi potestatem
 13 *†* neque alios iustam querimoniam causam habere, quicunq; hi sint, seu Abbates, seu priores, vel præpositi, alij uel dignitate ecclesiastica insigniti, & si à metropolitanis uocati ad synodum non fuerint, in quam sententiam me adducunt, Canones omnes, qui de hisce concilij metropolitanis mentionem habent, qui semper de Episcopis tantum conueniendis loquuntur, nec aliorum sacerdotum, uel presbiterorum ecclesie ullam uicquam mentionem

tionem habent, ut ex Concilio Antiochæno capite uicesimo, A & Concilio Laudicensi, capite quadragesimo, B & Concilio Calcedonensi actu xv. canone xix. c. & Conc. Teraconensi cano. vj. d
 16 Illud quoque mihi persuadet, hanc uel sententiam amplectar, quia Gratian. refert, concilio Toletano statutum fuisse, ut in quolibet prouincia, postquam concilium fuerit agitarum, uel quilibet episcopus mentionibus suis infra sex menses spacia omnes Abbates, Presbiteros, Diacones, atque clericos, seu etiam omnem conuentum Ciuitatis, cui præest, & omnem suæ diœcesis plebem; cogere quamprimum teneatur, ut eorum eis omnia aperiat, quæ illo anno acta, & diffinita in concilio fuerint, & uide colligi potest, prædictas personas, quibus concilij diffinitiones ab episcopo sunt præfaciendæ, Concilio ipsi nequaquam interesse, *†* Cathedralium tamen ecclesiarum capitula uocari ad synodum debent, eorumq; uicij ad eos tractatus admitti, qui ad ipsa quoq; capitula spectare possunt, & non tamen hi diffinendi auctoritatem ullam habebunt. g
 18 Sed, *†* quamuis alij præter episcopos uocandi necessarii non sint, posse tamen & alios per Metropolitanum uocari opinor, *†* eiq; potestatem à Metropolitanis, & patribus fieri posse, non ut disputent tantum, & quæ sibi uilia uideantur, proponant, sed etiam, ut cum episcopis ipsis diffiniant, eorumq; sententiam uim atq; auctoritatem decidendi habeant. *†* Ac certe ut Metropolitanus periculis quosq; Theologiæ, uel iuris Pontificij uros ecclesiasticos, quamuis episcopi non sint, ad synodum inuitet, optimum esse opinor, & *†* quamuis ex quodam canone distinctionis decime octauæ incipiente, propter ecclesiasticas, qui ex libro Martini episcopi Bracharenis capitulorum synodorum Græcarum capite decimo octauo desumptus est, (illisque canonis etiam apud Iuonem libro tertio, capite nonagesimo septimo, & centesimo quinquagesimo mentio facta reperitur) colligi uideatur, presbiteros quoque & Diaconos uocandos esse, hæc tamen interpretationem ille Canon mihi admittere non uide-

tur, cum episcopos uocari quidem præcipiat, presbiteros autem, & Diacones non inbeant uocari, quamuis hac uerborum forma utatur, uidelicet (Ita quidem, ut omnes presbiteri, & Diaconi, ad Concilium ueniant, uel hi, qui se laesos existimant) quæ uerba quidem Ego sic intelligo, ut hi, uidelicet, presbiteri & Diaconi, & qui se laesos existimant, moneri tantum, non uocari debeant, uocare enim eos, qui se laesos existimant, dicendum non est, quia non mo iuitus agere compellitur, ergo nec presbiteri, & Diaconi, quos sub eadē determinatione Canon prædictus nunc cupat.
 22 Item opinor, nullam ecclesiasticam personam à Metropolitanis ad synodum à prouincia specialiter uocatum, recusare hoc posse, quin ueniat, seu ut disputet, ac doceat, seu, ut quæ ab alijs disputantur, audiat, seu ut ratione reddat eorum, de quibus à synodo interrogata fuerit, & cum & suffraganeorum subditis possint coram Archiepiscopo in synodo querelæ impingi, *†* neque enim in hoc cum Abbate Panormitano mihi conuenit, qui non posse eos compelli existimauit, motus decretali Epistola Innocentij Tertij scripta Archiepiscopo Senensi, & eius suffraganeis, & cum in ea dicitur, inuitanda esse capitula ecclesiarum cathedralium, non dictum sit cogenda, quæ tamen obseruatio me non mouet, nam in illa epistola idcirco inuitandi uerbo usus est Sum. Pontifex, quia sic se habebat facti quaestio, an inuitandum esset capitulum, neque enim conuenerat capitulum, quia coactum non fuisset, quid enim compulsionem opus erat ei, qui ultra se offerebat, sed de eo coque rebatur, quod inuitatum non fuerat, respondet igitur Sum. Pont. iuxta preces ei potestatis, ridiculum profectò fuisset, interpretari, quod capitulum questum fuisset, se non esse coactum. Verum tamen Abbas prædictus hanc consequentiam deducit, quod necellario interesse non debeant capitula ecclesiarum cathedralium, quia non compelluntur, unde uidetur inferre, quod propterea non cogentur, uel cogi permiserit, quia non possent eos cogere, & quamuis oēs uniuersaliter presbiteri,

a c. propter ecclesiasticas. i. dist. 18. c. sicut olim. de accu.

b c. cum oportet. ea. dist.

c c. peruenit. ead. dist.

d c. si quis episcopus. ca. dist.

e c. si. c. di. 18

f ca. si. de his. que si. à prelat. Inno. c. graue. de preben.

g Abb. d. c. si. de his que si. à prelat.

h Petr. & Io. Aud. in d. ca. graue. de preben. Fr. Pauli. in tr. de visita. q. v. par. i. nu. 20.

i c. si. ubi Abbas. de his, que si. à prelat. sine con. cap.

a gl. in c. propter ecclesiasticos .ij. dist. 18. versio. vel hi.

b ca. de concilijs .c. propter ecclesiasticas .ij. ca. dist. 28.

c c. quoniam. ead. dist. 18. c. cum sit. de iudicis.

d d. ca. ij. sess. 24.

e c. habeatur. c. propter. di. 18.

- & Diaconi ad Synodum venire non compellantur, licet vocati. A si quos tamē ex omnib. præcipuē elegerit Metropolitani, quos speciali ratione concilio interese omnino velit, eos cogere posse existimo.
- 25 E diuerso autem, si aliqui ex his, quos Archiepiscopus vocare non tenetur, velint & ipsi, licet inuocati Concilio interesse, petantq; se admitti, seu regulares, seu seculares clerici, seu laici hi sint, non sunt à synodo excludendi, quin eis liceat, vel querimonias suas aduersus episcopum, aut alios proponere, vel negotium aliquod synodi prouisione dignum proferre, & patribus insinuare, quos quidem neque ipse eorum episcopus remorari, aut aliqua arte ab hoc proposito disturbare poterit, qd̄ & Michael Thomastus in hoc suo tracta. optima ratione admonuit, & Duarenus libri primi capite vndeci mo. de beneficijs, & sacris ecclesiæ ministris, quocirca opinor, tam regulares clericos, quam meros laicos, quamuis necessariò vocandi non sint, vt synodo interfint, posse tamen eos petere, vt non nisi eis monitis synodus fiat, eo quia & ipsi pro publica utilitate interesse velint.
- 26 Concilia si prouincialia olim bis fieri singulis annis iubeantur, n̄ verum in septima synodo Constantinopolitana (vt nonnulli interpretantur, seu, vt alij, in sexta synodo Canone sexto) quia propter prouinciarū latitudinem, & viarum incommoda hæc Conciliorum frequentatio nimium incommodum, & dispendium patribus afferebat, propterea statutum fuit, vt omni excusatione remota quotannis semel concilia prouincialia omnino fiat, vt deprauata corrigantur, quod negligentes facere episcopi pœnis canonicis muldētur, & principes prohibere audentes communioni priuetur. c. Sacrosancta autem synodus Tridentina largius tempus nempe triennij ad prouinciales synodos faciendas concessit, hoc tempus satis fore existimans, non tamen Metropolitanis potestatem ademit, quin & frequentius, si expedire iudicauerint, cogere synodos possint.
- d
- 29 Opportuna autem, & commoda huius negotio anni tempestas videtur post

- octauam Paschatis resurrectionis dominicæ diem, vel añ dies ieiunij quadragesimalis autumnalve tempore, & vel, si quod aliud mos prouinciae tempus vti commodius fuerit accipiendum, vt eadem constitutione Concilij Tridentini secunda, sectionis quartæ, & vicissimæ demonstratur.
- 30 Qua tractari si in synodo prouinciali debeant, & si antiquis canonibus satis edoctum sit, Constitutionibus tamen sacrosanc. Tridentini Concilij magis explicitè traditum est, prima igitur die post initium ab auspitijs diuinis sumptum, concionemq; hortatoriam à Metropolitano episcopo ad synodum habitam, si non ab re fuerit, de his, quæ ad fidei negotium spectant, in eaq; prouincia apud nonnullos ambigua esse videtur, aliqua per doctos prudentesque Theologos tractari.
- 31 Concilij autem Tridentini integra lectio in his quidem necessaria synodis fuit, quæ recentem post publicatum idem Concilium fuerunt, nunc verò, cum iam quartus decimus annus agatur, ex quo & publicatum fuit, & maxima cum religione ab omnibus custoditur, superuacaneam huiusmodi recitationem Ego existimarem, nam lectiones perfunctoriæ, & cursim habitæ non admodum animis hærec, aut facile percipi ab omnibus possunt, sed illæ, quæ priuatim, maruæque consideratione perpendi possunt.
- 32 Post hæc audiuntur causæ, quæ in synodo proponuntur, iam contra episcopos, quàm contra alios, aut, quæ ad publicam utilitatem proponere alicui visum fuerit, si dummodo sciamus, non leuissimas quasque, sed graues duntaxat causas, & valde seria negotia in synodo prouinciali si profutura esse, magnum quidem opus esse statuo, de episcoporum moribus, & vita, si quæ adducta fuerint minus secunda, in primis cognoscere, & tam in spirituali, quam temporalium rerum administratione, si & præsertim in custodiendis obseruandisque s. Trid. Conc. Constit. & an, quæ præcipuē eo concilio ipsis episcopis iniuncta sunt munera, ea exequantur, atque de infrascriptis consultatio habenda erit, vcz, quo pacto, & ea, quæ ad felicem seminarij profectū necessaria &

- & opportuna iudicabuntur, pro regionis more, ecclesiarumque & beneficiorum qualitate parentur, quibus augēdis, & minuendis latissima potestas concilio prouinciali data est, adeò, vt, si episcopatus opes non sufficiant, possit Synodus ex portionibus sumendis de pluribus episcopatibus, in ecclesia metropolitana, aliæ ecclesiæ prouinciae commodiori vnum aut plura collegia, prout opportunum iudicabit, erigere. A
- 38 Constituenti etiam erunt testes Synodales, idest, viri fide, & diligentia conspicui, qui omnia correctione, & reformatione egētia per singulas dioceses scrutentur, eaque in synodo proxima prouinciali, & diocesana referant, & quæ exinde super his statuta fuerint, obseruari faciant, de quibus infra eodem hoc titulo aliquid dicemus.
- Potest etiam synodus prouincialis mentione præmissa illos compescere, qui iudicis officia contulerint, iurisdictionemque & potestatem contra christiani nos exercendi. B
- 39 Item si statuendæ, probandæque erunt in synodo hac prouinciali causæ, propter quas cathedrales ecclesiæ, & dioceses suffraganeorū à metropolitano visitari debeant, c. præscribenda est etiam in synodo prouinciali, certa examinis, & inquisitionis forma faciendæ his, qui ad ecclesias cathedrales promouendi erunt, quæ ad sanctissimi Pontificis Romani examen probanda asseratur. n̄ Arbitrabuntur, statuentq; prouincialis Synodi Patres aduersus visitatores pœnas, qui procuracionibus ob visitationes accipiendis illiberales fuerint. n̄ si Hanc quoque curam suscipiet Synodus prouincialis, vt vocatis his, quorum intererit, examinet diligenter, an expediat, ecclesias cathedrales, quæ nimium tenues fuerint, vel nimis angustæ, additis nouis prouentibus locupletiores, amplioresque facere, aut alijs episcopatibus vicinis vnire, confectaue de his documenta ad sedem Apostolicam si transmittere.
- 43 Minores episcoporum causas criminales Synodus cognoscat, ac terminabit, vel probatis viris eas delegabit finiendas. C
- 44 Certam si fixamque normam præscribet, vbi præscripta hactenus non fuerit, pro cuiusque ciuitatis, & prouinciae utilitate, & moribus in diuinis officijs canendi, & modulandi, & in choro conueniendi, & permanendi omnibusque ecclesiæ ministris. H
- 45 Examinatores si promouendorum ad ecclesias parrochiales vocari ad Synodum prouincialem poterunt, rationē sui officij reddaturi, & si qua aduersus eos accusatio orta fuerit, deque ea conuicti, vel confessi fuerint, arbitrio Synodi grauius i puniendi. Si quis de imaginibus, & reliquijs sanctorum difficilis, dubiusque abusus fuerit, si per eo synodus pronuntiat, an extirpari, an moderari, an permitti possit. X
- K Iudices si eliget, quibus causæ à sanctissimo Papa committantur, & episcopos, qui concubinas alent, monebit, non rescipiscentes Pont. Max. denuntiat. M
- 49 Præceptum si est etiam capite secundo sessionis vigesimæ quintæ Conc. Tridentini vt quicumque promouendi in Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & episcopos, in prima synodo prouinciali, in qua ipsi interfuerint, omnia, & singula palam recipiant, quæ à sancta synodo Trid. distincta & statuta sunt, & veram obedientiam Summ. Roman. Pontifici spondeant, & profiteantur, simulque hæreses omnes à sacris canonibus, & generalibus concilijs, & præsertim ab eadem sancta Syn. Trid. damnata publicè detestentur, & anathematizent.
- 50 Item si abusus omnes, qui circa indulgentias in diocessibus fuerint, à singulis diocesium episcopis diligenter colligendi, & in synodo prouinciali referendi sunt, vt ab alijs quoque episcopis cogniti statim ad Ro. Pontificem deferantur. N
- 51 Concessa si est etiam Synodo prouinciali per S. Trid. Concilium potestas, vt in examinationis forma faciendæ his, qui parrochialibus ecclesijs præficiendi erunt, aliqua præter S. Trid. concilij formam addere vel remittere possit. O
- 52 Potest feriam statuere, si pro regionis more iudicauerit expedire, vt vacante paro-

a c. vlti. sess. 23.

b ca. cum sit. de iudicis.

c c. 3. in prin. sess. 24.

d c. i. ca. sess. 24.

e d. c. 3. ad si. sess. 24.

f cap. 13. ca. sess. 24.

g capit. v. ca. sess.

h cap. 12. ca. sess.

i cap. 18. ca. sess.

k sess. 25. cap. de innocat. sanct.

l sess. 25. ca. 10.

m cap. 14. ca. sess. 25.

n sess. 25. ca. vlt.

o cap. 19. ca. sess. 25.

a ca. 18. sess. 24.
 b capit. 9. ca. sess. 24.
 c c. i. cir. me. sess. 23.
 d dist. 18. in sum. ubi gl.
 e d. c. 2. in si. sess. 24.
 f glo. Carid. Ab. Fel. in ca. quod sup. his, de maior. & obed. Henr. Boich. in d. tract. de syno. par. 2. nu. 18.
 g Henr. Boi. part. 2. & 3. Duen. reg. 38. nu. i. & ij.
 h ca. 10. sess. 25.
 i cap. 18. sess. 24. de refor.
 k capit. sicut olim. de accusat. c. non debet. dist. 8. Paun. d. trac. de visitat. quest. 5. par. i. a. 10.
 l c. episcopus in synodo. 25. q. 6. Paun. ubi sup. nu. 21.
 m Hostien. et Ioan. Andr. in dist. cap. sicut olim. de accusat. Paun. ubi sup. nu. 22.
 n d. c. episcopus in synodo. 35. q. 6.

parochiali ecclesia, quæ alicuius in patronatu sit, edictis publicis vocentur, quicumque ad beneficium illud examinari voluerint. A
 53 Item potest prelatum aliquem constituere, qui ecclesias visitet in nullius diocesi existentes, eas videlicet, de quibus non constat, qui ex vicinis episcopis proximiores sint. B
 54 Item iudicabit synodus provincialis de licentijs datis alicui episcopo, ut ab ille possit, cauebitque, ne quis eo iurare abutatur, & providebit, quod pœnis canonicis delinquentes puniantur. C
 55 Nec tibi persuaderi sinas, verum esse, quod Gratianus scripsit initio decime octavæ distinctionis, nempe, synodos episcoporum corrigere tãtum, & quæ canonibus statuta fuerint, ut ferentur, curare, non tamen statuere, aut distingere aliquid posse, nullus enim ferè non Gratiani manifestum esse hunc errorem deprehendit, ac notavit. D
 56 Ad synodum autem Diocesana, quæ quidem ex eadem constitutione secundæ sessionis vigesimæ quartæ concilij Tridentini quotannis celebranda est, omnes civitatis illius, & diocesis sacerdotes parochi convenire debent, & imò ex eadem constitutione Tridentina etiam exempti omnes, qui alias cellant exceptione interesse deberent, nec capitulis generalibus subduntur, accedere ad eam tenentur, & nemo, quicumque is sit, qui parochiales, aut alias seculares ecclesias etiam annexas in sua cura habeat, excusare se potest, quominus Synodo interesse debeat. A
 57 Animarum autem curam nullam habentes clerici beneficijs annexam iure nostro ad synodum episcopi accedere non tenentur, & nisi ad reformationem morum synodus fiat, aliave causa universum clerum spectante, vel, ut constitutiones ab episcopo factæ publicentur. C
 58 In diocæsana autem synodo recitabitur inter cætera sacrosanctæ Synodi Tridentinæ de residentia decretum positum in sessione vigesima tertia, ubi hætenus publicatum non fuerit, quâvis neminem ita supinum, & vecordem Antistitem credam, qui tamdiu ipsius publicationem distulerit. F
 59 Eligentur in ea iudices, quibus causæ per Sum-

Pontificem committi, & delegari possint, item hi, quorum exactio examini subijciantur, qui ad ordines, vel ad parochiales ecclesias, aliave beneficia sunt promovendi, ut ab eodem concilio Trid. statutum, i fuit. F
 62 Item in eadem synodo diocæsana eligendi sunt viri probi, prouidi, & honesti, quorum cura sit, nulla tamen cum iurisdictione, simpliciter & de plano omnia, & singula per totam diocësem sedulo inquirere, & scrutari, quæ reformationem, & emendationem desiderare videantur, eaque episcopo referre, ut ille opportunitam provisione adhibere possit, hi verò, vel testes synodales, vel visitatores appellari solent, quos æquum est ex eodẽ loco sumi, quem curaturi sunt, quia facilius omnia eis in promptu, notaque erunt, fac tot constituentur, quot episcopus pro diocesis, & civitatis latitudine, & virorum copia statuendos iudicavit, nam vel duos tantum, vel plures etiam ultra septem huiusmodi viros constituere potest, proxima autem sequenti Synodo reuocandi erunt, alijque eligendi, ne & hi perpetuo onere prægruentur, & quod suspitio omnis vitetur, hi verò testes synodales electi in manibus episcopi in synodo resistentis in scriptis iurisdictioni religiose suscipiunt, ne sese obstringent, promittentes per reliquias sanctorum, quas manu tangunt, se, quicquid noverint, audierint, vel postea inquisituri erunt, quod contra Dei voluntatem, & rectam Christianæ religionis normam hætenus factum fuerit, vel deinceps faciendum erit, in illa parochia, quod ad cognitionem ipsorum, quocumque modo pervenerit, si indicatum eis fuerit, synodalem causam esse, ac ad Episcopi ministerium pertinere, id episcopo, vel eius speciali legato patefacturos æque id se propter amorẽ, nec pretiũ, nec timorem, nec sanguinis, aut affinitatis vllam conjunctionem vllatortus celaturos. F
 67 Hi testes synodales, si forte super causa matrimonij coram ordinario, vel eius capitulo, semel testimonium reddiderint, compellendi non erunt, ut in presentia alicuius delegati iudicis, super eadem causa iteratò iuramentum præstent, præsertim,

si aliunde iudex delegatus fidem habeat, nisi forte articulus novæ questionis emergat. A
 68 Possuntque hi testes publico iure propter infamiam contra eos postea exortam a perhibendo testimonio remoueri. B
 69 Horumque testimonia, si quandoque non studiosè, verum proferendo errauerint, & incõtinenti corixerint, reijcienda non erunt, secus, si correctioni suæ interuallum posterint. C
 70 Potestas quoque facta est episcopis in Synodis diocæsana ab eo Tridentino concilio capite quarto sessionis vigesimæ quintæ de reformatione, ut possint pro sua conscientia providere in his ecclesijs, in quibus vel tam magnus celebrandarum missarum numerus defunctorum dispositionibus impositus fuit, ut illi oneri pro singulis diebus nequeat satis fieri, vel, quæ constituta est illis missis celebrandis elehemostina, adeo tenuis est, ut non facile inueniatur, qui velit huc se muneri subijcere, unde pereant præstantium voluntates, & eorum conscientias, ad quos prædicta spectant, onerandi occasio datur. In his igitur amplis facultas episcopis in Synodo diocæsana data est, statuendi quicquid ad Dei honorẽ, & cultum, atque ecclesiarum utilitatem magis videant expedire, ita tamen, ut eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata illa ad pios usus reliquerunt.
 Sed & alia poterunt in synodo diocæsana, si opus fuerit, statui, & distingi quæ ad rectam gubernandi rationem, quæque ad continentiam, & augendum in fide, & religione clerum & populum, & ad bonos mores, vel inducendos, vel seruandos, aut deprauatos reformandos pertinere videantur, præsertim, si qua emerferint ex his, quæ testes prædicti synodales, seu malis visitatores eos appellare, in Synodo corrigenda monuerint, & denique ea omnia poterunt in diocæsana synodo tractari, & constitui, quæ & in provincialibus Synodis constitui posse dictum est, quatenus scilicet diocësim illam spectare, & concernere possint, nec potestatem excedant, & neque enim grauiore causæ in his Synodis tractandæ

erunt, sed episcoporum concilio relinqui distindenda.

DE POTESTATE ordinandi.

Titulus. XI.

EPI T O M E.

DISCERNES hic, qui nam vel iure proprio vel delegato possint ad quoscumque ordines promouere, an ea potestas, & qualis episcopo sit, qui episcopatu renuntiauit. An et qualis potestas simplici sacerdoti ad conferendos ordines à S. Pontifice dari possit, quid conferat sacramentum ordinis ab episcopo præciso ab ecclesia datum, ignorant vel scienti. Hinc edocetur non nisi subditos suos ordinare quempiam posse, sine licentia, & qui dicantur sui subditi, vel alieni, & an pro sit bona fides, vel ratihabitio sequuta, & quid in sacro Tridẽno Concilio statutum fuerit circa episcopos titulares, de literis commendatitijs ad ordines tam ex iure communi, quàm Tridentino concilio aliqua edocentur. Quam potestatem habeant Abbates, & Prælati seculares episcopis inferiores circa colationem ordinum: quid de ordinatis ab episcopo dinesorum rituum, quæ specialia sunt in ordinato à S. Pontifice, An quis cogi ad suscipiendos ordines possit. Quæ pœna ministrantis in ordine, quem non habet.

SVMMA RERV M.

- 1 Ordinandi potestas est propria episcoporum.
- 2 Episcopus assequitur potestatem ordinandi per consecrationem.
- 3 Ordinandi potestas spectat ad ordinem non ad iurisdictionem.
- 4 Episcopus, qui renunciauit loco, & dignitati conferre potest minores ordines tantum non maiores.
- 5 Episcopus, qui renunciauit loco tantum, conferre potest etiam sacros ordines ab aliquo episcopo rogatus.

a c. prætere
 si testes. de
 testib. cogen.
 b d. c. præte
 rea, versic. hu
 ius modic.
 c dicto capi
 tulo prætere
 ra. in fi.

- 6 Rogatum esse cur oporteat, ad conferendos ordines, ab aliquo episcopo.
- 7 Sacerdos simplex an conferre ordines possit ex mandato S. Pontificis.
- 8 Pontifex Max: non habet maiorem potestatem in conficiendo sacramento altaris, quam sacerdos quilibet.
- 9 Pontifex Max. dare non potest licentiam sacerdoti conferendi ordines minores.
- 10 Episcopus consecratus, cum deest ei aliquis ordo, conferre non potest ordinem, qui ei deerat.
- 11 Ceteros autem omnes conferre potest, si ipse sit sacerdos.
- 12 Consecrationis episcopalis capax est, et is, cui aliquis ordo preter sacerdotale deest.
- 13 Ordinans debet esse baptizatus.
- 14 Hæreticus & ab ecclesia præcisus confert vera sacramenta non gratiam scienti.
- 15 Ordinatus ab episcopo præciso est incapax gratiæ ob crimen.
- 16 Ordinatus ab Episcopo abscisso non habet executionem ordinum, quos ab eo accepit.
- 17 Error facti excusat eum, qui ordinatus fuit ab episcopo abscisso.
- 18 Episcopus an & quando cum eo dispensare possit, qui ordinatus fuit ab episcopo præciso.
- 19 Episcopus præcisus ab ecclesia censetur priuatus duntaxat executione ordinum non charactere.
- 20 Ordinati scienter ab episcopo præciso non possunt dispensari, nisi à Papa.
- 21 Item, hi qui ignorantia crassa ducti errauerunt.
- 22 Episcopus consecratus à præciso, non potest dispensari nisi à Papa.
- 23 Episcopi non debent ordinare alienos subditos.
- 24 Subditi, qui dicantur, vt ordinari possint.
- 25 Domicilium in duobus locis habere quis potest.
- 26 Episcopi alienos subditos ordinatis scienter pœna.
- 27 Subditi episcopo, qui alienos ordinavit sine licentia, possunt sine licentia ab alijs ordinari.
- 28 Ordinans laicum alienæ diœcesis quomodo puniatur.
- 29 Prætextus falsi, qui excusare non possunt.
- 30 Ordinans bona fide alienum subditum sperans illius episcopum consensurum non meretur pœnam.
- 31 Credendum non est semper dicenti, se bona fide, & fiducia alienum clericum ordinasse.
- 32 Episcopus an ratam habere possit ordinationem subditi sui ab alieno episcopo factam.
- 33 Auctoris opinio circa prædictam questionem.
- 34 Rationabilis non prodest in his, quæ sunt publicæ auctoritatis.
- 35 Gestæ ab incompetenti iudice non possunt rata haberi à iudice competenti.
- 36 Alieni subditi ordinari non possunt nec in propria, nec in aliena diœcesi.
- 37 Diœcesim alienam adire nemo debet, vt ibi ordinet.
- 38 Ordinare qui non potest, nec iudicare potest.
- 39 Constitutio Trid. super prædictis.
- 40 Prima tonsura conferri potest etiam extra diœcesim propriam.
- 41 Episcoporum iurisdictionem potestas in conferendis ordinibus restricta à Concilio Tridento.
- 42 Petens se promoueri ab alieno episcopo non potest se innare aliquo priuilegio, ut consequi id possit sine commendatione sui ordinarij.
- 43 Episcopi debent conferre ordines per se ipsos, si possunt.
- 44 Familiaris episcopi, quando ordinari ab ipso episcopo possit.
- 45 Officium perpetuum habentes ordinari possunt ab episcopis, in quorum diœcesi officium habent.
- 46 Literas dimissorias habere debet, quæ vult ordinari ab alieno episcopo.
- 47 Literæ commendatitiæ ad alienum episcopum cuius tenoris sint.
- 48 Literæ episcopi inuitantes episcopum alienum, vt ad suam diœcesim accedat, ad conferendum ordines, cuius sint tenoris.
- 49 Literæ dimissoriæ debent esse sigillatæ, et insertæ in instrumento ordinis collati.
- 50 Licentia conferendi, vel accipiendi ordines probari etiam testibus & alijs modis potest.
- 51 Ordinatus ab alieno episcopo sine licentia est incapax beneficiorum, nisi ab ordinario suo dispensetur.
- 52 Impetratio beneficiorum ab eo facta est subreptitia.

- 53 Ultramontani difficile ordinantur in Italia.
- 54 Abbates mitrati quos ordines conferre possint.
- 55 Abbates non exempti quos ordines conferant.
- 56 Abbates omnes ordines minores hodie conferunt.
- 57 Abbatum facultas in promouendo restricta per Concil. Trid.
- 58 Machi possunt ab episcopo ordinari sua diœcesis.
- 59 Presbiter parochus an quandoque possit conferre primam tonsuram.
- 60 Presbiteri non habent potestatem Episcopalem, nec quasi.
- 61 Pontif. Max. dare potest sacerdoti potestatem conferendi minores ordines in re proprio.
- 62 Sacerdos Parochus potest hodie conferre primam tonsuram, si habeat subiectum.
- 63 Archiepresbiteri, Archidiaconi, Decani & Vicarij episcoporum, an conferre possint ordines.
- 64 Et dare literas dimissorias.
- 65 Capitulum sede uacante an possit dare literas dimissorias, & quid ex Concilio Trid.
- 66 Facultates de promouendo restrictæ per Concilium Trid.
- 67 Greci non sunt ordinandi à latinis neque contra.
- 68 Episcopus habens populum diuersorum rituum quid facere debeat.
- 69 Episcopus grecus conferens ordines clerico latino ex literis dimissorijs debet seruare ritum Romanum.
- 70 Pontifex Max. solo verbo confert presbiteratum & alios ordines.
- 71 Quod tamen facere non solet.
- 72 Ordinatus ab ipso Pontifice Max. multa specialia habet, & qua ratione.
- 73 Ordinatus à Pontifice Maxi. non debet promoueri ad maiores ordines ab alio, nisi de licentia Papa.
- 74 Ordinatus à Sum. Pontifice non subtrahitur potestati ordinarij.
- 75 Indicandi potestatem habens, simul etiã habet potestatem ordinandi.
- 76 Episcopus an possit aliquem cogere ad ordines suscipiendos.
- 77 Cogi potest aliquis accipere ordinem an nexum suo beneficio.
- 78 Laicus nullo modo cogendus est ad suscipiendum ordines.
- 79 Episcopus cogens aliquem sine causa ad accipiendum ordines quomodo puniatur.
- 80 Ordinari non debet quis ab episcopo præciso etiam vim inferente.
- 81 Episcopus clericum suum criminofum ordinare potest, si notum non sit crimen alijs.
- 82 Clericus ministrans in ordine, quem non suscepit, quomodo puniatur.
- 83 Diaconus celebrans missam quomodo puniatur.

Videndum nunc de potestate, quam Episcopi aut alij habent, ordinibus ecclesiasticis ad sociandi, quæ quidem potestas episcopalis ordinis duntaxat, neque alterius cuiuspiam propria est, neque eam episcopus ipse nisi per consecrationem assequitur, et cum ad ordinem, non ad iurisdictionem spectat, a re eam noscatur, A si quis tamen episcopus necdum loco renuntiaret, sed etiam dignitati, minores quidem ordines, non tamen sacros conferre porit, et at, si loco tantum, non dignitati etiam simul renuntiaret, ordines non secus ac prius ante renuntiationem poterat, quoscuque ab aliquo episcopo rogatus conferre licebit, et rogatus etiam esse ab ipso episcopo, vt illius subditis ordines conferat, propterea oportet, quia, cum nullum episcopatum, nullosque subditos habeat, nec liceat cuius episcopo ordines subdito alieno conferre, vt infra dicturi sumus, merito episcopi illius precedere oportet rogationem, cuius sub iurisdictione est, qui ordinari exposcit.

7 Potest tamen Pontifex Maximus etiam simplici sacerdoti potestatem facere, sacros ordines conferendi, vt Innocentius ab alijs paucis doctoribus Pontificij iuris probatus scripsit, eos inquam ordines, quibus ipse auctus est, cui talis potestas data est, non maiores, verum Diuus Thomas a aliud sentit, nempe, nulli potestatem facere Sum. Pontificem posse ordinem episcopali non aucto, vt ordines conferre possit immediatum relationem habentes ad verum Corpus Christi, quando quidem hoc in supremo sacramento conficienda non maiorem potestatem

a c. transmissam, ubi gl. fi. de elect.

b c. i. & ij. ubi no. de ordinibus, qui episcoporum renunt.

c Innoc. in c. quanto, ubi alij. de consuetud.

d Thom. dist. 4. 2. q. 1. art. 1. Siluest. ver. ordo. 3. q. 7.

a doct. Theol. in d. d. 4. Col. lect. A. b. c. a. l. j. in d. c. quanto. Coar. li. i. cap. 10. vari. cr. resolut. nu. 9.

b Thom. et Siluest. vbi f. c. Siluest. ver. ordo. 2. q. 1. d. Siluest. ver. baptis. mus. 6. §. 4. & ver. ordo. 3. q. 1. e. glo. & doct. in d. c. i. de ordin. ab episc. & in c. ordinationes. 9. q. 1. P. aut. Borgas. in trac. de irregular. par. 3. tit. de dispen. episc. nu. 13.

f Thom. in 4. dist. 2. §. Holt. in c. i. & 2. ex. de ord. ab episc. no. in d. c. ordinationis. Siluest. ver. ordo. 3. q. 6.

g Siluest. glo. & Borgas. vbi supr.

h c. cum nullus. ubi gl. ver. beneficium. & ver. domicilium. de temp. ordi. in 6. i. l. assumptio. ff. ad munic. l. cap. eos. de tempor. ordi. in 6. l. c. si. eo. tit. & tempor. ordi. in sex. vbi glo. ver. sic. d. un. a. xat.

Pontifex Max. quàm simplex quilibet sacerdos habet, ideoque; vt minores ordines conferat quis episcopali in ordine non constitutus, speciali priuilegio & mandato Pontificis Max. consequi fortasse quis poterit, cum ordines hi nullam sacratissimo Corporis Christi sacramentum conficiendo functionem habeant, verum, vt sacros quoque, & maiores ordines conferat, qui ad sanctissimum Eucharistiæ sacramentum instituti sunt, facere non potest, quam Thomæ sententiam frequentes ex nostris doctores sequuti sunt, nedum Theologi ipsi. A Eadem ratione minores ordines conferendi potestatem Pontifex Max. non sacerdoti dare non posse creditur, vt idem Thomas, & Siluester scripserunt. b Ipse quoque; episcopus, si forte contigerit, consecratum eum fuisse episcopum, cum aliquo ex ordinibus inferioribus careret, non posset eum ordinem, ad quem ipse cooperatus non fuerit, alij conferre, sed ceteros vero omnes conferre posset, modo ipse in sacerdotali ordine esset, cum episcopus consecratus fuit, quia consecrationis episcopalis capax esse creditur, & si aliquo ex ordinibus, sacerdotali excepto careat. c

14 Hæreticus autem & ab ecclesia absclusus episcopus, si cui ordines conferat, vera quidem sacramenta ei creditur conferre, non gratiam, sed incapax siquidem gratiæ censetur, qui à præcilio promouetur, ob peccatum, quod admittit aduersus ecclesiæ prohibitionem ordines accipiendo, sed hinc eorum ordinem sic acceptorum functionem non habet, nec ministrare in eis licet, sed error tamen facti excusare à peccato eum potest, qui à tali episcopo ordinibus ad sociatus fuerit, modo, quam primū huius rei scientiam habuerit, à functionibus abstineat, sed quod fuerit dispensationem assequutus, quam episcopus dare his potest, qui per ignorantiam ordinati sic fuerint, quamuis enim excommunicatus, vel hæreticus, aut alius ab ecclesiæ gremio eiecitus vt sacramē

tis ecclesiæ priuatus ea conferre non posse videatur, sed quia tamen executione, & ministerio potius, quam characteris sacramentorum priuatus censetur, non mirum, si & characterem ipsum, quem non amisit, conferre potuit, executionem vero, & ministerium quod iam perdidit, alij dare non potest, & his vero, qui scientes ordinibus aggregati fuerunt à præcilio episcopo, solus Pontifex Romanus veniam dare potest, nec non & his, qui ignorantia crassa, & lupina ducti in hoc lapsi fuerint, sed & in episcopatu sic collato non dubium est, soli Romano Pontifici competere dispensandi potestatem. g

23 Alienos autem subditos episcopi ad ordines promouere non possunt, sed suos tantum, sed id est, eos duntaxat, qui vel originem ex sua ciuitate, vel diocesi ducunt, vel qui beneficium eo loci in possessione, aut suscepro ordine, quem petunt, habituri sunt, & ad eum beneficij titulum ordinantur, vel qui habitatione domicilium ibi contraxerunt, cum ibi partem rerum suarum maiorem locassent, aut saltem non minorem, quam alio in loco, sed quandoquidem duo domicilia duobus in locis quempiam habere nouum non est, si vtroque in loco se pariter collocaverint. i

26 Quod, si quis alienos clericos absque eorum ordinarij licentia prudens, vel affectata ignorantia velamento, aut alio colore quouis, seu commento se tegens, promouere ad ordines non erubuerit, nullos exinde vsque ad annum integrum, ordines conferre poterit, sed insuperque clerici hoc tempore, si manifesta hæc culpa fuerit, poterunt sine ulla ipsius licentia ab alienis episcopis, eorum in diocesi ritè, & canonicè ordinari. k

28 Qui vero primam tonsuram homini diocesis non suæ contulerit, absque ipsius ordinarij licentia, à potestate clericali tonsuræ conferenda tantum, per annum annuam pariter suspensus erit, atque etiam à potestate conferendorum maiorum ordinum, si maiores ordines contulerit, & quis ita autem color, & prætextus huiusmodi exemplis videri potest, puta, quia dicitur, scolare esse

esse eum, quæ ad ordines euegit, ideoque licuit, eum promouere, vel creditur facile assereri, se licentiam à suo Prelato habuisse, licet nullis literis probatam, vel literarum commendatitiarum eundem subreptionem non sensit, vel sentire noluit, aut non cognoscere simul uult, vel beneficium elargitus est alicui, vt ordinibus ipse eum aggregare posset, vel finxit, sibi persuasum fuisse, episcopum illius, quem promouit, egerit id non latuissimum, sed consensurum potius, & in quibusdam enim, ubi quis bonæ & sinceræ fidei sperans, episcopum illum, quem ordinauit consensurum, alieno clerico ordines conferre, parum illius excusare eum possit, vt diximus, tamen tamen hæc dicenti semper ereditendum est, sed inspicendum erit, an talis inter ipsos episcopos amicitia intercedat, ex qua hoc præsumi potuisset, an secus, vel an rita sit hominis episcopi sanctitatis, cui adhiberi fides debeatur, quem admodum & Urbanus Pater Epiphanijs, qui clericos ex diocesi Iuanis Christostomi ordinauit, facti sequutus eodem exemplo Lugdunensis parochie clericos ab alienis episcopis ordinatos ad mittendos scripsit. c

32 Sed disceptari quandoque; potest, an Episcopus subditos ab alieno episcopo sicut pronotas, ratum habere eam promotionem possit, ac confirmare, vt valeat nam, quod possit, argumento est, quod diximus modo, nam si, vel sola ordinarij bona fides sufficit, dum creditis episcopum illius, quem ordinat, probaturum, quod facit, ergo & multo magis, cum consensus ab ipso expressè adhibitus fuit, quæ propter, legitur, Gregorianam constitutionem sua confirmatio ordinationem sui subditi ab alieno episcopo factam, & ex quo glossa, & Probatus hoc dilucidè expresserunt, nempe, episcopum posse ratum habere subditi sui ordinationem ab alieno episcopo factam, & alij dictam glossam sequuti sunt, aut saltem ab ea non discesserunt. Contrarium tamen expressè consultus rñdit Paris. & quæ & Petr. & Rebut. sequutus fuit, & vt pax inter episcopos seruetur, & discoriarum occasio auferatur, h &, quia dimissorie literæ ordinum collationem præcedere debeant, vnde, quæ initio viuosi fuit

non debet tractu temporis conualescere posse, nec debet quis ratum habere id possesse, quod suo nomine gestum non fuit, qua pro hoc casu desiderari videtur S. Pont. rescriptum concedentis, vt perinde talis ordinum collatio valeat, ac si initio ipsi ipsius proprijs licentia adfuisse, & quæ opinio ex eo quoque; sua deri posse videtur, sed quia rauhatio nihil in his potest, quæ sunt publicæ authoritatis, vt dicit Innoc. l. ex quo et tradidit Bal. sed quæ in incompetenti iudice gesta non possunt à competentibus iudice rata haberi, & neg; obstat, quod bona spes & fiducia ipsi ordinis conferentis, quam habebat de ordinario illius excusare eum possit, vt diximus, & si excusare possit à pena non tamen facere potest, vt collatio ordinum ab eo facta valeat, neque; verum est, Grego. confirmasse collationem ab alieno episcopo factam, sed tantum remouisse iniuriam illatam iniectioe falsis in iudice. n

36 Præsumetur autem in dubio, episcopum fecisse, quod ex his non esset clericus, quem promouit, nisi contrarium iuramento saltem præsto probauerit, cum enim eius mores, & vitam examinare, & utarique; debeat, se ipsum redarguet, qui omnia diligenter se non explorasse fatetur, neque; tamen excusali itolorum, quos examini preceit incuria, sed sibi ipsi potius culpæ adscribere debet. o

37 Nec magis in sua, sed in aliena diocesi existens ordinare alienos subditos potest, si nemo enim episcopus alterius ciuitatem adire potest, nisi ab eo vocatus, cuius iuris ea ciuitas esse, cognoscitur, vt quicquid ibi disponat, ordinet, vel iudicet, sed & quisquis ordinare non potest, is nec iudicandi potestatem habebit. p

39 Sacrosancta quoque; Synodus Trid. constituit, vt nulli episcopo liceat cuiusvis priuilegij prætextu Pontificali in alterius diocesi exercere, nisi de ordinarij eius loci expressa licentia, & in personis eidem ordinario subiectis tamen, episcopus aut locus faciens ab exercitio Pontificali, & sic ab eo ordinati ab executione ordinum sint ipso iure suspensi, vt ex cap. 4. Sess. 6. legitur licet, sed primam tonsuram in suos subditos etiam intra alienam diocesim existens conferre ex iuris communis regula potest.

a glo. d. c. eos. ver. figmentum. de temp. or. in sexto.

h gl. in c. Lugdunensis. ver. quod sanctus. ix. q. ii. l. in l. si quis nec casam. §. pigno. vt. in glo. ver. voluntate. ff. si cert. pet. c. Lugdunensis. ix. q. ii.

d c. Salonitana. dist. 63. vbi gl. pe.

e gl. in c. i. ver. ordinatio dist. 71. Prob. in c. i. de ti. po. ord. in 6.

f Paris. cons. 136. sane de fecl. u. col. l. 4. g Rebut. in for. dimidi. nu. 12. & 13.

h c. i. dist. 71 i. c. ratum. de reg. in. in 6. k Rebut. vbi supr. nu. 29. & nu. 17.

l Inn. in c. i. de reb. eccl. no. al. m Bal. in l. obferuare. §. post hæc. ff. de offi. procum. Fel. in c. prudentiam. col. 4. ver. nunquid vnus. de off. deleg. n. d. c. Salonitana.

o glo. d. c. eos. ver. scienter. p. c. nullus alterius. & cap. nullus primas. ix. q. ii.

a test, a nullo epi illius petito consensu. 46
41 Sanxit etiam eadem Synodus Tridentina, ut nemo episcoporum, qui titula res vocantur, etiam si in loco nullius diocesis, etiam exempto, aut aliquo monasterio cuiusvis ordinis residet, vel moram trahat, vigore cuiusvis privilegij sibi de promovendo quoscumque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum etiam pretertextu familiaritatis, vel continuæ commensalitatatis, absque sui preoptij Prælati expresso consensu, aut literis dimissorias ad aliquos sacros ordines, vel minores, vel primam tonsuram promoveri, vel ordinari valeat, contra veniens autem huic sanctioni episcopus ab exercitio Pontificalium per annum, ab eo promotus ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo prælato visum fuerit, sint ipso iure suspensi. 42
b c. 3. ea. sess. 23.
c. 8. sess. 23.
d. 3. ea. sess. 23.
e. 9. sess. ead. 23.
f Dom. & Philipp. in d. c. c. nullus de t. p. ord. in 6. Reg. in i. par. prax. tit. de cleri. & quib. ordi. nu. 24. g. l. in d. ca. eos. Gondiff. de leg. q. 3. p. num. 25.
g Rebuff. ubi supra:
h Rebuffus in pra. for. dimiss. so. per tot.
i Old. c. 2. 15 col. pe. Reg. ubi su. n. 23. et se.

Curer igitur, qui ab alieno episcopo ordinandus est, ut proprii episcopi litteras dimissorias, seu commendatitias habeat, siue in diocesi illius ordinem suscepturus sit, siue domi suæ, quamvis non eiusdem tenoris utraq; sint, nam prioribus literis, quas ad episcopum alienum & propriam illius diocesim defert, licet ipsi candidato conceditur, quod possit ad quoniam Antistite, & canonicè promotio gratiæ & communiorum S. Sedis Apostolicæ obtinente, quem propter hoc adire maluerit, ad desideratum ordinem promoveri statutis à iure temporibus, & Antistiti ipsi licentia cõferendi tribuitur, extra tamen civitatem, & diocesim concedentis episcopi, posterioris vero exempli literæ ipsius episcopum extraneum alloquuntur, dum ab Antistite loci conceditur ei licentia, ut subditis ipsius cõcedentis in propria ipsius concedentis civitate, vel diocesi ordines enlargiri possit, & optimusq; erit, utraq; litteras exaratas, sigillo episcopi concedentis obsignatas esse, earumq; exemplum in codicillis ordinum collatorum descriptis, inferat, que esse, & non tamen negari, posse hanc licentiã alijs quoq; modis, quã literis probari, nam & testium probatio in hoc negotio non respicitur. 49
h Promotus & vero ab alieno episcopo absq; sui ordinarij licentia præter id, quod dictum est ab executione suspeditur, non est etiam beneficiorum ecclesiasticorum capax, quamdiu ab ordinario suo relaxatus, restitutusq; nõ fuerit, neq; actus villius spiritualis cõmodum suum spectatis particeps, & consequenter, si à S. Pont. aliqua beneficia impetrarit, nulla erit pp subreptionis vitium impetratio huiusmodi. 50
i Transalpina aut clerici ab Italo episcopo ordinum confociatione postulantibus difficius etiam admittuntur, nam, nisi vel à S. Pont. licentiam specialem habeant, vel episcopi illius, cui subsunt, origine, domicilio, vel beneficio litteras patentes exhibeant, causam iustam continentem, quare noluerit, vel non potuerit eos ordinari alio modo ad ordines promoti ab ordinibus acceptis suspensi erunt, ita, ut neque penitentiarij Apostolici absque speciali Pontifici.

54 Sumunt tamen & alij præter Episcopos, qui quandoque aliquos ordines conferre possunt, nam & Abbates in tractu monasteriorum exemptorum, quatuor minores ordines conferre possunt, nedum primam tonsuram, & non tantum suis monachis, sed etiam laicis, in quos habet ecclesiasticam iurisdictionem, & Abbates vero non excepti duos quidem minores ordines præter tonsuram, videlicet, Hostiarij, & Lectoris, modò & ipsi in sacerdotio sint, & benedictionis munus acciperint, aut iniuste benedictionis: munus eis denegatum sit, dare possunt monachis suis, & his, qui, ut monachi efficiantur, eorum ordinum accessionem exposcunt, & secularibus, in quos iurisdictionem episcopalem habet, & alios vero non possunt, & hodie tamen videtur receptum, ut ordines minores omnes dare possint Abbates, & priores monasteriorum exemptorum pariter. c
55 Synodus autem Tridentina Sessionis prædictæ vigesima tertiam, capite decimo prohibuit Abbatibus, & alijs quibuscumque etiam exemptis, & ne liceat intra fines alicuius diocesis consistentibus, etiam si nullius diocesis, vel exempti esse dicantur, cuiq; qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre, nec ipsi Abbates, & alij exempti, aut collegia, vel capitula quæcumque etiam ecclesiarum cathedralium, litteras dimissorias aliquibus clericis secularibus, ut ab alijs ordinentur, concedant, sed horum omnium ordinatio, servatis omnibus, quæ in prædictæ Synodi sanctæ decretis continentur, ad episcopos, intra quorum diocesis fines existant, pertineat, non obstantibus quibusvis privilegijs, præscriptionibus, aut consuetudinibus, etiam immemorabilibus. 66
58 Potest episcopus etiam monachis in tra suam diocesim in monasterijs dogentibus primam tonsuram conferre, quamvis exempti sint, ut plerique opinantur, & quamvis non sint eorum

d diocesis oriundi. d
Existunt etiam, qui opinentur, licere sacerdoti parochio, ad psalmistarum ordinem per tonsuram parochiæ suæ subditos promovere, tunc saltem, ubi ipse presbyter quasi episcopalem in subditos suos iurisdictionem habet, & quod tamen multis absurdum videtur, & quod nusquam scriptum inveniat, episcopalem, nec quasi episcopalem iurisdictionem presbyteris parochiis competijse, vel competere, & scriptis etiam Panormitanus Abbas, Pontificem Max. posse minorum ordinum collationem sacerdotibus proprio iure concedere, ea quidem ratione, quia, dicit, & sacerdotem posse hodie conferre primam tonsuram, dum modo habeat subiectum. g
63 Archipresbyteri vero Archidiaconi, Decani, & sed nec ipsi episcoporum vicarij conferre ordines iure ordinario possunt, nisi vicarij ab ipso episcopo hanc specialem potestatem acceperint, cum & ipsi in episcopali dignitate essent, alij vero à Põ. Ma. & nec possunt etiam subditos suos manumittere, ut ab alienis episcopis ad ordines promoveri possint, nisi cum episcopus in oris longinquis agit, & sede autem episcopali vacante, capitulum, aut is, ad quem hoc interim spirituum devoluta administratio fuerit, litteras commendatitias dabit. i
Sed hanc potestatem capituli Sanctæ Synodus Tridentina sub Paulo Tertio sic restrinxit sessionis septimæ, capite decimo, ut non liceat capitulis ecclesiasticis sede vacante, in fra annum à die vacationis, ordinandi licentiam, aut litteras dimissorias, seu reverendas (ut aliqui vocant) tam ex iuris communis dispositione, quam etiam cuiusvis privilegij, aut consuetudinis vigore alicui, qui beneficij ecclesiastici recepti, siue recipiendi occasione arctatus nõ fuerit, concedere, secus faciens autem capitulum ecclesiasticum supponatur interdicto, & sic ordinati, si in minoribus ordinibus cõstituti fuerint, nullo privilegio clericali præsertim in criminibus gaudeant, in maioribus vero ab executione ordinum ad beneplacitum futuri prelati sint ipso iure suspensi, & ita etiam eadẽ S. Synod. sub Pan. iij.

a c. i. de t. p. ordi. in 6.

b c. quoniam. dis. 69. c. cum contingat. de eta. & quali.

c Io. in c. i. di. 69. Archi. in d. c. quoniam. Host. Io. an. & Im. in d. c. c. u. contingat. Sil. uest. ver. ordo. 3. q. 2. cir. me. per ca. Abbares. de priuil. in 6. c. i. de sup. plen. negl. pra.

d d. c. cum nullus. s. fi. ubi Peru. Rebuff. ubi sup. nu. 22.

e Io. and. in d. c. cum contingat. Abb. i. c. quanto. de cõ. sue tu.

f Silue. ubi supra. ver. secundo queritur.

g Abb. d. cap. quanto.

h d. c. c. nullus. ubi glo.

i d. c. cum nullus.

a Capitulo cum secundum, capitu. quod translationem. vbi glo. & docto. de ordin. temp. ordin.

b Capit. quoniam in plerisque. de offi. ord. c Abbas, & alij in dicto capitulo cum secundum, & capitulo quod translationem.

d Angel. in l. prima. C. de sen. pass. Fely. in capitulo primo, columna sexta de constitutio. Rebuff. in pri. par. prax. bene sic. titu. de cleric. & a quib. creen. numero nouo.

e Rebuff. vbi supra.

f capitul. per tuas. de maior. & obed.

g capitul. cum in distribuendis, vbi gloss. & Abbas, de temporibus ordinat.

h dict. capitul. cum in distribuendis.

i dict. cap. per tuas.

k capit. nullus primas. ix. q. ij.

l gloss. dict. capitulo cum in distribuendis. versic. indulgunt.

m not. in capitulo. quaris. de gte. & qualitate.

n capit. ij. & iij. distinctio. ne. 74.

cem vllum sine ceremonijs, solenni + busque ecclesiasticis quempiam ad sacros ordines euehisse, vt Petrus Rebuf fullus testatur. e

72 Quem vero Pontifex Maxim. + proprijs manibus ad aliquem ordinem promouere dignatus fuerit, pluribus honorum speciebus precellere videmus siquidem is digniori, honestiorque loco, quam alij ponendus est, f & cogi non potest a suo Episcopo, vt alijs ordinibus patiat se aggregari, neque ita facilibus probationibus in iudicio criminali, vt ceteri, conuinci possit, g quae licet iure aperto non reperiatur expressa, ratione tamen non caret, vel quia difficile persuaderi sibi quis sinat, crimen admisisse eum, & quem Pont. Maxi. tam delectum, & praeter ceteris eximium habuerit, vt dignum iudicaret, qui de manu ipsius Pontificis propria extolleretur, vel, quia hic saltem honos ipsi Pontifici Maximo habendus est, ne videatur cum temere dilexisse, & tanto privilegio, & fauore prosecutus fuisse, quod

73 Tit. vt nec alius Episcopus promouere eum ad sublimiores ordines sine expressa Pontificis Maxim. licentia possit, h quamuis enim is ordinarij sui iudicium effugere, & potestati eius subtrahere se non propterea concedatur, i & traditum sit iure, + neminem, qui iudicandi potestatem habent, ordinandi potestatem quoque non habere, k vnde videatur, qua ratione a suo Episcopo iudicium pati cogitur, eadem etiam promoueri ad ordines ab eo posse, non tamen hac traditio in Pontifice Maximo locum habet, cuius supremo fastigio hic honor deferendus est, nec eius potestas, & amplitudo cum ceteris metienda est. l

74 Compellere autem + clericum suum vt maiores ad ordines assumi se faciat ac patiat, ita demum Episcopus potest, si euident ecclesiae vtilitas, ac multo magis si necessitas hunc exposcat, puta, quia, vel paucissimos, vel nullos illa ecclesiae ministros idoneos m habeat, obtemperare autem recusantem officijs, & beneficijs spoliare poterit, n nec aliam excusationem, quam aduersae valetudinis, vel vitij corporis, similesve accipere tenetur

75 Episcopo, delicti enim ab eo patrati excusationem rejicere, & remouere poterit, vel tali refugio innixum ab ecclesiasticis beneficijs extrahere, A certum quoque est, cogi aliquem posse, vt ordinem illum assequatur, quem beneficij sui qualitas, & natura desiderat, puta, vt parochi beneficij, vel Archiepiscopatus, vel praepositurae, vel Abbaciae possessor intra annam ad praesbyteratum euehatur, nisi beneficio illo priuati, vel priuatum declarari velit, v licet impudens, vt clericus efficiatur, compelli non posse, indubitati iuris est. + Quod, si quis Episcopus, nulla ex causa praedictarum, aut praedictis simili adductus inuitum, & reluctanter aliquem ad ordines promouerit, & celebratione missae toto anno suscipere, ac praeterea deponi poterit. c

86 Illud quoque certissimum est, + nullam causam proclus istam censeri, quare clericus Episcopo haeretico, vel schismatico, excommunicato, interdicto, vel simoniacis ordinare se existenti parere debeat, sed potius excommunicationem sustinere eum decet, quam d uocentia sine talia Episcopi vitia. d

71 + Contra vero, Episcopus clericum suum crimine occulto irretitum, sibi tantum noto, ordines potestatem suo beneficio debito, repellere non debet. r

82 Postremo + sciendum est, quod, si quis in functione illius ordinis ministrare ausus fuerit, cui aggregatus non fuit, temeritatis suae hanc poenam feret, quod de ecclesia ejiciatur, nec sperare poterit, se unquam ordinatum iri, + Diaconus + autem, qui nondum manu sibi ab Episcopo imposita missam celebrarit, ad sacerdotium non promouebitur, & a diaconatu biennio, vel triennio suspendetur, ar

76 bictio Episcopi. pi. g

DE HIS, QUI AD ordines promoueri non possunt.

Titulus XII.

E P I T O M E.

VT, QUAE causae ordines conferri, vel collatos exercere impediunt, clarius pateat, triplicem ordinem tradit impedimentorum, videlicet, naturae, fortunae, & morum, & species omnes sub eorum quolibet contentas sigillatim prosequitur, in primo ordine constitutus sexum, aetatem, natales, seruitutem, corporis, & metis defectum, quae vitia, & defectus distinguit, edocens etiam, quos ordines, & an promouendos datat, an etiam promotores exercere impediat, & quinam ex his dispensari possint, qui non possint, & quibus ea dispensandi potestas, & quatenus competat, sed alterum distinctionis caput fortunae, scilicet, veluti cum praedicto coniunctum, & cum eo simul absolutum specialiam tractatum nullum sibi sumpsit. In tertio autem capite eorum, si quos proprii mores ab ordinibus arcet, loquitur criminosos, distinguens crimina grauiora a mediocribus, & leuibus criminibus, eorumque nonnullas species recensens singulorum, & separans eos, quorum delicta occulta sunt, ab his, quorum delicta apparent, manifestaque sunt, vel apparere possunt, & praesertim circa homicidas insistens diffusus, qui vel ex proposito, vel dolo, vel ex necessitate officij, vel casu, aut culpa deliquerint, & an cum his quandoque dispensari possit, quibusque ea potestas sit. Inter cetera a moribus prouenientia impedimenta etiam infames quoscumque, excommunicatos, interdictos, & suspensos, & bigamos ponit, sed bigamos in tres species partitur, nepe veros bigamos, & per interpretationem & per similitudinem, singula singulis iura describens, ra circa ipe pedum obtulens assequens, qua remoians accepterit executionem, & circa

a Siluest. ver. ordo. ij. q. Hostiens. in sum. de et a. & quali. §. ordo. ver. circa hoc.

b c. inonam? dist. lx. c. cum in cunctis. de elect. c. i. de a. t. a. & quali. c. cum ex eo. c. licet cano. de electio. in sex.

c c. i. & ij. dist. 74. Siluest. vbi sup.

d Siluest. vbi supra. q. xi. & xij.

e Siluest. vbi supra. q. ix.

f c. pe. de elec. non ordin. ministr.

g c. fi. de cleric. non ordin. ministr.

77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99

dispensationem hinc in eo eodem capite coniugatos ponit, ac publicè penitentes, formam publicè penitentię ex antiquis canonibus tradens. Item Neophitos, Illiteratos, & ratiocinijs, obligatos, tam publicis, quàm priuatis, & eos, qui bis baptizati sunt, Postea qua cautione Episcopus accedere ad conferendos ordines debeat, quae inquisitione demonstrat, & quae poena fit furui ordines suscipientium, vel per saltum, qui que eos dispensare possunt.

SVMMA RERV M.

- 1 Quomodo intelligendum, qd Deus non sit acceptor personarum
- 2 In conferendis administrationibus, et dignitatibus habenda est acceptio personarum.
- 3 In conferendis ordinibus, quae sint impri mis spectanda.
- 4 Irregulares dicuntur omnes, qui promoueri non possunt
- 5 Mulier habet impedimentum naturae, ne promoueri possit.
- 6 Mulier ad ordines accepta non recipit characterem.
- 7 Presbiterus, & Diaconissa, quae dicuntur.
- 8 Hermaphroditus praeualens in sexu muliebri non promouetur.
- 9 Aetatis impedimentum est à natura.
- 10 Infante minor non est capax minorum ordinum, nec primae tonsurae, nisi, ut religionem ingrediatur
- 11 Acolytus qua aetate esse quis possit.
- 12 Diaconus, et subdiaconus qua aetate creari possint hodie, et presbiter, & quid olim.
- 13 Ordinatus ante aetatem legitimam recipit characterem.
- 14 Non tamen habet executionem.
- 15 Episcopus non dispensat, ut quis ante aetatem promoueat.
- 16 Neque vti promotus ante aetatem legitimam habeat executionem.
- 17 Ordinatus ante aetatem toties peccat, quoties in eo ordine ministrat.
- 18 Non tamè efficitur irregularis propter hoc.
- 19 Nisi episcopus eum suspendit, suspensusque ministraverit.
- 20 Ordinatus ante aetatem non est suspensus, sed suspendendus

- 21 Episcopus ordinans aliquem ante aetatem suspendendus est.
- 22 Natalium defectus est natura.
- 23 Ratio, quare illegitimi non ordinentur.
- 24 Presbiterorum filij illegitimi multò minus ordinandi sent.
- 25 Incontinentiae vitium maius est in presbiteris, quàm in laicis.
- 26 Episcopus dispensare potest illegitimos ad primam tonsuram, & minores ex causa.
- 27 Dispensatio tamen praecedere debet ordinationem collationem.
- 28 Episcopus ordinando aliquem non videtur ex hoc eum dispensare, & quae ratione.
- 29 Episcopus dispensare non potest ad sacros ordines illegitimum.
- 30 Pontificis Maxi. dispensatio ad maiores ordines quatenus procedatur.
- 31 Pontificis Max. dispensatio, ut quis illegitimus fieri clericus possit, non intelligitur de maioribus ordinibus.
- 32 Illegitimus promotus sine dispensatione non propterea efficitur irregularis.
- 33 Sed irregularitas contrahitur, dñ sciēs promouetur.
- 34 Illegitimus, qui celebravit post promotionem sine dispensatione, non incuitur in impetrationibus sacre menti nem de irregularitate causata ex celebratione.
- 35 Filius sacerdotis praesumitur illegitimus.
- 36 Filij nati ex clerico beneficiato non tamen existente in sacris, cum tamen beneficium requireret ordines sacros, an ex matrimonio sequenti efficiatur legitimi.
- 37 Illegitimi volentes intrare religionem non egent dispensatione Pontificis Maximi.
- 38 Serui habent impedimentum naturale, ne ordinari possint quandoque.
- 39 Matre ingenua natus nō est seruus, licet patre seruo.
- 40 Serui capti in bello ordinari non possunt.
- 41 Seruus ordinatus sciente domino efficitur liber.
- 42 Seruus promotus ad sacros etiam domino contradicente an possit quandoq; in seruitutem retrahi.

Quid

- 43 Quid sequatur, vbi contradicente, vel nesciente domino seruus promotus est ad sacros.
- 44 Quis domino beneatur pro tali solueret, an episcopus, qui eum ordinavit, an alius
- 45 Seruus domino permittente, sed retento iure operarum ordinatus, si operas prestare derelictet, reuocandus est ad seruendum domino.
- 46 Seruus promotus ad diaconatum, vel subdiaconatum domino, & episcopo inguaris, an reuocari possit.
- 47 Seruus ad sacros promotus quibus casibus reuocari possit in seruitutem.
- 48 Minores ordines collati seruo etiam nesciente episcopo numquam faciunt eum liberum.
- 49 Seruus insciente domino promotus ad minores an habeat privilegium aliquod clericale.
- 50 Non absoluitur ab obligatione continentiae.
- 51 Seruus semel effectus sacer quomodo, & qua ratione possit reuocari in seruitutem à seruitio Del.
- 52 Consecrans rem alienam tenetur dare aestinationem Domino.
- 53 Ratio diuersa in homine, quàm in inanimata consecrata.
- 54 Res inanimata eum tangi non possunt à laicis, vbi non sunt consecratae, cum manus presbiterorum licet sacra tangi possint.
- 55 Corporis, & mentis defectus procedunt quandoque à natura, quandoque casu.
- 56 Digtus non est membrum, sed membri officium.
- 57 Vitia aliqua enumerantur mentis, & corporis ordines impediencia.
- 58 Eunuchus, quibus casibus promoueri possit.
- 59 Eunuchus non tenetur gestare genitalia collo appensa.
- 60 Castrati, sua sponte absque necessitate non promouentur.
- 61 Etiam quod genitalia secum deferant.
- 62 Corporis defectus impediens frangi, vel contrectari hostiam impedit ordinari.
- 63 Deformitas magna corporis impedit promoueri.
- 64 Deformitas an sit scandalosa, quis iudicare debeat.
- 65 Defectus corporis non notabilis quando ordinis impediatur.
- 66 Defectus corporis causatus dando operam rei illicitae etiam paruus impedit ordinari.
- 67 Dispensari tamen potest ab episcopo, ut ministret.
- 68 Claudus, an & quando ordinari possit.
- 69 Episcopus quib. casib. dispensare possit.
- 70 Defectus corporis quando egeant dispensatione Papae.
- 71 Mutilantes se manu propria & sua sponte, sine causa à quo sint dispensandi.
- 72 Mutilati manu aliena sponte sua sine causa à quo dispensandi.
- 73 Leprosi an quandoque ordinari possint.
- 74 Leprosi quare non admittuntur ad ordines.
- 75 Leprosi iam promoti non debent celebrare palam.
- 76 Leprosi non valde infestati possunt dispensari ab episcopo.
- 77 Furiosi quamuis habeant interualla ordinari non possunt.
- 78 Furiosi iam ordinati non sunt deponendi.
- 79 Epileptici qui sint.
- 80 Epileptici non ordinantur, & quare.
- 81 Epileptici iam ordinati non tamen permittuntur ministrare.
- 82 Epileptis leuis non impedit ministrare in ordinibus acceptis.
- 83 Coadiutor tamen dandus est.
- 84 Epileptici, qui conualuerunt, non sunt repellendi ab executione ordinum acceptorum.
- 85 Conualescentia indicium ex quo tempore sumi possit.
- 86 Démoniaci & arreptij nō promouentur.
- 87 Emergimenti, seu lunatici non promouentur.
- 88 Démoniaci iam ordinati non permittuntur exercere etiam, quod per animum quieti fuerint.
- 89 Impedimenta aliqua prouenientia ex moribus enumerantur simul.
- 90 Ignoti, & peregrini, & ordinati à Summo Pontifice non prohibentur absolute ordinari.
- 91 Criminosi ordinari non debent.
- 92 Accusati, vel denunciati de crimine ordinari non debent.
- 93 Accusatio, vel denuntiatio criminis collegij nō impedit promoueri singulos de collegio.
- 94 Crimina, vel sunt graua, uel mediocria, vel leuia.
- 95 Crimina graua quae sint.
- 96 Crimina graua irrogant suspensionem, &

- & irregularitatem. 123 Crimina mortalia saltem mediocria dici possunt.
- 97 Crimina graviora, si notoria sint, impediunt ordinari, & executionem ordinum. 124 Crimina mediocria non inducunt irregularitatem, nisi notoria sint.
- 98 Idem, si facile probari possint, quamvis non sint notoria. 125 Crimen mediocriter notorium comparatur crimini gravi.
- 99 Etiam, quod fecissent penitentiam. 126 Notorium crimen quod dicatur.
- 100 Crimine gravi etiam occulto oppressus debet ex consilio abstinere ab ordinibus. 127 Fornicatio simplex non impedit promoveri, nec deiecit promotum.
- 101 Non tamē denegandi sunt illi ordines, si eos velit. 128 Crimen maiore non notorium non impedit promoveri neque executionem ordinum.
- 102 Ecclesia non iudicat de occultis. 129 Dummodo penitentiam egerit.
- 103 Homicida etiā occultus promoveri non debet. 130 Nisi effectum fuerit notorium per probationem.
- 104 David prohibitus fuit edificare templum domino, quod esset vir sanguinū. 131 Vel nisi ipse criminiosus ultra abstineat, ut anima consulat.
- 105 Homicida etiā pagani ordinari non debet. 132 Notorium non efficitur crimen ex fama; licet purgatio indici debeat.
- 106 Homicida mandato, vel consilio, vel auxilio repellitur tamen ab ordinibus. 133 Crimen omnino occultum non repellit ab ordinibus nisi ex consilio.
- 107 Homicidium factum ex necessitate officij repellit tamen ab ordinibus. 134 Papa dispensat etiam in criminibus notorijs.
- 108 Homicidium committens ex necessitate officij non tamen peccat, licet fiat irregularis. 135 Episcopus in quibus dispensare possit.
- 109 Homicidium committens etiam defensionē si potuisset evitare effusionem sanguinis, tamen efficitur irregularis. 136 Criminum mediocrium alia sunt graviora, alia leniora.
- 110 Homicidium casuale quandoque impedit ordinari. 137 Graviora quae sint inter crimina mediocria.
- 111 Homicidium casuale procedente culpa impedit promoveri, & executionem ordinum acceptorum. 138 Leniora quae sint inter mediocria.
- 112 Potest tamen dispensari. 139 Episcopus dispensat in lenioribus mediocrium.
- 113 Homicidium commissum fortuito absque culpa non impedit ordinari. 140 Nisi expressè prohibitus sit.
- 114 Abominatum qui causatus est, quando efficitur irregularis. 141 In gravioribus non dispensat, nisi expressè permissum fuerit.
- 115 Homicida tam quis dispensare possit. 142 Delicta lenia quae sint.
- 116 Accusans furem, ut res subtractas consequatur, non efficitur irregularis ob penam sanguinis sequutam, modò sit protestatus. 143 Delicta lenia licet deturpent clericum, non tamen impediunt promoveri eum, neque exercere promorum.
- 117 Concilij Trident. dispositio de homicidis. 144 Delictum leve frequentatum impedit ordinari.
- 118 Homicida absque proposito quomodo dispensetur ex concilio Trident. 145 Crimen leve fit grave ex frequentatione.
- 119 Pontifex Max. an dispensare homicidā possit. 146 Infames non ordinantur.
- 120 Dispensatio homicidarum cum quibus clausulus fieri soleat à signatura. 147 Infames qui sint.
- 121 Clausula; ut ministrare non possit homicida in loco patris delicti apponi solet in dispensatione, & qua ratione. 148 Infames sunt omnes adstricti peccato mortali publico.
- 122 Crimina mediocria quae sint. 149 Infames qui sint secundum leges seculi.
- 150 Duellista infames ex Concilio Tridentino.
- 151 Excommunicati, interdicti, & suspensi non ordinantur.
- 152 Recipiunt tamen characterem, si ordinari fuerint.
- 153 Bigami non ordinantur, & quare.
- 154 Sacramenta ministrare non potest, nisi qui habet omnia sacramenta integra.
- 155 Trau-

- 155 Transiens ad secundas nuptias dat signum incontinentiae. 180 Bigamia impedimentum est iuris positivi.
- 156 Bigamia contrahitur uxorum pluralitate. 181 Bigamia dispensatio est impetrabilis.
- 157 Bigamorum tres species. 182 Pontif. Maxim. dispensare potest ab omni bigamia, si velit uti potestate.
- 158 Bigamus proprie qui sit. 183 Non tamē praesumitur dispensare velle.
- 159 Bigamus est etiam is, qui ex duabus uxoribus alteram habuit ante baptismum. 184 Bigamus interpretatiuus facilius dispensatur à Su. Pontifice tam ad accipiendos, quam acceptos.
- 160 Bigami per interpretationem, vel comparationem qui sint. 185 Pontif. Maxi. relaxare potest praecipua Apostolica non pertinentia ad fidem.
- 161 Constitutus in sacris, si de facto ducat uxorem viduam, habetur pro bigamo, & quare. 186 Episcopus dispensare non potest bigamum verum etiam in acceptis.
- 162 Laicus, qui ducit uxorem viduam laicis comparatur, quamvis ante baptismum. 187 Bigamum tamen interpretatiuum, vel bigamum verum dispensat ad minores.
- 163 Cognoscens scienter uxorem adulteram bigamis comparatur. 188 Clericus in sacris, qui contraxit cum virgine, dispensatur ab episcopo.
- 164 Quid si ignorasset adulterium. 189 Coniugati ordinari non possunt.
- 165 Iudicis praecipuum, ut quis se coniungat uxori adulterae non excusat à bigamia. 190 Coniugatus promotus ad sacros recipit characterem.
- 166 Bigami per interpretationem qui dicantur. 191 Coniugatus promotus ad sacros, quibus casibus exequi eos possit.
- 167 Bigami per similitudinem qui sint. 192 Coniugatus, qui accepit ordines consentiente uxore, & continentiam promittente exercere potest.
- 168 Bigami veri priuantur omni privilegio clericali. 193 Coniugatus non potest fieri Episcopus etiam consentiente uxore, nisi ea religionem ingrediatur.
- 169 Nisi sint in sacris, vel monachi. 194 Ordinatus sine consensu uxoris potest repeti ab uxore.
- 170 Bigami non veri an priuantur privilegio clericali. 195 Quāvis ipse debitum petere non possit ab ea, sed tam immo reddere tenetur, si petatur.
- 171 Uxorem tenens cum concubina, uel duas concubinas bigamus non est ullo modo. 196 Nec ea mortua poterit aliam uxorem ducere.
- 172 Episcopus dispensare potest cum praedicto vel fornicatore simplici. 197 Coniugatus nec minores ordines assequi potest.
- 173 Bigamus non est, qui post mortem uxoris, quam numquam polluit aliam uxorem duxit, & cognovit, vel eontra. 198 Publicè penitentes non ordinantur.
- 174 Nec, qui uxorem ducit eam, quae alteri nupta numquam tamen ab eo cognita fuit. 199 Ratio, quare non ordinantur.
- 175 Bigamus an sit, qui inuenit, corruptam esse eam, quam virginem crediderat. 200 Penitentes publici non possunt ministrare sine scandalo.
- 176 Bigamus non est, qui virginem ducit uxorem quam pollutam crediderat. 201 Penitentia publica non indicitur, nisi ex criminibus notorijs.
- 177 Contrahens cum ea, quam ante matrimonium polluit, bigamus non est, & quare. 202 Ordo & dignitas ecclesiastica nihil indignum admittunt.
- 178 Contrahens cum consanguinea uxoris defunctae, bigamus non est, alij contra, & quare. 203 Vitio carere debet, qui in alterum paratus est dicere.
- 179 Bigamus licet verus, et propriè recipit characterem, si ordinatur. 204 Sacerdotis officium praecipuum est praedicatio.
- 205 Solemnis, & publicae penitentiae forma qualis sit.
- 206 Penitentia publica clericis imponenda non est.
- 207 Penitens publicus si ordinatur, deponendus est, ubi episcopo se tale non manifestavit.
- 208 Epi-

- 208 Episcopus scienter ordinans solenniter penitentem ordinandi potestate priuatur.
- 209 Nisi prius eum dispensarit, cum possit
- 210 Episcopus potest ex causa dispensare ad minores ordines penitentem.
- 211 Penitens publicus à solo Pontif. Max. dispensari potest ad ordines maiores.
- 212 Neophiti qui sint.
- 213 Neophiti ordinari non possunt.
- 214 Ratio quare Neophiti ordinari non possunt.
- 215 Administratio ecclesiastica non est cõmittenda non exercitatis.
- 216 Altari ministrare non debet is, qui hereticus in circo fuit.
- 217 Neophiti vsq; ad quantum tempus dicantur, non est certa determinatio.
- 218 Neophitos dici usque ad triennium nõ admittitur.
- 219 Neophiti non admittuntur neq; ad minores ordines.
- 220 Pontifex Maxim. potest dispensare neophitos etiam vsque ad episcopatum.
- 221 Illiterati non debent promoueri.
- 222 Aequalis scientia non requiritur in omnibus ordinibus pariter.
- 223 Illiteratus omnino repellitur etiam à primatonsura.
- 224 Ordines minores assequi non potest, qui non linguam latinam intelligit.
- 225 Ordinandus scire debet munera ordinis sui.
- 226 Scientia qualis in presbitero exigatur
- 227 Episcopus scientiam utriusque testamenti habere debet.
- 228 Promoueri potest etiam minus literatus, de quo sit spes, quod euasurus sit doctus.
- 229 Si charitatis magnitudo suppleat, vel alia iusta causa subsit.
- 230 Illiteratus peccat, qui se facit promoueri.
- 231 Obligati ad ratiocinia promoueri non debent.
- 232 Administratores miserabilium & pauperum promoueri possunt.
- 233 Administratores publici post finitum officium, & redditas rationes promoueri possunt.
- 234 Administratores reru primatarum finitã administratione au ordinari possunt.
- 235 Administrator ordinari non debet priusquam se purgari de obiectis in administratione.
- 236 Administrator cui culpa obijcitur sine dolo ordinari non debet.
- 237 Clericus, qui administravit res priuatorum coram quo iudice rationes reddere tenetur.
- 238 Baptizati bis ordinari non possunt.
- 239 Nisi ignorantes fuerint, & ex causa dispensentur.
- 240 Quae inquisitio præcedere debeat ordinationem.
- 241 Ordinandi ad ordines minores, quod testimonium habere debeant.
- 242 Ordinandi ad maiores quod testimonium habe reddeant.
- 243 Edicta quæ præcedere debent ordinationes maiorum ordinum.
- 244 Furtiue ordinati pena.
- 245 An talis dispensari possit.
- 246 Ordinati per saltum pena.
- 247 Episcopus dispensare potest promotum per saltum ex Concilio Tridentino, ubi non ministravit.
- 248 Ordinati debent adscribi alicui ecclesiae ad seruiendum.

QUEMADMODVM non omnes, sed Episcopi tantum, & pauci quidẽ alij hanc specialem potestatem à Pontifice Maxim. allecuri ad ordines ecclesiasticos admittere possunt, vt titulo superiore docuimus, sic congruum est, vt nec omnes passim digni habeantur, intra eos ordines recipi, quos tantæ dignitatis, & existimationis esse constat, nam si milites seculi non sine delictu ad Castrẽs tabulas admittuntur, quanto maiore causa oportet, Deo Optimo Maximo seruientes milites nõ sine discrimine in albo ecclesie conseribi, & quamuis enim Deus non sit acceptor personarum (vt ait Iacobus Apostolus) A dum spiritum suum larga pietate infundit, quemadmodum, & manna omnibus pariter nulla ratio sine habita sexus, vel ætatis desuebat, singulique æqualiter ex ea colligebant, & quamuis etiam sacerdotes penitentiam imploranti, absque personarum acceptione penitentiam secundum legem iniungat, c dignitatibus & rramen & officijs conferendis necesse est, hominum delectum habere, quia non omnes æque officijs, & ecclesiasticarum; spiritaliumque rerum administrationi idonei, aptique sunt, & nec discrimina

a Iacob. epist. 1. c. 2. c. in iudicijs. de reg. ver. in 6.

b c. ne quemque. s. spiritus nero. de consecrat. dist. 4.

c ca. sacerdos 26. quest. 7.

d cap. cum incunctis. de cle.

discrimina personarum omnia auferuntur, sed, quæ ex diuitijs, nobilitate, & potentia, vel humilitate, vt in Iacobi epistola, & paupertate constituuntur duntaxat. A Item in iudicijs accipien- das non esse personarum distinctiones in primis præcipitur, alijs verò in negotijs non item. B Tria igitur in primis spectanda erunt in eo, qui militiam clericali nomen dare velit, nempe, natura, fortuna, & mores, in quibus tota huiusce materia disciplina versatur, & pender, neque. n. vllus casus, aut vlla impedimenti species inuenitur, quæ ad vnum ex his capitibus referri non possit. Et omnes quidem hi irregulares dicuntur, namque irregularitas nihil est aliud, quàm impedimentum canonicum ex saclo oriens, quo ad ecclesiasticos ordines promoueri, & promotus ministrare prohibet, c quare possunt sub hac voce omnia impedimenta comprehendì, siue natura, siue casu, vel moribus proueniant, vel vt alij distinguunt, siue ex delicto, siue ex defectu corporis, vel de factu sacramenti oriuntur.

5 Naturæ igitur impedimentum ad ordines ecclesiasticos habet mulier in primis, & quod impedimentum tanti est, vt nec characterem suscipiat, si ordine datur de saclo, neque enim credas, præbiterorum, aut Diaconorum ordini mulieres adlocari posse, & quamuis de presbiteræ, & Diaconis mentionem c habitam quandoque legatur, & eis enim vocabulis Abbarissam, vel eam, cui munus recitandi homilias datur, intelligi certam est, non ordinem sacrum ecclesiasticum, & indignum. n. esset, ac periculo plenum, fragilem, variumque sexum, & rebus suis malè consultum ad tantum opus, quantum est ministerium ecclesiastic. reru, admitti, & qua ratione & de hermaphrodito, in quo sexus muliebris potentior sit, idem censeo dicendum. 6 Aetatis quoque impedimentum naturale est, cum certam ætatem in singulis quibusque ordinibus canones requirant, neque ab re, cum non sepe h soleat ante annos prudentia venire, & ideo minor infante, id est, qui septennium non excesserit, nec trium minorum ordinum, scilicet, Hostiarij, Le-

- a cap. 2. epist. can. Iacob. A post.
- b leuit. 19. deuteronom: 1. prouerb. 24. ecclesiastici. 4. d. c. in iudicijs. de regul. iur.
- c Speculat. in tit. de irregul. Siluest. versiculo irregularitas. in princip.
- d S. Thom. in quarta distinct. 25. quest. 2. Siluest. versic. ordo

storis, & Exorcistæ, nec primæ tonsuræ, nisi, vt religionem ingrediat, i capax est, nec minor duodecim annis Acolytus effici potest, hodie tamẽ & Acolytus post infantiam creari posse creditur.

12 Subdiaconus autem olim anno decimo octauo, Diaconus vicefimo, Præbiter quinto supra vicefimum inchoatis esse quis poterat, ex Clementis quinti constitutione, x verum in Concilio Tridentino statutum fuit, Sessionis vigesimæ tertiæ capite duodecimo, ne quis in posterum ad subdiaconatum ordinem ante vicefimum secundum, ad Diaconatum ante vicefimum tertium ætatis suæ annum promoueatur, hoc etiam addito, vt non tamen quilibet in ea ætate constitutus ad eos ordines assumatur, sed digni duntaxat, ac, quorum probata vita senectus sit, & quod irregulares nec in minori ætate, nec sine diligenti episcopi examine ordinentur, vt illis quibuscumque, quod ad hoc penitus exclusis, sed & præcis temporibus ante clementis prædicti tempora grandior ætas, quàm Clemens ipsius constitutione cautum sit, de siderabatur, nempe in subdiacono viginti anni, in præbitero triginta, in diacono viginti quinque. 13 Antefpignitam ætatem verò ordini bus aggregatus characterem quidem ordinis illius non insignitus, & compunctus dici non potest, & sed eius tamen ordinis immaturè accepti munia obire, quoad eò ætatis peruenerit, ei non licebit, & nec licebit episcopo vel antefusceptum ordinem concedere, vt quis immatura ætate promoueatur, & neque hoc modo perperam promorum ferre, vt in eo ordine ministraret, solius enim Pontificis Max. hoc ius, & potestas est, ætatis impedimentum ordinis

14

15

16

m d. clem. si. ver. anno ubi doct. Ang. & Siluest. in sum. versic. ætas. Rebuff. in prax. ver. siue ante ætatem.

quarta. quest. prima.

e cap. presbiter, & ca. mulieres. dist. 32. & c. diaconis sam. 27. quest. i. & ca. sacras. dist. 23. l. nulla, & autem. diaconis. sum. c. à episc. & cler.

f gl. in d. cap. diaconis. s. Thom. & siluest. ubi su.

g Borgasi. in tract. de irregul. part. 5. tit. de corpor. vitia. nu. 22.

h d. cap. cum in cunctis. in princip.

i capit. fin. de tempor. ordin. in sexto. gl. di. 77. in fin. & in cap. in singulis. ea. di.

k clemen. fin. ubi gl. de ætat. & qual.

l capitul. sub diaconus. & capitulo. episcopus. ead. dist. 77.

a gl. in dict. clement. su. versio. anno, ubi doct. Rebuff. in pra. tit. de cler. ad sac. ord. num. 13.
b Siluest. ver. ordo. 3. q. 8. & Aug. eo. ver.
c cap. fin. de temp. ord. in lex.
d Dil. ac. cap. alma mater, capitul. decimo, numero. decimoprimo. Clar. in practica. questione 85.

e capit. imotuit. de ele. ca. 17
per venerabilem, qui filij sint legit. c. ii
si cum pridem de renunt. ca. 20
i. & fin. de fil. presbiter. ubi no.
f deuterono: capit.

g Siluest. in sum. versio. illegitimus. in princ. Rebuff. in prax. part. i. titul. de dispens. sup. def. natal.

h Prepos. in c. presbiterorum distinc. tion. 56.

i dict. cap. i. de fil. presbiteror.

k cap. i. de fil. presbitero. in sexto.

l gl. si. in cap. un. de etat. & qualif. in sex. ubi doct. & in dict. cap. 8. in prin. versio. dispensat. de fil. presbit. in sex. ubi doct. Rebuff. in prax. tit. de dispens. super. dict. natal. num. 8.

m Spec. in tit. de dispensatione. §. qualiter autem nu. 3.
n Spec. ubi sup. nu. 4.
o d. c. i. de fil. presb. in sexto.

a dini obliſtens relaxare. A. Verum is, qui ptaecocibus ordinibus sic auctus fuerit, toties peccatum incurret, quoties in dictis ordinibus ministraverit, non tamen ex hoc irregularis efficitur, nisi ab episcopo ea de causa suspenſus ministraverit, si neque enim ipſo iure suspenſus est, sed suspenſi ab executione debet. b. Episcopus vero, qui tam imprudens, incautusque fuerit, alicui ante legitimam aetatem manus ponendo a conferendis ordinibus suspenſendus erit, ac prouidere ordinato compellatur. c. Extat tamen constitutio quaedam extrauagans Pij secundus incipiens, cum ex sacrorum, in corpore iuris alij constitutionibus extrauagantibus non appoſita, quam & Leo X. seruari iubet regula xxij. Cancellaria. In c. Item de clericis extra tempora, & alij Pontifices post Leonem sequuti idem repetierant, quamque, & villadiegus, in tractatu de irregularitate, & Bernardus Diaz in praxi canonica criminali, & Nauarrus capite vigesimo quinto confessionalis summam, alijque meminere, qua constitutione cauetur, vt clerici ante aetatem legitimam, vel extra tempora, vel sine dimissioſijs literis ad sacros ordines sine dispensatione promoti a suorū ordinum sint ipſo iure executione suspenſi, qui si huiusmodi suspensione durante, in eisdem ordinibus ministrare ausi fuerint, eo ipſo irregularitatem incurrant, propterea quam vltra alias poenas a iure generaliter inſictas, beneficij ecclesiasticis, qua obtinent, possint ipſo iure priuari, nec credo, quemquam hoc praetextu excusari, quod dicta constitutio non sit in corpore iuris clausa, vel quia Antonius

cam ignorarit, cum satis notam esse illam ex praedictis appareat, vt de extrauag. ait Francis. Pavin. in preludio extrauag. in principio, cum scite deberet, omnino hoc etiam legibus antiquis prohibitum. d.
22 Natura quoque impedimentum a in ordinibus accipiendis aduersans dicitur esse, natalium legitimorum defectum, & quod vitium & lex Dei antiqua detestata est, qua dictum est, non ingredieris manzer, id est, de sorto natus, in ecclesiam Dei vsque ad decimam generationem, & namq. & clericalis ordinis dignitas homines eius modi respicit, & criminis paterni detestatio, incontinentiaque paternae imitanda suspitio eos admitti non sinunt, & aliaque rationes a Praeposito Mediolanensi adductae, vt longepetua magis filij presbiterorum illegitimi ab ordinibus arcendi sunt, si quidem maius, & conspectius in eorum patribus incontinentiae crimen notescit.
23 Quia tamen aliquae interdum causer, vt huiusmodi illegitimi admittantur ad ecclesiam, suadent, relaxatur tunc haec obseruatio, namq. & episcopus potest naturalem ad primam tonsuram, & minores ordines ex benignitate admittere, x videlicet, si dispensando prius, quam ordines conferat, nisi. n. dispensatio collationem ordinis praecederet, nihil actum esset, quamuis talem defectum pati eum Episcopus non ignoraret, si nam dispensare eum non videtur promouendo, l. si quia causa cognitio adhibenda est, & decretum, quo pronuntiet episcopus, dignum esse illum dispensatione, m nec creditur ipſi episcopo dicenti se dispense, sed testibus & literis probanda erit dispensatio. n Ad sacros autem, maioresque ordines illegitimum dispensare episcopus non potest, si sed Pont. Max. ad eundem est, o quae tamen Pontificis Max. dispensatio tantum erit, vt ipſius dispensationis ope parochiales ecclesias assequi dispense fas ad sacros ordines possit, nec dignitates, neque ecclesias, quae electione conferri solent, nam dispensatio non solet protendi ad ea, quae consequuntur, ubi etiam sine extensione in uulſis futura

a futura non sit, a & dispensatio a Pont. Max. simpliciter illegitimo concessa, vt clericus fieri possit, vel ut ordinibus ecclesiasticis cooperari possit, minores tantum, non simul etiam maiores ordines concedere censetur, quia dispensatio vti odiosa restringi, non autem dilatare debet. b. Si tamen illegitimus dispensationem nullam assecutus ad ordines nihilominus fuerit promotus, & in eis celebraverit, non propterea irregularis effici creditur, quauis peccatum non euitet, c. irregularitas quidem ex eo contrahitur, dum sciens se illegitimum esse, non erubescit nulla impetrata dispensatione promoueri, non tamen ex eo, quia post promotionem eo i ordine ministret, quod susceperit, hinc traditum est, si non neti illegitimum precibus, quibus aliquod beneficium impetrat, mentione de irregularitate vllam facere contraeta ex celebratione, quippe qui nullam irregularitatem contraxit, sed natales illegitimos duntaxat enarrare, & quod illis non obstantibus, maiores ad ordines erectus fuit, quod stylo curiae Romanae obseruari aiunt. e.
33 Sciendum est etiam, quod, si quem ex Sacerdote natum esse constet, praesumentur, eum illegitimum esse, nisi ille probet, se ante sacerdotium esse in lucem editum, vel bonam fidem matris, quae bona fides praesumentur, si vel vocatis amicis, vel publice alioqui matrimonium contractum sit, f. at, si clericus beneficiatus, non tamen sacris initiatus, quamuis beneficium sacros ordines exigeret, ex concubina filios susceperit, quam postea uxorem duxerit, si hii erunt legitimi, vt ego opinor cum Io. Andreae, & multis alijs, g licet Bartolo aliud visum fuerit, h cum satis constet, potuisse cum ea matrimonium contrahi, quandoquidem in sacris non erat, quo tempore filios susceperit.
37 Vt tamen monachi fiant, vel vt aliqua in congregatione regulariter viuans, illegitimi ad ordines necdum minores, sed etiam ad maiores admitti poterunt etiam nulla Pont. Max. impetrata dispensatione. i.
Ad hoc quoque caput eorum, quibus natura aliquod impedimentum affert, ne idonei a iure censentur ecclesiasticis

a Gem. in c. is qui, de fil. presb. in 6. Sil. in sum. ver. beneficiu. 3. q. 10. et in ver. illegitimus. q. 5. Rebuff. ubi su. nu. 48.
b Spec. in ti. de disp. §. postremo. col. i. nu. 2. ver. quid si dispentur. Rebuff. ubi sup. num. 47.
c Doc. in c. si. de cler. non ordi. minist. Spe. in ti. de disp. §. in exta. nu. 3. Reb. in pra. ti. de disp. super def. natal. nu. 13.
d c. nisi cu pri dem. §. pro gratia. de renunci. e. Prepos. in c. apostolica. di. 56. Reb. in pra. xi. rit. de disp. sup. def. natal. nu. 14. Spec. ubi supr.
f. Abb. et alij in c. 2. qui fil. sint leg. Rebuff. ubi su. nu. 42.
g Io. an. c. sine culpa. de regu. iur. in 6. Coar. li. 2. cap. c. 8. h c. i. de si. presb. ubi no. in c. ff. e. i. de fil. presb. i Bar. in la. c. concubina. ff. de concubi. l. et si contra. in fr. de iur. Prepos. in c. p. venerabil. §. quod aut. q. fil. sint legi. 10. ceph. con. 376 nu. 20. lib. ij. k c. i. de ser. no. ord. c. nulli de ser. ubi di. 54. l. c. si. co. ri. de ser. non ordi. m c. nulli eporum. ca. di. 54 n c. si seruus sciente domino. dist. ca. 54. o gl. i. c. i. ver. adponatur. de ser. no. ord. sil. versio. seruitus. q. 6.

ordinibus accipiendis, pertinent hii, quod in seruitute sunt nati, quos constat, ordinum ecclesiasticorum esse incapaces, qui tamen matre ingenua est editus, et si patrem habent seruū, cum seruus ipse non sit, sed ingenuus, ab ordinibus non arcetur, l. Sed non hii tamen, qui in seruitute sunt nati, verum & hii, quos fortuna seruus efficit, dum capti sunt in bello, ad ordines adspirare ecclesiasticos non possunt (quis. n. hic non tractemus de fortunae impedimentis, sed naturae duntaxat, quia tū de seruis dicere incepimus, non fuit consilium, earum mentionem parari, & alium in locum eos seruos transferre, quos fortuna seruitute grauauit) debent. n. serui prius libertate donati, si diuinis obsequijs mancipentur, siue natura, seu fortuna eis iugum seruitutis impositum sit, quis. n. patiat, alteri serui eū, qui ad seruendum Deo opt. Max. acceptus fuit, m ob quam rem, si quis seruus sciente, & non contradicente dno ad quoscunq. ordines etiam minores promotus fuerit, in libertatem vindicabitur, liberq. efficietur. n. Contradicente tamen dno ipſus si fuerit promotus, etiam ad ordinem presbiterorum, non propterea statim mutabit, sed restituendus erit dno suo, vt illi mancipatus seruiat, vt quidam opinati sunt ex antiquis, sed eos tamen alij cofuturunt, o nec forte ab re, quandoquidem, & indignum est, eum, qui characterem accepit, in seruitutem reuocari, & quia dno ipſus, alterius serui cofensatione satisfieri potest, vt de eo, q. domino ignaro promotus fuit, iam ad dictum sumus. si in scio, vel aduersante igitur dno suo ordinatus ipse quidem libertatem assequetur, sed praesul, qui eum promouerit sciens, domino reddere duos pro illo seruos tenetur, si praesul ipse hoc ignorarit, restitutioni & poena praedicta is obnoxius erit, q. eum ordinandum ad praesulem adduxerit, non ignarus conditionis eius, cu dolo carere non videatur, vnde aequū est,

a. ca. si seruus absente. ea. di. sin. 54.

b. c. ex antiq. ca. dist. 54.

c. gl. & Silue. vbi sup.

d. c. nullus. v. bi gl. in ver. de gradat. eor. de ser. non ord. siluest. vbi supra.

e. d. c. ex antiq. dist. 54. c. miramur. e. ti. de ser. no ordin.

f. d. c. ex antiq. dist. 54. c. gl. & Silue. vbi sup.

g. gl. in c. ij. ea. dist. 54. silue. in dicto persiculo seruus.

h. c. semel deo. de reg. iur.

i. capit. comp. perimus. de c. ma. quarta. qua. stione. se. xta.

k. Io. Pau. Bor. ga. in tract. de irregular. par. 4. c. de ser. non ordin. in fi.

l. Abbas. capi. uolo significasti. numero decimo. de electionibus.

est, vt sibi ipsi non alteri damnum do
 lus ipsius pariat; a at si vterque, Epi
 scopus, scilicet, ac, qui eum representa
 uit, id resciret, alterum seruum episco
 pus, alterum sponfor domino soluet,
 quibus non existentibus soluendo, in
 feruitute ille ordinatus reuocabitur
 vtrog; autem status ipsius ignaro, ser
 uus, qui ad sacerdotium euectus fue
 rit, sed tantu domino peculium restituet,
 ordinumq; acceptum retinebit, nullo
 autem existente peculio, nec vlllo, qui
 pro eo luat, domino restituendus est
 ad seruiendum illi in ordinibus suis,
 celebrando. f. horasq; canonicas rec
 tando; sin hac facere detrectet, depo
 nendus est, e quemadmodum etiam
 si quis veneno iure operarum seruu
 suum libertate donauit, presbytero
 rumq; in ordinem cooptari eum pas
 sus est, vel curauit, illo autem postea in
 superbiam elatus domino suo canoni
 cas horas psallere noluerit, accusatus
 apud episcopum, qui eum ordinauit,
 de gradu deponendus est. v. At, t qui
 diaconatus in ordinem, vel subdia
 conatus cooptatus fuerit seruus presule
 & sponfore ipsius conditionis ignaris,
 si vicarium pro se ad seruiendum do
 mino dederit, libertate, & ordine ac
 cepto potiri poterit, q secus amittere. v
 Ex quibus colligit, t seruum, qui ad
 cros ordines euectus fuerit, nuquam
 in seruitutem reuocari, nec ordine ac
 cepto spoliari, nisi, eum ignaris prasu
 le, & sponfore presbyterorum in ordi
 nem domino id nesciente, vel aduersa
 re receptus est, & qui domino satisfacere
 pro ipso velit, reperitur nemo, vel
 eum nullum obsequium in ordine il
 lo exhibere domino vult, vel cum ad
 diaconatu, vel subdiaconatu pmotus
 presule & sponfore ignaris, vicariu do
 mino pro se dare detrectet. t Alij autem
 minores ordines seruo collati nesciente,
 vel repugnate dno, seu ignaro, seu scie
 re presule; nullo pacto eum liberum
 efficiant, nec eum protegent; quin do
 mino, ad seruiendum illi, vbi intra an
 num post scientiam habitam reperti
 us fuerit, reddendus sit, t nullumq;

clericale priuilegium aliud ei saluum
 erit, nisi, q citra excommunicationis
 poenam pulsari ab vlllo non poterit,
 nec propterea tamen a continentie so
 lutum obligatione eum putes. g
 Nec mirum tibi videatur, quod possit
 facer effectus clericus domino ad ser
 uendum aliquibus casibus restitui, li
 cet res anima carens semel Deo dicata
 non sit amplius ad pfanos, humanos
 que vsus transferenda, n sed, t qui re
 alienam sacrat, estimationem eius do
 mino reddere tenetur: a alias est enim
 in homine, quam in re anima carente
 ratio, si quidem i homine apparer do
 lus, qui in re inanimata nullus esse po
 test, item res inanimata consecratione
 in superficie; quæ manibus contrecta
 tur, capit, sed homo veram propriam
 que consecrationem in anima ipsa, li
 cet corporis ipsius medio, accipit, ex
 t quo etiam fit, quod sacra presbyte
 rorum manus a prophana quoq; tan
 gi possunt, licet calices aliasque res sa
 cras anima carentes tangere fas laicis
 non sit. k
 Corporis quoque & mentis vitium,
 debilitas, aduersa valetudo, vel defe
 ctio possunt interdum natura ipsa p
 uenire, accipiendosque ordines, & no
 numquam etiam acceptorum execu
 tionem impedire, vt, si quis cæcus na
 tus sit, vel membro aliquo, puta, ma
 nu, vel pede, mancus, vel etiam digitus
 licet digitus potius membrorum pars
 et officia, quam membra esse dicant
 tur. l. Itē si Eunuchus, luscus, vel clau
 dus, vel leprosus, aliave corporis insi
 gni deformitate deturpatus, item epi
 lepticus, arreptitius, paralyticus, fu
 riosus, mentecaptus, hermaphroditus
 in sexu femineo præualens, item qui
 vinum abhominatur, & fastidit, quæ
 vitia & notæ possunt quidem etiã ca
 sus; & fortuna alicui contingere, sed eo
 rum tamen alia, quomo documq; con
 tingant, ordinibus ecclesiasticis adlo
 ciari impediunt, alia verò distinctio
 nem accipiunt, an ex accidenti, an na
 tura, & an sponte, an vi, & an rei lici
 tæ, vel illicitæ operam dando causata
 sint, vt ex his, quæ mox dicturi su
 mus, constabit.
 Eunuchus enim in primis, si hoc vitij
 a natura habeat, item & si casu, puta,
 quia

quia, dum in cunabulis esset, sectus
 fuisset à barbaris, vel etiam post adul
 tam ætatem inimicorum persecutio
 ne, vel à domino potestatem in eum
 habente, vel à medicis, quo à grauiori
 morbo, lepræ puta, liberaretur, genita
 lia amisit; ordinibus non arcetur, A
 nec illi opus est, (quod vulgus rude
 opinatur) vt collo appensa, aliove mo
 do seruata secum deferat, n nulla n
 ratione tales nugæ fultæ sint. At, qui
 cum sani essent, se ipsos absciderunt,
 vel abscindi fecerunt, credentes for
 tē gratum se Deo obsequium hoc fa
 ctō præstare, vt carnis concupiscentiã
 tutius vitarent, vel, qui indignationē
 quadam, vel desperatione hoc admise
 runt, admittendi ad ordines nō sunt e
 quamuis stulto qui secum abscissa geni
 tilla ipsa gestarent; quod & de his di
 cendum est, qui ex causa iusta, vt sani
 tatem procuraret, se ipsos nullius ope
 medica vsi, vel ministerio secuerunt,
 etiam si attis secandi periti essent, nisi
 forte, cum sibi manus intulerunt, cler
 icale in ordinem recepti nondum es
 sent. v
 Aliud autem corporis vitium, quod
 impedimento esse possit frangendæ, vel
 contrectandæ hostiæ, vnde cumque p
 ueniat, seu natura, seu casu, ex culpa
 sua, vel sine impedit semper, quempiã
 ordinibus sacris adiungi, adiunctum
 que in eis ministrare, t idemque eue,
 si tale corporis vitium insignem de
 formitatem patiat, quia fortē in ali
 quo membro notabili sit, vt, si naso,
 vel oculo altero, aut vtroque priuatus
 fuisset, vel, si quis gibbositate informi
 pressus est, aut alia corporis nota se
 datatus, vnde offendiculum populo ge
 nerari posset, n hoc t verò iudicium,
 an populus ex huiusmodi informita
 te offendiculum sit contracturus; illi
 Episcopo relinquetur, qui ordines, vt
 constatur, postulabitur, adhibito Ar
 chidiaconi consilio, r tamen si is, qui
 ordines petit; minime subiectus illi
 episcopo esset, sed exemptus, vt recte
 aduersus Angeli Clauasini opinionem
 Syluester (meo iudicio) censuit. o
 Si verò vitium corporis tale non sit,
 quod vel contrectationem, & fractio
 nem hostiæ impedire possit, vel quod
 scandalum sui deformitate generet,

a capi. si quis
 a medicis. ca.
 eunuchus. c. si
 quis pro agri
 tudine, distin.
 l. v. ca. ex parte
 B. de corpor. vi
 tia.

b Hostiens. in
 Summa. de cor
 po. vitiat. Sil
 uest. in versic.
 corpore vitia
 ti. numero. 2.
 glo. in cap. Eu
 nuchus. versi.
 si persecutio
 ne. ead. distin.
 55.

c capit. mari
 tum. distinct.
 33. capi. quis
 pro agri tūdi
 ne, in sine. &
 capi. si quis ab
 sciderit, & ca
 pitul. bi qui se
 carnali, & ca
 pitul. si quis a
 medicis. ead.
 distin. 55.

d Borgas. in
 tracta. de irre
 gula. par. 4. ti.
 tu. de corpore
 vitiat. colum.
 4. & 5.

e Silu. ver. cor
 po. viti. q. i. &
 2.

f Gosin sum.
 de corp. vit. In
 no. & Abb. in
 c. i. eo. r. de cor
 por. vit. Sil. v
 bi sup.
 2. Silue. vbi f.

h siluest. vbi supra, qua. stione. secunda.
 i. siluest. vbi supra. q. v. ver. quero quid de clando.
 k. c. i. de corp. vitia. vbi docto.
 l. cap. ij. de cleric. agrot.

a Capitulum significavit. de corp. vitiat Borgas. eodem titulo sui. trac. numero. 11. & sequen.
 b Capitulum. ex parte. secundo. de corpor. vitiat. Borgasius. vbi supra.
 c Hugo. distinctio. 49. S. hinc etiam. Angel. in Summa. vers. sic. corpore vitiat. numero nono. Syluest. vbi supra. S. septimo.
 d Levitici de cimatorio.
 e Siluest. & Angel. vbi supra.
 f Borgas. in 4. par. trac. de irregular. tit. de clerici. agrotant. in fine.
 g capit. maritum. ad finem. distinctio. trigesima. tertio.
 h capit. quamvis. septima. q. secunda.
 i Capitulum. in literis. capitulum nuper. septima. questione. secunda. Borgas. in tractatu. de irregular. par. 5. titulo. de corpore vitiat. numero decimo. nono.
 K dict. capitulum nuper. Borgas. vbi supra.
 l d. capit. in literis. in fin. capitulum maritum ad finem. distinctio. 33. Siluest. & Angel. in Summa. vers. sic. corpore vitiat. q. 8.
 m dict. capitulum maritum. cap. communiter. capitulum clerici. c. vsque ad e. distinctio. 33.
 n cap. communiter. distinctio. 33. vbi gloss. Borgas. in 4. part. 5. tit. de corpore vitiat. nu. 17. et 18.

ful. qui lepram à lepra discernere velit. cum eis dispensare. & ordines concedere. r
 f. Et hæc quidem vitia corporis. licet non semper natura. sed fortuna læpe. & casu contingant. quomodocumque incidant tamen. prosequi volumus. ne rursus ad tractandum de illis reverti oporteret.
 78 Furioli autem estis. quo tempore ordines. petunt. nequaquam furere exagitantur. vbi olim agitati fuerint. non magis. tamen admittendi. ad ordines erunt. e at. si intra ordines recepti iam sint. non deponentur. r
 79 Epileptici pariter. id est. qui morbo comitiali. seu sacro. ut alij appellant. miserè afflicti in terram prolabi solent. & ipse quandoque à natura. quandoque ex accidenti. posteaque advenienu calu hoc morbo laborant. q. qui. cū sint. nihil periculo subiecti. congentium non est. nec dignum. nec vlla ex parte tutum. quacumque ex causa morbus veniat. vt ordinibus ecclesiasticis. cooptentur. i cum penim. hi. & si post cooptationem hoc infortunio capti sint. ministrare in sacrificio. misse non permittantur. nec pariter. & multo minus. cum eo correpti sunt. ad ordines ipsos. admitti debent.
 82 Vbi tamen non admodum saevit hic morbus. nec illi. primas vltatusque edent. cum alliduntur. possent in ordinibus acceptis. & eorum ministerio ferri. sed non sine coadiutore tamen. qui eis ministrantibus. assisteret. x
 84 Item. si conualuerint. repellendi non erunt. ab administratione ordinis iam suscepti. i an. verò. conualuerint. iudicium. ex eo sumetur. si aliquo tempore. triginta saltem dierum. promissis. communibusque cibis vtentes nullum. malum senserint. Hic multo minus. demoniacis. & arreptiis ordinibus. conferendi erunt. vel. qui olim à Demone obsessi. arreptique fuerunt. & emergentis. seu lunaticis. quamvis in. presentia tunc vexatione liberati videntur. m quinimo. & si promoti iam sint. non tamen permittendi sunt. ordinum munera demoniaci exercere. & si annum. & amplius nullam vexationem passi fuerint. n
 Fortuna autem impedimentum. quo promo-

promoveri aliquis prohibeatur. esse potest frequenter. idem illud. quod læpe etiam à natura provenire solet. nempe. seruitus. & corporis. vel mentis defectus. quæ quidem modo natura. interdum & fortuna proveniunt. sed. & cum à natura sunt. non minus tamen videtur. fortuna accusari. vt in pleribus ex supradictis exemplis apparet.
 89 Possunt etiam his. qui fortunæ iniuriæ ab ordinibus arcuerunt. apponi illi. quibus nulla opes. nullusque beneficij. titulus. suppetit. A In quibus San. Synodus Tridentina cap. ij. Sessio. vi. 90
 gestinæ primæ lanxit. ne quis clericus secularis. quâvis aliâ sit idoneus scientiâ. moribus. & ætate. ad sacros ordines promoveatur. nisi prius legitime coniter. eum beneficium ecclesiasticum. quod sibi ad victum honestè suscipiat. pacificè possidere. Id verò beneficium resignare non possit. nisi facta mentione. quod ad illius beneficij titulum sit promotus. neque ea resignatio admittatur. nisi consulto. quod eodem aliunde vivere possit. & aliter facta resignatio nulla sit. patrimonium verò vel pensionem obtinentes ordinari non possunt. nisi illi. quos episcopus iudicaverit allumendos. pro necessitate. vel commoditate ecclesiarum suarum. eo quoque prius inspecto. patrimonium illud. vel pensionem verò ab eis obtineri. taliaque esse. quæ eis ad vitam sustentandam satis sint. atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari. aut extinguere. vel remitti nullatenus possint. donec beneficium ecclesiasticum sufficiens sint adepti. vel aliunde habeant. unde vivere possint. antiquorum canonum super his. pœnas innovando. vsu enim compertum erat. complures plerisque in locis ad sacros ordines nullo fere dilectu admitti. qui varijs artibus. ac fallacijs conungebant. se beneficium ecclesiasticum. aut etiam idoneas facultates obtinere. quamvis omnino careant. cū tamen non deceat. eos. qui divinito ministerio ascripti sunt. cum ordinibus decore mendicare. aut sordidum aliquem quantum exercere. Mortes autem possit ecclesiasticis ordinibus indignum reddere hominem.

quis mente integra dubitet. id est. omnia illa accidentia. quæ homini ex causa ipsius adsunt. vel desunt. ad ordines accipiendos desiderata. vt adessent. vel abessent. ex quibus qualis sit illius animus. quomodo bene informatus. & compositus deprehenditur. sub quo præcepto ceteri possunt. criminosi omnes. infamesque homines. & turpes artes & q̄stus exercentes. suspensi. interdicti. & excommunicati. Bigami. & solenniter penitente s. ratiocinij obligati. coniugati. illiterati. & Neophiti.
 90 Ignoti autem. & peregrini. & qui sacro alicui ordini à Pontif. Maximi adsciti sunt. ex his non censentur. neque in hoc titulo sunt ponendi. nam de his loquimur hoc titulo. quibus nullo modo ordinum aditus patefaciendus non est. illi verò non penitus sum moti sunt. quamvis à certis personis duntaxat ordinibus cooptari debeant.
 91 Criminosi igitur. in primis sunt ab ecclesiasticis ordinibus longè arcendi. sollicitè. n. providendum est. sine. qui placare iram Dei posse creditur. hanc ipse ex proprio reatu meretur. cum enim is. qui displicet. ad intercedendum mittitur. irati animus ad deteriora prouocatur. & quæ tamen res. vt plenius innotescat. distinctione magistra opus est. qua crimen à crimine separetur. cum enim non eadem omnium criminum sit grauitas. sic nec eadē oium disciplinam esse congruit. nec par omnium esse impedimentum.
 Item alio modo agitur cum his. quorum delicta palam. & in propatulo sunt. alio modo cum his. qui. & si peccarint. non tamen omnium oculis signantur. ¶ Sciendum est igitur. criminosa quædam grauia esse enormia. & atrocissima. alia mediocria. & quædam leuia. c
 93 ¶ Adeoque criminosi ordinibus indigni censentur. vt accusati. vel denuntiati duntaxat. quamuis nondum conuicti. non tamen promoveri debeant quia prius discuti obiecta oportet. d
 at. r ne credas tamen. quod. si contra collegium aliquod accusatio. vel denuntiatio aliqua porrecta sit. impedimento esse id possit singulis eius.
 94

a capi. ij. dist. 70. ca. tuis. c. episcopus. de preben.

b ca. dist. 49.

c Abb. c. non debet. de testi. no. in cap. at si clerici. S. de adulterijs. de iud. Spec. in tit. de accusa. in fin.

d ca. omnipotens Deus. de accusat.

a Tely. c. ea te. column. xi. de rescript. Ar. 95
 b chidia. in ca. tantis. dist. 96
 c. inquisitioni de elect. 97
 b Spec. & Ab. bas. vbi supr. 99
 Abb. in ca. ex. tenore. de temp. po. ordi. 100
 c. c. ext. tua. de simon. 101
 d. c. Christiana. xxxij. q. v. 101
 e. ca. si. de temp. po. ordi. 101
 f. c. clericum. & ca. sequen. dist. 50. 102
 g. capi. si quis viduam. dist. 50. vbi gl. 103
 h. d. capitu. si quis viduam. vbi glo. 104
 i. capit. quod non sit formatum. vbi glos. 32. q. 2. c. con. suluisti. vrsi. huic autem. vbi glo. in vers. sicu. per aborsum. 2. q. 2. 105
 v. apost. ad Abba. in c. si. de tempor. ordina. 106
 k. Abbas cap. continebatur. eod. tit. 106
 l. capitulo postulasii. de homicidijs. capit. secundo. de homi. in sexto. 106

d. em collegij personis, quominus pro moueri possint. A
 Delicta grauius esse constat, simonia, hæresim, lesq̄ maiestatis, homicidiū, & queq̄ delictorum species suspensionē, & irregularitatem ipso facto irrogant. Tquare, si notoria sint, promoueri impediunt, & promotos in susceptis ordinibus ministrare, sed, & si notoria quidem non sint, verū talia tamen, quæ probari facile possint, tamen si impositam sibi ob tale delictum penitentiam subissent, idem erit dicendum, quinimo, & si occultum omnino esset erimen, aded, vt nulla ipsius probandi spes reliqua esset, consulendum esset nihilominus tali crimine irreuerito, quamuis iniunctam sibi ob eiuscemo di facinus penitentiam peregisset, ne se ordinibus aggregari ecclesiasticis p̄curaret, t̄cui si consilio tamen acquiescere noluerit, sum mouendus non p̄pterea erit, neq; ab ordinum acceptorum administratione, aut accipiendis arcendis, c̄ quia de occultis ecclesiā militans iudicium proferre non consuevit, sed iusto summi Dei iudicio, quem nihil latet, nihil fallere potest, relinquū penitentiam, In t̄ ceteris tamen omnibus delictis grauius hæc sibi locum vendicant, homicidio excepto, nam, & si omnino occultum sit, nec vlla eius patrati probatio extet, nõ erit tamen ad ordines homicida accipiendus, licet impositam sibi penitentiam impleverit, & neque enim decet, erientis manib. quempiam ad sacras, diuinasque res contrectandas admitti, cum sciamus, t̄ Dauidem illum Regem, & prophetam Deo acceptissimū, quamuis patrati homicidij penitentiam egisset, à Domino tamen audiuit se, ne templum ei edificaret, quod vir sanguinarius esset, nec congruit, ecclesiæ milites seculo militare, ex quo sanguinis effusio contingere possit, idq; et quis paganus est is, qui occisus fuit. Nec minus repellendum t̄ homicidam eccles. quamuis manu propria, & suo ipsius facto necem non dederit, sed alterius ministerio, & facto vsus, tanta enim est huius delicti atrocitas, vt omnem excusationis speciem fuget, ac reiciat, t̄ quinimo neque officij publici necessitas, neque administranda iustitiæ onus excusatum quem ab irregularitate facient, t̄ quamuis ahoqui non delinquere eum certum sit, qui iustitiam administrans capitales executiones fieri mandat, vel decernit, vel consulit, aliove modo se ministrum, socium, vel auxilium prestat, & neq; t̄ excusandus est, qui, dum iniuriam propulsat, seque tueri vult, sanguinem fundit, vbi citra sanguinem se illatum tueri, & seruare potuisset, n̄ imò, t̄ si casu homicidium, & præter intentionem suam quis patrari, dum alteri cuius rei illicitæ operam forte daret, t̄ vel, si aliqua eius culpa casum præcesserit, non permitteret ad clericalem ordinem ascendere, vel in sacris ordinibus, intra quos receptus fuit, ministrare, t̄ quamuis possit cum eo benignè agi, vt iniuncta illi digna penitentia in minoribus ordinibus suratur, t̄ si verò culpa omni, & vicio vacans, dum rei licitæ operam daret, casu iniquo homicidium quis admiserit, indignus non propterea ordinibus censetur. Item, qui abortiuum procurauit, cum partus anima infusa formatus iam esset, vt homicida proculdubio, habendus est, & ab ordinibus ecclesiasticis exterminandus, sed partu nec dum formato, nec anima infusa, aliud dicendum esset, quamuis & hic peccato non careat. Cum his verò homicidis, quos supra diximus prohiberi, neque episcopus dispensare potest, vt promoueantur, sed tantum Pontifex Maximus, excepto homicidio, quod casum culpa eius præcedente factum est, à quo etiam episcopus soluere aliquem potest, vt minoribus ordinibus. ap̄tus censetur. x̄ Si quis tamen iudicem laicum adierit, quò furem cogeret, res subtractas sibi restitueret, vnde contigerit, furem illum sanguinis pœnæ subijci, non propterea ordinem Ecclesiasticum incapax erit: modo sit dilucidè in iudicio restatus, quòd nullam sanguinis pœnam exposcebat, & quare nulla dispensatione opus erit.

Sub.

117 Subdere etiam hoc loco opera præstū duxi, quid de homicida sacros. Synodus Triden. constituerit, & verba ipsa capitis septimi, Sessionis decimæ quartæ in hanc rem apponere, quæ ita se habent, vt infra. Cum, qui per inductiam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari auelli debeat, qui sua voluntate homicidium perpetravit, etiam si crimen id nec ordine iudicario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoueri possit, nec illi aliqua ecclesiastica beneficium, etiam si curam non habeant animatum, conferri liceat, sed omnino ordinæ ac beneficiis, & officio ecclesiastico perpetuo careat, t̄ si verò homicidium non ex proposito, sed casu, vel vi vim repellendo, vt quis se à morte defenderet, fuisse commissum natus, etiam ob causam etiam ad sacrorum ordinum, & altaris ministerium, & beneficia quæcumque, & dignitates, & probatis proculdubio dispensatio debeat, committatur loci ordinatio, aut ex causa metropolitano, seu cogniti episcopo, quod non nisi causa cogitata, & probatis proculdubio ratum, nec aliter dispensare possit. t̄ iure quidem communi receptum est, Pontificem Maxi. soluere homicidam posse, vt sacris ordinibus cooptetur, quamuis, & multis alia sententia esset, & edocet autem Quintilianus Mâdosius a seruare hoc solere patres auctoritatis illius, qui signandis gratiæ literis præfati sunt, Romæ, quod, cum à voluntario homicidio quem soluant, vt promoueri possit, addere consueverunt clausulam (citra ascensum ad superiores ordines), desumptam ex canonibus antiquis, c̄ presbiteris autem addere solent clausulam (citra altaris ministerium, & curata beneficia) & nonnunquam etiam mos fuit, apponere, vt homicida per triennium à die patrati homicidij computandum suspensus sit. t̄ Item, vt ministrare permittatur, dumtaxat extra locum perpetrati delicti, siue id fieret, vt delicti pœnam eo loci experiretur, quo loco admittum fuerat, vt idem Mandosius ait, v̄ huc, quia maius scandalum in animis incolarum, quibus delictū

notum est, quàm exteris in locis, digni potest, præsertim dum adhuc recens facti est memoria, siue etiam, ne ipsius delinquentis mens facti recordatione aliò raperetur, quam sacrificio, & diuinis rebus intentâ esse oportebat. Mediocria t̄ autem crimina feruntur esse omnia, t̄ quæ letali vulnere animam lauciant quidem, puta, sacrilegium, periarium, falsum testimonium, furum, adulterium, t̄ ceteris pessimū, falsum in literis Apostolicis admittū, penitentis peccatoris proditio, fornicatio simplex, dolus malus contra proximum, sed ex sua tamen natura nequaquam irregularitatem inducunt, sed ita demum, si notoria sint, t̄ quocumque non minus conferri ordines, & in collatis prius ordinibus ministrare impediunt, etiam penitentia impleta, q̄ grauius quodlibet delictum, & Notorium autem id dicitur delictum, de quo, vel facti euidencia, vel iudicis sententia, vel propria ipsius delinquentis confessione in iudicio facta ob meritum probationum, consulerit. Fornicatio tamen simplex, nisi incorrigibilis sit, vel notoria nec deijcet p̄notum, nec promouendum impedit. Quod si notarium non sit huiusmodi crimen mediocriter, sed probari tamen possit, non poterit, qui eo adstrictus fuerit, ab ordinum acceptorum executione, neque ab accipiendis prohiberi, t̄ vbi p̄sertim impositam sibi ob hoc penitentiam impleverit, t̄ nisi, vel accepta iam delicti probatione notorium delictum effecerit, vel oblata probatio incontinenti collatio nem remouetur, t̄ vel nisi ipse idem, qui ordinum consociationem petit, salutis animæ suæ prospiciens, dum sibi ipsi criminis, & irregularitatis quò ad Deum conscius est, vltro & volens ab ordinibus veluti prophanus longè stare velit, sic enim melius creditur facturus, animæque suæ consilium salubrius capturus. At si rumor populi & crebrescens fama tantum citra vllam accusationem, vel legitimam probationem delictum innotescere fecerit, non ideo irregularis censetur, sed indicenda erit pur-

a Hostien. & b. in c. siue dignum. de homicidijs. idem. in ca. super eo. de Biga. Card. Alexan. in c. 3. l. c. l. d. l. 3. Felin. in ca. ad audientiam. nu. 2. & 3. de homicidijs. Mandos. in signat. grat. ver. absolutio in homicidio. b. Mandos. vbi supra. c. ex. c. si quis accipit. dist. 51. d. Mandos. vbi supra. e. gl. Abb. & Butr. in d. ca. ex tenore. & i. ca. nisi. s. propter. de renun. f. doct. in d. c. ex tenore. v. supra. vbi no. de cohabit. cler. & multi. g. c. vstra. de cohabit. cler. & mulier. no. in ca. fraternitas. dist. 34. r. quia dist. 50. c. sicut de cohabit. cler. l. v. gab. i. proben. 6. par. de irregular. nu. 3. h. c. questum de temp. ordina. vbi Ab. & iam Ab. in d. c. ex tenore. & in r. nisi. s. propter. de renun.

a c. significati. de adulter. Siluest. vers. irregularitas. n. 14.

b. Ab. ubi su. d. c. ex tenore.

c. Ab. d. c. ex tenore.

d. c. in loco benedictionis. 5. quest. 4.

e. c. fr. de cobabit. cler. et mulier. ubi doct. specul. in tit. qual. & quant. sit dispensat. facienda. in prin. colum. 3. vers. hoc quod notandum. Borgas. in tra. de irregul. par. 6. in probem. ad fin. Siluest. ver. irregularitas. n. 14. ad fi.

f. c. infames. 6. quest. 1.

g. c. constitutus. 3. q. 5.

h. Borg. in tra. de irregul. par. 6. tit. de infam.

purgatio, qua non praestita; eijsciendus erit, nedum ad maiores non admittendus. A
133 Vbi verò occultum ita sit delictum, vt ab omni probationis specie sit securus, non posse ex eo quempiam ab ordinibus, vel acceptis, vel accipiendis procelli constar, siue ogerit, siue non penitentiam, quamuis amicè arbitris se motis monendus, increpandusq; sit, quò se à tali desiderio contineat, ac tēperat, talique castigationi obtemperare is debeat, si cautum animæ suæ saluti exoptat. B
134 Pontifex tamen Romanus soluere ab his vinculis proculdubio potestatem notorijs, vt vel susceptis ordinibus fungi, vel nonis adscribi non impediuntur, sed episcopus hanc potestatem non habet, nisi in minoribus mediocrium delictis; (mediocria enim & ipsa vel grauiora sunt, vel leuiora, quæ distinctio propter dispensandi potestatem tantum facta est) grauiora ex his censentur, homicidium, et inueniendum, adulterium; perurium, falsum testimonium, sacrilegium, & similia. 137
138 leuiora autem ex mediocribus sunt, fornicatio simplex, furtum non magnum, dolus malus contra proximum, in minoribus igitur mediocrium delictis poterit episcopus dispensare, nisi si prohibitus nominatim fuerit, si in præscriptis verò mediocrium maioribus, nisi hac potestas specialiter ei data fuerit, nullam dispensandi potestatem episcopus habebit. C
142 In tertiam autem delictorum specie supra posuimus delicta leuia, quæ ex quibus sunt, ebrietas raro tamen, non frequentur suscepta, clamor, & strepitus, & contentio iurgiosa in Synodo; vel collegio, aut capitulo, aut alijs locis, à quibus conuicia abesse debent, non seruatum clericale in habitu, & vestibus, alijsq; actionibus decorum, & similia, quæ quidem crimina licet clerici vitæ, & mores non deceant, sed deturpent, ideoque nec inulta pertransiant, non tamen promoueri, vel promotum ministrare impediunt, & vbi consuetæ scilicet frequentiaq; non sint, neque enim consulere, iurgiosum, contentiosumque hominem ad ordines, quos tranquillitas inprimis,

& quies decet, admitti, neque in ordinibus illis eum crescere, quorum cultum se abhorreere apertò ostendit, quibus nomen falsò profiteatur, notum est præterea, crimine aliqui suapte natura dignum venia, letale, & mortiferum ipsius frequentatione fieri.
145 Infamibus quoque ecclesiasticorum ordinum foras pateere non debent, infames autem censentur omnes, qui aliqua culpa notantur infamia, id est, omnes, qui christianæ legis normam abijciunt; & statuta ecclesiastica contemnunt, & qui aduersus Patres amantur, omnesque criminibus capitibus irretiti, inde & fures, sacrilegi, se pulchrorum violatores, incestuosi, homicidæ (vt supra diximus) periurii, raptores, venefici, malefici, adulterij, item de bellis publicis fugientes, & qui indigna sibi loca assumunt, item, qui facultates ecclesiæ auferunt iniuste, & qui fratres calumniantur, aut accusant, & non probant, & qui contra innocentes Principum animam ad iracundiam prouocant, iniuste aliquè deferendo; omnesque anathematizati, vel pro suis sceleribus ab ecclesia repositi, & omnes denique, quos ecclesiasticæ leges, vel seculi infames pronuntiant, vt recensuit Stephanus Romanæ ecclesiæ episcopus Hilario, recitatus à Gratiano, quibus adde & eos, qui ad fortilegos, diuinosque concurrunt, & falsi testimonij reos, de quibus & supra dictum est, & his similes, & ex quibus videtur generaliter statendum esse, si infamem esse eum, quicumque publico crimine lætali irretitus sit, si seculi autem leges infamia honestant, qui ab exercitu ignominie causa ab imperatore, eoque, cui de eare statuendi potestas fuerit, dimissi fuerint, qui artis ludicæ, pronuntiantive causa in scenam prodierint, qui lenocinium fecerint, qui in iudicio publico calumnie præuocationisve causa quæ fecisse iudicatum fuerit, qui furti, vi bonorum raptorum, iniuriarum, de dolo malo & fraude, suo nomine damnatus, passusve erit, qui pro socio, mandati, tutelæ, depositi suo nomine, non contrario iudicio damnatus erit, qui eam, quæ in potestate eius esset, genero mortuo, cum eum mortuum esse, sciret, intra id tempus, quo elugere virum moris est, antequam virum elugeret, in matrimonium collocarit, & quòd tamè iure nro secus se habet, & eamve sciens quis vxorem duxerit, nõ in illius eius, in cuius potestate est, & quem, quem in potestate habet, eam, de qua supra, comprehensum est, vxore ducere passus fuerit, quiue suo nomine non iussu eius, in cuius potestate, eiusve nomine, quem, quamve in potestate habet, bina sponsalia, binasve nuptias eodem tempore constitutas habuerit, quæ quidem omnia edicto prætoris in Iuliani Iuris Consulti interpretationibus recitato, statuta enumerataque sunt, & longo disertoque apparatus exponuntur à præcis illis eximijsq; Iuriconsultis Vulpiano, Paulo, & Cajo. Et id improbi seruus exercentes, & usurarij vitas illicite exigentes etiam à legibus Cæsareis infamia notantur, & multo que magis iure nostro. Item; qui muliebricia volentes passi sunt. Et constitutionibus quoque sacri Tridentini Concilij capite decimo nono Sessionis vicesima quinta; 150 infamia notantur præter alias penas, quicquamque duellum commiserint, quique eorum pugilum magistris seu, ut, vulgò appellantur patrinii in ea pugna fuerint.
151 Excommunicati quoque ordinum ecclesiasticorum capaces nõ sunt, quare, si ad eos fuerint admissi, ordinum eorum in excommunicatione acceptorum munera obire non poterunt, imò deponendi erunt. Item interditi seu generaliter cum vniuerso clero, aut collegio, seu specialiter, & nominatim, ordinibus aspirare non debent, cum partes suas in ecclesia Dei exercere non possint, vnde & de suspensis idem erit dicendum, & traditum. 152
153 Non conuenit etiam, si admissi ad ordines fuerint, characterem accipiant. Non conuenit etiam, si bigamos ad ordines admitti, & quòd hi sacramentum (vt requiritur) integrum matrimonij, quo sacramentum ecclesiæ significatur, non habeant, sed diuisum, cum enim conuenticio charitatis, & ecclesiæ, vnius, & vnus, sint, meritò, & maris, & foeminae copulatio, quæ matrimonium appellatur, iterum facta impedimento

a. l. i. ff. de infam. b. cap. super illa. de secun. nup. c. d. l. i. ff. de his, qui no. infam. d. to. tit. ff. de his qui no. infam. e. l. improbum. C. ex quib. can. infam. irro. di. 47. per totam. f. cap. infames. ad fin. 3. quest. 7.

esse debet, ne is, qui ad talem diuisionem venit, sacramento ordinum initia 154 ri possit, quibus ministrandis dignus nemo censetur, qui cetera sacramenta omnia integra non habeat, & quia 155 incontinentiæ signum is præbet, qui ad secundas nuptias transit, quare nõ potest, nisi perstricta fronte continentiam suadere, cuius ipse contempto- 156 n rem se ostendit. N
157 Bigamia tamen contractitur vxorum pluralitate, verum falsius verè, & proprie est bigamus, alius interpretatur bigamus esse, vel bigamo aequiparatur: o nam verè & proprie bigamus 158 dicitur, qui duas diuersis temporibus successiue legitimas vxores habuit, & p. carnis commixtionem cognouit, & is quidem prædictis rationibus pro- 159 moueri non debet, tametsi earum vxorum alteram ante baptismum habuisset, quoniam in christinate enim crimina dimittuntur, non tamen acceptæ vxoris consortium relaxatur, & hic Bigamus verus ab his, qui per interpreta- 160 tionem bigamis annumerantur, vel comparantur, diuersum ius in multis sortitur, vt infra dicturi sumus. Is verò per interpretationem bigami dicitur, vel bigamis comparatur, qui duas eodem tempore vxores habet, alteram scilicet legitimam, alteram verò de facto, quia superstiti prima, de iuro hanc habere non s. potest, item, quod iuro coniugio solutus ob vxoris mortem, cum ad sacros ordines transisset, alterius coniugij iugum de facto subiit, ac consumauit, licet verè bigamus non sit, cum sacramentum non desit, bigamis tamen annumerabitur propter affectum intentionis cum opere sub-
Siluest. ver. bigamia. quest. 2. A usser. decis. 135. nu. 1. q. gl. & Siluest. ubi supra. r. cap. deniq; c. acutius. c. ma tantum. dist. 26. c. acutius. 26. q. i. Borgas. in par. 5. tit. de bigam. nu. 25. s. cap. nuper. ubi no. de bigam. ab. in. c. super eod. tit. sum. Angel. ubi supra num. 7.

g. l. i. ff. de postulan. d. c. infames. h. c. cum illorum. d. sentent. excomm. ubi Ab. ca. si. de cler. excomm. m. i. siluest. ver. excomm. n. catio. 3. que glo. 4. i. no. in ca. q. de penitent. & remiss. Siluest. ver. interdictum. 5. q. 6. nu. 5. k. Card. Arce. celi. in tit. de sacra. ordi. c. de trib. alijs penit. quod est c. 53. l. capi. primo. de bigam. m. c. Acutius dist. 26. c. de bitum. de bigam. ubi glo. s. Thom. Heb. xi. Siluest. & Aug. ver. bigamia. n. gl. c. i. di. 26. Siluest. ubi su. quest. 5. o. glo. ca. 2. ex. de bigam. & in cap. nuper. ver. bigamos. in sexto. p. gl. ubi sup.

a doct. capit. nuper. vbi Ab.
b capit. fin. eod. tit. de bigam.
c capit. maritum. dist. 33. d. cap. denique dist. 26. cap. debi-
tum. cap. a nobis. eo. tit. de bigam.
d cap. si quis viduam. dist. 34.
e cap. si cuius & cap. sequen. dist. 34.

f dict. capi. si
cuius cu seq. 161
ubi prepos.

g Ab. cap. 2.
num. 8. de bi-
gam. Prap. d.
capit. si cuius.
Diaz. in ti. de
bigam. ca. 16.

Siluester. &
Ang. in sum.
Bart. Brix. 16
quest. domin.
Borgasi. in 5.
par. num. 31.
tract. de irre-
gulari.

h Siluest. ver.
bigamia. ver.
secundo. Au-
frer. q. 235.

i capit. quot.
quot. 27. q. i.
ca. a nobis. de
bigam. gl. &
doc. in c. 2. ex.
eo. Borgas. par.
re. 5. tract. de
irregul. n. 28.

k c. i. de biga.
in sexto.

l gloss. dicto
capitulo pri-
mo. vbi. doct.
Siluest. vbi su-
pra. questione

octava. Borgasi. vbi supra
m cap. qui quis. dist. 84.
n no. in aicr. cap. i. Capel. Tholos. vbi Aufre. decif. 235. et
decif. 64. Borgas. vbi sup. nu. 45. & seq.
o cap. quia circa. de bigam.
p Siluest. vbi sup. ver. ter. quaritur.
q cap. si. dist. 30. Siluest. vbi sup.

sione contempta, inter bigamos, idest,
eos, qui ad secundas nuptias transie-
runt, haberi debebant, & bigamorum
more a promotione repellendi erunt.
168 Bigami tamen non sunt, sed bigami dum-
taxat interpretantur, si cum corrupta
quidem muliere scientes per matrimo-
nium sese copulauerint, non secus ac
veri bigami privilegio clericali spoli-
antur, & quare & idem de clerico in sa-
cris dicendum est, in quo vera biga-
mia dari non potest, cum matrimonio
legitimum non contrahat, aliis ve-
ro bigami non veri privilegij clericalibus non priuantur, nec possunt a lai-
cis iudiciis coerceri.
171 Bigami tamen non censentur, qui vxorem & concubinam, vel duas concubinas eodem tempore habent, vel habuerunt, nam nullum in concubinato sacramentum esse, nulli dubium est, quapropter poterit episcopus cum eo tamquam simplici fornicatore, etiam quod ad sacerdotalis officij executionem dispensare.
173 Nec bigamus censetur is, qui defuncta vxore virgine, quam numquam cognovit, aliam virginem vxorem duxit, ac cognovit, vel contra, qui post mortem vxoris, quam virginem habuit, ac polluit, alteram, quam pariter virginem duxerat, cognoscere non potuit, ob acceleratam ipsius vxoris mortem, nec tamen qui vxorem ducit ea, qua olim alteri nupta, nec tamen ab eo polluta, ob prioris forte viri mortem repente venientem, vel religionis ingressum, vel frigiditatem, illi superflus fuit, quia neque illa, neque ipse eam suam in plures diuisisse dicit, vbi autem nulla inter coniuges corporum commixtio intercessit, non creditur sacramentum signaculum deesse, quapropter

pter nihil oberit, quin is possit ad sacerdotium promoueri, a qui tamen se arbitrat, virginem duxisse, verum eam inuenit corruptam, nec ideo ab eius commixtione se tesperat, bigamus est, nullaque erroris, vel ignorantia excusatio eum tueretur, vt Siluester opinatus fuit, sed sed Borgasius tamen hac in questione consilij sui non admittendum certus fuit, c ego quidem nulli dubitationi locum esse arbitror, vbi ante congressum ab ipsa vxore monitus fuerit, aut aliunde id rescierit, virginem ipsius florem delibatum ab alio fuisse, quin tunc bigamus sit, vbi nihilominus complexum eius non abhoruerit, sed, si ex coniunctione deum, ad quam coniugis gremio infusus peruenit, hunc errorem senserit, ac detexerit, bigamus fortalle non erit dicendus, vix enim est, vt eo pacto inter calidos arcusque complexus, & carnis titillationem sese retrahere ante opus veneris consummatum quis possit.
176 t. Econuerso autem, si quis matrimonium cum ea inierit, quae virgo erat, sed quam ipse mulierem crediderat, cum diu nupta in matrimonio stisset, quamuis numquam a viro frigidus, aliosve impotentem cognita, bigamus non erit.
177 Non tamen bigamus ille, qui flore virginum ante initum matrimonium polluit eius mulieris, cum qua postmodum contraxit, v fingitur enim potius matrimonium inter istos iam rum fuisse contractum, quam primum sibi inuicem corporis sui potestatem fecerunt, nec pollutio mulieris vlla bigamiam inducit, nisi ab alieno homine facta, non autem, quam ipse commisit, cui nunc bigamia impropereatur.
178 Quinetiam tamen (dictu mirum profecto) eum quoque bigamum esse aliqui negant, qui cum vxoris defunctae consanguinea matrimonium contrahit, eo quia matrimonium cum ea nullum consistere potuerit propter gradus prohibitionem, & quos tamen merito Archidiaconus, & Praepositus Mediolanensis confutauit, & nam intentionis propositum opere subsequente bigamiae impedimentum inducere possunt, vt nonnullis in speciebus non ita longe hinc probatum est. n

a cap. debitum vbi no. eo. tit. de bigam.
b c. si cuius & sequen. dist. in trigesima quarta. Siluest. vbi supra num. 3. ad fin.
c Borgasi. in part. quinta tract. de irregulari. tit. de bigam. numero vigesimo secundo.
d Borgasi. ubi supra numero decimo primo.

179 Bigamus tamen etiam verus, si ad ordines euectus fuerit, quamuis exequi eorum ordinum munera non possit, characterem tamen recipiet, vt omnes ferè, atque etiam ipsi Romani auditorij patres scripserunt, i t humanum enim, & commentitium, seu posituum (vt vocant) impedimentum potius quam iuris diuini, vel naturalis existimatur. n

180 tiam persuasum fuit, non impossibile esse huius impedimenti auferendum di t impetrationem. S. quidem Pontifex ipse cuiuslibet bigamiae, quantum uis verae impedimentum, etiam ad ordines accipiendos, nedum ad fungendum accepit, si plenam potestatem exercere voluerit, tollere & remouere potest, verum tamen intra canonum limites, & cancellos (vt decet, ac velle praesumitur) consistere voluerit, non creditur, accipiendis ordinibus aliquis verum bigamum reddere eum idoneum velle, quamuis acceptorum executionem facilius concedat, causa aliqua praesertim dispensationis legitima existente, puta, vt religionem ingrediat vel, vt animarum curam exerceat. n

181 Qui vero bigamus interpretatur tantum, proculdubio ad omnes ordines accipiendos, multoque magis, vt acceptos exerceat, dispensari a Su. Pont. potest, & quamuis enim Apostolus ad Timotheum praecipiat, vt is demum ordinibus associetur, qui sit vnus vxoris vir, cum tamen, id praecipit ea, quae sunt fidei non spectet, non dubium est, posse Pontificem Max. Christi Vicarium ex causa illius praecipij, n obseruationem interdum relaxare. n

182 Sed
183 S. Thom. 4. senten. dist. 27. quest. vltim. Archidiaconus. in capit. lector. dist. 34. Innocent. in cap. nisi cum pridem. versic. irregularitatis, de renun. Auchar. in ca. i. de biga. Io. And. & Innocent. in cap. super eo cod. tit.
1 Rot. in dict. decif. 447. colum. tertia. m Rot. vbi supra.
n doc. f. Rot. & sum. & Borgas. vbi sup.

e gl. & Abb. in d. c. debitu. ner. diuisit. gl. in cap. qualis. ver. 30. quest. 5. sum. Ang. versic. bigam. num. 5. Borga. vbi supra. numero 47.
f Calderin. re latus a Borga. vbi supra. n. 48.

g Archidiaconus. in cap. de bigam. in 6. Praepositus. & Ioan. Zoch. in ca. ad audientiam. & spons. & idem Archidiaconus. in dict. cap. quot. quot. & cap. cognoscimus. & cap. lector. dist. 34. Borg. vbi supra.

h dict. capit. fin. & cap. debitum de bigam.
i Rot. decif. 447. in c. quoddam factum i no. Borg. vbi supra. nu. 54. Siluest. et Ang. vbi supra.

k S. Thom. 4. senten. dist. 27. quest. vltim. Archidiaconus. in capit. lector. dist. 34. Innocent. in cap. nisi cum pridem. versic. irregularitatis, de renun. Auchar. in ca. i. de biga. Io. And. & Innocent. in cap. super eo cod. tit.
1 Rot. in dict. decif. 447. colum. tertia. m Rot. vbi supra.
n doc. f. Rot. & sum. & Borgas. vbi supra.

a Rot. vbi supra. Siluester. versiculo bigamia. quæst. septima ad finem.
b capitulo diuersis. de cler. coniug. cap. sane. cod. titulo de cleric. coniugat. capitulo primo, vbi gloss. qui clerici. vel nou. Siluester. vbi supra.
c capit. fin. de temp. ordin. in sexto.
d S. Thom. in quarto distin. 37. Siluest. uersic. matrimonium. S. quæst. 12.
e capit. cum sis. cap. signifi. cavit. de conuers. coniuga. vbi Abb. & alij. Siluester. uersic. diuortium. q. 17.
f capit. sane, vbi gl. de conuers. coniuga. Siluest. vbi su.
g Siluest. vbi sup. Ang. uers. matrimonium 8.
h cap. sane vbi gl. & Abb. num. 3. de cler. coniugat.
i Siluest. uers. ordo. 5. quæst. 7. extrauaga. antiq. de nõ ro. Ioan. xxij.
k dist. 50. per tot.
l cap. de his. ea. dist. 50.
m no. in ca. fi. 26. q. 6.

promittentis consensum accessisse, & quod incōtinentiæ eius nullus timor, nullaque suspitio extet, nisi religionē aliquam vxor in monasterio proficere. Quod, si vel inuita, ac repugnante, vel etiam in scia vxore, aut per dolum, vel metum consentiente, quis ordines sacros surripuerit, vel etiam ea dissimulante, non solum ordines susceptos exercere non poterit, sed etiā poterit ab vxore ad thori confortium retrahi, & debito maritali exolendo obligatus erit, si quamuis ipse vltro debitum ab ea petere non possit, si quæ tamen & si non reuocato eo mortua fuerit, non licebit viro aliam vxorem ducere, vt matrimonium valeat, & multo magis si reuocatus fuerit. e
 Sic et in minoribus ordinibus conuogatus prohibetur, & administrationes ecclesiasticas, nisi fortè castitate uouerit perpetuam uterque, & qui vnicam, & virginem vxorem haberet, & uterque annosus foret, aliare ratione eorū continentie credi iuste possit. h
 Si quis verò post contractum matrimonium nondum tamen consummatū se fecerit ad sacros ordines sine legitimo vxoris consensu promoueri, suspensus ab eo erit, & neque in eo poterit etiam defuncta vxore ministrare, neque ad maiores ascendere, nec beneficium obtinere, vel officium ecclesiasticum, nisi religionem ingrediatur. i
 Item dictum est supra, si ab ordinibus ecclesiasticis repellit eos, qui publicam & solennem penitentiam egerunt, si non quidem eò, quia persequi odio eos solet ecclesia, qui suos errores, & crimina pertocsi, vt, quantum eos poeni teat, declarent, pœnas aliquas subeunt, quandoquidem huiusmodi homines accipiendi potius, atque etiam vltro inuitandi ad ecclesiasticas administrationes sunt, x sed quia hi, de quibus loquimur, non sua sponte ipsi talia supplicia suscipiunt, sed ab alijs sibi indicta etiam inuiti, cū cogi ad id possint, patiuntur. si Item, quia nõ possent hi sine populi officulo promoueri, cum eorum delicta omnibus in conspectu sint, x neque enim, nisi ex manifestis, notarijsque criminibus indici publicæ penitentitæ ab ecclesia consueuerunt. m Tanta porro

porro est ordinis ecclesiastici dignitas, & talis candor in ea exigitur, vt nihil sordidum, nihil impurum patiar, nec credat facile eum, qui tanta la-be sedatus sit, cuius nota, & cicatrix non ita cito abholeri possit, à p̄sca & inueterata vitiorum consuetudine sut
 202 porro est ordinis ecclesiastici dignitas, & talis candor in ea exigitur, vt nihil sordidum, nihil impurum patiar, nec credat facile eum, qui tanta la-be sedatus sit, cuius nota, & cicatrix non ita cito abholeri possit, à p̄sca & inueterata vitiorum consuetudine sut
 203 rectorum, qua fronte præterea aduersus aliorum peccata iuehi poterit, qui tam mala fama laboret, ac tantopere suorum rerum sataget, p̄ce tamen non postremam esse oportet, in ecclesiastico viro, alienis peccatis redarguendis, officium. a Talis si autem est prædicitæ, de qua loquimur, solennis penitentia publica, qualis à Concilio Agathensi præscripta est, cuius verba hic describere oportet. b
 c In capite quadragesimæ omnes penitentes, qui publicam suscipiunt, aut susceperunt penitentiam, ante fores ecclesiæ se representent Episcopo ciuicis, de quo loquimur, nudis pedibus, vultibus, in terram dimissis reos se ipsi habere, & vultu protestantes, ibi adesse debent Decanus, id est, Archipresbyter, presbyteri parochiani, & presbyter penitentium, qui eorum penitentiam, & conuersionem diligentè inspicere debent, & secūdum modum culpæ penitentiam per præfatos gradus iniungere, post hæc eos in ecclesiam introducant, & cum omni clero septem penitentiales psalmos in terra psalunt, Episcopus cum lachrimis p̄torum absolutio decanter, tunc resurgens ab oratione (iuxta quod canonès iubent) mactus eis imponat, & benedictam aquam super eos spargat, benedictam prius iustat, deinde eisdem capitæ eorum operetur, & cum genitru crebris suspirijs denuntiet eis, quoniam sicut Adam proeductus est de paradiso, ita pro peccatis ab ecclesia abijciatur, postea iubeat ministros, vt eos extra ianas ecclesiæ expellant, clerus verò sequatur eos cum responsorio, scilicet in sudore vultus tui videris pane tuo videntes sanctam Ecclesiam pro facinoribus suis tremefactam, atq; comotam, non parumpendant penitentiam.
 In sacra autem Domini cœna rursus ab eorum decanis, & eorum presbyteris liminibus represententur.

206 Quod si penitentia genus aded clericis prohibitum est, vt, non tantum (vt diximus) non liceat cuiquam laicorum post eam susceperunt, & peractam honorem clericatus adipisci, sed nec eam subire clericis permissum est, quoniam; quamuis sint ea impleta omni peccatorum contagione mandati, nulla tamen sacramentorum gerendorum debent instrumenta accipere, qui dudum fuerunt vasa vitiorum. e
 207 Quod si ex penitentibus aliquis ordinatus fuerit, tametsi alioqui bonus, si per ignorantiam episcopi, à clero deponendus est, quia se ordinationis tempore non prodidit, fuisse penitentem, si autem episcopus sciens talem ordinauerit, etiam ipse ab episcopo patu suo ordinandi duntaxat potestatem priuandus est, nisi si tamen cum prius cum iudicio dispensasset ad accipiendum eum ordinem, ad quem ordinem dispensare eum episcopus poterat, si enim necessitas, aut etiam utilitas exegerit, poterit inter hostianos, vel lectores, ita vt Epistolam, vel Euangelium non legat, deputare. e
 208 Quod si ex penitentibus aliquis ordinatus fuerit, tametsi alioqui bonus, si per ignorantiam episcopi, à clero deponendus est, quia se ordinationis tempore non prodidit, fuisse penitentem, si autem episcopus sciens talem ordinauerit, etiam ipse ab episcopo patu suo ordinandi duntaxat potestatem priuandus est, nisi si tamen cum prius cum iudicio dispensasset ad accipiendum eum ordinem, ad quem ordinem dispensare eum episcopus poterat, si enim necessitas, aut etiam utilitas exegerit, poterit inter hostianos, vel lectores, ita vt Epistolam, vel Euangelium non legat, deputare. e
 209 ad maiores autem ordines solus Pontifex Maximus dispensare solenniter penitentem potest. f
 210 Item Neophiti, id est, qui recentes, & noui in nostra fide, & christiana religione sunt, si accipi ad ordines ecclesiasticos non possunt, ne si in superbia elati in iudicium, & laqueum Diaboli cadant, et sibi fortasse persuadentes, nõ posse christianam religionem sine eorum auxilio, & administratione gubernari, & pares sibi prudentia viros in ecclesia non reperiri, si non si congruit deinde, ecclesiasticas functiones ei mandari, qui nullam in eis exercitationem fecit, si nec aliquid didicit, nec cum, qui hesternæ die in circo visus fuit, hodie ministrare altari. i
 Nec certis temporum metis hoc concludi posse opinor, si si quidem ita demum Neophitorum à numero segregandus quis erit, vbi disciplinam Christianæ fidei edoctus fuerit, quod modò breuiori, modò longiori tempore pro captu ingenij vniuersalique & docilitate, & pro magistri edocens arte fieri solet, neque triennalis temporis
 P p fluxus

a. ci. dist. 25. & ci. dist. 42

b. c. in capite. dist. 50.

c. illud quod. ea. dist. 50.

d. c. ex penitentibus. ea. dist. 50.

e. c. placuit ea. dem. dist. 50. vbi Archidi. Diaz. in prac. cri. num. 19. Borgas. in sex. par. trac. de irregular. tit. de solen. peni. in si.

f. Borgas. vbi sup. per. ca. numero. de sen. exc.

g. Pau. Apost. ad Timotheum. cap. i.

h. disti. 48. in sum. & in ca. quoniam, & per totum.

i. disti. 48. in summa.

a Borgasius in titulo de Neophiti, h in autem de monac. § si quis igitur. Siluest. ver. neophitus. c. capite sic vult, de c. i. ma. l. exa. questione prima, distinctione. i. v. g. e. i. m. a. l. e. c. s. f. de temp. ordin. in sexto. d. Ose. e. 4. cap. omnes pfallentes. distinctione. 3. 6. in fin.

g Innoc. capi. cum in c. i. b. s. in principi. de election. f. distinc. 38. per totum. In no. cap. cum in cunctis. Silue. ver. clericus. 2. g Innoc. vbi supra.

h Siluest. vbi sup. ver. clericus. §. i. Innoc. vbi sup.

i Siluest. vbi supra.

k Innoc. & Siluest. vbi supra.

l Fel. c. y. de re scrip. Borgas. tit. de illiter. nu. 12.

m distinc. v. e. per tot. c. i. de oblig. ad ratio cin. l. officiales. C. de episc. & cleri.

n no. in d. c. i. vbi glo. l. bb. & Innoc. de oblig. ad ratio cin. silue. ver. ratiociniunt.

Borgas. in cod. tit. de oblig. ad ratiocini. pa. 5. trac. de irre gula.

o Doctor. vbi prox. supr.

fluxus semper requiritur, nec semper id tempus satis esse creditur, a quam uis iustianus Imperator alienam in mellem audacius falcem immittens rignij sinibus hanc rem terminare videatur, vt dignus aliquis censeatur monasticam ad vitam optari, & admitti. **b** Nec magis minoribus, quam sacris ordinibus apti censeantur Neophiti, sed Pontifex tamen Max. nedum ad minores, sed etiam ad maiores, atque adeo ad ipsam usque Episcopatum dispensare ex causa potest, quamuis hodie non inueniantur Ambrosij, Nicolai, & Seneri. **c** Illiteratos quoque nefas est, ordinibus admitti, c. cum in eos comminatio Domini satis aperta sit, testantis, & denegantis, se repulsum eos, quicumque scientiam se expulerunt, ne sacerdotio fungi possint, sed non eandem tamquam literarum scientiam quae in omnibus ordinibus exiguntur, quemadmodum nec eandem omnibus sunt functiones, sed qui omnino atque ab omnibus etiam in similibus ordinibus remouetur, nam & sacrosancta Synodus Tridentina capite quarto Sessionis vigesima tertia prohibuit, prima tonsura initiari eos, qui legere, & scribere nesciunt, & qui huiusmodi rudimenta edocti non sint, **d** minores autem ordines nulli conferuntur, qui saltem linguam non intellegat, vt eo accuratius, quantum sit huius disciplinae pondus, possint edoceri, quod capite vndecimo eiusdem Sessionis vigesima tertiae statutum fuit, et oportet etiam vnumquemque ea callere, & scire, quae propria sui ordinis sunt munera. **f** In presbytero autem scientia canonum poenitentialium desideratur, & quod apertus sit his docendis, quae scire, omnibus necessarium est, ad salutem, & ad sacramenta ministranda, vt eadem Sessione vigesima tertia, decimo tertio, & sequenti capitulo edocetur.

227 † In Episcopo vtriusque testamenti cognito exigitur. **g** Interdum tamen **228** † & si quis tot literis imbutus non sit, quos eo in ordine desiderantur, modo spes non desit, eum literarum scientia in dies meliorem futurum, & ad frugem optatum peruenturum, admitti ad ordines, si qua iusta causa hoc suadeat, poterit, si putat, nisi charitatis magnitudo, quod deest scientia, suppletur, i. piaculum tamen admittit, qui sic literarum rudes sine spe maioris scientiae ordinibus se immisceri curarint, nisi dispensationem consecuti sint, quamuis & sine dispensatione ordines recipiant, & sed an literis prorsus, eorumque spe carentem S. Pontifex dispensare possit, magna quaestio est, in qua Sandaeus scripsit, non posse Pont. Max. dispensare, cum sit contra ius diuinum, **l** Item promoueri non debent hi, qui aliquibus ratiocinijs, vel publicis, vel priuatis obligati sunt, nisi vel tutelam, aut curam legitimam, aut necessarium sibi à lege impositam, vel miserabilem personarum, aut ecclesiarum, aut aliorum, locorum, piorum administrationem, & procuratorem exercent. **m** Post depositam, verò administrationem, ita demum, si rationes reddiderint, ad ordines admittentur hi, qui publica negotia gesserunt, et at, qui rerum priuarum administrationem gesserunt, non repellentur ab ordinibus post singram administrationem, nisi eis, mora quaestio fuerit de dolo in administratione admilto, ante litem terminatam, cuius terminationi tamen, ne immortalis fiat, terminus statuentus erit, et neque enim decet, priusquam se purgari, ad ordines recipi eum, quia, si contingeret, eum vt dolosum condemnari, in famam efficeretur, infames autem constat, ordinibus adscribi non debere, qua ratione, & idem dicendum esset, quamuis nulla ei quaestio in iudicio de dolo nota fuisset, omnibus tamen constaret, eum dolo esse. **n** **236** Culpa tamen sine dolo eius tempore administratori obiecta, nequaquam repellat, ne ordinibus aggregari possit, quamuis

237 quamuis, si rationes ab eo exigatur, ad laicum iudicem, sub quo erat, dum administrationem gereret, sit remittendus, nisi ecclesia se offerat pro eo satis facturam, vel spofore pro eo det. **a** Baptizatos quoque esse oportet eos, qui ordinibus ad sociandi sunt ecclesiasticis, nam sine baptismo characterem non recipent, quin etiam, si quis in adultam usque aetatem, & in tempus aegritudinis periculose ad mortem baptisum accipere distulisset, ex ea aegritudine conualescens promoueri ad ordines non debet, eo quia nec fidem, nec poenitentiam tam longa cunctatione vlla m. prae se tulit, ideoque effectus est irregulatus, vt dicemus in titulo de baptismo, nisi postea constans vita ipsius probitas pluribus argumentis cogita aliud suadeant. **a** Confirmationis autem sacramentum iure quidem necessarium plebique non videtur, vt precedat, sed tamē precedere illud congruum, optimumque est, imò post sacrosancti Concilij Trid. constitutiones necessarium est, vnde solent episcopi edictis cauere, ne quis non confirmationis sacramento auctus ordinibus accipendis se ingerat, & prius confirmat, quam ordinem conferat. **238** Verum, si qui bis baptisum sancti Latae cruce, seu scientes, seu ignorantem acciperent, promoueri non possunt, nisi aliqua magna necessitas cogat, eos, qui ignoranter sunt baptizati, ad ordines admitti. **c** Vt verò quis veluti baptizatus ad ordines admitatur, talis praesumetur esse, vbi de christianis parentibus natus inter christianos fideliter est conuersatus, contra quam praesumptionem euidentiissima argumenta tamen admittuntur. **d** Sed ne contingere possit, aliquem ordinibus ad sociari, cui praedictorum aliqua obissent, cum episcopus ordines ecclesiasticos augere voluerit, suis temporibus, quae titulo sequenti dicemus, sacerdotibus, & alijs prudentibus viris diuinae legis peritis, atque in ecclesiasticis sanctionibus, exercitatis sibi adscitis, ordinandorum genus, aetatem, personam, institutionem, mores, doctrinam, & fidem, vitam, patriam, locumque, vbi educatus sit, diligenter

intestigare, & examinare debet, si quod, vt facilis fieri possit, ad minores ordines promovendibonum à parrocho, & magistro scholae, in qua educantur, testimonium habere debent, qui verò ad singulos maiores ordines erit assumendi, per mensam ante ordinationem episcopum adire debent, qui parrocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committere, vt nominibus, & desiderio eorum, qui volent promoueri, publice in ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, aetate, vel moribus, & vita à fide dignis diligenter inquirat, & literas testimoniales ipsam inquisitionem factam continententes ad ipsum episcopum quamprimum transmittat. **f** Quod, si quis, ne huiusmodi examinationis, & scrutinij rutinae subiiciatur, clam multitudini ordinandorum irrepenis ignorante episcopo intra ordines per posticum, non per hostium se intruderit, is & maiorum ordinum spe, & ordinis illius, in quem sic irreperit, executione interdictus erit, quatenon alijs praeter Romanum Pontificem restituere poterit, vbi episcopus, antequam ordinandi muneri se accingeret, excommunicationis sententiam pronuntiauerit in eos, qui furtim ordines suppilassent, quae pronuntiationes vt plurimum fieri solent. Verum, si nulla aduersus huiusmodi audaces homines lata excommunicatio fuisset, idem ipse episcopus, qui ordinem contulerit, vel Abbas, cum eo benigne agere possent, item volenti religionem ingredi hanc relaxationem, vt omnes presbyteratu excepto ordines assequatur, concedere episcopus poterit. **g** At, si quis praetermissis aliquibus gradibus desidia potius, quam fastu, & contemptu ad maiorem gradum ascenderit, quamuis characterem simul receperit, ab eius tamen ordinis accepti muneribus tamdiu abstinere debebit, quamdiu omissos accipere suis temporibus distulerit. **h** Et sacrosancta Synodus Tridentina decimo quarto capite, Sessionis 23. potestatem episcopis facit, eos dispensandi, qui per saltum fuerint promo-

a glo. in d. c. i. ver. ratiocini. c. a. i. & ij. dist. 51. Borg. vbi sup.

b c. v. i. c. v. i. glo. distinc. 57.

c cap. qualis. vbi glo. distinc. 4. de consecr.

d c. i. & c. v. n. i. e. s. de presb. nō baptiz. Silue. ver. ordo. ij. q. i.

e d. c. v. i. c. v. i. in fine.

f cap. quando episcopus. dist. 24.

g d. c. quando. c. 5. sessio. 23. Concil. Trid. e.

h c. i. & duob. seq. extranag. de eo qui sur. ord. suscepit.

ri, nisi in eis ordinibus per saltum acceptis ministraverint.

SUMMA RERUM.

Qui vero eius, quem non accepit, ordinis, munera exercere ausus fuerit, clericus deijciendus est ab ordine, quem habet, vel perpetuo suspendendus, saltem, neque ad maiores ordines sine dispensatione Pontificis Maximi admittendus, potest tamen episcopus post biennium, vel triennium pati, ut in accepto ordine ministret. A Laici vero munera clericorum exercetes excommunicandi sunt, nec amplius ordinandi, Non omitto, eandem Sacrosanctam Synodum Tridentinam capite sexto decimo, Sessionis vicesimae tertiae, cum nullus, debeat ordinari, qui sui episcopi iudicio non sit utilis, aut necessarius suis ecclesijs, propter ea vestigijs sexti Canonis Calcedonensis inhaerendo statuisse, ne ullus ordinetur, qui illi ecclesiae, aut pio loco, pro cuius utilitate, aut necessitate assumitur, non adscribitur, ubi suis fungatur, muneribus, nec incertis vagetur sedibus, quod, si locum inconstituto episcopo, deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicitur. Item capite decimo tertio eiusdem Sessionis constituit, ut, qui ad Diaconatum, & subdiaconatum, promovendi sunt, preter id, quod bonum testimonium habere debent, & in minoribus ordinibus iam probati esse, ac literis, & his, quae ad ordinem exercendum pertinent, instructi, qui que sperent, Deo auctore continere se posse, ecclesijs praeterea, quibus adscribentur, inserviant.

DE TEMPORIBVS ordinationum.

Titulus. xiiij.

EPI TOME.

Quibus diebus, quibusque locis tam sacri, quam minores ordines conferri tam a Summo Pontifice, quam Episcopis inferioribus, vel Abbatibus possint, paucis praecipuum habes.

- 1. *Mysteria sacra debent esse cum ceremonijs.*
- 2. *Sacri ordines quibus temporibus conferri possint.*
- 3. *Sacri ordines conferri non possunt ab alio, quam a Summo Pontifice extra tempora statuta.*
- 4. *Consuetudine induci non potest, ut ordines sacri conferantur extra tempora.*
- 5. *Neque diebus Dominicis, neque sabbato, Penthecostes.*
- 6. *Episcopus conferens ordines extra tempora priuatur potestate conferendi eos ordines.*
- 7. *Ordinati extra tempora sunt suspensi ipso iure, & irregulares.*
- 8. *Ordinati extra tempora characterem recipiunt.*
- 9. *Episcopus successor potest dispensare cum eo, qui a praecessore ordinatus fuit extra tempora.*
- 10. *Ordinati extra tempora celebrantes in eo ordine non dispensantur, nisi a Summo Pontifice.*
- 11. *Ordinationes ubi fieri debent.*
- 12. *Minores ordines quibuslibet festis diebus conferri possunt.*
- 13. *Prima tonsura conferri potest etiam diebus nefastis.*
- 14. *Quilibet, qui conferre potest ordines minores, eos diebus praedictis conferre potest.*
- 15. *Ordines minores an conferri possint in feria quarta, & sexta quatuor temporum.*
- 16. *Ordines omnes conferri debent cum interstitio temporum.*
- 17. *Plures ordines conferri non possunt eodem die continuato ieiunio.*
- 18. *Collatio ordinum fieri non debet nisi ieiunis, & a ieiuniis.*

Cum vero pra alijs dignitate & auctoritate antecellant ecclesiae, divinaeque res, & negocia, quae pariter ab alijs segregantur, dum haec, consueverunt suas quasdam ceremonias habere, si quas celebrari videntes populi sciant, & religionem reuereri discant, neque enim sancta mysteria pas-

sim obuia apertaque esse debent, hinc neque omnibus, neque ab omnibus, (ut diximus supra) neque omnibus in locis, neque omnibus diebus debent conferri, & certas praeterea ceremonias desiderant eis conficiendis adhibendas, & quia temporum observatio non postrema inter alias esse debet, propterea statutum fuit, semperque observatum, ne ordines sacri ecclesiastici nisi certis, statisque temporibus replerentur.

- 2. In primis enim sacri ordines non possunt conferri, nisi quatuor illis anni tempestatibus, quibus singulis trium dierum ab ecclesia indicitur ieiunia, videlicet, hiemali tempestate post die beate Lucia, in eunte autem vere, prima post diem Cinerum hebdomada, sed aeterno tempore post Pentecostem, & denique autumno post diem exaltationi Sanctae Crucis dicatum, mosque receptus ab ecclesia fuit, ut non quibus illorum trium dierum, sed sabbatis quatuor temporum ordines conferantur, ex libro Pontificio. Item die sabbathi, qua Dominus nostri Iesu Christi resurgens pie colitur, celebratur quoque memoria, quae diem Paschatis proxime antecedit, item sabbatho, quod à missae introitu, strictis appellatur, dominicam diem de passione, appellatam praecedente, quam dominica palmarum statim subsequitur. Item & mane sequentis dominicae continuato ieiunio, ubi id necessitas extigerat, sacri ordines expleri possunt, & salis autem diebus praeter Pontificem Maximum conferre ordines sacros non potest, nec vlla consuetudine contraria hoc ius mutari potest, & quare neque diebus Dominicis, neque sabbato ipso Pentecostis sacri ordines recedat collati erunt. At si die, quae non debuit, ordines celebraverit episcopus, potestatem ordines illos, quos illicito consultit, deinceps conficiendi priuabitur. Qui vero ad ordines alijs, quam legitimis temporibus admissi fuerint, à suscepto ordine suspensi ipso iure erunt, & irregulares fient, ita ut maiores alique posthac non permittant. Non carebunt tamen characterem, qui sic alieno tempore fuerint promoti, quamuis ordinum sic acceptorum par-

- a. *Cap. ordinationes. c. quod a patribus. dist. 75. c. sanè. ca. de eo autem, de temp. ord. Host. in Sum. Silue. ver. ord. 2. q. 6.*
- b. *dicto capitulo sanè, eodem titulo.*
- c. *capitulo primo, extra eodem.*
- d. *capitulo sanè. c. literas. et c. cum quidam. co. ti. de temp. ord.*
- e. *cap. ij. c. cum quidam, & c. ij. et cap. consultationi. co. titu. c. vlti. disti. 75.*
- f. *But. in d. c. literas. Sil. ver. irregularitas. i. q. x. Rebuff. tit. de cler. ad sac. ordi. male promo. in fine.*
- g. *f. d. c. consultationi. co. titu. c. vlti. disti. 75.*
- h. *Ab. d. c. cum quidam. nu. 5.*
- i. *g. Siluestr. vbi supra.*
- k. *h. Siluestr. vbi supra.*
- l. *i. c. si episcopus de temp. ordi. c. i. disti. 60. Siluestr. ver. ord. do. ij. q. 8. glof. ca. ordinationes. disti. 75.*
- m. *k. capit. de eo. vbi Doctor. extra eodem, Siluestr. vbi supra. questione sexta, Rebuff. in titu. de cleri. ad sacros ordines, male promo. numero sexto. Preposit. capit. quod a patribus, distinctione septuagesima quarta.*
- n. *l. d. c. de eo. Siluestr. vbi supra. Rebuff. vbi supra. nu. 5.*
- o. *m. Barbar. in capit. nouit. de officio delega. Rebuff. in titu. de clericis ad sacros ordines mal. promo. num. 4. in prax. et in tra. et a. nomina. q. 14. nu. 29. et 65.*

a gl. c. literas. 16
de tempo. ordi.

b Im. et noft.
in c. dilecti. de
temp. ordi. Silu.
ue. ver. ordo. 2.
q. 7. in fine.

c ca. de eo. ubi
gl. noft. et Pa-
nor. eo. ti. Silu.
ubi sup.

d cap. si in ali
quo. dist. 51.

e c. qui eccle-
siasticis. disti.
6. c. si qui epi.
i. q. i. et c. liti-
ras. et ca. dile-
ctus. extra ea.
de temp. ordi.

porum conferri tantum eos posse, alijs 18
a temporum diebus non posse. A
Debent etiam congrua temporum in-
terstitia intercedere in ipsorum ordi-
num tam minorum, quam maiorum
collatione, nam non nisi post annum
à susceptione postremi gradus mino-
rum ordinum, ad sacros ordines pro-
moueri quis debet, nisi necessitas, aut
ecclesie utilitas aliud exposcat, ut capi-
te vndecimo, Sessionis vigesima ter-
tiæ Conc. Triden. fuit statutum, pro-
moti autem ad subdiaconatum, si per
annum saltem in eo non sint versati, ad
altio rem gradum, nisi aliud Episcopo
videatur, ex eiusdem Concilij Triden-
tini constitutione capite decimo ter-
tio eiusdem Sessionis 23. ascendere non
permittuntur, qui verò ad presbytera-
tus ordinem assumendi sunt, annum
integrum ad minus in diaconatu, nisi
ob ecclesie utilitatem, ac necessitatem
aliud episcopo videatur, non ministra-
uerint, quod cap. 14. eiusdem Sessio-
23. continetur.
b Nec debent plures ordines sacri eadē
die, vel duabus continuato ieiunio, ne-
que vnus minor cum sacro conferri, A
nec prima tonsura cum quatuor mi-
noribus, quamuis quatuor minores si-
mul eodem die consequi nemo prohi-
beatur, c. qui verò vel plures sacros or-
dines, vel minorem cum sacro ordi-
nem, eadem die contulerit, sciens de-
d ponendus est, si per imprudentiam
hoc admisserit, illius ordinis duntaxat
c conferendi potestate priuatus erit, si
nisi Pontificis Max. dispensatione in-
nixus hoc admisserit, sacros autem Syn-
odus Triden. capite eodem 13. Sess.
23. statuit, ne duo sacri ordines eodē
die, etiam regularibus conferantur, pri-
uilegijs, & indultis quibusuis concessis
non obstantibus quibuscumque;

Congruum est autem, ut quilibet or-
dines etiam minores nisi à ieiunio epi-
scopo, candidati que ieiunij conferan-
tur, sacros autem nullo pacto nisi iei-
unus conferre episcopus, nec nisi iei-
unus debet.

Et hætenus quidem his quatuor li-
bris edocuisse sufficiat, quo iure ec-
clesiastici homines vtantur, & gubernen-
tur, & quot sint eorum ordines, quæ-
que diuersæ religionum species, & nor-
mæ, & quot prælatorum nomina, quæ
ve eorum potestates, ac quibus modis
& ritibus prælati fiant, vel ordines au-
geantur.

Verum, quia ecclesiasticorum hominum
primum est, vel esse debet sacramen-
tis ecclesie tractandis, & ministrandis
opus, tamquam propria eis subiecta
materia, idcirco deinceps de sacramen-
tis ecclesie agemus, modò nobis spiri-
tus sanctus ille adsit, ac faueat, quò-
dam Apostolos afflauit, & hætenus ru-
des, & indoctos omni doctrinæ san-
ctæ copia repletos vnuerſi orbis terra-
rum magistris effecit, quocirca pro-
num, humique prostratus, supplex il-
lum oro, & precor, vt omni me pecca-
torum labe purget, ac tueatur, sicque
mihi faueat vt dignus hæc arcana tra-
ctare, alioque ea edocere efficiar, nã,
& si theologorum potius, quam iuris
Pontificij doctorum hæc prouincia
videatur, nec ab ipsis tamen Doctori-
bus iuris Pontificij aliena est, quando
quidem à doctoribus Theologis di-
sputationes, subtilisq; & pulchræ sen-
tentia; à Pontificibus Maximis dispu-
tationum diffinitiones proficiuntur,
quæ omnia S. matris Ecclesie Catho-
licæ Romanæ iudicio, & censuræ sub-
ijcitur, paratus mutare, emendare, & ab-
holere quicquid illa mutandum, emen-
dandum, vel abolendum censuerit;

Finis Libri Quarti.

FRANCISCO ALCIATO

S. R. E. CARDINALI AMPLISS.

& Religiosissimo.

M. Antonius Cucchus. S. D.

AGNA est profectio eorum felicitas, qui, cum acceptis beneficijs refe-
rendis pares se nullo modo esse cognoscunt, gratias tamen uerbis non ingra-
tis agere nouerunt, sed illi meo, omniumque (ni fallor) iudicio longè fe-
liciores habentur, qui re ipsa, quam, qui uerbis non ingratos se decla-
rare possunt; hos tamen & illos non dubium est, eorum felicitati inuide-
re, quibus utrumque præstare licet. Contra uerò, qui primo præstando
inepti sunt, infelices, qui alteri infeliciores, qui utriusque, infelici-
simi: At, si qui inter homines inueniantur, qui, cum prædictis exsol-
uendis, eorum uel alteri satis esse possint, id tamen facere non curent, hos ego omnium morta-
lium miserimos, nec dignos, qui inter homines censeantur, semper iudicauit, tanquam hominis
forte simulachrum, & imaginem habeant. Horum ego duobus prioribus præstandis parem non
esse me noui, & inueni fateor, hacque ratione fortunam meam quandoque accusarem, nisi
Christiana institutio, ut, quicquid in me à Deo Opt. inluit, libenti animo, & cum gratiarum
actione accipiam, edocuisset, omniaque ad nostram animæ salutem, non minus ea; que nos du-
cimur mala, quam que bona, parari meminisset, sed nulla tamen fortuna potestatem, vel
tantulam habuit, vel habitura est, in extremam illam miseriarum speciem me proiciendi,
ut scilicet, quasi hominem me oblitum brutorum assumpta natura beneficiorum memoriam non
seruem. Proinde numquam de memoria meâ exciderunt, nec casura umquam sunt, quæ à Cla-
rissima familia tua, nempe ab ANDR. Æ. illo Alciao immortalis gloriæ Iuriconsulto in-
primis, tum, quæ à te ipso Præsul non minus uirtute, quam dignitate plurimum Illustris be-
neficia assecutus fui; namque (vt tua ipsius pertransiam, quod tu beneficiorum tuorum nar-
rationem tantum abhorreas, quantum benefacere omnibus semper studes) hoc præcipue magni
illius uiri beneficium, quod mihi cum plurimis alijs commune est, alteri animo inſedit meo, quod
ab eo synceram legum, germanamque interpretationem haurire licuit, quod rectum, candidum-
que in profrenda inter Iuriconsultorum altercationes sententia, iudicium ediscere, quod
integritatem in reddendis responsis incorruptam, & piam, Christianamque omnibus in rebus
granitatem suo exemplo præmonstrauit, quorum licet memorem me neque re ipsa, neque apta
oratione (vt par esset) demonstrare possim, non eò tamen fit, quin gratias in me animus uiuat,
& quin eo, quo licet, modo, quamuis incompto lingua fateatur, & ubique prædicet. Ad hæc,
quia quicquid à me boni hac in mea exercitatione proficiſcitur, si modò aliquid boni ex me oritur
totum id clarissimo illi uiro secundum DEVM acceptum habeo, consentaneum duxi, ut, quod
illi exsoluendum erat, eo ex mortalibus iam pridem sublato, nunc tibi nominis illius,
que, & uirtutum copiosissimo, & integerrimo heredi persoluatur, Ita fiet, ut, quod à te
principium duxit, idem tibi opus designat, illud quidem tuo, hoc autem & tuo ipsius, & aucto-
ris tui Andree Alciani nomini dicatum immortalis. Hæc igitur amplitudini tue ut placeant,
acceptaque sint, tam opto, quam maximè quecumque optabilis res optari potest: nihil enim mi-
bi omnium rerum maiori cura est, quam ut tibi actiones meæ probentur, qui optime calles bo-
nestum à turpi separare. Vale.

Tituli Libri Quinti.

- 1 De Sacramentis Ecclesie in vniuersum.
- 2 De Baptismo.
- 3 De Confirmationis sacramento.
- 4 De Sacramento poenitentiae.
- 5 De Sacramento Eucharistiae.
- 6 De Missa.
- 7 De Horis canonicis.
- 8 De Sacramento ordinis.
- 9 De Extrema vnctione.
- 10 De Sponsalibus.
- 11 De Matrimonio.
- 12 De Impedimentis matrimonij.
- 13 De Gradibus cognationis & affinitatis.
- 14 De Cognatione legali.

MARCI ANTONII CVCCHI
IURISCONSULTI
Institutionum maiorum, seu Pandectarum
Iuris Canonici.

LIBER V. ET VLTIMVS.

Primi Pentatheuci.

DE SACRAMENTIS ECCLESIAE

in vniuersum. Tit. I.

Epitome.

Declaratur magna sacramentorum vtilitas, & quid sit sacramentum in genere, quot sint, & quae sacramenta nouae legis, quae inter illa sit differentia, quae sacramenta imprimant characterem, quae non, & quae sint eorum singulis necessaria, quae vero non singulis, sed vniuerso tantum corpori ecclesiae, & demum, quae sint principaliter vnicuique sacramento conficiendo necessaria, & quare sacramenta nouae legis sint sacramentis antiquae legis digniora.

SVMMA RERVM.

1 Sacramentis Ecclesiae nihil maius, uel vtilius.	10 Sacramenta dicentes paria excommunicantur.
2 Sacramenta nouae legis cur instituta.	11 Negantes sacramenta continere gratiam excommunicantur.
3 Sacramentis nouae legis tamquam signis inter se cognoscuntur fideles.	12 Afferentes Christianos omnes habere potestatem administrandi omnia sacramenta excommunicantur.
4 Sacramenta nouae legis edocent subiectionem	13 Negantes requiri intentionem in ministrandis sacramentis excommunicantur.
5 Sacramenti multiplex definitio, seu descriptio.	14 Negantes existentem in peccato mortali non posse conficere sacramentum etiam omnibus seruatis excommunicantur.
6 Sacramentum graece appellatur ministerium.	15 Negantes ritus ecclesiae non requiri in sacramentis administrandis excommunicantur.
7 Sacramenta nouae legis sunt septem.	16 Singulorum sacramentorum finis est effectus
8 Afferentes sacramenta esse plura vel pauciora septem excommunicantur.	
9 Negantes sacramenta esse instituta a D. N. Iesu Christo excommunicantur.	

- 17 Sacramenta quae imprimant characterem.
- 18 Sacramenta imprimantia characterem iterari non possunt.
- 19 Sacramenta quae non imprimunt characterem.
- 20 Sacramenta quinque necessaria ad salutem.
- 21 Sacramenta non necessaria quae.
- 22 Sacramenta omnia necessaria sunt uniuerso corpori ecclesiae.
- 23 Sacramento cuiuslibet consuequendo tria sunt necessaria.
- 24 Materia forma & intentio requiruntur in quolibet sacramento.
- 25 Sacramenta nouae legis quare antecedant sacramentis antiquae legis.
- 26 Sacramenta antiquae legis erant incerta & obscura.
- 27 Cur tractetur prius de baptismo, quam de alijs sacramentis.

MULTA QUIDEM, INnumerabilia, atq; infinita sunt, quae summa Dei omnipotentis gratia, & largitate mortalibus D. N. Iesu Christi sanguine redemptis, & baptis-

matibus sacra ablutione renatis data sunt munera, verum, vbi ad omnia diligenter circumspexeris, & pia recta que mente intenderis, nullum fragilitati humanae praesentis datum, seu relictum manus reperies ipsis sacramentis nouae legis, quae quidem his veluti signis, quae palpari, contractaque possunt, praesentibus, & ob oculos, & inter manus nostras positus, illorum, quae propter ingenij, & captus nostri imbecillitatem a nobis percipi, & intelligi non possent, caelestium & aeternorum bonorum edocti primidum, deinde & cupidi efficiamur, & ad illa omni animi studio rapimur, & caducas fluxasque res vti vilissimas, & beatitudini aeternae aduersantes hoc pacto despiciamus, & nihili ducimus. Item quaedam caeteris omnium fidelium symbola sunt, quibus inter se noscantur, & certa foedere coniungantur, & quibus fidem nostram in hominum conspectu profiteri, & notam facere videmur, & adde & his elatum humanae mentis fastum subijci, eiusque subiectionem demonstrari, dum rebus suapte natura inanimatis, & sensibilibus ratione significationis co-

rum nos submittimus, & vitam nostram in eis exercemus. A
 Est enim sacramentum sacre rei signum, seu visibile signum inuisibilis gratiae, ad nostram iustificationem institutum, quod rem sacram abditam, atque occultam significat, seu, est signum, quoddam sensibus subiectum, quod gratiam, quam efficit, simul etiam declarat, & veluti ante oculos ponit, quae vox graeco vocabulo mysterium appellari potest. Omniaque sacramenta instituta à Domino nostro Iesu Christo fuerunt, neque enim ab ecclesia, aut ab Apostolis, aut à quouis alio, quam à Christo institui possunt, cum gratia, quae ex sacramento confertur, non ab alio, quam à Domino Iesu Christo, quemadmodum & gloria dari non possit. c Quod etiam a S. Synodo Tridentina expressum fuit, quem canonem infra recitabimus:
 Sunt autem septem nouae legis sacramenta, s. Baptismus, confirmatio, ordo, eucharistia, poenitentia, matrimonium, & sacra extrema unctio, nam & sacrosancta Synodus Tridentina canone primo, Sessionis septimae de sacramentis in genere sanxit, ut, si quis dixerit, esse plura, vel pauciora, quam septem supra dicta ecclesiae sacramenta, aut etiam aliquod horum septem, non esse verè, & proprie sacramentum, sed seu non fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta, anathema sit, eademque sacrosancta Synodo circa eadem sacramenta praeterea cautum est, ut, qui dixerit, ea ipsa nouae legis sacramenta à sacramentis antiquae legis non differre, nisi quia, caeremoniae sint aliae, & alij ritus aeterni, sed ac, si quis dixerit, haec septem sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, vel sacramenta nouae legis, propter solam fidem nutriendam instituta esse, sed vel non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicere non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptae per fidem gratiae, vel iustitiae, & notae quaedam Christianae professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, vel non dari gratiam per huiusmodi sacramenta semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiam si rite ea suscipiant, sed aliquando & aliquibus, vel per ipsa nouae legis sacramenta ex opere operato, non conferri

ferri gratiam, sed solam fidem diuinae promissionis ad gratiam consequendam sufficere, sed vel Christianos omnes in verbo & omnibus sacramentis, administrandis potestate habere, sed vel in ministris, dum sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi, quod facit ecclesia, sed vel ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quae ad sacramentum conficiendum pertinent, seruauerit, non conficere, aut conferre sacramentum, sed vel receptos, & approbatos Ecclesiae Catholicae ritus in solenni sacramentorum administratione adhiberi confectos, aut contenti, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcumque ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit.
 Haec verò septem omnia necessaria visa fuerunt sacramenta, ut religiose admodum, Catechismus Rom. instruit, ad viuendum, vitamque seruandam, & ex sua, reique publicae utilitate traducendum vitam, ut scilicet in lucem quis edat, augeatur, alatur, si in mortuum incidat, sanetur, imbecillitas, virium rescietur, deinde, quod ad rem publicam attinet, ut magistratus numquam desint, quorum auctoritate, & imperio regamur, ac postremo legitima sobolis propagatione se ipsum, & humanum genus conseruet, baptisum enim renascimur, confirmatione augetur, & roboramur, sacra Eucharistia veluti cibo spiritus noster alitur, & sustentur, poenitentia sanitas amissa restituitur, extrema unctio omnes peccatorum reliquiae tolluntur, & vires, virtutesque animi recreantur, sacris ordinibus publica sacramentorum ministeria perpetuo in Ecclesia exercentur, sacrasque omnes functiones exequendi potestas traditur, matrimonio filij ad Dei cultum & humani generis confirmationem procreantur, & educantur.
 Horum septem sacramentorum tria prima in ordine à me recitata, scilicet, Baptismus, confirmatio, & ordo, characterem animae imprimunt, sed propter iterari illa non licet, quod etiam eadem sacros. Synodo Tridentinae septimae Sessionis canone nono, de la-

cramentis, poena excommunicationis addita sancitum est, his verbis, Si quis dixerit, in tribus sacramentis, baptismo, scilicet, confirmatione & ordine non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale, & indelebile, vnde ea iterari non possunt, anathema sit.
 Alia verò quatuor postrema, scilicet, Eucharistia, poenitentia matrimonij, extrema unctio, characterem nullum infligunt, quare nec iterari prohibent, Rursus horum sacramentorum quinque sunt, sine quibus nulla homini salutis aeternae spes esse debet, vbi ea flo cifecerit, quare & necessaria appellantur, alia verò duo reliqua, scilicet, matrimonium, & ordo, liberae sunt voluntatis vnicuique, non necessitatis aliquis, quocirca & dignitatis sacramenta appellantur, vniuerso tamen ecclesiae mystico corpori, licet non singulis, haec quoque duo sunt necessaria hinc & capite quarto eiusdem tituli sacramentis, septima Sessione eiusdem Synodi Tridentinae talis canon exstat, videlicet. Si quis dixerit, sacramentorum nouae legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis, aut eorum voto per solam fidem homines à Deo gratiam iustificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.
 Sciendum est autem, nullum sacramentum confici posse, cui non tria in primis, neque omnino ad finem sacramentum illi quod agitur, consentanea, & vniuersa, materia, id est, res ipsa, item forma certa lege praescripta, & minister aptus pius fixumque, habes sacramenti ipsius peragendi propositum & intentionem, quorum si non abfuerit, nullum dicitur sacramentum esse confectum, hinc traditum est, nostrae legis euangelicae sacramenta antiquae legis sacramentis haec quoque antecellere, quia certam nostram definitamque formam habent, vnde clarissima sunt, omniq; profus dubitandi causa caeteris, cum illa antiquae nullam praescriptam formam habent, ideoque incerta admodum, & obscura essent, quod etiam Catechismo Romano dilucide edocemur, dum de sacramentis in yniuersum agit.

a Abb. in R. de sacramento non iterari in sigl. in c. institutio de consecrat. dist. ij.

b Abb. & Catechismi vbi sup.

c S. Thom. in 3. par. q. 64. art. 2. et q. 72. artic. i. Coar. c. x. nu. 3. libr. i. variar. resolut.

27 De singulis igitur sacramentis separatum agendum est, sed quamvis eucharistia sacramentum sanctitate, & mysteriorum numero, ac magnitudine longe ceteris antecedit, quia tamen Baptismus ad omnia sacramenta iter est, ianua, & principium, de eo prius, quam de alijs agendum duximus.

DE BAPTISMO

Titulus. II.

EPITOME.

Ex hoc titulo excipies, quando institutus sit, vel effectum habere inceperit baptismus & plures baptismi definitiones, & bimembrem eius divisionem, nempe simplicis, & solennis baptismi, & quae forma simplicis baptismi, & quae forma baptismi solennis, qualis aqua in eo requiratur, quibus annectit aliam baptismi divisionem trimembrem, fluminis, scilicet, fluminis, & sanguinis: an haec baptismi species oes paruulis conueniant, qua in parte corporis aqua sit danda, post haec singula verba in baptismo necessaria examinantur, & militatad verborum formam pertinentia traduntur, hinc de ministro baptismi, quis esse debeat, vel possit, & de patris, postea qui baptizari possint, an scilicet paruuli, an amentes, vel dormientes, vel inuis, hinc de tempore, & loco baptismi faciendi: Maximus deinde baptismi effectus indicat, mox an Iudaeorum filij in vitis parentibus sint baptizandi, Docet consequenter, quare baptismus iterati non possit, & quae sint baptismum iterantium poena. Quid si dabitur, an quis baptizatus sit, Postremo, quae esset baptismi Ioannis forma & vis, & differentia inter illum, & baptismum Christi.

SVMMARERVM.

- 1 Baptismus esse necessarium ad salutem, vnde probetur.
2 Baptismus quando institutus, vel effectum habere inceperit.

- 3 Baptismi plures definitiones.
4 Baptismi vox, quid significet.
5 Baptismus quibus alijs nominibus appellatur a scriptoribus ecclesiasticis.
6 Baptismi duae species.
7 Baptismus simplex qui sit.
8 Verba baptismi quo puncto proferenda.
9 Aqua baptismalis, non est sacramentum, nisi cum infunditur verbis prolatis.
10 Baptismus simplex quando sit in usu.
11 Baptismus solennis qui, & qualis.
12 Baptismus solennis non fit sine christomate.
13 Aqua baptismi qualis esse debeat.
14 Aquam in baptismo Christi esse necessariam demonstratur.
15 Aqua ois artificialis a baptismo rejicitur.
16 Aqua ex luto expressa non rejicitur a baptismo.
17 Neque aqua mineralis.
18 Baptismus fluminis qui sit.
19 Baptismus fluminis non est communis paruulis, & quare.
20 Sanguinis baptismus communis est etiam paruulis.
21 Paruuli egri & surdi & muti quomodo proficiantur in baptismo.
22 Concilij Tridentini canones circa baptismum paruulorum.
23 Paruuli post adultam aetatem non sunt interrogandi, an velint baptismum ratificare.
24 Aqua ministrari debet super capite baptizandi non in alio membro, & quare.
25 Membro alio apparente prius quam caput, an baptizari debeat.
26 Et quid existente periculo mortis.
27 Venter Matris quae moritura est, in puerperio an sit secandus, ut parvus saluetur.
28 Verba necessaria in baptismo pro forma.
29 Verborum ego te baptizo omissio vitiat baptismum.
30 Pronominis (ego) omissio non vitiat in baptismo, & quare.
31 Forma verborum in baptismo Graecorum qualis.
32 Baptismus Graecorum est validus.
33 Pronomen prime personae, ego, an possit proferri in plurali numero, nos, in baptizando.
34 Pronomen secundae personae, te, an possit mutari.

- 35 Verbum, baptizo, an possit mutari.
36 Verbum, lino, non est aptum baptismo.
37 In, propositio omittere non est in verbis baptismi.
38 Dicitur, nomine proferri an possit in plurali in baptismo, dicendo in nominibus.
39 In nomine Trinitatis, vel in nomine Christi, vel in nomine genitoris & geniti, an dici possit in baptismo.
40 Sacerdos, qui non obseruat formam in baptismo, peccat, quamvis baptismus valeat.
41 Pontifex Maxi. potest ex causa mutare verba baptismi.
42 Baptismus non dicitur nullus, quamvis dicitur sit. In nomine patris, et filii, &c.
43 Baptismus tamen iterandus est, si superuenerit.
44 Baptismus ioco male factus valet.
45 Peccat etiam, qui sic iocatur.
46 Verba in baptismo corrumpens malo proposito non facit sacramentum.
47 Copula, &, posita pro, &, non vitiat baptismum.
48 Transpositio sillabe, vel dictionis non confundens sensum non vitiat baptismum.
49 Baptismus in casu necessitatis collatus a rudi idiota, vulgari sermone quoquo modo valet.
50 Amen, dictio, an sit necessaria in baptismo.
51 Adiectiones aliam vim vitiant in baptismo.
52 Mutatio verborum quot modis contingat.
53 Latinus an graeco ritu, vel sermone, & contra baptizare possint.
54 Ritus graecus baptizandi toleratur tantum inter ipsos graecos.
55 Verba in baptismo proferenda & exprimentenda sunt voce.
56 Sacerdos parochus est proprius minister baptismi.
57 Clericus baptizans quando adest copia sacerdotis deponendus est.
58 Baptizandi munus est proprium episcopi, & quare.
59 Item presbyterorum iure proprio, & quare ratione.
60 Sacerdotes non possunt baptismum solennem id est solennibus diebus fieri solitum facere.
61 Diaconi, & alij inferiores baptizare possunt in casu necessitatis, et quo ordine.
62 Laicus baptizat in necessitate.

- 63 Femina baptizare potest deficiente masculo.
64 Maior imperitus baptizandi cedit minori, qui melius scit baptizare.
65 Idem, si maior praecisus sit ab ecclesia.
66 Iudaeus & haereticus, & quilibet infidelis baptizare potest urgente necessitate.
67 Nec repetendus erit baptismus cessante necessitate.
68 Baptismus datus a malo ministro tamen gratiam confert.
69 Minister malus peccat baptizans sine necessitate.
70 Melius est baptizari a malo sacerdote, quam a laico.
71 Haereticus, vel infidelis quomodo possit in baptizando animum habere faciendi, quod facit ecclesia.
72 Anathema in illos, qui negant baptismum ab haeretico datum rite validum esse.
73 Ceremonia in baptizando cur adhiberi non debeant, nisi a sacerdotibus.
74 Angeli & sancti an baptizare possint.
75 Baptizandi munus est proprium hominis viuientis non Angeli, aut hominis sanctificati.
76 Angelus malus, quare baptizare non possit.
77 An vnus baptizare possit plures simul & semel.
78 Plures an possint simul eundem vnus baptizare.
79 Mutus & mancus simul quomodo baptizare possint.
80 Plures baptizantes vnus ex necessitate quibus verbis vti debeant.
81 Actus baptizandi non potest pluribus tribui, sed vni tantum, & quare.
82 Pluribus simul immergentibus, & dicentibus, Ego te baptizo, valet baptismus.
83 Nemo potest seipsu baptizare etiam in mortis articulo, & quare.
84 Saluabitur tamen propter fidem, non propter abluionem.
85 Presbyteri non baptizantis agrum sibi commendatum penasi ille moriatur sine baptismo.
86 Patrini cur assumantur in baptismo, et quibus alijs nominibus appellentur.
87 Patrini non sunt ex necessitate sacramenti.

- 88 Vnus patrinus tantum, seu vna accede re debet, non plures.
- 89 Ratio supradictorum ex Catechismo.
- 90 Duo vtri non possunt esse patrini, licet mulier omissa fuerit.
- 91 Patrini esse non possunt hi, qui nesciunt orationem Dominicam, & symbolum Apostolorum.
- 92 Nec qui baptizati non sunt, etiam quod nullus alius adsit, & quare.
- 93 Pater & mater non debent esse patrini, & quare.
- 94 Nec religiosi. (& quare.)
- 95 Baptizari non possunt omnes cuiuscumque aetatis sint.
- 96 Parvuli quomodo sint capaces baptismi licet non habeant charitatem.
- 97 Amentis & dormientes non sunt capaces baptismi.
- 98 Nisi prius ostendissent se cupidos baptismi ante amentiam, vel somnum.
- 99 Inuiti non baptizantur.
- 100 Baptismus non est differendus.
- 101 Baptizandus est imminente periculo, qui baptizatus non est.
- 102 Baptismi solemnitas quo tempore faciēda, & a quibus.
- 103 Iudaei quanto tempore sint baptizandi.
- 104 Iudaeus baptizatus non statim eo tempore quadragesima dierum praesumitur fecisse in fraudem.
- 105 Baptismus non est faciendus in locis, ubi non est fons baptismalis.
- 106 Presbyter non habens fontem lapideum debet habere nas in quo seruetur aqua.
- 107 Baptismus delet peccatorum originalium.
- 108 Et peccata actualia. (vium.)
- 109 Dum adsit penitentia
- 110 Nec requiritur satisfactio erga Deum
- 111 Pena temporaria non remittitur baptismi, quae ex legibus secularibus imponitur.
- 112 Principes deberent propter baptismum remittere etiam penas seculares ob flagitia debitas.
- 113 Baptismus accipere differens in ultimam diem vitae, vt omnem peccatorum penam vitae non saluetur.
- 114 Differens accipere baptismum vsque in diem nouissimum, si superuixerit officitur irregularis.
- 115 Baptismus cur non tollat irregularitatem causatam ex dilatione baptismi.
- 116 Baptismus confert charactrem.
- 117 Gratia Dei collata per charactrem baptismi quid conferat.

- 118 Credēs se baptizatum, qui baptizatus non erat saluari potest, vti baptizatus
- 119 Ordines collati non baptizato, sed credenti se baptizatum non valent.
- 120 Pontifex Max. non potest dispensare, vt qui baptizatus non est conficiat sacramentum, vel, consequatur charactrem in ordine.
- 121 Baptismus tollit infamiam delictorum.
- 122 Baptismus tollit irregularitatem non tamen eam quae procedit ex defectu sacramenti.
- 123 Bigamus non potest promoueri etiā post baptismum.
- 124 Nec corrupta velari.
- 125 Baptizatus potest per peccatum gratiam amittere.
- 126 Baptizatus non tamen est liberatus ab omnibus praecipis ecclesiae
- 127 Vota facta post baptismum non sunt irrita.
- 128 Peccata commissa post baptismum non abolentur sola recordatione f. dei baptismi.
- 129 Baptizati debent seruare totam fidem Christianam nemum ea, quae profissi sunt.
- 130 Iudaeorum filij parvuli an possint baptizari inuitis parentibus.
- 131 Thom. approbatus vsu vt parvuli Iudaeorum filij baptizari non possint inuitis parentibus.
- 132 Iudaei adulti cogendi non sunt ad baptismum.
- 133 Nisi per indirectum. (sumum.)
- 134 Baptismus iterandus non est
- 135 Redditur ratio.
- 136 Mors & sepultura Christi significatur in Baptismo.
- 137 Baptismus iterato accipiens, vel conferens sit irregularis.
- 138 Poena legum civilium contra iterantes baptismi.
- 139 Baptismus qua verborum forma conferendus bis de quib. dubitatur, an sint baptizati (bus.)
- 140 Baptismus debet pbari certissimi testi
- 141 Priori baptismi rite collato nihil accedit per baptismum secundum.
- 142 Baptismi conditionalis forma non debet seruari nisi dubium sit an sit baptizatus.
- 243 Baptismo deficiente solum in caeremoniis ille sole suppleri possunt.
- 144 Baptismus Ioannis quid significaret.
- 145 Baptismi Ioannis forma.
- 146 Baptizati à Ioanne indigebant tamē baptismi

- pismo Christi.
- 147 Baptismo Ioannis gratia non conferebatur.
- 148 Baptismus Ioannis non sufficiebat ad salutem.
- 149 Augustini verba de effectu baptismi Ioannis.
- 150 Excommunicantur dicentes baptismum Ioannis habere vim baptismi Christi.

ABAPTISMI igitur incunabulis caetera sacramenta omnia oriuntur, & manant, ¶ Baptismus quidem (vt diximus) ad eam salutem aeternam est necessarius, vt ipsa Domini nostri IESU CHRISTI VOCE clara, & ditocida conclamatum sit, Ioannis Tertio, Saluum esse neminem posse, qui non ex aqua, & spiritu sancto renatus fuerit, quare, & Capone quinto Sessionis septimae eiusdem sacrosanctae Synodi Tridentinae, in titulo de Baptismo, cautum est, vt, si quis dixerit, Baptismus liberum esse, hoc est non necessarium ad salutem, anathema sit. A

¶ Et Baptismus tunc quidem creditur à Domino nostro IESU CHRISTO institutus, seu cum aqua, vt baptizaretur ipse, mundissima carne sua tetigit, illis vim regenerandi impendens, seu cum dixit Nicodemo, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu Sancto, non posse in regnum Dei introire, sed post resurrectionem eius confirmationem, & effectum accepisse, cum dixit, euntes baptizate, & quod etiam dilucidis grauiusq; verbis à Catechismo Romano edoctum est.

¶ Est autem Baptismus, ¶ vt Catechismus appositè diffinit, Sacramentum regenerationis per aquam in verbo, vel, est exterior hominum cum aqua, & certa verborum forma ablutio originarium peccatorum delens, ¶ quamuis enim haec vox Graeca omne ablutionis genus significet, à scriptoribus tamen ecclesiasticis pro ea ablutione tantum accipitur, quae cum sacramento coniungitur, nec sine praescripta verborum forma ministratur, qua significatione Apostoli ex CHRISTO

Domini instituto frequentissime vti fuerunt, vt Catechismus idem Romanus pluribus locis sacrorum auctoritatis indicat, ¶ quos tamen & quandoque alia nomina ad eandem rem significandam usurpasse monet, Interdum, videlicet sacramentum fidei, ex Augustino, quod illud suscipientes vniuersam Christianae religionis fidem profiteantur, interdum illuminationem, ex Paulo Apostolo, quia fide corda nostra illuminantur, quam in Baptismo profiteamur, nonnumquam & expurgatio appellatur Chrysostomo, quod per baptismum expurgeretur vetus fermentum, vt simus noua conspersio, interdum & sepultura, & plantatio, & CRUX ab eodem Chrysostomo appellatur, quia scilicet mortem, & sepulchrum CHRISTI refert, & principium sanctissimorum mandato eius à Dionysio, & regeneratio in spem viuam à Petro, & lauacrum aquae in verbo à Paulo.

¶ Duplex tamen ¶ est baptismi forma, altera simplex, & altera solennis, ¶ & simplex quidem baptismus vna, vel trina pro regionis more, & aquae immersione, seu ablutione, vel asperusione cum aqua contentus est, cum prolotione illorum solennium verborum, scilicet, Ego te baptizo, In nomine patris, & filij, & spiritus sancti, ¶ quae verba eo ipso puncto proferenda sunt, dum Baptizandus aqua abluatur, aspergitur, vel immergitur, nolim etenim te falsum esse opinantem, quod vulgò existimatur, & quam illam, quae ad conficiendum baptismum in sacro fonte asseruatur, sacramentum esse, tunc n. demum sacramenti baptismi dicendum est, cum aqua ad abluendum aliquem additis verbis, quae à Domino instituta sunt, re ipsa vumur, vt ex Augustino Catechismus exponit, ¶ haec verò baptismi simplex forma in vsu tunc esse consuevit, cum propter imminens mortis baptizando periculum nulla mora, nullaque cunctatio admittenda est, nec caeremonijs solennibus datur locus.

¶ Solennis autem visitatusque baptis-

a Sess. 7. cano. 5. ti. de bapti.

b glo. in ca. ex quo. de consecra. dist. 4. Ca. eccl. 1. eo. tit. Ioan.

c c. i. de consecra. dist. 4.

d c. si quis propter. vbi glos. & ca. propter rit adum. vbi gl. de consecr. dist. 4.

mus præter verborum formam prædictam & aquæ abluionem multas ceremonias exigit, nam & Catechismos, id est, in fide instructiones ante baptismum, item in baptismo exorcismos, & exufflationes, & vñctiones, & sale, ac salua lenitiones, & multas preces, multasque alias solennitates, & ceremonias desiderat, fac sciendum, ex Apostolorum traditione, semper in Catholica Ecclesia obseruatum esse, vt, cum solennibus ceremonijs, baptismus conficitur, sacrum etiam christum addatur, quo baptismi effectum magis declarari perspicuum est, vbi cumque ministrandi baptismi nulla præceptis necessitas viget, quod Catechismus idem Romanus tradit.

13 Aqua igitur naturalis, baptismi adhibenda, est omnino, nec refert tam, utrum ea pluuialis, an aqua maris sit, an fluminis, an stagni, vel paludis, an putei, an fontis, modo sine adiunctione, & qualitate extra. accedente aqua dici possit. Neque minus in baptismo. CUM R. I. S. T. I. aquæ necessarium esse elementum credas, quia, vt habetur. Matthæi, capite tertio, Iacones Baptista dixerit, venturum esse Dominum, qui baptizaret, in spiritu Sancto, & igne, & quod ipse Christus actum Apostolorum capite primo prædixit, his verbis.

„ Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini spiritu Sancto non post multos hos dies, ea enim verba non de materia baptismi intelligenda sunt, sed vel ad intimum Spiritus sancti effectum, vel certe ad miraculum referri debent, quod die Penthecostes apparuit, cum spiritus sanctus de celo in Apostolos ignis specie delapsus est, hoc enim elemento, vti omnibus prompto, & obuioso, potius, quam alia quavis materia, vni oportere instituit, qua materia quemadmodum ferum sensibilium lodes mundantur, & purgantur, sic baptismi aqua, omnes animas torques, & peccatorum maculas abluunt, & exterguntur, & quemadmodum aquæ naturalis frigiditate abluta corpora caloris nimij noxia leuantur, sic nocuus li-

bidinum, & cupiditatum ardor baptismi aqua, si non profusus restinguitur, at planè magna ex parte lenitur, quæ omnia idem Catechismus Romanus disertissime profecit, & Sacrosancta Synodus Tridentina Canone secundo tituli de Baptismo, in septima Sessione eos anathemati subiecit, quicumque dixerint, aquam veram, & naturalem non esse de necessitate baptismi, atque ideo verba illa Domini nostri I. E. S. V. C. H. R. I. S. T. I. (nisi quis renatus fuerit, ex aqua, & spiritu Sancto) ad Metaphoram aliquam detorsit.

15 Ac sciendum, quod omnem aquæ speciem, quæ naturalis non sit, sed arte expressa, aut elaborata, ab hoc ministerio excludi, eiusmodi sunt aquæ rosæ, & quas vulgò lymphatas appellant, vel aqua in qua vitæ, ex vino facta, sic & humor exsile procedens liquefacto, & ille, qui de planta aliqua destilat, sudor, salua, aqua cruori supernatans, quæ bilis, vel phlegma appellatur, veræ, & naturales aquæ non sunt, quibus vi liceat in baptismo, liquor autem iurulentus, cum, si aqua in qua carnes, aliaue res concoctæ sunt, earum immixtione condensata est, ita demum baptismi pro aqua aptus erit, si non tantum eorum corporum in ipsa concoctio ne resolutio euenerit, vt liquor ille plus alienæ, quam propriæ substantiæ retineat, sed & ex eo tamen sic densato liquore expressam subtilem aquam non rejciunt, que radmodum hec quæ aquam ex lato elicitam, quamuis latus ipse in vñ hoc esse prohibetur, neque aquam sulfuream, aut ferream, vel plumbeum odorem propter venam terræ, per quam fluit, red dentem, quam aquam mineralem vocant, quia non propterea elementaris esse desinit, neque aquam cinerem, aut aliqua re admixta, ad lixandam factam, vnde, & lixiua dicitur vulgo, vt S. Tho. parte tertia, q. iij. articulo 4. ad secundum. Silue est, ver. baptismus. 2. q. 4. versu. secundo sequitur, & alij summissa omnes tradunt.

Sed hæc de baptismo communi. i. baptismi fluminis dicta intelligantur, quæ

quæ baptismi species vulgata, & omnibus in vñ est, non tamen de baptismo fluminis, vel sanguinis eadem sunt dicenda: his enim etiam sine verbo, & aquæ elemento gratia conferitur, & fluminis autem, id est spiritus, esse ille baptismus dicitur, cum quis incredibili desiderio ardens, baptismi regenerari, interim, antequam voti sui compos re ipsa effici posset, mortales auras derelinquens in fata concessit, neque enim minus inter Christianos hic referendus est, quam si verè baptismi lauacro ablutus fuisset, sed paruulis tamen infansibus, & rationis expertibus hic baptismus communis non est, sed adultis dumtaxat, nam paruuli, qui neque intelligunt, neque sentiunt, fidei & charitatis vique incapaces sunt, à qua tamen fide, & charitate hic spiritus ducitur, quo inuilibiter alienius cor inungitur, baptismi opus efficiens, a sanguinis quidem baptismus etiam paruulis communis est, sanguinis enim baptismus dicitur, vbi quis ante baptismum ob Christi fidem mortem est perpeffus, vt primitijs illis martyrum sanctis infantibus, Innocentibus euenit, & cum mater plenum vtero, quod Christi fidem nollet eurare, euecta fuit.

Baptismus igitur fluminis, & sanguinis non minus paruulis, quam adultis conuenit, & fluminis quidem baptismus, vbi eis conferitur, quia ipsi adhuc loqui, vel credere nesciunt, alio proficiente sunt baptizandi, sicut etiam ægri, muti, & surdi, quorum vice alius profiteri debet, ac respondere, dum baptizantur. b. Sacrosancta etiam Synodus Tridentina de baptismo paruulorum infra scriptum canonem sanxit, eodem titulo Sessionis septimæ Canone, decimo tertio, & sequenti.

„ Si quis (inquit) paruulos dixerit, eo quod actum credendi non habent, suscipito baptismi inter fideles computandos non esse, ac propterea, cum ad annos discretionis peruenierint, esse baptizandos, aut præstare, omitti eorum baptismi, quam eos non actu proprio credentes in sola fide ecclesiæ

baptizari, anathema sit, vel, qui dixerit, neminem esse baptizandum, nisi ea ætate, qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo. Itè, si quis dixerit, huiusmodi paruulos baptizatos, cum adoleuerint, interrogandos esse, an ratum habere velint, quod parentum eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt, &, vbi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec alia interim pœna ad christianam vitam cogendos, nisi, vt ab Eucharistia, aliorumque sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, anathema sit.

Hanc autem aquæ immersionem, vel infusionem, aut asperisionem, dum quis baptizatur, non satis fuerit, in qualibet corporis parte factam esse, sed caput ipsum, in quo omnes tam interiores, quam exteriores sensus vigent, potissimum abluendum est, at, si alia membra prius, quam caput ex vtero parturientis appareant, nec vllum mortis imminens metuat periculum, expectandum erit, quod caput ipsum educatur, nec ante proponendum, vt baptismus conferatur. Sed maxima pars fuit, an, si infans in vtero adhuc existentis pars aliqua extra vterum appareat, capite ipso latente possit illud, quod foris appareret, membrum imminente mortis periculo baptizari, tres enim hac in questione fuerunt sententiæ, nam alij opinati sunt, posse hoc in membro partum baptizari, nec, si vitus inde totus exeat, baptismum alium postea de fiderari, alij contra, baptizari non posse eum, qui totus editus non sit, cum homo dici non possit, qui perfecte natus non est, nec regenerari, qui nondum genitus fuit, alij verò, quod, si pars quidem hominis principalis edita sit, id est, caput, baptizari debet, nec baptismus iterandus est, at, si non caput ipsum, sed aliud membrum apparuerit, baptizandus est qui deus in eo membro edito, &, deccedens cum hoc baptismi sepeliendus est in cœmiterio, si autem vixerit, rebaptizandus est sub conditione illa, si non es baptizatus, Ego te baptizo, quæ fuit opinio multorum Theologorum,

a Abb. in ca. ij. de pres. non baptiz.

b ca. paruuli. dist. 4. de consecr.

c S. Tho. dist. 4. q. 6. primar. et i. Silue. et Ange. ver. baptismus. 4. c.

a S. Thom. distinctione quarta, sexta questione prima, articulo primo, questione prima, ad ver. Cardinal. in Clement. fidei, de summa trinitate, & fide cath. vbi etiam Ricard. & Landulph. Angel. ver. baptismus. 6. Siluest. eodem ver. quarta questione prima.
b c. qui in matris. de consecra. dist. in. 4.
c d. capitulo qui in matris. Syluest. & Ange. vbi supra.
d capi. primo. de baptismo.
e Syluest. ver. baptismus. prima questio. xi. Innocent. in d. capit. i. de baptis. post gloss. ibi. per text. in capit. regul. de consecratio. dist. in. Ebron. iiij. Ricard. in quarta distinctio. 3. artic. ij. questio. tertia. Angel. ver. baptismus. ij. in principio Catechismi. in hoc tit.
f S. Thom. in quarta distinctio. sexta. Siluest. ver. baptismus. prima questio. xi. & 3. q. 7. S. Bonaven. questio. 4. dist. in. 5. Scot. 4. dist. in. 6. Angel. ver. baptismus. ij. numero. 4.
g Ang. & Siluest. vbi supra.
h Angel. & Siluest. vbi supra.
i Ang. vbi supra. num. 6. Siluest. d. q. xi. nu. 4.
k Ang. vbi supra. nu. 7. Siluest. & Catechis. vbi supra.
l gloss. in capi. quodam. de consecratio. dist. in. 4. Ang. Siluest. Catechism. vbi supra.
m Sum. Navar. capit. 22. S. primo, in cap. de sacram. baptis. & cap. a quodam. de consecra. dist. 4.
n Inno. in capitulo primo. de baptism. Felyn. in c. que in ecclesiis. numero. 20. de constitutio.
o c. et iterum. vbi glo. de consecra. distinctio. 4.

e tris, & filij, & spiritus sancti. e sic, & si loco huius pronomini in singulari, voce plurium vtatur, dicens, nos te baptizamus, propter dignitatem forte baptizantis, non minus valebit baptismus, verum, si hoc plurium numero vtatur, vt plures esse baptizantes significet, nihil actum erit, nec baptismus tenebit. f Illud autem secundae personae pronomen. Te, nullo pacto praetermittendum est ab eo, qui recte, & rite baptizare velit, nisi forte loco pronomini proprium baptizati nomen exprimeret (puta) Ego te baptizo Petrum &c. quamuis enim omittendo praescriptam Ecclesiae formam peccaret, actus tamen ipse valeret, vel si plurium numero, Vos, vt dignitatem significaret, loco singularis exprimeret. g Verbum quoque illud, baptizo, non est alio verbo commutandum, nam, si loco ipsius, supponatur verbum, lino, irritus erit actus, quia hoc verbo non significatur ablucio, vt exigitur. h Item praepositio, In, omnia vitiat actum, quia sine illa significatio nulla, nec vllus sensus resultat, i Retinetur est etiam omnino, vox illa, Nominis singulariter prolata, qua significatur virtus, & inuocatio, & potestas Trinitatis, quae vna, & eadem est tribus personis, vnaque natura, & vna diuinitas. k Nec baptismi dicitur forma seruata, si dictum sit, In nomine Trinitatis, vel in nomine Iesu Christi, vel in nomine genitoris, & geniti, l aut saltem tatus erit, hunc de nouo baptizare, id tamen certum est, hunc sacerdotem, qui formam obseruare non curauerit, peccatum admittere, m potest tamen Pontif. Max. ex causa verborum baptismi formam mutare, puta, h vt dicitur, In nomine Trinitatis, n non tamen peccatum in baptismi forma dicitur, ita vt baptismus irritus fiat, & si quis male eruditus dixerit, Ego te baptizo, In nomine patriae, & filiae, & spiritus sanctae, quia syllabae vnius terminantis dictionem error contra malitiam admissus vitare non solet, o quamuis, si hoc modo baptizatus superauerit, baptismum iterari expediat, sub conditione, si baptizatus non est,

a est, A si vero ex ioco, f baptismus pariter esse creditur, licet peccatum incurrit, qui tam graui, & serio in negotio iocis non parit. At, f si malo ex proposito, & malitia solecisset, peccatum grauissimum committit, nec vllum sacramentum facit, vel ministrat. p Nec vitabitur baptismus, licet pro copula, & posita fuerit, copula que, hoc modo scilicet, In nomine patris, filij, & spiritus sancti, vel in nomine patris & filij spiritusque sancti, cum nulla sit inter has copulas differentia, sed pariter copulent, & coniungant, c nec sillabae, aut vocis vnius non inepta translatio, quae sensum & intellectum non mutet, vel confundat, sine fraude facta vitabitur, puta, si pronomine illud secundae personae. Te, ad finem omnium verborum, vel verbum baptizo, translatum sit, alijve similibus modis, quod factus est, &, vbi, vel sillabae, vel conualus ineptusque omnino, vel diuersus ex tali inuersione sensus redderetur, p Item, f si rusticus, vel mulier, alijve idiota, & penitus literarum ignarus vulgari idiomate, quo meliori modo sit, in casu necessitatis baptizans verba proferat, baptismus valet. r Vox autem illa hebraea: Amen. Fiduam plaudentis, letitiaeque affirmantis plena, qua orationes omnes ritu ecclesiastico ad caelites porrectae clauduntur, perficere solent, non creditur huius verborum formae necessaria, sed congrua quidem, & apta, quibus tamen in ecclesijs mos est, vt adijciatur, f omisso eius vitaret. r Alii tamen adiectio his verbis facta vitare poterit, si quis ea veluti ad formam pertinentem vtatur, at, si vel simplicitate, vel denotione, non vt nouum intoducat, formae huic aliquid adijciat, puta, si dicat, In nomine patris & filij, & spiritus sancti, & beate virginis Mariae, vel beati Ioannis Baptistae, aliudve etiam, quod malum sonet, modo baptizandi animum habet, neque hanc adiectionem ex forma esse credat, non vitabit actum, o nisi formam ipsam corrumpat, interpollatio autem actus, vel verborum baptismi, vel literarum & sillabarum transpositio leuis, & sine fraude facta

a Ang. vbi supra. questio. 15.
b Ang. & Siluest. vbi supra.
c Innocent. in dist. capitul. primo. de baptis. Angel. vbi supra. numero 11.
d San. Thom. vbi supra. Ange. vbi supra. numero. decimoquarto. Siluest. vbi supra. numero. 9.
e Richa. dist. 2. questio. 2. artic. 3. l. in. capit. cu. dilecti a col. 13. ad fin. nu. xi. de rescrip.
f Siluest. dic. ver. baptismus. i. questio. 3.
g Siluest. vbi supra. numero. 6. Angel. in si.
h non vitiat, magna vitiat, Contingere t quidem mutatio formae in baptismo sex modis solet, nempe, subrahendo, addendo, interponendo, verbu pro verbo ponendo, verba corrumpondo, & verba transponendo, vt ait praecitatus Ricardus adijciens, non esse de quolibet absolute respondendum. i
j In summa sciendum est, latinum hominem, forma latina, & Graecum forma graeca, & vnum quemque, ea lingua, quam optime intelligat, ac proferre sciat, in baptizando vni debere, vt peccatum euitet, quoniam etiam aliena lingua pronuntiatio facta non vitiet, si tamen graeco ritu latinus baptizauerit, non tenebit quod actum fuerit, f quamuis inter ipsos graecos ritus ille ab ecclesia feratur, At certe non dubium est, peccare eum, k qui Romanae ecclesiae ritu meliori & perfectiore, verbisque euangelicis magis consentaneo, inter Romanos posthabito graecorum morem sequutus sit. f Verba autem in baptismo voce exprimens da & proferenda sunt, nam sine vocis expressione actus irritus esset, l
m Minister tamen huius sacramenti prius est sacerdos, m ille nempe, cuius sub cura est is, qui baptizandus est, n non alius sacerdos, n quod f si clericus nondum sacerdotalem ordinem assecutus, cum sacerdotis copia non deesset, baptizare ausus fuerit, deponendus est, o episcopo tamen hoc munus in primis competere, satis notum est, cum hi Apostolorum vices referant, quibus a Domino praecipitum fuit, euntes baptizate, quamuis episcopi, ne grauiorem illam docendi populi curam deserere cogerentur, baptismi ministerium sacerdotibus relinquere

e Richa. dist. 2. questio. 2. artic. 3. l. in. capit. cu. dilecti a col. 13. ad fin. nu. xi. de rescrip.
f Siluest. dic. ver. baptismus. i. questio. 3.
g Siluest. vbi supra. numero. 6. Angel. in si.
h non vitiat, magna vitiat, Contingere t quidem mutatio formae in baptismo sex modis solet, nempe, subrahendo, addendo, interponendo, verbu pro verbo ponendo, verba corrumpondo, & verba transponendo, vt ait praecitatus Ricardus adijciens, non esse de quolibet absolute respondendum. i
j In summa sciendum est, latinum hominem, forma latina, & Graecum forma graeca, & vnum quemque, ea lingua, quam optime intelligat, ac proferre sciat, in baptizando vni debere, vt peccatum euitet, quoniam etiam aliena lingua pronuntiatio facta non vitiet, si tamen graeco ritu latinus baptizauerit, non tenebit quod actum fuerit, f quamuis inter ipsos graecos ritus ille ab ecclesia feratur, At certe non dubium est, peccare eum, k qui Romanae ecclesiae ritu meliori & perfectiore, verbisque euangelicis magis consentaneo, inter Romanos posthabito graecorum morem sequutus sit. f Verba autem in baptismo voce exprimens da & proferenda sunt, nam sine vocis expressione actus irritus esset, l
m Minister tamen huius sacramenti prius est sacerdos, m ille nempe, cuius sub cura est is, qui baptizandus est, n non alius sacerdos, n quod f si clericus nondum sacerdotalem ordinem assecutus, cum sacerdotis copia non deesset, baptizare ausus fuerit, deponendus est, o episcopo tamen hoc munus in primis competere, satis notum est, cum hi Apostolorum vices referant, quibus a Domino praecipitum fuit, euntes baptizate, quamuis episcopi, ne grauiorem illam docendi populi curam deserere cogerentur, baptismi ministerium sacerdotibus relinquere

n 16. question. prima. capi. interdiciamus, Siluest. persicubo baptismus. tertio.
o Siluest. ver. baptismus. 3.

59 quere soliti sint; Sed non minus tamē iure proprio hęc functionem sacerdotēs exercent, ita ut pręsente etiā Episcopo ministrare baptismum possint, ut subtiliter hęc Catechismus Romanus instruit, ex doctrina patrū, & vsu ecclesię, nam cum ad Eucharistiam conferendam (inquit) pręsbyteri instituti sint, quę Eucharistia est pacis, & vnitatis sacramentum, cōsentaneum fuit, potestatem his dare, omnia illa administrandi, per quę necessariū huius pacis, & vnitatis quilibet particeps fieri posset. ¶ Et, si quando patres sacerdotibus sine Episcopi venia baptizandi ius permissum non esse dixerunt, id de eo baptismo, qui certis anni diebus solenni cerimonia administrari consueverat, ut infra dicemus, intelligendum videtur.

60 Vbi ¶ autem sacerdotis copia haberi nō possit, ac necessitas urgeat, Diacono quoque huius sacramenti ministrandi ius, & fas erit, Diacono & presbitero deficientibus (subdiacono, post hos reliqui omnes ordines etiam infimi gradatim, ita, ut minorum ordinum clericus maiori semper deferat, ac cedat baptismum conferre poterunt, fac demum, si alius nemo adsit, laicus quoque admittetur, si nēquē masculus, sed & femina, si masculus cō necessitatis urgentis puncto nullus adsit, non aliās; ¶ Si tamen is, qui minor est, melius baptizandi ritum, & formam calleat, quā maior, & femina melius viro, illi utique munus hoc permittendum erit, quamuis minori, qui melius illud exercere didicerit, ¶ item minor potius admittendus erit, quā maior, qui pręcilius sit, ab ecclesia. b

66 Quinetiam ¶ hoc necessitatis puncto, Iudęus, & hęreticus, & paganus, aliusve infidelis baptizare potest, ¶ neque cessante necessitate erit ab his collatus baptismus repetendus, modō forma debita, materia, & intentione sint vsi. ¶ Item non minus gratiam confert hoc sacramentum etiam ā malo ministro collatum, quā ab optimo quoque & sanctissimo homine, c (quamuis ¶ minister ipse, qui in malis moribus volutus baptismum nulla coactus necessitate ministrare non formi-

dat, graue crimen incurrat), quia sacramentum hoc non dignitate ministris, sed virtute verbi diuini, & spiritus sancti constat. d Unde etiam fit, pręstare, sacramentum ā malo sacerdote, quā ā bono laico ministrari. e

70 Neque dictū ¶ incredibile hoc tibi videatur, quōd possit quis ā Christiana religione abhorrens propositum idem, quod ecclesia habet, in conferendo baptismo, quod inane opinatur, habere, neque hoc sensui repugnat, cum satis sit, ipsius propositum esse, facere, quod ecclesia facit, licet ecclesiam actum irritum facere existimet, quum re vera actum validum & efficacem gerat ecclesia, quamuis ille infidelis hoc non credat, ¶ ynde & eadem sacrosancta Synodus Tridentina anathemate percutit eos, qui dicere audent, baptismum, qui etiam datur ab hęreticis in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, non esse verum baptismum, qui in re Catechismus Romanus summam Domini nostri bonitatem, & sapientiam admiratur, dum sacramenti huius necessitatem adiunxerat materię, & ministri tam largus liberalisq; fuit, ut non contentus aquam pro materię prębere, qua nihil magis commune esse potest, neminem pręterea voluit ab eius administratione, excludere, ¶ quamuis non omnibus liceat, solennes ceremonias adhibere, non quidem, quōd ritus, aut ceremonie plus dignitatis, sed quōd minus necessitatis, quā sacramentum habeant.

72 Angelum ¶ autem lucis, & sanctum hominem, qui iam militia hęc emeritus, in patria sit receptus, baptismi gratiam & sacramentum conferre posse, ex hoc credibile est, quia non nisi mandato diuino hoc eos facere pręstitur, ¶ quamuis alioqui munus hoc neque Angeli, neque cęlestis alicuius, sed hominis proprium sit, ¶ quapropter Angelus malus nunquam baptizare creditur posse, eo quia nec ipse hoc officium est, nec diuino mandato hoc exequi, verisimile est, nec intentionem habere id faciendi, quod ecclesia ipsa facit, dum sacramentū hoc confert, in dō per dendi, & fraudandi.

77 Quęsitum vidi in facto an ¶ vnus possit plures simul & semel baptizare, quā quęstionem sic dirimit D. Thomias, posse urgente necessitate plures aqua aspergi, his verbis prolatis scilicet, ego vos baptizo &c. nam pluribus numeris in plures singulares soluetur, ac si dixisset. Ego baptizo te & te, qui baptizandi forma vltim Principem Apostolorum verisimile est, cum tria hominū millia vna & eadem asperione baptizauit, nulla autem cogente & eodem actū simul & semel baptizari, sed singulis sunt singuli baptismi sui cuiusquę forma verē, & re ipsa conferendi. a

78 Contra ¶ verō plures vnum baptizare non possunt ita, ut actus veluti multiplicatus pluribus perfectē tribuatur, quōd contingeret; ¶ si numero plurium dicentes, baptizamus, vteretur, quōd si casus contingeret, eorum, qui adsunt, operam & ministerium suum postulante necessitate baptizandō allatur, neminem solum posse hoc sacramentum explere, quia fortē ex duobus alter esset manibus mancus, ita quōd aquam ministrare non posset; alter mittus, quare verba proferre non valeret, sic posse baptismum ab his duobus cōferri ait Petrus Paludatus ā Siluestro citatus; & probatus, ut multis aquam infundat, aspergat, vel baptizandum immergat, cum alter manibus ceteris hoc officii pręstare non valeat, verum quia is, qui aquam pręberet, & non potest, ille mancus huiusmodi verba pronuntiet, nempe, baptizetur seruus Christi &c. vel iste rebaptizatur in nomine patris &c. quę sententiā tamē benignior, & salubrior videatur, sententiā tamen D. Thomę, Raynerij, & Hostienis, vti verior amplectenda est, qui dixerunt, non posse hoc modo baptismum conferri, eo quod ab vno conferri non ā pluribus debet baptismus, at in specie hęc neuter eorum dicitur totum, sed partem actus facere, neque satis rectē probari puto, quod aiunt Paludatus & Siluester dum rationem prędicam D. Thomę sic diluere conantur dicentes, in sacramento necessario, qualis est baptismus, necessarium esse, actum perfectum,

et ab vno & eodem agi, vbi aliud necessitas suadeat, cum hoc in sacramento vnitas ministri ex substantia nō sit, hoc enim non conceditur, cum (ut in fra dicemus) vnus Christi nomine, & persona ministretur: Muldō igitur minus admittendum erit, ut hi, qui sic vires suas, quas possunt, baptismū pro se quisquē impertiantur, plurium numero vtiuntur, dicentes, baptizamus, quia & hi proculdubio actum irritū facerent, ¶ nullo pacto enim hoc admittitur, ut baptizandi actus tribui pluribus queat; cum vice Christi domini nostri hoc misterium impleatur cuius nomine homo agit, Christus autem vnus est, non plures, quare & ministerium eius vnum in hoc sacramento exhibendo esse oportet. ¶ Si verō, dum plures simul immergunt, verba pariter proferant, dicentes, ego te baptizo; in numero singulari, baptismus censetur; quia vnā personam Christi referunt. c

83 Illud, constat ¶ neminem, etiam in mortis constitutum articulo scriptum baptizare posse, cum natura impossibile sit, quęmpiam se ipsam generare; ac baptismus, ut supra diximus, sit regeneratio in verbo. ¶ Verū, si quis hominem non habens, qui se in piscinam mittat, magno baptismi desiderio flagrans se ipsum baptizet in ore omnis impatiens, mox ē vita eximat, saluus utiq; futurus esse creditur, quod tamen non tam ablutioni sibi met susceptę quā fidei, flammę, & spiritui tribuendum est, nam flammę potius, quā fluminis hic baptismus videtur, & ā virtute, non ab actu vim sumere. d

85 Quicumque ¶ autem presbiter, vel pro intentione iuneris, aliave excusatione commendatum sibi agrum baptizare neglexerit, ad eō vti sine baptismo ē vita decesserit, deponendus est, siue in provincia propria, siue in aliena, siue vbi cūq; inuentus fuerit, in hoc deliquisse. e

Sed & alius pręter istum adhiberi solet huic sacramento baptismi ex antiquo ritu probato ecclesię minister, nam, qui baptismi gratia vitam spiritualem viuere incipiunt, alicuius fidei & prudentię nunquam pedagogo sūt com-

a. c. in necessitate dist. 4. de consecrat. siluest. & Catechis. vbi sit.

b. Siluest. & Catechism. vbi sup.

c. d. ca. in necessitate, cum seq. c. secundū ecclesiam. dist. xi.

d. d. c. si inter bonos, & c. in necessitate cū seq. dist. 4. de consecrat. ca. secundū ecclesiam. dist. xi. cap. pręter hoc. §. ad hoc dist. 3. 2.

e. Landulf. di. 5. quest. 2. in 4. Angol. in ver. baptismus. 5. nu. 9.

f. Silu. vbi su.

g. Siluest. & Ang. vbi sup.

a. S. Thom. in 3. part. vbi & Petr. Paludat. Siluest. ver. baptismus 3. quest. 9. nu. 9.

b. Siluest. vbi supra.

c. Siluest. vbi supra.

d. c. debitum; cod. tit. Siluest. ver. baptismus. 3.

e. c. quicumque prębiter. de consecr. dist. 4.

Quę

committendi, à quo Christianæ religionis præcepta haurire, & ad omnem pietatis rationem institui possunt, idcirco adsumuntur patini, quos & sponsores, & susceptores, & fideiuflores diuinarum rerum scriptores appellare solent; † Sed hi tamen ex necessitate sacramenti non sunt, a vnus autem tantum seu vir seu mulier ad mitti ad hoc opus debet, a quod cum male ante Concilium Trident. seruaretur, ipso Concilio cautum est, ne plures ad leuandum aliquem de sacro fonte admittantur, quam vir vnus, & vna mulier, † cum quia disciplina, & institutionis ordo à multitudine magistrorum perturbari poterat, tū, quia prouidere oportebat, ne inter plures huiusmodi affinitates coniungerentur, quæ impediunt, quominus legitime matrimonij vinculo, hominum inter homines societas latius diffunderetur vt docet Catechismus, † verum cum dubitari conuigisset, an mulieris loco accipi alter vir posset, ita vt duo viri sine aliqua muliere baptizati de sacro fonte suscipere possent, amplissimi patres concilij eiusdem interpretes declarauerunt, non posse Concilij verba aliter, quam expressa inueniuntur, interpretari, ideoque duos viros etiam muliere nulla adhibita intercedere non posse.

86 Ad hoc verò ministerium sponsores, vel susceptores admitti neminè fas censeatur, qui orationem dominicam, & symbolum Apostolorum non teneat, quo pacto enim curæ suæ creditū instruet, qui instructus non fuerit? e. a. q. 7. c. a. non licet. de consecrat. dist. 4.

87 In multo maius ille, qui baptizatus non fuit, etiam quod nullus alius adsit, cum nulla necessitas hoc desideret. d. Non solent etiam Pater, & mater, † nec religiosi viri in hoc intercedere, nam Pater, & mater hoc filiorum educandorum, & Christianis moribus instituendorum officio iam adstricti sunt, quibus alius coadiutor sanctus est, Religiosi verò propter religionis obligationem huic muneri (vt patet esse) vacare non possunt.

88 Baptizari tamen possunt omnes cuiuscumque ætatis sint, etiam modò, & mox nati, vt supra diximus, † nam licet alioqui, non nisi per charitatem

& in charitate crimina dimittantur, parvuli autem, qui nec sentiunt, nec consentiunt, charitatem habere non possunt, quæ sentientibus, & consentientibus tantum infunditur, & licet parvuli credere non possint, hi tamen etiam, sine charitate, & fide baptizari, & peccati originarij veniam per baptismum accipere possunt, in his enim duntaxat charitas, & fides, ad baptismum, & peccatorum remissionem desideratur, in quibus cadere esse possunt, in adultis scilicet.

97 Amentes tamen, & dormientes adulti non sunt baptismi capaces, neque peccati actu perpetratum baptismum tolli potest, cum his consensus desit, unde nec pariter, ne actus imperfectus fiat, originarij peccatum auferretur, nec characterem baptismi accipient, nisi forte & ante somnum vel amentiam baptismum cupidos ostendissent, † vel amentes à natiuitate essent, de his enim idem est iudicium, quod de pueris faciendum, vt ait D. Thom. Inuita verò baptismus non datur, vbi aliquo modo vim euitare non potuerunt.

100 Baptismus † differendus non est ultra octo dies post natiuitatis diem inter Christianos, † sed quotiescumque mortis imminet timor, qui baptizatus habitus non fuit, baptizandus est quocumque loco, vel momento, vbicumque euenierit.

102 Sed † baptismus solennis duobus temporibus præsertim fieri olim consueuerat, nempe in paschatis, & Penthecostes tempore, isque ab episcopis tantum fiebat.

103 Iudæi autem, quia eorum perfidia frequentè ad vomitum redit, olim, si ad leges Catholicas redire volebant, ex concilio Agathensi octo menses intra Catechumenos ecclesiæ limen introire debeant, & si pura fide venisse noscebantur, tunc demum baptismi gratiam mercebantur, casu autem aliquo certum periculum mortis intra præscriptum tempus minitante baptizati poterant.

Sed postea Gregorius, ne forte euenire posset, longam dilationem, retro animos Iudæorum reuocare, constituit, vt poenitentia, & abstinentia quadraginta

ginta dierum inducta, aut de dominica, aut, si celeberrima festiuitas occurreret, baptizari possint, hinc, si quispiam Iudæus baptismum hoc termino prius sibi non statuto surripiat, in fraudem id facere præsumi Decius ex facto consulti respondit. Quod magna cum religione seruatur, statuit etiam Clemens Quintus, † ne quis in aula vel cameris, aut alijs priuatis domibus, sed duntaxat, in ecclesijs, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati, aliquos exceptis regum, vel principum filijs baptizare audeat, nisi, vel imminens mortis periculum, vel mala tempestatis tempestas, & cæli inclementia puta epidemia, vel hostium obsidentium metus impediatur, ad ecclesiam accedere, qui autem contra fecerit, baptizando vel presentiam suam consulo interponendo, is Episcopi sui arbitrio plectendus est, quamuis non minus credatur baptismus ita collatus tenere, cum nec materia, nec forma, neque intentio desint.

106 Quisquis tamen presbiter fontem lapideum habere nequieuerit, vas saltem conueniens ad baptizandi officium habere debet, quod extra Ecclesiam non deportetur.

Baptismi vis, opus, & effectus tanta sunt, quanta ex sacramento à D. N. I. E. S. U. C. H. R. I. S. T. O suis cultoribus elargito sperari æquum est, namque in primis, quod maximum est, omnesque omnium rerum utilitates superat, peccati labem ex origine contractam abstergit, ac delet, a quo propter perquam baptismi transitus est de terrenis ad cælestia, de peccato ad vitam, de culpa ad gratiam, de inquinamento ad sanctificationem, a † neque peccata solum in quibus nati sumus, sed etiam illa, quæ nos ipsi commissimus, idem nos eorum poeniteat, emundat, quamuis originarij peccati emundandæ causa, imitatus primùm fuerit, cæcæ omnem pro peccatis debitam poenam condonat, quæ vitam æternam adiunget, vel suspendere possit, † ad eundem, vt nec satisfactio vlla erga Deum, sed tantum erga proximum, † exponatur, † poenam tamen temporariam à legibus seculi impositam ne credas baptismum remitti, quapropter nec futurum

ti, nec homicidij, neque adulterij, neque alterius flagitij poenam quis baptismo postea suscepto euitabit, & ex communi doctorum sententia, quamuis & multi baptismum ab his quoque poenis eximere opinentur, quæ republice debentur, licet parti lesa debitum auferre non possit, † superior tamen sententia in Catechismo Romano probata est, † licet moueat, imaginem pietatis, & religionis laudem assecuturos principes, qui etiam huiusmodi poenas in baptismi gratiam condonarent, quod illustrior in sacramentis Dei gloria reddatur.

113 Quod si forte aliquis baptismum accipere in nouissimos dies suos hoc actu differat, vt totius ætatis suæ peccata postmodum vno baptismi actu deleatur, & ea forte spe fretus multa peccata admisit, is creditur gratia vacuus in die extremo discedere, cum Deus, non vt multiplicentur, sed, vt soluantur peccata, baptismi donum elargitus fuerit, nec propterea peccandi licentiam dedisse videtur, licet dimittendis peccatis iam aperuerit.

114 Imò, si superuixerit is, qui in adultam ætatem sacri baptismi accipere munus distulit, soloque mortis metu eundem petijt, irregularis efficitur, & promoueri non poterit, quod non præsumatur verè poenitens, qui tantum usque in extremum necessitatis casum, procrastinauit, nec peccata illi censentur remissa, qui non volens sed ductus necessitate baptismum accepit, † (vbi tamen vitæ sequentis sanctitate admissam in ea tarditate culpâ purgasset, clericorumve penuria esset, promoueri non impediretur, †) neque tamen baptismus hanc irregularitatem tollit, non quidem ea ratio ne, quod non possit eodem tempore nasci, & tolli irregularitas, vt Borgasius opinatus est, nec quia eadem res non possit duo contraria efficere, quæ doquidem, non baptismus hoc causatus est, neque ille temporis prædicti, quo baptizatus est, sed longa contractio antea commissa, absurdum est, n. credere in tanta temporis mora numquam fuisse inductam irregularitatem, sed demum tunc, cum baptizatus fuit, verior igitur ratio erit, non posse auxilium

a cap. firmissime. ca. non potest. de consecrat. dist. 4.

b c. per aquam. ead. dist. 4. tit.

c c. regneran te. ubi gl. ver. originalium. ead. dist. 4. tit.

d c. sine poenitentia ubi gloria. dist. 4. tit.

e Ab. & ... nan. in cap. e his. de accusat. ver. secundum de limitatio. glo. timor. tit. but. Ab. in c. gaudemus de dinor. Dec. 1. col. 4.

f Imol. in d. c. gaudemus. te. lyn. in d. c. a. de his. col. 2. uer. secundo fallit.

g cap. quando quis dist. 4.

h c. nullus. de poenit. dist. 7. c. unico. ubi gl. dist. 57.

i Borgas. par. 5. tit. de differrentibus ex in tit. irregular. impedi. promo. ne. num. 3. baptizari numer. secundo.

116 **x**ilium inde peti contra quod peccatū est. Conferret quoque characterem, (vt diximus) baptismus, & gratiam, qua gratia Dei nō solum iustificamur ad remissionem peccatorum, quæ iā commissa fuerunt, sed etiam adiuuamur, ne deinceps in alia peccata labamur, a ita quidem adiuuamur illa, vt ope eius fulti & sustentati casum vitentur, nedum nobis aperitur mandatorum intellectus, vt sciamus quid appetere, quid vitare debeamus. b Imō, ¶ & si quis verē baptismum nunquā accepit, sed credebatur tamen se baptizatum fuisse & more christianorū omnium vitam semper traduxerit, is veluti baptizatus verē, non minus gratiam sacramenti accipiet, quā ille, qui flammis baptismi auctus fuit, ¶ sed ecclesiastici tamen ordines ei collati vim suam non habebunt, nec, si ad sacerdotalem ordinem euectus fuerit, characterem accipiet, nec sanctissimū Eucharistia sacramentum conficiet, quamuis sibi & ceteris in eadem bona fide existētib; prodesse possit, nā, dum ille conficere se opinatur, & illi tamquam verū sacramentum adorant, merito non carent, c dixit etiam Borgasius in titulo de presbitero non baptizato, non posse Pontificem Maxim. efficere, vt non baptizatus conficiat corpus CHRISTI, nec, quod recipiat, vel retineat ordinū characterē, quia vbi non est baptismus, ibi nec fides, nec sacramentum esse potest.

121 Infamiam quoque omnem a delicto causatam abholere baptismus potest, & omnem peccati sequelam. d

122 Item ¶ & tollit irregularitatem omnē, quæ ex peccato oritur, etiam ab homicidio causatam, non eam tamē, quæ ex sacramenti defectu procedit, ¶ quare nec bigamus potest post baptismum promoueri, ¶ nec corrupta velari, neque natalium defectus remoueri. e

123 Existebant etiam nonnulli, qui longē plura baptismi tribuebant, sed nec eos, neque eorum dicta recitare hic opera peccatum esse existimo, quia explosi reiectique sunt, & satis fuerit, Concilij Tridentini canones ad confutationem harum opinionum editos in Sessio. ne septima recensere, sic nempe cautū

124 **x**ll. canone sexto, vt, ¶ si quis dixerit,

116 baptizatum non posse, etiam si velit, gratiam amittere, quantumcumque peccet, nisi nollet credere, anathema sit, & canone octauo & sequentibus.

126 ¶ Si quis dixerit, baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta, vel tradita sūt, ita, vt ea obseruare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint. ¶ Et, si quis dixerit, ita reuocandos esse homines ad baptismi suscepi memoriam, vt uota omnia, quæ post baptismū sunt, vi promissionis in baptismi ipso iam factæ irrita esse intelligant, quæ per ea, & fidei, quam professi sunt, detrahatur, & ipsi baptismi. ¶ Item, si quis dixerit, peccata omnia, quæ post baptismum sunt, sola recordatione, & fide suscepti baptismi, vel dimitti vel venialia fieri, anathema sit.

129 Sciendum est etiam, ¶ eos, qui baptizantur, nedum fidei ipsius, quam professi fuerunt, obseruationi, sed vniuersæ legis CHRISTI esse debitores, cuius contrarium allerentes excommunicantur eodem concilio Sessio. septima canone item septimo.

130 Ant̄ verō Iudæorum filij paruuli post parentibus eorum inuitis, & reluctantibus baptizari, magna fuit altercatio, si quidem Scorus & multi alij hanc potestatem principibus, dominis quoque ipsorum esse contendunt, paruulos etiam ex complexibus Iudæorum parentum auellendi, vt baptismi sacri ablutione eos seruent, quod maior sit Dei, quam parentum in paruulos potestas, sed Diuus Thomas in tertia parte summa, quæstione octaua supra sexagesimam, articulo decimo nequam assentitur, vt puerulus expertis rationis & liberi arbitrij, sub cura parentum existens, quamdiu iudicio caret, inuitis parentibus baptizetur, ¶ non minus contra naturalem iustitiā esset, quā si quis integro iudicio ad baptismum inuitis cogeretur, & quia metuendum esset, ne pubes factus baptismum collatum fastidiret propter naturalem affectum, quo parentes prosequeretur, qui verō sunt iam rationis capaces, cum suæ potestatis esse incipiant in his, quæ ius diuinum spectat, ideoque possint etiam inuitis parentibus

a ea placuit, vnde dicitur, & tit. 117

b c. quilibet dixerit, de cōsecrat, dist. 4.

a c. 2. ubi gl. et doc. de cler. non baptiz. missa. Borgas. part. 5. titu. de presbit. non baptiz. in fi.

d gl. d. ca. sine penitentia. Angel. & Siluest. ver. baptismus. 7.

e Angel. ver. baptismus. 7.

f Io. Andr. in in ca. sicut. de iudais. Ar. chid. in c. qui Synodo di. 45.

117 tibus baptismum suscipere, si velint, moneri, & in induci possunt, vt baptismum accipiant, sed Diuus Bonauerura in quarta distinctione, quarto articulo, secunda quæstione prima secutus Alexandrum Halensem in quarta parte, quæstione decima octaua, membro primo, ait, coactione ineluctabili coactum characterem nullum sacramenti accipere, sed vi quadam verborum, & metu inductum, qui ne flagellis cedatur, baptizari se potius consentit, quamuis nullam sacramento fidē, habeat, nec gratiam ex eo manantem assequi curet, aut vllā manare credat, sacramentum accipere, nec posse non baptizatum dici, cum voluntas nō ab sit omnino. Sicut sententiā sequitur,

131 Angelus Clausenus, a & Cardinalis Aræceoli, sed tamen Diui Thomæ sententiā magis videtur, vsu ipso recepta,

132 ¶ quod nullam gentium videamus (cum sciam) Principes, vel dominos locorum quantumuis magna, & soluta potestate, & autoritate præditos, solere inuitis parentibus Iudæis eorū filij baptismum, vt regenerentur, cogere, vel moliri, b Minus ¶ etiam cogentur ad hoc augere, nisi forrē via quadam indirecta, videlicet, onerum insolitorum, & tributorum impositione, alij se similibus modis c (puta) adimentis eis omnem Christianorum, eouersationem, commercium, & omnia obsequia, quod a Paulo Quarto, & Pio Quinto Romæ ex parte factum meminimus.

Baptismi ritus, & ceremoniæ ad tria capita rediguntur, quorum primum ad illas ceremonias pertinet, quæ præmittuntur, antequā accedatur ad fontem baptismi, alterum earum, quæ, cū ad ipsum fontem ventum est, adhibentur, tertium earum, quæ peracto iam baptismi addi solent. In primis enim aquæ parandæ causa, qua ad baptismum est vrendū, consecratur baptismi fons addito mysticæ vñctionis oleo, quod vigilijs Paschæ, et Penthecostes fieri solet, hinc, qui Christianæ religioni sunt nomen daturū ad ecclesiæ fores si stantur, nec prius ecclesiā ingredi, aut importari conceduntur, quā turpissimum satanæ imperij iugū excus-

serint, extra ecclesiam igitur ante fores sacerdos ab eo scrutatur, quidnā ab ecclesia petat, quo, vel sponse ipsius respondente, se velle Christianum effici, tunc Catechismo in doctrina Christianæ fidei instruitur, singulisque interrogationibus ipse, vel, si in fans sit, nomine ipsius sponsor respondere, postea sacris & religiosis exorcismi verbis ea precationibus Diabolus ab eo corpore expellitur, & sal ori eius inferitur vt à putredine peccatorum seruari eū, & honorum operū sapore conditi eū significetur. Ob signantur præterea cū gno crucis frons, oculi, pectus, humeri, aures, vt mysterio baptismi aperiantur, & roborentur ad Deum excipiendum, præceptaque eius intelligenda, & seruanda, Nares, & aures salina liniuntur moxque ad baptismi fontem mittitur, Cæci illius euangelici exemplo, qui iustus à Domino oculos luto illitos aqua filios abluere lumen recepit, Ad baptismi fontem sacerdos concepit verbis baptizadū ter iterrogat, num satanæ renuntiet, ac omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius, & post trinam pariter ipsius, vel patris responsonem, vbi sit in fans, se renuntiare declarat, postea de singulis apostolicis Symboli articulis, an sigillatim credat interrogatus, vbi se credere fuerit professus, demum interrogatur, an baptizari velit, quo quidem perse, vel eius nomine, si infans sit, patris annuente, statim, In nomine patris, & filij, & spiritus sancti salutari aqua cum abluit, post hæc sacerdos summum baptizati verticem chrismate perungit, Induit postea sacerdos baptizatum veste alba, seu loco vestis, albo sudario lo cum tegit, si infans sit, quo vel resurrectionis gloria ad aquam per baptismū nascimur, vel nitore, & pulchritudo significetur, qua dilutis peccatorum maculis anima in baptismi ornatur, Item innocentiæ, atq; integritatis, quam in omni vita baptizatus seruare debet; Deinde cereus ardens in manum traditur, qui ostendit fidem charitate inflamatam, quam in baptismi accepit, bonorum operum studio alendam, atq; augendam esse; Ad extremum nomen baptizato imponitur, quod ab aliquo sumendum est, qui propter excellentem

a Ang. ver. baptismus. 6. nu. 11.

b Fely. in c. sicut. de iudais.

c Ang. ubi supra. nu. 12.

a. c. ij. de apof. c. non licet. c. qui bis. ca. eos quos. de consecra. dist. 4.

b. d. c. ij. de ap. post.

c. l. i. c. ij. c. ne sanctum baptis. iter.

d. ca. ij. de baptis.

e. e. parulos; c. placuit. de consec. dist. 4.

f. c. presbyteri s. quid ergo. ad si. dist. 68. gloss. in d. c. ij. ver. rebaptiz.

tem animi pietatem, & religionem in sanctorum numerum sit relatus, quo & nominis similitudine ad virtutis, & sanctitatis imitationem excitetur, eius que patrocinio implorato ad salutem animi, & corporis adiuvetur. Gentiliū vero nomina christianis imponi sanè impium, & à christiana religione alienum videtur, quæ omnia Catechismi ordinem imitati sic perstrinximus.

134 Baptismi sacramentum, cum (vt diximus) characterem animæ imprimat, iterandum non est, ne frustra gratia primo loco data, aut satis fuisse non videatur, & cum in baptismo Christi mors, & sepultura significetur, ac referatur, a postolo quidem dicente, Consepulti enim sumus cum illo, per baptismum in mortem, Christus vero semel mortuus est, & sepultus, hinc si quis baptismum bis acciperet, significare Christum bis mortuum videretur, adde etiam, quod cum baptismus sit quadam spiritualis regeneratio, consequens est, vt quemadmodum naturalis virtute semel tantum generamur, & in lucem edimur, cum reperi vterus non possit, sic & vna sit spiritualis generatio, vt ait Catechismus. Qui igitur sciens baptismum iam semel baptizato contulerit, vel, qui cum baptizatum se non ignoraret, baptismum iterari fecerit, is, vt olim quoque dictum est, Irregularitatem incurrit, vbi imò, & 138 legibus Casareis acerrime vindicatur, cum episcopi aliquem bis baptizatos sacerdotio priuentur, & ipsi baptizati capite mulcentur.

Quinque sacros. Synodus Triden. Canone 1. eiusdem tituli Sess. 7. sanxit, vt, si quis dixerit, verum, & rite collatum baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negauerit, cum ad penitentiam conuerterit, anathema sit.

139 Quod si dubitetur, an quis baptizatus sit, vel ne, vt in expositis infantibus sæpe euenire solet, & his, qui ex barbarorum prouincijs ad nos allati sunt, poterit ei baptismus hæc verborum forma conferri, videlicet, si baptizatus es, te non rebaptizo, sed si nondum baptizatus es, Ego te baptizo, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, b. Catechismi autem testibus constare oportet, aliquem esse baptizatum, vbi ipse per ætatem idoneus non est, de traditis sibi sacramentis respondere, nec permittendum, vt scrupulosa, nimisque trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione primari, si si baptizatus iam alia vice fuisset, licet nullà de hoc testimonium esset, baptismum posteriore nihil prioris accessionis fieret, neque alius character. denuò imprimeret, & hæc tamen baptizandi forma sub conditione, si si baptizatus non est, vt quis non debet, nisi prius diligenter examinatione facta, dubium adhuc restet, an baptismum susceperit, vel an ritè susceperit, vt catechismus ipso edocemur qui etiam Catechismus instruit, si si debita materia quidem & forma in baptizando seruata sit, reliquæ autem ceremoniæ omisissæ, quod semel actum fuit, repetendum non est, nisi sacrilegium committere, & notam irregularitatis incurrere velit, quod verò omisissum fuerit suppleendum erit.

Non promittendum est, an hunc baptismum Christi, de quo egimus, & vtimur, fuisse baptismum Ioannis, quod hic Christi baptismus significatur, & populus ad ipsum baptismum Christi preparabat, & quo baptismum Christi manifestatus est, & nostri baptismi consecrata materia fuit. aqua, dicitur e contra mundissimæ carnis Do. vim regenerandi accepit, ex quo pariter baptismum Iudæi sensim à circumcissionis consuetudine reuocari ceperunt, vt Cardinalis Aræceli, cap. 8. de sacramento baptismi, hæc disertè edidit. si si eius baptismi hæc fuit forma, vt plerique putant. Ego te baptizo, in nomine, i. in fide venturi, alij verò nulli verborum formæ adstrinxisse Ioannem se existimant, vt Cardinalis Aræceli, in cap. 7. eiusdem tituli de sacramento baptismi, alijs vocatis sacros. Theologiæ optimis auctoris tradit.

140 Quod autem hoc Ioannis baptismum ablutum fuerant, baptismum Christi nihilominus baptizandi erant, tamen si trinitate fidem haberet, nec totam in eo baptismum Ioannis spem suam locaret, sed ad baptismum Christi eam referrent, illo enim baptismum gratia non conferebatur, cum esset tantum preparatio (vt diximus) ad baptismum Christi.

141 142 143 144 145 146 147

SVMMARERVM.

148 quare nec ad salutem sufficiebat, que fuit ferè omnium, aut certe plurimorum Theologorum sententia, nempe Diui Thomæ, Diui Bonauenturæ, Scoti, Petri de Palude, & aliorum sententia, quamuis aliud Petro Lombardo magistro sententiarum visum fuit, qui bulldam rationibus, quas Cardinalis Aræceli in dicto capite octauo alijs relatis non inutilibus argumētis refellit, non admittens ipsius Petri distinctionem, an baptizati à Ioanne trinitatis si dem haberent, & se ad Christi venturi baptismum referrent, an secus, vt priores alio Christi baptismum non egerent, posteriores autem egerent, vtrolque enim pariter baptismum Christi indiguisse ait, quod ex Augustino in suo Enchiridio non obscure colligitur relato à Gratiano in titulo de consecratione capite, non regenerabantur, his verbis. i. non regenerabantur, vel renascebantur, qui baptizabantur baptismum Ioannis, sed quodam precurso illius ministerio, qui dicebat, Pateat via domino Christo, in quo solo renasci poterant, qui parabantur, huius enim baptismi est, non in aqua tantum, vt fuit Ioannis, verum etiam in spiritu sancto, vt de illo regeneraretur, si quis in Christo crederet, vnde & sacrosancta Synodus Tridentina Canone primo, de baptismum, Sessio. septimæ sic ait. Si quis dixerit, baptismum Ioannis habuisse eandem vim cum baptismum Christi anathema sit.

- 1 Confirmationis diffinitiones plures.
- 2 Confirmatio cur sic appelletur.
- 3 Chrisma cur appelletur.
- 4 Chrisma à quibus sic appelletur.
- 5 Forma confirmationis que sit.
- 6 Materia que sit confirmationis.
- 7 Chrisma an sit de substantia confirmationis.
- 8 Olei unctio necessaria est in confirmatione.
- 9 Episcopus est minister confirmationis solus.
- 10 Pontifex Max. an possit delegare potestatem confirmandi alijs, quam episc. .
- 11 Episcopus conferens confirmationem debet esse ieiunus.
- 12 Patrinus in confirmatione interuenire debet, & quare.
- 13 Patrinus vnus tantum interuenire debet.
- 14 Patrinus debet esse baptizatus, & confirmatus.
- 15 Patrinus in confirmatione esse potest, qui fuit in baptismo.
- 16 Qua ætate quis sit confirmandus.
- 17 Confirmati cur percutiantur alapa.
- 18 Confirmandi penitentes & confessi debent esse.
- 19 Item decet eos esse ieiunus.
- 20 Confirmationis faciendæ quod tempus.
- 21 Confirmationis locus.
- 22 Confirmationis effectus.
- 23 Confirmationem contemnens mortaliter peccat.
- 24 Concilij Trid. canones de confirmatione.
- 25 Confirmationis sacramentum iterari non debet.

DE SACRAMENTO Confirmationis.

Tit. III.

EPI T O M E.

Sacramentum confirmationis diffinitur, ac quæ sit eius forma, materia, & minister edocetur, & per consequens, an Pontifex Max. hanc potestatem alij, quam episcopo dare possit, & qualis esse patrinus debeat, qua ætate confirmari quis debeat, quo tempore, & loco, & qui sint confirmationis effectus, cum decretis Triden. Concilij.

QUEMADMODUM (vt diximus supra) baptismi sacramento renascimur, sic oportebat, aliquo nos alio sacramento augeti, & roborari, quod quidem ipso sacros. confirmationis sacramento efficitur, a est enim confirmatio, de qua nos in presentia agimus, sacramentum, quod ab episcopo cum certa verborum forma olei sancti chrismatibus lenitione, & signi crucis additione homini baptizato maiori in fante datur, gratiam, & robur animæ conferens, & in gratia accepta confirmas, & seu, vt Scotus diffinit, est unctio hominis viatoris aliquo modo consentientis.

a. c. mi. s. per frontis. de sacra mēt.

a c. nouissime, de consec. dist. 5.

b c. i. de sacramen. non itera. vbi dist.

b Cateran. sup. q. 72. par. 3. art. 2. S. Thom. Car. A. r. e. c. l. i. n. s. i. T. heol. o. g. in hoc ti. c. 19 in s. Coaru. li. 2. ca. 3. variat. resol.

d Paludat. & Duare. in d. q. 2. art. 2. Cardi. Turrecrem. in c. nouissime. de consec. dist. 5.

e d. ca. i. de sacra. non itera. Coaru. vbi supra. nu. 4. ver. quamobrem mihi. Card. A. r. e. c. l. i. n. s. i. in tit. de confirm.

f c. man. quoque. de consec. di. 4. c. si iuber. 26. q. 6. c. i. 8. per frontis. de sac. vnc. c. qua. do. de consec.

g gl. in d. c. man. quoque. ver. irritum. vbi Turrecrem. doc. in d. c. x. nu. 2. variat. resol. sil. ver. confirmatio.

h c. peruenit. vbi gl. dist. 95

tis, vel libero arbitrio numquam vsui, facta in fronte in figura crucis cum chrismate sanctificato, à ministro idoneo simul cum intentione debita inungente, & certa verba proferente significans efficaciter ex institutione diuina, ac conferens sicut alia sacramenta vnctione animæ per gratiam robotantem ad confirmandum cum constantia fidem Christi. † Confirmationis autem sacramentum appellatur, quia (vt diximus) fidem & Dei gratiam in nobis, & nos in fide patret, & gratia confirmat, sicque hæc nominatio effectum, & opus ipsum spectat, † apud vulgares autem chrisma appellari consuevit à materia chrismatis sacri, quod in hoc sacramento vngenda fronte adhiberi est necessarium, vt quod vocabulo etiam D. Augustinus vitur libro secundo contra literas Pitiliani capite centesimo quarto, quod nomen creditur ab ipsis Apostolis impositum, vt ait Cardinalis Aræceoli capite decimo huius tituli ex Dionysio.

Formas autem huius sacramenti sunt verba illa, videlicet, Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis: In nomine patris, & filij, & spiritus sancti, in quorum verborum prolatione inungendus est in fronte oleo chrismatis in modum crucis ducto.

Materia sacramenti huius est oleum, seu vt alij, Chrisma, cōfectum ex oleo & balsamo, vt per oleum quidem significetur, vnctum esse eum oleo letitiæ propter plenitudinem spiritus sancti, Balsamo autem propter maximam odoris fragrantiam, qua pollet, ac incorruptionem in eo existentem bonæ famæ, & charitatis, & munditiæ, integritatisque odorem, & significationem pbemus, vt post Theologos antiquos etiam Catechismus Romanus nouissime tradit, spiritus autem pulchritudinem hoc sacramento accipi hinc constat, quia accipitur septiformis spiritus, nempe, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilij, & fortitudinis, spiritus sciētiae, & pietatis, & timoris, ac cuius in rei signum, & osculo pacis pacto sacramento illum episcopus accipit.

Non tamen sic necessarium est in confirmatione chrisma, vt omnino absque

chrismate confirmatio irrita non minus reddatur, quam baptismus sine aqua nullus irritusque est, vnde chrismate omisso potest suppleri, non sic omilla in baptismo aqua, vt Caietanus docuit, cui & Cardinalis Aræceoli, & Coaruus ad stipulantur c. fulti Epistola decretali Innocentij Tertij posita in capite primo, tituli de sacramentis non iterandis, quamuis aliud opinati sint Paludatus, Durandus, & Cardinalis à Turre Cremata, d. qui sic in illa sententia obstinati fuerunt, nempe, & chrismatis oleum esse ad confirmationem necessarium, & de substantia, vt etiam prædictam Innocentij Epistolam in opinionem suam adducere, & quasi vi illata omnino trahere non formidarint, dicentes, sacramentum confirmationis illa in epistola idcirco non iterari, quia iterari id dicitur, quod factum tenet, at omisso chrismate, nihil actum erat, propterea non dici potest iterari. † Vnctionem quidem aliquam olei, licet non chrismatis, necessariam omnino ad confirmationem esse, nec sine illa sacramentum fieri, omnibus in confesso est.

Sacramenti huius confirmationis minister est episcopus, neque aliud vllum vnctionis sacramentum necessarium est ab episcopo ministrandum hoc excepto, quia & initio orientis ecclesiæ ab ipsis Apostolis, quorum loco nunc successerunt episcopi, ministrabatur, & quod etiam à Catechismo Romano expressum fuit, atque à Concilio Tridentino in sessione septima Cano. iij. huius tituli, in scriptis verbis dilucide cantum est, videlicet.

„ Si quis dixerit, sanctæ confirmationis ordinarium ministrum non esse solū episcopum, sed quemuis simplicem sacerdotem, anathema sit, † quod sanctè exaudiendum est iure ordinario (vt loquitur) recepta est enim sententia maioris partis doctorum consensus, quod Sum. Pontifex possit hoc munus, vel simplici sacerdoti mandare e quo pacto etiam interpretanda est beati Gregorij Ianuario episcopo scripta, „ quamquam & multi negarint, hanc Pont. Max. potestatem esse, quos Didacus præcatus nuncupat, atque ad cæteris omnibus præter episcopum dempta

pta est confirmationis sacramentum conferendi potestas, vt neque instante periculo deficiētibz episcopis possint presbiteri illud ministrare, quia tutius est omittere, quam ab his conferri, à quibus id conferri non licet, A Clericis vero alijs infra Sacerdotalem ordinem existentibus delegari non potest à Pontifice Max. hoc munus sacramenti confirmationis exhibendi constitutus, & audacius multi scripserunt, ex his ipsis, quibus in sacerdote superior sententia ambigua videbatur, quibus glossa, Innocentius, Butrius, & Abbas e idem de alijs clericis sacrorū ordinum, quod de sacerdotibus, vt huius delegationis capaces existant, proferre non dubitarint, quos frequenter tamen sententijs confutatos esse Didacus testatur, d. quare & audacius hi reselli poterunt, qui vel minoribus clericis, vel laicis quoque, ipsi hoc munus mandari posse tradiderunt.

Decet, vt episcopus, aliusque ex tradita sibi potestate confirmationem conferens ieiunus sit, excepto, quod infirmis, & morte periclitantibus sacramentū potest & non ieiunus conferre, & Sed & alius minister huic sacramento, quemadmodum & in baptismo, ad id solet, is nempe, quem patrinum vocant, qui doctoris, magistri, & lucis officij, & disciplina edoctus, & instructus, hæcque confirmationis loriam indutus possit in spirituale certamen, quod nobis cum carne, mundo, & diabolo continuum est, & cuius certaminis victori perenne, æterna gaudia in premium propolita sunt, audentius, & tutius descendens optatis spolijs ablati laudari, cum quibus patrinis, (vt etiam Catechismus docet) non minus spiritualis affinitas contrahitur, legitimum per nuptias coniunctionem impediens, quam cum sponsoribus, seu patrinis in baptismo intercedentibus.

Ideoque & ne in plures hæc affinitas effundatur, prohibitum est tam sacris canonibus antiquis, quam etiam à sacra Synodo Tridentina capite secundæ, Sessionis vigesimæ quartæ, ne plures in hoc patroni officium in confirmatione admittantur, quam vnus, siue vir, siue mulier. c. Et hunc qui-

dem oportet esse baptizatum, & confirmatum, ne inutilis, otiosusque, magister sit, qui non didicit, quod alios docere teneret, & profiteretur. Si tamē plures admissi in patronos eidem fuerint, omnes eadem affinitas spiritualis adstringet: i cui tamen rei eadem Tri dent. constitutione prouisum fuit. † Mos quoque olim in ecclesia Romana fuit, ne in confirmatione patrinus accederet, qui in Catechismo, vel baptismo iam idem officium præstitisset, sed hodie tamen hoc secus obseruari videmus, quia iidem ipsi, qui de baptismo lauacro aliquem susceperunt, eidem & in confirmatione assistere patrinum solent, quod nec canonibus tamen repugnat.

Omnibus autem baptismo regeneratis nullo sexus, vel conditionis habito discrimine conferendum est hoc confirmationis sacramentum, † A etatis tamen aliquam rationem habendam tradunt, nempe, vt maior saltem infante sit, hoc est septennium excesserit, qui confirmandus est, quod possit rei geitæ memoriam habere, & quid agitur, recordari, quia in fans, quicquid videt, ignorat, † vnde & in solita est consuetudo, vt leui alapa in faciem, ad recordationem facti, atque vt meminerit, se tamquam fortem athletam paratum esse oportere ad omnia aduersa iniusto animo pro Christi nomine ferenda confirmatus ab episcopo tangatur, imò & nonnullis visum fuit, ante annum duodecimum huic sacramento neminem aptum censeri, quorum tamen sententia nunquam probata fuit, At Catechismus Romanus docet, minus expedire, hoc sacramentum conferri, antequam pueri vsum rationis habeant, quare, si duodecimum annus non expectandus videatur, vsque ad septimum certe illud differre maxime conuenit, eo quia confirmatio ad salutis necessitatem instituta non est, sed, vt eius virtute optime instructi, & parati inueniamur, cum nobis pro fide pugnandum est, ad quod pugnæ genus pueros, qui adhuc vsu rationis carent, nemo aptos iudicari, Congruit etiam, † vt, qui adulta iam ætate confirmandi sunt, quò facilius sacramenti huius dona, & gratiam cō-

a d. c. quanto. de consec.

b Coaru. vbi supra.

c in d. c. quanto.

d Didac. vbi sup. silue. ver. confirmatio. q. 2. ad fin.

e gl. in d. c. manus. sil. vbi supra.

f c. vt episcopi. de consec. dist. 4.

g ca. non plures. de consec. dist. 4.

h c. in baptismo. ea. dist. 5. tit. vbi gl.

i c. si. de cogn. spiri. in sexto.

k d. ca. 2. sess. 24.

l c. in catechismo. dist. 4. de consec. silue. ver. confirmatio. ad fin.

m silue. vbi supra.

sequantur, non solum fidem & pietatem secum afferant, sed graviorum etiam peccatorum eos poeniteat, ac per te deat, presbyteroq; confessorio, ut veniam mereantur, rite fateantur, & ieiunij, aliisque operibus pijs hoc sacramentum praecedant. A

a c. vi. ieiuni. de consec. distinct. 4. Cath. chis. hoc tit.

b d. c. vi. ieiunij Catechism. ubi sup.

c sil. ver. confirmat. 5. ver. quarta potest.

19 Item ieiunos potius, quam paschos ad hoc sacramentum accedere oporteret, ut sacramento paratiores, aptioresque sint. B

20 Tempus sacramenti huius exhibendi nullum ineptum ceteris, etiam quod vigeat interdictum, c Solenni tamen religione, (ut ait Catechismus) in ecclesia Dei servatum est, ut in Penthecoste praecipue hoc sacramentum administraretur, quod hac die Apostoli maxime spiritus Sancti virtute roborati, & confirmati sunt, cuius mysterij recordatione confirmati ad mentem reuocare possint, eius, quod accipiunt, sacramenti mysteria quanta, & quanto opere observanda, verendaque sint.

21 Sic; quamuis non exigatur, ut vno magis, quam alio in loco sacramentum hoc, modo in dioecesi ipsius episcopi honesto loco conferatur, congruum est tamen, ut ipsa in ecclesia, quemadmodum & cetera omnia sacramenta detur, quamuis chrisma ipsi in Ecclesia omnino confici debeat.

22 Sacramenti huius effectus, & vis est piatorum characterem, quem animae imprimat, alium indelebilem post characterem baptismi, quia baptismi gratia

perficit, ex quo (ut diximus) efficitur, quod qui per baptismum Christiani effecti sunt, quasi infantes modo geniti infantiam illam christianitatis sacramentum exuti aduersus omnes carnis, mundi, & diaboli impetus robustiores fuerint, & eorum animus in fide omnino confirmatur ad confitendum, & glorificandum nomen Domini nostri Iesu Christi, unde & nomen accepit, quocirca, & si absolute necessarium ad salutem non sit, ut tamen fortior pugil efficiatur, dubium non est, necessarium esse, timo, & si quis illud se negligere ostenderit, peccatum morte aeterna dignum admittit, quod quidem ex eo deprehenditur, si, cum se confirmatum non esse intelligeret in adulta etate, nunquam se confirmari curasset, hinc & sacrosancta Synodus Tridentina Sessione septima, sub hoc titulo Sanxit, ut, Si quis dixerit, confirmationem baptismatorum otiosam carimoniam esse, & non proprium potius, & verum Sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam Catechesim quandam, qua adolescentiae proximi fidei suae rationem coram ecclesia exponbant, & Si quis dixerit, iniuriosum esse spiritui Sancto eos, qui sacro confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt, anathema sit.

25

24

25

Cum dixerimus, hoc sacramentum characterem imprimi, hinc consequens est, ut iterari posse non debeat.

AD AMPLISSIMUM ET RELIGIOSISSIMUM MVM CREMONAE

Episcopum

NICOLAVM SFONDRATVM

Regium Senatorem Mediolan.

OSTULAT mea erga te obseruantia ratio praesul religione, & erga Deum pietate plurimum conspicue, ne meum hoc inceptum, iam ad extremum praecipitans opus sine celebris tui nominis mentione ad finem deducatur; Gratum verè mihi summopere fuisse, si, dum hac elaborarem, me sic tibi vicinum, proximumque esse contigisset, ut de his tecum negocijs loqui sepe, & conferre licuisset: Spero enim, quod pro tua humanitate, & doctrina locupletius, pulchriusque exisset opus, nam tu, quae es in utroque iure, & sacris literis perita, iudicio, & usu, adde etiam erga omnes sinceritate, multorum fortasse certiozem, monitumque fecisses, quae non mediocriter potuissent ornamentum asferre:

Verum; cum propter locorum distantiam id facere mihi permillum non fuerit, has se cum vestes tantum gestabit, quas arcta pauperque Gazae nostrae suppellex suppeditare potuit, non sine spe tamen, maioris olim ornatus acquirendi. Tu verò, quod in incomptum; quod distortum, quod mancum in eo inueneris, si mihi id amice dignatus fueris significare, praeterquam quod rem liberali ingenio tulo, & moribus dignam egeris, nihil deinde mihi gratius conferre poteris gratiasque hoc nomine tibi immortales habebō, sed & (quod pro omnibus magis faciendum est) Deo placebis, hoc charitatis opus exercendo, scilicet riam erranti indicando: Curabo enim à te monitus distortum erigere, mancum redintegrare, incomptum, si poterō, nouo ornatu angere. Huic autem titulo potissimum; de Poenitentia, illustre nomen tuum praescribere volui, quod intellexerim, te hac materia cognitiōe altissimum oblectari; & magnam voluptatem percipere, teque valde accuratum, prudentemque in ea ostendere, quae cura nihil certè magis optimum Praesulem decet, quando quidem in ea omnis animarum nostrarum nititur salus. Eam igitur nos, prout Deus concesserit, tractabimus, quem tractatum, alijs Episcopatus negocijs, modo non vigeant, parumper sepositis, non grauatè ut quandoque legas valde opto, & rogo, cuique obseruantissimi clientis memoriam incundam ut serues. Vale.

DE POENITENTIA SACRAMENTO.
Tit. III.

E P I T O M E .

POENITENTIA materiam hoc ordine tractat, iuxta enim morem suum post breuicem sacramenti huius commendationem, poenitentiam diffinit, species eius declarat, partes, seu materiam ostendit, singulasque partes pleniore stilo prosequitur, & contritionem in primis discernens ab attritione, & utriusque effectus docens, deinde alteram partem, quae est confessio, assumens, eam diffinit, ac diuidit, confessionis utriusque tam specialis, quam generalis opus demonstrat: Postea, ut omnia, quae confessionem spectant, breuiter edisserat, quibusdam versibus sexdecim omnia complectitur, quae mox singula fufius declarat, praesertim circa qualitatem integritatis insistens, quam ex circumstantiis quoque desumpti ait, circumstantiasque ipsas tradit, multaque alia, de quibus ambigi potest, an confessionem scindant, sed & qualitatem illam non negligit, quae secretam esse confessionem desiderat, pluribus eam exemplis aperiens, quibus vel secreta esse dicantur, vel non. Deinde, qui confiteri teneantur, ac, quis sit huius sacramenti minister, seu ex ordinaria, seu ex delegata potestate, pluribus agens de Religiosis illis, quibus constitutione clementina quibusdam abhibitis cautionibus datum est, omnium illius diceccles, in quae morantur, confessiones audire, & tollere; Mox de his, qui delegatam habent in poenitentialibus Iurisdictionem, & an laico liceat fatentem in poenitentia sacramento audire, & soluere, an petenti licentiam subdito, ut alteri confiteri possit, sacerdos parochus concedere teneatur, post haec tertiam sacramenti huius partem, nempe satisfactionem sumit, quis eam arbitretur, & qualem esse oporteat, ac quotuplex docens, Ac denique magnum sacramenti huius effectum & opus patefacit.

SYMMA RERVM.

- 1 Poenitentia est secunda tabula in naufragio, & quare.
- 2 Concilij Tridentini canones de poenitentia.
- 3 Poenitentiae diffinitiones.
- 4 Poenitentiae plures species.
- 5 Poenitentiae tres partes.
- 6 Partes poenitentiae dicuntur etiam quasi materia poenitentiae.
- 7 Cur dicantur quasi materia, non proprie, & vere materia.
- 8 Peccata quomodo dicantur esse materia poenitentiae.
- 9 Contritio, quid sit, et quare sic appellatur.
- 10 Contritio imperfecta appellatur attritio.
- 11 Attritionis quis sit effectus.
- 12 Vera contritio quae.
- 13 Contritio vera quandoque operatur etiam ante confessionem.
- 14 Contritio non requiritur in singulis criminibus, sed sufficit in genere.
- 15 Contritio non est necessaria in peccatis uenialibus.
- 16 Confessio quid sit.
- 17 Confessio altera generalis, altera specialis.
- 18 Confessio generalis quae sit.
- 19 Confessionis generalis effectus.
- 20 Contritio vera de obliuio dari vix potest.
- 21 Contritus ex attritio fieri quis potest.
- 22 Confessio generalis criminum obliuio non est tanti, quanti specialis.
- 23 Confessio specialis quomodo fiat.
- 24 Confessio specialis multas cautiones desiderat.
- 25 Versus complectentes requisita in confessione.
- 26 Confessio quando dicatur simplex.
- 27 Humilis confessio esse debet intus et extra.
- 28 Pura quando esse dicatur confessio.
- 29 Fidelis confessio quae sit.
- 30 Frequens quomodo esse debeat.
- 31 Nuda quando sit.
- 32 Discreta quae sit.
- 33 Libens quae dicatur.
- 34 Verecunda quatenus esse debeat.
- 35 Fortis & verecunda quomodo discernantur, & se compatiuntur.
- 36 Integra ut sit, quid requiratur.
- 37 Secreta quando sit.
- 38 Lachrymabilis.
- 39 Accelerata esse qualiter debeat.

40 etc.

- 40 Accusans quando confessio dicatur.
- 41 Simpliciter non nitiatur narratione alius cuius facti pertinentis.
- 42 Confessor debet esse humanus in audiendo, & consolando.
- 43 Confessorem vocans domum suam non dicitur habere humilitatem, nisi sit Princeps, vel magnus prelatus.
- 44 Confitens, ut non noceat in populo, vel ut alicui placeat, an committat crimen mortale an faciat confessionem puram.
- 45 Confitens, ut placeat populo nec petens absolutionem committit crimen mortale.
- 46 Confessio petens absolutionem sub conditione si peccauit non est pura.
- 47 Confitens peccatum, quod non fecit, non facit confessionem fidelem.
- 48 Dicens se esse pessimum inter peccatores, licet non sit verum non tamen minus facit confessionem fidelem, si ex scrupulo magno conscientiae id dicat.
- 49 Nec qui ob partem turriorem peccatum veniale accusat tamquam mortale.
- 50 Confessionem integram faciens uni, cum alteri per simulationem imperfectam fecisset, an dicatur fecisse confessionem fidelem.
- 51 Peccatum mortale non est, optare alijs esse in bona existimatione.
- 52 Frequentatio confessionis non est de precepto sed de consilio, nisi in paschate.
- 53 Frequentatio confessionis dicitur pluribus modis.
- 54 Frequentatio in consistendo sapius idem delictum semel commissum.
- 55 Confitens sepius idem delictum non caret merito largiori.
- 56 Confitens pluribus idem delictum plures patronos lucratur.
- 57 Confessio frequentata mereri potest remissionem omnis poenae.
- 58 Frequentatio confessionis propter frequentationem peccati.
- 59 Confessionis iteratio utilior, si fiat nominatim.
- 60 Confessio generalis omnium delictorum, quae solitus est confiteri non improbat.
- 61 Frequentatio propter noua peccata commissa.
- 62 Peccato commisso an debeat statim confiteri.
- 63 Peccatorum cita confessio utilissima.
- 64 Casus nonnulli, quibus confessionem differri periculosum est.
- 65 Nuda confessio dicitur, quae non est artificiosè composita.
- 66 Circumstantiarum enarratio pertinet ad integritatem, non ad simplicitatem confessionis.
- 67 Circumstantiae sunt partes facti seu negotij.
- 68 Discreta confessio pluribus modis dicitur.
- 69 Confessorem non idoneum eligens quod damnus sentiat.
- 70 Confessor bonus & doctus melius consolatur quam malus & indoctus.
- 71 Confessor qualis esse debeat.
- 72 Confessionem quare libentem esse oporteat.
- 73 Confessio dicitur libens, & si metu poenae canonicae fiat.
- 74 Verecundia qualis & quanta esse debeat in confessione.
- 75 Confessio debet fieri & exprimi uoce propria confitentis.
- 76 Confessio facta chirographo, & uoce aliena est inutilis.
- 77 Potest tamen recitari ex scripto.
- 78 Confessio fieri potest ex scripto ab eo, qui loqui nescit, vel non potest.
- 79 Nec absens confiteri potest per literas.
- 80 Confessio facta respondendo ad interrogationem sacerdotis ualet.
- 81 Confessio fieri non debet socio criminis.
- 82 Facta tamen consequi potest absolutionem, & quare.
- 83 Episcopus non absoluit simoniacum, cuius ipse participans fuit, & quare.
- 84 Modus inducendi poenitentes ad confitendum peccata, quae erubescunt fateri, vel quae non sunt recordati.
- 85 Integra ut fieri possit confessio, quid permittendum.
- 86 Excusio diligens peccatorum non est carnificina.
- 87 Peccata etiam contra ultima praecipua decalogi sunt consistenda, etiam occultissima.
- 88 Circumstantiae peccati sunt consistendae.
- 89 Canon concilij Tridentini circa integritatem confessionis.
- 90 Venialia peccata non sunt necessariè consistenda.
- 91 Venialia peccata quibus modis remittuntur.
- 92 Venialium peccatorum confessio utilis est.
- 93 Confessio integra esse potest etiam sine confessione uenialium.
- 94 Circumstantiae peccati quomodo perpendendae, & unde sumendae sint.

95 Cir-

- 65 Circumstantiæ à persona.
 96 Circumstantiæ à re.
 97 Circumstantiæ à loco & tempore.
 98 Circumstantiæ à causa.
 99 Circumstantiæ modi cum modestia enarranda sunt.
 100 Frequentatio non dicitur proprie circumstantia sed peccatum.
 101 Numerus vicium exprimendus eo modo, quo potest exprimi.
 102 Circumstantias non dicens nullum fructum percipit ex confessione, sed peccatum committit.
 103 Confessio non est iteranda, & si post examinationem conscientia aliquod crimen oblitus sit.
 104 Confessus peccata illis omiſſis, quæ sunt reservata Sum. Pont. vel Episcopo an dicatur fecisse confessionem integram.
 105 An teneatur fateri omnia delicta illi, cui fateri debet casus reservatos.
 106 Que forma servetur ab his, qui peccata sibi reservaverunt, quando aditi sunt pro solutione.
 107 Secreta confessio in quibus, & quomodo esse debeat.
 108 Quare ordinatum sit, ut secreta sit confessio, & quo invè.
 109 Confessione præsens nemo esse debet præter confitentem, & confessarium.
 110 Sacerdos non debet plures simul eodem tempore audire in confessione etiam per ludibrium.
 111 Plures confessarii intervenire possunt eodem tempore si penitens velit.
 112 Absolutio tamen danda est ab uno solo.
 113 Pœna eius, qui confessionem revelavit.
 114 Exempla aliquot, quibus aliquis dicitur prodere confessionem.
 115 Confessionis sigillum aperiri non debet etiam mortuo confitente.
 116 Etiam laici, & femine, & qui illicitè confessionem audierunt, proflare non debent. (debent.)
 117 Etiam peccata venialia enuntiari non debent.
 118 Neque circumstantiæ peccati solè enuntiari debent.
 119 Sacerdos non debet manifestare peccatum alienum, etiam quod aliis non possit suum plenè confiteri sine prodicione alieni.
 120 Vno casu tantùm manifestari possunt aliena peccata.
 121 Confitente licentiam dante potest eius peccatum à confessore manifestari duntaxat
- modò sine scandalo.
 122 Causa vitandi scandali non est sufficiens detegendæ confessioni sola.
 123 Neque etiam quod penitens absolutus non fuerit.
 124 Papa non potest cogere, vel licentiã dare confessionem detegendi.
 125 Dicens, se nolle alicui nocere dare in electione, quia dignus non sit, non dicitur detegere confessionem licet sibi sit confessus.
 126 Neque etiam, si expressè resistat ei.
 127 Nec, qui id dicit, quod etiam aliunde intellexit, quàm ex confessione.
 128 Nec is, cui aliquid delictum est secretò sine absolutionis sacramento, licet sub confessionis titulo.
 129 Revelans aliquid sacerdoti sub sigillo confessionis, ut anima sua consulat, quamvis non petat absolutionem, tamen debet tenere secretum.
 130 Delictum patrandum in confessione detestum, an debeat, vel possit detegi.
 131 Animum habens patrandi delictum nõ dicitur penitens, nec poenitentia sacramentum exercere. (casu)
 132 Sacerdos cautus quid agere debeat hoc crimen proditoris contra patriam intellexit in confessione, an regi possit.
 134 Delictum patrandum contra se ipsum an sacerdos revelare possit, ubi aliàs evitari nequeat.
 135 Matrimonij impedimentum in confessione intellectum an revelari possit.
 136 Quid in matrimonio contracto.
 137 Abbas an possit monachum ab officio removere, quem didicit ex confessione indignum.
 138 Confessor meus an debeat in confessione me interrogare super peccato, quod ex alterius confessione intellexit.
 139 Confessor non debet vitare excommunicationem, de cuius excommunicatione intellexit per confessionem ipsiusmet excommunicati.
 140 Pollutio ecclesie secreta intellecta in confessione an detegi debeat Episcopo ut reconcilietur.
 141 Quæ in peccatum non cadunt, nec circumstantiam peccati, possunt enuntiari, licet in confessione intellecta sint.
 142 Peccatum si reperitur reulatum, an presumatur reulatum à confessore.
 143 Poenitens non debet alicui revelare peccatum, quod confessus fuit, nec poenitentiam

- tiam sibi impositam in confessione.
 144 Lachrimabilis quomodo esse confessio debeat.
 145 Confessio ficta non est lachrimabilis.
 146 Confessio ficta quandoque habet aliquid attritionis, quandoque nihil.
 147 Acceleratio confessionis est de consilio non de præcepto.
 148 Casus aliqui accelerationem confessionis requirentes recensentur.
 149 Penitentia discretæ imposita à confessore acceptari, & impleri debet.
 150 Et præceptum tendens ad evitacionem peccati in futurum.
 151 Oblitus implere tale præceptum tendens ad evitacionem peccati, non tamen tenetur confessionem iterare.
 153 Confessor debet penitentiam commutare ei, qui non sperat se posse implere.
 153 Ipso autem confessore deficiente alius confessor etiam inferior commutare potest.
 154 Nisi prior confessor sibi reservaverit commutationem.
 155 Vel nisi crimen esset tale, à quo non posset secunduſ confessor absolvere.
 156 Penitentiam publicam nemo commutare potest, nisi se participata cum prior confessore.
 157 Penitentiam confessoris potest quis revocare, si malit expectare pœnã divinã.
 158 Cationes poenitentiales hodie non servantur.
 159 Canonès poenitentiales non spectant ad forum interius.
 160 Omnes doli capaces tenentur confiteri de iure divino semel in anno.
 161 Aetas ad confitendum non est certo annorum numero definita.
 162 Sacerdos solus exhibet sacramentum poenitentia.
 163 Quando hæc potestas data sit sacerdotibus.
 164 Tridentini Concilij canon de potestate sacramenti poenitentia.
 165 Absolutio sacerdotis non est nudum ministerium.
 166 Sacerdos quilibet potestatem absolventi in habitu non in actu.
 167 Inyſtitutio absolventi quandoque est ordinaria, quandoque delegata.
 168 Inyſtitutionem ordinariam qui habeat in poenitentibus.
 169 Familiars S. Pontificis confiteri debet summo poenitentiaro.
 170 Episcoporum & aliorum superiorum qui sint iudices ordinarij.
- 171 Episcopi alijque prelati etiam inferiores exempti possunt sibi eligere confessorem.
 172 Cardinales legati possunt sibi eligere confessorem.
 173 Cardinalis quilibet impetrare potest licentiam eligendi sibi confessorem.
 174 Papa est ordinarius confessor Cardinalium.
 175 Alij non possunt sibi eligere confessorem etiam extante consuetudine.
 176 Episcopus concedens facultatem eligendi confessorem non videtur etiam dare facultatem solvendi casus sibi reservados.
 177 Facultas eligendi confessorem alicui concessa à Sum. Pontifice quatenus intelligatur.
 178 Confessor ab aliquo electus ex potestate ordinaria quam potestatem habeat.
 179 Prelatorum inferiorum, & clericorum qui sint confessores ordinarij.
 180 Peregrinorum, & vagantium confessor quis sit.
 181 Peregrini & vagabundi possunt absolvi etiã à reservatis in casu necessitatis.
 182 Item ubi habuerunt licentiam peregrinandi.
 183 Peregrinationes sine licentia Episcopi cui confiteri debeant.
 184 Peregrini cur debeant petere benedictionem ab episcopo vel parocha antequàm discedant.
 185 Habitantes extra patriam sine animo ibi morandi cui debeant confiteri scilicet Mercatores scolares & famuli.
 186 Duas euales habitationes habens in diversis locis ubi fateri debeat.
 187 Principum secularium confessores qui sint.
 188 Episcopus urbis, in qua Rex regit solet, est confessor Regis.
 189 Imperatoris & Imperatricis confessores sunt eorum Capellani ex consuetudine vel privilegio.
 190 Penitentiaris ecclesie cathedralis positus ex decreto Concilij habet ordinariam iurisdictionem.
 191 Fratres predicatorum & minores habent potestatem ordinariam in confitendo.
 192 Forma data fratribus predicatoribus, et minoribus in audiendo confessiones ut admittantur. (presertim andi.)
 193 Electio eorum à quibus, fiat, & à quibus, sint.
 194 Forma prædicta non est necessaria.
 195 Presertim personaliter debent episcopo poenitenti

- 196 *Episcopus est extra suam diocesim existens potest dare licentiam religiosis audiendi confessiones.*
- 197 *Voluntaria Iurisdictionis est facultas dandi licentiam audiendi confessiones.*
- 198 *Episcopo ter requisito non dante licentiam audiendi confessiones religiosis iuxta formam petentibus censetur data ipso iure.*
- 199 *Religiosi accepta potestate audiendi confessiones ubi eam exercere debeant contra quos possint.*
- 200 *An possint absolueré casus episcopo reseruatos.*
- 201 *Religiosi assecuti licentiam audiendi confessiones prædicta forma non seruata non possunt absolueré, à casibus reseruatis episcopo quocumq; modo nisi aliud episcopus expresserit.*
- 202 *Confiteri potest religiosis, ut supra, assecuti licentiam non tenentur petere licentiam a suo parochiano, nec ipsi religiosis.*
- 203 *Constitutio Trident. circa religiosos deputandos confessionibus audiendis.*
- 204 *Delegatam Iurisdictionem in penitentibus qui habeant.*
- 205 *Laicus, an quandoque confessiones audire, & soluere possit.*
- 206 *Laicus soluere potest à peccatis uenialibus.*
- 207 *Parochus an debeat dare licentiam subdito confitendi alteri.*
- 208 *Nec querere debet, quò accedere velit.*
- 209 *Desiderium cognoscendi oues proprias non est sufficiens causa donegandi licentiam accedendi ad alios pro confessione.*
- 210 *Licentia tacita sufficit accedendi ad confitendum extra parochiam, ubi est consuetudo.*
- 211 *Parochus numquam rejicere debet subditum sibi uolentem confiteri.*
- 212 *Parochus nolens audire confessionem subditi sui censetur dare licentiam, ut possit alteri confiteri.*
- 213 *Satisfactio est pars tertia penitentiae.*
- 214 *Sacerdos confessarius arbitrari debet satisfactiois modum.*
- 215 *Satis facere, seu satisfactio quid sit.*
- 216 *Peccati dua sequelæ, scilicet pena & culpa.*
- 217 *Satisfactio cur non tollitur penitentia*

a. c. secunda.
de peniten. di.
ii.

- sicut tollitur baptismo.*
- 218 *Satisfactio qualis & quomodo imponenda.*
- 219 *Penitentia publica quando imponenda.*
- 220 *Parochus potest soluere omnia crimina non reseruata.*
- 221 *In articulo mortis lata potestas sacerdotis confessarij.*
- 222 *Confessor potest dare indulgentias in articulo mortis.*
- 223 *Satis facere quis potest pro alio.*
- 224 *Penitentiarum constitutus in Cathedrali.*
- 225 *Effectus penitentiae sacramenti.*
- 226 *Absolutionis forma.*

PARVM eset, in verbo, & aqua per baptismum regeneratum esse hominem, & confirmationis sacramento auctu, & roboratum, nisi etiam cura adhiberetur, quantum potest, maxima ut illis sacramentis quaesita gratia in custodiretur, ac perpetuo maneret, aut saltem ut amissa recuperaretur, tanta est enim nostra imbecillitas, & tam prona in peccatum natura (quod unusquisq; in seipso facile experitur) ut nulla re magis indigemus, quam firmamento aliquo, ueluti baculo, quo innixi casum uitemus, uel adiumento prompto, quo post lapsum, ubi is conringat, subleuemur, & sustentemur, horum autem alterum illa ipsa nobis praestant supra à nobis tractata baptismi, & confirmationis sacramenta, ut ostendimus, nisi ipsi nobis deesse, aut obesse uoluerimus; alterum uero penitentiae saluberrimo sacramento assequimur, quod remedium propterea optimi sanctissimiq; patres post secundam tabulam in naufragio accommodatissima uoce appellare consueuerunt, a nam quemadmodum passis naufragium contracta, qua uehebantur, nauis, una tabula apprehensa, cui tenaciter insistant, atq; haereant, salus reliqua, & una esse potest, ne profundo mergantur, sic Dei gratia, qua in patriam ferebamur, ob magnam peccatorum nostrorum vim in nobis quassata, solum unumq; penitentiae refugium superest, quo lenari possumus gratia in pristinum restaurata.

2. Hic post sacros. Synodus Trident. Sess. decima quarta sanxit, ut, si quis dixerit,

rit, in Catholica ecclesia penitentiam non esse uerè, & propriè sacramentum, pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis à CHRISTO Domino nostro institutum, uel qui sacramenta confundens, ipsum baptismum penitentiae sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo sacramenta distincta non sint, atque ideo penitentiam non rectè secundam post naufragium tabulam appellari, anathema sit. Hæc igitur penitentia est uirtus quidem, sed & sacramentum, nam & alia est penitentia, quæ est uirtus tantum, non etiam sacramentum, hæc sic distinxit Scotus, nempe, est absolutio hominis penitentis facta certis uerbis cum debita intentione prolatis à sacerdote iurisdictionem habente ex institutione diuina efficaciter significantibus absolutionem animæ à peccato. Hanc & nos sic audebimus, describere, uidelicet.

Penitentia est sacramentum, propter maximum ex delictis à nobis commissis dolorem, eorumque sacerdoti nostro ritè factam confessionem, & propositum, nulla deinceps peccata committendi cum pena ob ea iniunctæ implemento, & proximi satisfactione mediante absolutione sacerdotis nos Deo reconcilians, postquam patet, non de illa penitentia nos loqui, cum aliquid nobis displicet, quod antea placuerat, nulla habita ratione huius cogitationis bonumna, an malum fuerit, quæ penitentiae species, uel pessimis quibusque hominibus conuenire potest, nec de illa penitentia pariter, cum quis de scelere admissio, quod antea placuerat, dolorem non Dei, sed sui ipsius causa concipit, sed de illa, quæ & uirtus est, & sacramentum, quamuis enim is quoque uirtute non penitus careat, qui etiam sui causa ipsius peccata præterita deslet, ac detestatur, ea tamen uera demum uirtus est, cum ea nos cura præcipue angit, quia Deum offendimus.

Ex prædicta etiam nostra definitione colligi uides, penitentiam tres esse partes, uidelicet, contritionem, id est, dolorem illum inimum, quo alligimur, & cruciamur, dum ad men-

tem reuocamus, quam improbi, & imprudentes fuerimus, qui non metuimus DEVM ipsum tot bonorum ita largum datorem offendere. Item confessionem, qua sacerdoti peccata nostra nudamus, ut eorum solutionem media satisfactione assequamur unde & tertia pars sequitur satisfactio, quæ tam Deo, quam proximo à nobis læso præstatur.

6 Et hæc quidem tres partes simul etiam quasi penitentiae materia dici possunt, quapropter & Sacrosancta Synodus Tridentina in eadem Sessione, Canone quarto huius tituli sanxit, ut, si quis negauerit, ad integrum, & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in penitente, quasi materiam sacramenti penitentiae, uidelicet, contritionem, confessionem, & satisfactionem, quæ tres penitentiae partes dicuntur, aut dixerit, duas tantum esse penitentiae partes, terrores, scilicet, inculcos conscientiae agnito peccato, & fidem conceptam ex Euangelio, uel absolutionem, qua credit, sibi per CHRISTVM remissa peccata, anathema sit, hie uero tres actus, (ut Catechismus declarat) non idcirco quasi materia à sancta Synodo appellantur, quod ueræ materiae rationem non habeant, sed, quia eius generis materia non sint, quæ extrinsecus adhibeatur, ut aqua in Baptismo, & Chrisma in confirmatione, quatenus autem in penitente ad integritatem sacramenti, & plenam, ac perfectam peccatorum remissionem, ex DEI Institutione requiruntur, hæc ratione partes penitentiae dicuntur.

Item admonet idem Catechismus, quod ab alijs dictum est, peccata ipsa huius sacramenti materiam esse, nihil diuersum continere, nam quemadmodum ignis materiam ligna esse dicimus, quæ uero igni consumuntur, ita peccata, quæ penitentia delentur, rectè huius sacramenti materia uocari possunt.

De singulis igitur agendum est in præsentia. post Contritio (ut ab ea incipiamus uti illa, quæ præcedere debet) est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccan-

di de cætero, vt ipsa quoque sancta Synodus capite quarto Sessionis decime quartæ, & idem catechismus memorant, nomenque hoc accepit, quia corda nostra franguntur, & pœnitentia conteruntur, vt duritiem illam peccatorum amittant, quemadmodum res corporeæ, si cõsula fuerint, duritiem pristinam non retinent, quæ vox illius tantum doloris propria est, qui ex amissa Dei gratia percipitur, neque enim vllus alius dolor, vel ex parentum, & filiorum obitu, vel cuiusvis alterius calamitatis hoc nomine appellatur, interdum autem & compunctio, & scissio cordis in sacris literis vocatur, † quæ contritio quidem vbi imperfecta est, attritio appellari solet, † nec tamen ipsa quoque attritio sine officacia est, nam, & si, vel ex turpitudinis in peccato existentis consideratione, vel ex gehenna, & pœnarum metu, vt plurimum concipiatur, si tamẽ voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, donum Dei censetur, & spiritus sancti impulsus nõ adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, quod pœnitens adiutus viam sibi ad iulitiam parat, & quamuis sine sacramento pœnitentiæ per se ad iustificacionem perducere peccatorem nequeat, eum tamen ad Dei gratiam in sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit, vnde ex attritio quis contritus saepe efficitur. † Vera autem contritio, & propria non dicitur, nisi quis mortem, & pœnam quamuis subire, vel tenuissimam huius seculi potius, quam peccatum lætale admittere velit, quæ nõ minus alicui inesse potest, licet nec largis fletibus, nec suspirijs alto ex pectore ductis foras erumpentibus doloris intimum non declaret, modò re ipsa tacitus intra se doleat, & quem sentit propter delicta admilla, angorem sub corde premar. † Hæc cõtritio perfecta si ad sit, potest etiam ante confessionem reo talem à Deo gratiam impetrare, qua peccata ei omnia condonentur, quod tñ non sine sacramento confessionis voto perficitur, quare non tam contritioni ipsi, quam sacramenti voto, in quo illa includitur, hoc opus adscribetur, vt ait Synodus Tridentin. Sessione deci-

ma quarta, cap. quarto, de contritione, † non tamen necessaria est, vt quis hac contritione compungatur, singulorũ peccatorum enumeratio, modò hic animus sit peccatori, omnium, quotquot commiserit vniquam, peccatorum, ex animo vero pœnitere, nec † talis contritio remittendis venialibus peccatis necessaria est, vbi certum sit, ea esse venialia, nam, si dubitari posset, ne digna morte essent, æquẽ de his dolere, & compungi oporteret, ac cõpunctio in certis lætalibus desideratur. A Sed Catechismus docet, maxime hortandos, & monendos esse fideles, vt ad singula mortalia crimina pœnium contritionis dolorem adhibere studeant, quamuis horretur simul, nõ desperandum esse peccatori, simul atque ille se collegerit, & vniuersẽ peccata sua detestatus, quæ deinde alio tẽpore, si facultas erit, singula in memoriam reducere, ac detestari in animo habeat, ad dominum se conuerterit, quin Deus paterna charitate eum cõplexurus sit. Contritionis igitur beneficio, & munere adiutus peccator confessionem, alterã pœnitentiæ partem celebrabit, † quæ quidem confessio est peccatorum accusatio ad sacramenti genus pertinẽs, eò suscepta, vt veniam virtute clauis impetremus, a seu, per quam moribus latẽs spe veniæ aperitur, seu peccatorum detestatio. c. Ea; † duplex est, specialis, læc generalis, specialis illa est, qua singula peccata enumeramus, de qua mox agemus, † generalis est, quam initio præmittimus ante specialem peccatorum enumerationem, vel qua post singulorum peccatorum, expressionem, quæ menti succurrerunt, cæterorũ omnium, quæ recordati non sumus, generaliter veniam precamur, † quæ quidem confessio obliuorum veniam nobis impetrare põt, tamen si de his contriti non sumus (quandoquidẽ † vix cõtritio vera de obliu. d. esse potest) modò sumus attriti, † cum, vt diximus sup. ex attritis fieri contritos posse verum sit, † quæ tamen obliuorũ criminum generalis facta confessio tanti non erit, quanti specialis confessio, cū nec tantum meriti, nec tantum veniæ asequatur. a

Confessio

Confessio autem specialis, de qua nobis 23 susceptus est sermo, † sit singulorum criminum exacta & diligenti enumeracione, ea; † vt fructuosa sit, ac ritẽ, & rectẽ vt facta dicatur, multis cautioib. indiget, quas sexdecim beatus quidẽ 24 Thomas collegit, A quibusdam vestibus, quamuis nõ admodum numero metrorum seruato, complexus ceterique omnes, quotquot ferẽ de hac materia scripserunt, eidem vestigijs insisterunt, quos versus, licet à sexcentis iam authoribus recitati sint, non tamen quoque non pœnitentibus, eos hic inseruisse, vt fastidium alios libros aduendi, quantum possumus, lectoribus auferamus. hi sunt infra scripti, vt 25 † Sit simplex, humilis, confessio, pura, si delis, Atque frequens, nuda, discreta, liberis, vercupida (rata Integra, secreta, lachrimabilis, acoelestis, & accusans, & sit parere parata. 26 Simplex † quidem esse debet, hoc est, nõ duplex, nullam rem extraneam, neq; obcuritatem, & verborum inuoluerũ vel generalitatem inmixtam habens, sed talis, vt sacerdos discernere possit, an venia, an morte dignum sit peccatum. † Humilis verò non minus intimo ex corde esse debet, quam foris a cõtibus apparentibus sese talem sacerdoti ostendens, quorum prius prestabit, si quantis peccatorum miserijs, & quanta infirmitate iaceat, ac decumbat, ad mentem reuocari, alterum signis exterioribus, scilicet, genua flexẽdo, armorum genus omne pcul abijciendo, caput nudatum gestando, nullam in veltibus pompam, vel fastum ostentando, & omnem denique elationis speciem exuendo, non in vestibus, & ornamentis, cultu; corporis tantum, sed etiam in verbis, & gestibus, p sunt enim hæc non parum submissi animi exteris actibus collecta indicia, quamuis vsquequaq; necessaria omni nõ dici non possint. † Pura erit confessio, si nihil impertinens, nihil quod alium tangat, vel ladat, secum adduxerit, rectaq; intentione fiat. † Fidelis vt sit, veritas imprius colenda erit, mendacijs omnibus reiectis. † Frequens autem si fuerit confessio, i. si peccata fatenti quis crebro assuescat, multoq; ma-

gis, simulatq; in illud prolapsus fuit, optime quidem is, secũ ager, animaq; salutem hoc pacto bene consulat, aut saltem eius generis peccatum, quod nunquam hactenus admisit, quando repetita iam toties peccata non ita promptẽ fateri velit, quamuis præcepto Cõcilij is non parere non videatur, qui, vel semel, i. in paschate resurrectionis passus fuerit. b † Nudam esse oportet confessionem. i. nullo velo operatam, sed apertam potius, vt facild peccatũ intelligi à sacerdote possit, eius; species, & grauitas honestis tamẽ, sobrijsque verbis declarata. † Discreta erit, q̄ debitis cum circumstantijs facta fuerit, & grauius peccatum sic fallafuerit, q̄ à leuiori facild secermi possit. Lu bens † autem confessio vndequaq; ve reor, q̄ non satis frequenter fiat, cum & is non libens penitus confiteri videatur, qui semel in anno tantum, idq; ne extra ecclesiam eijciatur, aut alio timore hoc sacramentum exerceat, nedũ is, qui absolute compellitur. † Verecũdia quoq; perfulum esse oportet, dum peccatum suum quis fatetur, ne vel letari, vel in peccato gloriari videatur, quæ tamen verecũdia tanta esse non debet, quæ veluti os pœnitenti obstruat, nec sinat, cum peccata grauiora aperire, quocirca, & si verecũda vt sit, desideretur, † fortis tamẽ simul etiam esse debet, ne timeat, aut erubescat loqui id, quod facere, & admittere non timuit, fortitudo igitur in lingua, verecũdia esse debet in pectore, gestu etiã ipso, & corporis compositione aliqua tenus demonstrata. † Integra non erit, nisi omnia peccata cum circumstantijs passus fueris mortem affectentia, quæ fueris recordatus, nec erit secreta, si alius exaudierit, vel cũ suis aliena quoque peccata prodideris, vel sacerdos, aut pœnitenti alij manifestarit, † nec lachrimabilis sipe contritione, vel attritione saltem, † neq; accelerata, nisi quã primũ lapsus fueris, statim resurgere à lapsu confessionis baculo attractus coneris, quod licet necessarium omnino ad salutem non sit, saluberrimum tamen id fore, nullus prorsus dubitat, † accusationem autem præsertim eget confessio, cum dixerimus, confessionem esse peccatorũ accusacio

a S. Tho. in 3. par. q. 87. art. pri. Nauar. in Summa. c. i. de pri. par. pœni. nu. 2 5. & seq.

b Catechif. in hoc tit.

c Augu. Grego. Sil. Catech.

d Antonin. in Sum. par. 3. ii. 14. cap. 18. in prin. Nauar. ca. i. nu. 34. de prima par. pœnit. Catechif. hoc tit.

e Sil. ver. conf. i. ad si. prin cipij.

a S. Thom. in 4. disti. 17. q. 3. ar. 3. & q. 4. Auto. i. 3. par. tit. 14. c. i. & 2. Sil. & alij in Sum. de pœni. Nauar. in ca. fratres. de pœni. disti. in. 5. & in Sum. c. ij. de pri. par. pœni.

b ca. omnis pœnitentis, sexus. de pœni.

nem, seipsum igitur, se inquam, non carnem, non mundum, aut Diabolum inculcare debet, quasi nihil ipse admiserit, exemplo primi parentis, qui totam culpam a se in mulierem conijcere, & detorquere conabatur, cum a Deo vocatus esset, potius igitur dicat, cum Davide: Ego sum, qui peccavi, & Ego inique egi, hinc ex institutione antiqua ecclesie solemus in exordio specialis confessionis culpam nostram ipsorum propriam bis & ter inculcare, dum generaliter peccata omnia fatemur, eorumque veniam a Deo precamur, & poscimus: postremo frustra haec omnia fierent, nisi paratus esset reus, quicquid ei confessarius sacerdos prudens ob peccata iniunxerit, facere, & implere, quod factis factio appellatur, quae est tertia (ut diximus supra) sacramenti penitentiae pars.

Et has quidem in confessione desideratas qualitates licet summis labris tegerimus, non pigebit tamen rursus eas, aut earum aliquas, ac ferè omnes paulò subtilius, & copiosius declarandas praemanibus sumptisse.

41 Quod enim in primis simplicitas confessionis quaritur, extraneaque omnia, ut summoqueantur, & nihil tamen ob erit, quin, si aliquid narrari opus sit, quò peccatum melius intelligatur, fieri id liceat, modò, quibusvis modis poterit, verbis explicetur, superfluis amputatis, & nec tamen sacerdos confessarius inhumanum se exhibere penitenti debet his audiendis, quamvis longius a proposito esse videantur, quae, vel consilio, vel consolatione egeant, etiam ipso in actu confessionis, ut, quò illis adiumento ipse esse poterit, seu re seu consilio, seu consolando boni patris officium explendo, sua ex parte non desit.

43 Humilis in confitendo is dici non poterit, qui vel agere fert, sacerdotem confessarium alteri prius, quam sibi aures praebuisse, & nec, qui sacerdotem confessarium dominum suam factus causa accersit, cum ipse ad eum accedere possit, nisi tanto in dignitatis fastigio emineat, quò dignitatis ratio id exposceret, vel saltem condonare, & pati videretur, ut in episcopis, aliisque viris ecclesiasticis episcopo superioribus, & Regibus,

44 alijsque magnis principibus secularibus. Pura non est confessio ad alium finem, & ad peccatorum veniam impetrandam facta, ad quem finem instituta est, sed forte, ut ne in populo notetur, & vel, ut praelato suo, aut domino placens aliquid ab eo beneficium hac simulatio ne assequatur, aut magis, si malo proposito hoc egerit, ideoque, si huiusmodi in confessione absolutionem petierit, nulla erit confessio, & ipse crimen morte aeterna dignum admittet, propter iniuriam, quam sacramento facit, eius finem pervertendo, cum finis ipsius debeat esse spes veniae, ut Silvester censuit, cui tamen Navarra a non consentit, nisi homo ille, dum sacramentum hoc celebrat, pluris vanam gloriam, & humanam existimationem ex eo resultantem faciat, quam sacramentum ipsum, quòd si, ut populum fallat, eique ut persuadeat, sacramentum se confessionis exercere, nec tamen absolutionem petat, is quoque mortem sibi parit, non eo, quòd confessus fuerit, sed quòd noluit penitere, & absolutionem consequi. & Purae quoque exigitur ex hoc confessio, si conditio rei iungatur, nec (quod multo imperiti faciunt) petatur venia, & solutio delicti, si illud commisit, cum nihil certi ponat, vel statuatur conditio.

45 Fidelem confessionem fecisse non dicitur, non is tantum, qui illas circumstantias praeterit, quae delicti gravitatem augent, vel qui extenuare peccatum in confessione studet, & verum & is, qui certum aliquod scelus se admisisse ait, quod tamen re vera nullum admisit, graue enim hoc crimen est, se ipsum iniuste accusare, & grauius forte, quam, si alterius in damnum accusationem fallam diceret, quantum vnusquisque sibi ipsi carior, quam alter esse debet. & Si quis tamen menculosus, & conscientiae suae puritatis studens, omnium se mortalium pessimum peccatorem nullo certo delicto expresso, sed generaliter sacerdoti confessario dixerit, & vel crimen veniale, de quo ambigebat, vtrum ex grauioribus esset, tutiorem partem eligens, vti laetale exposuerit, non creditur demereri, sed mereri potius.

An

50 An vero fidelem confessionem is fecisse dicatur, qui postea grati alicui, saturo, & spectatae vitae sacerdoti leuia omnia peccata fatetur grauioribus. omisit, ut illi, & alijs eius amicis in bona existimatione haberetur, cum prius alij facilius venia sacerdoti itegre peccata omnia factus fuisset, non leuis est quaestio, quae Siluestro, & Nauarro disidij causam dedit, a si quidem Silue. hoc peccatum venia dignum non censet, contra vero Nauarr. veniam posse mereri ait, nisi ad malum finem haec simulatio facta sit, & optare autem bonam in opinione esse, & haberi, malum non putat, neque hypochrisim, imò & quandoque bonum, & necessarium hoc esse, atque ex hoc mereri posse Nauarr. existimat, quod verum credo, nec aliter loqui Siluest. voluisse opinor, vbi .n. Siluester peccatum mortale hanc speciem statuit, de illo factum fingit, qui amico, & familiari suo enormis indulgentiae causa, quam in eo sapiens expertus est, delicta sua fateri conseruit, quae res nullam contritionis, magnam aut hypochrisim significationem praebet.

51 Frequens vbi sit confessio, magnum proculdubio adiumentum penitentiae apponit, & quis Concilium Lateranen. necessitatem confitendi semel tantum in anno imponat, v imò & nonnumquam praecipit, vbi frequenter, & frequentatio autem sacramenti huius potest pluribus modis dici, & vel, quia illud idem peccatum in specie, & numero, quod alijs confessus fuit, licet amplius non iterauerit, posteaquam absolutionem consequutus fuit, iterum tamen, atque iterum huic, & huic sacerdoti sacramentum hoc exercendo confiteri cum iuuat, quò magis forte conteratur, maioremque gratiam lucretur ratione opprobrij, & pudoris, quem facilius confitendo suscipit, & quod factum certe, si conscientia tranquilla. i. ne credat, priorem confessionem infructuosam esse, & eo, quem diximus, modo fiat, merito non caret largiori, c quantum. n. quis pluribus confitetur in spe veniae criminis sui turpitudinem (ut ait August. in libro De Pœnitentia) tantò facilius remissionis gratiam assequitur,

56 & cum oēs eos, quibus confessus fuit, sacerdotes sibi apud Deum patronos, &

57 oratores lucretur, & haec iterata confessione, propterea illud etiam lucri percipere potest, ut propter magnam contritionem, quam habet, non solum culpa, sed & poena omnis purgatorij temporaria, vel tollatur, vel minuatur, v nulla tamen cogit, ea confiteri, vel diuina lex, vel canonica, nec fieri lex vlla potest, quae ad hoc obliget.

58 Altero modo contingere potest frequentatio, quia forte ad vomitum quis, ut canis rediens, quae olim admisit peccata, & quorum semel in penitentiae sacramento solutionem habuit, rursus pluries patrarit, qui certe nihil melius faciet, quàm ea quamprimum confitendo, quoties ea admiserit, & si pluries in mese, vel etiam die, nedum anno recidua uerit, sic. n. fiet, ut rubore tandem confusus ea euitare discat, & assuescat, praesertim, si eidem semper sacerdoti ea fateatur, & quapropter necessarium est, ut ea exprimat nominatim, licet confessarius sacerdos, ad quem accedere solitus est, eorum notitiam habere possit, & si quis eidem ipsi ordinario, & confueto sacerdoti, qui meminit peccata sua, aut saltem penitentiam recordatur, in confessione aliquod graue peccatum ob verecundiam aperire noluerit, potest illud solum fateri eidem praemissa generali confessione, nec minus dicitur integram confessionem, ex hoc plenam, legitimaque; fecisse nec tenetur peccata singillatim omnia fateri Si vero alij sacerdoti fateatur, omnia erunt necessario nominatim exprimenda, & quoties ad ea redierit, fatendum.

61 Tertio modo frequentatio confessionis contingere potest, cum nouis peccatis lauciu se quis sentit, quia in specie contingit dubitari, & is teneatur ex praecipuo ea quamprimum fateri, an possit vlt; ad quadragesimam differre, qua de re in qualitate accelerationis tractari solet. At, certe Catechismo ad monemur, & nullam rem fidelibus a cledò curae esse debere, quam, ut frequentanti peccatorum confessione animam studeant expiare, & namque vbi aliquis mortifero scelere urgetur, nihil ei magis salutare esse potest, ob multa, quae impendent, vitae pericula, quae statim peccata sua confiteri, nam, ut

Sf 3 sibi

a Nauar. vbi supr. & Sil. q. 6. in si. & idem Nauar. de pe. quinque. ca. 29. ver. septimo, qui confitetur. nu. 40.

b c. omnis vtri usque. de peni. & remi.

c c. quem penitet. de peni. dist. i. vbi glo. in ver. facili.

d Abb. in ca. nisi. s. de adul. de iud. Nauar. in d. c. quae penitet. & in d. c. 21. s. d. qua. praecipit. confit. semel in anno.

e S. Th. quod. i. q. 12. Palud. in 4. dist. 17. q. 15. Nauar. in s. c. quo mo. iter. sit confess. nu. 1. et c. fratres. nu. 30 de peni. & c. si. nu. 3. de peni. Adrian. de conf. q. 5. eo. 3.

f S. Tho. in 4. dist. 22. Silue. ver. confiss. i. q. 3. Ant. par. 3. tit. 14. c. 19 §. 4. Nauar. c. 8. quib. in casibus iter. sit confess. ad si. n. 16.

sibi quisque diuturnum vitæ spatium polliceri queat, turpe est, cum in eludis corporum, aut vestium fordibus, tam diligentes simus, non eadem saltem diligentia curare, ne animæ splendor turpissimis peccati maculis oblescat, & multò magis, quoties mortis periculum imminet, quod bellum ingressuris, vel periculosam navigationem, vel in loco ab Epidemia devastato existentibus, vel mulieribus partui proximis contingere solet. Item ubi re aggrediamur, quam impurum hominem tractare nefas sit, puta administrare, vel percipere sacramenta, vel, cum nos conscientia stimulat, ne aliqd peccatum in confessione omiserimus obliuione.

- 65 Nudā autem esse oportere, & quasi veste detracta confessionem, quid sit, eleganter Catechismus declarat, coniungens tamen hanc qualitatem cum simplicitate, talisenim esse dicitur, si aperta fuerit, non artificiosè composita, ut à nonnullis fit, qui potius vitæ suæ rationem exponere, q̄ peccata confiteri videntur, at eam confessionem esse oportet, quæ nos tales sacerdoti aperiat quales nos ipsos nouimus, certaq; p̄ certis, ac dubia pro dubijs demòstret, q̄ si, vel peccata non recensentur, vel alieni à re, quam tractamus, sermones inferuntur, perpicuum est (inquit catechismus) confessionem hac virtute carere. Verùm fad hanc qualitatem pertinere aliqui putant, circumstantias, quas peccatorum enarrare est necesse, sed eas Ego integritati potius tribuendas putarem, cum plenè & integrè exposuisse rem non videatur, qui circumstantias omittit, † quandoquidem & circumstantias partes facti, & negocij esse constat, his enim factum vnum ab alio distinguitur, ac separatur.
- 66 Discretam f confessionem alij in eligendo sacerdote, cui crimina aperienda sint, alij in discernendis reatibus mortiferis à leuioribus, consistere volunt, alij in modestia criminibus nudandis sacerdoti, ne vel hoc modo effutiant, ut factum, & superbiam hoc quoq; in actu ostendant, vel tam procacibus, & impudicis verbis proferant, ut nulla videantur peccatorum pœnitentia cōtristari, & dolere, & verbis illis ne pos-

a Nauarr. in c. 21. num. 49. de pœce. eccl.

b d. ca. omnis vtriusque.

sit ipsius sacerdotis animus quasi titillado prouocari, dum carnis fortè libidinè reus fatetur, & quasi actam rem verbis ipsis iterum agit.

† In eligendo igitur sacerdote, si quis minus diligentia adhibuerit, q̄ deberet, nec idoneum vndequa; virū que fieri, cum posset, hoc damni sentiet, q̄, si consilio eius errorem aliquem admiserit, nulla exculatio eius accipiet, cum idoneum hominem adire debuisset, à quo, si malum consilium accepisset, excusari posset, † deinde satis notum est, aliter cum viro docto, & iusto agi, q̄ cum imperito, & malo, cum ille & consulere, & solari, & motus sedare optet, ac sciat, quod alter præstare nescit, nec curat, p̄pterea & catechismus increpat, magna; contentione admonet, † cuius maximo studio curadum esset, vt eum sibi sacerdotem deligat, quem vitæ integritas, doctrina, prudens iudicium cōmendat, qui, & quantum in officio, cui præest, ponderis, & momenti sit, & quæ cuique sceleri pœna conueniat, & qui vel soluendi, vel ligandi sint, optimè nouerit, quæ, vt sacerdos præstare possit, non vulgaris scientiæ esse debet, vt peccata inuestigare, & ex varijs peccatorum generibus quæ grauiora, quæ leuiora sint, pro cuiusvis hominis ordine, & genere iudicare possit.

Lubentem, † id est, vltro & sponte factam cōfessionem præcipue esse oportet, cum. n. sine contritione, & intima cordis pœnitentia hoc sacramentum inefficax sit, cui dubium, non pœnitentiam illam ex intimo cordis affectu, qui non propria, meraq; ipsius voluntate ductus ad hoc sacramentum accessit, sed tractus potius, & quasi vi illata, impullus hinc, si quis metu verberum, vel offensæ patris, aut Domini tantum peccata fateatur, alioqui ea nequaquam confessurus, non rectè is dicitur, sacramentum hoc A exercuisse, † non tamè minus ei profuturum opinor, qui nō alio metu adductus, q̄ pœnæ Concilij Lateranensis, ne videlicet ab ecclesiæ ingressu viuens arceatur, & moriens christiana sepultura careat, sacramentum exercuerit, quorsum, n. hac pœna

b imposita concilium Lateranens. b ad confitendum nos adducere enteretur, si

si acceptum hoc modò sacramentum fructus nihil nobis deinde afferret?

Sed illa tamen confessio, lubenti animo facta mihi omnino videri non potest, ubi plures, vel tanti bonam apud homines exultationem, quam sacramentum ipsum faciat, vt Nauarrus quoque ait cap. vigesimo primo, nu. 40. de quinque præceptis ecclesiæ.

74 Verecundia; verò, & rubore ingenuo quamuis suffusum esse deceat reum, ubi ad sacerdotem nudaturus crimina sua accedit, in qua verecundia salus sepe esse potest, qua verecundia etiam vitandum est, in explicandis rebus modestè, vt ne superfluis nimiam, scilicet verbis agatur, sed his tantum, quibus peccata naturam explicari oportet, non tamen tanta esse debet, quæ labijs sic obicem ponat, ne solui possint patefaciendis erroribus, vt supra diximus, at tanta quidem cura adhibetur, ne sine hac verecundia peccator hoc sacramentum exerceat, † vt propterea voce, & lingua propria manifestare suos errores sacerdoti debeat, si possit, nec satisfacturus credatur, & † si chirografo proprio exaratos sacerdoti legendos errores tradiderit, vel organo, & medio alterius personæ ea exponat, † non tamen improbandus est, qui memoriæ suæ non hñdens, ne quod peccatum in confessione eum prætereat, scripto proprio omnia complectitur, quæ deinde propria voce ex illo scripto sacerdoti recitat, a imò potius laudandus est, † neque eum reiiciendum puto, qui cedula criminum legendam propterea sacerdoti offert, quia ipse fari non potest, aut nescit ea lingua proferre, quæ

75 sacerdos confessorius a vitur, † abientem verò per literas, aut per nuntium peccata confiteri non licet, quia occulta, & secreta esse hoc pacto confessio non potest, quod præter Theologos, & summissas Iuris Canonici Catechismus quoque edocet, quatenus tradiderunt Richardus, Hadrianus, Caietanus, Scotus, Didacus Coarru-

76 uias, nec murum teneri, si nolit, delicta sua scripturæ etiam manu propria factæ, licet scribendi sit doctus, mandare, & sacerdoti legendas offerre; sed teneri quidem signis, & nutibus, &

77 quibus potest, clarioribus significationibus delicta sua aperire. c

78 Item, licet rectus consistendi modus, ac pudori injiciendo magis aptus sit, quòd reus vltro & sponte sua etiam à sacerdote non de singulis rogatus crimina sacerdoti aperiat, si quis tamen seu pudore detentus, seu, quia criminibus suis colligendis, & ordine enarrandis, (quod multis contingit) aptus non est, malit, sacerdotem à se percunctari, & ipse ad singula respondere, non perperam dicitur, sacramentum exercuisse, nisi adeo pertinax esset, vt sibi proposuisset, potius non confiteri, quam sponte & non rogatus fateri. d

79 Et hac quidem ratione, quia, scilicet, pudor & verecundia in confitente desiderantur, sequitur, † ne debeat quis peccatum ei fateri, qui particeps, confors, & socius peccati fuit, nulla enim verecundia eum teneret, imò audacia esset potius, temeritas, & petulantia ei peccatum dicere, cum quo socius in peccato fuit, quare malè ageret sacerdos, si criminis socium audiret, † si tamen eum audierit, ac soluerit, non vana erit absolutio, † quia necessarium est hoc sacramentum, † quamuis episcopi dispensatio erga simoniacum, cuius Simonia & ipse episcopus confors fuit, nullius sit momenti, quia nō est necessitatis. f

80 Sed quia & interdum (vt diximus) contingit, aliquem non modò sine verecundia & pudore ad hoc sacramenti non accedere, sed etiam tanta eum verecundia seu potius verecordia corripi, vt pudeat peccata fateri, & propterea vel omnino à sacramento abstinere, vel saltem, quæ grauiora, & dictu nefanda iudicet, silentio prætereat, & præsertim enenire solet, quod mulieres aliquis sceleris in priori confessione oblitæ, iterum ad sacerdotem non audeant redire, quòd vereantur, ne vel in suspicionè magnæ improbitatis populo veniant, vel singularis religionis laudem quarere existimentur, † monet Catechismus, quòd posteriori huic malo remedium adhibeatur, populorum publicè, tum priuatim esse docendum, neminem tanta memoria esse, qui omnia sua facta, dicta, & cogitata me-

81

82

83

84

Et hac quidem ratione, quia, scilicet, pudor & verecundia in confitente desiderantur, sequitur, † ne debeat quis peccatum ei fateri, qui particeps, confors, & socius peccati fuit, nulla enim verecundia eum teneret, imò audacia esset potius, temeritas, & petulantia ei peccatum dicere, cum quo socius in peccato fuit, quare malè ageret sacerdos, si criminis socium audiret, † si tamen eum audierit, ac soluerit, non vana erit absolutio, † quia necessarium est hoc sacramentum, † quamuis episcopi dispensatio erga simoniacum, cuius Simonia & ipse episcopus confors fuit, nullius sit momenti, quia nō est necessitatis. f

Sed quia & interdum (vt diximus) contingit, aliquem non modò sine verecundia & pudore ad hoc sacramenti non accedere, sed etiam tanta eum verecundia seu potius verecordia corripi, vt pudeat peccata fateri, & propterea vel omnino à sacramento abstinere, vel saltem, quæ grauiora, & dictu nefanda iudicet, silentio prætereat, & præsertim enenire solet, quod mulieres aliquis sceleris in priori confessione oblitæ, iterum ad sacerdotem non audeant redire, quòd vereantur, ne vel in suspicionè magnæ improbitatis populo veniant, vel singularis religionis laudem quarere existimentur, † monet Catechismus, quòd posteriori huic malo remedium adhibeatur, populorum publicè, tum priuatim esse docendum, neminem tanta memoria esse, qui omnia sua facta, dicta, & cogitata me-

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

a cap. qualis. 30. q. 5. Scot. dist. 17. art. 3. Ang. ner. confessio. i. q. 32. gl. c. quem pœnitet. de pœnit. dist. i. Arret. & Felyn. i. cap. de testib. Coarn. libr. 2. variat. resolu. cap. 13. nu. 6.

b S. Thom. in 4. dist. 17. Siluest. versic. confessio. i. quest. 9. 17.

c Richar. in 4. senten. dist. 17. art. 2. q. 5. Hadr. in 4. in tract. de confess. §. sed oriatur. Caieta. in sum. ver. confessionis. xi. cōdit. Scotus in d. dist. 17. col. vltim.

d Siluest. ner. confessio. i. q. 17.

e S. Thom. in 4. Siluest. ver. confessio. i. q. 16.

f Hugo. i. 30. q. i. ca. omnis. Siluest. versic. confessor. 3. q. quinta.

meminisse queat, quapropter fideles nulla re deterrendos esse, quominus ad sacerdotem reuertantur, si in memoriam alicuius criminis redierint, quod antea fuerit prætermisissu, priori autè malo sic monet occurrèdū esse, nempe reos hortādo, & monèdo, nihil esse, quod vitia sua aperire vereantur, nullique mirum videri debere, si intelligat, homines peccare, cum hic communis sit omnium mortaliū morbus in humanam imbecillitatem cadens.

85 Est deinde magna, ac fortè etiam maxima inter ceteras omnes qualitas illa confessionis, vt integra, absolutaque sit, quam habere qui voluerint, omnes autem velle debent, qui sacramenti huius meritum assequi optant, adhibebunt primū ad excutiendos omnes conscientie suæ sinus, latebrasque omnes vestigandas, non leuem aut perfunctoriam, sed exactissimam diligentiam, & indefessum animi studium, recogitando omnes annos suos in amaritudine, qua excussione facta mox fortitudinem induent, nec turpem illam verecundiam nunc sumēt, quam tunc abiecerunt, cum speciosa, & candida esset, manumque iniiceret, ne in peccatum prolaberetur, se-ra enim hæc esset restitutio, & valde alieno tempore facta; † Nec quis in illam impietatem cadat, vt sibi persuaderi sinat, confessionem huiusmodi carnificinam esse conscientiarum, vel impossibilem, quod sacros. Synodus Tridentina derelatur, Sessione decima quarta sub hoc titulo.

87 Exploratis igitur omnibus dictorum, & factorum, atque etiam cogitationum suarum intimis recessibus omnia peccata mortifera, quæ ad memoriam ad duxerit, † etiam si occultissima illa sint, & tantūm aduersus duo vltima decalogi præcepta commissa, erunt sacerdoti aperienda; simulque omnes circumstantiæ explicandæ erunt, quæ speciem peccati mutare possunt, nam sine illis nec peccata ipsa à penitentibus integrè exponi, nec iudicibus innotescere possunt, † vnde & sacros. Synodus Tridentina canone septimo Sessionis decimæ quartæ anathema esse decernit eum, qui dixerit, in sacra-

mento penitentiae ad remissionem peccatorum necessarium non esse iure diuino, confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ sunt contra duo vltima decalogi præcepta, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant, sed eam confessionem tantūm esse vilem, ad erudiendum, & cōsolandum penitentem, & olim obseruatam fuisse tantūm ad satisfactionem canonicam imponendam, aut qui dixerit, eos, qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle diuinæ misericordie ignoscendum.

90 Venialia autem peccata possunt quidem citra culpam taceri, a cum illa nos à gratia Dei non excludant, † & orationis Dominicæ recitatione, & aquæ benedictæ asperione, alijsq; pijs operibus, nempe confessione generali, b deuota Eucharistiæ sumptione, c ieiunijs, & elemosinis, d deuota peccatoris percussione, e extrema vnditione, f episcopali benedictione reuerentur suscepta expiari possunt, e † sed nō tamen opus inuile, imò laude potius, quam vituperatione dignum is committere, qui & ipsa confessio fuerit, hinc eadem sacros. Synodus anathemate eos percellit, qui dixerint, non licere confiteri peccata venialia, † qua propter, & si hæc quoque fateri operæpretium sit, non tamen minus integram confessionem facere dicitur, quicæ non fatetur.

94 Circumstantiæ igitur, † quæ peccati grauitatem augere, vel extenuare possunt, ideoque aperiri, & nudari debent, à persona, re, loco, tempore, causa, modo, & ordine sumuntur, quædam enim circumstantiæ ad eò graves sunt, vt peccati mortiferi ratio ex illis tantūm constet, quare nullo pacto omittendæ sunt, † namque (vt à persona incipiamus, si quis hominem in teremerit, explicandum est, vtrum sacris initiatus, an profanus fuerit, longè enim grauius est, in hominem sacrum, Deoque deuotum, & vnditum, quàm in popularem manus iniicere, cum illud non nisi à Sum. Pontifice expiari, & condonari possit. Itemque, si cum muliere concubuit, matrimo-

a gl. d. c. omnis urriusq;

b d. ca. omnis priusque ca. de quotidiana. de confessione. dist. 2.

c ca. cum omnes. cap. si quotiescumq; de consecr. di. 2.

d c. medicina. et c. quā ob rē de pen. dist. i. c. so.

e c. tres sunt. de penit. dist. 1. c. si enim dist. 2.

f c. vn. §. si. de sac. vnct.

g c. distum. i. q. i. Hostien. in sum c. co. ti. S. de quibus. Marian. Socin. d. c. omnis. num. 48.

nij lege libera, aut vterius vxore, aut propinqua, aut alicuius voti sponcione Deo consecrata, aperiat, necesse est, cum hæc diuersa peccatorum genera constituant, ita vt simplex fornicatio primum, adulterium alterum, tertiu incestus, quartum sacrilegium à diuinarum rerum doctoribus appelletur: Ex persona quoque ipsius agentis, & peccantis crescit iniuria, & peccatum, namque maius est in sacro viro, maximum in regularem vitam professo homine carnis, & incontinentiæ vitium.

96 Intra quoque & eius qualitate, & quantitate non modica penitenti consistendo est cautio abhibenda, nam (verbigratia) si quis prohibentem rem surripuerit, leuius peccat, quàm is, q rem sacras asportarit, hoc enim est sacrilegium, illud furtum simplex, & qui aureum numerū tantūm furatur, non ita graui in peccato est; vt ille, qui ducentum aut mille, aut maiorem numerum subtrahit. † Sic locus, & tempus distinguunt peccata, nam furtum, homicidium, quæuis fornicationis species, blasfemia, & quæcumque alia delicta in loco, aut tempore sacro admitta, multo sunt grauiora, sed multis tamen visum fuit, temporis sacri, & dierum festorum cultum eo tempore cōtingentem, quo peccatur, nullum peccato maius pondus adijcere, nec propterea oportere, hanc circumstantiam explicare, a quos tamē multi alij arguant, quos recenset Didacus modò citatus. † Cause quoque delicti illæ esse possunt, quibus maior impietas appareat, vt, si quis idcirco occiderit alium, vel percusserit, quo postet filia eius, vel vxore potiri.

99 † Modus & ordo pariter speciem peccati ab alia discernunt, puta, an quis fornicationem admisit non prouocatus, nec tentatus, & an contra naturam, qui tamen modus non est sic narrandus, vt modestiæ, & verecundiæ fines præterlabatur, & audientis mentem aliqua perturbatione sollicitet, has quidem circumstantias Augustinus seu quisquis ille sit in Tract. de penitentia in scriptis verbis elegantè ter recenset. Consideret (inquit) qualitatem criminis in loco, & tempore, & perseverantia, in varietate personarum,

& quali fecerit hoc tentationes, & in ipsius vitij multiplici executione, oportet enim penitere fornicantem secundum excellentiam sui status, aut officij, aut secundum modum meretricis, & in modo sui operis, & qualiter suam turpitudinem peregit, si in loco sacro, aut, cui debuit excellentiam fidei, vt sunt domus dominorum, aut aliorum multorum, si in tempore orationi constituto, vt festiuitates sanctorum, & tempora ieiunij consideret, quantum perseverauerit, & quanta virtus in pugnacione fuerit, sunt enim, q non vincuntur, sed vltro se peccato offerunt, nec expectant tentationem, sed præueniunt voluptatem. b

100 Frequentatio autem, & creber ad peccatum reditus, licet peccati circumstantia dici non possit, sed aliud potius peccatum à primis distinctum, non tamen reticenda est, † sed eo modo exponenda, qui ad mentem penitentis venire poterit, nam, si certum numerum vitium, quibus in aliquod peccatum lapsus est, meminerit, eum numerum sacerdoti nudabit, sin minus, quem suo iudicio arbitratus numerū fuerit, vt fidelis poterit, significare curabit. c Et hanc quidem disciplinam ex eorum fontibus, qui summa huius rei præcepta dederunt, facile haurire poteris, vnde generaliter colliges, nihil ex his qualitatibus omitteendum esse, quæ peccatum circumstantes illud vel exaggerare, vel lenius facere possunt, vt integra dici confessio possit, quæ autem prauitatem rei magnopere non augent, sine crimine omitti possunt. † Quod, si quis dedita opera alia quidem ex his, quæ explicari debent, prætermittat, alia vero tantummodò confiteatur, non solum ex ea confessione is commodum nullum consequitur, sed etiam nouo scelere se obstringet, neque eiusmodi peccatorum enumeratio confessionis nomine, in qua sacramenti ratio insit, appellanda est, imò penitenti confessionem repetere est necesse, ac se ipsum illius peccati reū facit, quod sacramenti sanctitatem simulatione confessionis violauerit. † At verò, si alia de causa confessioni aliquid defuisse videatur, vel quia penitens nonnulla crimi-

a Caietan. in 1. 2. q. 7. art. 1. c. 1. 2. q. 1. 2. art. 4. c. in ner. dies festos in sum. Siluest. per. confessio. 1. q. 1. o. c. in per. circumstantia. q. 3. Coar. c. alma mater. §. 5. nu. 3. Nauar. c. 1. consideret. de peniten. di. 5. nu. 2. 2. 3. c. seq.

b c. 1. de pen. dist. 5.

c S. Thom. c. summis. vbi f.

crimina oblitus fuerit, vel, quia conscientia suae latebras non ita accurate perquisierit, cum tamen illud in animo haberet, ut integrè peccata omnia confiteretur, nihil ei opus erit, confessionem iterare, satis autem habebit, si quando peccata, quae oblitus erat, in memoriam reduxerit, ea sacerdoti alio tempore confiteri, nisi forte nimis distulit, & remissè conscientiam suam scrutatus fuerit, & adeò negligenter peccata admittà memoria reperere studuerit, ut ea ne recordari quidem voluisse merito videri possit, confessionis enim iterare omnino tunc oporteret, quae omnia ex Catechismo hic traseri bene volui, quia nonnullas alterationes eorum sinunt prudentiam virorum, qui summas iuris canonici accurate scripserunt, cum docta quaestio num Theologicarum excussione.

¶ Siluest. ver. confessio. i. nu. 19. Henric. de Gand. quolib. 1. q. 39. Angel. ver. confessio. 5. q. 2.

h Card. Ara. cali. de sacra. pen. ca. 39. in quest. Theolo.

¶ d. ca. omnis vtriusque ca. si sacerdos: de penit. dist. 6.

¶ d. ca. omnis vtriusque.

e Nauarr. c. 8. nu. 13.

¶ Angel. & Nauarr. ubi s.

¶ Angel. ver. confessio. i. numero 29. Siluest. num. 12.

Verùm ad hanc qualitatem ambigi potest, si verum is, qui peccata omnia sacerdoti suo confessus fuit, uno vel pluribus exceptis Pontif. Maxim. vel Episcopo seruatis, an, si Pontificem Maximum, vel Episcopum absolutionem horum delictorum impetraturus adeat, diuinitate confessionem videatur, ita, ut integra amplius dici non possit, & an caetera peccata omnia simul cum referatis fieri debeat illi, qui potestatem soluendi sibi seruata habet, ne diuidatur confessio. Qua in re sic dicendum est, debere poenitentem omnia peccata sacerdoti suo fieri etiam illa quorum ille relaxandorum potestatem non habet, qui sacerdos est soluet, quorum soluendorum ius habebit, caeteris ad praesulem relegatis, cui seruata sunt, ac, si etiam ea, quae non potest, relaxare, non idcirco minus solutio eorum valebit, quae in sua potestate erant, quamuis aliorum relaxatorum solutio inutilis, irritaque sit. Si rursus non ad suum sacerdotem, sed ad praesule maiorem, cui peccatum seruatum erat, rectè accesserit, quò veniam impetret, potest quidem ille omnia peccata audire, & ab omnibus solvere, sed & ea tantum audire potest, quae excepta sunt, & ab his solvere, poenitentem ad suum sacerdotem, ut à minoribus eum soluat, remittendo, ut vsus habet, quem memorat Siluester.

104
105
106

ego verò hunc etiam seruari usum videri, nam praesul maior ipse peccatum non relaxat, sed ad sacerdotem remittit soluendum ei potestatem soluendi impertiens: hi quidem, quibus haec ordinaria potestas data est, poenitentianos vocant, ipsi peccatum ex data sibi potestate, seruatum relaxant, caeterorum absolutione priori sacerdoti relicta. A

Præter hæc secretam esse oportet confessionem, tam ex parte ipsius poenitentis, quam sacerdotis, cui peccata aperiantur, nã, & si Christus non reuertit (quod cap. 5. Sess. 14. Concil. Trident. distictè explicatur): quin aliquid in vindictam suorum scelerum, & sui humiliacionem, cum ob aliorum exemplum, tum ad ecclesie offensae ædificationem delicta sua publicè confiteri possit, non est tamen hoc diuino præcepto mandatum, nec satis consilium humana aliqua lege præcipere, ut delicta, praesertim secreta, publica essent confessione aperienda, si quidem aiunt, triplici iure, secretam esse eam oportere, nempe iure diuino, iure naturali, & iure commentitio, seu ut vocant positiuo, a quare non debet sacerdos, quod in confessione audiverit, alij notum facere. Hoc certe ad consolationem est poenitentis, & leuamen grauis distulatus, & verecundia, quã sentit quis in detegendis peccatis, hinc & nemo alius ibi adesse debet, cum quis peccata sua fatetur, præter ipsum poenitentem, & sacerdotem, & nec debet quis sacerdos plures simul doli capaces, licet impuberes eodem tempore audire, & ubi nulla instantis mortis urgeat necessitas, nisi peccato letali se obstringere sacerdos velit, & si ludibrio id faciat, a ioco, & si conscientie antem, vel poenitentis ipsa reo, plures sacerdotes adhiberi possunt, si forte is cupiat, cum plurius consilio conscientiam suam purgare, & salutem suam tutius procurare, neque tamen dicentur plures sacramentum absolutionis dare, cum vnus, idest Christi personam se referant, si imò & quia, licet ambo audierint peccata, non est tamen nisi ab vno eorum absolutio, in qua praesertim constat sacramentum, impendenda, quam sen-

a
107
108
109
110
111
112

tentiam habuit Siluester, & Angelus, sed aliter dixit Scotus, cui videtur hoc modo sacramentum diuini. Circumspiciendum autem sit, qui crimen sacramento confessionis didicit, ne vlllo modo id prodar, vel manifestet, nisi velit mortale peccatum admittere, licet vi tormentorum adactus in hoc fuisset, A vel mortis nõ futuli metu in casso, & imò, si quis sacerdos verbo, aut signo, aut alio quouis modo, aliquatenus credidit sibi in poenitentis Sacramento peccatum enuntiarit, ab officio deponendus est, & ad agendum perpetuam poenitentiam in archu monasterium detrahendus, B sed olim præter depositionis poenam iubebatur omnibus diebus vitæ suae ignominiosam peregrinationem subire. C Et non minus in monasterium detrahendus est laicus, qui confessionis sigillum sibi commissum aperit, quàm sacerdos. D Propterea cauere vult quisque debet, ne hunc in errorem incidat, in quem facile est aliquem impudenter labi, ut in scriptis exemplis patet. Namque in hunc errorem cadit, & is, qui per odit, se noluisse aliquem absolueri, quia crimen episcopo seruatum habere, & qui est iuratus, quæpiam multa, & magna crimina sibi confessum fuisse, & qui plurius auditis confessionibus vnum, vel plures eorum ait, mortalibus peccatis carere, ac si de caeteris contrarium tacite loquatur, vel sentiat, & qui alicuius confessione audita aliquem Theologum, vel peritum non procul distantem de casu conscientie consulit, moxque ad illum ipsum reuertitur, qui crimina sua fatebatur. Item, qui iocans de aliquibus risum facit, licet neminem exprimat nominatum, sed generaliter dicitur, puta, si dicar militem, doctorem, praesbiterum, ad se hodie accessisse, & talia crimina confessum fuisse, & qui aliquem certum peccatum sibi, licet publicum confessum fuisse ait, ite, qui ait, se noluisse aliquem absolueri, qui ad se accesserat peccata fallurus, his quidem ac similibus exemplis confessionis sigillum apertum, & resignatum fuisse ait post alios Martinus Azpilcueta Nauarr. in cap. 8. summæ suæ,

a Sicut in libr. de rat. regen. secr. moral. tertia quest. fin. concl. x. Nauarr. in sum. cap. 18. §. 8. num. 31. & in cap. sacerdos. de poenit. dist. sexta.
b dicit. cap. omnis vtriusque.
c cap. sacerdos. de poenit. dist. 6.
d Abb. dist. cap. omnis. Angel. ver. confessio. vlt. numer. 19.

& in capitulo sacerdos de poenitentis distinctione sexta; Hoc autem confessionis sigillum ita custodiendum est, ut ne quidem defuncto illo, qui sacramentum confessionis exercuit, magis liceat sigillum reuelare, & hocque nec dum sacerdotibus, qui sacramentum confessionis acceperunt, sed & quibuscumque alijs præceptum traditum est, siue praesbiteris, siue laicis, siue masculis, siue feminis, qui licite, vel minus licite, mediatè vel immediatè etiam vi interpretes peccata in Sacramento confessionis aliena exaudierint. & Nec quicquam interest, an peccatum enuntiatum letale sit, an veniale, & idemque & si duntaxat circumstantia prodita fuissent. & Nec credas, magis licere, alienum peccatum prodere, quamvis sacerdos, cui in Sacramento confessionis dictum est, nõ possit ipse peccata sua integrè fateri, nisi illud sibi reuelatum in confessione simul aperiat, suum enim potius peccatum eo tempore tacere debet, proposito illud consistendi, cum poterit sine sigilli confessionis violatione. Tanti enim est sigillum hoc confessio nis, & vt vnus solusque super sit casus, quo aperiri potest, nempe, ubi ipse idem reus, qui confessus fuit, libens volensque sine scandali periculo ex iusta causa hanc licentiam concedit, & scaldali autem sola vitandi, vel capiendi lucri ratio, & vel quòd reus absolutus nõ fuerit, nihil proderunt, ut reuelari possit. Nec potest S. Pont. cogere sacerdotem, ut confessionem reuelat, cui secretum hoc (vt supra diximus) sit de iure diuino, & sacerdos in eo casu vi Vic. Christi sit maior Pont. Max. imò potest etiam cum iurifurandi religione audacter respondere, se nihil scire, quod enim in confessione audivit, scire nõ dicitur, ut reuelare id possit. Male etiam

sup. q. 4. & ca. sacerdos.
l Aug. ver. confessio vlt. nu. 3. & 4. & omnes.

e San. Thom. 2. 2. q. 33. artic. 2. Abb. c. nonit. de ind. Archid. in capit. si peccauerit. secunda. quest. prima & cap. precepta. de consecrat. dist. prima. Nauarr. ubi supra. Siluest. ver. confessio. 3. quest. prima.
f Nauarr. ubi supra. num. 4. & 5.
g Nauarr. ubi supra. num. tertio.
h Ange. ver. confessio. vlt. num. 8. Siluest. tertio.
i S. Thom. 4. dist. 21. Nauarr. dist. capit. 8. numer. primo & humer. 1. 5. & dist. capit. sacerdos nume. 153. Siluest. ver. confessio. 3.
k Nauarr. d. cap. 8. num. 1. Siluester. ubi

a Nauarr. c. sacerdos quos, p. 2. num. 54. de penit. di. 6.
 Siluest. uer. confessio. ter. tia q. 15.
 c. cap. cum in eunctis. s. si. d. ele. Nauarr. c. sacerdos num. 147. de penit. di. 6.
 d. Nauarr. ubi sup. nu. 12.
 e. Nauarr. ubi sub. Ab. d. ca. nis ueriusq; f. Siluest. uer. confessio. 3. q. 4. num. 5. Nauarr. ubi f.
 g. Scot. 21. q. 4. Card. Araceli. c. 39. hoc tit.
 h. Scot. in 4. dist. 21. Bonavent. in 4. Siluest. uer. confessio. 3. in fin.
 i. Siluest. die. ver. confessio. 3. q. 4. & 5. Aug. Host. & Ab. in d. ca. omnis ubi usque.
 k. Siluest. ubi sup. q. 40.
 l. Innoc. et alij in d. ca. omnis ueriusq; Siluest. uer. confessio. 3. q. 5. Angel. uer. confessio. vlt. q. 7.
 m. Marian. in c. omnis ueriusq; nu. 7. c. seq. Siluest. ubi sup.
 n. Siluest. & Angel. ubi sup. p. d.

etiam agere aiunt sacerdotem confessarium, qui post auditas confessiones euulget licet nullis nominibus expressis, nec delictorum speciebus, ea in urbe vel oppido, ubi confessiones audit, grauius crimina patrari, quocirca uerbi diuini concionatores cauti agunt, qui hanc audiendorum peccatorum pro uinciam reculant, ne quispiam imperitus, hoc credatur pacto confessionis sigillum resignatum, licet uere apertum non sit. A
 Sed is tamen peccatorem prodidisse non dicitur, qui dixit, suffragium suum se nolle ei impetiri, quia uicia sua norit, ille autem sibi confitenti solitus erit, si imò, si quis audita confessione alicuius, in promotione ipsius faciendae, expresse resistat, cum & ipse ius suffragiorum haberet, licet id facere creditur, nisi aliud forte obijci non possit, nisi quod confessus fuit, a uero confessionis suspitio prompta esset, quod uis Paludanus, & Nauarrus inter se non satis consentiant, an poena suspensionis, quam Concilium minatur, eius incurrat, qui eligit indignum, ubi ex sola sacramentali confessione talem esse nolsit, inter quos si licet me arbitrum offerre, dicani ego Paludani sententiam meliorem, quam & Adrianus confirmauit, nempe suspensionem eum non incurrere, quia scire id non dicit, quod scit ut deus, & cautius est, omnem aperte confessionis suspensionem vitare, tamen eligendo (ut dixi) sigillum non uolet, minutulis suis peccatis, & nea qui ait, eertam peccati speciem in confessione didicisse, modò ne sic incaute proferat, ut elici possit coniecturis, de quo loquatur, ut Nauarrus contra Panoemitani sententiam & docuit: Nec, qui aliud id rescit, ante uel post confessionem, dum modò non aliter rem enarrat, quam extra confessionem perceperit, nec aliquid ex confessione depromat, aut se aliqd ex his in confessione audiuisse testetur. f. Nec dicitur hoc sigillum uolens, cui citra poenitentiae sacramentum nullam perendo absolutionem alicuius crimen suum confessus fuerit, etiam si dixerit, hoc scilli sub sigillo confessionis credere, cum non dicatur sacramentum poenitentiae, quando ab-

solutio non petitur, ut secretum tamen sibi creditum ne aperiat, cauere omnino debet, & nisi aliud ueritatis amor, uel parèdi necessitas suadeat, & multò minus laicus secretum custodire tenetur, nisi is laicus in sacerdotis deficientis locum necessitate urgente, ut ueram confessionem audiret, aditus à poenitente fuisset, & quod facerem interdum licet, ut infra dicemus, & quod etiam dictum fuit, quod, si quis animae suae ut consulas, aut etiam corporis ut bono, quod non repugnet salutis animae, prospiciat, peccatum suum sacerdoti in confessione reuelat, quamuis solutionem non querat, sacerdotem non posse id manifestare, quia hoc saltem, ut ad ueniam, & absolutionem prepararet se, creditur sacerdoti aperuisse, quare & idem iudicium, quod de ipsa uera confessione faciendum est. k
 Si cuius sacerdoti confessus quis in poenitentiae sacramento fuerit delictum, puta homicidium, uel coniurationem in patriam, uel sacrilegium, quod patretur erat, dubitatur, an possit sacerdos, ut tale delictum auertat, alicui id notum facere: Et diffinitum uideatur, posse, ubi is, qui fallus fuit, eodem in proposito patrandi delicti pertinax sit, nec possit à sacerdote ab huiusmodi malo proposito abduci, & Panoemitanus, & multi alij: l. quod non uideatur hoc peccatum poenitentiae causa apertum, siquidem in commissis duxat, non etiam in committendis, quae patretur statuit, omnino datur poenitentia, quomodo enim poenituisse eum dicemus, qui delictum omnino facere statuit, quod si in confessione dicat sacerdoti, se ualde anxium esse, & consilij incertum, quid agat, nec posse animam suam in hoc constantè figere, & tale peccatum admittat, non est poenitens sine sacramento poenitentiae huiusmodi confessio, nec reuelanda est, ubi accepta m. sic, & uerum carus sacerdos protestari debet, quòd possit facienti obuiare, quòd talem confessionem sub sigillo confessionis accipere non uult, nisi tamen prospiceret, minus inde periculum oriri posse, ubi ille dubitet, & ne reuelatur. Quin-

133 Quinetiam multi scripserunt, non licet sacerdoti, crimen aduersus Rempublicam patrandum sibi in confessione sacramentali detectum ab eo, qui illud crimen parabat, prodito confitentis nomine detegere, etiam iureiurandi interposita religione, ut Gabriel, Adrianus, Soto, Nauar. Caic. & Didacus dixerunt, A licet Host. Ioà. And. Ancha. & Abb. Rip. alijq; Canonistae seorsum à praedictis Theologis abierint, in quo quidem articulo Didaci praedicti maiorem cautionem desiderassent, dum illi excidit, nò posse tale crimen propalari, & si adhuc illud committere cogitaret, quod supra iusta ratione reiecit, quod quandoquidem diximus, poenitentiae capacem non esse eum nec sacramentum exercere, quem malum delinquendi propositum non deserat, sed omnino delinquere cogitat, ideoque sub sacramenti huius sigillo non cadere.
 134 Verum, si illud, quod sacerdos in confessione per sacramentum poenitentiae intellexit, parati delictum, in suum caput ipsiusmet sacerdotis euertatur, cogitare ancepit quæstio potest, quod consilium ei capiendum sit, ubi id periculi euitare si uoluit, aliquam criminis sibi in sacramento poenitentiae detecti significationem dare sit necesse, unde forte alia mala exoriri possent. finge enim, sacerdotem cum pluribus alijs iter facientem comitum suorum unum in sacramento poenitentiae audiuisse, & ab eo didicisse, per alios comites, quibus & ipse poenitens conuenerat, sibi parati necem, ubi nemus intrasset, quod illo in itinere transuendū erat, an poterit is sacerdos hoc audito, ne ab illis necetur, socios illos, priusquam nemus ingrediantur, deserere, & siluam sceleri destinatam cum illis non introire, quod si fecerit, non dubium est, illos scelestos patrandi facinoris consilia detecta esse, & protinus iudicium sumpturos, sicq; sacramenti sigillum uolatum uidebitur, si contra cum illis ire non detrectarit, certissimo necis discrimini caput obijcet sacerdos. Quia in quaestione Scotus ab Angelo, Siluestro, & alijs probatur, aut debere in primis hunc sacerdotem causas aliquas necesse, quibus uideatur

a Gab. in 4. dist. 21. q. i. Andr. 4. senten. trac. de confess. sigillo. Caieta. opusculo. 27. q. 115. Soto in uel. de sacra. memb. 3. q. 4. Concl. 2. Coaru. epito. par. 2. cap. 8. nu. 10.
 b in d. c. omnis. Ripa in trac. de peste. s. si. nu. 115.
 c Scot. in 4. dist. 21. Angel. uer. confessio. vltima quaestione septima, versicul. quintus casus. Siluest. uer. confessio. 3. quaestione decimano.
 tur adduci, ne cum illis iter faciat, ut cauendo, sibi aliud negocij superuenisse, ne susceptum iter finire possit, quod si non procedat, non tenebitur nihilominus siluam cum eis subire, sed morari poterit, quia hic actus non est talis, qui ex se necessariò innuat, parata facta sibi esse eorum consilia, quam sententiam & Ego meliore, & potior censeo, quam eorum, qui martyrium hoc detrectare sacerdotem non debere opinabantur, potius, quam uolum nec quidem remorum proditi consilij iudicium praebere, & signo autem certo confessionem huiusmodi prode re nullo pacto debet, imò quancumque mortis speciem potius subire tenetur, eaneatq; omnino, & si indifferens signum esset, ne cum eo simul committentum esset ipsius propositum criminis aperiendi. d
 Si contingat, & sacerdotem parochum in poenitentiae sacramento accepisse, quòd aliqui ex suis parochianis impedimento legitimo detinebatur, ne matrimonium inter se contrahere possent, non tamen debet secretum prodere, sed, si aliquo modo possit, abq; sigilli reuelatione, puta, secretò eos monendo, & increpando obuiam ire, ne matrimonium contrahatur, facere id debet. f. In matrimonio autem contracto, non aliàs eos monere debet, nisi, uel citra confessionis manifestationem id facere possit, uel sibi persuadere, posse illis persuadere, ut sibi inuicem loco fratris, & sororis sint, ab omni copula carnis abducti, & quanquam me nò lateat, glossatorem, Iasonem, Ludouicum Romanum, Cassianum sic fautores matrimonij extitisse, ut scripserint, posse confessionis sacramentalis arcanum in iudicio, ut matrimonium probetur, reuelari, & sed ceteri omnes tam ab eis discesserunt, ut Dida. testatur. e
 Eadem

e Siluest. uer. confessio tertia quaestio ne duodecima. Ange. uer. confessio. vltimo numero de cimoterio. no. gloss. in capitulo vni. de stru. in ordin. facien. Nauarrus. capitulo, sacerdos numero centesimo quarta dragesimo quarto. de penit. distinctione xxxa.
 f Gloss. in capitulo tua nos. uer. qualiter de sponsal. Iason. l. patre furioso. columna secunda. ff. de his qui sunt sui uel alieni. & in l. prima. §. huius studij. de iustitia. & iure. Romanus in l. si non speciali. c. de re. flamen. Cassianus, consilio primo numero decimo septimo.
 d Doctor. praedicti.
 e Scotus in 4. dist. 21. q. 115. Soto in uel. de sacra. memb. 3. q. 4. Concl. 2. Coaru. epito. par. 2. cap. 8. nu. 10.
 g Coaru. epito. par. secunda, capitulo octavo, numero 10. Tr.

a Ang. d. uer. 137 Eadem pariter ratione Abbas, aut alius praelatus, cui aliquis ex suis subditis graue aliquod crimen in hoc sacramento confessus est, ex quo facile intelligat, illum male in officio sibi tradito versari, non debet eum propterea ab officio amouere, nisi hoc faciens nullam omnino prodire confessionis, & delicti nudati suspicionem prebeat, vel, nisi ille nullam castigationem agnoscat, pluribusque eius administratio damnosa fiat, A vel dabit epixē operam, vt ille vltro se munere, & officio abdicet. b

b S. Thom. & siluest. vbi supra.

c Angel. vbi supra. numero nono. Siluest. numero. 16.

d Angel. vbi supra. numero 10. & 17. Siluest. nume. 17 & 18.

e siluest. vbi supra. questio ne. 7.

f Abb. d. cap. omnis. Ange. & Siluest. vbi supra. numero nono, & vigesimo primo.

g Richard. in 4. distinctione vigesimo prima. Ang. vbi supra. numero 18. Siluest. vbi supra. numero. 20. in fi.

h S. Thom. in 4. Sentent. dist. 17. q. 3. art. 4. Caiet. de confes. q. sexto Melchior. Can. in relect. de poenit: questione quinta. Coar. ru. in capitu. alma mater. par. pri. numero. 13. & sequenti.

137 Eadem pariter ratione Abbas, aut alius praelatus, cui aliquis ex suis subditis graue aliquod crimen in hoc sacramento confessus est, ex quo facile intelligat, illum male in officio sibi tradito versari, non debet eum propterea ab officio amouere, nisi hoc faciens nullam omnino prodire confessionis, & delicti nudati suspicionem prebeat, vel, nisi ille nullam castigationem agnoscat, pluribusque eius administratio damnosa fiat, A vel dabit epixē operam, vt ille vltro se munere, & officio abdicet. b

138 Si quis t̄ verò alterius ex confessione sacramenti alterius peccatum cognouerit, qui deinde & ipse ad eundem ipsum sacerdotem confessurus accedat, nec tamen peccatum illud confessario Sacerdoti iam aliunde notum fateatur, sacerdos ita demum poterit eum super eo delicto interrogare, si ex tali percunctatione de recluso confessionis sigillo suspitio nulla oriri possit, quare nec personā vllam appellabit, nec crimen illud cum talibus circumstantiis proponet, vnde in notitiā perueniri possit, nec de crimine illo veluti ex professo specialem ab alijs criminibus seorsum interrogationem faciet, sed vnā cum alijs, dum ordinatim de omnibus peccatis sciscitatur. c

139 Excommunicatum pariter, cuius excommunicationem ex hoc sacramento intellexerit, vitare non tenetur, vbi ex hoc posset sacramenti manifestatio conijci. t̄ Item non tenetur quis Episcopo reuelare pollutionem ecclesie, quam ex confessione intellexit, vbi omnino res occulta sit, si verò non penitus sit occulta, poterit in genere salutem maximam & circumspicere cautione adhibita, ne sigillo iniuria fiat, Episcopo nutiare. d t̄ Quare verò in peccatum non cadunt, neque in peccati circumstantias, quamuis fatendo peccata sacerdoti sint dicta, non tamen hoc sigillo clauduntur, puta, quòd sit quis in are alieno, vel rem alienam depositam extra peccatum habeat, & vel similia. e

140 Scopo reuelare pollutionem ecclesie, quam ex confessione intellexit, vbi omnino res occulta sit, si verò non penitus sit occulta, poterit in genere salutem maximam & circumspicere cautione adhibita, ne sigillo iniuria fiat, Episcopo nutiare. d t̄ Quare verò in peccatum non cadunt, neque in peccati circumstantias, quamuis fatendo peccata sacerdoti sint dicta, non tamen hoc sigillo clauduntur, puta, quòd sit quis in are alieno, vel rem alienam depositam extra peccatum habeat, & vel similia. e

141 Scopo nutiare. d t̄ Quare verò in peccatum non cadunt, neque in peccati circumstantias, quamuis fatendo peccata sacerdoti sint dicta, non tamen hoc sigillo clauduntur, puta, quòd sit quis in are alieno, vel rem alienam depositam extra peccatum habeat, & vel similia. e

h habere diceretur. h

Hinc

147 Hinc accelerare t̄ oportet huic tam salubri sacramento exercendo (vt diximus supra) quod licet consolatur potius, quam precipiatur, & quemadmodum etiam de frequentatione dictum est, nunquam tamen sine magno fructu sit, at certè etiam in quibusdam casibus precipiatur, & supra alio loco huius tituli perstrinximus, quibus t̄ adde & casum illum, vbi quis votum emisisset, se certis quibusque diebus, vel statim delicto admisso confessurum, item in Monachis Diui Benedicti, n & sanctimonialibus ferè omnibus, quos singulis mensibus confiteri oportet. Item vbi cõiectura assequi facit quis potest, se totum annum sacerdotis, cui fateri possit, copia cariturum, quos casus recenset Nauarrus in secunda parte poenitentia, capitulo secundo, & in capitulo incipiente, Fratres, de poenitentia, distinctione quinta, & melius in frequentationis questione recensetur, dum sacerdotis copiam habet, fateri debet. Dias sequentes qualitates, quòd scilicet, fortis & accusus desideratur, pluribus non proficuar, quam supra generaliter dixerim, quibus in præsentia contentus ero. Postrema est autem qualitas, vt sit parere parata, hoc si quidem præceptum est in confessione precipuum, t̄ quòd, quacumque peccatum in innoxerit confessurus sacerdos, modò dixeram, & ratione non egentem, poenitentiam eam acceptare, & acceptam implere tenetur p̄ viribus, nisi peccatum æterna morte dignum committere velit, eum sacerdos habeat vtriusque clavis potestatem, quod non modò circa satisfactionem proximo exhibendam factò est intelligendum, sed & de illa, qua DEVS placandus est.

148 Addam & illud, tantæ religionis esse hoc sacramenti sigillum, t̄ vt neq; ipse idem poenitens, non dicam dumtaxat peccata à se manifestata, sed nec poenitentia ipsius summam, quanta sit, enuntiare alicui debeat, vbi fama ipsius propria, aut aliorum metui posset ex huiusmodi manifestatione. g

149 Item vbi cõiectura assequi facit quis potest, se totum annum sacerdotis, cui fateri possit, copia cariturum, quos casus recenset Nauarrus in secunda parte poenitentia, capitulo secundo, & in capitulo incipiente, Fratres, de poenitentia, distinctione quinta, & melius in frequentationis questione recensetur, dum sacerdotis copiam habet, fateri debet. Dias sequentes qualitates, quòd scilicet, fortis & accusus desideratur, pluribus non proficuar, quam supra generaliter dixerim, quibus in præsentia contentus ero. Postrema est autem qualitas, vt sit parere parata, hoc si quidem præceptum est in confessione precipuum, t̄ quòd, quacumque peccatum in innoxerit confessurus sacerdos, modò dixeram, & ratione non egentem, poenitentiam eam acceptare, & acceptam implere tenetur p̄ viribus, nisi peccatum æterna morte dignum committere velit, eum sacerdos habeat vtriusque clavis potestatem, quod non modò circa satisfactionem proximo exhibendam factò est intelligendum, sed & de illa, qua DEVS placandus est.

150 Item & ad peccatum deinceps vitandum iniunctum à sacerdote mandatum detrectari non potest, puta, ne concubinam alat, ne cum certa persona conuersationem, vel commercium habeat, vel ne eam domi teneat, cum qua non sine salutis periculo, & peccati contagione versari possit, vel; q̄ frequentius Sanctam Eucharistiam su-

151 mat, t̄ non tamen, si hæc implere obligatus fuerit, confessionem iterare, obligatus erit, A nec certa doctrina poenitentia imponenda, quanta scilicet, qualisque esse debeat, omnino præcipi potest, sed arbitrium sacerdotis plurimum hoc in negotio sibi vendicat, D quamuis prudenter is se gesturus credatur, qui poenitentiam vitio nudato aduersam, & quasi radices eius conuellentem imposuerit, sed præcipere tamen non potest, vt religionem ingrediat, t̄ quòd si immoderata videatur poenitentia, & talis, quam poenitens implere posse non speret, aliam vel leniorem speciem poenitentia petere ab eo potest, qui sacerdos ei more gerere curabit, non solum eo tunc, cum ipsam poenitentiam in absolutio nis mysterio imponit, sed & si postea ad eum reuersus poenitens dicat, se periculum fecisse, vt poenitentiam expleret, sed vires sibi non suppetere, ideoque optare, vt aliam in poenitentia speciem transferatur, puta ieiunium in eleemosinam, vel peregrinatio in aliud pietatis opus, quam petitionem si pro qualitate, & viribus poenitentia istam cognorit, ne in periculo versetur, non reijciat, t̄, si idem ipse, qui poenitentiam imposuit, sacerdos, non extet, aut copia eius haberi non possit, alius adiri sacerdos etiam inferior poterit, qui hoc munere causa cognita fungatur, t̄ nisi tamen prior sacerdos commutationem poenitentia sibi reseruasset, t̄ vel tale esset crimè, à quo hic posterior sacerdos soluere non posset. t̄ Poenitentiam autem publicam ab alio indictam commutare quis non debet, nisi re eum prior sacerdotem participata, vbi eius copia nõ desit, & causa cognita; propter quam imposita fuit, quare videret, confessionem peccatorum, ob qua imposita sunt, desiderari satius autem foret, hoc implementum in diem illum differre, si posset, quo prior sacerdos speratur assuturus, qui hæc poenitentiam iniunxit, & qua sic dicta in-

a S. Thom. vbi supra: Abbas dicit. capit. omnis vtriusque, numero vigesimo, vbi etiam Marian. Nauarr. in Summa, parte secunda, de poenitent. c. 2. nu. 7. clem. ne in agro. §. sand. de statu. monac.

b S. Thom. vbi supra: Abbas dicit. capit. omnis vtriusque, numero vigesimo, vbi etiam Marian. Nauarr. in Summa, parte secunda, de poenitent. c. 2. nu. 7. clem. ne in agro. §. sand. de statu. monac.

c Siluest. ver siculo confessio. primo. numero vigesimo primo.

d Siluest. ver siculo confessionis. quar. questione secunda.

e gloss. capitulo tempore poenitentia. vigesima sexta questione septima. Cardinal. Clement. secunda, de poenit. questione duodecima Siluest. vbi supra, Dec. capitulo at si clerici ei. §. primo, de iudicis. Nauarrus in summa, capitulo vigesimo sexto. §. primo. numero vigesimo secundo.

f Siluester, et Nauarrus, vbi supra.

g Siluest. ver siculo confessionis. primo. numero vigesimo primo.

h habere diceretur. h

Tit 2

terpretor, vbi admittamus, posse in hoc pœnitentiæ sacramento publicam pœnitentiam indici, quod negat Nauarrus cum multis alijs, quos refert, neque iniuste ex rationibus ab eo adductis. A

a Nauarr. in manuali. c. 8; titul. de sigillo cõfessionis, numer. 10.

157 Traditum est tamen, quod, si quis malit delictorum suorum pœnas à Deo expectare sibi hoc in mundo, aut alio seculo per ignem purgatorium imponendas, quàm à sacerdote præscriptas implere, ei annuendum est, b

b Silu. & Nauar. vbi supr.

quamquam Ego neminem adeo stolidæ mentis fore opinor, qui hanc, quàm illam à confessore impostam pœnam malit, & vix id fieri posse credam sine peccato factus, vel pertinaciæ; non omitam autem, quod licet

c Nauarr. in c. falsas. num. 14. de pœnit. dist. 5. & in sum. c. 26. §. i. nu. 27.

158 factas certo annorum numero diffinita est, sed vniuersè statutum fuit, neminem confessionis lege adstrictum esse ante eam atatem, qua rationis vsum habere possit, ab eo igitur tempore confessio indici est, cum quis inter bonum, & malum iudicare, & discernere nouit, in cuiusque mentem dolus cadere potest.

d c. falsas. de pœnit. dist. 5.

159 Hi quoque, ad vltimum supplicium qui sunt damnati, si cupiant huius sacramenti solatium, non sunt repellendi, sed libenter potius accipiendi, & soluendi, & magistratus, qui tam acerbi sunt, vt ne hoc quidem extremum munus elargiri velint, censura Ecclesiastica sunt à iudicibus, pralatisque Ecclesiasticis ad id compellendi. e

e Siluest. ver. confessor. 4. q. ij.

c canones illos pœnitentiales quadraginta sex nequaquam ad forum interius, sed ad forum exterius tantum pertinere, quam opinionem veram credo, quia pleræque ex illis pœnis foro interiori non congruunt, vt cerne- re est in depositione, & excommunicatione, iisque pœnis, quæ non possunt sine manifestatione expleri, & quia earum præstatio in foro conscientie ferè impossibilis foret, item, cum Gregorius falsas appellat pœnitentias, quæ non secundum auctoritatem sanctorum patrum pro qualitate criminum imponuntur, d de canonibus pœnitentibus minimè intellectum voluit, ne alioqui falsam iudicemus quamlibet hodiernam pœnitentiam, quandoquidem nullam cum antiquis hodiernæ pœnitentiæ proportionem habent; licet omnes ar-

f. d. cap. omnis vtriusque.

160 bitantur sint. e His igitur præceptis, docendum est nunc, quænam personæ hoc sacramentum exercere teneantur. † Omnes autem fideles tam formine, quàm masculi doli capaces ad hoc sacramentum tenentur, non ex Concilio Lateranensi tantum, sed & iure ipso diui-

g. cle. i. de pœnit. & remis.

no, quod tamen perspicuum satis sit, locupletissimisque testibus, & testimonijs scripture declaretur, adeo vt nullus dubitandi locus superesset, concilij tamen Tridentini Constitutionibus declaratum, & cautum fuit, ac Catechismi explanatione illustratum. Neque enim (vt ait Synodus Tridentin. capite quinto, Sessionis decimæ quartæ) per Lateranense Concilium ecclesia statuit, vt CHRISTI fideles constituerentur, quod iure diuino institutum, & necessarium esse intellexerat, sed, vt præceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus, & singulis, cum ad annos discretionis peruenissent, impleretur. Neque

160 Et, quia hi qui morbo pressi decumbunt, maximè omnium in periculo versantur, cum possit quilibet morbus lætum afferre, neque initio cognoscatur, quanta morbi vis sit, vel futura credatur, qui ppe, cum sæpe, qui oriens lenior videbatur, de hinc grauior efficiatur, improuisumque, & imparatum hominem repente enecat, propterea Innocentius Tertius, in Concilio generali statuit, vt medici, cum ad curandos infirmos vocari eos contigerit, ipsos ante omnia moneant, & inducant, vt medicos aduocent animarum, vt postquam fuerit infirmo de spiritali salute prouisum, tunc demum ad corporalis medicinæ remedium procedatur, quam legem non seruans medicus ab ingressu ec-

clesiæ arceatur, quoad satisfecerit, a quam Constitutionem amplians Pius Quintus sanxit, vt medicorum munus nemini concedatur, nisi iuret, se, cum ad curandum agrum accedet, seruatorem quicquid prædicta Pij Constitutione cauetur, nempe, quod egros ante omnia monebunt, vt idoneo confessori omnia peccata, iuxta ritum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ confiteantur, neque tertio die ulterius eos visitent, nisi eis per fidem cõfessoris in scriptis factam de confessione huiusmodi cõfiteri. Prætereaque medicos, qui hæc non seruauerint, perpetuo infames declarat, & gradu medicinæ priuari iubet, & à Collegio, seu vniuersitate medicorum eijci, ac pœna etiam pecunia ria arbitrio ordinariorum muldari. 162 † Hoc sacramentum solus sacerdos exhibet, nemo enim alius sacerdote ex- cepto, quam potestatem à Domino tunc accepit, cum Dominus Apollolis post resurrectionem iussit, dicens: 166 Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, non ergo omnibus etiam popularibus, sed Apostolis tantum, & in illis simul etiam quibusdam sacerdotibus haec potestatem dedit, quocirca Sancta Synodus Tridentina, capite sexto, quartæ decimæ Sessionis declarauit, falsas esse, & à veritate Euangelij penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosuis homines, præter Episcopos, & sacerdotes, clauium ministeriū perniciosè extendunt, putantes, verba illa Domini; Quicumque alligaueritis super terram, erunt ligata, & in cælo, & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, ad omnes CHRISTI fideles indifferenter, & promiscuè, contra institutionem huius sacramenti ita fuisse dicta, vt quibus potestatem habeat remittendi peccata, publica quidem per correctionem, si correptus acq̄uerit, secreta verò per spontaneam confessionem cuiquam factam.

161 Et, quia hi qui morbo pressi decumbunt, maximè omnium in periculo versantur, cum possit quilibet morbus lætum afferre, neque initio cognoscatur, quanta morbi vis sit, vel futura credatur, qui ppe, cum sæpe, qui oriens lenior videbatur, de hinc grauior efficiatur, improuisumque, & imparatum hominem repente enecat, propterea Innocentius Tertius, in Concilio generali statuit, vt medici, cum ad curandos infirmos vocari eos contigerit, ipsos ante omnia moneant, & inducant, vt medicos aduocent animarum, vt postquam fuerit infirmo de spiritali salute prouisum, tunc demum ad corporalis medicinæ remedium procedatur, quam legem non seruans medicus ab ingressu ec-

clesiæ

Item edocuit prædicta Synodus in loco iam citato, eos quoque sacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus Sancti in ordinatione collatam, tamquam CHRISTI ministros functionem remittendi peccata exercere, eosque præuè sentire, qui in malis sacerdotibus hanc potestatem non esse contendunt, eosque anathemati subijcit, qui hæc asserere non desistunt. 165 † Adiecitque, hanc sacramentalem absolutionem sacerdotis, non esse nudum ministerium pronuntiandi, & declarandi, remissa esse peccata confitenti, sed actum esse iudicalem, quo sententia velut à iudice pronuntiaur. Desideratur in illo igitur, qui sacramentum hoc exercere cum auctoritate vult, vt ordinem sacerdotalem habeat, sed non tamen satis fuerit, aliquem sacerdotem esse, vt quemcumque absolvere possit, quamuis enim, (vt aliàs quoq; docuimus) quilibet sacerdos, cui ritè data sit potestas ligandi, & soluendi, potestatem hanc in vniuersum nactus sit, actu ipso tamen non potest, nisi in eos exercere, in quos iurisdictionem habet. b Iurisdictionem † verò habere potest, vel ordinariam, vel delegatam, ordinariam † iurisdictionem in pœnitentibus habet Pontifex Maximus, proculdubio in vniuerso orbe terrarum. c Item suas cuiusque Episcopus, d & sacerdos parochus, sed & legatus, & eius pœnitentiarius in prouincia vniuersa ei demandata, & Archiepiscopus etiam in prouincialium suorum diocælibus, dum eas correctionis causa inuifit, Archipresbyter cathedralis ecclesiæ, cum sit Episcopi Vicarius legitimus. Item Vicarius Episcopi generalis ab ipso Episcopo constitutus. Item prædictorum omnium Vicarij, Alij quoque existunt, qui pariter iurisdictionem ordinariam in pœnitentibus habent, sed ad certas tamen personas restrictam, † puta in familiaribus S. Pontifi. soli summo pœnitentiario hæc potestas, & iurdictio competit. † Patriarcharum autem, Primatū,

167 168 169 170

a c. cum infirmis. eo. tit.

b c. i. in prin. de pœn. dist. i. d. c. a. omnis vtriusque, vbi Abb. nu. 7.

c c. cuncta per mundum. 9. q. 3. c. ad honorẽ de auct. pal. c. ij. de præb. in sex. clem. 2. vt lite pend.

d cap. ult. vbi Host. de offic. Archi. c. dno ist. post prin. 73. q. 4. c. cum non liceat, & c. cum olim. post prin. de præscr. c. cum episcopus, de off. ord. in 6.

Archiepiscoporum, & Episcoporum ordinarij sunt in pœnitentialibus Iudices sui Prælati quibus subsunt, nempe ordinarij Patriarcharum, est Summus Pontifex Primatum sunt Patriarchæ, Archiepiscoporum sunt Primates, ipsi autem Archiepiscopi sunt Iudices Episcoporum. † His tamen omnibus, ne propter dilationem pœnitentiæ periculum imminet animarum, nec non & minoribus prælati exemptis permittitur, ut etiam præter sui superioris licentiam, prouidum, & discretum confessorem sibi eligere possint, † Cardinales pariter episcopi, & Cardinales legati hanc potestatem delegendi sibi idonei confessoris habent, † quæ & alijs Cardinalibus petentibus denegari non solet, † si alium non elegerint, ordinarij eorum confessor est Pontifex Max. † alij verò confessorem sibi eligere nequeunt, in quacumque consuetudine non obstante, † at si episcopus subdito suo concesserit, ut sibi possit idoneum confessorem eligere, is, quem sibi elegerit, in casibus, qui eidem Episcopo specialiter reseruantur, nullam penitus potestatem habebit, cum in generali concessione non veniant ea, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus. c

Consuetum est tamen interdum aliquibus à Sed. Apost. specialiter indulgeri, ut confessorem sibi eligant cum potestate absoluenti ab omnibus, & singulis peccatis semel in vita, & in mortis articulo, etiam si postea mors non sequatur, † in quo tamen casus reseruati in cœna domini non includuntur, nec in anno Iubilæi vim habent, nec confratribus sine eorum præfecti licentia concedi solent, ut ait Quintilianus in signatura gratiæ, d † verum ex ordinaria potestate electus confessor ab Episcopis, & maioribus prælati ab excommunicatione quidem maiore etiam inuitis eorum prælati soluere potest, & iuramenta relaxare, ac vota commutare, cæteraque omnia facere, quæ proprii ipsorum prælati possunt, non ea tamen, quæ sedi Apostolicæ reseruata sunt, ab inferioribus autem electi omnem pariter prælatorum immediatorum potestatem habent,

a c. si. de pœnit. Sil. ver. confessor. i. q. i.

b d. c. ij. de pœnit. in sex.

c d. c. ij. de pœnit. in sex.

d Staf. de rescri. in for. breuium. nu. 47.

e Sil. ver. confessor. i. q. ix.

f Sil. vbi sup. q. xv.

g Ang. verfi. confessor. i. per tot. & Siluest.

h Ab. d. c. omnis. de pœnit. in c. cum contingat. de foro compet.

171

172

173

174

175

176

177

178

e

inferiores prælati episcopis non excepti, sed episcopo immediatè subiecti proprium Episcopum pœnitentiariū habent, vel eius Vicarium, cui fateri tenentur, videlicet, Abbates, Præpositi, Decani, & Archipresbyteri rurales, alij clerici, qui non sunt prælati, suis prælati, vel decanis, vel parochis fateri debent, non autem sibi inuicem, nisi prælati accedente licentia tacita, vel expressa, & quæ omnia Cardinalis Hostiensis quidem sic prosecutus est, Siluester autem, & Angelus, & alij repetierunt. g

Eorum autem, qui peregrinantur, prius sacerdos dicitur is, sub cuius cura existunt, tunc cum pœnitentiæ sacramentum exercere volunt, quamdiu ibi morantur, quamuis non longam moram ibi contraxerint, unde & in hoc numero cœsentur mercatores, dum sunt in peregrinatione, ut mercetur, & stipendiarij, qui ad buccinæ clangorem, vel tympani strepitum mutare hospitium, & quocumquē ius si fuerint, proficisci è vestigio tenentur, h nec puto, hic requiri, ut maiore anni parte saltem eo in loco morā traxerint, vel saltem in Paschate resurrectionis, quod hoc negotium pœnitentiæ exercendæ concernit, quamuis Angelus Clauusinus crediderit, non aliàs posse huiusmodi homines hunc sacerdotem proprium habere, quàm, si vel maiori parte anni, vel saltem in paschate apud eum habitauerint, qd' fortè Angeli pronuntiatum posset cōcedi, † si illi peccato aliquo irretiti essent, quod ordinarij ipsorum sacerdotes sibi reseruasset, necessitate urgente autem, scilicet in mortis articulo, possent etiam à reseruatis absolui, † & vbi ab Episcopo licentiam peregrinandi assecuti essent, viderentur simul et, alijs consentienti licentiam, & soluendi casus reseruatos habuisse, ut quidam putauerunt, † Qui verò iter sine licentia susceperunt, non possunt, dum in itinere sunt, alij, quàm cathedralis ecclesiæ curatori peccata fateri, idq; tempore paschatis, & necessitate impellente, moram autem non patiente periculo etiam parochus sacerdos loci ipsius in quo peregrinus æger iacet, absolue-

179

180

h

181

182

183

re

re eum, & sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum propinare a posse, † rectè igitur, & consultè faciunt, qui peregrinationem votiua suscepturi sunt, priusquam pedem extra limen vrbs efferat, ad episcopum, vel sacerdotem suum, aut etiam ad vtrumque accedunt, veniam, & benedictionis munus ab eis petunt. i

184 Illi autem, qui non ita incertarum sedium sunt, quamuis domo absint, sed habitationem tamen aliquam habent extra proprios lares, cuiusmodi sunt Mercatores, Scolares, & famuli, cæteri que mercenarij, si à proprio domicilio sic absint, ne possint commodè in paschate, vel necessitate urgente illuc ire, possunt huic sacerdoti, sub quo morantur, peccata fateri, & ab eo solui, quamuis tutius credantur, se gesturi, si à proprio sacerdote licentiam obtinuerint, in sin commodè ad ecclesiā sui domicilij ire possint, in ea potius hoc sacramentum exercere debent. c

186 Qui verò duobus in locis aequè paratum domicilium habet, & modò hic, modò ibi habitare consueuerunt, puta alterum æstate, alterum hieme locum incolentes, possunt vtrouique sacramentum, vbi reperi fuerint, pœnitentiæ actitare, verum, si alterum ex his longè frequentius quis colat, alterum autem (puta) rus & villam quibusdam diutaxat paucis anni diebus habitare, animi aut negotiorum etiam gratia, puta in aliqua ætate, vel autumni parte consueuerit, & si fortè ibi inueniatur paschatis tempore, non tamen ei licebit, loci illius sacerdoti peccata fateri, sed proprium & consuetum vrbsani domicilij sacerdotem adire debet. d

187 Principum autem secularium Iudices proprii erunt audiendis, & soluentis eorum delictis, episcopi illi, quorum in vrbe sedes regni locata erit, id est, in qua rex vrbe inungi, & consecrari solet, quamuis alibi moram frequentius trahere soleat, † sed Imperator, & Imperatrix, pluresque etiam Reges proprijs capellanis confiteri solent, alij quidem eorum ex consuetudine, alij verò ex priuilegio à sede Apostolica eis concessa, & alij pariter principes Regibus inferiores primam

& principem ditionis suæ vrbe in domicilio suum habere, & episcopo illius fateri debent, vel, si nulla suarum vrbiū alijs præmineat, poterit à quouis eorum Episcopo ad sacramentum accipi, vel manumitti, ut alijs confiteatur, at si nullam quidem in ciuitatè dominium quis habeat, sed in castra, vel oppida plurium diœcesium, illius episcopi licentiam habere curabit, cuius in diœcesi præcipuum domicilium, vel magis frequentem stationem habebit. Plurium verò oppidorum eiusdem diœcesis dominus hunc ordinarium sacerdotem parochum habet, cuius in oppido frequentius, firmiusque domicilium habet, vel, si plures ibi sacerdotes parochi existant, principales eorum agnoscat, præter episcopum. Magistratibus autem fungentes, & legationibus apud Principes viri seculares, quibus in vrbus vel oppidis, & locis domicilium suum elegerint, eorum pariter locorum sacerdoti parochi subiecti erunt, vel ei, ad cuius locum diuersari eos contigerit, vbi nullam certam stationem posuerint, sed tantum prouinciam circuit; & lustrare soliti sunt, ut ex Petro Paludato, & Hostiensis non malè Siluester edocuit. e

Et hi quidem omnes iurisdictionem ordinariam habent, & omnes alij præterea, (ut ait Petrus Paludatus à Siluestro citatus) quicumque ad curam animarum electione præcedente, admisi fuerint, aut qui officium aliquod exercent, animarum curam inuicem habens, & quibus curatoris animarum vicis agere lege, vel consuetudine competit, Pœnitentiarij quoque Episcopi decreto in Cathedrali ecclesia constitutus potest interdum ordinarius dici, si huiusmodi munus præbendæ, quam ipse habet, inuicem, annexumque fuerit, ut ait præcitatatus Siluester, f hinc, cum sacris Tridentinis constitutionibus cautum sit, Sessio nis vigesimæ quartæ capite nono, ut in omnibus Cathedralibus ecclesijs, vbi commodè id fieri possit, pœnitentiarius aliquis cum vrone præbendæ ab episcopo instituat, qui magister sit, vel Doctor, aut licentiatus in Theologia, vel iure canonico, & annorum qua-

a Hostiens. in sum. de pœnit. ver. confessor. l. q. i. i.

b Innoc. in d. c. omnis. gl. in clem. dudum. de sepult. Siluest. vbi sup. q. x. ad fin.

c Siluest. vbi supra.

d Hostien. in sum. de pœnit. ver. confessor. l. q. i. i.

e Siluest. vbi supra.

f Siluest. vbi sup. q. 4.

Ang. verfi. confeflio. 3. nu. 16. Silueft. 10 ver. 2. q. 3.

b no. in l. i. ff. de off. eius.

Ang. verfi. confeflio. 3. nu. 28. ad fl.

d Sil. ver. cõfessor. 2. q. 4.

e Silueft. ver. confeflor. ij. q. ij. Ang. verfi. confeflio. 3. no. 17. Pau. leax. d. cle. dudum.

f Ang. ver. cõfessio. 3. q. 21.

quadraginta, vel qui aliàs aptior pro loci qualitate reperitur, qui, dum cõfessiones in ecclesia audiet, interim præfens in choro cenfeatur; hanc ego pœnitentiarium crediderim ordinariam iurisdictionem habere, ideoq; & alteri delegare, & committere aliquã ex caulis ad te delatis posse, non secus atque cœteri sacerdotes ordinarij omnes possunt causas meri imperij habentes, vt ait idem Silueft. ex eodẽ Paludat. hinc & in aliena diœcesi more omnium ordinarij audire, & soluere subditos suos possunt, quia in voluntaria iurisdictione territorium nullius lædi cenfeatur. A Religijs t̃ autem illi quibus tam lata potestas, vel singulis, vel eorum ordinum confeflorijs quibuscumq; sacerdotibus cõcedi priuilegijs Pontificijs consuevit, confessiones quorumcumque ad se vnde quaque accedentium audiendi, & à quibuscumque delictis, & excommunicationibus soluendi, si quidem hanc potestatem cõmuni iure, idest, constitutione inserta inter alias communes habent, non possunt non ordinariam potestatem habere, quapropter, cum in concilio Viennẽsi constitutione Clementis Quinti incipiente, dudum, de sepulchris statutum fuerit, vt ordinis prædicatorum, & minorum religiosi, qui electi ad hoc fuerint, in suis ciuitaribus, & diœcesi, cõfessiones subditorum suorum confiteri sibi uolentium audire liberè valeant, & confitentibus pœnitentias salutaris imponere, & absolutionis beneficium impendere, ordinariã potestatem proculdubio habere existimãdi sunt, & seu ab ipsis prælatis admisi fuerint, seu in eorum contumaciam à iure ipso accepti; quare post licentiam à iure, vel ab homine datam, reuocari non possunt per ordinarium, nec morte ipsius ordinarij potestas eorum cessat, non tamen curatores animarum dici possunt, sed veluti cooperatores potius appellari solent, quapropter congruit, ne quem soluant, vbi vident, expedire, cum ad Episcopum soluendum mittere, vt coauditores dici possint, data autem ipsis minoribus & prædicatoribus ab episcopo audienti confessiones potestas, etiam ipso

episcopo defuncto, quamdiu ecclesia illa vacat, adhuc durat, at si ad beplacitum episcopati sit concessa, morte ipsius concedenti vtique cessare eam certum est, & qui tamen à forma illa constitutione præscripta discedere non debent, & cuius formæ tres duntaxat sunt gradus, primus, quod in prædicatoribus magister, priores, prouinciales, aut eorum Vicarij, in minoribus autem ordinibus generalis eorum minister, & prouinciales ministri, & custodes per se, vel fratres, quos idoneos iudicauerint, ad præsentiam prælatorum, id est, episcoporum, vel eorum, qui dicto in loco habent, quasi Episcopalem iurisdictionem (vt Bonifacius Vitalinus, & alij interpretantur, post Panormitanum, & Cardinalem) item & eorum, qui vices episcoporum, seu prælatorum gerunt de iure, vel cõsuetudine, & sede vacante Vicarij à capitulo constituti, & se conferant in singulis ciuitatibus, & diœcesibus, in quibus loca habent, & in ciuitatibus, & diœcesibus vicinis humiliter petituri, vt fratres, qui ad hoc electi fuerint, in eorum ciuitatibus, & diœcesibus, cõfessiones subditorum suorum confiteri sibi uolentium audire liberè valeant, & confitentibus pœnitentias salutaris imponere, & beneficium absolutionis impendere, de licentia, gratia, & beneplacito ipsorum prælatorum. ¶ Alter est gradus quod post actas partes prædictas, præfecti, magistri, prouinciales, vel ministri viros idoneos, vti probatos, discretos, modestos, ac peritos eligant; Tertius, quo electos prælatis ipsis stant, vel listi faciant, ut de ipsorum licentia, gratia, & beneplacito in eorum ciuitatibus, & diœcesibus confessiones audiant, & si tamen seruatus hic ordo non fuerit, sed electio facta, electusque præfecto præsentatus, nulla ab ipso præfecto ad eligendum impetrata licentia, non idcirco irritum erit, quod factum fuerit, quamuis illum ordinem seruari congruat: & prælati ipsi, cum ad eum, possint, ordinem hunc seruari iubere. ¶ Quod si (vt ad secundum gradum redeamus) non magistri, aut priores prouinciales, in prædicatoribus, nec generalis, aut prouincialis minister in

minoribus, sed Vicarij eorum, aut Custodes elegerint, hunc Prælato ad confessiones audiendas præsentandum, constitutioni prædictæ satisfactum nõ erit, quamuis possint primo gradui satisfacere, humiliter scilicet petendo ab Episcopo, vt concedere velit, talem electionem ad confessiones fieri, si tamen contingat, illos mortuos esse, quos diximus, solos, nõ etiam eorum Vicarios, potestatem eligendi habere, videlicet, magistros, priores, prouinciales, generales, aut prouinciales ministros, hæc vtique eligendorum confessionum potestas in eis residet, qui vices dictorum ministrorum, aut magistrorum prouincialium, vel generalium gerent, quamdiu officium illud vacuum erit. Itaque Vicarij maiorem defuncto eorum præfecto, quàm uiuente eo potestatem habebunt, & priores autem prædicatorum conuentuales, quos vocant, & Guardiani minorum non tantum eligere ad constituendum idoneos viros non possunt, sed neque ad prælatos licentiam eligendi vt petant, accedere, quamuis ad vtrumque officium obeundum delegari, & constitui à prædictis prouincialibus, aut generalibus magistris, vel ministris alijsque præfectis queant, cum illi præfecti ordinariam potestatem habeant. Et in ciuitatibus, & diœcesibus tantum non etiam per prouincias, hii religiosi ad confessiones audiendas delegari possunt. ¶ Observandumque t̃ monco in dicta constitutione, præsentandos esse prælato hos, qui electi fuerint, quare, si petente episcopo, vel personaliter ad se accedant, ipsi tamen accedere noluerint, ideoque nec consensum episcopi impetrarint, non licebit eis properare, vti ab episcopo reiectis, auctoritate Apostolica officium confessionum audiendi exercere, quandoquidẽ partes sunt episcopi, eos examini subijcere, & an idonei sint, excutere, quod sine eorum presentia fieri non potest, & quamuis Angelus Clauasius aliud male quidem (vt mihi videtur) consultus docuerit. ¶ Et, quãuis episcopus, cum aditur, intra ciuitatem, vel suam diœcesim non existat, nihilominus potest auctoritatem suã

impartiri, quia voluntarie non cõtentiosè iurisdictionis munus est, & quod si episcopus huius licentiæ gratia tertio aditus nihil responderit vquam, ita vt nec dedisse, nec denegasse licentiam videatur, perinde erit, ac si expressè denegasset, & censbitur licentiam ab ipso iure habuisse. ¶ Ipsi t̃ verò sacerdotes religiosi hanc licentiam assecuti, neque extra diœcesim eorum prælatorum, à quibus hæc licentiam habuerunt, neque in personis illis prælatis non subditas exercere hanc potestatem possunt, nisi aliud proprijs priuilegijs obtinuerint, in propria autẽ concedentis prælati diœcesis, quocumque loco etiam domib. laicorum priuatis, licet parochis reclamantibus, non prohibentur confessiones audire, sed neque in aliena diœcesi (vt aliqui opinantur) si domibus ipsorum Religiosorum vicinè, & valde opportunè sint, imò & quoscumque generaliter etiam exemptos, nec minus ecclesiasticos, quàm seculares absoluerè possunt, quos illi ipsi prælati in quorum diœcesi existunt, & à quibus licentiam habuerunt, ab soluere ordinaria potestate possent, & casuum quoque reseruatorum statuto, vel consuetudine episcopo nexus soluere, eos posse multi crediderunt, non tamen vt vota condonare, aut iuramenta relaxare, aut incertis personis ablata ad suos vsus vertere possint, nec illis se immiscere peccatis, quae iure communi episcopo reseruantur, cõcedendum putant, & neque vt soluere delictum possint, cui sententia excommunicationis annexa, & episcopo reseruata sit ipso iure per statutum. ¶ Quod si religiosi prædicta forma non seruata audiendi confessiones licentiã ab episcopo acceperint, non licebit eis crimina ab episcopo reseruata villo modo remittere, nisi expellerit episcopus, se concedere licentiam, perinde, ac si petita fuisset seruata penitus forma mentionis constitutionis prædictæ. ¶ Et hæc quidem ita competunt, & vt nec ipsi pœnitentes teneantur licentiam à suo paracho sacerdote impetrare, vel petere cõstituti prædictis Religiosis, nec ipsi pariter Religiosi aliã à prædicta licentiã ab aliquo petere, obligati sunt. Ad.

gl. Card. & Paul. in d. cle. dudum. Silueft. ver. cõfessor. 1. q. 1.

b Vital. in d. cle. dudum. §. ac deinde, nu. 2. & 3.

c Silueft. vbi sup. ver. priores autem.

d d. cle. dudum.

e gl. d. cle. dudum. Silueft. vbi sup. nu. 3.

f Ang. ver. cõfessio. 3. n. 13.

g Paul. Leax. in d. cle. dudum. Silueft. vbi supra. num. 4.

h Cl. Zenzel. Vita. in d. cle. dudum. §. si vero. num. 10.

i Silueft. nec. confesio. 1. q. 6.

k Sil. vbi supra. §. Ang. ver. confesio. tertio. num. 28.

l Ang. vbi supra.

m Angel. vbi supra. nu. 29.

n Silueft. vbi supra. quest. 4.

203 Addidit sacros. Synodus Tridentina Sessionis vigesima tertiae capite decimo quinto, ne quis etiam Regularis possit confessiones secularium, etiam sacerdotum audire, neque idoneus ad id reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab episcopis per examen, si illis videbitur, esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem, quae gratias detur, obtineat, privilegij, & consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus.

204 Delegatam est vero in poenitentialibus potestatem illi habent, quos sibi quis vel ex iure communi, vel speciali privilegio confessorius deligit. Item hi, quibus ab ordinariis mandatur, videlicet, ab episcopis, legatis, sacerdotibus parochis, alijsque ordinarijs. Urget autem necessitate, qui ad hoc ministerium accedit, ordinarius dicendus est, cum a lege hanc potestatem adipsam accipitur.

At, cum dixerimus, iudiciariam esse hanc potestatem, hinc consequens est, ut iudex hic sciat cognoscere, quicquid debet iudicare, iudicaria enim potestas hoc postulat, ut, quod debet iudicare, discernat, quapropter, si locus, & personarum, quas regit, conditio, mores, & qualitas hoc desiderant, peritia iuris canonici, & Theologiae in sacerdote requiritur, ubi fieri potest aut saltem scientia, quae pro loci qualitate inveniri potest. A. In uniuersum tamen mediocris scientia in confessorio sacerdote admittitur, talis saltem, ut de his dubitare sciat, quae non carent dubitatione, licet prompte nesciat definire. B.

Quisquis autem audiendae criminum confessioni assumatur, seu ex ordinaria, seu ex delegata potestate curam habere praecipuum debet, ne illis oculo conditionibus careat, quae ab Augustino designantur, & a D. Tho. his duobus in sacros. versibus clauduntur, v. 3. Confessor dideis, affabilis, atq; suavis, Prudens, discretus, mitis, pius, atque benignus. C.

Sciendum est autem, quod, si opus, & usus venerit, ne alicuius sacerdotis aut etiam alterius personae ecclesiasticae copia haberi possit, et laicus quoque non inane, ubi mors imminet, ministerium

205

a d. c. i. §. caueat de poenit. dist. 6. ubi Nauarr.
 b Nauarr. vbi sup. nu. 31.
 c c. i. §. quib. cognitis. & poenit. dist. 6. §. 2. Thom. di. 17.
 d c. i. in prin. de poenit. dist. 6. c. quem poenitet. cod. rit. dist. 1.
 e Scot. in 4. dist. 17. q. 1. col. 10. Car. d. c. quem poenitet. Silue. ver. confessor. pri. Nauarr. d. c. i. vers. si deest sacerdos nu. 78. & 83.
 f c. i. §. laboret. de poenit. dist. sexta vbi Nauarr.
 g s. Thom. in opusculo contra impugn. religio. & in 4. dist. 17.
 h in 4. dist. 17. q. 3. art. 3. Naua. in sum. c. 25. §. 1. q. nu. 137. & in ca. placuit nuna. 119. & 151.

in hoc praestabit, ut peccata etiam laetalia, nedum venialia audiat, non quidem, ut more sacerdotis laicus ipse absoluere possit, hoc enim fas ei non est, sed, ut tantum auscultet, quo facto is, qui falsus peccata sua fuerit, hoc desiderio suo consequetur ut Summo sacerdote CHRISTO peccatorum suorum remissionem, & a censuris, si quibus innodatus erat, solutionem, ex quo iudicari potest, salubrem esse omnino, & fructuosam hoc tempore laico factam confessionem, quamuis necessariam esse non credatur, si tamen is, conualecat, aut illi, quae imminere, necessitati, eripiatur, qui laico fuerit confessus, debet dato iam tempore, & commodo rursum peccata sacerdoti suo rite fateri, & ab eo solutionem quaerere, et venialia autem peccata laico aperiri posse, & eorum dari solutionem creditum est, quid necum & sine confessione, ut supra diximus, sola oratione, vel episcopi benedictione, vel aquae aspersione benedictione, & alijs modis facile deleri possint?

Minime vero gentium quis credat, posse haereticum, schismaticum, excommunicatum, interdictum, vel notarium suspensum, ita, ut nulla tergiversatione dissimulari, vel celari queat, aliumve ab ecclesia praesentem, quantumlibet arcta necessitas urgeat, hoc sacramentum auctoritatem, aut potestatem vllam habere. F.

207 Illud quoque sciendum est, et recte & prudenter se gesturum sacerdotem parochum, si cupienti subdito suo ad alium sacerdotem poenitentiae causa accedere licentiam concesserit, modo id non deprehendat fraudis causa agi, & et quamuis Angelus Clauasius doceat, debere ipsum parochum prius exquirere, ad quem ille accessurus sit, nec aliis hanc ei potestatem facere, nisi melior se, magisque idoneus aut saltem aequè bonus sit, Siluester tamen hanc distinctionem rejicit, quia potest (inquit) is, qui simpliciter bonus est, alicuius tamen ratione minus aptus esse, imò, delinquere a iure grauius sacerdotem, qui a suo parochiano sollicitè licentiam rogatus, ei negauit alteri idoneo consentendi, ut ait Sanctus Thom. n. Nec magis consentiri idem Siluest.

209

Siluester, ut iusta causa habeatur denegandae licentiae, quia proprius sacerdos satagat omnium suorum mores, & morbos discernere, ne morbos alias contagione laedant, quia (inquit Siluest.) metuendum est, ne is, qui licentiam habere non potuit, aliò accedendi indignatus & thedio affectus sacramentum poenitentiae potius omittat, quam huic exoto homini necessario confiteri, nec debent mala committi, ut bona inde sequantur. et Traditum est tamen, quod, si mos populariù hic inoleuerit, proprio sacerdote posthabito, alij, quem elegerint, sacerdoti confitendi, quamuis consuetudo huiusmodi non valeat, sine proprii sacerdotis licentia, a satis fore, si tacita saltem sacerdotis licentia accedat, cum id scies a quo animo patitur, nec repugnat. B. Dicitur etiam, parochi licentiam peti non oportere, vbi cumque, vel parochi ipsius incertitia, vel malitia (ut quia haereticum confessionis aperuisset) in causa essent, ne parochianus ei confiteri vellet, alijs causis vero si mouerentur, tamen si aliqui iustus, petenda est tamen, licet impetratam esse non oporteat, licentia. C.

211 Econtrario autem quod non debet parochus sacerdos vquam subditum suum sibi peccata confiteri volentem, quando necessitas, & praecipuum ecclesiae eum subigat confiteri, a se ablegare, & sine hoc poenitentiae solatio dimittere quod si omnino eum audire noluerit, nec alium sua vice ei de derit, cui confiteri possit, licebit exinde ipsi poenitenti alium quaerere, cui fateatur, & a quo non minus solui poterit, quam a proprio sacerdote posset, et quia sacerdos parochus tacite licentiam ei dedisse videtur, alij confitendi, quem elegerit, dum ipse has partes abire detreclauit. D. Atqui non eo tempore tantum, quo propter ecclesiae praecipuum confiteri vnusquisque teneret, verum & quodocumque parochianus suus, ut fateatur peccata sua ad eum accesserit, debet parochus sacerdos eum audire, ut scripsit Adrianus, li. octauo, post quintam questionem, multisque rationibus probat Nauarrus, quorum sententiam sequor, licet Richardus & Siluester aliud docuerint. E.

212

Item inter ceteras, quae parochus sacerdoti obseruandae sunt, cautiones, haec quoque negligendae non sunt infrascriptae, nam, si quis excommunicatus ad eum accedat, sacramentum Eucharistiam ab eo accepturus solum se ab excommunicatione praedicans, non tenetur ei sacerdos fidem habere, nisi literas exhibeat sacerdoti, qui eum soluit, & de absolutione testimonium ferentes, & quod si ex suis subditis quisquam non quidem sit excommunicatus, sed ab alio tamen, non a proprio sacerdote, qui & ipse soluendi potestatem habebat, cuique se falsum peccata sua dicebat, absolutionem peccatorum se retulisse dicat, non est a perceptione sanctissimae Eucharistiae repellendus, quamuis literas non exhibeat sacerdoti illius, cui confessus fuit, & a quo solum poenitentiae spectant, credendum est ei, qui hoc sacramentum exerceat, quamquam in his credi non debeat, quae fori iudicialis sunt, & quapropter superflua est fortasse eorum diligentia, qui neminem omnino ex suis subditis ad sacram hanc communionem admittere volunt, nisi, qui literis authenticis probet se confessum, & solutum fuisse, quae diligentia est eludi vitarique potest, si quis nullo Dei timore ornatus sit, cum is, de quo suspitio est, ne sine poenitentiae Sacramento ad sacram Eucharistiam accedat, non possit pariter suspitione vacare, ne oia peccata confessus fuerit, cur enim credamus, eum, qui non exhorrescit sine reatu sui suorum absolutionem tremendum Eucharistiae sacramentum accipere, formidaturum postea, imperfectam confessionem facere, quod absolutionem reportare possit, cui fraudi nullo pacto quavis prudentia humana occurrere potest, quare frustra totus praedictus labor susceptus videtur, nisi is homo talis sit, de quo verisimilis suspitio extet, ne per mendacium, Eucharistiam surripiat, vel nisi in manifestis peccatis voluerit, quae in conspectu omnium non sine graui scandalo appareant, ut potest verò alioqui iniquus peccator huic cautioni fraudem facere, testando, se se habere testimonialem amississe, quam a sacerdote confessorio acceperat, & quod tamen

213

a c. si episcopus. de poenit. in sexto.
 b Ab. c. conuenerunt. de officio ordin. Angel. ver. confessorio. 3. num. 31. Siluest. versio. confessor. 1. n. 15.
 c Nauarr. ca. placuit in glo. 3. de consecr. dist. 5.
 d Siluest. vbi sup. nu. 18.
 e Nauarr. in c. placuit. de poenit. dist. 6. nu. 152. Richard. in 4. dist. 18. art. 2. quesi. 3. Siluest. ver. confessor. 1. q. 18.
 f s. Thom. in quolib. silues. ver. confessor. 1. q. 17.
 g Siluest. vbi sup. ex tractat. inter cunctas. §. si super confessione. de privileg.
 h Angel. ver. confessorio. 3. nu. 32. Siluest. ubi sup. Nauarr. in c. sacerdos. nu. 86. s. Thom. in quolib. pri. art. 2.
 i Nauarr. vbi sup.

tamen in publico peccatore non credo procedere.

- 213 Tertius est poenitentiae, supremaque pars satisfactio, cuius tamen non ipse reus, qui peccata fatetur, iudex arbiter que esse debet, sed sacerdos ille, cui fatetur, hac enim etiam causa peccator sacerdoti ostendere se leproforum exemplo debet, ipsique se subiiciens moderamen, & iudicium illius cum censura expectare, & illi (ut dictum est) pronus, libensque parere, & obtemperare, nam, & si verum sit, posse vnumquemque & sponte sua pro peccatis a se patris poenitentiam suscipere, que fructu caritatis non sit, non tamen ea contentum oportet patris confessarii trutinam vitare, deinde satisfactio a sacerdote indicta, & a poenitente accepta, longe fructuosior est illa, quam sibi quisque vltro assumit, quia a sacramento calore fouetur.
- 215 Satisfacere autem est, debitum Deo honorem impendere, seu, est causas peccatorum excindere, & eorum suggestioni aditum non indulgere, seu, satisfactio, est purgatio, qua eluitur quicquid fordidum propter peccati maculam in anima resedit, atque a poenis tempore definitis, quibus tenebamur, absolui mur, duo enim sunt, quae peccatum consequuntur, nempe macula & poena, & quamuis semper culpa dimissa, simul etiam mortis aeternae supplicium apud inferos constitutum condonetur, non tamen semper peccatorum reliquiae, & poena casto tempore definita remittitur, quae peccatis debentur, quod illustribus exemplis Catechismus idem probat, sed quamuis .n. baptismi beneficio poena omnis condonetur, non tamen & beneficio poenitentiae idem consequimur, quia (ut distertè constitutione Tridentina, & catholico differitur) Diuinae Iustitiae ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint, aliter vero, qui semel a peccati, & demonis seruitute liberati, & accepto spiritus sancti dono scientes Deum templum violare, & spiritum sanctum contristere non formidauerint, & diuinam clementiam decet, ne ita nobis absque vlla satisfactione peccata dimittantur, ut,

a Nauarr. in sum. c. 3. part. 3. prin.

b Catechism. in tit. que ratio in orando requiritur. in fin.

c reg. peccatum.

d ca. cum. no. iurata. vbi Felyn. de sent. excom. no. pen.

occasione accepta, peccata leuiora putantes, velut iniurij, & contumeliosi spiritui sancto in grauiora labamur, thesaurizantes nobis iram in die irae.

218 Confessarii igitur sacerdotis post auscultata poenitentis delicta haec partes erunt, illum absolueret, satisfactionem erga Deum iniungendo, quam orationibus, ieiunijs, & elemosinis, & alijs poenis seu corporis afflictionibus seu misericordiae operibus, seu spiritualibus implet, nam & vigiliae, & peregrinationes, aliaque corporis afflictionae, ieiunium concernunt, opera corporalia misericordiae elemosinam; spiritualia orationes dicuntur, a auaritia enim peccatum congruis elemosinis, incontinentiae crimen ieiunijs, linguae orationibus expiatur, oratione enim Deum placamus, elemosina proximo satisfacimus, nos vero ipsos ieiunio castigamus, si quicquid aduersus Deum, & proximum, & aduersus nos ipsos peccauimus predictis modis mulctatur, & castigatur, quamuis & quilibet horum suppliciorum species, quodlibet genus delicti expiare possit, a Inprimis tamen, proximo ut satisfiat, qua in parte laesus fuerit, curare debet, exultationem & famam ante omnia bonam ei ademptram, vel corruptam, & rem restituendo, quia dictum est, nemini peccatum remitti, c qui male ablata non restituerit, c & nimium differre illam sine reatu exiti non potest.

Neque male ager Confessarius sacerdos, & si, quae confessus quis hoc sacramento fuerit, aliena habere, ut dominis eorum restituat, vigente necessitate ipse sibi commendata acceperit.

219 Poenitentia autem publica a sacerdotibus confessarijs numquam, ne peccator detegat, in foro autem exteriori admodum parca, nec nisi ex peccato publico imponenda est, quamuis & eam quandoque iniungi expediat; & semel imposita reuocari ab alio sacerdote nequit, vel mutari, quae poenitentiae species ideo inuenta est, ut ceteri, quibus peccatum notum esset, simul etiam supplicij propter illud in dicti certiores fiant, & hoc moniti peccatum diligentius vitent, sed & nonnumquam etiam in occultis criminibus

que grauiora essent, fieri solitum erat, ut Catechismus docet. Quamuis enim Apostolus inquit, publice peccantes palam esse corripiendos, non eo tamen sit, quin & quandoque argui publice etiam eos conueniat, quorum peccatum publicum non sit: Concedit tamen sacros. Synodus Tridentina cap. 8. Sessionis 24. auctoritatem Episcopo, publice hoc poenitentiae genus in aliud secretum commutandi, ubi ita iudicet expedire, quam Constitutione auct. Nauarrus in manuali cap. 8. in titulo de sigillo confessionis, versiculo undecimo, minime de confessarijs intelligi posse, ne sic per huiusmodi publicam poenitentiam frangat sigillum confessionis.

220 Nulla autem delicti, quantumlibet grauissimi species dari potest, quam non sacerdos quilibet parochus auctoritate ordinaria condonare possit, nisi ipsius remittendi potestatem Pontifex Maximus, vel Episcopus sibi ipsis seruauerint, alij adimendo: Cum tamen Sum. Pontifex, vel Episcopus aliquem sibi casum excipit soluendum, non de crimine ipso tollendo, sed de auferenda excommunicatione exaudi debet, quod latius in Titulo de Episcopo, de clarauimus.

221 In articulo autem mortis imminenti nullus vniquam casus exceptus ceteris, qui solui non possit, & articulus mortis dicitur, cum quis ita graniter decumbit, ut medicorum, aliorumque prudentium iudicio tam breui seclaturo moriturus, ut eo tempore adire paratus pro absolutione verisimiliter a non possit, quin etiam scripsit Ioan. Andrea, cuiusque confessarij sacerdoti licere in foro poenitentialem etiam indulgentias (ut vocant) nequum ad xl. dies more episcoporum, sed & centum, & plarium etiam concedere, si opus esse arbitratus fuerit.

222 Potest etiam quis pro altero hanc poenitentiae extremam partem, quae est satisfactio, subire (quamuis duas priores pro se quisque non pro alio prestare debeat) quod Symboli Apostolorum verbis illis significatur, (sanctorum communionem) illis satisfactorijs operibus, exceptis, quae veluti medicinae, & curationes quaedam poenitenti ad sanan-

dos prauos animi affectus praescribuntur, cuius quidem fructus; & vtilitatis participes non fieri illos, qui non se, verum alieno ministerio satisfaciunt satis perspicuum est, ut idem Catechismus dilucide exponit.

224 Potest Episcopus (ut alijs monuimus) ex causa tamen, aliquorum criminum soluendorum, sibi ius & potestatem seruare, sed, ne ipsum Episcopum absolutionis gratia adire semper sit necessesse, constituit eadem sacros. Synodus in dicto capite octauo, ut in omnibus Cathedralibus ecclesijs, ubi id fieri commode possit, poenitentiarius aliquis cum vniuersa praebende ab Episcopo instituitur, qui magister sit, vel Doctor, aut licentiatas in Theologia, vel iure canonico, & annorum quadraginta, seu alia, qui aptior pro loci qualitate inueniatur, qui, dum confessiones in ecclesia auget, interim praesens in choro censetur.

225 Sacramenti huiusmodi quanta vis, & virtus sit, ex his, quae initio huius tractatus libata sunt, percipi aliqua ex parte potest, cum dixerimus, esse tabulam rescindam in naufragio, cuius auxilio seruari quis in naufragio potest, & humida vestimenta in templo omnipotenti Deo suspendere, & per eam Deo, quem peccatis nostris offendimus in gratiam redire; liberat enim a culpa, seu a morte ob peccatum nobis imminente, unde & Dei gratia (ut diximus) peccato amissam restituit, retentamque adauget, & poenam inferni aeternae poena ignis purgatorij, vel huius seculari temporaria commutat, & ipsam quoque temporariam poenam tollere, vel minueret potest, laetam salutis aeternae spem condonans, dum impedimentis omnibus semotis liberat, ad paradisi iam nuam accessum parat, acta prius tamque satisfactione, quam supra diximus.

226 Absolutionis forma, & ordo, seu ritus hic est, ut confessarius sacerdos, prius poenitentem ab excommunicatione, si qua innotatus sit, cuius ipso potestatem auferenda habeat, ante omnia absoluat, cogendo eum, ut iuret, praecipis ecclesiae parere, atque ut parti laesae satisfaciatur, ubi notoria sit laesio, cum expensis, vel pignora, aut cautionem de satisfaciendo praestet, ubi sa-

a Nauarr. in sum. c. 26. §. ij. tit. quemadmodum. conf. ger. se deb. in prin.

b Io. Andr. in sex. lvan. Panijus in frac. de episc. q. 4. par. pri. in si. nu. 7.

tisfacere non possit, vel iuret, satisfacturum se quam primum, si pignora, vel cautionem date nequeat. Sin pote statem absolventi ab excommunicatione non habeat, nullo pacto a peccatis absolvere debet, nisi ille prius fuerit absolutus ab excommunicatione ab eo, cui illa potestas sit, vel potestatem ad se legitimum attulerit, qua solvere eum possit, quo peracto, vel, si nulla deinceps sit excommunicatione, tali tamen peccato irretitus sit, quod ipse confessatus remittere non possit, a reliquis solvere, quorum ipse potestatem habeat, grauioribus ad presulem maiorem ablegatis, nisi ab illo, hanc auctoritatem nactus sit. In absolutione autem ne dicat, quod eum absoluit ab his, quorum contritionem habet, peccata enim plena sunt, verba, quando quidem, & illa de quibus tantum attritus est, in absolutione veniunt.

Illa autem verba, videlicet, Passio Domini nostri Iesu Christi, & cetera, necessaria, quidem non sunt, non tamen frustra adijciuntur, a quemadmodum & illa non frustra adijciuntur, licet minime necessaria, videlicet, Misereatur tui & cetera, illa Dominus noster Iesus Christus te absoluat, & c. Sic, & manum capiti imponere, in absolutione incallum laborat sacerdos. Forma igitur absolutionis haec ipsa est, Ego te absoluo. In nomine patris, & filij, & Spiritus sancti: neque tamen eam formam inutilem putat Nauarrus, videlicet, Absoluo te ab omnibus peccatis tuis, quae mihi confessus, quaeque oblitus es, cum omnibus circumstantijs, quia (inquit) sic confessarij simpliciores admonentur, non solum vt a peccatis sibi nudatis absoluant, sed etiam ab his, quae non reticuisset, modo sibi ad memoriam redijissent, cum suis circumstantijs, quia receptam ait sententiam, posse aliquem a peccatis oblitum sol

b. m. b

a Nauar. cap. 26. ii. quomo. conf. se ger. de bi. post Summi stas.

b Nauar. c. i. in prin. nu. 3 t & seq. de pœnit. dist. 6.

DE SACRAMENTO

Eucharistiae. Tit. V.

EPITOME.

PRÆMISSIS nonnullis, quibus hic titulus cum superiore coniungitur, traditur vocis huius, Eucharistia significatio, & plura alia ipsius nomina, eorum omnium ratione reddita. Inde ex qua materia fiat panis consecrandus, cur ex azimo, plures granorum species discentur, ex quibus dubitari poterat, an confici sacramentum posset, dehinc de consecratione vini, quale vinum esse debebat, cur aqua immisceatur, & cur modica. Quis insuper hoc sacramentum, quis eius sit vtilis, qui honor habendus illi. A quibus conficiatur, vel ministraretur, quotupliciter sumi dicatur. Qua forma sacramentum panis, & qua forma sacramentum vini fiat: & singula verba perpenduntur, & declarantur, plures inde emergentes questiones deciduntur. Post hæc differunt, quinam sacramentum hoc sumere teneantur, & sub qua poena, & ecœtia, quibus dari non debeat, quid de parulis, amentibus dilucida interualla habentibus, peccatoribus notorijs, vel occultis excommunicatis, histridionibus, magis, pugnantibus in duello, damnatis ad mortem, Demoniacis, infidelibus, Catechuminis, pollutis proxima nocte, fluxum patientibus, somnio hesternio turbatis, non ieiunis, an possit inquam panis non consecratus dari, pro consecratio, & tandem aliqua huius sacramenti mira edocentur. potestatem eius effectus, & vtilitates.

SVMMA RERYM.

- 1 Eucharistia purum innocentemq; hominem seruat.
- 2 Sacramentum Eucharistia ceteris sacramentis præstantius, & qua in re.
- 3 Baptismus quare alijs sacramentis antecedit.
- 4 Confirmatio & ordo cur alijs sacramentis sint digniora.
- 5 Eucharistia vocis significatio.
- 6 Eucharistia cur bona gratia dicatur.

7 Cur

- 7 Cur dicatur gratiarum actio.
- 8 Cur appelletur communio.
- 9 Pacis, & charitatis sacramentum cur dicatur.
- 10 Viaticum unde dicatur.
- 11 Cœna Domini cur dicatur.
- 12 Eucharistia sacramentum ex qua materia fiat.
- 13 Cur ex azimo fiat.
- 14 Sacramentum consistit, licet farina non sit azima.
- 15 Conscientes sacramentum ex pane fermentato puniuntur præsertim latini.
- 16 Materie quantitas in conficiendo sacramento definita non est.
- 17 Triticum solum aptum est conficiendo panis Eucharistia, non alia grana.
- 18 Quid de siligine spelta ordeo farre oriza.
- 19 Pasta non debet sumi ad conficiendum hunc panem.
- 20 Neque ex pane corrupto.
- 21 Neq; ex tritico cui alterius generis plura grana admixta sint, quam tritici.
- 22 Aqua naturalis sola adhiberi potest, non alia.
- 23 Sanguinis sacramenti quae sit materia.
- 24 Aqua vino cur misceatur in conficiendo sacramento sanguinis.
- 25 Cur modica esse debeat aqua in hoc sacramento, & minor vino.
- 26 Sacramentum sanguinis valebit etiam sine immixtione aquae.
- 27 Sacerdos tamen peccat mortaliter si ex magna negligentia aquam omittat, secus si ex leue.
- 28 Aqua maior copia, quam vini sacramentum vitiat, ne confici possit.
- 29 Aqua infundenda est, eo temporis puncto, quo faciendâ est consecratio.
- 30 Vino deficiente ob locorum qualitatem quid faciendum.
- 31 Sacramentum Eucharistia non consistit in usu fidelium, sed in consecratione.
- 32 Vinum quale esse debeat huic sacramentum conficiendo.
- 33 Sacramentum hoc quis instituerit, & quando, & quibus verbis.
- 34 Canonis Concil. Trid. circa sacramentum Eucharistia.
- 35 Eucharistia est sacramentum etiam ante usum.
- 36 Corpus Christi est etiam sub specie vini, & sanguis sub specie panis, ubi sunt consecrata non tamen ex virtute, con-

- secrationis, sed connexionis, & concomitantia.
- 37 Sacramentum Eucharistia non solum est rei sacra signum, sed est res sacra.
- 38 Eucharistia sancta tres significationes
- 39 Latrig cultus sanctiss. Eucharistia sacramentum debitus.
- 40 Processiones Corporis Christi singulis annis faciendâ.
- 41 Sacramentum hoc seruandum in Ecclesijs.
- 42 Non tamen monasterijs monialium.
- 43 Sacerdotes soli conficiunt hoc sacramentum, & ministrant.
- 44 Diaconi tamen & inferiores quandoq; ministrant.
- 45 Sacerdotes dant Eucharistiam his tantum qui sunt ex sua parochia.
- 46 Religiosi dantes Eucharistiam sine licentia sacerdotis excommunicantur.
- 47 Excommunicati vel interditi, & alij similes an conficiant sacramentum.
- 48 Sacramenta conficiuntur autoritate Christi non merito ministrorum.
- 49 Plures sacerdotes an possint eandem hostiam simul consecrare.
- 50 Clerici inferiores, & laici possunt sumere sacramentum.
- 51 Sacerdotes conscientes debent etiam se communicare.
- 52 Laici Eucharistia sumere debent de manu sacerdotum.
- 53 Eucharistia sacramentum triplici modo sumi potest.
- 54 Peccatores sumunt sacramentaliter.
- 55 Desiderio accipitur spiritualiter.
- 56 Sacramentaliter, & spiritualiter sumunt iusti, ubi communicant.
- 57 Excommunicantur dicentes numquam sumi spiritualiter, & sacramentaliter simul.
- 58 Forma sacramenti panis.
- 59 Verba illa, Accipite, & Manducate, non sunt de forma consecrationis.
- 60 Coniunctio, enim, non est de substantia consecrationis vini.
- 61 Sacramentum conficitur, licet nemini administrandum sit.
- 62 Forma consecrandi vini.
- 63 Coniunctio, enim, non potest omitti sine peccato.
- 64 Verba addita sine inductione erroris non impediunt consecrationem
- 65 Pronominis, Ille, significatio in consecratione.

V u 2 66 Rg8

- 66 Res consecranda coram esse debet :
- 67 Pars hostiæ consecrari potest sine altera & quomodo.
- 68 Hostijs pluribus existentibus coram sacerdote consecrante, quàm ipse crederet, an sint omnes consecratae.
- 69 Verba consecrationis vini singula expendantur, & declarantur.
- 70 Hic est calix sanguinis, cur dicatur, nõ autem, hic est sanguis.
- 71 Novi testamenti verba cur posita in consecratione vini.
- 72 Aeterni verbum, cur positum.
- 73 Verba, pro vobis, & pro multis, cur posita in consecratione panis.
- 74 Quid predicta verba significent.
- 75 Prolatio verborum substantialium sufficit in consecratione.
- 76 Omnes Christiani doli capaces debent semel in anno sumere Eucharistiam.
- 77 Non communicantes se in Paschate arcentur ab ingressu ecclesie.
- 78 Non tamen excommunicantur.
- 79 Negantes nõ teneri omnes doli capaces ad communicandum, vt supra, excommunicantur.
- 80 Frequentius olim Eucharistiam sumere quis tenebatur.
- 81 Clerici inferiores sacerdotibus, & laici non communicant sub vtraque specie.
- 82 Corpus totum est sub alterutra specie.
- 83 Moribundi an teneantur sumere Eucharistiam.
- 84 Obligati ad celebrandum missam certis diebus tenentur etiam illis diebus sumere Eucharistiam.
- 85 Monachi, & moniales debent singulis mensibus sumere Eucharistiam.
- 86 Obligatus est quis ad communicandum certis diebus ex statuto suæ societatis.
- 87 Laici benefaciunt communicantes frequenter.
- 88 Frequentationis tamen norma dari non potest certa.
- 89 Natura qui impediatur sumere Eucharistiam.
- 90 Parvuli carentes usu rationis non debent sumere Eucharistiam.
- 91 Olim contrarium observatum quandoque fuit.
- 92 Aetatis meta certa dari non potest sumenda Eucharistia.
- 93 Amentes quandoque impediuntur natura, quandoque casu Eucharistia sumere.
- 94 Dilucida intervalia habentes possunt sumere

- mere Eucharistiam.
- 95 Habentes debilem rationem non possunt communicari.
- 96 Peccatores notorii non possunt coicari.
- 97 Quid si ageant penitentiam publicam vel priuatam.
- 98 Crimina publica non sunt redarguenda priuatè.
- 99 Eucharistia quandoque, deneganda est etiã peccatori occulto.
- 100 Peccatores non debent sumere Eucharistiam sine confessione.
- 101 Excommunicatis non est danda Eucharistia, neque, interditi, suspensis, & similibus.
- 102 Histriones non possunt sumere Eucharistiam, nec alij magi.
- 103 Nisi post derelictam artem, & actã penitentiam
- 104 Singularem certamine certantibus nõ datur Eucharistia
- 105 Damnatis ad mortem non denegatur Eucharistia.
- 106 Clemens. i. de penit. an extendatur ad sacramentum Eucharistia.
- 107 Damnati ad mortem an possint sumere Eucharistiam eadem die qua morituri sint.
- 108 Confugientes ad sacramentum Eucharistia an inde extrahi possint ad carcerem vel supplicium
- 109 Demoniaci an sint privadi Eucharistia.
- 110 Infideles, & Catholomeni Eucharistiam sumere non possunt.
- 111 Pollutionem nocturnam passi an communicari possint.
- 112 Virgens causa, quæ dicatur celebrandi missam.
- 113 Pollutio procedens sine aliquo peccato non impedit communionem.
- 114 Suspicio quilibet etiam levis peccati in pollutione debet quem monere, vt abstineat à communionem eadem die.
- 115 Coitus legitimus an impediatur sumptionem Eucharistia illa die.
- 116 Coitus cum vxore propter cupiditatem quatenus impediatur sumptionem Eucharistia.
- 117 Mulieres menstruatae, vel nõ purificatae à partu non prohibentur sumere Eucharistiam.
- 118 Fluxum sanguinis, vel seminis patientes an prohibeantur.
- 119 Somnium homicidij, alteriusve criminis an impediatur.
- 120 Eucharistiam sumere volens debet esse ieiunus.

121 Panis

- 121 Panis non consecratus nõ debet ex quaeris causa alicui dari tamquam consecratus.
- 122 Eucharistia sumpta non in corpus Christi conuertit.
- 123 Corpus Christi cum suis membris totum est in Eucharistia, licet etiam sit in celo.
- 124 Non tamen est in hostia, vt in loco.
- 125 Substantia panis conuertitur in substantiam non in magnitudinem corporis Christi.
- 126 Panis & vini substantia nulla remanet post consecrationem.
- 127 Transubstantiatio quæ dicatur.
- 128 Species remanet sine subiecto in Eucharistia.
- 129 Hostia putrescente vel resoluta non paritur corpus Christi.
- 130 Panis non tamen conuertitur in animã rationalem Christi.
- 131 Corpus Christi non augetur per multiplicationem hostiarum.
- 132 Corpus Christi est in qualibet minima parte hostia consecrate.
- 133 Fructus & vtilitates Eucharistia sumpta.
- 134 Eucharistia sacramentum fonti comparatur, alia vni.
- 135 Eucharistia vires animæ adauget.
- 136 Peccata venialia remittuntur Eucharistia.
- 137 Preseruat à peccatis.
- 138 Libidinem carnis cohibet per charitatem.
- 139 Peccata etiam mortalia, delet, quorum conscius est.
- 140 Prodest etiam alijs.
- 141 Hostia, quæ consecrantur, vt sumatur, extra missam non dicuntur sacrificiũ,

quo & Angeli fruuntur, & viuunt, educat, firmat, impinguat: hoc autem sacramentum cetera vitæ; sacramenta omnia dignitate sui antecellit, a quauis baptismi sacramentum vti Ianna & principium ad alia, confirmatio autem & ordo sacer conferentis auctoritate, & dignitate præstantia sint, quæ quidem vox Eucharistia graeca est, latinè autem, vel bona gratia, vel gratiarum actio reddi potest, bona quidè gratia merito appellatur, quia Christum Dominum, quæ vera gratia est, in se continet, & quia vitam æternam, quæ Dei gratia est, præsignificat, Gratiarum quoque actio non minus rectè dicitur, quia, cum hanc purissimam hostiam immolamus, immensas quotidie gratias pro viuente in nos beneficijs Deo agimus, atque in primis pro eius gratiæ tam excellenti bono, quam nobis hoc sacramentum tribuit, Communio quoque appellari, & quidem magis vtitato vocabulo etiam plebis folet, c quod non abhorret à verbis Pauli Apostoli in. j. epist. ad Cor. ca. x. v. c. 3. Calix benedictionis, cui benedicimus nonne coicatio sanguinis Chr. est & c. quia. hoc sacramentum Christus nos copulat, coniungit, conciliat, eius carnis, & deitatis participes efficit, & veluti vnum corpus coagmentat, vt Damascenus ait. Sed & pacis, & charitatis sacramentum nonnumquã dici solet, quia hoc sacramentum pacem, & charitatem maximè profitemur. Viaticum quoque dicitur, quia hoc spirituum cibo in vitæ huius peregrinatione sustentamur, & quia nobis viam ad æternam gloriam, & felicitatem munit.

Item cœna dominica, q̄ in illo nouissimo cœnæ salutari mysterio à Christo Dño sit instituta. d̄ Estq; hoc sacramentum ex parte quidem sub specie panis, & sub specie vini partim corpus, & sanguinem Domini significas, sed vnum tamen sacramentum in substantia. Efficitur sacramentum panis, & Corporis D. N. I. C. ex similit. pura farina tritici, non alia ex materia, & eaq; azimo, quia azimi panis cõsecratio in tegetati, & mentis munditiæ cõgruit, quam fideles ad hoc sacramentum afferre debent. Neque tamen ea azimi qualitas adeo necessaria existimanda est,

a c. nihil. vbi gl. & Doct. de consecr. dist. 2. c. multi; §. mysterium. i. q. i. vbi glo. ver. quid melius.

b d. c. multi; §. mysterium.

c Sum. Ange. ver. Eucharistia. in prin. sil. in d. loco.

d Catechism. sub hoc tit. c. hoc sacramentum de consecr. dist. 2.

e ca. in sacramento. de consecr. dist. 2. Sum. missa. & Catechis. sub hoc tit.

vt. si illa pani desit, sacramentum confici non possit, cum vtrumque panis genus verum, & propriam panis rationem, & nomen habeat, † quamquam

15

a Summist. & Catechism. vbi supra. c. l. i. teras. de celeb. miss.

nemini impunè, & sine peccato lætali priuata auctoritate, vel potius temeritate laudabilem ecclesie suæ ritum immutare, atque eo minus id facere latinis sacerdotibus permissum est, quibus præterea Pontifices Maximi præceperunt, vt ex azimo tantum sacra myste-

16

b Angel. ver. Eucharistia. q. 2. & seq.

ria conficerent. A Quamquam multa autem materia ad sacramentum conficiendum vti oporteat, distinctum non est, cum illorum etiã certus numerus defini-

17

c Siluest. ver. Eucharistia. q. 4.

ri nequeat, qui aut possint, aut debeant sacra mysteria percipere, vt Catechismus docet, † Ex alia verò, quam tritici, specie grani quisquis sacramentum hoc conficere voluerit, nihil omnino ager, neque enim conficiet corpus

18

CHRISTI. † Sed dubitatur, an siligo, orleum, & far, oriza, & spelta sub tritici vocabulo in hac materia contineantur, nam Diuo Thomæ quæstione septuagesima quarta visum fuit, siliginem quoque contineri, ea potissimum ratione, quia non semel ex semine tritici hæc quoque nascatur, & non paruum cum tritico similitudinem habeat, constetque, omnia genita eiusdem speciei semper esse cum eo, à quo generantur, quæ tamen ratio in siligine illa tantum concludit, quæ ex tritici semine producta est, quod ex qualitate telluris, in qua iactum est semen, prouenire potest, vel ex anni mala tēpeltate, non ergo in siligine illa pariter concludit, quam siliginis semen producit, quod, quia magis frequens est, naturæque magis consentaneum potius spectandum est, neque videtur, si lignem ex tritici semine ortam ejusdē esse speciei cum tritico, cū diuersum nomen sortiatur, & longè diuersum colorem, bonitatem, & saporem, vnde multi sequuntur Richardum, Angelum à Clauasio, & Rosellum, qui negant, ex huiusmodi grano confici sacramentum posse, licet Petrus de Palude, Albericus, & Siluester à Diuo Thomæ accesserint cui, & Ego libentius accedo. De farre autem, quod adcoreum quoque appellatur, & de hordeo, ac spelta confici posse aiunt, Petrus de Pa-

19

lode, Albericus, Siluester, quia species sunt frumenti, non minus, quam tritici ipsum species est, sed Sanct. Thomas aliud sentit, Scotusque in quarto distinctione vndecima omnem alium panē excepto panē triticeo rejicit, quod à Theologorum maiori parte admitti ait Angelus Clauasius, & Siluester, quare & idem de oriza dicendum opinor. † Nec credas, ex tritici pasta assumi posse, neque ex pane sic corrupto, vt eius mutata sint accidentia, nempe color, & sapor, neque ex amido, id est, quod ex farina triticea fit quadam arte adhibita, vt ait D. Thomas, † Nec confici poterit, si tritico toralia diuersi generis grana addita sint, quot tritici grana superent, vt aiunt Theologi in quarto distinctione vndecima, & Angelus & Siluester, & alij. † Nec tali pani conficiendo alia aqua adhibenda est, quam naturalis, quare & aqua Rosacea, & quæcumque alia artificiales aquæ, vel liquores exterminantur, ex recepta Doctorum sententia, quam & Diuus Thomas, & alij ferè omnes tam Theologi, quam Pontificij iuris doctores tenuerunt, licet aliud dixerint Astensis, & Durandus, in libro quarto, distinctione vndecima, à Siluestro, & Angelo citati in verbo Eucharistia.

20

Alterat est huius sacramenti materia, ad sanguinis potum specialiter inuenta, vinum ex vitis fructu expressum, cui modicum aquæ permixtum sit, namque vino aquam à Domino admistam fuisse, cum sanguinis sacramentum instituit, Concilio iuris auctoritate, & Sancti Cypriani testimonio comprobatur, hæc enim permissione renouatur memoria sanguinis, & aquæ, quæ ex latere Domini in cruce affixi manarunt, deinde aqua populum significat, quare aqua vino admixta fidelis populi cum CHRIS-

21

TO capite coniunctionem exprimit, quod ex Apostolica traditione perpetuò sancta Ecclesia seruauit, sed, quamuis aquæ admiscenda ita graues rationes sint, vt eam sine mortali peccato prætermittere non liceat, ea tamen si desit, sacramentum constare potest, † modicum autem in fundi aquam idcirco oportet, vt in vinum convertatur, & reprobata est eorum con-

22

stitutio.

23

utrumque

24

utrumque

25

ferendo, qui plus aquæ in calicem, quàm vini infundebat ad sacrificium hoc faciendum, vt ex Honorio Papa meminit idem Catechismus; A Scripserunt quidem Theologi, posse etiam sine aquæ immixtione verum sanguinis sacramentum confici, † quamuis piculum admitteret sacerdos, qui aquam omitteret, vbi copia eius non deesset, quod quidem si ex magna negligentia sacerdotis causatum foret, peccatum lætale esset, sin ex leui desidia id euenisset, venia dignum esset, vt aiunt Angelus, & Siluest. ex Bonauentura, et Alexandro Halensi: † vbi autem maior aquæ copia, quam vini adhibita foret, sacramentum non conficeretur, Aqua autem vt sit naturalis, nulla arte confecta, desideratur, † atque vt eo temporis puncto saltem calici infundatur, cum sacra mysteria mille inchoanda sunt, † Quibus autem in regionibus vini copia deest, aiunt, Pontificem Maxim. dispensare posse, ac debere, vt corpus tantummodo cum pane conficiatur, nec deinde separatim etiam sanguis fiat, quandoquidem & corpus ipsum sanguine non caret, quod fuit traditum ab Alberico & Angelo, verum Siluester ab hoc discrepat, quia Pontif. Maxim. nullam potestatem habet in his, quæ spectant sacramenti integritatem, & substantiam ex Diuo Thomæ quæstione sexagesima quarta, & alij Theologis, cuiusmodi est sanguinis consecratio, sine qua sacramentum non est integrum, sed immane sacrilegium, quare Concilium Tolosanum excommunicationis sententiam in eos tulit, qui sacramentum sine sanguinis consecratione faciunt, & quamuis laici panem tantum sumant, calicis autem sacramentum eis non detur, nihil hoc referre ait, quia hoc sacramentum non consistit in vtu fidelium, sed in consecratione materis, neque impossibile esse vilo in loco ait, cum nulla orbis plaga sit, quò non vini tantum apporetur, quantum sacramenti huiusmodi vsui satis esse possit.

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

ne sit aqua inspurcatum, & multò minus ne sit vappa, id est, liquor ille ex aqua acinis super infusa post vuarum extremam expressionem, confectus vni aliquem reddens colorem, & quoddam acumen, vini sapor accedens, nec liquor ex immatura vna expressus, neque aqua ex tela vino intincta rubro expressa, quia non est vinum, sed aqua vini colore perfusa, neque ex vino paulatim cocto destillante collecta, quam aquam vitæ, seu aquam vintam appellant. Non tamen mustum aliquatenus purgatum aspernari licet, nec vinum sui natura odorem aliquem aromaticum, vel muscosum, vel creticum redolens, nec vim spiriticam, aut acrem, vel mordacem habens, nec vini rubei, & albi immixtio, & confusio, impedit sacramenti huius consecrationem, nec tam modica speciei cuiuslibet, vel liquoris additio, quæ non possit per totum vinum diffundi, & illud permiscere, vt ait Siluester post alios, nec refert an nigrum, an album sit.

Instituisset autem hoc sacramentum CHRISTVM Dom. nostrum omnibus potissimum est, illa videlicet suprema cæna, quæ noctem passionis eius proxima antecessit, illis solemnibus verbis. Hoc est enim corpus meum, & illis. Hic est, n. calix sanguinis mei &c. Ad cuius rei doctrinam nihil mihi potius erit, quam sacrosancti concilij Tridentini dogmata, & canones in hoc traditis recitare, † quod quidem Sessionis decimæ tertie cap. primo edocuit, & apertè ac simpliciter professum fuit, In almo sanctæ Eucharistie sacramento post panis, & vini consecrationem Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum, atque hominem, verè realiter, & substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium contineri, neque hæc inter se repugnare, vt ipse saluator noster semper ad dexteram Patris in cælis assideat iuxta modum existendi naturalis, & vt multis nihilominus alijs in locis sacramentaliter præsens sua substantia nobis adsit, ea existendi ratione, quam & si verbis exprimere, vix possumus, possibilem tamen esse Deo cogitatione, per fidem illustrata assequi possumus, & constantissimè credere debemus,

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

a c. pernitiosus. de celebr. missar.

b ca. scriptura. de consecr. dist. 2.

he. nus, Itē tertio capite eiusdem Sef-
 sionis differt commune quidē hoc
 esse Eucharistiæ sanctissimæ cum cæ-
 teris sacramentis, symbolum esse reisi-
 cræ, & inuisibilis gratiæ formam vi-
 sibilem, sed illud singulare & excel-
 lens in hoc sacramento eucharistiæ in-
 ueniri, quod reliqua sacramenta tunc
 primū sanctificandi vim habent, cū
 quis illis vitur, pat in Eucharistia ipse
 sanctitatis autor ante vsum est, si q-
 dem nondum Eucharistiam Apostoli
 de manu domini susceperant, cum ve-
 re tamen ipse affirmaret, corpus suū
 esse, quod prebebat, quapropter & cū
 in pixide asseruatur, sacramentum ef-
 se non desinit, & semper hæc fides in
 ecclesia De i fuit, statim post conse-
 crationem verum Domini nostri cor-
 pus, verumque eius sanguinem sub
 panis, & vini specie vna cum ipsius
 anima, & diuinitate existeret, sed cor-
 pus quidem sub specie panis, & san-
 guinem sub vini specie ex vi verborū
 ipsum autem corpus sub specie vini,
 & sanguinem sub specie panis, animā-
 que sub vtraque vi naturalis illius cō-
 nexionis, & concomitantia, qua par-
 tes CHRISTI Domini, qui iam ex
 mortuis resurrexit, non amplius mori-
 turus, inter se copulatur, Diuinitatem
 poro propter admirabilem illā
 eius cum corpore, & anima hypostati-
 cam vnionem, quapropter verissimū
 esse, tantumdem sub alterutra specie,
 atque sub vtraque contineri, nempe
 totum CHRISTVM integrum sub
 panis specie, & sub quouis ipsius spe-
 ciei parte, totum item sub vini specie,
 & sub eius partibus existeret;
 Item hoc præcipuum est huius sa-
 cramenti, quia cætera sacramenta rei
 sacre duntaxat sunt signum, sed san-
 ctissimæ Eucharistiæ ipsum idem sa-
 crum, & sacri auctor inest verè, & pro-
 priè, nedum signum est.
 Tria autem sunt, (vt Catechismo
 quoque Romano pie instruiuntur) que
 nobis hoc sacramento indicantur, pri-
 mum est, CHRISTI Domini passio,
 que iam præterijt, cum ipse dixerit,
 hoc facite in meam commemoratio-
 nem, Alterum est diuina, & cælestis
 gratia, que præsens ad animam alen-
 dam, & conseruandam hoc sacramen-

a. c. fano. do co
 lohr. missar. c.
 i. do c. h. do. En-
 char. c. præsbi-
 ter. do consecr.
 dist. 2. c. cap.
 37
 peruenit. cap.
 præsentia. di-
 st. 63.

tum tribuitur, Tertium quod futurum
 præannuntiat, æternæ iucunditatis, &
 gloriæ fructus, quem in cælesti patria
 ex DEI promissione capiemus.
 Addidit etiam eadem sanctissima
 Synodus Tridentina capite quinto ei-
 usdem Sessionis tertie decimæ. Nul-
 lum dubitandi locum relinquere, omnes
 CHRISTI fideles pro more in Catho-
 lica ecclesia semper recepto, latræ cul-
 tum, qui vero DEO debetur, huic
 sanctissimo sacramento exhibere tene-
 ri, nec minus esse adorandum, quod
 fuerit à Christo Domino, vt sumatur,
 institutum. Item declarauit, pie, &
 religiosè admodum in DEI ecclesiā
 inductum fuisse hunc morem, vt sin-
 gulis annis peculiari quodam, & festo
 die præcellum hoc & venerabile sacra-
 mentum singulari veneratione, ac so-
 lennitate celebraretur, quæ solennitas
 ab Urbano quarto instituta ad feriam
 quintam post octauam Penthecostes
 à Clemente Quinto in Concilio Vien-
 nensi in nouata, certis cum indulgen-
 tijs fuit, clem. i. de reliqui, & vner.
 vtq; in processionib. reuerèter, & ho-
 norificè illud per vias, & loca publica
 circumferretur. Item alio sequenti
 capite edocuit, consuetudinem asser-
 uandi in sacrario sanctam Eucharistiā
 adeo antiquam esse, vt eam seculum
 etiam Concilij Nicæni agnouerit, A
 poro deseri ipsam sacram Eucharis-
 tiam ad infirmos, & hunc vsum dili-
 genter in ecclesijs conseruari, præter-
 quam, quod cum summa æquitate, &
 ratione coniunctum est, tum multis
 in Concilij præceptum inuenitur, &
 vetustissimo Catholice ecclesiæ more
 est obseruatum eadem sancta Syno-
 dus retinendum omnino salutarem
 hunc, & necessarium morem statuit,
 & hæc quidem omnia Synodus præ-
 dicta canonibus proprijs, & anathe-
 matibus diris sanxit. Prohibuit
 tamen prædicta sancta Synodus, ne in
 monialium monasterijs, sanctissimā
 CHRISTI corpus intra chorū,
 vel septa monasterij, & non in publi-
 ca ecclesia conferretur, non obstante
 quocumque indulto, aut priuilegio,
 vt habetur capite decimo Sessionis vi
 gesimæ quintæ.
 Solis sacerdotibus sacramentum hoc

39
 40
 41
 42
 43

conficere, & ministrare datum est,
 non cuiquam clerico inferiori, & mul-
 to minus laicis, A quod si quis pres-
 biter sic diuina mytheria parauendat,
 vt laico, vel fœminæ sacrum domini
 corpus ad infirmos deferendum tra-
 dat, gradus sui periculo subiacebit, qa
 præbiter egrum omnino per se com-
 municare tenetur, & detestabile est il-
 lis sancta sanctorum committi, quib.
 nec factarium quidem ingredi, aut al-
 tari appropinquare licet.
 Diaconis tamen, & subdiaconis nō
 omnes functiones interdicitæ sunt,
 quæ sacrificio huic parando adhiben-
 tur, & eo dispensando, quare dicitur,
 tribus gradib. commissum esse diuino
 rum secretorum sacramentum, id est,
 præbitero, Diacono, & ministro, qui
 cum timore, & tremore clericorum re-
 liquias corporis domini fragmentorū
 custodire debent, c & Diaconus et sã
 guinem Domini dispensare potest, in
 calice, illum scilicet sumpturis offe-
 rendo, quia ipsum sacramentum mani-
 bus non contrectant, sed calicem, ip-
 sum verò sanctissimum corpus Domi-
 ni urgente necessitate absentibus epi-
 scopis, & præbiteris, vel eorum præ-
 sentium iussu, infirmis exhibere aut et
 fanis quandoque, si episcopi, vel præ-
 biteri presentes defessi, aliàsve impe-
 diti, aut impotentes sint: alij verò nul-
 la necessitate idonei sunt sanctissimo
 corpori contrectando, nisi fortè, vt
 fordido ex loco, vel ex humo præbitero
 absente eū tollant, subdiaconi au-
 tem patenam, & calicem deferunt, &
 Diaconis tradunt.
 Non tamen sacerdotibus & ipsis li-
 cere debet, omnibus etiam extra tem-
 pus Paschatis, sed his tantum, qui ex
 sua parochia sunt, ministrare hoc sa-
 cramentum, excepto necessitatis arti-
 culo, primò Religiosi, qui clericis, aut
 laicis sacramentum hoc ministrare nō
 habita parochia præbiteri licentia spe-
 ciali auli fuerint, excommunicatio-
 nis sententiam ipso facto incurrunt,
 per sedem apostolicam duntaxat ab-
 soluendi, eosque locorum ordinarij
 tenentur, postquam id rescierint, ex-
 communicatos sic publicari facere,
 quoad de absolutione eorum edocti
 fuerint, nullo ipsorum religiosorum

privilegio attento.
 Sed hi tamen Religiosi excipiuntur, qui-
 bus à sede Apostolica fuit concessum,
 vt familiaribus suis, domesticis, aut
 pauperibus in hospitalibus suis degen-
 tibus possint ecclesiastica sacramenta
 ministrare. Item excipiuntur Sacer-
 dotes religiosi ordinis minorum,
 quibus ex Leonis X. diplomate con-
 cessum est, vt quouis anni die possint,
 excepto solo die Paschatis sacratissimā
 Eucharistiam laicis ministrare, & alij
 oēs, qui gaudent eodem priuilegio.
 Sed, quauis sacerdos irregularis,
 hæreticus, Scismaticus, Simoniacus,
 excommunicatus, degradatus, siue de-
 positus, & quilibet notorius pecca-
 tor, publicus, & nefarius de iure san-
 ctissimam Eucharistiam conficere nō
 possint, nec quisquis ab executione
 ordinis suspensus fuit, vt ait Richar-
 dus distinctione quarta, de facto cre-
 ditur tñ eos conficere, ita vt talem Eu-
 charistiam sumentibus sit futura vti-
 lis, vt ait D. Thomas in libro quarto
 distinctione tertia decima à Siluestro
 etiam & Angelo relatus & probatus,
 quia non ministrorum merito nitū-
 tur, sed Christi Domini virtute, & au-
 thoritate sacramenta geruntur, dum-
 modò, quæ ad illorum perfectam ra-
 tionem attinent, ritè seruentur.
 Plures autē sacerdotes simul an pos-
 sint eandem hostiam consecrare, ma-
 gna disceptatio inter peritos fuit, nam
 que Angelus à Clauasio u dicit, non
 posse ab omnibus simul confici, sed
 ab eo duntaxat, qui verba primus pro-
 ruit, quare nō laudat eos, qui in præ-
 biteris ordinandis episcopo sacra fa-
 ciente verba consecrationis & ipsi enū-
 tiant, sed Diuus Thomas, Innocen-
 tius, Petrus Paludatus, Rosellus, Sil-
 uester 1 aliud opinati sunt, quia pos-
 sunt plures vno & eodem puncto ver-
 ba proferre, itaque omnes eodem pro-
 posito simul consecrare, quem more
 seruare Pontificem Maximum aiunt,
 nam Cardinales Papæ celebranti coo-
 perantur, necnon & præbiteratus or-
 dinem assecuturi episcopo, à quò mox
 sunt promouendi, concelebrant, qui
 tamen longe ab hostia stant, nec super
 ea in altari, & sacro lapide verba pro-
 ferunt,

a. c. perleclis.
 di. 25. c. firmi-
 ter. S. ma. de
 sum. trin. &
 si. cathol.
 b. c. peruenit.
 de consecrat.
 dist. 2.
 c. c. tribus. de
 consecr. di. 2.
 d. Siluest. ver.
 eucharistia. 3.
 & ver. Diaconus.
 e. clem. i. in
 prin. de priui-
 leg.
 f. d. c. i. S. si.
 de priuileg.
 g. Nauarr. de
 quinque præ-
 cept. cap. 11.
 versi. septimo
 qui hanc nu.
 52.
 h. Angel. ver.
 eucharistia. 2.
 q. 3. Siluester.
 ibidem.
 i. siluest. vbi
 supr.

50 Sacramenti huius tamen non minus laicis, quam sacerdotibus, alijsq; clericis est usus, sed non eodem tamen modo omnibus, siquidem sacerdotes duobus modis, alij vno tantum id sumere possunt, sacerdotibus enim, dum illud consiciunt, illud quoque totum, corpus inquam totum, & sanguinem totum percipere tenentur, vt sacris Canonibus antiquis, & Concilio Tridentino statutum fuit, sed & quandoque de manu alterius sacerdotis suscipiunt, vbi ipsi non consecraverunt sacramentum.

51 Laici vero ipsorum de sacerdotum manibus hoc sumunt, qui postquam ex traditione Apostolorum descendens iure ac merito retineri debet, vt ait sacros. Synod. cap. 8. Sess. 13. Ac sciendum, eorum omnium, qui hoc sacramentum percipiunt, quosdam sacramentaliter duntaxat id sumere, vt peccatores, alios tantum spiritualiter, illos nimirum, qui voto duntaxat sumentes, quia re ipsa percipere impediuntur, fide viua, quae per dilectionem operatur, fructum eius, & utilitatem sentiunt. Tertios porro sacramentaliter, simul & spiritualiter, hi autem sunt, qui se ita prius probant, & insistent, vt vestem nuptialem induti ad diuinam hanc mensam accedant, vnde & eadem Synodo canone octauo eiusdem Sessionis decimae tertiae anathemate percutiuntur omnes, qui dixerint sacramentaliter numquam, & realiter simul CHRISTVM in eucharistia exhibitum sumi, & manducari, sed spiritualiter tantum, i.

52 Forma autem huius sacramenti panis illis verbis consistit, HOC EST CORPVS MEVM, vt ab Evangelistis & Paulo Apostolo edocetur, quod quoniam in Evangelistis verba illa accipite, & comedite, praeposuerit, illis tamen non materiae consecratione, sed usum duntaxat significari perspicuum est, quare à sacerdote quidem omnino proferri debent, sed ad sacramentum consiciendum necessaria non sunt, vt nouissime post Theologos omnes, & iuris Pontificij Doctores Catechismus differit, quod quomodo etiam proferatur coniunctio illa, enim, in corporis, & sanguinis consecratione, aliter enim fieret, vt, si nemini sacramentum administrandum sit, consici non oporteat, vel non possit, cum tamen dubitare non liceat, quod quoniam sacerdos prolati ex more, atque in lituro sanctae ecclesiae verbis domini aptam panis materiam verè consecret, quamuis deinde contingat, vt nulli vniquam sacra Eucharistia administretur.

53 Sed forma consiciendi sanguinis in vino illis verbis constat, HIC EST CALIX, sanguinis mei, noui, & aeterni testamenti, mysterium fidei, quod pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum, quae quidem verba, licet omnia ab apostolis & euangelistis literarum monumentis demum data non sint, illa videlicet verba, Aeterni, & mysterium fidei, quia tamen ex sancta traditione, catholicae veritatis interprete, & custode edocti es sumus, retinenda sunt, quemadmodum & sancta ecclesia catholica Romana omni tempore ea retinuit, & obseruauit, sed quomodo coniunctionem illam, (enim) vti formae, substantiaeq; sacramenti consiciendi necessaria non esse dixerimus, quia illius vtriusque omni non vitari, si quis tamen, vel desidia, vel institutionis Apostolicae contemptu illam non proferret, letale peccatum admittet, ac quae cumq; alia verba omitrendo, quae ex traditione ecclesiae antiqua in usu consiciendi huius sacramenti recepta sunt, quod sanctus Thomas, & Scotus, & Theologus scilicet omnes in idem consentientes scilicet, e aditae autem consecrationi verba, quae nec sensum mutant, neque errorem inducant, consecrationem nequaquam impediunt, puta gratia exempli, si quis dixerit, hoc est corpus meum pretiosum, quamuis grauius castigandus sit, qui huiusmodi sibi auctoritatem usurpare ausus fuerit, vt ait Siluester, & alij.

54 Item sciendum, quod nomine illo, seu articulo (hoc) quod in consecratione proferitur, non demonstrari panem, sed substantiam ipsam, quae sub illa specie continetur, id est, corpus ipsum CHRISTI, quia sacramentis hoc efficitur, quod significatur, ipsa verborum perfecta pronuntiatione. Existimo tamen oportere, vt, quod sac-

cratur, sit coram, & ante oculos consecretantis, nec posse quempiam in domo existentem sacrare, quod in ecclesia existat, neque existentem in ecclesia sacrare posse, quod sit domi, vel in foro, aut alibi, vnde inepta videtur illa questio, an possit quis vno verbo, quicquid panis, vel vini reperiat in vrbe consecrare. A

55 Potest tamen quis alteram Hostiae partem, licet alteri continentem consecrare sine altera, vbi haec eius intentio sit quia verba in illa parte duntaxat operantur, ad quam sacrandam animum & propositum sacerdos habet, quamuis neque tactu, neque visu eam partem determinat, quam sacrare vult, sed intellectu, modo aliquam partem determinet, puta, medietatem, quae est a dextris, indeterminata autem parte nihil ageretur, quia rerum operationes in vagis rebus non efficiunt, vt tradiderunt Ioannes De Neapoli, Richardus, Petrus Paludatus, & Siluester, quos citat. B

56 Quae quidem etiam fuit, an sacerdos hostias tredecim coram se in altari positas habens, credens autem, eas esse duodecim tantum, quomodo consecraret tredecim, an duodecim duntaxat, an nullam ex eis, eo quia incertum sit, quas duodecim ex illis consecrare voluerit. Sed hic error diuersis ex causis contingere potest, vel quia ipse idem sacerdos accepisset oes tredecim credens tamen, se duodecim tantum accepisse, vel quia alijs maiorem numerum ei apposuerit, quam ipse crederet, vel petisset, quo quidem casu, cum determinate esse non possint illae duodecim, quas sacrare intendebat, quippe quod ibi existere plures nesciret, nulla eorum consecrata censetur, vbi ipse propositum foret, duodecim tantum consecrare, quod, si omnino propositum ipsius esset, quae ante se habebat, consecrare, licet certus minor numerus in opinione ipsius conceptus foret, omnes proculdubio consecratae essent, quotquot coram eo essent, & super quibus sacra verba pronuntiauerit, at si non omnes, sed certum numerum sacrare destinasset, cum verum numerum non ignoraret, speciesque ipsas singulas

secreuisset, quas sacrare volebat, illa tantum sacratae erunt, quas dissecuerit, nullo autem discrimine facto nulla pariter consecratae erunt, idemque erit, si numerum eorum ignorarit, quod contingere quidem potest, vt certum numerum secernat, licet numerum ignoret, veluti, si aliae laterent, & sibi vise non fuerint. C

57 Quae autem consecrando vino proferunt verba grandissimo mysteriorum plena in Catechismo ratione quam diligentiissima tota fere ex sacris Canonibus deprompta, & perpenduntur, ac declarantur, namque in primis edocetur, verba illa, HIC EST CALIX, sanguinis mei, sic intelligenda esse, ac si diceretur, HIC EST SANGVIS meus, qui hoc calice continetur, recte autem, & apposite, dum sanguis hic, vt est fidelium potus, consecratur, calicis mentio facienda est, quia non satis sanguis huiusmodi portionem signi ficare videtur, nisi vale aliquo exsuperus esset, Verba autem illa sequentia, NOVI TESTAMENTI, ob eam rem addita sunt, vt intelligeremus, CHRISTI Domini sanguinem, non figura, quemadmodum in veteri testamento fiebat, sed verè, & re ipsa hominibus tradidit, quod ad nouum testamentum pertinet, verbum autem, AETERNI, id est, hereditatem aeternam, quae CHRISTI Domini aeterni testatoris morte ad nos iure peruenit, referendum est, ac verba illa, Mysterium fidei, non rei veritatem excludunt, sed, quod occulte latet, atque ab oculorum sensu remotissimum est, certa fide credendum esse significat.

58 At, quae sequuntur, verba, Qui pro vobis, & pro multis &c. non ab re hoc loco potius, quam in consecratione corporis commemoratione passionis dominicae faciunt, quia sanguis separatim consecratus ad passionem Domini, & mortem, & passionis genus ante omnium oculos ponendum, maiorem vim, & momentum habet.

59 Porro, verba illa, Pro vobis, & pro multis, à Mattheo, & Luca singula à singulis desumpta sunt, quae tamen sancta ecclesia spiritu DEI instructa simul coniunxit, pertinentque ad passionis fructum simul, atque vilitate

decla-

ca. rotatum. de consecr. di. 2. Conc. Trid. Sess. 13. c. 8. et 10. Catechif. hoc tit.

ca. quid est. c. in illo. c. dupliciter. de consecr. distin. 2. Concil. Trid. Sess. 13. cap. 8. Catechif. hoc tit. Siluest. Angel. & alij. Summa.

S. Thom. in 3. q. 73. in 3. et 4. distin. 8. Siluest. ver. Eucharist. i. q. 6. Card. Aræopoli. de sacram. Eucharist. c. 49. de forma consec. pan.

Catechism. et Card. Aræopoli.

Siluest. ver. Eucharistia. 2. q. 4. in fi.

Siluest. ver. Eucharistia. 2. quest. 5.

Siluest. vbi supr. quest. 5. sexta.

c. cum Mattheo. de celebr. missar.

a c. cum Mar
tha. de celebr.
missar.

b Siluest. uer.
Eucharistia .
l. 9. c. nu. 3. Ca
uehil. Ang.
De Missa. m.
l. 4. ad fin.

c Ang. d. uer.
miss. an. 13. c. 14.

d cap. omnis
vtriusque se-
xus. de panit.
& remiss.

declaramus, nam si eius virtutem in
spiciamus, pro omnium salute sangui-
nem à saluatore effusum esse fatendū
erit, si verò fructum, quem ex eo ho-
mines perceperunt, cogitemus, non
ad omnes, sed ad multos tantum eam
utilitatem peruenire, facile intelligen-
mus, quapropter, cum (Pro vobis)
dixit, vel eos qui aderant, vel delectos
ex Iudaeorum populo, quales erant a-
postoli, excepto Iuda, quibus cum lo-
quebatur, significauit, eum autem
addidit, Pro multis, reliquos electos
ex Iudaeis, aut gentilibus intelligi vo-
luit, quia ratione factum est, vt non di-
ceretur, Pro vniuersis, quia hoc loco
de fructibus passionis tantum sermo
erat, quae salutis fructum delectis so-
lum attulit. Nec quis turbeatur, quod
haec singula, & omnia vtriusque con-
secrationis verba ab euangelistis man-
data scriptis non inueniantur, quia
Innocentius Tertius Archiep. Lug-
dunensi rescribens sanctissimo dis-
seruit, A de hac ipsa reagens) plura do-
mini tam facta, quam verba inueniun-
tur ab euangelistis omnia, quae Apo-
stoli, vel suppleuisse verbo, vel facto
expressisse leguntur, addidit; Idem
Innocent. distinguendū esse inter tria
quae sunt in hoc sacramento discreta;
videlicet formam visibilem, veritatem
corporis, & virtutem spiritualem, &
forma est panis, & vini, veritas car-
nis, & sanguinis, virtus vnitatis & cha-
ritatis, primum est sacramentum, &
non res, secundum est sacramentum,
& res, Tertium est res & non sacramen-
tum, sed primum est sacramentum ge-
mina rei, id est corporis CHRISTI,
& vnitatis, secundum est vnius sacra-
mentum, sed res alterius, nempe sa-
cramenti vnitatis, sed res sacramenti,
tertium est res gemini sacramenti, duo-
rum scilicet sacramentorum precedē-
tium, id est, corporis CHRISTI, quod
est sacramentū vnitatis, & specierum
panis & vini, quae sunt sacramentum
corporis Christi.
Item opinor ego cum sancto Thomā,
† satis fore, si quis haec substantialia
verba super panem, & vinum profe-
rat, licet verba illa non praemittat, qui-
bus intentionem suam, & opus decla-
ret, quod facturus est, modo hoc pro-

positum ei sit, corpus, & sanguinem
CHRISTI conficiendi, (quamuis
Angelo à Clauasio alia sententia fuerit)
nam & Apostolos traditum est,
principio illis solis verbis vlos, quib.
ipsum sacramentum conficitur, vt ait
Nicolaus Plouius in principio huius
tractatus, & quare vides, & sine mis-
sa celebratione confici posse, peccare
eum tamen credo, qui sine urgente ne-
cessitate sacramentum conficere au-
deret sine missa celebratione, imo etiam
quicumque in celebratione missae ali-
quid ex solennibus sciens ommittit,
grauē peccatū admittit, quamuis con-
ficiat, vbi neque in forma, neque in
materia, neque intentione peccatū sit.
Nunc videndum, quænam personæ san-
ctissimo sacramento augeri & saginari
debeant. Sciendum est autem, alias
quidem compelli, vt hoc sacramento
se exerceant, alias verò nec, si velint,
admittendas esse, imò procul ab eo ei-
ciendas, sumouendasque esse: Sumere
enim hoc sacramentum tenentur
in primis sub vtraque specie, panis, &
vini, (vt supra diximus) omnes sacer-
dotes, quoties illud conficiunt.
† Item Christiani omnes puberes, qui
doli capaces sunt ex Concilio genera-
li, quotannis saltem semel, in pascha-
te Eucharistiae panis solum, sacramen-
tum sumere tenentur, nisi forte de
proprij sacerdotis consilio ob aliquā
rationabilem causam ad tempus ab hu-
iusmodi perceptione quis duxerit ab-
stinendum, talioquin & viuens ab in-
gressu ecclesiae arcetur, & mortuus chri-
stiana caret sepultura; Non tamen
haec Concilij verba sic interpretentur,
vt multi interpretantur, quibus persua-
sum est, excommunicandos esse hu-
iusmodi homines, eò quod Conciliū
ab ingressu ecclesiae arceri eos iubet;
diuersa enim haec sunt, & longè maior
pœna est, excommunicatū esse, quam
ab ecclesiae ingressu interdici, nec
doctorum quisquam de excommunicati-
one verba illa interpretatur, sed de
simplici ecclesiae ingressu, vt ipsamet
verba sonant.
† Sacrosancta autem Synodus Triden-
tina capite nono Sessionis decima tes-
tatur, eos anathemate percutit, qui se-
gauerint, omnes & singulos Christiani
fideles

fideles vtriusque sexus, cum ad annos
discretionis peruenerint, teneri sin-
gulis annis saltem, in paschate ad com-
municandum, iuxta præceptum san-
ctæ Matris Ecclesiae. † Sic quippe sta-
tutum fuit, ex quò iam fidei ardor de-
crefcere, & retro ferri incœpit, cum
tamen prius quilibet Christianus æ-
tatis legitime ter in anno sacramen-
tum sumere teneretur, in festo, sei-
licet Paschatis, Penthecostes, & Nata-
lis Domini. A
† Verum, † quia olim non defuerunt,
qui contenderent, laicos quoque, &
clericos presbyteris inferiores, nedum
sacerdotes, vbi conficiunt, sacramen-
tum hoc sub vtraque specie panis, &
vini sumere debere, eadem sacrosan-
cta Synodus Tridentina dilucidè hoc
diffiniuit capite primo, Sessionis vi-
gesimæ primæ, docuitque, ac decla-
rauit, nullo diuino præcepto laicos,
& clericos non conficientes obligari
ad Eucharistiæ sacramentum sub vtra-
que specie sumendum, neque vilo pa-
cto salua fide dubitari posse, quin il-
lis alterius speciei communicatio ad salu-
tem sufficiat, quod indubitatis aucto-
ritatibus confirmant, quamuis enim
ab initio Christianæ religionis non
infrequens vtriusque speciei vtilitas
fuisse, tamen progressu temporis, la-
xissime iam mutata illa consuetudine
grauibus, & iustis causis adducta ec-
clesia hanc consuetudinem sub altera
specie communicandi approbavit,
ac pro lege habendam decreuit, quam
reprobare, aut sine ipsius ecclesiae au-
thoritate mutare non licet, vt legitur
capite secundo eiusdem Sessionis vi-
cesimæ primæ, de Communionem sub
vtraque specie.
† Declarauit insuper eadem Sacrosan-
cta Synodus, quamuis redemptor no-
ster in supremâ illa cœna hoc sacra-
mentum in duabus speciebus institue-
rit, & Apostolis tradiderit, tamen fa-
tendum esse, etiam sub altera tantum
specie totum, atque integrum CHRIS-
TYM, verumque sacramentum sumi,
ac propterea, quod ad fructum
attinet, nulla gratia necessaria ad salu-
tem defraudari eos, qui vnam speciem
solum accipiunt, contrariamque di-

centes eadem Synodus anathemati su-
biecit. B
83 Sumere † etiam hoc sacramentum il-
li debent, nisi crimen morte dignum
committere velint, vt aliqui opinati
sunt, quicumque tenui mortis disci-
mine affecti sunt, quare & viaticum
merito appellatur, quasi viam ingres-
surus necessarium subsidium, vt An-
gelus à Clauasio scripsit, à quo tamen
discrepans Siluester, ait, si ex sola
negligentia moribundi non sum-
pserint, peccatum mortale non con-
trahi, eo quia sumptio Eucharistiæ
non sit ex se necessaria, sed ex præcep-
to Ecclesiae. C
† Item satis notum est, omnes illos ten-
eri sacram Eucharistiam sumere,
quicumque certis diebus missam cele-
brare tenentur, quos infra recenset
titulo de Missa.
† Item Monachos, & Moniales om-
nes, quos supra in Titulo de Regulari-
bus, & Titulo de Monialibus dixi,
debere singulis quibusque mensibus
ad hoc conuiuium accedere, illos qui-
dem ex Constitutione Clementis, non
in Concilio Viennensi, has verò etiam
ex Sacro sancto Concilio Tridentino.
86 Item, † si statutum aliquo in colle-
gio, vel vniuersitate sit, vt ex ea vni-
uersitate, vel collegio singuli tenean-
tur certis annis tempestatibus, vel die-
bus hanc sacram Communionem cele-
brare, non poterunt illi collegæ, vel
sodales sine piaculo hanc sibi dictam,
† acceptamque legem non implere, †
vt sodalitijs ferè omnibus pijs leges
huiusmodi præscriptæ, datæque sunt.
87 Alij autem homines seculares, quam-
uis nullo præcepto ecclesiae tenean-
tur, plusquam semel hoc sacramen-
tum quotannis sumere, melius tamen
& salubrius Consilium capient, si ite-
randum sepius sibi existimauerint.
88 † Vtrum autem singulis mensibus, vel
hebdomadis, vel diebus id magis expe-
diat, certa omnibus regula præscripta
non potest (vt rectè ait Catechismus)
sed certissima est illa Sancti Augustini
norma, sic viue, vt quotidie possis
sumere, quemadmodum enim corpori
in singulos dies alimenta subministrare
necessarium ducitur, sic etiam quo-

a c. seculares.
de conse. dist.
2. vbi no. & c.
omnis homo.
ca. dist. & tit.

b c. 3. et cano.
i. Sess. 21.

c Sil. & An-
ge. hoc ver. Eu-
charistia. 3.

d clem. sic in
agro. S. san-
de sta. monac.

e cap. x. Sess.
25.

f Ang. & Sil-
uest. vbi supr.

tidie hoc sacramento alenda, & nutrienda anima contra abijcienda non est, cum non minus spirituali cibo anima, quam naturali corpus indigere perspicuum sit, pluries tamen eadem die Eucharistiam sumere nemo debet siue is laicus sit, siue clericus etiam sine missae celebratione, nisi mortiferum crimen contrahere velit, a paucis tamen quibusdam casibus, quos in titulo de missa referemus, celebrando missam potest sepius in die sacerdos hanc hostiam sanctissimam sumere.

Alijs contra verò quibusdam nefas est, hoc sacratissimum sacramentum communicare.

Interdicta est autem laute huius cornae communicatio alijs quidem naturale aliquod impedimentum patientibus, alijs sua ipsorum culpa in vitio aliquo iacentibus, & horum alia quidem perpetua, alia temporaria, & quandoque delictura sunt impedimenta.

Nature enim impedimentum, idque non perpetuum tamen, sed temporarium est aetas, unde & sacrosanctus Synodus Tridentina c. 4. Sessionis 21. edocuit, parvulos vsu rationis carentes nulla obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiae communionem, si quidem per baptismi lauacrum regenerati, & Christi incorporati adeptam iam filiorum Dei gratia in illa aetate amittere non possunt, neque ideo tamen damnandam censet antiquitatem, si eum morem in quibusdam locis aliquando servauit, sed quamuis sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuit, eos tamen nulla salutis necessitate id fecisse, sine controuersia credendum est. Porro hi parvuli, (vt Catechismus quoque memorat) propter aetatis imbecillitatem, neque sacram Eucharistiam a profano, & communi pane sciunt discernere, neque ad eam accipiendam, pietatem animi, & religionem afferre possunt.

Quaerit verò aetate pueris sacra haec mysteria communicanda sint, nemo congruenter melius poterit, quam Pater, & Sacerdos, cui illi consentitur peccata, ad illos enim pertinet explorare, & a pueris percunctari, an huius admirabilis sacramenti cognitionem aliquam

acceperint, & gustum habeant, vt eodem etiam Catechismo, talia enim ac tanta possunt in aliquo puero elucere bonae indolis, & praecocis prudentiae indicia, vt in decimo etiam, aut saltem vndecimo aetatis anno idoneus, & dignus haberi quis possit, qui ad tam celebre conuiuium accipiat, & vestem nuptialem induatur.

Item famentes natura quandoque, & nonnumquam etiam casu, cum scilicet eis aegritudo superuenit, impediunt hoc sacramentum sumere, quandoquidem à pietatis sensu alieni sunt: his tamen quibus superuenit, si antequam in insaniam incidere, piam, & religiosam animi voluntatem praese tulerint, licebit in fine vitae ex Concilij Carthaginensis decreto, (quod Catechismus meminit) Eucharistiam sumere, modò vomitionis, alteriusve indignitatis, & incommodi nullum periculum metuatur, c sed neque in dilucidis sanae mentis intervallis deneganda est haec communicatio, nec his, qui debilem tantum rationis, & mentis usum habent, qui stolidi potius, aut fatui, quam amentes dici possunt; dummodò possint aliquam huius sacramenti deuotionem concipere.

Culpa autem & proprio vitio ab hac aetate vti veste nuptiali carentes accentur notorij peccatores, puta, publici faeneratores, & meretrices, nisi de hoc eorum publico peccato publicam poenitentiam egerint, si verò priuatam tantum poenitentiam egerint, priuatè pariter, & occultè ad sacramenti communionem admitti possent, publicè autem nequaquam, ne populus, cui notum est crimen, sed poenitentia ignota, scandalo offendantur, nisi fortè sacerdotem sufficiat populo enuntiare, quòd illos errorum suorum perturbatum est, & quò poenitentiam egerunt, neque enim villo pacto admittendum est, vt publica & manifesta crimina clam, & occultè redarguantur, & ignotum autem ob crimen denegandum peccatori publicè petenti non est faciendum.

Sed & nonnumquam illi hoc sacramentum denegandū est, qui in crimine occulto iacet, si vel ex-

tra tempus Paschatis etiam à parocho petat, vel etiam quodvis tempore ab alieno sacerdote, cum nulla aegritudinis necessitate praemeretur, quamuis in confessionis sacramento solum eius criminis scientiam habuisset sacerdos, cum enim peccator ius petendi sacramenti extra paschatis tempus à suo, & ab alieno sacerdote nullo tempore nullum habeat, consequens est, vt sacerdoti quoque ipsi ius recedendi cōpetat, & curare sacerdos debet, eum à peccato renouare. Proprius autem sacerdos, cui crimen ex confessione sit notum, nec publicè, nec priuatim sacramenti flagitanti id negare debet, aliunde verò si cognitum habeat crimen, publicè quidem petentem non rejiciet, priuatim rejicere poterit.

Ipsi autem, qui peccato aliquo mortifero laucios se nonerunt, caueant, ne ad hoc symbolum sacrum se ingerant sine confessione, vbi copia detur, neque solam cordis editionem sine confessione satis futuram sibi persuadeant, secus enim facientes nouo se crimine graui inuoluent, nisi fortè, vt doctorem, aut meliorem sacerdotem expedit, differre stauerint.

vt contritus, & confessus, non tamen confessum hoc in conuiuo discumbat, quid non si quis multis, enormibusque in delictis diu volutatus iacuerit, dignum ne eum censuimus, qui protinus vestem nuptialem sumat? imò, si tempus patiat, pluries confiteri prius, & largis elemosinis, pijs orationibus, angustisq; ieiunijs mundum se, & odoriferum tam diu reddere debet, quoad tandem sacerdos ipsius confessorius dignum iudicet, qui pro humana fragilitate ad mensam admitti possit.

Eadem ratione, atq; etiam maiore prohibuitur est, excoicatis etiam minori excommunicatione omnibus, interdictis, scismaticis, & haereticis, item suspensis à sacramentis Eucharistiam sumendam ministrari. Ministrantibus pariter, & alijs magis, ceterisq; infamem alij arte exercentibus, cōdicandum non est hoc sacramentum, quia nec diuina Maestati, nec disciplinae euāgelicæ cōgruit, vt pudor, & honor ecclesiae tam turpi, & infami contagione faederetur. Si tamen hi resipuerint, & infames, quas exercebant, artes deleuerint, poterit post actam publicè poenitentiam aliquo die rum intervallo ad hanc cōmunionem accipi, & quòque etiam nulla dierum interposita cunctatione, vbi, vel necessitatis, vel pietatis causa nullam dilationem patiat. Neque his, qui singulari certamine vitam pro inani laude, & falso quodam mundi honore pacti sunt, cum de eorum crimine letali manifestum sit, cōmunicandum est.

His verò, qui carcere inclusi ob flagitia à se patrata vltimum supplicium latam sententiam expectant, an huius celestis cibi solatium, & extremum munus dandum sit, olim quòque disputatum à Doctoribus fuit Theologis, & Pontificijs, sed his quoque nulla sacramenta praeter extremam vñtionem denegari oportere tandem receptum est, vbi confessi fuerint, & delictorum suorum eos poenitentem, vt in Maguntino Conci. decisum statutum, fuit. Quinetiam opinant non pauci, Constitutionem Clem. v. in Conc. Viennensi editam locorū ordinarijs iniungentem, vt magistratus, & nosq; seculares moneant, ac, si necesse fuerit, censura ecclesiastica compellant, ne reis supplicij vltimum expectantibus.

vt contritus, & confessus, non tamen confessum hoc in conuiuo discumbat, quid non si quis multis, enormibusque in delictis diu volutatus iacuerit, dignum ne eum censuimus, qui protinus vestem nuptialem sumat? imò, si tempus patiat, pluries confiteri prius, & largis elemosinis, pijs orationibus, angustisq; ieiunijs mundum se, & odoriferum tam diu reddere debet, quoad tandem sacerdos ipsius confessorius dignum iudicet, qui pro humana fragilitate ad mensam admitti possit.

Eadem ratione, atq; etiam maiore prohibuitur est, excoicatis etiam minori excommunicatione omnibus, interdictis, scismaticis, & haereticis, item suspensis à sacramentis Eucharistiam sumendam ministrari. Ministrantibus pariter, & alijs magis, ceterisq; infamem alij arte exercentibus, cōdicandum non est hoc sacramentum, quia nec diuina Maestati, nec disciplinae euāgelicæ cōgruit, vt pudor, & honor ecclesiae tam turpi, & infami contagione faederetur. Si tamen hi resipuerint, & infames, quas exercebant, artes deleuerint, poterit post actam publicè poenitentiam aliquo die rum intervallo ad hanc cōmunionem accipi, & quòque etiam nulla dierum interposita cunctatione, vbi, vel necessitatis, vel pietatis causa nullam dilationem patiat. Neque his, qui singulari certamine vitam pro inani laude, & falso quodam mundi honore pacti sunt, cum de eorum crimine letali manifestum sit, cōmunicandum est.

His verò, qui carcere inclusi ob flagitia à se patrata vltimum supplicium latam sententiam expectant, an huius celestis cibi solatium, & extremum munus dandum sit, olim quòque disputatum à Doctoribus fuit Theologis, & Pontificijs, sed his quoque nulla sacramenta praeter extremam vñtionem denegari oportere tandem receptum est, vbi confessi fuerint, & delictorum suorum eos poenitentem, vt in Maguntino Conci. decisum statutum, fuit. Quinetiam opinant non pauci, Constitutionem Clem. v. in Conc. Viennensi editam locorū ordinarijs iniungentem, vt magistratus, & nosq; seculares moneant, ac, si necesse fuerit, censura ecclesiastica compellant, ne reis supplicij vltimum expectantibus.

His verò, qui carcere inclusi ob flagitia à se patrata vltimum supplicium latam sententiam expectant, an huius celestis cibi solatium, & extremum munus dandum sit, olim quòque disputatum à Doctoribus fuit Theologis, & Pontificijs, sed his quoque nulla sacramenta praeter extremam vñtionem denegari oportere tandem receptum est, vbi confessi fuerint, & delictorum suorum eos poenitentem, vt in Maguntino Conci. decisum statutum, fuit. Quinetiam opinant non pauci, Constitutionem Clem. v. in Conc. Viennensi editam locorū ordinarijs iniungentem, vt magistratus, & nosq; seculares moneant, ac, si necesse fuerit, censura ecclesiastica compellant, ne reis supplicij vltimum expectantibus.

His verò, qui carcere inclusi ob flagitia à se patrata vltimum supplicium latam sententiam expectant, an huius celestis cibi solatium, & extremum munus dandum sit, olim quòque disputatum à Doctoribus fuit Theologis, & Pontificijs, sed his quoque nulla sacramenta praeter extremam vñtionem denegari oportere tandem receptum est, vbi confessi fuerint, & delictorum suorum eos poenitentem, vt in Maguntino Conci. decisum statutum, fuit. Quinetiam opinant non pauci, Constitutionem Clem. v. in Conc. Viennensi editam locorū ordinarijs iniungentem, vt magistratus, & nosq; seculares moneant, ac, si necesse fuerit, censura ecclesiastica compellant, ne reis supplicij vltimum expectantibus.

His verò, qui carcere inclusi ob flagitia à se patrata vltimum supplicium latam sententiam expectant, an huius celestis cibi solatium, & extremum munus dandum sit, olim quòque disputatum à Doctoribus fuit Theologis, & Pontificijs, sed his quoque nulla sacramenta praeter extremam vñtionem denegari oportere tandem receptum est, vbi confessi fuerint, & delictorum suorum eos poenitentem, vt in Maguntino Conci. decisum statutum, fuit. Quinetiam opinant non pauci, Constitutionem Clem. v. in Conc. Viennensi editam locorū ordinarijs iniungentem, vt magistratus, & nosq; seculares moneant, ac, si necesse fuerit, censura ecclesiastica compellant, ne reis supplicij vltimum expectantibus.

His verò, qui carcere inclusi ob flagitia à se patrata vltimum supplicium latam sententiam expectant, an huius celestis cibi solatium, & extremum munus dandum sit, olim quòque disputatum à Doctoribus fuit Theologis, & Pontificijs, sed his quoque nulla sacramenta praeter extremam vñtionem denegari oportere tandem receptum est, vbi confessi fuerint, & delictorum suorum eos poenitentem, vt in Maguntino Conci. decisum statutum, fuit. Quinetiam opinant non pauci, Constitutionem Clem. v. in Conc. Viennensi editam locorū ordinarijs iniungentem, vt magistratus, & nosq; seculares moneant, ac, si necesse fuerit, censura ecclesiastica compellant, ne reis supplicij vltimum expectantibus.

His verò, qui carcere inclusi ob flagitia à se patrata vltimum supplicium latam sententiam expectant, an huius celestis cibi solatium, & extremum munus dandum sit, olim quòque disputatum à Doctoribus fuit Theologis, & Pontificijs, sed his quoque nulla sacramenta praeter extremam vñtionem denegari oportere tandem receptum est, vbi confessi fuerint, & delictorum suorum eos poenitentem, vt in Maguntino Conci. decisum statutum, fuit. Quinetiam opinant non pauci, Constitutionem Clem. v. in Conc. Viennensi editam locorū ordinarijs iniungentem, vt magistratus, & nosq; seculares moneant, ac, si necesse fuerit, censura ecclesiastica compellant, ne reis supplicij vltimum expectantibus.

b ca. ad aures. de temp. ordi.

c Pet. Palu. in 4. dist. 9. Silu. ver. Eucharistia. 3. q. 5. Narr. ca. sacerdos. q. i. de parni. dist. 6

d Siluest. vbi sup. q. 14. nu. 2. Nauarr. de quinq; pract. c. 2. ver. 3. nu. me. 55.

e ca. non sufficit. de poen. dist. 1. Siluest. ver. Eucharistia. 3. q. 1. 5. nu. me. 6.

f Aug. d. ver. eucharistia. 3. nu. 17. Sil. vbi sup. nu. 8.

g c. p dilectione. de consecr. dist. 2.

h d. c. pro dilectione. c. se quem. vbi gl. et doct.

i Aug. & Sil. vbi sup.

k gl. in c. monachia. ij. quaest.

l Abc. de homine. de celeb. mis. Sil. ver. eucharistia. 2. q. 7.

m c. quasitum 13. q. 7.

a c. sufficit. de consecr. dist. i. c. consuluisti. de celebr. mis.

b S. Thom. in 4. dist. 9. Ang. & Sil. ver. Eucharistia. 3. ille. nu. 12. hic q. 5. nu. 7.

c ca. is qui in firmitate. 26 q. 6. Sil. ver. eucharistia. 3. q. 5. nu. 9. Ang. vbi sup. Catechis.

d Angel. vbi sup. nu. 15.

e c. i. de poen. & remis.

f c. non prohibeat. de conse. dist. 2.

a

89

90

91

92

93

94

95

97

98

99

32

a cle. i. de penit. vt gl. ver. penitentie.

b gl. Car. Vit. Imo. & alij in d. cle. i. Ange. vbi sup. nu. 27

c Host. in c. fa. ne. de cel. mis.

d Vital. in d. cle. i. no. nu. 28

e Coarv. li. ij. c. i. nu. 11. va. ria. resolu.

f Vitalin. vbi sup. nu. 32. & seq. A vbi. in ca. quæstum. 13. q. 2. A. b. b. in c. fan. d. ce. lebr. missa. vbi alij. Rom. sing. 335. Gomef. S. panales. 1. de actio. nu. 50.

g avet. multo magis. C. de fa. crof. ecc. Dida. cus. li. b. ij. Va. ria. resolu. c. xx. nu. 6.

h Doc. qui su. pra.

i S. Tho. in 4. dist. 19. & in 3. part. q. 80. Ang. ver. Eucharistia. 3. nu. 15. Siluef. ver. Eucharistia. 3. nu. 10.

k Ang. vbi f. nu. 13. & 14. m. A ureolo.

tantibus, penitentia sacramentum pe-
a tentibus ministrari prohibeant, a ad
sacramentum hoc etiam Eucharistia
b ampliari. b Sed illa deinde quaestio suc-
cessit, futurum eadem ipsa die, qua pec-
nam mortis subituri sunt, saltem hic
honor sanctissimo sacramento haberi
debeat, ne quis post illud susceptum
supplicio confestim tradatur, nam Ho-
stiensis quidem etiam a quibusdam a-
lijs probatus sententia executione ob-
reuerentiam sacramenti in aliam diem
c differri oportere ait, c sed Bonif. Vita-
linus, & alij nullam poena corporali
iniuriam fieri sacramento existimant,
cum sacramenti nullum in corpore o-
pus sit, sed in anima tantum, cuius ci-
bus est, vbi ille confessus, contritusq;
sit, imò hoc ait, alicubi seruari, vt fon-
tes, dum ad supplicij locum ducuntur,
Sacerdotem aliqua in ecclesia itineris
paratum ad missæ faciendum sacrifi-
cium inueniant, qui post susceptum cor-
poris sacri cibum, ipsi damnato pati-
d ter illud communicat. n Ipsi tamẽ ij-
dem Hostiensis, & Vital. honestius cõ-
sent, ne eadem die morte mulctetur,
qua sacratissimum hoc sacramentum
accepit, & Didacus Coarvuius de hoc
vitu restatus fuit, nempe, vt illa die sup-
plicio parcatur, e Et certè vsus non
idem omni in loco est: Et quamuis, si
mulatq; aliquis panem hunc celestem
ori admixit, opus iam suum ad spiri-
tus, & animæ salutem expleuerit, ideo
que non amplius eo in corpore cor-
pus Christi verè existere dici possit,
quippe quod perfecto opere in celum
sele receperit, eos tamen potius lauda-
rem, qui hac religione deterriti recen-
tium adhuc vestigiorum sacramenti,
manus inferre loco illi, à quo vixdum
recessit, venerabundi non audent, re-
ctiusq; facturos magistratus opinor,
si vel sacramentum ei ministrari die an-
recedenti curent, vel post exhibitione
108 (vbi id fieri possit) totum diem inta-
ctum eum relinquunt: ¶quare & his
accedo, qui negant, abstrahi quem à sa-
cramentibus posse, & ad carcerem, vel sup-
plicium duci, qui ad tutelam sanctissi-
mi corporis Christi aliquo in loco ser-
uati, vel in manibus sacerdotis circũ-
lati, puta ad agrum, vel in processio-
nibus confugit, & longè quidem ma-

gis impunè seruandus est, quàm is, quẽ
ad ecclesiam, confugit, cum neque ec-
clesia ipsa immunitatem alia ex causa
praestet, nisi, quia Deo dicata est, vnde
& multò magis. D. E. i. ipsius praesentia,
tutum, defensumq; cum praestare po-
tuit, ¶quamquam Didacus huic sen-
f tentia alioqui creberrimo consensu p-
bata non adstripletur, quia (inquit)
nusquam canonibus cautum legitur,
Eucharistia ipsi hæc immunitatem esse
se datam, sed templis duntaxat, in qui-
bus seruatur, quæ dubitatio sanè floccifacienda est, cum satis lege ipsa refel-
latur, quæ multo magis fauore digna
g censet causam ipsam, cuius ratione ad
alias res fauor manat, e illud quidem
concedendum omnes opinantur iuris
stricti ratione, ab Eucharistia, quæ ad
se deferretur, impunitatem nullam asse-
h qui aliquem posse, n eo forte, quia is
qui ad eam fugit, maiorem in ea spem,
& fiduciam ponere videtur:
109 Item traditum est, non esse hoc panis
solatio priuandus eos, qui à demone
vexantur, nisi constet, eos ob crimen
aliquod sic torqueri, quia hi pro excõ-
municatis habentur, vt ex D. Thoma.
i ait Siluester praecitatus. 1
110 Illi autem, qui longè à nostra religio-
ne, & D. N. Iesu Christi cultu absunt,
& ipsi etiam Catechumeni, cum non-
dum in Christi familiam baptisimi be-
neficium recepti sint, ad sacrum hoc cõ-
muniuim admittendi non sunt. x
111 Item, ¶qui pollutione nocturna ob cra-
pulam, aut hesternam contactum lac-
cium, aut morosam cogitationem
coquinati sunt, aliamve ob causam
peccati mortalis, procul à mensa hac
stare debent, nisi confessi hoc crimen,
& contriti de eo fuerint, vbi enim,
vel scandali amouendi, & vitandi ra-
tio, vel necessitas aliqua sumere Eu-
charistiam impellant, quamuis hoc
modo polluti sint, licebit eis sine pec-
cati mortalis metu post cõtritionem,
& confessionem communicare, vt Sil-
uester, Angelus, & alij conueniunt,
quãuis nulla virgente necessitate, nec
scandali metu imminente possit quis
merito dubitare, an omnino mor-
talem reatum incurrat, post contritio-
nem, & confessionem eadem die com-
munioni se ingerendo, nam, quod ve-
niale

niale saltem committat, nemo ambi-
git, sed & hunc tamen Ioannes de Sa-
xo, Petrus Paludatus, & Angelus & Sil-
uester credunt, mortalem culpam nõ
incidere, sed Diuus Thomas aliud sen-
a sit, cui tutius est, adherere.
112 Sine contritione autem & confessione,
vbi nulla necessitas cogat, nõ posse no-
cturna pollutione sic foedatum, citi-
lotaleni culpam sacramentum hoc su-
b mere apud omnes in confesso est. n
b Si verò hanc pollutionem nulla causa
moriferi criminis, sed venialis tan-
tùm præcedat, sacramentumque ip-
sum virgente necessitate suscipiat, nul-
lum omnino crimen contrahit, sed
si necessitas nulla hoc suadet, venia-
li peccato se lo obstringat, conuulsio-
nem hanc sumendo eadem die sine cõ-
c 113 tritione, & confessione, e
Virgense autem dicitur causa, si sacer-
dos in sacrificio Missæ, quam ob solen-
nitatem diei omittere non debeat, se
communicaturus est, vel, vt sacramen-
d tum conficiat ægrotò exhibendum, nõ
vel magna populi multitudo missam
cupiat, quam aliunde habere nequit,
vel principis, aut prælati alicuius ma-
gni præcepto celebrare sit necesse, vel,
vt ei obsequatur, cui non obtemperare
sit indecorum, vel, si alio sacerdo-
te deficiente in sacrificio, vices ipsius
subire oporteat, vel, si laicus, qui Euy-
charistiam suscipiturus est, ita se præ-
paratum, & corde compunctum
sentit, vt possit, quantum humana im-
becillitas patitur, animum accipere,
cenam hanc sumendi, ac denique di-
dum est, totam hæc rem arbitrio pru-
dentis viri sacerdotis confessarij per-
mitteri, quia non singula prosequi, &
e exquirere scriptores possunt. n
114 At ¶ si certum sit, nullam expiatione
dignam culpam pollutioni causam de-
disse, non erit, quod metuat, ad com-
muniuim accedere, etiam eadem die,
veluti, si ex mera demonum illu-
sione, cui nullus accessit consensus,
nec præcessit cogitatio, id contigerit,
vel, cum ex natura debilitate, vel ca-
lidiitate, quam nec cibi, nec potus qua-
litas, aut quantitas auxit, vel ex le-
sione, aut auditu, citra oblectatio-
nem, aut concupiscentiam causata est.
114 ¶ Quod si vel leuis aliqua suspitio ad-

sit, ne culpa nostra, seu graui, seu veni-
niali id nobis acciderit, tutius erit, ab
hoc sacramento eadem die abstinere,
nisi contritione, & confessione deli-
f ctorum præmissa. ¶
115 Congressus autem coniugum legiti-
mus non voluptatis, sed prolis causa
initus, cum omni peccato prorsus va-
cet, etiam eo, cui alioqui venia facile
parata est, si de sumendo corporis, san-
guinisque Dominici mysterio agat, ni-
hil impedit, sed homo is suo iudicio
est relinquendus, neque enim rectè p-
hiberi potest, qui in igne positus ne-
g scit ardere; e At, ¶ si non prolis amor,
& desiderium, sed voluptatis ardor do-
116 minetur, quamuis delictum exitiale
non committat, consultius tamen fa-
cturus creditur, si ea die sequenti hæc
sacramenti religionem, & pium quen-
dam honorem præ se ferat, vt ad ipsũ
accedere non audeat, tametsi non ipse
coniugem ad reddendũ debitum tho-
ri prior vocasset, sed potius ab altero
propocatus, interpellatusq; consensif-
set; imò & consuluerunt olim sanctif-
simi patres, vt tri duo saltem ante com-
muniuim hoc à coniugis congressu ab-
stineat, ipsaque conuiuij die, quod ex
h Cõcilio Elibertano legere licet, n nec
sine peccato veniali petere debet ead-
i dem die potest. 1 Sin peccatum lecta-
le in coitu ipso cõiugali admissum sit,
id proculdubio ante expiandum est,
K quàm celestis hic cibus sumatur. x
117 Menstruata autem mulieres, vel quæ
nondum à partu sunt purificate, nec
villus, ¶ qui sanguinis fluxum, vel semi-
nis à natura patitur, neq; alia corporis
mala valitudine affecti possunt, p-
pterea à sacramento hoc sumendo ar-
118 ceteri, n nisi ipsi proprio consilio absti-
nendum sibi censuerint, quò debitum
(vt possunt) sacramento honorè exhi-
beant. ¶ Nec quoduis etiam quãtum-
libet atrocis criminis, seu homicidij,
seu alterius imaginem sanguinis effu-
si habens, alteriusve criminis pessimi
somnia, cui non mens ad sanguinẽ,
vel crimen intenta causam dederit, po-
test quẽ ab hoc pleno Eucharistia gau-
dio summouere, quamuis tunc possit,
cum ex mentis delictio somnium or-
tum est, nisi ante sacramenti susceptio-
nem, confessus contritusq; fuerit. m

a Palud. in 4. dist. 9. sil. vbi sup. Nauar. de quinq; præce. tit. 2. nu. 51. ver. sexto, qui intra unũ diẽ.

b Sil. & Ang. vbi sup.

c Sil. & Ang. vbi sup.

d Sil. vbi sup.

e Sil. vbi sup. & Ang. & alij Summis.

f S. Tho. in 3. q. 80. & 4. di. 9. Ang. & Sil. vbi sup. & Ta. biena, & Ar. mil.

g c. vir cum p. pria. 33. di. 4.

h c. omnis ho. mo. de consec. dist. 2. vbi gl. ver. abstinere.

i Ang. vbi su. pra. nu. 44.

k Sil. vbi sup.

l c. vn. de pur. gat. post par. c. ad eius. dis. 5. sil. vbi supra. nume. 12.

m S. Thom. in 3. parte. q. 80. Ang. vbi sup. nu. 33. Siluef. vbi sup. q. 13.

120 Ieiunos quoque oportet esse eos, qui hoc cibo alendi sunt, nam, si post mediam noctem aliquid cibi sumps- rint, aliquidve in stomachum etiam medicinae gratia admiserint, ad hanc mensam non admittentur, nisi forte mors, vel frenesis iam iam super- ventura metuerentur, quod nempe ob maiorem huius sacramenti honorem; atque ut magis deuoto animo accipiantur, statutum dicitur.

121 a cuius rei etiam illud exemplum, & documē tum habuimus, quod Corpus ipsius Domini de Cruce sublatum in nouo recentique monumento conditum repositumque fuit, quamuis enim Dominus post cenam discipulis suis hoc sacramentum communicauerit, non est tamen ad exemplum trahendum, quia hoc ea ratione fecit, ut omnia consummata esse edoceret, & quamuis initio, orientis ecclesiae hoc seruetur, ut vel post cibum & potum fumeretur sacramentum, ille mos tamen praedictis rationibus abrogatus fuit. Caueat tamen sacerdos, ne panem simplicem si mulans esse corpus Domini sacrum allicui offerat, & sumendum ministret, ne illum in idolatriae vitium trahat, quamuis forte hoc proposito efficiat forte, ut ei hoc solamen det, quem vel ob cibum acceptum, vel ob tyssim molestam sacramento faginare non tutum censet, vel quia hostiam sacram paratam non habet in promptu, quam ei ministret. b

Item, quamuis nulla diei hora non apta censetur huius sacramenti ministrandi, modò ieiunus sit, qui sumpturus est, decere tamen aiunt, post illam horam non sumi, qua CHRISTI passionis opus, & mysterium perfectum est, quemadmodum nec ea hora sacrificium fieri ipsius missae conceditur, quocirca, nisi necessitas aliqua omnē forte moram abiciat, aliāsve horam congruam sumere non patiat, congruetius erit, mane ante horam nonā cenam hanc sacratissimam manducare, vt S. Thomas, & Siluester meminerunt, & alij, pluribus autem vicibus eadem die sumere sacramentū quis non debet, nisi illis, quibus interdum plures missas dicere fas est. c

122 Mortales sensus, & captus transcendat, multa itē infinita, & incredibilia eius opera esse traduntur, mirum quidem hoc est, quod licet alij cibi, & potus, ac panis ipse, & vinum à nobis sumpta in cibum, in substantiam nostram mutentur, & contra tamen in hoc caelesti cibo nos quodammodo in eius naturā conuertimur. Item, licet corpus Christi sit verè in caelo existat, non minus praesens in hostia ipsa esse dicitur, totum & integrum cum suis membris ubi ad elementum verba sacerdotis consecrationis accesserint, non tamen ibi esse creditur, vt in loco, vnde & fracta hostia non tamen Domini corpus frangitur, aut ladirur. Siquidem, vt Catechismus pulchrè declarat, post antiquos Theologos, locus res ipsas conseruitur, qua res quaeque magnitudine praeditae sunt, CHRISTVM verò Dominum ea ratione in sacramento esse non dicimus, vt magnus, aut paruus est, quod ad quantitatem pertinet, sed vt substantia est, substantia enim panis in CHRISTI substantiam non in magnitudinem, aut quantitatem conuertitur, nemo verò dubitat, substantiam aequè in paruo, atque in magno spatio contineri, quemadmodum & aeris substantia tota; eius natura, sic in parua, vt in magna aeris parte, & tota aequè natura non minus in virgula, quam in flumine inest, necesse est, quocirca, cum panis substantia corpus Domini succedat, fieri oportet, ad eundem planè modum in sacramento esse, quomodo panis substantia ante consecrationem, ea verò vtrum sub magna, an sub parua quantitate esset, nihil ad rem pertinet: Nec tamen ipsum Christi corpus cum in hostiam descendit, locū caeli mutat, vel deserit, sed hostia, quae in altari existit, in corpus, quod in caelo est, conuertitur eadem ratione, qua ignis incipit esse in aere, cū aer ignem conuertitur. ex S. Tho. & Siluestro.

126 Magnum etiam miraculum est, quod panis & vinum adeò in corpus, & sanguinem CHRISTI conuertuntur, vt panis & vini substantiae nulla reliqua fiat non propterea tamen corrupta, sed conuersa potius, & in aliud mutata, nempe in corpus, & sanguinem Domini, quod qua ratione fiat, praeter Theologos

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

a ca. s. mai de sum. vini. Concil. Trid. can. 2. sess. 13 eucharism.

b gl. in e. cum a. ar. b. s. re. qu. i. n. l. de e. e. b. r. missar. & in ca. l. p. r. i. s. i. ver. mira. b. l. i. a. de reliq. & reuer. san.

e vap. liquido de consecrat. dist. 2.

b Siluester ex c. de homine de celebrat. missae.

c S. Tho. in 4. dist. 12. argu. ca. sufficit de consecrat. dist. 7. Siluest. ver. eucharistia. 3. q. 15. nu. 5.

137 hitur, & deperit, paulatim addi, & re-
feci naturali alimento fontimus, & præ-
terea nos à criminibus puros, & into-
gros atque à tentationum impetu-
incolumes feruat, ac tamquam cœle-
stis medicamento animam præparat,
ne alicuius mortifery perturbationis ve-
neno facilè infici, & corrûpi queat.

138 † Carnis quoque libidinem cohibet,
ac reprimi, dum enim charitatis igne
animos magis accendit, concupiscenti-
æ ardorem extinguat, necesse est, vt
hec omnia ijsdem ipsis verbis idem
catechismus profecutus fuit, sed & Di-
uus Thomas alijque diuinæ legis do-
ctores docuerunt, † hoc sacramento
grauiora etiam peccata deleri, quorû
quis conscium se non esse meminit,
ac peccata peccatis debitam ex parte
condonari, & consequenter ab igne
purgatorio, quatenus est sacrificium,
liberare, rectè igitur dictum est, quod
hoc sacramentum alit, sustentat, auget,
reparat, iuuat, & hortatur.

140 Imò † non his tantum prodest hoc sa-
cramentum, qui illud sumpserunt, ve-
rùm & alij, pro quibus ad sacrificiû
oblatum est, nec minus defunctis, &
vivijs, vti sacrificium enim offerri di-
citur, cum missa celebratur, quod illa
oratione patet, qua, cum primam pa-
nem præ manibus post symbolum Ni-
canum, vel post euangelium sumi-
mus, toti ad DEVM conuersi panem
in patina fursum tollentes Deum pro-
camur, vt oblatam hostiam immacu-
latam accipiat, quam pro peccatis no-
stris offerimus, & circumstantium,
& omnium christianorum viuētium,
& defunctorum, quod illis ad salutem,
& vitam æternam adiumento sit, nec
non & cum vinum calici in fufum of-
ferentes, supplices oramus, vt ad no-
stram, & totius mundi salutem DEO
acceptum sit sacrificium. Item cum
ad populum nos vertentes hortamur,
vt Deo preces fundant, quo sacrificiû
illud commune, DEO omnipotentî
gratum, acceptum fiat, & multis alijs
missæ locis; tunc enim fit huiusmodi
sacrificium, vt diem illam, & factum
memoret, quo CHRISTVS Domi-
nus noster passus fuit, talis verò, quæ
cōsecrantur hostiæ alijs seu laicis, seu
etiam sacerdotibus extra missam pro-

pinandæ sacramentum quidem, non
tamen sacrificium dici possunt, nec
propitiatoræ, qua non pro omnib.
sacrantur, sed pro illis tantum singu-
lis, qui eas sumpturi sunt. A Sic &
catechismus ait, quod, dum sacra eu-
charistia in pixide continetur, vel ad
ægros defertur, sacramenti, non sacri-
fici, rationem habet, atque vt sacramē-
tum est, summentibus meriti causam af-
fert, vt autem sacrificium est, non me-
rendi solum, sed satisfaciendi quoq;
efficientiam continet, namq; vt Chris-
tus dominus in passione sua pro nobis
meruit, ac satisfecit, sic, qui hoc sacri-
ficiu offerunt, quo nobiscum commu-
nicant, dominicæ passionis fru-
ctus merentur, & satisfaciunt.

Sciendum est, ab Honorio Tertio Ponti-
fice Maximo statutum olim fuisse, vt,
cum sacerdos hoc sanctissimum sacra-
mentum ad ægros defert, non nisi de-
centi habitu superimposito, mundo
vel anime gestare illud fas sit tam in fo-
rendo, quàm referendo, idque mani-
festè, & honorificè, ante pectus cû
omni reuerentia, & timore, semper lu-
mine præcedente, cum sit candor lu-
cis æternæ, vt ex hoc apud omnes fi-
des, & deuotio augetur, vtque fide-
les omnes, cum illud vident circum-
ferri, procumbentes humiliter adorēt,
secus autem facientes presbiteros sta-
tuit, arbitrio prælati grauius puniri
debere. b

Synodus etiam Tridentina statuit, vt, cû
corpus CHRISTI sanctissimum ad
ægros defertur, duæ deferantur parti-
culæ, quarum altera egro ministretur,
& altera cum eisdem ceremonijs refe-
rat, ne populus falsò credens sacerdo-
tem reuertentem corpus CHRISTI
gestare, vasculum inane adorans ido-
latriam committat, quod etiam an-
tiquis temporibus seruatum fuisse, ex
eadem Honorij Constitutione supra
modo recitata deprehenditur. c

Si quis laicus ebrietate, vel voracitate
sanctissimam, quam sumplerat, eu-
charistiam euomuerit, quadraginta
diebus penitere iubetur, Monachis
verò, Clericis, Diaconis, vel pre-
sbiter septraaginta diebus, Episcopi no-
naginta penitere præcipiuntur, vt ex
penitentiæ Bedæ presbiteri Gratia-

1118

a nus recitat: A Hi verò, quibus infir-
mitatis causa hoc euenerit, septè die-
rum tantum penitentiam agere de-
bent, quam tamen penitentiam po-
tius, vt cautè agant, imponi eis tra-
ditum est, eo quia abstinere debuif-
sent, si non benè compositum sibi sto-
machum sentiebant, ille autem vom-
itus, si aliquod speciei sacræ fragmen-
tum contineat, debito cum honore
adorandum est illud fragmentum, &
si nulla abhominatioe motus refu-
giat sacerdos, illud sumet, aut saltem
reponet, illa autè, quæ vnà euomuit,
materia, concremanda est, cinisq; in
sacrario, vel penes altare condenda,
vt ex S. Thoma & Raynerio Siluester

b ait. b
Et, cum dictum sit supra, antiquum af-
seruandæ in sacrario sanctissimæ Eu-
charistia morem, etiam ex Tridenti-
na Synodo retinendum esse, quod cer-
tè in parochijs ecclesijs, quod deferen-
di ad ægros parata, in promptuq; sit,
omnino obseruandum est, idcirco il-
lud curare debent sacerdotes, vt mon-
dè, purè, nitideque seruetur igne-
c tero lucente, e vtque sub fidelis cu-
stodia clauibus adhibitis custodiatur. d
Si verò is, ad quem spectat custodia,
incautè eam reliquerit, trium mensû
suspensionem patietur, at, si incuria
ipius aliquod nefas inde contigerit,
e grauiori subdeatur, vltioni, e quantam
prudens ordinarij iudicium arbitra-
f rus fuerit. f

At si ex negligentia custodia euenerit, eu-
charistiam à mure, aut alio animali co-
medi, quadraginta dierum penitenti-
g a ad eò segnis custos afficietur. g
Illud verò animal, quod comederit,
capiendum est, modo possit, atq; ex-
enterandum, vbi factum ad eò sit re-
cens, vt species nec mutata, nec con-
supta esse possit, illaq; species, vel su-
menda, nisi abhominatio obstat, vel re-
ponenda in sacrario, nullo quidem
pacto in piscinam mittenda est, ipsû
verò animal seu de recenti, seu ex in-
teruallo, deprehensum, & seu integrû
seu exenteratum concremandum est,
h & cineres iuxta altare condendi, h nõ
ideo tamen credendum est, murem,
aut aliud animal, quodcumq; id sit,
quod comederit sacramentum, & cor-

pus Domini sumpsisse, statim enim
atque ab eo animali inglutitur, sacra-
mentum esse definit, & corpus, quod
ibi inerat, CHRISTI in cœlum re-
uertitur, imò aiunt, non aliter eo in
sacramento Christum esse, nisi vt hu-
manis vltibus condat, adiumento-
que sit, quod opus cum cesser, vbi ab
aliquo bruto absumitur, propterea &
corpus, CHRISTI abesse tunc dice-
mus, vt ex sententia S. Bonaventuræ
magis receptum esse inter Theologos
i ait Angelus à Clauasio. i

Qui verò eucharistiæ custos illam ami-
serit, seu quia illam, partemve eius in
ecclesia cadere permiserit, ex quo am-
plius inuenta non fuerit, aliove mo-
do eam perdidit, triginta dierû pe-
K nitentiæ mulctatur. k

DE MISSA.

Titul. VI.

EPITOME.

QVÆ vestes, quæ insignia, quæ certi-
monia, qui ritus in missa adhibean-
tur, hoc titulo ostenditur, sed in pri-
mis tamen, qui fuerint harum insti-
tutionum auctores, cum aliqua eius
utilitate, deinde quibus personis mis-
sam celebrare concedatur, imò, & q.
teneantur, & quibus temporibus, &
an quandoq; plures missas eadem die
celebrare quis possit, Quæ nam cele-
brandæ missæ hora legitima sit, tam
priuatæ, quàm conuentualis. Item,
qui locus huic sacrificio aptus sit, quæ-
bus concedatur, vt in locis non sacra-
tis, & cum altari viatico celebrare, seu
celebrari facere possint, quæ penæ ce-
lebrantium sine licentia in locis non
sacris, vel in locis interdictis, & con-
sequenter aliquid de lapide sacro di-
cit, qualis, & quantus esse debeat:
Abusus in missis introductos omnes
exterminatos esse à Tridentina Syno-
do ostendit, postea, quæ nam perso-
næ, & quibus diebus audire missam
teneantur, & quæ excusationem me-
reantur, & quia in ecclesia audiri de-
beant aliqua præcepta tradit: Item,
qua deuotione, quo corporis habitu,

a cap. si quis
per ebrietatē.
de consecr. di-
stin. 2.

b Siluest. ner.
eucharistia 2.
q. 9. nu. 4.

c cap. sane. de
eclbr. missar.

d ca. i. de eu-
stod. eucharis-
t. ca. presbit.
de consecr. di-
stin. 2.

e d. c. i. de eu-
stod. eucharis.

f gl. vlt. d. ca.
i. de custod. eu-
charist.

g c. qui bene
de consecrat.
dist. 2.

h S. Thom. &
Siluest. ubi su.

i Ang. ner. eu-
charistia. 3.
nu. 9.

k d. c. qui be-
ne. de consecr.
dist. 2.

& statu missæ interesse quis debeat
Deinde multas quæstiones diffinit,
quæ in celebranda missa contingere
possunt, circa defectus repertos tam
in sacerdotè, quàm in materia vtriuf-
que speciei, & quod his casibus con-
siliùm sacerdoti capiendum sit, diffu-
sè enarrat, plures casus singulariter
excutiens, siue ante inchoatam mis-
sam, seu post, & tam ante, quàm post
consecrationem, seu alterius, seu vtriuf-
que speciei id euenit, postremò de
utilitate huius sacrificij, eiusque fru-
ctu non nihil tangitur.

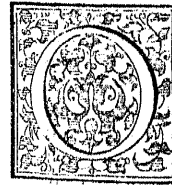
SVMMA RERVM.

- 1 Missam quis primus instituit.
- 2 Missa est sacrificium propitiatorium.
- 3 Missæ omnes sunt communes.
- 4 Est maximum omnium suffragiorum ex opere operato, & opere operante.
- 5 Sacerdotis missam celebrantis insignia, & ratio eorum.
- 6 Vestis & ornamenta in missa debent esse munda, & nitida.
- 7 Non debent poni ad alios vsus quàm missæ.
- 8 Neque à laicis tangi.
- 9 Calix, & patina ex qua materia esse debeant.
- 10 Missale esse debet coram sacerdote celebrante.
- 11 Missæ ordo ritus, & ceremonia subtiliter enarrantur.
- 12 Canon missæ qualiter dicendus.
- 13 Declaratio verborum, benedictam, ascriptam, ratam &c.
- 14 Declaratio verborum, Tunc hæc perferat per manus Angeli sancti tui &c.
- 15 Missa non est celebranda sine igne, & quare.
- 16 Ceremonia Missæ non sunt superflua, & quare.
- 17 Pœnæ non seruantiu ceremonias in missa.
- 18 Sacerdotes soli possunt missam celebrare.
- 19 Peccatores publici non debent celebrare missam.
- 20 Audientes missam à publicis peccatoribus, quando, & quatenus peccent.
- 21 Missa celebrata etiam à publico peccatore non caret opere operato.
- 22 Preces dicte in missa à sacerdote peccatore non sunt acceptæ Deo.
- 23 Exceptis orationibus, quæ sunt nomine

- rotius ecclesiæ.
- 24 Sacerdos pagus, & ignotus non permittitur celebrare.
- 25 Sacerdotes parochi tenentur celebrare festis diebus.
- 26 Celebrandi quottidie onus quomodo accipiendum.
- 27 Obligatio celebrandi certam missam quottidie non valet.
- 28 Quilibet sacerdos debet celebrare certis diebus solennibus.
- 29 Missa non debet celebrari nisi duobus presentibus.
- 30 Mulier non debet ministrare missæ.
- 31 Nemo potest celebrare nisi unam missam qualibet die & quare.
- 32 Missæ tres celebrari possunt in natali dominico, & quare, & qua hora, & quomodo.
- 33 Missæ duæ quandoque celebrari possunt etiam alijs diebus, quàm natalis.
- 34 Pœna celebrantis plures missas eadem die propter adulationem secularium.
- 35 Hora celebrandæ missæ quæ sit.
- 36 Missa non debet dici ante matutinum, & primam.
- 37 Qui habeant priuilegia celebrandi missas alijs horis, & à quibus.
- 38 Missa non debet celebrari, nisi in locis sacratis.
- 39 Episcopus concedit licentiam celebrandi in locis priuatis, & quatenus.
- 40 Pœna celebrantium, uel facientium celebrari in domibus priuatis.
- 41 Episcopi & superiores possunt habere altare portatile.
- 42 Religiosi qui possunt habere altare portatile.
- 43 Concedere qui possunt altare portatile.
- 44 Pœna celebrantium in locis interditijs.
- 45 Lapis sacratus qualis & quantus esse debeat.
- 46 Abusus tollendi in celebratione missæ.
- 47 Exactiones importunæ tollendæ in missa.
- 48 Missæ scopus, & finis.
- 49 Sacrificium missæ offertur Deo, non sanctis.
- 50 Interesse qui debeant missæ.
- 51 Ante benedictionem non debet quis à missa discedere.
- 52 Missa quando incipienda.
- 53 Ad lectionem euangelijs auditores stant debent non sedere.
- 54 In elevatione hostiæ, & calicis genua flecti

- flecti à circumstantibus debent.
- 55 Sacramentum eucharistiæ circumferri uidentes debent genibus flexis adorare.
- 56 Prælati audire debent missam quottidie.
- 57 Parvasam. debent curare, ut omnes de domo sua audiant missam festis dieb.
- 58 Excusationes quæ sint valide ad non audiendum missam.
- 59 Missa an audiri debeat in propria parochia.
- 60 Audientes missam deberent etiam communicare.
- 61 Missæ fructuosæ sunt, etiam quibus nullus communitat præter sacerdotem celebrantem.
- 62 Et nihilominus sunt communes, & quare.
- 63 Sacerdos, qui celebrando missam recordatur, se esse in peccato mortali, uel excommunicatum, aliter se impedit, quid agere debeat, late diffinitur.
- 64 Sacratæ hostiæ sumendæ sunt à sacerdote, licet corrupte.
- 65 Hostia tota de lapsa in calicem quid faciat.
- 66 Hostia si contrectata, & reposita sit in sacrario per insectum pesse qui moriatur, quid faciendū de illa hostia.
- 67 Veneno, aut animali venenifico cadente in calicem quid agendum.
- 68 Materiam debitam si paratam non videat sacerdos quid agendum, seu in hostia seu in vino sit vitium late discutitur.
- 69 Nihil refert, quamuis hostia non sit integra.
- 70 Canon missæ unde incipiat.
- 71 Vino congelato quid agendum.
- 72 Sanguine cadente ex calice quid agendum.
- 73 Missæ utilitas.
- 74 Prodest vini & mortuis.
- 75 Missam celebrans ad perditionem alicuius puniatur.
- 76 Missam pro defunctis celebrans pro uis ut eos perdat puniatur.
- 77 Missa una pro pluribus celebrata an tantum valeat, quantum pro singulis.
- 78 Sacerdos qui promittit unam missam pro singulis, an una satisfaciat omnibus.
- 79 Missam promittens certam, vel in loco certo, non satisfacit aliam dicendo vel alibi.
- 80 Hostiæ dimidia sumi potest a sacerdote & dimidia dari alijs.

AD HIERONYMVM FEDERICVM
LAVDAE EPISCOPVM
Religiosissimum.

STENDENTE iam se mihi huius stadij, quod mihi superandum proposui, meta, cursum ut parumper sistam, teq; ut de cursu compellans salutem necesse est HIERONYME FEDERIC PRÆSUL vigilantissime, quasi de proximo sine gratulabundus, quod citius non feci, quia ante prospectum stadij calcem multa metueda essent, quæ cursum vel impedire, vel morari possent. Optarem potius tamen hac in exercitatione rota nondum seruente, ut mihi licuisset, te monitorē habere, felicior sanè hic mihi cursus fuisset: multarum enim rerum, quas tu non minus doctrina, quàm plurimo usu tenes, & possides, præceptis me auxiliasses, & ornasses, (ut es officio plenus, & largus, liberalisque virtutum tuarum communicator) quibus laborem hunc meum minuisses, & magis fecundum reddidisses, nam si vel sesqui hora, qua mihi tecum morari, & colloqui contigit, de que mea negotio agere, dum apud Religiosissimum, & perillustrem PRÆSULEM nostrum HIPPOLYTVM ROSCIVM huc diuersatus moram traheres, tanto mihi adiuumento fuisti, quot me, & quàm pulchris utilibusq; monitionibus instruxisses, si tecum me versari assidue obtigisset. Verum, cum id mihi non fuerit concessum, saltim post per actum cursum mihi ut consulas, gratissimum mihi fuerit, quibus deinceps consilij vsus possim à carceribus ad calcem lato omnium applausu cursum perficere. Vale.

MISSA igitur sacramenti huius conficiendi causa instituta est, 1. † cuius quidem ritus & caeremoniarum auctor primus fuisse traditur Iacobus Frater domini, cui primo credita est ecclesia Hierosolimitana, Dehinc & Basilius episcopus Cesarisensis, alijque Pontifices Maximi alia ad decorem solennia addiderant. A

2. Estque hoc sacrificium non laudis solum, & gratiarum actionis, aut nuda sacrificij commemoratio, quod in crucis ara oblatum est, sed verè etiam propitiatorium sacrificium, quo Deus nobis placatus, & propitius redditur, ac non solum immolanti, & sumenti prodest, sed omnibus etiam fidelibus, siue illi nobiscum in terris viuunt, siue, iam in domino mortui nondum planè expiati sunt, † ex quo facile perspicitur, omnes missas communes censendas esse, vt quæ ad communem omnium utilitatem, & salutem pertineant, vt nouissimè Catechismus edocuit post Concilium Tridentinum, aliaque antiquorum, tam patrum, quàm Conuiliorum pia scripta, † omniumque suffragiorum optimum, & potentissimum, vim habens ex opere operato, & opere operante vniuersæ ecclesiæ, cuius nomine fit, item ministri, & eius b qui ministrum rogarit. D

Eius solennia non minus in vestibus, & ornamentis, quæ sumit sacerdos sacrû facturus, eorumque sumendorum ordine, quàm in precibus, alijsque verbis, & caeremonijs sacris consistit.

5. Si † quidem sacerdos amictum lineum inprimis, veluti galeam quandam, & munimen capiti imponit, quem tamen amictum coronæ illius spinæ, & Dominus gestauit, memoriam renouare aiunt: deinde clamidem albam vestis illius monumentum, quæ Domino in ludibrium imposita fuit, manipulus postea sinistro brachio alligatus funis est signum manibus iniectæ, stola autem collo annexa funè meminit, quo ad supplicium agnus immaculatus traheretur, sed calula, quæ planatâ vocant, crucis speciem, quâ humeris impositâ gestare ad patibulû coactus fuit ad nostrâ salutem presertim, funis medijs, quo cingitur sacerdos, illû de signat, quo fune alligatus fuit colûq.

a cap. Iacobo. de consecr. di. i. ubi gl.

b Coaru. c. alma mater. §. 5. fol. pe. ver. primum omni u.

c. c. quod precipitur 13. q. 1. ca. relinquit. de cust. eucha. v. 57.

d. c. vestimenta. de consecr. dist. 1.

e. ca. ut calix. de consecr. dist. 1.

f. Anel. ver. missa. nu. 37. Anton. 3. par. tit. 13. c. 6. §. 6. Quar. 25. §. 13. nu. 84.

6. Curare † etiam debet sacerdos, vt vestes, & insignia prædicta, & illa, quæ ornatum altaris necessaria sunt, & vas ipsam calicis cû patina & Syndones, seu corporale & anima, & gauisape sint munda, & optimè purgata, & nitida, nam spurcis vtens crimen lætale contrahit. c

7. Item sacra esse debent, † neque ad alios vsus, quàm ecclesiasticos destinari, & diuina officia, † neque ab alijs contingi, aut offerri debent, quàm à sacris hominibus, ne vltio, quæ super regem Balthasar venit, hoc præceptum transgredientes percutiat. D

8. Caueat † etiam, ne patina, & calice vtatur ex ære aut, auricalcho, ac multò minus ligneo, aut vitreo, verùm, si ex auro habere non potest, ex argento saltem conficienda sunt, nisi tãta sit paupertas, vt stamnea facere sit necesse; auricalcum enim, & æs omnino reijciuntur, quia ob vini virtutem æruginem faciunt, ac vomitum prouocant. z

9. † Missale etiam vt coram se habeat, dū celebrat sacerdos, & ex eo missam recitet, præceptum est, ne forte contingat, in recitatione canonis, memoria eum labi, sicque se habet rationalis consuetudo, quam non seruare, seque in periculo errandi ponere, crimen graue esset, vt ait Angelus à Clauario r.

10. His † igitur insignibus ornatus sacerdos altari se sinit, ac capite aperto venerabundus, supplexque & humilis hoc sacrificium celebrat, in cuius exordio paululùm ab altari semotus, postquam signo crucis sese munierit, psalmumque illum orando recitat, quo petitur à Deo, vt iudicet nos Deus, & discernat causam nostram, & de gente non sancta, & ab homine iniquo nos eripiat, & peccata sua in vniuersum confessus, & veniam eorum à Deo precatus fuerit, clerico auxiliari respòdente, & peccatorum vicissim veniam petente, se seque inuicem absoluerint, cumque Deum precatus fuerit, vt cunctas à se iniquitates auferat, quò puris mentibus ad sancta sanctorum mereatur introire, ad altare accedat, quod deosculans, & orans Deum per merita sanctorum, quorum ibi sunt reliquæ, & omnium sanctorum, vt indolge-

dulgere dignet omnia peccata nostra, postea Cruce pectus ob signans ad dextrum cornu altaris accedit, in quo ex missalis coram positi lectione introitum missæ inprimis, postea verbum illud græcum, *Kyrieleyson*, noues cû clerico profert, miserationem à Domino petens, ministro alternatim respondente, moxque hymnum angelicum pronuntiat, vbi de Diuo aliquo missa fiat, post quem, vel eo nò dicto, si feria fuerit, ad populum facie versa, & cum illo, vt sit dominus, bendè cupiens, tres orationes, post eas Epistolam aliquam Apostolorum, vel testamenti veteris lectionem clara voce pronuntiat, quâ lectionem clericus minister gratiarum erga Deum actione profequitur, & claudit, confessusque sacerdos gradualis alicuius, vel psalmi alterius versicu los illa die in hoc paratos sic legit, vt exaudiri ab omnibus possit, hinc translato ad alterum altaris cornu per ministrum missali, prius quàm sacerdos ipse illuc transeat, stans in medio altaris Deum supplex, iunctisq; manibus orat, vt cor suum, & labia sua mundet, quæ admodum Isaiæ Profete habia calculo ignito mundauit, quò possit dignus recitando Euangelio haberi, ac simul absolutione impetrata, vt deus sit in labijs suis, & corde suo, postq; populû, vt eum eo sit Dominus, verbis prolati exorauerit, vicesque à ministro ei reddite, monueritq; Euangelistam quò nomen sit illius, quem recitat vrsus est, & minister Deo gloria reddiderit, euangelium recitat, post cuius recitationis finem, minister laudem. *CURIQ* proclamât, Sacerdos osculum Eutangelio Crucis factò signo dat, precans, vt sua delecta euangelicis dictis delectetur, postea Symbolum Nicenum tendens manus iunctas ad cælum; totusque ad Deum arrectus clara voce totû ad verbum proficitur, si dies fuerit Domini ca, aliave ex solennibus Deo ipsi, vel Beatissimæ Virgini, vel duodecim Apostolis, vel Stephano, aut Laurentio, aut Angelis, aut ecclesiæ Doctoribus, & quibusdam alijs paucis diebus dictis, aliave solennis dies ex vsu ecclesiæ, vel vrbs, & diocesis, vel religionis; alijs verò diebus non exceptis non est hæc professio in missa necessaria.

Post symbolum autem, vel post Eua, confestim, vbi symbolum non est recitandum, ad populum conuersus sacerdos Domini societatem ei rursus precatur, & reuersus ad altare monens populum, vt secum oret, verbis quibusdam lectis in laudem sancti, cui celebrat, vel operis, quod agit, quâ lectionem offeritorium appellant, eo quia legatur, priusq; hostia offeratur, hinc patinam, cui hostia superposita est, præ manibus sumes eam (vt diximus) Deo offert patri pro omnibus delictis, & negligentijs, & offensionibus suis, & circumstantium, nec non & pro omnibus fidelibus christianis viuus, & defunctis, vt illis proficiat ad salutem in vitæq; nam, postea crucis signo sup altari, seu lapide sacro, qui sit in medio altaris, vbi reponenda est, factò, ipsius hostiæ cû patina ducta, eam in sindone reponit, mox calicem acceptum præ manibus sudariolo tergit, in eumque infundit vinum prius, postea paululùm aquæ Deum orans, qui humana substantiæ dignitatem mirabiliter condidit, mirabilisq; reformauit, vt per eius sacrum aquæ, & vini mysterium eius diuinitatis consortes nos efficiat, qui nostræ humanitatis particeps fieri dignatus est, I. C. D. noster, quæ tamen precationes omnes, præparandæ consecrationi ad præstationem submissa voce, & secrete proferenda sunt: Calicem hunc post vini, & aquæ infusionem vtraque manu ad cælum attollit, in medio altaris & lapidis sacri suspiciens, & testas, & ad Deum voce submissa pronuciâs, illi se calicem salutaris offerre, & eum precari, vt in conspectu diuinæ maiestatis sue, pro nostra & totius mundi salute eum odore suauitatis ascendat: hinc calice in modum crucis ducto super altari illum super lapide sacro reponit in medio altaris e regione hostiæ, hostia tñ remotiore à se, & syndone parua, quam animam vocat, calicem tergit, & pronus Deo preces fundit, vt in spiritu humilitatis, & animo contrito eum suscipiat, & vt sacrificium sic fiat in conspectu eius, vt illi placeat, deinde rursus Deum precatur, vt benedicat sacrificiû illud s. noî suo præparatum, simulq; crucis factò signo sup patinam, & vni dextram manu, ad dextram al-

taris cornu accedit manus abluturus, ubi ministro aquulam manibus dante duos vtriusque manus digitos, pollicem, & indicem abluit, psalmi congruis quibusdā versibus secretò dicitis, mox ad medium altaris reuersus supplex, & pronus S. trinitatem orat, vt oblationem suscipiat, quam offert ob memoriam passionis, & resurrectionis, & in cœlum ascensionis Domini Nostri IESU CHRISTI, & in honorem beatæ MARIÆ Virginis, & beatorum Apostolorum Petri, Pauli, & Andreae, & aliorum Sanctorum, vt illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem, & illi intercedere dignentur pro nobis in cœlis, quorum memoria agimus in terris per CHRISTVM Dominum nostrum. Postea ad populum sese vertens monet, vt oret, quò sacrificium illud acceptabile fiat apud Deum patrem omnipotentem, minister autem ratam habens precationem ad salutem, & illi intercedere dignentur pro nobis in cœlis, quorum memoria agimus in terris per CHRISTVM Dominum nostrum. Postea ad populum sese vertens monet, vt oret, quò sacrificium illud acceptabile fiat apud Deum patrem omnipotentem, minister autem ratam habens precationem ad salutem, & illi intercedere dignentur pro nobis in cœlis, quorum memoria agimus in terris per CHRISTVM Dominum nostrum. Postea ad populum sese vertens monet, vt oret, quò sacrificium illud acceptabile fiat apud Deum patrem omnipotentem, minister autem ratam habens precationem ad salutem, & illi intercedere dignentur pro nobis in cœlis, quorum memoria agimus in terris per CHRISTVM Dominum nostrum.

quibus illud sacrificium laudis se offerre ait, & pro omnibus suis, & pro redemptione animarum suarum, p. spe salutis, incolumitatisque, eorum, qui vota sua offerunt, & Deo viuo, & vero: Communicare etiam se ait, & venerari memoriam in primis gloriosæ, semperque virginis Mariæ, & beatorum Apostolorum, & Martyrum Petri, & Pauli, & Andreae, & quorundam aliorum sanctorum, quorum nomina tacite exprimit, & omnium Sanctorum, quorum precibus, & meritis in omnibus rogat protectionis diuinæ auxilio muniri per CHRISTVM dom. N. Amen.

Hinc manu vtraque super calicem extensa Deum rogamus, vt eam oblationem seruitutis nostræ, sed & cunctæ familiaris suæ placatus accipiat, diesque nostros in sua pace disponat, & nos ab æterna damnatione eripiat, & in electorum suorum iubeat grege numerari per Christum dominum nost. Amen. mox de calice manus deducens, super pane tamen extensas tenentes rursus precamur Deum omnipotentem, vt eam oblationem benedictam, ascriptam, ratam, rationabilemque facere dignetur, vt nobis corpus, & sanguis fiat dilectissimi filij sui Domini nostri Iesu CHRISTI.

In hac autem precatione quinquies crucis signum dextra duci debet, ter primum, super vtraque panis, & vini oblatione simul, cum rogamus eam benedictam, & ascriptam, & ratam fieri, bis deinde, altera panis, altera calici, cum precamur, vt corpus, & sanguis CHRISTI fiat: & statim continuantes cœptum opus panem binis vtriusque manus digitis iam loris tenentes, submissis verbis DEO memoramus, quemadmodum CHRISTVS Dominus pridie, quam pateretur, accepit panem in sacras, ac venerabiles manus suas, & eleuatis oculis in cœlum ad DEVM patrem omnipotentem gratias agens benedixit, fregit, deditque discipulis suis dicens: *Accipite, & manducate*, & simul ore apposito super hostiam, quam digitis quatuor tenemus verba illa solennia proferrimus, quorū virtute panis illa mutata natura, & substantia sua corpus CHRISTI efficitur, quod statim ad-

ramus, & in altum supra caput quatuor illis digitis tollentes populo adorandum ostendimus, quo mox in Syn done reposito, & genuflexione adorato, illud sacra mysterium commemorare, & explere pergentes Calicem amplexi submissa voce meminimus, vt idem CHRISTVS Dominus, post cœnam accipiens calicem manibus, DEO que gratias agens benedixit, deditque discipulis suis dicens, *Accipite, & bibite ex eo omnes*, & mox ore calicis ori apposito verba consecrationis tacite proferrimus, quibus vinum naturam suam, & substantiam mutat, sanguisque Domini propitius efficitur, quo per genuflexionem, & incuruationem adorato Calicem pariter supra caput extolles populo adorandum exhibemus, tacite nobiscum, illa verba proferrentes, quæ CHRISTVS Dominus subiunxit, videlicet. *Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis*. Et calice ad suum locum reposito, & paruo syndone contecto, iterum nos genua fleximus, nosque incuruamus, inde surgentes manibus panis, oculisque ad cœlum sublatis prosequimur tacite nobiscum erga Deum tamen dicentes, quòd nos serui eius, plebsque ipsius sancta memores eiusdem Domini IESU CHRISTI, tam beatæ passionis eius, nec non & ab inferis resurrectionis, sed & in cœlum gloriosæ Ascensionis offerimus prælaræ ipsius maiestati de donis ipsius, & datis hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, calicem salutis perpetuæ, in quibus verbis, vbi, scilicet, ter hostiæ mentio facta est, sic trinam benedictionem vtrique sacrificio corporis, & sanguinis simul impertimur, quartam deinde benedictionem corpori, & quintam sanguini, cum singula eorum nominamus, vt pergitur tacite DEVM precantes, & sereno, & propitio vultu super eis aspiciere dignetur, acceptaque habere, sicut accepta habere dignatus est munera pueri iusti Abel, & sacrificium sancti Patriarchæ Abraham, & quod illi obrulit summus sacerdos suus Mel-

chisedech sanctum sacrificium, Immaculatam hostiam: supplices etiam DEVM precamur, vt iubeat hæc perferri per manus Angeli sancti sui in sublime altare suum in conspectu diuinæ Maiestatis sue, vt quotquot ex ea participatione (hicque crucem dextra factam in parte altaris dextra osculamur) sacrosanctum Filij eius corpus, & sanguinem sumplerimus omni benedictione, & gratia repleamur per CHRISTVM Dominum nostrum, hisque in verbis nos à fronte, ad pedus signo crucis munimus. Post hæc statim manibus, atque oculis in cœlum sublatis tacite nobiscum DEO preces fundimus, vt meminisse velit eorum, qui nos præcesserunt cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis famulorum, & famularum suarum, hacque in actione eos mente nostra, sen etiam lingua tacite nobiscum cogitamus, p. quibus orare propositum nobis fuit, postea in vniuersum omnibus in Christo quiescentibus locum refrigerij lucis, & pacis, vt indulgeat, deprecamur, & mox in prioribus verbis vocem altius tollentes, & pectus nobis percutientes rogamus, vt nobis quoque peccatoribus famulis suis de multitudinis miserationum eius sperantibus partem aliquam, & societatem concedere dignetur cum sanctis Apostolis, & Martyribus suis, quorum nomina voce depressa exprimimus, & cum omnibus sanctis, intra quorum consortium DEVM precamur, vt non nostri estimator meriti, sed veniæ largitor admitti nos iubeat per CHRISTVM Dominum nostrum, (atque in sequentibus mox recitandis verbis vtrique sacramento simul ter benedicimus hæc verba tacite proferrentes, videlicet) per quem hæc omnia domine semper bona creas, sanctificas, & benedicas, & præstas nobis: hic Calice detecto genuflexo corpus Domini duobus prædictis manus dextræ digitis sumentes, & super os Calicis trinam Crucem hostia sacra ducentes cum leui Calicis eleuatione dicimus, PER IPSVM, CVM IPSO, & IN IP SO. est tibi DEO patri omnipotenti in unitate S. spiritus omnis

honor, & gloria: Hinc vocem tollentes orationem clausula illa consueta claudimus, scilicet, per omnia secula seculorum. Amen.

Et statim paulò inclinati, inuitantes ad orandum; & præfati vnde oratio Dominica nobis tradita sit, cum modestia eam erecto ad cælum vultu, & inanibus panfis recitamus, ad cuius finem ministro illam orationis partem extremam proferendam relinquimus, qua nos à malo eripi oramus; sed nos tacite nobiscum Deum precamur, vt nos ab omnib. malis liberet, præsenib. præteritis, & futuris, & intercedente Beata Virgine Maria, & sanctis Apostolis Petro Paulo, atque Andrea, & omnib. sanctis det propitiis pacem in diebus nostris, vt ope miserationis eius adiuti simus ab omni peccato liberi, & ab omni perturbatione securi: Hæc verò dicentes patinam duobus dextræ digitis altari innixam tenemus, desinentibusque verbis, cum scilicet pacem precamur, patinam sacratissimo corpori supponimus, & sanctissimo sacramento procumbentes illud præ manibus sumimus, & clara voce consueta orationum extremam clausulam .i. Per omnia secula seculorum, pronuntiantes, hostiam in duas partes super os calicis partimur, quorum alteram duobus dextræ digitis patinæ restitimus, alteram duobus pariter sinistrae digitis super calicem tenentes particula eius auulsa digitis dextræ, alteri dimidiæ in patina adiungimus, illam verò particulam inter digitum pollicem, & indicem dextræ apprehensam super calicem in crucis formam ducentes, & pacem adstantibus precantes in calicem dimittimus, quæ mox paruulo Syndone tegimus; & mox post genu flexionem surgentes manibus iunctis, & ter nobis pectus percutientes, dum ad sacratissimum corpus proni respicimus, & agnum DEI peccata mundi auferrentem appellantes duabus vicibus miserationem, tertia vice pacem ab eo supplices petimus; Orantes præterea voce inclinata ipsum Dominum Nostrum IESVM CHRISTVM, filium DEI

viui, qui dixit Apostolis suis, *pacem meam do vobis, & pacem meam relinquo vobis*, vt ne respiciat ad peccata nostra, sed ad fidem Ecclesiæ suæ sanctæ, quam pacificare, & adunare dignetur, qui cum Patre, & sancto spiritu viuit, & regnat in secula seculorum, Amen.

Postea signo Crucis dextrâ in altari ducto & osculato, & pace nuntiata sacerdoti, si quis ministrat sacerdos, rursum ad CHRISTI Corpus manibus iunctis aspicientes cum precamur, qui ex voluntate patris spiritu sancto cooperante per mortem suam mundum viuificauit, liberet nos per sacrosanctum corpus, & sanguinem suum ab omnibus peccatis, & vniuersis malis, & faciat nos suis inhaerere mandatis, & à se nunquam separari permittat, qui cum patre, & sancto spiritu viuit, & regnat in secula seculorum. Amen.

Pacis autem osculum post confectum mysteria idcirco datur, vt innuat, populum omnibus, quæ in mysterijs aguntur, atque in Ecclesia celebrantur, præbuisse consensum, ac finita esse pacis concludentis signaculo demonstretur. **a** Quod tamen pacis signum neque in missa pro defunctis, neque inter monachos nuntiat, namque à seculi perturbationibus vtrique quiescunt, illi quidem in domino quiescunt, hi quoque mortui sunt munda.

b Adduntur, & hæc preces, nam corpus ipsum respicientes precamur, ne perceptio corporis, & sanguinis sui, quam famuli indigni sumere præsumimus, sit nobis in iudicium, & condemnationem, sed pro eius pietate proficit ad salutem mentis, & corporis, ad medelam quoque percipiendam, qui cum patre & sancto spiritu viuit, & regnat in secula seculorum. Amen.

Et mox repetentes, panem cælestem nos esse accepturos, & nomen Domini inuocatuos, post adorationem, corpus sacratissimum sinistrae manus digitis super patina manu eadem apprehensam tenentes, pectus ter nobis dextrâ tondentes genu flexo iterum

rerum nos dignos non esse fatemur, qui Dominum hospitio accipiamus, quare centurionis more illum rogamus, vt verbo suo animam nostram saluam faciat, postea eodem sacramento super patina retento, à fronte ad pectus, & ad vtrumque latus hinc & inde adducto cruce nos signamus, addentes precatorem, vt corpus Domini Nostrum IESVM CHRISTI custodiat animam nostram in vitam æternam, sic corpus Domini duas, scilicet hostiæ particulas in patina repositas, reuerenter sumimus, sed olim Sergij Pontificis Maximi tempestate, ex particulis in patina depositis altera non sumebatur, eratque hæc partitionis significatio, nam, pars in calicem missa corpus CHRISTI, quod surrexit, demonstrat, pars sumpta ambulatam super terram CHRISTVM, pars remanens corpus in sepulchro, quia vsq; ad finem seculi corpora sanctorum in sepulchro erunt, seu pars in calice infusa pro viuientibus sumit, aliarum verò altera pro animabus sanctorum ad eorum laudem, altera pro animabus defunctorum sumitur. **a** postea paululàm in meditatione mysterij mente nostra morati, Calicem genu flectentes, post refectionem patinæ super calicem facta dicentes versiculum. Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo, laudans inuocabo Dominum, & ab inimicis meis saluus ero; Calice eodem modo crucis ducto pectus signamus, addentes, & precantes, vt sanguis D. N. I. C. custodiat animam nostram in vitam æternam, atque ita sanguinem sumimus; cum particula hostiæ in eo coëcta, post quod alio viuo in calicem posito nos purificamus, & statim alio vino super calice digitos abluimus, dicentes, & precantes Deum, vt quod ore sumpsimus, pura mente accipiamus, & de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum, & rursum addentes, vt corpus Domini, quod sumpsimus, & sanguis, quem potauimus, sic adherat visceribus nostris, vt non maneat in nobis scelerum macula, quos pura, & sancta, resecerunt sacramenta, statimque deterfo calice ver-

ficulum clara voce legimus, & post salutationem populi cum precatore, vt cum eis sit Dominus, totidem alias orationes legimus, quot initio missæ, & in secretis recitauimus, quibus finitis alia simili precatore ad populum versi eum salutamus, missamque esse orationem ad dominum pronuntiamus, si festi diei missa fuerit celebrata, sin ferie officium dictum sit, inuitamus ad benedicendum domino, deinde ad altare incuruati Trinitatem sanctam submissè oramus, vt ei placeat obsequium seruitutis nostræ, & præstet, vt sacrificium, quod oculis maiestatis suæ indigni obtulimus, ei sit acceptum, & nobis, aliisque omnibus, pro quibus obtulimus, eius miseratione propitium, & postremò ad populū facie conuersa ei benedicimus; Claudique hoc demum lectione initij euangeliorum Ioannis ad sinistru cornu altaris.

- 12** Canon ꝑ missa in libro legi, nec magna tarditate debet, ne error contingat, ac non in longa mora sacerdotis mēs aliò trahatur, & ne adstantes fastidium in cunctatione capiat, nec tamen festinatio nimia admittitur, sed talis, quæ nec grauitate, nec deuotione careat. **b** Quæ verò illorum verborum sit expositio, (quam oblationem quaesumus vt benedictam &c.) Augustinus declarat, nempe eam vocamus oblationem benedictam, per quam benedicimur, ascriptam, per quam omnes in cælo ascribimur, ratam, per quam visceribus CHRISTI esse censamur, rationabilem, per quam à bestiali sensu exuamur, acceptabilem, vt, qui nobis ipsis displicemus, per hanc acceptabiles eius vnico filio simus. **c** Illa ꝑ autem verba, iube hæc perferri per manus Angeli &c. Sic interpretatur, quod per ea posceremus, vt oblata conuertantur in corpus, quamuis enim verba sint consecrationis prolata, hæc tamen post incontinenti addita inesse, ac simul dicta videntur. **d** Quod autem ad populum quinquies sacerdos se vertat, Domini memoriam refert, qui eadem die quinquies post resurrectionem apparuit, quod prædictus quidem Nicolaus Plominus ait, non tamen satis autoritate fultum,

Yy 3 Sic

a c. pacem igitur. de consecrat. dist. ij.

b gl. vlt. in d. ca. pacem igitur. de consecrat. dist. i.

a c. triforme. de consecrat. dist. 2. vbi gl. Nicol. Plominus. in 5. par. prin. missar.

b Angel. ver. missar. 37.

c ca. verum. de consecrat. dist. 2.

d gl. d. c. vtrius. per. proferr.

Sic vides missæ partes sex, prima præpara-
tur populus vsq; ad epistolam, secun-
da, qua instruitur vsq; ad offertorium,
Tertia, qua hostia offertur vsq; ad præ-
fationem, quarta continet canonem
cum consecratione, vsque ad orationē
Dominicam, quinta, perceptionis pro-
œmium vnâ cum ipsa perceptione, se-
xta gratiæ aguntur in ea parte, quæ cō-
munio appellatur & hæ singulæ par-
tes deinde minutius partiuntur, vt ait
Nicolaus Plouius.

a c. s. ubi glo.
de celebr. miss.

b c. sicut Eunu
chus i. q. i.

Sciendum est etiam, numquam sine
igne missam esse celebrandam, a quo
vel ignis spiritus sancti in cordibus no-
stris ardens significetur, vel lux à Chri-
sto Domino orbi allata, nam & Leuiti-
ci capite sexto præcipit Dominus, vt
ignis perpetuus in tuo altari luceat, ex
quo & ignis sacrificij, qui per septua-
ginta annos Babiloniæ captiuitatis sub
aqua vixerat, extinctus est Anthioco
Iasoni vendente sacerdotium, quod si-
gnificauit, spiritus sancti ignem nõ lu-
cere in simoniacis sacramentis. b

16 Hæ verò infra scriptæ, eorū quæ in mis-
sâ aguntur, reddi rationes possunt, ex-
cerpta ex Nicolao Ploio in hoc suo
tractatu. Namque in primis non sine
introitu missa celebratur, quod à Ce-
lestino primo, q Romanus patria fuit,
institutum fuit, anno 427. sumiturq;
vt plurimum introitus à psalmis, quia
prisca temporibus ante missæ exordiū
psalmi canebantur, quod Pelagius cō-
pescuit, ne prolixitate nimia thedium
afferretur, repeti autē solet, quod signifi-
cetur concordia eorum, qui antecesserunt,
& qui subsequuti sunt CHRIS-
TI. Domini mortem sanctorum ho-
minum; diciturq; in eodem introitu,
Patri, & Filio & spiritui sancto gloria,
quia tota trinitas in filij incarnatione
cooperata est, quamuis solus filius car-
nem suscepit, quod Damascenus san-
xit. Item ex Gregorij institutione, vox
illa, Kyrieieison græca, nonies post in-
troitum dicitur, propter nouem An-
gelorum choros, & propterea statim
post introitum hæc vox redditur, nam
cum ea miserationem imploratus vox
sit, memoratur, CHRITVM introit-
se hunc mundum, eius miseratione cō-
morum, post quæ hymnus Angelicus
idcirco recitatur, vt magnum gaudiū

declaretur, quod ex tali spe miseratione
nis nos sequitur ab Angelo quippe, vt
hoc gaudio exultemus electi sumus.
In die autem Innocentium non canit-
tur, quia ad opprobrium CHRIS-
TI, non ad gloriam sunt occisi, neq; in ad-
uentu, quia, dum Dominus expectaba-
tur, lætitia nondum orta erat super ter-
ris, quāuis spes certa mortales aleret.
In sabbato autem dicitur ob gaudium
CHRIS-
TI resurgentis, quod celebra-
re incipit Ecclesia. Item sciendum, ora-
tiones plures septem esse non oportere,
quia neque in oratione Dominica,
nisi septem fiunt petitiones. Item, cū
oratio pro defunctis additur, non ex-
tremo, neque primo loco ordinis po-
nenda est, sed medio, vt finis principio
conueniat, principium autem defun-
ctis attribui in missa feriale, vel san-
ctorum incongruit, sed in missa, quæ de-
functorum saluti celebratur, nullæ vi-
uus orationes, seu (vt vocant) collectæ
interponendæ sunt, neq; enim defun-
cti, nondum ad patriam cœlestem eue-
cti viuentibus, sed ecōtra prodesse cre-
duntur.

In Canone autem missæ cōmemoratio,
& per communicationem venerationis
fit solum post beatissimam Virginem
Dei genitricem Apostolorum dūta-
xat cum nonnullis martyribus, confes-
sorum autem nulla habetur memoria,
vt ait Nicolaus Plouius in hoc tracta-
tu parte prima Canonis missæ, verbo
communicates, quia quo tempore in-
uentus fuit Canon, memoria confesso-
rum coli nec dum inceperat, tanta so-
lennitate, quāta colitur nunc, vel quia
non ita accensos se in Dei amorem o-
stenderunt, vel, (vt Ego puto) quia, cū
agatur de memoria passionis CHRIS-
TI, dum immolatur, eorum tantū
memoria fuit faciendā, qui hæc passio-
nem sunt imitati, nempe martyrum:
cur verò hos potissimum ex alijs ele-
gerint, quorum mentionem, & memo-
riam facerent quibusdam alijs post ha-
bitis, qui maiores apud omnes habentur,
certa ratio vix reddi potest, nisi,
quod nonnulli narrant, contigisse, vt,
cum sancti patres, qui canonem insti-
tuerunt, alios sanctos homines cele-
brioris cultus scripserint, his, qui mi-
nus cogniti, cultique erant, ommissis; ad
illam

illam scripturam reuertentes, inueni-
runt hos literis aureis descriptos, quo-
rum memoria agitur, aliorū verò no-
mina, qui maioris habebantur, deleta,
vt ait idem Plouius cuius rei fides pe-
nes auctorem sit, illam autem cano-
nis partem, qua Deum præcamur, vt
oblationem placatus accipiat, aiunt à
Leone additam fuisse, at illa verba,
quæ consecrationem introducunt, nè
pe illa, qui pridie &c. ab Alex. Pōtifice
Max. tradita esse dicuntur anno salut.
centesimo vigesimo secundo post mil-
lesimum. At illa alia oblationis pars
incipiens, quam oblationem, licet ex
Augustino à nobis suprâ exposita fue-
rit, alij tamen & aliter exponunt, vi-
delicet, Innocentius, vt idem Plouius
refert, nempe, benedictam, id est, im-
mune à peccato, adscriptam, id est,
scriptis prænuntiatam, & figuratā, ra-
tam, id est, non transitoriam, vt legis
veteris sacrificium fuit. Rationabile,
id est, quasi non peculiarem, vt erat
hostia legalis, quæ non mundabat à
peccato, Acceptabilem, illius scilicet
contrariam, de qua Isaias, & Hiero-
nimas, obtulisti hostiam non acceptā,
Quæ verò initio consecrationis profe-
runtur, verba, scilicet, benedixit, quam-
uis dum consecramus, signum cru-
cis eodem puncto secum ferant, non
tamen significant, & ipsum Christum
Dominum crucis signum fecisse, quā-
doquidem crucis necdum vlla ante
passionem virtus erat, sed hunc sen-
sum hñt, quod vim benedictionis illi
substantiæ sic imperiuit, vt in substan-
tiam sui corporis verteretur, quemad-
modum & Deus, cum mundum crea-
uit, post animalium productionem,
eis quidem benedixit, vt habetur Ge-
nesis primo, nec tamen credendum
est, iam tunc signo crucis hæc benedi-
ctione imperianda vsum fuisse; cauē-
dum est etiam, quia, licet consecratio-
nis verba in prius videantur, quod pa-
nem frerit, prius, q̄ consecrationis
verba proferret, Dñs, omnes tñ inter-
pretantur, ordinem hunc seruati fuis-
se, vt verba illa tanti mysterij, Hoc est
enim corpus meum, in benedictione
ipsa fuerint dicta, neque aliud sit illa
benedictio, quàm hæc verba, post quæ
panem mox frerit, quibus item ver-

bis simul & semel benedixerit, ac conse-
crauit, discipulosque formam conse-
crandi edocuerit, q̄q̄ & alijs videatur,
bis hæc verba fuisse pronuntiatā, prius
scilicet in consecratione, & mox, dum
discipulis propinaret, eos, quid facturi
essent, instruens, vt ex Gulielmo,
& Goram super Mathæo meminit, præ-
dictus Nicolaus Plouius, in verbo, q̄
oblationem ad finem, in consecratio-
ne autem calicis præmittit verba illa,
quibus calicem præclarum appellat sa-
cerdos exemplo prophetæ, qui ait, Ca-
lix meus inebrians, quam præclarus
est, Item, quod post consecrationem,
& exaltationem vtrinque speciei ad-
dit, VNDE & nos memores serui tui
&c. pulchrè prædictis congruit, quæ
cum calix attollitur, profertur ver-
ba, HÆC QUOTIESCUMQUE FECERITIS, in
mei memoriam facietis, ac, quæ pos-
tea modico intervallo profertur,
videlicet, DE TUIS DONIS & DATIS; prior
pars ad spiritualia, videlicet dona, al-
tera pars, scilicet, data refertur ad tem-
potalia, hinc alia pars canonis, qua im-
ploratur à Deo, vt sacrificium ac-
ceptum habere velit more sacrificij ob-
lati per Abel, & Abraam, & Melchi-
sedech, cō tendit, quia sicut Abel ob-
tulit grata primogenita, sic Christus
primogenitus gratum fuit Patri sacri-
fificium, & more Isaac vnigeniti, & ip-
se vnigenitus patris oblati est, & sa-
crificio Melchisedech significat fuit,
quia & ipse in pane & vino refertur,
sicuti panem, & vinum obtulit Mel-
chisedech, vnde & Christus appella-
tur sacerdos in æternum secundum
ordinem Melchisedech. Illa autē ver-
ba sequentia, Sanctum sacrificium, ho-
stiam immaculatam à Leone addita
sunt, declarantur autem illa verba, per
ipsum, & cum ipso, & in ipso, hoc
modo, nam per ipsum Christum
vt sequentem & mediatorem, cum ipso
tanquam æquali, & in ipso tanquam
substantiali omnis honor, & gloria pa-
tri esse perhibetur; Oratio autem Do-
minica vt mox clara voce recitetur in
missa, à Gregorio institutum fuit illo
procemio præmissio, quia congruebat,
ne tam audaces Patrem nostrum Deum
appellarem, & tot bona petere aude-
remus, nisi fiducia hæc ab ipso Christo
Domino

Domino data fuisset, ad citius finem, cum à choro, vel clerico illa clausula extrema respondeatur, petèdo, vt Deus nos liberet à malo, sacerdos hanc precationem quasi ratam habens, & declarans orat, adhibens quasi in auxilium, & suffragium adscitis Beatissimâ Virginem Mariam, & sanctos, ne suis meritis confidere videatur. Tripartita autem hostiæ fractio, quarum duæ maiores partes super patina reponuntur, tertia, quæ minima est, in calicem immittitur, quid significant supra ostendimus, at, quod pax datur, ratio est, quia sumptio corporis sanctissimi nos Deo reconciliat, & docet, nos quoque inter nos pacem seruare, sed in missæ, quæ pro defunctis sunt, hæc pacis præcatio omittitur, quod defuncti perturbationibus huius seculi iam erepti sunt: Ac notandum, idcirco sacerdotem in missa populo septies salutem nutiare, vna scilicet vice, dicendo, pax Domini sit semper vobiscum, alijs sex vicibus, Dominus vobiscum, vt septiformem spiritus sancti gratiam designet, alia verò, quæ in missa sunt, latentque mysteria, innumerabilia quidem profecto, & infinita, non est institui nostri hoc loco singula recensere, nam iustû volumen ipsa per se exposcerent, vno merito sacrum Tridentinum conciliû ait, missam continere magnam eruditionem.

Si qui scientes tradita in celebrando solennia non seruarint, puta, omittendo epistolam, aut euangelium, aut orationes, ceteraque præcipua, vel, si non debito tempore, aut insignibus, alijsque solennibus, vbi fuerint, non minus quidem conscient, si debitam formam, & materiam, & intentionem adhibuerint, sed tamen graue crimen admittent, in verbo autem aliquo extra formam a-

a Angelus, vers. missa nu. 13. Silue. ver. missa primo.

b ca. i. §. ma: de Sum. Trin. & fide catho. c. i. in fi. de cõsecr. dist. 1.

teratio peccatum non censetur. **A** Sic igitur his tot solennibus, & insignibus ceremonijs, & precibus sacrificiû missæ celebratur, quos quidè ritus superuacuos, aut inanes opineris, namque omnes eo spectant, vt & tanti sacrificij. Maiestas magis eluceat, & sacrarum diuinarum, quæ in eo sacrificio occulte sunt, contemplationem fideles excitentur, vt Catechismus quoque

rectè commemorat, sacrosanctam Synodum Tridentinam sequens, cuius Sessione vigesima secunda capite quinto scriptum est, quòd, cum natura hominum ea sit, vt non facile queat, sine adminiculis exterioribus ad rerum diuinarum meditationem sustolli, propterea pia mater ecclesia ritus quosdam, vt scilicet quædam submissa voce, alia verò elatiore in missa pronuntiarètur, instituit, Cæremonias item adhibuit, vt mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolica disciplina, & traditione, quòd & maiestas tanti sacrificij commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis, & pietatis signa, ad rerum altissimam, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitaretur: Et canone septimo eiusdem Sessionis sanxit, vt, si quis dixerit, ceremonias, vestes, & externa signa, quibus in missarum celebratione ecclesia Catholica vtitur, irritabilia esse impietatis potius, quàm officia pietatis, anathema sit, itè nono canone pariter anathema in eos dirigit, qui aiunt, ecclesiæ Romanæ ritum, quo submissa voca pars canonis, & verba confectionis proferuntur, damnandum esse, aut lingua tantum vulgari missam celebrari debere, aut aquam non miscèdam esse se vino in calice offerendo, eò quòd sit contra CHRISTI institutionem. Verùm, quia non deerant superstitionum auctores, qui alios ritus, aliasque ceremonias adstruebant, sanxit S. Synodus Trident. Sessione vigesima secunda, ne superstitioni locus detur, vt episcopi edicto, & pœnis propositis caueant, ne sacerdotes alios ritus, aut alias ceremonias, & preces in missarum celebratione adhibeant præter eas, quæ ab ecclesia probatæ, ac frequentes, & laudabili vtu receptæ fuerint.

17 Videndum est igitur, quæ personæ, quibus diebus, & temporibus, quo loco, & quot vicibus diebus singulis celebrare missam possint, vel teneatur, ac quæ personæ, quibusue diebus, & locis eam audire teneantur.

18 Celebrare missam hi soli possunt, quibus sciendæ sacratissima eucharistiæ potestas data est, nempe sacerdotibus ritè ordinatis, non alijs, quos, vt diximus

19 ximus in titulo de Eucharistia, oportet esse ieiunos, & sine peccato, quare concubinarij, alijsque peccatores publici valde cauere debent, ne missam celebrent, & hi, qui ab huiusmodi peccatoribus missam scientes audiunt, peccato non carent, atque etiam, si in causa fuerint, vt missam celebraret, creduntur mortiferum crimen committere, non tamen ideo missa ab eis celebrata opere operato carebit, nec minus CHRISTI corpus, & sanguis conficietur, quod quidem sacramentum vires suas per omnia habeat, ac, si à iusto, & bono sacerdote celebratum foret, & quamuis orationes ab his dictæ in illo sacrificij mysterio non ita apud Deum faciles, acceptæque sint, nec ita profint, quemadmodum, si à bono sacerdote porrectæ essent, & illis orationibus deimpis, quas totius ecclesiæ vicem & personam referens sacerdos facit. **a**

20 Caui & etiam sacros. Synod. Trident. Sessione vigesima secunda, vt episcopi singuli in suis diocesisbus interdicerent, ne cui vago, & ignoto sacerdoti Missas celebrare liceat, ac neminem, qui publicè & notoriè criminofus sit, aut sancto altari ministrare, aut sacris interesse permittant.

21 Sacrum hoc missæ facere tenentur in primis sacerdotes omnes curam animarum habentes, hi namque singulis quibusque festis, solennibusque diebus per se, alijs autem festis non solennibus, sed tamen ab ecclesia indictis, p alios saltem celebrare populo suo missam tenentur, nisi iusta causa impediti fuerint, secus verò graui peccato se se obstringent. Imò & Soto edocuit libro nono, de iustitia, & iure, quæstione tertia, articulo primo, parochos sacerdotes iure decimarum quotidie debere, pro sua parocchia, si modò fructus satis sint ei alendo, celebrare, si minus pro eorum quantitate, vel ter, vel quater in hebdomada ad iudiciû Antistitis, iustum impedimentû tamen vt valetudinis cura, & animi interdum laxandi obsequium, aliquæ taciti cuiuspiam obicis conscientia merito excusare quem possunt, si non ita frequentes in celebrando fuerint.

22 Sunt & nonnulli, quibus ex præca eccle-

siæ, quam regunt, institutione, vel beneficio, quod habent, celebrandi missam quotidie onus incumbit, qui certè curare debent omni studio pro viribus suis, vt pensum hoc sibi impostum, acceptumque exoluerè possint, talesque se præstare, vt suo saltem ipso facto ne impediantur, quominus obligationi huic satisfacere possint, & sed hoc tamen onus sic præfractè intelligendum non est, vt nullum omnino diem labi patiantur, quo non celebrent, multi enim, & inopinati casus, impedimenta que necessaria contingere possunt, vt vel impossibile, vel difficilè admodum, aut saltem indignum, & animæ etiam periculosum sit, missam celebrare, quare nihil impurandum erit ei, modò, quàm frequentissimè poterit, decore seruato, ac debita sacramenti reuerentia celebrauerit, sic enim impostum onus interpretandum est, vt parere ei aliquis teneatur, c vbi scilicet personæ certæ est onus impostum, secus verò, vbi posset alterius ministerio eas partes obire, vt rectè monet Siluester: quæratione etiam non admittitur, vt quis certam peculiarem missam quotidie per totum annum celebrare teneatur, quia non est specialis missa prætermittenda. **d** Quicumque tamen sacerdos, etiam, q nullum beneficium tali onere presertim habet, illis saltem diebus solennibus celebrare missam tenetur, quibus omnes deuoti christiani eucharistiam sanctissimam sumere debent, & solènt, Paschatis videlicet resurrectionis die, Natalis Domini, Penthecostes, & Epiphaniæ, & Ascensionis, et corpus Christi & nonnullis diebus eorum, quibus solennia Beatissimæ Virginis aguntur, vt annuntiationis, vel assumptionis, & natali die Ioannis Baptistæ. **e**

23 Hoc quoque statutum est, vt nullus presbiterorum missarum solennia celebrare præsumat, nisi duobus presentibus, sibi que respondentis, & ipse tertius habeatur, nec pati debet, vt mulier sibi hoc sacrû facienti ministrat. **f** Vnam tamen præduntaxat missam die, non plures celebrare quis debet, quia CHRISTVS semel passus est, & totû mundum redemit, & quamuis quotidie celebrare possimus, id eo conceditur,

a c. nullus. c. præter. dist. 32. vbi doc. c. vbra. & c. si. de cohabit. cler. & mili. glo. in ca. de homine. de celebratio. miss. Henrich. ca. si celebrat. col. 5. de cler. excom. Coarv. c. alma. par. 1. num. 10.

b c. intra. i. q. i. Bonavent. Rēebar. Scot. Thobas. in 4. dist. 13. Ang. ver. missa. nu. 56. Naua. in sum. c. 25. §. 3. nu. 79. & sequen. Dida. in ca. alma. part. 1. nu. 10.

c Ab. ca. consueuisti. de celebr. missar. & ca. significati. de præb. silue. ver. missa. i. q. 5. nu. 5. Ang. vbi sup.

d Abb. Ang. Sil. vbi sup.

e Sil. et Ang. vbi sup. ex S. Thoma.

f c. hoc quor. de consecr. dist. 1.

g Angel. uer. missa in prima.

h ca. sufficit. de consecr. dist. 1.

ditur, quia, & quotidie peccatum, & culpam contrahimus, quæ culpa hac hostia expianda est. A sed valde felix est, (ait Augustinus) qui vnam missam dignè celebrare quotidie pòt, a die natalis dominici tamen tres missas, vel coniunctam, & simul, vel separatim dicere quis potest, dummodo antea auroram non plures vna dicat, & rectius quidem distinctam, nempe prima ante auroram, altera, in aurora, tertia luce iam clara celebraretur, quamvis in populi commodum privatæ missæ omnes tres coniunctam, priusquam sacerdos ad alia digrediat, celebrari soleant, atque illa institutio missarum suis tpiib. celebrandarum, in conuentualibus missis duntaxat custodiatur, Missa autem, quæ nocte celebratur, tempus illud infelix significat, quo miseris mortales magnis in tenebris ante datam legem volutabantur. Altera, quæ albescente iam cœlo missa celebratur, legis tempus signat, quo lux à C H R I S T O allata tenebras discutere incipiebat, Tertia autem, luce clara quæ celebratur, acceptam plenè gratiam, & lucem in nos diffusam, quod hodie affecti sumus, demonstrat, suoque ordine, & loco vnaquæque earum dicenda est, non cõfusè, præposterè, aut promiscuè, nec prout sacerdos ipse voluerit, alius. n. introitus, alia epistola, aliud Euangelium, aliæque preces primæ, quam secundæ missæ adscriptæ sunt, vel tertiæ, & rursus alia recitari debent in secunda, quam in tertia, prout vniusculiusque temporis significatio est, prima enim illam habet lectionem, quo hic versiculis, legitur: *Populus gentium qui ambulabat in tenebris*, in secunda his verbis, & cantibus exultat ecclesiã, videlicet. *Lux fulgebit hodie.* c Tertia autem iam, cum plena integraque letitia canit. *Puer datus est nobis, puer natus est nobis.* In prima Euangelium legitur continens hymnum Angelicũ, Epistola Pauli, *Apparuit gratia Dei.* Oratio, *Deus qui hanc sacratissimam noctem, psalmus, Tecum principium, Communio, In splendoribus sanctorum.* In secunda. Oratio, vt qui nona incarnati verbi luce perfundimur, Epistola Pauli, *Apparuit benignitas;*

a gl. in d. cap. sufficit.

b c. te referent. de celebrat. missar.

c gl. c. 3. de celebr. missar. et c. nocte. de consecr. dist. 1.

d c. ex parte. de celebr. missar. Angel. & Siluester. ver. missa.

Graduale. *Benedictus, qui venit in nomine domini.* Euangelium. *Passio- res loquebantur ad inuicem.* Offertorium. *Deus firmavit orbem terra.* Communio. *Exulta filia sion.* In tertia oratio, vt nos vnigeniti tui noua per carnem natiuitas liberet, Epistola Pauli. *Multifariam multisque modis.* Graduale. *Viderunt omnes fines terra.* Euangelium primum Ioannis. *Cõmunio, Viderunt omnes fines terra.* Hic autem ordo, & series ab Ecclesiã præscriptus peruerri non debet.

An verò teneatur sacerdos tres die prædicta natalis dominici missas celebrare, aut qui sacerdotes non sunt, tres audire, dubitare non debet.

33 Contingit etiam interdum, vt alijs quoque diebus celebrare quis duas missas concedatur, si qua necessitas id exposcat. Necessitas verò id exposcere dicitur, vt, si corpus C H R I S T I non existeret, ægro iam iam morituro ministrandum, vel, vt Præfato, alicui magno, quem non decet vquamvllã die sine missa preterire, oblectandè, vel principi alicui etiam laico, vel, ne populus magna i festi celebritate hoc solatio missæ careat, vel, si frequenti in populo, eoque sic paupere, vt duos sacerdotes alere non possit, vnus sacerdos non potuerit omnibus vna missa satisfacere. Item, si anniuersarij alicuius festi natalis dies, alteriusque Diui eadem die vigilia incidat, quare duas missas, alteram quidem vigilia, alteram festi diei celebrari opus esset, nec tamen nisi vnus sacerdos ea in ecclesiã inueniatur, licebit illi, postquam alteram ex his missis celebrauerit, alteram quoque operari, modo in priora missa purificatione ieiunium non fregit, quod semper cauendum est, tam in trib. natalis Dominici missis, quam vbi cumque incidit, duas missas facere, vt purificatione in suprema missa demum vtatur; Traditum est etiam, nõ prohiberi aliquem post celebrationem missæ ferialis, alteram quoque missam ad defunctorum suffragiũ celebrare, vbi præsertim ea esset ecclesiæ illius institutio, vel cõsuetudo vtriusque missæ quotidie celebrandæ, & solus sacerdos adesset, Tres autem missas

34 fas nullo pacto quauis die, causa, vel necessitate præter diem prædictam natalis Dominici, vquam celebrare q's concedendus est, A Ac sciendum, decere, vt vnaquæque ecclesiã collegiata & conuentualis duas quotidie missas conuentuales celebret, alteram quidè Diui, vel ferie currentis, alteram pro defunctis, A quia tamen mos hic obsoleuit, creditur, non delinquere eos, c qui eum morem non obseruant, ac Item, si post celebratam feriam, vel Diui missam contingat eodem mane in defuncti alicuius funere missam ex consuetudine celebrari oportere. Item peregrinorum in die festo iter suscipiendum causa, & nuptiarum, vt illis benedicatur ante lapsum tempus, Idem erit si quis duas habeat ecclesias, quarum vtraque sacrificium missæ exposcat, nec aliunde haberi possint, & demum, quia singulos, qui contingere possent, casus percenseri impossibile est, Siluestrum legor dicentem, quod vbi cumque necessitas aliqua vrget talis, quam bonus vir estimaret vrgentè hoc quoque permittrandum est, cum ceteros casus omnes caon non finire, & exprimere noluerit, sed arbitrio relinquat, quando necessitas videatur, vnumquam tamen necessitatem vrgere quis dixerit, vbi alterius ministerio e suppleri potest. 37

35 Si qui autem aliquorum adulationibus ducti plures eadem die missas nulla ex legitimis causis existente celebrauerint, peccati proculdubio morte dignum æterna admittent, & ac multo magis, si premio, vel prætio inducitur hoc admitterent, qui præterea & si monia crimine ipsa incurrerent, vbi de mercede pacti essent, nulla autem facta conuentione expressa, mentis saltem simoniam non euitarent, quicquid tamen acceperint, restituerentur; g pauperibus scilicet erogando; 37

38 Sacrificij huius stas, legitimaque; hora est ab aurora ad nonam, ita vt neque post Nonam, neque ante auroram sine peccato, nisi vrgente causa, puta, vt eucharistia conficiatur ægro morti proximo deferenda, celebrare liceat, per totum autem id tempus hoc sacrificium facere licet, quemadmodum interpretatur receper tam diu, & inuete-

h rata consuetudo, in missas videlicet priuatas celebrando, conuentualibus autem missis nec totum id tempus aptum, congruumque censetur, nisi hora diei tertia iam venerit, ed quod illa hora & dominus Iudæorum linguis, & maledictis crucifixus fuit, & super Apostolos spiritus sanctus descendisse legitur, i imò & quandoque hora sexta, nempe in festis, & quandoque etiam nona in diebus scilicet ieiuniorum expectanda est; Congruum est etiam, ne veluti ordine præpostero quis missam ante celebret, q quam horas matutinas, & primas recitari, vbi id com modo suo facere ei liceat, si verò in choro sit prima dicenda, opusque fuerit, ante horam primam recitandæ missam celebrare priuatam, non perperã egisse censetur, celebrando, ne duplici sarcina recitandarum bis precum primarum oneretur, h qua in te tamè consuetudini aliquid tribuendũ est, i nec tamen mortale esse, ac vix veniale peccatum opinatur Soto, si quis non dictis matutinis, vel primis diei precibus missam celebrauerit. M

Sancitum est etiam à S. Triden, Concilio vigesima secunda questione, vt Episcopi, ne superstitioni locus aliquis detur edicto, & penus propostis caueant, ne sacerdotes alijs, quàm debitis horis celebrent. q Accepi tamen, Sixtum Quartum olim concessisse, vt sacerdotes ordinis minorum obseruantes, possint ex causa necessitatis ante, vel post horam debitam celebrare, & Innocentium Quintum monachos Sancti Benedicti, vt in suis monasterijs possint, deuotionis suæ causa statim post matutinum, dummodo nõ à luce diei hora distantius missam facere. Item Leonem decimum fratribus minoribus, obseruantie indulisse, vt, cum licentia suorum prælatorum possint, etiam ante vel post matutinum, vel, dum matutinum recitatur, modo ipsi celebraturi matutinum, & horam primam recitarint, missam celebrare, atque etiam post meridiem diu itinere impediti nõ pornerunt tempus festiuis celebrare, vt refert Nauar. in summa suæ capite vigesimo quinto, de clericis ordinis sacri hicium facere licet, quemadmodum interpretatur receper tam diu, & inuete-

a Ang. d. ver. missa. nu. 46. ad fin. Siluest. ver. missa. i. q. 6. & 7. Nauar. in sum. c. 25. §. 13.

b c. cum creatura. de celebr. missar. vbi no.

c Ang. d. ver. missa. nu. 43. Ab. d. c. cum creatura. Sil. ver. miss. q. 7.

d c. consului. de celebra. missar.

e Sil. ver. miss. q. 7. nu. 3.

f c. sufficit. de consecr. di. i.

g Angel. ver. missa. nu. 48. & ver. simonia. 7. in prin.

h gl. pragma; quo tempor. q's deb. esse i. c. ver. missa. Quintilia. in signatura ver. altare portati le.

i c. no. vbi gl. ult. de consecr. di. i. Ang. ver. missa. nu. 41. sequen.

k gl. Ang. & Sil. ubi su.

l Hosti. in sum. de celebr. miss. Ang. vbi f.

m Soto lib. x. quest. 4. art. 4. de iust. & iur.

c. b. in ergo. & cap. nullus presbiter. de consecr. di. 1.

b. ca. sunt. & c. seq. eod. tit. de consecr. di. 38. in. r.

c. gl. in c. vni. cuique. de con. secr. di. 1. et c. si quis etia. & c. clericos. ea. dist. & tit. & ca. quidam 18. q. 2.

d. Innoc. in c. i. A. b. in Ry. do consecr. altar. A. rebidia con. in c. missarum. de con. secrat. di. 1.

Aug. ubi sup. nu. 40. gl. d. c. quidam. 18. q. 2.

e. c. episcopo. rum. de priu. in 6. Ang. ver. missa. nu. 39. in fin.

f. c. nullus pre. sbiter. & cap. clericos. de co. secr. di. 1.

g. In auten. ut. in domib. priu. at. s. primo. b. c. si. de priu. in 6.

i. c. in his. ex. de priu. in 6.

k. in dic. ver. missa. nu. 39. l. c. melius. ut. priu. leg. Gem. in c. si. nu. 5. eo. tit. in 6.

Mandos. in si. gnat. ver. altar. portable. Mandos. ubi sup.

quibuslibet nobilibus personis, vt celebrare & celebrari facere possint ante diem in locis interdictis.

Secd, quemadmodum quibuscumque etiam prophanis in negocijs no solum tempus congruum spectandum est, sed etiam loci ipsius magna, precipua que ratio habenda est, ita, & longe quidem magis mysterium hęc diuinum tam admirandę vtilitatis, & dignitatis, non debet omni in loco celebrari, sed in locis ritę ab episcopo consecra-

41. tis duntaxat, huicque, vbi dicitur, a fatius est enim missam non cantare, aut non audire, quam in his locis, vbi fieri non oportet, nisi pro summa necessitate contingat, quando quidem Deuteronomij capite duodecimo scriptum est, vide ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in omni loco, quem elegerit Dominus Deus tuus.

42. Non t̄empta est tamen episcopo indulgenti ex causa potestas in sua diocesi, vt cui liceat etiam in priuatis oratorijs, & ecclesijs non sacralis, cum altari fertili, quod viaticum appellant, missam celebrare, c quo sędere principis Iurifconsultorum Põtificiarum legum, nempe Innocentium, Archidiaconum, & Abbatem inter se dissidentem conciliat Angelus à Clauasio, quorum alij, posse etiam non impetrata episcopi licetia in priuatis oratorijs exte gentē necessitate celebrari, alij verò cõ trā neque episcopum hanc potestatem facere posse aiebant, verius enim est, licentiam hanc ab episcopo esse impetrandam, qui non alijs morem geret, nisi vt cum altari saltem viaticum celebra-

43. tur. b. Sacrosan. autem Synodus Trident. Sess. vigesima secūda statuit, ne Episcopi patiantur, priuatis in domibus, atque omnino extra ecclesiam, & ad diuinum cultum tantum dedicata oratoria, ab eisdem ordinarijs designanda, & visitanda sanctum hoc sacrificium à secularibus, aut regularibus quibuscumque peragi.

40. Si t̄ quis verò in domibus priuatis, alijsve locis ab Episcopo non probatis missam celebrare, aut celebrari fecerit, hoc damni feret, etiam Cæsareis legibus, (præterquam quod iure Pontifi-

ficto ab ingressu Ecclesię interdicuntur, & atque etiam de gradu suo clericali in eis celebrantes deponuntur) statutum, quod dominus illius domus arbitrio Principis punietur, qui id fecerit, vel passus fuerit, domusque illa Principis ætati addicetur, e quod feruari vbi que terrarum incorruptę ait Clarus quaestione septuagesima nona praxis Criminalis sequens Caliciū in Margarita fisco.

41. Episcopi tamen, maioresque Prælati, (vt in titulo suo diximus) possunt altare viaticum habere, & in eo celebrare, & celebrari facere, vbi cumque, quod priuilegijs eis concessum fuit, quia sepe à suis Ecclesijs, & diocesis abesse eis cõtingit, quare non sęp possunt ad Ecclesias cõmodę accedere, vt ibi missas audiant, vel celebrent, h & tamen (vt supra diximus) Episcopum absque missa aliquē die præterire indignū est.

42. Item fratribus t̄ minoribus, & prædicatoribus pariter concessum fuit, vt vbi cumque fuerint, sine parochialis iuris præiudicio, possint cum altari viaticum celebrare, quod etiam absque episcopo- rum licentia intelligendum est, i parochiale autem ius, cui præiudicium inferre non possunt, in oblationibus, decimis, & p̄mitijs versatur, quas illi petere, vel accipere prohibentur, vt à Gregorio nono quadam sua constitutione extrauaganti declaratum esse ait Angelus à Clauasio. x

43. t̄ Concedere etiam potest Vicecancellarius ex regulis Cancellarię Dominis terrarum & locorum, nec non Abbatibus, & Prioribus monasteriorum solitorum gubernari per priores, maioribusque prælati, & magnorum principum cõsiliarijs altare portatile, alius autem hanc potestatem altaris portatilis post Pontificem Maximum facere non potest. l. Concesso altari portatili familiares quoque includuntur eius, cui fuerit concessum, non alij, nisi dictum expressumque in priuilegio fuerit, non plures tamen quinque vt plurimum priuilegio includi persona solent, & subditū illius tamen non excluduntur, cui fuerit concessū, patet autem concedi solet in locis Apost. vel ordinaria auctoritate interdictis, vt ait Stafilens in tractatu breuium. Prohi-

44. Prohibitum est etiam, ne qui seculares, aut regulares, quantumvis exempti, seu libertatis sedis Apostolicę priuilegijs muniti, cuiuscumque ordinis, religionis, status, vel conditionis existant, celebrent, vel celebrari faciant diuina in ciuitatibus, castris, & villis, seu alijs locis interdictis ab ordinarijs, seu delegatis iudicibus, vel à iure, nisi quatenus à iure conceditur, quod transgredientes scienter, ingressu Ecclesię interdicuntur præter alias penas à iure statutas, donec arbitrio eius satisfecerint, cuius sententiam contempserint. a

45. Sed & loci locus, necum locus ipse est spectandus, in quo sacrum faciendum est, nam, si non tota altaris mensa, aut tabulę sacrata sit, sed lapis quadratus tantum altari instrus, aut super impositus, tantę magnitudinis, vt lapis ille sit, desideratur, vt facile calicis pedem cum hostia non angustę capere possit, quandoquidem in consecratione vtrumque scilicet Calix, & hostia à sacro lapide nunquam amouendum est, Angelus ver. altare, in principio, & ver. missa, numero trigelimonono.

46. Nunc sciendum, quod Sacrosancta Synodus Tridentina eadem Sessione vigesima secunda, videns multa, siue temporum vitio, siue hominum incuria, & improbate irrepisse, quę à tanti sacrificij dignitate aliena sunt, vt ei debitus honor, & cultus ad Dei gloriam, & fidelis populi adificationem restituerit, t̄ sanxit, vt ordinarij locorum Episcopi, ea omnia prohibeant, & e medio tollere, sedulo curent, ac teneantur, quę vel avaritia idolorum seruitus, vel irreuerentia, quę ab impietate sciuncta vix esse potest, vel superstitio verę impietatis falsa imitatrix induxit, quapropter cuiusvis generis mercedum, conditiones, pacta & quicquid pro missis nouis celebrandis datur, t̄ nec non importunas, atque illiberales elemosynarum exactiones, potiusquam p̄sulationes, aliaque huiusmodi, quę à Symoniaca labe, vel certę à turpi questu non longe absunt, omnino prohibeant.

47. Item, vt quatuordecim missarum, & can-

delarum certum numerum, qui magis à superstitioso cultu, quam à vera religione inuentus est, omnino ab ecclesia remoueat, doceantque populum, quis sit, & à quod potissimum proueniat, sanctissimi huius sacrificij tam prætiosus, & celestis fructus.

48. Missa t̄ autem scopus, & finis hic est, vt Deo sacrificium fiat, quamuis enim in honorem, & memoriam sanctorum nonnullas interdum missas ecclesia celebrare consueuerit, t̄ non tamen illis sacrificium offerri docer, sed Deo soli, qui illos coronauit, vnde nec sacerdos dicere solet, offero tibi sacrificium Petre, vel Paule, sed Deo de illorum victorijs gratias agens eorum patrocinia imporat, vt ipsi pro nobis intercedere dignentur in Cælis, quorum memoriam agimus in terris, n̄ quod recte Synodus Tridentina capite tertio Sessionis vigesimę secundę mimit, ac deinde canone quinto eiusdem Sessionis anathematis pena sanxit, & Catechismus eleganter repetijt.

49. Interesse t̄ autem & videre, atque audire hoc sacrificium omnes fideles tenentur omnibus diebus Dominicis, & alijs festis ab ecclesia indictis, t̄ ita vt non prius ab ea nisi virgintē necessitate discedant, quàm sacerdotis benedictionem acceperint, e nec prius sacerdos hæc sacra incipere debet, nisi qui intersunt, decenter composito corporis habitu declarauerint, se mente etiam, ac deuoto cordis affectu, non solum corpore adesse, vt ait Sacrosancta Synodus prædicta loco iam citato. t̄ Et, dum sancta Evangelia leguntur, Sacerdotes, ceterique, huic sacrificio qui adliunt, non sedere debent, sed stantes venerabundi, atque in conspectu Evangelij proni dominica verba intente audire, & cum fide adorare debent, t̄ ac cum sacerdos post consecrationem hostiam attollit, debent, qui intersunt, genibus flexis eam suppliciter venerari, & adorare, & vbi- cunque etiam circumferri eam vident, seu ad egros, seu dum processiones fiunt, Diximus etiam supra, omnes prælatos debere missam quot tidie audire, & videre, vbi ipsi non celebrant. t̄ Sed & filiorum, & famu-

lor.

a. c. Episcopo rum. de priuilegia. in sexto.

b. Soto. de iust. & iur. li. nono. q. 2. ad finem.

c. c. omnes. & cap. missas. de consecr. di. 1. vbi gl.

d. ca. apostolica. de consecr. di. 1.

e. c. sanę. de celebr. missar.

a Arch. in d. c. omnes, & c. missas. Silu. ver. missa. 2. in prin.

b c. 2. de paro.

c cap. solet. de consec. dist. i. verb. missa. 2. q. i.

d c. si quis & extra de conse. di. i. Angel. ver. missa. in fin. Nauar. in sum. ca. 19. nu. 5.

e Ab. in d. c. 2. de paro. Sil. & Ang. ver. missa.

lorum, & aliorum, quos in sua domo sibi subiectos habet quilibet Parrochialis, hanc curam habere debet, vt festis quibuscumque diebus ab ecclesia iudicatis missa intersunt. **a** Ieiuniorum autem diebus, scilicet vigiliarum, quatuor Temporum, & Quadragesimae Missam non audientes non creduntur peccatum admittere, seu quia consilij potius, quam praeccepti id sit, seu quia consuetudine sit abrogatum. **b**

58 Excitantur a missa audienda omnes hi, quos negocia necessaria, & magni dispendij occupationes, vel Dominorum, aut patrum, quibus parere tenentur, aut virorum imperia non sinunt, vel non sine offensa parerentur missas audire eos, vel, qui a comite longi itineris ad suscipiendum, vel finiendum iter sollicitate postulantur, vel, quibus res angustiae vestium pro statu, & conditione commoda non suppeditant, vt ait Silvester iam citatus in verbo Missa, secundo. Sine causa autem omittentes missam crimen letale admittunt, quamvis non contemptum id faciant, Silvester vbi supra.

59 Debent autem fideles ad missas audiendas frequenter ad suas parochias saltem diebus dominicis, & maioribus festis conuenire, c. quod tam sacris canonibus antiquis, quam a sacro Tridentino Concilio traditum est, & quamvis fortasse hoc praecceptum Consilij potius, quam legis aeternae vim habeat, & certe contraria consuetudine abrogatum sit, certis tamen solennibus diebus Ecclesiae suae nullo pacto deesse debent, nempe in Paschate, Natali Dominico, Epiphania, Ascensione Domini, Pentecoste, & Natali sancti Ioannis Baptistae, & si qui Maximi dies in festiuitatibus habentur. **d**

Item omnes in hoc consentiunt, nullo in vitio, vel culpa esse eum, qui non proprii sacerdotis parochi in contemptum, sed potius, vel vt opportuniorem locum verbo diuino audiendo, commodioremque habeat, vel vt propter minorem populi frequentiam intentiorem ad sacramentum habeat, vel, quia celebrandi modus

alienae ecclesiae magis purus, deuotusque ei videatur, quam parochiae, vel quia norit, parochum suum esse publicum concubinarium, alijsve similibus causis. **e**

Si parochiae ecclesiae titulus Dino alieni dicitur sit, cuius festum non praecipit ecclesia, illius tamen parochianj, & missam audire, & ab operibus seruilibus eo die, dum inibi morantur, se temperare debent, vt ait Nauarrus in Manuali capite 25.

Et sciendum, f. recte, atque optime facturos fideles omnes (quod in primitiua Ecclesia quandoque obseruabatur) si, vt desiderium est & Sanctae Synodi Tridentinae, in singulis missis adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiae perceptione communicarent, vt ad eos sanctissimi huius sacrificij fructus vberior perueniret. **f** Sed, quamuis id non semper fiat, non tamen, propterea missas illas, in quibus solus sacerdos sacramentaliter communicat, vt priuatas & illicitas damnat, sed probat, ac valde commendat, f. si quidem illae quoque missae verè communes censeri debent, partim, quod in eis populus spiritualiter communicet, partim verò, quod a publico Ecclesiae ministro non profertantur, sed pro omnibus fidelibus, qui ad Christi corpus pertinent, celebrentur, vt capite sexto docuit, Sessionis vigesima secundae, ac simul canone octauo sanxerit his verbis, videlicet.

60 Si quis dixerit, Missas, in quibus solus sacerdos sacramentaliter communicat, illicitas esse, ideoque abrogandas, anathema sit.

Sciendumque est, quod ipsi quoque, qui missa intersunt, vel qui elemosynas tribuunt, vt celebretur, vel quomodocumque fauent, sacrificium offerre dicuntur, nedum sacerdos ipse, qui celebrat, vt ex ipsius sacerdotis verbis colligitur, quae initio canonis recitatur, sed magis tamen hi, qui missam celebrari faciunt, sed omnium sacerdos maxime, qui sacra facit, vt ait Soto, de de iust. & in. lib. 9. q. ij. vlt. art.

61 Quare f. solet, quodnam sacerdoti celebrandi consilium capiendum sit, qui

qui, dum sacra facit, se excommunicatum esse, ad mentem adducit, irregularem, suspensum, vel crimine aliquo graui irretitum, quod confessus non fuit, vel non ieiunum, quod prius non meminerat, quae sanè perdifficilis quaestio est, sed in hanc tamè videntur frequentius sententiam Doct. conuenire, vt, si quidem post consecrationem demum ceptam, licet nondum perfectam, horum impedimento aliquod menti succurrat, quodcumque illud sit, nullo pacto a cepto opere desistere debeat, imò ad finem profectui, eo quia, licet graue peccatum sit, aliquo ex praedictis impedimento laboranti sacerdoti celebrare, longè tamen grauius est, huius sacramenti opus diuidere, & partiri, seu inchoatum relinquere, immo sacrilegium immane estimatur, cum itaque alterum ex his criminibus circa ipsum sacramentum versetur, alterum ad qualitatem conscientiae spectet, maius citca ipsum sacramentum crimen committi proculdubio dicendum est, hoc igitur potius, quam illud esse concedendum, nec propterea tamen sacerdos profectus efficietur irregularis, quandoquidem à Summo Pontifice, inuisibili SACRISTO, quò ad actum illum inuisibiliter absolutionem huius criminis consequitur. **a**

Vbi verò haec recordatio ante inchoatum consecrationis opus menti subuenit, non eodem modo in omnibus praedictis diffiniendum est, sed distinguendum, an missa nondum cepta, an postea id contigerit, nam, si quidem inchoata iam missa esset, quamuis peccatum graue ad memoriam ei redierit, non debet, etiam nullo scandalo imminente, opus inchoatum relinquere, proderit enim hoc casu etiam sine confessione contritio, modo propositum, statutumque ei sit, primo quoque tempore data sacerdotis confessorij copia illud fateri, at, si etiam in ipsa celebratione praestitit ei sit sacerdotis cuiuspiam copia, tutius capiet consilium ei confitendo; contingere autem opportunè interdum potest, vt celebrans sacerdotem promptum, ac tempus ad confitendum illi sine offenculo populi habeat, cum

missa conuentualis celebratur, si ante secretas orationes ceptas peccati memor fiat, conuentu enim & choro clericorum celebrandis, canendisque ceteris missae laudibus occupato, & intento, vix populus, aut clericus praesentier, quid cum illo sacerdote adstante sacerdos celebrans agat. Si verò excommunicatum se, aut irregularem, aut non ieiunum sit recordatus, non ita consentiens est in omnibus Doctorum opinio, atque in praedicto casu: Sanctus enim Bonauentura, & Angelus aiunt, posse eum, contritione tamen, & proposito quamprimum confitendi non carentem inchoatam missam perficere, verum Paulus Paludatus adè opinatur, quòd inchoatam in missa esse desistendum, vt vix concedat, grauis scandali metu imminente perfici eam posse; sed Diuus Thomas, cui & Silvester intrepidè adheret, non dubitat, quin sistere non debeat sacerdos, vbi sistendo magna in populo offensa oriri posset, hac quidem ratione, quòd impedimentum huiusmodi ex iure humano, & arbitrario veniant, cuius quidem iuris summa potestas apud Pontificem Maximum est, quem Pontificem Maximum verisimile non est, velle, vt quis populo offenculum ex sua obliuione apporet, scandali autem nullo exstante periculo, missam omnino inchoatam dimittendam censent, idemque, & de irregulari tradit praedictus **b** Silvester. **b**

At, si quis non memor, se in sacerdotali ordinae non esse, errorem suum ante consecrationem ceptam cognouerit, dimittere omnino missam teneatur, aliquam excusationem, puta, aegritudinis repente ingruentis simulando. **c**

Vbi autem nondum cepta missa aliquod ex supra dictis impedimentis inuentum venerit, non alius, quam verborum, aut necis, aut grauissimi alicuius scandali metus ad celebrandum cum his vinculis mouere, aut impellere eum debet, **d** sed Angelus tamen post Riccardum ait, Sacerdotem posse cum cautione celebrare, si imminet populi, vel personae

a. Ang. ver. en. charistia. 2. S. 6. Silu. u. d. 7. Nauar. in sum. ma. c. 25. §. 13. nu. 75. & 76.

b. Ang. Silu. Nauar. vbi su.

c. Ang. & Sil. vbi sup.

d. Silu. ver. en. charistia. 2. q. 7. Ang. ver. en. charistia. nu. 5. ver. quid de p. arbitro.

scandalum, & confitendi commodum non suppetat.

At, si contingat, sacerdotem, cum missam celebrat, aliquo casu, apoplexia fortè, aliove simili, mentis, vel corporis vitio deficere ante inceptam consecrationem, tamen illa missa non perficiatur, nihil interesse existimatur, si quis tamen sacerdos præfens eam explere, & perficere voluerit, concedendum est: qui si casus post consecrationem inchoatam euenit, per alium Sacerdotem icionum expleri eam omnino oportet, qui sacerdos, si nesciat, quibus in verbis ille defecerit, ex integrò à capite consecrationis resumat, ubi verò didicisset, qua in parte verborum cessatum fuisset, actam ab alio Sacerdote partem agere ipse amplius non debet, sed quòd superest, perficiendum explere, nisi in ipsis verbis formæ ille prior desisset, verba enim ipsius formæ omnia ab uno, & eodem sacerdote prolata integrè esse oportet, vt Sanctus Thomas, & Paludatus, & alij tradunt.

Albertus autem in tractatu de Missa, quem præcatus Sylvester memorat, hunc articulum tractans, quando, scilicet, non ignoratur, quibus in verbis ille Sacerdos defectum passus fuerit, sic ait, quòd, si ante Canonem defecit, à capite rursus incipiendum est, omniaque ritè peragenda, quia ante Canonem dicta, ad sacramenti consecrationem non pertinent, sed ad populi instructionem, duntaxat, sed Canone incepto, nondum tamen perfecta consecratione, cõtinuanda sunt nihilominus, Canonis verba, vnde cessarant, nec repetenda sunt, quæ semel prolata fuerunt, cum ob alias causas, tum etiam, quia non modica est illorum verborum virtus, & vis ad præparandum, & sanctificandum consecrationis opus, cui quidem virtuti iustitia per repetitionem fieret, ac si nullius momenti eorum prolatio fuisset, at si incepta, quidem, sed nondum perfecta consecratio foret, cum defecit, vt, quia, cum defecit, corporis facta consecratione sanguis consecrandus superesset, à Calicis, (inquit Albertus) consecratione initium

sumet, si verò nec panis quidem perfectus, licet incepta consecratio fuisset, seruandam esse illam hostiam in reliquijs tradit, aliamque ritè consecrandam, & sumendam, cum qua (vt non nullis visum est) illa quoque sumi poterit, quæ perfectè non fuit consecrata, idemque, & in calice procedere opinatur, Sed Sanctus Thomas, quem & Sylvester sequitur, rectius meo iudicio sentiens, non aliam hostiam, aut alium calicem consecrandum esse ait, quàm priorem, super quo cõcepta erat consecratio, & super ipsè verba consecrationis profertenda, cum nullum his consecrandis periculum metui possit.

Si contingat, † sacratas hostias, vel temporis diuturnitate, vel loci squalore, & situ corruptas esse, non propterea comburendas esse credas, nam sumendæ sunt, vt ait Sylvester, Paludatus, & alij.

Qualitum est, † præterea, si contingat fortè ex digitorum debilitate, vel frigore, aut aliqua sacerdotis incuria hostiam consecratam de sacerdotis manibus etiam in calicem dilabi, dum eam super calicem iuxta ritum diuidere parat, quid ei faciendum sit, & decisum fuit à Sancto Thoma, quem Sylvester, & alij sequuntur, non esse propterea aliquid repetendum, quòd scilicet hostiæ, partisque ipsius in calicem missio corpus mysticum spectet, idcoque horum præmissione sacramentum non reddatur imperfectum.

Incidit in præsentia ex facto quæstio, † quid de sacra hostia sit faciendum, quam qui sacravit sacerdos, in sacarioque repositus, eadem, aut altera die morbo Epidemice repete sublatum est, quare metendum videbatur, ne contagione cum inficeret, qui illam contacturus foret, qua in quæstione Theologi nonnulli animo fortè, benè fidentes dixerunt, non esse, quòd quis vercat, vt corpus dominicum, in cuius substantiam totus ille panis omnino versus est, aliquem contagione morbum contraxerit, alijsve apportare possit, præterquam quòd panis quilibet naturalis huiusmodi contagionis expertus est, itaq; promptos se, paratosque illi Eucharistiæ sumendæ oblaturos

obtrulerunt, ubi alius nemo eam sumere voluisset, alij verò intra reliquias sacras reponendam censebant, exemplo vini, in quòd post consecrationem aliquod venenū, aut venenificū, puta, scorpius, aliuve simile decidit, quòd constat, nemini ad potum esse tradendum, ne calix vitæ conuertatur in mortem, sed in vase apto recondendum, & reliquiarum more adseruandum; sed hoc exemplum Ego nequaquam factò proposito conuincere dicebam, namque in factò nostro nihil hostiæ extrinsecum accessit, quemadmodum in exemplo adducto, in quo venenum aut venenosum calici admixtum est, ita quòd non de vino ipso, aut sanguine potius CHRISTI, in quem vinum transfusum, versumque est, sed de veneno ipso metuitur, quòd nemo dixerit, pretiosi sanguinis substantiam vlla ex parte accepisse: Hinc non abire querere quis poterit, quid circa illud animal sit faciendum quòd in calicem decidit, responsumque est, si post consecrationem decidit, cautim inde eximendum, & quòd diligentissime lotum esse comburendum, abluionemque ipsam cum cineribus in sacarium mittendam, id est, in piscinam, in qua reponi solent ea, quæ species sacramenti aliquo modo contigerunt, sed ne sacramentum maneat imperfectum, aliud vinum ipsi perficiendo est præparandum, & à verbis consecrationis calicis inchoandum, si nondum corpus sumptum est, quòd verò angelus dicebat, sanguinem stuppa, aut spongia, aut alia re bibula absorbendum esse, & comburendum, Sylvester vti immò sacilegium habet: At, si cum talis incidit casus, nõdum sit facta vini consecratio, nihil obèbit, quin alius calix, cum alio vino parari debeat, illudque consecrari, & missa perfici.

Si, dum † celebrat sacerdos, videat debitam materiam sibi nõ esse paratam, cum nondum consecrationis canonem incepisset, illam materiam aduocabit, quam deficere cognouerit, ac, quamuis orationes illas inceperit, quæ consecrationem præire solent, eas tamen parata competent materia, iterum recitabit, nam si (gratia exempli) in pane

vitium sit, quia non sit triticum, vel non sit azimum, vel quia sit corruptum, hostia allata competenti rursus incipiet, ac recitabit illam oblationis orationem, quæ incipit. *Suscipe sancte Pater omnipotens aeterna Deus, &c.* cum illa, *Veni sanctificator, &c.* ceteris omiſſis, quæ ad consecrationem vini pertinent, & perget vsque ad locum, ubi desijt, continuando ad finem, vt Angelus ait, sic mentem Domini interpretans, Verùm Sylvester secus interpretatur, nempe incipiendum esse à forma, aut ab illis verbis ante formam, in quibus errorem vidit, non tamen consentit, vt altius repetatur verba, quàm ubi desitum est ne verbis iam prolatis iniuria fiat, nisi ad verba ipsius formæ iam ventum esset, cum enim illa sunt repetenda, simul etiam congruum esset, illa quoque repeti, quibus forma initiatur, & intro ducitur, illa, scilicet, in panis consecratione, quæ pridie, quam patetur &c. & in consecratione vini, verba illa, SIMILEM ORO, vt etiam declaratur, ex persona CHRISTI Domini profertur etiam ipsa in verborum serie, nõdum in proposito, & mente, sed in vini materia dicendum est, quæ, si post corporis consecrationem, sed tamen nondum consecrato vino, eius defectum rescierit, quia fortè, vel vinum, vel aqua decisset, apponere id confestim debet, quòd deesse cognouit, & panem reconsecrare. At si consecratione vini iam facta, defectum perceperit aquæ, nihil morari eum debet, quòminus inceptum opus ad finem persequatur, neque aqua amplius iam infundenda est, quia neque aqua est ex necessitate sacramenti, neque vino consecrato aqua est immiscenda, ne aliqua ex parte sacramenti sequatur corruptio: Sin vini ipsius defectum perceperit, post panis, (vt dixi) consecrationem, sed ante summptionem eius tamen, vinum & aqua infundentur, quæ consecrabitur rursus sumptis verbis ad consecrationem sanguinis appositè præceptis.

At, si demum corpore iam sumpto hunc vini, vel aquæ errorem perceperit, traditum est, apponi aliam hostiam debere, quæ vnà cum vino con-

a c. nihil. 7. q. 2.
i. S. Tho. 3. q. 83.
Silue. ver. eucharistia. 2. q. 8.

b Sil. ver. Eucharistia.

c Sil. vbi sup.

a ca. nihil de consec. dist. 2.

b c: comperimus de conse. dist. 2. Siluest. ver. Eucharistia in fi.

c Silu. ubi su.

d Sil. ubi su. q. vlt. num. 6. post Ange.

e Sil. ubi sup. q. 16. Angel. ver. missa. in prin. B. Anto. par. 3. tit. 13. ca. 6. §. 6. Nuar. in sum. c. 25. §. 13. nu. 84.

f Sil. ubi sup.

secratur, quia in consecratione, ubi sola verba consecrationis vini proferantur, non dicitur seruatus consecrationis ordo, quem integrum esse oportet, perfecta autem dici non possunt sacrificia, nisi perfectionis ordine compleantur, a si verò omnia verba repetantur, quæ in consecratione vini sunt repetenda, nisi adesset etiam hostia, viderentur vtique impertinentia, cum multa ex his, quæ super calice dicuntur, cum his coniuncta sint, quæ etiã ad hostiam pertinent, hancque etiam hostiam sumet, quamuis iam communione alia se aluisset: tanti enim esse momenti perfectio sacramenti existimatur, vt quæ in hoc sacramento cætera magni æstimantur, huic tamen cedere debeant, neque enim minus dicitur ieiunus sumpto sacramento.

Qua ratione etiam tractum est, quòd, si hostiæ defectum cognorit, postquam sumpsit eam, atq; etiam post Calicem acceptum, aliam hostiam, & aliud vinum, seruata ad vnguem consecrationis forma consecrare debet, ne sacramentum remaneat imperfectum. Potest tamen sacerdos, qui post consecrationem hostiæ, nec dum tamen sumptam, in pane vitium cognouit, aliamque propterea consecrauit, illam priorem hostiam, vel sumere, si velit, vel sumendam alteri tradere, vel castè, & cù reuerentia aliquo in loco seruare, vt hunc honorem formæ super ea prolata habeat.

Quòd, si materia competens in promissu non sit, cum qua possint iusta missæ inceptæ solennia perfici, cum ad consecrationis actum nec dum ventum fuisset, non est ulterius procedendum, causam tamen populo cum excusatione exponet sacerdos, quare desistere ei sit necesse, ne, fortè ille aliqd peius suspicetur; nec putes, quòd materiam competentem, quæ parata est, consecrare debeat, altera deficiente, cum (vt diximus) sacramentum hoc diuidi non debeat, nec congruat, alteram speciem sine altera confici, a at, si id post consecrationem panis contigerit, opinatur Syluester, missam perficiendam suppressis verbis, quæ consecrãdo vino dicuntur, namque, cum in alterutram partem peccatum immi-

neat, nempe vt ceptum sacrificium, vel ex vtraque, vel ex altera saltem parte imperfectum maneat, in hanc potius partem peccare fatius est, vt ex altera, quàm vt ex vtraque imperfectum sit.

Potest tamen quodcumque materia alata sit, dummodo nondum sit populo benedictum, defectus corrigi, & commendari. c

69 Integra ¶ autem an sit, vel diminuta, quam sacraturus est, hostia, canones nihil pensi habent, quamuis, si integrã habere possit, cauere debeat sacerdos, ne hostiam diminutam attollendo offendiculum adstantibus, apportet) quia non ideo panis substantia vitatur, nec quæritur, vt in iustum orbem, aliamve speciem, vel formam dummodo congruam sit consecrãta hostia. d

70 Equia de canone facta est mentio, sciẽdum est, ¶ alios censere, quòd Canon missæ ab illis verbis incipiat, quæ post præfationem prima dicuntur, secerò, quorum principium est. Te igitur clementissime Pater. vsque quo peruentum sit ad communionem, vt ait Angelus, alios verò ab his demum verbis, quæ profert sacerdos, cum panem manibus sumpturus est, quæ incipiunt, qui pridie, quàm pateretur, quam opinionem plurium consensu receptam, ait Syluester ex Hostiensis Io. Andrea, Panormitano, Alex. à Neuo. b

71 Si frigore contractum sit vinum, non minus consecrari poterit, quia nõ mutatur vini substantiam, curare tamen debet, si potest sacerdos, vt glaciem ante consecrationem soluat. b

72 Si per negligentiam sacerdotis aliquid sanguinis in tabulam stillauerit, quæ terra adhæret, lingua sacerdotis lambetur, tabula radetur, si non fuerit tabula, vt non concutatur, locus contra datur, & igne consumet, & cinis intra altare condat, & sacerdos xl. diebus pœniteat, si sup altare stillauerit calix, forbeat minister stillã, & trib. diebus pœniteat, si sup lintheis altaris, & ad aliud lintheum stilla penetrarit, quatuor diebus pœniteat, si vsque ad tertium, novem diebus pœniteat, si vsq; ad quartum, viginti diebus pœniteat, & lintheos, quos stilla attigerit, tribus vicibus minister abluat. calice supposito, &

& aqua ablutionis in calice sumatur, 75

73 Missa (vt diximus) ¶ pro omnibus tam viuus. quàm defunctis celebrari pòt, omnibusque prodest, Imò & pro his, qui iam cum C H R I S T O gaudijs æternis perfruuntur, prodest nempe, quibus nihil gratius acceptiusque esse contingit eo bono, quod ad Laudem, & gloriam DEI à mortalibus agi intelligunt, alij verò defunctis, quos purgatorius ignis, vt ad sedem cœlestè admitti possint, expiat, nihil maiori adiuumento esse potest, quàm sacrificium missæ, nec maius à viuus solatium præstari hoc sacrificio, potest, vt quamprimum ab eo supplicio eripiantur.

74 Sed ¶ & vitalem hanc auram adhuc trahentibus pro quibus celebratur, nõ minimam opem apportat, in primis verò his ipsis, qui sacrificium hoc faciunt, nec creditur maius aliquid, splendidiusque donum hominem posse homini elargiri, quàm missa pro eo sacrificium faciendo, a tam vt ei pœnarum ob fugitia debitaram veniam ratione sacramenti, & sacrificij ex merito C H R I S T I, à Deo impetret, q̄ ad se uandum eum tutum, illesumq; ab omnibus malis, quæ imminere ei hac in lachrymarum valle possent, sed & paruulis rationis vsu, & peccato actuali carentibus Baptizatis tamen sacrificium hoc applicare nõ inutile est, quàmuis enim minuenda, vel tollenda eorum pœnæ non conferat, qui prope qui nullam experiuntur, nec gloriæ augendæ, non vanum est tamen hoc viuus solatium, dum reminiscuntur, his solennibus, illos quoque in societate, & communitate fidelium, & Christi vnitatè contineri, item quia iucunda est recordatio, quòd illi virtute redemptionis C H R I S T I, eiusque merito, quod hoc in ministerio sacramenti commemoratur, ipsi quoq; paruuli æternam salutem consequantur. c Imò & pro excommunicatis orare in missa prohibutum non est, in orationibus scilicet, quæ exaudiente populo recitantur, generaliter, & in vniuersum, sed in secretis orationibus, & illa precatio, quæ consecratione antecedens incipit, memento, etiam d specialiter ac nominatim, d

Cauere ¶ autem vnumquemque sacerdotem oportet maximè, ne se odio trã suerum agi sinat, vt in missa Deo pces fundat, quòd aliquem perdat, sibi enim ipsi non illi, contra quem orat, damnum hoc factò pararet, neque enim missa, aliudve sacramentum, vt cuiq; obstat, sed vt prosint tantum inuenta sunt, sibi igitur obesset, quia peccatum æterna damnatione dignum, incurteret: non tamen semper, sed cum (vt dixi) odio proprio, & ita hoc ageret, aliquem ve ad malum finem, sed, si ad bonum publicum tendens oraret quis. D E V M, vel sacrificium missæ faceret, vt quempiam boni publici hostem infensum è medio tolleret, non creditur, delinquere, sed & quandoque e iã creditur, preces huiusmodi effectum apud Deum non carituras. b

76 Toletano ¶ feriam concilio sancitum est, vt, si quis sacerdos inimicitia dolo sanctus missam p regie defunctorum promulgatum fallaci voto pro viuus hominibus celebrarit, vt is, pro quo ipsam offertur sacrificium, mortis incurrit periculum, ab ordinis gradu deponatur, atque vnã cum eo, à quo ad hoc scelus incitatus fuerit, exilij perpetui ergastulo relegatur. f

In hoc missæ tractatu ardua incidit quæstio, cuius & frequentissimè vsus venire solet, quapropter neque omittenda, neque negligenda est, san scilicet, si quis sacerdos vnam, & eandem missam, pro pluribus celebrarit, non minus singulis prosit, quàm si pro singulis eorum singula missa celebrata fuissent, ex qua & alterius quæstionis diffinitio sequetur, an scilicet, sacerdos, qui vni, & alteri, atque itè tertio missam celebraturum se promissit, possit eadem missa omnibus integre satisfacere, & consequenter, quales hoc in negotio sacerdotis ad hoc opus rogati partes esse debeat. Ex Siluestro igitur, qui late, & prolixè hunc articulum finibus Theologicis versat, Diui Thomæ præsertim, doctrina innixus, sic decidendum est simul etiam cù Angelo Clauasino, posse pro pluribus sacerdotem vnam, eandemque celebrantem missam vna omnibus satisfacere, & prodesse, non minus, quàm si eorum singulis missas singulas

a ca. si per negligentiam de consec. dist. i.

b Sil. et Ang. ver. miss. ad fi.

c S. Tho. in 4. dist. 13. Ang. ver. missa. nu. 50. Siluest. ver. missa. 1. q. 8. Soto. de inst. et iure li. 9. q. 2. art. 2. col. ante penult.

d Ang. et Sil. ubi sup.

e Archidia. c. distum. 1. q. 1. Angel. ver. missa. nu. 54. Sil. ubi sup.

f c. quicumq; s. pleriq; 26. q. 5.

gulas exolueret, vbi prima eius mens intentionis singulis æque applicetur, si verò non in singulorum fauorem, sed generaliter omnium vtilitati propositum eius primum deseruiat, non creditur eatenus singulis prodesse, quatenus si singulis singulas missas dedisset, quia huius posteriori modo celebrari sacrificij opus totum omnibus simul tribuitur, non singulis, diuiditurque inter illos, proptereaque minorem vnusquisque ex eo fructum consequitur, quamuis in sacramento huius virtus sit immensa, & infinita nullis finibus conclusa; quòd in se est, vbi tamen aliorum ad suffragium hæc virtus transferenda est, finem limitatum ex intentione sacrum facientis accipit, ac fortitur, eam igitur prima intentione sua sacerdos missam pro pluribus facit, affectus ipsius est vnus, quòd pariter in omnes fertur, non in singulis; quare cum diuidendus sit, minor est in singulos; Contra verò, si in singulos intentus sit in partibus, pro quo bus sacrificium facit, iam de ipsius affectu constat, volentis propriam missam singulis, propriamque sacrificium ex singulorum desiderijs celebrare, & quocirca, cum prætulerit hostiæ ipsius meritum, quod est in finitum, singularis etiam deuotio sacerdotis celebrantis accedat, non mirum, si non minorem fructum vnusquisque consequitur, si pro vno tantum celebrata fuisset. Sed tamen Dominicus Soto in questione secunda, libri noni, de iustitia & iure; pluribus argumentis defendit, plus semper singulis, quam pluribus destinatam missam prodesse, cuius sententia & Nauarrus fuit.

78

80

b

¶ Ang. vbi s. q. 52. Siluest. vbi supr. q. 9. num. 9.

b in sum. ca. 25. de cler. ordi. sacri. §. 13. nu. 92. et in c. quando de con. secr. dist. 1. nu. 77. & Didac.

sertum hæc procedent, vbi talis exaret consuetudo, quòd vna missa pluribus sacrificari soleret, sed præcitarus Soto ait, sanctè in familia prædicatorum esse cautum, ne à pluribus elemosinæ pro vna missa accipiantur, contenditque etiam illos, quibus persuasum est, vnam pluribus missam æquè, ac singulis prodesse, non tamen debere plura stipendia pro vna eademque missa accipere, ne se hac sua persuasione periculo iniustitiæ obijciant nullo autem pacto licere alicui crediti parochi, qui ab ecclesia abundè alimentorum suppetias habet, mercedem talem extorquere, quin etiam grate; & mortiferum crimen esse ait Nauarrus, vltius, qui tenebatur missam pro aliquo celebrare, si alijs quoque eius missam prætum, & beneficium applicaret. Illud certe indubitati iuris est, non satisfacere debito illum, qui specialiter promisit missam de aliqua celebrare, vel sancto, vel certa die, aut certa in ecclesia, vel altari celebrare, si de alio sancto, vel alia solemnitate, aut in alia die, vel ecclesia, aut altari celebret. Non tamen omittam quoque, vbi communnicandi alicuius necessitas urget, nec alia hostia suppetit, nisi illa, quam ad sacrificium missæ sumendam sibi sacerdos parauit, fas illi esse, hostiæ illius dimidiam sumere, & alteram dimidiam illi ministrare, vt ait Silue. in d. verbo, Eucharistia, secundo, ad finem ex Sancto Thoma in quarto distinctione decima septima, imò & idem opinatur Siluester, non tantum ex parte hoc necessitate, sed & si aliquem videat animo impensè deuoto hoc cupientem, ne sacramento linis seibus; vel tantulum ei differatur, ac qualibet alia rationabili causa.

79

80

DE HORIS CANONICIS. Tit. VII.

EPITOME.

Q V O T sint præcationum species; & quæ sint horæ canonicæ, vnde earum institutio manarit, quique ad eas recitandas teneantur, ex clericis, qui ve excusationem merentur, vtrum hæc excusatione

gustatione digni sint, qui breuiario careant, & ceci, alijque infirmi, vel chori aliquo officio adstricti, aut etiã aliquo extra chorum negocio, distracti, & quod huiusmodi excusationem habentibus onus pro choris imminet: Quid de puero dispensato ad beneficia, de illiterato, excommunicato, suspensio, irregulari, degradato. Quæ pœna clerici non recitantis officium, ad quod tenetur, tam in foro interiore, quam exteriori, amittat fructus eius temporis, quo non recitauit, licet ex iure communi, seu ex Concilio Lateranensi: Quali modo sint preces faciendæ, quid, si quis error admissus in præcatione fuerit, an & quomodo emendandus sit: Quibus horis dici sint recitandæ publicè: Qui ritus dicendis precibus per horas seruandus sit: quid de illis, qui prælatis alienis famulantur, & de Monachis, qui ecclesias seculares regunt, & de his qui plura beneficia habent. De loco orationibus faciendis apto, De hinc, an officium Beatiss. Virginis MARIE, an officium mortuorum, an Litanie, an responsoria, & Antiphonæ sint in præcepto, & vnde manarit mos responsoria, & Antiphonas recitandi. Postremò an clericis æquè, an magis merentur dicendo horas, ad quas teneantur, quam illi, qui nulla ex obligatione eas recitant, hoc titulo quàm breuissimis verbis, disseritur.

- 12 Celebrari faciens pro se in ecclesia non excusatur à dicendo officio.
13 Beneficium quòd fuit à patre vel ab alio possidere, non excusatur à dicendo officio.
14 Officium dicere tenetur etiam qui super eo litigat, quamuis ab alio possidatur.
15 Beneficium renuntians reseruata pensione excusatur ab officio.
16 Distributiones quotidianæ sunt beneficium.
17 Pensionarius an teneatur ad dicendum beneficium.
18 Clerici in sacris licet non sint beneficiati, ad horas canonicas tenentur.
19 Clerici, qui neque sunt in sacris, neque beneficiati ad horas canonicas non tenentur, tamen debent dicere aliquod officium.
20 Vocantes & professi ad quod officium teneantur.
21 Breuiario carentes quatenus excusentur à dicendo officio.
22 Ceci alijque visus debilioris quatenus excusentur à recitandis horis canonicis.
23 Aegri quando excusentur.
24 Aegri qui excusantur, an sanitate recepta compensare teneantur.
25 Aegri qui excusantur à recitando officio, an teneantur saltem Deo mentem erigere.
26 Infirmorum curam habentes excusantur à dicendo officio.
27 Thurbificantes an excusentur.
28 Organista an excusentur.
29 Negotia seria excusant.
30 Pontif. Maxi. an possit quempiam huic oneri eximere.
31 Puer dispensatus ad beneficium potest etiam dispensari, vt loco horarum canonicarum alias preces dicere teneatur.
32 Illiteratus non excusatur.
33 Excommunicati non excusantur priuatum, sed publicè non permittuntur.
34 Solus precans non debet dicere, dominus vobiscum.
35 Irregulares, suspensi, & degradati an excusentur.
36 Clericus non dicens officium ex contemptu vel ex consuetudine peccat mortaliter.
37 Quid, si ommittat ex negligentia non ex contemptu.
38 Officium non dicens potest excommunicari

SVMMA RERVM.

- 1 Orationes sunt sacrificium.
2 Præcandi est duplex modus.
3 Septem horarum præcatio.
4 Canonica hora quæ sint.
5 Horarum canonicarum institutio an sit ex iure diuino.
6 Vniuersalis præcandi modus in Ecclesia esse debet.
7 Beneficiati omnes tenentur ad horas canonicas.
8 Beneficium datur propter officium.
9 Beneficij tenuitas non excusat à dicendo officio.
10 Beneficium habentes ex proprio patrimonio an teneantur ad horas canonicas.
11 Beneficia patrimonialia habentes tenentur ad horas canonicas.

- 12 Celebrari faciens pro se in ecclesia non excusatur à dicendo officio.
13 Beneficium quòd fuit à patre vel ab alio possidere, non excusatur à dicendo officio.
14 Officium dicere tenetur etiam qui super eo litigat, quamuis ab alio possidatur.
15 Beneficium renuntians reseruata pensione excusatur ab officio.
16 Distributiones quotidianæ sunt beneficium.
17 Pensionarius an teneatur ad dicendum beneficium.
18 Clerici in sacris licet non sint beneficiati, ad horas canonicas tenentur.
19 Clerici, qui neque sunt in sacris, neque beneficiati ad horas canonicas non tenentur, tamen debent dicere aliquod officium.
20 Vocantes & professi ad quod officium teneantur.
21 Breuiario carentes quatenus excusentur à dicendo officio.
22 Ceci alijque visus debilioris quatenus excusentur à recitandis horis canonicis.
23 Aegri quando excusentur.
24 Aegri qui excusantur, an sanitate recepta compensare teneantur.
25 Aegri qui excusantur à recitando officio, an teneantur saltem Deo mentem erigere.
26 Infirmorum curam habentes excusantur à dicendo officio.
27 Thurbificantes an excusentur.
28 Organista an excusentur.
29 Negotia seria excusant.
30 Pontif. Maxi. an possit quempiam huic oneri eximere.
31 Puer dispensatus ad beneficium potest etiam dispensari, vt loco horarum canonicarum alias preces dicere teneatur.
32 Illiteratus non excusatur.
33 Excommunicati non excusantur priuatum, sed publicè non permittuntur.
34 Solus precans non debet dicere, dominus vobiscum.
35 Irregulares, suspensi, & degradati an excusentur.
36 Clericus non dicens officium ex contemptu vel ex consuetudine peccat mortaliter.
37 Quid, si ommittat ex negligentia non ex contemptu.
38 Officium non dicens potest excommunicari

- nicari, & suspendi.
- 39 Officium non dicens priuatur fructibus & quando, seu de iure communi seu ex Concilio Lateranensi.
- 40 Constitutio Lateran. contra non dicentes officium est in usu.
- 41 Horas omitteas que pœna in foro penitentiâli.
- 42 Laicis an liceat dicere horas canonicas.
- 43 Preces dicendae studiosè, & deuotè.
- 44 Error paruus commissus in precando sine contemptu excusatur.
- 45 Iusta causa quæ excusare possit errorem grauem in recitando officio.
- 46 Errans per euagationem mentis an teneatur repetere.
- 47 Partis ommissæ repositio fieri potest, etiâ quod sequatur praposterus ordo.
- 48 Recordans ommissas preces, & deliberâs, non emendare potius peccat mortaliter, quoties id deliberat.
- 49 Mens vagare non debet in oratione.
- 50 Oraturi non debent implicare aliud negocium prophanum.
- 51 Euagatio mentis quando excusetur in oratione.
- 52 Preces horariæ non sunt recitandæ induendo, vel manus ablucendo.
- 53 Recitantes horas per itinera incedentes malè faciunt.
- 54 Preces facientes in via, uel aliquo in negotio etiâ ad naturæ obsequium non malè faciunt, ubi ad eas non teneantur.
- 55 Qua hora dici debeant preces.
- 56 Prælatus ecclesiæ, qui in choro interest non canens cum alijs an peccet.
- 57 Priuati recitantes orationes an requirant ut statim horis fiant.
- 58 Preces anticipatæ sunt gratiores Deo, quàm serotina.
- 59 Recitans matutinum officium uesperis antecedenti propter negocia excusatur.
- 60 Forma dicendi officij mutari non debet arbitrio dicentis.
- 61 Clerici seculares debent dicere officium ex ritu Roman. Ecclesiæ, uel metropolitana.
- 62 Famulantes magnis prælatis possunt cû eis officium dicere iuxta eorum ritum.
- 63 Beneficia habentes in duabus Ecclesijs, quem ritum sequi debeant dicendo officium.
- 64 Beneficia plura habentes an debeant plura officia dicere.
- 65 Monachus præfectus seculari Ecclesiæ, quod officium dicere debeat.
- 66 Ecclesia est locus faciendi orationes.
- 67 Beneficiatus quilibet non teneatur orationes facere in ecclesia.
- 68 Orationes facere in Ecclesia magis piæ est.
- 69 Interpretatio c. si. dist. 19.
- 70 Officium Beatae Virginis debet dici à clericis ex consuetudine.
- 71 Officium mortuorum an sit de præcepto clericis.
- 72 Litaniæ an sint clericis de præcepto.
- 73 Responsoria, uel antiphonas an omnes dicere in choro teneantur.
- 74 Responsoria, & antiphonas recitandi mos ab Angelo traditus est.
- 75 Responsoria, & Antiphonæ nullo pacto omitti debent.
- 76 Canentes clerici in choro cum ambitione peccant.
- 77 Oratio Dominica, & salutatio Angelica dicenda est, priusquam discedatur à choro.
- 78 Clerici dicentes officium, ad quod tenentur, non minus merentur, quàm illi, qui nullam obligationem habent.
- 79 Imò merentur magis.
- 80 Omne opus meritorium in eo est magis laudabile, qui se obligauit ad illud faciendum.
- 81 Vouere aliquid Deo est opus laiciæ.

CLARISS.

MARTINO AZPILCVETAE

Nauarro,

M. ANTONIVS CVCCHVS. S.

M. elucubraciones tuas lega uix doctrina, & religione apud omnes clarissime tanta sinceritate & candore florentes, equidem sic erga te afficior, ut nullo maiori desiderio tenear, quàm tui uidentis, & ex facie, & familiari sermone cognoscendi, ac nisi multa me uariaque occupationes distrahent, id fortè mihi eueniret, quod peregrino cuidam homini de Tito Liuiio contigisse scribit D. HIERONYMVS, nempe, ut tui me potius desiderium Romam, quàm urbis ipsius miracula attraherent, verum, cum id facere non possim, at, quod possum, id saltem exequar, te scilicet literis, que uicaria opera nostra fungi solent, inuisens, & salutans, hacque libentius in exordio huius tituli de Horis canonicis facio, quod tuum de hac materia tractatum, cum hæc scriberem, sæpe manibus versarem uia cum his, quæ de penitentia conscripsisti. Tu uero, si quid consentaneum tuis scriptis in meis inuenieris (spero autem te multa inuenturum) te ipsum in his cognosces, in quadam fortè (ut est natura hominum ad dissentiendum pro uarietate capiti pronna) à sententia tua paulisper discedentia offonderis, æqui tamen, bonique consules, id que me ueritatis indaganda, non alio studio fecisse tibi persuadeas, tui nominis aliquo obseruantissimum, & melioribus semper sententijs acquiescere paratum. Vale. Papiæ prid. Calen. Augusti anno salut. M D LXXVIII.

QVIA de sacrificio Missæ, quod omnium (ut diximus) sacrificiorum maximum est, egimus, non erit ab re (ut puto) si hoc loco, de precibus, quæ ex instituto Ecclesiæ per certas horas celebrari à religiosis hominibus debent, aliqua tradiderimus, quandoquidem ꝑ orationes, precesque piæ non ingratis sunt Deo omnipotentis altissimo sacrificium, cuius odore delectatur, quare & præceptum est, ut Deo Immolemus sacrificium laudis psalmo quadragesimo nono, a Deus deorum. A

2 Sed ꝑ duplex precandi ratio est, priuata, & publica: priuatæ orationis, pronuntiatione utimur, ut intimum studium, & pietatem adiuuet, in publica, quæ ad incitandam fidelis populi religionem instituta est, certis, statisque temporibus linguæ officio elatiore superferri nullo modo potest, ut populo innotescat, mentemque in Deo uexcitet, utque Deo non tantum mente, sed & corpore seruiamus, & quare tam priuata, quàm publica linguæ of-

ficiu quidem, sed altera, id est, publica uehementius desiderat, quæ autem ex nulla obligatione suscepta fuit preces, nulla certa lege circumscriptæ, & si mente sola fiant, nullo accedente ministerio uocis, linguæ, aut labiorum parem alijs orationibus lingua expressis effectum habent, ut glossa, Ioannes lignanus, ac postremò Catechismus docent, quos sic interpretetur oportet, ut diximus. c

3 Instituta igitur septem à cuiusque diei media nocte ad aliam alterius sequentis diei mediam sunt cum debito interstitio temporis horæ, quibus religiosi homines laudes, & gratiarum actiones Deo dicere debent, prophætæ exemplo dicentis in psalmo, Septies in die laudem dixi tibi. Quorum horarum initium à nocte sumit, matutinaque preces sunt eiuusdem prophætæ exemplo, qui dixit alio in psalmo. Media nocte surgebam tibi, & alibi, castigatio mea in matutinis, sed & alio in loco dixit, In matutino interficiebâ omnes aduersantes mihi &

a cle. i. de celebr. missar.

b Io. ligna. q. xi. par. primæ. in trac. gl. cle. i. uers. orationes. de reliqu. sancto. Alber. Ferrar. nu. 6.

c Alber. Ferrar. nu. 62. gl. in d. c. i. uers. oratio. de reliq.

a c. fi. dist. 92. cl. fi. de celebr. mis. & ibi gl.

b cap. pri. vbi gl. de celebrat. missar.

c Siluest. ver. hora. in princ.

d Angel. ver. hora. in princ.

e d. c. fi. di. 92. o. i. c. dolentes. de celebr. mis.

f d. c. fi. di. 92. Sil. & Angel. ver. hora. q. 1. Soto libr. x. q. 5. ar. 3. de in. stit. & iur.

g c. fi. de refc. in 6. c. cum se. cundam. de p. bend.

& duas in partes nempe matutinas, & vespertinas principaliter sūt diuise; A sed temporis hæc magis minuta partitiō in hunc septenarium numerum facta est, vt mysteria omnia passionis CHRISTI Domini Nostri significarentur, quæ à media nocte, cum celebratur matutinum officium incepta, ad horam nonam consummata est, quibus additur vespere, & completoriū, quibus horis de cruce refixus, tumuloque depositus fuit, ne vlla diei pars laudum diuinarum organis vacet, ita vt matutino cum suis laudibus, prima tertia, sexta, nona, vespere, & completorio omnes horæ claudantur.

4 Vnde ¶ apparet, canonicas horas esse diuinum officium præstitutis horis dicendum ex institutione sanctorum canonum, vt distat Siluester, c. qua diffinitione sentit, non esse hoc iure diuino, sed humano institutū, vt eius fuit perpetuò sententia, verūm Ang. q. à iure diuino hanc obligationem esse cum multis alijs opinatur, sic diffinit nempe, vt sint diuinum officium certa hora diei naturalis DEO perfoluendum ab ecclesiasticis personis, & quam diffinitionem vt laxiorem potius amplector, cum in vtramque partem procedat, siue hoc onus à iure diuino, siue à iure humano impositum, præfixumque sit.

5 Vtrum ¶ autem hoc pensum in horas prædictas sic partitum verè ex diuino præcepto sit, an id minus, non est certè, vt mihi videretur, facilis solutionis, quandoquidem doctissimi, iidemque valde religiosi viri, hac in quæstione disceptarunt, sed ego tamen potius Siluestrum sequor, quod scilicet obligatio statim horis sic in septem interualla distinctis laudes diuinas canendi cū illis precibus hymnis & psalmis, aut quibuslibet precationibus à patribus quidem antiquis in ecclesia introducta sit, non tamen ex diuino iure præscripta, neque etiam tunc primum ex Concilio Agathensi, & verūm, & longè antiquiorem originem habere opinor, sed ab ipso deinde Agathensi concilio, firmius cautum, pensū autē diuini alicuius indefiniti officij iure diuino & naturali præcipitur.

6 Congruentia quidem vt certus vnus

que & idem psallendi, & laudes diuinas celebrandi modus in tota Ecclesia nostra obseruaretur, cum alijs causis, quas elegantissimè Dominicus Soto, & grauissimè recenset, tum ne varius, (vt in quauis bene constituta republica præcipitur) in Christiana familia circa ea, quæ prima præcipuaque sūt, orandi modus notari posset, quamuis igitur alium quemdam in nonnullis orationibus, & psalmis, alijsve precibus ritum habeat Diui Ambrosij institutio, tam in celebratione missæ, quæ in canonicis horis, à Romana, Item, quamuis alio modo familia prædicatorum, quam monachorum, & vtriusque à Romano ordine dissidentes officia, & preces horarias celebrant, omnes tamen in hoc conueniunt, vt septem prædictis horarum interuallis precationes suas nuncupent, atque applicent, item vt clara voce alternantes psallant: Traditur igitur sumus, in primis, quos huiusmodi onus arceat; Et certa est præceptio, ¶ quoscumque clericos beneficium Ecclesiastico fruente ad hoc onus teneri, cum hac ratione beneficium eis data sint, quòd vices laicorum in diuinis officijs subeant, hinc, & si in ordinibus sacris non sint, qui beneficia possident, ab hoc onere (seu potius honore) non soluantur, sed si id non præstent; morte dignam culpam admittunt, quia in concilio Martini Pape legitur, ¶ vt, si quis presbiter, aut Diaconus, vel quilibet clericus ecclesiæ deputatus, in quolibet loco fuerit, in quo ecclesia est, & ad quotidianū psallendi officium matutinis, vel vespertinis horis ad ecclesiam non conuenierit, deponatur à clero, quod refert Gratianus capitulo vltimo distinctionis suæ nonagesimæ secundæ, interpretantur autem Doctores; verba illa, quilibet clericus ecclesiæ deputatus, et de eo dicta, esse qui ad sacros ordinis promotus non sit, cum post sacrorum ordinum appellationem mox generali voce quemlibet clericum includat, ¶ notum est præterea, propter officium beneficia dari, & propriumque est clerici hoc recitandum horarum ad diuinas laudes officium, & pensum, qui igitur beneficium accepit, simul & officij celebrandi, propter quod

quod collatum fuit, obligationem accepisse censetur, ¶ quocirca non magis excusatum illum opinor, qui modici reditus, quam qui opimum beneficium habet, cum liberum ei fuisset, illud non accipere, vt aiunt, Goffredus, & Siluester, à quibus tamen discedit Dominicus Soto, vbi saltem octo aureorū redditus in beneficio non sint, quamuis arbitrio prudentum hoc relinquendū esse concludat. A Nauarrus tamen, hunc quoque perexigui beneficij clericum ad statas preces teneri putat, tum quia post constitutionem sextam vigesimæ quintæ Sessionis Concilij Tridenti, quilibet clericus beneficium quamlibet exiguum habens, fori priuilegio fruitur, in his etiam criminibus, quæ minorum ordinum clericum beneficium carantem foro prophano subijcerent, tum quia beneficium, licet exiguum habens clericus, quamuis alioqui patrimonio carens ad ordinem promotus ueri potest, & additque, & quia ratione qualiscumque beneficij accedit beneficiario aliquis honor, & præminentia, & quia non potest sine præiudicio auctoritate resignari. ¶ Nec minus tenetur, quorum beneficium ex proprio eorū patrimonio est, quando. s. patrimonio in beneficium ecclesiasticum est conuersum, secus, si ad titulum quidē sui patrimonij sit promotus, non mutato patrimonio tamen vocabulo, nec natura, sed suam patrimonij prophani naturam seruante, quia dūmodo hi nullam diem sine precibus transant, nihil interest, an hoc, aut illud officium recitent, ¶ Idem ¶ & de his, qui præstimonialia beneficia possident, censet Dominicus Soto, vt tanquam beneficiati ad horas teneantur, quia (inquit) ille titulus clericalis est, non secularis, & numeratur præstimonialia huiusmodi inter cæteros ecclesiasticos titulos, & Nauarr. sequitur in c. 21. q. 6. quamuis nonnulli dicant, præstimonialia instituta fuisse tantum ratione studij. ¶ Sed & huic obligatum esse opinor, qui substituit alij ad celebrandum nomine suo in ecclesia, cum hoc onus sit personale, nec possit per alij impleri, quin saltem in priuata domo teneatur huic muneri implere, etiam si ipse sit in minoribus, in choro autem & ecclesia satis fuerit per alij

deseruire, quamdiu ipsemet interesse, & satisfacere non potest, quæ veriora credo cum Io. And. Inn. Panor. Siluest. & Do. Soto, ¶ neque excusatio poterit, quod fructus beneficij non ipse percipiat, sed Pater ipsius, aut alius, sub cuius ratione sit. ¶ Item nullam excusationē habebit beneficiatus, qui sponte sua à nullo coactus beneficij sui fructus percipere non curat, seu quia nolit possessionē accipere, seu ea accepta fructus ab alijs percipi patiatur, ¶ nec, qui lite mota fructus colligere prohibetur, quos tamen sperat, olim terminata lite percipiturum, ¶ credit tamen Nauarr. excusari eum, qui accepta in sui commodum facta beneficij resignatione consensit, omnes fructus in pensionem seruari illi, qui resignauit, quin (inquit Nauarr.) qui titulum habet, sed nullos fructus percipit ratione beneficij, non potest et sine voluntate illius, qui fructus percipit, ecclesie seruire, & certè, cum nudū hic nomen habeat, titulusque beneficij inanē, & inutilem, nec beneficiatus dici potest, quapp hæc more beneficiatorum onus sentire eum æquū est, qui nec commodum sentit; neque ei imputandum est, si beneficij titulum sine fructibus accepit, quū quidem non sine auctoritate Pont. Max. hæc sunt, vt ait per citatus Do. Soto, ¶ Beneficij quoque appellatione & diuina illa stipendia comprehenduntur, quas distributiones quotidianas vocant, & nam, qui illas percipit, precibus his faciendis tenetur. ¶ Qui autem solas pensiones habet, si quidem eas in titulum habent beneficij, eodem loco hnt, quo & alij beneficiati, verūm si non titulos tenent, sed simpliciter, ac tanquam prophatum quodcumque possident, in beneficiatorū numero non censentur, quare nec vllō officij clericalis exoluendi onere tenentur, cum pensio huiusmodi et mero laico dari possit. Sed quod hos spectat pensionarios dilucidè à Pio Quinto sua Constitutione declaratum fuit, nempe, vt, quicumque pensionem, fructus, aut alias res ecclesiasticas, vt clericus percipit, ad dicendum officium Beate Mariæ teneatur, nisi pensioni, vel fructuum, rerumque iacturam pati velit, vt ait citatus Nauarrus, & in capite vigesimo primo, de Horis

a Gof. c. clerici. dist. 91. Sil. ver. bor. e. q. 2. Soto li. 9. q. 5. ar. 3. col. 3. lo. Lign. q. 3. huius trac.

b Nauarr. ca. 21. de bor. ca. no. no. 8.

c c. tuis. de p. ben.

d Sil. q. 1. nu. 4. Zab. in cle. pr. co. ti. Sil. q. 2. nu. 2.

e c. quoniam. de concess. p. ben. in 6.

f Io. an. in c. p. vbi. de cel. mi. A. b. & Im. in c. i. eo. tit. Car. & Imo. in cle. i. de cele. mis. Sil. Angel. & Soto. vbi sup.

g Nauarr. in sum. ca. 25. §. 13. ti. de cler. ord. §. nu. 103 & seq.

h Soto, & Nauarr. vbi sup.

i Soto, & Nauarr. vbi sup.

k Palud. i. q. dist. 15. q. 1. col. 3. Nauarr. vbi sup.

canonicis, septima questione.

18 Sacris quoque clericis horarum prædictarum præcationes non recitare, & si nullum alioqui beneficium habeat, vel possideant, graue crimen est. A

19 Qui tamen neque in sacris ordinibus sunt, neque beneficium vllum habent clerici melius certe facerent, si & ipsi hac significatione, in sortem domini se esse adscriptos, præferrent, & recordarentur, quamuis nullo præcepto eos teneri huic horarum præcationi receptum sit, aliquas tamen preces debere eos quotidie recitare, omnino omnes facerentur, licet non præfixas, nec certa lege finitas; ac frequentes officium beatissimæ Virginis Dei genitricis dicere solent, B Item, qui quis voto simpliciter vel solenni, videlicet professione hoc se operi adstrinxerunt, & choro addicti deputatiq; fuerunt, evitare illud non possunt, quamuis in sacris ordinibus non sint, vt consuetudo habet, pluribus tamen tam iuris Pontificij, quam Theologiæ summis doctoribus videtur, nisi extraxerit consuetudo, eos, qui solennem professionem fecerunt, neque in sacris sunt; hac obligatione solutos esse, eo quia in professione hoc non pollicentur, nec vouent, sed illa tria duntaxat, nempe obedientiam, paupertatem, & castitatem, nullam verò huiusmodi ordine recitandarum precum obligationem suscipiunt, quod & de nouitijs multò magis dicendum est, monachorum autem primò propositum est, & institutio contemplationi sese totos dare, sicut clericorum obligatio est Ecclesiarum cultui ministrare, & quia, licet clericis secularibus hoc officium incumbat, preces pro populo ad Deum fundendi propter decimas, quas percipiunt, religiosi tamen, quibus nullæ decimæ solvuntur, hanc obligationem non habent, elemosinæ enim, quas sine decimarum titulo assequuntur, eo nomine eis dantur, quo & quibuscumque alijs pauperibus, atque, vt demus, ipsos vel decimas consequi, vel decimarum titulo, vel ad hoc, vt ad D E V M pro peccatis populi intercedant, non tamen idcirco dicæ vestigio inferri, vt statas preces, statiq; horis facere teneantur, cum possint alijs precibus, alijsve

horis Deum potentibus orationibus exorare, & propitiū placatumque redere, c

Verùm Do. Soto in hac, q. ait, consuetudinem prædictam, vt somnes religiosi choro adscripti non minus hoc pensu exoluere, q̄ factorum ordinum clerici teneantur, vim præcepti habere, quia vbi chori muneribus deputati sunt, eodè in officio, atque eadem in obligatione sunt, in qua & alij eiusdem religionis, qui sunt in sacris ordinibus, constat aut, ab his muneribus monachum, seu religiosum ex sacris ordinibus, excusari neminem, quin cū cæteris in choro laudes diuinas statim horis iuxta datū ordinem recitent, hocque esse ait præcipuum contemplationis munus, idemque & de satisfactionibus censet.

Hi verò, quos inter religiosorum claustra conuersos appellant ex Petri, Archidiaconi, & Augustini de Anthona sententijs ad canonicas quidem horas prædictas non tenentur, præfixum tamen sibi in illa religione orandi modum nisi seruent, peccatum mortiferum incurrunt. Sed Siluester nullam iuris nostri hoc probari ait, nisi vt benefactores suos remunerent, quod alia etiam, quam orationum certarum via expleri potest, alijs scilicet arbitrij precibus, vel suffragijs defunctorum, vel corporeis aliquibus ministerijs; horum autem salutem magis metuit idem Siluester, vbi muneribus, corporeis, que propria ipsorum sunt, obediendis, ignauos se, illaudatosque præstarent cum ad hæc munera accepti in religione fuerint, eorumque causa elemosinas accipiant; Quam Siluestri sententiam idem Dominicus Soto probat, quia illi non sunt diuino officio dedicati, quare quicquid à præfecto suo illis officij, vel precum fuerit iniunctum, cætenus eos coarctet, quatenus expressum dictumque sit, nec maius vinculum injicit: pœnam igitur præfecti arbitrio pendere eos quidem oportebit, nec tamen lætalem aliquam culpam contrahent, quibus non paruerint. D. Quicunq; autem ad hoc onus tenentur, possunt tamen interterum aliquam excusationem, & vacationem habere, tamen in primis solutū excusatūque esse aiunt illū, cui breuiarij copia desit, vt quæ forte vel in itinere amittit, vel

vel obliuione alibi reliquit, eoque in loco reperitur, vbi nullum inuenire potest, vel aliquo alio casu apud se non habet, qui tamen aliquibus psalmis, alijsve precibus, quas memoriæ habeat, compensare debet.

Quod, si nullum breuiarium sibi parauerit, eaque ratione pensum exoluere non potuerit, Nauarrus hoc vltimè adscribit, quia breuiarium non emerit, non autem, quod præces horarias non fuderit, quippe quas deficiente libro, facere non poterat, idcoq; si eum huius facti, & negligentia peccatum fuerit, condonari culpam existimat; præsertim verò, hoc procedet, si propter angustias opes coarctatus non potuerit, vt Paludanus censuit; Melius autem (nisi ego fallor) censuit Dominicus Soto prædictus, qui excusationem hanc tenuitatis opum non esse admittendam ait, quandoquidem lex dicta est, ne quis intra sacros ordines recipiatur, cui non suppetat opes, vado viuere possit, quapropter non ita est dispensatio breuiarij emptio, temperata nostra post inuentum calceographorum usum, vt olim, cum manum omnia scribebantur, quod certe facilius erit, quam breuiarium menti mandare, & ex memoria recitare, vix enim vnū, aut alterum inuenias, qui non libentius vnū, aut duos aureos conquirat, breuiario comparando, quam laborem hunc addiscendi eius suscipiat; quapropter malè, vt ego opinor, Nauarrus hunc casum inter impossibiles recenset, A quamuis autem impossibile sit ei, qui breuiarium non habet, officium precibus indictis suum exhibere, quia tamen ipsemetia hac se necessitate constituit, non est audiendum, b dux, cumque per eum stet, quominus breuiarij copiam habeat, eodem iuribus est censendum, si preces non offerat, in quo & illi ipsi constituntur, q. breuiarium habeat. c

Verùm tamen Nauarrus idem capite vigesimo primo, de oratione & horis canonicis, decimo notabiliat, Paludanum, qui alterius sententiæ auctor fuit, facile posse contra Soto defendi, tum quia non ea fuit Paludani mō excusandi eum, qui mediocri cura illud habere potest, & non habet, sed eum dum-

taxat, qui tali cura adhibita non potest habere illud saltem pro illa die, tū quia, vt quis excusetur nocte ab horis dicendis sufficit, quod toto hoc die non possit.

22 Eadem tamen ratione & ceci, aut, qui sic nubes caligine suffulos oculos habet, vt discernendarū literarum potes non sint, excusari merentur, vt omnes prædicti affirmant, ait tamen Soto, fortasse eorum excusationem accipiendam non esse, qui memoriter præcationes recitare sciunt, quamuis omnino certus non sit, an sint cogendi, eo quia illa memoriæ tenacitas accidētaria sit: ego verò nihil ambigerem, quin recitare teneantur eas, quas memoriæ habent, cum facilius etiam sit ex memoria, quā quocumque suppetit, quā ex scripto recitari, nec refert, quod ea accidētaria sit, nam &, quæ ex accidenti allequuntur sumus, obsequio diuino, & debito nostro exsoluendo, erogari debent: quare non tantum tutius esse opinor, (vt Dominicus Soto ait) sed etiam necessarium cenleo, vt se obligatos putent. t. Aegri quoq; excusandi sunt, vbi ægri-tudo sit talis, cui obesse multum possit huiusmodi præcū recitatio, nā, si vel leuis febris, vel quartana vetus aliquem occuparet; alijsve morbus, qui ad gerendis negocijs non auocaret, & vel temporum interuallis cessaret, illis utiq; horis, quibus à morbo inducias habet, otium eum ad munere suo non decet, & rectius igitur hi fecerint, si consiliū medici, & præfulis auctoritatem adhibuerint, eorūque consilio se gubernarint, quæ admodū Soto & Siluester, alijsq; monēt, t. atq; vbi valetudo aduerla quempiam huic muneri subtrahit, neq; deas eū postea, vbi conualuerit, tenet, quas propter ægri-tudinis omisit, præces rependere, neq; adhuc decubentem alio sibi recitate, eas audire, t. licet Bonifacius Vitalinus aliud scriptum reliquerit, & sententiæ autem eiusdē Sorini diuis accedo existimantis, ne mente quidem teneri ægrū Deo preces effundere, vbi id facere possit, maioremq; gaudaciam sequeretur, ea quidem ratione, quia impedimentū valetudinis, aduerla organū vocis dūtaxat, prolixam ve mentis occupationē excusare potest, non breuitatis

a Nauar. Sil. Soto vbi supra.

b l. sed et si. ff. ex quib. caus. maior.

c l. iure civili. ff. de cond. & demonstr.

d ar. l. quasi. ff. de re iudi. l. morib. ff. de iur. signif. sum. mis. et Soto vbi supra. Innoc. et Abb. d. c. i. de celebr. mis. do. in cle. i. co. tit.

e Host. in d. c. i. d. q. a. c. 2. §. 1. 3.

f Innocen. & Host. in d. c. i. Paludan. in d. di. 1. 5. q. 5. ar. 2. concl. i. Nauar. d. §. 1. 3. n. 100. et c. quādo. nu. 1. n. 3.

g Vital. in d. cle. i. de celebr. missar.

mentis meditationem; cōstat verò, impedimento numquam maiorem, aut prolixiorē accipi excusationem, sed cum preces vtrumque, mentis scilicet ac corporis ministerium exposcant, A quis vtrumque; præstare non possit, illud tamen; quod potest, alterum, scilicet, mentis Deo exhibere officiū tenetur.

† Eos quoque, quos infirmarum cura sibi incumbens occupatos detinet, non minus idem Soto excusat, dummodò fraus omnis casibus in quibuscumque absit, † quinimo & idem Soto eis, qui ad thurificandum ex choro mittuntur, indulget, si non canticum Beatissimæ Virginis genitricis Deo Magnificat, qui eo tempore canitur in vesperis, quo Thura in choro dantur, vel, si non eiusdem cantici antiphonā recitarint, tum quia, nec tenentur memoriter ea scire, neque alium librum secum gestare, tum etiam, quia reliquus chorus vices ipsius agit, ac supplet, qui alijs in ministerijs chori est occupatus, † quinimo & idem ipse in eam sententiam inclinare videtur, vris quoque, qui organorum pulsatione psallentium in choro vocib, alternatim responder, non teneatur postea id officium repetere, quia in primitiua ecclesia vnus liber totū choro satisfaciebat; Verum ego vti que huic organorum pulsatori, cum non deesse tempus constet laudibus diuinis voce demissa celebrandis, dum alij in choro maiore cāntu protrahentes celebrant, non facillè hæc, excusationem admittendam censem.

39 Seruum autem, & graue aliquod opus, vel negocium, puta, vt imminētis periculi occasionē auertat, vel concionē, aut lectionem faciat, excusare possunt, (vt aiunt) Henrichus, Siluester, Nauarrus, Soto.

30 An verò Pontifex Max, vacationem, & veniam ab hoc munere precationū dare possit, non modica est ambigendi ratio, sed etiam tamen decisio ex his pendet; quæ initio huius tractatus posuimus, nempe ex ea questione, an ex iure diuino, an iure commentitio hominum hæc manarit obligatio, quare, cum nos sententiam Siluestri, & antiquiorum, & Soti quoque nouissime

a gl.in cle. r. per. orationes de reliq. & venerat. Alber. Ferrar. in hoc tract. nu. 62.

b ar. l. celsus, s. i. ff. de arb.

c luc. c. 28.

d Nico. Plou. in hoc tra. q. 3 par. 1.

e Nico. Plou. vbi sup. q. 2.

sequuti dixerimus, iure quidem diuino inductum esse, vt omnes clerici sacris initiati ad præcationes aliquas quotidie faciendas teneantur, verum, vt certum, & determinatum precandi modum, certisque & præfinitis horis & temporibus iugiter seruent, humanò potius Ecclesiæ inuenio adscribendum esse, hinc consequens est, fateri, Pontificem Maximum cum Ecclesia posse quidem hunc precandi ritum, & ordinem immutare, aliumque tradere, sed ne omnino clericus vllam orandi obligationem habeat, Pontificiæ hoc potestatis, auctoritatisve Ecclesiasticæ non esse, quocirca neq; cum his mihi conuenit, qui hoc ius saltem Pontifici Maximo esse credunt, vt vnum, aut alterum clericum, licet non generaliter omnes à precandi officio absolueri possit, nam, si de oratione per septem horas diuina loquamur, nedum vnum, aut alterum, sed omnes absolueri posse Pontificem Maximum opinor, si de precibus aliquibus quotidianis nulla forma circumscriptis intelligamus, neminem prorsus huic oneri subtrahere posse, nedum omnes vniuersaliter existimo. Non esset tamen ecclesiasticæ professioni, & officio congruè satisfactum, si non certam omnibus, præfinitamque psallendi, & orandi quotidie, & iuxta Domini Apostoli verbum c sine intermissione formā sibi inductam, & incorruptè seruandā haberent, quæ cum tam pulchra & laudabilis, tot temporum curriculis à sanctissimis patribus tradita seruataq; sit, non esset temerè immutanda.

31 Si quis puer sepienno maior beneficiū cura animarum solum ex privilegio allecurus sit, qui tamen prædictas preces recitare non calleat, non dempta est potestas episcopo, vt ex causa vtili, vel necessariā aliarum orationum rationē ei pro officio iniungere possit.

32 Non est tamen aliqui ab hoc munere excusandi clericus hac ratione, quod legere nesciat, imò beneficio est potius priuandus.

33 Excommunicati autem, seu maiori, seu minori excommunicatione oēs. nullam excusationis iustā causam habent, etiam, quod publicata sit eorum excommunicatio, ne indictas preces faciant, hoc

hoc tamen interest inter maiorem, & minorem excommunicationem, quia minori excommunicatione illigati possunt etiam in ecclesia cum alijs in choro quibuscumq; precarijs officijs vnà orantes interesse, Maiore autem excommunicatione irretiti cū alijs quidem neque publicè, neque priuatim orare possunt, sed soli ipsi per se vnusquisq; nemine adscito, aut coadiuuante omnino precibus stans faciendis non minus tenentur, quàm, si nullo vinculo excommunicationis denicti essent, ita, vt peccati grauissimi poenam, & ceteras alijs non excommunicatis indictas poenas, vbi non recitent preces, incurrant, ne proprium ipsis delictum immunitatem apportare † videatur, auctoritatem illam tamen seu precationem omittet, quæ est Dominus vobiscum, quia solis non congruit, A quandoquidem nullum habet presentem, ad quem huiusmodi salutatione, & precationem dirigit.

34 Irregulares pariter, & suspensi, & degradati eadem ratione excusandi non sunt, quia nemo conditionem suam delicto facit meliorem, quænetiam Soto opinatur, hos nec etiam à munere canendi, & celebrandi preces in choro cum alijs arceri, modò excommunicati non sint, eo quia sola sacramentorum administratio eis interdicitur, & ecclesiasticæ iurisdictionis executio, & ordinum susceptio, inquit Soto; Verum Siluester ea semper in sententia fuit, ne degradati, vel suspensi aliquod officium in Ecclesia exerceant, quorū tamen dissidentes sententias sic conciliare potes, namq; & si huiusmodi vinculis nexi diuina officia cum alijs in choro celebrantes non propterea irregularas fiant, quod dicere voluit, Soto, non tamen peccatum effugient, si hoc ausi fuerint, hocq; esse opinor, qd Siluester sensit, Hostiensis enim aperte hoc dixit, nempe suspensos à beneficijs, non tamen ab officijs celebrantes irregularitatem quidem non incurre, sed tamen grauiter delinquere.

35 Quod, si quis sacrorum ordinum, vel beneficijs Ecclesiasticis auctus clericus nulla iusta excusatione sultus has partes recitandarum precum iuxta modum & ordinem ab ecclesia indictum

omiserit, varijs modis pro delicti modo affligitur, namq; in primis, vbi vel ex fastidio, vel diuini cultus contemptu, ac multò etiam magis, si ex consuetudine omiserit, nulli dubium est, quin peccatum morte æterna dignum admittat, seu omnes vnus diei preces, seu partem earum duntaxat recitare non curat, ac, quotiescumq; eas missas fecerit, toties peccatum incurrit. † Vbi verò negligentia, & desidia potius, quàm contemptu id euenierit, non satis consentiunt inter se Doctores, namque Archidiaconus, & Paludatus, & Henrichus Gandauensis, & Siluest. & Nauarr. culpam hæc mortis periculo expositam suspicantur, quæ sententia, & si davior videatur, sacris tamen scriptis optime congruit, quibus appellatur maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter, quanto ergò maiore in culpa cum esse dicemus, qui per negligentiam opus Dei sibi iniunctum, ad quod faciendum tenetur, omnino posthabet, nedum negligenter administrat, c quod tamen sacris Concilij, & Pontificum constitutionibus, vt pensum exoluat, arctè precipitur, licet Angelus & alij quidam contra sentierint, † & non solum mortifero peccato animam sauciat (vt diximus) qui precum officium non exoluit, verum & excommunicatione, & suspensione percuti, puniriq; potest, ita scilicet, quod hoc ordine seruato procedat, nempe suspensionem in primis, deinde excommunicationem, ac demum, si culpa exegerit fructus, atq; etiam beneficium adimendo, vt infra dicturi sumus.

36 Mulctatur ergo præterea is, qui huic officio desit, interdum amissione fructuum ex beneficio præceptorum, vt nouissime in Concilio Lateranensi definitum fuit infra scriptis verbis postis Sessione nona.

37 Statuimus (inquit) & ordinamus, quod quilibet habens beneficium, cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio diuino officium non dixerit legitimo impedimento cefante, beneficiorum fructus non faciat suos, sed eos tamquam iniuste perceptos pro rata omissionis officij, & temporis in fabricas ecclesiarum huiusmodi

a gl. in c. legi. 16. q. i. Siluest. Ange. Nauarr. Soto. vbi su. Nico. Plou. q. 12. par. i. 10. Lign. q. 3. Alber. Ferrar. n. 15

b Sil. ver. hora q. 3. & ver. de gradatus. m. 8. Hosti. in su. de cler. excom. minist. col. pri. Diaz. in prac. crim. canon. c. 28. 10. Lign. in hoc tract. q. 3. par. i.

c Psal. 43.

d c. i. c. dolentes. co. i. Sil. et Nauarr. vbi su. 10. Lign. in q. 6. 7. & 10. par. i. huius tract.

e ca. dolentes. vbi no. de cele. missa.

f 10. Lign. in q. x. par. i. huius tract.

„ modi beneficiorum, vel pauperū ele-
 „ mosynas erogare teneatur, si verò vl-
 „ tra dict. tēpus in simili negligentia cō-
 „ tumaciter permanferit, legitima mo-
 „ nitione præcedente, beneficio ipso pri-
 „ uetur, cum propter officium detur be-
 „ neficium, intelligatur autem officium
 „ omittere quò ad hoc, vt beneficio pri-
 „ uari possit, qui per quindecim dies il-
 „ lud bis saltem non dixerit, Deo ta-
 „ men vltra præmissa reddituri de dicta
 „ omissione rationem, quæ pœna in ha-
 „ bentibus plura beneficia toties rei-
 „ terabilis sit, quoties contrafacere con-
 „ uincantur.

Verum, & si hæc canonis ipsius verba
 omnibus in codicibus legantur, quot
 quot mihi legisse, etiam ab alijs aucto-
 ribus recitatos contigerit, nihilomi-
 nus Dominicus Soto in dicto libro de
 cimo, quæstione quinta, articulo se-
 xto ait, verba illa (post sex menses) le-
 genda esse (per sex menses) hæc quidē
 ratione, quia retenta lætione hac, quæ
 passim habetur, nunc nimia resularet
 relaxatio, nūc nimia perstrictio, nam,
 quod vlt; post sex menses (inquit) ab
 obtento beneficio nō cogatur clericus
 sub aliqua pœna officium dicere, ni-
 mia relaxatio est, rursus, quòd, qui po-
 stea vno, aut duobus diebus orare cessa-
 uerit, teneatur pro rata soluere, nimis
 apparet rigidum, præterea non viden-
 tur sibi verba Concilij (vt iacent) satis
 intelligibilia, neque inter se coheren-
 tia, dum prius dicitur, quòd, qui post
 sex menses à beneficio obtento nō ora-
 uerit, pro rata temporis fructus resti-
 tuat, postea verò subditur, si autem vl-
 tra dictum tempus in simili negligentia
 contumaciter permanferit, &c. nam
 que & postrema verba (in simili negli-
 gentia) innuere videntur, negligentiam
 priorum sex mensū ad restituendum
 pro rata obligasse, & tamen non
 nisi post dictos sex menses (inquit) ri-
 gor cogendi per comminationem pri-
 uationis beneficij adhibetur, quòd, si
 loco particule illius (post) sit reposita
 præpositio (per) clarior, planiorque, &
 magis veritabilis intellectus hic resul-
 tabit, nempe, vt, qui per sex menses
 à beneficio obtento, vel quamlibet eo-
 rum partem officium non dixerit, so-
 lum teneatur ad restitutionem pro ra-

a Io. Calder. 7
 in c. 1. de cele-
 br. miss. Ange.
 vers. hora. nu.
 11. Soto in d.
 libr. x. q. 5. ar.
 6.

ta, semestri autem elapso, si post ad-
 monitionem in quindecim diebus nō
 bis orauerit, beneficium priuetur, vnde
 appareat, primo sex mensium termino
 orationes omittenti hæcenus indulge-
 ri, vt beneficio non priuetur, non ta-
 men totam pœnam emittenti, cum fru-
 ctuum amissione mulsetur, sed post se-
 mestre sic pœna augetur, vt etiam ip-
 sum beneficium ipsi adimatur, qui sen-
 sus vtiq; non eliceretur, si particula
 illa (post) admitteretur. Ego verò mi-
 nimè immutanda esse reor, quæ omni-
 bus in codicibus verba leguntur, tam-
 quam sibi optimè consentanea, & co-
 herentia, quorum quidem hæc est in-
 terpretatio, vt pœna ibi imposita eos
 demum arceat, qui post semestrem à die
 beneficij obtenti negligentes fuerunt,
 non eodem tamen modo omnes, nam
 qui nunquam moniti fuerunt, fru-
 ctuum duntaxat, pro temporis rata ia-
 cturam patiuntur, qui verò post moni-
 tionem contumaces fuerunt, etiam ip-
 sius beneficij dispendium ferunt, nec
 cuiquam absurdum videtur, quòd in
 ultimam relinquat illius primi semestris
 negligentiam, nam, si ante ipsum Con-
 cilium Lateran. pœna pro hac negli-
 gentia nulla statuta erat, quid mirum
 est, si nec ipsum concilium punire vo-
 luit, quòd tam diu antiquis canonib.
 toleratum fuit, sin pœna aliqua vige-
 bat, hæc non suffulisse videtur Con-
 cilium, sed in terminis antiquis reliquis-
 se, at in omnem partem minimè inul-
 ta remanet apud D e v m hæc ne-
 gligentia; cum peccatum graue incur-
 rat. Quare optimum, atq; etiam ne-
 cessarium est, scire, quænam pœna ad-
 uersus hanc negligentiam iure com-
 muni statuta fuerit, fructus iure suorum
 beneficiorum idcirco amittant,
 Et Ioannes Calderinus, Angelus à Cla-
 uasio, & Dominicus Soto opinantur,
 ad restituendos fructus pro tempore,
 quo officij sui preces nō fudit, vnum-
 quemque clericum iure communi ob-
 ligatum esse, a eo quia, cum beneficij
 detur propter officium, ille autem of-
 ficio suo desit, tenetur causa nō sequi-
 ra, propter quã datum est, quòd accep-
 tit, restituere: quemadmodum et Lau-
 dunus ait, clericos, qui munera sua nō
 implent, sed voluptatibus indulgent,
 ad

ad restituendos fructus teneri. Verum
 contra senserunt cardinalis, Panormi-
 tanus, Io. Andr. Innocent. Butr. Præ-
 posit. Petrus Paludatus, Felin. & mul-
 ti alij, quos citat, sequiturque Silue-
 ster, a & magis iuri consonum puto,
 cum nusquam inueniatur statutum,
 & expressè hoc cautum esse, vt fructus
 propterea restituere quis debeat, nec
 verisimile est, tam insignem pœnam
 canones sub inuolucro pertransuros
 fuisse, vbi eam locum habere voluis-
 sent, b nec verum est, beneficia pro-
 pter hoc vnum plallend; & laudes di-
 uinas canendi, & statis horis preces
 fundendi officium clericis dari, cum
 multa alia præter hæc sint Clericorum
 munera, nam & elemosina, & ver-
 bi diuini ad populum expositio, &
 confessiones pœnitentium audiendi o-
 nus, & pauperum, egentiumq; homi-
 num visitatio, ad clericale officij per-
 tinent, nec Bonifacius, alij ve, qui dixe-
 runt, propter officium dari beneficia,
 ad hanc vnã officij speciem, quæ p-
 cibus diurnis per horas recitandis ver-
 fatur, se restringere voluerunt, imò nō
 minus propter alia supra enumerata
 officia beneficium datur, quocirca æ-
 quum non videretur, vt, qui plurimum
 partium sibi incumbentiũ aliqua omittit,
 cæteris expletis perinde puniatur, ac si
 omnes omisisset, ne pœna delicto ma-
 ior sit, & quamuis ille, qui non resi-
 der, priuetur beneficio, & fructibus, c
 non est tamen par ratio, nam, qui non
 residet, creditur omnibus officijs, &
 muneribus deesse; Nec tamen propte-
 rea nimium rigida videri debet, Con-
 stitutio Lateranensis, quæ ob solam ces-
 sationem precibus recitandis fructus
 adimit, quia id ex nimia cessatione pro-
 uenit, satisque ei visum fuit, per se-
 mestre eum tolerasse, & tantò minus
 rigida videtur, cum pœnam ad deli-
 ctum & cessationem iusto æquilibrio
 referat; ac moderetur, nempe fructus
 pro rata temporis tantum adimendo,
 quo cessauit, rursus non est nimia re-
 laxatio, & si primis sex mensibus nul-
 los fructus ob talem negligentiam au-
 ferat, quandoquidem (vt dictum est)
 ex probata frequentius sententia, iure
 communi nulla huiusmodi priuatio
 fructuum, nedum in sex mensibus, sed

neque post sex menses ob talem negli-
 gentiam inuenitur, quare, si hæc Con-
 cilij Lateranen. Constitutio nimiam
 relaxationem (vt ait Soto) continere vi-
 deretur, longè magis indulgentes an-
 tiqui canones censeri deberent, idcir-
 co autem cōcilium illius semestris for-
 tē non punit cessationem, vt esset spa-
 tium quoddã addiscēdo modo officij
 dicendi, quia non quiuis habet clericū
 copiam quorundie, quo veluti auriga,
 & duce dum ipse adhuc tyro, inexpect-
 tusque est ordinis, eo recitando vta-
 tur, ex quibus ea dilui opinor, quæ
 contraria adduxit Soto, Nauarrus ta-
 men dicti Lateran. Concilij mentionē
 habens, ait, post sex menses teneri cle-
 ricum, qui horas non recitat, fructi-
 bus restituendis pro rata omissionis,
 ex tempore, quo beneficium assecutus
 fuit, sed nec tamen et ante sex menses
 peccato eum vacare credit. p

40 Verum enim uerò f & quod ait idem
 Soto nusquam in vtu esse aliquã ex eis
 partibus dictæ constitutionis, nec quo
 ad fructuum, nec quo ad priuationē
 beneficij, ego non concedo, cum non
 semel aduersum clericos quæsitum vi-
 derim hoc nomine, quòd preces non
 recitarent, & quamuis inde postea nul-
 la condemnatio sequuta sit quãdoq;
 in causa fuit, quia non facillè est, hoc
 factum negatiuum probare: Ego verò
 ingenuè, & bona fide possum testari, me
 olim fructus beneficij clerico ademis-
 se certi tēporis hac ratione, quòd has
 partes precum faciendarum non sol-
 uisset, atque, si monitio præcessisset,
 etiam ad beneficij ipsius priuationem
 peruenturum, quam cessationem ex
 ipsiusmet confessione hoc actu com-
 pertam habui, quia, vt officium cor-
 ram me diceret, iussi, quòd so negauit
 adhuc didicisse, & tamen à beneficio
 obtento annus iam prolixè lapsus erat.
 Sed Pius V, ita sanxit, vt, qui horas ca-
 nonicas vno vel plurib. dieb. intermi-
 serit, oēs beneficij seu beneficiorū suo-
 rum fructus, qui illis diebus respon-
 derent, si quorundie diuiderentur, qui
 verò matutinum tantum dimidiam, q
 cæteras horas aliam dimidiam, qui ho-
 rum singulas sextã partem fructuum
 eiusdem diei amittat, declarauitque
 eadem constitutione, solam præsentia
 in

a Sil. ver. cle-
 ricus. 4. q. 23.
 Ab. Io. And.
 Butr. innoc. in
 d. c. 1. de celeb.
 miss. Philipp.
 Franc. in c. po-
 stulasti. col. 9.
 num. 33. de re-
 ser. c. si. de
 reser. in 6.

b ar. glo. fi. de
 iure patron. in
 autent. de non
 elig. 5. i.

c c. pe. de cler.
 non residen.

d Nauarr. in
 sum. c. 25. nu.
 121. & 124.

in choro percipiendis distributionib, quotidianis non sufficere, nisi, & cum alijs psallant. Item prædicta Constitutione declaravit, à peccato non excusari eos, qui primis sex mensibus officium omittunt, licet fructus non amittant, & idem Nauarr capitulo de horis canonicis vult, vt qui beneficium assecutus est, prius discat horas recitare, & officium emat, quòd possit muneri suo satisfacere quamprimùm fuerit beneficium assecutus.

41 † In foro autem pœnitentiali, vel soluere, quod omisit, vbi commodè possit, vel psalmos pœnitentiales respondere damnandus est, A & nihilominus omissionis pœnitentiam agere.

Contra verò alij sunt, quibus permittum non est, hac forma orare, nam præter id quod supra diximus, quatenus hoc liceat excommunicatis, † quilibet laici præterea idonei non existimantur, qui hac precandi solennitate vtantur, nec qui illud lætitiæ nouum pronuntiant, *Dominus vobiscum*, quamuis psalmos aliquos, & orationes, non tamen in modum officij recitare eis permittatur, vt ait Innocentius, quia ministeria Domini committi eis non debent, qui non sunt in eius fortem vocati, Hostiensis tamen ait, non esse improbandam potentum hominum conuersuetudinem, qui diurna, & nocturna officia diuina coram se in suis sacellis celebrari faciunt, sed & Vitalinus addit, ex facto seruari, vt neque inferiores laici prohibeantur, septem horarum preces more clericorum celebrare, priuatis tamen in locis, non publicè, quod iuri consentaneum esse asseruat, dummodò in cõtemptum nõ faciant, quia non minus laicis, quàm clericis Deo sacrificium laudis offerre cõgruit, quatione, & quilibet Christiani possunt sacerdotes appellari, vt eos Petrus Apostolus nominat, ratione potestatis, quam habent sacrificio laudis, & orationum Deo offerendo.

42 † Iusta autem causa esse potest, si quis cum Domino suo, cui modum in recitando præscribere non est suæ potestatis, sed eius morem non sequi non potest, preces faciendo eas voret, ac deglutiat, non est enim sibi imputandũ, modò eas rectè repetat, & quòd, † si quis mentis exarsu verbum vnũ, aut psalmum, vel hymnum omiserit, vel transtulerit, vel recitando corruerit, non erit ei opus totum officium ex integro reassumere, sed satis fuerit, illud corrigere, in quo lapsus fuit, † quemadmodum & vbi quis falsò opinatus, priorem se precum partem exoluisse, posteriorem dicit duntaxat, iusta emendatio erit, si omissionem reponat, licet præposterus ordo iuducatur, aliquam tamen euagationis huiusmodi pœnitentiam subibit, secumque errorem suum detestabitur, eoque magis dolere eum oportebit, si post aliquot dierum interuallum id erroris cognouerit, quamuis tunc repetere, & repetere id, quod defuit, non teneatur.

43 Verum, † si intra tempus erroris corrigendi ad mentem venerit, posthabitarum precum recordatio, & nihilominus statuatur, nõ suppleri, quod defuit, quoties hanc secum deliberatione firmarit, tot lætalia peccata admittere creditur; hinc, si primas preces sciens dicere neglexerit, vnũ peccatum admittet, si deinde & secundas horarum, alterum accumulabit, & quoties aliquas horas ex his, quæ descriptæ sunt, sine precibus pertransierit, aliæ saltem hora non reperuerit, toties se graui peccato implicabit: & si qui autem scripserunt, non nisi omnibus totius diei horarum precibus. omissionis crimen mortiferum contrahi, cum vnũ sit peccatum duntaxat pro omnibus simul, notandum eo casu intelligendi

a Sil. Angel. Io. ligna. ubi f. post. S. Tho. in quolibet.

b Innocen. & Host. in c. 1. de celebr. miss. 1. mol. in clem. 1. nu. 84. eo. tit.

c c. dolentes, de celebr. miss. c. 1. eo. tit.

d Palu. et Sil. vbi sup.

e Nauarr. vbi sup.

f Silue. q. 1. 2.

tur à lætali peccato, nisi ex integro totum officium, in quo sic inanis fuit, persolueret, & si quis tamen sine cõtemptu paruam aliquem errorem admiserit, recitando, puta, verbum vnũ omittendo, mutando, vel corrupendo, nõ creditur peccatum graue, neque etiam leue eum incurere, imò, nec si iusta causa aliquid grauius posthabuerit, dum tamen supplendi animi haberet.

44 † Iusta autem causa esse potest, si quis cum Domino suo, cui modum in recitando præscribere non est suæ potestatis, sed eius morem non sequi non potest, preces faciendo eas voret, ac deglutiat, non est enim sibi imputandũ, modò eas rectè repetat, & quòd, † si quis mentis exarsu verbum vnũ, aut psalmum, vel hymnum omiserit, vel transtulerit, vel recitando corruerit, non erit ei opus totum officium ex integro reassumere, sed satis fuerit, illud corrigere, in quo lapsus fuit, † quemadmodum & vbi quis falsò opinatus, priorem se precum partem exoluisse, posteriorem dicit duntaxat, iusta emendatio erit, si omissionem reponat, licet præposterus ordo iuducatur, aliquam tamen euagationis huiusmodi pœnitentiam subibit, secumque errorem suum detestabitur, eoque magis dolere eum oportebit, si post aliquot dierum interuallum id erroris cognouerit, quamuis tunc repetere, & repetere id, quod defuit, non teneatur.

45 Verum, † si intra tempus erroris corrigendi ad mentem venerit, posthabitarum precum recordatio, & nihilominus statuatur, nõ suppleri, quod defuit, quoties hanc secum deliberatione firmarit, tot lætalia peccata admittere creditur; hinc, si primas preces sciens dicere neglexerit, vnũ peccatum admittet, si deinde & secundas horarum, alterum accumulabit, & quoties aliquas horas ex his, quæ descriptæ sunt, sine precibus pertransierit, aliæ saltem hora non reperuerit, toties se graui peccato implicabit: & si qui autem scripserunt, non nisi omnibus totius diei horarum precibus. omissionis crimen mortiferum contrahi, cum vnũ sit peccatum duntaxat pro omnibus simul, notandum eo casu intelligendi

46 Item, † quia sic comparata est hominum natura omnium, vt mens nostra non possit, diutius fixa, & stabilis in eodem proposito manere, si quandoque contingat, eam ab oratione descendente vagari, & longè peregrinari, modò reuocetur, munerique diuino incepto frequentius vacare cogatur, & prima eius intentio ea fuerit, peccati immunis erit, si alio negotio causam mentis distrahendè non dederit, quapropter ab omni culpa vacare eos nõ puto, qui, vel manus abluentes, vel se induentes, aliudve quid simile facientes horarias preces, ad quas tenentur recitandas, effundunt, aut saltem eatenus mereri eos non dicam, quatenus si tota mente in hoc orandi opus incumbereant: & neque † magis eos Monachos laudare possum, qui per itinera verbis bini incedentes officium hoc persoluant, alternatim sibi respondentes, eo quia vix mentem ad orationis opus cohiberi per vias publicas incedendo posse existimo.

47 An verò, qui mente aliò intentà preces debitas fundit, eas repetere teneatur, non satis constat, namque Hostiensis, c & S. Antoninus, & Medina, & alij non esse repetitionem necessariam opinati sunt, sed Nauarro alia, &

gendi sunt, quo mera negligentia tantum nulla autem animi deliberatio ad scribi delinquenti potest. A Sed, quod dictum est, orationem studiosè, & deuotè faciendam esse, indicat, mentis quoque studium, & intentionem adhiberi oportere, † quare, si vageatur, aliòque feratur mens, inanis redditur oratio, cum Dominus illos acriter increpet, qui labijs tantum, non corde eum honorant.

gendi sunt, quo mera negligentia tantum nulla autem animi deliberatio ad scribi delinquenti potest. A Sed, quod dictum est, orationem studiosè, & deuotè faciendam esse, indicat, mentis quoque studium, & intentionem adhiberi oportere, † quare, si vageatur, aliòque feratur mens, inanis redditur oratio, cum Dominus illos acriter increpet, qui labijs tantum, non corde eum honorant.

49 Quocirca ne mentem à proposito abducatur, qui orationes fundit, in primis quodcumque aliud, quicquid est negotij ab eo extraneum, longè abdicare debet, præsertim prophanium, memor, non posse quem eodem tempore Deo seruire, & Mammonæ, secus faciens graue criminis vulnus accipiet: quod tamen, ne tam durè interpreteris, vt putes, non licere, vel libros orationi preparare, vel, quid faciendum sit, aliquem ex clericis, muneris suis monere.

50 Item, † quia sic comparata est hominum natura omnium, vt mens nostra non possit, diutius fixa, & stabilis in eodem proposito manere, si quandoque contingat, eam ab oratione descendente vagari, & longè peregrinari, modò reuocetur, munerique diuino incepto frequentius vacare cogatur, & prima eius intentio ea fuerit, peccati immunis erit, si alio negotio causam mentis distrahendè non dederit, quapropter ab omni culpa vacare eos nõ puto, qui, vel manus abluentes, vel se induentes, aliudve quid simile facientes horarias preces, ad quas tenentur recitandas, effundunt, aut saltem eatenus mereri eos non dicam, quatenus si tota mente in hoc orandi opus incumbereant: & neque † magis eos Monachos laudare possum, qui per itinera verbis bini incedentes officium hoc persoluant, alternatim sibi respondentes, eo quia vix mentem ad orationis opus cohiberi per vias publicas incedendo posse existimo.

51 An verò, qui mente aliò intentà preces debitas fundit, eas repetere teneatur, non satis constat, namque Hostiensis, c & S. Antoninus, & Medina, & alij non esse repetitionem necessariam opinati sunt, sed Nauarro alia, &

52 quidem melior (vt ego puto) sententia fuit, & eo quia non solum recitare, sed & studiosè recitare preces iubemur, & f deuotè: item, quia omnes consentiunt, non magis hunc præcepto satis facere, quàm si nullas omnino preces funderet, quam sententiam ex Gabriele, c & Paludato desumpsit; alias verò preces, ad quas non tenetur, & si quis aliud agendo porrigat, reprehendendus non videtur, neque omnino his assentior, quibus aded abhominabile videtur, si quis natura obsequio concedens, dum corpus curat, simul etiã precetur, quandoquidem omni in actione preces Deo porrigere pium, laudatumque opus iudico, vt mens optipis studijs implicita prauis cogitationibus igneam obstruat, at, si mentem ad Deum erectam in his actionibus habere illaudatum non est, (neque enim aliquem sanæ mentis hoc dicturum opinor) cur vitio deinde tribuatur, si voce quoque ipsa, vt se magis accendat, id proferre velit, quod mente cogitat, quamquam verò Diogenes Ciniem minimè proben, vt credam, omnia natura officia vbique locorum exerceri posse, illud tamen assermare non dubitabo, huiusmodi aclus apud cœlestes non haberi obsecros, nec tales esse, qui orationes piæ dehonellare possint, non magis, quàm si quis deambulando, vel incedendo precetur, vel decumbendo, modò suis horis, & temporibus debitas preces in locis honestis nihil aliud agens persoluat.

53 Horas † autem statas in psallendo seruare vtique præceptum est in Cathedralibus, alijsque Ecclesijs collegiatis, & quod præceptum non seruantes morti obnoxium peccatum contra here creduntur, quod scilicet de his collegiatis dictum intelligas, quarum ea est institutio, vel consuetudo, vt in eis horarum preces in choro fiat, multæ enim sunt, quæ hoc onus nullum habent, vel modicum, puta, vt diebus festis duntaxat, vespèras in choro Ecclesiarum conuenientes recitent, vel cantant, † sed dubitatur, vtrum collegiatae ecclesie præfectus peccet, si officiorum quidem celebrationi ipse interfuit, sed nõ tamen cum alijs vnà ipse in choro

54 quidem melior (vt ego puto) sententia fuit, & eo quia non solum recitare, sed & studiosè recitare preces iubemur, & f deuotè: item, quia omnes consentiunt, non magis hunc præcepto satis facere, quàm si nullas omnino preces funderet, quam sententiam ex Gabriele, c & Paludato desumpsit; alias verò preces, ad quas non tenetur, & si quis aliud agendo porrigat, reprehendendus non videtur, neque omnino his assentior, quibus aded abhominabile videtur, si quis natura obsequio concedens, dum corpus curat, simul etiã precetur, quandoquidem omni in actione preces Deo porrigere pium, laudatumque opus iudico, vt mens optipis studijs implicita prauis cogitationibus igneam obstruat, at, si mentem ad Deum erectam in his actionibus habere illaudatum non est, (neque enim aliquem sanæ mentis hoc dicturum opinor) cur vitio deinde tribuatur, si voce quoque ipsa, vt se magis accendat, id proferre velit, quod mente cogitat, quamquam verò Diogenes Ciniem minimè proben, vt credam, omnia natura officia vbique locorum exerceri posse, illud tamen assermare non dubitabo, huiusmodi aclus apud cœlestes non haberi obsecros, nec tales esse, qui orationes piæ dehonellare possint, non magis, quàm si quis deambulando, vel incedendo precetur, vel decumbendo, modò suis horis, & temporibus debitas preces in locis honestis nihil aliud agens persoluat.

55 Horas † autem statas in psallendo seruare vtique præceptum est in Cathedralibus, alijsque Ecclesijs collegiatis, & quod præceptum non seruantes morti obnoxium peccatum contra here creduntur, quod scilicet de his collegiatis dictum intelligas, quarum ea est institutio, vel consuetudo, vt in eis horarum preces in choro fiat, multæ enim sunt, quæ hoc onus nullum habent, vel modicum, puta, vt diebus festis duntaxat, vespèras in choro Ecclesiarum conuenientes recitent, vel cantant, † sed dubitatur, vtrum collegiatae ecclesie præfectus peccet, si officiorum quidem celebrationi ipse interfuit, sed nõ tamen cum alijs vnà ipse in choro

quidem melior (vt ego puto) sententia fuit, & eo quia non solum recitare, sed & studiosè recitare preces iubemur, & f deuotè: item, quia omnes consentiunt, non magis hunc præcepto satis facere, quàm si nullas omnino preces funderet, quam sententiam ex Gabriele, c & Paludato desumpsit; alias verò preces, ad quas non tenetur, & si quis aliud agendo porrigat, reprehendendus non videtur, neque omnino his assentior, quibus aded abhominabile videtur, si quis natura obsequio concedens, dum corpus curat, simul etiã precetur, quandoquidem omni in actione preces Deo porrigere pium, laudatumque opus iudico, vt mens optipis studijs implicita prauis cogitationibus igneam obstruat, at, si mentem ad Deum erectam in his actionibus habere illaudatum non est, (neque enim aliquem sanæ mentis hoc dicturum opinor) cur vitio deinde tribuatur, si voce quoque ipsa, vt se magis accendat, id proferre velit, quod mente cogitat, quamquam verò Diogenes Ciniem minimè proben, vt credam, omnia natura officia vbique locorum exerceri posse, illud tamen assermare non dubitabo, huiusmodi aclus apud cœlestes non haberi obsecros, nec tales esse, qui orationes piæ dehonellare possint, non magis, quàm si quis deambulando, vel incedendo precetur, vel decumbendo, modò suis horis, & temporibus debitas preces in locis honestis nihil aliud agens persoluat.

56 Horas † autem statas in psallendo seruare vtique præceptum est in Cathedralibus, alijsque Ecclesijs collegiatis, & quod præceptum non seruantes morti obnoxium peccatum contra here creduntur, quod scilicet de his collegiatis dictum intelligas, quarum ea est institutio, vel consuetudo, vt in eis horarum preces in choro fiat, multæ enim sunt, quæ hoc onus nullum habent, vel modicum, puta, vt diebus festis duntaxat, vespèras in choro Ecclesiarum conuenientes recitent, vel cantant, † sed dubitatur, vtrum collegiatae ecclesie præfectus peccet, si officiorum quidem celebrationi ipse interfuit, sed nõ tamen cum alijs vnà ipse in choro

57 quidem melior (vt ego puto) sententia fuit, & eo quia non solum recitare, sed & studiosè recitare preces iubemur, & f deuotè: item, quia omnes consentiunt, non magis hunc præcepto satis facere, quàm si nullas omnino preces funderet, quam sententiam ex Gabriele, c & Paludato desumpsit; alias verò preces, ad quas non tenetur, & si quis aliud agendo porrigat, reprehendendus non videtur, neque omnino his assentior, quibus aded abhominabile videtur, si quis natura obsequio concedens, dum corpus curat, simul etiã precetur, quandoquidem omni in actione preces Deo porrigere pium, laudatumque opus iudico, vt mens optipis studijs implicita prauis cogitationibus igneam obstruat, at, si mentem ad Deum erectam in his actionibus habere illaudatum non est, (neque enim aliquem sanæ mentis hoc dicturum opinor) cur vitio deinde tribuatur, si voce quoque ipsa, vt se magis accendat, id proferre velit, quod mente cogitat, quamquam verò Diogenes Ciniem minimè proben, vt credam, omnia natura officia vbique locorum exerceri posse, illud tamen assermare non dubitabo, huiusmodi aclus apud cœlestes non haberi obsecros, nec tales esse, qui orationes piæ dehonellare possint, non magis, quàm si quis deambulando, vel incedendo precetur, vel decumbendo, modò suis horis, & temporibus debitas preces in locis honestis nihil aliud agens persoluat.

58 quidem melior (vt ego puto) sententia fuit, & eo quia non solum recitare, sed & studiosè recitare preces iubemur, & f deuotè: item, quia omnes consentiunt, non magis hunc præcepto satis facere, quàm si nullas omnino preces funderet, quam sententiam ex Gabriele, c & Paludato desumpsit; alias verò preces, ad quas non tenetur, & si quis aliud agendo porrigat, reprehendendus non videtur, neque omnino his assentior, quibus aded abhominabile videtur, si quis natura obsequio concedens, dum corpus curat, simul etiã precetur, quandoquidem omni in actione preces Deo porrigere pium, laudatumque opus iudico, vt mens optipis studijs implicita prauis cogitationibus igneam obstruat, at, si mentem ad Deum erectam in his actionibus habere illaudatum non est, (neque enim aliquem sanæ mentis hoc dicturum opinor) cur vitio deinde tribuatur, si voce quoque ipsa, vt se magis accendat, id proferre velit, quod mente cogitat, quamquam verò Diogenes Ciniem minimè proben, vt credam, omnia natura officia vbique locorum exerceri posse, illud tamen assermare non dubitabo, huiusmodi aclus apud cœlestes non haberi obsecros, nec tales esse, qui orationes piæ dehonellare possint, non magis, quàm si quis deambulando, vel incedendo precetur, vel decumbendo, modò suis horis, & temporibus debitas preces in locis honestis nihil aliud agens persoluat.

59 quidem melior (vt ego puto) sententia fuit, & eo quia non solum recitare, sed & studiosè recitare preces iubemur, & f deuotè: item, quia omnes consentiunt, non magis hunc præcepto satis facere, quàm si nullas omnino preces funderet, quam sententiam ex Gabriele, c & Paludato desumpsit; alias verò preces, ad quas non tenetur, & si quis aliud agendo porrigat, reprehendendus non videtur, neque omnino his assentior, quibus aded abhominabile videtur, si quis natura obsequio concedens, dum corpus curat, simul etiã precetur, quandoquidem omni in actione preces Deo porrigere pium, laudatumque opus iudico, vt mens optipis studijs implicita prauis cogitationibus igneam obstruat, at, si mentem ad Deum erectam in his actionibus habere illaudatum non est, (neque enim aliquem sanæ mentis hoc dicturum opinor) cur vitio deinde tribuatur, si voce quoque ipsa, vt se magis accendat, id proferre velit, quod mente cogitat, quamquam verò Diogenes Ciniem minimè proben, vt credam, omnia natura officia vbique locorum exerceri posse, illud tamen assermare non dubitabo, huiusmodi aclus apud cœlestes non haberi obsecros, nec tales esse, qui orationes piæ dehonellare possint, non magis, quàm si quis deambulando, vel incedendo precetur, vel decumbendo, modò suis horis, & temporibus debitas preces in locis honestis nihil aliud agens persoluat.

60 quidem melior (vt ego puto) sententia fuit, & eo quia non solum recitare, sed & studiosè recitare preces iubemur, & f deuotè: item, quia omnes consentiunt, non magis hunc præcepto satis facere, quàm si nullas omnino preces funderet, quam sententiam ex Gabriele, c & Paludato desumpsit; alias verò preces, ad quas non tenetur, & si quis aliud agendo porrigat, reprehendendus non videtur, neque omnino his assentior, quibus aded abhominabile videtur, si quis natura obsequio concedens, dum corpus curat, simul etiã precetur, quandoquidem omni in actione preces Deo porrigere pium, laudatumque opus iudico, vt mens optipis studijs implicita prauis cogitationibus igneam obstruat, at, si mentem ad Deum erectam in his actionibus habere illaudatum non est, (neque enim aliquem sanæ mentis hoc dicturum opinor) cur vitio deinde tribuatur, si voce quoque ipsa, vt se magis accendat, id proferre velit, quod mente cogitat, quamquam verò Diogenes Ciniem minimè proben, vt credam, omnia natura officia vbique locorum exerceri posse, illud tamen assermare non dubitabo, huiusmodi aclus apud cœlestes non haberi obsecros, nec tales esse, qui orationes piæ dehonellare possint, non magis, quàm si quis deambulando, vel incedendo precetur, vel decumbendo, modò suis horis, & temporibus debitas preces in locis honestis nihil aliud agens persoluat.

61 quidem melior (vt ego puto) sententia fuit, & eo quia non solum recitare, sed & studiosè recitare preces iubemur, & f deuotè: item, quia omnes consentiunt, non magis hunc præcepto satis facere, quàm si nullas omnino preces funderet, quam sententiam ex Gabriele, c & Paludato desumpsit; alias verò preces, ad quas non tenetur, & si quis aliud agendo porrigat, reprehendendus non videtur, neque omnino his assentior, quibus aded abhominabile videtur, si quis natura obsequio concedens, dum corpus curat, simul etiã precetur, quandoquidem omni in actione preces Deo porrigere pium, laudatumque opus iudico, vt mens optipis studijs implicita prauis cogitationibus igneam obstruat, at, si mentem ad Deum erectam in his actionibus habere illaudatum non est, (neque enim aliquem sanæ mentis hoc dicturum opinor) cur vitio deinde tribuatur, si voce quoque ipsa, vt se magis accendat, id proferre velit, quod mente cogitat, quamquam verò Diogenes Ciniem minimè proben, vt credam, omnia natura officia vbique locorum exerceri posse, illud tamen assermare non dubitabo, huiusmodi aclus apud cœlestes non haberi obsecros, nec tales esse, qui orationes piæ dehonellare possint, non magis, quàm si quis deambulando, vel incedendo precetur, vel decumbendo, modò suis horis, & temporibus debitas preces in locis honestis nihil aliud agens persoluat.

62 quidem melior (vt ego puto) sententia fuit, & eo quia non solum recitare, sed & studiosè recitare preces iubemur, & f deuotè: item, quia omnes consentiunt, non magis hunc præcepto satis facere, quàm si nullas omnino preces funderet, quam sententiam ex Gabriele, c & Paludato desumpsit; alias verò preces, ad quas non tenetur, & si quis aliud agendo porrigat, reprehendendus non videtur, neque omnino his assentior, quibus aded abhominabile videtur, si quis natura obsequio concedens, dum corpus curat, simul etiã precetur, quandoquidem omni in actione preces Deo porrigere pium, laudatumque opus iudico, vt mens optipis studijs implicita prauis cogitationibus igneam obstruat, at, si mentem ad Deum erectam in his actionibus habere illaudatum non est, (neque enim aliquem sanæ mentis hoc dicturum opinor) cur vitio deinde tribuatur, si voce quoque ipsa, vt se magis accendat, id proferre velit, quod mente cogitat, quamquam verò Diogenes Ciniem minimè proben, vt credam, omnia natura officia vbique locorum exerceri posse, illud tamen assermare non dubitabo, huiusmodi aclus apud cœlestes non haberi obsecros, nec tales esse, qui orationes piæ dehonellare possint, non magis, quàm si quis deambulando, vel incedendo precetur, vel decumbendo, modò suis horis, & temporibus debitas preces in locis honestis nihil aliud agens persoluat.

a Io. lign. q. 7. part. 1. huius tract.

b Sil. Angel. solo & alij.

c Host. in ca. dolentes. de celebr. miss.

d Antonin. in 3. par. 13. ca. 4.

e Nauarr. de hor. canon. ca. 20. nu. 31.

f d. c. dolentes.

g Palu. 4. di. 15. q. 5. art. 1. Gabr. in cano. miss. lect. 62.

h d. clem. 1. de celebr. missur.

i Sil. et Ang. & alij.

ro canat, verū aliquantisp̄ semotus so-
 lum canentes audiat, & non dubito eū
 peccare, si nullus partes ipsius in cho-
 ro agat, quōd, si aliquem magis chori
 peritū præter alios ordinarios sibi suf-
 ficiat, qui vices suas agat, dum ipse nō
 ita doctus in cauendo est, in peccato
 esse eum non credam, nisi aliquam ani-
 mi elationem commixtam habeat. A
 ¶ Sed priuatis in orationibus, quas ex-
 tra ecclesiam, & choram, si quis facere
 tenetur, & si distinctionē eandem præ-
 eum septem facere debeat, non tamen
 & septem temporis intersticia seruare
 tenetur, neque ita subtiliter temporis
 puncta obseruare, hinc in vsu est, vt
 duabus, vel tribus, non autem septem
 vicibus repetitis totum hoc nocturnū
 diurnumq; pensum exoluatur, prout
 vnicuiq; manus ad commodum ipsius
 vertitur, alij enim omnes matutinas ꝑ
 eos, eum prima, tertia, sexta, & nona si
 nul coniunctim manē absoluunt, ves-
 perasq; & completorium in pomeri-
 dianam horam seruant, alij matutinū
 officium, antequam cubitum se reci-
 piant, persoluunt, summo autem ma-
 ne, vbi ē lecto surrexerint, quatuor ho-
 rarum preces faciunt, vergente autem
 ad occasum sole, vespertinas, & com-
 pletorias orationes faciunt, at, si quan-
 do, aut quo pacto licet, has horas arbi-
 trio suo mutare, ꝑ magis commendat-
 ur is, qui ꝑæcoces, seu crudos, quā
 qui nuntium molles, & caducos, seu
 marcidios iam fructus dat, vbi suo in
 tempore, & iūa in maturitate eos dare
 non possit, ꝑ quare vituperandus non
 est, qui matutinum officium vespere
 antecedente quasi, præueniendo, reci-
 ret, quōd possit alijs negocijs vacare, nō
 tamen vt mollius somnium dormiat,
 vt omnes affirmant. Nauarrus autem
 capite tertio, de horis Canonicis, Con-
 sultus esse ait, tam animæ salutē, q̄ stu-
 diorum comodis matutinam oratio-
 nem prima parte noctis recitare, lau-
 des autem, & primam mane, vbi ē le-
 cto surrexeris, postea tertiā, & sextam
 prop̄ missam, & à prandio Nonam, et
 post meridiē vespas. In fine autē stu-
 dij pomeridiani completorium, vnde
 vides concedi, vt laudes non simul cū
 matutino recitentur, quamuis aliud
 seruet communis omnium vsus.

Alb. Ferrar. in hoc tra. nu. 55.
b ca. in die resurrectionis, de consue. dist. 5. c. fin. dist. 12. Io. Lig. q. par. i. sil. ver. hora q. 2. Alb. Ferr. hoc tra. nu. 63.
c in clam. i. de celeb. miss. Sil. q. 12.
d cle. si. eo. tit. Alber. Ferrar. nu. 64.
e Sil. q. 1. nu. 5 doc. in d. cle. i. de cele. missa. Nic. Posno. in hoc tra. q. 13 par. i. Ia. Lign. eo. tra. q. 2. Alb. Ferrar. nu. 35.

17
 18
 19

60 Nec magis credas, licet alicui officij
 dicendi preces, aut psalmos altam ve-
 partem arbitrio suo mutare, & vtrum
 pro altero dicere sine causa, nam mot-
 rem hos sibi eternam procurare, ait
 61 Angelus à Clauasio, ꝑ Clerici enim se-
 culares iuxta ritum Romanæ ecclesie
 celebrare tenentur, vel Metropolitanæ,
 vbi Metropolitana proprium officium
 habeat ab ecclesia Ap. approbatum, a
 62 sed Card. Florentinus, & Siluester, c-
 nunquam officij mutationem pecca-
 tum letale esse opinantur, & vix venia
 le esse concedunt, nisi maioris laboris
 vitandi causa id fiat, breuiusq; more
 deliderio, tūc enim grane quidem pec-
 catum esse concedunt, non tamen, quā
 mortem eternam asserre possit, at si,
 vel per imprudentiam, vel quia elec-
 tum, quod recitauit, memoria teneret,
 alterum pro altero dixerit, puta, offi-
 cium feriale pro officio de sanctis, nul-
 lum aut certe minimum peccatum ad-
 mittere creditur, ꝑ qui autem alijs fam-
 63 mulantur in obeundo ꝑ eam officio
 clerici puta, si cum episcopis, vel Car-
 dinalibus dominis suis vnā preceatur,
 excusandi sunt, si proprie ecclesie ritum
 omisso domini sui se ritum accommo-
 dent. d.
 63 Quōd, si quis duabus in ecclesijs ꝑꝑ
 bendas, vel beneficia possideat diuer-
 sos precum ritus habentibus, eius ec-
 clesie ritus sequetur, in qua tedere ten-
 notur, si neutra; vt residet, necessita-
 tem imponat, dignioris ecclesie ordi-
 nem, ritūq; sequetur, tamen ꝑ pinguius
 esset, quam in altera ecclesia beneficiū
 possidet, verū pari existente vtriusq;
 64 ecclesie dignitate, alterutrum, quem
 elegerit, morem arbitrio suo tenebit,
 nisi altera in ecclesia ipse ad sit, tunc n-
 on potest non illi tēte conformare, in
 qua ipse adest, & duplicare ꝑ autem
 ratione plurium beneficiorum preces
 vtiq; non tenentur, sed satisfacisse vi-
 debitur, si vnas singulis diebus preces
 statim horis, & modis effuderit, vt ait
 D. Thomas in quolibeto primo ar. 13
 & Ioannes de Lignano in nōna qua-
 stione, partis primæ huius tractatus,
 consuetudine potius, quā ratione in-
 maxi, & Nauarrus de Horis Canonicis
 capite vigesimo secundo, quæst. quin-
 quagesimæ secundæ.

Monach-

65 Monachus autem seculari ecclesie ꝑꝑ
 factus perpetuo ecclesie illius ordinē
 in precibus tenebit, ad tempus verō
 translatus monasticum ritum nō de-
 66 feret, a nisi quōd monachus ex prædi-
 catorum familia, ad quamcunq; eccle-
 siam trāserit, etiam ad tempus licet
 ex proprijs eorum constitutionib. offi-
 cium illius, ad quam transferunt, eccle-
 sia, recitare, vt ait Siluester.
 66 Locus autem orationi destinatus est ec-
 clesia Deo ritē dicata, in qua tenentur
 omnes, qui ex eius gremio sunt, oratio-
 nes predictas horis statim simul facere,
 vbi talis ecclesie illius sit lex, vt quoti-
 die à clericis ipsius officia suis horis ce-
 lebrentur, quōd si nulla ibi sit huius-
 modi constitutio, vel consuetudo, vt
 in choro, nisi fortē certis quibusdam
 diebus in conuentu preces fiant, non
 67 erit crimini obnoxius, ꝑ si quis extra il-
 los præfinitos dies extra ecclesiam ora-
 nerit, quāuis aliqui beneficij sui can-
 sa illi ecclesie adscriptus, additusque
 sit, nec aliter intelligendā esse opinor
 Martini Pontificis Maximi constitutio-
 nem, & quæ ad eius interpretatio-
 nem manarunt doctorum scripta, quā-
 68 uis ꝑ magis pium, muneriq; suo cōsen-
 taneum fore opinor, si in ecclesia vnus
 quisque sacerdos etiam priuatas ora-
 tiones fuderit. ꝑ Nec velim, quōd præ-
 dicta constitutio iubet, deponi eum cle-
 ricum, qui ad orandum in ecclesia nō
 conuenerit, simpliciter, & indistinctē
 exaudias, namq; id Siluester ita demū
 procedere interpretatur, si vel huic vi-
 tio assuetus sit, vel eo discedete nullus
 deinde remaneat, q̄ ecclesie officia de-
 bita psoluat, at, qui in ecclesia oratio-
 nes suas non fundit, saltem in cubicu-
 lo suo, alio loco secreto, vt à Domi-
 72 no edocemur, non in plateis, aut com-
 pitis, vbi plures variæq; sunt, ad distra-
 hendam turbandamq; mētem causę,
 hoc faciat, quare tutius est, eo in loco
 orare, vbi metui non possit, vt occasio
 sit, quōd quid irrumpat, vel influat ex-
 trinsecus in animas, quo precationis
 70 Quærit etiam soler, ꝑan quæ beatissime
 VIRGINIS DEI genetricis honori
 instituta ab Ecclesia sunt preces, in
 quotidiano exercitio clericorum om-
 nium, esse iubentur, ita, vt eas omi-

71 tentes piaculum admittant, & videtur
 sic conclusum, ex communi consuetu-
 dine, hoc quoque officium clericis in-
 iunctum esse, quamuis nullo iure cau-
 tum sit. b Verū cōposito recenti bre-
 uiario nullum onus officij huius reci-
 tandi relinquitur, dicentibus certi ꝑe-
 nitentię dies relaxantur. ꝑ Officium
 autem, quod defunctorum saluti ab
 ecclesia adinuentum est, eatenus colle-
 giatarum ecclesiarū clericos obligat,
 quatenus earum est consuetudo ad
 hoc introducta, clericis autem omnes
 vtiq; ad huiusmodi anniuersarias ꝑe-
 ces tenentur ea die, quæ post solennita-
 tem omnium sanctorum quotannis,
 vt hoc celebretur, instituta est.
 Item omnes clerici sacri, qui ex decimis
 aluntur, cum ad hunc finem illæ elec-
 mosinæ fiant, quapropter traditū est,
 religiosos homines teneri hoc officij
 iuxta sua statuta exoluere, sub pœna
 peccati mortalis,
 73 Seculares autem clerici, qui nullum Ec-
 clesiasticum officium habent (inquit
 Soto) etiam ex sacris ordinibus an ad
 hoc teneantur, non est ita constans,
 quandoquidem nullum beneficium,
 nullasque decimas possident, verū
 & hos teneri opinor, cum enim cleri-
 cali militiæ nomen dederint, non de-
 bent vlla huius militiæ munera subter
 fugere, ecclesie enim institutio certis
 diebus, nempe secunda feria cuiusque
 hebdomada primæ cuiuslibet mēsis,
 qua nullum festi officium præceprum
 sit, ꝑ defunctis officium celebrari sta-
 tuit, quam legem omnib. clericis, quos
 officij recitandi obligatio tenet, dictam
 esse interpretandum est, quare nec sine
 graui culpa non seruare eam quis con-
 temnere potest; vt idem Soto censuit,
 ꝑ Litanias autem nullq; in præcepto ef-
 se, nec, si omittatur, ad peccatum mor-
 tale obligare ait Siluester, quamuis ex
 consuetudine, à monachis in conuen-
 tibus prædicatorum dici soleant, idq;
 & Soto probat loco iam citato.
 Sed, quia, vbi hę preces in choro, vel etiā
 extra chorum intra plures celebrantur,
 mos est, vt alij responsoria recitent, a-
 lijs tacentibus, vel antiphonas, dubita-
 re aliquis fortasse poterit, ꝑ an cæteri,
 quibus nullum huiusmodi munus in-
 iunctum est, peccatum faciant, nisi &
 ipsi

a Siluest. ubi sup. glo. in cle. si. de celebrat. missa. Alber. Ferrar. in hoc tra. num. 62. Ioan. Lign. par. pri. q. 5. huius tra. no. in ca. Clerici officij in si. de vita. & honest. cler. Archidiacon. in c. vi. i. 8. q. 1.
b Ioan. Lign. q. vlti. huius tra. Ab. in c. 1. de celebrat. missa. Cardin. Imol. & Lan- dum. in d. cle. i. Ange. & Sil- uest. ver. hora. q. 5. Soto in d. q. 5. art. 4.

73

ipſi eadem antiphonas, vel responſoria ſecum recitent, quando chori ordo has partes clara voce ea recitandi, alteri demandavit, & rectè decifum fuit, non eſſe hæſitandum, quin ſcrupulo careant, quia alij vices totius chori agunt, alioqui, neque alternatim officium celebrari poſſet: nam & cordis affectus, & præſentia, quæ ratas habet aliorum præcationes, & mutus omnium ex choro conſenſus facit, vt ſingulis, nedum omnibus

74

a Jo. Lignan. in 5. q. par. 1. huius tract. et question. 6.

b gl. in cle. 1. i ver. ſeiſſum de reliq. & vover. ſanct. Fel. in ca. i. nu. 21. de conſt. & c. cum quidam, de iureiur.

75

76

77

74 ¶ Illa tamen, quæ in huiusmodi reſponſorijs, & Antiphonis recitandis ſeruetur conſuetudo, non humanum, ſed diuinum inuentum eſſe creditur ab Angelo cœleſti ſub velo monachi in choro apparente, monachiſque ſe immiſcente caſſinenſibus, eoque modo canente inſinuatum, vt apud Caſſianum, & Gerſonem legere licet, ¶ quapropter nullo pacto eſt in publicis, vel priuatis officijs poſthabenda.

76 Quiaſi verò interdum exiſtunt nonnulli clerici ad eò ſibi ipſis placentes, vt in celebratione ipſa officiorum ſibi applaudant, & magnum ſe fructum in gratia hominum aſſequi putant, ſi ſuus cantus populo placeat, eorumque aures demulceat, hos non ignorare exopto, non leue crimen eos admittete, vbi inanis gloriæ ambitione id fiat, ac multò etiam certius, ſi vt mulieribus gratiores ſint, vt Angelus, Silueſter, Nauarrus poſt antiquiores meminerunt.

77 Poſtremo ſciendum eſt, poſt præcum omnium recitationem ſingulos debe-

re prius, quàm è choro abſcedant, Orationem Dominicam, & ſalutationem Angelicam ſecum tacitè dicere, vt his præcibus ſuum officium claudant.

His addam, quò clerici libentius huic muneri dent operam, eos quoq; ſuo merito non carere, qui ad hoc tenentur, quamuis alioqui creditorib. ſuis ſatisfacientes obligatione tantùm, quæ tenebantur, ſe exoluant, nihil autem

78 lucri recentis querant, ¶ quapropter, ſi in gratia is fuerit Deo, & charitatiſque ſtudio has orationes, quibus adſtrictus erat, exoluerit, hinc cœleſtis gloriæ augmentum, & pœnæ immi-nutionem aſſequetur, non minus, ſi quicumque alius, cui nulla huiusmodi præcum obligatio eſſet, imò, ¶ & non defuerunt, qui pinguis meritù eſſe his credant, à quibus hæc obligatio ſuſcepta eſt, quàm cæteris nullo iure ad præcandum adſtrictis, a quem

admodum & generaliter traditum eſt, quodcumque meritorem opus, in eo magis laudatum eſſe, qui ſe ad tale opus faciendum deuouit, vel ſe id faciendum profeſſus fuit, quàm in alio, qui nulla prius faciendi eius ſuſcepta obligatione idem opus agit, eo quia is, qui vouet, poteſtatem ipſam, quod plus eſt, nedum opus Deo elargitur, & ſubijcit, eum non modò id agere, ſed etiam non poſſe id non agere ſtatuerit, ac promiſſione ſe ſe adſtrinxerit, ita vt voluntas eius ad honum eiſcemodi firmata ſit, quam virtutem perfectam eſſe aiunt ſer Philoſophi, & (quod omnium denique maximum eſt) ¶ Deo aliquod vouere; opus latræ eſt, quæ virtus inter alias morales præcipua, ſplendidaq; elucet, hinc & Alphonſus à Caſtro in libro contra hæreſes affirmat, hæreſim eſſe, opinari, non magis mererem, qui aliquod bonum ex voto ſuſcepto facit, quàm, qui ſpontè

81 nulla priuata ſuſcepta obligatione id præſtat.

De

DE SACRAMENTO Ordinis. Tit. VIII.

EPITOME.

Hic edifies nõ dubitadum eſſe, quin ordo ſit ſacramentum, & diffinitionem ordinis, eiſque declarationem, & nõ maiores ſolum, ſed etiam minores ordines ſacramentum eſſe, & an omnes ſimul, an & ſinguli ſacramentum ſint, dehinc quæ ſit ordinum eccleſiaſticorum, & quòtuplex poteſtas, & in quibus vtraque poteſtas verſetur.

SVMMA RERVM.

- 1 Sacramenta omnia pendent ab ordinis ſacramento.
- 2 Ordo eſt propriè vnũ ex ſeptem ſacramentis eccleſiæ.
- 3 Diaconi etiam in ſacris ordinibus ceuſentur.
- 4 Subdiaconus refertur ad maiores ordines.
- 5 Sacerdotium & ſacrificium omni tempore coniuncta fuerunt.
- 6 In ſacramento ordinis character imprimitur, ſicut in baptiſmo.
- 7 Sacerdotium non eſt temporarium, ſed perpetuum.
- 8 Omnes Chriſtiani nõ ſunt ſacerdotes, neque æquales.
- 9 Episcopatus eſt præcipuus inter ordines eccleſiaſticos.
- 10 Ordines eccleſiaſtici cur ſic appellentur.
- 11 Ordo quid ſit.
- 12 Ordinatio & ordo non differunt.
- 13 Ordinis ſacramenti diffinitio multiplex.
- 14 Ordo cur dicatur poteſtas non potentia.
- 15 Tradi cur dicatur poteſtas.
- 16 Ordines etiam minores ſunt ſacramentum.
- 17 Ordines omnes ſimul an efficiant vnũ ſacramentum, vel plura.
- 18 Sacramentum ordinis quibus verbis cõſiſtat.
- 19 Ordinis duplex poteſtas.
- 20 Poteſtas ordinis in quo conſiſtat.
- 21 Poteſtas iuriſdictionis in quibus conſiſtat.
- 22 Poteſtas pertinens ad miniſtrationẽ Euchariſtiæ eſt præcipua.
- 23 Character qui per ordinem imprimitur quid ſit.

QVIA verò ſacrameta omnia ab ordinis ſacramento ita pendent, vt ſine illo partim confici, & adminiſtrari nullo modo queant, partim ſolenni ceremonia, & religioſo quodam ritu, & cultu catere videantur, merito, & nos hoc loco de hoc ordinis ſacramento in vniuerſum agemus, quãuis alio loco de ordinibus clericorum ſingulis egerimus: Et in primis conſtituendum eſt, in eccleſia habitum omnique tempore creditum ſemper fuiſſe, ordinem eſſe verè, & propriè vnũ; ex ſeptem ſanctæ Eccleſiæ ſacramentis, vnde & ſeſſionis vigintiæ tertie capite tertio Concilij Tridentini, ſic diffinitum eſt, quòd, cum ſcripturæ teſtimonio, Apoſtolica traditione, & patrum vnanimi conſenſu, perſpicuum ſit, per ſacram ordinationem, quæ verbis, & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri, dubitare nemo debet, ordinem eſſe verè, & propriè vnũ ex ſeptem ſanctæ Eccleſiæ ſacramentis, cù Apoſtolus dicat, Admonete, vt reſuſcitate gratiam Dei, quæ eſt in te per impositionem manuum mearum, non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis. Item ſecundo capite eadem ſacroſancta Synodus edifierit, q, cum diuina res ſit, ſancti ſacerdotij miniſterium, conſentaneum fuit, quò dignius & maiori cum veneratiõẽ exerceri poſſet, vt in eccleſiæ ordinatiſſima diſpoſitione plures, & diuerſi eſſent miniſtrorum ordines, qui ſacerdotio ex officio deſeruirent, ita diſtributi, vt quã iam clericali tonſura inſigniti eſſent, per minores ad maiores aſcenderent, ¶ quia nõ de ſacerdotibus ſolum, ſed & de Diaconis ſacræ literæ apertam mentionẽ faciunt, & quæ maximè in illorum ordinatione attendenda ſunt, grauiſſimis verbis docent, & ab ipſo eccleſiæ initio ſequentium ordinum nomina, atque vniuerſenſque ipſorum propria miniſteria, ſubdiaconi ſcilicet Acolyti, exorciftæ, Lectoris, & oſtiarij in vſu fuiſſe, cognofcuntur, quamuis non pari gradu, pnam ſubdiaconatus ad maiores ordines à patribus, & ſaceris concilij refertur, in quibus, & de alijs inferioribus frequentiſſimè legitur.

5 † Sacerdotium porro, & sacrificium, ita Dei ordinatione coniuncta sunt (quod cap. i. eiusdem Sessionis explicatur) ut utrunq; in omni lege extiterit, ideorq; cum in nouo testamento Sanctum Euchariſticiſſimum ſacramentum uisibile ex Dñi institutione Catho. ecclesia acceperit, fateri etiam oportet, in ea nouum esse uisibile, & externum sacerdotium, in quod uetus translatum est, hocque ab eodem Domino Salvatore N. institutum esse, atque a Apostolis, eorumque ſucceſſoribus in ſacerdotio potestate traditam conſecrandi, offerendi, & ministrandi corpus, & sanguinem eius, nec non & peccata diſmittendi, & retinendi ſacre literæ ostendunt, & catholica ecclesie traditio ſemper docuit. Insuper eadem Synodus c. 4. eiusdem Sessionis adiecit. † Quoniam in ſacramento ordinis, ſicut & in baptiſmo, & confirmatione character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri poteſt, † merito S. Synodus damnat eorum ſententiam, qui aſſerunt, noui teſtamenti ſacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere, & ſemel ritè ordinatos iterum laicos effici poſſe, ſi uerbi Dei miniſterium non exerceant. † Quòd, ſi quis omnes pmiſſe chriſtianos noui teſtamenti ſacerdotes eſſe, aut omnes pari inter ſe potestate ſpirituali prædictos aſſeruerit, nihil aliud facere, uidetur, quam eccleſiaſtica hierarchiam, quæ eſt, ut caſtrorum acies ordinata, confundere, perinde ac ſi contra beati Pauli doctrinam oēs Apoſtoli, omnes Prophetæ, oēs Euangelistæ, oēs Paſtores, omnes ſint Doctores, prinde eadem Sacroſ. Synodus declarauit, † præter cæteros eccleſiaſticos gradus, episcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & poſitos, ſicut idè Apoſtolus ait, à Spiritu ſancto regere eccleſiam Dei, eoſque præbyteris ſuperiores eſſe, ac ſacramentum cõſi. mationis cõferre, miniſtros eccleſie ordinare, atq; alia pleraq; per agere ipſos poſſe; quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent; hæcque omnia & ſingula, quæ mox recenſimus à Sacroſ. Synodo ordinata, proprijs præterea canonibus, & anathematibus ſanxit.

10 Idecirco autem hæ clericorum claſſes hoc ordinum uocabulo cenſentur, ut etiam Catechiſmus ait, ut dignitas, & excellentia miniſtrorum Dei hac uoce indi careretur, namq; ſordo ex ppria ipſius uis, & ſignificatione eſt diſpoſitio ſuperiorum, & inferiorum rerum, quæ inter ſe ita aptæ ſunt, ut una ad altera referatur, quare, cum in hoc miniſterio multi ſint gradus, & uariæ ſubſtiones, omniaq; certa rone diſtributa ſint, & collocata, iectè, & cõmodè ordinis nomen ei impoſitum uidetur, † neq; iter ordinationem, & ordinem uſu diſcrimen Sacroſ. Synod. conſtituit, † ordo autem, quod eſt ſacramentum diſſinitur, ut ſit ſacramentum, ob quod imprimitur character, aut ſignum interuenientibus quibusdam uerbis, & corporalibus instrumentis, quæ cõceditur potestas conſecrandi, uel adiuuandi conſecrantes ſacramentum altaris, ut ex mente Doctorem eſſe ait Nauar. c. 22. §. 6. in ſum. ſub hoc tit. ſed Silueſt. ait, ex Magiſtro ſententiarum, eſſe quoddam ſignaculum, in quo ſpiritualis potestas traditur ordinato, † potestas autem non potentia appellatur, ut actiua duntaxat, non ſimul & paſſiuam ſignificet, † traditq; idecirco dicitur, quia ſi manibus tangat, quod episcopus ei porrigit, in collationis ſignum, nihil agi certum eſt, utranq; tamen manum adhibere non ita certum eſt. † Nec dubiter aliquis (quod etiam in titulo de ordinibus Clericorum diximus) quin & ordines minores, nedum maiores ſint ſacramentis eccleſiaſticis annuerandi, & diuina institutione introduci, nam frequentiffimi Theologi hos quoq; ordines inter ſacramenta eccleſiaſtica referunt, quorum centurias recenſer Didacus Coarr. lib. j. c. x. Variarum reſolutionum aduerſus Durandii ſententiam, quamuis Soto cõtrarium docuerit lib. ix. q. v. art. ij. de iuſtitia, & iure, & Nauar. dicto capite uigefimo ſecundo ſacramentalia potius, q̄ ſacramenta eſſe dicat.

17 Verùm dubitari ſolet, an oēs ordines unum tamen & eſdem ſacramenta ſint, an plura, & deciſum eſt cõmuni omnium conſenſu unum tantum ſacramentum ex oibus ordinibus conſtitui, nõ aut ſingulos ordines ſeparatim ſacramentum

mentum eſſe, quia hac ratione ſacramentum dicitur, quod ad conſiciendū Euchariſtiæ ſanctiſſimè ſacramentum præparantur, quod nulli ex ipſis ſoli contigit, niſi præbyteratus ordini, quæ propter hac rone dicitur unū ſacramentum, quia oēs ad eundem finem ordinari, inueniuntq; ſunt, non aut eò, quia unum ſit indiuiduum, ut punctus, uel continuum, ut linea, uel quia ſimul collecti eandem formam perficiunt ut anima & corpus, ſed animæ exemplo humanæ potius, quæ uergetiua eſt, & ſeſſiua, & intellectualis, unde, cū ordinis diuiſio ſepſiformis prædicta ſit, pluriſformis, non eo modo ſit, quo totū integrum, aut uniuerſale, ſed potestatiuū.

18 Hoc autem ſacramentum ab ep̄o impoſitione manuum alijsq; ritibus & ceremonijs ſolenib; conſertur, uerbisq; illis Chriſti Do. toties repetitis innititur, uoz. Accipite ſpiritū ſan. &c. & Si cū Miſt me Pater, & Ego mitto uos.

19 Duplex eſt ordinis eccleſiaſtici potestas, altera in his, quæ ſunt ordinis, altera in his, quæ ad iuriſdictionem ſpectat, uerſatur, ordinis quidem potestas diuini uerbi miniſterium, adminiſtratio enim ſacramentorum, & eccleſiarum ordinationem ad ædificationem amplectit.

21 † Sed iuriſdictionis eſt potestas excõcicandi, poenitentes abſoluendi, atq; etiam peccata retinendi. † Præcipua autè eſt ea potestas, quæ ad ſanctiſ. Euchariſtiæ ſacramentum refertur, in ſacerdote quidem plena, & pfecta, ut, qui Dominum noſtrum corpus, & ſanguinem unus poteſt conſecrere, in alijs autem inferiorum ordinum miniſtris, maior, uel minor, quod quique miniſterio tuo magis, minus uel alteris ſacramenta accedit, Illius enim, † q̄ ſacris initiatur, animæ ſanctificationis gratia additur, qua idoneus habilisq; ad rectè munus ſuum ſurgendum, ſacramentaq; adminiſtranda reddatur, quæ quidem gratia character ſpiritualis dicitur, q̄, qui ſacris imbuti ſunt, interiori quadam nota animæ impreſſa ab alijs fidelibus diſtinguantur, ac diuino cultui mancipentur, ad quæ Apoſtolus uidetur ſpectaſſe, cum ad Timotheum ait, Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum præbyterij, quæ

& Catechiſmus repetit in titulo eodè. Qui uerò habeant ordinum conferendorum potestatem, aut quibus perſonis conferri non poſſint, quæ ſint ordinum cõferendorum tempora, qui loci, quæ ceremoniæ, alio loco à nobis traditū eſt, unde perenda relinquo.

DE EXTREMÆ Vnctiõnis ſacramentum.

Titulus. IX.

EPITOME.

Quis hoc ſacramentum inſtituerit, quæ ſit eius materia, nempe oleum, quæ forma, ſcilicet precatio, quibus & quo in ſtatu conferri poſſit, quæ corporis partes ungapur, quis ſit miniſter, reſtè ordine traditur, poſtea, quæ ſit ipſius uirtus, ac demum de alijs vnctiõnibus nonnulla ſtrictim.

SYMMA RERVM.

- 1 Extrema vnctio cur ſic dicatur.
- 2 Extremæ vnctiõnis inſtitutio eſt à Chriſto.
- 3 Eſt unum ſacramentum non plura.
- 4 Oleum ex oliuis eſt materia ſacramenti.
- 5 Redditur ratio.
- 6 Forma ſacramenti qua.
- 7 Verborum non eſt præciſa forma.
- 8 Cur hoc ſacramentum cum præcationibus conferatur.
- 9 Conferatur ſolum ægrotantibus grauiter & cur.
- 10 Cur non conferatur alijs conſtitutis in periculo mortis ſine ægri tudine.
- 11 Conferendum eſt, dum ſenſus uigent.
- 12 Rationis expertes non ſunt capaces huius ſacramenti.
- 13 Pueris inſantibus non datur, & quare.
- 14 Iterari poteſt in alia ægri tudine.
- 15 Non tamen in eadem.
- 16 Quæ partes ungendæ ſint, & quare.
- 17 Ungendi debent eſſe conſeſſi, & cõcicati.
- 18 Præbyteri ſunt miniſtri huius ſacramenti.
- 19 Præbyteri continent etiam episcopos.
- 20 Præbyteri parochi tãrùm hoc conferunt.
- 21 Religioſi prohibentur conferre.

- 22 Sacramenti huius virtus & efficacia.
- 23 Sacramentum hoc non est necessitatis.
- 24 Alia vnctiones referuntur.
- 25 Principes cur vngantur in brachio Pontificis in capite. (licis.)
- 26 Vnctio templorum, & altarium, & ca-

INTER septem ecclesie sacramenta magna est vilitatis sacramentum extreme vnctionis, quod sic appellatur docet Catechismus, quia hæc omnium factarum vnctionum, quas Dominus Saluator noster ecclesie sue comendauit, vltima administranda sit, quæ alijs quoque nominibus, vel sacramentum vnctionis infirmorum, vel sacramentum exeuuntium appellari solet.

- 1 Nec sunt aures patefaciendæ his, qui negarunt, à CHRISTO Domino esse institutum, à sed à Dino Iacobo inuentum, satis enim perspicuum est, (vt olim quoque diximus) sacramenta omnia nouæ legis à D. N. I. C. fuisse instituta, vt disserit, & S. Syno. Trid. & Catechismus non vno in loco aperit & hoc ipsum extreme vnctionis sacramentum, b fãnciens etiam, primo Canone, vt, si quis dixerit, extremam vnctionem non esse verè, & propriè sacramentum à Chr. D. N. institutum, & à B Iacobo Apost. promulgatum, sed ritum tantum acceptum à patribus, aut signum tantum humanum anathema sit, Nec credas plura esse, quibus per plures vnctiones administrantur, sacramenta, sed vnũ, licet singulis vnctionibus, propriè precibus, ac peculiari forma adhibenda sit, vnum verò est, vt idem Catechismus exemplum domus afferens declarat, non partium continuatione, quæ diuidi non possunt, sed perfectione, cuiusmodi sunt cætera omnia, quæ ex pluribus rebus constant.
- 4 Huius sacramenti materia est oleum ab ep̄o in die annũscario cœnæ Dñi solenniter confectum, & consecratum, quod quidem oleũ non ex quavis pingui, & crassa materia, sed ex olearũ bacis tantummodo expressum esse oportet, namq; vt oleo corporis leniuntur dolores, ita animæ angores de peccato orientes huius sacre vnctionis vi minuuntur, vt idem apost. Iaco. instruit, item non minus virium periclitati ex lucta cum Diabolo animæ, q̄ roboris

a Car. c. quod in te de peni. & remi. Coar. c. alma mater par. ij. §. ij. nu. 8.

b Marci 6. Iacobi. 5. c. presbyteros. 95. d. i. de sac. vnct. c. ad abolendam. de heret. sess. 14. c. i. de sac. vnctio.

corpori defatigato oleum addit, hacq; vnctione spiritus S. gratia, qua inuisibiliter aia egrotantis inungitur significatur.

6 Forma sacramenti est verbum, & solennis illa precatio, quam sacerdos ad singulas vnctiones adhibet, cũ singulos corporis sensus leniendo igit, Per istã vnctionẽ indulgeat tibi Dens quicquid vitio oculorum, siue narium, siue aurium, siue guttus, siue tactus deliquisti, quæ tñ forma nõ idcirco vitaretur, & si loco Indulgeat verbi, vtať verbo PARcat, vel REMittat, vel SANet, cũ nulla fiat snã immutatio, nec magis vitiosa erit vnctio, si p verbo DELiquisti, ponat verbum commisit, aliudve æquipollens verbum. Illud tñ cauendum est omnino, vt precationis modo forma proferratur: hoc. n. potissimum Apost. precepit, cum dixit, & orent super eũ, & oratio fidei saluabit infirmum: cum enim hoc sacramentum ad hunc quoq; vsũ adhibeatur, vt præter spũalem gratiam agrotis sanitatem p̄stet, nec tñ semper sequatur sanitatis restitutio, t̄p̄ea precibus à Deo impetranda est, qua in re à cæterorum sacramentoruũ forma sacramenti huiusce formam distare vides, si quidem alia sacramenta cũ ip̄e duntur, sui forma, vel absolute significat, quod efficiunt, vt cũ dicimus. Ego te baptizo, aut, signo te ligno crucis, vel tanq̄ ab imperantibus, pronũciatur vt, cum ep̄s ordines, confereudo ait, Accipe potesta. &c. huius autem sacramenti vis, quamuis Dei gratiam non p̄nti obicem elargiatur, non temp̄ tñ dat sanitatis restitutionẽ, hinc nullũ aliud sacramentum pluribus precibus conficitur, neq; ab re, quia, eo præsertim p̄nto magnis auxilijs opus est, quod vehementior est hostis oppugnatio, quare, & conuenit, omnes, qui ad sunt, parochumq; ipsum in primis precibus assiduus in tam periculoso tempore laboranti egro opem ferre. ¶ Est igitur hoc sacramentum conferendũ egrotis dũ taxat, non sanis est, vt verba ipsa Apostoli Iac. demonstrat, quare, & si quis manifestũ mortis discrimen adeat, dũ sanus est, vt quia, vel nauigationẽ periculosa parer, vel plium ingressurus sit, vnde certũ necis periculum metui possit, vel, si ad mortem danatus iam iam sententiæ executionem expectet,

non

non est ei sacramenti huiusce medicina propinanda, cuius rei ratio est, quia his, qui vel vi morbi, vel magna ætate paulatim deficiunt, vt plurimum veluti iudicij defectum patientibus propter magnam sensuum omnium debilitatem, Cæcæ demon hostis opportunum sibi oblatum tempus existimã acris insidiatur, & insultat, representatione omnium, quæ vnq̄ ille gessit, peccatorum, aliarumque terribilium visionũ, quod morte violenta cadentibus non contingit, cum hi iudicio integro decedant, nec similia nõstra patiatur. a Eadem etiam ratione sit, quod, licet quis morbo decumbat, si tamẽ is morbus supremum finem non minuetur, non erit ei hoc sacramentum conferendum. ¶ Non tamen sic procrastinandum est, vt in illud punctum temporis expectetur, cum iam sensus omnes ægrum derelinquere incipiunt, eò quia, vbi sensus in ægro adhuc vigent, mensque adhuc integra est, maiorem, vberiorẽque huius sacramenti gratiam percipere posse creditur, quod si dem, & religiosam animi voluntatem afferre possit, dum percipit, quod agi videt, ac sentit. Rectè igitur Catechismus monet, eos peccare grauissimè, qui illud tempus vngendi infirmi expectant, quo iam corpus conclamatum est. ¶ Hinc etiam sit, quod nemo, qui rationis vsu careat, huic sacramento accipiendo apus censetur, videlicet, amentes, & furiosi, qui nullo tempore mentis compotes fuerunt, nam, si, cum aliquo tempore mentis, rationisque vsu haberent, pietatis, religionisque Christianæ amatores se esse ostenderint, & sacramenti huius munus expoposcerint, non sunt repellendi, quamuis deinde in furorem, insaniamque incidissent, imò, & si petere non potuissent, modò neq; excommunicati essent, neque notoriæ impietatis homines, aut, qui nulla pœnitentię signa ediderint, nam, qui, dum integre mentis esset, religiosum se ostendit, eodem in proposito perseuerasse præsumitur, ac, si potuisset, vel memor fuisset, hanc salutiferam medicinam petiturum fuisse, vt ait Siluester sic interpretans voluisse etiam S. Thomam.

13 ¶ Pueri verò infantes tam quia pecca-

tis actualibus carent, quàm etiã, quia sacramenti vim non tenent, sacramenti huius neq; indigi, neq; capaces habentur.

- 14 Ac sciendum, quod si post vnctionem hanc ægri conualuerint, non prohibetur, eos iterum hoc sacramento iuari, si eos configerit denuò in simile periculum vitæ incidere, neque enim aliqua lex hoc sacramentum iterari vetat. ¶ In vna tamen, & eadem agrotatione cum æger in eodẽm vitæ discrimine iacet, semel tantum vngendus est. ¶ Vngendæ autem sunt non oēs corporis partes, sed illæ tantum, à quibus solent peccatorum origineẽ duci, vnde præter oculos, aures, nares, & os, & manus, quinque sensuum instrumenta, renes etiam veluti voluptatis, & libidinis sedes vnguntur, tum pedes, qui nobis ingressus, & ad locũ mouendi principium sunt: medicorum enim peritorum more curatio illi potissimum loco apponenda est, vnde veluti à suo principio totus morbus descendit, quando corpori vniuerso adhiberi nõ potest, multi tamen neque renes, neq; pedes inungere consueverunt. Quibus vero hæc singula membra nõ fuerint, illa inunguntur, quibus non carebunt.
- 17 Edocet præterea idem Catechismus, curandum esse in primis, vt iuxta Catholicæ ecclesie perpetuam consuetudinem, prius pœnitentiæ, & sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum quis accipiat, quàm hoc sacre vnctionis extreme sacramento augeatur, ne forte gratia, quæ ex hoc sacramento speratur, mortiferi alicuius peccati obice impediatur.
- 18 Ministri huius sacramenti, quinam esse debeant, idem Apostolus Iacobus demonstrat, Presbyteri, scilicet, ¶ id est, sacerdotes, qui ab episcopis per manuũ impositionẽ ritè ordinati sunt, ac mulrò magis ipsi met episcopi, (superfluum est enim inquit Innoc.) vt de episcopis ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est, idcirco. n. de presbyteris Iaco. dixit, quia episcopi alijs occupationibus præpediti ad omnes læguidos accedere ipsi non possunt. b vel dici potest, presbiterorum appellationẽ c episcopos non excludere, c non autẽ

a Nauarr. in sum. c. 22. §. 5

b c. illud superfluum. di. 95.

c c. olim idem ea. dist. 95.

etate seniores, aut in populo primores intelligēdi sunt, quo in ministerio quidem sacerdotes CHRISTI Domini, & S. Ecclesie eius sponse personam sustinent, quemadmodum in ceteris alijs sacramentis omnibus. † Sed non omnibus tamen sacerdotibus, verum parochis tantum hoc licet, quorum sub curatione sunt aegri, aut his, quibus ipsi parochi hoc munus delegarint. † Religiosi autē, qui clericis, aut laicis hoc sacramentum extremæ Vnctionis ministrare sine speciali sacerdotis parochi licentia ausi fuerint, Excommunicationis sententiam ipso facto incurrunr, quam solus Pontif. Max. auferre potest, eosque hac causa excommunicatos ordinarij locorum publicari p̄ excommunicatis curare debēt, donec de absolutione facta fuerit fides, nullo exemptiois privilegio, aut alio in hoc

attento. **a** Excipiuntur tamen religiosi illi, quibus à sede Apostolica fuit concessum, ut familiaribus suis domesticis, aut pauperib. in hospitalib. suis de gentib. sacramēta ecclesiast. ministrare possint. **b** Nō q̄, verò arcta instātis mortis necessitas efficiet, ut vel deficiente presbitero inferior, vel religiosus, vel non proprius parochus sine rati habitationis spe ministrare hoc sacramētum possit, quia non est ofno necessariū. **c** Sacramenti huius virtus, & vis quæ fit, iam ex prædictis cognosci potest, cum ex eo gratiam cōferri dixerimus, qua veniam peccatorum leniorum cōsequimur, & contra Demonis aggressiones armamur, fortessq; efficiamur, & à languore ex peccatis contracto, & aeteris omnibus peccatis reliquijs liberamur. Item corporis sanitas ex hoc sacramento sperari potest, ut diximus ex ipso Iacobi præcepto, vbi saluti anime expediat, fidelique aegri decumbentis hoc mereatur, morbi certè incommoda, & labores hoc sacramento aeger subleuatur ferre leuius potest. **d**

Non tamen est hoc sacramētum sic necessarium, quin & sine eo seruari quis possit, modo ex cōtempu neglectum non sit, neq; n̄ potest tanti sacramenti contemptus absq; ingenti foelere, & ipsius S. Spiritus iniuria euenire, ut ait Conc. Trid. in 3. e. Sess. 14. cum apud Theologos antiquos dictū iam, & ma-

gno consensu receptum esset: **e** Sunt & aliæ vnctiones præter hanc extremam ab ecclesia institutæ, quæ licet non omnes sint sacramentum, sed hæc tantum, & illa quæ ante baptismū fit, item illa, quæ post baptismum ab Episcopo, ut in gratia hominem cōfirmet cōferri solet, ac demum illa, quæ cōferendis ordinibus in vsu est, non tamen aliqua eorū otiosa, aut inuictuosa est, nisi & Reges in brachio, seu hanc in usq; solent, nō in capite, ut olim, capitis. n. vnctio solis Pontificib. congruit, hocq; inter Pontificis, & Regis vnctionem; quia Pontificis caput chrisimate cōsecratur, sed brachiū Principis oleo delinitur, ut ostēdatur, quantum authoritas Pontificis potestati Regis antecellat. **f** Vngitur præterea altare, cum consecratur, templū, cum dedicatur, calix cum benedicit. **g**

a cle. i. in p̄v. de priu. **b** d. cle. i. in fl. **c** sil. ver. vn. 2. 2. c. 4. **d** syno. Trid. Sess. 14. ca. 2. Catechis. hoc ritu. **e** S. Tho. 2. 2. q. 4. dist. 23. silue. ver. vnctio. q. 9. post alios S. Th. mist. **f** c. i. S. unde veteri. de sac. vnct. **g** d. vi. de sac. vnct.

DE SPONSALIBVS. Titulus X.

EPITOME.

Hic titulus de sponsalibus sic tractat, ut titulum de matrimonio præparet, in primis igitur sponsalium distinctionē ponit, sponſaq; significationem, mox quæ ætas contrahendis sponsalib. apta sit, an, si ante illam ætatem fuerint contracta, possint procedente tempore valere, sponsalium bimēbris diuisio traditur, & quot modis contracta sponsalia possint, sponsalium effectus edocētur, nempe, q̄ eorum causa cogi ad matrimonium contrahendum partes possunt, & quatenus, ac quō, q̄ sponsalia per copulam transeunt in matrimonium, idq; plurifariam declaratur, q̄ sponsalia pariunt publicæ honestatis iustitiam, & q̄ non pariunt. Postea quot, ac quib. modis soluantur sponsalia, vel ipso iure, vel sententia hominis, ex consensu vtriusq; partis, ex causa fornicationis, ex defectu corporis, vel fame superuenienti, ex lapsu diei ad contrahendum matrimonium præfixæ, ex defectu dotis ex matrimonio, ex fama impedimenti. A. o. impuberes possint ante pubertatem resilire à sponsalib. & quomodo post pubertatem. Postremò, quō inimicitia capitali superueniente, vel affinitate,

nitate, vel publicæ honestatis iustitia, vel voto simplici castitatis, vel religionis tollantur, declaratum.

SVMMA RERVM.

- 1 Sponsalia sunt ad matrimonium, ut Catechismus ad Baptismum.
- 2 Sponsalium distinctio.
- 3 Sponsalia quandoque sunt de presenti.
- 4 Adulterium non committitur cum sponsa de futuro.
- 5 Percutiens clericum inuentum cum sua sponsa de futuro non excusatur ab excommunicatione Apostolica.
- 6 Nati ex sponsa aliena sic odiosi non sūt, ut filij adulterini.
- 7 Fornicans cum aliena sponsa an teneatur hanc circumstantiam fateri in sacramento penitentiæ.
- 8 Sponsa non prohibetur succedere sponſo per statutum, quod prohibet uxorem succedere marito.
- 9 Sponsalia an ueniant matrimonij appellatione.
- 10 Sponsalia non possunt contrahi à minore septennio.
- 11 Nisi malitia ætatem suppleat.
- 12 Sponsalia ante infantiam contracta possunt ratificari ab iisdem post infantiam factis, vel verbo.
- 13 Sponsalia aliqua vera, aliqua præsumpta.
- 14 Sponsalia præsumpta quæ sint.
- 15 Sponsalia vera quæ dicantur.
- 16 Sponsalia pluribus modis contrahi possunt.
- 17 Contrahi possunt etiam per procuratorē.
- 18 Sponsalium effectus qui sit.
- 19 Sponsi an debeant cogi ad matrimonium contrahendum.
- 20 Cogendi non sunt, si periculū metuantur.
- 21 Iudicis Ecclesiastici in cōpellendos sponſos ad contrahendum quæ partes sint.
- 22 Sponsalia transeunt in matrimonium præsumptum per copulam subsequentem.
- 23 Neque admittitur probatio in contrarium, etiam per confessionem partium.
- 24 Confessio litigantium nihil ualeat in causa matrimoniali.
- 25 Ddaci opinio contraria.
- 26 Confessio indiuicta admittitur cōtra matrimonium.
- 27 Sponsalia transeunt in matrimonium per copulam etiam quod protestatio facta

- esset contraria.
- 28 Sponsalia etiam incerta de certis transeunt in matrimonium per copulam.
 - 29 Sponsalia certa licet nulla pariunt publicæ honestatis iustitiam.
 - 30 Sponsalia tamen incerta, & uaga non transeunt in matrimonium.
 - 31 Declaratur, quomodo intelligendum sit.
 - 32 Copula etiam propter vim subsequentis sponsalia facit ea transire in matrimonium.
 - 33 Sponsalia transeunt in matrimonium per copulam etiam, quod sponsa probetur fornicata cum alio.
 - 34 Sponsalia, quæ tranſerunt in matrimonium per copulam, præiudicant sponsalibus anterioribus.
 - 35 Nixus ad copulam solus non facit transire sponsalia in matrimonium.
 - 36 Sponsalia non transeunt in matrimonium per copulam in foro conscientie, ubi copula non intercessit animo coniugali.
 - 37 Excommunicatio potius toleranda q̄ peccatum committendum.
 - 38 Copula antecedens non facit transire sponsalia in matrimonium.
 - 39 Sponsalia transeunt in matrimonium per traditionem sponsæ cum solemnitate.
 - 40 Quid si tradita fuerit sine pompa, et solemnitate.
 - 41 Amplexus, & subarratio non faciunt transire sponsalia de futuro in matrimonium, sed solum sponsalia de presenti.
 - 42 Sponsalia de futuro pariunt publicæ honestatis iustitiam.
 - 43 Etiam, quod matrimonium cum his esse non possit, inter quos sponsalia intercesserunt.
 - 44 Publicæ honestatis iustitia, apud gentiles cognita fuit.
 - 45 Non crudendum sponsis dicentibus, se aliud mente sensisse, ut vitent publicæ honestatis iustitiam.
 - 46 Contrahens cum sponsa consanguinea et consumans matrimonium ab utraque prohibendus est.
 - 47 Publicæ honestatis iustitia impedimentum à Concil. Trid. restrictum.
 - 48 Sponsalia sub conditione non pariunt publicæ honestatis iustitiam ante conditionis euentum.
 - 49 Etiam quod conditio tacite ineffet.
 - 50 Secus in conditione de presenti, & conditione necessaria.

- 51 Sponsalia facta per infantes, vel à patribus nomine filiorum sine eorum consensu non parum publicæ honestatis in iustitiam.
- 52 Sponsalia clandestina publicæ honestatis in iustitiam non pariunt.
- 53 Sponsalia quandoque solvuntur ipso iure, quandoque iudicio ecclesiæ.
- 54 Sponsalia solvuntur ipse iure per matrimonium subsequens, etiam non consummatum.
- 55 Etiam, quod sponsalia essent iurata.
- 56 Periturus contrahere potest matrimonium.
- 57 Sponsalia solvuntur ipso iure per ingressum religionis.
- 58 Sacri ordinis susceptio solvit sponsalia ipso iure.
- 59 Fornicatio notoria, & secreta causa sponsalia ipso iure tollere possunt.
- 60 Sponsalia etiam de consensu partium non tolluntur sine iudicio ecclesiæ.
- 61 Sponsalibus ob amorem Dei factis, & iuratis au partes possunt unanimis renuntiare.
- 62 Sponsalia ex causa fornicationis non solvuntur sine iudicio Ecclesiæ.
- 63 Neque ex morbo lepre, aut alio corporis defectu.
- 64 Neque ex causa absentis alterutrius.
- 65 Sponsa, quæ nolit contrahere tempore præstituto, puniendæ est.
- 66 Absens moneri debet.
- 67 Temporis lapsus an faciat solui sponsalia.
- 68 Tempus contractus matrimonij quando appositus videatur limitandæ, vel finitæ obligationi.
- 69 Dies appositus contrahendo matrimonio ex intervallo post sponsalia videtur appositus sollicitandæ obligationi.
- 70 Quibus verbis videatur quis recusare matrimonium post sponsalia.
- 71 Sponsalia an solvantur, si dos non sit parata, ut dari possit in tempore.
- 72 Sponsalia facta ab eo, qui uxorem habebat, copulamque inerat cum sponsa, iudicio ecclesiæ solvuntur.
- 73 Sponsalia solvuntur propter famam impedimenti.
- 74 Iuramentum parentum credi non debet contra famam, quæ viget contra sponsalia.
- 75 Pubes factus potest venire contra sponsalia facta nomine suo per alium.

a S. Tho. in 4. dist. 27. Siluest. in summ. nec. sponsalia. q. i.

b l. i. & ij. ff. de sponsal. l. spon. ff. de verb. signif. c. nostras. 30. q. 5.

c c. tertio loco. vbi Ab. de præsump. c. 2. ca. fin. de spon. duor. c. coniuges. ca. qui desponsat. 27. quest. 2.

d glo. c. quidam desponsavit. 27. q. 2. gl. c. si vero. 1. de sen. excom. Fel. in Rub. de spon.

- 76 Impuberes, qui sponsalia contraxerunt non possunt venire contra illa ante pubertatem.
- 77 Copula sequuta post sponsalia impuberum facit ea transire in matrimonium.
- 78 Impuberum, qui sponsalia contraxerunt, altero facto pubere citius, an is a sponsalibus resiliere possit, non expectato, quod alter sit factus pubes & ipso.
- 79 Intellectus ad cap. de illis, de desponsat. impuber.
- 80 Sponsalia inter puberes contracta an solvantur per matrimonium contractum ab eo, qui prius factus est pubes.
- 81 Inimicitie capitales supervenientes dissolvunt sponsalia.
- 82 Affinitas superveniens inter sponsum, & sponsam dirimit sponsalia.
- 83 Publicæ honestatis in iustitia superveniens non dirimit sponsalia, & quare.
- 84 Votum simplex castitatis, vel religionis an dirimat sponsalia.
- 85 Omnes modi, quibus dirimitur matrimonium, dirimunt sponsalia.
- 86 Sponsalia solvuntur omnibus ex causis, quæ, si à principio consideratæ fuissent, verisimile est, quod sponsalia non fecissent.

CV M iuxta susceptum ordinem de singulis ecclesiæ sacramentis a iuris, matrimonij sacramentum super sit, opus precium duximus, antea de sponsalibus, quæ matrimonium antecedunt, eiusque sacramentalia sunt, ut exorcismus Baptismi, A aliqua hoc titulo præcepta dare; sunt enim sponsalia mentio, & repromissio futuri matrimonij, à spondendo appellata, nam moris fuit veteribus, stipulari, & spondere sibi uxores futuras, unde & sponsi, sponsæque; appellatio nata est, a quamvis sit & nonnumquam cernere sit, ea quoque sponsalia dici, quæ verbis presentibus, & presentem contractum significantibus contracta sunt, c verum hæc sponsalia de presenti, illa sponsalia de futuro dicuntur, hæcque largè, seu improprie, illa autem proprie & strictè (licet vulgari quoque loquendi vsu novam nuptiam, etiam post matrimonij opus consummatum sponsam appellari notum sit) ex quo traditum est, neque adulterium cum sponsa de futuro committi, & licet coitus

coitus ille grauem pœnam expectet, propter grauem sponso, id est, marito futuro illatam iniuriam, A neque excusari eum, qui percussit clericum in fornicatione cum sponsa de futuro inuentum, quominus Apostolica auctoritate expianda excommunicatio ista sit, quamvis cum uxore inuentum Clericum percussens illa absolutione b Apostolica non egeat, b Didacus tamen & rectius forte hunc quoque sponsæ vltorem ab Episcopo absolui posse opinatur, c ex hoc item fit, quod filij 6 nati ex ea, quæ alteri desponsa iam erat, tanto odio digni non censentur, quanto filij adulterini, neque is, qui cum sponsa huiusmodi fornicationem admisit, teneatur in sacramento penitentia hanc circumstantiam fateri magis, quam, si cum muliere omnino soluta coisset, ut ex Martino Azpilcueta ait Didacus iam proximè citatus, d quod tamen sic intelligendum opinor; nisi ex se illa in tali congressu conceperit, ne maritus alienam prolem alat, sibi que heredem extraneum ignarus in præiudicium propriæ sobolis instituat, imò, quia tali in congressu hoc periculum subest, videtur omnino hæc circumstantia aperienda, quasi peccatum augens, cum metuere hoc periculum debuisset, & propterea ab hoc peccato cautius se continere.

8 Item si lex municipalis vetans mulieres nuptas succedere, vel capere ex testamento mariti, sponsas de futuro non comprehender, e licet etiam matrimonij mentio si fiat, sponsalia non continebuntur, neque in odiosis, neque in mixtis, quamvis in favorabilibus fecus sit. f

10 Sponsalibus contractendis apta est ætas finito septennio, non prius, eo quæ creditur, eo tempore aliquem ad percipiendum, quicquid agit, intellectum puer adipisci, g quod si alicui & ante septennium exactum felix ingenium adsit, iudicioque alicui polleat, tenebunt etiam non expectato septennij lapsu, contracta ab eo sponsalia, h ut crebris sententijs receptum est, licet Abbas Panormitanus aliud i scriptum reliquerit, i quem pauci tamen secuti sunt, j possunt etiam nomine infantium contracta sponsalia ab

a l. si vxor. S. diuus. ff. de adulter. Coaru. in ca. i. part. i. Epitom. num. 6. & sequen.

b gl. in ca. 3. de sent. excom.

c Coaru. vbi sup. num. 1.

d Coaru. vbi sup. nu. i. 4. Navar. c. consideret. de ponit. dist. 5.

e Abb. d. c. tertio loco.

ijdem, vbi infantiam exceperint, ratificari seu verbo, seu facto, verbo scilicet, sponso se inuicem appellandò facto autem, cum se deosculantur, & amplexantur, k sola autem superveniens ætas non confirmabit sponsalia. Sed sciendum est, sponsalium aliqua esse vera, alia verò esse præsumpta, seu interpretata, vera quidem, & certa sponsalia sunt ea, quæ iam diximus, verbis de futuro contracti, id est, cum quis spondet, se olim contracturum esse matrimonium, vbi scilicet prædicta sponsalibus apta ætas non deest.

14 Quod si aliqui ætate in matrimonij requisita minores contraxerint matrimonium verbis presentibus, quæ matrimonium ob ætatis defectum esse non potest, sponsalia iuris interpretatione dicuntur, ut concordia consensu omnes iuris nostri Doctores tradiderunt, l nam, & si, quando id, quod agere proposueram, quodque agi non potuit, si obligationem utriusque partis contrahentiū affectebat, nec eo quidem modo valere solet, quo agi rectè m potuit, n quia tamen is, qui matrimonium contrahere statuit, sponsalia contrahere voluisse creditur, si matrimonium minimè valeret, quandoquidem sponsalia, (ut diximus) matrimonium præparant; & quodammodo sub contractu matrimonij comprehendi contingit; possunt, n ideo est, quod sponsalia ipsa tenere, & valere possunt. o

Sponsalibus contractendis apta est ætas finito septennio, non prius, eo quæ creditur, eo tempore aliquem ad percipiendum, quicquid agit, intellectum puer adipisci, g quod si alicui & ante septennium exactum felix ingenium adsit, iudicioque alicui polleat, tenebunt etiam non expectato septennij lapsu, contracta ab eo sponsalia, h ut crebris sententijs receptum est, licet Abbas Panormitanus aliud i scriptum reliquerit, i quem pauci tamen secuti sunt, j possunt etiam nomine infantium contracta sponsalia ab

f l. non sine. C. de bon. que liber. gl. inf. de nup. S. & si vxor. 27. q. 2. in princ. Siluest. nec. sponsalia. q. i. in fi.

g c. ex litris. c. ad dissolven. dñ. de despon. impub. c. iuuenis. de spon.

h glo. Bernar. & Præpos. in d. ca. iuuenis. 10. And. Dom. & Fran. in ca. m. in prin. de sponsal. in 6. Bald. cons. 44. lib. 4. S. Thom. in 4. dist. 27. Siluest. versic. sponsalia. q. 2. Coaru. i. par. & epitom. c. 2.

i Abb. d. c. iuuenis. Brunel. in tra. de sponsal. concl. quarta. sum. Ang. & Rosel. vers. sponsalia.

k c. vii. in prin. vbi gl. de desponsat. i. impub. in 6.

l glo. cap. vii. S. idem quoque; vbi doct. de spons. impub. in 6. Dec. consil. 368.

m l. i. S. si quis ita. vbi Bart. & alij. ff. de verb. obligat. l. eo. tempore ver. si de inoff. ff. de pecul. l. i. S. de inde. ff. quod iusu.

n gl. c. vii. ver. de futuro. de despon. impub. in 6. cap. à vobis. vbi Præposit. cap. attestaciones. cap. fin. cod. tit. Card. clem. 1. de consang. & affinit. Calderin. consil. 4. de sponsal. Coaru. cap. i. de sponsal.

o l. si tam angustii. vbi Ang. Alber. Floria. ff. de seruit. doct. in d. S. si quis ita. Coar. vbi sup. ad fin. capit. tertij.

z l. i. & 2. ff. 15 de spons.

b l. Archi. 16 cap. eod.

e cap. si quis desponsauerit 27. q. 2.

d l. si. C. eod. 17 e l. 3. ff. eo. f d. l. si. ff. eo.

g capit. fin. de procur. in 6. ubi no. h cap. 2. ubi Abb. & alij. de sponsal.

i capitulo ex literis siluam eodem titulo. de sponsal.

K capitulo requisit. eod. titul.

l. San. Thom. ubi supra. Gl. Hostien. Ab. dicto capitulo ex literis, & capitulo requisit. Siluester. versiculo sponsalia. 4.

m Coaru. capitulo quarto part. prima. epit.

n Hostiensis. Ioann. Andr. Prapof. in capitulo final. de sponsal. duor. Abb. Prapof. sit. in capitulo is qui fide. de sponsal. gl. cap. sic qui ppe. et c. raptor 27. q. 2.

Sponsalia t̄ autem vera tunc fiunt, cũ de futuro matrimonio promittitur, quod frequentius fit verbis, a quamuis t̄ & nonnumquam sine verbis fieri soleat, nempe, (idque non raro) puta, aris sponsalitijs, n̄ vel annuli subarratione, c̄ Item literis, & epistola, d̄ quare traditum est, vel nudum consentum sufficere ad constituenda sponsalia. n̄

Postuntque sponsalia etiam per nuntium, & procuratorem contrahi, n̄ qui tamen procurator alium substituere non potest, nisi hæc potestas ei specialiter data sit. g

Sponsalium t̄ autem opus hoc est, quodd, qui sponsonem hanc fecerunt, vt fidei seruent, matrimoniumque contrahat, compelli possunt, vnde, qui de matrimonio contrahendo purè, & sine conditione fidem dederunt, commonendi sunt, & modis omnibus inducendi, vt præctam fidem obseruent, sin autem se ad inuicem admittere noluerint, ne fortè deterius inde contingat, vt eam, scilicet, quis ducat, quã odio habet, videretur, quodd ad instar eorum, qui societatem interpositione fidei contrahunt, & postea sibi remittunt, hoc possit æquaminiter ferri, cum vtraque pars in reuocando fidem datam concors est; n̄ t̄ sed si alter tantum manere pacto detrectet, altero, vt seruetur intante, quidnam agendum sit, magis ambigenti, eod quia non satis apertè hanc quæstionem finisse videntur Su. Pontifices, nam Alex. iij. scribens Pictauesi Episcopo, i vult, moneri eum debere, qui detrectat, & si non acquieuerit monitis, ecclesiastice censura compelli, vt fidem impleat, sed Lucius iij. à Rapalesi Episcopo interrogatus, qua censura mulier compelli debeat, que iurissurandi religione abiecta nubere detrectat ei, cui se nupturam interposito iuramento adstrinxit, his verbis respondit, x quodd, cum libera esse debeant matrimonia, moeanda est potius, quàm cogenda; cum coactiones soleant difficiles exitus frequenter habere, neque enim ab omnib. interpretatio illa admittitur, quodd i moneri prius, deinde compelli debeat, cum talem interpretationem ratio illius decisionis expressa in vlti-

mis verbis huius epistolæ non patiat, cum sic omnino ille difficilis euentus inde merui posset, qui ex coactis matrimonijs subsequi consuevit.

Sed in eam t̄ ego sentiam libentius transeo, quam D. Thom. & glossemma, & Hostiensis, & Abbas, & Archidiaconus, & Siluester, probauerunt, i nempe vt, si magnum & periculosum inter ipsos dissidium præuideatur, cogendi non sint, vt Lucius iij. ait, quia tunc difficilis exitus metuatur, si verò solus simplex dissensus in contrahendo matrimonio sit, nec tamen odia, nec dura perunacia inter eos appareant, cogi tunc possint, iuxta prædictam Alexandri epistolam, neque ab hac interpretatione multum longè discedit Didacus, x dum ait, moderatam esse debere coactionem, cum libera esse oporteat coniugia, nec sponsis metus à iudice inferatur, quare, si Iudex (iugit) videat sponsum ita obstinatum, vt coactione potius vti debet, quàm exacta coactione, ex qua consensus sequatur, nec liber esset, nec verò dici consensus possit, quodd etiam congrui hic, que dixerunt Hostiensis Ioann. Andree;

Præpositus, n̄ & Abbas, non velle, scilicet, ecclesiam, neque posse matrimonium aliquod constituere sine consensu eorum, qui coniungendi sunt, quia impediretur finis, ad quem tendit matrimonium, si aliqui inuici ab ecclesia coniungerentur.

Prudens t̄ igitur iudex sponforum mores, dissidiorumque vim, & causas maturè, cautèque pensabit, ac quantam maximam poterit, curam in primis adhibebit, vt rationibus optimis eum inducat, qui resistit, pactionibus stare, quas si nihil prodesse viderit, censuras voce comminabitur, deinde & scriptis ei denuntiatis, quibus præcipiatur ei, vt, nisi ab ecclesia exterminari velit, promissa exsoluat, matrimonium que contrahat, itaque ad ipsum vsque terminum procedet, vt nihil aliud agendum ei supersit, quàm excommunicationis sententiam proferre, ad quã non nisi coactus, & nisi magna cum cautione perueniet, neque tamen quis sibi blandiatur, qui hæc legerit, neque ex hoc discat, promissa violare, ecclesia sicatq;

sciasque ad iustiones contumax esse confidens, minas inanes futuras, cum sententia ferenda non sit, nam præter id quodd diximus, Iudicis in arbitrio hoc positum esse, an mucronem excommunicationis nudare velit, constat deinde, vltionem diuinam ei metuendã esse, cum lætale peccatum admittat, a quamuis si ad iudicium cõtentiosum deductum fuerit, iudex illud permittere possit, quodd grauiora mala euitentur. n̄

Aliud t̄ quoque est sponsalium opus, nã si postea ad carnis copulam veniant, quamuis matrimonium presentibus verbis contractum non sit, matrimonium tamen præsumetur, quodd propterea fit, quia peccatum mortale crederetur admisisse, vbi citra coniugale consensum id patrasset, præsumit potius lex, eos in id propterea conuenisse, quia in matrimonium præsens consentirent, c̄ adeo quidem, t̄ vt nec vlli contrariæ probationi locum relinquat, ne illi quidem probationi, quam partis ipsius confessio induceret, quæ pro matrimonio pugnat, n̄ quamuis alioqui præsumptionem iuris soleat, c̄ partis confessio perimere n̄) ea nimirum ratione, t̄ quia litigantium confessio in matrimoniali causa nihil vitium habet, n̄ quodd tamen Didacus non admittit, dicens, præsumendum non esse, quemquam sine causa sibi ipsi contradicere voluisse, ea propter, licet confessioni litigantis contra matrimonium fides adhibeda non sit, illius tamen confessioni, qui matrimonium fuisse contractum contendit, contra se, id est, contra matrimonium standum est, c̄ quæ sanè Didaci sententia & mihi plurimum arridet, nisi tamen (vt idem Didacus ait) aliqua verisimilis coniectura collusionis inter ipsas partes militaret, n̄ vel ea confessio posset alteri, qui in eadem causa non esset, i præiudicium aliquod importare. i

Confessio tamen, vel probatio contra huiusmodi præsumptionem illa admitteretur, quæ obliqua potius, quàm recta via, illi repugnaret, puta, si ex eis alter probare velit, quo matrimonium euerterat, ab illis sponsalibus iam antea coitum concordem recessisse, aliove modo ea soluta, aut quauis ratione

Thom. in 4. dist. 27. q. 2. col. i. Floren. par. 3. tit. i. cap. 18. Siluest. ver. sponsalia. quest. 4. b doct. dist. cap. 2. & c. ex literis, & cap. requisit, & cap. is qui fidem. Didac. ubi supra. c is qui fidem. vbi gl. si. c. veniens. 2. eo. tit. gl. c. ferrum. dist. 50. Abb. & Felyn. in c. quanto. de presump. Alciat. in trac. de presumpt.

Item t̄ quodd dictum est supra, in matrimonio per copulam subsequente sponalia transire, non minus auit procedere, & si eorum alter altero præsentente, & consentiente in ipso sponsalium contractu protestatus fuisset, si quando contigerit, coniunctione carnis inter eos ante celebratū matrimonium sequi, nolle tamen, vt ex tali coniunctione contractum censetur matrimonium, neque se velle matrimonio propterea assentiri, huiusmodi, n̄ protestationes veluti honeste repugnantes respicit lex, aut certè præsumit, eos deinde, vbi coierit, ab hac protestatione discessisse. i. Nec minus in matrimonio transibunt sponsalia interdū (quodd certè mirum est) & si incerta foret, ex certis tamen illa, quæ desponsata est, vt (gratia exempli) si quis tres filias in nuptas habens earum vnã, nulla expressa, vel designata alicui despondisset, qui iurauit se vnã ducturum ex eis, illa enim, cum qua se se immiscuerit, præsumetur ab eo accepta, & tamquam vxor cognita fuisse, quam opinionem frequentissimè probatam aiunt, x & valde æquitati consonam ego iudicio, licet aliqui dissenserint, n̄ quibus certe iuris subtilitas magis fauere videtur, quia ex huiusmodi sponsalibus incertis non oritur publica honestatis iustitia, cum liceat quamlibet ex eis vxorem habere, antequam alij se se coniunxerint, t̄ & tamen ex sponsalibus certis, rametsi nullis constat, publicè honestatis iustitiã o duci, o sed hanc iuris subtilitatem sic

Ab. et doc. in d. ca. is qui fidem. Felyn. et Alcia. par. 2. numer. 9. e gl. Autnt. sed iam necess. se. C. de donat. an. nup.

f ca. super eo. de eo, qui cogn. confangu. vxor. sua.

gl. c. attestatum es. ver. euafisse. de despon. impuber. vbi Abb. Roman. sing. 6. i. 4. Ab. & Hostiensis. c. pin. de raptor. Coar. Epitom. part. i. cap. 4. § i. num. 4.

h Host. Abb. Prapof. d. ca. attestaciones. Coaru. vbi su.

i Coaru. vbi sup.

K c. 2. eo. tit. Abb. & Prapof. in d. ca. is

qui fidem. Coaru. vbi supra. num. 7. l gl. cap. per tuas. de cond. apposit. ver. præsumendum vbi doct. Abb. c. tua nos. de sponsal. & Abb. Felyn. Dec. Rip. c. cum M. de constit. Coar. vbi sup. num. 18. dicit com m Host. & Abb. ca. ex literis. 2. de sponsal. Siluest. ver. matrimonium. 2. q. 1. i. Coaru. vbi sup. num. 17. n gl. c. ex literis. vbi Io. m. Ant. Henri. Car. ver. sub iuramento. o c. i. de sponsal. in 6.

vitat Didacus, quia (inquit) publice honestatis iustitia non propterea oriri ex hoc desinit, quia sponsalia non sunt, verè enim sunt sponsalia, sed quia incerta sunt, & quia aliàs quoque videmus, sponsalia incerta, vt, quæ sub conditione facta sunt, in matrimonium sequuta copula transire;

30 Ar, si valde vaga esset, ac lata illa incertitudo, aliud esset dicendum, nam, & si quis promiserit Principi, vnam ex subditis eius vxorem ducere, & aliquam ex eis cognouerit, non propterea videtur maritali affectu eam cognouisse, neque. n. animus nollet tam magis, incertisque applicari potest, si verò & si paucè essent, non tamen sibi inuicè sanguine coniunctæ, quibus promissit, se vnam ex illis vxorem accepturum, vnamque ex eis cognouerit, non tñ cogitur ea accipere, sed liberatur, aliã ex eis accipiendõ, sive in. promississe alicui, se ducturum vxorem vnã ex eius ancillis, quas tñc habebat, nã, & si vnã ex eis cognouerit, nihil impedimento erit affinitas, quominus aliam à se nõ cognitam ducere possit, quia ex coitu nulla oritur cum alijs affinitas, cum illæ non essent inter se coniunctæ sanguine, quod contra est in promissione facta pluribus sororibus, quarum si vnam quis cognouerit, cum cæteris omnibus hac coniunctione affinitatè censetur contraxisse, quare nec vllam ex eis ducere amplius potest, vnde cõsequens est, vt hanc accipiat, itaq; hanc eo aõ cognouisse videt, vt fides seruet, cum alias ducere amplius nõ possit. A

a siluest. ver. matrimonium quest. 2.

b Coar. vbi fin. num. 11.

c Ab. & Præposit. in c. consultationi. de sponsal.

d gl. e. de illis 1. de despons. impub.

e ca. quemadmodum. de iur. iur.

f Abb. d. ea. quemadmodum. nu. 4.

g gl. e. de illis ver. iudicium ecclesiæ. de despons. impub.

ratione prædicta.

32 Sciendum est quoque, non cessare dictam præsumptionem, & si propter incussum metum, etiã talem, qui in constantem virum cadere possit, adactus sponsus copulam inierit, eò quia non potest dici voluntas abesse omnino, quamuis ea voluntas coacta fuerit, nec peccato careret, quilibet metu mortis fornicatione admitteret, quare, vt peccatum ab eo abesse præsumatur, coniugium est potius, vt matrimonij promissionem expleat, quam vt fornicetur, etiam vi adhibita illi sese immiscuisse, vt ex Hostiensis, & Paludano ait

33 Non potest etiam hac exclamatione matrimonium evitare sponsus post copulam ad sponsalia sequutam, quia prohibet, sponsam cum alio post sponsalia fornicatam fuisse, vt ait Didacus, quia (inquit) licet possit sponsus propter fornicationem à sponsalibus recedere, quòdiu tamen ea non fecerit iudicio ecclesiæ dissolui, vinculum illud integrum esse constat, & quare manentibus sponsalibus nulla est ratio, cur non ex sequente copula in matrimonium transeant, cuius tamen contrarium olim dixit Ioannes Neuzanus in libro secundo siluest. nuptialis ab eodem ipso Didaco citatus, & verior certe meo iudicio est ipsius Didaci, quam Neuzani opinio, namque, & si clara sit Innocentij decisio, quod, si quis iurauerit, se aliquam ducturum vxorem, potest ei fornicationem subsequenter obijcere, ne illam coniugem ducat, quia hoc iuramentum hanc conditionem recipit, si videlicet, illa contra legem desponsationis non venerit, ne absurdum sequatur, vt teneatur quis eam vxorem ducere, quæ post iuramentum effecta meretrix fuerit, & quod valde

d

e

f

g

te se miscuerit, dissolutioni sponsali renuntiale videtur, si id sciuerit, sed & antequam sciuerit, sponsalia omnino integra esse, nondum secuto ecclesiæ iudicio constat, vt diximus, ideoque eorum vigore fieri, vt secuta copula matrimonium efficiat. 34 Tanti est præterea hæc ad sponsalia subsequens coniunctio, vt alia præcedentia sponsalia, quibus coniugalis assensus non accessit, tollere possint, vt multi senserunt, quibusdam Epistolis Põtificijs innixi, A quibus decerni videtur, primum coniugium copula carnis adhuc non consumatum posteriore coniugio, quamuis copula carnis consumato non tolli, eo quod in primo coniugio consensus carnalis iam adesset, quare licet à contrario sumere argumentum, vt si in priore consensus coniugalis non intercessisset, sed sponsio tantum, posteriore tolli potuisset, sed ea tamen epistola (vt vides) non de matrimonio præsumpto subsequente loquitur, sed de vero, quod enim mirum, si sponsalia de futuro tollantur vero matrimonio, hæc tamen vi sententia magis æqua, & pudorem violatæ sponsæ magis seruans mihi placet, quamuis non parui æstimandum sit, quod è contrario pugnat argumentum, nempe; quia, si matrimonio consensisse iudicio interpretamur propter commixtionem, vt peccatum vitemus, in aliud crimen violatæ scilicet priori sponsæ fidei incidimus, quod fortè maius est superiøre, verum hæc obiectio sic dilui potest, non posse omnino tale crimen vitari, cum satis apertum sit, propter sponsionem alteri factam, quare cum in aperto sit, non est, quod eius præsumptionis vitandæ causa, quæ vitari non potest, alterum in malum incidamus: 35 Nixus autem ad copulam solus matrimonij ex sponsalibus nõ faciet opere nõ cõpleto, non solum vbi sponsalia sunt futuro, (vt vocant) sed neque sponsalia de præfenti, quando scilicet, ob defectum ætatis, contractus verbis presentibus celebratus spõsalium vim habet, nisi ætas proxima sit maturitati, c imò & si proxima sit pubertas auctore Didaco:

36 Sed tamen sponsalia in matrimonij

ex copula sequente ne credas transire in foro illo, quod soli animæ salutis prospicit, conscientiamque iudicat, si pars altera fateatur, se non animo coniugali opus venereum expleuisse, sed libidinis causa, nam debet confessioni ipsius eo in foro fides adhiberi, hinc quædam perplexitas contingit, quia fõi exterioris iudex, qui non nisi ex actis, probationibusque datis iudicare potest, pro matrimonio sententiam feret, cù tamen ipsa pars, quæ sibi ipsa conscia est, ei sententiæ parere non teneatur, in foro conscientia, & quemadmodum etiam contingit, vbi ex coniugibus alter certus est, legitimum impedimentum nuptijs suis obesse, cuius tamen certam scientiam iudex non habet, q debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam p carnis commercium mortiferum crimen admittere: & Nisi tamen certus omnino sit, tali se animo ad eam accessisse, prædictis non erit locus, in dubio enim coniugalis, licitusque, potius, quam fornicarius congressus præsumi debet. 37 Antecedens quoque copula hoc efficere non potest, vt sponsalia in matrimonium transferantur, semper enim loquuntur de copula subsequente canonice, & quod ratione euidenti confirmatur, nam copula præcedente si matrimonium contrahere voluissent, spõsalium vtique viam non elegissent, sed presentibus verbis vñ fuisset, & facilius in sequentem copulam consensus in fluere potest, quam in præcedentem. 38 Transire quoque aiunt in matrimonij sponsalia, si sponsus domum sponsæ traduxerit, præsumptusque esse hoc quoque matrimonium asserunt, vbi scilicet cum pompa, & solennitate pro more loci, & personæ qualitate, traductio facta fuerit, quod omnes fatentur, sed & si domum simpliciter ulla absque solennitate, & amicorum cognatorumve presentia fuisset deducta, aliqui non minus matrimonium effici, seu præsumi putant, nempe Ioan.

39

40

a cap. pen. de sponsal. ca. licet. si de spons. duor. Præposit. Ioan. Andr. et Anton. in ca. is qui fidem. de sponsal. & Præposit. in d. e. de illis. col. pen. Sil. versic. sponsalia, q. decima. b capit. fin. ex vo. vbi doct. cap. vn. s. idè de despons. impub. in sexto. ubi Sil. Fran. Aretin. consil. 142. colum. 5. Siluest. versic. matrim. 2. q. 6. Alciat. in tra. præsumpt. reg. 3. Præsumpt. 38 Coar. vbi sup. c cap. attestaciones. de despons. impub. vbi Hostiens. Anton. Præposit. d. c. tua nos. d. spons. Ab. c. is qui fidem. col. tit. vbi Ant. Præposit. & Hostien. Ancha. reg. possessor. eo. 6. in 6. Sil. ver. matrimonium. 2. q. 25. Soc. conf. 28. libr. 1. Coar. vbi sup. nu. 9. e ca. inquisit. de sentent. excomm. f Didac. ubi supra.

a Ioan. Andr. in cap. fin. de sponsal.
b Alciat. reg. 3. præsump. 38.
c Doct. c. iuravit. de probat. col. i.
d Calder. Anton. Abb. Præposit. in d. c. fin.
e Aretin. consil. 142. colum. 5.
f Coarru. par. i. epitom. cap. 4. §. 2. num. 1.
g l. mulierem de ritu. nupt.

h Coarru. ubi sup. ex. Bal. & Salyceto.

i ca. i. de matrimon. contra interd. eccl. vbi no. doct. in ca. i. §. idem de desponsat. im. p. ubi in 6. Pa. ris. consil. 62. lib. 4. Coarru. ubi sup. Dec. conf. 368.

K c. 4. c. Inu. nis. cap. ad au. dientiam. cod. tit. c. vii. eod. tit. in 6. Coar. c. 6. §. 2. par. 2. epitom.

l gl. ca. si quis de spõsauorit. vxorem. 2. q. 2. c. i. de spon. in 6. Coar. ubi sup. Nauarr. in manuali c. 22. §. 18. num. 58. tit. de sa. cram. eccl. es.

m l. semper. ff. de ritu nupt.

n le. si qua. §. i. ff. eod. tit. de rit. nupt. §. si vxor. versic. nam constant. inst. de nupt. Coar. c. 6. §. 2. epit. nu. 3. Palud. in 4. dist. 27. q. 2. art. 5. & dist. 21. q. 2. art. 3. Floren. in 3. par. tit. i. cap. 10. Nauarr. in manu. cap. 22. §. 18. num. 58. Siluest. versic. matrim. 8. q. 14. num. 5. vers. & intellige secundum. p. ca. i. §. de sponsal. in 6. Nauarr. ubi sup. num. 58.

a Io. Andreae, a Alciatus, b Decius, c contra verò alij, qui & frequentiores sunt, nusquam hoc probari, aut alicui legi congruere aiunt, scilicet, Calderinus, Antonius, Abbas, d Aretinus, e Præpositus, Didacus, f & Pomponij iurisconsulti legem, e desponsalibus per verba de præsentis interpretantur, quam tamen interpretationem lex illa mihi admittere non videtur, vnde hoc concedit, in sponsalibus de præsentis, in d & quoties magnum dubium sit, an de futuro, an verò de præsentis sint sponsalia, n nec ratio bona adduci potest, quare pomparum solennia potius, quam simplex, nudaque traductio hoc efficere debeat, quã doquidem non minus ex traductione simplici, quam ex solenni consensus colligitur, & multi extant, qui pompas abhorrent huiusmodi, alij quidem, sumptibus vt parcant, alij factus omnes odio habentes, alij, quia amicorum, & populi irrisorem metuunt propter vxoris qualitatem. Perplexus verò simplices, munera, & oscula non sit hæc præsumptio matrimonij, i neque per subarrationem, nisi per eam coniugalis cõsensu colligeretur, quæ tamen secus se habet in sponsalibus de præsentis, quæ iuris intellectu ob defectum grati interpretantur de futuro, perfecta enim ætate per hæc signa in matrimonium transibunt. Hodie verò, cum certa forma sit Matrimonij data per Concilium Tridentinum, videtur matrimonia præsumpta sublata esse, vt infra dicemus.

Item ex sponsalibus oritur publicæ honestatis iustitia, quæ matrimonium

deinde contrahi cum alia persona impedit, quæ sanguine cõiuncta sit huic, cum qua intercesserunt sponsalia, nec minus locum habet huiusmodi impedimentum, licet sponsalia non valerent, quapropter quisquis ob impedimentum cognationis, vel affinitatis vxorem sui cognati, vel affinis ducere prohibetur, idem non magis sponsam ipsius ad quartum vsque gradum ducere permittitur, quia publica honestatis iustitia hoc impedit, vbi sponsalia purè contracta sint, nec consensus ablit, p quamuis alioqui inter eos, qui sponsalia contraxerunt, matrimonium esse non possit, propter aliquod frigiditatis, vel consanguinitatis, aut affinitatis, x aut monachatus, l impedimentum, t quod publica honestatis impedimentum & ipsi quoque Gentiles nostræ Evangelicæ legis imperiti æstimarunt, vnde & Modestinus Iurisconsultus scripsit, semper in coniunctionibus non solum, quod liceat, spectandum esse, sed & quid honestum sit, m & Vulpianus docuit, inter me, & sponsam patris mei nuptias contrahi non posse, quamuis nouerca non propriè dicatur, quemadmodum & e contra non potest sponsa mea nubere patri meo, quamuis nurus non propriè dicatur. n Nec t quicquam intererit, & si aliud dicerent se mente sensisse, quamuis consensus verbis expresserint, vt impedimentum hoc euitent, quandoquidem illa, quæ spectatur, publica honestas, non ex interioribus, sed exterioribus elici potest, & solet, vt ait, Didacus post Paludanum, & Florentinum, quos citat, o si quis t igitur post sponsalia contracta deinde cum aliqua sponsæ consanguinea contrahat matrimonium, & per copulam carnis consumat, ab utroque repellitur, nempe à posteriore propter publicæ honestatis iustitiam causatam ex sponsalibus consanguinea, à priore autem propter affinitatem ortã ex coniunctione posterioris, quam si non cognouisset, sponsalibus executio danda esset. p Verum t hanc publicæ honestatis iustitiam, vbi sponsalia quacumque ratione valida non sunt, Sanct. Synodus Tridentina profum iustulit, vbi

vbi tamen valida sint, primum gradum excedere, prohibuit; a quia videbatur in vltioribus gradibus iam non posse huiusmodi prohibitionem absque dispendio seruari. Ex his vides, t quod tale impedimentum non obert, si non purè, sed sub conditione contracta sint sponsalia, s priusquam conditio eueniret, t Idque & si talis conditio expressa fuisset, quæ tacitè ex actus natura inesset, puta, si ecclesiæ placuerit, quia hæc conditio aliter sit expressa, quam à iure inesset, conditio enim tacitè sponsalibus latè huiusmodi est, vt actus initio censatur quidem præstitus consensus, sed is tamen vt euanesceat, vbi aliquid impedimentum apparet, sed aliter tamen expressa est, nempe, vt consensus initio præstitus non videatur, sed tunc demum, vbi ecclesiæ iudicauerit, posse matrimonium contrahi, itaque hoc interest, quia cum tacitè inest conditio tantum ex actus natura, contractus non pendet, cuius cõtrarium est, vbi expressa fuit eo, quem diximus, modo, c at, t si conditio, vel de præsentis insit, puta, si pater meus viuit, vel necessaria sit; videlicet, si vixero, actum non suspendit, nec propterea que hoc publicæ honestatis impedimentum assert, n ex t prædictis etiam patet, sponsalia ab infante contracta, cõ iu. eo consensus non detur, item sponsalia facta per patres filiorum nomine sine mandato, consensu, vel ratihabitione hoc impedimentum non cau- e fari. Item t sponsalia, quæ ad eod clandestina sunt, vt probari nequeant, hanc publicæ honestatis iustitiam non pariunt, vt ait Martinius. Azpilcuera ex Paludano, & Antonio, f quod ex eo quod suaderi potest, quia cum sint clandestina, publicam honestatem lædere non possunt, cuius causa hoc iustitiæ impedimentum leges inuenerunt. Multis t autem modis soluuntur sponsalia, sed ea tamen quandoque non sine ecclesiæ idest ecclesiastici Iudicis auctoritate solui debent, & quandoque ipso iure etiam nullo intercedente iudicio ecclesiæ soluuntur, vt plurimum tamen ecclesiæ iudicium adhiberi est necesse. Quibus autem modis ipso iure

sponsalia irrita fiant, vt qui pauciores & magis certi, magis in partem sunt, enumerabimus, quia ex ijs simul, quando ecclesiæ iudicium adhiberi oporteat, nempe in ceteris omnibus, rescribit: t Primum igitur soluuntur sponsalia ipso iure sine iudicis auctoritate per matrimonium subleuens per verba de præsentis contractum, & si matrimonium coniunctione carnis consumatum non fuerit, t & quamuis etiam sponsalibus ipsi relinquo iurifurandi accessisset, n receptus est enim, t etiam à periuro, posse matrimonium contrahi, t t soluuntur etiam ipso iure sponsalia, si ex sponsis alter religionem fuerit professus, quid mirum, cum & matrimonium ipsum ante copulã religionis professione soluui consistit. x Et quamuis olim Alexander Tertius scribens exonenfi episcopo responderit, l tutius esse, vt is, qui de contrahendo matrimonio fidẽ cõiuramento dedit, sed deinde priuata lego ductus ad frugem melioris vite suspirat, religione iurifurandi seruata prius contrahat, postea, si elegerit, ad religionem migret, nisi post dispensationem copula carnis intercesserit, non tamen Pontifex Maximus eos contrahere compellit, sed conulendo monet, vt aiunt, Abbas Præpositus, Didacus, & alij, idque ea forte ratione, quia nondum ille constituerat omnino, an religionem ingredi vellet, quare non potuit aliud consuli, nisi, vt, dum in dubio erat animus, qui facillè huc atque illuc impelli poterat, illud in primis exequeretur, quod semel certo & deliberato animo pmisserat, quæ si aliud fortè responsum fuisset, si religionem ingredi certo animo proposuisset, quem sensum glossa & Innocentius, & alij suppotuerunt, vt ait idem Didacus. t Item sacri ordines post sponsalia de futuro, non tamen sponsalia de præsentis irritant aut matrimonium, m & si professio etiam sponsalia præsentia, & matrimonium nã consumatum (vt diximus) irritare soleat, quod religionis fauor eximius causatur, & his quidem duobus casibus duntaxat, & præterea nemine solui

a c. 3. sess. 24.
b d. ca. 5. si. eod. tit. in 6.
c Coarru. ubi sup. nu. 4. Sil. vers. matrim. 8. q. 14. ex. gl. in c. i. §. si. ver. conditionem. de spons. in 6.
d gl. & Coar. ubi sup.
e ca. i. §. porro eod. tit. in 6.
f Nauarr. d. c. 22. §. 18. num. 58. ad finem. Paluda. in 4. dist. 27. q. 2. art. 5. §. 2. anto. min. in 3. part. tit. i. c. 10.
g ca. de illis. ubi gl. ver. iudicio. de despons. impub. vbi Henrich. Præpo. & alij.
h ca. sicut. c. se. inter. ca. de illis. de sponsal.
i Coar. c. 5. e. pit.
K d. c. 2. ca. ex public. ex. par. 2. de conuers. coniug.
l ca. commissum ubi gl. in sum. Præposit. de sponsalib.
m extrau. antiqua Io. xxij. de voto. gl. & dec. in c. i. de voto in 6.
Ccc

a *gl. in c. de illis. vers. iudicio, de desponsat. impub. Siluest. & Ang. vers. sponsalia in finem.*
 b *Siluest. uer. sponsalia i. fi.*
 c *Innocentius in c. de illis Mar. Garat. inter consil. matrimon. cons. 15. nu. 9. ad finem numeri.*
 d *c. 2. de sponsal. e. ca. praterea i. de sponsal. ubi no.*
 f *ar. l. casus. de arbit.*
 g *c. quemadmodum. de iur. iur. ubi Ab. gl. c. sic quippe. 27. quest. 2. Ab. cons. 48. lib. i.*
 h *d. c. quemadmodum ubi doct. ver. oculos. & in c. raptor. 27. q. 2. Coar. d. c. 5. in princ. num. 2. par. i. capit.*
 i *c. non solum & c. iam nunc. 28. q. i.*
 k *Soto in 4. d. 34. q. i. art. 2. l. c. de illis de sponsal. o. le. secunda. C. de repud. o. le. secunda. C. de sponsal. p. gl. & doct. in d. c. de illis Sil. ver. sponsalia. q. x.*

soluti ipso iure sponsalia nec indicium ecclesie desiderari affirmat Hostiensis in summa huius tituli, dum tractat qualiter soluntur sponsalia, ad finem. **a** Additq; Ricardus & idem esse, ubi alter fornicationem committit notoria, imò, & generaliter vbi cumque causa obstant notoria est, de iure & de facto, & quando sponsalia sunt secreta, quia secreta non sub iudicio ecclesie, a Innocentius quoque docet, iudicium ecclesie in sponsalibus tunc esse necessarium, quando sponsalia à principio tenent, sed ex aliqua causa postmodum separantur, si verò non tenent, puta, quia inter consanguineos, vel quia prius cum alia contraxisset, vel quia sub conditione celebrata fuissent, vel quocumque alio modo essent nulla, non esse iudicium ecclesie necessarium, quamuis honestum esset, illud adire, idque etiam in matrimonio nedum in sponsalibus verum credit, nempe ut iudicium ecclesie necessario non exigat eius separatio, vbi non tenet, nisi forte consummatum fuisset matrimonium, quo casu daretur restitutio contra eum, qui sine iudicio ecclesie discessisset, c. Miki præceptum Hostiensis magis placet, ut duos tantum casus prædictos excipiamus. **b** Alijs tamen verò casibus non licet sine iudicio ecclesie à sponsalibus recedere, namque, & si partes ipsæ inuicem in hac discordia concordēs sint sponsalibus repudium dandi, idque facere possunt, d. non sine Episcopi auctoritate hoc licere tamen debet, Ac sciendum, communi partium consensu à sponsalibus etiam iuratis discedi posse, a qd t nonnulli prorogant, etiam cum iuramentum iob. D. i. amorem fuit interpositum, puta, si quis puellam aliquam in open amore. D. i. uxorem accipere sponderit, ut credit Nauarrus contra Innocentij, Abbatis, & Siluestri, sententiam, & hanc Nauarri opinionem sequor, ne vterque matrimonium inuitis iure compellatur, itaq; matrimonium sine aliquo alterutrius

consensu fiat, cum certissimum sit, ut aliàs diximus, neque ecclesiam posse matrimonium sine consensu efficere; tenebitur tamen hic forte aliam similem amore Dei ducere, quia hæc sponsa duo in sensu conijnet, scilicet pauperem ducere, quorum alterum, qd potest, prestare debet, si vtrumque non potest. **f** Item t quamuis alterutrius fornicatio causam renunciationis sponsalium iustam præbet, si alter qui continens fuit, ad petat, & si iuramento sponsalia roborata fuissent, q. & licet non sponte, sed vi illata fornicatio admiffa fuerit, si non propterea partes ipsæ propria auctoritate renuntiare possunt; t Idem erit, cum alter ex sponsis lepra morbo sedatus est, aliquamve aliam corporis infirmitatem, & inhonestam deformitatem passus fuerit, & putat, narium truncationem, multoq; magis, si aliqua animi, vel existimationis deformitas sequuta sit, quanto maior est morum, & existimationis ratio, quam corporis habenda, quid enim, si vir furci, alteriusve criminis turpis damnatus sit, certè non conuenit nobilem feminam huic coniugio inuitam compelli, quod ex sponsalium die viri ipsius culpa sic infirmitatem euasurum videatur. Vidi etiam hoc discipulari, an male olens oris spiritus, qui curari, auerique non possit, causa iusta sponsalium dirimendorum sit, & cum pluribus alijs iure consultis in hanc ois sententiã veni, at argumento prædictorum, ut iusta sit excoisatio, forte etiam non minor, quam narium truncatio, cum hic defectus confortem magis lædat, quamuis in matrimonio hac ratione dirimi nõ possit, ut ait Soto. x Item t si absit sponsus, neque vbinam gentium agat, feri possit, z. & biennio expectatus non reueratur, m vel cum in provinciam esset ultra biennium absit, n non tenetur sponsa eum amplius expectare, t quæ tamen si nulla iusta causa olim restiterit, quominus matrimonium consumaretur, dum præsens esset, hæc culpam expiare debet, o iusto quidem est certo absentis impedimento existente, si omnem cunctationem sustinet vxor, & ad matrimonium festinare

festinare velit, audienda non facile erit, nisi forte, periculum in mora metueretur, A. absens t verò in loco pro pinquo, vel requirendus, vel monendus est, & hæc omnia iudicis auctoritatem cognitionemq; desiderant. **66** Temporis quoque lapsus contrahendo matrimonio statuti interdum causa est, ut si alter dicto tempore matrimonium contrahere noluerit, possit alter omnino veluti à sponsione solutus à sponsalibus recedere, qui nulla i mora fuit, quominus præscripta die nuptiæ celebrarentur, n quod sanè ita intelligendum est, cum scilicet limitanda, & finiendæ obligationi terminus adiectus fuit, quia tunc contractus hanc tacitam conditionem admittit, si ab alia parte impletus fuerit, quæ admodum, qui Titio centum promittit, se daturum in Paschate, si ille fundum tradiderit, solutus à dandorum centum obligatione censetur, si Titius fundum in Paschate non tradiderit; Videtur t autem finiendæ, seu limitandæ obligationi terminus appositus in sponsalibus, cum vtriusque gratia terminus contractus implendo præfixus fuit, vel, cum tempore sponsalium appositus fuit, ad contrahendum, cum enim tunc nullus contractus perfectè initus sit, sed terminus ad initium alterius contractus statuatur, talis terminus obligationem sic restringit, ut eo lapsò & obligatio finiatur, quemadmodum etiam vbi dies adijcitur, limitandæ obligationi, eo lapsò purgari amplius mora non potest. c At si contractu sponsalium perfectò deinde executioni eius statuatur dies non ad extinguendam obligationem, sed potius ad curandum eius implementum præfixus videtur, t quocirca, si contractus iam sponsalibus alia die, seu eadem ex intervallo de nuptiarum tempore conueniant, quia sollicitandæ obligationis executioni potius, quam finiendæ adiectus videtur eius diei lapsus nõ liberabit à promissione eum, qui implere paratus fuerit, altero quantumlibet in mora constituto, quæ sic docet Abbas Butrij sententiam sequutus, & Didacus probat. d

70 Non tamen quodlibet abutium voluntatem respondentis, & abnueus

à matrimonio alienam significat, quid enim, si responderit, veniente die, nolle se tunc matrimonium contrahere, his enim, & huiusmodi verbis distulif se potius, quam abstulisse matrimonij contrahendi spem videtur, fortasse enim eo tempore vel rei familiaris comodum, vel valetudo, vel coniunctorum, atque amicorum, qui ad nuptias vocandi erant, præsentia aliud tempus exposcebant, huiusmodi quidem responsa, quæ potius ampliand, quam perimant matrimonij diem, nõ liberare alterum ab obligatione etiam, qui ex sua parte implere paratus erat, Didacus ait, sed illa tantum responsa, quibus à matrimonio se omnino dissentire ostendit, Didacus ait, quod verum Ego vsquequaque non credo, altero enim responsum à matrimonio abhorrens simpliciter dante, cũ ad matrimonium interpellat, cui dubium, quin alteri itidem, si velit, discedere à sponsalibus liceat, cum vterq; in hoc conuenit, ut diximus supra: sed dubium est, quid, cum non omnem matrimonij spem responso adimit, sed tantum præstituta die se contrahere nolle declarat, quare alter videtur ex hoc sua sponsione liberatus, cum hic ex parte sua termino præfinito nõ maneat, quapropter, ut questio iustam dubitationis causam habeat, hoc casu distinctionem prædictam militare opinor, nec concedendum puto, ut responsum huiusmodi, quod matrimonij diem proroget, numquam sponsalibus soluendis causam præbere possit, si tamen iusta quæpiam causa hanc dilationem postulet, vel, si non longa mora futura sit, Didaco acquiescerem.

a *Host. d. ca. de illis Coarr. vbi sup.*
 b *ca. sicut. de sponsal.*
 c *Alex. Angel. et alij in l. si insulam. ff. de verb. oblig. arg. l. traiectione. §. i. illo. ff. de act. & obli.*
 d *Abb. & Butr. in d. c. sicut Coarr. par. i. Epitom. ca. 5. in prin. ti. quibus mo. spons. sol. num. 8.*

& an procurando principio noui contractus, an verò ad implementum obligationis perfecta terminus sit appositus, vt priore casu liceat à sponsalibus discedere ei, qui paratus erat; posteriore nequaquam.

Prorsus verò opinio illorum rejicienda est, qui speciale hoc esse in matrimonio scripserunt, A vt lapsò termino

soluta obligatio censetur, & quia res ipsa non capiat tantam dilationem, ob periculum fornicationis, si quid enim in matrimonio speciale esse, admittendum est; id pro matrimonio, non contra matrimonium esse debet; itaq; termini lapsus nò deberet hinc ab obligatione contrahendi matrimonij liberare, si iuris communis ratio repugnet, quia in odium, & euerisionem matrimonij tenderet, sed potius ad contrahendum matrimonium compellere, neq; bona ratio illa est, quòd tam dilationem ob periculum fornicationis nòh patiatur, tum quia generalis hæc ratio non est, quia locum nò haberet, vbi dilatio breuis futura esset, tum quia solent leges biennalem; & quandoque triennalem moram concedere, post eò tracta sponsalia, vt paulò supra diximus. Quare non matrimonij fauor, sed ratio iuris hoc postulat; vt, cum terminus limitanda obligationi adijciatur, vel ad procurandũ principiu nõuæ obligationis, lapsò eò termino, si alter non impleuerit, liceat alteri pariter à promissione resilire, quia huiusmodi appositio dici aperte ostendit; nõ luisse partes, post eam diem se amplius teneri. B Si verò nullum tempus contrahendis nuptijs dictum sit, alterque cunctando negotium protrahat cum abellet Hostiensis expectandum esse ait tempus à lege datum biennij; scilicet vel posse iudicem inspecta personarũ qualitate, & temporum, illud spacium vel angustare, vel ampliare, eoq; lapsò c

Soluuntur etiam interdum sponsalia, (& hæc solutio iudicis decretum desiderat, si si quam promissit dotem, sponsalia dare non possit, quia fortè, vel vana fuerit; supra vires suas patrimonij pollicendo, vel quia ex tempore promissionis effecta fuerit pauperior ante contractum matrimonij, v multoq; magis

gis, si dotem promissam dare nolit; imò, & si nullam dotem promississet sponsalium tempore, cum diues, locuplexque esset, teneretur in contractu matrimonij congruam, certamque dotem constituere, quod si facere detrectet, licebit sponso matrimonium non contrahere, quamuis sponsalia iuramento confirmasset, vt dixerunt Baldus, & Ioannes Lupus, & quod tamen dictum Didaco penitus nõ satisficit, aliud. n. dicendum opinatur, vbi sponso diuitiũ suppetent, ex quibus se sponsaliumque suam alere possit, debuerit enim, si dotem cupiebat, pacto hoc conuenire; & qui pariter Didacus Abbatem. consuetans tenet, mulierem sponsalia contrahentem non censeri omnia bona (uã dotem dare, quamquam in matrimonij contractu aliud fortè credi possit, & verum, si neque vllam dotem sponso distet, neque doti vlli constituenda; & danda soluendo esset, non possit à sponsalibus hoc prætextu sponsus discedere, quòd nullam uideat, vel sperare possit, matrimonio dotem futurã, quã tamen sponsalium tempore se sperasse dicat, cum tempore sponsalium diues esset, & contra, si vir, qui sponsalium tempore diues erat, vel videbatur, deinde inops effectus, vel detectus fuerit, credo & eadem, & maiori ratione posse mulierem sponsalium pœnitere.

Non vana est etiam dirimendis sponsalibus causa, (cuius ante re cognitio ad ecclesiam referenda est.) vbi sponsalia ab eo contracta sunt, qui cum allãm vxorem haberet, huic tamen iurauit, se post vxoris mortem ducturum eam vxorem, sequẽ illi per copulam carnis commissit, vel propriam vxorem intererit, quòd possit hanc vxorem ducere, vel hæc in necem vxoris machinata est, tanti enim est hoc crimen, vt vel contractum iam matrimonium, nedũ sponsalia dirimere possit, vt infra dicemus, cum de impedimentis matrimonij seorsum agemus.

Item, si fama circumferatur, & crebrescat rumor, aliquòd inter sponso impedimentum canonicum existere, ex quo possit graue in populo offendiculum nasci, vbi matrimonium sequeretur, quamuis ad publicationes in ecclesia

de more factas; nemo se matrimonio opposuisset publicè, licebit à sponsalibus discedere, ne vulgus opinetur, eos aduersus canonum præcepta coisse, quo tamen in negotio iudicem adiri oportere, exploratum est, eorum quo, de tali fama, & scandali periculo probatio faciendã erit, dissolutionisque decretum ab eo expectandum, quòd & debet iudex ecclesiasticus hoc casu iuramenta patrum sponte oblata respicere, qui hæc famam dilucere enitant, si vel persona grauis, cui sic fides adhibenda, propinquitatem, & famam, & scandalum doceat, vel iudex ipse de plano summariã cognitione adhibita per seipsum certior de his factus fuerit, eosque compellet, vt à tali contractu desistant; nisi illi contra famam huiusmodi iuramenta propinquorum arbitrio iudicis exhibeat, verum, si talis non sit, qui denuntiauit, qualis supra desideratur, & de fama, vel scandalo edoceri non potest, mōeri quidem, non tamen compelli ad desistendam contrahentes possunt. A

Potest etiam pubes, cuius absentis nomine parentes sponsalia contraxerunt, illa sponsalia improbare, quia non obligatur, neque ex eis publicæ honestatis iustitia oritur. B

Item sponsalia per impuberes facta, cum valeant, iudicis decreto solui debent, si eos pœniteat, quod tamen fieri non licet, antequam ad annos matrimonij aptos peruenerint, quia propter fragilitatem illius ætatis metuitur, ne eadem leuitate, & inconstantia modò velint, modò nolint, & sepius voluntatem mutant, & reuocederetur eis separatio, v sed oscula, amplexus, aliaque similia, quæ tacitũ consensum arguunt ante pubertatem admissa non efficiunt, vt post pubertatem sponsalia de futuro in matrimonium trãseant, quia sub spe futuri matrimonij facta videntur, quòd secus tamen se habere in sponsalibus de præsentibus diximus supra.

Quòd si ex duobus impuberibus, qui sponsalia contraxerint, alter maturius ad pubertatem peruenerit, dubitatum est, v-

rum possit statim contradicens sponsaliorũ scissionẽ imperare; altero non expectato, quoad eò ætatis perueniat; nam glossator ad decretalem Alex. censuit, expectare eum debere, quoad alter pubes factus fuerit, sic interpretatus prædictam Alexand. constitutiõnem, quòd etiam dixerunt Angelus & Siluester, & nos quoq; probauimus olim in nostris Institutionibus, titulo de dispensatione impubeitum, contra verò Innocentius, & Abbas, Præposit. & alij, in quorũ magis probatam esse opinionem ait, eamq; & ipse idem scatur Didacus, & non teneri eũ, qui prior pubes factus sit, expectare impubere; quoad pubes fiat, sed posthæc, si velit, eum pœnitere sponsalium, & ab eis discedere censent, ea quidem ratione; quia frustra expectatur id, cuius euentus nihil affert, & at constat, illum, qui tunc minor puberatus est, vbi ad pubertatem peruenerit, nõ posse alterum inuitum cogere, vt sponsalium exequatur, nec vlla est ratio, quare potius altero pubertatem ingresso, quàm eo infra pubertatem adhuc existente, promissionem suam reuocare possit, cum ipse iam pubes sit, quinimò aliqui dixerunt, debere eum puberem, qui sponsalibus stare non vult, statim, quàm hoc animo est, sponsalibus contradicere, nam, si id facere distulerit, videbitur iam sponsalia confirmasse, nec ab eis amplius recedere posse, quamuis non propterea in matrimonium trãseant. C Et prædictam Alexand. constitutionem sic interpretantur, quòd duas diuersas species facti fingat, post principium illius constitutionis, altera quidem, id est prior species vt fingat, q, qui tempore sponsalium pubes erat, sponsalibus non obstitet, sed alter potius, ille scilicet, qui impubes tempore sponsalium erat, nam factus pubes resilire cupiebat, altera verò species posterior ponit, eundem ipsũ, qui sponsalium tpe iam pubes erat, sponsalia disturbare velle, itaque tam in priorẽ, q̃ in posteriore specie puberẽ alterum ex contrahentibus quidẽ sponsalium tempore fingitur fuisse, sed in altera, nempe in priori, mutatione voluntatis in impubere fuisse, in altera verò in pubere, quo pacto solui aiunt nodum,

a gl. d. c. sicut ver. statutum.

b ar. l. si fideiussor. S. in. ff. mandati.

c Hostiens. in sum. v. r. c. & qualiter. num. 10.

d no. in c. quẽ ad modum. de iur. iur. in ca. de illis. de con. dit. appof.

e Bald. in ca. iurauit. de pro. bat. 10. Lup. in c. per vestras. de dot. s. 2. 3. not.

f Coarr. d. c. 5. Epit. par. i. num. 6.

g gl. l. mulier. bona. ff. d. iur. dot. Dec. conf. 521. Bar. in q. mulier. habens amplum patrimonium.

h glo. in d. ca. quemadmodũ.

71

c

e

f

g

h

i

k

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

clesia de more factas; nemo se matrimonio opposuisset publicè, licebit à sponsalibus discedere, ne vulgus opinetur, eos aduersus canonum præcepta coisse, quo tamen in negotio iudicem adiri oportere, exploratum est, eorum quo, de tali fama, & scandali periculo probatio faciendã erit, dissolutionisque decretum ab eo expectandum, quòd & debet iudex ecclesiasticus hoc casu iuramenta patrum sponte oblata respicere, qui hæc famam dilucere enitant, si vel persona grauis, cui sic fides adhibenda, propinquitatem, & famam, & scandalum doceat, vel iudex ipse de plano summariã cognitione adhibita per seipsum certior de his factus fuerit, eosque compellet, vt à tali contractu desistant; nisi illi contra famam huiusmodi iuramenta propinquorum arbitrio iudicis exhibeat, verum, si talis non sit, qui denuntiauit, qualis supra desideratur, & de fama, vel scandalo edoceri non potest, mōeri quidem, non tamen compelli ad desistendam contrahentes possunt. A

74

Potest etiam pubes, cuius absentis nomine parentes sponsalia contraxerunt, illa sponsalia improbare, quia non obligatur, neque ex eis publicæ honestatis iustitia oritur. B

Item sponsalia per impuberes facta, cum valeant, iudicis decreto solui debent, si eos pœniteat, quod tamen fieri non licet, antequam ad annos matrimonij aptos peruenerint, quia propter fragilitatem illius ætatis metuitur, ne eadem leuitate, & inconstantia modò velint, modò nolint, & sepius voluntatem mutant, & reuocederetur eis separatio, v sed oscula, amplexus, aliaque similia, quæ tacitũ consensum arguunt ante pubertatem admissa non efficiunt, vt post pubertatem sponsalia de futuro in matrimonium trãseant, quia sub spe futuri matrimonij facta videntur, quòd secus tamen se habere in sponsalibus de præsentibus diximus supra.

Quòd si ex duobus impuberibus, qui sponsalia contraxerint, alter maturius ad pubertatem peruenerit, dubitatum est, v-

rum possit statim contradicens sponsaliorũ scissionẽ imperare; altero non expectato, quoad eò ætatis perueniat; nam glossator ad decretalem Alex. censuit, expectare eum debere, quoad alter pubes factus fuerit, sic interpretatus prædictam Alexand. constitutiõnem, quòd etiam dixerunt Angelus & Siluester, & nos quoq; probauimus olim in nostris Institutionibus, titulo de dispensatione impubeitum, contra verò Innocentius, & Abbas, Præposit. & alij, in quorũ magis probatam esse opinionem ait, eamq; & ipse idem scatur Didacus, & non teneri eũ, qui prior pubes factus sit, expectare impubere; quoad pubes fiat, sed posthæc, si velit, eum pœnitere sponsalium, & ab eis discedere censent, ea quidem ratione; quia frustra expectatur id, cuius euentus nihil affert, & at constat, illum, qui tunc minor puberatus est, vbi ad pubertatem peruenerit, nõ posse alterum inuitum cogere, vt sponsalium exequatur, nec vlla est ratio, quare potius altero pubertatem ingresso, quàm eo infra pubertatem adhuc existente, promissionem suam reuocare possit, cum ipse iam pubes sit, quinimò aliqui dixerunt, debere eum puberem, qui sponsalibus stare non vult, statim, quàm hoc animo est, sponsalibus contradicere, nam, si id facere distulerit, videbitur iam sponsalia confirmasse, nec ab eis amplius recedere posse, quamuis non propterea in matrimonium trãseant. C Et prædictam Alexand. constitutionem sic interpretantur, quòd duas diuersas species facti fingat, post principium illius constitutionis, altera quidem, id est prior species vt fingat, q, qui tempore sponsalium pubes erat, sponsalibus non obstitet, sed alter potius, ille scilicet, qui impubes tempore sponsalium erat, nam factus pubes resilire cupiebat, altera verò species posterior ponit, eundem ipsũ, qui sponsalium tpe iam pubes erat, sponsalia disturbare velle, itaque tam in priorẽ, q̃ in posteriore specie puberẽ alterum ex contrahentibus quidẽ sponsalium tempore fingitur fuisse, sed in altera, nempe in priori, mutatione voluntatis in impubere fuisse, in altera verò in pubere, quo pacto solui aiunt nodum,

rum possit statim contradicens sponsaliorũ scissionẽ imperare; altero non expectato, quoad eò ætatis perueniat; nam glossator ad decretalem Alex. censuit, expectare eum debere, quoad alter pubes factus fuerit, sic interpretatus prædictam Alexand. constitutiõnem, quòd etiam dixerunt Angelus & Siluester, & nos quoq; probauimus olim in nostris Institutionibus, titulo de dispensatione impubeitum, contra verò Innocentius, & Abbas, Præposit. & alij, in quorũ magis probatam esse opinionem ait, eamq; & ipse idem scatur Didacus, & non teneri eũ, qui prior pubes factus sit, expectare impubere; quoad pubes fiat, sed posthæc, si velit, eum pœnitere sponsalium, & ab eis discedere censent, ea quidem ratione; quia frustra expectatur id, cuius euentus nihil affert, & at constat, illum, qui tunc minor puberatus est, vbi ad pubertatem peruenerit, nõ posse alterum inuitum cogere, vt sponsalium exequatur, nec vlla est ratio, quare potius altero pubertatem ingresso, quàm eo infra pubertatem adhuc existente, promissionem suam reuocare possit, cum ipse iam pubes sit, quinimò aliqui dixerunt, debere eum puberem, qui sponsalibus stare non vult, statim, quàm hoc animo est, sponsalibus contradicere, nam, si id facere distulerit, videbitur iam sponsalia confirmasse, nec ab eis amplius recedere posse, quamuis non propterea in matrimonium trãseant. C Et prædictam Alexand. constitutionem sic interpretantur, quòd duas diuersas species facti fingat, post principium illius constitutionis, altera quidem, id est prior species vt fingat, q, qui tempore sponsalium pubes erat, sponsalibus non obstitet, sed alter potius, ille scilicet, qui impubes tempore sponsalium erat, nam factus pubes resilire cupiebat, altera verò species posterior ponit, eundem ipsũ, qui sponsalium tpe iam pubes erat, sponsalia disturbare velle, itaque tam in priorẽ, q̃ in posteriore specie puberẽ alterum ex contrahentibus quidẽ sponsalium tempore fingitur fuisse, sed in altera, nempe in priori, mutatione voluntatis in impubere fuisse, in altera verò in pubere, quo pacto solui aiunt nodum,

rum possit statim contradicens sponsaliorũ scissionẽ imperare; altero non expectato, quoad eò ætatis perueniat; nam glossator ad decretalem Alex. censuit, expectare eum debere, quoad alter pubes factus fuerit, sic interpretatus prædictam Alexand. constitutiõnem, quòd etiam dixerunt Angelus & Siluester, & nos quoq; probauimus olim in nostris Institutionibus, titulo de dispensatione impubeitum, contra verò Innocentius, & Abbas, Præposit. & alij, in quorũ magis probatam esse opinionem ait, eamq; & ipse idem scatur Didacus, & non teneri eũ, qui prior pubes factus sit, expectare impubere; quoad pubes fiat, sed posthæc, si velit, eum pœnitere sponsalium, & ab eis discedere censent, ea quidem ratione; quia frustra expectatur id, cuius euentus nihil affert, & at constat, illum, qui tunc minor puberatus est, vbi ad pubertatem peruenerit, nõ posse alterum inuitum cogere, vt sponsalium exequatur, nec vlla est ratio, quare potius altero pubertatem ingresso, quàm eo infra pubertatem adhuc existente, promissionem suam reuocare possit, cum ipse iam pubes sit, quinimò aliqui dixerunt, debere eum puberem, qui sponsalibus stare non vult, statim, quàm hoc animo est, sponsalibus contradicere, nam, si id facere distulerit, videbitur iam sponsalia confirmasse, nec ab eis amplius recedere posse, quamuis non propterea in matrimonium trãseant. C Et prædictam Alexand. constitutionem sic interpretantur, quòd duas diuersas species facti fingat, post principium illius constitutionis, altera quidem, id est prior species vt fingat, q, qui tempore sponsalium pubes erat, sponsalibus non obstitet, sed alter potius, ille scilicet, qui impubes tempore sponsalium erat, nam factus pubes resilire cupiebat, altera verò species posterior ponit, eundem ipsũ, qui sponsalium tpe iam pubes erat, sponsalia disturbare velle, itaque tam in priorẽ, q̃ in posteriore specie puberẽ alterum ex contrahentibus quidẽ sponsalium tempore fingitur fuisse, sed in altera, nempe in priori, mutatione voluntatis in impubere fuisse, in altera verò in pubere, quo pacto solui aiunt nodum,

rum possit statim contradicens sponsaliorũ scissionẽ imperare; altero non expectato, quoad eò ætatis perueniat; nam glossator ad decretalem Alex. censuit, expectare eum debere, quoad alter pubes factus fuerit, sic interpretatus prædictam Alexand. constitutiõnem, quòd etiam dixerunt Angelus & Siluester, & nos quoq; probauimus olim in nostris Institutionibus, titulo de dispensatione impubeitum, contra verò Innocentius, & Abbas, Præposit. & alij, in quorũ magis probatam esse opinionem ait, eamq; & ipse idem scatur Didacus, & non teneri eũ, qui prior pubes factus sit, expectare impubere; quoad pubes fiat, sed posthæc, si velit, eum pœnitere sponsalium, & ab eis discedere censent, ea quidem ratione; quia frustra expectatur id, cuius euentus nihil affert, & at constat, illum, qui tunc minor puberatus est, vbi ad pubertatem peruenerit, nõ posse alterum inuitum cogere, vt sponsalium exequatur, nec vlla est ratio, quare potius altero pubertatem ingresso, quàm eo infra pubertatem adhuc existente, promissionem suam reuocare possit, cum ipse iam pubes sit, quinimò aliqui dixerunt, debere eum puberem, qui sponsalibus stare non vult, statim, quàm hoc animo est, sponsalibus contradicere, nam, si id facere distulerit, videbitur iam sponsalia confirmasse, nec ab eis amplius recedere posse, quamuis non propterea in matrimonium trãseant. C Et prædictam Alexand. constitutionem sic interpretantur, quòd duas diuersas species facti fingat, post principium illius constitutionis, altera quidem, id est prior species vt fingat, q, qui tempore sponsalium pubes erat, sponsalibus non obstitet, sed alter potius, ille scilicet, qui impubes tempore sponsalium erat, nam factus pubes resilire cupiebat, altera verò species posterior ponit, eundem ipsũ, qui sponsalium tpe iam pubes erat, sponsalia disturbare velle, itaque tam in priorẽ, q̃ in posteriore specie puberẽ alterum ex contrahentibus quidẽ sponsalium tempore fingitur fuisse, sed in altera, nempe in priori, mutatione voluntatis in impubere fuisse, in altera verò in pubere, quo pacto solui aiunt nodum,

rum possit statim contradicens sponsaliorũ scissionẽ imperare; altero non expectato, quoad eò ætatis perueniat; nam glossator ad decretalem Alex. censuit, expectare eum debere, quoad alter pubes factus fuerit, sic interpretatus prædictam Alexand. constitutiõnem, quòd etiam dixerunt Angelus & Siluester, & nos quoq; probauimus olim in nostris Institutionibus, titulo de dispensatione impubeitum, contra verò Innocentius, & Abbas, Præposit. & alij, in quorũ magis probatam esse opinionem ait, eamq; & ipse idem scatur Didacus, & non teneri eũ, qui prior pubes factus sit, expectare impubere; quoad pubes fiat, sed posthæc, si velit, eum pœnitere sponsalium, & ab eis discedere censent, ea quidem ratione; quia frustra expectatur id, cuius euentus nihil affert, & at constat, illum, qui tunc minor puberatus est, vbi ad pubertatem peruenerit, nõ posse alterum inuitum cogere, vt sponsalium exequatur, nec vlla est ratio, quare potius altero pubertatem ingresso, quàm eo infra pubertatem adhuc existente, promissionem suam reuocare possit, cum ipse iam pubes sit, quinimò aliqui dixerunt, debere eum puberem, qui sponsalibus stare non vult, statim, quàm hoc animo est, sponsalibus contradicere, nam, si id facere distulerit, videbitur iam sponsalia confirmasse, nec ab eis amplius recedere posse, quamuis non propterea in matrimonium trãseant. C Et prædictam Alexand. constitutionem sic interpretantur, quòd duas diuersas species facti fingat, post principium illius constitutionis, altera quidem, id est prior species vt fingat, q, qui tempore sponsalium pubes erat, sponsalibus non obstitet, sed alter potius, ille scilicet, qui impubes tempore sponsalium erat, nam factus pubes resilire cupiebat, altera verò species posterior ponit, eundem ipsũ, qui sponsalium tpe iam pubes erat, sponsalia disturbare velle, itaque tam in priorẽ, q̃ in posteriore specie puberẽ alterum ex contrahentibus quidẽ sponsalium tempore fingitur fuisse, sed in altera, nempe in priori, mutatione voluntatis in impubere fuisse, in altera verò in pubere, quo pacto solui aiunt nodum,

rum possit statim contradicens sponsaliorũ scissionẽ imperare; altero non expectato, quoad eò ætatis perueniat; nam glossator ad decretalem Alex. censuit, expectare eum debere, quoad alter pubes factus fuerit, sic interpretatus prædictam Alexand. constitutiõnem, quòd etiam dixerunt Angelus & Siluester, & nos quoq; probauimus olim in nostris Institutionibus, titulo de dispensatione impubeitum, contra verò Innocentius, & Abbas, Præposit. & alij, in quorũ magis probatam esse opinionem ait, eamq; & ipse idem scatur Didacus, & non teneri eũ, qui prior pubes factus sit, expectare impubere; quoad pubes fiat, sed posthæc, si velit, eum pœnitere sponsalium, & ab eis discedere censent, ea quidem ratione; quia frustra expectatur id, cuius euentus nihil affert, & at constat, illum, qui tunc minor puberatus est, vbi ad pubertatem peruenerit, nõ posse alterum inuitum cogere, vt sponsalium exequatur, nec vlla est ratio, quare potius altero pubertatem ingresso, quàm eo infra pubertatem adhuc existente, promissionem suam reuocare possit, cum ipse iam pubes sit, quinimò aliqui dixerunt, debere eum puberem, qui sponsalibus stare non vult, statim, quàm hoc animo est, sponsalibus contradicere, nam, si id facere distulerit, videbitur iam sponsalia confirmasse, nec ab eis amplius recedere posse, quamuis non propterea in matrimonium trãseant. C Et prædictam Alexand. constitutionem sic interpretantur, quòd duas diuersas species facti fingat, post principium illius constitutionis, altera quidem, id est prior species vt fingat, q, qui tempore sponsalium pubes erat, sponsalibus non obstitet, sed alter potius, ille scilicet, qui impubes tempore sponsalium erat, nam factus pubes resilire cupiebat, altera verò species posterior ponit, eundem ipsũ, qui sponsalium tpe iam pubes erat, sponsalia disturbare velle, itaque tam in priorẽ, q̃ in posteriore specie puberẽ alterum ex contrahentibus quidẽ sponsalium tempore fingitur fuisse, sed in altera, nempe in priori, mutatione voluntatis in impubere fuisse, in altera verò in pubere, quo pacto solui aiunt nodum,

rum possit statim contradicens sponsaliorũ scissionẽ imperare; altero non expectato, quoad eò ætatis perueniat; nam glossator ad decretalem Alex. censuit, expectare eum debere, quoad alter pubes factus fuerit, sic interpretatus prædictam Alexand. constitutiõnem, quòd etiam dixerunt Angelus & Siluester, & nos quoq; probauimus olim in nostris Institutionibus, titulo de dispensatione impubeitum, contra verò Innocentius, & Abbas, Præposit. & alij, in quorũ magis probatam esse opinionem ait, eamq; & ipse idem scatur Didacus, & non teneri eũ, qui prior pubes factus sit, expectare impubere; quoad pubes fiat, sed posthæc, si velit, eum pœnitere sponsalium, & ab eis discedere censent, ea quidem ratione; quia frustra expectatur id, cuius euentus nihil affert, & at constat, illum, qui tunc minor puberatus est, vbi ad pubertatem peruenerit, nõ posse alterum inuitum cogere, vt sponsalium exequatur, nec vlla est ratio, quare potius altero pubertatem ingresso, quàm eo infra pubertatem adhuc existente, promissionem suam reuocare possit, cum ipse iam pubes sit, quinimò aliqui dixerunt, debere eum puberem, qui sponsalibus stare non vult, statim, quàm hoc animo est, sponsalibus contradicere, nam, si id facere distulerit, videbitur iam sponsalia confirmasse, nec ab eis amplius recedere posse, quamuis non propterea in matrimonium trãseant. C Et prædictam Alexand. constitutionem sic interpretantur, quòd duas diuersas species facti fingat, post principium illius constitutionis, altera quidem, id est prior species vt fingat, q, qui tempore sponsalium pubes erat, sponsalibus non obstitet, sed alter potius, ille scilicet, qui impubes tempore sponsalium erat, nam factus pubes resilire cupiebat, altera verò species posterior ponit, eundem ipsũ, qui sponsalium tpe iam pubes erat, sponsalia disturbare velle, itaque tam in priorẽ, q̃ in posteriore specie puberẽ alterum ex contrahentibus quidẽ sponsalium tempore fingitur fuisse, sed in altera, nempe in priori, mutatione voluntatis in impubere fuisse, in altera verò in pubere, quo pacto solui aiunt nodum,

rum possit statim contradicens sponsaliorũ scissionẽ imperare; altero non expectato, quoad eò ætatis perueniat; nam glossator ad decretalem Alex. censuit, expectare eum debere, quoad alter pubes factus fuerit, sic interpretatus prædictam Alexand. constitutiõnem, quòd etiam dixerunt Angelus & Siluester, & nos quoq; probauimus olim in nostris Institutionibus, titulo de dispensatione impubeitum, contra verò Innocentius, & Abbas, Præposit. & alij, in quorũ magis probatam esse opinionem ait, eamq; & ipse idem scatur Didacus, & non teneri eũ, qui prior pubes factus sit, expectare impubere; quoad pubes fiat, sed posthæc, si velit, eum pœnitere sponsalium, & ab eis discedere censent, ea quidem ratione; quia frustra expectatur id, cuius euentus nihil affert, & at constat, illum, qui tunc minor puberatus est, vbi ad pubertatem peruenerit, nõ posse alterum inuitum cogere, vt sponsalium exequatur, nec vlla est ratio, quare potius altero pubertatem ingresso, quàm eo infra pubertatem adhuc existente, promissionem suam reuocare possit, cum ipse iam pubes sit, quinimò aliqui dixerunt, debere eum puberem, qui sponsalibus stare non vult, statim, quàm hoc animo est, sponsalibus contradicere, nam, si id facere distulerit, videbitur iam sponsalia confirmasse, nec ab eis amplius recedere posse, quamuis non propterea in matrimonium trãseant. C Et prædictam Alexand. constitutionem sic interpretantur, quòd duas diuersas species facti fingat, post principium illius constitutionis, altera quidem, id est prior species vt fingat, q, qui tempore sponsalium pubes erat, sponsalibus non obstitet, sed alter potius, ille scilicet, qui impubes tempore sponsalium erat, nam factus pubes resilire cupiebat, altera verò species posterior ponit, eundem ipsũ, qui sponsalium tpe iam pubes erat, sponsalia disturbare velle, itaque tam in priorẽ, q̃ in posteriore specie puberẽ alterum ex contrahentibus quidẽ sponsalium tempore fingitur fuisse, sed in altera, nempe in priori, mutatione voluntatis in impubere fuisse, in altera verò in pubere, quo pacto solui aiunt nodum,

rum possit statim contradicens sponsaliorũ scissionẽ imperare; altero non expectato, quoad eò ætatis perueniat; nam glossator ad decretalem Alex. censuit, expectare eum debere, quoad alter pubes factus fuerit, sic interpretatus prædictam Alexand. constitutiõnem, quòd etiam dixerunt Angelus & Siluester, & nos quoq; probauimus olim in nostris Institutionibus, titulo de dispensatione impubeitum, contra verò Innocentius, & Abbas, Præposit. & alij, in quorũ magis probatam esse opinionem ait, eamq; & ipse idem scatur Didacus, & non teneri eũ, qui prior pubes factus sit, expectare impubere; quoad pubes fiat, sed posthæc, si velit, eum pœnitere sponsalium, & ab eis discedere censent, ea quidem ratione; quia frustra expectatur id, cuius euentus nihil affert, & at constat, illum, qui tunc minor puberatus est, vbi ad pubertatem peruenerit, nõ posse alterum inuitum cogere, vt sponsalium exequatur, nec vlla est ratio, quare potius altero pubertatem ingresso, quàm eo infra pubertatem adhuc existente, promissionem suam reuocare possit, cum ipse iam pubes sit, quinimò aliqui dixerunt, debere eum puberem, qui sponsalibus stare non vult, statim, quàm hoc animo est, sponsalibus contradicere, nam, si id facere distulerit, videbitur iam sponsalia confirmasse, nec ab eis amplius recedere posse, quamuis non propterea in matrimonium trãseant. C Et prædictam Alexand. constitutionem sic interpretantur, quòd duas diuersas species facti fingat, post principium illius constitutionis, altera quidem, id est prior species vt fingat, q, qui tempore sponsalium pubes erat, sponsalibus non obstitet, sed alter potius, ille scilicet, qui impubes tempore sponsalium erat, nam factus pubes resilire cupiebat, altera verò species posterior ponit, eundem ipsũ, qui sponsalium tpe iam pubes erat, sponsalia disturbare velle, itaque tam in priorẽ, q̃ in posteriore specie puberẽ alterum ex contrahentibus quidẽ sponsalium tempore fingitur fuisse, sed in altera, nempe in priori, mutatione voluntatis in impubere fuisse, in altera verò in pubere, quo pacto solui aiunt nodum,

rum possit statim contradicens sponsaliorũ scissionẽ imperare; altero non expectato, quoad eò ætatis perueniat; nam glossator ad decretalem Alex. censuit, expectare eum debere, quoad alter pubes factus fuerit, sic interpretatus prædictam Alexand. constitutiõnem, quòd etiam dixerunt Angelus & Siluester, & nos quoq; probauimus olim in nostris Institutionibus, titulo de dispensatione impubeitum, contra verò Innocentius, & Abbas, Præposit. & alij, in quorũ magis probatam esse opinionem ait, eamq; & ipse idem scatur Didacus, & non teneri eũ, qui prior pubes factus sit, expectare impubere; quoad pubes fiat, sed posthæc, si velit, eum pœnitere sponsalium, & ab eis discedere censent, ea quidem ratione; quia frustra expectatur id, cuius euentus nihil affert, & at constat, illum, qui tunc minor puberatus est, vbi ad pubertatem peruenerit, nõ posse alterum inuitum cogere, vt sponsalium exequatur, nec vlla est ratio, quare potius altero pubertatem ingresso, quàm eo infra pubertatem adhuc existente, promissionem suam reuocare possit, cum ipse iam pubes sit, quinimò aliqui dixerunt, debere eum puberem, qui sponsalibus stare non vult, statim, quàm hoc animo est, sponsalibus contradicere, nam, si id facere distulerit, videbitur iam sponsalia confirmasse, nec ab eis amplius recedere posse, quamuis non propterea in matrimonium trãseant. C Et prædictam Alexand. constitutionem sic interpretantur, quòd duas diuersas species facti fingat, post principium illius constitutionis, altera quidem,

a gl. d. c. de illis. ver. cu spōsalia in fi. & i verb. minoris atar.

b gl. 10. And. Host. Prapost. in d. c. de illis Didac. ubi supra. Rot. Dec. 450. in no.

c Bald. conf. 194. & conf. 200. lib. 3. Rui n. conf. 203. l. i. Didac. cap. 5 par. i. epit. Si. num. 8.

d Siluest. ver. matrimonium 5. q. 8. Gozad. conf. 2. nu. 1. l. 1. & 28. & seq.

nodum, in quo implicitus erat glossator, A qui nesciens alterum factū ab altero discernere, hoc discrimen ponebat, quod in altera specie, dum sponsalia fierent, uterque ex contrahentibus esset minor pubertate, in altera vero vnus esset pubes, cum tamen verē discrimine hoc separantur, q̄ in priore (vt dixi) exemplo impubes resiliat, in posteriore pubes, ceterum in vtroque alter pubes fingitur fuisse; quem tamen intellectum litera ipsa respuit, quæ aperte declarat, primum factum habere, quod vterque impubes esset, quandoquidē illius constitutionis principium de illis loquitur, clarē, qui infra annos aptos matrimonijs sponsalia contrahunt, & vtrumque infra eos annos esse ponit, dum ait, siue vterque siue alter reclamet, quādoquē ad annos aptos peruenierint, qd̄ Thema continuans, subdit, si verō alteruter istorum ad annos pubertatis peruenit, infra eisdem annos altero existente &c. ex quibus manifestē resultat, supponere, hunc, quem ad annos pubertatis peruenisse ait, impuberem sponsalium tempore fuisse, neque alium intellectum pati potest, licet Didacus malē se torqueat, quod intellectum extorquere ad sententiam suam possit, quare glossa alio modo hæc duo facta (vt diximus) discernere voluit, nempe, vt in altero esset pubes tempore sponsalium, in primo non, quo tamen supposito prædictum axioma nō magis prædicta constitutione probatū censetur, namque & si negem, in illis factis discrimen ex eo esse, quod in altero esset pubes, altero impubes, illud tamen discrimen admitto, quod in vtraque specie alter esset altero maior, & quod in priori specie is, qui tardior ad pubertatem peruenit, contradiceret, in posteriore autem maior resiliet, itaque nusquam ex vlla eius constitutionis parte colligitur hæc facti species, quod ille, qui impubes erat sponsalium tempore, & prior ad pubertatem peruenierit, sponsalibus renuntiare voluerit, quæ est quæstio nostra, sed illi duo tantum casus, quando scilicet impubes contradicebat, cum alter pubes factus esset, & quando ille, qui pubes erat tempore sponsalium, ab eis re-

siliere nitebatur: Item dura est glossa interpretatio ad verba illa (cum sponsalia contrahuntur) exponentis, id est, quemadmodum existebat, quando sponsalia contrahebantur, quam tamen interpretationem dedit, ne quis credat, voluisse Pontificem Maximum à contrario inferre, quod post sponsalia contracta, quo tempore alius contradixit factus maior, hunc quoque puberem factum esse, vel ne quis inferret, expressum fuisse, hunc infra pubertatem sponsalium tempore fuisse, vt supponeretur alterum iam tunc puberem.

Quare mutata nunc in melius (vt puto) sententia, Innocentio, Abbati, Præposito, & Did. assentior repudiata glossatoris, quam olim sequutus fui, sententia, & Dico, posse eum, qui prior pubes factus est, sponsalibus in pubertate contractis, cum nulla constitutione, vel canone hoc fieri prohibitum inueniatur, non expectata alterius pubertate arbitrio suo renuntiare, & ex hoc consequens est, quod si matrimonium à pubere cum alia contractum valere debeat, sponsaliaque ipsa penitus soluere, præsertim, si contractum sit, dum alter adhuc impubes foret, qd̄

ferē omnes fatentur, nō imō & si vterque sponsalibus iam effectus fuisset, alterq; sponsalibus iam consensum præstitisset, nihilominus licebit alteri quamuis scienti consensum eius, matrimonium aliud inire, atque hoc pacto sponsalia dirimere, quæ pubes contraxerat, siue ea sponsalia vera, seu iuris intellectu interpretata sint sponsalia, sed verbis matrimonij celebratum esset, vt cōsent Baldus, c̄ Carolus Ruinus, Didacus, quos & ego libenter sequor, quamquam Siluester, & Gozadinus n̄ aliud scripserint, docuerintque, sponsalia, quæ verbis de præsentī, iuris verō intellectu de futuro facta sint, inter puberem, & impuberem, in matrimonij transire, si impubes post pubertatem illi matrimonio consentiat, licet qui pubes erat, consensum reuocare velit, veram enim esse rationem opinor, quam aduersus Siluestrum & Gozadinum memorat Didacus, lege Pontificia fundatam, nempe, nouo consensu opus esse post pubertatem eius, qui impubes

impubes sponsalia contraxerat, quo matrimonium dicatur firmum, & perfectum, A & quia nō solent sponsalia matrimonium transire ex alterius consensu tantum, sed vtriusque consensus desideratur. B Item quia huiusmodi sponsalia iisdem modis solent dissolui, quibus sponsalia vera id est, quæ de futuro contrahuntur, vt aiūt Hostiensis, Antonius, Henrichus, alijque plures ad dictam constitutionē scribentes.

1. Capitales t̄ quoque inimicitias inter sponsam, & sponsum postea exortas aiunt, posse iustam sponsalibus soluedis causam præbere, quemadmodum & diximus supra, non debere ad implementum sponsalium cogi eum, qui odio sponsam persequitur, & contra, neque si notoria sit in sponso metuentidaque seuities. D

2. Item t̄ superueniens inter eos affinitas sponsalia dirimet; vt, si sponsus per copulam sponse consanguineam cognorit, vel contra, & publica autem t̄ honestatis instituta postea superuenientē non propterea putes sponsalia prius contracta soluere, si quidem ex prioribus sponsalibus orta iam erat publica honestatis iustitia, quæ debet posteriori honestatis publicæ institutioni impedire. F

3. Item, t̄ votum simplex castitatis, vt religionis etiam sine professione ditimit sponsalia, quamuis matrimonium minime soluat, vt aiunt Angelus, & Siluester, sed contrarium tamen asserunt, Innocentius, Abbas, Hostiensis, Nauarrus, nempe voto simplici religionis non dissolui sponsalia, mihi tamen placet Innocentij distinctio, nempe, vt præstitatur huic tempus, quo vel ingrediatur, & profiteatur religionem, vel matrimonium contrahat, quo tempore, nisi religionem ingressus fuerit, teneatur matrimonium perficere, n̄ simplex autem castitatis votum sponsalibus superueniens obesse eis nusquam (vt puto) probatum reperitur, quamuis si præcedat, obesse receptum sit.

4. Omnes t̄ denique hi modi, qui possunt matrimonium soluere & impedire, de quibus non ita hinc longē disse-

remus possunt etiam ac longē magis sponsalia irrita facere. A iunt t̄ præterea doctores, quia impossibile est, omnes casus sigillatim nuncupare, quibus solui sponsalia possint, generaliter statuerunt esse, omnibus illis casibus licere sponsalibus renuntiare, qui, si à principio considerati fuissent, quod superuenire possent, verisimile sit, quod ab huiusmodi sponsalibus nec sine iusta ratione se continuissent.

DE SACRAMENTO MATRIMONIJ.

Tit. XI.

E. P. I. T. O. M. E.

MATRIMONIUM esse sacramentū ostendit, aliudque esse ratum, & legitimum, aliud legitimum tantum, aliud neque ratum, neque legitimum, qui sint matrimonij, ex eo, quod est sacramentum, effectus, traditur matrimonij distinctio, in quod, forma, & substantia, plures casus excutuntur, quibus ambigi poterat, num contractum esset matrimonium, & vultee verborum forma, quid de matrimonio contracto sub conditione, distinguendo inter conditiones ipsas, quæ verba contrahendo matrimonio adhiberi debeant, An parochi, & testium præsentia sit necessaria, De clandestino matrimonio late agitur, quot s̄. modo dis clam fieri dicatur, quid iuris de clandestino matrimonio ante Concilium Trident. vel postea seruetur, quæ sit matrimonij materia, quid de concubitu, quid de matrimonio presumpto. Post hæc tria matrimonij bona dilucide explanat.

Hinc matrimonij plures docentur effectus, vt; debitum carnis, cohabitatio, filiorum legitimatio, sequendi maritum obligatio, quæ vxori incumbit, vxorem vendicandi, à quocumq; detineatur, potestas, domicilij eiusdem sortitio, leuis in vxorem coactio, quæ singula non vili apparatu exornantur, hinc traduntur nonnulli fauores matrimonio, & matrimonialibus causis à

a d. c. m. s. i. de despons. in pub. in 6.

b gl. ca. super. eo de cond. appof. gl. d. ca. de illis.

c c. 2. & c. re. quisiuit. extr. eo. doct. Host. in sum. versic. et qualiter dissoluitur. ad si. Ang. ver. sponsalia in casu nono. nu. 31.

d Siluest. cod. ver. num. 5. c. veniens q̄ cler. vel non.

e c. si quis spōsam 27. q. 2. de eo, qui cognoscant. vxor. ca. ex literis.

f c. si quis. d. l. 57. Angel. nu. 35. Siluest. nu. 10. eo. ver.

g ca. veniens, qui cleric. vel non. ubi Innoc. Ab. Host. Siluest. versic. sponsalia. nu. 16. Angel. nu. 40. Nauar. in manu. c. 22. n. 25.

h Imoc. c. xur. sus. in fin. qui cler. vel non.

sis à iure concessi, ac demum coram quo debeant causæ matrimoniales tractari, & quid si ex litigatoribus alter absit.

SVMMA RERV M.

- 1 Matrimonium est sacramentum ecclesie
- 2 Est necessarium corpori ecclesie non singulis.
- 3 Beatior est vita celibatus, quam matrimonij.
- 4 Matrimonium Abrahæ non minoris merito fuit, quam virginitas Ioannis Baptistæ.
- 5 Matrimonium cur sic dictum.
- 6 Nuptia vnde sic dicta sint.
- 7 Mulieres velato capite in ecclesia esse debent.
- 8 Matrimonium & niconum legitimum esse poterat, non tamen ratum.
- 9 Matrimonium ante legem Christi non erat ratum nec sacramentum.
- 10 Sacramenta omnia manant à lege Christi.
- 11 Matrimonium ratum est, quandoque non legitimum.
- 12 Matrimonium q. dissolui non possit, ex eo procedit, quia est sacramentum precipue.
- 13 Matrimonium est prestantius, vt sacramentum, quam vt officium nature.
- 14 Matrimonij effectus, quatenus est sacramentum.
- 15 Matrimonij vbi institutum.
- 16 Negantes, matrimonium esse vnum ex septem sacramentis anathematizantur.
- 17 Matrimonium aliud est, quam contractus matrimonij.
- 18 Aliud est matrimonium, quam sacramentum matrimonij.
- 19 Matrimonij vox apud Christianos absolute prolata significat contractum, & sacramentum simul.
- 20 Matrimonij diffinitio.
- 21 Matrimonium debet habere substantiã, & formam et in quo consistat vtrûq.
- 22 Matrimonij contrahendi modus antiquus, nunc à Concilio Tridentino renouatus describitur.
- 23 Matrimonium quod dicatur contractum in faciem ecclesie.
- 24 Publicatio matrimonij quandoq. omitti potest.

- 25 Parochi pena ex concilio Trident. contra contractum matrimonij auctorizantis sine publicatione.
- 26 Benedictio matrimonij à quo facienda sit.
- 27 Sacerdotis benedictio in matrimonio alienos parochianos pena.
- 28 Matrimonium contracturi debent confiteri peccata.
- 29 Publicationes an fieri debeant in vtraque parochia contrahentium.
- 30 Interrogatio, an consentiant matrimonio, potest vtrius contrahentium prius fieri.
- 31 Femina cur prius interroganda, quam vir ex honestate.
- 32 Interrogatio an quandoque omitti possit in matrimo.
- 33 Consensus in matrimonio an requiratur simulateneus.
- 34 Consensus an dari debeat per interpretem.
- 35 Contrahi potest matrimonium per procuratorem etiam post Concilium Tridentinum.
- 36 Procurator quibus verbis debeat vti cõ nomine alieno matrimonium contrahit.
- 37 Quibus verbis principales matrimonij contrahant.
- 38 Verba in contrahendis matrimonijs sũt interpretanda iuxta communem intellectum.
- 39 Etiam vbi per interpretem contractum fuit matrimonium.
- 40 Idem & si principales ipsi contrahunt.
- 41 Verba illa, donec terra mihi ocnlas cooperiat, quomodo intelligenda.
- 42 Verba illa volo te habere in uxorem, vel maritum, an faciant matrimonium.
- 43 Verba illa, habeo te in uxorem, an faciant matrimonium & de multis similibus.
- 44 Verba, non habeo aliam uxorem, nisi te an faciant matrimonium.
- 45 Verba, nolo, vt me cognoscas nisi honeste, an matrimonium innuant.
- 46 Ringens sibi aliud nomen, & sub eo nomine in tertia persona desponsans aliam, quam per verba de presenti an contrahat matrimonium etiam in foro poli.
- 47 Conditiones quandoque irritant, quandoque suspendunt matrimonium.
- 48 Conditiones quæ neque irritant, neque suspendunt matrimonium.
- 49 Conditiones, quæ tacite insunt, vel requiruntur ad actum non irritant, neque suspendunt.

- 50 Conditiones natura impossibiles non vitiant, neque suspendunt.
- 51 Conditiones turpes quandoque vitiant matrimonium quandoque reijciuntur.
- 52 Conditiones turpes ledentes substantiam matrimonij vitiant.
- 53 Conditiones honestæ & possibiles suspendunt non vitiant matrimonium.
- 54 Conditio, si pater consenserit, an matrimonium vitiet.
- 55 Conditio purificata an matrimonium denuò sit contrahendum, vt valeat.
- 56 Matrimonium contractum sub conditione, si Pontifex Maximus dispensarit, an dispensatione habita sit denuò contrahendum.
- 57 Verba proferenda in matrimonij contractu qualia esse debeant, & an sint ex necessitate.
- 58 Minister an sit necessarius in contractu matrimonij.
- 59 Præsentia testium an sit necessaria in matrimonio.
- 60 Testes quales debeant esse.
- 61 Serui, infames, & feminae an possint esse testes, & excommunicati, & familiares.
- 62 Non tamen sunt omni exceptione maiores ad probationem matrimonij.
- 63 Testes omni exceptione maiores matrimonio adhiberi vtilius est.
- 64 Publicatio matrimonij est de forma.
- 65 Publicatio an sit repetenda reperto impedimento in matrimonio antea contracto cum publicatione.
- 66 Matrimonium pluribus modis dici potest clandestinum.
- 67 Clandestinitas quæ magis vitiet.
- 68 Clandestinitas omnis punitur per capitulum inhibitiõ.
- 69 Matrimonium de quo facta sunt publica instrumenta, an dicatur clandestinum propter omisam publicationem.
- 70 Publicatio solius omisio nõ facit matrimonium penitus clandestinum.
- 71 Matrimonium à filio familia clam patre contractum an dicatur clandestinum.
- 72 Matrimonia clandestina damnantur et à legibus secularibus.
- 73 Leges seculares quæ damnant clandestina matrimonia cessant, si in illis sic contractis non inueniantur imparitas, nec impedimentum.
- 74 Clandestini matrimonij imbecillitas.
- 75 Clandestinitas an obstat solum quando ob-

- Stat consanguinitatis impedimentum.
- 76 Matrimonium clandestinum exigit validiores probationes.
- 77 Clandestino matrimonio interessentes sacerdotes puniuntur.
- 78 Suspendio interdicens officio censetur et adimere beneficium interca.
- 79 Matrimonium clandestinum ante concilium Tridentinum non erat irritum.
- 80 Nati ex matrim. clandestino contracto ante concilium Tridentinum sunt legitimi.
- 81 Matrimonium clandestinum probatum fama, & uno teste præfertur publico matrimonio posteriori.
- 82 Quid, si matrimonium publicum posterius sit melius probatum, quam vno teste & fama.
- 83 Casus in quibus clandestinum matrimonium posterius priori clandestino probato cum fama & vno teste.
- 84 Vincentij opinio fauentis posteriori matrimonio publicato contra primum clandestinum consuetata.
- 85 Clandestinum matrimonium hodie non valet ex Concilio Tridentino.
- 86 Sola omisio publicationis matrimonij non reddit nullum etiam hodie.
- 87 Matrimonium contractum in articulo mortis non requirit solemnitates.
- 88 Concilium inhabilitans ad contrahendum matrimonium eos qui sine solemnitatibus ecclesie contraxerunt, censetur inhabilitare duntaxat ad illud non ad alia matrimonia.
- 89 Neque ad illud idem, si contrahatur cum debitis solemnitatibus.
- 90 Matrimonium olim contractum clam potest deinde publicari & in faciem ecclesie contrahi.
- 91 Publicationem matrimonij differentes peccant.
- 92 Contrahentium matrimonium sine solemnitatibus ecclesie pena.
- 93 Episcopi imponere possunt excommunicationis penam his, qui sine solemnitatibus contrahunt matrimonium.
- 94 Alijs quoque modis potest eos punire.
- 95 Matrimonij materia est consensus.
- 96 Matrimonij præsumpti quæ substantia sit.
- 97 Contrahentes ipsi sunt materia matrimonij.
- 98 In matrimonio præsumpto præsumitur etiam substantia, & forma.

- 99 Concubitus matrimonio non est necessarius.
- 100 Adam, & Eug matrimonium fuit sine copula, et verum quidem matrimonium.
- 101 Matrimonium consumatur concubitu.
- 102 Matrimonium non consumatum non designat coniunctionem Christi cum ecclesia.
- 103 Matrimonium non consumatum quandoque est sanctius.
- 104 Matrimonium presumptum quod sit, et quot modis.
- 105 Matrimonium presumptum sublatum censetur hodie ex concilio tridentino.
- 106 Matrimonij bona quae sint.
- 107 Matrimonium contrahentes propter diuitias, aut alias causas praeter causam prolis an peccent.
- 108 Contrahentes matrimonium propter solam libidinem peccant.
- 109 Matrimonium Iosephi cum B. Virgine habuit omne bonum.
- 110 Condicio, si prolem vitaueris, & conditio perpetuae castitatis vitiat matrimonium.
- 111 Pactum seruandae castitatis inter coniuges post contractum matrimonium valet.
- 112 Condicio illa, si debitum negare volueris, quotiescumque non licuerit petere, an matrimonium vitiet.
- 113 Condicio, si veneno sterilitatem procuraueris an vitiet matrimonium.
- 114 Remitti potest talis conditio, & matrimonium consistit.
- 115 Fides, quare sit bonum sacramenti.
- 116 Condicio, si vxor se prostituerit, vitiat matrimonium.
- 117 Sacramentum tertium bonum in matrimonio quomodo dicatur.
- 118 Condicio, donec meliorem inuenero, vel quod propter adulterium possit aliam habere vitiat.
- 119 Coniuges tenentur sibi inuicem debitum reddere.
- 120 Coniuges non debent commisceri ante benedictionem.
- 121 Coniunctio carnis facienda non est in locis sacris.
- 122 Coniugi adultero denegari potest debitum carnis.
- 123 Coniugi incestuoso denegari potest debitum.
- 124 cum iuvene incestuoso dispensare potest Episcopus, ut petere possit debitum.
- 125 Coniuges debent simul habitare.
- 126 Et cogi possunt auxilio brachij secularis.
- 127 Vxor quae non soluit dotem, an possit a marito eijci de domo.
- 128 Vxor obsequia, quae praestat marito compensanda cum dote.
- 129 Matrimonium facit, quod filij nati, & nascituri sint legitimi.
- 130 Etiam quod matrimonium contractum non fuisse tempore conceptionis filiorum.
- 131 Etiam quod ea mulier non esset in schemate concubinae.
- 132 Item quamuis clericus beneficiatus esset qui contraxit matrimonium.
- 133 Et quamuis esset monachus.
- 134 Nec refert quod instrumenta dotalia non interuenerint.
- 135 Neque refert quod post susceptos filios aliam uxorem habuerit, antequam cum matre filiorum matrimonium contraheret.
- 136 Efficiuntur filij legitimi etiam contra voluntatem patris vel filiorum.
- 137 Nec refert, quod non essent pares.
- 138 Nec quod amplius generare non possint propter aetatem, vel infirmitatem.
- 139 Quid si coniugum alter alio matrimonio deinceps esset.
- 140 Filius legitimatus per subsequens matrimonium habetur in omnibus pro filio vere legitimo.
- 141 Filius legitimatus per subsequens matrimonium potest promoueri etiam ad episcopatum.
- 142 Succedit in feudo & emphiteusi, & in multis alijs.
- 143 Filij defuncti ante matrimonium secutum non legitimantur.
- 144 Filij nascuntur legitimi ex matrimonio etiam inualido contracto in faciem ecclesiae si alter ignorabat inualidum.
- 145 Bona fides praesumitur, dum non probatur mala fides.
- 146 Etiam quod contumaces fuissent parentes in non comparando.
- 147 Etiam quod filij concepti essent pendente appellatione super causa.
- 148 Vxor tenetur sequi maritum.
- 149 Nisi vagetur temere.
- 150 Pactum an valeat, quod maritus teneatur habitare in domicilio vxoris.
- 151 Maritus vindicare potest uxorem ab alio detentam etiam a patre suo, vel patre vxoris, vel fratribus.

- 152 Vxor sortitur mariti forum etiam in re petenda dote.
- 153 Vxor est subiecta marito, & quatenus.
- 154 Maritus habet leuam coercionem in vxorem.
- 155 In causa dubia indicandum est pro matrimonio.
- 156 Opinio singularis pro Matrimonio est praefenda.
- 157 Confessio erronea reuocari potest in fauorem matrimonij.
- 158 Sententia contra matrimonium nunquam transit in rem indicatam.
- 159 Non tamen semper tramite appellationis.
- 160 Qui modus seruandus in retractanda sententia lapsa tempore ad appellandum in causa matrimonij.
- 161 Testes produci possunt in casu matrimoniali post conclusum in causa.
- 162 Spolij exceptio non opponitur in causa matrimonij de alia re.
- 163 Testes debent esse omni exceptione maiores in causa matrimoniali.
- 164 Testes esse omni exceptione maiores probandum est.
- 165 Parentes quandoque possunt testificari in causa matrimoniali.
- 166 Nisi comprehendatur magna affectio eorum.
- 167 Matrimonialis causa non consumitur vno agente.
- 168 Matrimonium non debet adiudicari ei qui plenus probauit, licet alter imperfecte probarit.
- 169 Minusque si probationes pares fecerint.
- 170 Excommunicatus contrahere potest matrimonium.
- 171 Rescriptum super matrimonio valet, etiam non facta mentione processus.
- 172 Nisi causa a priore iudice auocaretur.
- 173 Iuramentum non defertur in causa matrimoniali.
- 174 Confessionis sacramentum non est violandum propter fauorem matrimonij.
- 175 Regis tenetur edere assorti ad fundandam intentionem in causa matrimoniali.
- 176 Bona fides praesumitur in causa matrimoniali etiam lite contestata.
- 177 Cause matrimoniales sunt summariae.
- 178 Procurator in causa matrimoniali etiam per litem contestationem litis dominus effectus potest tamen concipere verba sententiae in persona domini.
- 179 Iudiciarius ordo non est necessarius in causis matrimonialibus.
- 180 Cause matrimoniales ad quem spectent.
- 181 Cause matrimoniales delegantur solis episcopis.
- 182 Vicarius episcopi cognoscit de causis matrimonialibus.
- 183 Et capitulum sede vacante.
- 184 Cause matrimoniales an queri possint consuetudine, praescriptione, vel priuilegio.
- 185 Cause matrimoniales non debent cognosci nisi a iuris canonici peritis.
- 186 Matrimonialis causa compromitti non potest, nec transigi.
- 187 Cognosci potest etiam absente parte per contumaciam.
- 188 Secus si absit, non per contumaciam.

M. Ant. Cucchi, Inst. malo. Lib. V.
A M P L I S S I M O, E T
 RELIGIOSISS. PRAESVLI
HIPPOLITO ROSCIO
 Episcopo Papiæ.

V M MIHI post diuinam plurium annorum nauigationem Deo propitio iam littus se procul ostendat, teque ex alto, & sublimi loco faces mihi attollentem; & reduci, quas potes, è longinquo gratulationis, & letitię significationes dantem conspicerę videar amplissime, & vigilantissime speculator, nec dubitem, quin tu, quę pietate, & singulari in omnes, tum in deuotos, presertim nominis tui homines charitate, perpetuas preces pro incolumitate mea ad Deum fuderis; nunc verò, cum me redeuntem longè agnoscis, Deo seruatori supplicationes decernas; & vota iam tunc nuncupata, cum oram solucrem, nunc ob preces auditas reddere pares, equum est, vt ego inuicem te primum ab alta puppi, etiam antequam littus contingam, venerabundus salutem, gratulationesque tuas Pontificijs insulis procumbens accipiam, maque tecum læter, saluum & sospitem huc me peruenisse, & Deo gratias agam. At, si non eas mihi merces hęc. comportare contigit, quas & amicorum expectatio fortè, & longè nauigationis ratio exposcebat, quęque magnam sint utilitatem allaturę, rogo te, atque obsecro, ne meę sequitię id tribuendum priores, nullum enim certè locum inaccessum reliqui, nullos sinus omisi, quos non penetrare tentarim, quamuis eas fortè res ideligere, aut delictas inde asportare mihi non licuerit, quę sine præconijs. vendibiles sint; Vtrum, si tu, cui, & spũs Pontificij huius disciplina precipiam operam non nauaueis, illud tamen iudicij lumen natura liberaliter largita est, vt cum summis sepe Iurisconsultis de iure disceptans, ostendas quantum doctrina iudicium antecedar, hęc nostra commendaris, incredibilem profectò assequar lætitiã, quandoquidem hoc mihi ingens semper studium fuit, tibi vt lubricationes nostrę placerent: Hęc verò, quam modo enarraturus sum, matrimoniorum materia, tibi ad dicta inscripta que fuit, quòd magnam huius rei cognitionem, & scientiam tenere mihi videaris, admiratus sum enim quandoque (nec quis me assentationis vitij insimulabit, cui idem contigerit obseruare,) tam congruentes; iurique consonas hac in materia à te sententias redditas ex tempore fuisse, vt consumatissimus iuris Pontificij consultus melius post multam librorum euolutionem responsurus, vel iudicaturus non fuisset, Quare merito hęc tibi dicta, & iudicio tuo, vt cętera omnia, & censurę subiecta esse volo, atque vt ea grato animo accipias, rogo. Vale.

MATRIMONIUM ¶ quoque (vt diximus) inter cętera ecclesię sacramenta refertur, ipsi ¶ quidem vniuerso ecclesię corpori necessariū, quamquam singulę huius corporis personę ita hoc sacramento opus non habeant, quin & sine eo in ecclesia Dei, & in gratia eius vitare, & mori possint, atque ¶ etiam creditur, beatam & perfectam hominis Christiani vitā facilius quem allequi in cęlibatu, quā in matrimonio existentem posse, eo quod, qui matrimonio solutus est, his curis liber, quę coniugatus vt plurimum sequi solent, omnem Deo colendo operam suam præstare potest, quapropter sacros. Synodus Trident. canone decimo Sectionis vigesimę quartę sanxit, vt, si quis dixerit, statum conjugalem anteponendum esse statui virginitatis, vel cęlibatus, & non esse melius ac beatius manere in virginitate, et cęlibatu, quā iungi matrimonio, anathema sit, nisi forte aliquis Deo assultus coniugium subeat, ¶ quemadmodum fecisse Patriarcham illum Abraham scriptum est, quem creditur non minus meritum de coniugio suo consecutum fuisse, quā de virginitate sua Ioānes Baptista meritis sit, eam, nempe, quam diximus, ratione, quòd scilicet, monitis Dei id fecisset.

¶ Hoc autem nomine appellatur matrimonium, quia mulieres hunc contractum inuent vt matres fiant, aut alio nomine dicuntur nuptiæ, quòd caput obnubere, & viuere mos esset iulicibus, ¶ quocirca in iuste conqueruntur mulieres, quibus ab eorum præfatis precipitur, vt in ecclesia velato capite iuxta præceptum Apostoli sint, quandoquidem hic velandi mos semper muliebrem pudorem decere etiā apud Ethnicos & gentiles visus fuit.

¶ Sed, ne credas tamen, quòdlibet quātumvis legitimum coniugium, protinus & ratum, & sacramentum esse, cum possit apud aliquos matrimonium legitimum esse, quòd tamen sacramentis minimè annuerabitur, nec ratū erit, ¶ nam & olim ante legem à Christo allatam nec ratum, nec sacramentū dici poterat (quandoquidem ab ipsa lege Christi sacramenta omnia manarunt) licet legitimum esse posset.

Item apud infideles legitimum erit matrimonium, si iuxta legum præcepta coeant, nec tamen ratum, aut sacramentum erit, cum sacramenta apud eos non sint, ¶ contra ¶ verò aliud matrimonium est ratum, sed, non legitimum, quòd scilicet inter fideles legitimæque personas sine solennitate ecclesię factum est, A ex hoc autem, quod matrimonium sit sacramentum, efficitur maximè, quòd infra dicturi sumus, vt dissolui nō possit, quamuis enim, etiā quatenus matrimonium natura est officium. exigit, ne dissolui possit, id tamen hac ratione præcipue sit, quatenus est sacramentum, sic etiam in cęteris omnibus, quę natura lege matrimonij proprię sunt, summam ex sacramento perfectionem consequitur. Multò autem præstantior est matrimonij, vt sacramenti, natura, altioręque ad finem refertur ¶ nam quemadmodum matrimonium, vt naturalis coniunctio ad propagandum humanum genus ab initio institutum fuit, sic deinde, vt populus ad veri Dei, & saluatoris nostri Christi cultum, & religionem procrearetur, atque educaretur, sacramenti dignitas illi tributa est, si quidem matrimonio aristissima illa necessitudo significatur, quę inter Christum, & ecclesiam intercedit, quòd nulla alia re significantius officii poterat, cum ex omnibus humanis necessitatibus nulla magis inter se homines, quā coniugij vinculum cōstringat, nec maiore charitate, & beniuolentia deuinciat, quę quidem omnia accurate, & eleganter nonissimè à catechismo eloquia explanataque sunt, & prius etiam grauissimis verbis à Concilio sacros. Tridentino declarata, & sanctis. Canonibus firmata fuerunt scilicet vigesima quarta, institutione simul etiā, originemque eius demonstrando his verbis videlicet. ¶ Matrimonij perpetuū indissolubilemq; nexum primus humani generis parēs diuini spiritus instinctu pronunciauit, cum dixit. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, quam obrem relinquet homo uxori suę, & erunt duo in carne vna. Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari, & coniungi Christus Do

Ddd 2 minus

a ca. tuanos :
vbi glo. pen. de
sponsal.

b gl. d. ca. tuanos.

c c. cum inhi-
bitio. de clan-
dest. despons.

minus apertius docuit, cum postrema illa verba tamquam à Deo prolata referens dixit. Itaq; iam non sunt duo, sed vna caro, statimq; eiusdem nexus firmitatem ab Adamo tantò ante pronuntiatam his verbis confirmavit, quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Gratiam verò, quæ naturalem illum amorem perficeret, & indissolubilem vnitatem confirmaret, coniungesq; sanctificaret, ipse Christus venerabilium sacramentorum institutor atq; perfectior sua nobis passione promeruit, quod Paulus Apostolus inuit dicens. Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, mox subiungens, sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo & ecclesia. Cum igitur matrimonium in lege euangelica veteribus connubijs per Christum gratia præstet, merito inter nouæ legis sacramenta annumerandum sancti patres nostri, concilia, & vniuersalis ecclesiæ traditio semper docuerunt.

Et hæc quidem est ipsismet verbis recitata facti concilij Tridentini de matrimonio doctrina, cui & canonem infra scriptum adiecit, videlicet: Si quis 16
& propriè vnus ex septem legis euangelicæ sacramentis à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in ecclesia inuentum, neq; gratiam conferre, anathema sit; Verùm sciendum est, quod docet post alios Cardinalis Arææli in hoc titulo capite lx. nempe aliud esse matrimonium, aliud contractum matrimonij, & aliud sacramentum matrimonij, matrimonium est enim illa mutua obligatio, seu vinculum, quod post contractum remanet in animabus contrahentium, contractus est actus ille mutuus voluntatum, quo inuicem sibi corporis sui potestatem tradunt, Sacramentum est signum efficax gratiæ actum illum concomitans. Sed & ipsa eadem vox matrimonij, absolute apud Christianos prolata hæc tria complexitur, ita vt, cum matrimonium proferimus, hæc simul omnia comprehendamus, obligationem scilicet illam, & vinculum, & reciprocam voluntatum, & corporum

translationem, item & gratiam diuinam, quæ actus hosce concomitatur. Cum igitur nos de matrimonio veluti sacramento ecclesiæ acturi simus, merito & in diffinitione ipsius hanc in primis rem, nêpe, quod est sacramentum, aperiemus, vt facere soliti sumus. Matrimonium igitur sic diffinimus, vt sit sacramentum, quo vir vnus, vnaq; mulier perpetuo, & indissociabili vinculo coniunguntur.

Et Matrimonium quidem vt valeat, duo in primis exiguntur in eo constat, nempe, substantiam, & formam, substantiamq; esse consensum, formam autem in verbis consistere ad exprimendum consensum aptis, quorum si alterum desit, matrimonium nequam consistet, a nec ideo tamen matrimonium aut diuiduam, aut duplicem esse rem dixeris, imò simplex, & indiuidua res est b.

Disseremus in primis, quomodo & quorsum, & inter quos matrimonium coniungi possit, de hinc quænam matrimonium contrahi impediunt. Item an aliquo modo solui, aut separari matrimonium legitimum, ratumq; possit. In eûdi igitur matrimonij modus prius quidem canonibus elegans admodum sanctusq; traditus erat, qui tamè, cum temporum prauitate, seu præfectorum ecclesiasticorum ignauia exoleuisset, nouissimè Sacri Tridentini concilij decreto restitutus, reuocatusque est, nam præmissis sponsalibus, postea non prius ad ipsum contractum verbis præsentibus peruenitur, quam iuxta concilium Lateranense sub Innocentio Tertio celebratum, c. ter à proprio contrahentium parrocho tribus continuis diebus festiuis in ecclesia inter missarum solennia, publicè denuntietur, inter quos matrimonium sit contrahendum, quibus denuntiationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie ecclesiæ procedant, vbi Parochus viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto vel dicat, Ego vos in matrimonium coniungo In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vel alijs vtatur verbis iuxta receptum vniuersi; p. uinculæ ritum. Sed q.

Latere-

Lateranense Concilium exigebat, vt in facie ecclesiæ matrimonium fieret, interpretationem olim hæc accepit, vt in faciem ecclesiæ contractum id matrimonium diceretur, quod præsentibus ecclesiæ parrocho, alijsque Christianæ ecclesiæ hominibus factum esset, neque opus esset, quòd in ipso materiali templo hic actus celebraretur, modò in congregatione fidelium fieret, A rectius tamen sanctiusq; ipso in templo fieri indubitatum est, vt cetera omnia sacramenta, cum possunt, quare merito omnibus in locis mihi cognitis, vt in ecclesia fiat, magna religione seruari solet. Quòd, si aliquando probabilis fuerit suspitio, matrimonium malitiosè impediri posse (subijcitur in eodem Concilio Tridentino) si tot præcesserint denuntiationes, tunc vel vna tantum denuntiatio fiat, vel saltem parrocho, & duobus, vel tribus testibus præsentibus matrimonij celebretur, deinde ante illius consummationem denuntiationes in ecclesia fiant, vt, si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur, nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædictæ denuntiationes remittantur, quod illius prudentiæ, & iudicio sancta Synodus relinquit: Qui aliter, quam præsentem parrocho, aut alio sacerdote de ipsius parrochi seu ordinarij licentia & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos, & nullos esse dicit, & annulat. Insuper parrochum, aut alium sacerdotem, qui, cum minore testium numero, & testes, qui sine parrocho, vel sacerdote huiusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes grauitè arbitrio ordinarij puniri præcipit. Præterea eadè sancta Synodus hortatur, vt coniuges ante benedictionem sacerdotalem, in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent, statuitque, benedictionem à proprio parrocho fieri, neque à quoquam, nisi ab ipso parrocho, vel ab ordinario licentiam ad huiusmodi benedictionem faciendâ alij sacerdoti concedi posse, quacumq; con-

fuetudine etiam immemorabili, quæ potius corruptela dicenda est, vel priuilegio non obstante. Quòd, si quis parochus, vel alius sacerdos, siue regularis, siue secularis sit, etiam si id ex priuilegio vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius parrochiæ sponfos, sine illorum parrochi licentia matrimonio coniungere, aut benedicere ausus fuerit, ipso iure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab ordinario eius parrochi, qui matrimonio interesse debebat, seu à quo benedictio suscipienda erat, absoluat. Item sacrosancta Synodus hortatur, vt coniuges, antequam contrahant, vel saltem triduo ante matrimonij consummationem sua peccata diligenter confiteantur, & ad sanctissimum eucharistiæ sacramentum piè accedant, retentis tamen ultra prædictas, alijs etiam cuiuscumque prouinciæ laudabilibus consuetudinibus, & ceremonijs hac in re adhiberi solitis:

Dubitari non semel vidi, an matrimonij contrahendi publicatio, vbi coniuges sint sub diuersis parrochis, ab vtroque parrocho faciendâ sit, an ab altero esse factam sufficiat, namque vtri usque vt publicationem exigat, tum verba S. Concilij suadere videntur, dùm plurium numero vtitur, dicens, publicationem faciendam à parrocho contrahentium, tum ratio, quia sua cuiusque impedimenta melius proprijs vicinis, quam alienis nota esse possunt, In vicinia enim viri nota non erunt, quæ in muliere sunt impedimenta, neque e conuerso, præsertim si valore, inter se distent, & diuersis in vrbibus oppidis vel ciuis colant. Sed tamen Martinus Azpilcueta in manuali cap. 25. testatur, amplissimos patres sacri concilij interpretes declarasse, publicationem in ea ecclesia fieri satis fore, i qua sit matrimonium contrahendum.

Ex supradictis percipi licet, quænam sit contrahendi matrimonij forma, & solennitas nempe interrogatio parrochi, & mutui consensus ab vtroq; contrahente declaratio, & prolatio verborum parrochi sacerdotis, quibus eos in matrimonio coniungit in facie ecclesiæ, & præsentibus testibus, præcedentibus publicationibus, verba autem,

a Sil. ver. ma-
trimonium. 2.
q. vlt. col. pen.
Abb. & Præ-
pos. in d. ca. c. u.
inhibitio. s. i.
de clandest. de
sponsal. Coarr.
in par. 2. epit.
lib. 4. decret.
cap. 6. nu. 8.

a Coarru. vbi sup. nu. 6.

b c. si inter. de spons. c. licet. de spon. duor.

c Ab. & alij c. tuæ frater nitaris. de spon. sal. sum. Ang. Rosel. Siluest. ver. matrimonium. 2. Coar. vbi sup. c. 2.

d Hostien. & Io. And. in ca. ex literis. de spons. Siluest. ver. matrimonium. 2. q. Coar. d. c. 4. part. 2. num. 7. Paris. consil. 5. li. 4. num. 1. 5. Fely. consil. 3. 9. col. 2. & 3.

e Ab. c. dilectus. de spons.

f Coar. vbi si:

g ca. si. de procurat. in 6. vbi gl. Ab. c. in causis. de elec. col. 6. l. genera li. ff. de viru. nupt. Coarr. vbi sup.

h Sil. ver. matrimonium. 5. in si. Io. And. d. c. si. in 6. Coarr. vbi supr. num. 8.

ipla præsertim matrimonij, quemadmodum & stipulationis formam nonnulli esse tradunt, quod tamen omni ex parte verum non esse, ex his patebit, quæ mox dicturi sumus.

30 Nihil in præferre putes, vter contrahentium, femina, an vir prior interrogatus fuerit, nam, & si omnibus ferè in locis mos inoleuerit, mulierè priorè in interrogat, ad formam tñ & rei substantiam nihil atinet, vnde incipias, quæ quis honestum videatur, & femina prius in interrogari, a eò quia magis in muliere, quam in viro voluntatis mutatio metui potest, quare congruum est, virum non prius verbis consentire, quæ mulier suæ voluntatis constantiam declarauerit, nam, quod alicubi in epistolis decretalibus viri prius, quæ mulieris verba ponuntur, nihil ad formam atinet, sed vir vti dignior nuncupatus est prior.

32 Omnino tñ interrogare eos debet, quò iuxta sacrè Trid. Concil. de consensu eorū cognoscat, qui si consensus aliunde manifestus parochi sit, grauius nò delinquit parochus interrogationibus huiusmodi posthabitis, non tñ oī culpa vacare creditur, cum sacrè cōcilij præceptum diligenter nò seruat, vt tradit Alfonso à vera cruce in speculo coniugiorum in appendicis dubio secundo propositione quarta. Item traditū est, nec necessarium esse, vt verbis consensus exprimat, modò certis aliquibus modis adeò innotescat, vt nullus dubitandi locus relinquatur, cū varijs modis citra etiā verba articulata expressum dici aliquid possit, cū quis, si quis sancti potens, verba exprimere nolit, dubitū quæq; iniiciat non leue, an verè consentiat, nisi fortè femina virginali pudore erubescens nutu potius, quam voce consensum præstare verecūdia inducatur: In eo autem, qui vel mutus est, vel lingue illius imperitus, nemo dubitat, et sine verbis eius consensum exprimi posse, matrimonijque sic contractū tenere. ¶ Videtur et sacrè Trid. Conc. verbis prædictis diffinita quæstio antiqua, an sufficiat consensus diuerso tpe, licet non simul & semel præstitos esse, puta, si hodie na die vir consensum suū declaret, post octo aut dies mulier suam pariter assensum præstet, in qua conclusum olim d. videt, satis esse, & si diuersis temporib;

declarati sint vtriusque consensus, vbi constantes fuerit; Sed, cū in facie ecclesiæ à parochi ex sacro Trid. Conc. hodie vtriusque interrogati sciendi sit, eorūq; cognoscendi cōsensus, resultat, quod eodem, non alio tpe consensus explorandus est, vt nonnullis etiam ante Conc. Trid. ex iuris subtilitate respondendū videbatur, eò q; in his, quæ consensu perficiuntur, non debeant ex intervallo consensus abhiberi, & saltem longo intervallo, vt ait Coarruicus supra citatus, præsertim vero inanis foret postea adhibitus consensus, vbi alterius partis consensus ante hunc præstitum reuocatus fuisset, tamen si hoc ignoraret. ¶ Per interpretem tñ consensus declaratio, vbi Idioma incognitum est, prohibita non censetur, vt ait idè Alfonso in appendicis prædicti tertio dubio secunda propositione. ¶ Item, cū satis notum sit, etiam per procuratorè speciale in id mandatum habentem contrahi matrimonium præsentib. verbis posse, specialiter v. 3. in mandato designata persona, eò videtur sacrè Trid. Conc. constitutio hanc contrahendi p. procuratore matrimonij potestatem adimere voluisse; vbi enim specialis à me datur procurator, seu nuntius nomine meo interrogatus respondens cōsentit, perinde est in omnibus, ac si ego idem ipse interrogatus responderem illius organo vsus. ¶ Quibus autem verbis vti hic nuntius, seu procurator specialis debeat, præceptum certo canone non reperitur, potest enim in persona absentis verba cōcipere, item in sua ipsius loquentis, sed absentis nomine, priore quidem modo sic, puta: Petrus te vxorem accipit, me internuntio, altero autem modo sic, v. 3. Ego contra te cum matrem nomine Petri, sed prior tamen contrahendi modus magis laudatur. ¶

37 Verum, quibusnam verbis ipsi contrahentes vti possent, vt præsentibus verbis contraxisse matrimonium dicant, non leuis momenti est quæstio, tñ varia est p. moribus hominum, & qualitate locorum & temporum forma, neque expedit tam angustis cæcellis rem angustare, vt laqueus iniectus videat, cum tamen appetenda potius, quam angustanda sit matrimonij via, quo tamen

38 dantibus. ¶ Sunt autem interpretanda secundum communem tritumque; eius loci vsum, quæ in matrimonio profertur, enuntianturq; verba, & proloquentium qualitate & conditione, vt omnibus in actionibus promiscuis fieri, solet, vt ait Didac. cap. 4. paragrapho primo secunda partis epitomes in quartum librum Decretalium, & ex quo etiam ait, consequens esse, vt contracto per interpretem matrimonio, (quod licere diximus) si in quæstionem reuocetur intellectus verborum, eo quod alter contrahentium fortè contendant, se alio sensu interpretis (etiā sui consensu adhibito) verba accepisse, ex communi interpretatione decidenda quæstio erit, nisi fortasse (vt Ego opinor) aliquibus actibus aliter intellexisse eos, aut eorum aliquem præsumatur, n Idemq; ¶ existimatur dicendum, & cum ipsi met cōtrahentes eiusdem idiomatis inter se contrahunt, sed eorum tamen verba varios intellectus pati, & admittere possunt, ille enim sensus vsui congruat, qui magis cōmuni vsui congruat, vt (exempli gratia) si quis dixerit, promitto te vxorem habere, donec terra cooperiat mihi oculos, non sic intelligenda erunt hæc verba, donec ipse sibi viuens regi oculos terra seu limo faciat, sed potius (vt communis interpretatio habet) donec viuat, alijsq; similibus exemplis. ¶ Verbis autem illis (volo te habere i vxorem, vel in virū) quia et actus à sola contrahentium voluntate pendet, & verba initium actus quidem, sed tamen & ipsius executionem innuunt, non autem suspendunt aliquo modo, propterea censetur matrimonium contractum, c quod secus se haberet, si non executionem verba innuunt, sed magis actum suspendent, puta; si quis dixerit, volo tecum matrimonium contrahere, nisi fortè alij interroganti sic respondisset, vel sic communis loquendi vsus se haberet, vt his verbis veluti puris & presentibus censetur matrimonium contractum

a cap. ex literis. de sponsal. vbi Abb. Did. vbi su. nu. 3.
 b Abb. & doct. in d. c. ex literis.
 c Hostien. & Abb. in capit. ex literis. de sponsal. Siluest. versic. matrimonium secunda quæst. 9. Didac. vbi sup. 5. capit. 4. §. num. 4. & 5. par. 2. epitom. Abb. & alij in cap. ex parte. eod. titul. de sponsal.

vel de contrahendo matrimonio contractus præcessisset, his enim tribus casibus posset matrimonium præsens dici contractum, etiam si verbis prædictis vsus fuisset, itaq; Cardinalis sententia probari poterit, qui matrimonium dici contractum his verbis scripsit, n secus verò sponsalia, non matrimonium dicenda essent. Quòd, si quis dixerit, volo te in vxorem, consensus præsens satis expressus, matrimonium c quæ contractum videtur. ¶

43 Quinetiam ¶ multi scripserunt, tunc quoque matrimonium initum censeri, cum quis dicit, habeo te in vxorem, aut iuro, seu promitto tibi, quod habeo te in vxorem, quam sententiā dixerunt glossa, Abbas, Præpositus, Decius, & ex Theologis, Paludanus, & quandoq; Adrianus, & frequentius recepta videtur, r sed eam tamen nò sequitur Didacus supra citatus, magistrumque ipsum sententiarum, c meliòri iudicio contrarium docuisse ait, quem & Abbas citat, & Adrianus ibi laudat: Dicendum est igitur, matrimonium quidem præsens verbis huiusmodi induci, v. 3. promitto, quod te in vxorem tenebo, vt Alexander Tertius sua epistola rescripsit, n eo quia hac promissione antecedentè matrimonij contractum supponit videtur, nisi forte præcessisset simul promissio ducendi eam vxorem, quia tunc subsequens promissio tenendi eam vt vxorem, videtur sub ea cōditione adiecta, cum scilicet eam vxorem acceperit, quod tunc eam pro vxore habiturus sit. ¶ Verum illis verbis, habeo te in vxorem, alius longe sensus est, nam & in futurum prospiciunt, & nihil olim, aut in presentia actum supponit, neq; de his aut similibus verbis Alexandri citata Epistola respondit, sed ne quidem Decius citatus de hac forma, sed de superiore dictum voluit.

Magna cto capitulo inrauit col. i. Didac. vbi sup.

d Cardin. in dicto capitulo ex literis. Didac. vbi supra.

e Bald. in leg. prima columna secunda c. de sum. Crinat. doctor. in leg. serui electione. §. primo. de leg. prima Didac. vbi sup.

f gl. & Abb. in dicto capitulo ex parte. de sponsal. gl. i. cap. si quis diuini xxx. quæstio. quinta. Abb. & in capitulo. inrauit. de probat.

g magist. sen. in quarto distinctione decima octaua. capitulo primo.

h dicto capitulo ex parte, de sponsal.

i Hostien. Abb. Præposit. in dicto capitulo ex parte. Roman. singul. 338. Alexand. consil. 152. lib. quinto Dec. in di-

a in d. cap. ex parte.

b consil. 152. lib. 5.

c Siluest. ver sic. matrimonium. 2. q. 2.

d conf. 6. col. 4. lib. 1.

e in l. actione 2. C. de trans.

f l. si cum. §. q. iniuriarū. ff. si quis cautin. doc. d. l. actio ne. post Bart. C. de trans.

g in d. cap. ex parte.

h Cepol. consil. ciuili. i. col. 3.

i Alciat. l. a. actione.

k le. Titia. §. fin. ff. de man. testam.

l reg. peccatū in 6.

m Bal. c. cum accessissent. de const. Alciat. d. l. actione nūmero 30.

n leg. si sterilis. §. penult. ff. de act. em. pr.

o Barb. consil. 6. in princ. Alciat. d. l. act. nū. 40. p Picus d. l. actione colum. §. Neuzan. in silua nup. l. 2. ver. qualitas coniugum. in fin.

44 Magna autem est controuersia, an p̄s̄s̄ ininitum matrimonium dicatur hac expressa verborum forma, Non habeo aliam in vxorem nisi te, in qua re frequentissimi, ijdemque optimi iuris nostris antistites scripserunt, matrimonium esse, nempe Card. Io. Andr.

a Abbas, Præpositus, A Alexander, B Siluest. c Barbata, D Curtius Iunior, c Iason, B hac potissimum innixi ratioe, d quia dictio hac (nisi) ponere, affirmat; req; censet, quoties eā dictio negatiua præcedit, quemadmodum e contra, si post affirmatiuam sequatur, negare

f videtur, F Contrariam tamen sententiam magis probarunt Gaspar Calderinus, Ant. Burrius, Zocchus, e Bartholomæus Veronensis, n Alciatus, i Didacus iam citatus, qui sponsalia non matrimonium his verbis contrahi dixerunt, quod huiusmodi oratione potius negatum, quam concessum matrimonium censetur, vt, cum Testator dixit, Onexiphore, nisi diligenter rationes excusseris, liber ne esto.

h Scevola respondit, ex his verbis libertatem potius adimi, quam dari; k & quamuis legatur, peccatum non dimitti, nisi ablatum restituatur, i non propterea consequitur, vt pronus restitutus ablati peccatū dimissum sit, nisi & confessio, pœnitentiæq; intercesserit, dictio enim exceptiua præcedens potentiam, non actum ponit.

l Ego verò, si verba presentis temporis prolata essent, puta, nō accipio aliam, non teneo aliam, non habeo, non volo aliam vxorem nisi te, in priorem, quā magis receptam dixi, sententiam transtem; vt matrimonium præsens factum dicatur, cum enim actus in potestate ipsius loquentis sit, purisq; & præsentibus vocib. potestatis sue executionem aperiat, ne frustra, & inaniter locurus videatur, huiusmodi oratio necessariam hanc interpretationē recipit, quod cum ea contrahat, queq; supra obtare videbantur, nihil officient, quia alterum exemplum Serui Onesiphori non præsens, sed futurum tempus habet, alterum verò exemplū

ex canonibus desumptum in potestate loquentis non est, at, cum nec potestas deest dissondi, neq; in futurum actus protrahitur, absurda esset interpretatio, si de potentia suspensione eum intellexisse diceremus, quam ipse mox exercere poterat. M Quæ secus procedent, si in futurum verba concepta fuissent, hucq; spectat illud quoq; Thema, cum promisi alij non vendere, quam tibi, n tractum enim quemdam hæc verba in futurum continent, quare, si dixerō, quod nulli alij vendo equum, vel fundum, vel nulli alij dono, vel commodō, quā tibi, viq; vendere, donare, vel commodare tibi in presentia videor; Quinetiam idem Didacus ait, huiusmodi verbis, non habeo, non teneo, nō accipiam aliam vxorem, quā te, nec sponsalia quidem induci, necdum non contrahi matrimonium, quod tota hæc oratio negatiua sit, ex qua hic verus sensus eliciatur, quod, si quando aliquod coniugium subire statuerō, cum nulla alia coniungar, sed eam ipsam mihi vxorem adsciscam, cui verba illa dixerō, non tamen absolute statum coniugale his verbis legisse videor, imò licebit mihi ab omni coniugio abstinere, & in coelatu arbitrio meo thalami expertem vitam agere; Si igitur illa mulier forte contemptum habuerit, me alterius mulieris nuptias parare, ad suas ipsius nuptias compellere non poterit, non aliter.

Si tamen oratio aliqua affirmatiua præmissa fuisset, puta, contrahō matrimonium, & non cum alia, nisi tecum, erit matrimonium, aut, promitto contrahere matrimonium, & non cum alia, nisi tecum, erunt sponsalia, vt ex Paludano ait loco præcitato Didacus.

Amplius ex facto consultus respondit Andreas Siculus ab Alciato probatus, quod, cum puella iuueni se appellanti respondisset, nolo, vt me cognoscas, nisi honeste, sicq; se facturum iuuenis recepit, eamq; vitiaisset, matrimonium contractum dicebatur, quod sine matrimonio honeste cognosci non potest, o quod responsum non tamen probat Picus, nec forte Ioannes Neuzanus, p sed hæc quæstio hodie cessat post Concilium Tridentinum.

Quod,

46 Quod si quis, vt libidinem suam cū aliqua puella optata exleret, simulans, se cum ea matrimonium contrahere, animo tamen à nuptijs alieno fingens sibi aliud nomen huiusmodi verbis vsus fuerit, vt, Ioannes te desponsat, cum aliud ei nomen esset, hac que fraude corporis ipsius copiam extorserit, nulli quidem matrimonio in conscientia foro adstrictus erit, quis crimen capitale admiserit, verum tamen, (cum animus ipsius probari aliter nequeat) ad seruandum matrimonium, si causa ad iudicium deducatur, compellendus erit. A

47 Conditiones autem matrimonio adiectæ interdum in causa sunt, ne matrimonium subsistat, sed frequentius suspendunt, nullum autem aliud impedimentum apportant, nam, si seu generaliter, cuiusque actui necessaria conditio adijciatur, vt, si Deo placuerit, (quando scilicet respectus ad beneficium Dei habitus fuit,) vel conditio illa, si vixerimus, seu etiam ad ipsum matrimonij contractum omnino desiderata, si vt, si contrahens sit Christianus, vel nullo alio matrimonio coniunctus, vel, si non sit affinis, vel consanguineus, seu, ex nature cursu conditionem illam existere sit necesse, vt, quæ ad temporum solisue, aut lune motus & cursus pertinent, matrimonio nihil obstant, nec vilo modo illud suspendunt, quandoquidem actui ipsi vel natura, vel iure inesse eas omnino certum est, quamuis non forent expressæ, quapropter nihil officere earum expressio potest, si quod & in calu contrario dicendum est, cū scilicet impossibile est, conditionem appositam euenire, puta, si digito cælum tetigeris, huiusmodi enim conditio non magis vitiat, quā, si adiecta omnino non fuisset, itaque matrimonij contractus vt purè gestus valet. Item, quæ contingere possunt, vel non contingere, conditiones interdū pro non appositis habentur, quare nec contractum vitiant, si cuiusmodi sunt turpes conditiones, quæ tamen contra substantiam matrimonij non sunt, puta, si furtum, rapinam, falsum admiseris, si homicidium patraueris, vnde & conditio illa, si te vir-

48 ginem inuenero, cum ad periculum carnalis copulæ referatur, vt turpis rejicienda est, nisi fortè ad actum licitum referatur, scilicet si per aspectū matronarum, & oblectricum virgo incorrupta inueniatur. B At conditio illa, si te permiseris à me cognosci, non est turpis, quia non de copula illicita, sed de coniugali intelligenda est, vt saniore iudicio post Siluestrum Didacus (vt ego opinor) quā glossemma prædictum edocuit. Quæ verò conditiones & honestate carent, & matrimonij substantiam lædunt, si puta, si prolem vitaueris, si turpem quæstum feceris, ille quidem matrimonium pœnitens evertunt, irritumq; faciunt, nisi ab coniugum altero tantum conditio posita ea fuerit, vel nisi remissa postmodum pari vtriusq; consensu fuisset, copulæq; exinde sequuta, his enim casibus matrimonium nihilominus valebit; si honesta autem, possibilesq; conditiones, quæ nulla iuris, vel facti, nec generali, aut speciali necessitate insunt, contractum nequaquam infirmat sed suspendunt tantum, verius enim est suspendere, quamuis speculator, statim actū valere opinetur, c vnde, si quis ita matrimonium contrahat, si h Pater ipsius consenserit, valde fuit disceptatum, qui nam huius conditionis effectus sit, vbi Pater postea consentiat, (nam vbi expressè dissentit, certum est, matrimonium non tenere,) vel si neq; omnino dissentiat, nec tñ assensum præstet, vel postremò, si pater eo tempore in humanis non agat, quare, nulla animi ipsius significatio expectari possit, atq; (vt ab hoc vltimo incipiamus) traditum est, quod, si quidem contrahens non ignorabat, patrem suum mortuum esse, tunc, cum talia verba proferebat, matrimonium non minus valere debet, quā si conditio quæuis impossibilis adiecta esset, quas conditiones diximus supra vt non adiectas habēdas esse, quam sententiam dixit Io-

49 Andrea, & Siluester secutus est, D quamquam Vincentius opinatus fuerit, nullum hoc casu matrimonium esse, eo, quia nullus mortui consensus haberi queat. Quod, si nesciret, patrem suum defunctum esse, cō-

ueniunt

50

51

a c. tuos. de spons. ubi no.

b glo. & Præpos. in cap. per tuas. de cond. appof. vbi et id Card. Siluest. ver. matrimonium. 3. q. 8. Aret. conf. 82. co. pen. Didac. lib. 4. de r. e. pit. par. 2. c. 2. num. 12.

d ca. super eo. ca. de illis. vbi Innoc. 10. A. u. dr. Card. Abb. Præp. de cond. appof. Henric. in c. si. cod. tit. spec. in tit. de cond. appof. co. lu. 2. Did. c. 3. par. 2. ep. n. 2.

d sil. ver. ma. trimum. 3. q. 4. nu. 2.

52

53

54

46 Quod si quis, vt libidinem suam cū aliqua puella optata exleret, simulans, se cum ea matrimonium contrahere, animo tamen à nuptijs alieno fingens sibi aliud nomen huiusmodi verbis vsus fuerit, vt, Ioannes te desponsat, cum aliud ei nomen esset, hac que fraude corporis ipsius copiam extorserit, nulli quidem matrimonio in conscientia foro adstrictus erit, quis crimen capitale admiserit, verum tamen, (cum animus ipsius probari aliter nequeat) ad seruandum matrimonium, si causa ad iudicium deducatur, compellendus erit. A

47 Conditiones autem matrimonio adiectæ interdum in causa sunt, ne matrimonium subsistat, sed frequentius suspendunt, nullum autem aliud impedimentum apportant, nam, si seu generaliter, cuiusque actui necessaria conditio adijciatur, vt, si Deo placuerit, (quando scilicet respectus ad beneficium Dei habitus fuit,) vel conditio illa, si vixerimus, seu etiam ad ipsum matrimonij contractum omnino desiderata, si vt, si contrahens sit Christianus, vel nullo alio matrimonio coniunctus, vel, si non sit affinis, vel consanguineus, seu, ex nature cursu conditionem illam existere sit necesse, vt, quæ ad temporum solisue, aut lune motus & cursus pertinent, matrimonio nihil obstant, nec vilo modo illud suspendunt, quandoquidem actui ipsi vel natura, vel iure inesse eas omnino certum est, quamuis non forent expressæ, quapropter nihil officere earum expressio potest, si quod & in calu contrario dicendum est, cū scilicet impossibile est, conditionem appositam euenire, puta, si digito cælum tetigeris, huiusmodi enim conditio non magis vitiat, quā, si adiecta omnino non fuisset, itaque matrimonij contractus vt purè gestus valet. Item, quæ contingere possunt, vel non contingere, conditiones interdū pro non appositis habentur, quare nec contractum vitiant, si cuiusmodi sunt turpes conditiones, quæ tamen contra substantiam matrimonij non sunt, puta, si furtum, rapinam, falsum admiseris, si homicidium patraueris, vnde & conditio illa, si te vir-

48 ginem inuenero, cum ad periculum carnalis copulæ referatur, vt turpis rejicienda est, nisi fortè ad actum licitum referatur, scilicet si per aspectū matronarum, & oblectricum virgo incorrupta inueniatur. B At conditio illa, si te permiseris à me cognosci, non est turpis, quia non de copula illicita, sed de coniugali intelligenda est, vt saniore iudicio post Siluestrum Didacus (vt ego opinor) quā glossemma prædictum edocuit. Quæ verò conditiones & honestate carent, & matrimonij substantiam lædunt, si puta, si prolem vitaueris, si turpem quæstum feceris, ille quidem matrimonium pœnitens evertunt, irritumq; faciunt, nisi ab coniugum altero tantum conditio posita ea fuerit, vel nisi remissa postmodum pari vtriusq; consensu fuisset, copulæq; exinde sequuta, his enim casibus matrimonium nihilominus valebit; si honesta autem, possibilesq; conditiones, quæ nulla iuris, vel facti, nec generali, aut speciali necessitate insunt, contractum nequaquam infirmat sed suspendunt tantum, verius enim est suspendere, quamuis speculator, statim actū valere opinetur, c vnde, si quis ita matrimonium contrahat, si h Pater ipsius consenserit, valde fuit disceptatum, qui nam huius conditionis effectus sit, vbi Pater postea consentiat, (nam vbi expressè dissentit, certum est, matrimonium non tenere,) vel si neq; omnino dissentiat, nec tñ assensum præstet, vel postremò, si pater eo tempore in humanis non agat, quare, nulla animi ipsius significatio expectari possit, atq; (vt ab hoc vltimo incipiamus) traditum est, quod, si quidem contrahens non ignorabat, patrem suum mortuum esse, tunc, cum talia verba proferebat, matrimonium non minus valere debet, quā si conditio quæuis impossibilis adiecta esset, quas conditiones diximus supra vt non adiectas habēdas esse, quam sententiam dixit Io-

49 Andrea, & Siluester secutus est, D quamquam Vincentius opinatus fuerit, nullum hoc casu matrimonium esse, eo, quia nullus mortui consensus haberi queat. Quod, si nesciret, patrem suum defunctum esse, cō-

ueniunt

50

51

a Sil. ubi sup.

b Sil. ubi sup.

c ar. le. si ma-
ter. C. de Inst.
& substit. A.
lex. conf. 100.
col. 2. nu. 6. li.
quarto.

d Ang. Rosell.
Sil. ubi sup.

e S. Thom. in
4. senten. dist.
29. q. 3. versic.
ad tertium Ioan.
Maio. in 4. di.
27. q. 4. Adr.
in 4. sub trac.
de matrimo-
n. ad discernen-
dum.

f Abb. Innoc.
& alij in d. c.
de illis. A. b. d.
c. sipe. eo. Hen-
ric. c. si. de con-
dit. ap.

g l. potior. l. q.
balneum. ff. q.
pot. in pignor.

veniunt omnes, nullum esse matrimo-
nium, eò, quòd propositum illius nò
erat. præsens matrimonium contrahe-
re, sed voluntatem suam in patris arbi-
trium conferre. Si autem Pater tunc
in humanis agebat, verùm filius pen-
dente adhuc incertitudine, an pater
consenturus esset, voluntatem suam,
& fidem datam mutaverit, consensus
autè Patris sequutus postea fuerit, ma-
trimonium quidem contractum dici
non potest, quia consensus ipsius in-
tercessitile dici non potest, qui ex condi-
tione illa patris assensus pendebat, sed
tamen cogendus, inducendusque est,
vt fidem illi datam exoluat, quando-
quidem conditio euenit, sub qua p-
misse. n. Ar, si pater, neq; consenserit,
neque dissenserit expressè, dubium
est, an, veluti conditio per taciturni-
tatem impleta matrimonium teneat,
nam Cardinalis, Hostiensis, Io. An-
drea, Rosellus senserunt, favore mat-
rimonij taciturnitatè pro consensu ha-
bendam esse, à quibus nec Siluester
discrepare videtur, n. sed Angelus nul-
lum esse matrimonium opinatur, quia
conditio impleri debeat in forma spe-
cifica, quod tamen obitare non credo,
nam, satis conditionem impletam esse
constat, patrisque voluntatem, & pla-
citum accessisse, vbi expressè non cò-
tradixerit. huc enim ea conditio ten-
debat, quare sufficit, eundem effectum
reulante, c. vnde, si taciturnitas illa
repugnante animi voluntatem ex cò-
iecturis arguere dicatur, cum tunc pa-
tris voluntas adfuisse non videatur, a-
liud eam Siluestro opinabor, quòd, si
varia patris demonstraret voluntas
fuisse, quia s. primo assensit, postea
dissentit, vel econtrà, quamquàm mul-
ta in hoc tradita sint, ego tamen pro
matrimonio interpretationem facien-
dam semper existimare, quare, si prior
voluntas patris matrimonio adspirauerit,
non permittendum censeo, vt
mutatio ipsius voluntatis matrimonium
irritum faciat, quod semel placere sibi
declarauit, contrà verò, si in fauorem
matrimonij voluntatem verterit, quæ
prius illi obstitabat, conditionem im-
pletam fuisse, matrimoniumque tene-
re, & seruandum esse opinor, placuisse
enim tandem patri negari non potest,

quamquam olim non placuerit, modò
aliquo tempore placeat, tractum .n.
quendam hæc conditio habere videt,
quamdiu scilicet aliud matrimonium
non subijt, & voluntatem suam ante
patriæ voluntatis mutationem filius
non reuocauit. v

55 Quæri solet, ¶ num si matrimonium
sub conditione contractum fuerit,
còditioque euenierit censetur statim
matrimonium esse contractum, an ve-
rò exigatur, vt contractus denudò fiat,
quamuis præsentibus verbis initio fa-
ctus sub conditione fuisset, quæ inci-
dere præsertim quæstio solet, cum im-
pedimentum aliquod nuptijs obstitit,
quo non remoto eas contrahere nefas
est, quare solent sub hac conditione
(vt tutius agant) contrahere, scilicet,
si Pontifex Maximus in impedimentum
sustulerit, prædicta igitur in questione
generaliter proposita non eadem fuit
Theologorum, quæ Iuris Pontificij in-
terpretum sententia, Theologi enim
frequentes crederunt, alio contra-
ctus opus esse, nempe Diuus Thomas,
c. Ioannes Maior, Adria. n. Sed Pontifi-
ciarum Constitutionum interpretes
statim absq; alio actu nouo mat-
rimonium ipso conditionis euentu p-
fieri exemplo cuiuscunq; alterius actus sub
f. conditione gelli scripserunt. ¶ Sed Di-
dacus Coarctatus, qui non minus sa-
cios canones, quàm Theologorum per-
belle calluit, hac in contentione Theo-
logorum potius, quàm Canonistarum
partes sequi maluit, nempe vt nouo
recentiq; consensu adhibito negotium
confici oporteat, his quidem rationi-
bus, prima, quia ante conditionis eue-
ntum consensus adfuisse non videtur,
quandoquidem & resiliere poterat, si
collibuisse, matrimonium autem sine
consensu quis contrahi affirmet, quæ
tamen ratio vtiq; (vt nihil videtur) sa-
tis frigida est, nam conditio purifi-
cata, si hæctenus nulla consensus. ini-
tium adhiberi reuocatio intercessit, sus-
cigitur iam tum à principio purificata,
& retrò ad consensum primum trahi-
g. tur c. quare non potest dici, absq; cò-
sensu esse contractum. Altera, quæ
Didacum monit, ratio fuit, quia Viba-
ni Pontificis Constitutione dicitur,
adueniente conditione cogendum esse
matrimo-

matrimonium contrahere eum, q. sub cò-
ditione còsèsu præstitit, A. quibus ver-
bis inquit, contractum antea matrimo-
nium non censerit, etiam postquam ex-
iitit, euenitque conditio, quæ qui-
dam ratio validior est superiore, sed
tamen, retenta præcedenti priore opi-
nionè, quam & frequentius receptam
ait Didacum præcitat, eam declarari
sic oportet, quòd non dicatur, euentu
conditionis perfectum coniugium, vbi
cunq; is, qui sub conditione con-
sentum præstitisset, ante illius euen-
tum à consensu illo, resiliisset, etiam
altero ignorante, quod glossæ, & do-
ctores ad dictam Vrbani epistolam in-
cipientem, super eo, & Didacum præ-
dictum aperte dixerunt, tamen licitum
ipsum non sit, arbitrio suo consensum re-
uocare, sed deceat, conditionis euen-
tum morari.

56 In ¶ prædicta autem facti specie cum
scilicet, matrimonium sub ea condi-
tione contractum fuit, si Pontif. Ma-
xim, impedimentum sustulerit, facti-
or, pròpripiorque solutio est, nam,
proculdubio mihi videtur nouo con-
sensu, recentique contractu opus esse,
est, quòd in questione prædicta ge-
neraliter proposita aliud diceremus,
cum non sit par ratio, quamuis idem
vtrouque in casu decidendum sed per-
peram quidem opinetur Didacus,
magna quidem, euidentisque hæc est
diuersitatis ratio, quòd hac in spe-
cie modo proposita is, qui primò adhi-
bitus fuit consensus, illegitimus, iu-
rique contrarius fuit, nec poterat pu-
re præstari, quapropter nullum in co-
fundamentum locari potest. Item, quia
non solet actus sub conditione gestus
ad initium post conditionis euentum
trahi, quando non potuit ab initio fie-
ri, hæc enim est in fictione disciplina,
vt extremum vtrumque ei conuenire
debeat, n. repugnabat autem matrimo-
nio impedimentum, qua ratione etiam
non poterat ex tali contractu aliqua ob-
ligatio oriri, vt pote à iure improba-
to, c. quas rationes ex veteribus Iuris-
consultis recitet Panormitanus, &
puto esse iuri consonas, quamquam
Didaco haud plenè assideant, nec sa-
tisfaciant, v. qui. certè Didacus non
rectè mihi argumentari videtur, dum

ait, contractum hunc ab initio licitum
dici posse, eò quòd non simpliciter, sed
sub còditione sit factus, & ad tempus,
quo licitus esse poterat, relatus sit, nã,
& si illicitus ita non censetur, vt pec-
na dignus sit, certum est tamen, sine
Pontificis Maximi dispensatione eum
non valitum fuisse, quare nec fictio-
nem eò referri, vnde initium habuit,
posse.

57 Verba ¶ autem illa, quæ diximus, à
Parocho proferri debere, v. c. 3. Ego vos
coniungo &c. idem Alfonso ait, ex
necessitate quidem præcepti esse illa,
aut æquipollentia, non tamen ex ne-
cessitate sacramenti, quapropter omis-
sione illorum quidem Parochum pec-
care, sed non idcirco sacramentum ma-
rimonij irritum fieri, ¶ Ministri ta-
men ipsius, id est, parochi sacerdotis
præsentia, & opus ita creduntur sacra-
mento huic matrimonij esse necessa-
ria, vt, si absit, nihil agi possit, & qu-
uis alioqui verba ad suas vices specta-
tia per alium proferre non prohibea-
tur parochus, magni tamen interest,
ipsum adesse, tam, ne tanti momenti
negocium, quale est matrimonij,
sacramentum, publico testimonio care-
at, quàm, vt ipsius diligentia di-
spiciatur, an impedimentum aliquod
Matrimonio contrahendo obstat,
item, vt ipse nubentes edoceat, quæ
nam huius sacramenti sit vis, & virtus
& quomodo ipsi erga DEVM se gere-
re debeant, vt idem Alfonso ait, ne-
que dicendum est, quòd frustra con-
cilium Tridentinum sic parochi præ-
sentiam desideret, vt actum secus ge-
stum irritet, nullumque omnino esse
pronuntiet. Verùm hæc diffinitioni
amplissimorum Patrum relinquenda
sunt, eorum, quibus interpretandi
concilij cura, & potestas data est, nq;
os in cælum ponamus.

59 Eandem ¶ ad formam ex sacro Tride-
ntino Concilio traditam pertinet etiam
testium præsentia, adeò quidem, vt
credantur esse etiam de sacramenti ne-
cessitate nedum de præcepto necessa-
rij, cum sine ipsis contractum mat-
rimonium irritet sacrosancta synodus
supra recitata, vtiq; igitur, nempe
sacerdos parochus, & testes vt mat-
rimonio incundo adfiant eodem tempo-
re

a d. cap. super
eo. de cond. ap-
posit.

b l. si is qui p
empore. ff. de
usu c. ubi not.

c l. cum lex. ff.
de fideiussor.

d Didac. d. c.
3. par. 2. capit.

60 re desideratur ꝛ actumq; vt intelligat, qui autem doli capaces non sunt, vt impuberes, vel qui mētis non sunt cō potes, vt furiosi, mentecapti, & amentes, frustra testes matrimonio ineundo aduocentur, ꝛ Creditum est tamen, etiam seruos, & infames, & fœminas idoneos haberi, & excommunicatos, & familiares, ita vt formæ, à Concilio traditæ satisfactum dici posset, actusq; valeat, quia Concilium nullam testiū distinctionem facit, ꝛ Sed, si in quæstionem postea reuocaretur, an matrimonium sit contractum, paulò maiorem huiusmodi alioqui intestabilibus personis fidem in hoc negotio, quam ceteris in negocijs, non tamen plenam & integram adhibendam existimarem, ꝛ quocirca melius sibi consulat, qui matrimonium contracturus omni ex parte integros, vel (vt vocant) oī exceptione maiores testes adhibuerit, ne fortè contrarijs probationib. vel præsumptionibus contingat, testium suorum fidem propter paruam eorum auctoritatem nitare, quod monuit Alfonso à vera cruce in dubio octaui appendicis ad speculum suum coniugiorum.

61 *a Sil. ver. matrimonium. 6. q. 7. Coar. vbi sup. 6. nu. 8. par. 2. epit.*

b Gondiffal. i tra. de lega. q. 14. nu. 121.

c ca. tuæ. c. cū locum cap. veniens. de spon.

62 *d gl. ca. fin. de coniugio seru. & in c. non de bet. de consanguin. & affin. et in c. i. de eo, qui dux. in vxor. : quā pol. & in c. si quis ingenuos. 29. q. 2. Bal. l. liberis. C. de suis, & legit. Gondiffal. vbi su.*

63 *e gl. c. cum in hibitio i prin. ver. clandestina. de clandest. desp.*

64 *f d. c. cum in hibitio. s. si.*

65 *g Io. And. in addit. spec. ti. de clandest. desponsat. Oldy. con. 236. Ab. ca. 3. de clandest. spon. Bar. l. pri. per illum rex. C. de præd. Cur. lib. x.*

re desideratur ꝛ actumq; vt intelligat, qui autem doli capaces non sunt, vt impuberes, vel qui mētis non sunt cō potes, vt furiosi, mentecapti, & amentes, frustra testes matrimonio ineundo aduocentur, ꝛ Creditum est tamen, etiam seruos, & infames, & fœminas idoneos haberi, & excommunicatos, & familiares, ita vt formæ, à Concilio traditæ satisfactum dici posset, actusq; valeat, quia Concilium nullam testiū distinctionem facit, ꝛ Sed, si in quæstionem postea reuocaretur, an matrimonium sit contractum, paulò maiorem huiusmodi alioqui intestabilibus personis fidem in hoc negotio, quam ceteris in negocijs, non tamen plenam & integram adhibendam existimarem, ꝛ quocirca melius sibi consulat, qui matrimonium contracturus omni ex parte integros, vel (vt vocant) oī exceptione maiores testes adhibuerit, ne fortè contrarijs probationib. vel præsumptionibus contingat, testium suorum fidem propter paruam eorum auctoritatem nitare, quod monuit Alfonso à vera cruce in dubio octaui appendicis ad speculum suum coniugiorum.

Præbet quoq; & præscribit antecedentem ad matrimonij contractum formationem sacros. synodus ꝛ vt ex eius recitatione percipere licuit, nempe, vt festis diebus inter missarum solennia publicè enuntietur, inter quos sit contractendum matrimonium, In qua re ambigi cōtingit, ꝛ an id sit adeo seruandum, vt, si contractum sit matrimonium facta huiusmodi publicatione, sed repariatur exinde impedimentum, quod postea sublatum fuit, publicatio iterari debeat, an possint deinceps inter matrimonij secretò inire, quam quæstionem sic Alfonso dirimit, quod, si post solenni ter contractum matrimonium rescuerint impedimentum, id quæ publicè auferrī fecerint, debeat etiam publicè matrimonium enuntiarī, solennitatesq; omnes cum parochi, & testium præsentia ad vnguem seruari, vt publicum impedimentum, publicamq; dispensationem publicam & solennè matrimonium pariter subsequatur, nam prius factæ publicationes, & solennitates non profunt, quia in tē

pore adhibita non sunt, quandoquidem, quo tempore adhibita fuerunt, matrimonium contrahi non poterat, solennitates autem suo loco, & tempore apponi oportere constat, nisi tamen scandali metus, & infamie alicuius contra contrahentes subesset, vt Hugo & Siluester, Didacus & idem Alfonso aiunt, A vt, si cum puella senex, cum ignobili nobilis, cum abiecta diues cōtraheret, vel vis aliqua metueretur.

At Nauar. in manu. cap. xxij. nu. 70. memorat. Pium V. declarasse, non esse parochi & testium præsentiam necessariam, in contrahendo denuo matrimonio ab his, qui illud publicè cum denuntiatione alicuique contraxerunt, sed propter aliquod impedimentum occultum est nullum, quo sublato oporteat denuo contrahi, quia declaratione frequenter vi ait penitentiarios. Scripserunt tamen nonnulli, quod, si post dispensationem scientes vnà cohabitent, coniugijque vices, & munerâ sibi inuicem præstent, hi quos aliquod vinculum prius impediēbat, ne contracto prius per solennia matrimonio potirentur, sic videbantur priores solennitates repetijisse, & matrimonij nuper contraxisse, a quod fortasse ante sacrum Trident. Conc. admitti olim potuisset, hodie verò nequaquam ex prædictis, cum satis non sit, consensus abq; forma intercessisse, cexplorati etiam iuris est, non videri eos recens matrimonium contrahere, si dispensationem ignorauerint.

Publicatio autem matrimonij, ne clandestinum sit, tam ex Concilio Tridentino (vt diximus) quam ex constitutione Innocentij desideratur, & quamuis clandestinum dici matrimonium tribus modis videatur, ꝛ nempe cum secretis arbitris cōtrahitur, item, vbi coram testib. quidem, sed tamen solennitates ecclesiæ non adhibentur, & postremò, vbi in ecclesia prius enuntiatum propositumq; non fuit a ceteris seruatis, primo tamen modo maiore vitio laborat, si quidem maius periculum his meruit ꝛ quæ ita furtiue aguntur, vt omnes mortales ea laterè velint, proximum huic est, quod solennitates negligit, verum illud, quod testibus adhibitis, solennitatibusq; reliquis

quis seruatis contractum fuit, sed publicatio tantum ei defuit, non tanto odio dignum haberi debet, quanto priora duo, quod tamen spectat Innocentij Tertij citatam supra constitutionem, A non minus in vna, quàm in altera clandestinitatis specie locū habet, sic enim statuit, vt matrimonia contrahenda in ecclesijs publicè per presbiteros proponantur cōpotenti termino finito, ita quæ possit legitimū impedimētū, si quod subit opponere, subditq; vt, si quis huiusmodi clandestina, vel interdicta coniugia inire præsumpsit, in gradu prohibito etiam per ignorantiam, soboles de tali coniunctione suscepta proterus illegitima censentur, nullam de parvis ignorantia habitura subsidium, Vnde non dubium est, quin eandem penam alij quoq; in speciebus clandestinitatis locum habere velit, quandoquidem in illis etiam hæc postrema continetur, & multò maioris momenti sit, quod eorum testibus, & parochio hias matrimonium nam publicari vtiq; matrimonium non potest, quin Parochus, & testibus antea notum ex communi vsu fiat, cur tamen testibus, & Parochio etiam sine publicatione innotescere possit, quare quod imbecillitatis matrimonij publicationis defectum patris sentit, multò magis id feret, si alij superioribus causis clandestinum sit.

68 *a Tertij citatam supra constitutionem, A non minus in vna, quàm in altera clandestinitatis specie locū habet, sic enim statuit, vt matrimonia contrahenda in ecclesijs publicè per presbiteros proponantur cōpotenti termino finito, ita quæ possit legitimū impedimētū, si quod subit opponere, subditq; vt, si quis huiusmodi clandestina, vel interdicta coniugia inire præsumpsit, in gradu prohibito etiam per ignorantiam, soboles de tali coniunctione suscepta proterus illegitima censentur, nullam de parvis ignorantia habitura subsidium, Vnde non dubium est, quin eandem penam alij quoq; in speciebus clandestinitatis locum habere velit, quandoquidem in illis etiam hæc postrema continetur, & multò maioris momenti sit, quod eorum testibus, & parochio hias matrimonium nam publicari vtiq; matrimonium non potest, quin Parochus, & testibus antea notum ex communi vsu fiat, cur tamen testibus, & Parochio etiam sine publicatione innotescere possit, quare quod imbecillitatis matrimonij publicationis defectum patris sentit, multò magis id feret, si alij superioribus causis clandestinum sit.*

69 *f Hinc disceptari vidi, an matrimonium ab illustri viro contractum coram testibus, qui sui famuli & domestici erant, da quo tamen publica dooumenta confecta erant, ita censeretur clandestinum, ne filij antea suscepti efficerentur ex huiusmodi subsecuto matrimonio legitimi, constat enim, filios ante susceptos nunquam ex clandestino matrimonio subsequenti legitimis effici, vtrum ambigitur, an sola publicationis omisio matrimonium ita clandestinum efficiat, vt quamuis cetera seruata sint, hæc vitio tū carere non debeat, aut saltem quandoq; clandestinū prædictis casibus dici possit. Ac certe, quam Bartholus quandoq; dixit sententiam, e veram opinor, nempe matrimonium interdum dici clandestinum posse, quamuis de eo publicum instrumentum confectum fuerit, si deinde cœletur, ne ad aliorum scientiam & no-*

titiam peruenire possit, neq; assentior d Carolo Ruino, d dicenti, hoc casu, cū altera ratione matrimonium clandestinum sit, altera publicum, haberi potius pro publico, quam pro clandestino debere, imò nulla ratione publicū esse opinor, vt Constitutionibus Canonum satisfactum dicatur, nam canones eò spectant, vt in facie ecclesiæ contractum sit, quò publicum dici matrimonium possit, quod absente sacerdote factū vtiq; non censetur, quod enim publicis instrumentis creditur, publicum quidē ea ratione dici potest, quia per publicam personam, id est, tabellionem conscriptum est, vnde fidem publicam assequitur, & cuius ex populo id petenti, cuius interfit, quicquid negari exemplū non potest, non sic tamen publicum tempore contractus est, vt plures hotitiam eius habeant, & que aduersus contractum illum norint, stare impedimenta, obijcere, quod sacris canonibus eurg in primis fuisse notum est, quocirca dicere intrepidè possimus, clandestinum vnde quaque esse matrimonium, si ad rationem canonū respiciamus, quod publico instrumento quidem adhibito factum est, sed cui tamen alia solennitates ab ecclesia prescripte desint, & imò, & si parochus sacerdos adhibitus fuisset, congregatio tamen consanguineorum, & amicorū nulla intercessisset nobilium nuptijs, sed tot idontaxat testes, quot necessarii ad probationem forent, non minus tñ clandestina dici interdū possent, nā, si parochi sacerdotis præsentia à vitio clandestinitatis purgaret, quomodo canonis exemplum dari posset, quo sacerdos mulctatur, qui clandestinis nuptijs interfuerit.

70 *f In vtroq; igitur casu clandestinū esse potest, tam vbi sacerdos sine solita pro more provincie, & cōtrahentium dignitate hominum cœtu præsentium furtim interest, q̄ contra, vbi cōgregatis hominibus sacerdotis tamen præsentia desideratur, & Si verò ꝛ parochus & consanguinei, seu vicini frequentes interfuerint, quamuis publicationes omisissæ fuerint, clandestinum dici omnino, & in omnibus non poterit, cum publicè fiat, quamuis (vt diximus supra) & so-*

a d. c. cum in hibitio.

b Hostiens. in sum. tit. de clandest. despons. s. 1. & tit. qui filij sint legit. s. ij. lo. Fab. s. fi. infl. de nup. Afflict. c. i. s. naturales. s. 3. de feud. su. contron. inter dom. & agnat. Soc. Iun. conf. xxxi. nu. 46. lib. 2. Bero. sus. consil. 107. Duenn. reg. 350. lim. 12. C. p. b. conf. 376. nu. 20. lib. 2.

c Bar. l. non intelligitur s. ita sita. & s. i. q. pala. ff. de iure fisci.

d Ruin. conf. 149. nu. 42. libro 5.

e Afflict. in tit. si de feud. fuer. contron. s. 5. & ult. nu. 36.

f d. c. cum in hibitio. s. si.

g Io. And. in addit. spec. ti. de clandest. desponsat. Oldy. con. 236. Ab. ca. 3. de clandest. spon. Bar. l. pri. per illum rex. C. de præd. Cur. lib. x.

a Ab. d. c. cū
inhibitorio. 108.
Lup. in tra. de
matrim. fol. 6.
Sil. ver. matri-
monium 2. in
fi. Coar. d. c. 6.
nu. 10.
b inst. de nup.
in prin. l. si ut
proponis. 2. C.
de nup. l. Pau-
lus. ff. de stat.
homin.
c gl. ca. si. 32.
q. 2. & in c. i.
ubi Ab. de des-
pons. imp. &
in d. l. Paulus.
Ab. 65. lib. 2.
& conf. 12. li.
1. Dec. consil.
231.
d gl. c. cum vi-
rum. ver. pater
na. de reg. & i.
cap. sufficiat.
ver. solus. 27.
q. i.
e Grat. conf.
42. v. si. lib. i.
Dolo. si quan-
donu. 330. &
seq.
f Grat. vbi s.
Plot. n. 332.
g libr. 4. com.
op. concil. 39.
i limit.
h Ruin. d. con.
149. lib. 4.
i d. c. si. s. fin.
de clau. despo-
sat.
K gl. mag. ca.
cupientes. de
pan. c. latores.
de cler. excom.
minis. Car. et
Prap. in d. ca.
fin. Diazin. in
pract. crim. c.
67. coar. d. ca.
6. nu. 13.

lus publicacionum defectus quædam
incommoda contrahentibus pariat. A
peccat tamen, nisi ex causa publicacionem
omittat, puta quia timet calum-
nias, vel senex derisum.
71 Sed aut matrimonium, quod filiusfam-
clam patre suo contraxerit, clandestinū
dicetur, & num sine ipsius consensu va-
lebit? iure quidem Cæsareo cõstat, sine
parētum consensu, in quorum potesta-
te sunt, nuptias filiorum non tenere, a
72 sed iure nostro aliud diffinitum est, c
quamvis deceat, filium non sine Patris
voluntate nuptias subire, n̄ sed, ne qd
d tamen filij admittant, quod parentum
scientiam fallat, itaq; vraliquo pruden-
ti consilio euerri possit, qd̄ turpiter for-
tasse filij moliantur, ea propter statuit
sacros. Syn. supra recitata, vt publica-
tiones prædictæ fiant.
73 Quinetiam ꝑ Principes seculares solent
huiusmodi clandestina matrimonia de
testari, & nonnumquam atrocibus indi-
ctis pœnis; n̄e fiant, providere, statuen-
do, vt in presentia patris, & matris fiât,
vel ipsi deficientibus, duorum agnato-
rum proximorum, ꝑ quas tamen pœ-
nas creditum est cessare, vbi nulla in
sic contractis coniugijs impartitas nota
ri possit, nec vllum impedimentum,
parcesq; ipsæ contractum ingenuè fate-
rentur, cum enim huiusmodi matrimo-
nia his potissimum rationib; interdican-
tur, ne impares contingat aliqua
fraude coniungi, magno (vt plerumq;
74 euenit) alterutrus, & quandoque etiã
vtriusque partis incommodo, & infœ-
lici euentu, vel ne inter eos fiant, quos
aliquod impedimentum iuris contra-
re verabat, vel ne incerta, impossibilisq;
ipsius matrimonij probatio exinde sit,
altero eorum reluctante, has vtiq; ra-
75 riones cessare constat, vbi omnia rectè
facta appareat, quare nec constitutionis
pœna locus esse debet, nec pariter pœ-
na prædictæ subiectus erit, quisquis in-
sciam ignorantiam illius constitutionis
habuerit, quia forte exterus & alieni-
gena sit, quandoquidem iurè Pontifici-
cio diximus consensum paternum nu-
76 ptijs filij necessarium non esse, ꝑ Nec si
vir diues pietatis causa pauperem vxorē
accipiat, nec si precibus, lachrimis-
que fatigatus illam duxerit vxorē, quæ
77 alioqui turpem, quæstum factura fuis-
set, nec quandocumque tale matrimo-
nium in puellæ vtilitate vergit, nec
cum maior ætate vel vidua apparet, vt
hæc aliaque huiusmodi Plotus iam ci-
tatis recenset, qui tamen Plotus cum
alijs citatis supponit, pœnas matrimo-
nio à secularibus adiectas tenere, quod
nos in titulo de Impedimentis matri-
monij tractabimus.
78 Clandestini ꝑ igitur matrimonij longo
minor, quã publici (vt ex prædictis vides)
virtus est, si quidem non tantum, vbi
in gradu prohibito, aut alio impedimē-
to existente, contractum est, filij illegiti-
mi etiam parentibus ignaris ex eo na-
scuntur, vt constitutione prædicta In-
nocentij continetur, sed & (quod mo-
dò diximus), quamuis alioqui ex ma-
trimonio subsequuto filij antea nati ef-
ficiantur legitimi, non tamen ex clande-
stino matrimonio beneficium hoc nata-
79 lium assequuntur, Non ꝑ quidem mo-
fallit, nonnullos dixisse, in solo constan-
tinnitatis impedimento constitutionē
Innocentij loqui, vt Goffredus, Archi-
diaconus, & alij, sed magis probata est
sententia, quod in omni impedimento
intelligatur, vt ex multis citatis ait Por-
80 torius Imolenfis, e item ex facto consul-
tus respondit Ruinus Consilio præcita-
to libri quinti, n. validiores ꝑ exigi proba-
81 tiones clandestini matrimonij in ꝑ-
iudicium secundum matrimonij contra-
cti in faciem ecclesiæ, quod infra mox
dicturi sumus; ꝑ item parochus sacer-
dos eiusmodi coniunctiones prohibere
contemnens, ac quisquis etiam re-
82 gularis eis interfuerit, triennio ab offi-
cio suspenditur, grauius puniendus, si
culpæ qualitas postulauerit, & sic con-
trahentes etiam in gradu licito punien-
83 di sunt. i Et eadē quidem suspensio quæ
officio interdicit, beneficium quoque
ipsum interim adimere censetur, quia
84 non solet officium sine beneficio su-
spendi. x
85 Non ꝑ tamen irritum aut inane credas,
quod ante Conc. Trid. clam fuerit con-
tractum matrimonium, quia validū iu-
re censetur (vt est S. Syn. Trid. aperte e-
nuntiat cap. primo Sessionis vigeſimæ
quartæ de reformatione) verumque
& proprium matrimonium est, cui
vterque stare contrahentium tenetur,
nec resilire aliquis potest, vbi contra-

ctum fateantur, a quia (vt ait Am-
broſius à Gratiano citatus n̄) ex legiti-
mo voto subsequente corroboratur, ꝑ-
uis (vt videm Gratianus subdit) idcirco
prohibeatur, quia inmutata voluntate al-
terius eorum, alterius confessione si-
des iudici fieri non potest, vnde publi-
cè, cum alterius voti in alteram partē
se transferunt, ꝑo priore coniugio,
quod iudici incertum est, sententia si-
cra non poterit, c & nati ꝑ ex huiusmo-
80 di matrimonio legitimi sunt, etiam si
numquam publicatio eius postea facta
sit, n̄ poteritque ꝑ etiam duobus testi-
81 bus probatum posteriori Matrimonio
publicè facto anteire, imò (vt aliqui exi-
stimant) etiam vno teste cum fama ꝑ-
barum nihilominus posteriori antepo-
nuntur, etiam publico, cui maior proba-
tio non suffragetur, e at, ꝑ si clandesti-
82 num matrimonium vno teste cum fa-
ma, posteriori autem, in faciem ecclesiæ
actum duobus testibus probatum, quic-
piētus, quàm clandestino illi fama &
vno integerrimo teste probato conge-
dendum putant Vincentius, quamuis
alioqui vnus testis cum fama plenam
probationem faciant, quam Vincentij
sententiã frequentissimi Doctores suis
83 sequuti, nempe & Abbas, & Felinus, &
f Aretinus, & Socinus, & Gozadinus,
Cardinalis autem, & Andreas Siculus,
g & Decius, & Coaruias harent, ꝑ sed
eam tamen sententiam omnino, vbi
cipiatur, tribus modis restringendam
84 credunt, ꝑ primo scilicet, ne ei locus sit,
vbi posterior matrimonium publicum
habita scientia prioris clandestini con-
tractum fuit, & sub conditione, si pri-
mum clandestinum verè non præcel-
serit, vel irritum fuerit, quia his ver-
bis, dum prioris mētio fit, de eo intelli-
gitur, qui probationibus legitimis, &
h ordinariis possit probari, n̄ secundò vbi
alterum matrimonij lite pendente su-
i per primo contractum fuit, i Tertio, si
pro matrimonio clandestino ad sint ꝑ-
ter prædictam probationem & aliqua
verisimiles coniecturæ, vt nominatio
k coniugalibus, subratio, copula, x
84 Sed ꝑ & his quoque semotis vtiq; Vin-
centij sententiæ ego non accederem, ne-
que enim absurdum censeo, de matri-
monio clandestino idem, quod de pu-
blico iudicium facere & pari iure vtrū

a c. i. & 2. vbi Innoc. Ab. & alij, de claud. despon. Dec. con. 163.
col. i. in prin. & conf. 231. num. 6.
b c. nec illud. S. sed obijciatur. & c. seq. 309. q. 5.
que estimare, quamquam, & aliis in
contractibus, & actionibus tradiderūt
aliqui, maiorem testium numerum in
his desiderari, qui priuati, quàm in
I his, qui publicè sunt, neq; enim hoc
receptum est, porro, si conceditur, ma-
trimonium posterius publicum priori
clandestino probato fama, & vno re-
ste cedere, vbi sub ea conditione publi-
cum contractum est, scilicet, si primū
clandestinum verè non præcellerit, (vt
diximus) eo quod vnus testis, cū fama
legitimam probationē efficiat, cur non
& non adiecta hac conditione idem sta-
ruatur, quandoquidem supponitur, ve-
ram legitimamque probationem illam
esse, neque hic agitur de eodem nego-
cio probando, vel excludendo, quo ca-
su certè potentioribus probationibus
standum esset, quæ vel negocium proba-
85 bant, vel reprobarent, sed de bino a-
ctu agitur probando, quorum vterque
extitisse potuit, & legitime vterque ꝑ-
barus fuit, licet alter plenius, vnde iam
que situm ius ꝑiori fuisse, negari non
potest, quod auctori ius non dighet.
85 Quod verò diximus, etiam matrimo-
nium clam factum valere, hodie post
editas sacri Trid. Conc. constitutiones
aliter se habet, cum, vt supra in initio hu-
ius tituli diximus, verba ipsa Conc. re-
citantes, qui aliter, quàm præſente pa-
rocho, aut alio sacerdote, de ipsius pa-
rochi, vel ordinarij licentia, & duobus
vel tribus testibus matrimonium con-
trahere attentabant, eos sancta Synod.
ad sic contrahendum omnino inhabi-
les reddat, huiusmodique contractus
irritos, & nullos esse decernat, vt catho-
chismus, quoq; discrete declarat, & qd̄ est
Alfonsus à vera cruce in appēctice ob-
seruat ad finem sexti dubij, ac sicut Na-
uarrus in manuali cap. 22. tit. de sacra-
mentis ecclesiæ, verbo, aduertēdū quar-
to, ꝑuis Coar. cum de matrimonio clā-
destino agit, nullā de invaliditate ipsius,
nec de Conc. habet mentionem. Sola
ꝑ autem publicationis omisso contra-
ctum matrimonij irritum non reddet,
cum sacri Trid. Conc. constitutio hoc
non dicat, ꝑuis nonnulli aliud ex facto
m consulti respondisse videantur. m

c. c. si quis di-
ninus. S. hos i-
ta, ea. q. 5.
d. c. per tuas q
filij sint legit-
ubi Hof. To. an.
Car. Dnt. & c.
quod nobis eo-
ti. qui filij sint
legiti. Hieron.
Schurf. con. i.
post. con. Zab.
c. Ab. & Car.
c. 2. de claud.
despon. Hieron-
nym. Schurf.
d. con. 1. n. 5.
f. Ab. d. ca. 2.
de claud. de-
spons. Fel. c. i.
col. 2. ut lit. nō
con. Aret. con.
13. dub. 3. Go-
rad. conf. 77.
Soc. conf. 119.
lib. 3. & 270.
lib. 2.
h Cap. d. ca. ij.
de claud. de
spons. Barbat.
conf. 40. col. 2.
lib. 3. Dec. d.
conf. 163. Co-
arr. c. 6. par. 2.
nu. 1. i. epit.
b Coar. Goza-
din. Barb. Dec.
vbi sup.
i Imol. conf.
125. Dec. dic.
con. 163. col. 4.
k Dec. & Co-
arr. vbi sup.
l gl. s. si. vers.
sanctum, in
Auten. de in-
stym. cau. &
si. Phil. Franc.
& sap. in d. c.
i. de claud. de-
sponsat.
m Menoc. con.
69. num. 7. 1.

106 Tria [†] autem sunt matrimonij bona, a proles, fides, sacramentum, A quorū compenlatione illa incummoda leniuntur, tribulationis carnis, quæ Paulus Apostolus memorat capitē septimo quintæ ad corinthios epistolæ, efficiuntur; vt coniunctiones corporum, quæ extra matrimonium meritò damandæ essent cum honestate coniunctæ sint, liberorum autem suscipiendorum causa, qui iusti, legitimiq; sint, quamuis matrimonia vt plurimùm fieri soleant, id tamen desiderium non tam, vt hæredes sibi quisq; ex suo corpore descendentes habeat bonorum, & diuitiarum, quàm vt veræ fidei, & religionis cultores educantur, esse debet
 107 sanctorum patrum exemplo: [†] Sed non propterea is damnandus erit, qui cum proles voto alias quoque causas coniunxit, quamquam eas præcipuas, primasq; duxerit, vt dotem optimam, elegantem vxoris formam, morum similitudinem bonorū, generis, affinitatēq; claritatem, & potentiam, aliaq; huiusmodi, namq; hæc possunt matrimonij sanctitati congruere, vt rectè catechismus monet, qua doctrina conciliantur, quæ summis Theologis olim negocium non mediocre attulerūt, v[†] at, si quadam effrenata libidine
 108 adductus quis matrimonium contraxerit, lætali peccato non creditur vacare, vt aiunt Diuus Thomas, Siluester, & alij præcitari, fomne autem nuptiarum bonum in ipsis Christi parentibus impletum fuisse testatur Augustinus, nam prolem (inquit) cognoscimus ipsū dominum, fidem, quia nullum adulterium, sacramentum, quia nullum diuortium, sed solus ibi nuptialis concubitus defuit, quia sine peccato cōcipi voluit, q sine peccato erat. c
 110 Tantæ [†] autem creditur in matrimonio considerationis censerī proles, vt conditio illa (si prolem vitaueris) in matrimonij contractu apposita matrimonium irritum faciat, veluti, quæ aduersus matrimonij substantiam sit, d imò & conditio illa seruandæ perpetuæ castitatis initio contractui adiecta matrimonij, vt bonum hoc proles eueruens matrimonium irritare creditur, vt nouissimè aduersus Paludanū multa citans Didacus censuit in secū-

a c. omne. 27. q. 2.
 b S. Thom. in 4. dist. 3. ubi Petr. & Rich. Sil. versic. m a trimoniū. 4. q. 3. sum. Ang. & Rosell. uer. matrimonium. Bonau en. in 4. dist. 30.
 c d. ca. omne. 27. q. 2.
 d gl. & doct. in c. fi. de condit. appof. per illum tex.
 e nu. 3. & seq.

e da parte epitomes c. tertio, & [†] quāquam cōtracto iam matrimonio huiusmodi pactum neq; rejici, neq; contractum irritare, imò & laudabile efficitur, exemplo Beatissimæ Virginis Dei genitricis, quam contraxisse matrimonium purè, & simpliciter aiunt, nullaque adiecta conditione, licet certum sit, ab initio uouisse perpetuam uirginitatem, sed postea tamen de continentia cum viro conuenisse. Quinetiam ait Adrianus in quarto, quæstione decima quarta, de matrimonio à præcitato Didaco uocatus, & probatur, illam [†] quoque conditionem, (si coniugale debitum mihi negare uolueris, quandoquē; id mihi exigere non licuerit) vt contra matrimonij substantiam prædicta ratione matrimonium vitare, eo quod consequens nō sit, vt tibi liceat negare, quod mihi exigere fas non est, vt (gratia exempli) non potest maritus citra crimen graue solæ affectione, & desiderio fornicandi ab vxore debitum petere, nec tamen iuste vxor ei nō assentiatur, sic maritus, qui continentiam uouit, si vxori commisceatur, graue delictum admittit, nec propterea tamen debitum detrectare vxor potest, quemadmodum & maritus, qui opinatur, matrimonium illud non esse legitimum, eo quia aliquod canonicum impedimentū subelle credat, quod tamen vxor certò scit, nullū subelle, culpam morte dignam cōtrahit, si ab vxore debitum petat, cum tamen cōtra, si vxor recuset, in culpa sit, hæc quidem ex Adriano Didaco præcitatis memorat, quæ sanè doctrina mihi dura, & perdifficilis uidetur, vt conditio peccati mortiferi causam remouens à coniugio ipsum cōtractum vitare possit, neque enim ego opinor, bonum proles ad matrimonij substantiam spectare, cum non sine graui alterius peccato suscipi ea potest, ex quo non uidetur talis conditio matrimonij substantiam destruere, dum cauet, vt sanctè commercium inter eos celebretur, quandoquidem iam dictum est, non tam suscipiendæ proles, quàm proles ipsius in Dei optimi obsequio, & ministerio instituendæ, & educandæ primam curam esse oportere, vnde & idem in coniunctione, qua liberi pro-

111
 112

creantur, ac multò etiam magis, omni studio cauendum est. Hinc & [†] consequenter dubitatum est, an conditio illa, si venenum ad sterilitatem causandam sumptis, quasi bono huic proli aduersans, & manifestè repugnans pariter matrimonium vitiet, qua in re Adrianus à Didaco iam dicto recitatus ait, quòd, si contrahentes, qui has conditiones adijciant, nolint contrahere, donec conditiones eueniant, tunc quia tales conditiones minimè concurrunt cum coniugio, sed suspenditur ille matrimonialis consensus, & illæ conditiones tamquam turpes rejiciuntur, matrimoniumque valet: ac certius credit coniugium tenere, si matrimonium contrahere intendunt, eoque contracto eiuſdemodi conditione adijcere, ego uero nihil discriminis cōstituendum opinor, an quis contrahat sub conditione, si prolem vitauerit, an sub hac conditione, si sterilitatem procurauerit, quapropter & idem ius hoc posteriore casu, quod in priore a statuendum iudicarem. A
 Si tamen contrahentium alter conditionem huiusmodi inimicam proli non acceperit, certo certius habeo matrimonium minimè consistere, cum non consentiant, altero quidem purè, altero autem sub conditione contractum ineunte, opinantur quidem Doctores, sponsalia hæc esse posse de futuro, quæ sequuta copula in matrimonium trāsire possint, sic quidem scripserūt Hostiensis, Innocentius, Abbas, Præpositus, Antonius Rubeus c Castellionus, & Siluester, & Imò & matrimonium multi esse existimauerunt, conditionemq; rejici debere, quasi à conditione recessum sit, dum alter cōditionem non acceptat, quod uidetur etiam quadam Augustini autoritate probari, dum in libro de bono coniugali tractans de nuptijs & concupiscentijs ait quòd si uterq; coniugum eò crudelitatis peruenierit, vt sterilitatis venena procuraret, illisq; impium opus desideratum non perficientibus cōsequens fœtus intra viscera aliquo modo extinguat, aut fundat, si coniuges ambo non sunt tales, aut illa quodammodo est mariti meretrix, aut ille adulter vxoris: quibus uerbis supponit Augu-

stinus, altero eorum dontaxat in hæc abhominabilè conditionem assentiente, matrimonium tamen esse, cum eos mariti & vxoris nomine appellet, quā sententiā post alios & Didacus sequutus fuit in præcitato capite tertio partis secundæ epitomes, notabili vnde quibus, quamuis ingenuè fateatur, probabilem magis esse Adriani, & Aretini, Imolq; & Iasonis opinionem, & nempe, vt neq; matrimonium, neq; sponsalia dici possint, Ego quidem hanc uerriorem existimo, quamuis alia magis recepta sit, neq; Augustinum præcitatum aliter sensisse opinor, neq; enim de pacto, vel conditione adiecta in ipso matrimonij contractu loquitur Augustinus, sed cum post matrimonium sic contingit, vt ex ipsis uerbis cognoscere licet, neq; satis fore opinor, si talis conditio rejiciatur, vt ueluti adiecta non esset, matrimonium ualere dicamus, cum alter non consentiat, vt sine conditione illa contrahat, quanti autem in matrimonij momenti consensus æstimandus sit, notissimum est, cū sciamus, quòd alijs quoque in contractibus vitiat dissensus, & nec dicas, uideri à conditione recessum, cum mutatio animi præsumi non solet, nisi factò, vel uerbo declaratur, & qualis porò inter hos coniuges speranda est concordia, qui tam graui, & magna in re iam tum ab initio dissenserunt iurgijs quidem omnia plena auguror futura, cum alter proli cupidus omnia sit experturus, quòd domum repleat liberis, qua ex re alter sit magnam iram concitaturus, quapropter melius fuerit, interpretari, tale matrimonium ne ualeat, fatius, uilisque, & animæ salubrius esse, neq; ex huiusmodi contractu sponsalia aliqua oriri.
 Ad eò autem conditionis huiusmodi adiectio utriusque consensu contractum matrimonij vitiat, vt nec subsequente copula sustineatur, & si tamen is, qui huiusmodi cōditionem proponebat, eam postea remiserit, copulaq; per carnem subsequuta fuerit, pro matrimonio iudicare poterit.
 Alterum est matrimonij bonum [†] fides, quam sibi inuicem uterque contrahentium integram, inuiolatamque seruare, & custodire debet, adulterium,

a d. ca. fin. de cond. appof.
 b Abb. Hoff. Innoc. d. ca. fi. de cond. appo.
 c Rub. in l. nō solum. S. mor. re. nu. 590. de oper. no. nunt.
 d in l. ubi ita donatur. ff. de don. cau. mor.
 e uerf. matrimonium. 4. q. quinta.
 f c. aliquando 32. q. 2.
 g Adrian. in 4. q. 9. de matrimonio. Anol. in l. ubi ita donatur. ff. de don. cau. mor. col. x & 2. Aret. in l. i. §. smibi. ff. de uerb. oblig. Iason. in Anton. ingressi. C. de sacros. eccl. b l. continuus §. i. ff. de uerb. obli. cum sm.
 i l. non ad ea. ff. de cond. & demonst. l. cum hic stat. ff. de donat.
 k doc. in d. c. fi. Adrian. vbi §. q. 5. Did. ubi sup. c. 12. ver. no. l. siluest. ver. matrim. q. i. ad fin.

a 1. ad Corinth. 7.
q Genes. 2. Matb. 19.
c ad ephes. quinta.
d dicitur cap. fin. de cond. appof. gl.
e Angel. ver. matrim. 1. q. 23. & ver. matrimonium 3. impedimentum tertia. S. vndecimo.

f Siluest. uer. matrim. 4. q. 6. Adrian. in 4. q. 9. de matrimonio. Did. ubi sup. cap. 3. S. i. nu. 2.

g 1. ad corinth. c. 7.

h d. ca. fi. ubi doct. de cond. appof.

i Card. Abb. Preposit. in c. primo & si de cond. appof. Did. ubi supra.

k Paul. ad corinth. 1. cap. 7. 33. q. i. cap. i. ex. de Inre iur. ca. tuanos. 2.

l Angel. uerfic. libitum. S. i. Siluest. S. 9. Caiet. in sum. ver. matrimonialis vsus. uerfic. 8. & in opusculis. q. i. de vsu matrimon. Coar. ca. 7. S. 2. num. 2. par. 2. epist.

m Gl. c. vn. de consec. altar. in 6. & glo. in c. in ecclesia. & consec. dif. 4. Paluda. in 4. di. 3. q. i. art. 3. Caiet. in su. ver. matrimonialis vsus. S. 6. Coar. ubi sup.

euitando, nullique alij corporis sui vsum, & commixtionem permittendo, vel potestatem tradendo, cum eorum neuter proprij corporis, sed vterque alterius potestatem habeat, A sunt enim duo in carne vna, v quare & sic inter se diligere tenentur, vt CHRISTVS ecclesiam suam dilexit, c nanque hoc matrimonio illud matrimonium spirituale significatur, quod ecclesia Christo coniungitur.

116 Hinc est, quod conditio illa, si vxor se prostituerit, matrimonio adiecta, substantiam matrimonij infringit, cum violetur per eam fides no postremum bonum matrimonij, v quamquam Angelus non satis iuste contenderit, non esse contra substantiam matrimonij hanc conditionem, nisi & hac aditio posita sit, videlicet, ita vt mihi non teneatur ad debitum coniugale, hanc enim sola (inquit) substantiam spectat quod alter alteri debitum reddat, non ea, quod nulli alij se se permittat, propterea credit, matrimonium tenere conditione huiusmodi reiecta, e sed merito Angelus conuatur ab Adiano, Siluestro, & Didaco, e nam (vt ait Diuus Thomas) de substantia matrimonij est, fidem ita seruari in matrimonio, vt alij potestas sui corporis, quam coniungi non fiat.

117 Tertium est matrimonij bonum, q sacramentam appellatur, id vero est vinculum illud matrimonij, quod nullo tempore fas est dissolui, eodem exemplo, quod & CHRISTVS sponsam suam ecclesiam, cuius coniunctionis typum referre matrimonium diximus, nunquam deseruit, vel deseriturus est, hocq; preceptum, teste Paulo, c ab ipso D. N. I. CHRISTO traditum fuit, tunc cum precepit, vxorem a viro non discedere; nec virum dimittere vxorem, quod si discesserint, manere inuptos, aut inter se reconciliari. Quare cognoscere

fcere potes, omnia contra hoc bonum, appolita pacta, omnesq; & aduersantes conditiones matrimonij validitati obfistere, puta, si quis dicat, se contrahere, donec aliam meliorem inueniat, n quod quidem non minus procedet, quamuis in penam adulterij hęc conditio, vel pactum adiceretur, puta, si dictum sit, quod liceat, aliu virum, aut aliam vxorem accipere, vbi coniux fidem thori non seruet, i quauis enim hoc eueniente casu possit thori separatio fieri, vt alio loco dictu sumus, vinculu tamen ipsius solutio nullo pacto permittitur, ita quod alias nuptias vtrog; superflite eorum neuter sperare potest.

Porro matrimonium plures insignes effectus parit, namq; in primis coniuges sunt (vt diximus) duo in carne vna, & alter alterius corporis, & proprij neuter ipsorum potestatem habet, v coniug; propterea alteri debitum carnis interpellatus negare potest, vbi tempore, loco, debitq; modis exigatur, nam & prius, quam eis benedictum sit a sacerdotē iuxta ritum ecclesie, nefas illis est coire, n pena t enim criminis mortiferi eis immineret, vt quidam sententiunt, alij vero, & rectius forte venia dignum peccatum censent, nisi populo offensionem attulerit, imo, & si non sine scandalo euenerit, non tamen conuictum mortiferum esse delictum putant, si contemptus delit. 2.

122 In ecclesia t quoq; alijsq; sacris locis debitum coniunctionis vxori petenti iuste recusat, quia no sine letali peccato & pollutione ecclesie admitteretur, nisi forte ipso in loco sacro, sic obfiderentur, vt egressus eis ad alia loca interdictus esset, quod fœdere diuersar doctorum inter se disidentium sententia conciliantur, nempe glossa cuiusdam, & Henrici, & Ioannis Maioris, cum alia glossa, Paulo Paludano, Caietano, Angelo Clauicino, Ioanne Silua, & alijs, m coniugi t quoque ob adulterium denegare quis debitum iuste potest, imo peccaret, si petenti assentiretur, quamuis ipse adulter, vel adultera possit debitum a coniuge integrę vita sine peccati periculo petere, non tamen ab inuito extorquere, vt post multos, quos vocat, pramostro in loco Didac;

123 co Didacus docet: t coniugi quoque illi, qui cum affine incestum parauit, non iniuria coniunctio denegabitur, quamuis semel iam prudens, sciensq; illi le coniunxisset, ac quamuis ipse co iux, qui incestum admisit, ob calorem ætatis iuuenilis sibi temperare, & continere non posset, A hoc quidem casu 124 episcopus benignè cum eo agere, & prohibitionem hanc relaxare posset. n Matrimonium hoc opus quoque efficit, q 125 tconiuges cohabitare, ad eandem mensam accumbere, & thoro in eodem iacere tenentur, quorum si alter hęc præstare, vel pati detrectet, iudicis ecclesiastici officio; per censuras excommunicationis, vel interditi altero petente compellendus est, c quibus si cen 126 suris audient non fuerit, auxilio etiam huiusmodi secularis cogi poterit, ac de domo, in quam recessit, extrahi, & domum mariti abduci, v quinetiam ego Didaci aduersus omnes sententiam le 127 vxorem expellere non posse, quamuis dotem promissam non soluerit; e cum ab omnibus receptam opinionem neq; leges, nec glossæ adiuuent pro ea addu 128 ctæ, n nec diuinum ius ei assistat, qd cohabitationem præcipit, cum non desint marito dotis consequenda remedia, quandoquidem dictum est, quod derelinquet vir patrē & matrem, vxori quæ suæ adhærebit, & præceptum est, ne quis vxorem suam alia causa dimittat, quàm causa fornicationis, rectè igitur Didacus ait, posse quidem maritum debitam sibi dotem petere, cum ad eam consequendam remedia iuris non desint, non tamen hac ratione expellere vxorem debere, quod nulla Pontificia aut Cæsarea lex permittit, nam naque 129 Iustitiani constitutio hoc concedit, e quamuis enim id posse quandoque de facto contingere supponat, non tamen id iure licere concedit, n sepe enim leges auertendis etiã iniurijs, & omnibus de facto contingere possunt, curã adhibent, nec tamen quis propterea dixerit, innuere eas, vt, nisi auertentur, propterea licere deberent, nisi dicere etiam velimus, senatusconsultum Macedonianum, quod factum est, ne filij familias ære alieno pressi vitæ patrum infideliarentur, vt se redimere pos

a & capit. transmissa, vbi glo. Car. Abb. de eo, qui cogn. consanguin. Siluest. uerfic. matrimonium, in 7. impedimento, & in ver. luxuria, uerfic. quintum.
b gl. c. 2. de eo, qui cogn. consangu. xx. vbi doct.
c literas. de rest. spoliat. c. i. de sponsalib. Abb. d. c. literas, & c. intelleximus. de adulter. c. i. de offic. ordin.

i sent, i supponere, quod filijsfam. liceat, patrum mortem propterea maturare, & ante fatalem diem occupare, vel, quia lex prohibet, Rectorem prouinciæ ducere vxorem sibi subditam, dum magistratum gerit, ne vultus terribilis magistratus vim & metum

K in ferat, x idcirco videatur alioqui pbare matrimonia metu contracta, nec, si lex antiqua diuortium, seu repudiū idcirco permittebat, ne Iudæi, qua erāt cordis duritie, inuentam in adulterio vxorem interimerent, propterea fatebatur, quod ante repudij datā potestatem propterea liceret, vxorem propter adulterium occidere, & alijs turbibus exemplis magis certè prædictam assertionem inquit citata Innocentij Tertij epistola, i scripta Archiepiscopo, & Archidiacono Genuensibus, dum præcipit, dotem viro dari, qui vxorem suā à se repulerat, hanc reddens rationē, ne, scilicet, occasione dotis detentæ vxor à viro dimissa, seu vir, qui dimisit vxorem, adulterij reatum incurrat, ita que videtur supponere, potuisse vxorē hac causa dimitti, licet Didacus ad eam hanc epistolam ad questionem pertinere non putet, vt nec responsione eā dignetur: sed eodem modo, quo & prædicta Iustitiani epistola vitari potest, prouidere scilicet voluisse Pontificem Maximum, ne id sequeretur, quod sequutum contra ius & fas proculdubio fuisset, nam si aliter quis interpretaretur, fateatur etiam, Pontificem Maximum concedere, vt dimissa vxor, mechari posset, quod quàm absurdum, quis non videt, Rectè etiam Didacus dixit, minime huius, quam refellit, sententiæ glossam fuisse, m cum dixit, in quom

d Abb. d. ca. literas in fin. Prepo. & Fel. in d. c. i. de spofalib. Dec. l. 2. nu. 74. de reg. iur.

e Coar. in ca. 7. in princ. 2. par. epist. contra Abbatē, Castrenf. Fal. Alex. Saty. Io. Lupum.

f gl. in autent. ten. de non alienand. S. illud quoque uerfic. onera. cap. per vestras. de donat. inter vir. l. si. c. ad Velleian. Abb. d. c. per vestras, Bal. c. quemadmodum, de iur. iur. iur. Castrenf. & Alex. in le. insulam. S. usuras sol. matrimon. Alex. in l. si donatus. S. si quis. ff. de condic. ob cau.

g d. l. fin. C. ad uelleian.

h ar. Ro. dec. 346. nota si in

procuratorio, in antiq. Alex. cons. 17. col. ff. lib. 2. Crau. cons. 186. col. 2. post med.
i leg. i. ff. ad macedon.
k le. i. C. si rec. prouinc.
l d. c. per vestras. de donat. inter vir. m d. glo. in autent. de non alienand.

a l. Iulianus §. offerri. ff. de act. emp.
 b gl. si. l. scilicet. ff. de oper. liber. Angel. de Castro conf. 3. inter 330
 confil. matrim.
 c. c. tanta qui fil. sint legit. ubi doct. ca. tuam. de ordin. cogn. inst. de patr. po. in prin.
 d in auten. quib. mod. nat. effie. legit. §. pen. l. cum quis. C. de nat. liber.
 e in d. c. tanta.
 f. in c. ex tenore. qui filij sint legit.
 g in l. nuper. C. de natur. li.
 h l. qui in vtro. de stat. homin.
 i Ab. & alij in d. c. tanta.
 gl. & Abb. in c. innotuit. de elect. Io. And. in reg. sine culpa. de iuris. Coar. ca. 8. nu. 4. & §. 4. n. 2.
 k Io. An. ind. c. c. sine culpa. Bal. in cap. i. §. naturales. si defen. sit. controuer. Prap. in d. c. tanta. Coar. d. c. 8. §. 2. num. 5. Bursat. d. conf. 10. nu. 10. ver. in super. V. a. q. de success. pa. i. li. 3. §. 2. lim. de cimo octavo. Suare. in dom. op. ver. clerici. nu. 107.
 l Bar. l. pe. ff. de concub. & l. et si contra. C. de nup.
 m gl. c. i. 30. q. 5. Abb. & doct. in d. c. tanta. vbi Prap. dicit communem. Ias. conf. 168. lib. 4. Dec. conf. 15. §. col. 2. n in aut. quib. mod. nat. effie. sui. §. pe. et quib. mod. effie. le. §. fi. o Bal. l. si qua illustris. C. ad oric. Luc. l. 3. C. de his. qui spon. mun. pub. Ang. con. 29. Soc. conf. 52. lib. 1. Cur. con. 136. li. 1. p Alex. l. ex facto. §. si quis rog. ad treb. Ias. generaliter. §. cu. aut. C. de inst. Ruy. in con. 211. col. 2. ff. de Paris. con. 13. nu. 49. li. ij. Coar. vbi f.

mento sit, quominus matrimonium inter eos contrahatur, nec tamen desiderari puto, vt etiam tempore, quo filius conceptus fuit, nihil contractum matrimonij impediret, modò natalis dies filij hunc in parentibus statum inuenerit, frequentiores enim Doctores ita sensisse, & docuisse ait Didacus Coar. ruias in capitulo octauo; paragrapho secundo partis secundae epitomes, qui in id citat Hostiensem, Ioannem Andree, Antonium, & Henricum, & Sa. lycetum, & glosam, ad capitulum secundum; qui filij sint legitimi, & hoc quidem ratione legis, quae filium in vtero existentem ita demum pro nato habet, si partui hoc sit vtile; nec refert, quod talis mulier titulo concubinae domi non aleretur. 1
 132 Nihil etiam interesse puto, & si, qui modò matrimonium contrahit, clericus esset, quo tempore filium genuit, vel matrimonium contrahit, etiam quòd beneficia haberet, namque, & si is male agat matrimonium contrahendo, & beneficia simul retinendo, matrimonij tamen capax est, cum sacris nondum est initiatus, ideoque & filij ex matrimonio huiusmodi procreati sunt legitimi, & vt diximus in tractatu de legitima ad principium, & beneficia, quae habebat, ipso iure amittit, quamuis Bartholus docuerit, & clericum beneficia, ecclesiastica habentem non posse matrimonio filios legitimare, cuius opinionem in dicto tractatu confutauimus, idemque & de monacho, qui intra annum probationis filios suscepit, matris moniumque cum ea contraxit, vt filij, sint legitimi, creditum est. Nec querendum opinor; iure nostro, iam dotalia instrumenta sine confecta, vt filij subsequens matrimonium efficiatur legitimi; nonnulli tamen dotalibus instrumentis, non confectis non succedere eos ex legibus. Celsareis opinatur, quamuis iure Pontificio sint legitimi, quia lex Caesarea non aliàs eos legitimos esse vult, quam si dotalia instrumenta confecta sint, & cuius sententia fuerunt Baldus, Luccas de Penna, Angelus Perusinus, Socinus Iunior, Curtius Iunior, & sed diuersa sententia adstruunt, Alex. Ias. Ruin. qui dicit communem, Parisius & Coar. ruias, & qui praedictos vtrique citat, qui

qui & idem sensisse Angelum Aretinū, & Decium opinatur; quāuis superiorē sententiam magis receptam Curtius testetur, & quidem falsò, vt ex Decio, & Gabriele in conclusione prima lib. sexti de legitimatione, ampliatione quarta, & ex pluribus decisionibus sacre Rotae Romanae demonstrat nouissime Franciscus Bursatus. A
 Atque ad eundem verum est, filios subsequenti matrimonio legitimos effici, vt nihil obstat, quòd illo interim (scilicet postquam nati sunt filij, priusquam tamen cum matre earum nuptias contraheret, aliam vxorem habuerit, quae tamen perierit, quòd multis autoritatibus probat iam citato loco Didacus, & Item
 136 et effici hoc factò legitimos putant filios, quamuis, vel pater ipse, vel iudex filij, vel vtrique testarentur, nollesse ob hoc matrimonium legitimos fieri, id enim in ciuili duntaxat legitimatione procedit, non in hac, quae ex matrimonio subsequente causatur cui nec pater nec filius renuntiare possunt, vti tempore spectanti, c Nec vllum constituitur discrimen, pares ne sint genere, & potentia, qui sic matrimonium contrahunt, an id minus, contra Angel. opinione, & quemadmodum, nec quaequam refert pariter, quòd morti proximus esset ob capulare senectutem, vel supremam valerudinem eius, qui tale matrimonium contrahit, & Quinetia, 139 et plurimi, ijdemque magnae autoritatis doctores censuerunt, non minus hoc actu filios fieri legitimos, & si ipsorum parentum alter, quo tempore filij generati sunt, alio matrimonio deinctus foret, quòd alteri lateret, sed haec quaestio sic difficilis habetur, vt vix inuenias, an recepta sit, cum plurimi pariter, ijdemque locupletissimi doctores contrariam sententiam laudent, nempe Ioann. Andr. Antonius Abbas, Ra. uenn. & Henricus & Rodericus Xuegrez, & Socinus Iunior, & ac demum h Didacus, qui hos omnes recenset, in dicto capitulo octauo. §. 2. h quamuis priorem asserant, Hostiensis, & Prapofitus, Dominicus, Cassadorus, Ludouicus Sardus, Curtius Iunior, Rosellus, & Cassadorus idem pro ea Rotae R. patres iudicasse, & frequentius receptam testetur, & non satis constet,

a conf. 10. num. 7.
 b Coar. vbi sup. c. 8. §. 2. num. 15. Prapofit. & Abb. in d. c. tanta. Ludo. Sar. in tract. legit. 1. mo. q. 2. Paris. conf. 13. num. 35 & 68. & conf. 14. & conf. 16. lib. 2. Soc. Iun. de Gallus. §. & quid si tantum. nu. 136. Imol. Port. lib. 4. concl. cap. 36. 4. ampl. Borsat. d. conf. 10. num. 10.
 c Coar. vbi su. nu. 12. qui alios citat. d Nicol. in tract. de success. intest. col. 16. Ias. confil. 234. lib. 2. Io. Lup. c. per vestris. §. 3. no. §. 21. nu. 17. de c. i. pedemon. 164. Tirag. l. si vnquam. n. 74. Gabr. de legit. concl. i. num. 47. Coar. vbi su. nu. 9. Borsat. vbi sup. nu. 9. ver. et enim quicquid sit. e Abb. d. c. tanta. nu. 3. Ioan. And. d. c. sine culpa. c. 2. de frigid. et malef. Alex. in l. si quis posthumus. de lib. & posthum. Coar. vbi sup. num. 10. Bursat. vbi sup. num. 10. qui alios citant. f in dict. cap. tanta. g in d. c. ex tenore. h in l. i. tit. 6. lib. 3. for. ver. ex praedicta. i conf. 31. num. 41. & 74. lib. 2. k num. 16. & 17. l Host. in d. c. tanta ver. aliam; Dom. conf. 66. col. 4. Cassador. de c. i. m. de sponsal. Sard. in tract. legitima. fol. 9. col. 2. Curt. conf. 27. num. 8. Rosel. in tract. legitima. par. i. c. pen. m dict. cap. tanta. n l. miles. §. de funto. ff. de adulter. o Castrens. conf. 115. col. 3. lib. 1. Bero. quest. 460. Boer. decif. 299. Port. in concl. 218. p Ias. conf. 125. col. 1. lib. 4. Por. Imol. vbi sup. q Silua. nup. fol. 17. Port. Imol. vbi sup. r Paris. confil. vigesimo nono libro secundo Socin. confil. 65. libro tertio part. tertia.

quae nam fuerit Bernardi glossatoris sententia, cum alij, intercalata esse illa verba opinentur ad glossam, videlicet (Sed primum verius) alij ex bona fide esse putent. Ego verò quamuis librata doctorum autoritate putem, maioris ponderis esse, quae legitimationi repugnat, opinionem, illi tamen, quae legitimationi fauet, libentius accedo, cum praesertim & patres Romanae Rotae pro ea iudicasse dixerim; quamuis (vt ingenuè fatear) subtilitate luris, non admodum sulca mihi videatur, cū decretalis epistola Alexandri Tertij supra citata hoc discrimen non statuatur. His adde, quòd filius praesumitur ex matrimonio, non ex adulterio natus, quāuis mulierem adulterium commississe notum sit, & quae praesumptio quidem sic lege adiuuatur, quòd probationi contractae non datur locus, & proceditque, & si extra domum mariti in loco suspecto mulier peperisset, & imò, & si in fornice, idem creditur esse, quòd verum opinor, quia non locus partus, sed congressus spectari debet, quae tamen praesumptio celsabit, si maritus sit octuagenarius; aliter vero impositens ad generandum probetur. Sic

a gl. d. c. tanta.
 b gl. d. c. Butr. in c. innotuit. de ele. & in d. c. tanta ubi Abb. & Ragon. Dec. c. cum in cunctis. col. 2. de ele. Boer. decis. 159. col. 2. Coarr. ubi sup. num. 14.
 c Alex. & Rip. d. si quis rogatus. Imol. leg. quod dicitur. de verb. oblig. Coarr. ubi sup. Borfat. ubi sup.
 d Coarr. & Burfat. ubi s. 140 Sic igitur, f. legitimatus filius omnia qui alios citant.
 e Rip. l. si vni quam nu. 32. ubi l'iraquel.
 f susceperit. nu. 60. C. de reuoc. don. Gabr. com. com. cl. i. de legit. 142
 g in l. scire. ff. de legib. & in l. i. §. ceterum ff. de acq. pos. s. in l. Gallus. §. si eius. de liber. i. in l. si is qui pro emptor. numero 121. de vsuca.
 k in tract. legitimat. colum. 22.
 l in l. 4. C. de his qui spon. pub. mun. m Marfil. sing. 121.
 n d. §. si eius.
 o Gual. Lap. c. Rymutias vxor. & vxorem. n. 181. Alcia. li. 3. paradox. c. 16. & in pari. de presump. ad fi. Coarr. d. c. 8. §. p. l. si filium. ff. de grad. (2. nu. 19.)
 q. c. 2. c. ex tenore. & c. peruenit. qui fil. sine legit. c. cū inibi. tit. §. i. ubi doct. de claudes. de sponsal. gl. cum captiuitate. 34. q. 1. l. asl. ex factis. de vulg. & conf. i. 56. col. 2. li. 3. Coarr. cap. 8. §. i. num. 2. par. 2. epitom.
 r Coar. ubi sup. Burfat. ubi sup.
 s Coar. qui alios citat. d. c. 8. §. i. nu. 5.
 t Barböl. Brix. q. dom. 64. Præpos. ca. 2. col. 2. quifil. sint lo git. Coarr. ubi sup. num. 6.

legitimi sint, itaq; filij quidd legitimi, sed nepotes illegitimi dici merito possunt, vt opinati sunt, Gulielmus antiquus, Baldus, Albericus, & Castris, Alexander, n. Iason, r Rosellus, k Lucas de Penna, l Hippol. Martilius, m in nixi lege, que ait, filij, qui nepotem ex filio habet; loco nepotis, aliquem adoptauit, mortuo auo iura consanguinitatis inter nepotes non futura, sed sic adoptauit, vt etiam iure legis nepos suus esset, quasi ex Lucio (pura) filio suo, & ex matre familias eius natus esset contra dicendum. Contrarium tamen opinati sunt, Socinus, n Gulielmus, Benedicci, Alciatus, Coar. o uias, o quibus alia lex fauere videtur, que ait, posse quem in filium adoptionis tempore fratrem effici, v alterutq; legis, que contraria videtur, rationem esse aiunt, quia adoptator non expresserat, ex quonam filio, (cum plures haberet) hunc nepotem adoptatum assumeret, quapropter non filij mors, de qua nullum verbum, sed filij incertitudo, cui adoptaretur filius, hoc efficiet; pluribus tamen maioribusque authoritatibus superiorem, que contra legitimationem pugnat, vides opinionem fultam esse, quare, & si legitimationis fauor hanc sustineat, illam tamen auctoritas Doctorum tuetur, cederum est tamen rationibus, que pro legitimatione optime stare mihi videntur.
 144 Matrimonium præterea sic filios efficit legitimos, vt quamuis alioqui inuaidum esset, modò in facie ecclesiæ contractum sit, alterq; ex coniugibus in bona fide existat, filij nihilominus verò nascantur omni ex pane legitimi, & omnesque legitimum vtilitates, & honores, assequantur, in feudis succedant, substitutoiq; sub ea conditione, si sine filijs legitimis, etiam ex vero legitimo procreatis excludant, r quò bona fides præsumitur interea, dum mala fides probatur, etiam quòd lis in matrimoniali causa pendet, s nec minus procederet, quamuis parentes, eorum ob contumaciam excommunicati essent committam in an comparando, anteq; filij concepti essent, posteaq; lise procedente pronuntiatum sit contra matrimonium, r f idemq; & si filij concepti

147 concepti sint appellatione pendente à sententia lata contra matrimonium, vel pendente iuris termino ad appellatum statuto. A
 148 Aliud ex matrimonio manat opus, f ga vxor maritum sequi tenetur, quocumque is se transferre, & domicilium certum figure, & sedem suam ponere voluerit, r quòd f si temere, & nulla ratione adductus vir, sed quadam mētis lenitate vagari voluerit, modò huc, modò illuc sese cum vxore transferendo, audienda erit coniux ipsius, si tantum laborem pertæsa, que nec multa honestas cōsequi solet, maritum sequi recuset, nec se itinere comitem adungere velit, nisi forte vxor initio talem esse eum cognouisset, si tamen f vxor initio pacta cū viro fuisset, quòd certo in loco vir domicilium locare teneretur, ambigunt Doctores an pactū huiusmodi seruare maritus teneatur, an verò tamquam seruitutis quedam species, homini libero imposita excuti possit, namque hanc postremam sententiā
 150 Didacus amplexus fuit, v superiorem verò, quòd pactum teneat, seruandūq; e sit, probat Abbas, r Henricus, r Silvester, & quam & ego sequor, ubi iustā causam talis conventionis vxor præterdat, quid enim si valerudinaris, nò aliud cælum salubrius eo, quod elegit, repetiatur, iustam sanè hanc causam censerem, ne vxor aliò se duci paratur, non tamen fortasse, vt maritus & ipse ibi morari debeat.
 151 Hinc f & vxorem suam ab alio detentam etiam à patre ipsius, vel fratris vendicare marito licet, vel iudicis officium ad restitutionem eius implorare, èt contra proprium ipsius mariti patrè ex communi opinione. H
 152 Hinc f consequens est, vt mariti domicilium vxor sortiatur, l deque dote restituenda non alio in loco, quam proprio in domicilio conueniti maritus debeat, quamuis contractus alibi initus sit, k legibusq; & cōsuetudinibus, l loci eiusdem iudicium dirimendum, l nisi (vt cū pluribus Didacus sensit) m maritus eo animo cum vxore matrimonium inierit, vt domicilium eius sequeretur, si que fecerit.
 153 Ex matrimonio deniq; oritur, f quòd
 154 prædictorū causa est, f vt marito vxor

a Io. And. Præpos. Card. in d. c. 2. Coarr. ubi sup.
 b c. vnaqueq. 13. q. 2. Abb. & Henrich. in c. de illis. de sponsal. Bar. in l. Meua. §. vxore. de ann. legat.
 c gl. in c. si quis 34. q. 2. cap. vnaqueque 13. q. 2. Imol. in R. sol. matrim. nu. 7. Ab. & alij in c. de illis. de sponsal. Coar. c. 7. in prin. num. 5. part. 2. epitom.
 d Coarr. ubi sup.
 e Abb. cap. i. qui matr. accus. pos.
 f Henrich. in d. c. de illis.
 g Siluest. ver. vxor. q. 8.
 h Abb. gl. & alij, in ca. non est. de spons. c. illud. de præsump. coar. c. 7. in prin. nu. 3. part. 2. epitom. i. l. cum quædam. ff. de iuris. om. iud. le. fin. §. item. rescriptis. ff. ad mun. cip. k l. exigere. ff. de iud. Bal. nouel. in trac. dot. par. 9. 18. priuileg. A. le. conf. 100. lib. 3. col. 3. Fel. c. i. num. 24. de sponsal. l Ab. & alij in c. i. de sponsal. Bart. Iaso. Pur. in l. cum Etos populos. C. de sum. tri. coar. ubi s.
 m Coarr. ubi sup. ad fin. cap. 7. in prin.
 n c. caput. c. quod Deo. ubi gl. 33. q. 5. c. non mechaberis. 32. q. 5. licet. ff. de oper. liber. c. quæcumq; distinct. 30. no. in c. quæ admodum. de iur. iur.
 o l. si adulterium. §. imperator. ff. de adulter. Alex. conf. 115. n. 2. lib. 4. Dec. l. vt vim. nu. 22. de iust. & iure. Boer. decis. 275.
 p c. fi. de re iudi. §. testes. 4. q. 7.
 q Host. But. Ab. in c. si vir. de cogn. spirit. Fel. d. c. i. despons.
 r Ang. inter conf. Anchar. conf. 208. ego Angelus.
 s c. lator. c. consump. ubi doct. cum gl. de re iud. Coar. c. 8. par. 2. epitom.

a gl. mag. ad fin. in c. fraternitatis. de testibus vbi Abb. & idem. Abb. Imol. Felin. in d. c. lator. de re iud. Abb. & Dec. in c. lator. de appellat. b Coar. d. c. 8. num. 12. c Ab. c. sicut ex literis. per illum rex. de sponsal. Felin. cap. i. num. 2. vt lite non contest.

d spec. in vis. de petitor. & possessor. s. i. uers. quid si ago. Hoslii. in summ. de test. spol. s. quando versic. quid si vir. Innoc. c. 2. d. ord. cogn. Fel. vbi sup. e no. in c. i. de consang. & aff. in. Fel. in Rubr. desponsal. & in ca. i. vt lite no contest. no. in c. in literis: de sponsal. Alexand. conf. 153. & 154. libr. 5. Dec. conf. 80. & 173. & 310. f Grat. conf. 75. in re con. matrim. g Bar. in le. si quis neget. s. i. col. ff. quē admo. testam. aper. Alexan. conf. 43. uis col. 4. nu. 8. li. 4. Iaf. consil. 153. col. 5. li. 2. Dec. con. 37 col. 4. & con. 105. col. 3. Coar. c. 8. s. 12. nu. 8. epist.

h c. vi uetur. qui matrim. accusat. non pos. i c. super eo. ubi no. de testib. k Hoslii. & Felin. d. c. super eo. Arctin. conf. 82. col. 2. Soc. conf. 29. num. 12. lib. 2. & conf. 17. li. i. Alciat. presumpt. 2. reg. i. nu. 4. coar. d. c. 8. l. cum qui s. in popularibus. ff. de iurciur. m c. s. vbi Ant. Butr. Abb. & alij. qui matr. accus. non pos. n Fel. c. lator. n. 31. coar. vbi s.

monium, data etiam partium taciturnitate irritare, & dissoluere possit, non tamen appellationis tramite hæc reuocatio fiet, vbi intra legitimum tempus appellatio interposita non sit, sed noua quærela, & nouo libello opus erit, quo petatur, negotium prætextu sententiæ erroneæ iam definitum denuo examinari, & priorem sententiæ reuocari, quæ quidem quærela non coram Iudice appellationis proponitur, sed vel coram eodem Iudice, qui primam sententiam tulit, vel coram eo, qui per simplicem quærelam adiri possit. n Eadem ratione dicam, posse errorem non obstantem lapsu fatalium reuocari, quæuis nūquam scriptum legerim, quod recorder, imò & quæuis causa matrimonium spectans specialia habet, nā & econtia, non potest Iudicis sententia vel partium consensu facere, vt matrimonium in gradu prohibito, aut alio perpetuo subsistente legitimo impedimento contractum valeat, ac teneat, eadem t ratione etiam sit, vt liceat, in causa matrimoniali testes etiam post cōclutum in causa produci. c Et quod t in causa hac non potest reus conuentus actorem hoc prætextu repellere quæ alia re spoliatus fuerit, d Item omnes vno ore consentiunt doctores, t in causa matrimonij eos demum testes integram plenamq; probationem præstare, quos nulla omnino exceptio repellere possit, id est, qui sint omni exceptione maiores, n quod ad eò obseruandum est, vt t in primis probari debeat, testes in causa matrimoniali productos fuisse, & esse tales, id est, omni exceptione maiores, f hoc enim omni in negotio

certum iuris præceptum est, vt quibus in causis testes vnde quaq; integri desiderantur, nihil actū videatur, nec probationes factæ profint, nisi probatum fuerit, testes productos eiusmodi esse quibus repellendis nulla exceptio, neq; ad tollendum omnino, neq; ad minuc dum eius dictum vim habere possit, & si tamen quæstio veritatur, t an consanguinitatis vinculum aliquod contrahendo matrimonio obstat, parentes quoq; ipsi & alij coniuncti ad testificandum vti melius de generalia edocti, & quorum etiam interest, admitti debent, alijq; remotioribus anteferri, n nisi tamen, t vel dispar sit eorum conditio, qui sunt contracturi, vel manifestum sit, nimio desiderio ipsos consanguineos, vel matrem teneri, quò locus matrimonium sit, i quæ iudicis arbitrio committentur, vt cōditionem personarū perpendat, & sed t nec illud est leue matrimonialis causæ priuilegiū, quòd, licet aliqui popularis causa consumatur, cum semel vnius ad agendum admissus fuit, i non ita est tamen in matrimonij causa, in qua nō prohibetur, alios denuo ex populo matrimonium accusare, neq; hæc potestas accusandi consumitur, quamuis prior, qui ad accusandum admissus fuerat, in causa nō obtinuerit, vbi vel termino proclamationis factæ comparuisset, vel legitimā excusationem non comparēdi haberet, vel nulla edita fuissent proposita. m Hic vti sciendum, dubitatū fuisse, an is videatur matrimonium bona fide contrahere, qui matrimonium secundum contrahit, pendente lite super primo, & appellatione super sententia lata contra illud, nam Castrensis in conf. 354. lib. primo respondit, bona fide contractum censeri, sed eum merito damnat Felinus, & Coaruias propter iniuriam quæ priori matrimonio inferitur, dum adhuc sub iudice est, n idemq; aiunt, vt malafides præsumatur, & si iam pronuntiatum fuisset contra primum, nec tamen appellatum à sententia fuisset contra primum, nec tamē appellatum à sententia fuisset, sed lis pēderet super eo, quia diceretur non transisse in rem iudicatam.

Item non est concedendum, vt duobus de eodem matrimonio eiusdem personæ

næ contententibus si eorum alter probationes suas prior fecerit, cum nullas, vel saltem nō ita plenas alter fecisset, debeat contestum illi priori adiudicari, quia periculū subest, ne altero melius deinde probatē, salus anime vertat, A ractū in alijs iudicijs petitoribus solcat illi res adiudicari, qui prius pbauit, modo cautionem reo præster. se illum defendurum, si contingat, illum alterum obtinere, n Eadem t etiam rationes sit, ac maiore quidem, quòd si ex duobus rivalibus eandem uxorem petentibus vterq; pares probationes fecerit, neutri eorum vxor: adjudicanda erit, sed differendum erit potius iudicium, donec certior resulet probatio, quæ ex paribus contententium probationibus antea incerta erat, c Dictum est etiam, t matrimonium ab excommunicato contractum valere, p quauis aliorū sacramentorum excommunicatus exors, e incapaxq; frequentius sit. n Item, quamuis olim dixerimus, rescriptū ad lites non valere, nisi in præcisibus processu, & sententia sit facta mētio, p matrimonium tamen hunc fauorem meretur, quòd rescriptum Pontificis Max. super matrimonio valebit, quamuis nullam de processu, vel sententia mentionem fecerit, & ratione quidem prædicta, quia scilicet sententia super matrimonio lata nunquam transit in rem iudicatā, quapropter omisso eius negotij vitare non debet, quod, si expressum fuisset, nihil scilicet tñ rescriptū reddiditū fuisset. Credit tamen Felinus, vitari tunc etiam in matrimoniali causa rescriptum subreptione, vbi de litis pendentiā mētio non fuisset facta, & à priore iudice causa auocaretur, ne h iudicis maiestas subreptione ledatur, n Item, t cum grauissima sit matrimonij causa, non potest in ea iuramentum ad probationis supplementum, i deferri, non tamen sic causæ matrimonij fauendum est, vt ipsius gratia liceat, creditū sibi in sigillo confessionis sacramentalis fecerunt reuelare, vt diximus in titulo de penitentia. 175 Hunc t etiam meretur causa matrimonialis fauorem, quòd actor cogere potest reū, vt sibi instrumenta edat, quibus intentionem suam fundare possit, quæuis ad dissoluendum matrimonium,

a Innocent. & Abb. capitul. 2. de spons. duor. Felin. in capit. i. colum. 2. ad fin. vt lit. non contest. ca. secundo de spons. duor. b Lis qui, & l. seq. ff. de rei vendicat. c Innoc. & Abb. & alij. in Rubr. de sponsa. duorum, Felin. in R. de sponsal. d cap. signifi casti. 2. ubi doct. de eo qui dux. quam pol. per adul. Felin. in d. d. i. cap. primo vt lit. non contest. e Innocent. et alij. c. veritatis. de dolo & contumac. f no. in c. ceterum. de rescript. in c. inter monasterium. de re iud. g Dupus. alleg. 39. duo p. lat. colum. 4. Felin. dicto capitulo primo. ex Io. Andr. & Hoslii. in cap. tenor. vers. literas, de re iudicat. Bal. leg. de nobis. nu. 5. c. de episc. Barbat. conf. 46. num. quinto. lib. 2. h Felin. capit. ceterum. colum. secunda, limit. 3. de rescriptis. Menoch. libr. secundo de arbitr. iudic. cap. 3. casu 202. numero 19. i no. in capitulo mulieri. de iurciur. in leg. admonendi, vbi Iaf. numero 27. k Dec. in cap. i. num. 16. de probat. l clem. dispensiosa de iud. m leg. sed & si lege. §. si ante. vbi gl. ff. de petit. hered. n capit. secundo ubi doct. qui fil. sint legit. Coar. cap. 8. s. i. nu. 5. epitom. par 5. o gl. in capitulo querendam ver. economi. de elect. p c. i. vt lit. non contestata. vbi no. q Bar. Imol. Raph. & alij. in l. Titia. ff. sol. matrim. Abb. ca. post miserabilem. de usur. & in capit. cum sit. de foro compet. Coar. vbi supra.

Felin. in d. d. i. cap. primo vt lit. non contest. e Innocent. et alij. c. veritatis. de dolo & contumac. f no. in c. ceterum. de rescript. in c. inter monasterium. de re iud. g Dupus. alleg. 39. duo p. lat. colum. 4. Felin. dicto capitulo primo. ex Io. Andr. & Hoslii. in cap. tenor. vers. literas, de re iudicat. Bal. leg. de nobis. nu. 5. c. de episc. Barbat. conf. 46. num. quinto. lib. 2.

a capit. mulorum. trigesima quinta quaestione sexta. c. accedentibus, de excess. prelat. Abb. & alij in cap. primo, de consanguin. & affini.

b capitulo, proposuisti. de probat. capitulo ex literis, de integ. restit. capitulo primo, ut lite non contestat a, Abb. capitulo primo, de consanguin. in gl. tertia. Coarru. dicto capitulo octavo. §. decimo secundo colum. secunda.

c Abb. Ioan. Andr. Burr. Felin. in dicto capitulo, si pro debilitate. de offic. deleg.

d Dec. in dicto capitulo, si pro debilitate. in quarto not. coarru. ubi supra.

e capitulo finalia. ubi Abb. & Prep. de cognat. spirit. capitulo literas, ubi Hostiens. & Abbas, de restitut. spoliat.

f dicto capitulo, accedentibus. de excess. prelat. capitulo auditis. ubi doct. de preser. gl. in capitulo primo, de consanguin. & ca. literas, de restit. spoli. coarru. ubi supra. colum. 3.

g capitulo primo ubi gl. de consanguin. & affini. & Barbat. capitulo proposuisti, de probat. Hostiens. Abb. & alij in capitulo primo, de consanguin. & affini. Coarr. ubi supra. b cap. pen. de restit. in integ. gl. c. i. de consang. l. non distinguitur. §. Julianus, de arbit.

i c. si de transact.

k ca. quoniam frequenter. §. porro ut lit. non contest. ubi glo. Coarr. ubi supra. nu. 6.

l dicto capitulo, quoniam frequenter uersiculo, si autem, de probat.

a cognosci, & finiri, a sacrosancta autem Synodus Tridentina canone duodecimo sessionis vigesima quarta sanxit his verbis. Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos anathema sit, & imò non ad quoscumque iudices ecclesiasticos, sed constar, ad solos Episcopos spectare, ad eod quidem, ut nec ipse Pontifex Maximus, non nisi per arò alij, quam Episcopis causas huiusmodi mandare soleat, idq; non nisi ex iustis grauibsq; causis, a Item, & si cui Episcopo delegata à Pontifice Maximo causa matrimonialis fuerit, non poterit is alteri eam subdelegare, o aliqui tamen tradiderunt, posse alteri Episcopo subdelegari, cuius sententia fuit Decidus, n qui interpretatur, ipsum quoque

b Abbatem Panormitanum cum nonnullis antiquioribus aliud non sensisse, Episcopos tamen Vicarius ex generali mandato Episcopi harum quoque causarum cognitionem assequetur, & capitulum quoq; sede vacante hanc cognitionem habet, quod etiam diximus supra in titulo, de Episcopis, & traditum est, posse aliquem prescriptione, priuilegio, vel consuetudine hoc ius cognoscendarum, & finiendarum causarum matrimonialium adipisci, quamuis in dignitate Episcopali non sit, & Verum sacrosancta Synodus Tri-

c d e f

183 184 185 186 187

188

dentina capite vigesimo sessionis vigesima quarta constituit, ut casus matrimoniales non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum iudicio, etiam visitando, sed Episcopi tantum examini, & iurisdictioni relinquantur, etiam si tempore editarum Constitutionum predictarum Synodi sacrosanctae inter Episcopum, & Decanum, seu Archidiaconum, aut alios, inferiores super huiusmodi causarum cognitione his aliqua in quacumque instantia penderet, Coram quo Episcopo, si pars verè pauperatam probauerit, non permittit sancta Synodus, vt extra prouinciam nec in secunda, nec in tertia instantia litigare cogatur, nisi pars altera & alimenta, & expensas litis velit subministrare. Item statuit, ne legati etiam de latere, Nuncij, Gubernatores ecclesiastici, aut alij quarumcumque facultatum vigore, Episcopos in hisce causis impedire, aut aliquo modo iurisdictionem eis precipere, aut turbare presumant.

189 In primis & quoque exigitur, vt is, qui de matrimoniali causa est cogniturus, Pontificij iuris peritus sit, quamuis fortasse etiam ab imperito iudice lata sententia non propterea nulla sit, vt plures Doctores aduersus Andream Siculum scripserunt, a & Constat etiam inter omnes, neque in arbitris compromitti causas matrimoniales, n neq; super his transigi posse. 1

2 Quòd, si contingat, alterum ex his, inter quos de matrimoniali causa agitur, absentem esse per contumaciam, id est, quia legitime citatus noluerit comparere, vel dolo egerit, ne citatio ad se petuenire posset, dictum est, posse iudicem etiam lite non contestata altero contumace testes recipere, partisq; presentis iura audire, & sententiam diffinitiuam etiam parte absente pronuntiare, ubi de causa liquet, ne propter longam moram occasio fornicationis alterutri praebeatur, K ar. & si non per contumaciam absit, tamdiu expectandus est, donec de eius obitu verisimiliter praesumatur, neque hic ratio habetur, quod lapsus in vitio carnis mutatur, quoniam in coniugio multi casus occurrunt, quibus coniuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur, L

De

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONIJ. Tit. XII.

EPITOME.

IMPEDIMENTA matrimonij hoc ordine docet, namque primo loco recenset impedimenta, quae prohibent tantum, ne matrimonium contrahatur, non tamen contractum dirimunt, quae sunt feriae, interdictum ecclesiae, ipsalia cum alio, catechesis. Votum simplex religionis, vel castitatis. Crimen, & quaedam crimina recenset, quibus praesertim impediti solent, incestum, scilicet, uxoris, vel mariti cedem, alienae sponsae raptum fraudulentum, proprii filij e sacro fonte susceptionem, sacerdotis homicidium, poenitentiam publicam, pluribusque circa incestus impedimentum moratur. Deinde sexdecim impedimenta sigillatim persequitur, quae non solum impediunt contrahendum, sed etiam contractum dirimunt matrimonij ex quibus latissime tractat de impedimento, quod à vi, aut metu procedit, seu praecisa vis, seu conditionalis sit, ac quid de minis dominorum, praecipis patrum, aut aliorum, quos veremur, quid de penis adiectis matrimonio, à lege communi, à statutis, à restatoribus, à partibus, quid de arris ordinis quoque, & alterius matrimonij impedimentum non sine apparatu sunt, nec, quòd ex impotentia coemdi seu à natura, seu à calu provenit, sed & alia impedimenta non intacta relinquit: Postremo autem loco edisserit, quibus modis matrimonium seu non consumatum, seu etiam consumatum dirimi possit, ac quibus separati thorus & cohabitatio causis possit.

SVMMA RERVM.

- 1 Impedimenta, quae vetant contrahi matrimonium.
2 Ecclesiasticus iudex non debet assentiri matrimonij, quibus obstat impedimenta etiam non dirimentia.
3 Matrimonium contrahentes in casibus, qui impediunt, non tamen dirimunt matrimonium peccatum committunt.
4 Feriarum impedimentum quando vigeat:

- 5 Feriae cur matrimonium impediunt.
6 Feriae impediunt matrimonium restricta.
7 Feriae qua hora incipiant.
8 Feriae an prohibeant matrimonium, an solemnitates nuptiarum.
9 Transactio sponsae num sit prohibita feriarum tempore.
10 Consumatio matrimonij an feriatum tempore fieri possit.
11 Interdictum ecclesiae, quod impediunt afferat nuptijs.
12 Interdicere matrimonium qui possunt.
13 Interdicti iusta quae sit causa.
14 Interdictum nuptijs factum à Sum. Pontifice quandoq; afferat perpetuum impedimentum.
15 Interdictum nuptiarum ex causa alterius matrimonij allegati factum quandoq; est perpetuum.
16 Sponsalia impediunt non dirimunt matrimonium.
17 Catechismus impedit, non dirimit matrimonium.
18 Votum simplex religionis impedit, non dirimit matrimonium.
19 Voto simplici religionis adstrictus an possit debitum exigere ab uxore, quam post votum duxit.
20 Voto simplici adstrictus, peccat contrahendo, quamuis habeat autem neq; petendi neque exigendi debitum.
21 Exigere debitum coniux quot modis dicatur.
22 Voto simplici adstrictus religionis, matrimonium contrahens peccat quotiescunq; uxorem cognoscit nisi prima vice.
23 Votum religionis cum voto castitatis specialiter facti alicui religioni dirimit matrimonium postea contractum.
24 Interrogatus, an qui votum simplex religionis fecit, matrimonium contrahere possit, quid respondere debeat.
25 Crimina, quae matrimonium impediunt.
26 Incestus crimen quomodo impediatur matrimonium.
27 Incestus commissus cum proprio consanguineo, an ponat impedimentum matrimonij.
28 Incestus cum affini ex causa publica honestatis matrimonium impedit.
29 Incestus impedimentum episcopus tollere potest, ex causa iuuenilis aetatis.
30 Parochus Sacerdos, an possit quandoque dispensare.
31 Monialis commixtio est incestus crimen impediens matrimonium.

- 32 Crimen quodcumque mortale impedit matrimonium.
- 33 Periurus & excommunicatus non possunt contrahere matrimonium.
- 34 Raptor impeditur matrimonium contrahere, etiam cum alia muliere.
- 34 Clandestinitas olim impediēbat tantum hodie dirimit etiam matrimonium.
- 35 Consuetudo non potest dirimere, sed impedire tantum matrimonium.
- 36 Consuetudo non potest permittere matrimonium aliis vetitum de iure.
- 37 Impedimenta dirimentia ita demum dirimunt, si ante matrimonium extant.
- 38 Religio sola causa superveniens dirimere potest matrimonium antea contractum non dum consummatum.
- 39 Ecclesia constituere potest impedimenta dirimentia matrimonium.
- 40 Impedimenta sexdecim.
- 41 Impedimentum erroris quale sit.
- 42 Error qualitatis quoadq; similis est errori persona.
- 43 Error in persona impedit, ac dirimit.
- 44 Error qualitatis non dirimit matrimonium.
- 45 Error pudicitie non dirimit.
- 46 Impudicam uxorem ducens quandoq; meretur apud Deum.
- 47 Conditionis error quatenus obstat matrimonio.
- 48 Matrimonium cum ancilla contractum, quam liberam credebat, non valet.
- 49 Matrimonium cum ancilla, vel seruo ignoranter contractum propria auctoritate separari potest, si contractum sit clam.
- 50 Manumissio ancille facta post matrimonium non facit valere matrimonium, quod initio non tenebat propter errorem.
- 51 Ancilla quae dum libero ignorante matrimonio contrahit, non potest illo nolente a matrimonio discedere.
- 52 Conditionis error non vitiat matrimonium, ubi conditio melior inuenta est.
- 53 Qui post contractum matrimonium cum serua per errorem eam cognouit, habita scientia erroris tenetur stare matrimonio.
- 54 Affectio magna, quam demonstrat quis in ancillam, qua duxit uxorem, facit, q; matrimonium teneat, quamuis contractum errore.
- 55 Conditio adscriptitia, vel libertina ma-

- trimonium non vitiat, quamvis ignorata.
- 56 Consuetudo facere potest, quod partus sequatur conditionem patris.
- 57 Cognoscens carnaliter eam, quam duxit ignarus suae conditionis, an peccatum committat, postquam cognouit errorem.
- 58 Cum miscens se post notitiam illi, quam duxit per errorem, presumitur, eam cognouisse animo conjugali.
- 59 Copula subsequens post leuem praesumptionem erroris non rati ficat matrimonium.
- 60 Consciens sibi, quod matrimonium non tenebat, numquid teneatur parere praecceptis iudicis ecclesiastici, & debitum reddere.
- 61 Conditio non est impedimentum nisi accedente errore.
- 62 Serui non prohibentur a sacramentis ecclesiae.
- 63 Matrimonia contracta a seruis et inuitis dominis teneant.
- 64 Serui contrahentes matrimonium debent tamen praestare debita seruitia dominis.
- 65 Fortuna solenne dirimit matrimonium.
- 66 Forum solenne dicitur etiam facta professione tacita.
- 67 Ordo sacri matrimonium postea contractum dirimit.
- 68 Religiosi, vel clerici in sacris matrimonium contrahentes excommunicantur.
- 69 Cognationis impedimentum.
- 70 Cognatio alia naturalis alia spiritalis, alia legalis.
- 71 Catechismus non dirimit matrimonium, sed impedit.
- 72 Cognatio per lineam rectam nullis terminis concluditur.
- 73 Cognatio ex linea recta sine certis non habet.
- 74 Ecclesia dispensare potest in gradibus consanguinitatis circa matrimonium.
- 75 Crimen diuincens matrimonium.
- 76 Occidens uxorem, vel maritum proprium, aut uxorem vel maritum adulterae quando non possit contrahere matrimonium, & contractum non teneat.
- 77 Homicidium uxoris vel mariti sui, vel adulteri sine pollutione, vel sine conspuratione non facit dirimi matrimonium.
- 78 Impedimentum uxoricidii, & ut supra an solum impedit an vero etiam dirimat matrimonium cum alia non adultera contractum.

- 79 Matrimonium contractum cum tertia muliere ab eo, qui prima uxore adhuc sustinuit aliam uxorem duxerit, nec matrimonium consummat, numquid teneatur uxore prima defuncta.
- 80 Qui fidem alij dedit stante primo matrimonio, sed eo soluto aliam tertiam uxorem accepit, an mortua hac tertia possit, vel teneatur ducere secundam, cui prima viuente fidem obstrinxerat.
- 81 Vagabundi non facile admittuntur ad matrimonium.
- 82 Mulier, quae ignorans contraxit matrimonium cum coniugato, post mortem coniugis illius an debeat ratum habere matrimonium.
- 83 Mulier, quando dicitur posita in libertate voluntatis sua.
- 84 Crimen homicidii cum adulterio non vitiat matrimonium, ubi matrimonium, cui est facta iniuria non erat legitimum, & ratum.
- 85 Non tamen refert, quod consummatum non sit.
- 86 Neque refert, quod thori separatio facta sit.
- 87 Neque refert, quod propter talem coniunctionem causa fuerit, ut is adulter ex infideli ad fidem conuersus fuerit.
- 88 Cultus disparitas est aliud impedimentum.
- 89 Cultus disparitas quae dicitur.
- 90 Matrimonium contractum cum christiano non haeretico tenet, quamuis peccet qui sic contrahit.
- 91 Matrimonium cum infidelibus non tenet.
- 92 Matrimonium christiani cum Cathecumino non procedit.
- 93 Sponsalia contrahi possunt cum infideli, vel catechumeno sub conditione, si ad fidem conuersus fuerit.
- 94 Matrimonium christiani cum infideli an sit prohibitum iure diuino, an humano.
- 95 Matrimonium cum infideli non potest dici sacramentum.
- 97 Matrimonium etiam inter infideles regitur lege naturali.
- 98 Matrimonium inter infideles contractum an sit renouandum, si ad fidem conuertantur.
- 99 Matrimonium infidelium an soluat, si alter ad fidem conuertatur.
- 100 Conuersus ad fidem potest quandoque matrimonium contrahere cum fidei viuen-

- te adhuc coniuge infideli.
- 101 Matrimonium infidelium propterea solui quandoque potest, quia non est ratum.
- 102 Matrimonium non est renouandum, quando ex infidelibus alter ad fidem conuersus est prius, deinde & alter.
- 103 Conuersus ad fidem non debet uouere castitatem, quamdiu spes est, q; coniuux possit conuerti pariter ad fidem.
- 104 Infidelis habens plures uxores ad fidem conuersus quam ex ipsis uxoribus, si conuertantur, uxorem habere debeat.
- 105 Vis alia est praecisa, alia conditionalis.
- 106 Vis conditionalis idem est, quod metus.
- 107 Vis praecisa omnem consensum excludit.
- 108 Matrimonium contractum per vim praecisam est nullum.
- 109 Metus leuis neq; etiam in foro conscientiae irritat matrimonium.
- 110 Solus metus cadens in constantem virum irritat matrimonium.
- 111 Matrimonium contractum propter metum cadentem in constantem virum an sit nullum ipso iure, an rescindi oporteat actione in factum.
- 112 Actus requirens liberum consensum factus per metum est nullus ipso iure.
- 113 Metus an vitiet matrimonium iure diuino, an iure humano.
- 114 Metus etiam magnus ex causa extranea, & ad alium finem ordinatus non irritat matrimonium.
- 115 Matrimonium contractum cum medico ut melius curaretur, valet.
- 116 Matrimonium contractum per eum qui carcere ereptus fuit auxilio alicuius mulieris, valet cum ea.
- 117 Matrimonium contractum ab obsessore cum alio non posse ualet.
- 118 Matrimonium contractum cum meritrico ab eo, qui impetratione ipsius liberatus fuit a morte, valet.
- 119 Matrimonium inter raptorem & raptam ex Concilio Tridentino, quomodo reprobetur.
- 120 Puella illecebris ad ducta, & fugiens ad domum amatori non dicitur rapta, nec prohibetur matrimonium.
- 121 Matrimonium olim consistebat inter raptorem, & raptam.
- 122 Etiam quod nondum rescripta esset parentibus.
- 123 Raptor corruptus potest cum ea matrimonium contrahere sine peccato.
- 124 Auri datio vim inducit.
- 125 Raptus poena non punitur, qui non libidinis

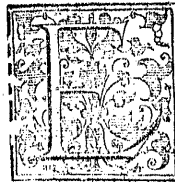
- 126 *Imperium non validat matrimonium contractum per vim.*
 127 *Coactio dicitur etiam quod quis cogatur desponsare incertam personam de certis.*
 128 *Matrimonium potest esse violentum, licet sponsalia fuerint voluntaria.*
 129 *Violentia vitiat matrimonium, quavis in culpa fuerit vim passus.*
 130 *Reverentia maiorum an vitiet matrimonium.*
 131 *Matrimonium a patre contractum pro filia presente & tacente an possit dici violentum.*
 132 *Matrimonium a filio vel filia contractum presente patre an dici possit violentum.*
 133 *Intellectus: l. si patre. ff. de ritu nupt.*
 134 *Sola reverentia patris non facit iustum metum.*
 135 *Filia femina magis subiecta est metui, & puer quam maior.*
 136 *Verbera patris iniungunt iustum metum.*
 137 *Inaequalitas matrimonij facit presumi contractum matrimonium ob metum.*
 138 *Potestatio etiam patre absente facta inducit praesumptionem metus.*
 139 *Matrimonium spirituale an propter reverentiam patris vitietur.*
 140 *Reverentia domini, quem metum inducat.*
 141 *Bartolus declaratus.*
 142 *Solus aspectus atrox domini soliti seniore inducit iustum metum.*
 143 *Verba quandoque inducunt iustum metum.*
 144 *Arbitrio iudicis standum est.*
 145 *Solum domini exemplum inducit iustum metum.*
 146 *Principis presentia quando purget metum.*
 147 *Idem dicitur in iussu magistratus.*
 148 *Fratri vel patri iustus est iustus metus puellae, vel adolescentuli.*
 149 *Contractus factus cum ipso domino arguit maiorem praesumptionem metus.*
 150 *Metus causa venerationis facilius praesumitur precedente protestatione.*
 151 *Mulier debet reponi, cum allegatur metus.*
 152 *Alimenta mulieri sequestratae praestanda sunt ab eo, qui reponi curavit.*
 153 *Allegans metum reverentialem debet iudicis officium implorare.*
 154 *Synodi Trident. constitutio contra violentos.*
 155 *Comminatio mortis, & truncationis membrorum, et infamiae inducunt iustum metum & servitutis, & similia.*
 156 *Iustus metus est etiam in suis.*
 157 *Iustus metus quando dicatur incussus armis.*
 158 *Armatorum minax presentia inducit iustum metum.*
 159 *Metus durare potest etiam armis depositis, sed panes se revertentis.*
 160 *Reperitus in flagitio iustus a potenti desponsare quam polluit iustum metum habet.*
 161 *Arbitrio iudicis committitur, qui sit iustus metus.*
 162 *Minor causa metum facit in femina.*
 163 *Metum passus recte facit, si protestatur.*
 164 *Protestatio praecedens multum prodest.*
 165 *Protestatio cum duobus coniecturis verisimilibus facit plenam probationem.*
 166 *Metus an probari possit uno teste.*
 167 *Plus creditur duobus testibus deponentibus de metu quam duobus negantibus.*
 168 *Animus quandoque cognosci potest ex signis exterioribus.*
 169 *Caute evadendi vim illatam.*
 170 *Metus purgato matrimonium tenet, in quo perseveraverunt.*
 171 *Metus qualiter videtur purgatus.*
 172 *Metus reverentialis erga patrem non facile purgatur.*
 173 *Excommunicatio est iustus metus qui cadere potest in consentaneum virum.*
 174 *Prius tamen curare debet, ut absolvaatur.*
 175 *Poenae, vel arre matrimonio adiecta an vitient matrimonium.*
 176 *Lex, quae bona raptoris applicata rapti, admittit ipsi rapti nubenti raptori an valet.*
 177 *Lucriam quaesiti eadem est ratio, quae damni vetandi.*
 178 *Statutum prohibens mulierem extra patriam nuptiam succedere non valet.*
 179 *Statutum non valet, statuens penam patri, qui collocat filiam in matrimonium exero.*
 180 *Statutum puniens eos, qui contrahunt matrimonium sine certo numero personarum non valet.*
 181 *Leges prohibentes tutorem ducere pupillam, vel magistratum ducere subditam uxorem, non valent.*
 182 *Filia contrahens palam matrimonium sine licentia patris non propterea potest exheredari.*
 183 *Filia emancipata, & vidua non tenetur ob sensum patris nisi ex honestate requirere.*

- 184 *Statutum praesens certum modum dicitur an valet.*
 185 *Statuta laicorum aliquid disponere possunt circa dotes.*
 186 *Leges civiles non valent, quae aliquam penam statuunt transenti ad secundas nuptias.*
 187 *Capitulum 1. de secun. nup. declaratum.*
 188 *L. omnes. C. ac Terullianum an hodie procedat.*
 189 *L. femina. C. de secun. nup. an hodie habeat locum de iure canon.*
 190 *Multae leges excutuntur, an hodie procedant de iure canonico.*
 191 *Poenae apponi non potest in contractu matrimonij.*
 192 *Metus poenae promissa quid differat a metu ex vi procedente.*
 193 *Poenalis promissa facta etiam a consanguineis, amicis, vel tutoribus in contractu matrimonij non valet.*
 194 *Iuramentum non confirmat poenalem promissionem in matrimonio.*
 195 *Poenae promissa in matrimonio per extraneum omnino valet.*
 196 *Promissor poenae in matrimonio an excusetur, si fecit quicquid potuit.*
 197 *Promissio facti alioni an valet.*
 198 *Arra non sunt prohibita in matrimonio & qua ratione.*
 199 *Arra quid sit.*
 200 *Non refert in qua quantitate tradatur arraedum non sint maiores dote.*
 201 *Arra an possint esse maiores dote vel donatione propter nuptias.*
 202 *Arrae maiores dote, vel donatione propter nuptias non carent poena.*
 203 *Arra possunt tradi in specie, & in quantitate.*
 204 *Arra possunt dari ex utraque parte.*
 205 *Confessa arrarum sola ex utraque parte, vel ex altera tantum non valet.*
 206 *Quid differat, ex utraque parte, an ex altera sit facta arrarum confessio.*
 207 *Arrarum traditio facta per constitutum valet.*
 208 *Conditio adiecta legato facta mulieri, si arbitrato alicuius nupserit, an valeat.*
 209 *Conditio, si Titio nupserit, adiecta legato an teneat.*
 210 *Conditio ista, si nupserit cum consilio Titij valet.*
 211 *Legatum factum mulieri, si Titio nupserit, an amittat nubendo alteri cum licentia patris.*
 212 *Dolus an vitiet contractum matrimonij.*
 213 *Ordo sacer matrimonium impedit, ac dirimit.*
 214 *Clerici in sacris contrahentes matrimonium excommunicantur, & alias poenas incurrunt.*
 215 *Clerici in sacris contrahentes matrimonium spoliantur ipso iure officijs & benef.*
 216 *Presbyter matrimonium contrahens quam poenam incurrat.*
 217 *Presbyter contrahens matrimonium de facto punitur poena stupri.*
 218 *Clericus in sacris contrahens matrimonium de facto est suspectus de haeresi.*
 219 *Ordo sacer habet implicitum votum castritatis.*
 220 *Ordinem sacrum assumens tenetur continere etiam quod non haberet propositum continendi.*
 221 *Nisi esset incapax rationis.*
 222 *Coniugatus qui promovetur ad sacros non potest petere debitum ab uxore.*
 223 *Coniugatus potest promoveri ad sacros cum consensu uxoris quae continentiam servatur a se.*
 224 *Coniugatus non potest effici episcopus nisi uxor in rediatur religionem.*
 225 *Clerici orientalis ecclesiae non possunt uxorem accipere, quamvis coniugati possint ad sacros promoveri.*
 226 *Clericus occidentalis ecclesiae etiam minorum ordinum ducens uxorem etiam de facto priuatur beneficijs ipso iure.*
 227 *Impedimentum ligaminis qualesit.*
 228 *Matrimonium prius etiam non consummatum praevalet posteriori quamvis consummatum.*
 229 *Etiamsi, quod prior coniux alteri se coniunxisset, filiosque ex eo suscepisset.*
 230 *Etiamsi quod crederet, priorem coniugem decessisse, quod tamen declaratur.*
 231 *Intellectus. c. in presentia desponsalibus.*
 232 *Mulier, quae contraxit secundum matrimonium, intelligens priorem maritum vivere quid agere debeat.*
 233 *Coniux, quae nesciebat priorem virum mortuum, qui tamen mortuus erat, an licite contrahat aliud matrimonium.*
 234 *Pagabundi cur non facile admittantur ad matrimonium.*
 235 *Contrahens matrimonium manente priore non est suspectus de haeresi.*
 236 *Duas uxores habens eodem tempore afficitur ignominia.*
 237 *Duas uxores, vel duos maritos habens an excommunicationem incurrat.*

- 238 *Pana habentium duas uxores, vel duos maritos de iure civili.*
- 239 *Affinitas vsque ad quem gradum impediat vel dirimat nuptias.*
- 240 *Affinitas contrahitur etiam per coitum violentum.*
- 241 *Etiā cum dormiente factum, & non intelligente, & amente.*
- 242 *Affinitas non contrahitur ex pollutione extraordinaria.*
- 243 *Affinitas, vel consumatio matrimonij, an sequatur emissionem seminis ex vna parte.*
- 244 *Affinitas impedit solū in tertio genere.*
- 245 *Vxor fratris defuncti uxoris meae defuncti potest mihi nubere.*
- 246 *Uxores duorum fratrum mihi non coniungitur ducere possum successive.*
- 247 *Soceri mei defuncti uxorem habere possum filia eius defuncta.*
- 248 *Affinitas durat cum superstitis, licet mortuus sit alter ex his quorum ex persona affinitas contracta fuit.*
- 249 *Affinitatis impedimentū quādoq; coniungitur cū publicae honestatis iniuria.*
- 250 *Publicae honestatis iniuria non est mentio, faciēda in dispensatione; quādo est coniuncta cum affinitate.*
- 251 *Affinitas subsequens matrimonium nō dirimit, sed impedit debitum petere.*
- 252 *Dispensatur quādoq; in gradibus prohibitis consanguinitatis, et affinitatis.*
- 253 *Impotentia causatur ex pluribus causis.*
- 254 *Natura impotentia quae, & qualis sit.*
- 255 *Pubes qui nondum est aptus ad generandum an contrahere possit, & e contra.*
- 256 *Pueri potentes ad concubitum, sed iudicio carentes non contrahunt.*
- 257 *Senes an contrahant matrimonium.*
- 258 *Frigiditas, vel nimia caliditas an matrimonium dirimat.*
- 259 *Impotens ad emitendum semen, sed potens ad erigendum an contrahere possit.*
- 260 *Vir impotens peccat, si matrimonium contrahat.*
- 261 *Vir si impotens sit cum virgine, sed potens cum corrupta, quid agendum.*
- 262 *Mulieris impedimentum unde veniat.*
- 263 *Mulierē existente nimium arcta quod ad virum quid agendum.*
- 264 *Impedimentum in muliere quomodo cognosci possit.*
- 265 *Impedimentum à casu quale sit, ac quātim noccat.*
- 266 *Impedimentum à magicis artibus quale sit, cuiusq; effectus.*
- 267 *Triennalis cohabitatio an requiratur post criminum confessionem, an & tempus praecedens computandum sit.*
- 268 *Contrahens matrimonium quamvis sciret impedimentum impotentiae, non potest altero inuito rescire.*
- 269 *Errore detecto post ingressum religionis alterius coniugis, qui propter impedimentum à coniuge discesserat, quid agendum.*
- 270 *Matrimonium validum & ratum quādoq; soluitur, auctoritate S. Pontificis, vel ingressu religionis.*
- 271 *Matrimonium non consummatum an solui possit à Pont. Max.*
- 272 *Matrimonium vii sacramentum confirmatur constitutione ecclesiae.*
- 273 *Matrimonium etiam ante coniunctionem refert coitionem Christi cū eccl.*
- 274 *Cap. non est dubium declaratur.*
- 275 *Cap. cum societas declaratur.*
- 276 *Matrimonium an tollatur ingressu religionis.*
- 277 *Solutio matrimonij religionis ingressu dicitur fieri diuina auctoritate non humana.*
- 278 *Matrimonium consummatum nō tollitur professione, & qua ratione.*
- 279 *Matrimonium consummatum tollitur professione vtriusq;.*
- 280 *Matrimonium etiam non consummatum non tollitur sacro ordine.*
- 281 *Pontifex Max. an possit soluere matrimonium, vt fiat Episcopus.*
- 282 *Matrimonium contractum ad tempus soluitur finito tempore.*
- 283 *Pontifex Max. potest dispensare, vt quis contrahat matrimonium donec prolem susceperit.*
- 284 *Nonnullae causae enumerantur separationis thori.*

AD

De Impedimentis matrim. Tit. XII. 601
A D H I E R O N Y M V M
M O N T I V M I L L V S T R E M
 Mediolani Senatorem.

N TITVLVM de impedimentis matrimonij, de quo sermone quandoque vnā habuimus, & quam materiam pragmaticis, & in foro ecclesiastico versantibus frequentem esse dicebas, vt est certū, an verò sic eam nos tractauerimus, vt celebritatem hic tractatus nos fieri meritò expellere possit, tuum, aliorumque sit iudicium; quos labor & fastidium legendi huius tituli non grauauerit, ego quidem, & si non modicum tempus in eo collocarim, multaque collegerim, plura tamen esse praetermissa non ignoro, quae maiorem temporis vsū desiderabant, & quae, si tramita à me, scriptaque fuissent, longe magis quietum, ac magis saturum legentis animum reddidissent, qualiscumq; verò hic noster sit tractatus, cum tibi nuncupato Senator non tam dignitate, & titulo, quam prudentia, doctrina, & pietate Illustris vt parua hac scintilla, quantus ignis sit amoris, & obseruantiae erga te mea, tu qui iudicio praestas, cognosceere possis, qui tantus est medius fidius, vt sperem, maiores olim, pluresq; scintillas, ac forè etiam flammam editurum, Sic Deus mihi saueat, quo possum conceptum mente opus, consummare.

MATRIMONIUM certos limites cancellosq; habet, quibus coeretur, & restringitur, quia neq; omnibus personis conceditur, neq; inter omnes contrahi potest; neq; omnibus modis & formis, nec omnibus temporibus: & de forma quidem, & modo contrahendi matrimonij diximus titulo superiore, de personis autem aliqua hoc titulo trademus, personarum autem impedimentum quādoq; à natura proficiscitur, quādoq; ipsarum personarum facto; vel casu. Item alia sunt, quae initio impedire quidē possunt, ne matrimonium contrahatur, sed vbi contractum fuerit, subuertere illud nequeunt; alia verò contractum etiam irritare, nedum contrahendum impedire valent.

I Prime speciei, id est, quae fieri impediūt, non tamen contractū dirimere possunt enumerantur, & feruē ab ecclesia indicat, & interdictum ecclesiae, sponsalia; Carechismus, votum simplex, Crimen, incestus, & raptus, & quodecumq; mortale crimen.

His enim casibus quisquis nuptias contrahere ausus fuerit, crimen quidem committet, non tamen actum irritum faciet, si nullo criminis metu deterri-

tus matrimonium contraxerit, sed haec tamen matrimonij impedimenta dicuntur, & quia ecclesiasticus Iudex, qui haec impedimenta sciat initio, nō debet his contrahendis auctor fieri, neq; interesse, imò pro potestate, quam habet, rescilte, ne fiant, & quia peccatum admittunt, qui aliquo ex praedictis impedimentis stante contrahunt scientes, singula igitur haec prosequemur.

Feriarum & impedimentum nuptiarum contractui obstitens militat à septuagesima vsq; post octauam Paschae, seu secundum consuetudinem ecclesiae Romanae, vsque post septem dies Penthecostes, à seu à diebus tribus ante ascensionem vsque ad octauam Penthecostes, à quod & ea ratione statutum fuit, ne distracti nuptijs à cultu diuino, qui diebus illis maximus, frequensque esse debet, auocemur, solebant enim aliàs christiani sacrosanctissimae Eucharistiae cibo his tempestatibus frequentissimi saginari, sed & Sacros. Syn. Tridentina canone vndecimo sessionis vigesima quarta statuit, vt quisquis dixerit, prohibitionem solennitatis nuptiarum certis anni temporibus superpositionem esse tyrannicam, ab ethnicorum

a ca. capellanus. de fer.

b 23. q. 4. ca. non oportet. et tribus. ca. seq.

a *Sil. ver. ma-
trimonium. 7.
q. 2. nu. 4.*

b *Caetan. in
sum. uers. ma-
trimonium. 1
par. 2. Naua.
in man. ca. 22
q. 2. 3. Angel.
uers. impedi-
mentum 2.*

c *Palud. in 4
dis. 3. 2. Rosell.
uers. impedi-
mentum. 13. S.
13. Ant. par.
3. tit. 2. c. 17.*

d *Ang. d. uer.
impedimentū.
2.*

e *ca. i. de ma-
rim. contr.
interd.
eccles. & c. fi.
& per toto. c.
cum in apost.
de spons.*

f *Siluest. ver.
matrimonium
7. q. i. Nauar.
in manuali. c.
22.*

rum superstitione profectam, anathe-
ma sit. Quia tamen videbantur nimis
angusta hæc tempora, unde & egrè ob-
seruabantur, ac frequentissimæ fiebant
prælati ecclesiæ interpellationes à spō-
sis, ut uellent concedere, ut non obsta-
tibus ferijs contrahi possent; idcirco præ-
dicta Synodus Tridentina citatæ sessio-
nis capite ultimo iudicauit, bene esse,
magis hanc prohibitionē laxare, fitaq;
cōstituit, ut ab aduentu D. N. I. CHRIS-
TI usque in diem Epiphaniæ, & à fe-
ria quarta cinerum, usq; in octauam
Paschatis inclusiuè antiquæ solennium
nuptiarum prohibitiones diligenter ab
omnibus obseruentur, alijs uerò tem-
poribus nuptias solenniter celebrari
permittit, quæ tamen prohibitionis
tempora à uesperis incipiunt sabbati
præcedentis in aduentu, in alijs autem
temporibus etiam completorium, ne-
dum uesperæ antecedentis diei excludi-
tur, quia ad diem præcedentem specta-
re censentur, nisi maius festum super-
ueniret, de quo uesperas celebrari opor-
teret, ut ait Siluester, qui tamen suam
cuiusq; regionis consuetudinem seruā-
dam ait, diu à prælati dissimulatam,
qua existente etiam in profunda nocte
aduentus uigiliæ, modò non post me-
diam noctē celebrari posse opinatur, a
dubitatur; tamen, quidnam his fe-
rijs cōferretur in nuptijs prohibitum,
an scilicet contractus ipse matrimonij,
an consumatio ipsius, an tractatio spō-
sæ, an solennes dapes, an omnia, & sin-
gula prædicta, Sed solennem qui-
dem translationem conuiujs, & cho-
reis interuenientibus prohiberi omni-
bus in confesso est, contractus autem
an censetur prohibitus uerbis præsen-
tibus, magna contentio est, nam Petrus
Paludanus, & Hostiensis nō licere opi-
nantur contractum matrimonij uerbis
præsentibus, etiam nulla celebritate
his temporibus fieri; sed quia talis con-
tractus in faciem ecclesiæ est faciendus,
non clam, his autem diebus in faciem
ecclesiæ, nec cum benedictione fieri
potest, sed Raynerius non cōtractum,
sed nuptiarum solēnia tantum his die-
bus interdicti putat, quod etiam Silue-
ster, & Abbas dixerunt, quia solo con-
sensu fiat, hocq; esse etiam de mente
S. Thomæ, Paludani, & Caietani, ait

Nauarrus, in sui manualis capite uige-
simo secundo, quinimo ausum dicere,
modò liceat, etiam de mente ipsius Sa-
cri Concilij Tridentini esse modò reci-
tati, cum de solennibus nuptiarum, nō
de nuptijs, aut contractu loquatur, ubi
tamen consuetudo aliqua uigeat, ne uel
contractus ipse nodus etiam sine cele-
britate, & pompa his etiam diebus fiat,
illi standum esse opinor, ut scripsit Ar-
chidiaconus, quem & alij sequuti
sunt, & Translationem uerò etiam
solennibus carentem, improbandam
esse his temporibus ait Siluester, cum
Rosella & Abbas, & alij, sed cōtra sen-
serunt Angelus, & Nauarrus, ubi saltē
uir aliam uxorem habuerit, sed priorē
opinionem elici etiam ex mente Diui
Thomæ dicit Siluester, ne animus, qui
diuini intentus esse debet, circa noui-
tatem translationis, & carnalia occupa-
tur.
Consumationem tamen pariter alij admit-
tunt, alij nequaquam his diebus, alij
in primis nuptijs tantum prohibitam
putant, in alijs secus, admittunt quidē
eam Caietanus, & Nauarrus, contra-
rium asserunt Paludanus, c Rosella,
& Antonius, qui dicunt, nō sine pecca-
to matrimonium cōsumare eos prima-
uice, quod tamē Petrus Paludanus de-
clarat, locum non habere, nisi uxor ritē
esset benedicta, primam tamen opinio-
nem ipsa quoq; Synodus Tridentina
abhorrere non uidetur, dum prohibi-
tiones solennium dontaxat nuptiarum
considerat, sic & Angelus Clauasius
ait, quod duo, quorum uterq; alias nu-
ptias expertus fuit, non peccant mor-
taliter contrahentes, & consumantes
d sine solennitate coniugij.

Alterum tamen est impedimentum, quod
si qui neglexerint, eoq; non obstante
contrahere non dubitarint, crimen ad-
mittunt, nec tamen irritum actum fa-
ciunt, cum scilicet. Prælati ecclesiæ,
ne contraherent, expresso interdicto
prohibuit, & Prohibere, tamen ma-
trimonium ex causa, & interdictum
hoc facere possunt episcopus, atq; etiā
Parochus ipse, ut contra Angeli Clau-
asini opinionem censent, Siluester,
& Nauarrus. f
Causa tamen interdicti iusta erit, si aliquod
impedimentum cognationis, uel affi-
nitatis

mitatis obiectum fuerit, seu quoddam ex
sponsis alter aliud matrimonium iam
contraxisset, seu quia Prælati magnas
rixas præuideant futuras, si contra-
hatur, quas ut auertant hoc interim,
dum student partes componere, uerant
præceptis specialibus, ne matrimonium
ineant, uel si propter alicuius di-
ci uenerationem. Si quis inquam spre-
tis huiusmodi interdictis matrimonium
contraxerit, cum aliud perpetuum
impedimentum non subellet, matri-
monium quidem tenebit, sed hic tamē,
præterquam qd (ut diximus) cri-
men mortiferum contrahit, est præ-
terea à matrimonio in penam separan-
dus, ad tempus, a t atque etiam, si
Pontifex Maximus ipse hoc interdictū
fecerit, decernendo irritum, & inane,
si secus actum fuerit, perpetuū erit nul-
lum huiusmodi matrimonium, ut ait
Siluester, b Item is t perpetuū erit inter-
dictum, ita ut contractum aduersus
interdictum non ualeat, si is, cui inter-
dictum fuerat, ne contraheret, eod quod
aliud matrimonium subesse diceretur,
non obstante alterius matrimonij alle-
gatione, quod ualidum esse credebatur,
nihilominus contraxisset, quia præ-
sumitur eo casu consensus abfuisse,
quare non potest hoc, quod lite illa
pendente contraxit Matrimonium, in
foro interiori, quod conscientiam spe-
ctat, ullo modo ualere, ipsa id consistē-
te, quamuis in foro exteriori mi-
nimè illi fides adhibenda c sit, imò
aiunt, debere iudicem hoc secundum
matrimonium, dum lis pendet, seque-
strare, neq; alijs matrimonij priuilegijs
d frui. d
Sponsalia tamen pariter (ut supra dixi-
mus) promissorem quidem ad ser-
uandam fidem astringunt, non tamē
matrimonium aliud postea uer-
bis presentibus contractum irritare ual-
ent.
Idem tamen & de catechismo idest, coniun-
ctione illa, quæ per catechismum, &
instructionem, quæ sunt baptismi exor-
dia contrahitur, ab eo, qui actui illi spō-
sor, patrinusque intercedit, statim erit
est, nam, si qui nulla habita ratione hu-
ius coniunctionis matrimonium con-
traxerint, ualebit matrimonium, quam-
uis sic contrahendo grauiter peccent, et

possint antea, ne contrahant, prohibe-
ri. e

Item, t qui uotum religionis simplex
nuncupauit, potest quidem ad soluendū
uotum cogi, tamen si matrimonium
cum aliqua contrahere iurasset postea,
reddita prius illiciti iuristuradi pœna,
nec matrimonium sine crimine lætife-
ro contrahet, si tamen matrimonium
contraxerit, ualidum erit, quamuis eorū
uotum uterq; hoc uoto se obligasset, neq;
amplius supersite uxore ad religionē
f cogetur, r quamuis neque ab ea debi-
tum exigere, sed reddere interpellatus
tantum debeat, e neque hoc matrimo-
nio solutus aliud matrimonium inire,
& uoti implementum reculare debe-
at; t interdum tamen neque etiam red-
dere debitum tenetur, cum scilicet alter
quoque pari se uoto adstrinxit, cum e-
nim & ille prohibeatur petere, satis re-
sultat, neque alterum teneri, id præsta-
re, quod peti non potuit, nisi ut pete-
rent, uel redderent, concessum eis fue-
rit ab episcopo, ubi potestatem habet di-
spensandi episcopus. t Nec minus pec-
care hunc credas, qui tali uoto sese ad-
strinxit, matrimonium postea contrahē-
do, quis sibi in aīo proposuisset neq; exi-
gere neq; petenti debitū matrimonij cō-
cedere, tum quia is uel contra uotum
suum implicite agit, dum per matri-
monium corporis sui potestatem alteri
dat, qua ex re in copulam carnis con-
sentire tacite uidetur, aut saltem uidere
tur, datam fidem violare, dum coniugē
eludit, qui matrimonium contracturus
non fuisset, si hoc sciuisset, tum quia is
malè agit, qui se periculo incontinentiæ
objicit, quin etiam non uidetur, hoc mo-
do sacramentum esse, ubi deliberaffet,
non reddere exigenti debitum, nisi for-
tè quis à Deo monitus fuisset, ut tale
matrimonium cœlebs (ut sic dicam) &
castum subiret, quamdiu autem iste se
à copula cōtinuerit, religionis uoto sol-
uendo obligatus erit, cum uel repugnā-
te uxore hoc ei facere liceat, ante copu-
lam genitalem, copula uerò sequuta ne-
quaquam: t exigere autem coniug de-
bitum

f *c. rursus ubi gl. mag. qui cler. uel nou. ca. m. de uoto, in 6. Sil-
uer. matrimonium. 7. dist. 27. per totum.*

g *gl. in c. Agathosa. 27. q. 2. cap. i. cap. placet. de conuers. coniu.
Siluest. ubi sup. quest. 5.*

a *gl. cap. tua.
de sponsa duo-
rum ubi Ab.
& capitul. ad
dissolendum,
de despon. 1m.*

b *Siluester.
ubi supra, nu-
mero 3.*

c *Abb. capi-
tulo cum A-
postolica: in
fin. de sponsal.
Coarum. part.
secunda. xpi-
tom. capitulo
tertio. numer.
4. & capit. 6.
num. 6.*

d *gl. fin. ubi
& Abb. in ca-
pitulo, tenores
de re iudica.
Imo. consi. 125
Dec. consi. 163
colum. quarta
ad fin.*

e *capitulo, si
quis filiastrā
30. questione.
prima. capitu-
tulo contracto
ext. de cognat.
spirit. ubi glo.
capitul. per ca-
techismum,
cod. titul. de
cognat. spirit.
in sexto.*

a no. in d. cap. rursus. q. cler. vel non. vbi: Abb. Sil. vbi sup. nu. 8.

b Nauar. ca. 22. §. 2. n. 35.

c gl. c. qui presbiter. de penit. ca. hi ergo. 27. q. i. Paludan. in 4. dist. 34. q. i.

d cap. i. de eo. qui cogn. con sanguin. uxor. & cap. ex literis. co. tit. ca. si quis viduam & ca. qui dormierit. 32. q. septima.

e c. admonere 33. q. 2. ubi gl. ver. duce. c. interfectores ea. quest.

f c. statutum 27. q. 2.

g c. de eo. 30. q. i.

h c. qui presbiterum. extr. de peniten.

bitum videtur, vt reddere teneatur, rribus modis scilicet, verbis, signis, & natura conditione, quae facilius percipi intellectu possunt, quam; vt extensa verborum declaratione egeant; quae castas aures laederet fortasse.

Neque his assentiri debes, qui putant, prima uice tantum, qua coniux hic voto nodatus coniugi se immiscet, delinquere, alijs vicibus non, explosa est enim frequentioribus calculis haec sententia, ut restat Siluester.

Predictis etiam locus erit, quamuis aliquis uouisset omnia substantialia religionis generaliter, modo non expresserit religionem, nam si religionem aliquam nominasset, cuius tria substantialia uouere se dixisset, imò, & si vel solam castitatem religioni alicui deuouisset, matrimonium postea contractum non teneret, quia votum huiusmodi pro solemnizato haberi debet, quamuis hoc in postremo casu, ubi scilicet quis solam castitatem alicui religioni deuouit, non haberi pro solenni, neque matrimonium postea contractum dicere Panormitanus scripserit, a

Hic etiam perplexus quandoque erit, qui consulatur, an voto simplici castitatis, vel religionis adstrictius matrimonium contrahere possit, namque in utramque partem subesse lapsus videtur, quandoquidem respondens, non posse matrimonium contrahere, verum non dicit, cum matrimonium teneat, consensus autem matrimonij contractui in causa erit, vt contrahens peccatum admittat, sed Hostiensis ait, dandum esse responsum; quod contrahi non possit, instante autem cliente, vt sciat, numquid, si contraheret, matrimonium tenebit, respondere non debet, ne peccandi occasio det mortaliter, vel mendax sit, Siluester uero ait, nulli ademptum esse, quin citra periculum criminis mortiferi possit veritatem docere, ubi de ea sit interrogatus, propterea posse eum dicere, quod matrimonium quidem tenebit, verum tamen contrahendo peccabit, quia non datur per tale responsum, sed demitur potius peccandi occasio, ne alioqui concedamus, eos quoque occasionem peccandi praebere, qui hac

scriptis mandat, & docent, cautius tamen fore inquit Hostiensis, & Siluester, si aliqua responsione cauta eum deludat, prudens autem responsum, cautumque existimabo, si dixerit, cauere omnino eum debere, ne matrimonium contrahat, vel si dixerit, male eum agere, atque ad gehenam edificare, qui iam certior de lectifero peccato factus, praeterea & alia explorare uelit, quasi poenae ex grauius delictis imminenti contempтор, vel, dicat, satis esse debere, hoc quod praecipuum est, intellexisse; interrogantis tamen personae conditio, qualitas, tempus poterunt respondendi modum, & formam suggerere, & edocere, alio enim modo cum Iuuenes ex facto proprio ipsius consilium petente, alio cum persona aliqua, vt doctior, eruditiorque; fiat, edicere cupiente agendum in responsione erit, cum illo quidem caute (vt diximus) & circumspecte, cum hoc syncere, & simpliciter agi licebit. b

Solent etiam quaedam crimina impedire, ne matrimonio locus fiat, quamuis contractum matrimonium dirimere non possint, ea sunt sex, nempe incestus, uxor seu mariti homicidium, & alienae sponsae raptus, & si quis proprium filium de sacro fonte leuarit, ut deinceps non possit suae uxori debitum reddere, & sacerdotis alicuius homicidium, & Crimen, cuius causa poenitentiam publicam solennem quis agere compulsus fuit. Quod etiam de incestus impedimento dictum fuit, non eo pertinet, vt matrimonium cum ea persona tantum putetur interdictum, cum qua incestus crimen per coniunctionem carnis committeretur, hoc enim ad aliam rationem pertinet, sed quod propter tale admissum crimen dignus est, qui ab omni matrimonio deinceps arceatur, etiam multi non, credunt generaliter de quocumque incestu dictum, sed eo duntaxat, quem cum uxoris consanguineae maritus, vel cum mariti consanguineae uxor patrarit, neque enim commissus ab aliquo incestus cum propria consanguinea, vel a muliere eum proprio consanguineo hoc impedimentum parit, cuius rei haec reddi solent rationes, sen quia non tam grauius uxori

maritus

maritus iniuriam infert, si propriam, vt si uxoris consanguineam cognoscat, vel econtra, vt ait Archidiaconus, seu quia copula haec non tam ratione culpae, quam ratione affinitatis, quam caufatur, impedimentum facit, vt ait Diuus Thomas a Siluestro citatus, in quarto distinct. 34. quest. i. vlt. art. Et quamuis Abbas & Angelus idem scribant etiam de propria consanguinea, sententia eorum tamen reuertitur ad praedictis, & ab Archiepiscopo Florentino in tertiae partis titulo primo cap. 16. §. 4. & Alfonso a Castro in lib. 1. de potestate legis poenalis cap. 7. ad finem, & Did. in c. 6. par. 2. ep. quod nulla canonum (vt ait) auctoritate fulciatur, nam quod ex Concilio Urbani habito in Apulia Angelus citat, non de eo, qui commiserit incestum post contractum Matrimonium loquitur, sed de illo, qui suam consanguineam uxorem duxit, & quod ex Concilio Agraphense producur; haec potius communem opinionem probat, cuius haec illius sunt uerba, videlicet, sane, quibus habebunt in eundem melioris coniugij libertatem. Sed tamen praedicta opinio Abbatis & Angeli a Gregorio relata pro ad foelicem Messanae ciuitatis Episcopum adiuuari non modicum uideatur, dum scripsit. Nec eam quam aliquis ex propria consanguinitate coniugem habuit, aliquando illicita pollutione maculauit, in coniugem ducere ulli Christianorum licere, quod incestuosus sit talis coitus, & abhominabilis Deo, & cunctis bonis hominibus, incestuosos uero nullo coniugij nomine deputandos a sanctis patribus statutum legatur, quapropter Nauarrus in praetito cap. 22. q. 2. de impedimento septem delictorum; Abbatis, & Angeli opinionem sequitur, quam & plerisque canonistas tenerat, & praesertim Praepositum ad dictum capitulum, primum, & secundum, de eo, qui cognouit consanguineam uxoris suae, hocque inter caeteros clipeo citatur. Nauarrus, quia (inquit) stylas uirum, cum dispensat, vt consanguinei, qui se incestu polluerunt, contrahere inter se matrimonium possint, apponere clausulam conuenit, vt superstes maneant sine spe coniugij maneat, & praeterea pluribus iuribus ad-

iuuari ait hanc sententiam, & quamuis proferantur aliqua iura, quae de incestu commissio cum affinis, tantum loquantur, nec de consanguineis aliquid dicant, id tamen duntaxat expressum ait, quasi, id in quo magis dubitari poterat, quod certior in consanguineis decisio esset, ac praedictam, quae reddita est, rationem differentiae inter affines, & consanguineos, valde infirmam esse ait, quod idem efficit etiam in incestu cum affine, cum nullum praecessit matrimonium.

At, quod dictum est, incestus etiam cum affine, id est cum uxoris consanguinea patrarit impedire posse in incestum, ne deinceps, si praesenti matrimonio solatur, aliud matrimonium contrahere possit, non minus procedet, cum ei se immiscuit, inter quam publicae honestatis iustitia impedimentum intercedebat, tantisper scilicet, quam diu alter superstes in vita manet.

Traditum est tamen, licere episcopo huiusmodi impedimentum ex crimine procedens auferre, si uideat, aegre eos se continere posse, propter iuuenilem aetatem, imò, & tenet eum, ubi petatur, dispensare. g

Quintanam non defecerunt, qui dixerint, propter inconstituentiam suspitio, nempe, & metum vehementem, posse etiam proprium cuiusque sacerdotem huiusmodi impedimentum summouere, alij que addiderunt, hunc rigorem ex desuetudine abholum esse, vt aunt Veruacinus, & Monaldus quos citat Siluester, & Paludanus, & S. Antoninus, & Abbas Paroelmitanus, quos omnes etiam citat, sequiturque Nauarrus, addens, se nunquam uidisse, vel audiuisset, ullam incestuosum petere dispensationem a Summo Pontifice, vel ab episcopo, nisi ad contrahendum cum ea, cum qua incestum commisit, vel eius consanguinea, vt tollatur affinitas inde orta, quae, si reliret Summo Pontifex (inquit Nauarrus, cui uelut poenitentiarium ualde perito, & uero alioqui ornatissimo fides danda est) iuberet forte, ne in dispensationibus cum incestuosus apponeretur praedicta clausula, vt superstes maneant sine spe coniugij. Inter crimina ex specie incestus enumerari etiam potest, cuius quis in-

a Angel. in sum. ver. incestus.

b c. si duo uiri. 35. q. 6.

c c. de incest. in fin. 35. q. 2. & 3.

d c. ne eam. 35. q. 2. & 3.

e c. si 35. q. 8. ca. de incestis. 35. q. 3. c. si qs cum matre, & filia, & c. qui propinquam. 35. q. 3.

f ca. duo uiri. de despons. impub. Coarr. d. v. 6. num. 4. par. 2. epitom.

g ca. antiqui. c. in adolescentia. 33. q. 2. c. ex literis. de eo qui cognouit. co. sang. uxor. Palud. in 4. dist. 34. q. i. col. 3. Sil. uer. matrimonium. 7. nu. mer. 3. & 4.

a ca. hi verd. 32
27.q.1.
b c. statutum
27.q.2.
c. nec illud.
30.q. 5. c. i. v-
bi Ab. & alij.
de clandest. de-
spons. vbi etia
33
Proposit. Dec.
conf. 173. &
conf. 231. nu.
6. coar. d. c. 6.
nu. 7. S. Tho. in
4. senten. dist.
28. art. 3.
d. Sil. ver. ma-
rrimonium. 2.
q. 3.
e. c. quod dilo-
tio ubi Ab.
& alij. de con-
sangu. & affini-
35
ca. super co. de
cogn. spirit.
f. ca. quod su-
per his. de con-
sangu. Coar. ca.
6. §. 18.
g. c. i. c. discre-
tionem. c. pen.
de eo qui cogn.
consan. xx. sug
Coar. d. c. 6. §.
i. par. 2. epito.
Sil. ver. matri-
monium 6. in
princ.
37
h. c. nevum. de
conuers. conti.
ca. ex publico.
& c. ex parte.
eo. tit. Sil. vbi
sup. q. 2.

nalem sciens vxorem accepit. A
His addas, † quodcumque mortiferu
crimen debere quem morari, ne ma-
rrimonium contrahat, eo quia sacra-
menta non debent in peccato mortali
a quopiam tractari, nisi velit nouum
mortale peccatum cōtrahere, quocirca
marrimonium cōtracturi debent prius
sacramentali peccatorum confessione
se expiare, quod tamen si omiserint, &
cum peccato contraxerint, matri-
monium nihilominus valebit, † quod pa-
riter & de periuro, excommunicato
dicendum est, vt ex multis authorita-
tibus probat Didacus, qui hæc omnia
docet in sexto capite iam supra citato,
hinc & raptor alienæ sponſæ matri-
monium contrahere cum alia quoque pro-
hibetur, quamuis contractum tene-
at. b
Idem de † marrimonio clandestino olī
dici poterat, quia, licet peccaret, qui
clam marrimonium contraherat, non
tamen huiusmodi marrimonium irri-
tabatur, c quod secus tamen se habe-
re post Concilium Tridentinum dixi-
mus supra in titulo de marrimonio:
† Additur his etiam consuetudo, puta,
si consuetudo extet, ne filij duorum cō-
patrum, quorum neuter fuit causa co-
gnationis spiritalis, contrahere ne-
queant inter se marrimonium, atque
vt marrimonium inter eos contractū
ad certum tempus irritetur, n vel, si cō-
suetudine inter certi generis personas
contrahi ad euitandum scandalum pro-
hibeatur, v † quamuis econtra non
possit consuetudo marrimonium his
permittere, quibus adimit lex Ponti-
ficia. f
Alia verō sunt impedimenta, quæ non so-
lum possunt principio obſistere, ne ma-
rrimonium contrahatur, sed & si nula
habita eorum impedimentorū ratio-
ne contractum marrimonium super-
uenisset, irritumq; erit, † qd sanē intelligendum
est ita, vbi scilicet impedimentū prius
liberat, quam contraheretur, nam si
post contractum marrimonium super-
uenisset, dirimere marrimonium iam
contractum non posset, neque enim,
vel fornicatio cum vxoris consangu-
guinea, vel econtra post marrimonium
admissa, vel seruitus in altero eorum su-
perueniens potest marrimonium diri-

g mere, c quamuis fornicatio præca-
dens eiusmodi, & seruitutis error, &
ignorantia, quæ prius liberat, matri-
monium euertant, † sola autem reli-
gionis causa post marrimonium necdū
consummatum veniens professione facta
illud dirimit. h
Sunt igitur † sexdecim impedimenta,
quæ his infraſcriptis versibus compre-
henduntur. Sciendum est autem in
primis, Concilium Tridentinum statu-
isse, vt si quis dixerit, ecclesiam non po-
tuisse constituere impedimenta matri-
monium dirimentia, † vel in his con-
stituendis errasse, anathema sit, quod
quarto canone Sessiois vigesimæ quar-
tæ cautum est.
Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen-
t. honestas
Si sis affinis, si forte coire nequibus
Hæc socianda vctant connubia, facta
retractant.
41 Quorum † in ordine primum, qui est
error, in vna ex quatuor causis esse po-
test, scilicet, fortunæ, qualitatis, per-
sonæ, & conditionis, quæ tamen tantā
inter se habent similitudinem, vt vix di-
scernere interdum possis, † vt vtrum in
42 persona, an verō in qualitate, vel fortu-
na erratum sit, veluti (gratia exempli)
si credam aliquem esse filium Regis,
vel magni viri, nullius tamen certi Re-
gis, vel magni viri consideratione ha-
bita, circa fortunam erit hic, vel qualita-
tem, non circa personam error, at si cer-
ti Regis, vel Principis, aut potentis
viri, puta Regis Hispaniarum magni
Ducis Ethruriæ, alteriusve filium cra-
dam, in persona erratum potius, quam
in fortuna vel qualitate dicitur, vbi Re-
gis illius, vel potentis viri notitia cer-
ta haberetur, non aliās, qui tamen per-
sonæ error, simul & qualitatis, vel con-
ditionis errore secum trahere potest,
& econtra, vel, si credatur esse primoge-
nitus, certi præcipis, quæ nouerat, cū nō
esset, in persona dicitur lapsus, si verō
alicuius indeterminati principis, i qua-
litate erit, vel fortuna.
43 Error † igitur in persona potest quidem
marrimonium impedire, & contractū
dirimere, vt, si pro vna persona, alia sup-
ponatur, cum enim sine consensu ma-
rrimonia consistere nequeant, consen-
sus

■ sus autem nullus in eo sit, qui errat, A
hinc consequens est, vt tale matri-
monium errore contractum dirimi possit,
quatenus de facto contractum fuit,
vnde, si error qualitatis, scilicet, no-
bilitatis, vel dignitatis redundet in per-
sonæ errore, æque marrimonium
vitabit, ac si in persona principaliter
accidisset error, puta, si femina matri-
monium contrahere proponat cum fi-
lio cuiusdam certi Regis, & quispiam
se Regis illius filium mentiens illi se
contingat, necum in qualitate & for-
tuna, sed & in persona error deprehen-
deret, † At in qualitate solum, vel
fortuna, contingens error, personam
minimè attingens marrimonio dirimē-
do non sufficit, vt, si de corpore qui-
dem constet, quia contrahentes iam se
de facie nouerant, sed celsiori quidem
fortuna alter alterum esse opinabatur,
marrimonium consistet secundum Ray-
nerium, & supplementum, sed Ho-
stiensis credit, hunc esse errorem per-
sonæ, quando crederetur esse filius cer-
tæ, determinatæq; personæ, vt puta
Regis Angliæ, Ducis Ferrariæ, cum v-
biq; habeatur notitia tantorum prin-
cipum, quare videretur mulier consen-
sisse in personam filij Regis, vel Ducis,
non in personam hanc, quæ aderat, qui-
bus non dissident, quæ dixit Diuus
Thomas etiam a Siluestro citatus, Di-
uuus inquam Thomas in quarto, distin-
ctione vigesima, ait, quod, si consen-
sus mulieris feratur in istam personam
directè, is nobilitatis error matri-
monio obesse non poterit, at, si directè in-
tendat consentire in filium Regis, qui-
cumque sit ille, aliusq; ei ostendatur,
sub velamento filij Regis, tunc quia hic
circa nobilitatem, vel fortunam com-
missus error in personæ errore redū-
dit, marrimonium impediet, ster igitur
conclusio, errorem personæ matri-
monium dirimere, non autem errorem
qualitatis, vel fortunæ, nisi hic fortu-
na, vel qualitatis error in personam re-
dunder, quando autem in personam
redundare dicatur ex prædictis constat,
† Error quoque pudicitie non vitiat,
puta, si corruptam inueniat, quam vir-
ginem crederat, v imo, † qui prosti-
tutam publicè mulierem sciens vxorē
ducit, vt eam à peccato eruat, apud

a l. si per errorem ff. de iuris. om. iud.
b 29. q. i. in prin. & §. 2.
c c. inter bona oper. de spon. vbi doctōr.
d capitul. si quis ingenuus, & per tot. vigesima nona questione
prima.
c DEVM valde meretur. c
47 In conditione † autem contingens er-
ror vtiq; marrimonium vitiat, in con-
ditione quidem errare dicitur quis, si,
48 † quem crediderat liberum, seruum
d esse inueniat, v repugnat enim huic
marrimonio non solum consensus, cū
(vt diximus) errans consensum præsta-
re non videatur, sed etiam id in primis
marrimonio huiusmodi oblat, quia
non potest alteri potestatem sui corpo-
ris dare, qui suæ potestatis non est, qua-
re, qui ancillam vxorem duxit, non po-
test eā vti vxorem tractare, & ipsa vti,
quandoquidem integra domino seruitu-
tia manet, nam marito ipso potiore,
prioremque potestatem dominus ha-
bet, v quod verum creditur, & si do-
minus tale marrimonium intelligens
consentiret, vbi alter conditionem hanc
nō ignoraret, f Quis econtra, vbi alter
conditionis eius ignarus esset, nec do-
minus id reuocasset, marrimonium qui-
dem valeret, & ille seruum libertatem
g assequeretur, & Atque ad eō inualidum
est tale cum seruo per errorem contra-
ctum marrimonium, † vt liceat ei, qui
liber est, post habitam erroris scientiā
49 thorum propria autoritate separare,
atque etiam cohabitationem scindere,
vbi marrimonium clam, non in faciem
ecclesie contractum sit, verum, si in fa-
ciem ecclesie marrimonium esset con-
tractum, Thori quidem, non tamen
cohabitationis diuisio propria autho-
ritate fieri posset, h cohabitatio autem
vt separaretur, iudicio ecclesie opus es-
set, quamuis notoria seruitus foret, vt
aduersus Hostiensem serē omnes scri-
pserunt, i Imō, † & si dominus post
marrimonium ancillā manumiserit,
50 vtiq; eius manumissionis ignarus cum
eaiam manumissā coiecit, non magis
tamen valebit marrimonium, quia ta-
lis copula virtute primi consensus sa-
cla videtur, vt aiunt Rosellus, & Na-
uarrus, K & quamuis Angelus ad-
dat, quod, si post manumissionem
Ggg 3 eam

e cap. propo-
sui: ca. si. de
coning. seruo.
f rex. in au-
ren. de nupt.
§. si vero ab
initio.
g gl. Hostien.
Ab. in capi-
tulo si. de con-
ing. seruo. Sil-
uester. ver-
lo matri-
monium. o. l. auo.
questio. secun-
da. numero. 5.
Angel. ver-
bo impedi-
mentum. 4.
nu. sexto. Na-
uarr. cap. 22.
numcro. 33. in
ji. Didac. cap.
tertio. §. septi-
mo. uersiculo
secundo. part.
2. capit.
h cap. porro.
cap. significa-
t. de diuor.
i Hostien. in
sum. Siluest.
vbi supra, nu-
mero decimo.
Nauarr. vbi
supra. numero
33. Angel. nu-
mero decimo-
quarto.
k Nauar. v-
bi supra. Ro-
sellus. uers. o.
impedimentū
3. §. 2.

eam cognouerit proposito nuper contrahendi, matrimonium erit sublato iam impedimento, Siluest. non admittit, demonstrans, & auctoritates, & & rationes ab Angelo adductas contra eum pugnant, nam, quae ratio ab Angelo adducitur, quia scilicet antiquus perseveret consensus, nisi contrarium exprimat, retorquetur, quia, si antiquus consensus durat, non potest ille, qui inanis erat, nouo contractui substantia dare. Item si liber cum ancilla contrahens, quam liberam crediderat, post cognitum errorem velit nihilominus matrimonio locum esse, illa autem nolit, compellenda est, quamuis matrimonium irritum sit, nisi alteri iam se coniunxerit, & e contra, vt ex glossa aiunt Silu. & Nauarrus iam citati ex glossa in capitulo ultimo de coniugio seruorum.

Non tamen e contra, si seruus, aut liber contrahat cum libera credens, eam esse seruam, propterea matrimonium irritum fiet, quod in conditione eius falsus fuerit, cum quarelibet nullam causam habeat, qui meliorem, quam sperasset, illius conditionem inuenit, nisi prorsus mente careat, vt ex communi theologorum, & canonistarum opinione Siluester ait, a citatus Raynerium, Petrum, Alfonso, Innocentium, Goffredum, & S. Thomam. Neq; a matrimonio tale rescilire & licebit, qui postea quam hoc resciluit, illam scilicet seruam esse matrimoniali affectu eam cognouit, a Imo, t & vbi matrimonium tanto affectu quis contrahit vxoris, vt cognoscatur, cum nihilominus contracturum fuisse, quamuis seruam esse intellexisset, credidit Richardus, c matrimonium dirimi non posse, quem & Nauarrus sequutus fuit, d cuius tamen rei vix euenire vsum comperies, vt probari tanta affectio praecedens possit, metisq; ipsius intimum penetrari, vbi seruam esse eam ignorasset.

Neq; matrimonium diremetur, & si libertina, vel adscriptitia conditionis alter sit, qui liber credebatur, vt Siluester & Nauarrus post Archidiaconum, Io. Andream, Henrichum, Vincentium tradiderunt, b idem ait Siluester & t vbi consuetudo est, quod partus sequatur patris conditionem, quia ex patre libero natus, licet matre serua, liber conse-

bitur, f Ac t sciendum est, quod, cum inter istos, vbi in aliquo eorum verus error, matrimonium non consistat, propterea, si is, qui errorem cognoscit, matrimoniumq; non tenere certus est, copulam carnis in eum eo, qui ignorat, peccato non vacat fornicationis, quamdiu alter conditionis suae ignarus est, quod secus esset in eo, q errore detinetur, imo & aliud esset, cum quis seruū se esse quidem nouit, sed tamen sperat, alterum non minus consenturum, & si conditionem eius non ignoraret, propter magnam, quam erga se in eo deprehendit, amoris vim, ac multo eiam magis, si falsū sibi persuadeat, notam esse illi suam conditionem. Quare debet is, qui alterius conditionem sibi nuper detectam suam inaequalē rejicere & aspernari vult, quam primum id cognoscit, aut ex causis non futilibus suspicatur, sese a tali coitu retrahere, & temperare, vbi fixum ei propositū sit, illi matrimonio stare nolle, nam, si hoc propositū illi se copularet, vti quilibet fornicator peccatum letale admitteret, quod si vitare vult, securoq; animo coniungi, animum contrahendi matrimonij inducat, seu contractum ratum habendi, interpellatus tamen a coniuge debitum reddere tenetur, licet petere, & exigere non possit, quamdiu negotium finitum non sit, si verò leui tantum ex causa temere moueatur, vt coniugem seruilis conditione prestum suspiceret, debet hanc temerariam, leuemq; suspicionem ponere, animoq; vxorio citra conscientiae scrupulum geniali muneri, & liberis operam dare. t Monitum verò esse eum oportet, qui post cognitum coniugis seruilium statum, aut habitam de ipsius conditione probabilem praesumptionē illi se copulauerit, quod praesumetur coniugali voto ei se coniunxisse, non fornicario, vt peccati vitetur suspitio, & matrimonium censebitur ratificatum, quod ad forum iudiciale, tamen ille contendat, fornicationis potius, quam reddendi matrimonialis debiti animū habuisse, nec refert, an secus, quae omnia Siluester post Richardum edocuit.

Leuem t verò, aut temerariam suspicionem subsequens copula nequaquam

a Sil. ner. matrimonium. 8. quest. 2.

b c. ad nostrā. de coniug. seruor. ca. femin. c. si quis ingenuus. 29. q. 2.

c Riccha. in 4. dist. 39. artic. i. q. i.

d Nauar. ubi sup. nu. 33. ver. imo & si cum matrimonium contrahit.

e Siluest. Nauar. vbi sup.

f ca. licet. vbi Abba. de coniug. seruor.

ratum facit hoc defectu nutans matrimonium, etiam quod mandatum ecclesie executus, id fecisset, quia titubans, & dubius consentire non videretur, vbi ecclesie ipsi praesumptionis temeritas nota esset, cum de affectu, qui occultus, reconditusq; est, iudicare ecclesia non possit.

Quod, t si contingat, consciū sibi quidem, tutumq; esse aliquem, quod matrimonium per se contractum errore conditionis, & status alterius nullum erat, & nihilominus praecipuum ei ab ecclesia fuerit, matrimonij vt vices ex quaatur, ac reddat, potest is sine criminis periculo ei non parere, si nolit, quia, cum huic matrimonio consensus abesse, propter errorem, non potest matrimonium dici illud, cui consensus abfuit, neque ecclesia potest matrimonium facere, quod matrimonium non est, & quod is sit maritus, qui maritus non est, vbi ille certus sit, a quod si dubitet, numquid omnino teneatur, debitū reddere, ecclesie praecipis obtemperandum erit, vt tutius agat, sin leui suspitio sit, eam exvere potest, ac debitum reddere, nec quis propterea matrimonium ratificare videtur, & si debitum reddat, cum suspitione leui laborat, vt dictum est.

Alterum t impedimentum nuptias contractas dirimens enumeratur, conditio, verum hoc perpetuo alijs impedimentis appositum fuit, cum seruilis conditio ex se nullum matrimonio afferat impedimentum, nisi (vt supra diximus) ab altero ignorata fuerit, b quia, t vt scripsit Apostolus ad Galatas tertio, neq; liber, neq; seruus a sacramenti ecclesie repellendus est, vnde neque a sacramento hoc matrimonij arceri debent, t imò, si contraxerint matrimonia serui inuitis, contradicentibusq; dominis, non sunt propterea dissolueda, c debita, t & consueta seruitia tamen non minus debent proprijs dominis exhiberi, d ex his constat, seruilium conditionem separatam ex se impedimentum non esse, quo circa recte Hostiensis, cum de hoc impedimento loquitur, sic declarat, nempe, conditio, id est, conditionis error.

Item, t votum solenne contractum matrimonij a voto postea sequutum abrumper, quamuis votum simplex im-

pediendi solum potestatem habeat, vt supra diximus, t votumque erit solenne, siue tacite, siue expresse fuerit iam professio facta, e vel, t si ordinibus sacris adlociari se aliquis fecerit, de quod idem est in hoc iudicium, imò, t & excommunicationem ipso iure incurrunt, quicumq; matrimonij contractum inirent religiosi, vel moniales post solenne votum, vel clerici in sacris ordinibus constituti, eosq; sic excommunicatos ecclesiarum praesolari publice tam diu nuntiare debent, seu, vt a suis subditis nuntientur, curare, quomodo errorem suum agnoscere humiliter, seq; separare distulerint, & absolutionem ab Episcopo allecuti fuerint, f Sed de ordinis sacri impedimento infra separatim agemus.

Cognatio t est quartum in ordine proposito impedimentum, quod contractum postea de facto matrimonium euertit, necdum ne contrahatur, impedire potest, eaque, t vel naturalis est, seu carnalis, vel est spiritualis, vt quae per Baptismum, Catechismum, vel confirmationem contrahitur, vel est legalis, nempe quae oritur per adoptionem.

Catechismo tamen non dirimitur, sed impeditur, t cognatio autem naturalis alia est, ex linea recta, quae scilicet inter ascendentes & descendentes viget, illaque nullo sine, terminisq; nullis coarctata est, t alia cognatio a latere fuit, vt quae inter fratres germanos fratres patruales, aliosq; ex eis descendentes manat, haec autem prohibitio certos fines habet, namq; ultra gradum quartum non viget, & cum dispari in gradu sunt, remotior spectatur a gradus, quamuis olim ante Concilium generale, neque in quinto, neque in sexto, nec septimo gradu contrahere liceret, h contra verò Fabiani Pontificis Maximi tempore, in quarto quidem gradu matrimonium contrahi prohibebatur, sed contractum tamen tenebat, nec dissoluebatur, i Concilium. t quoq; Tridentinum Canone tertio sessionis vigesima quarta sanxit, vt, si quis dixerit, eos tantum affinitatis, & consanguinitatis gradus, qui leuitico exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, nec posse ecclesiam in nonnullis eorum dispensare, aut

a Sil. vbi supra. coarr. c. 7. §. 2. nu. 1. par. 2. epist. ex s. T. bo. in 4. dist. 36. in si. 10. An. et Abba. in c. proposit. de coniu. seruo.

b c. si quis. in genus. 29. q. 2. c. i. 2. & vltim. de coniu. seruo.

c d. c. i. de coniu. seruo.

d d. c. i. de coniu. seruo.

e c. i. de voto. in 6. cap. i. vbi no. qui cler. uel vou. 28. dist. c. 3.

f clem. eos. de consa. & affinit.

g c. si. de consang. & affin.

h c. non licet. de consangu. & affin. c. i. & c. nullum. 3. §. 2.

i c. de propinquis. 3. §. 1. 2.

a. Abb. c. lire
ras. de restit. n.
spol.

b. ca. super eo.
c. significavit,
c. si. de eo. qui
qui dux. quam
pol. sil. ver. ma
rimonium 8.
S. nono. c. vela
tum. ca. si quis
viuente. 31. q.
prima.

c. c. interfecto
res. c. ad moni
re. 53. q. 2. ubi
gl. uerfic. num.
quam ducere.

constituere plures impediant, vel diri
māt, anathema sit, quocirca iam pater,
Panormitanum à veritate procul fuis
se, A & Paludanum, Florentinum, &
maiores, cum negarunt, posse Roma
num Pontificem dispensare, vt matri
monium contrahatur in aliquo ex gra
dibus prohibitis in decimo octauo ca
pite Leuitici, qui quidem gradus hi
sunt, infrascriptis versibus collecti.

Nata soror, neptis, matertera, fratris &
uxor

Et patris coniux, mater, priuigna, non
uerca,

Vxorisq; soror, priuigni nata utriusque,
Atque soror patris.

75 Succedit † in prædicto ordine quinta
matrimonij dirimēdi causa delictum,
seu crimen, id scilicet crimen, quod in
necem coniugis ab adultero patratum
est, † vt, cum maritus uxorem propriā,
aut alterius mulieris, cum qua mœca
batur, maritum interemit, quò posset
uxorem illam adulteram accipere, vel
econtrā, cum ipsa adultera uirum pro
prium, aut uxorem alterius interimi fe
cit, cum quo adulterebatur, ut adulte
rum ipsum maritali uinculo sibi copu
laret. Item, si coniuge adhuc superstitē
alij se matrimonio iunxit, uel iungen
dum promisit, cum quo adulterium
committebat, citra aliquam cetem.

Quorum primum sic declarandum est,
si uel homicidium utriusque consensu
& conspiratione admissum fuerit, uel
homicidium cum adulterio iunctum
fuerit, ubi alter tantum homicidij par
ticeps fuerit, namque ab altero tantum
nulla præcedēte pollutione admissum
homicidium non creditur, hanc uim
dirimēdi matrimonij habere: Ac mul
tò minus, si homicidium alio propo
sito fecerit, non ut soluto matrimonio
sibi ad illius coniugium uiam aperiret,
sed casu fortē, alio uel odio, uel inimi
cia impulsus, † Ita, quòd neque homi
cidium sine pollutione, uel sine conspi
ratione utriusq; neq; adulterium sine
homicidio, uel sine matrimonij alterius
contractu, uel pactioe hoc opus effi
cere potest.

77 Quod tamen † impedi
mentum creditur nuptias inter ipsos
dona taxat adulteros utare, & dirimere,
inter alios uerò contrahendum quiddē
matrimonium impedire, non tamen

contractum dirimere potest, quamuis
Siluester ex S. Thoma colligat, non ve
tare quòd ad alios, sed tantum inter ip
sos adulteros, quòd sanè durum mihi
uideretur, ut magis puniatur, qui alia
causa uxorem occidit, quam qui, uel alij
se coniungat, ea de medio sublata, cum
tamen hoc crimen maius sit, illudque
contineat, execrabilisue uideatur,
nam, si qui uxorem alio odio, uel furo
re, aut causa raptus occidit; indignus
censetur, aliam uxorem habere, quan
tò magis hic, qui in hoc ipso deliquit,
nempe uxorem detrahendo, ut aliam
ducatur neque canones distinguunt, sed
generaliter loquuntur, solosq; adol
centes excipiunt, c. nisi forte, cum Sil
uester dixit, eum, qui uxorem occidit,
aliam ut accipiat, efficit simpliciter ille
gitimum ad contrahendum cum illa,
non autem respectu aliarum mulierū,
de illegimitate dirimēte, non autem
de impediēte, uoluit intelligere, id est
quòd respectu aliarum mulierum ille
gitimus non habeatur, ubi matrimonij
contractum iam fuerit, sed tamen ini
tio, priusquam cōtrahatur, resisti ei po
tuerit, nec aliter mihi uideretur uoluisse
dicere Diu. Thomas in quarto distin
ctione septima supra tricesimam, arti
culo quarto, quem Siluester appellat,
hæc. n. D. Thomæ uerba sic scilicet.

Vxoridicium ex statuto ecclesiæ matri
monium impedit, & quòdque impedit
contrahendum, & dirimit cōtractum,
quando. s. aliquis in mortē uxoris ma
chinatur ad hoc, ut aliam, cū qua mœ
chatur, in matrimonium ducat, cum
qua matrimonium postea contrahere
non potest, & si de facto contraxerint,
separantur, quandoque uerò impedit
contrahendum, sed non dirimit cō
tractum, quando. s. ex aliqua causa
uxorem interfecit, uel propter uxoris
adulterium, uel quòd eumq; odium, uel
si etiā propter causam præmissam ux
orem occidit & postmodum cum alia
contrahat dimissa adultera, propter
quam uxorem occidit.

79 Si quis † tamen prima uxore adhuc su
perstitē aliam uxorem de facto acceperit,
nec tamen matrimonium consu
marit, primaque uxore legitima defun
cta acceperit tertiam, huius tertie co
niugij tenebit, modò post prioris con
iugij

iugis mortem, secunda coniugium nec
tacite neq; expressè probarit, quia il
lius matrimonium nullū erat, tamen si
illa prioris matrimonij scientiam nul
lam haberet, quæ tamē posset eum per
iudicem ecclesiasticū, ut matrimonij
ritē contraheret, compellere, priusquā
aliud matrimonium iniret, contracto
autem cū tertia matrimonio incallum
ei molestiam inferret, quāuis post prio
ris mortem ab eo cognita nuper fuerit,
ipsa autem compelli non potest inuita,

80 † Quinetiam, si quis uiuente uxore al
teri fidem dederit sine copula, & defun
cta uxore alij se per matrimonium co
iunxerit, hæcque superstitē illi secunda
immiscuerit, non poterit huic secunde
matrimonio iungi, etiam post obitum
tertiæ, eo quia stante legitimo matri
monio alteri iam fidem adstrinxerat,
nempe stante primo, & secundo matri
monio, quæ fuit opinio Ioan. Andræ,
quam tamen nec Gaspar Calderinus à

81

82

83

gratificari, illa enim, quam primā post
legitimæ uxoris mortem iam perceptā
cognouerit, ex eis uxore legitima erit, i
gnorasse autem præsumetur primum
coniugium, si vir peregrinus, aduenaq;
sit, mentitusq; fuerit, se matrimonio
solutum esse, & multò magis, si matri
monium sit contractum in facie eccle
siæ, quòd tamen post Concilium Tri
dentinum vix hodie contingere posse
opinor, modò parochi sacerdotes, & lo
corum ordinarij diligēter constitutio
nem Sacri Tridentini Concilij obser
uent, in capite sept. sessionis uigesimæ
quartæ, † quæ omnes, ad quos spectat,
paternè monet, ne uagatium genus ho
minum ad matrimonium facillè recipi
ant, magistratusq; seculares hortatur,
ut eos seuerè coerceant, & parochis præ
cipit, ne eorum matrimonijs intersint,
nisi prius diligentem inquisitionem fec
erint, & read ordinarij delata ab eo
licentiam id faciendi obinuerint.

† Quòd si in ista ignorantia ducta mul
lier uelit matrimonium cum adultero
post mortem illius, quæ matrimonij
impediebat, contrahere, oportet eam
denudò matrimonium ut olim contra
ctum, ratum habere, postquam impedi
menti cessantis notitiam habuit, suaq;
in libertate, & iure suo posita est, ut a
iunt Scotus in quarto, distinctione ui
gesima quinta, questione prima, Inno
centius in capitulo primo ad finem, De
eo qui duxit in matrimonium, quam
polluit. Nauarrus in Manuali, capite
uigesimo secundo, paragrapho tertio de
cimo, qui quidem Nauarrus præterea
docet, † in libertate constitutam satis
videri eam, quæ monita fuerit prius,
matrimonij vires nullas habuisse, dū
nec illi uis aliqua iferatur, ut matri
monium instaret, quamuis causa illi non
deregatur, ob quam prius matrimonij
irritum sit, neque è domo uiri, quem
putabat legitimum, alio traducatur, Imò
(inquit) præstat quandoq; ita facere,
cum alter eorum tantum scit impedimē
tum, curatq; id alterum latere, quo ca
su ait, satis fore, si aperiat, non esse inter
eos legitimum matrimonium, causa
tamen suppressa, propterea cupere, ut
maiores ad tranquillitatem animi sui
denudò matrimonium fiat, quòd refert
ex mente Caietani in tomo secundo, de

de

de matrimonio, questione secunda, & in summa, uerbo, matrim. pagina 9.

a d. ca. signi- 84
ficasti. de eo,
qui dux. in ma-
trim.

b d. ca. signifi-
cavit.

c claudibile
de conuer. infi- 85
del. Sil. & Na-
uar. ubi sup.

d Coar. d. c. 6. 86
§. xi. col. 1. lib.
2. epitom.

e c. caue, & c. 87
cum non oportet,
28. q. 1. &
28. q. 3. §. ex
his ubi gl.

f d. c. caue, &
seq. Sil. d. ver. 10
matrimonium
§. §. x. nu. 10.
gl. d. cap. caue.
Nauarr. §. 14.

g ea. veniens. 89
de presbit. non
baptiz. Siluest.
Ang. Nauarr.
ubi sup.

In primis ¶ quoque sciendum est, nunquam ex crimine huiusmodi impedimentum oriri, nisi matrimonium illicitum, cui per tale delictum homicidij patrat, uel cui per pollutionem, aut contractum, uel promissionem facta est iniuria, legitimum, ratumque sit, & nec satis fuerit, quod legitimum existimaretur, cum matrimonium re vera non existeret. ¶ Sufficiet tamen uerbis contractum presentem significantibus inintum esse matrimonium, nec quicquam intererit, quamuis consumatum non fuerit, ¶ vel quod post consumationem sit deinde separatum, quod ad thorum, ut huiusmodi nuptias impedit, uel dirimere possit. n. Nec ¶ magis matrimonio huic infausto locus fiet, quamuis ex adulteris alter infidelis esset, hocq; admissio flagitio ad fidem Sanctam conuersus fuerit adultera studio, & opera, tale enim damnum sacro huiusmodi faciendum ecclesia non censet, quod secus procedet, si viri necem nequaquam procurauerit, licet ab infidelis interemptum accepisset. c. 88
Sexum ¶ his apponitur impedimentum, quod ex cultus imparitate causatur, his enim uerbis, scilicet, cultus disparitatis uti solent Doctores, nec forte satis apte, nec apposite, ¶ quandoquidem cultus imparitas tunc dicitur, cum in fide quidem conueniunt, quia, scilicet uterq; est christianus, in ritu autem, & modo colendi CHRISTVM discrepat, ut quia ex his alter sit haereticus, uel scismaticus, ¶ & his quidem matrimonium interdictum non est, sed contractum tenebit, quamuis ille peccet, qui huiusmodi hominum coniugium inire non dubitabit, licet quibusdam nouis canonibus sanctae Synodi, ut referunt septimacensis, & Didacus aliud statutum videatur: n. rectius igitur, fidei, ¶ cultus imparitati hoc impedimentum est tribuendum, ut cum alter est christianus, alter iudeus, paganus, aliter infidelis, & a christiana religione abhorrens, ut ex Diuo Thoma ait Siluester, ¶ cum his enim, qui sanctam fidem nostram odio habent, interdicta nobis omnino est huiusmodi coniunctio, ¶ imò & cum his, qui ex infidelibus, ut christiani sicut, iam praecipit christianis imbui ceperunt, id est, catechumenis, quamdiu baptismum sacrum non acciperunt, ¶ sponitalia ¶ tamen contrahi cum his non est prohibitum sub conditione, si ad fidem nostram conuersi fuerint. ¶ Cum infidelibus igitur christiano matrimonio inire non licet, quod non vno in loco Paulus Apostolus praecipit, namq; epistola secunda ad Corinthios capite sexto monet eos, ne coniugantur infidelibus, & epistola prima ad eisdem corinthios capite sexto, & septimo, quod etiam multis, bonisq; Patrum sanctorum, & conciliorum auctoritatibus probat Alfonso à uera cruce in prim. parti. speculi conjugat. artic. 32. & Didacus Coaruias paragrafo vndecimo capitis sexti partis secundae epitomes, qui Didacus sequutus Magistram in quarto distinctione trigesima nona, & Scotam, & Paludanum, & Ioannem Echium, & Caietanum ait, ¶ prohibitionem hanc non esse iuris diuini, aut naturalis, sed humani; idq; multis rationibus confirmat Dominicus Soto in 4. senten. distinct. 39. art. 2. nempe, ut est matrimonij contracti diremptoria, namq; ut contrahendum matrimonium impedit, ex iure diuino esse creditur, quia ratione diluatur ea, quae repugnare huic communi sententiae videbantur. ¶ Cum infidelibus certe, neque inter ipsos infidèles matrimonium ¶ uti sacramentum esse non potest, cum ad tale sacramentum ianua inter eos baptismus aperta non fuerit, omnium enim sacramentorum ianua est baptismus, & potest quidem inter eos matrimonium uti officium naturae, ad proles propagationem dici, non ut perfectum, aut quod gratia plenam largiatur, sed & ¶ inter hos tamen lex naturalis seruanda est, nam matrimonij fœdus inter eos in gradibus lege diuina vel naturali prohibitis nullum irritumq; esset, quare traditum est, quod si ad fidem nostram conuerterentur tali coniugio coniuncti, oporteret eos de nouo contrahere. Si vero in gradibus lege nostra permixtis coniuncti essent, nouo consensu post fidem receptam opus non esset, quia fides naturam non destruit, ut post alios ait Soto iam citat. Hinc ¶ suboritur quaestio, an ma-

93
94
95
96
99

trimonium altero ex coniugibus infidelibus christiana ueritate illustrato, & p baptismum renato, quod prius inter ipsos coniuges factum fuerat matrimonium, perseveret post baptismum, an soluat, ita ut liceat utriq; alias nuptias contrahere. Traditurq; est, Matrimonium non solum, quapropter nefas esse altero superstite, alteras nuptias inire, sed thorum donatam separare, ubi alter pertinax in errore suo necere omnino uelit, speque illa si qua erat, omnis conuertendi ipsius consumpta; abiectione sit, ¶ Imò, & quandoque aiunt, matrimonium illud poenitentis solui, & posse fidelem, si uelit, reuens cum altera item fidele matrimonium contrahere, ubi scilicet infidelis cohabitationem fidelis poenitentis auersecut, ac refugiat, vel non sine creatoris iniuria, & peccato cohabitaret, vel si fidele ad perfidiam pertinacem; quam uitam retrahere conetur, aut ad aliquod peccatum mortale, uel non sine creatoris indignitate, aliud entantiarit, e ¶ nec cui mirum uideatur, quod matrimonium his casibus soluatur, quandoquidem contracta, rata non censeri contracta inter infidèles, & si aliqui legitima, uerq; sint matrimonia, ut ait Diuus Thomas iam citatus articulo tertio, ¶ quod si alter quocq; coniux ad sanctam religionem christianam uenerit, priusq; alter matrimonium contraheret, debet ab illo prius conuerso accipi, & uirtute prioris matrimonij quasi ipso iure absque nouo fœcto reintegrari & p coniuge uero d haberi, ut ait Siluester, p ratificatur enim hoc factum matrimonium antea legitimum leges, id est, in gradibus permixtis contractum, nisi contra prohibitionem diuinam, aut humanam legis contraxissent, contractum irritantis, ¶ Hinc non debet is, qui prior fidei lumen accepit, quamdiu alterius conuertendi spes aliqua eum fouet, continentiae, aut religionis uotum emittere, ne sic alter, ubi animum despiciat, societatis eius recuperandae, poenitentiam omnem cogitationem abiciat eum in conuersione imitandi, quod si omni spe destitutus sit fidelis conuertendi alterius, poterit tunc arbitrio suo castitate, uel sacros ordines, uel religionem uouere, coniuge tamen prius interpel-

lata, an sequi eum ad fidem CHRISTI colendam uelit, quae si demum ad fidem uenerit, postq; ille ad religionem, uel sacros ordines accesserit, eum non recuperabit, quod nimium cunctata fuerit, quae omnia Diuus Thomas enarrat, quibus & Siluester addit, quod si tamen, spe nondum extincta conuertendi coniugis uotum emisserit, adimplere illud tenebitur. ¶ Si quis uero infidelis pluriu uxorum iuxta legem suam maritus, fidem nostram acceperit, omnesque ipsius uxores pariter eadem luce per se fuerint, quam primam ex eis acceperat, uxorem, legitima ei uxor in cultu christiano erit, alijs omnibus electis, at, si prima luminis impatiens in suis tenebris perseverare uoluerit, non propterea tamen cum secunda matrimonium esse dicitur, nisi recenter contractum post agnitam lucem fuerit, contrahi enim potest cum secunda, cum tenebris abijcere prima recusat, Imò, si prima repudata, secundam acceperit, eam primam pariter ad fidem conuersam recipiet alijs reiectis, ut iisdem Thomas & Siluester scripserunt.
Succedit his septimum impedimentum, quod matrimonium subuertit, vis, quod certe frequentius uersari in usu uideamus, quam par esset.
105 Distinguitur ¶ autem vis, ut alia sit absoluta, & praecisa, necessitatem ineluctabilem incutiens, alia uero est, quae sub conditione tantum minitans licitipellit, quod homo, ut peiora euitet, obtemperare eligit, ¶ quare & haec species eadem fere existimatur, quae & nectus.
107 Superior ¶ species, quae est uis absoluta consensum omnem, & uoluntatem poenitentis exterminat, undè clarum est, ¶ per huiusmodi uim contractum matrimonium omni prorsus robore esse destitutum, nec matrimonium dici consensu deficiente, ut ait D. Thomas lib. quarto distin. vigesima nona, articulo primo, & ceteri omnes, neq; est, quod super ea pluribus immoremur.
Alteram autem vis, quae propter incussum metum adigit hominem, ut maioris mali uitandae causa, quod imminet, aliud minus malum eligat, maiorem apparatus, longioremq; doctrinam desiderat. Sciendum est autem imprimis, metum

a S. Thom. ubi sup ar. 3. ubi Rich. Abb. cap. quanto de diuo. Sil. ubi f. §. x. num. 16.

b Innoc. d. ca. 4. & c. i. de adulter. Sil. ubi supr.

c gl. in c. uxorem. 28. q. i.

d c. gaudem, de diuori.

a ca. veniens. 109 † merum leuem non irritare matrimo-
nium, neq; etiam in foro conscientia, ex communi sent. licet Alfonso à vera cruce in prima par. Speculi coniugiorum art. 8. dub. 4. & in 7. conclus. sentiat, in foro illo irritare, quia non habet plenam libertatem, & Dominicus Soto distin. 29. q. pri. art. 3. in 4. lib. neq; enim metus leuior sit nos arbitrio nostro priuat, vt captiuatus omnino esse dicatur, & quin consensus aliquæ reliquæ viuant, no. in c. gem. desponsal.

b doct. d. cap. Ab. post glo. ibi.

c Ab. c. cum locum, de spon. sal.

d Sil. ver. ma. 111
trimonium. 8. §. xi.

e Coar. c. 3. §. 5. in prin. par. 2. epist. doct. in cap. i. de spon. sal. Imo. c. tua eo. ri. de spon. sal. l. interpositas. C. de transfactio. Paris. cons. 58. n. 56. & seq. & con. 53. num. 4. & consil. 60. col. i. li. 4. Rimin. con. 77. nu. 13 seq. inter cons. matrim.

f c. significat. de eo, qui dux. in mat. c. cum locum ca. veniens. 2. & spon. gl. in c. 2. de his que vid. c. Ab. que met. c. de nupt. c. si verum. 31 q. 2.

g di. 29. q. i.

109 † merum leuem non irritare matrimo-
nium, neq; etiam in foro conscientia, ex communi sent. licet Alfonso à vera cruce in prima par. Speculi coniugiorum art. 8. dub. 4. & in 7. conclus. sentiat, in foro illo irritare, quia non habet plenam libertatem, & Dominicus Soto distin. 29. q. pri. art. 3. in 4. lib. neq; enim metus leuior sit nos arbitrio nostro priuat, vt captiuatus omnino esse dicatur, & quin consensus aliquæ reliquæ viuant, no. in c. gem. desponsal.

110 Restat ergo, illum † dontaxat metum, qui in constantem virum cadit, posse talem vim causari, quæ matrimonium irritum faciat, A cuius rei exempla nõ nulla subijciemus, si prius monuerimus, magne contouersia questionem olim fuisse, an † propter huiusmodi vim, vel metum contractum matrimonium ipso iure sit irritum, & nullum, an potius mero iure teneat, sed deinde actione illa in factum resultante ex edito, de eo, quod metus causa, rescindendum sit, nam posterioris huiusce auctor sententia fuit Cardinalis in decretali incip. Abbas. de spon. sal. cui nec rationes deerant, nec sectatores, prompta enim ei fauebat ratio, quia ex regula generali, quæcumque per metum facta sunt, ipso iure valent, & tenent, quæuis rescindi possint. b

111 Priori tamen sententia maximo applausu in theatro data est sedes, vt testantur Pa-
c normitanus, c & Siluester, d & longè d latius Didacus, e qui etiam multis legibus Pontificijs hanc opinionem fulciunt, & Dominicus Soto in quarto sentent. distin. vigesima nona, questione prima, articulo primo, & Alfonso à vera cruce in speculo coniugiorum, articulo octauo, de coactione, matrimonium scilicet contractum propter metum, qui vel constantem, forteq; virum coacture possit, nullum ipso iure censeri, quamuis enim alioqui metu gesta rescindi oporteat, nec sint ipso iure nulla, vbi tamen alicui actui liberum consensum adesse oportet, si nõ ad sit, is actus ipso iure nullus, irritusq; celsetur, quia plena libertate caret, multisq; epistolis decretalibus, & sacris canonibus probati contendunt, f atq; illa ratione pre-
terea, quia si metus causa non obstante matrimonium valeret initio, nõ posset

112 ubi tamen alicui actui liberum consensum adesse oportet, si nõ ad sit, is actus ipso iure nullus, irritusq; celsetur, quia plena libertate caret, multisq; epistolis decretalibus, & sacris canonibus probati contendunt, f atq; illa ratione pre-
terea, quia si metus causa non obstante matrimonium valeret initio, nõ posset

deinde irritari, sed perpetuū esse oportet, Pontificijs † tamen legibus non diuino iure inductum putatur, ut talis contractus ipso iure sit nullus, quod dixerunt Richardus, & Paludan. & alij. g aduersus Scotum, e qui Scotus septem argumentis suam opinionem defendebat, illaq; potissimum, quod veluti omnium tutissimum extrema in acie Dominicus Soto, qui omnia septem recitauit, collocandum putauit, quod est tale, scilicet. Cum matrimonium sit verè sacramentum, de cuius essentia est consensus, ecclesia autem mutare nequeat illa, quæ sacramentum esse essentia spectant, consequens est, vt, si iure diuino consensus coactus non esset irritus, nec pariter ecclesia irritare eum posset, cui argumento idem ipse Dominicus Soto sic responder, quod, cum matrimonium non solum sit sacramentum, sed etiam contractus civilis, quamuis ecclesia essentiam ipsius, quatenus sacramentum est, mutare nequaet, quatenus tamen est contractus civilis irritare potuit, materiam eius, idest, consensum coactum acti metu repudiado, quem admodum & inter cognatos consensum irritare solet, quod pluribus incommo-
dis auertendis, quæ contingere possent, ecclesia facere potest, ex potestate ipsi diuinitus tradita, dum Christianæ Rei pub. administratio ei credita fuit, quæ ratione pariter aliud argumentum diluit, eiusdem Scoti, dum dicebat, cætera sacramenta nõ minus verè accipi, quamuis valido metu coactus quis ea accepisset, vt est baptismus, confirmatio, ordo, eucharistia, extrema vnctio, quare & idem esse de matrimonio dicendum, hoc enim argumentum ex predictis pariter dilui constat, quia scilicet, matrimonium est etiam contractus civilis ex solo consensu resultans, quem consensum propterea liberum esse oportet, cum tamen cætera sacramenta non sint eiusmodi, in cæteris enim sacramentis intentio nõ est causa efficiens, sed solum elicit actionem agentis, siue de intentione ministri loquamur, siue de intentione suscipientis: aliaq; in hanc rem addit Soto, quæ hic recitare nõ censui, operæ pretium esse. Sed Didacus iam citatus ait, receptam frequentius illam esse opinionem, matri-

mrimonium ob metum validum ex natu ra sua, nedum ex constitutione ecclesie inualidum esse, cum Scoto, & Almaino contra Paludanum, & Durandum, & maiores: is itaque non à diuino, sed à naturali iure potius irritari credit.

Nunc videndum, quænam causæ iustum metum efficere possint; In quo tamen

114 sciendum est in primis, nullum, quantumuis grauem, & vehementem metum, qui alium ad finem ordinatum, in casibus que fuerit, vel qui extranea quada causa prouenerit, matrimonium aliqua ex parte irritare, aut ledere posse, cuius rei exempla sunt, † vt, si quis eger, vt amicitiam, diligentemque medici operam, cui salutem suam commendauit, cum mortis periculum inde meueret, ei pollicitus fuerit filiam suam matrimonio collocare, vel ipsius filiam uxorem ducere, & matrimonium contractum sit, quamuis metus id factum sit, quia tamen metus hac causa illatus nõ fuit, matrimonium nullam concussionem patitur. Item si puella iuuenem carcere inclusum, & de vita valde sollicitum suo patrocinio, & precibus adiutum sibi virum hos metu adiciuerit

115 æque matrimonium valebit, † Sic, si quis intra urbem, vel oppidum ab hoste obsessus, qui uel urbem, uel vitam ei adimere uolebat, filia matrimonium ei obtulerit, ut hoc pacto liberaretur, constabit matrimonium. † Huc pertinere potest & illud exemplum, cum qs ob merita sua ad supplicium extremum raptrussit magistratus: moerore micat cepit uxorem, quæ sibi impunitatem impetrat, luxu loci illius consuetudine, uel privilegium, quam periculo huiusmodi liber accepturus numquam fuisset, a quam consuetudinem Didacus tamen quous in delicto iustam non esse credit, sed in aliquibus tantum delictis. Idemq; erit, si à rebus rariæ carerib. seu animatis, seu inanimatis processerit timor, eadem quidem ratione, cum n. hæ uel anima, uel ratione careant, non potest eis adscribi, q. quicquam gesserint, vt uoluntatem huius cogere, siuge, aliquis in silua obuium habet Lupum, ursum, tigridem, leonem, aliud uo animal ferum, cuius rabiem metuens illico uouit, si impune euaserit, certam se ma-

116

117

118

119

120

liorem inopem ducturum vxorẽ, moxque creptus eam sibi matrimonio adiuungit, vel finge, aliquem, dum torrorem vado transit, uel tranat, qui prius modicus fuerat, è uestigio præsentite magnam aquarum uim, cum rauco impetu descendere, à quibus opprimi ualde metuens certi coniugij nõ parisi sibi votum nuncupauit, uel dum in mari naufragium pateretur: Sub hac specie cadunt & omnia ex empla timoris, quem Doctores appellant, timorem intrinsecus ortum, vt, cum quis metu morbi, cui ope muliebri remedium præsentissimum paratum erat, illam uxorem ducit, quò salutem corporis adipiscatur, omniaque demum exempla, quibus non extorquendi coningalis consensus causa, sed quacumque alia ratione metus inferitur, uel suscipitur, numquam matrimonium impediunt, uel diriment. b

Oportet igitur, uim consulto & data opera ad hoc illatum fuisse, ut ille hoc periculo imminenti deterritus matrimonium contraheret, ut matrimonium coactum, qui propter metum, uel uim contractum dicatur, & propterea ut irritum fiat.

Statuendum est igitur, matrimonium contractum ob ualem metum, qualis etiam fortes uiros deterrere, & de gradu suo deicere potuisset, irritum esse etiam iure naturali, nedum ex constitutione ecclesie, ubi metus ille propterea illatus, incussusque fuerit, quò consensus ad matrimonium extorqueretur, cuius rei exempla ex infra dicendis resultabunt.

119 Hinc est, † quod sacrosancta Synodus Tridentina Sessionis vigesime quartæ, capite sexto sancit, inter raptorem, & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse matrimonium consistere, præsumit enim metum durare, dum in potestate raptoris manet, intelligendo scilicet, quod uis adhibita sit, † nam, si nulla uis illata, sed precibus sortis, & blanditijs illecta uirgo, aut largis muneribus, etiam ignaris parentibus à domo ipsorum ad domum iuuenis clam aufugerit, non creditur, hanc raptam esse, quia nulla uis intercesserit, ac propterea Matrimonium

120 creditur

a Iaco. Beluis. in prac. crim. tit. de Lenon. Paris. in trac. de Syndi. ver. pona Alfonso. in pa. i. spe. cõ iug. ar. 8. dub. 3. Coar. cap. 3. §. 4. n. 17. par. 2. epist. Benedi. in c. Raynuti. de testam. uer. mortuo testatore. Cassan. in consuet. Burgun. rub. i. §. 5.

b Sumista. d. uerf. matrim. 8. Coar. ubi f.

a capit. fin. de raptor. c. de puellis. capit. tria. capit. denique 36. quest. secunda.
b. Angel. in Auten. de Lenonib. S. fi. cir. fi. Dec. conf. 17. viso t. b. emate colum. 2. Carrer. in prax. crim. S. homicidium. part. incip. circa quartam, num. 282. Plot. l. si quando num. 44.
c. Dec. d. conf. 234. Carrer. d. S. homicidium, nu. 289. Plot. ubi supra numer. 48.

d. ca. debitorum ca. verum. ubi doct. de iure iu. c. si vero. eo. ti. Tho. & Caiet. 22. q. 89. art. 7. gl. c. significavit, de eo. qui dux. in matr. ubi Abb.

e. l. si. C. de non num. pec. Abb. c. cum contin. gat. nu. 14. de iure iur. gl. 2. d. c. significavit. f. c. si. de proc. in 6.

g. Ab. d. ca. cu locum. & d. c. significavit. Ia son. l. Titia. nu. 6. ff. de ver. obligat.

h. Bald. in con. scis. mat. Dec. c. licet. de elec. coarr. ubi s. nu. 8.

i. Siluest. ver. matr. 8. S. xi. num. 8. Coar. S. pri. c. 3. nu. 3. & 4.

k. Ab. ca. cum terra. de elect. Zoch. et Prep. in c. cum locu.

l. de sponsal. Fel. in c. in presen. tia. num. 37. de prob. Ias. in l. Titia. col. 3. de verb. oblig. Ne uizar. in silua. li. 2. nu. 119.

creditorum posse inter hos consistere, vt ait Alfonso a vera cruce in appendice ad impedimentum raptus, qui preterea addit, minimè opus esse, ad matrimonij validitatem, vt puella in locotuo, & libero ponatur, quia nulla vis interuenit, raptusque non est sine vi, vt ait Sanct. Thomas vigesima secunda distinctione, questione quinquagesima quarta, articulo septimo. Exigit tamen idem Alfonso, vt matrimonium presentem parochio, & testibus, ceterisque sacri Concilij solennitatibus seruatis ritè celebraretur. Iure autem canonico, quod vigeat ante predictum Concilium, non erat prohibitum matrimonium cum rapta, modo in consensum mutaretur dissensus, idque ex Diui Hieronymi sententia, quam potius sequuta est ecclesia aduersus Cabilonen. Concilii decretum. Ad idque locum habebat, & etiam nondum ea restituta his, quorum è manibus rapta, ablataque fuerat, quemadmodum Ioannes Maior in quarto, distinctione vigesima nona, quest. secund. Didac. in par. 2. epitomes, tertio cap. §. non in principio, Alfonso a vera cruce in speculo coniugiorum, articulo vigesimo quinto, conclusionem tertiam scripsit, ut aduersus Martium de magistris in tractatu de temperantia, questione, de raptu, & quinquies scribit idem Alfonso, raptorem soluta corrupta posse absque metu peccati cum ea contrahere, quia nullo iure matrimonium inter huiusmodi personas interdictum est, ac multo minus cum alijs. Est etiam sciendum, mulieri vim illatam dici, vbi atro corrupta sit, consensusque ab ea extortus, vt pœna stupri, & raptus puniatur, qui talem artem adhibuit, a quamuis matrimonium cum hac interdicti iure nostro non credam. Illè autem, qui non libidinis causa aliquam rapuit, sed vt matrimonio sibi eam copularet, quamuis pœna ra-

ptus a Celareis legibus imposita tenet, c. non credatur, c. non tamen Concilij Tridentini constitutionem emittat, quin prius a potestate sua abdicato eam debeat, vt eius consensus in matrimonio sit liber.

126 Monitum præterea te uolo, quod, nec iurisiurandi adhibita religio tale matrimonium metu contractum magis validum efficiet, quia, licet aliqui ex regulis iuris, metu præstitum iuramentum non sit ipso iure nullum, sed absolutioe ecclesiastica egeat, quod tam Theologi, quam Pontificij iuris doctores affirmant, & etiam in contractu inualido. In matrimonio tamen, quod omnium maximè plenam consensus libertatem, exigit, secus deceditur, cuius matrimonij naturam, & qualitatem quem admodum & cuiuscumque alterius contractus, cui accedit, more Camaleontis iuramentum accipit, & id est, eam conditionem, modo consensus liber accedat, neque enim solet iuramentum, quæ absit consensus libertas, reponere; vt prolixa disputatione hæc prudenter docet Didacus Coarruuis in capite tertio, paragrapho quinto partis secundæ epitomes, multa in hoc congeres ex Abbate, & Iafone et alijs, a Siluester tamen post Hugonem, Vernequij, Richard. ait, expedit ad salutem animæ, vt iuramentum impleat, vel solutionem eius impetret.

127 Sed et si cum incerta persona ex certis cogatur quis p vim, eiusmodi matrimonium contrahere, puta cum vna ex filiabus Titij, nihilò magis matrimonium ualere putat præcitato in loco Didacus secutus Baldum, & Decium, & Philippum Iustanum, aduersus Panormitanum, Præposit. Felini, Io. Zochi, Ioan. Neuij. Io. Imolæ, Iasonis, & aliorum quorundam opinionem; Ac certè melior saniorque videtur priore loco à Didaco recitata & probata sententia, nam, qui cogitur unam ex certis accipere, is proculdubio libertate sua priuatus est, & consensus arbitrio, quod in matrimonio maximè desideratur, quemadmodum non minus dicitur carcere inclusus, qui lata in domo plures aulas habente, quam qui in camera custoditur, ac, cum in Matrimoniali coniugatione consensus non possit nisi in

vnam vnâ personam ferri, quisquis sic violatur, vt hanc personam ex certis sibi alterius arbitrio propositis eligere cogatur, non potest non dici libertate spoliatus, siue enim vnâ omnino, seu ex pluribus vnâ, quam elegerit, accipere compellatur, vis abesse non dicitur, quid enim, si omnes illas pariter eadem in existimatione habeat, eodemque omnines odio prosequatur? consensus enim & voluntas in nullam ex ipsis erant, nisi coactus ui, compulsusque fuisset, vbi enim semel mihi dempra est libertas, quam vofuero, nihil coniugem assumendum, quamvis deinde in certo personarum genere ea laxetur, non potest iam dici, me volentem contraxisse, nisi postea id matrimonium ulgo metu deposito ratum habeat, nam, quæ de electio hæc modo facta, in contrarium asseruntur, quæ potest ex consuetudine in certo personarum genere fieri, a quamuis alioqui consuetudine electionis libertas auferri non possit, & nihil obest, vt subtiliter ait idem Didacus, quia (inquit) non pari modo libertas consensus in electione exigitur, atque in matrimonio desideratur, si quid è matrimonium omnino liberum consensus vult, electio autem permitti solet, quamuis ita prorsus libertatem omnem non forciatur, vt pluribus idem Didacus demonstrat.

128 Aded et autem verum est, non sine plena libertate contractum matrimonium valere, vt nihil ei adimento sit, quod sponsalia vlt, & libenti animo contracta præceterint, c. neq; is contrarium est, quod diximus supra in titulo de sponsalibus, sponsalia in matrimonio veri copula carnis sequuta, quamuis ea coniuncti propter merum sequuta sit, diuersa enim hæc sunt, nantque illud ex eo prouenit, tum, quod voluntas omnino abesse à coitu non creditur, quamuis coacta, tum etiâ, vt peccati præsumptio euitetur, quod aliqui in carnis copula interdere, nisi maritali affectu, & animo vxorio secuta præsumeremus, q hoc loco cessant, quo nõ de matrimonio ex copula præsumptio agitur, sed de matrimonio verbis contracto, in quo nulla interuenit turpitudinis, ac, cum in Matrimoniali coniugatione consensus non possit nisi in

vnâ personam ferri, quisquis sic violatur, vt hanc personam ex certis sibi alterius arbitrio propositis eligere cogatur, non potest non dici libertate spoliatus, siue enim vnâ omnino, seu ex pluribus vnâ, quam elegerit, accipere compellatur, vis abesse non dicitur, quid enim, si omnes illas pariter eadem in existimatione habeat, eodemque omnines odio prosequatur? consensus enim & voluntas in nullam ex ipsis erant, nisi coactus ui, compulsusque fuisset, vbi enim semel mihi dempra est libertas, quam vofuero, nihil coniugem assumendum, quamvis deinde in certo personarum genere ea laxetur, non potest iam dici, me volentem contraxisse, nisi postea id matrimonium ulgo metu deposito ratum habeat, nam, quæ de electio hæc modo facta, in contrarium asseruntur, quæ potest ex consuetudine in certo personarum genere fieri, a quamuis alioqui consuetudine electionis libertas auferri non possit, & nihil obest, vt subtiliter ait idem Didacus, quia (inquit) non pari modo libertas consensus in electione exigitur, atque in matrimonio desideratur, si quid è matrimonium omnino liberum consensus vult, electio autem permitti solet, quamuis ita prorsus libertatem omnem non forciatur, vt pluribus idem Didacus demonstrat.

129 flore acti gestu adhibenda. Item & si is, qui merum patitur, ipse in culpa fuisse, talis ve vis ei adhiberetur, nihilò tamen magis matrimonium huiusmodi valeat, puta, si iuuenis cum puella iacere in lecto reperitur, ad conflanguntis nec in ei comminanti. us cum ea matrimonium verbis presentibus contrahere compullus fuerit, & nisi tamen deposito metu, & omnis metus causa iam cessante, in matrimonio perseverauerit; Adde et quandoque nullis uerbis, nullisque acribus minis, sed sola maiorum reuerentia contractum matrimonium irritum fieri, vt, si puella præsens patre eam desponsante, uel domina voluntati eorum obuiam non audiens metu concussa tacerit, & quia consensus, qui in tacente præsumitur faciliè ex contrarijs præsumptionibus efficit, subuertique solet.

130 Si verò filius patris imperium pertimescens, & venius ipsemet uerbis proprijs matrimonium contraxerit, magis dubitatur, an tale matrimonium valeat, quia tunc non ex taciturnitate consensus elicitur, sed verbis expressis declaratur, nam Ioannes Igneus à Didaco citatus o solum merum ex eo sustantem, quod aliquem veremur, propter imperium, quod in nos habet, tantum esse putat in matrimonij contractu, vt matrimonium causa ipsius nullum irritumque sit, perpendens in hoc Celsi Iurisconsulti sententiam, qui scripsit, quod, si patre cogente filius vxorem ducat, quam non duceret, si sui arbitrij esset, contraxit tamen matrimonium, quod inter inuitos contrahitur, maluisse enim hoc filius videtur, & unde (inquit Igneus) filius qui patris reuerentia cogente matrimonium contraxit, non liberum, sed coactum matrimonium contraxisse videtur, quod nullo pacto valet, tunc autem maluisse filius videtur ea lege (subdit Igneus) vbi nouo consensu ratum saltem ratum habet matrimonium

131 non audiens metu concussa tacerit, & quia consensus, qui in tacente præsumitur faciliè ex contrarijs præsumptionibus efficit, subuertique solet.

132 Si verò filius patris imperium pertimescens, & venius ipsemet uerbis proprijs matrimonium contraxerit, magis dubitatur, an tale matrimonium valeat, quia tunc non ex taciturnitate consensus elicitur, sed verbis expressis declaratur, nam Ioannes Igneus à Didaco citatus o solum merum ex eo sustantem, quod aliquem veremur, propter imperium, quod in nos habet, tantum esse putat in matrimonij contractu, vt matrimonium causa ipsius nullum irritumque sit, perpendens in hoc Celsi Iurisconsulti sententiam, qui scripsit, quod, si patre cogente filius vxorem ducat, quam non duceret, si sui arbitrij esset, contraxit tamen matrimonium, quod inter inuitos contrahitur, maluisse enim hoc filius videtur, & unde (inquit Igneus) filius qui patris reuerentia cogente matrimonium contraxit, non liberum, sed coactum matrimonium contraxisse videtur, quod nullo pacto valet, tunc autem maluisse filius videtur ea lege (subdit Igneus) vbi nouo consensu ratum saltem ratum habet matrimonium

133 hatur, & unde (inquit Igneus) filius qui patris reuerentia cogente matrimonium contraxit, non liberum, sed coactum matrimonium contraxisse videtur, quod nullo pacto valet, tunc autem maluisse filius videtur ea lege (subdit Igneus) vbi nouo consensu ratum saltem ratum habet matrimonium

134 hatur, & unde (inquit Igneus) filius qui patris reuerentia cogente matrimonium contraxit, non liberum, sed coactum matrimonium contraxisse videtur, quod nullo pacto valet, tunc autem maluisse filius videtur ea lege (subdit Igneus) vbi nouo consensu ratum saltem ratum habet matrimonium

135 hatur, & unde (inquit Igneus) filius qui patris reuerentia cogente matrimonium contraxit, non liberum, sed coactum matrimonium contraxisse videtur, quod nullo pacto valet, tunc autem maluisse filius videtur ea lege (subdit Igneus) vbi nouo consensu ratum saltem ratum habet matrimonium

136 hatur, & unde (inquit Igneus) filius qui patris reuerentia cogente matrimonium contraxit, non liberum, sed coactum matrimonium contraxisse videtur, quod nullo pacto valet, tunc autem maluisse filius videtur ea lege (subdit Igneus) vbi nouo consensu ratum saltem ratum habet matrimonium

137 hatur, & unde (inquit Igneus) filius qui patris reuerentia cogente matrimonium contraxit, non liberum, sed coactum matrimonium contraxisse videtur, quod nullo pacto valet, tunc autem maluisse filius videtur ea lege (subdit Igneus) vbi nouo consensu ratum saltem ratum habet matrimonium

138 hatur, & unde (inquit Igneus) filius qui patris reuerentia cogente matrimonium contraxit, non liberum, sed coactum matrimonium contraxisse videtur, quod nullo pacto valet, tunc autem maluisse filius videtur ea lege (subdit Igneus) vbi nouo consensu ratum saltem ratum habet matrimonium

a capit. cum terra, de elect. b. c. cum dilectus, de consuetud. c. requisit. ubi Abb. i. no. de sponsal. Abb. cap. gemma. num. 4 de spons. Ias. l. Titia. 4. no. ampl. 3. de verb. oblig. d. cap. veniens. 2. ubi gl. & doct. de sponsal. l. nec timorem. s. i. ff. de eo quod met. cau. gl. capit. secundo, de his, qua met. las. in d. l. de Titia.

ampl. quar. & 6. coarr. ubi sup. numer. 7. Alexan. conf. 99. in prin. lib. tertio. glo. Archidia. & Prepo. in cap. clericum. dist. 50. clin. cap. cur. inter. tra. 20. de except. Paris. consil. 60. nu. 19. li. 4. Remu. con. 77. num. 20. in consil. matrimonim.

e. Ab. & Fel. in c. non ne, de presump. Fel. c. cum omnes: de cons. & in c. causam. in c. timonij, col. 3. de offi. dele. coar. d. c. 3. §. 6. nu. 6. ex c. i. in fi. de despo. imp. 6.

f. Alciat. ca. cur. contin. gat. in princ. de iure iur. Hipp. sim. 227. coar ubi s.

g. Ign. in l. 3. §. elegantex, nu. 176. §. a syllanian. coarr. ubi s.

h. l. si patre ff. de ritu nup.

Ihh 2 con-

a l. si mulier. ff. qui met. ca. no. in cap. cum locum, de spon. salib. diximus supra: & cap. Abbas: quod met. cau.
 b Socin. Tum. conf. 47. num. 33. lib. 3. Rip. lib. 3. respon. cap. 15. Meno. libr. 2. cont. 2. casu. 136.
 c Bart. in l. i. §. que onoranda. ff. quar. rer. ac no det. gl. in c. præsens ver. in locum. ad si. 20. q. 3. Innocen. Abb. Car. Felyn. Achar. in c. causam matrim. de offic. deleg. Bar. Aret. Abbas. Bal. in l. in terpositas. C. de transac. Dec. con. 100.
 d Aret. conf. 24. Cast. con. 174. nu. 4. lib. i. Anchar. conf. 78. pro clarior. Rip. d. conf. 15. nu. 7. e gl. d. c. præsens 20. q. i. f Bart. in d. l. i. §. qua oneranda.
 g l. si patre. ff. de ritu nup. h gl. in c. præsens, clericus 20. q. 3. A. b. c. nemens. i. de spō. i. Aret. con. 24.
 K cap. ex literis, de desponsat. impub. l. Ruin. & Crauet. vbi infr.

contractū, metumq; purgat, quæ Ighel opinio à Didaco non iniuria veluti inconcinna rejicitur, cum vulgata, communis; omnium exemplarium lectio, ni nō congruat, quæ lectio sic se habet, scilicet (contraxit tamen matrimonium, quod inter inuitos non contrahitur) negatiua, scilicet, particula adiecta, illius autem legis hic est sensus, quōd, licet alioqui inter inuitos matrimonium nō contrahatur, vbi tamen quis patre cogēte vxorem ducit, quia tunc filius hoc potius maluisset, & elegisse videtur, q̄ patris offensam incurrere, & si eam dūcturus non fuisset, vbi sui arbitrij esset, matrimonium contraxisse censetur, ac, quia, si de vi seruii intelligeretur: coactio illa, alijs legibus repugnaret, a idcirco est, quōd de coactione illa intelligunt, & interpretantur Doctores, quam in ipsa maiorum reuerētia parere solet: Quapropter hoc præsertim excutiendum est, an scilicet quandoque solus metus ex eo oriens, quia aliquem veremur, & veteri debemus, iustā causam præbeat, quotidiana enim quæstio est, ideoque non negligenda, idque eō magis, quia varie videntur mansisse in hoc negotio Doctorum sententia tam docendo, q̄ de iure consulentibus respondendo, si quidem alij solam reuerentiam, nullis minis, nullisque verberibus adhibitis, aliaue conuulsione vlla non intercedēte posse iustum metum efficere dixerunt, si ita arbitratus Iudex fuerit, alij ita demum ex hoc iustum metum effici putarunt, si minæ, aut verbera præcellerint. c Alij vel solam læsionem, & contractus imparitatem, & inæqualitatem iunctam cum reuerentia metum arguere aiunt, d alij aliter: Mihi autē non pari iudicio de omnibus his, quos ratio naturalis, vel accedens, vereri facit, dicendum viderur, item cauendum est, quia fortē non ab re ambiget quis, an idem sit, vbi quis cum eo contrahit, quem reueretur, an verō cum alio contrahat iusto, & metu huius, quem metuit, in primis enim, quod attinet ad personam eius, qui metum incutit, non tam metiendum esse opinor patris, quā Domini imperium, quia non ita sauire

solent illi, vt sauiunt isti, nec pietatis patris præsumptio permittit, quicquam duci suspicari, quapropter solas patris minas filio maleculo factas, non credā sufficere, licet filia forte, vt est ille sexus vt plurimum timidior, vel puer adoloscensculus ve, etiam Ephesus talem metum obijciens audiendus sit, hocq; est, quod aliās glossemma quoddam edocuit, dicens, coactionem leuem à patre factam filio matrimonium non irritare, e hinc, vbi de huiusmodi metu à minis prononiente Bartholus loquitur, f non de patre, sed de viro, aut Episcopo aduersus clericum exemplū posuit, quia sciebat, non solere patres adcoactare in filios, vt vel occidant eos, vel membra eorū deturpent; quare supra citata Celsi lex incipiens, si patre cogente, e ex communi intellectu, ait, valere matrimonium inter cogente contractum, quæ quidem coactio aliter intelligi, vel interpretari non potest, quā minis facta. vnde vidēs, eo textu probari, matrimonium à filio contractum ob metum reuerentialem, ad dita etiam aliqua coactione, præter metum, quem filius ipse accipit à se, valere, † quare nec solum patris graue supercilium, neque etiam ipsis minis sociatum iustum metum efficiunt in filio maleculo adultæ etatis, vt vi compulsus credatur, nec igitur mirū, si de filio Bartholus nō habet mentionem, quamuis Doctores oēs sic Bartholū citare, & recitare soleant, quasi & de filio intellexerit, dicendum igitur, matrimonium à filio propter minas patris contractum valere, h quod si tñ secus se habere credam in filia puella, i atq; et filio puero vixdum pubere facto, K Item secus erit, si verberib. et vltus pater fuisset, quia tunc diceretur gratis, non leuis coactio, cum verbera ingenus sint aliena, & meritō formidanda, & quia verberib. additis, iam de metu reuerentialem cessat locutio, aliamque metus speciē assumit, † Item si inæquale matrimonium tale contrahi iussisset minis adhibitis pater, quale non sine familia, & filij ipsius dedecore, & quærimonia contrahi potuisset, præsumetur pariter, filium propter minas, & quæ patris offensam metueret, contraxisse, l alioqui, vbi sui iuris fuisset, non con- 138 tracturum. l. Item; † si protestatus fuisset;

fuisset, etiam patre absente filius, quōd tale matrimonium inuitus propter metum patre offensæ contraheret, procederet ei hæc potestatio; Aliud † pariter esse in matrimonio spirituali, ait glossa ad capitulum, præfens clericus, iam citatum à multis grauib.que viris probata; A sed & à pluribus refutata, B qui nullum discrimen inter spirituale, & temporale matrimonium constituunt, nec magis vnum, quā alterum matrimonium hoc metu irritari opinantur; quibus & ego accedo.
 140 Alij, † qui potestatem in aliena sunt, vt serui, & quicumq; alterius iurisdictioni; & imperio subiecti, magis habēt, quōd dominorum suorum vultum atrocem pertimescant, quapropter & solus metus venerationis causa eis debitus; ac cedentibus minis, ob quem matrimonium inierint, debet eorum excusationes iustas facere, dicentium, se vi compulsos contraxisse, & quamuis neque de his ponat exemplum Bartholus iam citatus, sed de muliere iam propter metum viri, aut clerico propter venerationem episcopi contrahentibus, id tamen auctoritate non caret, frequentesque Doctores etiam in Domino temporali loqui voluisse Bartholam interpretantur, alijsque viris potentioribus, dū speciem hanc tractantes Bartholi auctoritate nituntur, c quin etiam, † & interdum minas non esse necessarias credam, sed solum præceptum cū truci supercilio factum, vbi is dominus talis esset, qui cōsuisset sauire in eos, qui nutui suo, vel præcibus etiā parere nolent, quapropter concludunt doctores, & † verba quandoq; posse iustum metum inducere, † vbi sic iudex interpretetur, cuius arbitrio standum est, d nā † si vel solum prælati exemplum pro coactione habetur, vt Paulus Petri monuit, quōd suo exemplo cogebat, gentes iudicare, ad Galat. primo, quid dicendum vbi dominus declarauit subdito, quid ipse velit fieri? Arbitror etiam, quandoq; solam Domini, vel principis præsentiam iustum metum efficere, si dominus ipse, vel princeps talem matrimonij contractum fieri iussisset, e ratione responderetur his, † qui principis præsentia purgari potius, quā incuti metum dixerunt, fillud enim verū

est, vbi nullus principis, vel domini iussus intercessisset, metusq; aliunde, & coactio, non autem ab ipso principe nasceretur, quomodo enim principis præsentia metum auferet, quem ipsemet princeps inferet? ac quis non poterit præsentem vultum exhorrescat, fieri aliquid præcipientis? qua tamen in re iudicis arbitrio multum puto deferendum, † quæ de principe & domino dicta sunt, eadem & de magistratu posse dici opinantur doctores, e quod sic intelligo, si abictus, pusillanimis; esset, qui metū pallus fuit, neq; enim veresimile est, potentem in ciuitate viri prætoris adiuua tam facillè expauescere.
 148 Quinetiam † idem in fiare, cuius reuerentia, & iussu matrimonium soror contrahat, dicendum putant Angelus, h Ruinus, Aimo, u atq; etiam in patruo, vt idem Aimo supponit, videlicet, vbi talē metū puella alleget, vel masculus pauld puberitate maior adolecensculus.
 149 Quōd † si cum ipso domino, cuius facultati veritatem se dixit, contractus matrimonij inritus sit, multo etiam magis metu inritum esse præsumi credā, quōd vnusquisq; in re sua, quā in aliena audior, importuniorq; esse cōsueuit, quare faciliorib. probationibus egeret opinor.
 150 Metus † autem hic venerationis causa facilius præsumetur, si protestatio, vt diximus, præcellerit, vel actū in ipso intercesserit, etiam clandestinē, vbi metus non sinceret palam protestari. † Cū huiusmodi quæstiones incidunt, quia de vi illata, vel inferēda suspitio est, debet mulier aliquo in loco tuto reponi, vt iam metus omni, & vis cessante causa possit libera ipsius voluntas explorari, i & † quōtiefcūq; inter duos de matrimonio lis ageret, quo casu is alimenta suppeditare teneat, q̄ reponi eā petijt. K
 153 Officio † autem iudicis opus est ei, qui à contractu resiliere vult hoc prætextu, quia dicat, se ppter ea contraxisse, q̄ aliquid vereretur, cui nō obtemperare
 1 formidabat. l.

a 20. q. 3. ex tex. c. cū uirū, d. reg. Ang. & Ia. §. quad rupli in st. d. act. Imo. c. tue, de spon. col. pe. Al. c. Imo. in l. si cū dotē. §. eo aut. t. pe. sil. matr. Marf. l. vn. n. 43. C. de rap. vng. et fmg. 347.
 b A. b. d. c. cū uirū. Prap. d. c. cum locū. col. 4. Fel. et Dec. in d. c. causam matrim. de offi. c. del. Coar. par. 2. epir. c. 3. §. 6. col. pen.
 c Rip. li. 3. c. 15. n. 8. respō. Soc. cō. 263. capio. primū. c. 3. li. ij. Ia. §. quadrupli, col. 7. uers. cir. Cra. con. 253. col. 4. ad si. d gl. in c. pen. uers. metū, de his, quæ met. cau. Al. con. 16. col. pe. li. 3. Aret. cō. 24. col. 2. in si. 10. an in c. si. uer. metu regio, q cler. uel noue. Crau. con. 49. in prin. e Soc. con. 47. nu. 33. li. 3. f Cra. d. conf. 253. col. 4. ad fin. g Bar. in l. metu. C. qd met. cau. in l. de pu. pilla. §. si quis ipse ptegori, A. b. c. alij. in c. si. de appell. Dec. l. in omnibus, n. 5. de re. gub. iur. h Aret. conf. 24. nu. 6. Rui. con. 140. nu. 10. li. 4. et cō. 170. nu. 16. li. 2. Crau. confil. 149. i c. cum locū, ubi doc. de spō salib. k Ang. de Ca. str. inter conf. matr. conf. 31. num. 9. l. no. in l. inter. possit. C. de trā. sac. in c. pe. qd met. cau.

a c. cum dilectus. de his que met. cau.
 b. l. ubi quidem. ff. quod met. cau. l. neque timorem. eo. ti. inf.
 c. Siluest. ver. metus nu. i. (eod. §. i. et 2.
 d. Sil. ubi s. Aret. conf. 14. nu. 15. Soc. iun. con. 77. nu. 38. li. i. 161
 Alciat. respon. 162. nu. 9. Rgl. cons. 2. nu. 66. et seq. lib. i.
 e. gl. 7. c. bonae i. 154
 ver. metuebat. 154 Synodusq; Tridentina idcirco, vt om-
 nem vim à matrimonijs propellat, ca-
 pite nonò sessionis vigesima quar. pre-
 cipit omnibus cuiuscunque gradus, di-
 gnitatis, & conditionis existant, sub ana-
 thematis pœna, quam ipso facto eos in-
 currere vult, ne quouis modò directè,
 vel indirectè subditos suos, vel quol-
 cūq; alios cogant, quominus liberè ma-
 trimonia contrahant.
 f. Alex. cons. 98. et 99. col. 2. li. 3. Cep. c. d. 2. col. 2. Corn. cons. 4. li. 2. Paris. con. 60. n. 16. li. 4. Rim. conf. 57. n. 18. et 19. inter. cons. matr. g. Alex. conf. 9. cons. 98. et con. 68. li. 3. h. Imo. c. cum dilectus, quod met. cau. Dec. c. si. ca. i. de ap. pel. Paris. con. 60. n. 25. li. 4. Bal. d. l. inter. posit. c. de trā. sac. post. gl. of. Corn. cons. 41. fol. 2. lib. 2. So. to li. 4. di. 21. q. i. par. 2. Al. fons. spec. con. ius. art. 8. con. clus. 7. i. gl. 4. ca. cum locum. de spō. Innoc. et alij i. ca. cum causā ma. de off. del. c. indignatur. 30. q. 6. Coa. c. 3. §. 4. n. 9. pa. 2. ep. k. Mar. l. i. n. 73. ff. de quest. et in rep. C. de prob. Coa. ubi s. l. gl. c. Lobb. 3. i. q. 2. Ab. c. i. de his que met. Dec. c. si. de appe. Rip. c. cum M. de const. num. 91. et 100. et seq. m. lin. omnib. cau. nu. 12. de reg. iur. c. si. de appell. Rip. in d. c. cum M. num. 93. et 97. Crau. cons. 253. Coarr. d. 63. §. 5. n. Ang. in l. metum autem. ff. quod met. cau. Petr. Barbob. in- ter. con. matr. con. 24. n. 14.

eo solùm, quòd in flagitio reus quis fuerit, si quis eo tempore potens armis iubeat, vt matrimonium contrahat, est- que hoc omnino positum in iudicis arbitrio, qui ex coniecturis, & persona- rù atrocitate, vel pusillanimitate, alijsq; facti, & negocij circumstantijs animū suum informabit. h. Quare traditum est, minore non incussionem, minoresq; causas posse in fœmina merum acrem, & vehemētē efficere, vt pote sexu fra- gili, & meticuloso, quàm in viro, i. tace- si non defuerit, qui nouis, exquisitisq; argumentis contendere nō dubitauit, maiorem constantiam in muliere inue- niri, quàm in viro, & propterea à uiris, non à mulieribus tormenta incipiēda esse, quod aduersus ceterorum omniū assertionem dixit Hippolitus Mar- tius, K cuius argumenta appositissimè refellit Didacus Coarruias, quamuis enim pauca quædam historijs forè in ueniantur scripte mulieres, quæ forè in uictumq; animum in cruciatibus cor- poris, cum singulari constantia ostē- derunt, non id tamen de alijs creden- dum est, idemq; & de impubere, aut a- dolocœtulo dicendum opinor, idemq; & de quibuscumque alijs, quos nota eorum natura, & mores valde esse me- ticulosos demonstrant, quod ex Inno- centio edocuit Decius ad regulam iur- is ciuili, quæ incipit, in omnibus cau- sis, num. secundo, ad finem.
 163 Quisquis autem, se vel aliqua compelli, urgeriq; uider, vel prauider ad matri- monium alieno arbitrio contrahendū, cautè prudenterq; se geret, si coram te- stibus testatus fuerit, priusquàm con- trahat, se inuitum, & coactum contra- here, imò si protestationem ipsam præ- sente, & non contradicente parte emi- serit, hoc ipso metus censetur proba- tus, i. sin. t. prius, quàm actus fieret.
 164 protestatus quis fuerit, etiam quòd in- teruallum temporis aliquod intercesserit, præsumitur tamen eo metu nego- cium esse gēstum, & magnam probatio- nibus opem feret, quamuis enim, vbi probati metus potest, protestationem esse necessariam nō credatur, numquā tamen non vtilem esse eam perspicuū est, nam t. & duabus coniecturis ve- rissimilibus accedentibus cōcludet, ple- namq; probationem faciet, n. prode- ritq;

ritq; interdum protestatio, & si non coram contrahente, sed clam facta fuerit, coram alijs personis honestis, cum sci- licet istans metus idem prohibet, coram a protestari. A] 166 Probati t. autem metum etiam vno teste posse, olim scripsit Bartholomæus Veronenfis, a sed eum iure merito om- nes ferè damnant, c. tametsi ille testis dicti sui rationem redderet, quia in ore duorum vel trium, non vnus tantum stare omne verbum diuino præcepto edocetur, Id quidem omnes fatentur, 167 t. maiorem fidem adhiberi duobus tes- tibus de metu, quàm centum de libera voluntate in matrimonio testibus, d. eo quia, qui de metu reddunt testimo- nium, rem testatur, quæ oculis cerni, & auribus audiri potest, contra verò, qui de libera voluntate rationem reddunt, cum rem ab animo pendentem asserat, qui animus vtiq; hu mano intellectu impenetrabilis est, non ita facillè audiē- di sunt, vt ait Innocentius, n. Re. c. Di- dacus tamen monet, t. intentionē quo- que & voluntatē ex signis exteriorib. co- gnosci interdū, & elici manifestè posse, n. quid enim, si tam læta & serena frons, tamq; tranquilla, & omni turbatione vacua facies, & verba in contrahente es- sent, quòd vnusquisque hanc liberè vo- luntatis coniecturam colligere potuisset, vel si probetur, magisteratui præsen- tiam interfuisse, vt ait Signorellus ho- modeus, cō silio septuagesimo quarto, & Decius ad regulam, in omnibus cau- sis, vnde aiunt, iudicem debere vtriusq; partis rationes maturè cōsiderare, eiu- que demum arbitrio res cōmittere, n. vbi sint partes vtriusq; probationes. h. 169 Sed Ioannes t. Neuzanus libro secun- do Silue nuptialis, ad finem capituli, de qualitate coniugum, post antiquio- res non nullos quos citat, modum edo- cēs, quo possit quis vim sibi illatam es- fugere, vel deludere, itaq; se matrimo- nio subtrahere, dicendo scilicet, quòd matrimonium sub hac conditione cō- trahit, quòd sibi liceat, aliam vxorem accipere, si quando illa adulterij crimē admiserit, eamque tunc dimittere, eo quia tale matrimonium initio non va- leat, vti contractū sub cōditione, cuius euentū matrimonium soluendum esset, quòd fieri non potest, idemq; est dicen-

a Alex. d. conf. 68. et 69. Ab. cap. i. de his que met. cau. Coarr. b. Cepol. cons. 144. c. Alciat. presump. 7. reg. 3. Coarr. vbi sup. num. 11. d. Iaf. et alij d. leg. interpositas. Barbat. cons. 54. col. 2. lib. 4. Dec. d. ca. si. de appe. et d. cons. 100. colu. 7. Neuz. in silua. lib. 2. uersic. qualitas coniug. col. pè. e. Innoc. in ca. super hoc, de re iur. Ab. c. a. i. d. his, que met. cau. Dec. d. c. si. col. si. de appel. et in d. l. in om- nibus, de re. iur. Corser. sing. 61. in ca. mille testes. Alba. con. 77. et 140 f. c. si. de renū. in 6. l. dolum. C. de dolo. §. pa- nonum. in l. i. de rer. diuisio. coar. vbi sup. num. 10. g. Ang. l. si. ff. quod met. cau. Iaf. in d. l. inter. positas. Dec. d. ca. si. c. d. l. in omnib. per tex. in l. metus aut. ff. quod met. cau. b. Innoc. ubi s. Al. re. 3. præ- sumpt. 7. i. Alex. d. con. 68. et 69. Dec. d. l. in omnibus causis, Rimin. d. conf. 77. in- ter. conf. matr. mon. K. gl. si. capit. olim. 3. de rest. spolia. Barbat. cons. 30. lib. 3. Dec. in l. in o- mnibus ubi su. nu. 6. dum de quacumque alia conditione, quæ matrimonij contractum vitiet, ir- ritumq; faciat, de quibus in titulo de matrimonio mentionem habuimus, sed hoc exemplum vnum apponere vo- luit Neuzan, quasi magis ipsi negotio, quod ageretur, accommodatum, & ex actu ipso ferè nascens, ita vt vix pars altera dolum præsentire possit, monet tamen Ferrarius cautela septima, quem prædi- ctus Neuzanus citat, nō aliàs prodesse hoc commentum posse, quàm, si puella expressè consentiat, nam tacitus con- sensus hoc non efficeret, ac si postea talis conditio remittatur, coniunctioque corporum sequatur, matrimonium va- lebit, quod & Gerardus dixit notabili vigesimo primo, & Albertus in dictiona- rio, verbo, matrimonium, quinto, ab eodem ipso Neuzano citati. 170 Coniugij t. tamen interdum, cessare po- stea, qui initio liberat, metum, quo tē- pore, si nihil hominis in matrimonio perseveret merum passus, purgato iam metu matrimonij tenebit, ut si post hoc amicis postea stipatus sit, q. i. nihil ali- cuius iniuria, aut vim metuere debeat, vel è manibus eorum elapsus, tutusq; post aliquot dies matrimonium ratum habeat, actusq; coniugales gerat, sed si figure adhuc illo metus durate, quod ossa eius inuaserat, puta post duas, aut tres horas tantum, aut, dum sciret, se adhuc i. potestate illorum esse, nec faci- lè posse euadere, quamuis illi amplius non minitentur, quod prius dixit, ratū uerbis uel factis habuerit, non dicitur propterea merus purgatus, etiam quòd simul bibisset, uel comedisset, uel lus- sisset, i. quare durum patris uel domi- ni imperium talem metum asserre credi- tur, t. ut non facillè excuti, dum in eius potestate est metum passus, creda- tur posse. 172 Excommunicationis t. quoque me- tus inter grauiores metus censetur, & merito quempiam excusabit, si ut eam uitet, quamuis inuisam arbitretur, ma- trimonium iniire consentiat, n. quod secus

e. Innoc. in ca. super hoc, de re iur. Ab. c. a. i. d. his, que met. cau. Dec. d. c. si. col. si. de appel. et in d. l. in om- nibus, de re. iur. Corser. sing. 61. in ca. mille testes. Alba. con. 77. et 140 f. c. si. de renū. in 6. l. dolum. C. de dolo. §. pa- nonum. in l. i. de rer. diuisio. coar. vbi sup. num. 10. g. Ang. l. si. ff. quod met. cau. Iaf. in d. l. inter. positas. Dec. d. ca. si. c. d. l. in omnib. per tex. in l. metus aut. ff. quod met. cau. b. Innoc. ubi s. Al. re. 3. præ- sumpt. 7. i. Alex. d. con. 68. et 69. Dec. d. l. in omnibus causis, Rimin. d. conf. 77. in- ter. conf. matr. mon. K. gl. si. capit. olim. 3. de rest. spolia. Barbat. cons. 30. lib. 3. Dec. in l. in o- mnibus ubi su. nu. 6.

a doct. in d. c. cum dilectus: ubi Abb. quod met. cau. Coarru. in d. c. 3. §. 4. num. 12.
b Coarru. ubi supra.
c Autem. de mulier. que prop. nub. rap.
d gl. c. de puellis 36. q. 2. Abb. Aret. Felin. Dec. c. ecclesia. de consuet. Dec. l. nuptias. de reg. iur. Siluest. vers. matrimonium. 2. q. 2. Federi. conf. 136. Alex. in le. Seius & Augerius. Ad leg. Falc. Ab. in ca. i. de sponsal. Coar. d. c. 3. §. 9.
e gl. c. cum secundam. ver. certiq; casti ubi Io. Andr. Anchara. & Domin. de bærer. in 6.
f Dec. d. c. ecclesia in. 3. q. & seq. de consuet. Coarru. d. §. 9. num. 2.
g l. 3. §. hoc autem ff. de itin. actus. priuati. b. Ab. et Io. And. in c. i. de sponsal. Calcanus d. conf. 3. n. 18. per text. in le. hoc modo ff. de cond. & demonstr.
i C. de inter. matrim. & C. si rect. pronu. Ab. & alij in cap. fin. de secum. nupt. Calcan. ubi supra. column. septima ad fin.
k Hosti. Ab. & alij in ca. i. de spon. impub. Alexan. conf. 97. lib. i. Dec. leg. nuptias. de reg. iur. Coarru. d. §. 8. num. 5.
l Ab. d. c. i. de despon. impub. et in d. c. i. de adulter. Dec. in d. l. nuptias. Rip. l. i. num. 57. ff. sol. matrim. Cur. iun. autent. res que. nu. 25. Paris. conf. 29. lib. 3. num. 62. Coarr. ubi supra.

fecus erit, si excommunicatio in eum iuste lata fuerit, puta, si quis sponsalia contraxerat, a quibus sine iusta causa recedere volebat, matrimoniumque contrahere detrectas, propterea excommunicatus fuerit, quo metu concussus, ut in gremio S. matris Ecclesie recipere, tandem matrimonium contraxerit, uel etiam ante fulminatam excommunicationis sententiam, cum ferenda esset, non licebit huic deinde hoc praxtextu se ad matrimonij uinculo solutum dicere, uel solui facere, quod excommunicationis illius ui, & metu coactus matrimonium contraxerit, cum ipse sibi huius coactionis causam pepererit, A
 174 *A* t. cum excommunicationis iniusta est sententia, in primis tamen curare debet, quod excommunicatio tollatur, addito eo paxfecto, qui tale ius habet, ubi copia eius haberi possit, nisi enim illu prius adierit, sequo solui procurauerit, hoc se praxtextu metus excusare non poterit. b
 175 *E*x hoc impedimento, qd' ex ui aiut ori, illud quoque manet cu' modus matrimonio, uel pœna adijcitur, puta lege principis, aut ciuitatis, aut municipij, uel testatoris, qui dotem constituit, uel ipsarum partium inter se contrahentiu conuentione, aris, scilicet datis, uel pœnali adiecta stipulatione contra eum, qui matrimonio stare, conuentionesq; implere detrectarit.
 Quod enim ad principis legem spectat, uel ciuitatis, uel municipij, hinc fit, qd' aiunt, seruari non debere in foro ecclesiastico legem Cæsarem, t. quæ bona raptoris mulieri raptæ applicata pariter ipsi raptæ admittit, si raptori nubat, c ne hoc modo quædam ueluti uis mulieri illata uideatur, ut metu bonorum amittendorum a matrimo-

nio ei placito abstineat, d quæ uideatur magis probata sententia, quamuis mul
 e ti eam improbare noluerint, & ea ratione adducti, quod hæc non pœna, sed luctri denegatio potius sit, quod luctrum eadem lex Cæsarea, que illud detulerat, auferre etiam potuit nulla matrimonio illata iniuria, aut coactione. S. d eam tamen rationem Decius & Didacus non ob stare aiunt, r ed quia, illa bona per legem Cæsarem absque ulla conditione ad mulierem delata erit, unde amplius auferri nõ poterunt, & quia eadem t ratio est luctri iam quaesiti, auferendi, quæ & damni inferedi, a item quia prohibitio illa ciuiliu legum facta est attenta prohibitione matrimonij, quo matrimonio permisso pariter cessare luctri prohibitio debet.
 177 *E*x hoc item fit, quod lex municipalis, qualem esse laudæ perhibetur, vetans mulierem cum hereditate extero uiro coniugi matrimonio, non ualet, ueluti quandam vim inferens, & matrimonij libertatem impediens, ut ex facto consultus respondit Calcanus cõsilio tertio, t uel si pœnam statuatur patri, uel fratri aut patruo mulieris nubentis extra iurisdictionem, t nec ualet statutum, quod contrahens matrimonium absq; paxsentia certi numeri personaru, pœnam mereatur, n sic t etiam leges nõ ualent prohibentes magistratibus subditam sibi, uel tutorem pupillam uxorem ducere. i Hinc t & filia matrimonij palam, id est ritibus ecclesie ad uinguis seruatis contrahens, quamuis nulla patris adhibita licentia, non potest ab eo propterea exheredari, ne alioqui libertate nubendi, cui uelit, sic priuata sit, etiam quod in equali sese coniunxisset, ut frequentius receptum esse ait Didacus iam citatus, pluribus in id auctoritatibus ductis, x nec propterea se excusare potest pater, quin congruam competentemq; dotem uiro ab ipsa filia promissam soluat, uel non promissam constituat, quia se in scio, uel nolente nupsit, l dum modo scilicet non turpẽ sibi familieq; suæ uitum accepit, nã, si ignominiosum, dedecoremq; maritum accepisset, nec dotem ab ipsa filia promissam dare, nec ipse non constitutus constituere tenetur, sed tantum alimta suppeditare, si uir eius inops esset,

set, A uide tamen, quomodo priuari dote illa possit ob causam, propter quã exheredari eam non posse diximus,
 183 *T* nec filia emancipata, uel uidua tenetur etiam ante uigessimum quintu annum, nisi ex honestate patris assensum in matrimonio exquirere. b
 184 *E*adem t pariter causa aliqui scripserunt, legem illam non tenere, ut libertatem matrimonij impediens, quã modus, certaq; dotebus quantitas paxsentatur, cuiusmodi legem esse aiunt Hispanijs, Venetijs, Romæ, & quod tam iuridicum esse non credit Didacus dicto paragrafo nono capitis tertij, quia nullam pœnam dicta lex contrahenti matrimonio in iungit, nec contrahi uetat, sed tantum prouidet, ne parentes nimio filiarum amore obcecati patrimonium dotebus exhauriant, & in damnum familie absumant, & Innocentius & alij affirmant, t ualere seculari u leges circa dotes in matrimonio aliquid statuẽtes, v Ex eodem t fonte etiam oritur, quod leges illæ ciuiles ab ecclesiasticis legibus nõ recipiuntur, quibus statuta sunt pœnas aduersus mulieres, quæ ad secundas nuptias transierint, ut quod mulier secundo nubens a primo uiro sibi relictum usum fructum amittat, & uel, quod intra annum luctus alium uirum sumens in famis efficiatur, illisq; principur amonibus, quæ prior maritus sibi su prepa uoluntate reliquerit, & quod hereditates ab intestato, uel legitimas, uel honorarias ultra tertium gradum uendicare non possit, omniumq; hære ditatum, fideicommissorum, legatoru suprema uoluntate relictorum, donationum causa mortis sit expers, r & q posterioribus constitutionibus additum est, ut omnia, quæ de prioris mariti bonis, uel sponsalium, uel iudicio defuncti coniugis consequuta fuerat, amittat, c sic enim decreuit Innocentius tertius, cuius decretum legitur in ultimo t capitulo de secundis nuptijs his uerbis, Cum secundum Apostolũ, mulier mortuo uiro suo ab eius sit lege soluta, & nubendi, cui uult, tantum in domino habeat liberam facultatem, non debet legalis in familie sustinere iacturam, quæ scilicet post uiri o bictum intra tẽpus luctus, scilicet unius

anni spatium, nubat, concessa sibi ab Apostolo uirtu potestate, doctores tamen, nempe Innocentius, Ioannes Andreas, Butrius, Henricus, Præpositus, & Abbas, Felinus, Decius, & alij a Didaco citati K scripserunt, eas leges contraxat cenferi constitutione Innocentiana abrogatas, quibus puniuntur uideq; in tra annum ad nuptias festinantur, ceteras autem leges, quæ beneficio filiorum prioris coniugij tantum, non in pœnam statuta sunt mulierum, non cenferi mutatas: t Quia ratio ne & affirmarunt, adhuc legi Cæsarea locum esse, quæ mulierem filiorum tutricem punit ad secunda uota nõ petio filij tutore, & non reddita administrationis ratione transeatem, quapropter filio decedenti ab intestato non succedet, l sic et lex illa iugur quæ iubet, matrem secundo nubentem referuare filijs prioris matrimonij, quicquid ex bonis prioris uiri lucratio titulo assecuta fuit, etiam ex legis dispositione, m ut, si lex deferat superstiti aliquam partem ex bonis defuncti coniugis; n Neq; t minus habebit locum, quod mulieri, quæ intra annum ad secunda uota transiit, non tenentur prioris uiri hæredes intra annum reddere mobilia, nec interim alimenta paxstare, ut ait Didacus, sequutus Cynum Io. Petrum Ferrariũ, Salonem, & Garonum, ubi scilicet maritus secudus eam alere possit, quãuis aliqui bona mobilia debeant intra annum restitui, uel relicta uxori alimentora interim paxstari, o idemq; & de uelibus lugubribus ait Didacus, quas ab hæredibus acceptas, si intra annum nupsit, restitute tenetur, v etiam praxtiosas, Hinc etiam minime subblata cessetur paxdicta constitutione Innocentij, Iustiniiani constitutio, qua cautum est, ut legatum amittat mulier secundo

f d. l. i. c. si fecum. nup. mul.
g le. si qua ex feminis, C. de secum. nupt. in Ant. de rest. & ea que par. §. fin.
g in d. c. si de secum. nup.
i in d. c. ecclie sia, de consuet.
k Coar. d. §. 9. c. 3. nu. 5. seq.
l le. omnem. C. ad Terryllian. in autent. de nup. §. si autẽ. tutclam. soci. conf. 39. lib. i. Coar. ubi sup. num. 7.
m le. formine. C. de secund. nupt.
n Ioã. Garon. l. generaliter. num. 55. de secum. nup. Coar. ubi sup. nu. 9.
o no. in le. diuortio. ff. solu. matr. in l. un. §. ex actio. C. de uer. uxo. act. in c. 3. de don. inter uir.
p Bald. conf. 478. col. 5. campos. tract. de dote. part. i. quest. 56. Alexan. leg. 15. quadringenta. column. fin. ad leg. Falci. Garonus in Rub. C. de sec. nupt. nu. 48. coar. ubi sup. nu. 11.

p Bald. conf. 478. col. 5. campos. tract. de dote. part. i. quest. 56. Alexan. leg. 15. quadringenta. column. fin. ad leg. Falci. Garonus in Rub. C. de sec. nupt. nu. 48. coar. ubi sup. nu. 11.

a l. ab omnibus. S. si Titio. de leg. i.
 b. l. qui sic. ff. de solut.
 c. l. si tibi pecuniam ff. si cor. pot.
 d. dist. leg. qui sic.
 e. omnes in dist. leg. Titia.
 f. in disto capitulo. gemma.
 g. in l. fin. C. de
 epif. & cler.
 h. i. d. c. 3. S. se
 pt. nu. 10.
 i. Cast. Cumā.
 Ang. Imo. A.
 ret. Taf. in d. l.
 Titia. Bald. et
 Salyc. i. d. l. si.
 C. de spon. Pra
 pos. in d. c. gem
 ma. Coarr. ubi
 sup. nu. 7.

K in d. de. Ti
 tia.
 l. in d. c. gem
 ma.
 m. l. cum tale
 S. rescriptum.
 ff. de cond. &
 demonstr.

n l. cum ita le
 gatam. S. i. ff.
 de cond. & de
 monstr. Bar. le.
 edicimus. C. d
 murilegu. Cal
 can. ubi supr.
 nu. 19. & 20.

o Cast. conf.
 300. lib. i. A.
 nau. consil. 15.
 Ja. l. eurybia. 3.
 no. d. de i. Dec.
 le. i. col. i. ff. de
 offic. affes. & i
 l. 2. de reg. iur.
 Cran. com. i. n.
 3. Coarr. ubi
 sup. S. 3. nu. 3. contra Aret. conf. 67. col. 2. uer. sed ista.

p Oldrad. conf. 16. in prin. Felin. cap. i. col. 9. uer. 2. fallit. de
 spons. Dec. l. i. C. de iust. & subst. 3. no. Guliel. Bened. in c. ray
 nutius. de test. Cran. conf. 80. nu. 11. & seq.
 q. c. veniens pri. de spons. ubi doct. cap. sufficiat. 2. 7. q. 2. ubi
 gl. & cap. cum uirum. de regular.
 y l. 2. in sponsalib. ff. de sponsal.

illa tamen Baldus, & Iason diluunt,
 nam, quod pro Bartholo adducitur, cō
 fessionem quamdam fieri vtriusq; tra
 ditionis, adeo, vt nihil ex alterutra par
 te datum, vel traditum videatur, A &
 perinde esse, ac si, quod datum est, sta
 tim recuperatum fuerit, n propterea q;
 nullum effectum pareret, non obstare
 ait Baldus, quando vterq; actus, qui sit,
 sibi inuicem non repugnant, quia tunc
 vterq; actus valet, ac viuut, sūūq; actus
 c vterq; opus facit, c quod species facti
 nostri habet, species autem opposita
 d contrarium, n qua, distractus vt fie
 ret, non autem nouus contractus, aut
 noua obligatio agebatur, cum verò v
 trinq; dātur arrhas, is qui certas arrhas
 accepit, totidēq; arrhas illi ipsi tradit,
 nouum, recensq; opus ex sua parte a
 git, namq; alterum illam hac traditio
 ne obligat illis duplō maioribus resti
 tuēdis, si fidem non seruet, præter amif
 sionem arrharū, quas ipsemet tradide
 rat. Vbi verò traditæ non sint arrhæ,
 sed vterq; fuerit confessus, eas se rece
 pisse, vel si alter donaxat confessus fue
 rit, cum ipse alteri tradidisset, eas non
 valere, magis consentiunt omnes, eò
 quòd sola cōfessio sine traditione aper
 tius simulationis indicium præstet, hoc
 tamen interest, an ex vtraq; parte
 confessio, an ex altera tm intercellerit,
 quia, si ex vtraq; parte, confessio neu
 trii fides dabitur, at, si ex altera tantū,
 cum ex altera traditio adfuisse, con
 fessione interim standum erit, donec
 probatum fuerit contrarium, ut tradi
 derunt Bartholus, Aretinus, Cumanus,
 & Iason, & Abbas, & Paulus, Didacus,
 & Coaruias, & Has quoq; & arrhas non

a &
 b
 c
 d

205
 206

207
 208
 209
 210
 211

212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219

220
 221
 222

g reijci magis frequentibus calculis re
 ceptum est, n que in speciebus, non
 h in quantitate traduntur, quamuis
 traditæ sint fictæ, constinendo scilicet
 se alterius nomine possidere, Bar
 tholusq; & Abbas, & cōtrarium scri
 bentes toto explosi theatro fuerunt.

Atq; vt p̄sequeamur hanc p̄næ ma
 teriam matrimonio adiectæ, hinc fit,
 quòd legatum virgini factum, si arbi
 tratum Titij, puta, nupserit, hanc condi
 tionem respuit, quasi libertas Virgini
 plena, cui voluerit, nubendi, relicta
 non sit, cum arbitratu alterius lega
 ti amittendi metu nubere cogitur, &
 nec t̄ valet conditio adiecta legato,
 si Titio nupserit, vbi ille sit inæqua
 lis conditionis, m valebit t̄ tamen
 legatum sub conditione illa, si cum Ti
 tij consilio nupserit, quia non cogitur,
 consilium ipsius sequi, licet exquirere
 n debeat, n imò & non defuerunt, qui
 opinati sunt, nec conditionem huius
 modi, si arbitratu alicuius certi homi
 nis nupserit, reijci oportere, o vbi nō
 p̄næ secus facienti iniungitur, sed lu
 crum donaxat ei datum, vel relictu
 admittitur; quod tamen sic declarat ex
 præcitato Calcanei consilio Craucta in
 dicto primo consilio, vbi scilicet, lucrum
 huiusmodi nuptiarum contractū per
 extraneos adiectum esset, tunc enim
 non prohiberetur, id lucrum adimi, si
 conditionem nō impleuerit, verūm si
 ipsi contrahentes se inuicem lucri spe
 inuitassent, nihil huiusmodi inter ip
 sos apposta conditio valeret.

Legatum autem virgini hac cōditione
 relictu, si Titio nupserit, non amit
 tet virgo alteri nubens patriō consen
 su adhibito, vt respondit Stefanus Ber
 randus, consilio 148. libri primi, quē
 & Didacus sequitur loco iam citato,
 inquitens, dignam virginali pudore, &
 honestam rem egisse puellam, quæ nu
 ptias ex patris placito inuirt; quamuis
 enim, vt proxime supra, & olim nos di
 xisse meminimus in titulo de matrimo
 nio, vel solus filij, aut filæ consensus
 etiam nullo adhibito, vel quesito pa
 tris consensu contractum matrimonij
 p perfectum efficiat, p decet tamen, eos
 non sine patris consilio, & assensu que
 quam agere, ideoq; & leges civiles pa
 tris cōsentum in filia nubere exigūt. q

210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219

220
 221
 222

223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500

220
 221
 222

223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500

212 Dolus autem, qui aliquam cum vi assi
 nitatem habet, si circa personæ qualita
 tem, vel fortunam in contractu matrimo
 nij intercellerit, quāuis causam cō
 tractui dederit, contractum non vitia
 bit matrimonij. A

Iam de ordinis sacri impedimento videā
 mus: t̄ Constat autem, ad matrimoniū
 admitti neminem, qui aliquo ex sacris
 ordinibus sit initiatus, & matrimoniū
 ab huiusmodi personis contractum ni
 hil uirium habere, n & ipsos, t̄ qui sa
 cris ordinibus aucti matrimonium cō
 traxerint, in irregularitatem, c & excō
 municationem cadere, ipso iure, quos
 etiam prælati ecclesiarum excommuni
 catos tamdiu nuntiare debent, uel ut
 denuntiēt eos, subditis suis iubere, do
 nec errorem suum suplices agnoscant, &
 post separationem absolui se fece
 rint, & aliaq; p̄nitentias sibi indicias
 e subire tenentur, n officioq; t̄ & bene
 ficio spoliati, idque ipso iure fieri
 f puto, nec sententia opus esse, quamuis
 Austerius, & Bernardus Diaz nō satis
 icerti fuerint, & atq; in presbitero pro
 pria est Concilij Neocæsariensis consti
 tutio, quæ statuit, t̄ presbiterum, si v
 xorem duxerit, ab ordine deponi deb
 h re, n idest ab officio, non tamen a be
 neficio, vt glossemma interpretatur,
 quod neque Archidiaconus tamen, ne
 que Præpositus, neque Dominicus ad
 mittunt, sed de vtroque, id est, officio,
 & beneficio intelligendū putant, t̄ imò
 & supri p̄næ plecti cum posse opinā
 tur, qui sub figura matrimonij, quod
 propter sacros ordines non tenere scie
 bat, vel scire debebat, puellam sic deco
 perit, vt illa matrimonium se contraho
 re sibi persuadens, corrupti se passa
 fuerit, quapropter & arcti carceris, vel
 monasterij ergastulo præter p̄nās præ
 dictas relegari poterit, & quandoq; et
 publicis verberibus cedi, aliæ publi
 ca p̄næ multari, si tanta sit mulieris
 nobilitas, & existimatio, quòd grauem
 p̄nā exposcere videatur, n Imò
 218 t̄ & tamquam de hæresi suspectus cau
 sam dicere coram ordinario, uel inqui
 sitore cogi poterit, & Ordo penim sacer
 219 votum castitatis implicitum habere ex
 constitutione ecclesiæ perhibetur, qd
 vnusquisque emisisse eo ipso intelli
 gitur, quo sacro ordine aliquo initiat, n

220
 221
 222

223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500

220
 221
 222

223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356

ne a thoro rejiceretur, ut ait post alios quos cit. Did. Coarr. loco iā p̄monstr.

223 Potest etiam clericus sacrorū ordinū effici quis, licet coniugatus, uxoris accedente cōsensu, ubi uxor continentia & ipsa uoueat, ac, si iuuenilis calor nondū eferbuerit, aliā uel incontinentiæ suspecta sit, profūteri aliquā religionē oportet eam, nec satis fuerit, si cōtinentiā extra monasterij claustra seruaturā se promiserit, A. In t̄ eo uerō, qui episcopale addignitatem euahendus est, p̄prium hoc ius seruatur, quōd, nisi uxor ipsius religionem ingredi uelit, quamuis nec iuuenis, nec suspecta de incōtinentiā sit, non debeat hoc ad fastigium euehi.

224 c. c. cum olim de cle. coniug. c. de stracusan. n. d. dist. 28. gl. in c. aliter. dist. 31. & in c. quistum. de pau. & remis.

225 Et hæc quidē p̄dicta in clericis ecclesiæ occidētalīs procedūt; foriētalīs uerō ecclesiæ clerici, quāuis matrimonio cōiūcti sūt, possūt t̄n ad sacros ordines, p̄mo uerū, ac cōtra, si ordinib. i sacris existāt, nō licet eis, matrimonij iugū subire. c. Quis uerō intra minores ordines tantū est clericus etiā ecclesiæ occidētalīs nō prohibetur matrimonij cōtrahere, sed beneficia ecclesiastica, si quæ ante matrimonij contractū habebat, ipso iure et ante carnalē copulā amittit, d. quāuis impedimētō aliquo canonico matrimonij illud, cui cōsensit, consistere non possit: x.

226 Aliud est impedimētū, quod nuptias fieri impedit, factas dirimit, ligamen, id est uinculū matrimonij alterius, quo deuinctus est iā, is, qui nuper matrimonij inie, idq; ex tertio matrimonij bono, quod est sacramētū oriū cōstat, qd̄

228 t̄ posterius quidem matrimonij irritū est, tamen si prius matrimonij non fuisse cōsummatū, posterius autē consummatum esset, r̄ ac lætifero peccato se obstringit, quisquis sic cōtraxerit, t̄ quāuis matrimonium prius clam factum fuisset, illaq; prior se se alteri iam coniunxisset, filiosq; ex posteriori marito suscepisset, ut ait Nauar. in manuali, cap. 22. §. 17. tit. de impedimētō cōtrahēdi cū secūda persona, quod t̄n hodie post S. Trid. Concil. secus se habet, cū. n. clā destina matrimonia irritentur omnino à sacro concilio, utiq; id, quod postea publicē, ritibusq; ecclesiæ seruatis matrimonium contrahitur, ualere debet, quādoquidē nullū ei alterū antecedēs matrimonij, qd̄ tenet, impedimētō ē.

a. c. i. & c. cō uerf. coniuga. ubi Abb.

b. c. sane, ubi gl. de conuers. coniug.

c. c. cum olim de cle. coniug. c. de stracusan. n. d. dist. 28. gl. in c. aliter. dist. 31. & in c. quistum. de pau. & remis.

d. c. i. ubi glo. & doc. de cle. coniug. Siluef. uer. clericus, q. 4. Coar. ubi sup. nu. 4.

e. Coar. ubi f.

f. ca. licet, ubi no. de sponsa. duor.

g. c. in presen. tia. de sponsa. ubi Abb. & alij.

230 Nec t̄ quis se excusatim putet à crimine, uel ut propterea matrimonium hoc posterius ualere opinetur, quia credidisse alleget, se priore matrimonio solutum, q̄ longo tempore coniux longinquis in oris fuerit, nullumq; de ipsius uita eo tpe nuntiū acceperit, nisi uel se nex esset, sic ut d̄ morte ipsius fama crebrescens magna hominis etate adiuuaretur, uel, cū p̄lium ingressum fuisse cum certō sciret, postea uisum amplius non foret, uel is, qui morienti ipsi interfuert, testimoniū mortis reddidisset, uel, nisi fama etiam de morte ipsius alata esset, cū ualde remotas in regiones profectus fuisset, ut credidit Antonius Butrius à Siluestro, & Nauarro probatus, quia nimium difficilē esset, tam longinquas in oras mittere, & responsum expectare, qua ratione & Abbas hanc sententiam æquitate plenā esse fatetur, quamuis ipse iuris subtilitatem magis sequens, eam non sequi audeat motus decretali epistola, Clemen. Tertij, f̄ qua

231 g. respondet Cæsar Augustano Episc. & mulieres, quæ uiros suos captiuitatis, uel peregrinationis cā absentes, quātūcumq; tempore expectarunt, permitendas non esse, auctoritate Ecclesiæ ad aliorum consortium transire, quādiu de morte uirorū certū nuntiū acceperint, cum igitur fama certus nuntius dicit non debeat, nec possit, non debet ea satis esse, cuius opinio illa quoq; ratio fauet, quia (ut nos decet uisus) uari, mendacesq; rumores de his, qui longē absunt, consingi à nouis autoribus frequentius solent, quā de uicinis, tum quia longinquitas dictis fidem facilius defert, quia auctoris mendacium non ita facile deprehendi potest, nec mihi quadrare potest Butrij sententia distinguētis, ut ecclesiastici quidem p̄lati, quos non decet pro grauitate magistratus, nisi ex grauib. indubitatissq; probationibus moueri, cōcedere licentiam non debeant, nisi certo nūtio mortis alato, mulierem tamen ipsam, quæ ad famam p̄dictam mota alium uirum acceperit, excusatione dignam aliqua esse, quod ex p̄dicta Clementis Epistola colligi putat, quæ duas species de cedere uidetur, alteram de mulieribus ipsis contrahentibus, altera de auctoritate ecclesiæ huiusmodi contractibus impertien-

impertienda, in quarum priore specie non exigi ait certum nuntium, sed in posteriore tantum: at certe, cum epistola p̄dicta non doceatur, quenam probationis species exigatur, quod ad mulieres ipsas, ut contrahere possint se cūdum matrimonium, quando prioris mariti de morte rumores circumfertur, necessarium est interpretari, ut, q̄ probationem quō ad ecclesiasticam auctoritatem tribuendam desiderat, nempe certi nuntij, eandem & quod ad ipsas mulieres exigi uoluerit, A. ne manca & imperfecta illa decisio uideatur. Crederem tamen ego, huiusmodi in negotio Iudicis ecclesiastici arbitrio, quem partes adiuerunt, plurimum tribuendū esse, is enim fama originem, absentiam mores, ualitudinem, conuersationem, uitam, ac, qua in parte orbis proximē ageret, seruari curabit, ex hisq; & similibus animū suum informabit, statuetque, an fama huiusmodi fidem præstare, an certum nuntium omnino expectare debeat, uel iudicare, an matrimonium sine auctoritate ecclesiæ ad famā huiusmodi contrahens peccarit.

232 Quod, si forte contigerit, aliquā hæc opinione motis mariti prioris, ductū alium uirum accipere, ac deinde eandē post secundum matrimonium dubitare, an mortuus uir primus foret, exigere quidem à marito secundo coniugale debitum non potest, reddere tamen in terpellata debeat, ac si ualde uerisimilis, & probabilis ratio esset, quæ ipsi dubitationem iniecit, neq; exigere, neq; exactum soluere debitum debeat, ne se periculo adulterij exponat, u. reuerſoque uiro priore, aut, cum de uita ipsius certior facta fuerit, secundum deserere, & ad primum reuertitur debet, nisi crimen adulterij admittere uelit, eamq; uir primus recipere, & admittere debet, nisi postq̄ uirum priorem uiuere intellexit, à secūdo se cognoscei passa fuerit, tūc. n.

233 respuere eam poterit, & uel, si ad cuius cumque nugas leuiter mota fuisset, ut mortuum crederet, uel credere simulasset, quod alias nuptias expectaretur; Nati autem ex tali matrimonio contracto ex probabili ignorantia legitimi sunt: Sed querit̄ solet, quid e contra, si maritus reuera in p̄lio occubuisse, alio uero mortis genere periisset, quod nesciens, neq;

presumens uxor alium uirum acceperit, uel maritus aliam uxorē, qui eodē errore agebatur, an matrimonium teneat, responsumq; est, tenere posse, ubi ille crederet, sibi licere etiam altero superſtite, alij se coniungi, contra uerō, si non ignorabat, non licere, aliud Matrimonium contrahere, cū enim tunc animus uxoris ei desit, qui id agit, sciens non licere, adulterium potius patrare creditur, ac quando id iure fieri posse credit, nihil est, quod impediat, neque rei ueritas, cum prius matrimonium sit solutum, neque agentis opinio, qui id

d. permissi iure opinatur. d. Prædictis quoq; locus esse potest, cum mulier cæles illum uirum accipit, q̄ nullam aliam uxorem habebat, quāuis crederet illum coniugatum.

His autem, ut occurratur, eadem sacrosan. Syn. Trid. c. 7. Sess. 24. de reformatione matrimooij ut sup. dixim. admonet oēs, ad quos spectat, ne uagantium genus hominum, incertasq; sedes habitū ad matrimonij facile recipiant, magistratusq; seculares hortat, ut eos coequeant, parochis aut̄ præcipit, ne illorū matrimonij interfint, nisi prius diligētē inquisitionē fecerint, & re ad ordinariū delata ab eo licentiā id faciendi obtinuerint, quæ popporuma quidē fuit prouisio, namque huiusmodi genus hominū, ut improbi sunt ingenij, sæpe uxore prima relicta aliā, atq; aliā, adhuc ea superſtite, uxores accipiunt, diuersis in locis, qd̄ uitij prædictis seruatis facilius uitari, auertiq; p̄t.

235 Si quis t̄ aut̄ secundas nuptias manētib; primis contraxerit, hæc p̄nas iure n̄o sentit, nāq; in primis uti suspectus de hæresi causā dicere cogendus est, quasi non rectē, & in præcepta ecclesiæ de sacramentis ecclesiæ opinetur, r̄ Itē p̄ publica ignominia afficitur per iudicē ecclesiasticū, r̄ quā et Paulus Cilliland. tractatu de p̄nis oisariū coitus, q. 14. existimauit, t̄ excōmunicatū esse ipso iure eū, q̄ duas uxores eodē tpe habet, sed hoc merito redarguit iā citato loco Did. Coar. fultus auctoritate glossicematis p̄lati. c. Cefaref̄ uerō leges infamiam irrogant, p̄namque stupri, i. priuationem dimidiæ honorum nobilibus, sed uilioribus uerberationem cū

h. quinquennali relegatione. u. 236 f. 237 g. 238

a. c. dominus de secun. nup.

b. d. c. dominus noster. ubi doc.

c. ca. cum per bellicā 34. q. 2. & c. cum in captiuitate, et capit. si uir go. ea. quist.

d. Sil. uer. matrimonij. Na nar. cap. 22. §. 17. in si. in manuali.

e. Domini. & Fran. in ca. accusatus. §. sane de h̄yret. in 6. lo. Lup. in c. per uelras. §. 27. nu. 25. de don. inter uir. & ux. Consil. in tract. de h̄o ret. q. 9. Coar. par. 2. capit. ca. 7. §. 3.

f. Ab. ca. cum haberet, de eo, qui dux. Coar. ubi sup.

g. glo. in cle. i. de consang. & affinit.

h. le. cum, qui duas, c. de adul. §. i. & ij. in si. de pub. in die. Hosti. in sum. tit. de stu pro. §. & qualiter. A. lexan. conf. 165. lib. 7. Coar. ubi f. num. 6.

a c. discretio nem. de eo, qui cogno. consan. Coarr. c. 7. §. 7. nu. 2. p. 4. 2. epi. tit. de impedim. affinit. b d. c. discretio nem. ubi gl. Cav. & Prepo. et alij Coar. ubi sup. c d. c. discretio nem. ubi gl. & doct. d. c. extraordi naria. 3. §. 9. 3. e. fraternit. de eo, qui cogna. consang. e c. non debet. ubi gl. & doc. de consang. & affi. f. To. And. in arbor. affinit. Ab. d. ca. non debet. Siluest. uer. matrimo nium. in arbo re. nu. 9. Coar. d. c. 7. §. 7. n. 6. g Sil. ubi su. h c. fraternitatis cir. med. 3. §. 9. x. i Mil. in dic. uer. dispensa tio. Fel. in c. pa stulasti. colu. 17. de rescrip. Roeri. decisio. 2. 64. col. pe. K c. 2. de con sang. & affi. l Sil. ubi f. m gl. & Ab. cap. literas de res. spol. c. p. postuit. de con. ces. preb. Pa ris. cons. 56. n. 3. lib. 4.

Publica quoque honestatis iustitia matrimonium, ne contrahatur, impedire, & contractum dirimere potest, sed, quia in titulo de sponsalibus de illa egimus, cum opera ex sponsalibus prouenientia recenseremus, inter quae & hoc impedimentum ex publicae honestatis iustitia procedens in signe est, non duximus opere praetium esse, rursus hic tra scribere, cum peti inde possint, quae tunc tradidimus. Succedit ergo iuxta ordinem a nobis praescriptum, quae & ferre omnes ante nos seruantur, penultimo loco affinitatis impedimentum, quod scilicet cum his contrahi vetat, qui prioris uxoris, vel uiri eius, qui contracturus est, sanguine coniuncti erant; haec enim usque ad gradum quartum, in collateralibus, sed in affinitibus ascendentium usque, in perpetuum, impedimento est nuptijs contrahendis, & si nuptias praecesserit, contractas postea dirimi facit, A quae affinitas per coitum contrahitur etiam vi praecisa factum, etiam si cum dormiente, aliasve non intelligente, puta, cum ebria, vel amente, & furiosa admiscum, & etiam illicitum, c non tamen ex coitu aliquo extra vas naturae admisso affinitas contrahitur, vel quacumque extraordinaria pollutione, d potest tamen ex sola emissione seminis a viro facta in claustro muliebris pudoris affinitas contrahi, quamuis non emiserit semen ipsa mulier, quia potuit sanguis menstruatus, purusve concurrisse, non sic e contra, neque enim sola muliebris emissio non concurrente virili emissionis affinitate, aut matrimonium consumatum facit, quod post multos alios ait Siluester uerbo matrimonium, octauo, dum tractat impedimentum affinitatis, In primo tamen genere duntaxat affinitatis nuptiae interdunt, ex Concilio generali, quamuis olim prohibitio ulteriora etiam genera amplecteretur, a quae propter licet hodie, uxorem ducere eam, quae nupta fuerat fratri defuncto, propter uxoris defunctae & multo magis quamcumque nupta olim alicuius ex consanguineis meae uxoris, t & uxorem duorum fratrum unam post alteram sibi non coniunctorum, f imo, t & eam, quae socero meo, id est, patri

uxoris meae iam defunctae coniuncta erat, uxorem habere non prohibeor, quae in secundo genere affinitatis censetur, g Est autem sciendum, multos errare, & labi ex quibus per suum est, affinitatem non diutius manere, quam uiuat illa, cuius gratia hoc vinculum alios eius consanguineos adstrinxit, secus enim est, quia altero defuncto affinitas in superflite nequaquam deletur, nec alia copula coniugalis affinitatem copulae prioris solueri potest, neque alterius coniunctionis soboles cum affinitibus prioris uiri consortium contrahere conceditur, h sciendum est autem, t quandoque affinitatis impedimentum simul cum publica honestatis iustitia coniunctum inueniri, quod tamen casu, dispensatio si petatur, satis fuerit, de affinitate mentionem in precibus habitam fuisse, ut contra communem ait Didacus in capite septimo. s. item septimo partis secundae Epitomes, sub hoc titulo, de affinitatis impedimento, ex Nicolao Milis, & Felino, & Boerio, i & Hieronymo Paulo in prouinciali. t Et praedicta quidem sic intelligenda sunt, ubi affinitas matrimonium antecedit, nata si subsequatur post matrimonium contractum, licet nondum consumatum, impedit quidem eum, qui incestum commisit, debitum uero petere, non tamen contractum matrimonium dirimet, nec petitem a coniuge debitum reddere prohibebit, x ubi iam sit consumatum. i. Soluit tamen quae dispensat Pont. Rom. tunc circa affinitatis, & consanguinitatis gradus, sed parcius hodie, t olim, conseruauerunt. n. prisci Pontif. in secundo consanguinitatis, uel affinitatis gradu dispensare, quod nec facere, phibiti erant, hodie aut uix in tertio gradu, nec nisi ex causa, ueluti causa pacis conciliandae, scandali uitandi, prolis iam susceptae legitimandae, magna nobilitatis, sed non sine compositione, in tertio autem, & quarto gradu simul si uinculum sit, quamuis remotior gradus spectari soleat dispensatio tamen de tertio quoque mentionem facere debet, ne subreptitia habeatur, facillior tamen erit impenetratio gradu quarto coniuncto, t si uerget, esset in tertio, ut ait Borg. In magnis autem principibus, etiam in secundo gradu dispensari uidemus. Postremum

253 Postremum est impedimentum, atque etiam matrimonij diremporium, quod ab impotentia alterius coniugis, vel uiriusque caufatur, id uero uel natura inest homini uitium, uel postea accedit, seu maleficio, & diabolica arte, seu casu, aut aegritudine. 254 Naturae uero impotens operi coniugali esse quis potest aetate, uel frigiditate innata; uel abundantia caliditate, aetas enim puerilis, quae in foemina est ante annum duodecimum, in masculo ante quartum decimum, matrimonium impedit, quae aetate accedente impedimentum cessat. A 255 Sed t dubitatum est, si quis masculus quarto decimo anno maior, sed qui tamen foeminae congrui, & generare nondum possit, matrimonium contrahat, uel e contra, si quis infra pubertatem, id est minor annis quattuordecim uerum festinatione, id est, prudentia, & potentia annos praueuerit, eorum matrimonium teneat, nam tenore Matrimonium post annum quattuordecimum, licet nondum commiscere se pro opus carnis possit, ferre omnes concludunt, nempe Hostiensis, Ioannes Andrea, Cardinalis, Henrichus, n qua & c Panormitanus aequi dicit, c quamuis iure fultam non credat, eandemque d & Siluester, d Angelus, & Didacus sequuntur, f is tamen, si postquam ad plenam pubertatem, id est, octodecim annos peruenerit, non magis potens effectus fuerit, quia perpetuum iudicabitur impedimentum, matrimonium g dissoluerur, c contra quoque Matrimonium ab eo contractum ualere aiunt, quem & iudicium, & uires ad conjugale opus adiuuent ante annos pubertati quae eos aptos lex praesumit, quod ratione euidenter innititur, cum. n. leges causa aetate iudicio eligant, quia praesumant, tunc demum, nec prius iudicium habere, & potentem esse, ne opus sit (quod olim fiebat) membra inspicere, quibus inspectis aliquos ante eam aetatem aptos, aliquos uero neque ea aetate completa esse constabat, non est, quod dubitetur, quin talis coniectura cessare debeat, ubi ueritas apparet, quare merito Pontifices Maximi non semel ita responderunt, ubi iudicant, quod aetatem malitia, & prudentia praecurrif

sent. n Si quis igitur probatus fuerit, cum alia muliere copulam carnis habuisse, uel quibusdam alijs signis uideatur uirilem potestatem, & prudentiam habere, non desiderabitur, ut aetate quattuordecim annorum excesserit, non tamen sufficere ait Didacus, quod proli generandae aptus sit, nisi & iudicio uirili pollere uideatur, sic Pontificiam epistolam interpretatus, i hic, si uera est fama, quam & sanctissimi, iudemque doctissimi quidam uiri scriptis mandarunt, inueniunt scilicet, t g anno decimo, & qui nono aetatis anno K mulieres pregnantes reddiderunt, K ipfos tamen, ubi iudicio careant consensus, aptos non censentur matrimonio, quia consensu matrimonium, non concubitu efficitur, i quem consensum habere non potest, quisquis ab aetate iudicio careat, uerum uix inuenias aliquem, cui non & praecox prudentiam tribuerit, cui praecoces generationi uires natura largita sit. t Senilis autem frigiditas tunc demum impedit, uel dirimit Matrimonium, cum nulla ope suscitari calor ad opus uxorium potest, nam, si aliquo modo adiuuari, atque ope medica accendi posse speratur, creditum est, matrimonium contrahere posse, & contractum manere. m 257 t Alio modo natura impotens ad debitum thori esse quis potest, licet nec iusta aetatem, nec nimis longam agat, si uel ita sit frigidus, ut genitale membrum ei numquam non torpeat, uel e contra ita sit in feminis effusione festinus, quod consortis mutuum commixtionem expectare non possit, quorum uiriorum dispar est conditio, maius enim uitium, maiusque est impedimentum prioris, quam posterioris, quia facilius promptiusque est huic, quam illi remedium paratum, nam citius nimis calidum temperari, quam frigidum nimis potest calefieri, & non ita magnum opus est, festinum sistere, ut languidum, & segne in cursum stimulare, illudque solam seminum commixtionem auferit, hoc etiam effusione. Verum utrumque uitium non prius dirimet, quam, si post triennij

a ca. quod se de, de frigid. & malef. cap. puberes, ca. at restationes. ca. continebatur. & c. ex literis de despons. in pub. b in d. c. puberes. c in d. c. puberes. d per. matrimonium. 8. q. 16. e in sextodeci impedim. nu. 6. f Coar. nu. 9. 5. par. 2. capit. g Ange. in d. impedim. 16. nu. 16. h d. c. puberes d. c. de illis. 2. de despons. in pub. in 6. & c. fin. cod. tit. i ca. continebatur. de despons. in pub. ubi Abb. & Praeposit. Hostiensis in d. cap. puberes. Coar. d. c. 5. num. 3. K gl. 20. q. 1. Hieronym. Epistol. i. ad Pit. l In nuptias. de reg. iur. m gl. in cap. nuptiarum. 3. 2. quest. i. Siluest. uer. matrimonium. 8. quest. 16. num. 2.

259 triēnij cohabitationem permanere fuerit deprehensum, † quod si quamuis feminis effusione careret, naturali tamen calore membrum intenderetur, nonnulli matrimonium consistere dixerunt, a alij fecus, sed magis frequentes sunt (vt Siluester ait) qui opinantur, Matrimonium contrahere non posse, & mulierem esse audiendam, si dicat, se matrem effici optare, qua ex doctrina colligi videt, ita demum hoc procedere, si mulier dissolui petat.

260 † Sciendum est tamen, virum peccato non carere, qui se ineptum debito matrimonij reddendo cognoscens Matrimonium contrahit. b

261 Item naturæ vitium esse potest, si quis sit hoc habitu, vt cū muliere iam polluta quidem calere possit, remque vxoriam agere, non tamen virginis claustra valeat penetrare, quo casu ait D. Thomas, licere claustra pudoris aliquo instrumento ex arte medica referari, cum id non delectationis, sed medicinæ causa fiat, & sequitur iam citatus Siluest.

262 In muliere autem naturę impedimentum vix esse, ut ex frigidityte oriri possit, cum pati eam sufficiat, quod non vetat frigiditas, quare nulla, quantumuis decrepita mulier Matrimonium cōtrahere prohibetur, frequentius autem contingit, quia impar sit congressui virili, seu propter claustra, quæ habet nimium arcta, seu quia nimium sit uirile pondus, ita vt pati illud minimè queat mulier, qd, vbi contingit, aiunt cōcedendum esse vtriq; vt equalem sibi consortem adsciscat, eo dimisso, qui nō congruebat, si nullo pacto huiusmodi incongruitas tolli poterat: à quo tamē si reddita sit talis usu, quæ & priorem iam ferre queat, illi ipsi dicunt esse restituendam, ut cum eo per triennium cohabitaret, periculum factura, an æquatus iam sit congressus, quo triennio lapsō, nec tamen ulla accessione reperta, ad secundum redibit cum eo deinceps

c perpetuò moratura, c absurdum est. n. opinari, quod iterum, atque iterum ad priorem debeatur reuerti sapius expertura, quidnam secundi viri vsus ei contraheret, quamuis hæc opinatio nonnullis d hæserit; p † Priorem autem maritum, vt recuperare vxorem alteri iam alluetam possit, eiusdem ferè ætatis, & vale-

a gl. ca. vt hi qui 32. q. 7. l. b. c. 2. de frigid. & malef.

b sil. & Na uar. vbi sup.

c no. in c. fraternitatis. de frigid. & malef. c. sil. vbi f. nu. 3. & 4.

d sil. vbi f.

e no. in d. cap. fraternitatis. vbi glo. Abb. & alij. sil. uer sic. diuortium quest. 19.

f sil. d. ver. diuortiu.

g num. 59.

tudinis, cuius & secundus, oportet esse, quia tunc præsumetur, deceptam fuisse Ecclesiam, cū non minus primo aptam futuram esse eam, quā in secundo fuerit, & per longum usum credatur, quare comperto errore eū remouere decet. x

264 Horum † autem impedimentorum cognitio ex utriusque coniugis attestatione, & iuramento sumitur, adhibito seiprem propinquiorum iuramento, uel victorum ex vtraque parte, qui iurēt, credere se, illos rectum, & verum iurasse, quo peracto impotentem viro præcipitur, ne alium matrimonium contrahat, mulieri autem potestas fiet, alteras nuptias experiendi. At, si vir præcepto nequaquam obtemperans aliud matrimonium inierit, ac cognouerit, periurij delictum incurret, priorique coniugi restituendus erit, nisi illa eum ueluti adulteram, sibi que propterea commisce ri indignum, repellat, ubi fraudis cōscia non fuisset, quia tunc repellere non f possit. r

At, si mulier ita arcta sit, q, nulli succumbere possit, propterea que Matrimoniu stare non posse, declaratum fuerit, viro que data licentia aliam uxorem accipiendi, ipsa autem mulier postea manu medica tectari, & ampliari sibi claustra fecerit, sic vt iam matrimonium apta esset, matrimonium cum primo viro iterum cōtrahendum erit, sub conditione, si primum matrimonium non tenet, vt ait Borgasius in par. sexta tit. de sponsal. o

g Altero autem eorum duntaxat matrimonij dissolutionem petente propter vitium, quod in mariti corpore esse dicatur, quod in mariti corpore esse dicatur, si virium id oculorum inspectione deprehendi possit, vt quia forte genitalibus carere eum asseratur, aliquodve in membris vitium pati, subiectio oculorum id decernet, sin frigiditati adscribatur vitium, quod maritus neget, standum erit ipsius assertioni dicentis, se eā cognouisse, nisi mulier corpore suo probis carisque matribus exhibito, & ostēso, manifestum fecerit, florem eius illibatam esse, præcedente ipsarum matrū iuramento, quo affirmant, se bona fidem scrutaturas, & officio delaturas, quod pariter est seruandum; vbi mulier dicitur nimia arctitudine laborare, siue id ex parte viri, seu ex parte mulieris allegetur.

Quod

Quod, si mulier se cognitam asserat, 268 Quod† si ex coniugib. alter vitij sui nō viro id negante, propriamque sui ipsiusmet frigiditatem causante, mulieri fides adhibenda erit, se cognitam asserenti, cum verisimile non sit, eam se velle pollutam dicere, quæ polluta nō fuerit, plurimum tamen hoc in negotio iudicis arbitrium poterit, qui vtriusque mores prudētē æstimabit, ac turis certè vtriq; consilium erit, quod inspicitur per matres probas, & peritas eo modo, quem diximus supra, neque enim credo, mulieres defuturas, quæ se cognitas affirmarent, quamuis pollutæ non essent, ne matrimonium solueretur, licet hoc persuaderi sibi nō sinat Siluester, Ego quidem hoc ex facto contigisse vidi, nec mirum videri debet, quod huiusmodi cōtingant, tūc præsertim, cum vxor marito inæqualis est, & que talem virum nobilitate, & diuitijs illi parem inuentura non esset propter suam ignobilitatem, & inopiā, aliasue causas potēiores fortè, vt mul tæ existere possunt.

265 Qui verò accidit † casus, impotentesq; coniuges, aut eorum alterum effecit, is si membra ad procreationem apta corruerit, sic, vt sanitatis spes nulla reliqua fiat, non dubium est, quin matrimonium contrahendum impedire, & contractum post talem defectum dirimere possit. † At, si ex cantationibus, artibusq; magicis & demoniacis ortum impedimentum putetur, ij, si post expiatis peccatorum iuxta ritum ecclesię sordes, triennio simul cohabitauerint, & more coniugum sæpe experti fuerint, quidnam in opere coniugali valeant, nec tamen, se quicquam profecisse compererint, adito Præsule ecclesiastico, & restati cum iuramento, se bona fide ad operam thori enilos, sed frustra id fecisse, septemq; propinquorum, vel vicinorum attestacionibus cum iuramento adhibitis, quod ea credūt vera, manumitti poterūt, vt alias nuptias experiantur, videantq; an omnino sic in alijs, vt in istis ineptos se cognoscant.

267 Triēnalem enim cohabitationem post criminum abluionem, & ecclesię decretum ego opinor necessariam, quamvis Siluester cum alijs eam quoq; cohabitationem, quæ præcessit computandam existimet. a

268 Quod† si ex coniugib. alter vitij sui nō inficius, quod nuptias, impedire ac dirimere poterat, vel vitij, quod coniugi impedimento erat, nihilominus illud celans, vel impedimentum cōiugis, negligēs matrimonium contraxerit, non licebit ei à matrimonio, quod semel probauit, altero inuito discedere, sed loco fratris, & sororis sibi inuicè erūt, si tamen is, cui nil impedimento erat, matrimonium aliud postea contraxerit, matrimonium tenebit, quāuis prior rem vxorem maritus alere teneatur. b

269 Si contingat, † ecclesiam deceptam diuortium cōcessisse, post quod alter coniugum religionis votum solenne profectus fuerit, dehinc veritas emerferit, quod nulla diuortij cā verè subellet, annuendum erit ei, qui ad religionem non transijt, si cōtinere se omnino detrectans reddi sibi coniugem petat, coniugalemq; operam exigat, quam reddere ille teneatur quidem, non tamen c exigere potest. c

Alia, quæ ad hanc rem, similesq; questiones pertinent, petenda relinquo ex his, qui materiam hanc per compendia tractarunt.

270 Postremò † sciendum est, contingere interdum, vt matrimonium omni ex parte validum, & ratum dirimatur, q, duobus ferè modis contingit, vel, quia S. Pontifex plena autoritate vtens id dissoluit, vel quia coniuges ipsi vltro ad religionem sese transferunt.

271 Pontifex † quidem Romanus nondum consumatum matrimonium (vt nonnulli putant) soluere, & dirimere ex causa potest, quia dicitur, matrimoniu non nisi copula sequuta coniunctione illam, quæ est inter Christum, & ecclesiam significare, qua ratione ferè omnes inris nostri doctores, atq; etiam nō nulli ex Theologis moti hoc scripserunt, d & quia Alexander Tertius scripsit, quod dominus in euangelio dixit, non licere viro, nisi ob causam fornicationis vxorem suam dimittere, intelligendum esse, secundum interpretationem sacri eloqui de his, quorum matrimonium carnali copula est consumatum, sine qua cōfirmari nō pōt, & item, † quia matrimonium vt sacramentum constitutione ecclesię ratificatur, vnde sit, vt alter ex coniugibus, dum

a Sil. ver. diuortium.

b Siluest. uer. matrimoniu. q. 16. nu. 5.

c Sil. uer. diuortium. q. 2. c. exrayner.

d gl. ult. in c. ex publico, de conuer. coniu. vbi Abb. & alij. Anchar. conf. 240. & conf. 377. & con. 410. Præpof. cap. fin. de spo. Auor. Imo. c. si. de transa. Fel. in d. c. quæ in ecclesijs. num. 20. Ioan. Andr. in no. uel. d. c. ex publico. Dec. cō. 112. col. 2. & conf. 603. nu. 17. Siluest. uer. diuortiu. quest. 4.

e d. c. ex pub.

dum alter est superstes, contrahere nõ possit, a quam ecclesiæ constitutione Pontifex Maximus quandoq; auferre ex causa potest, quod & duabus duorũ Patrum sanctorum autoritatibus adiuvari videtur, altera Augustini, altera Leonis, quos & Gratianus meminit.

b Augustinus enim sic ait, a Non est dubium, illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua comixtio sexus non docetur fuisse, Leonis autem hæc inscripta verba referuntur, sci licet. c

275 Cum societas nuptiarũ ita à principio sit instituta, vt præter commixtionem sexuum non habeant in se nuptiæ coniunctionis CHRISTY; & ecclesiæ sacramentum, non dubium est, illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua docetur, non fuisse nuptiale ministerium hæcenus quidem Leo, sed Theologis tamen ferè omnibus alia est sententia nempe, vt hanc potestatem Pontifex Maximus non habeat, matrimonium ratum, licet non consumatum commixtionem sexuum dissoluendi, cum eorum sententia, quam & Petrus Lombardus sententiarum magister alijs tradidit, matrimonium etiam ante carnis commixtionem referre coniunctionem CHRISTY, & ecclesiæ, illam, scilicet, coniunctionem, qua Christo per charitatem ecclesia vnitur, non illam, qua per susceptionem carnis capiti membra vnuntur, quare indiuiduam esse aded coniunctionem hanc consequitur, vt nec à summo Pontifice tolli possit, Augustini autem & Leonis dicta sic exaudienda sunt, vt matrimonium non consumatum typus non sit eius coniunctionis, quæ per susceptionem carnis facta est, per quam nostræ naturæ Christus hypostaticè est vnitus, quia & Soto in eodem libro quarto sententiarum, distinctione vigesima sexta, tertio articulo ad finem, non satis certò habet, an prædictus textus, d qui d Augustino tribuitur, ipsius verè Augustini sit, atq; vbi esse ipsius fateri & admittere velimus, non esse eliciendum ex eo hunc sensum, quem alij eliciunt sed voluisse hoc dicere Augustinum, matrimonium ante copulam non esse perfectum perfectione illa, quæ ex operatione sumitur, vel commissio non ac-

a gl. in d. c. ex publ. sil. ubi f.

b c. non est dubium. 27. q. 2.

c c. cum societas. 27. q. 2.

d d. e. non est dubium.

e d. e. cum societas.

f Coar. n. 14

cipitur ab Augustino pro coniunctione carnis, sed pro eo nexu, qui ex mutuo consensu adstringitur, quibus verbis non negat Augustinus, matrimonium esse illud, quod consumatum nõ est, sed concubinatum excludit, eodèq; modo & prædictam Leonis epistolam intelligit, i quam dicit f esse septuagesimam capite quinto, sed Didacus epistolam esse nonagesimam ait, capite tertio ad rusticum, in primo conciliorum, interpretatur enim Soto, Leonem scernere voluisse matrimonium à concubinatu, non autem matrimonium ante copulam carnis à matrimonio consummato, contenditq; ea in epistola, pro verbo (ministerium) quod passim habetur, legendum esse mysterium, id est sacramentum. Quare, cum prædictæ autoritates cessent, meritò est illa sententia amplectenda, quam supra diximus creberrimis Theologorũ calculis probatam, quamuis Caietanus in opere vigesimo septimo questionum, questione vigesima quinta ab hac opinione discesserit, ac Siluester, sed Didacus benè contrariam opinionem confutat, capite septimo paragrafo quarto, partus secundæ epitomes, f & Dominicus Soto libro quarto distinctione vigesima septima, articulo quarto, qui Soto pariter nihil referre, ait, quod Caietanus dixit, ex Antonino Archiepiscopo Florentino, Martinum Quintum, & Eugenium quartum dispensasse super matrimonio rato, quia (inquit) factum Pontifici nõ facit fidei articulum, quia risimile est, eos sequutos opinionem canonistarum, nec legitur, alios Pontifices similem dispensationem fecisse, & tamè verisimile est, tot temporum curricula plures incurrisse, & oblatos fuisse casus, qui dispensationem exposcerent, additq; idem Soto, Adrianum sextum super huiusmodi interpellationem dispensatione, cum diu reluctatus fuisset, Caietaniq; opinionem prædictam reiecit, denictum tandem importunitate respondiisse, se concedere, quod posset, verum credere, se nihil posse, neque hanc opinionem destruit citata Alexandri epistola, nam respondet Soto, eam declarationem ad questionem, quæ tunc mouebatur, satis fecisse, quare de matrimonio non consumato agere nihil oportet

275

f

erat, cum de eo dirimendo ingressu religionis tractaretur; Quanto certius igitur dicendum est, consumatum matrimonium nullo pacto omnia Pontificis Maximi dispensatione auferri posse, quamuis Socinus, & Decius & Gratus clientibus suis assentantes audacius responderint, vel docuerint, in hoc quoque matrimonio dispensari posse, a quos refert loco iam indicato Didacus Coarruuias.

276 Ingressu t autè religionis & professione solenni matrimonium ratum, nedum tamen consumatum solui, non est, quod amplius ambigatur, quandoquidem sacrosancta Synodus Tridentina canone sexto sessionis vigesime quartæ, sanxit, vt, si quis dixerit, matrimonium ratum, non consumatum per solennem religionis professionem alterius coniugum non dirimi, anathema sit, quod & canonicis antiquis diffinitum prius fuerat, a

277 quod t quidem ex diuina autoritate, c non ex humana fieri aiunt, c qui ex ipsis igitur in seculo manserit alias nuptias facere poterit, ex quibus et legitimi filij nascuntur, cum existimetur à Deo, non ab homine matrimonium d hoc casu dissolui, d Consumatum tve rò matrimonium nequaquam tolli per votum solenne satis i consensu est, qui cum sequuta fuerit iam carnis commixtio, itaq; alter alteri corpus suum tradiderit, potentior actus hic subsequenti actui professionis preferendus est, quod verum esse dicitur, tamen non volens, sed repugnans, & per vim mulier cognita fuisset, vt multis in id citatis probat

c Didacus. r Sistramen vterq; coniux eodem pariter religionis amore societate mutuo consensu dirimere velint, eis post consumatum etiam matrimonium consentiendum est. f

280 Ordinis autem t sacri causa non licet matrimonium ratum solui, licet nondum consumatum, c neque enim est par ratio religionis, & sacri ordinis, cum monachi instar mortuarum habeantur

h mundo, non sic clerici seculares. r

281 Episcopalis autem dignitatis allumendæ causa an liceat Pontifici Maximo, aliquem à nexu matrimonij liberare, valde anceps, multumque & diu agitata est questio non minus, per Theologos, quam per canonicos, & præter cetera-

ros magna rerum, exemplorumque copia eam versat Nemesiensis Episcopus Paulus Borgasus in dicto titulo de responsibus, & matrimonijs, concludens tandem pluribus rationibus, & argumentis, non minus fas esse Pontifici Maximo non consumato matrimonio potestatem alicui facere, ad episcopatum accedendi, quam ad religionem, vt maius, pinguiusq; sit episcopatus, quam religionis bonum, & quod in plures fundatur, quæ & fuit sententia Hostien. & Ioannis Lupi, Segobien. prioris quidem in summa tituli, de conuersione coniugatorum, posterioris in titulo de matrimonio, sed longè pluribus alia sententia est accepta, nempe, vt nõ debeat propter episcopalem dignitatem accessuram dirimi matrimonium ratum, quod dixerunt, Io. Andrea, Butrijus, Franciscus Arelinus, Paludanus, Florentinus, & Didacus, & Dominicus Soto, & Naqarrus, quorum rationes non refero, nec contrarias confuto, ne prolixior sum, illud certè non præteribo, si huic dispensationi ianua aperta esset, magnum fore Pontificis Maximi negocium, longè enim plures ad episcopatum se transferri dimissa vxore, quam ad angustam religionis obseruationem postularèt. Hoc autem audeo dicere, nonnumquam posse incidere, vt tanta, ac tam euidentis cernatur utilitas, quæ resultare possit ex huiusmodi dispensatione propter magnam viri prudentiam, & sanctitatem, & loci ad quem regendum expetitur, necessitatè, vt Pontif. Max. tunc moueri possit, ac meritò de beat tali indulgèdè licentia, modò ab ipsomet nõ sit procurata, itq; sit casus, cui aliunde vix prouideri possit.

282 Soluitur t etiam matrimonium ad tempus, seu ad finem aliquem contractum, vbi vel tempus illud finitum est, vel finis consequutus iam fuit, cuius gratia matrimonium est celebratum, nam, & si matrimonium perpetuum, & indissolubile sit, nonnumquam sic permitti à Pontifice Maximo diximus, vt tamdiu quis in matrimonio manere possit, quoad prolem susceperit, quod sæpè factum reperitur, puta, si quis princeps, vel magnè nobilitatis vir monachus factus, ne patitur familia suæ nomen extingui impetret, posse ex monachis

a Soc. con. 28. li. i. co. pe. Dec. c. quæ in ecclesiæ col. 5. f. constit. Grat. con. i. num. 3. i. libr. i. Loffred. conf. 50.

b cap. 2. ex publ. de conuer. coniugat.

c d. cap. 2. ubi gl. & d. cap. ex publ.

d ca. scriptis. 27. q. 2.

e Coar. d. c. 7. §. 4. nu. 10. Hostien. in sum.

f de conuer. coniug. §. 6. utriusq; virgo. quid si virgo. Palud. in 4. sentent. dist. 27. q. 3. col. 4. ubi etiam

q. 2.

f c. cum sis. de conuer. coniugat.

g extrauag. antiquæ. de v. 10. Ioann. xxij. gl. c. v. de v. 10. in 6. Coar. d. c. 7. nu. 9.

b gl. d. ca. v. de voto. ver. sacri. ad si.

i Io. A. in c. uni. de voto. in 6. But. in c. ex pa. 2. de conue. coniug. ubi Ar.

con. 59. Palu. in 4. di. 27. q. 3. Flor. part. 3. tit. i. ca. 2. 1.

§. 3. Coar. d. c. 7. §. 4. num. 9.

Soto, in d. dist. 27. q. i. ar. 4.

nachis ad matrimonium ire, & in eo tantisper morari, donec prolis compos effectus fuerit, cuius rei exempla aliqua meminit Martinus Azpilcueta, etiam quae nostra tempestate fuerunt, Paulusq; Borgasius in tractatu, de irregularitate parte sexta, titulo, de sponsalibus, & matrimonijs commemorat ex Paludano, Pontificem Maximum olim concessisse, vt Rex Aragonum, qui erat monachus, causa prolis matrimonium contraheret, item ex chronicis in vita Beati Laurentij Iustiniani refert idem Borgasius, quendam monachum congregationis Cassinensis B. Benedicti ex domo Iustiniana veneta dispensatum à Pontifice Max. fuisse, eò quòd esset solus, vt duceret uxorem propter liberos suscipiendos, quibus susceptis ad religionem rediret, qui post genitos septè filios iam senes ad monasterium est reuersus, vxorq; paritor monialis effecta est, nosque aliud exemplum posuimus supra in titulo, de Regularibus ex Felino.

Hic igitur solis duobus casibus, quos retulimus, matrimonium non cõsumatum, sed ratum solui potest, ita vt, qui in seculo remanet, illi vinculo obstrictus non sit, verùm alij recentu se addicere possint. Quae enim aliae quaedam adducuntur cause ad diuortium, vt viri a

a. uxor seuitia, a. preparatio veneni, a. b. liuae machinatio ad necem coniugis, b. c. furor maximus, c. nefandum contra naturam crimen à coniuge exactum, d. e. hæresis, e. adulterium, v. lepra ad thori separationem, & cohabitationem tantantum scindendam, non etiam ad matrimonij vinculum ipsũ diuidendũ spectant, quare non propterea licebit ei, qui separationem huiusmodi ex causis affectus fuerit, alias nuptias facere, dum coniux viuit.

DE GRADIBVS COGNATIONIS, & AFFINITATIS.
Tit. XIII.

EPITOME.

CVM tradaturus sit auctor de Gradibus cognationis, & de Gradibus affini-

tatis, priore loco Gradus cognationis tradit, eos tribus ordinibus disponens, scilicet, ascendentiũ, descendentiũ, transuersalium, & singulorum ordinũ compendiosa quaedam precepta dat, quibus nominibus singuli ordinum gradus appellentur, quod impedimentum nuptijs praestet, quomodo ad gradus specialia nomina habeant, & nuptias impediãt, & dirimãt, an, & quomodo vsq; ad gradum cognatio recte, vel transuersalis linea iure naturali nuptias impediãt. An quandoq; hæc impedimẽta à S. Põtifice auferri possint, & quomodo, & quibus excausis. Post hæc edocet, computari gradus tam ascendentiũ, quàm descendentiũ, & transuersalium, tam iure Ciuili, quàm Canonico. Quid si Pont. Max. sciens dissimulet, aliquosq; ferat in gradu prohibito coniunctos, an dispensare eos videatur. Affinitatis deinde gradus & genera docet, cum diffinitione, & modo eã contrahendi, & ordinibus ipsius.

SVMMA RERVM.

- 1 Cognatorum ordo triplex.
- 2 Parentes seu ascendentes qui sunt, & quibus nominibus appellantur.
- 3 Supra tritaneum nullum speciale nomen reperitur.
- 4 Coniuncti parentibus ex transuerso appellantur transuersales.
- 5 Descendentes qui dicantur, & quasint eorum nomina specialia.
- 6 Matrimonium prohibetur ascendentiũ cum descendentiũ vsque in infinitum.
- 7 Transuersales qui dicantur.
- 8 Transuersales prohibentur contrahere usque ad quartum gradum.
- 9 Prohibitio inter ascendentes an sit ex iure naturali quocumque in gradu, an tantum in primo.
- 10 Primus gradus in transuersalibus an prohibeat nuptias iure naturali.
- 11 Sara non fuit soror Abrahã, sed neptis ex fratre Lot.
- 12 Papa dispensare potest in secundo gradu transuersalium.
- 13 Raro tamen dispensat.
- 14 In tertio gradu non dispensatur nisi ex magnis causis.

- 15 Nobilitas generis potentior est, quàm nobilitas supplicãtis sola, vel patris eius.
- 16 Nobilitas ex vtroque parente est potentior, quàm ex altero tantum.
- 17 Existentibus gradibus imparibus an dispensatio mentionem facere debeat de vtroque gradu, an sufficiat, si de remotiore.
- 18 Causa legitima proli non spectatur, si proles suscepta fuerit mala fide, vt dispensatio facilitaretur.
- 19 Gradus ascendentiũ & descendentiũ quomodo computentur.
- 20 Gradus transuersalium quomodo computentur.
- 21 Gradus remotior attenditur.
- 22 Transuersalium gradus non efficiuntur, nisi duabus personis de iure canonico.
- 23 Vna quaq; persona adiecta efficit nouum gradum de iure ciuili, & cur ita.
- 24 Duo fratres sunt in primo gradu de iure canonico.
- 25 Linea transuersalis incipit à secundo gradu de iure ciuili.
- 26 Dissimulatio Pontificis Max. an habeatur pro dispensatione.
- 27 Intellectus c. quia circa. de consanguin. & affinitate.
- 28 Prelatus sciens aliquos in matrimonio prohibito non debet eos dissolueret cum scandalo.
- 29 Affinitatis diffinitio ex Io. Andree.
- 30 Affinitas potest simul esse cum consanguinitate & vtrumq; impedire.
- 31 Alia diffinitio ex Coarrruie.
- 32 Affinitas contrahitur ex quocumq; coitu in vase naturali.
- 33 Affines cur dicantur.
- 34 Sponsalia non produciunt impedimentum ante copulam.
- 35 Affinitas habet tres ordines.
- 36 Affines ascendentes qui sunt.
- 37 Affines descendentes qui sunt.
- 38 Affines transuersales qui.
- 39 Affinitatis genus inspicendum est nedũ gradus.
- 40 Affinitas primi generis tantum nuptias prohibet.
- 41 Affinitas ex fornicatione impedit tantũ vsque ad gradum secundum.
- 42 Genus affinitatis quomodo inueniatur.

**AD GEORGIVM TRIVVLTIVM
PERILLVSTREM MED. REGIVM
Senatorem, & Comitem.**

CM tu inter ceteros præcipuè soleas putare, meas nugas aliquo in præcio estimandas esse, nec quicquam libentius facias, quàm eas, vbi occasio id fert, omnibus commendare, statui has quoque tibi legendas offerre, à quibus enim potius, quàm his, quorum aliquod in me studium cognosco, & qui aliquam de me opinionem habere videntur, mea legi cupiam, & quibus accedit, quòd, cum tu de vtriusque curi tam Rom. quàm Mediolan. negocijs optimè sis edoctus, aliorumque Illustr. virorum in conuersatione ostenderit non semel, quãtum iure literis humanioribus, vsque et iudicio præses, vnde & clarissimos tibi, speciososque titulos ex vtraque aula comparasti, hinc sperandum est, non futile iudicium à te de scriptis meis profecturum esse, quod non paruum auctoritatem eis apportaturum sit; Accipies tu igitur hunc, quo totus pentatheucus proximè clauditur, titulum, nam, cum tu amicorum antiquissimus omnium mihi sis, te prudens ad limen, & vestibulum seruaui, vii cum, cuius gratis amplexibus excipi, & cuius manu in domesticos lares duci, iucundisq; sermonibus ab itinere laboribus recreari optem.

a l. iuriscon-
fultus. s. parē
tes. ff. de grad.
cognat.

b c. non debet
de consang. &
affinit.

Iur. s. Pontificij peritum gradus cognato-
rum, & affinium nosse oportet, si vult scire
an matrimonium consistat, an secus.
Cognationis autem gradus sic computan-
tur, & recensentur, namq; in primis
1 sciendum est, cognatorum seu consan-
guineorum alios ascendentes, seu parē-
tes & maiores dici, alios descendentes,
seu liberos, alios vero collaterales seu
2 transuersales; Parentes enim, seu ascē-
dentes, seu maiores dicuntur omnes,
quotquot ante me recta linea vsque ad
primum humani generis parentē Ada-
mum extiterunt, quamvis enim specia-
lia eorum nomina in sexto gradu extin-
3 guantur, nam supra tritaum nomē
a nullum reperitur, & non ideo tamen
sit, quin cognatio inter eos maneat, ma-
trimonium impediens faciendum, fa-
ciendumq; euertens, ad primum parentem
vsque; hi sunt igitur. Pater. Auus, Proa-
uus, Abauus, Atauus, Tritauus, alij ve-
rō superiores certo nomine, non appel-
lantur, quodq; de masculis, idem & de
feminis ascendētib; dictum puta, vz
matre Auia, Proauia, Abauia, Atauia,
4 Tritauia, ¶ Qui verō prædictis coniun-
cti sunt aliquo à recta linea flexu, cuius
modi sunt. Patris, Aui, Abauj, & aliorū
ascendentium frater, vel soror, ac femi-
narum frater, scilicet matris, Auie, &
aliam frater & soror, hi quamvis su-
periore in ordine sint, nō tamen paren-
tum, aut ascendentium nomine censē-
5 tur, sed collaterales, aut transuersales di-
cuntur, quia rectum ascendētis linēæ
cursum deserentes obliquo in loco si-
stunt: de quibus infra; ¶ Descendentū
autem, vel liberorum nomine veniunt
omnes qui ex eodem stipite meo perpe-
tuo filo oriuntur, nec dextram, aut si-
nistram in partem secedunt, quorum
nomina pariter ad sextum vsque ad gra-
dum propria sunt, infra gradum autem
illum, sine proprio, specialiq; cognatio-
6 nis nōe cernuntur: hi sunt filius, Nepos,
Pronepos, Abnepos, Atnepos, Trinepos,
¶ & hi pariter descendentes perpetuam
contrahēdi matrimonij, inuiolabilēq;
7 habent prohibitionem, cum enim dici-
mus, matrimonium cum ascendenti-
bus interdici, vtiq; & cum descenden-
tibus simul prohibitum fatemur, cum
non nisi respectu descendētium ascen-
dentes dicantur, & contra: ¶ Ex trans-

uerso autem, seu ex latere cognati mihi
extranuerso iunguntur, idem & mihi
collaterales sunt: hi sunt frater meus,
& soror mea: Aui, seu auie frater, & so-
ror, omnesq; ab illis fratribus, & soro-
ribus, per quoscumq; & quantumlibet
multiplicatos truncos descendentes, &
separiter omnium supra nominatorū,
& aliorum ascendētium fratres, & so-
rōres, omnesq; ab eis, vt supra fluētēs,
quorum nomina sunt: Patruus, idest
patris frater, amicus, idest fratris, &
ceteri omnes, qui à linea recta desce-
tes veniunt, quos Paulus Iurisc. recen-
set in I. Iurisc. de gradibus cognationū.
8. Inter ¶ hos autem ex latere venientes
cognatos matrimonium vsq; ad quartū
gradum dontaxat prohibetur hodie,
quamuis olim vsq; ad septimum prohi-
bitum, interdicitumq; esset, ¶ Inter ascē-
dentes igitur eo ordine, quo eos recen-
suimus, gradus numerantur, primum
scilicet gradum tribuendo Patri, sextū
tritaum, quemadmodum inter descen-
dentes primum gradum tribuimus fi-
lio, secundum nepoti, tertium pronepo-
ti, quartum abnepoti, quintum atnepo-
9 ti, sextum trinepoti, ¶ Et eam quidem
prohibitionem multi opinantur, quo-
cumq; in gradu ascendētium sint, ex
iure naturali prouenire, nempe Scotus,
Dyandus, Paludanus in quarto senten-
tiarum, distinctione quadagesima, Flo-
rentinus in tertia parte, capite quarto-
decimo tituli primi. §. 2. Siluester, ver-
bo, matrimonium, octauo, quest. 7. Alij
autem, vt S. Thomas, & Caietanus in
dicta quadagesima distinctione, que-
10 stione prima articulo 3. & S. Bonauen-
tura, & Ricardus sentiunt, cum quibus-
dam alijs a Didaco citatis, primum gra-
dum inter ascendentes, & descendē-
tes, idest inter patrem, & filiam, matrē,
& filium dontaxat prohibitum esse iu-
te naturali, ceteros verō diuino iure ad
compescendam libidinem, ¶ Transuer-
salibus autem primū gradum alij pro-
hibitum iure naturali, autumant, alij
contra: nam prohibitum esse iure na-
turali inter primi gradus cognatos ex-
tranuerso venientes idest, inter fratē,
& sororem dixerunt Augustinus libro
decimoquinto capite sextodecimo, de
ciuitate Dei, & libro vigesimo secūdo,
capite quinto supra trecesimum con-

tra factum. Paludanūq; & Florenti-
nus supra citati, & alij, quos citat pro-
batq; Did. c. 6. §. x. par. secun. epitomes,
titulo, de gradibus diuina, vel humana
lege prohibitis, qui etiam nihil obesse
ait, q; legatur, Abramum dixisse vxorē
sororē suam, ipse enim ex autoritate
Augustini libr. xvi. cap. 12. de ciuitate
11 Dei, respondet, Sacram Abramō neprem
ex fratre nempe Lot filiam fuisse, non
sororem germanam, quod & Gratia-
nus ait in principio quest. prim. causæ
35. Quod verō non interdicitum sit iu-
re naturali, scripserunt S. Thomas, &
Caietanus, & Fennandus Loazes ab eo-
dem Didaco citati, cum alijs pluribus,
quorum verior fortasse est sententia.
12 Concludunt autem Doctores, Ponti-
ficem Maximum posse etiam in secundo
a gradu consanguinitatis dispensare, &
hodie ¶ tamen parē admodum hanc
potestatem exercet, exceptis magnis
13 Principibus, ¶ in ceteris verō vix etiam
in tertio gradu, idq; non nisi concilian-
dæ pacis, aut scanda vitandi causa, aut
b prolis iam susceptæ legitimandæ; ¶ aut
magis nobilibus vt mos geratur, qui
15 ex nobili genere sint orti, ¶ plus. n. est,
ex nobili esse ortum genere, q; simpli-
citer nobilem esse, vel ex parentibus no-
c bilibus, c. si quidem generis nobilitas
faciliorem efficit impetrationē, quam
sola implorantis, vel etiam patris nobi-
16 litas, ¶ item preces illius oratur facilio-
res; qui ex vtroque parente genus cla-
rum ducat, quam, qui ex altero tantū:
non tamen immunes hæ concedi solēt
dispensationes, sed certe sportulæ prestā-
17 dæ sunt, quas compositiones vocant. ¶
Sacrosancti Syn. Trid. cap. 9. Sess. 24.
sanxit, vt in contrahendis matrimonijs
vel nulla omnino detur dispensatio, vel
rard, idque ex causa, & gratis concedat,
in secundo autem gradu vt numquam
dispensetur, nisi inter magnos princi-
pes, & ob publicam causam.
¶ Quod, si contingat, aliquos impari
gradu coniunctos esse, vt, quia alter a
stipite gradu tertio, alter quarto distet,
dubitari solet, an de vtroque gradu
in precibus, an de remotiore tantum,
idest quarto, fieri mentio debeat. Silue-
ster enim in verbo, matrimonium, 8. &
Did. c. 6. §. x. par. secun. epitom. aiunt,
satis fore, si de remotiore gradu impe-

trates meminertint, quia is solus remo-
tior gradus impedimentum præstat, ex
Gregorij constitutione, in cap. vlt. de
consanguinitate, hocq; etiam probat
constitutione extrauaganti Clementis,
incip. nuper, nondum typi excussa,
quam & Calderinus, sententiæ eiusdem
auctor citat in consilio primo, de con-
sanguinitate, & affinitate, & Paulus Bor-
galius cōmunicatur; Ait tamen Didac-
cus idem, hæc in specie, dupliciter lite-
ris concedi solere dispensationem, qua-
rum priores literæ dantur super quar-
to gradu, posteriores ad tertium decla-
ratorie, in idque citat Philippum Pro-
bum, ad Rubricam, de cognatione spi-
rituali in 6. Paulus Borgalius verō epi-
scopus Nemosensis in tractatu, de irre-
gularitate par. 2. tit. de desponationis
interpretatione ait, de vtroq; gradu mē-
tionem fieri oportere, atque ita fieri cō-
sueuisse; facilius tñ dispensationem me-
14 reri, vbi quartus gradus tertio adiunctus
ē, sed Pius V. S. M. sanxit, vt in quibus-
cumque dispensationibus, quas pro ma-
trimonijs contractis, aut contrahen-
dis inter viros, aut mulieres in uicē di-
uersis prohibitis gradib; consanguinita-
tis, vel affinitatis, aut mixtis ex com-
muni, seu ab eodem stipite surgentib;
quicumque illi sint, dummodo primū
quoquo modo non attingant, dispen-
satio, vel dispensandi licentia maneat,
gradus remotior attendatur, trahatque
secum propinquior, ac ob id sufficiat,
remotior tantum gradum exprime-
re, obtentis tamen postea super propin-
quiore literis declaratorijs iuxta prædi-
ctas Greg. & Clem. constitutiones, quas
innouauit, quamuis Pius III. olim
statuisset, non remotior tantum, sed
& propinquioris mentionem fieri de-
bere, dispensationesq; seu dispensandi
commissiones, & processus super eis
propter proximioris gradū suppressio-
nem de subreptionis, vel obreptionis
vitio, seu intentionis defectum notari
posse.
18 Addidit supra citatus Didacus, prolis
legitimandæ causam tunc non spectari,
vbi non bona fide suscepta proles fuit
set, ¶ Itē addidit, q; si ante impetratio-
nem matrimonium scientes contraxe-
runt hoc alit, quod sperarent, faciliore
fore in contracto iam matrimonio di-
Kkk spon-

a gl. Abb. &
alij in c. liter.
de rest. spol. &
in c. proposuit
de conce. pra-
bend. Parisius
conf. 56. li. 4.

b c. quia cir-
ca. vbi glo. &
doff. de con-
sanguin.

c Nauar. in p
pugnac. tract.
de reditib.

d Mand. in si-
gn. gratie. uer.
de dispensat.
matrimon.

e c. cum habe-
ret. de eo, qui
dux. vxor. vbi
Hoff. Io. And.
Ab. Prapof.

a Coar. ubi su
pr. Navar. c. si
quando colu.
14. de refer.

b c. si. ubi gl.
de consang. &
affinit.

c c. cum ad se
dem. 35. q. 5.
Pet. in arbove.

d Ab. & Hu-
rr. in cap. cum
iam dudum &
c. nisi. de præ-
ben. & c. quia
circa. de con-
sang. & affin.
Fel. in c. i. col.
6. ver. limita
tripliciter. de
ven. et pa. De.
in c. i. col. i. de
except.

e ca. non debet
eo. tit. de con-
sang. & affin.

f Naua. in c.
si quis autem
nu. 68. & 69.
de pen. dist. 7.

g Coar. par. 2.
epit. c. 6. s. n.
15.

spenlationem, subreptitiam, & irritam
hanc imperationem futuram, nisi ta-
lis fraudis mentio in imperatione fiat,
tamen si mentio facta sit, eos scientes co-
traxisse, ut aiunt Navarrus, & Did. A
At sacros. Syn. Trid. cap. 5. Sess. 24. san-
xit, ut, si quis intra gradus prohibitos
matrimonium scienter contrahere præ-
sumpserit, separetur, & spe dispensatio-
nis consequēde careat, idq; in eo mul-
to magis locum habeat, qui non tunc
matrimonium contrahere, sed etiam
consummare ausus fuerit, quod si igno-
rante id fecerit, solemnitatesq; requisi-
tas neglexerit, eisdem poenis subijcia-
tur.

Computandorum autem, enumerando-
rumq; graduum præcepta hæc in vni-
versum tradi possunt, namq; in sub-
ducendo graduum calculo ascenden-
tium, & descendendum tot gradus cō-
sentur, quot personæ intercedunt vna
dempta, quia stipēs vacat, numerumq;
non auget, veluti, gratia exempli, a me
ad abauum quinque personæ enume-
rantur, ego, Pater, Aulus, Proauus, A-
banus, & tamen quatuor tantum sunt gra-
dus. In transversalibus autem hæc
sit regula generalis, ut collateralium
meorum vnusquisque tot à me gradibus
seiuñctus dicatur, quos gradibus à
stipite is distat ex nobis, qui ab ipso sti-
pitate remotior est, & quare, si ego duo-
bus gradibus stipiti vicinus sim, tuque
ab eodem stipite quatuor gradibus di-
scedas, quarto gradu mihi eris coniun-
ctus, at, si pari gradu vterq; nostrum à
stipite sit remotus, tot cognationis gra-
dus nobis intercedunt, quot gradibus
nostrum vterius ad stipitem ascendit, &
si duas etenim personas vni gradui cō-
currere oportet iure nostro, in transuer-
salibus, & quamquam iure Cæsareo vna
quæque persona adiecta nouum gradum
efficiat, cuius diuersitatis ratio est, quia
iure nostro graduum enumeratio in pri-
mis propter matrimoniales cōiunctio-
nes inuenta est, quæ cōiunctio non ni-
si inter duas personas dari potest, iure
autem Cæsareo ut plurimum ad hære-
ditates, tutelæque deferendas enu-
meratio graduum refertur, quæ quidē
de vna persona ad aliam transire solēt,
nec parum duarum personarum con-
iunctionem exposcunt, c vnde & fiet,

24 q iure nostro duo fratres in primo gra-
du coniuncti erunt, sed civili iure in se-
cundo, quare & Iustinianus in titulo de
gradibus cognationum, & Iuriconsul-
tus in prima lege eiusdem tituli scripse-
runt, lineam, & quæ ex transuerso duci-
tur, a secundo gradu, scilicet, fratris, &
sororis incipere, horum autem collate-
ralium nomina plura in prioribus no-
stris institutionibus sub eodem titulo
vna cum eorum declarationibus pos-
ita fuerunt, vnde ea sumere licet.
25 Quæritur autem solet, vtrum dissimula-
tio Pontificis Maximi scientis, aliquos
in gradu prohibito contraxisse, dispen-
sationis vim habeat, & frequentissimi
quidem iuris nostri interpretes in hoc
conueniunt, vt, si quidem Pontif. Max.
declarauerit verbis, vel scriptis, se illud
factum dissimulare, pro dispensatione
haberi debeat, non tamen ex sola dissi-
mulatione, & coniuentionia, v quo se de-
re duas Innocentij Tertij decretales cō-
ciliant, quarum videbatur contrariæ
inter se, repugnantesq; sententiæ esse,
alteram incipientem, & quia circa, de cō-
sanguinitate, quæ rescripserat, dissimu-
lari posse, vt nobilis quidam remaneret
in copula contracta cum muliere sibi in
quinto consanguinitatis gradu coniun-
cta (nondum enim erat facta concilij
generalis constitutio, qua gradus nup-
tias prohibentes transversalib. ad qua-
tuor sunt restricti) vt graue, quod
imminere ex separatione videbatur, scā-
dalu evitaretur, tamen si falsæ causæ
allegatione, prolis scilicet, quæ tamen
re vera supplicationis tempore iam de-
sierat, dispensatio emanasset, ad quam
decretalem glossa vltima ait, q. ex ea dis-
simulatione ob causam adductam lice-
bat contrahentibus simul esse, quod so-
cus minimè licuisset, altera est decreta-
lis, quæ incipit, cum iam dudum, de fl-
bendis, qua idem Innocentius ait, mul-
ta per patientiam tolerari, quæ, si dedu-
cta in iudicium fuerint, exigente iusti-
tia non debent tolerari.

f Sed Martinus Azpilcueta, & Did. a
eam decretalem incip. quia circa, alio
modo interpretantur, neque enim ad-
mittunt, hanc fuisse Innocentij mentē,
ut decideret, dissimulationem pro di-
spensatione haberi, in eo negotio, nam,
si matrimonium illud dispensatione hu-
iusmodi

iusmodi confirmaro voluisset, iussisset
eodem rescripto, vt matrimonium nu-
per contraherent, quia nouo consensu
opus erat, A opinantur ipsi igitur præ-
dicta & alij rationibus cum Goffredo,
& Adriano, sensum illius constitutionis
fuisse, quod & prælati, qui sciat, ma-
trimonium inter aliquos contractum
non tenere, cum illi sibi persuadeat, va-
lere, ducti errore iuris, qui pro qualita-
te personarum bonam fidem nō exclu-
deret, potest eos æquanimiter ferre, id
est, ad separationem eos non compelle-
re, vbi ex dissolutione matrimonij gra-
ue scandalum immineret, ex quo in-
tellectu nequaquam illa pronuntia-
tio adiuuaretur, quam supra dixi-
mus receptam esse, scilicet Pontificis
Maximi expressam dissimulationē pro
dispensatione haberi, quam pronuntia-
tionem minus aliqui alij canones, vel
cōstitutiones adiuuant, quamuis enim
Pontif. Max. id se dissimulare aperiat,
alij de scribat, vt dissimulet, eos quidē
censetur sine molestia, aut animadu-
ersione relinquere, non tamen, quod ege-
runt, confirmare videtur; obicesq; sum-
mouere, aliud enim videtur esse, dissi-
mulare, quam dispensare, vel confirma-
re, quemadmodum aliud est tacere, vel
non negare, quā confirmare, aut con-
sentire, v sunt enim quidam actus me-
dij. Illud tamen mihi negocium facerit
plurimum, quod, si interpretemur,
Pontificem Maximum hac dissimula-
tione sua, quam expressit, noluisse obi-
ces, qui matrimonium impediebant,
auferre, videretur peccato expresse
consentire, quod, cum in potestate eius
esset, dispensando auferre, credibilis
est, eum sic rescripisse, ne in peccato
deinceps iacere eis necesse esset, quam
rationem rectè sublatā non vidi, quod
aliter tamen crederem, si generaliter,
nulla facti specie oblata sic Pontifex
rescripisset.

29 Affinitas verò (vt Io. Andreae diffiniit)
est personarū proximitas ex coitu pro-
geniens, omni carens parentela, verum
Didacus in capite septimo. §. 7. partis
secundæ Epitomes, animaduertens pos-
se hanc diffinitionem alicui scrupulū
injicere, quasi præsupponat, & nō posse
affinitatem, & consanguinitatem simul
esse, quod tamē falsum est, cum, si quis

ex duabus fororibus sibi cōsanguineis
alteram cognouerit, ad quartum gradum
sibi coniectam, alteram vxorem duce-
re prohibetur non propter impedimē-
tum consanguinitatis tantum, sed &
propter impedimētū affinitatis, quare
& dispensatione vtrumq; impedimē-
tum sublatum oportet, c hinc est
quod, ne huiusmodi hæsitatio aliquem
in prædicta diffinitione moretur, ipse
hoc modo diffiniuit, scilicet. Affinitas
est proximitas personarum ex coitu de-
ducta, atque (ut aliàs diximus) qua-
liscumque is coitus sit (modò in na-
se naturali) etiā illegitimus, etiam co-
actus, & cum dormiente, hanc tamen
affinitatem parit, qua vtriusq; ex coe-
tibus cognati sic copulantur, quod
nuptiæ inter eos uerite sunt, ideoque
dicuntur affines, ut ait Iuricons. quia
duæ cognationes diuersæ, quasi in eun-
dem finem, & cōiunctionem eunt, v
quare dictum est, & ex sponsalibus de
futuro, imò, et de præsentī, ante copu-
lam, carnis affinitatem nullā oriri, quā-
uis publicæ honestatis iustitia hinc na-
scatur, & et quamuis aliàs dixerimus,
posse interdum & affinitatem cum pā-
blice honestatis iustitia cōiunctam
esse: Quisquis igitur tibi sanguine
coniunctus est, is affinis erit illi, cum
quæ tibi carnis cōiunctio interces-
serit, ac e contra, vos autem ambo, qui
sic coijctis, affines non estis, sed affinita-
tis caput, & origo.

35 Affinitas & ipsa tres ordines habet,
quemadmodum & cognatio, vel con-
sanguinitas, v. z. Ascendentium, de-
scendentium, & transversalium, & Ascē-
dentium affinium nomina sunt inter
cetera: focer, focrus, id est mariti vel
vxoris pater, mater, vitricus id est præ-
sens matris mæx, qui tamen me non
genuit, Nouerca, id est, præsens
patris mæx vxor, quæ me non peperit,
aliorum autem affinium nomina ascen-
dentium, vel adiectione præpositionis
pro, distinguitur, vt prolocer, & similia,
vel eadē, quæ, & consanguineorū sunt.
Descendentes & affines sunt, veluti ge-
ner, id est filix mariti, nurus, id est filij
vxor, priuignus, vel priuigna, id est, vxor
ris, vel mariti ex alia vxore, alioque ma-
rito filius, filia, & alij, qui vteriores
sunt, præpositioe predicta distincti, vt
Kkk 2 pro.

24 q iure nostro duo fratres in primo gra-
du coniuncti erunt, sed civili iure in se-
cundo, quare & Iustinianus in titulo de
gradibus cognationum, & Iuriconsul-
tus in prima lege eiusdem tituli scripse-
runt, lineam, & quæ ex transuerso duci-
tur, a secundo gradu, scilicet, fratris, &
sororis incipere, horum autem collate-
ralium nomina plura in prioribus no-
stris institutionibus sub eodem titulo
vna cum eorum declarationibus pos-
ita fuerunt, vnde ea sumere licet.
25 Quæritur autem solet, vtrum dissimula-
tio Pontificis Maximi scientis, aliquos
in gradu prohibito contraxisse, dispen-
sationis vim habeat, & frequentissimi
quidem iuris nostri interpretes in hoc
conueniunt, vt, si quidem Pontif. Max.
declarauerit verbis, vel scriptis, se illud
factum dissimulare, pro dispensatione
haberi debeat, non tamen ex sola dissi-
mulatione, & coniuentionia, v quo se de-
re duas Innocentij Tertij decretales cō-
ciliant, quarum videbatur contrariæ
inter se, repugnantesq; sententiæ esse,
alteram incipientem, & quia circa, de cō-
sanguinitate, quæ rescripserat, dissimu-
lari posse, vt nobilis quidam remaneret
in copula contracta cum muliere sibi in
quinto consanguinitatis gradu coniun-
cta (nondum enim erat facta concilij
generalis constitutio, qua gradus nup-
tias prohibentes transversalib. ad qua-
tuor sunt restricti) vt graue, quod
imminere ex separatione videbatur, scā-
dalu evitaretur, tamen si falsæ causæ
allegatione, prolis scilicet, quæ tamen
re vera supplicationis tempore iam de-
sierat, dispensatio emanasset, ad quam
decretalem glossa vltima ait, q. ex ea dis-
simulatione ob causam adductam lice-
bat contrahentibus simul esse, quod so-
cus minimè licuisset, altera est decreta-
lis, quæ incipit, cum iam dudum, de fl-
bendis, qua idem Innocentius ait, mul-
ta per patientiam tolerari, quæ, si dedu-
cta in iudicium fuerint, exigente iusti-
tia non debent tolerari.

f Sed Martinus Azpilcueta, & Did. a
eam decretalem incip. quia circa, alio
modo interpretantur, neque enim ad-
mittunt, hanc fuisse Innocentij mentē,
ut decideret, dissimulationem pro di-
spensatione haberi, in eo negotio, nam,
si matrimonium illud dispensatione hu-
iusmodi

a ca. i. ubi gl.
de eo, qui dux.
in mari. quā
pol.
b re. qui tacet
gl. c. super eo.
de cogna. spir.
uer. nec contra
dicere.
c glo. & Præ-
posit. in arbove
affinit.
d l. non facile
§. affines ff. de
grad.
e Ab. & Præ-
posit. in c. spon-
sam. de spon-
sam. de spon-
sam. ver. matvi
monij. §. 8. s. 1.
Coar. ubi sup.

a c. infames §. 38
affinitates 3.
quos. 7. ubi gl.
ver. proposito.

b. c. quod aut
35. q. 6.

progener, promuris, id est, neptis ex filio maritus, nepotis ex filio vxor. A
38 Tranſuerſales, ſi ſunt collaterales ſunt affines marito, qui vxori iuncti ſunt ex linea tranſuerſa, quemadmodum & vxori affines ſunt, quos cum marito idem conſanguinitatis vinculum ex tranſuerſo iungit. Eorum autem affinium, qui iuſtis nuptis ſunt, hæc ſerè nomina reperiuntur, v. z. Leuir, qui eſt frater mariti. Sororius, qui eſt vir ſororis, glos. quæ eſt ſoror mariti, fratruſca, quæ eſt vxor fratris. ſantrices, ſeu inateres, quæ duorum fratrum vxores, n alij ſpecialia nomina affinitatis non habent, ſed alio nomine appellari ſolent, quo nomine, vel gradu conſanguinitatis ab eo appellantur, qui affinitatis cauſa eſt, nam, qui vxori meæ patruelis, vel patruus eſt, idem et mihi patruus, aut patruelis erit, & de ſimilibus.
39 Verum ſatis non eſt, inſpicere, quoto gradu affinitatis coniunctus quis ſit, niſi & ſciamus, in quo genere affinitatis conſideratur, namque in primo genere affinitatis dicitur prohibita ſunt hodie nuptiæ uſq; ad quartum gradum, ſi niſi affinitas fornicario ex coitu cauſata ſit, tunc enim ex Sacro Trid. Concilio cap. 4. ſeſſionis 24. non niſi in primo & ſecundo gradu matrimonium dicitur, neque etiam contrahendum impedit, quod ſpeciali conſtitutione Pius Quintus ſanxit, ac declarauit, idque etiam in perſonis quæ ante conſirmationem Trid. Concilij affinitatem huiusmodi in ſe ſecundum gradum ex fornicatione pronenientem contraxerunt, ſed matrimonium tamen poſt conſirmationem Concilij inierunt, vt alia conſtitutione eiſdem Pij V. declaratum, cautumque fuit, olim autem & in ſecundo, & in tertio, vt ſuprà diximus, affinitatis genere nuptiæ impediabantur. Genus autem affinitatis ſic reperiens, namque illa perſona cum qua conſanguineus meus carnis copula coniungitur, mihi in primo genere affinitatis eſt, in eo autem gradu eſt affinitatis, quo gradu conſanguinitatis mihi eſt ille, ex cuius perſona affinitas ad me tranſijt, quo conſanguineo mortuo, ſi ea mulier alteri nubat, aut cum alio per carnis comixtionem iungatur, iſ ſecundus mulieris eiſdem maritus, vel, qui cum abſque matre

monio cognouerit, mihi in ſecundo genere affinitatis hoc factò adſcitus erit, qua muliere deſuncta, ſi uir, vel amicus eius, quam dixi, ſecundo affinitatis genere mihi coniunctam eſſe, ſuperſtes ſit, alteramque; vel ducat vxorem, vel ſine matrimonio etiam per coitum illicitum cognoscat, ea mulier mihi ex tertio affinium genere iuncta dicitur, ſed quauis in hac tot perſonarum mutatione genus quoque; ipſum roties mutatum fuerit, ut nunc primum, nunc alterum, nunc tertium genus affinitatis dicitur, gradus tamen idem ſemper fuit, nec vnquam mutatus: nam, ſi iſ frater meus erat, qui iure noſtro, vt dictum eſt ſuprà, in primo gradu eſt conſanguinitatis tranſuerſalis, eodem in gradu erit mihi & femina ab eo cognita, & uir, qui poſt mortem fratris mei illam vxorem ducit, ac denique mulier, quæ poſt illius mulieris mortem uiro eius nubit.

Affinitas igitur prædicto modo, prædictisque; in gradibus, & generibus matrimonium impedit, ac dirimit, atque etiam (vt olim diximus), publicæ honeſtatis inſtitiam parit, quæ nuptijs impedito eſſe ſolet, qua in re tamen ſciendum, quod & ſi ex S. Triden. Concil. vt diximus, impedimentum publicæ honeſtatis, ubi ſponſalia valida non fuerint, proſus tollatur, at, ubi valida fuerint, non excedat primum gradum, ea tamẽ conſtitutio ad vera, propriaque; ſponſalia de futuro eſt reſtringenda, nec de ſponſalibus, quæ ex matrimonio per uerba de præſenti contracta ex interpretatione reſultat, intelligi debet, in eo enim durat impedimentum adhuc in omnibus illis caſibus, & gradibus, quibus iure veteri ante prædictum decretum Concilij introductum erat, vt conſtitutione propria Pij Quinti diſerte declaratum, cautumque; fuit.

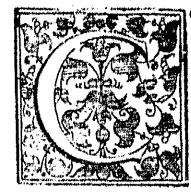
DE COGNATIONE
ſpirituali, & legali.
Tit. XIII.

EPITOME.
Vltimus hic libri quinti ſimul & pentateuci primi Titulus, cognationis ſpiritualis, & legalis præcepta quam breuiſſimè tradit, tres ordines nempe Pa-

- trum, & Compatrum, & collateralium cognationis ſpiritualis demonſtrans, et quorum uſq; ad gradum, & inter quos tam iure antiquo, quam Concilij Triden. conſtitutionibus protendatur, ac demum, quæ & inter quos cognatio lepedicendis matrimonijs.
- S Y M M A R I Y M.**
- 1 Cognatio, quæ contrahitur per baptiſmũ, & conſirmationem eſt ſpiritualis.
 - 2 Cognatio contracta ex adoptione dicitur legalis.
 - 3 Cognatio ſpiritualis habet tres ordines.
 - 4 Pater ſpiritualis qui ſit.
 - 5 Compater qui dicitur.
 - 6 Frater ſpiritualis qui ſit.
 - 7 Pater ſpiritualis, quam cognationem, & cum quibus contrahat.
 - 8 Patrinus ſeu compater quam cognationem ſpiritualem contrahat.
 - 6 Plures compatres accedentes an contrahant cognationem ſpiritualem.
 - 10 Niſi vnus tantum ex eis leuarit baptizatum de ſacro fonte.
 - 11 Synodi Trid. conſtitutio circa leuantes de ſacro fonte. q vnus tantum leuet de ſacro fonte.
 - 12 Tenens vel leuans de fonte baptizatum non tamen reſpondens an contrahat aſſinitatem.
 - 13 Cognatio ſpiritualis an contrahatur per procuratorem.
 - 14 Procurator leuans quem de fonte nomine

- alieno an contrahat aſſinitatem nomine proprio.
- 15 Vniuerſitas conſtituens procuratorem ad leuandum de ſacro fonte an contrahat aſſinitatem.
 - 16 Patres carnales patrum ſpiritualium eſſiuntur cognati filijs ſpiritualibus.
 - 17 Vxores patrum ſpiritualium acquirunt cognationem ſpiritualem.
 - 18 Vxor patris carnalis non coniungitur cognatione patri ſpirituali.
 - 19 Fratres ſpirituales qui ſint.
 - 20 Filij carnales Patris ſpiritualis non coniunguntur alijs fratribus eius, quos leuauit de ſacro fonte.
 - 21 Filius ſpiritualis non contrahit aſſinitatem cum filia vxoris patris ſpiritualis ex alio matrimonio.
 - 22 Cognatio ſpiritualis aſcendit, non deſcendit.
 - 23 Vnus & vna tantum leuare poteſt baptizatum de ſacro fonte.
 - 24 Cognatio ſpiritualis reſtri a ſuit per Concil. Trid.
 - 25 Duo viri non poſſunt leuare baptizatum de ſacro fonte, etiam q nulla mulier accedat.
 - 26 Maritus, vel vxor ſuſcipientis ex Concilio Trid. nullam aſſinitatem continent cum baptizato.
 - 27 Cognatio ſpiritualis contracta ante Concilium Trid. in gradibus permiſſis per Concil. Trid. an hodie impediatur.
 - 28 Cognationis legalis impedimentum quod ſit, & quatenus impediatur.

AD NICOLAVM VICECOMIT.
virum perilluſtrum, & Religioſiſſi.

COGNIT me ſingularis tua erga me beniuolentia tot iam rerum argumentis perſpecta, ac mea inuicem erga te obſeruantia, quam non generis claritas, non elegans, & ſpectata in rebus agendis tua dexteritas, neque alia fortuna bona, quamuis hæc omnia in te ſumma ſint, ſed ſyncerus ille animi candor, nobiliſſimæque morum grauitas conciliarunt. vt calamum deſignaturus tua nomine inſcripro, ueluti ſideli ſigillo aſcripto librum claudam, vt ſic tua in me, ac mea in te memoria ſemper uiuat, perennisque ſit, nec niſi cum libro hoc deleri poſſit. Tu igitur, ſi quando hæc præmanibus ſumes, memineris queſo, qui te magis diligat, vel obſeruat quam ego, reperiunt iri neminem.

a cap. p̄tatum. 30. quest. 3.
 b Coar. c. 6. §. 4. par. 2. ep̄it. Nauar. in manu. c. 2. 2.
 c c. i. 2. & 3. ea. 30. q. 3. c. i. de cognat. spirit. in 6.
 d c. non pluris. de consec. dist. 4.
 e c. si. de cognat. spirit. vbi Io. And.
 f cap. veniens
 eo. tit. gl. in c.
 i. ver. spiritua
 lem. in 6. Flor.
 part. 3. tit. i. c.
 15. §. 1. 3. Dec.
 conf. 50. 1. Co
 arr. ca. 6. §. 4.
 nu. 5. par. 2. e
 pitom.
 g Sess. 24. c. 2
 de reform.
 h Io. And. &
 Philip. Fran.
 in c. i. de cogn.
 spir. in 6. Ar
 chid. in sum.
 tit. de matri.
 §. qualiter con
 trahatur. ver.
 & numquid.
 Henrich. in c.
 veniens. de cog
 nat. spir. i.
 Domi. in d.
 c. i. Prep. in c.
 contra. eod.
 titu. Henrich.
 vbi supr. Al
 ciat. in le. i. in
 prin. de ner. ob
 lig. Siluc. ver.
 matrimonium
 §. q. 7.
 K Bart. l. gal
 lus. §. forsitā.
 Prepos. ca. ue
 niens. cod. tit.
 Sil. ver. matr.
 §. q. 7. nu. 14.
 Federic. conf.
 15. Rom. n. 53
 Loriot. in l. nō
 facile. §. cog
 nationis. ff. d̄
 grad. Brunel. d̄
 spon. sal. con. cl.
 20. casu. 1. 2.
 Io. An. re. p̄t̄
 quis in sex.

Sed non hæc tñ cognationes, quæ nat
 urali ex vinculo causantur, matrimo
 nium impediunt, & dirimunt, verùm
 & illæ, quas ipsa lex ecclesiastica indu
 xit, cuiusmodi est, ¶ quæ in sacramentis
 1 baptismi, & confirmationis contrahit̄,
 2 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 3 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 4 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 5 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 6 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 7 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 8 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 9 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 10 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 11 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 12 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 13 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 14 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 15 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 16 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 17 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 18 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 19 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 20 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 21 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 22 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 23 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 24 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 25 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 26 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 27 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 28 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 29 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 30 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 31 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 32 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 33 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 34 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 35 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 36 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 37 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 38 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 39 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 40 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 41 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 42 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 43 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 44 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 45 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 46 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 47 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 48 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 49 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 50 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 51 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 52 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 53 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 54 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 55 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 56 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 57 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 58 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 59 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 60 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 61 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 62 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 63 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 64 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 65 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 66 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 67 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 68 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 69 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 70 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 71 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 72 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 73 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 74 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 75 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 76 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 77 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 78 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 79 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 80 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 81 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 82 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 83 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 84 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 85 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 86 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 87 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 88 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 89 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 90 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 91 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 92 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 93 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 94 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 95 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 96 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 97 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 98 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 99 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item
 100 quæ spiritualis cognatio dicitur, ¶ item

d baptismo infantem debeant, d si tñ
 9 plures accesserint, spiritualis cognatio
 inde contrahitur matrimonia contra
 henda impediens, & post contracta dis
 e soluens, e verùm, ¶ si ex pluribus, qui
 10 assistebant, vnus dumtaxat de fonte ba
 ptizatum leuauit, alijs licet spondētib.
 simul, & respondentibus pro eo, is tñ
 solus cognationem hanc contrahet, q
 baptizatum vnus sustinuit, vel de fon
 f te sustulit, ac subleuauit, ¶ sacros. fau
 rem Syn. Trid. constituit, nē contingat
 11 fortē, plures eundem e fonte suscipere
 vt vnus tñ siue vir, siue mulier, vel ad
 summum vnus, & vna baptizatum de
 baptismo suscipiant, atq; vt parochus,
 antequam ad baptismum conferēdum
 accedat, diligenter ab his, ad quos spe
 ctabit, sciscitetur, quem, vel quos elege
 rint, vt baptizatum de sacro fonte susci
 piant, & eum, vel eos tñ ad suscipien
 dum admitat, q, si alij vltra designa
 tos baptizatum tetigerint, cognatiōē
 12 spiritualem nullo pacto contrahant,
 constitutionibus in contrarium facien
 tibus nō obstantibus, ac, si parochi cul
 pa secus factum fuerit, arbitrio ordina
 rij plectatur: ¶ Disputatum est autē,
 13 an, qui baptizatum quidem tenuit, vel
 suscepit de fonte, non tñ pro eo respon
 dit, cognationem hanc contrahat, nam
 alij quidem nihilominus contrahi cre
 diderunt, alij secus, n alij ita demum
 h contrahi consenserunt, si adultus sit, q
 baptizatur, nullo egens, qui pro se re
 i spondeat; ¶ Didacus autem in hoc tit.
 par. secun. ep̄it. c. 6. §. 4. intrepidē verio
 rem esse illam opinionem ait, non esse
 necessaria patris respondentis verba,
 ad contrahendum hanc cognationem,
 nam præter susceptionem (inquit) ipsā
 e sacro fonte cætera solennitatem po
 tius, q substantiam spectant: ¶ Nec talis
 14 cognatio contrahitur per procurato
 rem, vel specialem nuntium, quapropter
 fallitur, qui aliquem, tamen si specia
 lialiter destinant, ad suscipiendum suo
 nomine alium ex sacro fonte, si putat,
 hoc se modo cognationem spiritualem
 contrahere, vt crebris calculis receptū
 ait Didacus præcitatū adducens Bar
 tholom. Præpositum, Federicum, Ro
 manum, Siluestrum. Io. Andree, Capel
 lam Tholosanā, Loriotum, Brunellū, &
 K quamuis aliam opinionem habebant
 Abbas

Abbas, A & Cardinalis, & alij, eamq; 17
 seruari vsu in principibus præsertim te
 stētur Aretinus, & Stefanus Austerius
 ad decisionem Tholosanā 157. nosq; 18
 id non semel, aut bis vidimus, & hanc
 b magis receptam ait Felinus.
 14 An uerō, ¶ ubi nōe mandantis in persona
 ipsius cognatio non contrahatur, salte
 ipse procurator hanc cognationem cō
 trahat, ambigua pariter quæstio est, nā
 Io. Andree, quem & multi sequi sunt,
 opinatus fuit, contrahi cognationem
 per ipsum procuratorem, quia re ipsa
 procurator interuenit, namq; & si ani
 mus procuratoris non foret, suo nomi
 ne contrahendi, seq. obligandi, sæpe ta
 men contingit, nec nouum est, quōd
 quis præter propositum cōtrahat obli
 c gationem, sed Federicus, c. & Abbas,
 Siluester, & Cardinalis, & Paulus de Car
 stro, & Didacus in præcitate loco citū,
 20 minime contrahere hunc cognatiōē,
 cum nullus consensus adsit.
 15 ¶ Vniuersitatis autem nōe si quis consti
 tuatur procurator, ad leuandū aliquē
 de sacro fonte, non contrahi aliquam
 21 cognationem cum ipsa aiunt, eō q vni
 uersitas, cum careat anima, vti est plu
 rium collectio, vnū & idem corpus cō
 stituens, baptismi capax non est, nec, p
 peerea, cum baptizata non sit, alium
 e sacro fonte baptismi suscipere po
 d test, d atque has prædictas conclusio
 nes crederem ego simpliciter statuen
 das esse, nec distinguendum, vt Ange
 lus & Clauasio distinguit, an de hac re
 cōtrouerſia nata sit ante baptismi sacra
 mentum collatum, an postea, vt nempe
 re integra tutius sit, opinari, nullam
 esse cognationem, loquuto autem iam
 facto, habere negotium pro valido &
 legitimo, namq; huiusmodi præceptū
 nihil certi tradit, quod tamē in primis
 docenda requiritur.
 Et hæc quidem cognationes, quæ patrem,
 vel patrē adstringunt, non ipsis tā
 23 rā patribus spiritualibus, & illis, quas
 vel baptizat, vel confirmant, aut de sa
 cro fonte suscipiunt, aut in confirmatiō
 ne adstant, cōmuni est, sed & ad alios
 24 quoq; transit, ¶ namq; & carnales eorū,
 qui baptizantur, vel confirmant, paren
 tes eodem cognationis spiritualis
 vinculo coniunguntur parentibus spi
 e ritualibus, s imo ¶ & ad vxorem ipsius

patris spiritualis pridem cognitam, ali
 amde mulierem ab eo vel ex coitu for
 nicario prostratam (vt D. Thomas sen
 sit cum alijs quibusdam) manant, ¶ non
 ad vxorem tamen parentis carnalis a pa
 tre spirituali nexus protenditur huius
 modi, quia pater spiritualis agit, carna
 lis patitur, potentiores autem solent ha
 beri, qui actionem, quā qui passiōē
 actus sonant, vnde meritō actiones, nō
 f autē passiōes coniungi cōmunes sūt. ¶
 19 Fratres vērō (vt diximus) hac cognatiō
 ne quaruntur, quia filius spiritualis,
 quem suscipit quis e sacro fonte, vel
 baptizauit, vel quem in confirmationis
 sacramento constituit, ac filij carnales
 eiusdem, sibi inuicem fratres sunt, &
 cognatione spirituali iunguntur, nup
 tiasq; inter se facere propterea prohi
 bentur, a c si fecerint, nullē erunt. ¶
 g Alij, ¶ vērō filij eorumdem patrū,
 20 qui nullam cognationi huiusmodi cau
 sam dederunt, nullo inter se nexu cog
 nationis copulantur, nuptiasq; inter
 h se contrahere non prohibentur, ¶
 ¶ Traditum est etiam, filium spiritualē
 nullam cognationem contrahere cum
 filia vxoris patris spiritualis alio ex ma
 rito suscepta, ideoq; posse inter eos ma
 i trimonium consistere. ¶ Item Pater spi
 ritualis nullam cognationem contra
 hit cum filia carnali ipsius filij, vel filij
 spiritualis, eorūque vxorem habere po
 test, ¶ quia hæc cognatio ascendere tan
 22 tūm, non descendere consuevit, ¶ imō
 & cum uxore, & sorore baptizati, seu
 l filij spiritualis: ¶
 Hoc autem cognationis spiritualis impe
 dimētum sacros. Syn. Trid. vsu edocta,
 quōd propter multitudinem prohibiti
 onum multoties casibus prohibitis i
 gnoranter matrimonia contraherent;
 restringendam ad pauciores casus cen
 suit, propterea c. 2. Sess. 24. constituit,
 (quod etiam suprā diximus) vt vnus
 23 ¶ tantūm siue vir, siue mulier iuxta sa
 crorum canonum instituta, vel ad
 summum vnus, & vna baptizatum de
 24 baptismo suscipiant, ¶ inter quos, & ba
 ptizatum ipsum, & illius patrem, & ma
 trem, nec non inter baptizantem, & ba
 ptizatum, baptizatiq; patrem, & matrem
 tñ

a Ab. & Car
 din. in cap. ve
 niens. de cogn.
 spirit. Bald. le
 vn. §. ne autē.
 C. de cadu. tol.
 Fran. Aretin.
 in d. §. forsitā.
 b Fel. in c. li
 cet ex quadam
 col. 3. in prin.
 de testib.
 c Fed. d. conf.
 15. A. Abba. &
 Card. c. veniēs
 Silu. d. q. 7. nu.
 13. Paul. Cast.
 die, le. gallus:
 §. forsan. Coar.
 vbi supr. nu. 6
 in fin.
 d Fed. Abba.
 Sil. ubi sup.
 e d. c. veniens
 ubi no. c. i. cod.
 tit. in 6.
 f gl. in ca. qui
 spiritualem.
 30. q. 4. in c. i.
 co. ii in 6. Tho
 mas. & Palu
 in 4. di. 42. co
 arr. ubi f.
 g c. i. c. super
 c. tua. co. tit. c.
 super quib. 36
 q. 3.
 h d. c. i. c. tua,
 & c. super. co.
 tit.
 i But. in capi
 tul. Martinus.
 eo. Dec. d. conf.
 50. 1. col. si. Sil.
 ver. matr. 8 q.
 6. ver. septim.
 Ang. ver. imp
 edimentosep.
 coarr. vbi. ju.
 num. 9. Dom. et
 Fran. in c. i. §.
 fi. eo. ti. in 6.

k gl. c. illud. 30. q. 3. & in c. i. de cog. spir. in 6. Abba. & alij in d.
 cap. i. extr. eo. coarr. ubi sup.
 l d. c. illud.

de ca. i. ubi gl. & doct. de cognatio. legalis. Sil. ver. matris monii. 8. q. 8. Coarv. cap. 6. §. 5. par. 2. ep. 25
b. gl. in d. c. 7. ubi Host. Inno. cen. Henrich. gil. & Coarv. ubi sup. & 30 q. i. c. i. ubi gl. c. Ab. d. ca. i.

in spiritualis cognatio contrahatur; idemque de cognatione illa, quae per confirmationem contrahitur, decreuit, nempe, ut confirmantem, & confirmatum, illiusque patrem, & matrem, ac tenentem non egredietur, omnibus inter alias personas. huius spiritualis cognationis impedimentis omnino sublati, declaratumque est a patribus amplis, quomuis vir vnus, & mulier vna de baptismo possint suscipere baptizatum, non tamen licere pro muliere alterum vicium adhiberi.

Item, cum orta esset quaestio propter verba concilij praedicta, an impedimentum cognationis spiritualis huiusmodi inter maritum, vel uxorem suscipientis baptizatum, nec non inter eosdem maritum, vel uxorem suscipientis, & patrem ac matrem baptizati vigeat; propterea quod prohibitum de vno coniuge de alio etiam prohibendum esse videatur, hanc quaestionem Pius V. constitutione edita sic dicens, statuens, ut a praecis concilij verbis minimè discedatur, proptereaque nullum amplius impedimentum ratione cognationis huiusmodi subesse decreuit, & declarauit, quod minus inter dictos maritum, vel uxorem suscipientis, & baptizatum, baptizatiq; patrem, & matrem, & quascumque alias personas, tam ex parte suscipientis, quam baptizantis, & baptizati in dicto Concilio nominati non expressas, matrimonium liberè, & licite contrahi possit.

Dubitatum èt fuerat, an, quia in decretis, S. Trid. Conc. certae tamen personae enumerantur, inter quas duntaxat cognatio huiusmodi contrahi possit, si an qui ultra personas in dictis decretis enumeratas quoquo modo cognatione spirituali à te confirmationem dic. Conc. coniuncti erant, absque dispensatione Apostolica matrimonium post dictam confirmationem contrahere poterint, ac hodie, & de cetero contrahere possint, cum ante praedictam confirmationem id facere de iure minimè liceret, quae dubitatione Pius V. sua constitutione summouit, statuens, eos, qui

ante confirmationem dict. Concil. cognationem spiritualemente contraxerunt, dum modò non sint ex personis in dictis decretis enumeratis, & inter quas tamen Concilium vetuit, deinceps contrahi hanc cognationem spiritualemente matrimonij vinculo inter se absque dispensatione aliquali herè, & licite copulari posse, ac matrimonium èt post confirmationem huiusmodi absque dispensatione sedis Apostolicae inter easiam contracta valere, plenamque roboris firmitatem obtinere.

28 Cognatio legalis, quae (vix diximus) contrahitur ex adoptione, & arrogatione, & ipsa matrimonium impedire, & contractum dirimere potest, siue igitur quae ea adoptio, quae in patris sui potestate est, & adoptio dicta, siue illa, quae patre, & auctore sui iuris est, quae arrogatio appellatur, utique inter hos patrem, & filium adoptiuum, seu arrogatam nuptiae fieri non possunt, neque inter patrem, & uxorem filij adoptiuum, nec inter uxorem adoptiuam, uel arrogatam, & ipsam adoptiuam, haecque cognatio èt in transfuersilibus viger, nuptiasque prohibet primi gradus, nam & frater, i. patris adoptiuum carnalis filius sorore adoptiuam ducere uxorem non potest, & e contra, soluta adoptione, uel arrogatione tamen licet fratribus, & sororibus adoptiuis inter se matrimonio iungi, quauis patres ipsi adoptiuum filium, quas adoptauerunt, aut arrogauerunt, numquam èt soluta adoptione, uel arrogatione èt iungi possint, si frater adoptiuus sororem manente adoptione uxorem duxerit, cum matrimonium non consistat, soluta adoptione tamen, nisi nouus consensus accesserit, non conualescet. A Si quis tamen filius carnalis patri adoptiuo sit, què ille emancipasset, aliave ratione in potestate sua non haberet, traditum est, hunc cum adoptiuis patris sui nuptias contrahere non prohiberi, quemadmodum neque plures eiusdem adoptiuum filij matrimonium inter se contrahere interdicitur, quauis uis Abbas interdictum putet, etiam eos carnalis filios, qui in potestate non sunt, filijs adoptiuis iungi, & quem pauci sequi voluerunt.

L A V S D E O.

Finis libri V. & primi pentatheuci.

INDEX RERVM INSIGNIVM PRIMI PENTATHEUCI ORDINE ALPHABETI DISPOSITVS.

Abbas, uox quid significat f. 58. nu. primo.
 Abbatie aliquae sunt seculares. eo. nu. 3.
 Abbatia est dignitas clarissima. nu. 4.
 Abbates praecedunt Vic. Episc. Archidiaconum & omnes prelatos dempto Episc. nu. 5.
 Abbates immunes habent quamdam auctoritatem episcopalem. nu. 6.
 Abbates non ex episcopi non praeseruntur Vic. Episc. eo.
 Abbas potest eligi ex gremio illius monasterij & an debeat esse sacerdos. f. 258. col. 2. in fi.
 Abbas licet non praeseritur illiterato. eo.
 Abbas non sit nisi professus eam religionem. eo.
 Abbas debet eligi ex gremio illius monasterij & a monasterio cui est praesens eius. col. 2. cir. me.
 Abbas non debet eligi ex reliq. de recetti se adduxit. e.
 Abbas vnus non debet praesse pluribus monasterijs. eo. ad fin. col. 2.
 Abbas non confirmatus non habet plenum ius. e.
 Abbas a quo confirmetur. eo. ad fin. col.
 Abbas quid assequatur benedictione, & quid confirmatione. eo.
 Abbatibus nonnullis conceduntur insignia pontificalia. 259. col. pri. in prin.
 Abbatum mitrae quales debeant esse. eo.
 Abbates subiecti sunt Episcopo quò ad legem iurisdictionis. eo. col. pri. cir. med.
 Nisi sint exempti. eo.
 Abbatibus potestas in his, quae sunt iurisdictionis. eo.
 Abbas detrudere in carcerem potest et punire suos monachos. eo. col. cir. fin.
 Et excommunicare, & absolvere. eo.
 Abbas an praeserri, uel cedere debeat Episcopo in castigandis monachis. 259. col. 2. in prin.
 Abbas punire potest monachum delinquentem extra monasterium. 260. cir. med. col. pr.
 Abbatibus absentibus Episcopi, castigare potest monachos. eo.
 Abbas non punit monachum dignum depositione. eo. ad fin.
 Abbas praecedens contra monachum non seruat iuris sublimitatem. Nec tunc ab eo appell. pot. eo. 2. in prin.
 Abbas an sit iudex monachi in causa civili. f. 261. in prin.
 Abbas potest solèmniter quandoque populo benedicere, & calices & huiusmodi. 261. cir. me.
 Abbas quandoque potest conferre ordines minores. eo.
 Abbas non potest consecrare, nisi proprio & speciali priuilegio. 261. col. 2. in prin.
 Abbas potest quandoque relaxare rigorem iuris cum suis monachis. eo.

Abbas non potest dare indulgentias. eo.
 Abbas cui concessa est potestas Episcopalis, non tamen assequitur ea, quae sunt ordinis. eo.
 Abbas habet liberam administrationem rerum sui monasterij. f. 261. col. secun. cir. med.
 Abbas potest arbitrio suo constituere procuratorem monachum ad exigendum. eo.
 Abbas potest litem mouere, & defendere. eo.
 Abbas potest bona monasterij expendere in litigando contra aliquem ex suis monachis. f. 261. col. 2. in fi.
 Abbas potest donare aliquid paruum ex monasterio alicui benemerito. fol. 262. col. pri.
 Abbatibus sola auctoritas an sufficiat in alienationibus rerum monasterij. f. 262. col. pri.
 Abbas praescribere potest iura Episcopalis iurisdictionis. fol. 262. ad finem.
 Abbatibus officium est perpetuum. eo. in prin.
 Abbates quidam non sunt perpetui. 263. in prin.
 Abbas male gerens priuandus est. eo.
 Abbas decrepitus, uel infirmus inceptus remouetur. eo. in prin.
 Abbatissa eandem iurisdictionem habet, quae & Abbas. eo.
 Abbatissa potest conferre etiam beneficia, & dignitates competentes suo monasterio. eo. cir. me.
 Abbas non debet esse minor triginta annorum. eo.
 Abbatissa non eligitur, quia non habeat annos octo professionis. eo.
 Abbatissa quandoque eligi debet ex alio monasterio. ad fin.
 Abbatissa quandoque eligi potest maior triginta annorum, & quae habeat quinque annos professionis. e.
 Abbatissa vna duobus monasterijs praesens non potest. eo.
 Abbatissa non potest excommunicare, neque absolvere. eo.
 Abbatissa vel priorissa eligi non debet minor 30. annis, neque si professa non fuerit. f. 322. nu. 286.
 Sed ex concilio Tridentino requiruntur 40. anni & professio octo annorum. f. eo. nu. 287.
 Abbatissa vel priorissa postquam eligi ex alio monasterio, ubi nulla est in eo monasterio, cum requisitis qualitatibus. f. 323. nu. 288.
 Vbi hoc incommodum sit ex eodem monasterio maior annis. 30. & professa post quinque saltem annos eligatur. f. e. nu. 289.
 Abbatissa electa à duabus partibus ex tribus non obstante quacumque obiectione confirmanda est, potestque libere administrare, donec à preloato eius electio irritetur. f. 323. nu. 291. & 292.
 Abbatissa, donec cognoscatur à preloato ei obiecta, non potest alienare res monasterij, nec ulla in

Index.

ter moniales recipere f. 323. num. 293.
Abbatissa administrat etiam ante confirmationem. f. 338. nu. 15.
Abbatissae non consecratur sed benedicuntur. f. 352. nu.
Abbas hoc nomen appellatur et ante benedictionem. n. 36
Abbas amittit beneficia, quae obtinebat ex solo consensu electionis. nu. 37.
Abbatissae priores, et alij plati visitare possunt. f. 364
Abbatissa quoque nistrat. nu. 42. & 51.
Abbatissae privilegati non possunt conferre primam tonsuram alijs, quae monachis sui monast. f. 34. n. 47.
Abbatissae privilegati vel non privilegati quibus mitris utantur in synodis vel extra. num. 59.
Abbatissae mitrati quatuor ordines minores conferre possunt. f. 401. nu. 53. non exempti vero duos. nu. 55. hodie omnes minores. nu. 56.
Abbatissae facultas in promovendo restricta per concilium Tridentinum. nu. 57.
Abbatissae non possunt in benedictione solenni extra loca privilegiata. num. 46.
Abbatissae non possunt consecrare calices extra summum suae ecclesiae. nu. 48.
Abbatissae qui procurantur quomodo efficiantur in regularibus. f. 416. num. 114.
Abbatissae sunt vocandi ad electionem. f. 305. n. 77.
Absolutio capituli prodest solum excommunicationis a iure vel a suo Episcopo, non autem in excommunicationibus reservatis. fol. 315. n. 189.
Absolutio sacerdotis non est nudum ministerium. f. 475. nu. 165.
Absolutio potestatem habet quilibet sacerdos in habitu, non in actu. num. 166.
Absolutio iurisdictionis quoad quosdam ordinaria, quae dicitur delegata. nu. 167. quae non habet ordinariam
Absolutionis forma. f. 483. nu. 26. (168.)
Actus contra legem factus an sit nullus. f. 10. n. 59.
Quid in lege civili, quid in praetoria.
Quid si lex facta sit permittendo non prohibendo.
Quid si prohibitio legis sit temporalis.
Quid si pena apposta fuerit contra facientem usque ad mortem. (n. 250.)
Acceptare se videtur electionem, quae prius taceat. f. 319.
Accolitus post infantiam quis creari potest. f. 409. nu.
Accoliti qui sunt. f. 225. nu. 18. (11.)
Actus ad electionem pertinentes interdicti non vitiant electionem. fo. 321. num. 271.
Accusans dignum pena sanguinis an efficiatur in regularibus. f. 416. nu. 116.
Adam et Eva fuerunt uerum matrimonium sine copula. f. 593. nu. 100.
Administrata per Episcopum in quietam possessionem ante confirmationem an valeat. f. 337. num. 10.
Administrare electus potest ubi superior cum eo actum gessit confirmationis vim habere. f. 338. n. 11.
Administrare quis potest ante confirmationem ex licentia S. Pontificis. num. 12.
Administrare electus ante confirmationem non potest ex sola consuetudine. nu. 13.
Administrare ante confirmationem ex privilegio quis potest. nu. 14.
Administrare potest Papa ante confirmationem. n. 16.
Administrat sine confirmatione cui a Papa prouisum fuit. nu. 19.
Administratio ex necessitate quando conceditur ei, qui confirmatus non est. nu. 20.
Administratio plenam habens a Papa in spiritualibus quid facere possit. nu. 21.
Administratio Ecclesiastica non est committenda non exercitatis. f. 423. nu. 215.
Administrare hodie altari non debet, qui beaterna die in circouisus fuit. nu. 216.
Administratores miserabilium et picrum promoueri possunt. f. 424. nu. 232.
Administratores an finita administratione ordinari possint. n. 233. & 234.
Administrator, cui culpa, dolusue obijcitur, ordinari non debet. f. 428. num. 235.
Administratori obiecta culpa sine dolo non facit quin possit ordinari. nu. 236.
Administrator Clericus factus, coram quo rationes reddat. f. 425. nu. 237.
Adulterium an crimen sit mixti fori. f. 143. n. 102.
Adulterium non committitur cum sponsa de futuro. f. 550. nu. 14.
Aetatis impedimentum est a natura. f. 409. nu. 9.
Aetatis impedimentum solum Papa tollit. num. 16.
Aequalis scientia non requiritur in omnibus ordinibus pariter. f. 424. nu. 222.
Aegri quomodo excusentur a dicendo officio. fol. 533. nu. 23.
Aegri qui excusantur a recitando officio, an saltem mentem Deo erigere teneantur. num. 25.
Aegri infirmique curam habens excusatur a dicendo officio. f. 534. nu. 26.
Affines ascendentes, vel descendentes vel transuersales qui sint. f. 641. nu. 36. & seq.
Affinitatis quod genus impediatur nuptias. f. 642. nu. 39. & seq.
Affinitas ex fornicatione quando impediatur. nu. 41.
Affinitatis genus quomodo computetur. nu. 42.
Affectum quando beneficium dicatur. f. 21. n. 129.
Affinitas ex alterius emissionem an contrahatur. f. 630. nu. 243.
Affinitatis diffinitio. fo. 141. nu. 29.
Affinitas que obstat nuptijs. fo. 630. nu. 239.
Affinitas ex quasi coitu an contrahatur. n. 240
Affinitas in primo genere. n. 244. (& seq.)
Affinitas durat altero ex coniugibus mortuo. nu. 248.
Affines cur dicantur. nu. 33.
Affinitas quandoque iuncta habet publicae honestatis iustitiam. nu. 249. & seq.
Affinitas subsequens quid operetur. num. 251. affi-

Index.

Affinitas cum consanguinitate. f. 641. nu. 30.
Altare cur percutitur confirmati. f. 451. n. 17
Altare portatile possunt habere episcopi et superiores. f. 18. nu. 41.
Ita et fratres minores et predicatorum. n. 42.
Altare portatile qui possunt concedere. nu. 43.
Amendatio an sit necessaria in baptismo. fol. 441. nu. 50.
Amantes impediuntur eucharistiam sumere. f. 496. nu. 93.
Anastasius Papa qua ratione appellatus sit secundus. f. 83. nu. 22.
Angelus bonus baptizare potest, non malus. fo. 442. nu. 74. & seq.
Appellari non potest a publicatione electionis. fo. 321. nu. 275.
Appellans ab electione, non exprimat omnes circumstantias, non audiat postea exprimere volens. f. 325. nu. 314.
Etiam si tertius superueniat pro suo interesse. ibi. nu. 315.
Appellans ab electione forma non seruata non potest alia via persequi obiecta. f. 326. nu. 316.
Appellatio an sit a conservatoris ad legatum non valeat non obstantia consuetudine. f. 36. n. 79.
Appellatio ad inferiores non valet non obstantia consuetudine. f. 56. nu. 80.
Appellatio ad doctores de collegio interposita cur valeat. nu. 81.
Appellatioes in omnes et inter laicos ad S. Pontificem interponantur valet. num. 82.
Appellatio tolli non potest per consuetudinem. nu. 99.
Appellari non potest a vicario ad episcopum non obstantia consuetudine contraria. nu. 98.
Appellari non potest a Papa quod deus. f. 77. nu. 53.
Appellari an possit a concilio ad pontificem maximum. f. 82. nu. 9.
Appellari potest ad Papam a concilio cui legati praesuerunt. f. 86. nu. 50.
Appellationis iudex non inhibet cardinali a quo per reuerentiam sed intimat. f. 102. n. 100
Appellatione remota si causa committatur, cardinali nisi censetur remota quilibet appellatio nedum friuola. f. 102. n. 103.
Apostolus ad curiam accedens causa confirmationis non debet discedere sine licentia negotio imperfecto. f. 342. nu. 19.
Aqua baptismalis non est sacramentum nisi cum infunditur verbis prolatis. f. 437. nu. 9.
Aqua baptismi qualis esse debeat. nu. 13.
Aqua in baptismo christi est necessaria. n. 14.
Aqua omnis artificialis a baptismo reijcitur. nu. 15
Aqua ex luto elicita non reijcitur a baptismo. nu. 16.
Aqua mineralis non reijcitur a baptismo. nu. 17.
Aque aspersio fieri debet in capite baptizandi non in alio membro. f. 439. nu. 24.
Aqua naturalis sola adhiberi potest in eucharistiae pane conficiendo. f. 488. nu. 22.
Aqua vino cur miscetur in conficiendo sacramento sanguinis. nu. 24.
Aqua modica, et minor vino cur in sacramento sanguinis requiratur. nu. 25.
Aque immixtio omitti potest in sacramento sanguinis. f. 489. nu. 26.
Aquam non imponens sacerdos in sacramento sanguinis an peccatum committat. num. 27.
Aque maiore copia quam vini sacramentum sanguinis confici non potest. nu. 28.
Aqua tunc infundenda cum facienda est consecratio. nu. 29.
Aqua vini habens saporem in hoc sacramento non est sumenda. nu. 37.
Aqua vita an assumi possit in sacramento sanguinis. d. nu. 32.
Archidiaconus et alij inferiores quando visitare possint. f. 363. nu. 36.
Archiepiscopus et ipsi non tenentur ire personaliter ad curiam oppositam contra electionem. f. 344. nu. 29.
Archiepiscopi ante pallium acceptum non habent plenum ius. f. 353. nu. 1.
Neque exercent illa, que quilibet episcopus consecratus exercere potest. nu. 2.
Archiepiscopi ante pallium acceptum non possunt facere ebrisia, neque ordinare clericos, neque dedicare ecclesias. nu. 3.
Archiepiscopi, qui iam susceperunt pallium, actus valent, etiam quod illud non gesserunt. nu. 4.
Archiepiscopus iterare non potest perfectam visitationem suae provinciae. f. 371. num. 100.
Archiepiscopi inuentis delinquentibus in sua provincia quid facere debeant. nu. 106.
Archiepiscopus puinciam visitans quid agere possit. nu. 109.
Archiepiscopo nihil plus quam episcopo competit in his, que visitationem concernunt. fo. 384. n. 48.
Archidiaconus an sit de capitulo. f. 209. n. 26.
Archidiaconus quandoque dat litteras dimissorias ad ordines. f. 209. nu. 17.
Archidiaconus electus a collegio habet iurisdictionem ordinariam. fo. 20. nu. 18.
Archidiaconus Archiepiscopo maior est quam doctores, et quandoque minor. fo. 20. nu. 11.
Archidiaconus ex auctoritate ordinatus. f. 207. n. 9.
Est maior praeposito. n. 21. & Decano. n. 20.
Archidiaconus est oculus Episcopi. f. 207. n. 1.
Princeps est omnium diaconorum. nu. 2.
Archidiaconus debet esse diaconus. nu. 3.
Archidiaconus habet auctoritatem. nu. 5.
Archidiaconus an praeserat vicario. f. 56. n. 75.
 III 2 Archi

Index.

Archidiaconus quandoque creatur à solo Episcopo. fo. 207. nu. 7.
Archidiaconus debet esse amorum. 25. eo.
Archidiaconi functiones quæ. f. 207. nu. 9.
Archipresbiter est maior *Archidiacono* ratione ordinis. fo. 209. nu. pr.
Archipresbiterorum duo sunt species. f. eo. n. 2.
Archipresbiteri urbani officium, & præminētia. nu. 4.
Archipresbiter celebrat missas pro Episcopo absent. e. f. 210. nu. 5.
Archipresbiteri functiones. f. 216. n. 6.
Archipresbiter an sit clarissimus. nu. 7.
Archipresbiter forensis qui sit. nu. 8.
Archipresbiteri forensis officium. nu. 9.
Archipresbiter ruralis an habeat dignitatem. n. 10.
Archipresbiteri an habeant aliquam iurisdictionem. nu. 11.
Archipresbiter an sit ex capitulo, quamvis non sit canonicus. nu. 12.
Atra cur non sint prohibita in matrimonio. f. 625. nu. 198.
Arre non maiores dote admittuntur. n. 200. & seq.
Arre possunt tradi in specie, & quantitate. nu. me. 203.
Arre possunt dari ab utraque parte. nu. 204.
Ararum confessio an teneat in matrimonio. f. 626. nu. 205.
Ararum traditio per constitutum. nume. 207.
 In *Articulo* mortis est lata potestas sacerdotis confessari, & quando quis dicatur in articulo mortis. f. 483. nu. 221.
 In *Articulo* mortis matrimonium contractum non requirit solennitates. fol. 592. n. 87.
Ascendentes contrahere quo iure prohibeantur. fol. 638. nu. 9.
Atritionis quis sit effectus. fo. 460. nu. 11.
Auditor ad quem deuoluta est causa appellatio nis à sententia Cardinalis, non inhihet Cardinali. f. 102. nu. 99.
Augustinus fuit auctor etiam prædicatorum & aliorum. f. 238. nu. 18.
Augustini diuersa protes. eo. n. 19.
Augustinus auctor etiam canonicorum regularum. eo.
Azima cur debeat esse farina in eucharistia. fo. 487. nu. 13. & an sit de necessitate uinum. 14. ex pane fermentato consecrantes puniuntur. f. 488. nu. 15.
Baptizati debent esse ordinibus associandi. fol. 425. nu. 237.
Baptizatus bis ordinari non potest. nu. 238. nisi si ignorantes fuerint, & ex causa dispensentur. nu. 239.

Baptismus est necessarius ad salutem, & unde hoc probetur. f. 437. nu. 1.
Baptismus quando institutus, uel effectum habere cepit. nu. 2.
Baptismi diffinitiones. nu. 3.
Baptismi uox quid significet. nu. 4.
Baptismus quibus alijs nominibus appelletur à scriptoribus Ecclesiasticis. nu. 5.
Baptismi due species. nu. 6.
Baptismus simplex qui sit. nu. 7.
Baptismi uerba quo puncto proferenda. nu. 8.
Baptismalis aqua non est sacramentum, nisi cum infunditur uerbis prolatis. nume. 9.
Baptismus simplex quando sit in usu. num. 10.
Baptismus solennis qui, & qualis. nu. 11.
Baptismus solennis non fit sine chrismate. folia 438. nu. 12.
Baptismus flaminis qui sit. 439. numer. 18.
Baptismus flaminis non est communis infantibus. nu. 19.
Baptismus sanguinis communis est etiam paruulis. nu. 20.
Baptismus fluminis non est necessarius in conscientibus. nu. 21.
 De *Baptismo* paruulorum concilij Tridentini constitutio. nu. 22.
Baptizati paruuli post adultam aetatem non sunt interrogandi an uelint *Baptismus* ratificare. nu. 23. & 96.
Baptizari an debeat aliud membrum apprensus prius quam caput. nu. 25. & quid, existente periculo mortis. nu. 26.
 In *Baptismo* que uerba sint necessaria. f. 440. n. 28.
Baptismus ritatur omittis his uerbis, ego te baptizo. nu. 29.
Baptismum non ritatur omittis promissis, ego. n. 30.
Baptismi graecorum que sit forma. n. 31. & 32.
Baptizare plures unum non possunt. nu. 33. & fo. 443. nu. 78.
Baptizo, uerbum, non mutari potest in bapt. n. 35.
Baptismo non est aptum uerbum, linio. nu. 36.
Baptismum non ualere sine ipsis. In nu. 37.
 In *Baptismo* dicit proferri illa dictio, nomine, in singulari non in plurali. nu. 38.
Baptismus an possit in nomine trinitatis fieri, uel in alijs. n. 39.
Baptismi formam non seruans sacerdos peccat. nu. 40.
Baptismi uerba Papa mutare potest. num. 41.
Baptismus ualet, quamuis errore dictum sit in nomine patriæ. & c. nu. 42. melius tamen erit, tunc iterare sub conditione. n. 43. ualet et, si loco illa uerba proferatur. f. 441. n. 44.
 In *Baptismo* corrumpens uerba malo proposito non facit sacramentum. f. 441. nume. 46.

pBa

Index.

Baptismus non ritatur copula, que, posita, pro. & c. nu. 47.
Baptismus an ritatur transpositio sillabæ, uel dictionis. n. 48.
Baptismus uulgari sermone fieri potest. nu. 49.
 In *Baptismo* an requiratur. dictio, Amen. fol. 441. nu. 50. (rum, nu. 51.
Baptismus an ritatur alia adiectione uerborum. & contra. nu. 53. 54.
 In *Baptismo* uerba proferenda, & exprimenda sunt uoce. nume. 55.
Baptismi minister proprius est parochus. n. 56.
Baptizatus clericus, quando adest copia sacerdotis, deponendus est. f. 441. nu. 57.
Baptizandi munus est proprium Episcoporum, & quare alijs sacerdotibus committantur. nume. 58.
Baptizandi munus est etiam sacerdotum iure proprio, & qua ratione. f. 442. n. 59. licet illud antiquum sollemnem facere non possent, nume. 60.
Baptizare possunt Diaconi & alij inferiores in casu necessitatis. nu. 61. item & laici. nu. 62. ac femina. nu. 63.
Baptizare potest minor, qui melius sit baptizare, quam maior. f. 445. nu. 64. uel si maior sit precisus. nu. 65.
Baptizare potest in necessitatis periculo indigus, hereticus, & qui libet infidelis. num. 66. nec est amplius reiterandus. nu. 67. de ratione. nume. 71.
Baptismus datus a malo ministro tamen gratiam confert. n. 68. licet minister graue crimen incurrat. nu. 69.
Baptizari melius est à malo sacerdote, quam à laico. nu. 70.
Baptismus ab heretico datum inualidum dicitur; anathema sit. nu. 72.
Baptismi ceremonias solus sacerdos facit. n. 73.
Baptizare possunt Angeli, & sancti. num. 74.
Baptizandi tamen munus est proprium hominis uicentis. n. 75.
Baptizare quare non possit Ang. malus. n. 76.
Baptizari an possit unus plures simul, & semel. f. 443. num. 77.
Baptizari an possit mutus & mæchus simul. n. 79.
Baptismus unius Christi nomine et persona ministratur. unde unus tantum minister esse debet. nu. 80. 81.
Baptizates plures unum quibus uerbis ritari debeant. nu. 82.
Baptizare se ipsos non potest, in mortis periculo saluabitur tamen propter fidem. nu. 83. 48.
Baptizati recusantis sacerdotis qua pena. n. 85.

In *Baptismo* as sumuntur patrina, & cur ritatur unum uir, & una mulier. f. 444. n. 86. & seq. nec mulieris loco alter uir accipi potest. n. 90. de patrina officio, & quis patrinus. possit esse. nu. 91. 92. & 93.
Baptizari possunt omnes cuiuscumque ætatis. sint. nume. 95.
Baptismi quomodo sint capaces paruuli. n. 96.
Baptizari quando possunt amictus, & dormientes. nume. 97. 98. & 99.
Baptismus non est differendus ultra octo dies imo statim imminente periculo mortis conferendus. f. 444. nu. 100. & 101.
Baptismus solennis quo tpe olim fieret. n. 102.
Baptismus Iudæorum quanto tempore post eorum conversionem differatur. numero. 103.
Baptismus ubi fieri debeat. f. 445. n. 105.
Baptismi fontem non habens, uas saltem debet habere. nu. 106.
Baptismus delet peccatum originarium, & peccata actualia dum adsit penitentia nec requiritur satisfactio erga Deum. n. 107. cum seq.
Baptismo non remittitur pena temporalis, que ex legibus secularibus imponitur. n. 111. laudabile tamen esset, si principes eam remitterent. nu. 112.
Baptismus differens in ultimum diem uitæ, ut omnem peccatorum penam uitet, non saluatur. nu. 113.
Baptismus qui tarde metu mortis accipit, est sicut irregularis. numero. 114.
Baptismus cur non tollat irregularitatem causatam ex dilatione baptismi. nu. 115.
Baptismus confert gratiam, & charitatem. fo. 446. n. 116. que gratia quid tribuat. n. 117.
Baptizatum se credens qui baptizatus non erat, saluari potest. nu. 118. et tamen ordines collati non uadent. nu. 119. nec potest uasa hoc dispensare. nume. 120.
Baptismus tollit infamiam delictorum. nume. 121.
Baptismus tollit irregularitatem non eam tamen que procedit ex defectu sacramenti. nu. me. 122.
Baptismus non habilitat bigamum ad ordines, neque corruptam ad uelum. f. 446. nu. 123. & 124.
Baptizatus potest per peccatum gratiam amittere. nume. 125.
Baptizatus non est liberatus à præceptis Ecclesiæ. nu. 126.
 Post *Baptismus* uota facta non sunt irrita. nu. me. 127.
 Post *Baptismus* peccata non abolentur sola re cordatione baptismi. nu. 128.

Lll 3

Bap

Index.

Baptizati debent seruare totam fidem christiana
nam, ne dum ea quæ professi fuerunt n. 129.

Baptizari an possint Iudeorum filij paruuli in-
uiris parentibus. num. 130. & approbatur
opinio negativa S. Thom. fol. 147. nu. 131.

Ad Baptismum non sunt cogendi Iudæi: adul-
ti, nisi per indirectum. fol. 147. nu. 132. &
133.

Baptismi ceremonia declaratur. num. 133.

Baptismus non est iterandus. f. 448. num. 134.
& quare num. 144. 135. & 136.

In Baptismo mors, & sepultura Christi signifi-
cantur. nu. 136.

Baptismum iterato accipiens vel conferens sit
irregularis. nu. 137. pœnamque capit is sta-
tuunt leges ciuiles. num. 138. Neque ei qui
fidem Christi negauit iterandus. d. nu. 138.

Baptismus qua uerborum forma conferendus
his, de quibus dubitatur, an sint Baptizati.
num. 139.

Baptismus debet probari certissimis testibus.
f. 446. num. 140.

Baptismo priori rite collato nihil accedit per
baptismum secundum. nu. 141.

Baptismi conditionalis forma non debet serua-
ri nisi dubium sit an sit baptizatus. nu. 142.

Baptismo deficiente solum in ceremonijs, solæ
illæ ceremoniæ suppleri debent. nu. 143.

Baptismus Ioannis quid significaret, et de eius
forma. nu. 144. & 145.

Baptizati à Ioanne indigebat tamè baptismo
Christi. nu. 146.

Baptismo Ioannis gratia non conferebatur. fol.
148. nu. 147.

Baptismus Ioannis non sufficiebat ad salutem
f. 449. nu. 148.

De baptismo Ioannis effectu Augustini uerba
num. 149.

Baptismum Ioannis dicentes habere uires ba-
ptismi Christi excommunicantur. nu. 150.

Baptismus quare alijs sacramentis antecedit.
f. 487. nu. 3.

Basilius primus congregator monachorum. fol.
237. nu. 9.

Basilius auctor carmelitarum: eo.

Benedictus auctor monachorum Cassinensium:
num. 12.

Benedicti plures stirpes: nu. 14. & 15. & 16.

Benedicti religio reformata à Clemente. f. 237
num. 13.

Beneficia regularia conferri debent regularib:
fol. 249. num. 128.

Beneficium ingressi monasterium non vacat
ante factam professionem fol. 244. nu. 82.

Beneficium non est affectum ex sola presentatio-
ne mandati de prouidendo. f. 43. nu. 42.

Beneficij collatio facta absenti reuocari non po-
telt etiam antequam ille animum suum de-
claret. f. 319. nu. 148.

Beneficia ecclesie debent esse perpetua. fo. 355
num. 1.

Beneficij fructus quomodo probentur. fol. 383
nu. 38. & 39.

Beneficiatus tenetur ad horas canonic. fo. 530
num. 7.

Beneficium datur propter officium. nu. 8.

Beneficij tenuitas non excusat, à dicendo officio
f. 531. nu. 9.

Beneficium habentes ex proprio patrimonio an
teneantur dicere officium. nu. 10.

Beneficia prestimonialia habentes tenentur ad
horas canonicas. nu. 11.

Beneficij appellatione distributiones quottidia-
nae continentur. nu. 16. an pensiones. nu. 17.

Beneficia plura habentes, an debeant plura offi-
cia dicere. f. 540. nu. 64.

Beneficiorum conferendorum ius est fructus E-
piscopatus. f. 148. nu. 5.

Beneficiorum collatio est species largitionis. eo
num. 7.

Beneficij possessionem amittens non punitur. li-
cet aliud beneficium incompatible retineat.
f. 21. nu. 99.

Beneficij mentio fieri debet in precibus etiam
quod impetrat contra promissionem factam
de renuntiando alijs beneficio. fol. 60. nu. 101.

Beneficij renuntiati, cuius renuntiatio nõ fuit
acceptata mentio fieri debet. f. 20. nu. 102.

Beneficij renuntiati, cuius renuntiatio accepta
ta non fuit, perditur possessio, nõ titulus. eo.

Beneficij quod alicui ignoranti quesitum fuit,
non est necessaria mentio in impetratione. f.
eo. num. 105.

Beneficij manualis si dari solitum sit in titulum
mentio fieri debet in precib. f. 20. num. 108.

Beneficij qualitates exprimi debent. n. 109.

Beneficij existentis in ecclesia cathedra mentio
est facienda in precibus. 110.

Item si animarum curam habeat. 111.

Beneficij appellatione non venit beneficium ha-
bens curam animarum. nu. 113.

Etiam quod curam animarum exerceret per
Vicarium. nu. 114.

Beneficium an residentiam requirat narrandum
est in precib. f. 25. nu. 124. & seq.

Beneficium an sit electiuum narrandum est. fo.
20. nu. 117.

Beneficia electiua diuerso iure utuntur, quam
alia beneficia. f. 20. num. 118.

Beneficium an sit deditum hospitalitati. n. 119
Item

Index.

Item an sit regulare beneficium, quod à clerico
seculari impetratur. nu. 120.

Item an sit alteri unitum. nu. 121.

Item an sit monoculare. nu. 122.

Item an sit de iure patronatus. nu. 123.

Item an sit reueruatum specialiter uel affectum.
num. 127.

Beneficium quando affectum dicitur. nu. 129.

Benedictio matrimonij à quo. facienda sit. fol.
571. nu. 26.

Benedictio sacerdotis in matrimonio alienos
parochianos pœna. nu. 27.

Benedictione non habita coire non debent coniu-
ges. f. 596. nu. 119.

Bigamus ad ordines admitti non debet. fo. 429
num. 153.

Bigamus quare non ordinetur. d. nu. 153. 154.
& 155.

Bigamia contrahitur uxorum pluralitate. nu.
156.

Bigamorum tres species. nu. 157.

Bigamus proprie quis sit. nu. 158.

Bigamus est etiam is qui ex duabus uxoribus
alteram habuit ante baptismum. nu. 159.

Bigami per interpretationem uel comparatio-
nem qui sint. nu. 160.

Bigamus reputatur qui constitutus in sacris
de facto ducit uxorem uiduam & quare. f.
420. nu. 161.

Bigami comparatur ducens uxorem uiduam
licet ante baptismum. num. 162.

Bigami comparatur cognoscens scienter uxó-
rem adulteram. nu. 163. quid si ignorasset
adulterium. nu. 164.

Bigamia non excusat iudicis præceptum, ut
quis se coniungat uxori adultera. fol. 420.
num. 165.

Bigami per interpretationem qui dicantur. nu
mero 166.

Bigami per similitudinem qui sint. nu. 167.

Bigami uerè priuantur omni priuilegio cleri-
cali. nu. 168. nisi sint in sacris, uel monachi
num. 169.

Bigami non uerè an priuantur priuilegio cleri-
cali. nu. 170.

Bigamus nõ è uxorem tenens cū concubina, uel
duas concubinas. n. 171. vñd episcopus eum
ut simplicem fornicatorem dispensare pot.
num. 172.

Bigamus non est, qui post mortem uxoris quã
numquam cognouit, aliam uxorem ducit, et
cognouit, uel contra. f. 420. nu. 173.

Bigamus non est qui uxorem ducit eam, quã al-
teri nupta, numquam tamen cognita fuit. nu
mero. 174.

Bigamus an sit qui inuenit corruptam esse eam
quam uirginem crediderat. f. 421. nu. 175.

Bigamus non est, qui uirginẽ ducit uxore quã
pollutam crediderat. nu. 176.

Bigamus non est contrahens cum ea, quam ante
matrimonium polluit. nu. 177.

Bigamus an sit contrahens cum consanguinea
uxoris defunctæ. nu. 178.

Bigamus licet uerus recipit characterem si or-
dinetur. nu. 179.

Bigami impedimentum est iuris postiuui. fol.
421. nu. 180.

Bigamia dispensatio est impetrabilis. nu. 181.

Bigamia etiam uera, Papa dispensare po-
test. nu. 182.

Non tamen presumitur dispensare uelle, nu-
mero. 183.

Bigamus interpretatiuus facilius dispensatur
à Papa. nu. 184.

Bigamum uerè Episcopus nullo modo potest di-
spensare. f. 422. nu. 186.

Bigamum tamen per interpretationem dispen-
sat episcopus ad minores ordines. nu. 187.

Bibendum lac dabatur episcopo uisitati et po-
tus ad tertiam uicem est moderandus. fo.
380. nu. 14. & 15.

Blasphemia est mixti fori. fol. 143. nu. 105.

Bona temporalia clerici damnati & deceden-
tis sine herede legitimo ad quẽ deuoluuntur
f. 140. nu. 75. ad fi. nu. 349.

Bona camere, à post. uacante sede custodiri de-
bent à camerario, & seruari futuro Pontif.
fol. 329.

Bona in opinione esse optare an sit peccatum. f.
463. nu. 51.

Bona fides præsumitur dum nõ probatur con-
trarium. f. 600. nu. 145.

Breue regimen non parcat populi. f. 355. nu. 3.

Brenario carentes an excusentur ab officio. fo.
532. nu. 11.

Breua qua sint. nu. 7.

Breuium triplex modus. nu. 8.

Breua non exigunt tot cautiones, quot bullæ. 9
fol. 29.

Breua quandoque expediuntur etiam in cæcel-
laria, & penitentiaria. fol. 29. nu. 10.

Breua expediuntur minoribus sumptibus quã
bullæ. 11.

Breua non dicuntur proprie literæ Apostolicæ
12.

Breua non sanantur clausula perinde ualere
13.

Breua non confirmantur. eo.

Breuis delegantur causa. nu. 14.

Breuis quandoque prorogatur tempus pro-
mouen-

Index.

mouendi nu. 17.
 Breuibz datur licentia alienandi res ecclesie
 modici valoris. 16.
 Breuibz. datur licentia test. de bonis eccle-
 siae. 17
 Et licentia faciendi se promoueri à quocumq;
 Antistite Catholico. 18.
 Et manendi extra monasterium. 19.
 Breuibz datur licentia monacho non sumen-
 di habitum & non faciendi professionem. fo-
 29. nu. 19.
 Et licentia moniali transcendi ad aliud mona-
 steriū. 20. & mutandi habitum. eo.
 Et exemptio ab ordinario. nu. 21.
 Et dispensatio super deformitate vt promouea-
 tur. numer. 22.
 Et commutatio legatorum priorum. 23.
 Et dilatio Episcopo ad petendum consecratio-
 nem. 24.
 Et licentia accipiendi doctorem dignitatem
 priuatim. 25.
 Et licentia vescendi lacticijs, & carnibus,
 26.
 Et causa omnes spirituales expediuntur breui.
 27.
 Et causa breuiores, & pauperum. 28. & seq.
 breui expediuntur omnes causa, quas Pontif.
 Max. vult.
 Bulla qua dicantur. f. 18. nu. 2.
 Bullarum materia. eo. nu. 4.
 Bulla quando habeant formam. eo. nu. 5.
 Bulla plumbata est perfecta. nu. 6.
 Bulla fiunt tam pro Iustitia, quam pro gratia.
 fol. 28. num. 3.
 Calumniatores contra electionem quomodo pu-
 niantur. f. 324. nu. 304.
 Calix & patina ex qua materia debent esse. fo.
 506. num. 91.
 Canon missa vnde incipiat. f. 524. nu. 70.
 Canentes clerici in choro cum ambitione pec-
 cant. f. 542. nu. 76.
 Camerario defuncto vacante sede cardinales a-
 lium creare possunt. f. 317. n. 228.
 Cancellaria non dat literas ad decisionem cau-
 sarum & articulorum dubiorum in iure. fo.
 2. col. 4. nu. 18.
 Cancellaria non dat literas appellanti, cum du-
 bium est, an deferendum sit appellationi. eo.
 num. 19.
 Canonici intersunt concilio synodali. fo. 89. ad
 finem.
 Canonici in rescriptis Pontificijs non nominā-
 tur cum inuocatione sancti in cuius ecclesia
 sunt intitulati, sed solum nominatur ciui-
 tas. f. 20. nu. 75.

Canonici regul. ecclesia exprimenda est. nu. 76.
 Canonici ecclesie cathedralis non habent di-
 gnit. f. 68. nu. 19.
 Canonici comparantur dignit. f. 214. nu. 1.
 Canonici Pont. Max. delegare solet cas. eo.
 Canonici dicuntur clerici primi gradus. eod.
 num. 2.
 Canonicus cathedralis ecclesie qua atate esse
 quis possit. num. 3.
 Canonicus ante etatem receptus habet tamen
 vocem in cap. nu. 5.
 Canonicus esse potest quis, licet non sit in sa-
 cris. nu. 6.
 Canonicus, qui non fecit se promoueri ad sa-
 croz. ordines intra sex menses, an priuetur
 suis iuribus. nu. 8.
 Canonicus non habet vocem in capitulo, nisi sit
 subdiaconus. nu. 9.
 Canonici, qui non sit subdiaconus, presentia, et
 suffragium in capitulo, non irritat actū ab
 alijs canonicis legitime factum. nu. 10.
 Canonici omnes in cathedralibus habent anne-
 xum ordinem sacrum. eo.
 Canonici in cathedralibus desiderantur docto-
 res vt sint, vel magistri pro maiori parte. eo.
 Canonorum numerus finitus, vel indefinitus
 num. 11.
 Canonorum receptio ultra numerum bisaria
 contingere solet. fol. 215. nu. 12.
 Canonicus receptus ultra numerum an habeat
 iura ceterorum canonicorum. nu. 13.
 Canonici possunt addere numero alias praefixo.
 num. 17.
 Canonorum numerum an episcopus augere
 possit. 18.
 Canonicus receptus ultra numerum, contra in-
 ramentum canonicorum perdit iura, si ipse
 fuit in causa, vt reciperetur. 21.
 Canonorum numerus ex quibus causis augeri
 vel minui possit. 22.
 Canonici cogi possunt augere numerum auctis
 facultatibus. eo.
 Canonici non debent aliquid exigere pro recep-
 tione alterius canonici. eo.
 Nisi vt expendatur ad cultum diuinum. eo.
 Canonici delegato potius, quam iure proprio eli-
 gunt. f. 319. nu. 249.
 Canonicatus potest esse sine prebenda. nu. 23.
 Canonico debet provideri de prebenda quam-
 primum. f. 16. nu. 24.
 Canonico recepto assignandum est stallum in
 choro. eo.
 Canonicus per affectuionem stalli in choro, non
 propterea censetur effectus possessionem
 prebendae. eo. nu. 24.

CANON.

Index.

Canonicus optans non mutat canonicatum, sed
 prebendam. eo.
 Canonicus esse non potest aliquis in duabus ec-
 clesijs. eod.
 Canonicorum appellatione an comprehendatur
 ecclesia. num. 25.
 Canonici soli faciunt ecclesiam, non capitulū.
 26.
 Canonicos fecisse procuratorem si dicatur, non
 tamen capitulum intelligitur. nu. 27.
 Canonici veniunt appellatione ciuium. eo.
 Canonico mortuo subrogatus non dicitur eius
 successor in canonicatu. nu. 28.
 Canonicus subrogatus defuncto non tenetur ra-
 tificare gesta à defuncto. nu. 29.
 Canonicus non tenetur stare colono constituto
 à canonico, cui subrogatus fuit. eo.
 Canonico succedit capitulum, quod declara-
 tur. eod.
 Canonico subrogatus, an in delegatione succe-
 dat. 30.
 Canonicus non agit ob contemptum antecesso-
 rum. fol. 217. in principio.
 Canonici regulares quam originem habeant. fo.
 238. num. 20.
 Canonicorum regularium, & monachorū Cas-
 sinensium lis. fol. 238. nu. 21.
 Canonici regulares habent regulam laxiorem,
 quam monachi Cassinenses. eo. ver. canonici
 autem.
 Canonici regulares non prohibentur poni per
 villas vel oppida singuli ad parochias. eo.
 Canonicorum regularium capitulum an possit
 mutare statum sede vacante. fol. 252. in fi.
 vers. questum fuit.
 Canonicus proprie non dicitur eligi, sed recipi
 fol. 303. nu. 40.
 Canonicatus non est beneficium electiuum.
 303. 41.
 Canonici qui seiebant ecclesiam vacare, ta-
 men vocari debent ad electionem. fol. 305.
 num. 68.
 Canonici illi vocandi non sunt, qui fuerunt in
 collegio, dum dies statueretur electioni. fol.
 305. nu. 70.
 Canonicus non adeptus possessionem an eligere
 possit. fol. 306. nu. 86.
 Canonici faciunt unum corpus cum episcopo.
 num. 88.
 Canonici supernumerarij an eligere possint. fo.
 307. nu. 90.
 Canonici possunt admitttere extraneos ad ele-
 ctionem. num. 91. modò omnes consentiant.
 Capitulum venit appellatione ecclesie. fo. 198
 num. 1.

Capitulum succedit in potestate prelati sede
 vacante. eo.
 Capitulum cur sic dicatur. eo. nu. 2.
 Capitulum consistit soli canonicis. eo.
 Capitulum venit appellatione canonicorū. eo.
 Capituli appellatione prelati non venit. eod.
 Capitulum dicitur, licet ei desit caput. eo.
 Capitulum non confert sede vacante beneficia
 spectantia ad collationem solius episcopi. n. 3.
 Capitulum non potest dilapidare fructus epis-
 copatus sede vacante. eo. nu. 5.
 Capitulum non potest largiri bona Episcopa-
 tus. eo. nu. 8.
 Capituli non potest conferre beneficia etiam q-
 episcopus ea conferre non possit sine consilio
 capituli. num. 9.
 Capitulum sede vacante confert beneficia,
 quae solebat conferre simul cum episcopo.
 num. 11.
 Capitulum vacante sede confert beneficia, quae vi-
 uente episcopo conferre potest cum consilio
 capituli. f. 199. nu. 13.
 Capitulum vacante sede non exercet ea, quae
 sunt ordinis episcopalis. eo. nu. 14.
 Potest tamen aliquem episcopum inuitare, vt
 sine praedictio futuri episcopi conferat or-
 dines. nu. 55.
 Capitulum uiuente episcopo nō potest sibi arro-
 gare aliquam auctoritatem episcopi. num.
 16.
 Capitulum facit unum corpus cum prelato. nu.
 17.
 Capitulum tenetur reddere administrationis
 rationem successori in episcopatu. nu. 18.
 Capituli potest eligere duos, cum quibus pro-
 cessus formari debeant. nu. 19.
 Capituli vota exquirere debet episcopus, ubi
 aliquid faciendū est, quod non tangat com-
 modum Episcopi. nu. 20.
 Capituli consensus exquirendus in donationi-
 bus & alienationibus, quas facit episcopus
 num. 21.
 Capitulum requirit debet in institutionibus et
 destitutionibus Abbatum. nu. 23.
 Idem in translationibus ecclesiarum baptisma-
 lium ad monachos. eo.
 Capituli consensus adhibendus in cognitione
 causarum criminalium. nu. eo.
 Capitulum potest instaurare dignitatem abho-
 litam cum episcopi consensu. nu. 24.
 Capitulum non potest nonam dignitatem erige-
 re. eo.
 Beneficia conferre potest sine episcopo, si epis-
 copus negligens fuit in eis conferendis, ubi col-
 latio erat sibi cōis cum episcopo. 200. 25.
 capitula

Index.

- Capitulum ob negligentiam episcopi, non confert beneficia deuoluta. nu. 26.
 Capitulum habet maiorem coniunctionem cum episcopo in beneficijs spectantibus iure ordinario, quam iure deuoluto. eo.
 Capitulum ecclesie cathedralis aequè honoratur atq; episcopus. nu. 28.
 Capitulum præcedit prælatos inferiorum ecclesiarum. eod.
 Capitulum habet maiorem potestatem vacante sede, quam viuente episcopo. nu. 29.
 Capitulum vacante sede habet iurisdictionem ordinariam. f. 200. nu. 30.
 Etiam in laicos suppositos iurisdictioni temporali ecclesie. nu. 31.
 Capitulum interponit auctoritatem alienationibus rerum ecclesiasticarum. nu. 32.
 Potest dare economum ecclesie vacanti. n. 33.
 Comendare potest ad tempus breue. nu. 34.
 Instituire potest in iure patronatus. nu. 36.
 Beneficio priuare aliquem potest. 57. & 44.
 Permutationibus beneficiorum auctoritatem impertiri: & beneficia permutata conferro alterum alteri potest. 200. nu. 38.
 Quandoque autem non potest. nu. 39.
 Capitulum an possit acceptare resignationem factam simpliciter, non ex permutatione. fo. 201. nu. 4.
 Capitulum non potest ordinem adimere. f. 201. num. 44.
 Capitulum non potest priuare Abbates. num. 45.
 Capitulum an possit postulationem admittere. num. 46.
 Capitulum an uisitare possit prouinciam, vel diocesim vacante sede. fol. 201. nu. 47.
 Capitulum electiones confirmat. 48.
 Capitulum quandoque eligere, & confirmare eandem personam potest. f. 202. nu. 53.
 Capitulum non succedit in privilegio confirmandi quod specialiter episcopus habebat. num. 55.
 Capitulum potest dare coadiutorem Episcopo dementi unum, vel duos. 57.
 Capitulum cogere potest subditos ostendere titulos suorum beneficiorum, & quomodo teneant plures dignitates. f. 202. nu. 59.
 Capitulum sede vacante constituit uicarium. num. 60.
 Capitulum potest mandare alicui episcopo, ut det indulgentias quas dare poterat episcopus. numer. 61.
 Capitulum potest communicare merita omnium bonorum quæ sunt in diocesi. f. 203. nu. 65.
 Capitulum sede vacante potest dispensare. 66.
 Capitulum potest dispensare à residendo ex causa studij etiam parochos. nu. 67.
 Capitulum facere potest statuta. nu. 68.
 Reuocareq; statuta episcoporum defunctorum. 69.
 Capitulum non potest statuto suo præiudicare episcopo futuro. f. 203. nu. 70.
 Capitulum non potest suo statuto auferre episcopo subsidium charitatum. nu. 71.
 Capitulum assequitur ius doctorandi, quod habebat episcopus iure communi. 72.
 Capitulum dat licentias dimissorias. 73.
 Excommunicare & absoluerè potest. 74.
 Licentias dimissorias dare non potest clerico trãsecundi ad alias regiones. f. 204. nu. 75.
 Capitulum quandoq; succedit etiam in iurisdictione delegata. nu. 80.
 Capitulum sede vacante exequitur pias uoluntates. num. 81.
 Potest prorogare diem executionis. nu. 82.
 Executores que compellere ad reddendum rationes. nu. 83.
 Cognoscit de causis matrimonialibus. nu. 84.
 Succedit in iurisdictione, quam episcopus habebat ex consuetudine. nu. 85.
 Capitulum vacante sede potest hæreditatem adire delatam ecclesie. nu. 86.
 Capitulum non potest uiuere. fol. 205. nu. 87.
 Capitulo multa non licent, quæ describuntur, num. 88.
 Capitulum non habet territorium. nu. 89.
 Capitulum habet carceres. eo.
 Capitulum quando alienare possit. nu. 91.
 Capitulum an possit accipere pecunias mutuas pro utilitate ecclesie. eod.
 Capitulum an conferre possit beneficia deuoluta. num. 92.
 Capitulum an succedat generaliter in omnibus que episcopo spectant. f. 206. nu. 93.
 Capitulo consulitur ut in electione episcopi ab eo faciendâ, priusquam eligere incipiat, omnes canonicos excommunicatos absoluat. fo. 315. nu. 188.
 Capitulum admittere potest etiam extraneum ad dandum uocem in capitulo. fol. 317. nu. 227.
 Capitulum potest admittere procuratorem eius, qui nullam excusationem habebat ne personaliter adisset. f. 317. nu. 228.
 Capitulum an uisitare possit sede vacante. fol. 363. nu. 37. & 38.
 Cap. propter ecclesiasticas, 18. dist. declaratio fol. 391. nu. 21.
 Capitulum an prescribere possit ea, quæ sibi nõ competere, sed episcopo tantum. nu. 94.
 capi-

Index.

- Capitulum numquam moritur. f. 206. nu. 96.
 Capitulum non succedit sede vacante, quando episcopus remotus fuit ob demerita. nu. 97.
 Cardinales: absentes expectandi solum decem diebus post mortem Pontif. Max. f. 327. nu. 330.
 Cardinales in conclauis existentes neminem admittunt extraneum. eo. f. nu. 333.
 Cardinalium in conclauis existentium qualis uisus esse debeat. nu. 334.
 Cardinales in conclauis existentes alij negotio vacare non debent non pertinenti ad electionem. fol. 328. nu. 335.
 Cardinalis simul conclauis egressu absque necessitate non est amplius expectandus, neque admittendus. f. eo. n. 336.
 Cardinalis egressus propter infirmitatem quid retineat. nu. 337.
 Cardinales absentes qui uenerunt post decem dies admittuntur in statu, quem inuenerunt. num. 338.
 Cardinales ubi conueniant Pontificis. Max. defuncto extra urbem romanam. nu. 339.
 Cardinales vacante sede non possunt corrigere, vel mutare constitutionem Gregorij editam super electione Pontificis Max. f. 328. num. 342.
 Cardinales debent potius eligere in auditorio causarum illius territorij, ubi Pontif. Max. moriturus, quam in ipsomet loco ubi defunctus est. f. eo. nu. 344.
 Cardinalibus obijci non potest excommunicatio, neque exceptio suspensionis vel interdictionis, ut impediatur electio. nu. 345.
 Cardinales egressi conclauis ante electionem expectandi sunt quamprimum inuare. fo. 329. num. 346.
 Cardinales vacante sede nihil ex camera Pontificis accipere debent. f. eo. nu. 348.
 Cardinalis postulandus est, cum est eligendus ad episcopatum. f. 332. num. 10.
 Cardinales residere tenentur apud romanam sedem. eo. nu.
 Cardinalium quis sit confessor ordinarius, & an sibi confessionem eligere possint. f. 416. nu. 172. & seq.
 Cardinales sunt unum corpus cum Sum. Pontifice. 93. 1.
 Cardinales sunt pars capituli Sum. Pont. eo.
 Cardinales habent primam dignitatem post Papam. num. 2.
 Cardinales sicut sacerdotes leuitici generis. num. 3.
 Cardinales cur sic dicti. f. 94. nu. 5.
 Cardinales quando creati, incertum nu. 6.
 Cardinalium insignia à quo inducta. nu. 7. fol. 95.
 Cardinalium officium numquam defuit numero. 8.
 Cardinales in sola Romana Ecclesia sunt. numero. 9.
 Cardinales quandoque appellantur fratres à Papa. nu. 10.
 Cardinalatus quem ordinem exigat. fo. 95. numero. 11.
 Cardinalis non fit sine titulo Diaconi. nu. 12.
 Cardinales episcopi qui sint. nu. 13.
 Cardinales presbyteri quot sint. nu. 14.
 Cardinales qui appellantur cum titulo. numero. 15.
 Cardinalium quis habeat primam sedem. nu. 16.
 Cardinalis Hostien. prerogatiua. nu. 17.
 Cardinalium non est numerus definitus. nu. 18.
 Cardinales debent esse septuaginta duo. fo. 96. num. 19.
 Cardinales quandoq; fuerunt. 236. f. eo. nu. 20.
 Cardinales quis creat. nu. 21.
 Cardinales an creentur à collegio. nu. 22.
 Cardinalis unus, vel duo creari possunt à collegio ex necessitate. nu. 24.
 Cardinalis an quis creari inuitus possit. nu. 25.
 Cardinales comparantur prefectis pretorio. nu. 26.
 Cardinales equiparantur senat. Romanis. eo.
 Cardinales debent residere apud curiam. nu. 27.
 Cardinalis ante acceptum pilcum rubrum an habet ius plenum cardinalatus. nu. 28.
 Cardinales eligunt Pontif. Max. nu. 29.
 Cardinalibus adimi non potest à concilio generali potestas eligendi Sum. Pontif. fol. 97. nu. mer. 35.
 Cardinalium collegium referri potest in duobus & Papam eligere. nu. 37.
 Cardinales habent maiorem potestatem sede uacante. nu. 58.
 Cardinales non possunt tangere ardua negotia nisi urgente necessitate. nu. 39.
 Cardinales non possunt sede uacante cogere cardinalem, ut suscipiat officium legationis. num. 40.
 Cardinales an possunt famæ restituere. eo.
 Cardinalium collegij sententia est inappellabilis. 41.
 Cardinalium collegium quandoque congregat concilium. 43.
 Cardinalium collegium an sit in possessione. ut Sum. Pont. nihil ardui expediat sine eo. n. 42.
 Cardinales possunt excommunicare occupatorem Papatus sine electione Cardinalium. fo. 98. nu. 44.
 card.

Index.

Cardinales possunt renouare legatum de latere nu. 47.
 Possunt cogere car. vt suscipiat omnis legationis pro missione ecclesie. nu. 46.
 Cardinalium collegium an possit concedere vt de flumine publico navigabili extrahantur aqua ad alium locum. f. 48. nume. 49. & sequen.
 Cardinalium potestas non extenditur ad illam etiam vacante sede, quae non sunt expressa. nu. me. 51.
 Cardinalatus dignitas non potest extingui à S. pont. nu. 52.
 Cardinalium collegium nullo tempore potest praescribere auctoritatem papae. nu. 53.
 Cardinalium collegium habet minorem potestatem sede vacante, quam alia collegia. nu. me. 53.
 Cardinales residentes apud pontifi. Maxi. sunt digniores nu. 54.
 Nisi absentes sint in legatione. nu. 55.
 Cardinalem offendens in persona multas penas patitur. f. 99. nu. 56.
 Cardinalem reum crim. lese Ma. offendens non incurrit dictas penas. nu. 57.
 Card. an possit recusari suspectus. nu. 58.
 Cardin. recusatus vt suspectus debet se abstinere. nu. 60.
 Cardinalis sententia est appellabilis. nu. 61.
 Cardinales habent iurisdictionem episcopalem in suis tit. nu. 63.
 Cardinales vti possunt insignib. Episcopalis num. 64.
 Possunt benedicere. nu. 65.
 Conferre ordines minores. nu. 66.
 Corrige, & excommunicare. nu. 67.
 Possunt percipere fructus suorum beneficiorum dum sunt in curia. nu. 68.
 Idem sui familiares. nu. 69.
 Cardinalis non det abesse a suo titulo. ne. 70.
 Cardinales an comprehendantur in quacumq; generali dispositione. f. 100. num. 71. & seq.
 Cardinales non comprehenduntur in lege reuocante gratias. 73.
 Cardinales non comprehenduntur in bulla Iul. referuntque fructus successoribus. nu. 74.
 Cardinales comprehenduntur in constitutione generali facta ad publicam utilitatem & salutem animae. nu. 75.
 Cardinales an comprehendantur in indulto leonino concessio statui Mediolani. nu. 76.
 Cardinales non comprehenduntur in generali excommunicatione. nu. 77.
 Cardinales non solunt annatam nu. 78.
 Cardinali delegatio non fit cum clausula, vt

institiam faciat, & quare. nu. 79.
 Cardinales solent disponere de omnibus beneficiis suis. Ediscopatus vel abbati. nu. 80.
 Exceptis beneficiis electiuis. nu. 80.
 Cardinali creditur attestanti de oraculo vna uocis. S. pont. nu. 81.
 Cardinali creditur dicenti se legatum. S. Pont. nu. 82.
 Cardinali legato an credatur in prauidium alterius aliquid testanti. f. 101. num. 82. & sequen.
 Cardinalis dicto anstetur sine iuramento. nu. me. 84.
 Cardinalis obuium habens eum, qui ducitur ad mortis patibulum, liberare eum potest. nu. me. 85.
 Cardinales absoluuntur à patria potestate. nu. me. 87.
 Cardinales possunt ex indulto papae testari de fructibus beneficiorum. nu. 89.
 Cardinalium domus habent priuilegium exemptionis. nu. 91.
 Cardinales possunt habere priuatum carcerem. f. 102. nu. 92.
 Cardinali condemnando maior testium numerus requiritur. f. 102. nu. 93.
 Cardinales non possunt puniri de delictis patris antequam fuerint cardinales. nu. 94.
 Cardinales à S. Pontifi. delegati potest alteri mandare obseruationes terminorum. n. 96.
 Cardinalis non tenetur inhibere Auditori de curis manib. causa ablata est, à Pont. Maxi. delegata Card. nu. 97.
 Cardinali non fit inhibitio per Iud. App. nu. me. 99.
 Cardinalis non inhibet cardinali. nu. 101. fo. eo.
 Cardinali semel commissa causa non potest deinceps alij inferiori committi sine speciali licentia papae. nu. 102.
 Cardinali causa commissa app. remota censetur remissa omnis appellatio etiam non friuola nu. 103.
 Cardinali in dubio fauere debet sententia. fol. 102. nu. 104.
 Cardinali testanti in sententia, se uidisse acta, fides adhibenda est. f. 102. nu. 105.
 Cardinales episcopi tantum tenentur prestare iuramentum fidelitatis. f. 103. nu. 106.
 Cardinalis non creatur illegitimus, neque legitimatus. nu. 107. & seq.
 Cardinales fieri possunt etiam monachi. n. 109.
 Cardinales effecti monachi recuperant facultatem testandi, quam auiserant. nu. 111.
 Card. eliguntur ex q. lingua & natione. n. 112. card.

Index.

Cardinales confiteri debent penitent. Ap. 113.
 Cardinalium familiares à quibus puniendi si delinquant. nu. 114.
 Cardinales litigant per procuratorem. eo. & se.
 Cardinalis an possit renuntiare dignitati. 116.
 Cardinalis an creari possit qui est episcopus. 117. cum seq.
 Cardinales non tenentur singuli residere. f. 106. nu. 124.
 Cardinales quando assequuntur episcopatum, appellatur administratores episcopo. n. 126.
 Cardinalis effectus episcopus an residere debeat in episcopatu, an uero in curia. 127.
 Cardinalatus si assequatur episcopus presumitur dispensatus ne resideat in episcopatu 129. fol. 107.
 Cardinales quando conueniunt in concistorio 130.
 Cardin. sunt protectores religionum. nu. 131.
 Cardinali exenti P. M. subuenire debet. 132.
 Cardinalibus se annumerat. S. Pont. 132.
 Cardinalis etiam inuitus potest fieri legatus à collegio cardinalium sede vac. fo. 112. n. 4.
 Cardinales raro transmittuntur à Papa ad alium locum sine titulo legati. f. 112. n. 12.
 Carmelitani habent originem à Basilio. f. 237. num. 9. & 10.
 Carmelites sunt mendicantes. f. 237. nu. 11.
 Cassineses monachi instituti à Benedicto. e. n. 12.
 Catechismi affinitas impedit matrimonium. fol. 603. nu. 17.
 Catechismus impedit, non dirimit matrimonium. f. 609. nu. 70.
 Catechumenorum matrimonia christianis interditta. f. 612. nu. 92.
 Catechumenorum sponsalia interditta non sunt sub conditione, si ad fidem uenerint. eo. 93.
 Causa ecclesiastica. quae sint. f. 140. n. 77. & seq.
 Causae spirituales sunt fori ecclesiastici. folio 145. nu. 122.
 Causae matrimoniales pertinent ad forum episcop. num. 123. (scopis. eo.)
 Causae matrimoniales committuntur solis episcopi.
 Causae matrimoniales subdelegari non possunt. e.
 Causae omnes clericorum sunt fori ecclesiastici. nu. 124.
 Causae usurariae sunt fori ecclesiastici. n. 126.
 Causae beneficiales sunt fori ecclesiastici. n. 127.
 Causae decimarum & pensionum sunt fori ecclesiastici. eo. (fol. 146.)
 Causae natalium sunt fori ecclesiastici. 129.
 Causae iuris iurandi pertinent ad forum ecclesiasticum. nu. 130.
 Causae dotis, quam repetit uxor, sunt fori ecclesiastici. f. 146. nu. 136.
 Causae alimentorum sunt fori ecclesiastici, n. 137.

Causae circa excommunicationem pertinent ad iudicem ecclesiasticum. nu. 141.
 Ceremonias in baptismo cur adhiberi debeant tantum à sacerdotibus. f. 442. nu. 73.
 In cana domini casus reseruati, quando intelligantur concessi. f. 476. nu. 176. & 177.
 Caeci alijque visu debiles quando excusantur à dicendo officio. f. 533. nu. 22.
 Cbrisma cur appelletur confirmatio. folio. 450. nu. 3. & 4.
 Cbrisma an sit de substantia confirmationis. n. 7.
 Christianorum alij sunt laici, alij clerici. fol. 68. nu. 3. (f. 46. n. 30.)
 Citatus contra stylum non tenetur comparere.
 Citatio specialis aut generalis requiritur in ecclesiastica confirmatione. f. 326. nu. 318.
 Ciuitas occidentis summi episcopum perdit priuilegium habendi episcopatum, & ciuitatis. f. 37. nu. 96.
 Circumstantiae sunt partes facti, seu negotij. f. 464. nu. 67. (nu. 84.)
 Circumstantiae peccati sunt consistendae. f. 466.
 Et quomodo perpendendae, et unde sumendae. n. 94.
 Circumstantiae à persona quae. n. 95. (& se.)
 Circumstantiae à re à loco, & tempore, & à ceteris. f. 467. nu. 96. 97. 98. Item et à modo et ordine. nu. 99.
 Circumst. cum modestia enarrandae. nu. 99.
 Circumstantia an possit dici frequentatio peccati. nu. 100.
 Circumstantias non dicens inuolidam facit confessionem, peccatumque committit. n. 102.
 Claustrinae electiones an ualeant, & quae dicantur. f. 318. nu. 238. & seq.
 Claustrini libelli contra clericos dati non debent accipi. f. 369. nu. 81.
 Claustrinum dicitur matrimonium multis modis. eod. (69.)
 Claustrinitas que vitiet. fol. 578. nu. 66. 67.
 Ex claustrino matrimonio nascuntur filij illegitimi etiam parentibus ignaris. f. 590. n. 74.
 Claustrinitas an obstat solum quando consanguinitatis obstat impedimentum. nu. 75.
 Claustrinum matrimonium exigit validiores probationes. nu. 76.
 Claustrino matrimonio interefferentes sacerdotes puniuntur. nu. 77.
 Claustrinum matrimonium hodie non ualet ex concilio Trid. f. 591. nu. 85.
 Claustrinum matrimonium ante concilium Tridentinum non irritatur. f. 590. nu. 79.
 Quaeque ex eo sunt legitimi. f. 590. nu. 80. probatumque fama, & uno teste praesertim publico posteriori n. 81. quid si matrimonium publicum posterius sit melius probatum. nu. 82.
 Mmm clau-

Index.

Clandestinum matrimonium quando preser-
vatur publico num. 83. Vincentij opinio repro-
batur num. 84.
Clandestinum & uetitum matrimonium qui
contraxit non prohibetur aliud contrahere.
fol. 592. nu. 88. Neque illud idem si contra-
hatur cum debitis solemnitatibus nu. 89.
Clandestine contractum matrimonium potest
deinde publicari, & in faciem ecclesie con-
trahi. nu. 90. imo publicationem differentes
peccant. nu. 91.
Clandus an ordinari possit. f. 413. nu. 68.
Clausula derogatorie facienda est mentio in
secundo privilegio. f. 39. nu. 120.
Clausula appellatione remota, & clausula an-
teferri mentio facienda est in rescriptis. fo.
21. & nu. 92. & seq.
Clausula anteferri in mandato de providendo
quid operetur. f. 41. nu. 5.
Clausula anteferri, tollit ius ad rem. nu. 7.
Clausula sine preiudicio iuris alteri quasiti
non servat ius ad rem. nu. 8.
Clementina prima, de penitentis an extendat-
tur ad sacramentum eucharistie. fol. 497.
num. 106.
Clericum percutiens incurrit excommunica-
tionem Apostolicam. fol. 273. nu. 2.
Clerici quibus causis sint privilegiati. eo. nu. 1.
Clerici etiam coniugati unquam incedentes
in habitu, & tonsura habent privilegium
canonis, si quis suadente diabolo. folio. 273.
num. 4. (fol. 274. nu. 6.)
Clerici non possunt conveniri in foro seculari.
Clericus alium clericum trahens coram iudice
seculari causam amittit, & excommunica-
tionem incurrit. f. 274. nu. 14.
Clericus non potest recomeniri coram seculari
iudice. eo. nu. 15.
Clerici non ligantur legibus, aut consuetudinibus
secularium. nu. 16.
Clericorum famuli an possint conveniri coram
iudice seculari. nu. 17.
Clericorum socij in delicto an conveniri pos-
sint coram iudice laico. eo.
Clericus conveniri debet coram seculari iudice
etiam ob delictum patratum ante clerica-
tum nisi agatur de bonis adimendis. fo. 275
col. 1. in prin.
Clericus etiam illegitimus habet privilegium
fori. folio. 275. nu. 17. & clericus coniu-
gatus. 18.
Clericus effectus bigamus post accusationem &
eo porrecta habet tamen privilegium fori. 19.
Clerici incedentes in habitu, & tonsura vxor a
gaudeat eodem privilegio. nu. 20.

Clericus effectus post delictum, sine fraude ha-
bet privilegium fori & quando sine fraude
fuerit. 21.
Clericum se faciens post accusationem de eo por-
rectam presumitur, cum fraude fecisse. 23.
Clericus minorum ordinum non deferens habi-
tum & tonsuram, nec habens beneficium ec-
clesiasticum non gaudet privilegio fori. fol.
276. nu. 26.
Clericus vxoratus incedens in habitu, & ton-
sura gaudet privilegio fori. eo. nu. 27.
Clericum trahens ad iudicium seculari excom-
municatur. eo. nu. 27. ad fin.
Clericum vxoratum a iudice laico non redimens
episcopus punitur. eo.
Clericus coniugatus aliud privilegium non habet,
nisi fori, & canonis, si quis suadente. nu. 30.
Clerici omnes sunt immunes ab oneribus prin-
cipum laicorum. nu. 31. & 32.
Clerici an teneantur ad onera, qua utilitatem
publicam concernunt. nu. 33.
Clerici coniugati non sunt immunes ab oneribus
laicorum. f. 277. nu. 35.
Clericus in sacris an torqueri possit. nu. 36.
Clericos quis torquere debeat. eo.
Clericus debet mitius torqueri. nu. 40.
Clerici sacri habent omnia privilegia militum
armate militum. nu. 42. (nu. 43.)
Clerici habent peculium castrense, vel quasi.
Clericis donata bona causa clericatus sunt pe-
culium quasi castrense. nu. 46.
Clericis quae sita ante clericatum non sunt pe-
culium quasi castrense. nu. 47.
Clericus primae tonsurae an habeat peculium
quasi castrense, ut supra. f. 278. nu. 48.
Clerici testamentum non subiact querelae
num. 49. (ne. n. 50.)
Clerici testamentum non est nullum preteritio
Clericus non potest parentes vel filios exclude-
re a legitima. eo.
Clericus non potest facere substitutionem com-
pendiosam militarem: nec omittere solenni-
tates iuris naturalis. nu. 52.
Clericis omnia regulariter competunt, qua mi-
lilibus armate militum. nu. 53.
Clericus non condemnat, nisi quatenus facere
potest. nu. 54.
Clerico non possunt auferri fructus beneficij p
debito. nu. 55. si ex eis vivere oporteat.
Clericus non potest carcerari propter debita
56. Dummodo cautione det.
Clericus non tenetur cedere bonis ad evitandam
carcerem. num. 58.
Clericus non potest renuntiare beneficiis ceden-
di bonis. num. 59.

clericis

Index.

Clericus non amittit biennio exceptionem non
numerata pecunia. nu. 60.
Clerici non tenentur tangere scripturas, cum
iurant. nu. 62.
Clerico de crimine conuincendo opus est ma-
iore testimonio numero. f. 279. nu. 63.
Clericum accusatum laici neque viles testi-
monio suo conuincere possunt. f. 274. nu. 64.
Clerici non possunt accusari a laicis. nu. 65.
Clerici veniunt appellatione populi in fauo-
rabilibus. eod.
Clerici non sunt de populo. eo.
Clericatus in possessione existens utitur pri-
vilegio fori. eo.
Clericus prima tonsurae habitum & tonsura
non ferens non utitur privilegio. nu. 66.
Clericus coniugatus non incedens in habitu
& tonsura non habet privilegium. nu. 67.
Clericus coniugatus post mortem vxoris asso-
quitur omnia privilegia. eo.
Clericus coniugatus solitus gestare habitum
laicalem, si assumat vestes clericales, &
statim delinquat, privilegio fori utitur
f. 280. nu. 68. & econtra.
Clericus non coniugatus utitur privilegio fo-
ri modo ferat habitum, vel tonsuram. n. 69.
Clericus coniugatus habitum & tonsuram si
nihil gestare debet, si vult uti privilegio fo-
ri. eod.
Clericis non est datus certus habitus a cano-
nibus. nu. 72.
Clericus quemlibet habitum modo honestum,
& non interdictum ferre potest. nu. 73.
Clericus per habitum a populo discerni debet.
num. 74.
Clericus non incedens in habitu priuati potest
f. 280. nu. 75.
Clericus in sacris non incedens in habitu non
amittit privilegium fori, sed canonis, si quis
suadente. nu. 77. & seq.
Clericus minorum ordinum immiscens se e-
normibus priuatur privilegio. f. 281. n. 80.
Clericus maiorum ordinum non amittit pri-
vilegium, nisi monitus sit, incorrigibilemque
se ostendat. num. 81.
Imo nisi depositus fuerit. nu. 82.
Clericus in minoribus transiens ad secundas
nuptias, vel corruptam ducens perlit pri-
vilegium fori. num. 84.
Item si in militia se exerceat. num. 85.
Et tunc non requiritur monitio. nu. 86.
Clericus turpes, inhonestasque artes faciens
debet ter moneri, ut priuatur privilegio fo-
ri, nisi totum annum perseuerauerit. eo. n. 87.
Clerico privilegium fori amissum episcopus

restituere potest. eod.
Clericus qui non allegauit privilegium cleri-
cale nisi post condemnationem condemnator
in expensis licet euitare possit condemnationem.
num. 88.
Quas tamen expensas euitabit, si aduersarius
post delictum clericatum perseuerauerit
f. 282. nu. 90.
Clericus non comparens coram Iudice laico
non propterea potest pati secundum decre-
tum. fol. 282. neque etiam multari potest
contra Bartholom.
Clerici quas vestes deferre non debeant. f. 284.
nu. prim. & seq.
Clerici portant tonsuram. nu. 12.
Clericum excusat paupertas, si non ferat ha-
bitum prescriptum. f. 285. nu. 14.
Clericus ferens latenter vestes prater ordina-
tionem episcopi excusatur. nu. 15.
Clerici arma portantes excommunicantur, nisi
ferant per loca periculosa turcaminis causa
f. 17. & 18.
Clerici non debent negociari propter lucrum. 19
Clerici debent vitare tabernas. 21.
Clerici non debent ludere aleis. nu. 23.
Clericis an scaccorum ludus sit permissus. eo.
Clerici maiorum ordinum vel beneficiati non
debent postulare in iudicio seculari, nisi
certis casibus nu. 24. & seq.
Clericus aduocans, vel procurans contra suam
ecclesiam punitur. nu. 29.
Clerici non debent esse conductores, vel procu-
tores secularium. nu. 30.
Clericus non potest a principe seculari puniri
ob gesta in officio quod habuit ab ipso
Principe. f. 286. nu. 31.
Clerici interdicti sunt exercere officium tab-
bellionatus. f. 286. nu. 32.
Clericorum instrumenta consecrata ante inter-
dictum valent. nu. 33.
Clericus potest facere instrumenta, & exerce-
re officium tabellationis in causa ecclesia-
stica coram iudice ecclesiastico. f. 286. nu-
mer. 34.
Clericus suscipiens officium tabellationis an-
te interdictum an priuatur clericatu, vel
beneficio. nu. 37.
Clerici qui prohibeantur dare operam legibus
secularibus, & Phisicis. nu. 38.
Clericus non potest scribere vel dictare sententiam
sanguinis, aliquid agere ad sangui-
nem tendens. nu. 41. vsque ad 45.
Clerico venatio est interdicta. nu. 45.
Clericus debet abstinere a comotationibus
& crapulis. f. 287. nu. 53.

Mmm 2 cle-

Index.

Clerici non possunt accipere sportulas in causis delegatis, aut alijs, nu. 54.
Clerici non debent scurram agere, nu. 55.
Clericis mulierum cohabitatio interdicta, fo. 288. nu. 56.
Clericus mulieri suspecta confabulans post tercia monitione excommunicatur, f. 288. n. 57.
Clericus frequentans monasteria quomodo puniatur, nu. 58.
Clerici bona decedentis sine testamento, & sine herede legitimo ad quem devoluantur, folio. 140. nu. 75.
Clerici qui dicantur, f. 68. nu. 7.
Clerici aut sunt regulares, aut seculares, f. 68.
Clericorum quatuor sunt ordines, nu. 10. (nu. 8.)
Clerici in sacris contrahentes matrimonium excommunicantur, & alias penas incurunt, f. 627. nu. 214. & ipso iure spoliantur officijs & beneficijs, nu. 215. & 216.
Clericus in sacris contrahens matrimonium punitur pena stupri, nu. 217. estque suspectus de heresi, nu. 218.
Clerici orientalis ecclesie non possunt uxorem accipere, quamvis coniugati possint ad sacros promoveri, f. 628. nu. 225.
Clericus occidentalis ecclesie etiam minorum ordinum ducens uxorem priuatur beneficijs ipso iure, nu. 226.
Celibatus vita est beatior, quam matrimonij, fol. 569. nu. 3.
Cognatio triplex impediens matrimonium, & dirimens quae sit, f. 609. nu. 69.
Cognatio naturalis triplex, nu. 72.
Cognatio naturalis vsque ad quem gradum impediatur, nu. 73.
Cognati ex leuitico qui sint, f. 610. in princ.
Cognatorum ordo triplex, f. 638. nu. 1.
Cognatio spiritualis quae, & quotuplex, f. 644. nu. 1. & seq. vide in verbo spiritualis.
Cognatio contracta ex adoptione dicitur legalis, nu. 2. & f. 646. nu. 28.
Coitus legitimus, an impediatur sumptionem eucharistiae illa die, fol. 499. nu. 115. & 116. quid de coitu propter voluptatem, d. n. 116.
Collatio ordinarij facta habenti beneficium aliud valet etiam non facta eius mentione, secus in collatione legati, f. 121. nu. 150.
Collatio ordinarij est favorabilis, legati odiosa & super inducitur, nu. 151. f. 60.
Collatio legati habentis specialem potestatem non debet fieri illi, qui habet aliud beneficium sufficiens, f. 122. nu. 155.
Collatio legati fieri non debet ei, qui habet duo beneficia, nu. 157.
Collatio est mera facultatis, confirmatio necesse

statatis, f. 202. nu. 49.
Collatio sapit donationem, f. 202. nu. 50.
Collatio spectat etiam ad prelatos, episcopos inferiores, f. 202. nu. 52.
Collatio votorum quando, a quo, & quomodo fiat, & de collationis substantia, folio. 319. nu. 251. sit, fo. 301. n. 17.
Collegium semel extinctum an resurgere possit, Collegium an possit constitui ex prelo & Clerico, vel duobus clericis, nu. 18.
Collegij non est prelatus, nu. 19.
Collegium eligens indignum priuatur prima electione futura, f. 312. nu. 157.
Collegij parte eligente indignum, alia pars quae acquirat, nu. 159.
Collegium vocare quis debeat pro electione faciendae, f. 313. nu. 163.
Collegium potest coartare, & praevincere tempus electionis, f. 314. col. 1.
Collegij pars alijs discedentibus ex collegio an eligere possit, f. 314. nu. 181.
Collegij vnus tantum si repetitur, ille solus potest eligere, f. 316. nu. 203. (n. 268.)
Collegium representat personam vnus, f. 321.
Collegij pena non mittitur ad curiam Roma, pro confirmatione, f. 349. nu. 23.
Collegiata ecclesia quae dicitur, f. 206. nu. 50.
Collegiata ecclesia quando dicitur, f. 206. numero. 98.
Collegiata ecclesia quae dicitur, f. 300. nu. 5. & sequen. te. nu. 13.
Collegiata ecclesia dici potest etiam sine capitulo, Collegiata presumitur ecclesia cathedralis, vel regularis, f. 300. nu. 14.
Collegiata dicitur ecclesia, si ius collegij habeat, licet non regatur more collegiatae, nu. 15.
Collegiata dicitur ecclesia, quamvis non habeat instrumentum institutionis, dummodo habeat aliquod instrumentum priuilegij competentis collegiatis, eo.
Collegium quot canonici faciant, f. 301. n. 16.
Cōpater qui dicitur, f. 644. n. 5. (trabat. n. 8.)
Cōpater quam cognationem spirituales concompares plures accedentes contrahunt cognationem spirituales, n. 5. nisi vnus tamē ex eis leuauit baptizatum de sacro fonte, n. x.
Compares vnus, & vna tantum hodie esse possunt, nu. 1. & f. 645. nu. 23.
Compares duo viri esse non possunt etiam si nulla mulier accedat, f. 646. nu. 25.
Compromissum fieri non potest in preiudicium electi, f. 337. nu. 4.
Commendarum vnus inuentus a Leone quarto Pont. Max. f. 266. nu. 2.
Commendare beneficium ad tempus quilibet benef.

Index.

beneficiatus potest, eo. nu. 3.
Commendare beneficium perpetuo qui possunt, eo. nu. 4.
Commende ad tempus fiunt ad fauorem ecclesie, nu. 5.
Commendarius habet titulum canonicum & legitimum, nu. 6.
Commenda non fit sine dispensatione, nume. 71.
Commendarius ad tempus non est prelatus etiam in dignitate, nu. 2.
Commendarius ad tempus esse potest etiam non professus, eo.
Commendarius est solum custos, & detentator, nu. 9.
Commendarius nullum ius in re habet commendata, fol. 266. col. 2. in princ.
Commendarius perpetuus est prelatus, num. 10.
Commendarij ad tempus morte non vacat beneficium per mortem ipsius, sed per mortem primi, nu. 11. secus in gallia, nu. 14.
Commendarius ad tempus debet procurare ut cito conferatur beneficium, nu. 13.
Commendarius perpetuus non potest remoueri sine causa, nu. 15.
Commenda perpetua egreditur fines notissimi depositi, nu. 16.
Commendarius perpetuus locare potest fructus in plures annos, nu. 17.
Commendarius perpetuus in impetratione debet facere mentionem beneficii commendati, nu. 18.
Commenda perpetua parochialis non potest illegitimo conferri ab episcopo, nu. 19.
Commenda perpetua commendari potest cum titulo, nu. 26.
Commendarij perpetuis dignitatum causa delegari possunt a S. Pont. f. 267. nu. 21.
Commendarij perpetui habent liberam administrationem suorum beneficiorum, nu. 22.
Commendarij perpetui sunt capaces ordinum sicut ritularis, nu. 23.
Commenda perpetua dari non potest a capitulo cathedralis ecclesie vacante sede, n. 24.
Commenda perpetua vacans per semestre a die obitus commendarij imputatur negligentię ordinarij, nu. 25.
Commenda perpetua vacans in curia debet conferri a S. Pont. nu. 26.
Commenda perpetua a S. Pont. facta extinguitur reseruatō illius beneficii, nu. 27.
Commenda in dubio iudicatur perpetua non ad tempus, nu. 29.
Commendatum perpetuo beneficium a S. Pont.

consuetur affectum, nu. 30.
Commendarius ad tempus potest se alere tantum ex fructibus beneficii commendati, alijs fructibus reseruatis, f. 268. nu. 31.
Commendarius ad tempus reddere rationem tenetur, eo.
Commendarius ad tempus potest satis facere ari alieno & rem impensis factis seruare, nu. 32.
Commenda perpetue forma, nu. 33.
Commende perpetua comprehenduntur in regulis cancellarie, nu. 35. vsque ad nu. 42.
Commendarius perpetuus Parochie ecclesie ad omnia tenetur, ad que titularis, 43.
Commendarius perpetuus eligere potest & conferre, eo.
Commendarius perpetuus beneficii regularis non tenetur profiteri, f. 268. co. prima in principio.
Commenda vsq; ad quod tempus fieri possit ab ordinario, vel cap. nu. 44.
Commenda data ad tempus ab ordinario non potest ante tempus remoueri ab eo, 45.
Commenda a capitulo data vacante sede reuocari potest ab episcopo, n. 46.
Commendare non potest, qui habet speciale ius conferendi, eo.
Commenda alicui facta a S. Pontifice propter eius utilitatem an renouari possit, 47.
Continuare nolentes in paschate argentur ab ingressu ecclesie, earent sepultura, non tamen excommunicantur, f. 494. n. 77. 78. 79.
Communione ter in anno olim tenebantur, fo. 495. num. 801.
Communione non suscipiunt laici sub aliquo specie, nu. 81. quia corpus ratum est sub altera specie, nu. 82.
Ad communicandum certis diebus potest quis obligari ex statuto sua, societatis, fol. 495. num. 86.
Communicantes frequenter benefaciunt, nu. 87.
Communicare an possit pollutionem nocentem, pass. fol. 498. nu. 111.
Conciliares, constitutiones non sunt tantae auctoritatis, si concilium non sit legitime congregatum, eo.
Concilia quatuor cur quandoq; appellantur, fo. eo. nu. 8.
Concilium Nicensium, eo.
Concilium Constantinopolitanum primum, eo. nu. 10.
Concilium Constantinopolitanum secundum, & sequentia, eo. nu. 11. & 12.
Concilium Ephesinum, eo. nu. 13.
Concilium Calcedonense, n. 14.
Mmm 3 concil.

Index.

Confitens sepius idem crimen non caret, meri-
fo. nu. 55.
Confitens pluribus idem delictū plures parvo-
nos lucratur. nu. 56.
Confessio frequentata mereri potest remissionē
omnis pene. f. 463. nu. 57.
Confessionis frequentatio fit & propter frequē-
tationem peccati. nu. 58.
Confessionis iteratio utilior si fiat nominatim
nu. 59.
Confessio generalis omnium delictorum quae so-
litus est consistere non improbat. nu. 60.
Confessionis frequentatio fit & propter nona
peccata commissa. nu. 61.
Confiteri an debeat statim commissis plurib.
peccatis. nu. 62.
Confessio frequens utilissima. num. 63. & sepe
necessaria quandoque nu. 64.
Confessio nuda quae f. 464. nu. 65. eius circum-
stantia nu. 66.
Confessio discretā quae nu. 68.
Confessorem non idoneum eligens quod damnum
sentiat. nu. 69.
Confessor bonus, & doctus melius consolatur,
quam malus & indolens. nu. 70.
Confessor qualis esse debeat. nu. 71. (72.)
Confessionem quare libentem esse oporteat nu.
Confessio dicitur libens & si metū pœnae cano-
nicę fiat. nu. 73.
Confitens quae, & quantā uerecundia debeat ef-
se. f. 465. nu. 74.
Confessio debet fieri & exprimi uoce propria
confitentis non chirographo uel uoce aliena.
f. 465. nu. 75. & 76.
Confessio potest recitari ex scripto. nu. 77. Et
legendo à sacerdote ab eo qui loqui nescit
uel non potest. nu. 78.
Confiteri non potest absens & qualis confessio
num. 79.
Confessio facta respondendo interrogationi sa-
cerdotis ualeat. nu. 80.
Confessio fieri non debet socio criminis. f. 465
nu. 81. facta tamen ualeat absolutio nu. 82.
nisi in simonia. nu. 83.
Confitenti timido sepius ad sacerdotem re-
dire remedium. nu. 84.
Confessionem integram facere cupiens quid
premittere debeat. fo. 466. nu. 85.
In Confessione excussio diligens peccatorum
non est carnificina. nu. 86.
Confitenda sunt etiam peccata commissa con-
tra ultimā precepta decalogi. nu. 87.
etiam occultissima, & cum circumstantijs.
nu. 88.

Confessio uenialium peccatorum est utilis nō
tamen necessaria. nu. 90. 91. & seq.
Confessio amicum omnes peccatorum exprime-
re debeat. fo. 467. nu. 101.
Confessio non est iteranda, quamuis post confes-
sionē ad aliquod crimen ueniat recidiat. nu. 103.
Confessus peccata omnes reservatis Pontifi-
Max. uel epif. an dicatur fecisse confessio-
nem integram. nu. 104.
Confitens an debeat fateri omnia delicta illa
cui fateri debet casus reservatos. num. 105.
A. confitente presul maior an possit audire pec-
cata minora excepta, eaque soluere. nume-
ro. 106.
Confessio secreta, in quibus & quomodo esse de-
beat. nu. 107.
Confessio quare debeat esse secreta, & quo in-
uere fuerit ordinatum. f. 468. nu. 108. & 112.
Confessione nullus debet esse presens preter sa-
cerdotem. nu. 109.
Confitentes plures eodem tempore an possit sa-
cerdos audire. nu. 110.
Confiteri quis potest pluribus sacerdotibus si-
mul audientibus absolutio tamen danda est
ab uno solo. nu. 111. & 112.
Confessionem reuelantis. pena. f. 469. nu. 113
Confessionem quando dicatur quis prodere. nu
me. 114.
Confessio manifestari nō debet etiam mortuo
confiten. nu. 115. nec de peccatis uenialib.
num. 117.
Confessionem propalare non debent laici & sa-
ming. & qui illicite confessionem audierunt
nu. 116. nec eius nec circumstantias. n. 118
uoluntatem. nu. 112.
Confitentis peccatum manifestare non debet
sacerdos, etiam si ipse non possit suum confi-
teri sine prodicione alieni. nu. 119.
Confitentis licentia potest confessor peccatum
eius reuelare dummodo sine scandalo. f. 469
num. 121.
Confessio reuelari non dēt ex sola scandali cau-
sa uel capiendi lucris ratione, uel quia peni-
tens absolutus non fuerit. f. 469. nu. 122. &
123.
Ad confessionem reuelandam Papa non potest
cogere sacerdotem. nu. 124.
Confessionem prodere non dicitur, qui dicit se
nolle alicui, ut indigno uocem dare. fo. 420.
nu. 121. neque si expresse resistat. nu. 126.
Confitentis peccata qui aliunde quam ex con-
fessione intellexit reuelare non debet. nume-
ro. 127.
Confessionem reuelare non dicitur si cui in se-
cretis

Index.

creto & in confessione aliquid dictum est si-
ne absolutionis sacramento. num. 128. nisi
animo absolutionem petendi. nu. 129.
In confessione delictum patrum detestum an
debeat, uel possit manifestari. nu. 130.
Confitens habens animum patrandi delictum
non dicitur penitentię sacramentum exer-
cere. nu. 131. & quid tunc cautus sacerdos
agere debeat. nu. 132.
In confessione intellectum crimen contra patri-
am an detegi possit. f. 471. nu. 173.
In confessione intellectum crimen contra seip-
sum an sacerdos reuelare possit. nu. 134.
In confessione intellectum impedimentum ma-
trimonii an reuelari possit. nu. 135. quid in
matrimonia contracto. nu. 136.
Ex confessione indignum monachum cognoscēs
Abbas an possit ab officio cum remouere. nu.
me. 137. f. 472.
Confessor meus an debeat in confessione me iter-
rogare super peccato, quod ex alterius confes-
sione intellexit. nu. 138.
Confessor non debet vitare eum, quem reperit
excommunicatum. ex ipsiusmet confessione
f. 472. nu. 139.
In confessione intellecta non cadentia in pastū
possunt manifestari. nu. 141.
In confessione intellecta secreta pollutio eccle-
się, an detegi debeat. nu. 104.
A. confessore an ab alio reuelatum presuma-
tur peccatum. nu. 142.
Confessionem nec penitentiam datam reuela-
re non debemus. f. 472. nu. 143.
Confessio quomodo debeat esse lacrimabilis.
nu. 144.
Confessio si facta, uel per derisum non est lacrima-
bilis. nu. 145.
Confitens non habens dolorem prout decet, po-
test nihilominus absolui. nu. 146.
Confessionis acceleratio est de consilio. non de
precepto, nisi in quibusdam casibus. fo. 473.
nu. 147. & 148.
A. Confessore imposta penitentia impleri debet
nu. 149.
Confessoris preceptum de citando peccato
in futurum est seruandum. nu. 150. si tamen
non seruetur, confessio non est iteranda. nu.
me. 151.
Confessor debet penitentiam commutare ei qui
non sperat se posse implere. nu. 152. quae cō-
mutatio etiam ab alio sacerdote fieri potest
nu. 153. Nisi prior commutationem sibi re-
seruauerit. secundusue inhabilis esset, etiā ad
criminis absolutionem. nu. 154. & 155.
Confirmatio electionis quam diu differtur ec-

clesia vacare dicitur. f. 339. num. 26.
Confirmatio irrita an excuset administran-
tes. nu. 29.
Confirmatio nondum consecrato denegata, mul-
to magis denegatur electa. nondum confir-
mato. nu. 34.
Confirmationis sacramentalis definitiones. f.
449. nu. 1.
Confirmatio cur sic appelletur. nu. 2. cur appel-
letur chrisma. nu. 34.
Confirmationis forma, & materia quae sit. nu.
5. & 6.
Confirmatio quot spiritus tribuat. nu. 6.
In confirmatione an sit necessarium chrisma
nu. 7.
In confirmatione necessariū est unctio olei, nu-
me. 8.
Confirmationis minister est solus Episcopus.
nu. 9. & an à papa inferioribus delegari pos-
sit. nu. 10.
Confirmatio ab Episcopo ieiuno conferri debet,
f. 451. nu. 11.
In confirmatione patrinus int eruenire debet,
& quare. nu. 12.
Confirmandus quae etate debeat esse. nu. 16.
Confirmati cur percutiuntur A. lapa. num. 17.
Confirmandi penitentes & confessi debent ef-
se. nu. 18. & Ieiuni. f. 452. nu. 19.
Confirmationis faciendae quod tempus. f. 452.
nu. 20.
Confirmationis locus nume. 21. quis effectus.
num. 22.
Confirmationem contemnens mortaliter pec-
cat. num. 23. de quo concilij Trid. canon tra-
ditur. nu. 24.
Confirmationis sacramentum iterari nō debet.
nu. 25.
Confirmandi electionem eius ad quem spectet. f.
341. nu. 1.
Confirmare quis potest, licet nondum sit conse-
cratus. nu. 4.
Confirmatio iure petita non potest denegari à
superiore. nu. 5.
Confirmatio fieri potest, ubique. nu. 6.
Confirmari potest electio mortuis electoribus. si a
lij eis successerint. nu. 7.
Confirmationem petens non propterea uidetur
ambitiosus. nu. 8.
Confirmationi petendae quae tempora statuta
sint olim, & quae. hodie. nu. 9. & 10.
Confirmatio peti debet intra menses tres post
consensum electioni praestitum. nu. 11.
Confirmatio peti potest per amicum, etiam si-
ne mandato. nu. 12. f. 342.
Confirmatio à papa impetrenda quanto tempo-

Index.

pore sit petenda. nu. 13. vsque ad nu. 19.
Confirmationis causa duo de collegio ad curiã Rom. accedere debent. f. 343. nu. 21. quibus à collegio subministrari debent expensã. nu. 22. nec procuratores mittere possunt. numero. 28.
Confirmatio quando est faciendã pro electione in discordia factã quis mittere teneatur ad curiam & quorum sumptibus. f. 343. numero. 25.
Confirmationis seu electioni obijcere possunt omnes quorum interest. f. 344. nu. 33.
Confirmationi aduersarius citandus est. num. 34. & 40.
Confirmationi adiecta forma seruanda coram ordinarijs non à papa, uel eius legato. num. 36.
Confirmatio facta cum reservatione iuris tertij non exigit citationem vel edicta. numero. 37.
Confirmationem non debet superior derelinquere etiam quod nullus sese opponat impediendi causa, & quomodo inquirat. fol. 345. num. 38.
Confirmantis indigne prelati pœna. nu. 46.
Confirmatio facta quomodo opponi possit. num. 47.
Confirmatio est nulla facta post appellationem interpositam à sede. A post. f. 346. nu. 50. secus si ad alium inferiorem prelatum appellatum fuerit. nu. 51.
Confirmatio non est necessaria, si ille beneficium contulit qui habet ius confirmandi. nu. 52.
Confirmatione non indigent promissi à pontif. Max. nu. 53.
Confirmatione irritata non propterea irritatur electio canonica. nu. 54.
Confirmationem superior irritans debet exprimere causam. nu. 55.
Confirmatio censetur in dubio potius uirtio quam uitio electionis irritata. num. 56.
Confirmatiõem recusante facere prelato quid agendum. nu. 57.
Confirmatio necessaria, & que per eam dicantur quesita. f. 347. nu. 58.
Confirmatus appellatur episcopus, episcopaliaque munera gerit, licet non sit consecratus. nu. 59. nisi in his, que sunt ordinis. n. 60.
Confirmatus debet possessionem adipisci, priusquam administrare. nu. 61.
Confirmatus an & quando possit ante adeptã possessionem administrare. nu. 63. 64. & quod operetur consuetudo. nu. 65.
Confirmatus non administrat sine possessione alio existente in possessione. folio. 348. numero.

ro. 66.
confirmatus post appellationem an administrare possit. nu. 67.
Coniunctio enim, an sit necessaria in conciliando sacramento. f. 442. nu. 60. & 63.
Coniuges tenentur sibi inuicem debitum reddere. f. 596. nu. 119.
Coniuges non debent commisceri ante benedictionem. nu. 120.
Coniuges non debent se commiscere in locis sacris. nu. 121.
Coniugi adultero denegari potest debitum carnis. nu. 122.
Coniugi incestuoso denegari potest debitum. f. 597. nu. 123.
Iuueni, tamen episcopus potest dispensare. num. 124.
Coniuges debent simul cohabitare. nu. 125. & cogi possunt auxilio brachij secularis. numero. 126.
Coniugatus qui promouetur ad sacros non potest petere debitum ab uxore. f. 627. numero. 22.
Coniugatus potest promoueri ad sacros cum cõsensu uxoris, quæ continentiam seruatura sit. f. 628. nu. 123.
Coniugatus non potest effici episcopus nisi uxor ingrediatur religionem. nu. 224.
Coniux quæ nesciebat priorem uirum mortuũ, qui tamen mortuus erat, an licite contrahat aliũ matrimonium. f. 629. nu. 223.
Coniugium contrahens clericus in sacris cum uirgine ab episcopo dispensari potest. folio 422. nu. 118.
Coniugati ordinari non possunt. nu. 189.
Coniugatus promotus ad sacros ordines recipit charactrem. nu. 190.
Coniugatus promotus ad sacros, quibus casibus exequi eos possit. nu. 191.
Coniugatus qui accepit ordines consentiente uxore & continentiam promittente exercere eos potest. nu. 192.
Coniugatus non potest fieri episcopus etiam cõsentiente uxore, nisi ea religionem ingrediatur. nu. 193.
Coniugatus sine consensu uxoris ordinatus, potest repeti ab uxore. folio 422. num. 144. ipse tamen ab uxore debitum petere non potest, sed petenti dare. nu. 195.
Coniugatus ordinatus inuita uxore, ea mortua aliam ducere non potest. nu. 196.
Coniugatus nec minores ordines assequi potest. nu. 197.
Copula subsequens sponsalia quomodo faciat ea transire in matrimonium. f. 553. n. 22. & seq. copula

Index.

Copula precedens non facit transire sponsalia in matrimonium. f. 555. nu. 38.
Consecratio facta ante confirmationem non ualet. f. 351. nu. 25.
Consecratio episcopi uel metropolitani ubi sit faciendã. nu. 26.
Consecratio fit intra missæ solennia. f. 352. numero. 27.
Consecratio Pontificis maximi fit ante bimum A ngelicum. nu. 28.
Consecratio non fit sine examinatione. numero. 29.
Consecratio impediri potest per uiam accusationis. nu. 30.
Consecrandi episcopi modus edocetur. numero. 31.
Consecrationis beneficio quæ consequamur. nu. 31.
Consecrantur clerici dum promouentur ad ordines sacros. nu. 32.
Consecratio moni alium quomodo, à quibus & quibusnam locis fiat. nu. 33. & quibus diebus. num. 34.
Consecratio Abbatum non fit, sed benedictio. nu. 35. de consecratione plura uide in uerbo Episcopi.
Consecrationis episcopalis capax est, qui alio quo ex ordinibus sacerdotali excepto caret. f. 398. nu. 15.
Consecratus episcopus à preciso non potest dispensari nisi à Papa. nu. 22.
Consecranda res coram esse debet. f. 492. numero. 66.
In consecratione sufficit prolatio uerborum substantiãlium, absque alijs intentionem declarantibus. f. 494. n. 75.
Consecrationem petenti opponi possunt etiam quæ ante non poterant, nisi opposita fuerint excussa. f. 346. nu. 48. 49.
Consecratio cur sic appelletur. fol. 350. numero. 20.
Consecratio episcopi quo tempore sit petenda. f. 351. nu. 22.
Consecrationem non petens intra tres menses perdit omne ius. nu. 23. Aliaque est statuta pena ex concilio tridentino. nu. 24.
Constitutiones Aegidiana non habent uim legis in omni ditione ecclesiastica. fo. 2. col. 4. nu. 21.
Constitutiones conciliorum appellantur canones. f. 3. col. 1. nu. 1.
Constitutiones conciliorum preualent alijs. eo dem.
Constitutioni conciliorum facile non derogatur. eo. num. 4.

Constitutiones conciliorum preualent constitutionibus. s. Ponti. eo. nu. 5.
Constitutiones quatuor conciliorum generalium ceteris omnibus potentiores sunt. fol. 3. nu. 7.
Constitutiones pont. Maxi. seruanda. f. 6. nu. 1. & 2.
Constitutionum s. Ponti. plures species. eo. nu. 2. & 3.
Constitutio synodalis obligat ante lapsum bimestre. f. 7. col. 2. nu. 28.
Constitutiones s. Pont. appellantur bullæ. f. 28 nu. 3.
Consuetudo habet uim legis. f. 2. colum. 3. num. 6.
Consuetudo optandi an perdat per non usum. fo. 36. nu. 87.
Consuetudo amorum decẽ nõ preiudicat his que principi seruata sunt. f. 54. num. 32.
Consuetudo lenis præiudicij attenditur licet non præscripta. f. 54. nu. 33.
Consuetudo interpretas, licet nõ sit præscripta ualet. eod.
Consuetudo esse potest quamuis non inducta à populo. nu. 34.
Consuetudo alicuius collegij ualet. num. 36.
Et consuetudo unius partis ciuitatis. 37.
Et consuetudo unius familie. eo.
Consuetudo priuati non dicitur proprie consuetudo. nu. 38. & 39.
Consuetudo qualis esse debeat. f. 54. nu. 42.
Consuetudo in dubio presumitur rationalis. nu. 43.
Consuetudo an sit rationalis est arbitrium iudicij. f. 54. nu. 44.
Consuetudo quod esse debeat rationalis quomodo intelligatur. eo.
Consuetudo quot modis possit dici irrationalis, & iniusta. nu. 45.
Consuetudo inducitur duobus actibus. f. 52. 19. quandoque inducitur uno actu. num. 17.
Consuetudo non inducitur, nisi actu factõ ad hunc finem inducendi consuetudinem. fo. 53. nu. 18.
Consuetudo non inducitur per actus celebratos casu. f. 53. nu. 19.
Consuetudo non inducitur per actus negatiuos. nu. 20.
Consuetudo inducitur etiam per actus extraiudicij. nu. 21.
Consuetudo inducitur annis decem. num. 23.
Consuetudo non dicitur, nisi præscripta. 25.
Consuetudinem allegantes appellant eam præscriptam. nu. 26.
Consuetudo quãdoque habet causam continuã quam

Index.

quandoque discontinuam. nu. 27. f. 54.
 Consuetudo præiudicans ecclesiæ non perficitur nisi quadraginta annis. nu. 28. & 29. fo. 54.
 Consuetudo quid sit. f. 52. nu. 1.
 Consuetudo in scriptis redacta non desinit esse consuetudo. f. 52. nu. 2.
 Consuetudines feudorum non amittunt nomen consuetudinis. f. 50. n. 3.
 Consuetudo potest dici constitutio. nu. 4.
 Consuetudo quare appellatur ius non scriptum. nu. 5.
 Consuetudo non requirit necessario, ut sit sine scriptura. nu. 6.
 Consuetudinem quis introducere possit. numero. 7.
 Consuetudo non introducitur à mulieribus, vel infantibus. nu. 8.
 Consuetudo à populo non inducitur, nisi in his, in quibus habet ius statuendi. nu. 9.
 Nisi sciente principe. nu. 10.
 Vel nisi non repugnet iuri communi. nu. 11.
 Consuetudinis tres ætates. nu. 12.
 Consuetudo à principe probata efficitur lex publica. 12.
 Consuetudo optandi inducitur duobus modis. nu. 16.
 Consuetudo ut quis administraret ante confirmationem an ualeat. f. 338. nu. 13. & 15.
 Consuetudo non ualeat, ut simplex sacerdos ordines sacros conferat. f. 55. nu. 46.
 Neque ut personæ laicæ uasa sacra tractent. eodem.
 Consuetudo contra ecclesiam non ualeat. numero. 50.
 Consuetudines plures reprobantur à nu. 46. vsque ad nu. 58.
 Consuetudines laicorum non adstringunt clericos. f. 55. nu. 52.
 Neque bona clericorum. nu. 53.
 Neque bona eorum patrimonialia. nu. 56.
 Neque bona acquirenda. nu. 57.
 Neque etiam quod causa ageretur in foro laico. 58.
 Etiam quod lis ageretur principaliter contra laicum sed consequenter contra clericum. numero. 60.
 Consuetudo laicorum non adstringit laicos habentes individuum ius cum clericis. 61.
 Consuetudo laicorum non prodest clericis. 62.
 Consuetudo communis clericorum & laicorum ligat etiam clericos. f. 56. nu. 36.
 Consuetudo fauorabilis ecclesie ligat etiam clericos. f. 56. nu. 66.
 Consuetudo respiciens ordinem iudicij ligat etiam clericos litigantes in foro seculari. numero. 67.
 Consuetudo prebens executionem instrumentis seruanda est etiam à clericis. nu. 69.
 Consuetudo inducens solemnitatem in contrahebentibus faciendis ligat etiam clericos. numero. 70.
 Consuetudo super reb. laicorum adstringit clericos, ad quos ille res peruenierint. num. 71.
 Consuetudo non onerosa clericis seruanda est ab eis. 72.
 Consuetudo naturalis legat principem. 74.
 Consuetudo preferens Archidiaconum vicariam ualeat. 75.
 Consuetudo an ualeat quod quis possit suam dignitatem deponere sine auctoritate superioris. nu. 76.
 Nec quod electus administraret ante confirmationem. 77.
 Nec quod populus iudicet in causis ecclesiasticis. 78.
 Nec quod à sententia conseruatoris appellatur ad legatum. 79.
 Nec quod à sum. pont. appellatur ad inferiorem. nu. 80.
 Consuetudo ut appellaciones deuoluantur ad doctores ex collegio cur ualeat. nu. 81.
 Consuetudo, ut omnes causas appellationum deuoluantur ad s. Pontificem ualeat etiam inter laicos. nu. 82.
 Consuetudo non ualeat, ut sententia feratur à Iudice incompetenti. 83.
 Nec quod feratur ex probationibus non plenis eodem.
 Consuetudo, ut quis habeat duas dignitates vel administrationes, vel officia perpetua non ualeat. f. 57. nu. 85.
 Nec quod ecclesiastici reditus in pauperes non erogentur. 86.
 Nec quæ excuset à residentiæ beneficij curati. 97.
 Nec quod curator possit seruire per vicarium. 88.
 In alijs tamen non curatis ualeat. 89.
 Consuetudo non ualeat, ut prædicatores aliquid detur gratia prædicationis præter alimenta. nu. 90.
 Consuetudo non ualeat, ne matres teneantur lactare filios suos. 91.
 Nec quod parentes filios suos alere non teneant. nu. 92.
 Nec quod possit quiniis ligna facere in alieno. nu. 93.
 Consuetudo potest impedire matrimonium. f. 606. nu. 35.
 Consuetudo non potest admittere matrimonium. eodem.
 Nec

Index.

Nec potest quis post dissolutionem suorum bonorum alienare uxoris bona. nu. 94.
 Nec quod uxor adultera lucretur bona mariti. 95.
 Nec quod damnatis ad mortem denegetur sacramentum penitentiæ. 96.
 Nec quod sententia iusta interdicti violari possit. 97.
 Nec quod à vicario appellatur ad episcopus. 98.
 Nec quod iuramentum calumniæ possit remitti expressè. nu. 100.
 Consuetudo non excusat feneratorum a peccato, licet excuset à pena temporalis. nu. 101.
 Neque excusat à pena blasphemæ. 103.
 Consuetudo an remittere possit solemnitatem in alienandis reb. ecclesiæ. nu. 104.
 Consuetudo præferens minorem maiori non ualeat. f. 58. nu. 105.
 Consuetudo non ualeat, quod religiosus præferatur ecclesiæ cathedrali carni populo, & clero. 106.
 Consuetudo adhibens omnino fidem libris mercatorum non ualeat. 107.
 Consuetudo non ualeat, quod priuata scriptura fides adhibeatur. nu. 108.
 Neque excusat à solutione decimarum. 109.
 Neque facit, ut ultra plenam probationem adhibeat etiam iuramentum. 110.
 Nec quod quinque aut sex testes requirantur in quacumque probatione. nu. 111.
 Consuetudo semel reprobata introduci amplius non potest. f. 58. nu. 112.
 Consuetudinis potestas, & auctoritas. nu. 113.
 Consuetudo quomodo possit ratione carere. nu. 114. & seq.
 Consuetudines seruandæ sunt tamquam leges in criminalibus. nu. 116.
 Etiam in foro conscientie. nu. 117. f. 58.
 Consuetudo tribuit iurisdictionem. nu. 118.
 A quibus penis excuset. nu. 119.
 Consuetudo remittens penam capitalem adultero an ualeat. nu. 21.
 Consuetudo an excusat à delictis commissis in pugnis iocosis. f. 58. nu. 123.
 Consuetudo numquam leuat omnem penam delicti. 124.
 Consuetudo potest habere probationem non plenam pro plena. nu. 125.
 Consuetudo dat potestatem testandi filiosam. nu. 126.
 Excusare potest à crimine falsi. 127.
 Facit instrumentum authenticum. 128.
 Dat potestatem agendi sine mandato. 129.
 Habilitat eum, qui alias non posset promoueri. 130.
 Concedit ut quis decedat pro parte tantum testatus, & cum duobus testamentis. 132. & seq. aliæque exempla ponuntur in quibus ualeat consuetudo.
 Consuetudo & priuilegium equiparantur. numero. 145.
 Consuetudo strictè interpretatur. 146. quod probat pluribus exemplis. nu. 147. & seq.
 Consuetudo restringens usus fructuum relicti uxori quomodo intelligatur. nu. 149. & seq. 61.
 Consuetudo strictius interpretatur, quam statutum. 151.
 Consuetudo an quandoque possit extendi. numero. 154. fol. 61.
 Consuetudo præscribens taxam procuratoribus an extendatur ad alia loca. f. 61. n. 155.
 Consuetudo interpretans facilius inducitur. numer. 156.
 Consuetudo non extenditur etiam ad loca vicina. 157.
 Consuetudo non est potentior lege municipali. 258.
 Consuetudo ut Index laicus de possessorio rei ecclesiasticæ cognoscat, an extendatur ad loca vicina. nu. 160.
 Consuetudo an liget omnes eiusdem territorij. nu. 161.
 Consuetudo cedendi lapides in alieno agro. numero. 164.
 Consuetudo in curia mercatorum an extendatur ad alias curias. nu. 165.
 Consuetudo extenditur ad locum annexum. numero. 166.
 Consuetudo extenditur ad accessoria. fol. 63. nu. 168.
 Enumerantur hic plures alij casus, quibus consuetudo extenditur, vsque ad nu. 183.
 Consuetudo tollitur contraria consuetudine. numero. 184.
 Consuetudo æquior attenditur inter duas consuetudines. nu. 185. f. 64.
 Consuetudinis mentio intelligitur de prescripta. 186.
 In causa tamen possessoriæ non requiritur prescripta. 187.
 Consuetudo posterior gratiosa non tollit priorem. 188.
 Consuetudo patrisfam. non requirit prescriptionem. 189. (190.)
 Consuetudo posterior incerta non tollit priorem. Consuetudo tollitur lege contraria. 191.
 Consuetudo alicuius loci specialis non tollitur generali lege. num. 192. (193)
 Consuetudo futura an tollatur lege generali. n. Consuetudinem probare quis debet. 194.
 Num Consue

Index.

Consuetudines probationis iudex sumere ex officio potest a se quandoque. 195.
Consuetudo regulariter probanda est parte citata. 169.
Consuetudinis probatio cur difficilis. 197.
Consuetudinis probatio facilis, quando super ea pronuntiatum fuit. nu. 198.
Consuetudo an dicatur inducta duabus sententijs. nu. 199.
Contractus principis habetur pro lege, si princeps velit. f. 6. col. 4. nu. 5.
Contractus iuste factus cum muliere uel minore sine solennitatibus requisitis valet in foro conscientie. f. 9. nu. 46.
Contritio quid sit, & quare sic appelletur. fo. 459. nu. 9.
Contritio imperfecta attritio appellatur. nu. 10. Attritio que. nu. 11.
Contritio vera que. nu. 12.
Contritio vera quandoque operatur etiam ante confessionem. nu. 13.
Contritio non requiritur in singulis criminibus, sed sufficit in genere. nu. 14.
Contritio non est necessaria in peccatis uenialibus. nu. 15.
Contritio vera de peccatis oblitis vix dari potest. nu. 20.
Contritus ex attritu fieri quis potest. nu. 21.
Conuersi non tenentur dicere officium. fol. 532. nu. 20. ver. bi. vero.
Conuersi sunt persone ecclesiasticae. fo. 270. numero. 1.
Conuersi prescribere possunt regularium iura. 271. in fine titulus de personis ecclesiasticis.
Corpus Christi est etiam sub specie uini. fol. 490. nu. 36.
Corporis Christi processiones singulis annis faciendae. nu. 40.
Crimen mediocre non notorium non impedit promoueri, neque executionem ordinum, dummodo penitentiam egerit. f. 417. nu. 128. & 129.
Crimen mediocre effectum notorium per probationem impedit promoueri. nu. 130.
Criminosus ultra ab ordinibus se abstinens, magis animae suae consulit. nu. 131.
Crimen non efficitur notorium ex fama, licet purgatio ordinando iudici debeat. nu. 132.
Crimen omnino occultum non repellit ab ordinibus nisi ex consilio. f. 418. nu. 133.
A crimine notorio Papa dispensat. nu. 134.
Crimina notoria an episcopus possit remittendo dispensare. nu. 135. 139. 140. & 141.
Criminum medicorum alia grauiora, alia leuiora. nu. 136.

Criminum medicorum grauiora que sint. nu. 131. que leuiora. 178.
Crimina leuia que sint. f. 418. nu. 142.
Crimina leuia non impediunt promoueri, neque promotum exercere. nu. 143.
Crimen sepe frequentatum impedit ordinari. nu. 144.
Crimen leue fit graue ex frequentatione. nu. 145.
Criminis obstaculum impediens matrimonium quis remouere possit. f. 605. nu. 29. & 30.
Crimen quodlibet mortale impedit contrahi matrimonium. f. 606. nu. 32. (n. 75).
Crimen dirimens matrimonium quod sit. f. 610.
Crimina fori ecclesiastici que sint. nu. 77. f. 140.
Crimina mixti fori que sint. f. 141. nu. 84.
Crimen punitum per leges ciuiles an possit puniri per iudicem ecclesiasticos, vel econtra. f. 142. nu. 88. & seq. (num. 25).
Crimina impediunt matrimonium. fol. 604.
Criminosi ordinari non debent. f. 415. nu. 91.
Crimina quedam grauiora, alia mediocria, quedam leuia. nu. 92.
De crimine accusati, vel denunciati ordinari non debent. nu. 93. (maueri. nu. 94).
Crimen minus de collegio non impedit alios per crimina grauiora que sint. f. 416. nu. 95. que suspensionem & irregularitatem ipsorum irrogant. nu. 9.
Crimina grauiora impediunt ordinari, & executionem ordinum. 97.
Idem si non notoria, que facile probari possint, ubi fecissent penitentiam. nu. 98. 99.
Crimine graui etiam occulto oppressus debet ex consilio abstinere ab ordinibus. nu. 100. non tamen denegandi sunt illi ordines si eos velit. nu. 101. (& seq.).
Crimina mediocria que sint. f. 417. nu. 122.
Crimina mortalia saltem mediocria dici possunt. nu. 123.
Crimina mediocria non inducunt irregularitatem, nisi notoria sint. nu. 124. nam tunc comparantur graui. nu. 125.
Crucis delatio non denotat iurisdictio contentiosam. fol. 115. nu. 61. 63.
Cultus imparitatus quatenus vitiat matrimonium. f. 612. nu. 88.
Cultus disparitatus que dicatur. co. nu. 89.

D **Quid fuit prohibitus edificare templum domino, quod esset vir sanguinis.** f. 416. nu. 194.
Damnatis ad mortem datur eucharistia, licet non extrema unctio. f. 497. nu. 104.
Damnati ad mortem an eadem ipsa die communicandi sint, qua mortem subituri sunt. fol. 498. nu. 107.

Decl.

Index.

Declaratio verborum, benedictam, ascriptam, ratam, & c. f. 511. nu. 13.
Declaratio verborum, iube hoc perferri per manus Angeli sancti tui. nu. 14.
Declaratio c. f. dist. 19. f. 141. nu. 69.
Declaratio: c. de illis, de desp. imp. f. 561. num. 79.
Declaratio cap. quia circa. de consangu. & aff. f. 64. nu. 27.
Declaratio l. si patre. ff. de rit. nupt. fo. 617. nu. 133.
Declaratio Bartholus. f. 619.
Declaratio cap. de secum. nupt. f. 623. numero. 187.
Declaratio cap. in presentia de sponsal. f. 628. num. 231.
Declaratio cap. non est dubium 27. q. 2. f. 634. nu. 274.
Declaratio cap. cum societas. 27. q. 2. fol. 634. nu. 275.
Deformitas an sit scandalosa in ordinando, quod iudicare debeat. f. 413. nu. 64.
Defectus corporis non notabilis quando ordinis impediatur. nu. 65.
Deformitas ex culpa ordinandi causata a solo Papa dispensari potest. nu. 70.
Delegatio facta legato sub nomine proprio remanet apud eum finita etiam legatione. fol. 123. num. 171.
Delegatio facta legato sub nomine appellatio extinguitur finita legatione. nu. 173.
Delegatam iurisdictionem in penitentibus qui habeant. f. 480. nu. 204.
Demoniaci, & arreptiij ordinari non possunt. f. 414. nu. 86.
Demoniaci an sint priuandi eucharistia. f. 498. numer. 109.
Descendentes qui sint, & que sint eorum specialia nomina. f. 638. nu. 5.
Descendentibus, cum ascendentibus prohibetur matrimonium usque in infinitum. nu. 6.
Deus non est acceptator personarum, quomodo sit intelligendum. f. 408. nu. 1.
Diaconi officium. f. 224. nu. 1.
Diaconi unde dicti. nu. 2.
Diaconi alias dicuntur leuitae. nu. 3.
Diaconus an possit exponere euangelium. nu. 4.
Diaconus an possit ministrare. S. Eucharistia. nu. 5.
Diacono efficiendo solennitates. fol. 225. n. 7.
Diaconus qua etate effici possit. f. 225. nu. 8.
Diaconissa que sit. nu. 9.
Diaconus celebrans missam quomodo puniatur. f. 403. nu. 83.
Diaconus, subdiaconus, & presbiter, qua etate

ordinari possint. f. 409. nu. 12.
Diaconi & subdiaconi quoniam ex sacris tractare possint. f. 491. nu. 44.
Diaconi censentur in sacris ordinibus. fo. 543. num. 3.
Digiti non membra, sed potius membrorum pars dicuntur. f. 412. nu. 56.
Dignitates in collegiatis dantur electione. fol. 30. nume. 2.
Dignior electione quis dicatur. f. 310. numer. 125. & seq.
Dignitas ecclesiastica, quid sit. f. 66. nu. 16.
Dignitatem qui habeant. co.
Dignitatem non habent Rectores parochiarum simpliciter. f. 69. nu. 21.
Dignitatem habent omnes sacerdotes comparati laicis. co. nu. 23.
Diaecsanæ legis que sint. f. 136. nu. 30. & seq.
Diaecsanæ lex continet etiam ea, que sunt iurisdictionis. nu. 33. fol. co.
Diaecsanæ lex est genus, iurisdictionis species. 34. (num. 40).
Diaecsanæ legis aliqua enumerantur. fol. 136.
Diphthongi non sunt in usu in litteris. Apostolici. f. 19. nu. 65.
Disciplinati sunt persone ecclesiasticae. f. 270. numer. 3.
Dispensatio non facilitatur causa legitime mande prolis, qua mala fide fuit suscepta. folio. 639. num. 18.
Dispensandi ius an sit ex lege Diaecsanæ, vel iurisdictionis. f. 139. nu. 70.
Dispensare potest etiam capitulum sede vacante. fol. 203. num. 66.
Disimulatio S. Pontificis an habeatur pro dispensatione. f. 640. nu. 26.
Distrietus seu territorij nomine quid comprehendatur in constitutione Gregoriana. folio. 378. nu. 343.
Doctor quando videatur renitiare priuilegio, ne teneatur concurrere. f. 35. nu. 67.
Doctus melius consolatur, quam indoctus. fol. 464. num. 70. (398. n. 25).
Domicilium in duobus locis habere quis potest. f. Dominicus auctor religionis sub regula. Sanc. Augustini. f. 238. num. 18.
Dominus urbis in qua Pontifex Max. mortuus est, quid facere debeat. f. 328. nu. 340.
Dominus vobiscum, non debet dicere solus precans. f. 535. nu. 34. (538. n. 47).
Dominus vobiscum, an laici dicere possint. fo. Duas uxores ducens quas penas incurrat. fol. 629. nu. 235. & seq.
Due partes collegij eligentes, iustissimam faciunt electionem. f. 320. nu. 261.

Num 2 Ec

Index.

E

Ecclēsia quomodo vacare dicatur morte electi. f. 339. nu. 27.
 Ecclēsia ecclesiastici caque bona dicuntur sancta sanctorum. f. 362. sub. nu. 20.
 Ecclēsia ab ingressu interdictus, & excommunicatus differunt. f. 494. nu. 78.
 Ecclēsia est locus orandi. f. 541. nu. 66.
 Ecclēsia cathedralis vel regularis presumitur collegiata. f. 300. nu. 14. (133. nu. 3.)
 Ecclēsia christiana est una sola. f. 68. nu. 1. fol.
 Ecclēsia non minus constat ex laicis, quam ex clericis. f. 85. nu. 38.
 Ecclēsia quando vacare dicatur. f. 206. nu. 95.
 Ecclēsia quae dicitur collegiata. eo. num. 98. & fol. 300. nu. 5.
 Edicta competentem terminum habere debent, nec debent auelli nimirum cito. f. 345. n. 41.
 Edicta à quo presumantur refixa. n. 42.
 Edictorum terminis elapsis an & quando possit rursus obici contra confirmationem. n. 43.
 Electio facta dignè à maiore parte collegii non seruata forma valet in foro conscientiae. fo. 300. nu. 4. (9. n. 47.)
 Electio fieri non debet priusquam cadaver prelati defuncti sit traditum sepulturae. f. 301.
 Electio non debet fieri nocte. nu. 22. (nu. 20.)
 Electio faciēda est in loco solito. nu. 23.
 Electio faciēda in templo. eo.
 Electio cū mutat locum, dicēda est causa. eo.
 Electionis tres formae. nu. 25.
 Electio ex spiritu sancto que sit. f. 302. nu. 26.
 Electio non dicitur ex spiritu sancto, factis scrutinijs, vel moratū contradicente. n. 27.
 Nec ubi pars collegij priuata fuit voce. n. 29.
 Electio ex spiritu sancto non eget confirmatio. ne. num. 30. (li. potest. nu. 31.)
 Electio ex spiritu sancto nulla exceptione resel.
 Electio impetu populi facta damnatur. nu. 32.
 Electio ex compromisso quomodo fiat. nu. 33.
 Electio contra formam compromissi non tenet. nu. 34.
 Electio de vno ex compromissarijs facta cuius votum non fuit scrutatum an teneat. nu. 35.
 Electio ex compromisso requirit, quod omnes consenserint compromisso. nu. 36.
 Eligendi facultas ex compromisso data non potest renouari, si res non sit integra. 37.
 Electio facta à collegio re integra presertur electioni facte ex compromisso. 38.
 Electio quando ad compromittentes deuoluitur, si compromissarij non elegerint in tempore, vel electus non acceptarit, vel si indigni elegerint. eo. nu. 38.

Electio quae fiat, si unus tantum reliquus sit ex collegio. fol. 302. nu. 39.
 Electio non datur proprie in canonicatu. n. 40.
 Electionis quod sit principium. f. 303. nu. 43.
 Electionis expensae unde sumendae. nu. 45.
 Electioni faciendae omnes de collegio citandi sunt. nu. 46.
 Electio facta vno contempto non valet. 47.
 Electioni plus nocet contemptus vnus, quam multorum contradictio. nu. 48.
 Electionem factam ratificare potest, qui contra prout fuit. f. 304. nu. 52.
 Eligentes aliquo contempto non tamen amittunt ius eligendi. eo.
 Electioni an vocandi sint, qui absunt in longinquis. nu. 53.
 Eligere qui possunt. f. 305. nu. 72. & seq.
 Electioni vocandus an sit canonicus minor annis decem, & octo. nu. 74.
 Electioi vocem dare non potest, qui non est subdiaconus in collegiatis ecclesijs. nu. 76.
 Electio differenda non est causa expectandi, ut aliquis canonicus faciat se promoueri ad subdiaconatum intra tempus. nu. 78.
 Electio differri non debet causa expectandi aetate vnus, qui proximus est etati. eo.
 Electionis tempore si nemo extet sacris ordinibus constitutus, quid sit faciendum. fo. 306. numero. 85.
 Eligere an possit canonicus, qui nondum adeptus fuit possessionem. f. 306. nu. 86.
 Electio non competit nisi his qui sunt ex eo collegio. eo. nu. 87. & 88.
 Eligendi ius prescribere possunt, etiam extranei. f. 307. num. 94.
 Eligendi ius an censetur prescriptum ex prescriptione iuris postulandi. nu. 95.
 Electio facta ab his, qui habent solum possessionem eligendi an praeualeat electioni ab his factae, qui habent solum ius eligendi sine possessione. nu. 96.
 Electio competit his, qui habent solum ius eligendi sine possidere, quando sola possessio vacat. num. 97.
 Eligere non possunt non professi. f. 318. n. 98.
 Eligere non possunt laici quamuis sint patroni. fol. 308. nu. 99.
 Electio est initium matrimonij spiritualis, inter ecclesiam, & electum. nu. 100.
 Electio quandoque competit laicis ex privilegio speciali Pontificum. nu. 101.
 Electio facta per abusum laicis potestatis est nulla. f. 208. num. 104.
 Electio facta impulsu principis laici quatenus vitietur. fol. 106.

electio

Index.

Electio faciēda an possit significari Principi laico. num. 108. (n. 117.)
 Electio non facit excommunicatis. f. 309.
 Eligentes quid facere debeant, si excommunicatum egerit non possunt. nu. 119.
 Electio facta praesente excommunicato, qui nondum erat denunciatus, valet. nu. 120.
 Electio valet non citatis his, qui citandi non erant, quamuis declaratum prius non fuisset, quod citandi non erant. nu. 121.
 Eligentes minus dignum, cum possint eligere digniorem, peccant. f. 309. in fi.
 Electione dignior quis dicatur. f. 310. nu. 125.
 Electio fieri debet ex collegio. nu. 127.
 Eligi non potest excommunicatus. nu. 132.
 Eligi non potest hereticus, nec suspensus. n. 133.
 Eligi non potest illegitimus. nu. 535.
 Eligi non potest ad episcopatum minor annorum viginti. nu. 138.
 Eligi non potest qui semel repulsus fuit ab electione. nu. 141.
 Eligi non debet aliquis eorum, qui in contentione electi cum fuissent, electio eorum uti nulla irritata fuit. f. 311. nu. 142.
 Electio facta post electionem nullam, que tamen non declarata fuerat nulla, non valet. numero. 144.
 Electio faciēda non est illius, qui scandalum dare posset. nu. 145.
 Eligi an debeat, qui post peccatum se correxit, an qui semper morigerate vixit. eo.
 Electio non valet illius, qui olim electus ante confirmationem administravit. nu. 146.
 Electio non valet ad prelaturam alterius religionis. nu. 149.
 Electio fieri potest de religioso ad episcopatum. fol. 312. in princ.
 Electio eius, qui quandoque abusus fuit seculari potestate ad esse nulla, episcopatum.
 Electio eius est nulla, qui de graui crimine infamatus fuit à iuris grauius. num. 154.
 Eligi non potest habens plures dignitates eodē Eligi non possunt irregulares. 155. (1 pe. eo.)
 Eligi debet potius indigena, quam exterus. 156.
 Electione de indigno facta per collegium priuatur collegium prima electione. 157.
 Eligentes indignum priuantur fructibus triennialibus suorum beneficiorum. f. 313. n. 162.
 Electioni faciēda quod tempus statutum sit. num. 168.
 Electione intra tempus non facta, ad quem deuoluitur electio. nu. 172.
 Electionis tempus quando incipiat in ecclesijs, que sine licentia eligere non possunt. numero. 175.

Electio tempus coartari, & praeniri potest. f. 314. in princ.
 Electio fieri non debet ante mortem prelati, cui queritur successor. f. 184.
 Electionem debet precedere missa. f. 315. numero. 186.
 Electionem facturi debent suscipere sacramentum eucharistiam. f. 315. nu. 187.
 Electioni interueniens excommunicatus electionem irritam facit. f. 315. nu. 188.
 Electio episcopi à capitulo faciēda consultu est, ut priusquam eligere incipiat capitulum, omnes canonicos excommunicatos absoluat. f. 315. num. 188.
 Electio ex scrutinio est frequens. f. 315. n. 192. & difficilis, ibidem. n. 193. que nam sit forma. ibid. nu. 195.
 Electio ex compromisso est facilis, saepeque celebratur. f. 315. nu. 194.
 Electores non compelluntur procedere via compromissi, quando collegium in duobus tantum vel tribus consistit. f. 316. nu. 202.
 Electio prelatorum per vota secreta fieri debet. fol. 316. nu. 212.
 Eligens ad episcopatum, hac conditione, si vacat, electio valet. fol. 317. numer. 217. alia que similia exempla ponuntur. f. 317. n. 220.
 Electiones clandestinae reprobantur. f. 318. nu. 230. & que dicantur electiones clandestinae. ibi. nu. 239.
 Electiones prelatorum inferiorum non sunt nullae, licet clandestinae. ibi. n. 240.
 Electio facta à duabus partibus collegij tutissima est. f. 320. nu. 261.
 Electione faciēda à pluribus collegijs, vel universitatibus, quomodo numeri supplicatio fieri debeat. f. 320. nu. 264.
 Electio ab vno tantum nomine totius collegij fieri debet. f. 321. nu. 266.
 Electio non est nulla ex dolo eligentium in odium electi protracta, sed quae ex ignauia differtur. f. 321. nu. 272.
 Electus cum videt procrastinari electionem in eius fraudem, electores per superiorem compellere ad publicationem potest. f. eo. n. 273.
 Electio episcopi vel regularis, non debet fieri deportatione, sed voce exprimi. f. 321. n. 276.
 Electi prelati secularis inferioris episcopo fieri potest deportatione, absque vocis expressione. f. 321. nu. 277.
 Electus non seruata forma non peccat persistens in officio, ad quod electus fuit. f. 322. n. 283.
 Electio per accessum. f. 323. n. 294.
 Electio praesentari debet electo octo dierum spatio. f. 324. nu. 300.

Num 3 elec.

Index.

Electus quanto tempore debeat electioni consentire. nu. 301.

Electo non consentiente electioni vel mortuo, quantum tempus habeant electores ad faciendum aliam electionem. f. 324. nu. 302.

Electus duabus electionibus dicere debet quam ex eis acceptare velit. ibi. nu. 303.

Electioni semel consentiens, non potest deinde eam impugnare, nisi ex nouis casibus. fol. eo. num. 305.

Electio facta eo tempore quo Pont. Max. cathedralem ecclesiam sibi reseruat, quomodo valeat. f. 326. nu. 321. & quando est dubia. ibid. num. 322.

Electio nulla est, cui quis consentit, priusquam eligeretur. f. 326. nu. 324.

Electio causa tractantur summaria. f. 329. num. 352.

Electi matrimonium cum ecclesiasticis dicuntur tantum. f. 337. nu. 1.

Electi habent ius ad rem non in re. ibi. nu. 2.

Electio omnia quaeruntur prae ter exercitium, quod confirmationem acquiritur. nu. 3.

Electus cogere potest praesulem ut confirmationem faciat. nu. 5.

Electi qui subsunt immediate Pont. Max. possunt administrare ante confirmationem. nu. 7.

Electi qui absunt longa via à sede. Apostol. an possint administrare ante confirmationem. numer. 8.

Electus mitiores penas patitur, quam non electus. nu. 22. f. 338.

Electus tantummodo non dicitur de numero praetorum. f. 339. nu. 23.

Electi administrantis ante confirmationem pena. numer. 24.

Electus transferri potest ad alium episcopatum. nu. 28.

Electi appellatione potest venire, qui confirmatus, sed non consecratus fuit. nu. 30.

Electus an renuntiare possit electioni cui consentit ante confirmationem. nu. 31.

Eligendi libertas tolli non potest quacumque consuetudine contraria. f. 57. nu. 99.

Episcopatus est praecipuus inter ordines ecclesiasticos. f. 544. nu. 9.

Episcopus in alterius dioecesi pontificalia exercere non debet, & de Concil. Trid. circa hoc fol. 399. nu. 39.

Episcopus transferendus ad aliam ecclesiam postulandus, & quare. f. 332. nu. 9.

Episcopus electus ad alium episcopatum dissentive non potest, & quomodo tunc respondere debeat. fol. 335. nu. 48.

Episcopus etiam inuitus ad alium episcopatum transfertur, de ratione. nu. 49.

Episcopi appellatione venit confirmatus, licet non sit consecratus. f. 347. nu. 59. nisi in his quae sunt ordinis, nu. 60.

Episcopus proprium nomen episcopi, & plenius acquirit consecratione. f. 349. nume. 1. cuius exempla. nu. 3. & seq.

Episcopus non dicitur consumasse matrimonium cum ecclesia ante consecrationem. numero. 2.

Episcopum non consecratum occidens non tenetur pena statuta contra occidentes Episcopum. nu. 3. idem in persequente. nu. 4.

Episcopus non consecratus non potest sententiam ferre ex alterius recitatione. nu. 5.

Episcopi non consecrati causa non eget iudicio duodecim episcoporum. nu. 7.

Episcopi beneficia non vacant ante consecrationem. nu. 8.

Episcopale officium dicitur, quod competit ratione ordinis. nu. 9.

Ad Episcopum ante consecrationem non competunt ea quae sunt ordinis. f. 350. num. 10. ordinis episcopalis quae sint. nu. 11.

Episcopus ante consecrationem non potest exercere, quae sunt ordinis, neque etiam eodem die post consecrationem. nu. 12.

Episcopus non consecratus dicitur episcopus per fictionem. nu. 14.

Episcopo non consecrato concessum privilegium strictè interpretatur. nu. 15.

Episcopi omnes consecrari possunt. nu. 16.

Episcopi à quibus consecrantur. nu. 19.

Episcopi quando consecrantur à Pont. Max. fol. 351. nu. 21.

Episcopi omnes vocandi sunt ad concilium generale. f. 83. nu. 24.

Episcopi recusantes interesse concilio quomodo puniuntur. fol. 84. nu. 27.

Episcopi promittunt interesse concilio. n. 26.

Episcopi omnia licent, quae non sunt specialiter interdicta. f. 113. nu. 103.

Episcopi referuare possunt aliquos casus. S. P. 122.

Episcopus est supremus ordo. f. 133. nu. 2.

Episcopi in inscriptione debent dicere, Dei & Apost. Sed. gratia. f. 133. nu. 4.

Episcopi vnde sic dicti sunt. f. 133. nu. 4.

Episcoporum quatuor sedes. nu. 5.

Episcopi olim indignabantur creari cardinales. num. 7.

Episcopalia gubernacula non constituuntur nisi in ciuitatibus frequentioribus. numero. 8.

Episc.

Index.

Episcopi debent seruare suum gradum. eod.

Episcopatus non habentes maiores redditus mille aureorum non sunt grauandi pensionibus. nu. me. 10.

Episcopi sunt illustres. nu. 11.

Episcopi sunt maiores cardinalibus in ordine. f. 134. nu. 13.

Episcopi habent potestatem ordinis, & iurisdictionis. nu. 14.

Episcopi successerunt loco apostolorum. numero. 15.

Episcopatus est ex iure diuino.

Episcopatus ad dignitatem eligi potest etiam qui est tantum subdiaconus. fol. 134. numero. 19.

Episcopus nondum effectus presbiter an possit consecrari. nu. 20.

Episcopali ex ordina quae sint. eod. ver. hac igitur.

Episcopi soli conferunt ordines. nu. 21.

Episcopi ex iurisdictione quae sint. nu. 26. folio 135.

Episcopalis ordinis & iurisdictionis distinctio quem effectum habeat. folio 135. numero 17.

Episcopatum iniuriu alia pertinent ad legem diocesanam, alia ad legem iurisdictionis. nu. 28.

Episcopus debet habere uicarium. f. 139. numero. 72.

Item economum. eo.

Episcopus magis debet uacare praedicationi, quam causis. eo.

Episcopus habet merum & mixtum imperium. f. 140. nu. 173.

Potest manus inire clericum, & in carcerem detinere, & punire. f. 140. nu. 74.

Episcopus an habeat territorium. nu. 75.

Episcopus an habeat fiscum. eo.

Episcopus tenere potest familiam armatam. nu. 76.

Episcopus inhibere potest, ne testamentum in ceteros mittatur executioni. f. 144. numero. 11.

Episcopus procedit contra patres, qui prostituunt filias, & dominos, qui prostituunt ancillas. eo.

Episcopus an possit iniungere manum contra laicos in criminibus mixtis. fori. nu. 112.

Episcopus habet potestatem euellendis omnibus abusibus, qui nutriunt peccatum. nu. 114.

Episcopus supplet potest negligentiam iudicis secularis. nu. 115.

Episcopi quando appellantur fratres à pontifici. max. f. 20. nu. 73.

Episcopus ponere potest suum tribunal in quacunque parte suae dioecesis etiam remota. fol. 145. nu. 119.

Non tamen in domibus laicorum. eodem numero. 120.

Episcopus potest imponere penas pecuniarias etiam contra laicos. eo. nu. 116.

Episcopus solus habet iurisdictionem ordinariam in sua dioecesi, non alius. nu. 117.

Episcopus solus habet iurisdictionem in causis criminalibus. nu. 118.

Episcopus solus cognoscit de causis spiritualibus. fo. 145. nu. 122.

Episcopus prouidere potest, ut res cibarie minori pretio vendantur. f. 146. num. 123.

Episcopus cogere potest diuites in maxima penuria, ut pauperes alant. num. 134.

Potest coercere luxus mulierum, & uirorum. nu. 135.

Potest laico delegare causam civilem clericali. fo. 146. nu. 139.

Potest cogere laicum executores pietatis ad exequendum. f. 147. num. 142.

Eumque remouere, & cogere, ut reddat rationem. nu. 144. & 145.

Potest admittere resignationem beneficiorum re seruatorum papae, licet non possit conferre. fol. 201. nu. 42.

Episcopo demeriti capitulum dare coadiutoris potest. fo. 202. nu. 57.

Episcopo defuncto finitur officium coadiutoris dati à capitulo. nu. 58.

Episcopus est parochianus totius ciuitatis, & dioecesis. f. 218. nu. pri.

Episcopus quandoque dispensat, ut matrimonium contrahi possit non obstante crimine. fo. 645. nu. 29.

Epileptici, i. morbum comitalem passi an ordinari possint. f. 414. nu. 79. & seq.

Equites Hierosolymitani sunt regulares. folio 270. nu. 4.

Equites D. Iacobi.

Equites D. Lazari. [Sunt regulares. nu. 6.]

Equites Diui Stefani.

Equites D. Petri, & Pauli, & equites py.

Eremita an sint persona ecclesiastica. fol. 270. nu. 6.

Error in qualitate, vel persona quis dicitur. f. 606. nu. 42.

Error personae impedit, ac dirimit matrimonium. nu. 43.

Error qualitatis non dirimit matrimonium. f. 607. nu. 44.

Error pudicitiae non uitiat. nu. 45.

Error conditionis qui sit. nu. 47.

Error cognoscens post matrimonium quid agere

Index.

- agere debeat. f. 668. nu. 57. & seq.
 Euangelium audientes in missa stare debent. f. 519. nu. 53.
 Eucharistia olim sumenda erat ter in anno. fo. 495. nu. 80.
 Eucharistiam quando sumere quis teneatur. n. 83. & seq.
 Eucharistiam singulis mensibus sumere tenentur monachi, & moniales. n. 85.
 Eucharistiam frequenter sumentis beneficium nu. 87.
 Eucharistia frequentationis certa regula dari non potest. nu. 88.
 Eucharistia pluries eadem die sumi non debet eod.
 Eucharistiam sumere qui prohibeantur natura. f. 496. nu. 89.
 Eucharistiam sumere non debent paruuli carētes usu rationis nu. 90. & 91.
 Eucharistia sumenda etatem aptam quis diffinat. nu. 92.
 Eucharistia an concedatur sumenda amentibus & fatius. nu. 93. & se.
 Eucharistia a dari possit notorijs peccatoribus. f. 496. nu. 95. & seq.
 Eucharistia quandoque deneganda est peccatori occulto. nu. 99.
 Eucharistia non est sumenda sine confessione. fo. 497. nu. 100.
 Eucharistia non est danda excommunicatis, & interdictis, & similib. nu. 101.
 Eucharistia danda non est infamem artem exercentibus. nu. 102. & seq.
 Eucharistia an protegat reum delicti ad eam confugientem. nu. 108.
 Eucharistia an sit danda damnatis ad mortem. nu. 105.
 Eucharistia an sit danda demoniacis. numero. 109.
 Eucharistia non est danda infidelibus, nec catechuminis. nu. 110.
 Eucharistia an sit danda pollutionem nocturnā passis. nu. 112. & seq.
 Eucharistia sumpcionem an impediatur coitus legitimus quandoque. nu. 116.
 Eucharistia an detur menstruatīs, uel patientibus fluxum sanguinis. n. 117.
 Eucharistiam sumere non debet nisi ieiunus. fo. 500. nu. 120.
 Eucharistia uice non est dandus ullo modo panis non consecratus. nu. 121.
 Eucharistia cōuertit sumentem in corpus christi. nu. 22.
 Eucharistia continet totum corpus Christi cū suis membris. nu. 123. & seq.
- Eucharistia habet speciem sine subiecto. fo. 507. nu. 128. & seq.
 Eucharistia fructus & utilitates. nume. 133. & seq.
 Eucharistia est fons, alia sacramenta riuus. nu. 134.
 Eucharistia uires animi adauget. nu. 135.
 Eucharistia remittuntur peccata uenialia. nume. 136.
 Eucharistia preseruat à peccatis. nu. 137. & seq.
 Eucharistia libidinem carnis cohibet. numero 138.
 Eucharistia delet peccata mortalia, quorum conscius non est. nu. 139.
 Eucharistia prodest etiam non sumentibus. nume. 140.
 Eucharistia quomodo ad infirmos deferenda. f. 502. nu. 141.
 Eucharistiam euomens qua pena puniatur. eodem.
 Eucharistia quomodo seruanda. eo.
 Eucharistia purum, innocentemque hominem seruat. f. 487. nu. 1.
 Eucharistia ceteris sacramentis dignior. folio 487. nu. 2.
 Eucharistia uocis significatio. nu. 5.
 Eucharistia diuersis nominibus appellatur. nu. 6. & seq.
 Eucharistia a sacramentum ex qua materia fiat. fol. 487. nu. 12. & seq.
 Eucharistia a sacramentum non fit ex fermenta. fo. 488. nu. 15.
 Eucharistia a sacramento conficiendo materiae quantitas non est diffinita. nu. 16.
 Eucharistia ex solo tritico facienda. nu. 18.
 Eucharistia non fit ex pasta, uel amido, uel pane corrupto. nu. 20.
 Eucharistia non fit ex tritico habente cōmixta alia grana plura. nu. 21.
 Eucharistia a sacramentum non consistit in solo usu, sed in consecratione. f. 489. nu. 31.
 Eucharistia a sacramentum quis instituerit quando. & quibus uerbis. nu. 33.
 Eucharistia a sacramentum à concilio Tridentino. nu. 34.
 Eucharistia est sacramentum etiam ante usum. f. 490. nu. 35.
 Eucharistia est res sacra, nedum rei sacrae signum. nu. 37.
 Eucharistia tres significationes. nu. 38.
 Eucharistia a sacramento laici & culus debetur. nu. 39.
 Eucharistia in ecclesia seruanda mos antiquus. nume. 41.

cucha

Index.

- Eucharistia non seruatur in monasterijs monialium. nu. 42.
 Eucharistiam conficiunt, & ministrant soli sacerdotes. nu. 43.
 Eucharistiam parochi ministrant solis parochianis. f. 491. nu. 45.
 Eucharistiam dantes religiosi excommunicantur. nu. 46.
 Excommunicati an conficiant eucharistiam, & interditi. nu. 47.
 Eucharistia usus diuersus est laicis & sacerdotibus. fo. 442. nu. 50. & seq.
 Eucharistiam sumere tenentur sacerdotes, dñi illam conficiunt. nu. 51. & seq.
 Eucharistia triplici modo sumi potest. fo. 492. nu. 53.
 Eucharistia a conscientia forma. numero. 58. & seq.
 Eucharistia a consecrationem non impediunt uerba, quae errorem non inducunt. n. 64.
 Eucharistia semel in anno saltem sumenda. fo. 494. nu. 76. & seq.
 Eunuchus quando promoueri possit. f. 412. nu. 58.
 Eunuchus non tenetur gestare genitalia collo appensa. f. 413. nu. 59.
 Eunuchus sua sponte castratus non promouetur, etiam quod genitalia secum gestaret. nu. 60. & seq.
 Excommunicare an possit quilibet parochus. f. 219. nu. 13.
 Excommunicatio est fori contentiosi. numero. 14.
 Excommunicati eligere non possunt. f. 309. nu. 17.
 Excommunicatis recedere nolentibus in electione quid facere debeant eligentes. nu. 119.
 Excommunicati praesentia, qui non erat denotatus non iuriat electionem. nu. 120. & fo. 315. nu. 188.
 Excommunicati occulti uox alijs accrescit. n. 121.
 Excommunicati eligi non possunt. 310. n. 132.
 Excommunicati, interdicti, & suspensi ordinari non possunt. f. 419. nu. 151.
 Excommunicati si ordinentur, recipiunt chara. etem. nu. 152.
 Excommunicati an excusentur à dicendo officio. f. 534. nu. 33.
 Excommunicatio potius toleranda est, quam peccatum committendum. fol. 555. nu. 37.
 Excommunicatus contrahere potest matrimonium. fol. 593. num. 170.
 Executor ex secunda forma mandati de prouidendo an possit alteri subdelegare. f. 41. nu. 14.
 Executor mixtus ad conferendum, & compellendum qui sit. f. 43. nu. 40.
 Executor mixtus quando possit fulminare processum. nu. 41.
 Exempti à iurisdictione episcopi quomodo sūt. f. 134. nu. 24. & seq.
 Exemptia concessa ecclesia non prodest curatori nec parochianis. f. 32. nu. 23.
 Exemptio concessa canonicis non prodest alijs clericis. nu. 24.
 Exemptio concessa clericis prodest etiam canonicis illius ecclesie. nu. 25.
 Exemptio concessa monasterio non prodest monachis illius monasterij alibi existentibus. nume. 26.
 Exemptio quibus uerbis data censetur. f. 24. nu. 50.
 Exemptio plena quibus modis detur. fo. 33. nume. 41.
 Exempti debent accipere sacramenta ab ordinarijs. nu. 40.
 Exempti non possunt edificare oratoria uel capellas in locis non exemptis sine licentia ordinarij. f. 33. num. 32.
 Exempti non possunt celebrare uel celebrari facere tempore interdicti. nu. 33.
 Exemptorum iudex est papa, uel legatus. nu. 36. & seq.
 Exempti conueniri possunt coram ordinario ratione contractus, uel delicti. nu. 38.
 Exemptis contrahentibus uel delinquentibus. quid profit priuilegium exemptionis. nu. 39.
 Exemptus an prauidet exemptioni subiacenti de alteri. f. 36. nu. 80.
 Exempti in notorijs excommunicati possunt denotari ab episcopis, & legatis. fo. 116. nu. 71.
 Exemptio generalis liberat etiam à uisitatione. fo. 36. nu. 13. & seq.
 Exemptio concessa sub conditione quomodo reuocetur. f. 384. nu. 47.
 Exemptio non excuset à procuracionibus. soluendis. f. 383. nu. 45.
 Exemptio generalis non excuset à procuracione legatorum. f. 384. nu. 46.
 Exemptus à iurijs episcopalis. an sit exemptus à uisitatione, & procuracione archiepiscopi. f. 384. nu. 48.
 Exemptus ab omni uisitatione ordinarij. censetur exemptus etiam à uisitatione legati nati. f. 385. nu. 49.
 Exemptus episcopus cui synodo interesse debeat. fo. 390. nu. 11.
 Exarctia qui sint, & quibus ceremonijs fiant. fol.

Index.

folio 225. numero. decimono.
Expensas confirmationis petendæ quis facere teneatur. f. 343. nu. 23.
Extraneus eligi non debet ad pronuntiandum electionem, nisi omnes de collegio consentiant fo. 321. nu. 270.
Extrema unctio cur dicatur. f. 546. nu. 1. uide in uer. unctio.

F

Falsum in literis apostolicis commissum puniri potest utroque foro. f. 144. nu. 10.
Familiares s. Pontificis confitari debent peccata summo penitentiario. fo. 475. nu. 169.
Familiam armatam an ecclesia habere possit. f. 71. nu. 7. & seq. & f. 140. nume. 76.
Familiam suam prator debet concedere episcopo roganti. f. 140. nu. 8.
Fatalium lapsus non impedit renocationem erroris. f. 542. nu. 161.
Fatuis an sit danda eucharistia. fo. 496. numero. 95.
Ferig quæ nuptias impediunt. f. 602. nume. 6.
Ferig qua hora incipiunt. nu. 7.
Fiscum an habeat episcopus. fol. 140. nu. 75.
Filius eligi debet cum patris consensu. fo. 335. nu. 52.
Filius sacerdotis presumitur illegitimus. fol. 411. nu. 35.
Filij nati ex clerico beneficiato an ex sequenti matrimonio legitimentur. nu. 36.
Filij efficiuntur legitimi per subsequens matrimonium. cum pluribus ampliacionibus, & limitationibus. fo. 598. nu. 129. & seq.
Filius legitimatus per subsequens matrimonium habetur in omnibus pro filio. vere legitimo. fo. 600. nu. 140.
Potest fieri episcopus, succeditque in feudo, & emphiteosi. nu. 142.
Filij defuncti ante matrimonium, quod postea sequutum fuit, an legitimentur. numero. 143.
Filij nascuntur legitimi ex matrimonio contra factum in faciem ecclesiæ etiam inualido, si alter ignorabat impedimentum. nu. 144.
Filij nascuntur legitimi etiam, quod eorum patres excommunicati essent propter contumaciam. f. 600. nu. 146. etiam quod nati essent pendente appellacione a sententia lata contra matrimonium. f. 591. nu. 147.
Forma delegacionis ad uisitandum. fo. 373. nu. me. 122.
Forma scrutiny in electione. f. 315. nu. 195. & sequen.

Forma non seruat a post scrutinyum an possint electores denno electionem inchoare. fo. 318. nu. 246.
Forma decreti faciendi post publicationem electionis. f. 322. nu. 279.
Forma electiois diuersa in secularibus inferioribus ecclesiis, quam in cathedralibus, uel regularibus. fo. 322. nu. 280.
Forma electionis summatim repetita. eo.
Forma in impugnacione electionis factæ. f. 325. nu. 306.
Forma gregorianæ constitutionis seruanda est etiam in appellacione ab electione faciendâ. f. 325. nu. 309. & seq.
Forma omisio non uitiat probationem factam partis confessionis, aut alio modo legitime. f. 326. nu. 317.
Forma uerborum in admittenda postulatione. f. 335. nu. 42.
Forma data ordinarijs in uisitatione, an sit seruanda a delegatis. f. 367. nu. 68.
Forma prestandi iuramenti in uisitatione. fol. 368. nu. 76.
Forma sacramenti panis. numero. f. 462. numero. 58.
Forma consecrandi uini. nu. 62.
Forma extremæ unctiois. f. 546. nu. 6.
Fornicatio simplex non impedit promoueri, nec deicit promotum. f. 417. nu. 127.
Fornicatio mulierum cum clericis punitur in utroque foro. f. 144. nu. 106.
Franciscus & Augustinus patres sunt mendicantium religiosorum. f. 238. nu. 18.
Francisci proles diuersæ. f. 238. nu. 22.
Franciscani appellantur minores. nume. numero. 23.
Francisci regula a Clemente quinto declarata. eodem.
Franciscani ex tertio ordine regulares non sunt. f. 239. nu. 39.
Franciscanorum priuilegia. nu. 42.
Franciscanorum mendicitas est ex regula. fol. 238. nu. 21.
Fratres predicatorum & minores habent potestatem audiendi confessiones. folio 478. nume. 191.
Fratres qua forma deputentur audiendis confessionibus. nu. 192.
Fratres predicatorum, uel minores presentandi sunt episcopo, cum deputandi sunt audiendis confessionibus penitentialibus. f. 479. nu. 195. & seq.
Frigiditas, uel nimia caliditas quod impeditur tum afferat nuptijs. f. 631. nu. 258.
Furioli an possint ordinari. f. 414. nu. 78.

668

Index.

G

Gesta ab incompetenti iudice non possunt a competentem rata haberi. fol. 399. nume. 35.
Genealogiam melius probant parentes, alijs coniunctis. f. 592. n. 166.
Generalium scientiarum specialibus præmittenda est. f. 327. sub nu. 325.
Gibbus deformis ordinari non potest. fo. 413. nu. 63.
Glossa in c. Romana. §. sane. uersic. coactione. de cens. in sex. habere debet particulam negatiuam. f. 368. nu. 75.
Gratiam facere non potest collegium uno aduersante. f. 332. nu. 6.
Gratiam facere nemo inuitus compellitur, eod. fo. & nu.
Gratiani lapsus. f. 344. nu. 55.
Gratus scilicet uel transuersales Papa dispensare potest, licet raro dispenset. folio. 639. n. 12. & seq.
Gratus tertius quoad dispensationem assequatur. nu. 24.
Gradibus imparibus exiuentibus an dispensatio mentionem facere de utroque gradu debeat. nu. 17.
Gratus ascendentiu, & descendentiu quod computentur. f. 640. nu. 19.
Gratus transuersalium quomodo computentur. nu. 20.
Gratus transuersalium remotior attenditur. nu. 21.
Gratus transuersalium duas personas requirit. nu. 22.
Gradum facit nouum nona persona adiecta de iure civili. nu. 23.
Gratus primi sunt duo fratres de iure canonico. f. 640. nu. 24.
Gratus secundus est principium lineæ transuersalis iure civili. nu. 25.
Gratia delicta quæ sunt irrogantia irregularitatem ipso iure. f. 416. nu. 95. & seq.
Græci a latinis ordinandi non sunt, neque e contra. f. 402. nu. 67.
Græci qua forma baptizant. f. 440. nu. 31. & 32.
Græcus episcopus ordinans latinum debet seruari ritum Romanum. f. 402. nu. 69.
Græcus ritus baptizandi toleratur tantum inter græcos. f. 441. nu. 54.
Guardiani minorum qui sint. f. 264. tit. de Custode.
Guardianus eandem potestatem habet, quam prior. eo.

H

Hæreticus baptizare potest. f. 441. nume. 66. 71. & 72.
Hermaphroditus an ordinari possit. f. 409. nu. 8.
Homicida etiam occultus promoueri non debet. f. 416. nu. 103.
Homicida etiam pagani promoueri non debet. nu. 105.
Homicida mandato, consilio, uel auxilio repellitur ab ordinibus. nu. 106.
Homicidium etiam factum iuste repellit ab ordinibus. nu. 107.
Homicidium committens ex necessitate officij non peccat, licet fiat irregularis. fo. 416. nu. me. 108.
Homicidium committens etiam ad defensionem, si potuit evitare effusionem efficitur irregularis. nu. 109.
Homicidium casuale impedit ordinari, si dabit operam rei illicitæ. fol. eodem. numero. 110.
Homicidium casuale præcedente culpa impedit promoueri, & excusationem ordinum acceptorum. nu. 111.
Homicidium commissum fortuito absque culpa non impedit ordinari. n. 113.
Homicidium an committat, qui abortum præcurat. nu. 114.
Homicidam quis dispensare possit. nu. 115.
Homicidium an committat is, cuius accusatione dignus morte punitur. nu. 116.
Homicidarum dispositio ex concil. Trid. f. 417. nu. 17.
Homicida absque proposito a quo dispensetur ex concil. Trid. nu. 128.
Homicidam solus Papa dispensat. nu. 119.
Homicidarum dispensatio quibus clausulis fieri soleat a signatura. nu. 120.
Homicidam papa dispensans quæ conditionem apponat. nu. 121.
Honestatis publicæ iustitia apud gentiles cognita fuit. f. 556. n. 44.
Horarum septem precatio cur inuenta. fo. 529. nu. 3.
Horæ canonicæ quæ sint. folio. 530. numero. quarto.
Horarum canonicarum institutio an sit iuris diuini. f. 530. nu. 5.
Horarum preces an septem interuallis recitanda sint. nu. 6.
Horarias preces facere omnes beneficiati debent & quare. nu. 7. & seq.

Hora

Index.

Horarius & precibus faciendis qui excusentur. nu. 9.
Horarias preces facere an teneantur qui habent beneficium patrimoniale. 531. 10.
Horarias preces facere tenentur etiam, qui faciunt celebrari in ecclesia. nu. 12.
Horarias preces facere tenentur clerici in saceris, etiam quod non sunt beneficiati. f. 532. nu. 18.
Horarias preces aliquando omittens qua parte fructuum prinetur. f. 537. nu. 40.
Horarias preces omittentis pena in foro penitentiali. f. 538. nu. 41.
Horarias preces se amississe recordans, nec supplens, quoties peccat. nu. 48.
Horarias preces non dicens debito tempore peccat mortaliter. f. 539. nu. 55.
Horę precaria an etiam priuatim debita inter ualla requirant. f. 504. nu. 57.
Hospitalia non confert legatus. f. 120. numero. 124.
Hospitalia an uisitati possint ab episcopo. folio 365. nu. 52.
Hospitalia beneficia conferri non possunt a legato. f. 119. nu. 124.
Hospitalia dari non solent in titulum. numero. 125.
Hostiam unam an possint plures sacerdotes simul consecrare. f. 491. 49.
Hostia pars an consecrari possit sine altera. fo. 493. nu. 67.
Hostie plures existentes coram sacerdote consecrante, quam crederet, an sint omnes consecrate. nu. 68.
Hostia fracta non tamen frangitur corpus Christi. f. 500. nu. 124.
Hostia putrescente, aut in puluerem resoluta non patitur corpus Christi. fol. 501. numero. 129.
Hostiarum multiplicatione non augetur corpus Christi. nu. 131.
Hostia consecrata quaelibet pars continet integrum corpus Christi. nu. 132.
Hostie, que consecrantur non ad usum missę, non sunt sacrificium, licet sint sacramentum. fo. 502. nu. 141.
Hostia sacra genibus flexis adoranda est, eum in missa attollitur, vel cum circumfertur. fo. 519. nu. 54. & seq.
Hostię sacrata, licet corrupta sumi debent a sacerdote. f. 522. nu. 64.
Hostia delapsa in calicem quid faciendum. nu. me. 65.
Hostia contrectata per insectum peste quid faciendum. nu. 66.

Hostia consecrari potest licet non sit integra. f. 524. nu. 69.
Hostia missę dimidia sumi potest a sacerdote, & dimidia dari alij. f. 526. nu. 80.

I.

Iesuati an sint persone ecclesiasticę. f. 270. nu. mer. 6.
Ieiunus debet esse qui eucharistiam sumit. fol. 500. nu. 129. & seq.
Ignis ad sacramentum quid significet. 512. nu. me. 15.
Ignorantia iuris specialis, vel noni quomodo probetur. f. 7. nu. 24.
Ignorantia constitutionis probari potest quandoque solo iuram. nu. 25.
Ignorantia iuris uera procedens ab iniusta causa non excusat. nu. 29.
Ignorantia non excusat subreptionem. fo. 16. nu. me. 14.
Ignorantia impetrationis beneficij facta per procuratorem potest excusare huius subreptionem. f. 20. nu. 106.
Ignorantia huius fides fieri potest per iuramentum impetrantis. numero. 106. f. eo.
Nisi ignorantia careat uerisimilitudine. num. 107.
Ignorantia excusat ab ingratitude. fo. 37. nu. me. 99.
Ignoti & peregrini quibus cautionibus ordinentur. f. 415. nu. 90.
Illegitimus ad pralaturam non euebitur sine postulatione. f. 333. nu. 13.
Illegitimus ordinari non debet. fo. 410. nu. 22. & seq.
Illegitimus dispensari non potest ab episcopo ad sacros. nu. 20. & seq.
Illegitimus promotus sine dispensatione an efficiatur irregularis. f. 411. num. 32. & seq.
Illegitimus impetrans an mentionem facere de beat de irregularitate. nu. 34.
Illegitimus presumitur, qui patrem habet sacerdotem. nu. 35.
Illegitimi possunt fieri monachi. nu. 37.
Illicita rei operam dando sequutus defectus an vitiet. f. 413. nu. 65. & seq.
Illicitę rei operam dando committens homicidium sit irregularis. f. 416. 110
Illiterati neque ad primam tonsuram ordinandi sunt. fo. 424. nu. 221. & seq.
Illiteratus ordinari potest, si charitas suppleat. nu. 229.
Illiteratus nam excusatur ab officio. folio. 134. numero. 32.

Impe

Index.

Impedimenta superveniencia post matrimonium nunquam dirimunt matrimonium contraetum. f. 606. nu. 37.
Impedimenta sexdecim dirimentia matrimonium. nu. 38.
Impedimentum religionis superveniens post contractum matrimonium quandoque dirimit illud. eo.
Impedimentum erroris quod sit, & unde ueniat. nu. 41.
Impedimentum ordinandorum pronientia ex morib. f. 415. nu. 80.
Imperatori eligendo que vitia obstant. fo. 329. nu. 353.
Imperator debet esse defensor, & aduocatus Ecclesię. nu. 354.
Imperatoris iuramentum erga ecclesiam. numero. 355.
Imperator eligi non debet fatuus. nu. 356.
Imperatoris electio a quibus, & in quo loco fiat. nu. 357.
Imperatoris electio facta a maiore parte ualeat. nu. 358.
Imperator ante confirmationem appellatur Rex Romanorum. nu. 359.
Imperatoribus duobus electis paribus suffragiis Pont. Max. gratificari poterit, cui uoluerit. nu. 360.
Imperator eligitur a solo papa electoribus, nimum procrastinantibus electionem. numero. 361.
Imperator cōpellere potest S. Pon. ut cito eligatur. nu. 362.
Imperium ut deferatur iure hereditario an potest Max. statueri possit. nu. 363.
Imperator Rom. pr. se fert titulum Regis hierusalem. f. 330. nu. 364.
Imperatoris electio facta aliquibus non uocatis non tenet. nu. 365.
Imperator an sit intra ecclesiasticos ordines. nu. 366.
Imperator ex consuetudine administrat ante confirmationem. f. 338. nu. 17.
Imperator, alijque principes seculares non possunt effugere uisitationem Apostolicam. fo. 364. nu. 46. & seq.
Impotentiam coniugis qui ante matrimonium cognouit, non potest eo inuito resilire. f. 633. nu. 268.
Impotentia impedit matrimonium, & ex quibus causis proueniat. folio. 631. numero. 253.
Impotentia nature que & qualis sit. numero. 254.
Impedimentorum matrimonij cognitio, & probatio unde habenda, his que habitis quod agendum. fo. 632. nu. 264.
Impedimentum superveniens an uideat matrimonium. fo. 633. nu. 265.
Impedimentum a magicis artibus quale sit, & cuius effectus. n. 266. trienalibus; cohabitatio requiritur post criminum confessionem, nu. 267.
Impedimento falso detecto post ingressum religionis alterius coniugis, quid agendum. numero. 269.
Impudicam uxorem uicens meretur quandoque. f. 607. nu. 46.
Incestus quatenus impediatur matrimonium. f. 604. nu. 26.
Incestus est crimen mixti fori. fol. 44. numero. 110.
Incestuosi testamentum non est exequendum. numero. 111.
Indictio non ponitur in literis Apost. 20. numero. 17.
Indulgentias plenarias concedit solus Papa. fo. 75. nu. 45.
Indulgentias nemo dare potest, nisi cui sit concessum specialiter. f. 202. nu. 63.
Indulgentias dandi potestus non est iurisdiccionis episcopalis, sed dignitatis. f. 202. numero. 64.
Indulgentias centum dierum concedit Episcopus. f. 150. nu. 186.
Indulgentias dat etiam legatus. fo. 115. numero. 52.
Indulgentias dat etiam Episcopus confirmatus, licet non consecratus. folio. 347. numero. 58.
Infames non possunt ordinari, & qui sunt infames. f. 418. nu. 146. & seq.
Infames sunt omnes adstricti peccato mortali publico. nu. 148.
Infames secundum leges seculi. numero. 149.
Infames sunt duellistę ex concilio. f. 419. nu. me. 150.
Infamem artem exercentes eucharistiam sumere non permittuntur, nisi relicta arte, & acta penitentia. nu. 103.
Infidelium matrimonia quo iure interdican- tur Christianis. f. 612. nu. 94.
Infidelium matrimonium non est sacramentum. nu. 95.
Infidelium matrimonia certa lego adstringuntur. nu. 96.
Infidelium matrimonium an scindatur ab eorum conuerso. nu. 97.
Infidelium matrimonia non sunt rara licet possint esse legitima. f. 613. nu. 101.

O o o

Inf

Index.

Infidelis conuersus, qui erat coniugatus, an facere possit votum religionis. nu. 130.
Infidelis habens plures uxores, si conuertatur, si mul cum omnib. quam habere uxorem debeat. nu. 104.
Interdictum ecclesie quale & quod impedimētum det matrimonio. f. 602. nume. 13. & sequenti.
Interdicere possunt prelati aliquib. ne matrimonium contrahant & que sit iusta causa interdicens. eo. nu. 12.
Interrogatio, an consentiant matrimonio non refert, cui prius fiat. f. 532. nu. 30.
Interrogatio an omitti possit. nu. 31. & seq.
Inimicitie capitales superuenientes inter spouses dissolunt sponsalia. f. 563. nu. 81.
Inuentiua contra visitatores sumptuosos, & accipientes munerā. 380. nu. 13. & 382. n. 31
Ioco locus non est in rebus grauib. f. 441. nume. 45.
Iocosus baptizatus an uitetur. nu. 44.
Irregulares dicuntur omnes, qui promoueri non possunt. f. 409. nu. 4.
Irregulares, suspensi, & degradati an excusentur a dicendis precibus. f. 535. num. 35.
Iudex non potest reseruare facultatem taxandi expensas finita causa. f. 123. nu. 169.
Itineris ad sedem Apost. spatium quod tempus exigit. f. 342. no. 15. & seq.
Iudaei incolentes terras ecclesie ligantur legib. ecclesiasticis. f. 8. nu. 36.
Iudaei committentes crimen ecclesiasticum puniuntur a iudice ecclesiastico eodem numero. 37.
Iudaei conuersi quo temporis intervallo baptizandi. f. 444. num. 103.
Iudaeus presumitur baptizatus in fraudem ante lapsum dierum quadraginta. fo. 445. nume. 104.
Iudaei quandoque puniuntur vt heretici. numero. 39.
Iudaei seruant legem Mosaicam in successioneibus. nu. 40.
Iuramentum est formiter prestandum ab his, qui opponunt electioni. f. 325. nu. 308.
Iuramentum suppletorium non deservit in cā matrimoniali. f. 593. nu. 173.
Iuramentum calumnie non potest remitti expresse non obstante contraria consuetudine. f. 57. nu. 100.
Iuramenti vinculum Papa an tollere possit. f. 73. nu. 28.
Iurisdicctio semel prorogata durat, licet iurisdicctio prima finiat. f. 123. nu. 166.
Iurisdicctio episcopalis lex in quo consistat. f. 135. nu. 30. & seq.
Iurisdicctiois lex continetur sub lege diocesana. f. 136. nu. 33.
Iurisdicctiois lex est species, diocesana genus. nu. 34.
Iurisdicctiois omnia sunt, que non sunt legis diocesane. f. 138. nu. 50.
Ius ecclesie quando respicere dicatur obiectio. f. 325. num. 312.
Ius persona opponentis quando respicere dicatur obiectio. f. 300. nu. 313.
Iusta causa potest quem admittere ad opponendum etiam post confirmationē. f. 345. n. 44.
Ius canonicum unde dicitur. f. 1. co. 2.
Ius canonicum quid sit. eo.
Ius canonicum ex quib. constat. eo. nu. 4.
Ius ad rem bene radicatum equiparatur iuri in re. f. 39. nu. 119.
Ius ad rem acquiritur acceptatione. fo. 43. nu. 51.
Ius ad rem quid optretur. nu. 52.

L

Lac datur bibendum episcopo visitanti, & quare. f. 380. nu. 14.
Laicus baptizare potest in casu necessitatis. f. 442. nu. 62.
Laicus quandoque confessiones audire, & a venialibus soluere potest. f. 480. 203.
Laici non communicant sub utraque specie. fo. 495. nu. 81.
Laici an liceat recitare preces horarias. fol. 538. nu. 42.
Lapis sacratus qualis, & quantus esse debeat. f. 519. nu. 45.
Laici possunt iudicare inter clericos ex licentia Papae. f. 72. nu. 20.
Laicis committi possunt ab episcopo civiles causas clericorum. f. 143. nu. 139.
Laicus ab episcopo delegatus quam potestatem assequatur. nu. 150.
Laici executores ad pias causas possunt ab episcopo cogi ad reddendum rationem & exequendum, & remoueri. nu. 145.
Laici conuersi an quandoque admittantur ad eligendum. f. 309. nu. 113. & seq.
Laici omnes Christiani possunt eorū modo dici ecclesiastici. f. 68. nu. 4.
Laici appellantur regale genus sacerdotium. f. 309. nu. 111.
Laici possunt iudicare inter clericos ex licentia Papae. fo. 72. nu. 20.
Laici ex priuilegio Pont. Max. eligere possunt in ecclesijs. f. 308. nu. 116.
Latine non intelligens ad ordines minores non admittitur. f. 424. nu. 224.
Latina cultus debetur emcharist. f. 490. n. 39

lectio

Index.

Lectoris officium, & ceremonia in eo creando. f. 226. nu. 20.
Legati de latere procedunt omnes dignitates. f. 111. nu. 2.
Legatio dari potest Cardinalib. etiam inuitis a collegio Cardinalium sede uacante. f. 112. num. 4.
Legati non solent fieri, nisi cum concilio Cardinalium. f. 112. nu. 5.
Legatus idem praefici potest plurib. prouincijs. nu. 6.
Legati an precedant vicarium Pontificis Max. nu. 7.
Legatorum tres species. nu. 9.
Legati a latere qui sunt. nu. 10.
Curia nominatur. nu. 11.
Legati etiam Cardinalib. inferiores quandoque dicuntur legati a latere sed improprie. nu. 112. & seq.
Legatis honor debetur, & obuium iri debet cū solemnitate, etiam quod non sint a latere. fo. 112. nu. 15.
Legati constituti qui dicantur. fo. 113. numero. 17.
Legati nati qui sint. nu. 18.
Legatorum maximi sunt legati a latere. numero. 19.
Legati nati sunt infimi legatorum. nu. 20.
Legatorum maiorum exempla. nu. 21.
Legatus impedit uices sedis Apostolicę. num. 22.
Legatus impedientes, uel non admittentes quā pena teneantur. nu. 23.
Legati an differant a nuntijs. fol. 113. numero. 24.
Legati omnes habent iurisdictionem ordinariam. nu. 25.
Legati non desinunt morte Papae. nu. 26.
Legati Cardinales comparantur proconsulib. eod.
Legati inferiores presidibus prouinciarum. nu. 27.
Legati omnes referunt Papam. nu. 28.
Legati possunt facere constitutiones. num. 29.
Possunt causas audire, & delegare. nume. 31. & seq.
Possunt facere synodum prouincialem. numero 34.
Legatus admittere potest beneficij resignacionem. fo. 114. nu. 43.
Legatus potest monacho licentiam dare transiendi ad aliud monasterium. eod.
Legatus praefectus omnib. prouincijs potest expedire negocia unius prouinciae morans in alia. f. 114. nu. 44.
Legati debent honorifice accipi ab episcopis

apud quos hospitantur. nu. 45.
Nec prescriptio excusare potest. numero. 47.
Legati habent ius renouandi domum. nu. 48
Sed hodie non seruatur. nu. 49.
Legati prouinciam suam ingressuri qui d face re debeant. nu. 50.
Legati dēt apud acta exhibere literas legationis. nu. 51.
Legatus dat indulgentias quadraginta dierū. f. 115. nu. 52.
Legatus quando accipiat insignia. num. 53.
Legati insignia quae sint. nu. 54.
Legato praesente episcopi non utuntur omnib. suis insignib. eo modo quo utuntur eo absentē. nu. 55.
Legati a latere cruce ante se praeferrī faciunt. nu. 56.
Legati ingredientes prouinciam accipiēdi sub umbella. nu. 57.
Legati an possint cruce praeferre antequam prouinciam ingrediantur. nu. 58.
Legatus potest etiam extra prouinciam gestare insignia denotantia praesentiam, nō que iurisdictionem significant. nu. 59.
Legatus non habet iurisdictionem contentiosā extra prouinciā sed uoluntariā dētaxat. n. 60
Legatorum inferiorum iurisdictiones cessant praesente legato a latere. nu. 61.
Legatus habet iurisdictionem etiam contra emptos. nu. 68.
Legati inferiores non regulariter eo.
Legatus potest reseruare beneficia uacatura. f. 116. nu. 73.
Semel tantū in eadem diocesi eod. tempore eo. Et ex finita aliam reseruacionem facere potest. eo. num. 75.
In ecclesia tamen collegiata plures reseruaciones facere potest. nu. 76.
Legatus confert beneficia uacantia, non tū uacatura, nec que sunt iuris patronat. laicorū.
Confert etiam beneficia demoluta ad sedem Apostolicam. nu. 78.
**Legatus uenit appellatione sedis Apostolicae in conserendis beneficijs demolutis, nō tamē in conserendis reseruatis se. Apost. numero. 80.
Legatus expedis aliquid reseruatum se. Apost. dēt exprimere quod hoc facit auctoritate sedis Apostolicae non tū uigore legationis. f. eo. n. 82.
Legatus omnia potest in prouincia sibi demoluta, que potest Episc. Archiepiscopus patriarcha in sua diocesi, uel prouincia. nu. 83
Legati potestas restringenda est. nu. 84.
Legatus conferre potest beneficia sine prouinciae, etiam quod eorum collatio spectet ad clericos alienae prouinciae. num. 85.**

Index.

- Legatus etiam non de latere potest conferre beneficia. nu. 86.
- Legatus de latere potest unire ecclesias sue provincie. nu. 87. non tamen patronatus, neque in praeiudicium ordinarij. nu. 88. & 89.
- Legatus potest facere conventualem aliquam ecclesiam sue provincie. nu. 92.
- Legatus dicitur ordinarius exemptorum. folio. 117. nu. 94.
- Legatus a latere dat potestatem Abbati exem pro transiendi ad episcopatum, ad quem electus fuit. nu. 95.
- Confirmat electiones episcoporum, & exemptorum. nu. 96. sicut in legatis inferioribus. numero. 99.
- Legatus non confirmat electiones cathedralium, aut aliarum reservatarum. num. 100.
- Legato devoluntur appellaciones omnis medijs. nu. 101.
- Legatus dispensat filios presbiterorum ad partem ecclesiam immediate. 102.
- Legatus omnia potest, que non sunt ei specialiter interdictione. nu. 103.
- Legatus reservans beneficium cum clausula irritante comprehendit etiam ignaros. folio 118. nu. 104.
- Legatus dispensat cum irregularibus. numero. 105.
- Legatus an absolvat etiam excommunicatos propter iniectionem manuum in clericos. fol. 118. nu. 106.
- Legatus an cognoscat de crimine episcopi, quo imponitur poena minor depositione. numero. 107.
- Legati potestas magnam coniunctionem habet cum potestate P. p. nu. 110.
- Legati potestas absolvendi excommunicatos ex iniectione manuum in clericos est potius ex consuetudine, quam ex iure. f. 118. n. 188 & 110.
- Legatus uisitat, procuracionemque accipit. nu. me. 111.
- Legatus uisitans debet servare formam datam ordinarijs uisitantibus. nu. 112.
- Legatus potest derogare multis regulis cancellariae. nu. 113.
- Potest dispensare simoniacum nisi commissum sit simonia in ordine. eo.
- Mandatum Pontificis interpretari potest. 115.
- Iudicare potest ex equitate. 116.
- Interdictio supponere potest totam provinciam. nu. 117.
- Interponere decretum alienationi rerum ecclesiarum. nu. 118.
- Etiam quod quis iurasset, non alienare sine auctoritate episcopi. 119.
- Secus in beneficijs, quae alienari non possunt sine pont. Max. 120.
- Legatus potest augere poenam iuris communis. nu. 121.
- Potest reservare aliquos casus. S. Pontifici. nume. 122.
- Legatus non potest statere contra ius commune. 123.
- Nec conferre beneficia hospitalia. 124.
- Nisi accessoria sint aliorum. eo.
- Non potest reservare suae collationi Ecclesias collegiatas regulares, nec principales in Cathedralibus post episcopatum. eo. neque transferre Episcopos. f. 120. nu. 126. neque Episcopatus unire aut partiri, aut subieciere. eo. nec promovere suos familiares non subditos. nu. 127. nec signare decreta per verbum. f. 128. nec contra leges. Ro. eccl. sig. 129. nisi clausula, non obstante 130. nec libellus, si oblatas habet nisi litis con. 132. neque si mittit causam ordine iuris non servato. 134.
- Legato ingreuenti urbem aliquam, in clerico obuiam procedere debet in processione cum cruce. nu. 36.
- Etiam exempti. nu. 37.
- Legato obediri debet sicut Papae. nu. 38.
- Legato non obedientes excommunicantur. eo. d.
- Legatus potest dare benedictionem. nu. 39.
- Potest in benedictione dicere sit nomen domini benedictum. f. 114. nu. 40.
- Non tamen in loco interdicti. nu. 41.
- Legatus potest decernere edictum praecedens electionis confirmationem. nu. 42.
- Legatus recusari potest ut suspectus. fo. 120. nu. 135.
- Legato post recusacionem procedente an appellari debeat. nu. 137.
- Legato an committi causa possit a Papa remota recusacione. nu. 138.
- Legatus non potest interponere auctoritatem alienationi rerum ecclesiasticarum, quas clericus iuravit non alienare inconsulto. S. Pontifice. f. 121. nu. 141.
- Legati non dispensant ex iure legationis matrimonia in gradibus prohibitis. nu. 142. concedi tamen solet specialiter in privilegio legationis. eo.
- Legati non dispensant super pluribus beneficijs in compatibilibus. nu. 143.
- Nisi haec facultas specialiter eis data sit. nu. 145.
- Legatus non dispensat illegitimos ad sacros ordines. nu. 146.
- Nec dispensat contra concilium generale. num. 147.
- Legatus non potest alicui dare generalem, vel specialem facultatem conferendi beneficia. nu. 149.
- Legati collatio facta ei, qui habebat alia beneficia, non valet sine mentione illius beneficij prioris, sicut in collatione episcopi. nu. 150. & quae ratio diversitatis. nu. 151. & sequentibus.
- Legati collatio est odiosa, & superius dicta. numero. 153.
- Legatus conferendi potestatem habens auctoritate Ap. non debet conferre ei, qui habebat aliud beneficium sufficiens. fol. 122. numero. 145.
- Legatis quandoque datur facultas a Papa conferendi quocumque, quotcumque, & qualicumque beneficia. nu. 157.
- Legatus non debet se introrittere cause ad se ad devoluit. nu. 158.
- Nova causa iam delegata alteri. eo.
- Legati gesta pontifex, max. observari facit. nu. me. 159.
- Legati sententia iniusta reuocanda est. numero. 206.
- Legati gesta post reuocationem, sed ante notificationem valent. nu. 161.
- Legati iurisdicchio prorogata an duret finita legatione. nu. 161.
- Legationis an detur successor. fo. 123. numero. 166.
- Legato facta delegatio sub nomine proprio durat apud eundem etiam finita legatione. nu. me. 171.
- Legato dicitur dari successor. f. 123. numero. 125.
- Legatus reservans collationem beneficiorum non censetur voluisse servare successoribus. numero. 178.
- Legati officium quot modis finiatur. nu. 179.
- Legato reuocato an delegatio ab eo facta finiatur. 181.
- Legatus non potest a collegio reuocari sede vacante. 183.
- Legatus an censetur reuocatus transmissione alterius legati. 184.
- Legatus in dubio presumitur ignorasse reuocationem. nu. 188.
- Legatio finiatur tempore. f. 124. nu. 189.
- Legatio quomodo finiatur causa. 190.
- Legatus finita legationis causa non debet discere sine licentia S. pontificis. fo. 123. numero. 191.
- Legati semel egressi provinciam de mandato. S. Pontificis non debent illuc reverti sine nouo mandato. f. 192.
- Secus si sponte egressi fuerint. nu. 193.
- Legatio quomodo finiatur morte. num. 195.

Index.

- Legatio non finiatur morte mittentis quoad causas captas. f. 196.
- Legatus datus a se. Ap. non cessat morte Papae. nu. 197.
- Legatio non finiatur renuntiatione. fo. 124. numero. 199.
- Legatus etiam finito officio honorandus est. nu. me. 201.
- Legatus successor non debet permittere antecessorem administrare. nu. 202.
- Legatus propinquus confirmat absentes a curia Ro. fo. 337. nu. 9.
- Legati a latere quos confirmare possint. f. 34. nu. 2.
- Legati a latere Papae utuntur potestate confirmandi. nu. 3.
- Lex diuina seu iura est. folio sexto numero decimoquarto.
- Lex praesumitur rationalis. numero. decimoquinto.
- Legum conditores increpantur. eo.
- Lex debet publicari ut liget. numero decimo sexto.
- Legis publicatio ubi faciendae. numero. 17. & 18.
- Lex Papae non obligat ante bimestre. 19.
- Lex an obliget scientes ante bimestre. numero. 21.
- Legis ignorantia quomodo probetur. 22.
- Lex principis inferioris obligat ante bimestre. f. 7. nu. 27.
- Lex quandoque exprimit tempus, quo incipit obligare. f. 8. nu. 30.
- Lex non obligat nisi recepta. nu. 31.
- Lex abrogata non abrogantur actus facti lege uigente. f. 11. nu. 7.
- Lex non censetur abrogata contrariio actu. numero. 72.
- Lex non posita inter alias censetur abrogata. nu. 75.
- Leges prohibentes tutorem ducere pupillam, vel magistratum ducere subditam, non ualent. f. 622. nu. 181.
- Legem nonam non recipientes peccant. fo. 8. nu. me. 34.
- Leges civiles non ualent, quae aliquam poenam statuunt transiit ad secundas nuptias. f. 623. nu. 186.
- Leges multae. Codice de secundis nuptijs exentiuntur an hodie procedant de iure canonico. numero. 190.
- Lex an liget etiam infideles incolentes terras ecclesiae. f. 8. nu. 36.
- Lex omnem. C. ad tertillianum. an hodie procedat. nu. 188.

Index.

Lex femina. Cide secun. nup. an habeat locum de iure canonico. nm. 189.
Lex quomodo tollatur non utendo. f. 11. nu. 78.
Leges quando inſtituantur. & quando firmen- tur. f. 1. co. 3. nu. 8.
Leges debent obſervari. non iudicari, ubi ſunt inſtitutę eod.
Leges civiles ſervantur in foro eccleſiaſtico de- ſiciente lege canonica. n. 13.
Leges condi poſſunt etiam ab inferiorib. S. pöt. fo. 6. num. 6.
Legem facere poteſt quicumque habens iuriſdi- ctionem perpetuam. nu. 7.
Lex non fit pro caſib. preteritis, uel pendentib. f. 10. nu. 51. & ſeq.
Lex debet eſſe perpetua. & quando non fit perpe- tua. f. 10. nu. 66.
Lex quando abrogari dicatur. fo. 11. nu. 69.
Lex non temere abroganda eſt eod. nu. 70.
Lex an poſſit pendere à voluntate populi. fol. 8. num. 32.
Lex diœceſana, et lex iuriſdiſtictionis quę ſint. f. 135. nu. 28.
Lex abrogata non allegatur ſine pœna falſi. nu- me. 76.
Lex debet eſſe honeſta. & rationabilis. fo. 6. nu- me. 11.
Legis anima eſt ratio. eo.
Lex in odium particularis facta dat cauſam appellationis. nu. 13.
Lex ſeruanda eſt etiam in foro conſcientiæ. nu- me. 41.
Leproſi an poſſint ordinari. f. 414. nume. 74. & ſeq.
Leproſi iam promoti non debent celebrare niſi clam, uel alijs. leproſis. n. 76.
Lex dirigenda eſt ab bonum publicum. nu. 12.
Lex non recepta non eſt ſcribenda inter leges. f. 8. nu. 35.
Litanię an ſint clericis de precepto. f. 541. nu- me. 72.
Lite etiam conſtituta præſumitur bona fides in cauſa matrimoniali. f. 93. nu. 170.
Literas dimiſſorias habere debet, volens ordi- nari ab alieno epiſcopo. fo. 400. nu. 46.
Literę commendatiuę ad alienum epiſcopum cuius tenoris ſint. nu. 47.
Literę epiſcopi inuitantis alienum epiſcopũ, vt accedat ad ſuam diœceſim collaturus or- dines, cuius tenoris ſint. nu. 48.
Literę dimiſſorię debent eſſe ſigillatę. & in- ſtrumento ordinis collati inſertę. nu. 49.
Literę commendatitias quis poſſit dare ſede vacante. f. 401. nu. 65.
Literę facultatis differunt à mandato ad pra-

uidendum. f. 42. nu. 18.
Literę facultatis non ceſſant propter mandatũ nu. 18.
Lunatici non promouentur. f. 414. nu. 87.
Lucri queſiti. & damni uitandi eadem eſt ra- tio. f. 622. nu. 77.

M

Mancus lumine, pede, manu aut alio mē- bro an ordinari poſſit. fol. 412. numer. 55.
Marcus. & mutus ſimul quomodo baptizare poſſint. f. 443. nu. 79.
Manus ſacrę presbiterorum cur tangi poſſint, non res ſacrę. f. 412. 54.
Mandatorum apoſtolicorum plures formę. fol. 41. nu. 1.
Mandatum de prouidendo eſt frequens. nume- ro. 2.
Mandati de prouidendo alia forma olim. nume- ro. 3.
Mandati de prouidendo prima forma. numero. quarto.
Mandatum de prouidendo anterius quãdo præ- feratur poſteriori. f. 42. nu. 11.
Mandati de prouidendo forma ſecunda. nume- ro. 13.
Mandati de prouidendo tertiã forma. nume- ro. 15.
Mandatum de prouidendo quid differat à lite- ris facultatis. nu. 18.
Mandati de prouidendo quarta forma. nume- ro. 23.
Mandati de prouidendo quinta forma. nume- ro. 26.
Mandati ſexta forma. f. 43. num. 32.
Mandatarius ſexta forma quam poteſtatẽ ha- beat. nu. 33. & ſeq.
Mandati ad compellendum forma. n. 36.
Mandatum non tribuit ius ante acceptationẽ. fo. 44. nu. 50.
Matres debent lactare filios non obſtante con- ſuetudine. f. 57. nu. 91.
Matrimonium impeditur contrahi conſuetudine. f. 606. nu. 35.
Matrimonium non legitimum non impedit aliud. f. 612. in prin.
Matrimonium quando impediatur crimine. f. 604. nu. 26.
Matrimonium an contrahere poſſit periurus, uel excommunicatus. folio. 606. numero. 33.
Matrimonium ut contrahat ſubdiaconus an papa diſponet. f. 78. nu. 56.

Matr

Index.

Matrimonium contractum per eum, qui carce- re creptus fuit auxilio alicuius mulieris, ua- let cum ea. f. 615. nu. 116.
Matrimonium contractum ab obſeſſo vt libe- raretur. valet. nu. 117.
Matrimonium contractum cum meretrice eo, quod impetratio ipſius liberatus fuit à morte. valet. nu. 118.
Matrimonium ſpirituale an propter reueren- tiam patris vitietur. f. 619. nu. 139.
Matrimonio pœna uel arræ adiectę an id vi- tiant. f. 622. nu. 135.
Matrimonium contrahens filia palam ſine licẽ- tia patris, non propterea poteſt exheredari. fo. 622. nu. 182.
In matrimonio contractu pœna apponi non pöt. f. 624. nu. 191. etiam à conſanguineis ami- cis, uel tutoribus. num. 193. nec iuramenta confirmata tenet. nu. 294. ab extraneo tamẽ promiſſa valet. nu. 195. & an iſ de pœna ex- cufetur, ſi fecit quidquid potuit. nu. 196.
Matrimonium an vitiet dolus. f. 627. nu. 212.
Matrimonium impedit ac dirimit ordo ſacer- nu. 213.
Matrimonium dirimit impedimentum ligami- nis. f. 628. nu. 227.
Matrimonium prius etiam non consumatum præualet poſteriori etiam non consumato. num. 228. etiam quod prior coniux alteri ſe coniunxiſſet, filios ve ſuſcepiffet. nu. 229. etiam quod crederet priorem coniugem deceſ- ſiſſe quod tamen declaratur. nu. 23.
Matrimonium ſecundum, poſtquam contraxit mulier intelligens priorem maritũ viuere, quid agere debeat. f. 629. nu. 232.
Matrimonium impedit aſſinitas. f. 630. nume- ro. 239.
Matrimonij impedimentum eſt impotentia. fol. 631. num. 253.
Matrimonium validum ſoluitur auctoritate Papę uel ingreſſu religionis. f. 633. n. 370.
Matrimonium non consumatum an ſoluere poſ- ſit Sum. Pontifex. nu. 271.
Matrimonium vti ſacramentum confirmatur conſtitutione eccleſiæ. nu. 272.
Matrimonium etiam ante coniunctionem refert coniunctionem Chriſti cum eccleſia. fo. 634. num. 273.
Matrimonium ratum, non consumatum tollit- ur ingreſſu religionis. f. 635. num. 279. quod ex diuina auctoritate fieri dicitur. nu. 277. an ordine tollatur. nu. 280.
Matrimonium consumatum non tollitur pro- feſſione. & qua ratione. nu. 278. niſi utrius- que conſenſu. nu. 279.

Matrimonium an ſoluere poſſit. Sum. Pontifex, vt quis fiat epiſcopus. f. 635. nu. 281.
Matrimonium contractum ad tempus ſolui- tur finito tempore. nu. 282.
Matrimonium vt quis contrahat, donec prole ſuſceperit. Sum. Pontifex diſpensare poteſt num. 283.
Matrimonium prohibutum diſſolui non debet cum ſcandalo. f. 641. nu. 28.
Matrimonium contrahi ad tempus an Papa di- ſpensare poſſit. f. 78. 54.
Matrimonium nondum consumatum an Papa dirimere poſſit. eo. nu. 57.
Matrimonium an quandoque impediatur voca- ſimpli. fol. 603. nu. 19.
Matrimoniales cauſę pertinent ad ſolum epi- ſcopum. f. 145. nu. 123.
Matrimonium eſt ſacramentum eccleſiæ. folio. 559. num. pri.
Matrimonium eſt neceſſarium corpori eccleſię non ſingulis. nu. 2.
Matrimonio beatorum eſt celibatus. nu. 3.
Matrimonium Abrahę non fuit minoris meri- ti, quãdã uirginitas Ioannis Baptiſtę. nume- ro. 4.
Matrimonium unde dicatur. num. 5.
Matrimonium poteſt eſſe legitimum non tamẽ ſacramentum. nu. 8.
Matrimonium ante legem Chriſti non erat ſa- cramentum. num. 9.
Matrimonium quandoque eſt ratum, non legi- timum. f. 569. nu. 11.
Matrimonij indiuiſio procedit ex ſacramento, num. 12.
Matrimonium eſt præſtantius vt ſacramentũ, quãdã vt officium nature. nu. 13.
Matrimonij effectus, quatenus eſt ſacramen- tum. nu. 14.
Matrimonium à quo inſtitutum. nu. 15.
Matrimonium negantes eſt vnus ex ſeptem ſacramentis anathematizantur. folio. 570. num. 16.
Matrimonium aliud eſt, quãdã contractus ma- trimonij, & quãdã ſacramentum matrimo- nij. nu. 17. & 18.
Matrimonij vox apud Chriſtianos prolata ſi- gnificat contractum, & ſacramentum. nu- mera. 19.
Matrimonij diſſinitio. nu. 20.
Matrimonij ſubſtantia, & forma quę ſint. nu. 21.
Matrimonij contrahendi modus antiquus nũc renouatus. nu. 22.
Matrimonium quando dicatur contractum in- ſacramentum eccleſiæ. nu. 23.

Matr

Index.

- Matrimonij publicatio quando omitti possit. f. 571. nu. 24.
- Matrimonium aut horizans parochus sine solē nitate puniendus est. nu. 25.
- Matrimonium contracturi debent confiteri peccata. nu. 28.
- Matrimonij publicationes an fieri debeant in utraque parochia contrahentium. numero. 29.
- Matrimonij publicatio est de forma. nu. 64.
- Matrimonium contrahendo mulier, an vir prius interrogandus. folio. 572. numero. 30. & seq.
- Matrimonialis consensus non est necessario verbis exprimens. nu. 32.
- Matrimonij consensus an requiratur simultaneus. nu. 33.
- Matrimonij consensus an præstari possit per interpretem. nu. 34.
- Matrimonium contrahi potest per procuratorem etiam hodie. nu. 35. & quibus verbis uti procurator debeat. nu. 36.
- Matrimonij cōtractus verba interpretada iuxta communem sensum: etiam quæ contrahitur per interpretem. folio. 573. numero. 38. & sequer.
- Matrimonio contrahendo an quedam verborū formæ sufficiant. nu. 42.
- Matrimonium an dicatur contractum bis verbis, non habeo aliam uxorem nisi te. f. 574. numero. 44.
- Matrimonium an contrahat, qui aliud nomen sibi fingens contrahit. folio. 575. numero. 46.
- Matrimonium quandoque suspenditur, quandoque irritatur conditionibus appositis: & quandoque nec suspenditur, nec irritatur. nu. 47. & seq.
- Matrimonium an sit de iure contrahendum conditione purificata. fol. 576. nu. 55.
- Matrimonium contractum sub conditione si S. Pontifex dispensavit, an sequuta dispensatione de iure sit contrahendum. f. 577. 56.
- Matrimonio contrahendo an sit necessaria parochi presentia, & testium, numero: 58. & 59.
- Matrimonio quales testes debeant interesse. fo. 578. num. 60. & seq.
- Matrimonium probandum est per testes integros. nu. 62. & seq.
- Matrimonium pluribus modis dici potest clandestinum. fol. eo. nu. 66.
- Matrimonium, de quo facta sunt publica instrumenta, an possit dici clandestinum propter omissam publicationem. nu. 69.
- Matrimonium à filiosam. clam patre contractum an dicatur clandestinum. fol. 580. numero. 71.
- Matrimonia clandestina damnantur etiam a legibus secularibus nu. 2 & seq.
- Matrimonium contractum in articulo mortis non requirit solemnitates. folio. 562. numero. 87.
- Matrimonium contrahentium sine solemnitatibus ecclesie pena. nu. 92. quibus etiam ab episcopis potest imponi pena excommunicationis. nu. 93. aliisque modis punire. nu. 94.
- Matrimonij materia est consensus. folio. 592. num. 96.
- Matrimonij præsumpti quæ substantia. folio. 593. num. 96. quæ materia. numero. 97. & in eo præsumitur etiam substantia & forma. nu. 98.
- Matrimonio non est necessarius concubitus. n. 99. concubitu tamen consumatur. numero. 101.
- Matrimonium non consumatum non designat coniunctionem Christi cum ecclesia. numero. 102.
- Matrimonium non consumatum quandoque est sanctius. nu. 103.
- Matrimonium præsumptum quod sit, & quot modis. f. 593. nu. 104.
- Matrimonium præsumptum sublatur censetur hodie ex concilio Trid. nu. 105.
- Matrimonij bona quæ sint. f. 594. nu. 106.
- Matrimonium contrahentes propter diuitias, aut alias causas præter causam prolis amittunt. nu. 107.
- Matrimonium contrahentes propter solam libidinem peccant. nu. 108.
- Matrimonium Iosphi cum B. Virgine habuit omne bonum. nu. 109.
- Matrimonium vitiat cōditio, si prolem vitaverit, & cōditio perpetua castitatis. numero. 110. licet post contractum matrimonium valeat. nu. 111.
- Matrimonium an vitiat cōditio illa, si debitorum negare voluerit, quotiescumque non licuerit petere. nu. 112.
- Matrimonium vitiat cōditio, si veneno sterilitatem procuraverit. f. 595. n. 113. si tamē sit remissa cōditio matrimonium valebit. nu. 114.
- Matrimonij bonum est fides. nu. 115.
- Matrimonium vitiat cōditio, si uxore prostiterit. f. 596.
- Matrimonij tertium bonum est sacramentum, & unde sit. nu. 117.
- Matrimonium vitiat cōditio, donec meliorē invenire

Index.

- invenire, & quod propter adulterium possi aliam habere. nu. 118.
- Matrimonium facit filios nasci legitimos. fol. 598. nu. 129. etiam quod tempore conceptionis filiorum matrimonium contrahi non potuisset. nu. 130. & quamvis mulier non esset in schemate concubinae. nu. 131. & quamvis, qui contraxit, esset clericus beneficiatus, vel monachus. nu. 132. & seq.
- Matrimonium facit filios legitimos etiam ante matrimonium natos, etiam non consecratis dotalibus instrumentis. f. 598. n. 134. etiam, quod ante contractum cum matre matrimonium aliam uxorem habuerit. fol. 599. numero. 135.
- Matrimonium subsequens legitimat filios et contra voluntatem patris, vel filiorum. nu. 136. etiam stante inæqualitate inter contrahentes. nu. 137. & quamvis propter senectutem, vel infirmitatem generare non possint. nu. 138.
- Matrimonium subsequens an efficiat filios legitimos, si tempore conceptionis alter ex eis erat coniugatus alteri. nu. 139.
- Matrimonio subsequente legitimatus filius habetur in omnibus pro filio verè legitimo. fol. 600. nu. 140.
- Matrimonij causa in dubio fert sententiam. p. se. f. 591. nu. 115.
- Matrimonio factæ opinio singularis præfertur communi. nu. 156.
- Matrimonij favore potest renocari confessio criminum. nu. 157.
- Matrimonium impugnans sententia nunquam transit in rem iudicatam etiam nulla appellatione interposita. nu. 158. & seq.
- Matrimonialis causa plura privilegia. f. 591. nu. 155. & seq.
- Matrimonium potest à quocumque ex populo accusari, licet alius iam prius accusaverit. f. 592. nu. 168.
- Matrimonium secundum contractum lite pendente super primo an dicatur bona fide contractum. d. nu. 168.
- Matrimonium quomodo debeat adiudicari duobus rivalibus. f. 593. nu. 169.
- Matrimonium potest contrahere excommunicatus. nu. 170.
- Matrimonium habet hunc favorem, quod rescriptum super eo valet licet non sit facta mentio processus. nu. 171.
- Nisi causa à priore iudice auocaretur. numero. 172.
- Matrimonij favore non est reuocanda confessio. fol. 593. nu. 174.
- Matrimoniales cause sunt summarie. fo. 593. nu. 177. nec in eis est necessarius iudicialis ordo. nu. 179.
- Matrimoniales cause ad quem spectent. num. 180. & seq.
- Matrimoniales cause delegantur solis episcopis. f. 594. nu. 181. & episcopus alteri episcopo delegare potest. nu. 182.
- Matrimonialium causarum cognoscendarum ius an queri possit cōsuetudine, prescriptio ne, vel privilegio. num. 184. & quid Concil. Trid. statuerit. d. nu. 184.
- Matrimoniales cause non debent cognosci nisi à iuris canonici peritis. nu. 185.
- Matrimonialis causa compromitti non potest nec transigi. nu. 186.
- Matrimonialis causa cognosci potest etiam absente parte p. contumaciam. nu. 188. secus si absit, non per contumaciam. nu. 188.
- Matrimonium contrahendum que nam impediunt a petant, non autem iam contractum. fol. 601. nu. 1.
- Matrimonij quibus obstant impedimenta etiam non dirimentia ecclesiastica. index non debet assentiri. nu. 2.
- Matrimonium contrahentes in casibus, qui impediunt, non tamen dirimunt matrimonium, peccatum committunt. nu. 3.
- Matrimonium contrahendum quando impediunt sive, & quare. nu. 4. & seq.
- Matrimonij consumatio an feriarum tempore fieri possit. f. 602. nu. 10.
- Matrimonium inter episcopum & ecclesiam, quando ratum, & quando consumatum dicatur. f. 356. nu. 9.
- Matrimonium inter episcopum & ecclesiam confirmatum à solo Deo, vel eius Vicario se parari potest. nu. 10.
- Matrimonium quis dicere potest respere antecessite propter negocia. f. 540. nu. 59.
- Cum Medico contractum matrimonium ut melius curaret. hact. fo. 615. nu. 115.
- Medici tertio die curare infirmum non debet, nisi ille peccata sua confessus fuerit. f. 474. nu. 161.
- Mendicantium prelatum quomodo eligantur. f. 320. nu. 264.
- Menstruata debent communicari. f. 499. nu. 117.
- Merita eligentium & electorum perpendi debent. f. 319. nu. 253.
- Merita ex quibus eliciantur. ibidem. numero. 254.
- Merita & numerus si contendant quid prævalcat. f. 319. nu. 255.

Index.

Mercatores, scolares, & famuli ubi debeant confiteri. f. 477. nu. 185.
 Mendicantes qui transeunt ad non mendicantes quid seruare debeant. folio. 251. numero 145.
 Metus qui vitiat matrimonium. folio. 614. in princ.
 Metus leuis non irritat matrimonium etiam in foro conscientie. f. 614. nu. 109.
 Metus cadens in constantem virum irritat matrimonium. f. 614. nu. 110.
 Metus an matrimonium irritet ipso iure. num. 111.
 Metus irritat ipso iure actum, qui requirit liberum consensum. f. 614. nu. 112.
 Metus an irritet matrimonium iure diuino. num. 113.
 Metus extraneus, vel ad alium finem ordinatus non irritat matrimonium. folio. 615. numero. 114.
 Metus mortis ex causa infirmitatis non irritat matrimonium. nu. 115.
 Metus sententię capitalis extrinsecus procedens non irritat matrimonium. numero. 116.
 Metus ex obsessione alium ad finem facta non irritat matrimonium. nu. 117.
 Metus leuis neque in foro conscientie irritat matrimonium. f. 614. nu. 109.
 Metus cadens in constantem virum irritat matrimonium. nu. 110.
 Metu cadere in constantem virum contractum matrimonium an sit nullum ipso iure an rescindi oporteat actione in factum. n. 111.
 Metu si fiat actus, qui requirit liberum consensum, est nullus ipso iure. n. 112.
 Metus an vitiet matrimonium iure diuino an iure humano. nu. 113.
 Metus etiam magnus ex causa extranea, & ad alium finem ordinatus non irritat matrimonium. f. 615. nu. 114.
 Metu contractum matrimonium iuramento non conualidatur. f. 616. numer. 126.
 Metum facit prajuni inaequalitas matrimonij. f. 618. nu. 137.
 Metus presumptionem inducit, protestatio et patre absente facta. nu. 137.
 Metum iustum inducit solus aspectus atrox domini soliti seruire. f. 619. nu. 142.
 Metum iustum verba quandoq; inducunt. nu. 143. & tunc arbitrio iudicis est standum. num. 144.
 Metum inducit solum domini exemplum, vel presentia. nu. 145.
 Metum quando purgetur principis presentia.

numero. 146.
 Metum iustum an inducat iustus magistratus. num. 147.
 Metus iustus puella vel adolescentula est iustus fratris vel patris. nu. 148.
 Metus maiorem presumptionem arguit contra etus factus cum ipso domino. nu. 149.
 Metus causa venerationis facilius presumitur procedente protestatione. nu. 150.
 Metus cum allegatur mulier debet reponi. nu. 151. & tunc alimenta a quo prestanda. numero. 152.
 Metum reuerentialem allegans debet officium iudicis implorare. nu. 153.
 Metus iustus ex quibusnam minis inducatur. f. 620. nu. 155.
 Metus iustus est etiam in suis. nu. 156.
 Metus iustus, quando dicatur incussus armis. num. 157.
 Metum iustum inducit armatorum minax presentia etiam sine percussionibus. num. 157. & 158.
 Metus durare dicitur etiam armis depositis & penes se retentis. nu. 159.
 Metum iustum habet reperi in flagitio iustus desponsare quam polluit. f. 620. numero 160.
 Metus iustus qui sit, arbitrio iudicis committitur. nu. 162.
 Metum timens recte faciet si protestetur. num. 163. etiam, quod protestatio multum ante precesserit. num. 164. & an hec protestatio plenam probationem faciat. num. 165. que prodest etiam clam facta. d. n. 165.
 Metus an probari possit vno teste. f. 621. num. 166.
 De metu duobus testibus deponentibus plus creditur, quam centum negantibus. fo. 621. nu. 167.
 Metu an sponte sit contractum matrimonium cognoscitur ex signis exterioribus. numero. 168.
 Metu purgato matrimonium tenet, in quo perseverauerunt. num. 170.
 Metus qualiter videatur purgatus. numero. 171.
 Metus reuerentialis erga patrem, non facile purgatur. nu. 172.
 Metus excommunicationis est iustus. nu. 173. curando tamen prius absolutionem. fo. 622. num. 174.
 Metus pene promissa, quid differat a metu ex vi procedente. f. 624. nu. 192.
 Ministri provincialis minorum celsio non ex merito sed ex numero conualidatur. fo. 320. nu. 192.

Index.

numero. 263. & 264.
 Minor pars accedere potest maiori publicato scrutinio. f. 318. numer. 45.
 Minor triginna annis postulandus est ad Episcopatum, non eligendus. f. 332. nu. 11.
 Mysteria sacra debent esse cum ceremonijs. fol. 426. nu. pri.
 Missam qui is primus instituit. fo. 506 numer. primo.
 Missa est sacrificium propitiatorium viuis, et defunctis. num. 2.
 Missa omnes sunt communes. nu. 3.
 Missa est omnium sacramentorum optimum ex opere operato, & opere operante. nu. 4.
 Missam celebrantis sacerdotis vestes, & ornamenta quid significent, & de eorum nitore, & qualitate. num. 5. 6. & 7.
 Missale esse debet coram sacerdote celebrante. num. 10.
 Missa ordo, ritus, & cerimonia subtiliter exarantur. num. 11.
 Missa canon legendus ex libro. foli. 501. numero. 12.
 In Missa cur qui quies dicitur: Dominus vobiscum. nu. 14.
 Missa non est celebranda sine igne, & quare. fo. 512. num. 15.
 Missa aliqua cerimonia declarantur. numero. 16.
 Missam celebrant, & audientes quid seruare debeant. f. 514. nu. 17.
 Missam celebrare permittitur soli sacerdotibus. num. 18.
 Missam celebrare non deberent publici peccatores. f. 515. nu. 19.
 Missam audientes a publico peccatore quando, & quatenus peccent. nu. 20.
 Missa celebrata etiam a publico peccatore non caret opere operato. nu. 21.
 In missa preces sacerdotis peccatoris non sunt multum efficaces apud Deum, nisi nomine totius ecclesie. nu. 23.
 Missam non debent celebrare vagi, & ignoti sacerdos. num. 24.
 Missam sacerdotes parochi tenentur celebrare festis diebus. fol. 515. nu. 25.
 Missa celebranda quotidie onus quomodo intelligatur. nu. 26.
 Missam eandem celebrandi quotidie obligatio non valet. nu. 27.
 Missam quilibet sacerdos debet celebrare certis diebus solemnibus. nu. 28.
 Missa non debet celebrari nisi duobus presentibus. nu. 29.
 Missa mulier ministrare non debet. nu. 30.

Missam unam tantum quis celebrare debet, & quare. nu. 31. & cur quotidie celebretur. d. nu. 31.
 Missae tres celebrari possunt in Natali dominico, & quare, & qua hora, & quomodo. fo. 516. nu. 32.
 Missae duae ex causa possunt celebrari. num. 33. ubi que causae sufficiant, excutitur.
 Missas plures eadem die celebrantis pena. fol. 517. nu. 34.
 Missa celebranda hora qua sit. nu. 35.
 Missa non debet dici ante matutinum, & primam. nu. 36.
 Missas celebrandi ante matutinum & primam, qui habeant privilegia. nu. 37.
 Missa non debet celebrari nisi in locis sacris. fol. 518. nu. 38.
 Missam celebrari in locis priuatis episcopus concedit. nu. 39.
 Missam celebrantium, vel celebrari facientium in domibus priuatis pena. nu. 40.
 Missam in altari viatico qui celebrare possit. num. 41. 42.
 Missam celebrantium in locis interdictis pena. f. 519. nu. 44.
 In missa exactiones importune tollendae, & parca mercedis que pro missa celebranda. num. 46. & 47.
 Missa scopus, & finis. 48.
 Missae sacrificium offertur Deo, non sanctis. n. 49.
 Missam quibus diebus audire teneantur. folio. 519. nu. 50.
 A missa discedere quis non debet ante benedictionem. nu. 51.
 Missa quando incipienda. nu. 52.
 Missam prelati debent quotidie saltem audire. num. 56.
 Missam vt omnes de domo audiant festis diebus, debent curare patres fam. nu. 57.
 A Missa audienda qui excusentur. f. 520. nu. 58.
 Missa an audiri debeat in propria parochia. nu. mer. 59.
 Missam audientes debent etiam communicare numero. 60. licet illa quoque sint fructuosae, quibus solus sacerdos communicat. nu. 61. & 62.
 Missam celebrando sacerdos si recordatur, se esse in peccato mortali, vel excommunicatum, aliterue impeditum, quid agere debeat. num. 63.
 Missam celebrans sacerdos si videat, materiam debitam non esse paratam, quid agendum. f. 523. nu. 68.

Index.

- Missæ utilitas. f. 525. nu. 73.
 Missæ sacrificium dicitur splendidißimum, maximeque ceteris donum clargiri. numero. 74.
 Missam celebrans ad perditionem alicuius punitur. nu. 75.
 Missam p̄ defunctis celebras pro uiuis ut eos perdat punitur. nu. 76.
 Missa una pro pluribus celebrata an tantum valeat, quantum pro singulis. nu. 77.
 Missam unam si promissit sacerdos pro singulis, an una satis faciat omnibus. fol. 526. numero. 78.
 Missam promittens certam, uel in loco certo, an satisfaciat aliam dicendo, uel alibi. numero 79.
 Molendini faciendi facultas amittitur per non usum. f. 36. nu. 88.
 Monachi unde dicti. f. 240. nu. 47.
 Monachi omnes regulares dici possunt. eo.
 Monachi proprie dicuntur, qui sunt sub regula Benedicti, uel Basilij. f. 240. n. 46.
 Monachi olim non promouebantur ad sacros. num. 48.
 Monachi officium est peccata deflere, eo.
 Monachi non dant penitentiam, nec baptismum nec sepulturam, nec suscipiunt baptizatos de fonte, nec uisitant infirmos. fol. 240. num. 48.
 Monachorum Casinensium uita angustior est, quam canonicorum regularium. fo. 238. numero. 21.
 Monachorum, & canonicorum regularium lites decisa. nu. 20.
 Monachus effici quis potest patre inuito. folio. 241. in prin.
 Monachus nemo dicitur ante habitum susceptum. f. 241. nu. 58.
 Monachum habitus non facit. fol. 242. numero 59.
 Monachi habitum suscipiens, ut aliquid mali faciat, non tamen cogitur ingredi religionem. fol. 242. 60.
 Monachi professi alius habitus, quam nouitij. num. 61.
 Monachus non dicitur ante factam professionem. fol. 244.
 Monachus professus est mortuus mundo in his, que sunt iuris civilis. folio. 246. numero. 98.
 Monachus professus non potest facere testamentum, etiam quod sua religio sit capax. num. 99. & 100.
 Monachus statum mutat, libertatem amittit. num. 102.
 Monachus ex ordine minorum non potest capere ex testamento etiam ad utilitatem monasterij. nu. 103.
 Monachus, qui non sit ex minoribus, bona immobilia sibi relicta uendere debet. eo.
 Monachi non mendicantes relicta sibi in testamento acquirunt monasterio. eod.
 Monacho relicta in testamento relicta via in monasterium transeunt. nu. 105.
 Monachi aditio non requiritur in hereditate ei delata. num. 106.
 Monacho decedente ante aditam hereditatem, uel repudiante monasterium præfertur substituto. num. 108.
 Monachus monasterij capax non priuatur iure substitutionis. eo.
 Monachi filius non petit legitimam patre uiuente. nu. 109.
 Monachi filius alimenta habere debet etiam uiuente patre monacho. eod.
 Monachus an amittat usum fr. in bonis aduentitij filij. f. 247. nu. 110.
 Monachus habere non potest proprietatem etiam concedente Abbate. eo. & nu. 111.
 Monachus proprietarius ei ciedendus ex monasterio. eod.
 Monachus quando dicatur habere proprium. 112.
 Monacho prelati sui permittere potest usum alicuius rei. nu. 113.
 Monacho usus fr. relicti. & Abbate eum uentate adeptus, cui dandus. nu. 114.
 Monachus permittente Abbate proprium habens peccat, licet non puniatur. numero. 117.
 Monacho proprietatis, & usus fr. bonorum immobilium penitus interdicta. folio. 248. in princip.
 Monachus bonorum mobilium usum quatenus habere possit. eo.
 Monachus debet promittere & seruare castitatem. eo.
 Monacho omnis coniunctio muliebris etiam coniugalis interdicta est. folio. 248. numero. 119.
 Monachus dispensari potest ex publica utilitate, ut matrimonium contrahat, donec prole suscipiat. nu. 120.
 Monachus tenetur ad obedientiam prelati, & quatenus id intelligatur. nu. 122.
 Monachus quando non teneatur prelati parere. 123.
 Monachus in dubio tenetur obedire præcepto. 124.
 Monachus tenetur confiteri & sumere eucharistiam

Index.

- Stiam singulo mense. num. 125.
 Monachus an teneatur subuenire patri postposito necessitate contra uoluntatem prelati. num. 126.
 Monachi debent etiam parere episcopo, nedum Abbati, uel priori. f. 249. nu. 127.
 Monachus non est uicendus a monasterio, nisi incorrigibilis. fol. 249. num. 130.
 Monachus ad superiorem confugiens ob domini salutem non peccat. eod.
 Monacho cupienti ad arctiorem religionem transire propter maiorem frugem ammuendum est. eo. num. 132.
 Monachus ad laxiorem religionem potest transire, si eius præcepta melius seruantur, quam religionis angustioris, in qua est, numero. 133.
 Monachus quandoque transire potest ad religionem laxiorem ex causa. eod.
 Monachi mendicantes non permittuntur transire ad non mendicantes. nu. 143.
 Exceptis exhereditatis. nu. 144.
 Monacho licentia danda non est, deferendi habitum occulte. f. 251. nu. 146.
 Monachus nemo esse potest in duobus monasterijs. f. 251. nu. 151.
 Monachi bona mutantis monasterium cum sequuntur ante professionem. nu. 152.
 Monachus an exire possit ad regendam ecclesiam secularem. f. 252. nu. 154.
 Monachus ad regendam parochiam facilius exire permittitur. nu. 155.
 Monachus an possit præfici collegiata ecclesie non habenti parochiam. nu. 156.
 Monachus egrediens religionem post professionem sine licentia est apostata. eo.
 Et est suspectus de heresi. eod.
 Monachus licet promotus ad episcopatum non debet dimittere habitum. num. 157.
 Nec satis est, quod deserat oculum. eo.
 Monachus effectus Episcopus an subtrahatur obligationibus religionis. eod.
 Monachus quem iudicem habeat in criminalibus. f. 260. col. 1.
 Monachus translatus ad regimen secularis ecclesie an subtrahatur potestati Abbatis. fo. 252. num. 157.
 Monachus transiens ad regendam ecclesiam secularem debet habere socium monachum. num. eo. uers. socium tamen.
 Monachus quem iudicem habeat in causa civilis. f. 260. in fi.
 Monachus promouendus ad episcopatum debet habere consensum Abbatis sui. folio. 335. num. 51.
 Monachi ab episcopo ubi morantur ordines accipiunt. f. 401. nu. 58.
 Monachi & moniales singulis mensibus se communicare debent. f. 495. nu. 85.
 Monachus habere potest locum in duobus monasterijs dependentibus. f. 32. nu. 26.
 Monachi exuentis monasterium exempti causa recreationis remanent exempti. numero. 27.
 Monachi exempti licet non possint excommunicari uel suspendi, uel interdici ab episcopo, tamen possunt trahi ad iudicium. nu. 28.
 Monasteria uirorum et mulierum prohibentur. num. 16.
 Monasteria subduntur episcopo quod ad legem iurisdictionis, non quod ad legem diocesanam. f. 139. nu. 69. & 70.
 Moniales tenentur ad tria substantialia, ut tenentur monachi. folio. 251. de moniali in prin.
 Moniales tenentur confiteri, & sumere S. Eucharistiam singulis mensibus. f. 252. numero primo.
 Monialium clausura. eod.
 Monialium numerus constituendus pro facultatibus monasterij. nu. 4.
 Monialium monasteria nemo ingredi potest. fo. 253. nu. 7.
 Monialium in monasterijs an accipi debeant puellæ seculares educandæ. nu. 8.
 Monialium clausura à Pio Quinto reformata. num. 9.
 Moniales ut efficiantur non cogenda aliqua. nu. 11. f. 255.
 Monialium monasteria extra oppidum habeantur. fol. 256. num. 15.
 Moniales sunt personæ ecclesiasticæ. fo. 270. numero. 10.
 Monialium electio que specialia habet. f. 322. nu. 283.
 Monialis minor annis duodecim, & non professa, non habet uocem in eligendo. fol. eod. numero. 285.
 Monialium electio facta à duabus partibus ex tribus non obstante quacumque obiectione confirmanda est. f. 323. nu. 291.
 Monialium electionem non zelus, sed numerus constituit. f. 323. nu. 295.
 Monialium electio facta ex compromisso, eius confirmatio, uel benedictio non differtur, ex obiectione partis minoris. folio. eod. numero. 296.
 Monialium maiore parte se opponente post electionem differtur confirmatio, interim tamen administrat. f. eo. nu. 297.

Nisi oppositentes fuerint in duplo maiori numero. num. 298.
Moniales electi, vel appellantes non tenentur personaliter ire ad sedem apostolicam. fol. 323. num. 299.
Monialium consecratio, quomodo, à quibus, 352. num. trigesimo tertio. et quibus diebus. num. 34.
Moniales an possint visitari à suis episcopis. fol. 364. n. 43. 49. & 50. vel alijs deputatis à capitulis regularibus. nu. 41. & an Abbatissa visitatio excludat episcopum. folio. 365. num. 51.
Muliere existente nimum arcta quod ad virum, sed postea alteri desponsata, & cognita quod agendum. num. 263.
Mulier quando dicatur certificata, & posita à liberate, ut matrimonium ratificare videatur. fol. 611. nu. 83.
Mulier ordinari non potest, nec ordinata obara Clerem recipit. fol. 409. nu. 5. & quæ sit ratio. num. 7.
Mulieres nelato capite in ecclesia debent esse. fol. 569. num. 7.
Mulieres non faciunt consuetudinem. fol. 52. numero. 8.
Mulieris impedimentum unde veniat. fol. 632. num. 262.
Murisse includentes an ecclesiasticis privilegij fruatur. fol. 270. nu. 10.
Mustum, an assumi possit in consecratione sacramenti sanguinis. fol. 489. nu. 32.
Mutatio frequens prelatorum nocet ecclesijs. 355. num. 2.
Mutatio verborum quot modis contingat. fol. 441. nu. 52.
Mutilantes se sua sponte manu propria vel aliena à quo dispensandi. fol. 413. nu. 71. 72. si iusta causa non egerit dispensatione. fol. 414. num. 73.

N

Natalis Domini die cur tres missæ celebrantur. fol. 516. nu. 32.
Natura necessarios actus scrutator peragere potest. fol. 316. nu. 210.
Natura impedimentum ad ordines suscipiendos quisit. fol. 409. nu. 5. & seq.
Nature vitium dicitur natalium defectus. fol. 410. nu. 22.
Natura qui impediuntur sumere eucharistiã. 496. nu. 89.
Natura obsequij concedens an orare possit. fol. 339. nu. 54.

Negocia seria excusant à dicendo officio. folio. 534. numero. 29.
Nepobiti sunt noui in fide. folio. 423. numero. 212.
Nepobiti non possunt ordinari, & quare. num. 213. & 214.
Nepobiti usque ad quantum temptus dicantur, non est certa determinatio. numero. 217.
Nepobiti an dicantur usque ad triennium. fol. 424. nu. 218.
Nepobiti non admittuntur neque ad minores ordines. num. 219.
Nepobiti dispensantur à Papa etiam ad maiores. num. 220.
Nicolai constitutio plenior in dandis temporibus preterit confirmationis, quam Gregorij. fol. 342. num. 14.
Nixus solus ad copulam non facit transire spõsalia in matrimonium. fol. 55. nu. 35.
Nobilitas generis maior est, quam nobilitas supplicantis sola, aut patris eius. folio. 639. num. 15.
Nobilitas ex utroque parente est prestantior, quam ex altero tantum. nu. 16.
Nomen relatiuum (quod) scribendum extense. nu. 68. fol. 19.
Nomen Papæ quomodo scribatur in rescriptis. num. 67. fol. 19.
Nominatio est similis postulatiõni, & electiõni. fol. 335. nu. 53.
Nominatiõnis due species. nu. 54.
Nominatio simplex quæ sit. nu. 55.
Nominatio solennis quæ. nu. 56.
Nominatio solennis in quo differat à postulatiõne. nu. 57. & in quo conueniat. num. 58. fol. 336.
Nominatiõnum causæ sunt summarie. fol. 336. num. 59.
Notoria crimina Archiepiscopi punire possunt in sua prouincia. folio. 371. numero. 107.
Notorium dici non potest de quo dubitatur. numero. 108.
Notorium mediocre crimen comparatur crimini graui. fol. 417. nu. 125.
Notorium crimen quod dicatur. numero. 126.
Notorium crimen ex fama non efficitur. numero. 132.
Notorium crimen papa dispensat. fol. 418. numero. 134.
Notorij peccatores non possunt communicari, nisi publicam penitentiam egerint. fol. 496. nu. 96. & 97.

Nouitius

Nouitius non dici potest monachus. folio. 244. num. 79.
Nouitius non est ita grauandus ut professus. eodem.
Nouitius non potest damnari ad carcerem perpetuum. fol. 244. num. 80.
Nouitius rediens ad seculum non tenetur petere licentiam à prelato. nu. 81.
Neque tenetur soluere monasterio expensas cibarijs. eod.
Nouitij beneficium non vacat ante professionem. num. 82.
Nouitio non auferuntur bona patrimonialia, nec feud. dia. fol. 20. nu. 83.
Nouitij decedentis bona ad quem deuoluuntur fol. 245. nu. 84.
Nouitius an recuperet egressus religionem bona donat alicui propter ingressum religionis. fol. 245. nu. 85.
Nouitius an testamentum facere possit. numero. 86.
Nouitius an veniat appellatiõne cleri. numero. 87.
Nouitium percussus incurrit excommunicatiõnem. num. 91.
Nouitius conuocatur coram iudice ecclesiastico. eodem.
Nouitius est subiectus curæ cui & monasterij. 93.
Nouitius potest ordinari ab episcopo cui monasterium suum est subiectum. fol. 246. numero. 94.
Nouitius non potest esse procurator, neque arbiter. num. 95.
Nouitius non est capax beneficii. nu. 96.
Nec interest ecclesiæ electiõibus, in qua erat canonicus. eod.
Nisi esset patronus ecclesiæ. nu. 97.
Numerus in rescriptis scribitur breuiatus. fol. 19. nu. 66.
Numerales dictiõnes quomodo scribantur in rescriptis. eod.
Numerus & merita si contendunt, quid preualeat. fol. 319. nu. 255.
Numerosior pars preesumitur sanior. ibid. numero. 256.
Numerus maior, & sanior pars si contendunt, uterque est equalis. fol. 320. nu. 260.
Nuuntius eum potest legari à latere potest conferre beneficia. fol. 117. nu. 86.
Nuuntius cum potestate legati à latere habet se re omnia privilegia leg. uti. eod.
Nuptias secundas celebrans dat signum in continentia. fol. 419. nu. 155.
Nuptia cur sic dicitur. fol. 569. nu. 5.

Obligati ad rationia ordinari non debent. fol. 424. num. 211.
Nisi sint administratores miserabilium, & pro rum. nu. 232.
Occulta, ecclesia non iudicat. fol. 416. numero. 102.
Odiosa in materia iurisdictionis appellatiõne episcopus non uenit, qui non est consecratus. fol. 350. num. 13.
Oconomus est similis commendatario. fol. 268. numero. 1.
Oconomus datur etiam ecclesiæ non vacanti. eodem.
Oconomum habere debent omnes ecclesiæ, quæ habent episcopum. num. 2.
Oconomus proprie est, qui administrat res canonicorum. nu. 3.
Oconomus quando constituitur. nu. 4.
Oconomus officium. fol. 269. nu. 5.
Oconomus constituendus ecclesiæ cathedrali vacanti. num. 6.
Oconomus debet reddere rationem. numero. septimo.
Oconomus puniendus delinquens. nu. 8.
Oconomus habet minorem administrationem, quam prebendarius. nu. 9.
Oconomus alimare non potest in casibus, quibus alienare potest prelatum. nu. 10.
Oconomus generalis datur à Summo Pontifice. num. 11.
Oconomus an debeat esse in ordinibus ecclesiasticis. num. 12.
Oconomus nullam potestatem habet in causis contentiosis. num. 53.
Oconomus quando datur à principe seculari ecclesiæ vacanti, & ad quid. folio. 308. numero. 109.
Officiu ecclesiasticum quid sit. folio. 68. numero. 109.
Offerens se non caret suspitione. fol. 315. num. 196.
Officio suo functus non dicitur qui fecit actum nullum. fol. 319. nu. 249.
Officiu camerarij ecclesiæ Romana non desinit morte Pontificis Max. fol. 319. numero. 350.
Officia iudicis danda non sunt. fol. 393. numero. 43.
Officia diuersa secundum varietatem populi & linguarum episcopos duos facit creati. fol. 402. num. 68.
In officijs conferendis est habenda exceptio personarum. fol. 408. num. 2.

Index.

- Officium qui dicere teneantur.** f. 530. nume. 7 & seq. vide in her. horas.
- Officium dicere tenetur, etiam, qui scit, beneficium à patre possideri.** f. 531. num. 13.
- Officium dicere tenetur, qui super beneficio litigat, quamvis ab alio possideatur.** num. 14.
- Ab officio excusatur beneficium renuntians re servata pensione.** num. 15.
- Officium dicere quis obligatur ex voto & professione.** f. 532. num. 20.
- Officij dicendi an habeant excusationem brevuario carentes.** num. 21.
- Officium dicere quā excusentur, latè.** f. 533. nu. 22. & seq.
- Officium qui aliqua iusta causa non dixit, an cessante causa omnium compensare teneatur.** num. 24.
- Officium non dicens ex contemptu, vel ex consuetudine peccat mortaliter.** f. 535. num. 36. quid si omittat ex negligentia. nu. 37.
- Officium non dicens potest suspendi, & excommunicari.** nu. 38.
- Officium non dicens priuat ur fructibus, et quomodo.** f. 535 nu. 39. & f. 537. nu. 40.
- Officium dicendum studiosè, & deuotè.** f. 538. num. 43.
- Officium, dicendo aliquid errore omittens non peccat.** nu. 44. & qua iusta causa errantem excusare possit. nu. 45. & seq.
- Officium dicendo aliquid omittens, solum omis sum non totum debet repetere.** f. 538. nu. 46. & 47.
- Officium non est dicendum induendo, vel manus ablucto.** f. 539. nu. 52.
- Officium, recitantes per itinera incedentes male faciunt.** nu. 53.
- Officij dicendi forma mutari non debet arbitrio dicentis.** f. 540. nu. 60.
- Officium est dicendum ex ritu Romanae ecclesiae, vel Metropolitanæ.** f. 540. nu. 61. & qui ab hoc ritu excusentur. nu. 62.
- Officium dicendo quem ritum sequi debeat beneficia habens in duabus ecclesiis.** numero. 63.
- Officia plura dicere an teneantur, plura beneficia habent.** es. nu. 64.
- Officium quomodo dicere debeat monachus praefectus ecclesiae seculari.** f. 541. nu. 65.
- Officium Beatæ Mariæ Virginis debet dici à clericis ex consuetudine.** nu. 70.
- Officium mortuorum an sit de precepto, et quā do dici debeat.** nu. 71.
- Officium dicentes etiam ex obligatione non merentur, quā non obligati.** f. 542. nu. 78. imo magis merentur. nu. 79.
- Officio interdicens censetur etiam adimere beneficium.** f. 590. nu. 8.
- Olei vultio necessaria est in confirmatione.** fol. 450. num. 8.
- Oleū cur debeat esse sacramentum extremæ unctionis, & de virtute olei.** f. 546. nu. 5.
- Opiniones communes doctorum habent vim legis.** f. 1. num. 12. col. 2.
- Opinionum duarum communiū contrariarum an possit altera cligi arbitrio.** cod. col. 4. numero. 15.
- Opponens contra personam ecclesiæ ad dignitatē non potest deinde reuocare oppositionem.** fol. 326. nu. 319. neque etiam cōsentiente eo cui opposuit, nisi index assentiatur. ibi. numero. 320.
- Opponentibus cuius expensis opponant.** f. 343. numero. 26.
- Oppositum semel excussum non debet amplius opponi.** f. 345. nu. 45.
- Opponi potest post confirmationem in quibusdam casibus.** nu. 47.
- Oppugnantes electionem iam factam, quam formam seruare debeant.** f. 325. nu. 306.
- Optandi priuilegium an perdat per non usū.** f. 36. nu. 87.
- Optandi consuetudo inducitur duobus actibus.** fol. 52. nu. 10.
- Oratorium an possit visitari, & quomodo cognoscatur, illud esse religiosum.** fo. 365. numero. 56. 57. an teneatur ad procuraciones. f. 329. num. 4.
- Oratorium remotum à domibus presumitur publicum.** f. 366. nu. 58.
- Orationes sunt sacrificium Deo.** fol. 529. numero. 1.
- Orantis mens vagari non debet.** fol. 539. num. 49.
- Oraturi non debent implicare aliud negocium prophanum.** num. 50.
- In oratione vagatio mentis quando excusetur.** num. 51.
- Orationes mente vaga dictæ, an sint repetendæ.** num. 54.
- Orationes anticipatæ sunt gratiores Deo, quā serotinæ.** f. 540. nu. 58.
- Orandi locus est ecclesia.** folio. 541. numero. 66.
- Orationes facere in ecclesia non tenetur quilibet beneficiatus.** numero. 67. magis tamen piū est, eas in ecclesia facere. numero. 68.
- Oratio dominica, & salutatio Angolica dicenda est prius, quā à choro discedatur.** folio 542. num. 77.

Ordin

Index.

- Ordinarij iudices qui sint ipsorum superiorum & praesulum.** f. 475. nu. 170.
- Ordinarius semel conuictus de negligentia an possit se purgare re integra.** fol. 42. nu. 25.
- Ordinari non potest seruus.** fol. 411. numer. 38. & sequen.
- Ordinari quis non potest propter corporis, mentisue defectum.** f. 412. nu. 55.
- Ordinari an possit eunuchus.** fol. 412. nu. 58. & sequen.
- Ordinari impediri corporis defectus impediens frangi, vel contractari hostiam.** fol. 413. numero. 62.
- Ordinari quis non potest ob magnam corporis deformitatē.** num. 63.
- Ordinari an possit claudus.** nu. 68.
- Ordinari non debent leprosi.** fol. 414. nume. 74. & sequen.
- Ordinari an debeant furiosi.** num. 78.
- Ordinari epileptici, i. qui morbo comitiali, seu sacro affliti sunt, non possunt ordinari non ministrant, & quare.** numero. 79. & 80. & sequen.
- Ordinari non possunt demoniaci, & arreptij.** nu. 86. nec ordinari debent exercere etiam quod per annum quieti fuerint. num. 88.
- Ordinari fortuna impedimento qui prohibeantur.** eo. nu. 88.
- Ordinibus ecclesiasticis indignum mores reddunt.** f. 415. ante nu. 89.
- Ordinari criminiosi non debent.** numero. 91. & sequen.
- Ordinari non potest homicida etiam occultus.** fol. 416. nu. 103. cum seq.
- Ordinari an quis possit propter mediocre crimen.** f. 417. nu. 122. & seq.
- Ordinari non possunt infames, & qui sint infames.** f. 418. num. 146. & 147.
- Ordinari non possunt excommunicati.** fol. 419. num. 151.
- Ordines non conferuntur bigamo.** numero. 153. & sequen.
- Ordinandus scire debet munera ordinis sui.** nu. 225.
- Ordinari non potest bis baptizatus.** f. 425. numero. 238.
- Ordinationem qua inquisitio praecedere debet.** num. 240.
- Ordinari ad minores ordines quod testimoniū habere debeant.** nu. 241. & quod ad maiores. num. 242.
- Ordinationes maiorum ordinū qua edicta praecedere debeant.** nu. 243.
- Ordinati furtive pena.** num. 244. & an dispensari possit. num. 245.
- Ordinati per saltum pena.** nu. 246. & an dispensetur. num. 247.
- Ordinati debent adscribi alicui ecclesiae, ad seruiendum.** f. 416. nu. 248.
- Ordinatus ab alieno episcopo est incapax beneficiorum, nisi ab ordinario suo dispensetur.** fol. 400. num. 51. & impetratio ab eo facta est subreptitia. nu. 52.
- Ordinantur difficile ultramontani in Italia.** num. 53.
- Ordinari ab episcopo possunt monachi sine dispensatione.** num. 58.
- Ordinandi facultates restricta per Concilium Trid.** nu. 66.
- Ordinandi non sunt graeci à latinis, nec contra.** fol. 402. nu. 67.
- Ordinatus à Papa multa specialia habet, & qua ratione.** num. 72.
- Ordinatus à papa noui debet promoueri ad sublimiores ordines, nisi de licentia Pape.** f. 402. num. 73.
- Ordinatus à papa subtrahere se potestati ordinarij non potest.** nu. 74.
- Ordinandi potestatem habet iudicandi habens sed non procedit in ordinatis à Sum. pontif.** num. 75.
- Ordinari quis non debet ab episcopo praefico etiam vim inferente.** nu. 80.
- Ordinare episcopus clericum suum potest crimine occulto irretitum.** nu. 81.
- Ordinari accolis qua etate quis possit.** num. 11. Diaconus, subdiaconus & presbiter. nu. 12.
- Ordinatus ante etatem legitimam recipit characterem.** nu. 13. sed non habet executionem. num. 14. neque ex dispensatione episcopi. num. 15.
- Ordinatus ante etatem legitimam toties peccat, quoties in eo ordine ministrat.** f. 410. numero. 17.
- Ordinatus ante etatem & ministrans non efficitur irregularis.** nu. 18. nisi suspensus ab episcopo ministrauerit. nu. 19.
- Ordinatus ante etatem non est suspensus, sed suspendendus.** nu. 20. hodie non ipso iure dicitur suspensus. nu. 21.
- Ordinans episcopus aliquem ante etatem suspendendus est.** nu. 21.
- Ordinari non potest illegitimus.** f. 410. nu. 22. & de ratione. num. 23. minusque filij presbiterorum. nu. 24. quia maius eorum vitium. numero. 25.
- Ordinandus illegitimus prius debet dispensari.** nume. 27. nec episcopus dispensare videtur promouendo. num. 28.

Index.

- Ordinandi potestas est proprie episcoporum.** f. 397. num. 1.
- Ordinandi potestatem episcopus consequitur per consecrationem.** nu. 2.
- Ordinandi potestas spectat ad ordinem non ad iurisdictionem.** nu. 3.
- Ordinans debet esse baptizatus.** nu. 13.
- Ordinatus ab episcopo præciso est incapax gratiæ propter crimen.** nu. 15.
- Ordinatus ab episcopo præciso non habet executionem ordinum, quos ab eo accepit.** numero 16.
- Ordinatus ab episcopo absciso error facti excusat.** num. 17.
- Ordinatus ab episcopo præciso an & quando ab episcopo dispensari possit.** f. 398. numero. 18.
- Ordinati scienter ab episcopo præciso non possunt dispensari nisi à Papa.** nu. 20. & qui ignorantia crassa ducti erraverunt. numero. 21.
- Ordinare alienos subditos episcopi non debent.** num. 23.
- Ordinandi qui dicantur subditi.** nu. 24.
- Ordinantis alienos subditos scienter pœna.** numero. 26.
- Ordinantis non subditos, qui subditi sunt, possunt ab alio episcopo sine licentia ordinari.** num. 27.
- Ordinans laicum alienæ diœcesis quomodo puniatur.** num. 28.
- Ordinans bona fide alienum subditum sperans illius episcopum consensurum, non meretur pœnam.** f. 399. nu. 30.
- Ordinasse bona fide alienum clericum dicenti an sit credendum.** nu. 31.
- Ordinationem ab alieno episcopo factam, an suus episcopus ratam habere possit.** num. 32. & seq.
- Ordinari alieni subditi non possunt, nec in propria, nec in aliena diœcesi.** fol. 399. numero. 36.
- Ordinandi causa alienam diœcesim episcopus adire non debet.** num. 37.
- Ordinare qui non potest, nec iudicare potest.** numero. 38. & 75.
- Ordinari ab alieno episcopo prætextu privilegij vel rescripti quis non potest.** num. 42. folio. 466.
- Ordinare suum familiarem quando episcopus possit.** nu. 44.
- Ordinari ab episcopo eius loci potest, qui perpetuum officium habet.** f. 400. nu. 45.
- Ordinatus alieno episcopo literas dimissorias habere debet.** nu. 46.
- Ordinati extra tempora ipso iure sunt suspensi & irregulares.** nu. 7.
- Ordinati extra tempora characterem recipiunt.** num. 8.
- Ordinatus extra tempora dispensari potest ab episcopo successore ordinantis.** nu. 9.
- Ordinati extra tempora celebrantes in eo ordine non dispensantur, nisi à Summo Pontifice.** num. 10.
- Ordinationes ubi fieri debeant.** fol. 427. numero. 11.
- Ordines singuli qua ætate conferendi.** fol. 226. nu. 26.
- Ordinum ecclesiasticorum feminæ incapaces.** eod.
- Ordines ecclesiastici quot sint.** fol. 68. numero. 10.
- Ordini episcopali quæ pertineant.** folio. 134. num. 14.
- Ordinis episcopalis quæ sint.** folio. 350. numero. 11.
- Ordines sacri neq; diebus dominicis, neq; sabba to Penthecostes conferri possunt.** f. 427. numero. 5.
- Ordines conferentis episcopi extra tempora pœna.** nu. 6.
- Ordines maiores quibuslibet festis diebus conferri possunt.** nu. 12. et prima tonsura etiam non festis, non solum ab episcopo, sed & ab alijs ius conferendi habentibus. num. 13. & 14.
- Ordines minores an conferri possint in feria quarta & sexta quatuor temporum.** numer. 15.
- Ordines omnes conferri debent cum interstitio temporum.** f. 428. nu. 16.
- Ordines plures conferri non possunt eodem die continuato ieiunio.** nu. 17. & de episcopi cõferentis pœna.
- Ordinum collatio fieri non debet nisi ieiunis, et à ieiunis.** nu. 18.
- Ordines impediencia vitia mentis, & corporis enumerantur.** f. 412. nu. 57.
- Ordines corpore vitiatas, ex dispensatione episcopus conferre potest.** f. 313. nu. 6.
- Ordines coniugato dari non debent.** f. 422. numero. 119.
- Ordines publico penitenti non tribuuntur.** numero. 198. & seq.
- Ordo & dignitas ecclesiastica nihil indignum admittit.** f. 423. nu. 202.
- Ordines conferri non debent neophitis.** fo. 423. num. 212.
- Ordinibus admisceri illiterati non debent.** fo. 424. nu. 221.

Ordin.

Index.

- Ordines minores assequi non potest, qui non intelligit linguam latinam.** nu. 224.
- Ordinis sacri quibus temporibus conferantur.** f. 427. nu. 2.
- Ordines sacri extra tempora per solum papam conferri possunt, neque ab alijs consuetudine induci potest.** nu. 3. & 4.
- Ordines minores conferre potest episcopus qui renuntiauit loco & dignitati.** nume. quarto si loco tamen renuntiauit etiam sacros conferre ab aliquo episcopo rogatus. fo. 397. nume. 5.
- Ordines an conferre possit sacerdos simplex ex mandato. S. pont.** nu. 7.
- Ordines minores conferendi papa licentiam non dat non sacerdoti.** f. 398. nu. 9.
- Ordines minores qui sint, & eorum functio singulorum.** f. 225. nu. 16.
- Ordinem, quo caret episcopus alijs conferre non potest.** nu. 10. licet ceteros possit, numero. 11.
- Ordines si conferat hereticus, sacramenta non gratiam confert scienti.** num. 14.
- Ordinum executione an character episcopus dicatur privatus.** nu. 19.
- In ordinibus conferendis Episcoporum titularium potestas reservata a concil. Trident. f. 400. nu. 41.**
- Ordines episcopi per semetipsos conferre debent.** nu. 43.
- Ordines accipiendi ab alieno Episcopo licentia testibus etiam probari potest.** nu. 50.
- Ordines minores Abbates mitrati conferre possunt.** f. 401. nu. 54. non exempti duos tantum. nu. 55. hodie omnes minores nu. 36.
- Ordinem psalliarum an parochus conferre possit.** nu. 59.
- Ordines minores conferendi ius sacerdotibus. Papa concedit.** nu. 61.
- Ordines an ab Episcopi vicario, alijsue prelati conferri possint.** f. 401. n. 630. & dari literæ dimissorias. nu. 64.
- Ordines Clerico latino episcopus grecus confert ex literis dimissorijs, debet servare ritum Romanum.** nu. 69.
- Ordines omnes, & presbiteratum solo verbo papa dari potest.** n. 70. quod facere non solet numero. 71.
- Ad ordines suscipiendos an episcopus possit aliquem cogere.** nu. 76.
- Ordinem annexum suo beneficio cogi potest alijs quis ac cipere.** f. 403. nu. 77.
- Ordines suscipere laicos cogendus non est.** nu. 78.
- Ad ordines suscipiendum Episcopus aliquem cogens sine causa quomodo puniatur.** numero. 29.
- In ordine ministrans clericus, quem non suscipit, quomodo puniatur.** nu. 82.
- Ordinibus in conferendis quæ sint in primis spectanda.** f. 409. nu. 3. scilicet natura, fortuna, mores.
- Ordines suscipere qui prohibentur natura impedimento.** nu. 5. & seq.
- Ordines tres minores minor infante capere non potest.** num. 10.
- Ordines minores illegitimo extra causa conferri possunt.** nu. 26.
- Ab ordinis sacramento pendent omnia sacramenta.** f. 543. nu. 1.
- Ordo est proprie unum ex septem sacramentis.** nu. 2.
- In ordinis sacramento character imprimitur, sicut ex baptismo.** f. 544. nu. 6.
- Ordinum ecclesiasticorum præcipuus est Episcopus.** f. 544. num. 9.
- Ordines ecclesiastici cur sic appellentur.** numero. 10.
- Ordo quid sit.** nu. 11.
- Ordo & ordinatio non differunt.** num. 12.
- Ordinis sacramenti distinctiones.** nu. 13.
- Ordo cur dicatur potestas non potentia.** nu. 14. & cur dicatur tradi potestas. nu. 15.
- Ordines, etiam minores sunt sacramentum.** fo. 544. nu. 16.
- Ordines omnes simul an efficiant unum sacramentum vel plura.** nu. 17.
- Ordinis sacramentum quibus verbis consistat.** f. 545. nu. 18.
- Ordinis duplex potestas.** nu. 19.
- Ordis potestas in quo consistat.** num. 20. & in quo iurisdictionis. nu. 21.
- Ordinis potestas pertinet ad administrationem eucharistiæ est præcipua.** nu. 22.
- Ordine sacro quisnam character imprimatur.** nu. 23.
- Ordo sacer impedit matrimonium.** fo. 627. nu. 213.
- Ordo sacer habet implicitum uotum castitatis.** nu. 219.
- Ordinem sacrum assumens tenetur continere, etiam qui non haberet propositum continendi.** nu. 220. nisi eset incapax rationis. numero. 221.
- Ordine sacro non tollitur matrimonium etiam non consummatum.** f. 635. num. 280.
- Ostiarj functiones quæ sint & quibus ceremonijs. fiant.** f. 226. nu. 21.
- Ornamenta pontificia quæ.** f. 367. sub. numero. 69.

Orga

Index.

Organistę an excusentur à dicendo officio. fol. 334. nu. 28.

P

Papa nomen tribuitur quandoque Episcopis. f. 79. nu. 64.

Papa an possit index esse in causa propria. f. eo. nu. 60.

Papa ex quibus causis desinat quis esse. co. numero. 62.

Papa an possit renuntiare papatu inuitis Car. nu. 63.

Papa an teneatur requirere consilium cardinalium in arduis. f. 58. nu. 59.

Papa non potest se subijcere concilio. f. 85. nu. 45.

Papa errorem suum detestans non potest etiam à concilio iudicari. f. 86. nu. 47.

Papa hereticus non est papa, sed diabolus. fol. 83. nu. 20.

Papa hereticus ipso iure est priuatus. numero. 21.

Papa eligitur à Cardinalibus. folio 96. numero secundo.

Quandoque eligitur à Concilio nu. 30.

Eligebatur olim à clero & populo Romano. numero. 31.

Papa olim confirmabatur ab imperatore. numero. 32.

Papa quodam tempore eligebatur ab episcopus nu. 34.

Papa non alienat neque infendat sine Card. consensu. f. 98. nu. 47.

Platina iuste detrusus in carcerem. f. 86. numero. 48.

Papa potest statuerere modum eligendi papas suos successores. f. 97. nu. 36.

Papa non est episcopus eccles. lateran. sed urbis Romę. f. 133. nu. 1.

Papa appellat se omnib. titulis Episcoporum. nu. 6.

Pape electioni factę à duobus partibus cardinalium non repugnat, et id quod pars contraria sanior esset. f. 32. nu. 262.

Papa semper & ubique potest deserre pallium dum celebrat solemniter nu. 9. f. 353.

Papa solus habet plenitudinem officij designatę per pallium. nu. 10.

Papa dispensare potest precepta apostolica non pertinentia ad fidem. f. 421. nu. 185.

Papa mutare potest baptismi uerba. f. 440. numero. 41.

Papa an possit confirmationem sacram. alijs delegare, quam episcopis. folio. 450. numero. de cimo.

Papa non potest cogere sacerdotem ad confessionem reuelandam. f. 469. nu. 124.

Papa an possit aliquem à dicendo officio liberare. f. 534. nu. 30.

Pallium dicendum non paleum. fo. 353. numero. sexto.

Pallij diffinitio & forma. n. 5. quosque deceat nu. 7.

Papiensis episcopus habuit privilegium deferendi crucem & pallium. nu. 8.

Pallio quando utri possint alij inferiores papa. nu. 55. & 13.

Pallio quandoque quis uti potest in ecclesia aliena ex privilegio. f. 354. nu. 14.

Pallij usus quibus diebus concedatur. numero. decimoquinto.

Pallium quando & quomodo sit petendum. fo. 354. nu. 16.

Pallium conferre quis possit. numero decimo septimo.

Pallij tradendi forma & uerba in traditione pallij consueta. nu. 18. & 19.

Pallium cur dicatur sumi de corpore E. petri. nu. 20.

Pallium acceptates quod iuramentum ecclesie Romanae prestans. nu. 21.

Pallium accipi, atque iuramentum prestari per procuratorem potest. nu. 22.

Pallium traditur sine dilatione etiam propter obiectionem criminum, nisi aduersarius habeat paratas probationes. nu. 23.

Pallij traditi literę necessariae sunt. nu. 24. fol. 355.

Pallium non creditur personam. nu. 25.

Pallio nouo exornari debent ad aliam sedem transferentes. nu. 26.

Panis substantia conuertitur in substantiam non in magnitudinem corporis Christi. folio. 500. nu. 125.

Panis & uini substantia nulla remanet post consecrationem. nu. 126.

Panis in conuertatur in animam rationalem Christi. f. 501. nu. 130.

Parentes qui sint, & quib. nominibus appellantur. f. 638. nu. 2.

Parentib. conuicti ex transuerso appellantur transuersales. nu. 4.

Parochus an debet dare licentiam subdito confitendi alteri. f. 480. nu. 207.

Parochus an querere debeat ad quem confitens accedere uelit num. 108. & ex qua causa possit denegare licentiam. nu. 209.

Parochi licentia non habita quando possit quis alteri confiteri. fol. 481. nu. 210.

Parochus nunquam reijcere debet subditum si-

Index.

bi confiteri uolentem. nu. 211. etiam extra tempora ab ecclesia statuta. nu. 212.

Parochus nolens audire subditum censetur ei dedisse licentiam, ut possit alteri confiteri. nu. 212.

Parochus quas cautiones in constitendo, & in ministrando sacram. eucharistiam subditis adhibere debeat. d. nu. 212.

Parochus potest soluere omnia crimina nō seruata. f. 482. nu. 220.

Parochę propria diuina, si est festum non precepit ecclesia, parochiani uenerari debent ab operibus cessantes. f. 520. n. 59.

Parochus ab ecclesia habens alimenta mercedę pro missa extorquere non debet. fo. 526. numero. 78.

Parochus tantum confert extremam unctionem f. 548. nu. 20. & quę pena aliorum conferentium sine parochi licentia. nu. 21.

Parochis egentib. iubuciuu debent parochiani nu. 36. f. 221.

Parochi an possint sacramenta subtrahere suis parochianis, qui non satisfaciunt ei, numero. 36.

Parochus dicitur ex ea uniuersitate, quam regit. nu. 39.

Parochus non dicitur quisquis habet curam animarum. eo.

Parochus habet territorium in foro conscientie nu. 11. f. 218.

Parochus est index ordinarius suorum parochianorum in foro conscientie. numero duodecimo.

Parochus potest excommunicare suas parochianos stante consuetudine. folio. 219. numero. 13.

Parochus remota consuetudine excommunicare non potest, neque in genere, neque certas personas. eod.

Parochus nullā potestatem habet fori contentio si. nu. 14.

Parochus potest audire confitentes & absolueri. nu. 15.

Parochus potest absolueri suum parochianum, et iam in aliena parochia. nu. 17.

Parochis alienis confitentes errant, numero. 18.

Parochus debet dare licentiam suo parochiano cupienti peccata confiteri alij. num. 20.

Parochus solus ministrat sacramentum eucharistie. nu. 21.

Parochus matrimonio coniungit. nu. 22.

Parochus baptizat. nu. 23.

Parochus confert omnia sacramenta. eo.

Parochus non dicitur, qui facit curam nomi-

ne alieno. f. 220. nu. 27.

Parochus non dicitur is, qui simul cum alio habet curam eandem animarum. nu. 28.

Parochus non dicitur non habens determinatę parochiam, licet habeat facultatem in penitentia. nu. 19.

Parochus non est habens curam animarum annexam beneficio simplici ex natura numero. 30.

Nisi ex cōstitutione ecclesie teneatur ministrare sacramenta. eo.

Parochus dicitur, quamuis populus defecerit, nu. 31.

Parochia in ecclesia debet missa audiri festis diebus. nu. 32.

Parochia oblationes faciendę sunt diebus festis nu. eo.

Parochia in ecclesia non audientes missam diebus festis male faciunt. nu. 33.

Parochi debent nuntiare uerbam Dei. nu. eo.

Parochi officium tempore pestis. nu. 34.

Parochia debentur decimę prędiales. f. 221. nu. 35.

Parochie sunt omnes oblationes factę in parochia. eod.

Parochia soli an spectet erigere societate. S. corportis. eo.

Parochiam non facit sola potestas sepeliendi. f. 219. nu. 13.

Parochiam non facit solus actus baptizandi. eo. nu. 25.

Parochia non efficitur propter testes de fama testantes. f. 220. nu. 26.

Parochianos alienos curare presumentis pena. f. 219. nu. 17.

Parochus debet stare intra suos limites. f. 218. nu. 2.

Parochi presbiteri alij sunt simplices, alij cum dignitate. f. 218. nu. 3.

Parochia non erigitur, quę non habeat decem homines sub se. eo. nu. 4.

Parochiarum distinctio non fit sine auctoritate episcopi. nu. 5.

Parochie constituendę consensus episcopi non presumitur nisi centum annis eod.

Parochia qui presci possint nu. 6.

Parochiale beneficium assequitur quanto tempore debeat facere se promoueri. nu. 8. quid in parochijs collegiatis. nu. 9.

Parochialis ecclesie nomine non ueniunt collegiatae ecclesie, quib. cura imminet animarum. nu. 10.

Parochia una quandoque in duas diuidi potest fo. 222. nu. 37.

Parochialis iuris reseruari appellatione quid ueniat

Index.

veniat, numero. 38.
 Parochiam quib. modis sortiatu quis. numero. 30.
 Parochi non habent potestatem Episcopalem, nec quasi. f. 401. nu. 60.
 Patrini in confirmationis sacram. cur debeant intervenire. f. 451. nu. 12.
 Patrinus unus tantum in confirmatione debet intervenire. nu. 13.
 Patrinus debet esse baptizatus & confirmatus. nu. 14.
 Patrinus in confirmatione esse potest qui fuit in baptismo. nu. 15.
 Patrinus in baptismo cur unus tantum vir, & una mulier assumuntur. f. 444. numero. 66. & seq.
 Patrinus quis esse possit. nu. 91. 92. 93. Adde ver. patrinus. f. 451. nu. 12.
 Patres debent alere filios non obstante contraria consuetudine. f. 57. nu. 92.
 Patriarche possunt crucem ante se gestare, ubi que etiam extra provinciam excepta presentia pont. Max. & eius legati, & excepta Roma. f. 115. nu. 65.
 Paupertas ecclesie probatur iuramento rectoris. f. 382. nu. 36.
 Pauper non habens unde vivat ordinari non potest. f. 415. nu. 56. nu. 88.
 Peccata cur sint materia penitentiae. fol. 489. nu. 8.
 Peregrini, & vagantes quib. confiteri debeant. f. 476. nu. 180.
 Peregrini & vagantes a quib. absolventi. num. 181. & seq.
 Peregrini cur petant benedictionem ab episcopo ante discessum. f. 477. nu. 184.
 Periuurij crimen est veriusque fori. f. 144. numero. 108.
 Periuurus contrahere potest matrimonium. fol. 557. nu. 56.
 Pensionarius an teneatur ad dicendum officium. fol. 531. num. 17.
 Penitentes publici ordinari non possunt, & quare. f. 422. nu. 198. & 199. & 200.
 Penitentes publici non possunt ministrare sine scandalo. nu. 200.
 Penitentia publica non inducitur nisi ex criminibus notorijs. nu. 201.
 Penitentiae solennis & publicae qualis forma. f. 423. nu. 205.
 Penitentia publica clericis non est imponenda. nu. 106.
 Penitens publicus si ordinetur ignorante episcopo eius qualitatem deponendus est. numero. 207.

Penitentem publicum scienter ordinans Episcopus ordinandi potestate privatur. f. 423. nu. 208.
 Nisi prius eum dispensaverit. nu. 109.
 Penitens publicus ab Episcopo ad minores ordines ad maiores vero a solo papa dispensari potest. nu. 110. 111.
 Penitentia imponenda a confessore certa doctrina dari non potest. f. 473. nu. 151. mutariq; potest. nu. 152. & seq.
 Pena propter delictum imposita debetur in foro conscientiae tam parti quam fisco folio 10. numero. 48.
 Pena ex quib. causis mitigari a iudice possit. nu. 50.
 Pena qualibet corporea, quod sit maior pecunia, quomodo intelligatur. folio. 58. numero. 92.
 Pena in contractu matrimonij an apponi possit. fol. 624. nu. 191. & seq.
 Penitentia est secunda tabula in naufragio, et quare. f. 458. numero. 1. & folio. 483. numero. 225.
 Penitentia est vere, et proprie sacramentum separatum a baptismo. nu. 2.
 Penitentiae definitiones. f. 459. n. 3. & plures species nu. 4. & tres partes. nu. 5. quae penitentiae materia dici possunt. nu. 6. & cur non dicatur proprie materia. nu. 7.
 Penitentiae materia quomodo dicantur peccata. nu. 8.
 Penitentiam publicam nemo commutare potest, nisi re participata cum priori confessore. f. 473. nu. 166.
 Penitentiam confessoris potest quis recusare, si malit expectare penam diuinam. f. 474. nu. 157.
 Penitentiales canones hodie non servantur. numero. 158.
 Penitentiales canones non spectant ad forum interius. nu. 159.
 Penitentiarum ecclesiae cathedralis positus ex decreto concilij habet iurisdictionem ordinariam. f. 477. nu. 190.
 Penitentia publica quando imponenda. f. 482. nu. 219.
 Penitentiarum cathedralis Ecclesiae qualis debeat creari. f. 483. nu. 224.
 Platina iuste detrusus in carcerem. f. 86. numero. 48.
 Pyrrhi, & Alexandri magni prudens responsu de hereditate suorum Regnorum. folio. 330. nu. 364.
 Pollicitationibus alliciens aliquem ad subceptionem sacrorum ordinum, si postea promissa non

Index.

non adimpleat, tenetur et victum ministrare. f. 334. nu. 34.
 Pollutio nocturna impedit communionem, nisi ex urgente causa, & sine peccato procedat. fol. 334. nu. 11. & seq.
 Pompas multi abhorrent in traducendis sponis multis de causis. f. 556. sub nu. 40.
 Pontificis Max. potestas melius declaretur negatiue. f. 71. nu. 6.
 Pont. Max. omni potest. clauae non errante. numero. 7.
 Habet duos gladios temporalem, & spirit. numero. 8.
 Non potest in his quae sunt iuris diuini, neq; in articulis fidei. numero. 10. & 11. folio. 22.
 Nec potest instituire noua sacramenta. nu. 11. fol. 72.
 Nec mutare instituta. nu. 13. f. 60.
 Nec statere contra praeccepta domini, nec contra euangelium. nu. 14. f. 60.
 Nec dare legem successoribus. nu. 15.
 Neque aliam ecclesiam preferre ecclesiae Roma. nu. 16.
 Nec statere contra epistolae pauli. nu. 17.
 Pont. Max. potest limitare quandoque ius diuinum. nu. 18.
 Potest ex causa relaxare ius diuinum. numero. 19.
 Laico potest dare licentiam iudicandi inter clericos. nu. 20.
 Multi alia ponuntur usque ad finem tituli.
 Pont. Max. Episcopos appellat fratres. f. 20. numero. 73.
 Pont. Max. Cardinales loquitur tit. circumspeditionis. nu. 74.
 Pontifex Max. hoc nomine appellatur etiam ante consecrationem. f. 350. nu. 18.
 Pont. Max. a quib. consecratur. folio. 350. numero. 17.
 Pontifex maximo viuente non potest tractari de electione futuri pontificis. folio 327. numero. 326.
 Pontifex eligi non potest, nisi prius fuerit Diaconus, vel subdiaconus. folio. 327. num. 327.
 Pontifex Maximus debet eligi a duob. partibus collegij ex trib. ibi. nu. 328.
 Pontificis Max. audita morte preces sunt Deo fundendae. f. 60. nu. 329.
 Pontificis Max. electioni obseruari solita. f. 60. nu. 331.
 Pontificis futuri super electione passionis irritae sunt. f. 328. nu. 341.
 Pontificis Maximi auctoritas eximia in electione imperatoris. f. 329. nu. 359. & seq.

Pontifex Max. consecratur ante bymnum Angelicum. f. 352. nu. 28.
 Pontifex Max. non habet maiorem auctoritatem in conficiendo sacramento altaris, quam qui libet sacerdos. f. 397. nu. 8.
 Pontifex Max. solo uerbo omnes ordines, & presbiteratum dare potest. f. 402. n. 70. qui facere non solet. nu. 71.
 Popularis actio uno agente consumitur. f. 746. nu. 49.
 Possessio seu beneplacitum principis secularis non attenditur de iure can. folio. 247. numero. 62.
 Postulationis definitio. f. 332. nu. 5.
 Postulationis duae species ibi nu. 2.
 Postulatio solennis non fit sine electione. numero. 3.
 Postulatio plures requirit voces quam electio. numero. 4.
 Postulatio requirit duas partes ex trib. ut admittere eam debeat superior facilis. nu. 5. huius rei ratio. numero. 6. & 40. & 41. folio 335.
 Postulatio an requirat formam scrutiny. numero. 7.
 Postulandi qui sint nu. 8. quorum exempla plura. nu. 9. & seq.
 Postulandus, Episcopus Cardinalis Minor. 30. annis, qui non est sacris ordinibus ornatus postulandus est. nu. 9. 10. 11. & 12.
 Postulari debet illegitimus. f. 333. nu. 13. & irregularis quandoque nu. 14.
 Postulantes eum, qui eligi prohibetur propter crimen, puniuntur nu. 15.
 Postulatio eorum qui eligi poterant est inutilis, licet scens de benignitate. numero. 16. & 17. quid facere debeat collegium. nu. 18. & 19.
 Postulationem dubiam proponendi forma. numero. 19.
 Postulatus alternatiue, & electus, debet declarare an acceptet electionem, uel postulationem intra mensem. ibi. nu. 20.
 Postulatio porrecta superiori continere debet omnes defectus postulationis. nu. 21.
 Postulare possunt omnes, qui eligere possunt. nu. 22.
 Postulatio quando facienda. nu. 23.
 Postulandus est episcopus Sum. pont. f. 334. numero. 24.
 Postulationes admittere potest ille qui confirmare electionem potest. nu. 25.
 Postulationem ille potest admittere qui quod obstat electioni, remouere potest. nu. 26.
 Postulatio nondum porrecta superiori, nullum in.

Index.

ius tribuit postulato. numero. 28.
 Postulantes revocare possunt postulationem etiam publicato serutinio. nu. 29.
 Postulatio revocari potest etiam destinato nuntio ad superiorem pro admissione si nuntium praestaret. Item & post presentationem factam, si superior consentiat. numero. 30. & 31.
 Postulatio est mera gratia. nu. 32.
 Postulatus an possit, a collegio cōsequi expēsas si collegiū variavit et postulatio presentata superiori cur revocari non potest, sine superioris licentia. f. 334. nu. 35.
 Postulatione sola nullum ius questum est postulato. nu. 36.
 Postulatio reiici potest à superiore quando non est facta à duob. partib. ex trib. collegij. n. 37. tuncque dicitur questum ius postulato. nu. me. 38.
 Postulatus modestius faciet si non ipse, sed collegium petitionem faciat. nu. 39.
 Postulantium numerus augeri potest accessione. f. 335. nu. 41.
 Postulatio admissa per superiorem, quod ius tribuat postulato. nu. 43.
 Postulatio examinanda est in admissione. numero. 44.
 Postulati assensus eo modo non requiritur, vt electi. nu. 45. quæ sit ratio. n. 46.
 Postulatio simplex quæ nu. 50.
 Postulationum cause sunt sumariæ. fo. 336. nu. me. 59.
 In postulationum admissione quid servandum, f. 344. nu. 30.
 Postulati non tenentur prestare assensum postulantibus. nu. 31.
 Postulati non tenentur mittere ad curiam suis expensis. nu. 32.
 Predicatores verbi divini vt aliquid accipiāt causa predicationis consuetudine vtrum induci possit. f. 57. nu. 90.
 Prælatus præsidens electioni monialium claustra ingredi non debet. f. 323. nu. 290.
 Prælati inferiores episcopis quandoque non regulariter admittere possunt postulationem. f. 334. nu. 27.
 Prælatus ecclesie qui in choro interest, non canens cum alijs an peccet. f. 539. nu. 56.
 Prepositus non minus solet esse in cathedrali ecclesia, quam in alijs collegiatis. folio. 211. in prin.
 Prepositus inferioris collegiatæ habet aliquam iurisdictionem. co. nu. 3.
 Prepositus est minor Archidiacono. eodem numero. 2.

Prepositus an excommunicare possit suos parochianos. nu. 5.
 Prepositus ubi debet tenere sedem. nu. 8.
 Præsidis capituli interrogatio, qua forma electionis rei velit. f. 315. nu. 191.
 Prescriptio non liberat, à visitatione, nec ab obedientia sui prælati. folio. 360. numero. 3. & 4.
 Prescriptione etiam immemorabili non potest tolli procuratio. f. 386. nu. 64. 65. & 66. folio. nu. 69.
 Prescriptio ultra memoriam hominum quædo comparetur privilegio. nu. 67. & qualiter ea quis uti debeat. nu. 68.
 Pretextu falsi qui excusare non possunt. f. 392. nu. 29.
 Presbiter & diaconissa, qua dicantur. f. 409. nu. 7.
 Presbiterorum appellatione continentur etiam episcopi. f. 547. nu. 19.
 Presbiter quis sit. f. 222. nu. 40.
 Presbitero nullus ordo est maior in sacrificio. nu. me. 41.
 Presbiter unde dicatur. nu. 42.
 Presbiter alio nomine dicitur sacerdos. eodem.
 Presbiteri duplex potestas. folio. 223. numero. 45.
 Presbiteri habent potestatem absolventi in habitu, non in actu sine parochia, vel licentia. eodem.
 Presbiter an possit absolvere alienum parochianum cum iniunctione ratificationis proprii parochi. co. 46.
 Presbiter qua atate, & qualis effici debet. numero. 47.
 Presbiter quibus solemnibus efficiatur. eod.
 Presbiter quilibet dicitur persona publica. nu. me. 48.
 Presbiteri iniuriam quilibet ex rep. & ecclesia vindicare, & persequi potest. co.
 Presbitero illatam iniuriam quis remittere possit. eod.
 Presbiteratus est perpetuus. eod.
 Presbiter quandoque deponitur. f. 224. in principio.
 Principe inferior non potest revocare suum privilegium. f. 138. nu. 114.
 Primicerij officium quod sit. folio. 212. numero primo.
 Primicerius subest Archidiacono. nu. me. 4.
 Prima tonsura conferri potest etiam diebus nefastis. f. 427. nu. 13.
 Prima tonsura conferri potest etiam extra diocesis propriam. f. 399. nu. 40.
 Prius dici potest etiam ratione dici vnius, vel horarum.

Index.

hora vnius. f. 326. numero. 323.
 Privilegium potest dici constitutio. f. 31. num. primo.
 Privilegiū diffinitio. f. eo. nu. 2.
 Privilegium quam interpretationem admittit. nu. 5.
 Privilegium reducens statutum ad ius commune late interpretatur. nu. 6.
 Privilegiū qualitas cognoscitur ex tenore ipsius. nu. 7.
 Privilegium interpretatur ex forma supplicationis. nu. 7.
 Privilegiū interpretatio à quo faciendâ sit. n. 8. & seq.
 Privilegiū de interpretatione cum agitur indicialiter, debet citari pars. nu. 13. fol. 22.
 Privilegiū in concessione pars non est citanda. f. 32. nu. 11.
 Privilegium non prodest, nisi acceptatum. num. 16.
 Privilegium conceditur persona, vel rei. fol. 17.
 Privilegium concessum personæ eam non egrediur. nu. 18.
 Privilegium rei concessum perpetuum est. num. 19.
 Privilegium in dubio interpretatur reale, non personale. nu. 20.
 Privilegium datum ratione certæ rei vel loci non egreditur rem, vel locum. nu. 21.
 Privilegiati in aliqua capella non sunt privilegiati in alia. nu. 22.
 Privilegium quod prosit exemptis contrahentibus, vel delinquentibus. f. 33. nu. 39.
 Privilegiati reddunt quandoque exempta loca que habitant. nu. 42.
 Privilegiatorum malitijs occurrunt. numero. 44.
 Privilegiati abbates quando utantur benedictione solenni. nu. 46. f. 34.
 Privilegium ad certum tempus finitur cum tē pore. f. 35. nu. 51.
 Privilegium amittit, qui privilegio abutitur. nu. 52.
 Privilegio indignus est, qui alienis non desert. nu. 53.
 Privilegium finitur causa privilegij finita. nu. me. 54.
 Nisi supersint reliqui. nu. 55.
 Privilegium concessum viro durat in uxore sua vidua. f. 35. nu. 56.
 Privilegium concessum familiæ transit ad filiā nuptam extra familiam. nu. 57.
 Privilegium concessum parochiæ durat, etiam, quod erigatur in cathedralem. nu. 58.

Privilegium amittitur renuntiatione. num. 59.
 Privilegij renuntiatio multis modis fit. numero. 60.
 Privilegio eligendi non videtur renuntiare collegium, & si aliquem admittat principis mandato. f. 35. nu. 62.
 Privilegium perditur vno actu in contrarium facto. nu. 64.
 Privilegio solo strictè utens in non faciēdo non potest deinde eo largi vti. nu. 65.
 Privilegium non perditur actu contrario, nisi directò sit contrarius. nu. 69.
 Privilegium non amittitur actu vnicò, qui non sit sortitus excusationem. nu. 71.
 Privilegium inductum paulatim non tollitur actu vnicò. nu. 72.
 Privilegium non tollitur actu contrario, nisi quò ad similes actus. num. septuagesimoteritio.
 Privilegium non tollitur actu contrario illius, qui non potest renuntiare privilegio. numero 74.
 Privilegium habens clausulam derogatoriam non tollitur actu vnicò contrario. numero. 77.
 Privilegium non tollitur actu contrario, quando facta est protestatio. nu. 78.
 Privilegium non tollitur vnicò actu contrario si vergeret in præiudicium concedentis. nu. me. 79.
 Privilegium quomodo perdat non utendo. nu. me. 81.
 Privilegium aliquid faciendi amittitur decennio per non usum, si casus utendi evenit. f. 36. nu. 83.
 Secus si casus non evenit. num. 84. & 85. folio. 37.
 Privilegium consilens in mera voluntate non perditur per non usum. numero. 86. folio. 37.
 Privilegium optandi an perdat per non usum. nu. 87.
 Privilegium cessat, ubi incipit enormiter laderē. nu. 89.
 Privilegium exemptionis à solutione decimarum, vel procurationis quando cessat. nu. 90. & 91.
 Privilegium exemptionis à solutione onerum cessat tempore belli. nu. 92.
 Privilegium, quod incipit laderē enormiter, an vitetur in totum, vel in parte. numero. 93.
 Privilegium afferens damnum incogitatum cessat. 94.

Index.

- Priuilegium amittitur delicto numero* .95.
Priuilegium amittitur ingratitude .f. 38. nu. me. 98.
Priuilegium cessat effectu consumato . numero. 101.
Priuilegium concessum ad nominandum duas personas in ecclesia quando cesset . numero. 102.
Priuilegium finitur reuocatione . nu. 105.
Priuilegium concessum extraneo non potest reuocari . nu. 107.
Priuilegium non reuocatur sine causa . numero. 108.
Priuilegium emptum, vel remuneratorium non potest reuocari . nu. 109.
Priuilegium, quod transit in vim contractus, non censetur reuocatum a principe de plenitudine pot. 110.
Priuilegium etiam extero concessum censetur reuocatum, si ledat enormiter priuilegiantem . nu. 111.
Priuilegium ad pias causas non facile reuocatur . f. 38. nu. 112.
Priuilegium insertum in corpore iuris non reuocatur per quemque uerba generalia . nu. me. 113.
Priuilegium non reuocat inferior principe, etiam cum causa . nu. 114.
Priuilegium quando auferatur priuilegio postriore contrario . nu. 115.
Priuilegium optandi beneficia seruata an tollatur reservatione generali, vel speciali . fo. 39. nu. me. 117.
Priuilegium eligendi decimas in tota parochia non tollitur posteriore priuilegio . eod.
Priuilegium non tollitur ad rem bene radicatum . nu. 118.
Priuilegium generale, quod potest verificari in vna tantum specie, habetur pro speciali . fo. 39. nu. 119.
Priuilegium habens clausulam derogatoriam difficilius tollitur . nu. 120.
Priuilegium habens duplicem clausulam derogatoriam non tollitur, nisi facta mentione vtriusque . nu. 121.
Priuilegium habens formam legis tollit antea priuilegium munitum clausula derogatoria . 122.
Priuilegium habens clausulam, nulli ergo hominum, non propterea dicitur in forma legis . nu. me. 123.
Priuilegium insertum iuri communi an tollatur per clausulam generalem . nu. 127.
Priuilegium datum iuxta ius commune tollitur facile . nu. 126.
Priuilegium insertum corpori iuris si speciale sit, non est necesse facere mentionem de eo per priuilegium extraneum generale . numero. 128.
Priuilegium manifeste iniuriam, & subreptum non tollit alia priuilegia . nu. 129.
Priuilegium absorbens omnem potestatem alterius priuilegij non valet . nu. 130.
Priuilegium semel extinctum non reuincitur . nu. 131.
Priuilegium, quo cuiatur damnum, est favorabilis illo, quo captatur lucrum . nu. 132.
Priuilegium eximium ab oneribus intelligitur de futuris, & de non solutis . num. 133. f. 40.
Priuilegium habens clausulas potentiores præfertur . nu. 135.
Priuilegium motu proprio datum præfertur . nu. 136.
Priuilegium quæsitum ex tempore supra memoriam hominum æquiperatur aliis priuilegijs . nu. 137.
Priuilegium nectitur filo serico . co. 138.
Prior dicitur, prout est officium non latina . folio 263. co. 2. in fi.
Priorum alij claustrales, alij conuentuales . folio 264. co. pri.
Prior conuentualis, & prior claustralis qui, eodem
Prior claustralis non habet dignitatem, sicut prior conuentualis, eod.
Priori conuentuali delegari possunt causæ, eodem.
Prior conuentualis eligitur a conuentu . co. cir. med.
Prior claustralis eligitur ab abbate suo, & ab eodem remouetur . co. cir. med.
Prior claustralis remoueri potest arbitrio prælati, licet ille promississet eam non remouere eodem.
Prioratus an sit dignitas clarissima, eodem in fin.
Prior conuentualis omnia potest in suo monasterio, que Abbates possunt in suis & ad fi.
Prior conuentualis habet liberam administrationem rerum conuentus, co ad fi.
Prior potest constituere procuratorem, co.
Prior potest sibi facere Vicarium, co.
Prior potest excommunicare & coercere suos subditos, co.
Prior licet conuentualis non præfertur Archidiacono, co.
Prior esse non potest quis non presbiter, fo. 264. co. 2. in ti. de guardia.

pro-

Index.

- Procesiones corporis Christi singulis annis faciendæ* . f. 390. nu. 40.
Procurator constitutus ad contrahendum matrimonium quibus uerbis uti debeat . folio. 572. nu. 35. 36.
Procurator in causa matrimoniali etiam per litis contestationem litis dominus effectus potest tamen concipere uerba sententiæ in persona domini . f. 593. nu. 178.
Procuratorem constituens ad certam personam eligendam, quando dicitur consensus electioni præstare . f. 317. nu. 224.
Procurator etiam non de collegio constitui potest ad dandam uocem in electione, si capitulum uelit . f. 317. nu. 226.
Procurator eligens post mortem domini, idque ignorans, ualide eligit . f. 317. nu. 228. & n. 233.
Procurator ex collegio ad non certam personam eligendam constitutus debet eligere eundem nomine constituentis, quem elegit nomine proprio . f. 317. nu. 229.
Procurator constitutus generaliter ad eligendum potest compromittere . f. 317. nu. 230. secus si sit datus ad certam personam eligendam ibidem. nu. 231.
Procuratorem constituens ad certam personam eligendam iuramentum præstare debet . f. 317. nu. 231.
Procuratores plures constitui possunt ad eligendum in solidum . f. 317. nu. 234.
Procuratorum plerumque melior exit occupantis conditio . fo. nu. 235.
Procuratoribus pluribus eodem tempore eligentibus, quis præferatur . f. e. nu. 236.
Procurator ad appellandum ab electione qualiter constitui debeat . f. 325. nu. 310.
Procuratio debet visitatoribus, an sit legis diuina, an legis iurisdictionis . fol. 136. numero. 30.
Procuratores dicuntur expensæ visitatoribus, de bit . f. 379. nu. 1.
Procuratores qui pendere debeant . nume. 2. & seq.
Ad procuratores an oratoria teneantur . numero. 4.
Procuratorum impensus capelle soluere tenentur . nu. 5.
Ad procuratores in monasterio non sunt exempta . nu. 6.
Procuratori an subiaccant laici . nu. 7.
Procuratori tenentur etiam ecclesia ciuitatis uisitare ab episcopo . nu. 8.
Procuratoribus non detrahuntur expensæ quas domi, facturus esset . nu. 9.
Procuratio soluenda est, quamdiu uisitatio durat . nu. 10.
Procuratoris expensæ moderatæ sunt præstantur . nu. 12. ubique inuestiua. nu. 13.
Procuratoris obligatio an sit maior uisitu, & uisitu . f. 380. nu. 17. 18.
Procuratio secundum qualitatem regionis uisitantium, & uisitati danda . nu. 19.
Procuratio an accipi in pecunia numerata possit . f. 380. nu. 24.
In procuratoribus, quantus debeat esse numerus electionum . f. 281. numero. 25. & peditu. nu. me. 2.
Procuratorum sumptibus, modus datus a synodo Tuid. nu. 27.
Procuratorum indebitam exigentium pena . f. 382. num. 28. & 29.
Procuratorum maiorem dare renitentis excõmunicatio nulla . nu. 30.
Procuratoribus si uisitata ecclesia non sufficiat vicinæ contribunt . num. 33. Vel episcopus suis sumptibus uisitat. nu. 34.
Procuratoris causa Ecclesia ornata uendit non debent . nu. 35.
Ad procuratorem dandam quomodo tenentur beneficii fructus . f. 383. nu. 38. 39.
Procuratoris onus quibus modis uitari possit . nu. 40.
Procurator leuans quem de fonte nomine alieno an contrahat affinitatem nomine proprio . f. 645. nu. 14. quid sit constitutus ab vniuersitate. nu. 15.
Ad procuratorem soluenda priuilegio . A post. q. 5. excusari potest. nu. 41.
Quod priuilegium quandoque personis, quando que rebus datur . nu. 42. 43.
Procuratoris portio, quam soluere debebat priuilegiatus, quos queret . nu. 43. 44.
Ad procuratorem soluenda quomodo exemptio quis se defendat . nu. 45.
Ad procuratorem excusat res iudicata . f. 385. nu. me. 51.
Procuratio non est soluenda ex procuratore iterata sine causa . nu. 52. & si in uisitando modum sumptuum excessisset. nu. 53.
Ad procuratorem excusat sterilitas anni . numero. 54.
Ad procuratorem quomodo ad qualitatem excusat cõmunicatio . nu. 55.
Procuratio in totum pacto remitti non potest . nu. 56.
Procuratoris ius est publicum, auctoritate sicut uisitatio . nu. 57.
Procuratorem recusare quis potest dum uisitat . nu. 58.

Index.

Procuratoris meta per pactum statui potest. nu. 59. si tamen sit honesta pro dignitate visitantis. nu. 60.
 Procuratio debita aliter, quam de iure communi remitti potest. f. 386. nu. 61.
 Procuratorem remittere possunt legati Apostolici. nu. 62.
 Procuratorem non remittit qui remittit servitium. numero. 63.
 Procuratoris exemptionem non prescribitur. nu. 64. neq; non petendo, neque immemorabili prescriptione tollitur procuratio. nu. 65, 66. & qualiter ea prescriptio possit evadere. n. 68.
 Procuratio debita ex visitatione prescriptione quaestita, potest & ipsa similiter prescriptio tolli. nu. 69.
 Procuratoris onus potest in alios transfundi. fo. 387. nu. 78.
 Procuratio minui potest prescriptione. nu. 71.
 Procuratori modus imponi potest prescriptio. nu. 72.
 Procuratoris exemptionem habet qui est exemptus a visitatione. f. 388. nu. 73.
 Procuratio debetur quandoque sine visitatione. nu. 74.
 Processus scribi debet super electionibus. f. 322. nu. 282.
 Professio quomodo fiat. f. 421. nu. 54.
 Professio debet scriptis mandari. f. 241. numero. 57.
 Professionem accipere an possit episcopus illi qui monasterio non vult servire. fo. 242. nu. 92.
 Professio tacita quomodo fiat. f. 242. nu. 63.
 Professio qua punitur fieri debeat. nu. 64.
 Professio facta ante etatem non obligat. f. 243. in prin.
 Professio in religione S. Fran. & predicatorum officium admittitur. nu. 67.
 Professio expressa est potentior tacita. nu. 69.
 Professio intra annum quid operetur. numero. 70.
 Professionem admittens ante annum exactum probationis castigatur. nu. 71.
 Professio locorum asperere vitæ non fit ante annum decimum octavum. nu. 72.
 Professioni data norma per conc. Tri. nu. 73.
 Professio factenda omnino expleto novitiatu, vel eiciendi e monasteria. f. 244. nu. 75.
 Professio fieri potest per procuratorem. numero. 76.
 Professio per alium facta suo nomine variari potest. nu. 77.
 Professio alie vestes dari solent, quam novitiis. f. 242. nu. 61.

Professio facta cum protestatione de non servando aliquod ex substantialibus regulæ non tenet. f. 249. nu. 128.
 Promissio facti alieni an valeat. fo. 625. numero. 197.
 Promotus ante confirmationem nemo dicitur, sed promovendus. f. 339. nu. 25.
 Pronomina in baptismo que requirantur. f. 440. nu. 30. & seq.
 Pronominis, hoc significatio in consecratione. f. 492. nu. 65.
 Protestatio presidis collegij, seu capituli ante electionem. f. 315. nu. 190.
 Psalmistæ officium. f. 226. nu. 22.
 Psalmista an dicatur ex ordinibus ecclesiasticis. nu. 23.
 Psalmista qui non possit effici. nu. 24.
 Psalmista cur tondantur. nu. 25.
 Psalmista qua etate fieri quis possit. numero. 26.
 Publicatio secunda electionis prelatorum quomodo fiat. f. 321. nu. 278. & 279.
 Publicatio secunda a quocumque fieri potest, quia non est necessaria. fo. 20. nu. 229.
 Publica crimina non sunt redarguenda privatum. f. 496. nu. 98.
 Publicationes matrimonij an fieri debeant in utraque parochia contrahentium. f. 377. numero. 29.
 Publicatio matrimonij est de forma. f. 378. numero. 64.
 Publicatio an sit repetenda comperbo impedimento, in matrimonio ante contracto cum publicatione. nu. 65.
 Publicationis solius omisio non facit matrimonium penitus clandestinum. f. 589. nu. 70.
 Publicationis omisio non reddit matrimonium nullum etiam hodie. f. 591. nu. 86.
 Puer dispensatus ad beneficium potest dispensari ad alias preces loco officij. fo. 534. nu. 31.
 Purus actus dicitur, si conditio in eo exprimitur, que etiam non expressa suapte natura inest. f. 317. nu. 218.
 Pubes qui nondum est aptus ad generandum an contrahere possit, & contra. fo. 636. numero. 255.
 Pueri pubertatis ad concubitus sed iudicio carentes non contrahunt. nu. 256.

R

Raptoris cum rapta matrimonio non valet. Rex conc. Tri. f. 615. nu. 119.
 Rapta puella non dicitur si solum blanditijs & sine vi adhibita sit; unde natus matrimonium. nu. 120.

Rapto

Index.

Raptoris cum rapta superueniens consensus olim conuallidat matrimonium. f. 616. nu. 121. etiam quod rapta non esset restituta parentibus. nu. 122.
 Raptor corrupta potest cum ea matrimonium contrahere sine peccato. nu. 123.
 Raptus pena non punitur qui non libidinis causa rapit. nu. 125.
 Raptoris bona applicanda rapte, si ei nubenti raptori adimat lex an valeat. f. 622. nu. 176.
 Rati habitio non prodest in his, que sunt publica utilitatis. f. 399. nu. 34.
 Recusans ecclesiasticam dignitatem sibi digne datam peccat mortaliter. f. 324. nu. 302.
 Recusari an possit legatus in iudicem vti, suspectus. f. 120. nu. 137.
 Recusatione remotam an delegari possit causa legato a pon. Max. f. 129. nu. 138.
 Recusatio iudicis an sit iuris naturalis. f. 121. nu. 139.
 Reditus an possit probari ex archiuo. f. 383. nu. 38. 39.
 Referendarij qui sint. fo. 15. nu. 2.
 Regulares qui dicantur. f. 236. nu. 1.
 Regularium alij mendicantes, alij non mendicantes. f. 237. nu. 2.
 Regulares mendicantes alij profitentur mendicitate ex regula, alij ex constitutionibus. fo. 237. nu. 3.
 Regulares mendicantes ex regula nunquam possunt venire contra regulam. nu. 4.
 Regulares mendicantes ex constitutionibus possunt quandoque venire contra mendicantem. co. nu.
 Regulares mendicantes ex constitut. possunt possidere bona in communi. nu. 5.
 Regulares mendicantes ex constitutionibus & ipsi veniunt appellatione mendicantium. n. 6.
 Regularium omnium quatuor fontes. num. 7. & 8.
 Regulares omnes solent appellari monachi. fol. 240. nu. 47.
 Regule cancellarie habent vim legis & quando. f. 1. co. 3. nu. 10.
 Regule cancellarie cessant morte conditoris. co. nu. 11.
 Religiones nouæ. f. 240. nu. 44.
 Religionem nouam fundare nemo potest. nu. 45.
 Religionis causa olim nemo collegium habere prohibitus erat. nu. 40.
 Religionis plures effectus notabiles. num. 49. & sequen.
 Religio tollit irregularitatem. nu. 51.
 Religio remittit votum peregrinationis. numero. 52.

Religio tollit illegitimitatem. co.
 Religiosus efficitur professione tacita vel expressa. f. 241. nu. 53.
 Religionem relaxatam ingressus an si resurgatur, possit eam deserere. f. 244. nu. 78.
 Religionem ingressus per vim quid agere debeat. eod.
 Religionis votum an soluat, qui ingreditur, de inde exit religionem. f. 245. nu. 88.
 Religionem ingressa puella an capiat legatum & ei factum sub conditione religionis licet egrediatur postea. nu. 89.
 Religionis angustioris deserenda causa. f. 250. nu. 135.
 Religio angustior dicitur etiam illa in qua vivitur cum maiore sanctitate. nu. 136.
 Religionis mutanda licentiam quis dare possit. nu. 137.
 Religionis deserenda licentia non facile concedenda. nu. 138.
 Religio antiqua tenetur recipere eum, qui egressus fuit, ut angustioris profiteretur, sed non porrit. nu. 139.
 Religionis mutatio permittitur non debet in dedecus prioris religionis. nu. 140.
 Religio que requirit ordinem sacrum eligi potest ab eo, qui est in religione angustiore, sed non requirentem sacrum ordinem. f. 251. nu. 148.
 Religio in qua professionem fecit quis, licet laxior, preferatur ei, cui se vouit simpliciter licet angustior. nu. 150.
 Renuntiatio facta per electum ante confirmationem, non nocet iuri quæsito per superioribus. f. 339. nu. 32. illud que procedit in dignitatibus inferioribus episcopatu. nu. 31. n. 60.
 Renuntiatio privilegij sit multis modis. fo. 33.
 Renuntiationis prescriptio facile non accipitur. nu. 61.
 Renuntiatio tacta privilegij ex quibus resultet. nu. 63.
 Renuntiar: non videtur collegium privilegio eligendi, quamvis aliquem eligent manantem principis. nu. 62.
 Renuntiare privilegio, non teneatur concurrere, quando videtur doctor. f. 33. nu. 67.
 Res in iurata semel sacrata non est amplius ad usus humanos retrahenda, & quare, licet in homine. f. 412. nu. 51. 52. & 53.
 Responsum de modestis formis, et aliquid offeratur. f. 335. nu. 47.
 Responsorium vel antiphonas an omnes in choro dicere teneantur. f. 541. nu. 73. (n. 75).
 Responsorium & antiphonas nullo pacto omitti debent.
 Responsorium & antiphonas recitandi mos ab Angelo traditus est. f. 542. nu. 74.

Index.

Rescriptum super matrimonio valet & non facta mentione processus. f. 543. num. 171. nisi causa à priore iudice auocaretur. numero. 174.
 Rescriptum non intelligitur tollere ius ad rem quæ situm electione. f. 337. nu. 6.
 Rescriptorum tres species. f. 15. nu. 1.
 Rescriptum in dubio interpretatur iustitiæ. nu. 3.
 Rescriptum gratiæ quod sit. nu. 4.
 Rescripta gratiæ quandoque dicuntur priuilegia. nu. 5.
 Rescriptum differt à priuilegio. nu. 6.
 Rescripta gratiæ quibus finiculis appendantur. nu. 7. & rescripta iustitiæ.
 Rescripta gratiæ difficilius impetrantur. numero. 8.
 Rescripta gratiæ habent maiorem suspicionem falsitatis. eo. nu. 9.
 Rescripta gratiæ interpretantur strictè. numero. 10. & 11.
 Rescripta iustitiæ & ipsa sunt odiosa. numero. 11.
 Rescripta gratiæ vitiantur subreptione. numero. 12.
 Rescripta iustitiæ subreptitia non vitiantur ipso iure, sed per sententiam. nu. 13.
 Rescriptum subreptitium indicatur, quo non exprimitur modus executionis. fo. 16. numero. 15.
 Rescriptum iustitiæ nõ vitiat per subreptionem nisi opposita exceptione. nu. 16.
 Rescriptum iustitiæ anocans causam ab ordinario ad se. Ap. est odiosum. f. 16. nu. 17.
 Rescriptum gratiæ irritatur qualibet minima subreptione. nu. 18.
 Rescriptum subreptitium non validatur partitis consensu. nu. 19.
 Aliud in rescripto iustitiæ. eo.
 Rescripta gratiosa perpetua sunt. nu. 20.
 Durant que etiam post mortem concedentis. fo. 17. nu. 21.
 Rescripta ad lites finiuntur anno, & morte concedentis, nisi fuerint presentata. nu. 22.
 Rescripta ad lites tribuunt ius in re. numero. 24.
 Rescripta gratiosa possunt impetrari sine mandato alterius nominis. 25.
 Rescripta gratiosa tribuunt ius ex tempore dato. nu. 26.
 Rescripta iustitiæ à tempore presentationis. eo. nu. 27.
 Rescriptis gratiæ inest conditio, si fuerint presentata. nu. 28.
 Rescripta gratiæ consentur habere clausulam

si preces veritate nitantur. nu. 29.
 Rescripta gratiæ, vel iustitiæ quomodo signentur. nu. 31. & seq.
 Rescripta iustitiæ conceduntur sine supplicatio. no. nec registrantur. nu. 34.
 Rescripta iustitiæ quandoque registrantur. nu. 35.
 Rescripta iustitiæ quandoque dantur in forma breuis, quandoque sub plumba. n. 36. & seq.
 Rescripta iustitiæ quare non registrantur. nu. me. 38.
 Rescripta mixta quæ dicantur. nu. 39.
 Rescripta, in forma pauperum, quæ sint. nu. 40.
 Rescripta, cum secundum apollonum, quæ sint. nu. 41.
 Rescripta in forma communi, & in forma speciali, & dignum arbitramur, quæ sint. nu. 42. & 43.
 Rescripta ad beneficiandum pauperem quare dicantur mixta. f. 18. nu. 45.
 An sequantur naturam gratiæ, vel iustitiæ. nu. 46.
 Cur comparentur literis gratiosis. nu. 43.
 Rescriptis iustitiæ quomodo comparentur. n. 48.
 Rescriptis, in forma pauperum, possunt comprehendere etiam beneficia cathedralis ecclesiæ. nu. 50.
 Rescriptis in forma pauperum non potest opponi exceptio perceptorum in re dilatoris. nu. 49.
 Rescripta in forma pauperum renaldantur intra annum iuxta regulam cancellario. n. 51.
 Vitiantur non facta mentione de patrimonio. nu. 52.
 Non vitiantur ipso iure per subreptionem. n. 53.
 Rescriptum quodlibet reduci debet ad terminos iuris. nu. 54.
 Rescriptum prohibens appellationem intelligitur de iniuria. nu. 55.
 Rescriptum mandans conferri non obstante collatione alteri facta non irritat collationem validam. nu. 56.
 Rescriptum mandans anteferri non cõsetur uelle tollere ius quæsitum in re. nu. 57.
 Rescriptum committens causam super appellatione à sequstratione uxoris petita, cõ clausula, quod explorata uoluntate mulieris causam terminet, an censeatur uelle, quod mulieris uoluntas ante omnia exploretur. eo. in tit. pri.
 Rescripta quibus, pon. negocij ignarus prohibet causam cognitionem sunt suspecta de falsitate. f. 19. nu. 59.
 Rescriptum committens oia negocia aliorum iudicis arbitrio, uel plurimè simul, quos ipsi eligerint, ut ipsos censetur. eo. num. 61.
 Rescriptum peccans in constructione est vitiosum

Index.

sum aut saltem corrigendum est. nu. 62.
 Rescriptum abhorrens à stylo cur. Roma. præsuntur falsum. nu. 63.
 Rescripta aliquas dictiones habent abbreviatas. nu. 64.
 Rescripta pont. non scribantur in carta rigata. fo. 26. nu. 69.
 Rescriptum, ea quæ de bonis, et rescriptum, conuersus diuersam habet literarum formam à rescriptis, sua nobis, vel significauit, vel quædam. nu. 71. & 72.
 Rescriptorum ad lites plures forma. fol. 20. nu. me. 83.
 Rescriptum quo committuntur omnia negocia confectur. nu. me. 84.
 Rescriptorum ad lites, quanto, sic sunt subreptitia. nu. 85.
 Rescripta fore mentionem debent de lite cepta citam per solam citationem. nu. 87.
 Etiam quod citatio decreta fuisset tantum. nu. me. 88.
 Secus si reus impetrarit rescriptum. f. 21. nu. 89.
 Rescripta ad lites cardinalibus concessa non inchoantur nisi a principio, quo inchoantur concessa alijs. f. 20. nu. 83.
 Rescriptum ad lites non est validum, nisi facta mentio processus in precibus. fo. 21. numero. 90.
 Et fieri debet mentio alterius rescripti in causa emanati. f. nu. 91.
 Et qui in libet clausula insignis. nu. 92.
 Et clausula, appellacione remota, & clausula, anteferri. nu. 93.
 Et statui. nu. 94.
 Rescriptum ad beneficia mentionem facere debet, an impetrator habuit aliud beneficium, & valoris, & qualitatis ipsius. eo. num. 95. & 96.
 Etiam quod tantum habeat ius ad rem. numero. 97.
 Etiam quod à possessione cecidisset. nu. 98.
 Etiam quod promississet prior gratiam renuntiare habita posteriori possessione. numero. 101.
 Rescriptum multis modis fieri potest subreptitium, qui ponuntur. vsq; ad num. 144.
 Rescriptum validum tollitur multis modis. nu. 144.
 Rescriptum an & quando tollatur tempore. eo. & seq.
 Rescripta regulariter non finiuntur anno. nu. 145.
 Rescriptum an tollatur morte concedentis & an morte impetrantis. nu. 147.

Rescripta concedentis morte extincta selecte ualidari per pontificis successores. f. 25. numero. 151.
 Rescriptum in forma rationi congruit, quod sit. f. 25. nu. 153.
 Rescriptum quomodo finiatur morte impetrantis. nu. 155.
 Rescriptum non extenditur ad alias res vel personas. nu. eo.
 Rescriptum quando extendatur ad successores. nu. 156. & seq.
 Rescriptum impetratum contra dignitatem extenditur ad successorem. num. 158. & quando non. ibid.
 Rescriptum nocet etiam successoribus. nu. 160.
 Rescriptum quomodo tollatur renuntiatione. nu. 161.
 Rescripto non potest quis renuntiare, nisi facta sumptus factos aduersario. numero. 262.
 Nec si presentari citato aduersario. numero. 163.
 Nec si aliquod alij assentiat. 163.
 Nec si concernat publicam utilitatem. numero. 164.
 Rescriptum impetratum sine mandato, quo datur nonus habitus, & exceptio iuris iudicis non potest renuntiare à domino etiam renuntians aduersario. nu. 165.
 Rescriptum tollitur posteriore rescripto. nu. 167.
 Et alio rescripto magis speciali. eo.
 Rescriptum gratiæ cessat cessante causa. 168. fol. 26.
 Item per negligentiam impetrantis in accepta doprimam uacaturam. nu. 119.
 Rescriptum gratiæ expirat per aliam affectu nonem beneficij incompatibilis. nu. 170.
 Etiam quod illud renuntiasse ibidem.
 Rescriptorum, & postolicorum diuersa nomina. nu. 171.
 Rescriptum, si neutri, rescriptum, si alteri. nu. 172.
 Rescriptum, si neutri, impetrans non facit, & alij ius competere. nu. 174.
 Rescriptum si nulli. nu. 175.
 Rescripta prædicta non habent locum, ubi nulla est lis. nu. 176.
 Rescriptum, etiam & perinde ualere. numero. 177.
 Rescriptum perinde ualere. numero. 178. & sequen.
 Rescriptum, perinde ualere, est vitiosum confirmatione. nu. 179.

quib.

Index.

Quibus in casibus locum habeat. nu. 180.
 Rescriptum deficiens propter omissionem perceptionis fructuum sanatur hac clausula eodem.
 Rescriptum perinde valere non conceditur ad penitentiarum. nu. 181. f. 27.
 Nec in literis in forma pauperum datur talis clausula. nu. 182.
 Nec super signatura. nu. 183.
 Nec supplet defectum naturalem. 184.
 Nec falsam expressionem qualitatis requirit a beneficio parochiali. 185.
 Nec sine consensu resignantis. nu. 186.
 Nec praeiudicat tertio. nu. 187.
 Nec ei, qui habuit rescriptum integrum eadem die. nu. 188.
 Rescriptum, perinde valere, detrahens tertio, uideatur impetratum ex circumuentione Papae. nu. 190.
 Rescriptum, perinde valere, debet exprimere omnia, quae exprimenda fuissent in primo. nu. 192.
 Nisi in prima gratia fuissent expressa omnia. nu. 193.
 Rescriptum potest quandoque corrigi absque noua rescripti alterius impetratione. numero. 194.
 Rescriptum, perinde valere, non est contentum signatura. nu. 195. Nisi maneat cum gratia ipsa eo.
 Rescriptorum alia sunt in forma breuis, alia in forma bullae. f. 28. nu. primo.
 Rescripta Sum. Pontificis facta censentur, ut habeant legis auctoritatem. fol. 6. col. prim. nu. 4.
 Reus tenetur edere alicui ad fundandam intentionem in causa matrimoniali. fol. 593. nu. 175.
 Reuerentia maiorum contractum matrimonium est irritum. f. 617. n. 130. & seq.
 Reuerentia sola patris non facit in sum metum. folio. 618. numero. 134. secus tamen est in filia vel in filio puero adhuc. nu. 135.
 Reuerentia domini quem metum inducat. fol. 619. nu. 140. & 142.
 Ripe opinio non approbatur volentis, electionem illam reprobari factam sub illa conditione, si placuerit. Sum. pontif. folio. 317. numero. 121.
 Rogatus cur debeat esse episcopus qui loco remittantur, quando confert ordines. fol. 397. nu. 6.

S

Sacerdos quandoque dicitur etiam is, qui sacros ordines habet. nu. 44.

Sacerdos quis dicatur & unde. fol. 222. num. 42. & seq.
 Sacerdotis officium praecipuum est praedicationis. f. 423. nu. 204.
 Sacerdos potest primam tonsuram conferre, si habeat subiectum. f. 401. nu. 62.
 Sacerdotium, et sacrificium omni tempore coeuntes fuerunt. f. 544. nu. 5.
 Sacerdotium non est temporarium. Sed perpetuum. nu. 7.
 Sacerdotes non sunt omnes Christiani, neque aequales. nu. 8.
 Sacerdotes omnes habent dignitatem respectu laicorum. f. 68. nu. 22. & 23.
 Sacramenta omnia manant a lege Christi. fol. 596. nu. 10.
 Sacramentis ecclesiae nihil maius, nihil utilius. fol. 432. nu. 1.
 Sacramentum nouae legis cur instituta. numero: secundo.
 Sacramentis nouae legis tamquam signis inter se cognoscuntur fideles. nu. 3.
 Sacramenta nouae legis edocent subiectionem. nu. 4.
 Sacramenti diffinitiones, seu descriptiones. numero. 5.
 Sacramentum graece appellatur ministerium. nu. 6.
 Sacramenta nouae legis sunt septem. nu. 7. & plura pauciora esse dicentes excommunicantur. nu. 8.
 Sacramenta esse instituta a D. N. I. C. negantes excommunicantur. nu. 9.
 Sacramenta dicentes paria excommunicantur. nu. 10.
 Sacramenta continere gratiam, negantes excommunicantur. nu. 11.
 Sacramenta posse ab omnibus Christianis administrari asserentes excommunicantur. fol. 433. nu. 12.
 In sacramentis ministrandis negantes requiri intentionem excommunicantur. nu. 13.
 Sacramentum non posse consistere existentem in peccato mortali negantes excommunicantur. nu. 14.
 In sacramentis ministrandis non requiri ritus ecclesiae negantes excommunicantur. numero. 15.
 Sacramenta omnia necessaria, et singulorum sacramentorum finis & effectus in genere. numero. 16.
 Sacramenta tria imprimunt characterem, & non iterantur. nu. 17. & 18.
 Sacramenta quae non imprimunt characterem iterari possunt. nu. 19.

Sacramenta

Index.

Sacramenta quinque necessaria ad salutem. numero. 10.
 Sacramenta non necessaria quae. nu. 21.
 Sacramenta omnia necessaria sunt uniuerso corpori ecclesiae. nu. 22.
 Sacramento cuiuslibet consiciendo tria necessaria. nu. 23.
 In sacramento quolibet causa materialis, formalis & efficiens requiritur. nu. 24.
 Sacramentum non a legis quare antequam sacramentis antiquae legis. nu. 25.
 Sacramenta antiquae legis erant incerta, & obscura. nu. 26.
 De sacramento baptismi cur prius tractetur. f. 234. nu. 27.
 Sacramenta consiciuntur auctoritate Christi, non merito ministrorum. folio. 491. numero. 48.
 Sacramentum consicitur, licet nemini administrandum sit. nu. 61.
 Sacramentum an possit consici sine missa celebratione. f. 492. nu. 7.
 Sacramentum est integrum sub altera tantum specie. f. 495. nu. 82.
 Sacramentum a sacrificio quomodo differat. f. 502. nu. 141.
 Sacramentum eucharistiae ad eos quomodo descendit. nu. 141. quomodo custodendum in sacario, quid faciendum, si illud ab aliquo animalis comedi contingerit, quid si custos eucharistiam dimiserit, partemne cadere permiserit. f. 503. nu. 141.
 Sacramentum nouum institui non potest pontif. Max. neque institui mutare. f. 72. numero. 13.
 Sacrilegium est crimen mixti fori. fol. 143. nu. 103.
 Sacrilegium est mixti fori. nu. 105.
 Senior presumitur pars numerosior. f. 319. nu. 256.
 Sanguinis sacramenti quae sit materia. fo. 488. nu. 23.
 Sanguine calente ex calice quid agendum. fol. 524. nu. 72.
 Sara non fuit foror Abrahami, sed neptis ex fratre Lot. f. 639. nu. 11.
 Satisfactio est pars tertiae penitentiae. fol. 482. nu. 215.
 Satisfactionis modum sacerdos confessarius moderari debet. nu. 214.
 Satisfacere, seu satisfactio quid sit. numero. 215.
 Satisfactio an remittatur pena & culpa. nu. 216.
 Satisfactio cur non tollitur penitentia, sicut

tollitur Baptismo. 217.
 Satisfactio qualis, & quomodo imponenda. nu. 218.
 Satisfacere, quis potest pro alio. fol. 483. numero. 223.
 Scriptura priuata clerici non habet fidem publicam. fol. 286. nu. 36.
 Scrutinium nominato nullum ius tribuit, nisi presentibus & acceptantibus. folio. 319. numero. 247.
 Scrutatores post scrutinium perfectum nota publicare debent. f. 318. nu. 237.
 Scrutatores debent suffragia singulorum describere, aut describi facere. folio. 316. numero. 211.
 Scrutator unus si deficiat, alter in eius locum subrogatur. f. 316. nu. 210.
 Scrutator in electione plerumque offerens non caret suspicionem potest tamen a capitulo tolerari etiam tacite. folio. 315. numero. 196. & 197.
 Scrutatores debent esse de collegio eligentium. nu. 168.
 Scrutinio electio fit frequentior. f. 315. nu. 192. quae tamen est difficilior ibidem. nu. 193. & de eius forma. ibi. nu. 195.
 Scrutatores tres, & quare tres assumuntur. f. 315. nu. 195. & f. 316. nu. 200. & quando pauciores sufficiant. ibi. nu. 201.
 Scrutatorum infamia non vitiat electionem alioquin recte factam. f. 315. nu. 199.
 Scrutatores priusquam perscrutari incipiant, duplex iuramentum prestare debent. f. 316. nu. 204.
 Scrutatores nota singulorum secretum non palam exquirere debent. fo. 316. nu. 205. & 206. & 212.
 Scrutatoribus in arduis negociis testes adhiberi possunt, quod res citra omnem suspicionem procedat. f. 316. nu. 207.
 Scrutatores prius seipsum, quam alius ex collegio scrutari incipiunt. folio. 316. numero. 208.
 Scrutinium si non uno die perfici potest, pluribus continuatis diebus poterit expediri. fo. 316. nu. 209.
 Scientia qualis in presbitero requiratur. folio. 424. nu. 226.
 Scientiam utriusque testamenti episcopus habere debet. nu. 227.
 Seculares personae an possint canere ad missam. 270. col. 2. in si.
 Secundas nuptias contrahens manentibus primis est suspectus de haeresi. f. 629. nu. 235.
 Publica ignominia afficitur. numero. 239. excommunicata.

Index.

communicationem incurrit. num. 237. & in famis fit, dimidia bonorum priuatur. nume. 238.
Secreto res tutius aguntur. fol. 316. num. 206. & praesumitur exclusa omnis fraus. f. 316. num. 212.
Serui possunt contrahere matrimonium. f. 609. num. 62.
Serui habent naturale vitium, ne ordinari possint. fo. 411. nu. 38. nisi matre ingenua. sit natus. nu. 39.
Serui capti in bello ordinari non possunt. nume. 40.
Seruus ordinatus sciente domino. efficitur liber. nu. 41.
Seruus promotus ad sacros ordines domino contradicente an possit retrahi in seruitutem. num. 42.
Seruus si ordinatur inscio, vel contradicente domino, duo pro eo a praesule reddendi sunt. numero. 43.
Pro ordinato quod domino teneatur solvere. numero. 44.
Seruus ordinatus permittente domino, recusans prestare operas ei debitas reuocandus est in seruitutem. f. 412. nu. 45.
Seruus promotus ad subdiaconatum domino & Episcopo ignavis an reuocari possit. numero. 46.
Seruus ad sacros ordines promotus, quibus casibus reuocari possit in seruitutem. numero. 47.
Seruo collati minores ordines, nesciente episcopo, numquam faciunt eum liberum. fo. 412. num. 48.
Seruus insciente domino promotus ad ordines, an habeat aliquod priuilegium. numero. 49.
fit que a continentia absolutus. nu. 50.
Seruus semel effectus sacer qua ratione possit reuocari in seruitutem, non autem res semel sacrata. nu. 51. 52. & 53.
Sententia lata contra stylum est nulla. fol. 46. num. 32.
Sententia lata secundum stylum sed contra leges, vel contra mandatum est nulla. numero. 20.
Sententia lata a iudice incoepetenti, ut valeat an consuetudine induci possit. folio. 56. numero. 83.
Semen emittere non ualens sed potens ad erigendum an contrahere possit. folio. 632. numero. 259.
Seminis emissio ab una parte tantum an sit potens ad generandum. f. 630. nu. 243.
Sequinaria a quibus constituantur, & quorum

opibus sustineantur. f. 392. num. 37.
Senex an contrahat matrimonium. f. 631. num. 257.
Sententia contra matrimonium numquam transit in rem iudicatam. f. 591. n. 158. etiam si non sit appellatum. nu. 159.
In sententia retrahenda lapsa tempore ad appellandum in causa matrimonij, qui modus seruandus. f. 592. nu. 160.
Synodus est legis inuisionis. f. 138. numero. 62.
Synodorum magna existimatio, & cura apud antiquos habita. f. 390. nu. 2.
Synodorum usus per Concilium Tridentinum reuocatus. nu. 3.
Synodum prouincialem, & diocesanam congregare quis possit. nu. 4.
Synodum congregare possunt legati Apostolici. nu. 5.
Synodo metropolitana debent interesse omnes episcopi conprovinciales. nu. 6.
Synodo non interuientes episcopi quomodo priuantur. nu. 7.
Synodo qui possint excusari, ne intersint. nu. 8. & quomodo facienda excusatio. numero. nono.
Synodo excusationem habentes, legatos mittere debent. nu. 10.
Synodo prouinciali cui nam interesse debeant Episcopi exempti. nu. 11.
Ad Synodum an alij praeter episcopos uocari debeant. nu. 12.
Ad synodum alios quam Episcopos Metropolitanus non tenetur uocare. nu. 13.
In synodo alij non habent potestatem diffiniendi praeter episcopos. nu. 14. nec conueneri si non fuerint uocati. nu. 15.
A synodo redeuntes episcopi debent notificare suis clericis statuta in synodo prouinciali. f. 589. num. 16.
Ad synodum uocari debent capitula cathedralium, sed non habent uocem diffinitiuam. nu. me. 17.
Synodo interesse & uocem habere alij praeter episcopos possunt, si Metropolitanus placuerit. nu. 18. & 19.
Ad synodum ne uocentur Theologi & canonici si a periti expellunt, licet non si episcopi. n. 20.
Synodo interesse uocatus, nullus ecclesiasticus potest recusare quin ueniat. nu. 22. & 23.
Synodo interesse omnes presbyteri non compelluntur, sed aliqui particulariter. nu. 24.
Synodo interesse potens quilibet etiam laicus est admittendus propter utilitatem publicam. f. 392. nu. 25.

Synodi

Index.

Synodi prouinciales quoties fieri debeant, nu. 26. & 28.
Synodum prouincialem fieri prohibentes excommunicantur. nu. 27.
Synodus quo tempore animi facienda. numero. 29.
In synodo prouinciali quid tractandum. nume. 30. & seq.
In synodo disputatio Theologorum habenda. numero. 31. non recitatio Tridentini Concilij. nu. 32.
In synodo prouinciali propositae causae audientiae sunt. nu. 33. & tamen graues causae non debent decidi. nu. 34.
In synodis prouincialibus, in primis de obiectionibus episcoporum cognoscendum. numero. 35. an obseruent constitutiones Trident. nu. 36.
Synodi prouincialis circa seminarij dispositionem potestas. nu. 37.
Synodales testes constituntur in synodo prouinciali. f. 393. nu. 38.
In synodo prouinciali sunt statuenda & uisitandi ecclesiae suffraganeorum. nu. 39.
In synodo forma examinis danda promouendis ad cathedrales ecclesias. nu. 40.
Synodi prouincialis patres uisitatorum avaritiam puniunt. nu. 41.
Ex synodi prouincialis concilio ecclesiae cathedrales angustiae sunt augenda. nu. 42.
Synodus cognoscit episcoporum causas criminales minores. nu. 43.
Synodus prouincialis statuit normam seruandam in choris & ecclesijs. nu. 44.
Synodo ratione reddere tenentur examinatores promouendorum. f. 393. nu. 45.
Synodus prouincialis terminabit de abusu circa imagines & reliquias. nu. 46.
Synodus eligit indices quibus causae a Papa committantur. nu. 47.
Synodus coereat episcopos alentes concubinas. nu. 48.
In synodo prima prouinciali episcopi cum promouentur, tenentur recipere constitutiones Trident. Concilij. nu. 49.
In synodo prouinciali, sunt referendi abusus indulgentiarum. nu. 50.
Synodus prouinciali auctori, minime potest forma examinandorum. nu. 51.
Synodus an statueret de modo examinis circa ecclesiasticis iuris patronos admittendos. numero. 52.
Synodus potest constitueret uisitatore ecclesiarum nullius diocesis. f. 394. nu. 53.
Synodus prouidet, ne episcopi absint a suis epif-

copatibus. nu. 54.
Synodus potest statueret & diffinire, nedum corrigere, & exequi. nu. 55.
Synodus diocesana quotannis facienda est. nu. 56.
Ad synodum diocesanae parochi omnes uocandi. nu. 57.
Ad synodum diocesanae etiam exempti tenentur uenire. nu. 58.
An nullam curam animarum habentes teneantur uenire. d. nu. 58.
In synodo diocesana decretum Concilij Trident. de residentia. nu. 59.
Synodus dioc. eligit examinatores. f. 394. nu. 61.
Synodus dioc. eligit indices, quibus causae a papa committi possint. nu. 60.
Synodus dioc. eligit testes synodales, quorum quaesit cura. nu. 62. & 63.
Synodales testes quot debeant constitui. numero. 64.
Synodales testes reuocandi in synodo sequenti, & qua ratione. nu. 65.
Synodalia testium instrumenta. nu. 66.
Synodales testes si semel testificauerint, non amplius iurare compelluntur in causa matrimonij. nu. 67.
Synodus dioc. potest reducere missarum onus a defunctis impositum. d. nu. 67.
Synodus dioc. constitueret potest omnia quae ad mores & reformationem spectant. f. 395. nu. 68.
Synod. dioc. potest omnia in diocesi, quae prouincialis in prouincia. nu. 69.
Synodis dioc. non sunt tractanda grauiora, sed relinquenda synodis prouincialibus. numero. 70.
Syndicus creandus est in electione. fol. 303. nu. 43.
Syndicus officium in electione. co.
Sodomia est crimen mixti fori. f. 143. numero. 105.
Somnium homicidij, alteriusue criminis an impediatur communionem. folio. 499. nu. 200. 119.
Spes iudicans aliquem in dies meliorem futurum, facit etiam minus literatum promoueri. f. 424. n. 228.
Spes facit etiam minorem habilem ad communionem. f. 496. nu. 92.
Spes facit minorem septennio habilem ad sponsalia. f. 551. nu. 111.
Spes super septem tribuit confirmatio. f. 450. nu. 6.
Spes inualis cognatio contrahitur per baptismum.

Index.

& confirmationem. f. 844. nu. 1.
 Spiritualis cognatio triplex. nu. 3.
 Spiritualis pater qui sit. nu. 4.
 Spiritualis frater qui sit. nu. 6. & f. 645. nu. 19.
 Spiritualis pater quam cognationem, & cum quibus contrahat. nu. 7.
 Spiritualem cognationem quam contrahat patrini, seu compater. nu. 8. & 9.
 Spiritualem cognationem an contrahat qui baptizatum suscipit de fonte, non tamen pro eo respondit. nu. 12.
 Spiritualis cognatio an contrahatur per procuratorem. nu. 13. & an procurator ipse contrahat. nu. 14.
 Spiritualibus patribus, carnales patres efficiuntur cognati. f. 645. nu. 16.
 Spiritualium patrum uxores acquirunt cognationem spiritualem. nu. 17.
 Spiritualis cognatione non coniungitur uxor patris carnalis patri spirituali. nu. 18.
 Spiritualis patris filij carnales non coniunguntur alijs fratribus, eius, quos genuit de sacro fonte. nu. 20.
 Spiritualis filius non contrahit affinitatem cum filia uxoris patris spiritualis ex alio matrimonio. nu. 21.
 Spiritualis cognatio ascendit, non descendit. nu. 22.
 Spiritualis cognatio restricta fuit per Concil. Trid. nu. 24.
 Spiritualem affinitatem an habeant maritus, uel uxor suscipiens cum baptizato. f. 646. nu. 26.
 In spirituali cognatione constitutus non comprehensus in synodo Trid. an sine dispensatione contrahere possit. nu. 27.
 Spolij exceptio non opponitur in causa matrimonij de alia re. f. 592. nu. 263.
 Sponsalia sunt ad matrimonium, ut catechismus ad baptismum. f. 550. nu. 1.
 Sponsalium diffinitio. nu. 2.
 Sponsalia quandoque sunt de presenti. numero tertio.
 Cum sponsa de futuro, an committatur adulterium. nu. 4.
 Cum sponsa de futuro inuentum clericum percipiens an possit absolui ab episcopo, sicut percipiens inuentum cum uxore. f. 552. numero. 5.
 Ex sponsa aliena filij nati ita odiosi non sunt ut adulterini. nu. 6.
 Sponsa cum aliena fornicans an teneatur hanc circumstantiam fateri in sacramento penitentie. nu. 7.

Sponsa non prohibetur succedere sponso per statutum, quod prohibet, uxorem succedere marito. nu. 8.
 Sponsalia an veniant matrimonij appellatione. nu. 9.
 Sponsalia non possunt contrahi à minore septenni. nu. 10. nisi malitia et aetatem suppleat. numero. 11.
 Sponsalia nomine infantium contracta possunt ratificari ab iisdem, post infantiam verbo, uel factu. nu. 12.
 Sponsalia aliqua vera aliqua praesumpta. nu. 13.
 Sponsalia praesumpta quae sint. nu. 14.
 Sponsalia vera quae dicantur, & quibus modis contraherentur. fol. 552. nu. 15. & seq.
 Sponsalia contrahi possunt per procuratorem. nu. 17.
 Sponsalium effectus qui sint & quid si concorderet sponsalibus sit renuntiatum. numero. 18.
 Sponsi an debeat cogi ad matrimonium contrahendum. nu. 19. & 20.
 Sponsi cogendi non sunt, si periculum metuantur. f. 552. nu. 20. quod iudex ipse estimabit. 21.
 Sponsalia transeunt in matrimonium praesumptum, per copulam subsequentem. fo. 553. nu. 22. Nec contrarium probari posset etiam patris confessione. nu. 23. 24. & 25.
 Sponsalia transeunt in matrimonium per copulam, et quod protestatio facta esset contraria. nu. 27.
 Sponsalia etiam incerta de certis an transeunt in matrimonium per copulam. nu. 28.
 Sponsalia certa licet nulla pariunt publicae honestatis iustitiam. nu. 29.
 Sponsalia incerta, & vaga transeunt in matrimonium per copulam. f. 554. nu. 30. quod declaratur. nu. 31.
 Sponsalia subsequens copula etiam per vim facit ea transire in matrimonium. nu. 32.
 Sponsalia transeunt in matrimonium per copulam etiam quod sponsa probetur fornicata cum alio. nu. 33.
 Sponsalia, quae transeunt in matrimonium per copulam, praedictant sponsalibus anterioribus. f. 555. nu. 34.
 Sponsalia non facit transire in matrimonium nexus solus ad copulam. nu. 35.
 Sponsalia non transeunt in matrimonium per copulam in foro conscientiae, ubi copula non intercessisset animo coniugali. nu. 36.
 Sponsalia in matrimonium non facit transire copula praecedens. nu. 38.

Sponsalia

Index.

Sponsalia transeunt in matrimonium per traditionem sponsae. n. 39. an traditio debeat fieri cum pompa. nu. 40.
 Sponsalia de futuro non faciunt transire in matrimonium amplexus, & subarratio, sed solum sponsalia de presenti. foli. 556. n. me. 41.
 Sponsalia de futuro pariunt publice honestati, iustitiam & affinitatem. nu. 42. quod restrixi est. nu. 47.
 Sponsalibus contrahitur affinitas, etiam quod ex his matrimonium subsequi non posset. nu. me. 43.
 Sponsi an credatur dicentibus se aliud mente esse fuisse. nu. 45.
 Cum sponsa consanguinea contrahens & consumans matrimonium ab utraque prohibendum est. nu. 46.
 Sponsalia sub conditione non pariunt publice honestatis iustitiam ante conditionis eventum. nu. 48. etiam quod conditio tacite inter esset. fol. 557. nu. 49. nisi sit de presenti, uel conditio necessaria. nu. 50.
 Sponsalia facta per infantes, uel à patribus nomine filiorum sine eorum consensu non pariunt publice honestatis iustitiam. nu. 51.
 Sponsalia clandestina publica honestatis iustitiam pariunt. nu. 52.
 Sponsalia quae adque soluntur ipso iure, quando que iudicio ecclesiae. nu. 53.
 Sponsalia soluntur ipso iure per matrimonium subsequens etiam non consumatum. f. 557. nu. 54. etiam quod sponsalia essent iurata. nu. 55.
 Sponsalia soluntur ipso iure per ingressum religionis. nu. 57.
 Sponsalia soluntur ipso iure sacri ordinis susceptione. nu. 58.
 Sponsalia ipso iure tollere possunt fornicatio notoria & secreta. causae. f. 558. nu. 59.
 Sponsalia etiam de consensu partium non tolluntur sine iudicio ecclesiae. nu. 60.
 Sponsalibus, ob amorem Dei factis, & iuratis, an partes possint unanimiter renuntiare. nu. 61.
 Sponsalia ex causa fornicationis non soluntur sine iudicio Ecclesiae. nu. 62.
 Sponsalia non soluntur sine iudicio ecclesiae ex morbo lepre, aut alio corporis defectu. nu. me. 65.
 Sponsum absentem non tenetur praesens ultra biennium expectare. nu. 64. absens tamen mori debet. d. nu. 66.
 Sponsa quae noluit contrahere tempore praesentis poenitenda est. nu. 65.

Sponsalia an soluantur temporis lapsu. fo. 559. nu. 67.
 Post sponsalia dies appositus contrahendo matrimonio videtur appositus sollicitudine obligationi. nu. 69.
 Sponsalibus iam contractis quibus verbis quis videatur postea reculare matrimonium. n. 70.
 Sponsalia an solui possint propter defectum dotis. f. 560. nu. 71.
 Sponsalia facta ab eo, qui uxorem habebat, copulamque inerat cum sponsa, iudicio ecclesiae soluntur. nu. 72.
 Sponsalia facta soluntur propter famam impedimenti. nu. 73. & an credatur iuramento parentum contra famam. f. 571. nu. 74.
 Sponsalia facta à parentibus nomine impuberis pubes factus potest improbare. f. 561. nu. 75.
 Sponsalia ab impuberibus contracta, ab eis post pubertatem possunt dissolui. nu. 76. nisi sit secunda copula. nu. 77.
 Sponsalibus ab impuberibus contractis, an alter citius factus pubes altero possit solus resilire. nu. 78.
 Sponsalia inter impuberes contracta an soluantur per matrimonium contractum ab eo, qui prius factus est pubes. f. 562. nu. 80.
 Sponsalia dissoluntur propter iniuriam captivales superuenientes inter sponsos. f. 563. nu. 81.
 Sponsalia dirimuntur propter affinitatem superuenientem inter sponsum & sponsam. nu. me. 82.
 Sponsalia non dirimuntur propter publicae honestatis iustitiam superuenientem. nu. 83.
 Sponsalia an dirimantur voto simpliciter castitatis uel religionis. nu. 84.
 Sponsalia dirimuntur omnibus quibus dirimitur matrimonium. nu. 85.
 Sponsalia soluntur omnibus ex causis, quae si à principio considerat fuissent, verisimile est, quod sponsalia non fecissent. nu. 86.
 Statutum prohibens mulierem extra patriam nuptam succedere non valet. f. 622. numero 178.
 Statutum non valet statuens penam patri, qui collocat filiam in matrimonio extero. nu. me. 179.
 Statutum puniens eos, qui contrahunt matrimonium sine certo numero personarum, non valet. nu. 180.
 Statutum praescribens certum modum dotalibus an valeat. f. 623. nu. 184.
 Statuta laicorum aliquando disponere possunt circa dotes. nu. 185.
 Struprum est mixti sari. f. 143. nu. 105.

Index.

Stylus frequenter mutatur in scribendis literis pontificis. f. 20 nu. 80.
Stylus requirit declarationem S. ponti. eod. nu. 81.
Stylus habet auctoritatem legis. f. 45. numero primo.
 Servatur ubique. nu. 2.
 Presumitur venire ex iure. num. 3.
 Non debet repugnare iuri. nu. 4.
 Quomodo inducatur. nu. 5.
Stylus inducitur ab eo, qui habet auctoritatem legis condendę servatur etiam iuri contrarius. nu. 6.
Stylus prescriptus servatur etiam iuri contrarius. nu. 7.
Stylus non requirit prescriptionem. nu. 9.
Stylus bis indicatus potentior est. nu. 11. folio 46.
Stylus non requirit, quod pro eo sit indicatum. nu. 12.
Stylus satis est bis fuisse observatum. num. 13.
Stylus cur. Rom. an dicatur, licet nulla constitutio pontifici facta sit super eo. nu. 15.
Stylus non facile allegandus. nu. 16.
Stylus dicitur receptus etiam quod partes non contradixerint. nu. 17.
Stylus receptus in contraditorio habet vim maiorem. nu. 18.
Styli instructionem index sumere debet a practicis. & cancellariis. nu. 21.
Stylus consilium in facio non in iure. nu. 23.
Stylus sepe variatur. nu. 24.
Stylus cur. delegat. attenditur. n. 26.
Stylus attenditur potius, quam consuetudo. nu. 27.
Stylus est interpret constitutionum. nu. 28.
Stylus omissus vitiat citationem. nu. 30.
Styli omissio vitiat libellum & sententiam. nu. 31. & 32.
Styli omissio dat suspicionem falsi. nu. 33. fol. 47.
Stylus sustinet appellationem, nisi deserta. n. 34.
Stylus sustinet sententiam in pendenti. nu. 35.
 Facit, ut agi possit contra successorem singularem ratione onerum. nu. 36.
Stylus respicit scripturam. nu. 37.
 Habetur pro forma. nu. 38.
 Derogat solemnitati citationis in examinationibus. testium. nu. 39. quod reprobatur.
 Inducere potest certum modum citandi in examinatione testium. nu. 40.
Stylus pertinens ad decisionem probandus est plene. nu. 41.
Stylus contrarius probari debet plene. 42.
 Et stylus ferens magnum preiudicium. nu. 43.

Stylus scriptus & notorius non est probandus. nu. 44.
Stylus tribunalis habet presumptionem pro se. nu. 45.
Stylus non presumitur observatus, nisi probetur. nu. 46.
Stylus mutatur cum iudicibus. nu. 47.
Stylus debet mutari a iudice sine causa. numero. 48.
Stylus derogat princeps. quandoque. nu. 49.
 Subdiaconi officium. f. 225. nu. 10.
 Subdiaconi efficiendi forma. eodem. numero. 11.
 Subdiacono indicitur perpetua continentia. nu. me. 12.
 Subdiaconatus an sit ordo sacer. eodem. numero. 14.
 Subdiaconus qua aetate effici possit. numero. 15.
 Subdiaconi referuntur ad maiores ordines. fol. 543. nu. 4.
 Subditi qui dicantur ut ordinari possint. folio 298. nu. 24.
 Suffragiorum servendorum forma. f. 316. num. 213.
 Suffragia eligentium pura certaque, non sub conditione aut ambigua esse debent. fo. 316. numero. 214.
 Suffragia ambigua, incerta, aut sub conditione ferventes operam perdunt, augent que, pur eligentium. f. 316. nu. 215.
 Suffragium eligentis non vitiatur per conditionem appositam, que inesset ex natura actus. f. 317. nu. 216. huius rei exempla traduntur eo. f. nu. 218. & 220.
 Suffragia debent voce proferri, non declarari lereis, vel sabis. f. 317. num. 222.
 Suffraganeis per malitiam recusantibus consentire visitationi perficiendę postulandum est a summo pontifice. folio. 370. numero. 95.
 Superioris dicitur quod ad electionem, qui eam confirmandi ius habet. folio. 321. numero. 274.
 Suppellex ecclesie lacera & immunda comburi debet. f. 367. nu. 71.

T

Temporalia bona coadiuvant spiritualia. f. 369. sub nu. 79.
Tempus contractus matrimonij quando videatur appositum limitanda, vel finiendę obligationi. f. 559. nu. 68.
 Templarij aboliti. fo. 270. nu. 6.

Territo

Index.

Territorium habet episcopus. folio. 140. nume. 75.
Territorium Episcopi quod sit, eodem.
Territorium non habent prelati episcopis inferiores. eo. nisi exempti.
Testandi licentia concessa de fructibus beneficiorum expirat facto primo testamento. folio 101. nu. 90.
 Item expirat mortuo pontifice, qui licentiam dedit. nu. 91.
Testis licet teneatur pro palare circumstantias occultas non tamen crimina occulta. f. 368. nu. 77.
Testium synodalium provincialium cura. f. 393 nu. 38.
Testium synodalium Diocesis. cura. f. 394. nu. 62 63.
Testes in matrimonio quales esse debeant. folio. 578. nu. 60. 61.
Testes produci possunt in causa matrimoniali post conclusum in causa. f. 592. nu. 162.
Testes debent esse omni exceptione maiores in causa matrimoniali. nu. 164. eos que tales esse probandum est. nu. 165.
Testificari possunt parentes in causa matrimoniali. nu. 166. nisi comprehendatur magna affectio eorum. nu. 163.
Thori separationem multę causę inducunt. fo. 636. nu. 284.
Thurificantes an excusentur a dicendo officio. fo. 534. nu. 27.
Titulares episcopi. f. 400. nu. 41.
Traditio sponsę an sit prohibita tempore feriarum. f. 602. nu. 9.
Translatio episcoporum fit a solo papa. f. 355. nu. 5.
Translatio prelatorum faciendę est causa necessitatis vel evidentis utilitatis. numero. quarto.
Translatio episcoporum patriarchis non est cõcessa. 356. nu. 6.
Transferre Episcopum si patriarcha ausus fuerit, qua pena teneatur. num. 7.
Transferri episcopi quamvis non consecrati ab alio, quam a S. pontifice non possunt. numero. octavo.
Translationi suę consentiens sine licentia papę quomodo puniatur. nu. 11.
Transferens se propria auctoritate quomodo plectatur. nu. 12.
Transferri ab alio, quam a papa, etiam expulsi per vim a suo Episcopo non debent. numero. 14.
Transferri aliud est, quam propria auctoritate transferre. nu. 13.

Transferendi ad maiorem ecclesiam licentia non extenditur ad parvum. nu. 15.
Transferre ad alias ecclesias clerici minores non debent sine licentia. nu. 16.
Transferentis clerici ad alium episcopum sine licentia pena. nu. 18.
Transubstantiatio quę dicatur. folio. 501. nu. 127.
Transversales qui dicantur. folio. 638. numero septimo.
Transversales prohibentur contrahere usque ad quartum gradum. nu. 7.
Transversales quo iure prohibeantur contrahere in primo gradu. nu. 10.
Tribunal eligere non potest Episcopus in domibus laicorum. f. 140. nu. 75.
Tribunal potest episcopus arbitrio suo ponere in quibuscumque locis suę diocesis. fol. 145 nu. 119.
Tridentini concilij recitatio non est necessaria in synodis. f. 392. nu. 32.
Tridentini concilij canon de potestate sacramenti penitentię. f. 475. nu. 164.
Tritavi nomen est ultimum ex specialibus nominibus ascendentiū. f. 638. nu. 3.
Triticum solum aptum est ad eucharistię conficiendum panem. f. 488. nu. 17.
Nisi tritico plura alia grana admixta sint. nu. 21.
Triticum nomine quid contineatur. nu. 18.
Trium personarum numerus ut est perfectus, ita fraudem excludere creditur. f. 316. num. 200.

V

Vacante sede pontificis Ma. non excusantur, quominus ad eam accedant illi, quę alioqui ad illam ire tenerentur, si pontifex Max. viveret. f. 329. nu. 347.
Vacante sede capitulum cognoscit de causis matrimonialibus. f. 594. nu. 183.
Vagabundi cur non facile admittantur ad matrimonium. f. 629. nu. 234.
Vagabundi non temere admittendi ad matrimonium. f. 610. nu. 76.
Vestes & ornamenta sacerdotis in missa quid significant. f. 506. nu. 5. quę debent esse nitida & munda. nu. 6. nec debent poni ad alios usus, quam missę. nu. 7.
Vestes sacerdotis ad missam destinata a laicis rangi non debent. f. 506. nu. 8.
Venditio facta sine solemnitatibus, requisitis valeat in foro conscientię, infra causę & iustię precio. f. 9. 44.

R r r 2 7 m

Index.

Vendens rem cariori precio, cum sciret, breui tamen pretium casturum, an peccet. fo. 9. numero. 47.
Veneri volebant congregare concilium contra papam. f. 82. nu. 17.
Venero, aut animali venefico cadente in calicem quid agendum. f. 523. nu. 67.
Venialium peccatorum non est necessaria confessio, seu vilis & quibus modis venialia remittantur. f. 466. n. 90. 91. 92.
Veniata peccata reuelari non debent. f. 469. nu. 117.
Vener matris que moritura est in puerperio, an secandus sit, ut partus saluetur. f. 54. numero. 27.
Verbera patris iniiciunt in stum metum. f. 618. nu. 136.
Verba illa, donec terra cooperiat mihi oculos, quomodo intelligenda. f. 573. nu. 41.
Verba illa, volo te habere in uxorem, vel maritum, an faciant matrimonium. num. 42. vel habeo te in uxorem. nu. 43.
Verba, non habeo aliam uxorem, nisi te, an faciant matrimonium. nu. 44.
Verba, nolo te me cognoscas, nisi honeste, an faciant matrimonium. nu. 45.
Vicium cur dicitur eucharistia. fo. 478. nu. 10. & f. 495. nu. 83.
Vicarius perpetuus non constituitur sine episcopo. f. 230. nu. 31.
Vicarius perpetuus constituitur in omnibus. ver. Pastor. nu. 33.
Vicarius temporalis quoadque habetur eodem iure, quo vicarius perpetuus. n. 34.
Vicarij in diuinis perpetui constitui possunt ab his, qui habent curam annexam prioratus. f. 228. nu. 2.
Vicarij perpetui constitui possunt ab his, qui curam annexam habent dignitati in ecclesia cathedrali. f. 228. nu. 3.
Vicarius perpetuus debet habere certos redditus. nu. 4.
Vicarij perpetui per monachos constitui debent norma a pio quinto data. fo. 228. numero. 4. ad fi.
Vicarij perpetui dantur Rectoribus, leprosis, & alijs perpetuo impeditis. nu. 5.
Vicarij dantur illiteratis cum assignatione fructuum. f. 228. nu. 6.
Vicarij sic constitui non possunt, ut curata beneficia conuertantur in simplicia. f. 228. nu. me. 7. 8.
Vicarius perpetuus constituitur in beneficio venito. f. 229. nu. 9.
Vicarius hodie non creatur, ut eximatur alius

à residendi onere. nu. 10.
Vicarij temporales dantur his, qui ad tempus dispensantur à residentia, cum assignatione fructuum. nu. 13.
Vicarij dandi sunt his, qui excusantur causa studij à residentia. nu. 14.
Vicarius archiepiscopi potest suspendere & excommunicare nondum consecratum suffraganeum. f. 149. nu. 6.
Vicarii nomen in literis apostolicis non extenditur. f. 20. nu. 79.
Vicarius pape an procedat legatum à latere. f. 112. nu. 7.
Vicarius dandus in beneficio illius qui ingressus fuit religionem, intra annum probationis. nu. 15.
Vicarius datur ei, qui appellauit à precepto, quo iussus fuit residere. nu. 16.
Vicarius datur ei, qui suscepit votum transmarinum. nu. 17.
Vicarius perpetuus non potest esse in pluribus locis eodem tempore. nu. 19.
Vicarius temporalis quid differat à perpetuo. nu. 20.
Vicarius perpetuus non est capax literarum in forma communi. nu. 23.
Vicarij perpetui filius non potest beneficium assequi. f. 230. nu. 24.
Vicarij perpetui residere tenentur. f. 230. nu. 25.
Vicarij perpetui debent promoueri ad presbiteratum. f. 26.
Vicarius perpetuus non potest alium substituere. nu. 27.
Vicarius perpetuus meretur indulgentiam à residendo causa studij. nu. 28.
Vicarius episcopi cognoscit de causis matrimonialibus. fo. 544. numero. 42. & capitulum sede vacante. num. 83.
Vicedominus est, qui administrat res episcopatus. f. 268. nu. 3.
Vidua vel emancipata non tenetur consensum patris in nuptijs requirere nisi ex honestate. f. 623. nu. 183.
Vi precisa contractum matrimonium est nullum. f. 613. nu. 108.
Vim inducit auri datio. folio. 614. numero. 124.
Vim illatam in matrimonio euadendi cautela. f. 621. nu. 169.
Vim inferre quando quis dicitur. fol. 262. sub nu. 26.
Vino deficiente ob locorum qualitatem quid faciendum in sacramento sanguinis. fol. 489. nu. 30.

Vinum

Index.

Vinum saltem pro missa in omnibus mundi partibus reperitur. num. 31.
Vinum quale esse debeat in hoc sacramento sanguinis consiciendo. f. nu. 32.
*Vini consecrationis verba singula declarantur folio. 493. numero. 69. & sequen. cur dicatur, Hic est calix sanguinis, non. Hic est sanguis, num. 70. Noui testamenti, verba cur posita num. 71. cur etiam. num. 72. cur, qui pro vobis, & pro multis. numero. 73. & 74.
Vino consecrando congelato quid agendum. fo. 524. nu. 71.
Violentum potest esse matrimonium licet sponsalia sint voluntaria. f. 617. nu. 128.
Violentia vitiat matrimonium quous in culpa fuerit vin. passus. nu. 129.
Violentum an dici possit matrimonium contra etum à patre pro filio presbitero & tacente. num. 121. quid si ab ipsa filia metu patris. num. 132.
Violenta matrimonia damnantur à Synodo Tridentina. f. 620. nu. 154.
Viri impotentes peccat si matrimonium contrahat. f. 632. nu. 260.
Viri si impotentes sit cum virgine, sed potens cum corrupta quid agendum. num. 261.
Vis alia precisa, alia condicionalis. f. 613. numero. 105.
Vis condicionalis idem est, quod metus. numero 106.
Vis precisa omnem consensum excludit. num. 107.
Vis duplex. f. 613. nu. 105.
Vis absoluta nullam consensum habet. numero 107.
Vis absoluta matrimonium vitiat. numero. 108.
Visitatio est origo recte administrationis. fol. 360. nu. 1.
Visitare quot annis debent prelati. numero. secundo.
À visitatione non liberat prescriptio. numero. tertio.
Visitandi ius potest prescribi excludendo ordinarium. num. 5. etiam à subdito eius quem excludit prescriptio. num. 6.
Visitandi ius ab alio prescriptum recuperari potest. num. 7. quia potius cessasse quam extintum esse dicitur. num. 8.
Visitandi ius prescribens, eo iure non vitatur alio modo, quam prescripserit. num. 9.
Visitandi ius prescripto personaliter, non potest prescribens visitare per alium. fo. 361. num. 10.*

Visitatio prelatorum ex Concilio Tridentino, personalis est. num. 11.
Visitationem euitare quis potest privilegio Apost. num. 12. & generaliter exemptus num. 13. & tunc qualiter. num. 14.
Visitationem remittere solus papa potest. folio. 364. nu. 5.
Visitationem remittit qui dicit se remittere seruita sibi debita. num. 16.
Visitationis iteratio eodem anno facienda remitti non potest. nu. 17.
Visitari recusantes quomodo cogantur. numero. 18.
Visitator an possit frangere hostia ecclesie, vel domus causa visitandi. num. 19. 21. & 22.
Visitatio est ius publicum, et publica utilitas. nu. 20.
Visitator non debet excommunicare confestim recusantes visitationem. num. 23. & quando excommunicatio sit nulla. nu. 26. 27.
Visitationem non recusat appellatio. numero. 24. nec probationum prompta oblatio. nu. 25.
Visitator potest omnes impediens visitationem excommunicare. f. 632. nu. 269.
Visitare possunt omnes prelati iurisdictionem administrationemque habentes. nu. 39.
Visitandi ius spectat ad legem iurisdictionis. numero. 32. quamuis procuratoris exigenda ius ad legem diocesanam pertineat. nu. 33.
Visitare qui possunt. nu. 34. & seq.
Visitare quando possit capitulum. nu. 37. & 38.
Visitatores à capitulis regularibus deputantur. f. 364. nu. 40. qui visitant etiam monasteria monialium. nu. 41.
*Visitationes delegari solent quandoque à sede Apost. nu. 44.
 Visitari qui possunt ab ecclesiasticis prelatibus.* num. 45. & seq. etiam Imperator non effugit visitationem. nu. 47.
 Visitantur omnes congregationes. nu. 49.
 Visitatione Abbatissæ an possit excludi episcopus. f. 365. nu. 51.
 Visitari an possint hospitales ab ordinario. n. 52. & seq.
 Visitari laici quomodo possint ab episcopo. nu. 53. & 54.
 Visitari possunt capella & oratoria prinata. nu. 55. & 56.
 Visitanda sunt singula ecclesie, etiam si sine plures vnita. folio. 366. numero. 60. de capellis adde. folio. 366. numero. 61.
 Visitari an possunt carceres seculares. numero. 62.

Visitator

Index.

- Visitator debet in primis videre visitationes antiquas.** f. 367. num. 63. & comprouincialium suffraganeorum. num. 64.
- Visitaturus episcopus debet in primis synodum facere.** f. 367. num. 55.
- Visitator debet premonere populum & clerum de visitatione facienda.** num. 66. hocque editis valuis eccliesie affixis. num. 67.
- Visitator delegatus, ut ordinarius debet seruare formam visitantibus prescriptam, quae forma qualis.** nu. 68. & 69.
- Visitationis initium debet incipere a visitatione sacramentorum.** nu. 70.
- Visitatio personarum qualiter fiat.** fol. 368. num. 72. 73. & 78.
- Visitatores an iuramentum exigere debeant.** num. 74. & 75.
- In visitatione forma praestandi iuramenti.** num. 76.
- Visitator debet inquirere etiam circa temporarium administrationem.** folio. 369. numero. 79.
- Visitator clericorum mores non debet palam examinare.** num. 80.
- Visitatoris examinatio quo loco fieri debeat.** num. 83.
- Visitatio laicorum quomodo fiat.** num. 84.
- Visitator secum habere debet sacerdotem pro sacramento penitentiae.** folio. 369. numero. 85.
- In visitatione condemnari quis non potest ex sola informatione.** f. 370. num. 86. tuncque testes repeti debent. num. 87.
- Visitatio quo ordine fiat.** nu. 88.
- Visitatio si non possit fieri ad domum quorundam illi vocandi sunt.** num. 89. & tenentur ad procuraciones. f. 379. nu. 3.
- Visitationi non satisfit per inquisitionem factam in synodo.** num. 90.
- Visitatio Archiepiscopi quo ordine fieri possit.** nu. 91. qui primo proprium diocesim, postea prouinciam visitabit. num. 92. & 99.
- Visitatio vnius diocesis cepta, illa perfici debet.** nu. 93. nisi ex necessitate id fieri debeat. nu. 94. & 97.
- Visitandus episcopus an possit visitationem perficiendam impedire.** nu. 69.
- Visitatio suae diocesis quando dicatur perfecta.** f. 371. num. 98.
- Visitatio iteranda quo ordine fiat.** num. 101. 102. & 103.
- Visitatio primatum & patriarcharum eodem modo regulatur, quo & Archiepiscoporum.** num. 104.
- Visitatio per ipsos superiores, vel vicarios generales, & quotannis fieri debet.** numero. 105.
- Visitando Archiepiscopus prouinciam non potest ordines conferre nec dimissorios libellos dare.** nu. 109. & 110. consistentes tamen absolueri potest. nu. 111.
- In visitatione crimina episcoporum sunt secretim excutienda.** f. 372. nu. 112.
- Visitando concurrentes Archiepiscopus & episcopus quid faciendum.** numer. 113. & is praesertendus qui alium etiam hora tantum praeuenerit. nu. 114.
- Visitatores regulares cum episcopo concurrentes praesertendi sunt in visitatione.** numero. 115.
- Visitatio quoties fieri debeat & possit.** numer. 116.
- Visitacionem duplicem ex duplici persona an quis facere possit.** nu. 117.
- Visitacionem iterare Archiepiscopus propter pinguem negligentiam suffraganeorum potest.** nu. 118. & dicitur extraordinaria uisitatio. num. 119.
- Visitare sepius quis potest, dummodo procuraciones non exigat.** fol. 373. num. 120.
- Visitandi officium an delegari possit.** numero. 121.
- Visitorum apostolicorum potestas latior.** nu. 122.
- Visitorum apostolicorum, literarum forma.** num. 122.
- Visitor apostolicus potest aliquem suis beneficijs priuare.** f. 376. nu. 125. beneficia vacantia conferre. nu. 126.
- Visitatore dato a Papa cessare ordinarij uisitatio debet.** num. 127.
- Visitare ecclesias patroni non debent.** numero. 128.
- Visitor datus ecclesiae vacanti quamdiu duret, & quam potestatem habeat.** numero. 129.
- Visitandi tempus quod sit.** fol. 377. nu. 130. c. f. 381. nu. 32.
- Visitare laici Magistratus an soleant.** numer. 131.
- Visitatores appellantur syndici officialium.** numero. 132.
- Visitatio fieri non debet proprijs expensis visitantium.** fol. 379. num. 1.
- Visitorum expensas procuraciones vocant.** num. 1.
- Visitati omnes tenentur ad procuraciones.** numero. 2.
- Visitati etiam extra domum ad procuraciones tenentur.** num. 3.

Visitacionis

Index.

- Visitacionis perficiende certum tempus statui non potest.** num. 11.
- In uisitatores uinum sumptuosè palato indulgentes inuictina.** f. 386. num. 13.
- Visitanti episcopo ad bibendum lac dabatur.** f. 380. nu. 14.
- Visitanti quae pro uictu subministranda sint.** num. 16.
- Visitari quo tempore debeant monasteria, in quibus non licet uesci carnibus.** numero. 22.
- Visitor non tenentur seruare in cibis regulam monasteriorum.** num. 21.
- Visitori debentur mercedes equorum, et uia tunc, si est delegatus.** num. 22. secus si ordinarius. num. eod.
- Visitori locus per quem sit transitus, non tenetur ad procuraciones.** num. 23.
- Visitor quae numerum uictionum secum ducere possit.** f. 381. nu. 25. & quot pedites famulos. nu. 26.
- Visitatio ubi est consuetudo, fieri debet gratis.** fol. 382. num. 28.
- In uisitatoribus accipientes munera inuictina.** num. 30.
- Visitor potest excommunicare uisitatum sub conditione, si monitus fuerit.** f. 382. numero. 37.
- Vitae & morum probatio ubi requirenda.** folio. 345. nu. 39.
- Vitio carere debet, qui in alterum paratus est dicere.** f. 423. num. 203.
- Vltramontani in Italia difficile ordinantur.** f. 400. num. 53.
- Uictio extrema cur sic dicatur.** f. 546. numero primo.
- Uictio extrema institutio est a Christo.** numero. 2.
- Uictiois extreme est unum sacramentum, non plura.** num. 3.
- Uictiois extreme materia est oleum purum ex oliuis.** num. 4. & quae ratio. num. 5.
- Uictiois extreme quae sit forma.** numero. 6. in quo an possint uerba mutari. nu. 7.
- Uictio extrema cur cum praecationibus conferatur.** num. 8.
- Uictio extrema agrotis tantum confertur.** numero. 9.
- Uictio extrema cur non conferatur alijs constitutis in periculo mortis sine agritudine.** numero. 10.
- Uictio extrema conferenda, dum sensus uiget.** f. 547. num. 11.
- Uictiois extreme non sunt capaces rationis expertes.** num. 12.
- Uictio extrema non datur infantibus, & quare.** num. 13.
- Uictio extrema iterari potest in alia agritudine, non in eadem.** f. 547. nu. 14. 15.
- Uictiois extrema quae partes uigenda, & quare.** num. 16.
- Uigendi debent esse confessi, & communicati.** num. 17.
- Uictiois extreme qui sint ministri.** nu. 18. 19. & 20.
- Uictionem extremam parochus tantum confert, alij autem puniuntur.** nu. 20. 21. nisi ex priuilegio sit concessum. d. num. 21.
- Uictiois extreme uirtus, & efficacia.** numero. 22.
- Uictio extrema non est necessitatis.** nu. 23.
- Uictiones plures sunt & omnes uiles sunt.** nu. 24.
- Uigetur princeps in brachio, pontifex in capite, & quare.** nu. 25.
- Uictio templorum, altarium, & calicis.** num. 26.
- Uicinis constitutus procuratorem ad locum de sacro fonte an contrahat affinitatem.** fol. 645. num. 15.
- Vocem in capitulo etiam extraneus dare potest, si capitulum consentiat.** f. 317. nu. 227.
- Votum solenne impedit, ut dirimit matrimonium.** fol. 699. num. 75.
- Votum solenne quod dicitur.** num. 66.
- Votum simplex quatenus impedit matrimonium.** fol. 603. num. 18.
- Voto simplici adstrictus si contrahat Matrimonium, an possit debitum ab uxore petere, vel reddere teneatur.** num. 19.
- Voto simplici ligatus an post contractum matrimonium quandoque sit obligatus voto implendo.** fol. 603. nu. 20. 21. & seq.
- Vouens generaliter tria substantia religionis, an si contrahat matrimonium teneat.** f. 604. num. 23.
- Vota eligentium publicari non debent.** fo. 316. num. 212.
- Votum est proferendum in ipso scrutinio non ante.** fol. 317. num. 223.
- Vota eligentium nunquam publicari debent.** f. 316. num. 212.
- Votum per procuratorem quomodo in electione dari potest.** f. 317. num. 225.
- Vota publicari debent statim post scrutinium.** f. 318. nu. 237.
- Votum suum renouare quando quis possit.** fol. 318. num. 241.
- Votum rem care potest publicato scrutinio propter electi inhabilitatem.** nu. 242.

Votum

Index.

- Votum suum indigno datum renocantes statim post scrutinium ante perfectam electionem non priuatur eligendi potestate.* num. 243.
Votis existentibus paribus iterum fit electio. num. 244.
Votorum collatio quando & à quo & quomodo fiat. fol. 319. nu. 251. & quae collationis substantia. ibi. num. 252.
Votis eligentium collatis statim electio debet fieri. f. 321. nu. 265. ab vno tantum. ibi. nu. 266.
Volentes aliquid Deo magis merentur id adimplendo, quam alij. f. 592. num. 80.
Volere aliquid Deo est opus latrig. nu. 81.
Votum simpliciter castitatis, vel religionis an dirimat sponsalia. f. 563. nu. 84.
Vsuræ crimen an sit mixt. fori. f. 141. nu. 85.
Vxorë viuente alij dans fidem an impediatur matrimonium contrahere. f. 610. & seq.
Vxor, quæ commisit adulterium, non potest lucrari ex bonis à marito quasitis etiam quod consuetudo talis extaret. f. 57. nu. 95.
Vxoridicium quando impediatur matrimonium. fol. 610. num. 77.
Vxor fratris defuncti vxoris meæ defunctæ potest mihi nubere. f. 630. num. 245.
Vxores duorum fratrum mihi non coniunctorum ducere possum successiue. num. 246.
Vxorem soceri mei defuncti habere possum filiam eius defunctæ. num. 247.
Vxores duas ducens quas pœnas incurrat. fol. 629. nu. 235. & seq.
Vxor, quæ non soluit dotem, an possit à marito eijci de domo. f. 597. num. 127.
Vxoris obsequia, quæ præstat marito, compendiosa cum dote. f. 598. nu. 128.
Vxor tenetur sequi maritum. fo. 591. nu. 148. nisi temere vagetur. num. 149.
Vxoris pactum, quod maritus teneatur habitare in certo domicilio, an valeat. nu. 150.
Vxorem detentam etiam à patre uel fratribus vxoris, marito vendicare licet. nu. 151.
Vxor sortitur mariti forum, etiam in repetenda dote. nu. 152.
Vxor est subiecta marito, & quatenus. numero. 153.
In vxorem maritus habet leuem coercionem. num. 154.
Vxores duas ducen: punitur.

Z
ZELO & autoritate pugnantibus in pari numero neuter admittitur. f. 319. n. 257
Zelus & numerus raro pugnant inter se: ibid. num. 258.
Zelus præfertur auctoritati. ibi. nu. 259.

FINIS.

